Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
20 1
15

M

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

13.4.6.
10 10
f f
60 7

Digitized by Google

Digitized by Google

LOCI COMMVNES SIMILIVM ET DISSIMILIVM,

EX OMNI PROPEMODVM ANTIQVITATE,

TAM SACRA QVAM PROPHANA collectorum, quibus docendi ratio perfacilis, dicendi verò copia longè vberrima, Theologiæ, cæterarumq; artium ſtudioſis omnibus acceſſura eſt.

PER IOANNEM DADRAEVM, SCHOLAE Pariſienſis Doctorem Theologum, pœnitentijs concionibusque apud Rothomagenſes præfectum.

Tertia editio cum Indice locorum ſcripturæ ſimilibus explicatorum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS, Apud Marcum Antonium Zalterium, & Michaelem Zanettum, M D LXXXIII.

Digitized by Google

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI,

AC AMPLISSIMO DO. DOMINO PETRO de Villars Viennenſi Archiepiſcopo, Henrici Francorum & Polonorum Regis, ab interioribus conſilijs, Mecænati ſuo munificentiſſimo.

Ioannes Dadræus, perpetuam fœlicitatem.

NAuigantium ea eſt prudentia, (Præſul ampliſſime) vt ſi forte præſentem viderint vel futuram præſenſerint tempeſtatẽ, partito cuiq; munere, alius in puppi ſedens flectat gubernacula, alij remos trahant, alij malos ſcandant, rudentes expediant, vela ſuſpendãt, alij per foros curſitent, alij anchoram firment, alij alios voce cohortentur & verbis excitent, alij denique concordib. animis & conſpirantibus votis, Neptunum inuocẽt, qui ſedata tẽpeſtate, depulſoq́; periculo, ad ſecurum portum nauem deducat. Simile quiddam vt præſtemus omnes, qui de Petri nauicula cenſemur, monet & pluſquam Stentorea voce perſonat, infœliciſſimi huius ſeculi deplorãda calamitas. Nunquam.n. anteà tot perſecutionum procellis iactata, tot hæreſeon peſtilentiſſimis flatibus agitata, tot errorum fluctib. inuoluta, tot bellorũ ſcopulis alliſa, tot vitiorũ anfractib. intercepta, tot piratarum incurſionibus obuia, tot deniq; tam varijs tamq́; incertis caſib. obiecta viſa eſt, quàm ea ipſa in qua verſamur turbulentiſſima tẽpeſtate. Quantas enim ab impuro

illo, & omnis immanitatis ab architecto Nerone, adhuc infans Eccleſia plagas acceperit, quantas à Domitiano, Traiano, Seuero, Maximiano, Decio, Valeriano, Aureliano, Diocletiano, Iuliano, Gothis, Vandalis, Maumeto, cæteriſq; innumeris eiuſdẽ impietatis aſſeclis, plenæ ſunt hiſtorię, plena exemplorũ vetuſtas. Certè ita graues & horridas, vt extrema mundi periodus inſtare, & totius Chriſtianæ religionis ſtatus corruere, & pene conuelli videretur. Sed tñ contra oẽs incurſus atq; impetus oblatrantiũ fluctuũ fidei robur ſtabat immobile, & virtus inconcuſſa fideliũ animis defixa radicitus. velut ſaxũ duriſſimũ irruentibus vndis obſiſtebat. Nõdum ambitionis aura peſtilens, non auaritiæ tenaciſſima labes, non luxus, nõ faſtus rectorum animos inuaſerat. Nulla priuatorum aut inter ſe diſcordia, aut aduerſus vtriuſq; politiæ magiſtratus rebellio, ſed tanquã in pulcherrima quadã ſtructura, prima vltimis, infima ſuperis, media extremis ſic colligabãtur, vt quicquid perſecutionis offerret inhumana illa barbaries, non tm̃ non deficeret eccleſia, ſed oppreſſa magis creſceret, afflicta clareſceret, contempta proficeret, læſa vinceret, atq; vt ait Hilarius, tunc maximè ſtaret, cũ ſuperari videretur. Iam verò quia vitæ ratio mutata eſt, pene collapſus eſt religionis honos, atq; ita collapſus, vt ne minima quidẽ ſpes, quæ ſola in miſerijs conſolari nos poterat, ſupereſſe videat̃. Nullas enim vnquam Eccleſia, quod maximè dolendum eſt, nec plures, nec acerbiores, quam à ſuis atq; domeſticis hoc tempore perpeſſa eſt iniurias. Hoc ipſum

Digitized by Google

noſtris oculis quotidiana experimenta ſubijciūt, quod & olim D. Bernardus non ſine magnis lacrymarum riuulis pręmonuit, dicens. Serpit hodie putida labes p omne corpus Eccleſiæ, & quo latius, eò deſperatius, eoq; periculoſius, quo interius. Nam ſi inſurgeret apertus inimicus hæreticus, mitteretur foras, & areſceret. Si violētus inimicus, abſconderet ſe forſitan ab eo. Nunc verò quem eijciet, aut à quo abſcondet ſe? Oēs amici, & oēs inimici. Omnes neceſſarij, & omnes aduerſarij. Omnes domeſtici, & nulli pacifici. Omnes proximi, & omnes quæ ſua ſunt quærunt. Miniſtri Chriſti ſunt; & ſeruiunt Antichriſto. Honorati incedunt, de bonis Dñi, qui honorem Dño non deferunt. Inde is quem quotidie vides meretricius nitor, hiſtrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in frænis, in ſellis & calcaribus, & plus calcaria quā altaria fulgent. Olim prædictum eſt, & nunc tpſ impletionis aduenit. Ecce ĩ pace mea amaritudo amariſſima. Amara prius in nece martyrum, amarior poſt in conflictu hęreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum. Hæc quondā apud ſe meditabatur ſanctiſſimus ille vir, morum ſui tēporis cenſor & caſtigator acerrimus, cui ſi rurſus liberum ad nos reditum fata concederent, tāto certè acerbius & vehementius, incorruptiſſimos huius ferrei ſeculi mores inueheretur, quantò & deteriores ſumus, & ad deteriora quotidie flagitia citatiſſimo curſu properamus. Nam, vt ait Horatius.

Aetas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos

Progeniem vitioſiorem.

Omnium ſcelerum, omnium vitiorũ maturitas in noſtra tempora erupit, quorum cauſam dum quęrimus, neque tamen occurrimus, vereor maximè ne Gallia noſtra idem nobis obijciat, quod quidam iam olim, qui cum fortè in præaltum puteũm incidiſſet, alteri cauſam lapſus ſciſcitanti reſpondiſſe fertur, Obſecro ne quomodo huc ceciderim, ſed quomodo hinc meipſum liberare poſſis, inquiras. D. Baſilius qui propter ampliſſimã eruditionis ſuppellectilem, & ſingularem quandam vitæ ſanctitatem, Magni cognomentũ adęptus eſt, in ea epiſtola, quam ad Gallicanę prouinciæ epiſcopos ſcripſit, noſtræ cladia originem, noſtri fundi calamitatem ſatis aperuit. Ille enim inter præcipuas inclinantis iam & prope cadentis orientis Eccleſię cauſas, querula ſic voce denunciat. Euerſę ſunt pietatis doctrinę, confuſa ſolutaque pietatis vincula. Dominandi libido eorum qui nõ timent Dominum, præfecturas inuaſit, & ex propatulo præmiũ impietatis præfectura propoſita eſt. Qui in grauiorem blaſphemiam relapſus eſt, prę alijs eligitur. Perijt grauitas põtificũ, paſtores cum ſcientia gregem Domini, relinquetunt, dum præfecti diſtributiones pauperum in proprios vſus donaque ſemper inſumunt. Canonum exacta obſeruatio peſſum ruit, multa peccãdi libertas patet. Nam qui fauore humano ad imperium deuenerunt, eodem ipſo fauoris gratiam implent. Iuſtum iudicium perijt, quiſque cordis ſui deſiderio ambulat, militia immodica, populi immorigeri, pręfecti non liberè loquuntur. Nam

qui

qui per homines ſibi ipſis poteſtatem acquiſiuerunt, ſerui ſunt eorum quorũ fauore adiuti ſunt. Arma belli (vltio videlicet ſanæ doctrinæ) & priuatas inimicitias occultantes, pro pietate bellum gerere aſſimulant. Ante annos mille ducentos inuitat Baſilius Galliæ epiſcopos, vt orientis eccleſię titubantem ſtatum ſecum ipſi lugerent, ſimulq; cauerent alieno periculo facti prudentiores, ne ſimilis eoſdem flamma corriperet. Etiam totius Græciæ ſplendorem penitus extinctum legimus, vniuerſam Galliam incendio conflagrare cernimus neque tamen commouemur. Quid igitur ſupereſt aliud, niſi ut eiſdem peccatorum tenebris circumfuſi, eandem cum Græcis pœnam ſubeamur? Iam verò ſupra recitatis malis adde, quod frigeſcente charitate, nutante fide, Dei timore ſublato, ſpretis canonibus, ſolis terrenis opibus inhiamus. Nulla prorſus in ſubeũda animarũ cura, de cultu diuino, de ſubditorum ſalute, mentio habetur, ſed de prouentuũ copia & vbertate quęritur. Quis vero ſacerdotium poſtulans, (neque enim niſi cum ſumma atq; importuna petitione extorquetur) de ſanctorum dotibus, reliquijs, populi moribus & vitijs interrogat? Quod ſi quem præficere oporteat, facilius epiſcopis in promptu eſt, quibus animarum quàm ſuarum facultatum cura demandetur, adeò neglectæ & cõtemptæ iacent oues, pro quibus aſſerendis, Chriſtus Dominus naſci non tantum, ſed acerbiſſimam quoque mortem ſubire non detrectauit. Taceo quod impunè venalia ſint vbiq; beneficia. Quid enim nõ venale eſſe poteſt, quibus & anima (Syracida te-

ſtante) venalis eſt? Nec enim frequẽtiorem apud eos vocem audies, quam olim apud rapaciſſimũ illum Neronem ęnobarbum, qui nemini vnquã delegauit officium, niſi hæc adijceret, Scis quibus mihi opus eſt? Atque ita vitio noſtro factũ eſt, vt ſacerdotis nomen, etiam regibus quõdam uenerabile, nunc contemptum, exoſum, & omni probro maius habeatur. Capite itaque tám malè affecto, nemini mirum videri debet, ſi in ſubiacentes corporis partes, morbi colluuies efflúxerit, ſi defecerit agricola in agris, miles in caſtris, innocentia in foro, iuſtitia in iudicio, in amicijs concordia, in artibus peritia in moribus diſciplina, in ſenibus pietas, in pueris pudor, obediẽtia in populo, in pacti fides. Si denique pro lege Dei regnet & imperet peruerſum cuiuſque iudiciũ, pro ratione deprauata cuiuſque cupiditas ſi non quid ex virtute agendum, ſed quid quantumcunque peſſime agatur, ac omnibus obſeruetur, Interim cum multis verberibus ad meliorem mẽtem nos quotidie vocet Dominus Deus, callum tamẽ obducimus vſque adeò verum eſt iſtud Marij Victoris poetæ Chriſtiani.

Nil hoſtis dira fames, nil denique morbi
Egerunt, fuimus qui nũc ſumus, ijsq; periclis
Tentati, nihil meliores reddimur vnquam,
Sub uitijs nullo culparum fine manentes.

Clamat Saluianus Maſſiliẽſis Epiſcopus, Quid hoc mali eſt? Iumẽta & pecudes lectione curãtur putrefacta mulorũ, aſinorũ, porcorũ viſcera cũ aduſta cauterijs fuerint mun⁹ medicę aduſtionis agnoſcunt, ſtatim vbi deſecta, aut cremata fuerit

viriatorum

vitiatorum corporum labes in locum demortuæ carnis, viua ſuccedit. Nos & vrimur & ſecamur: ſed nec ferri deſectione, nec cauteriorum adustione ſanamur, imò qđ eſt grauiꝰ, ipſa cura deteriores, ſumus. Et ideo non fruſtra euenit quod euenire pecudibus ſolet, quæ immedicabiles morbos ferunt. Vnum duntaxat in tantis malorũ turbinibus nobis ſupereſſe video remedium, vt (quod grauiſſimè affectis ſolet euenire) continuis gemitibus, atque imo de pectore ductis ſuſpirijs, dolorem quodammodo leniamus.

Mihi igitur (vt vnde initio deflexit, noſtra recurrat oratio) tã alienis Reipubl. temporibus, ſicut in publica commoda peccare videntur, qui vel phreneticorũ more ridẽt, vel nimis otioſe deſidẽt: Ita non parum de ſe ſuisq; ciuibus mereri arbitror, qui omnes corporis & animi neruos intẽdunt, vt afflictæ Reipub. cõdolentes patrocinentur, ad cõponendos & ſarciendos mores aliquid excogitent, lectitẽt ſcriptitent, vel aliud quidpiã pro viribus agant. Quod quidem, ſi quiſquam alius, ſedulo facis (Antiſtes prudentiſſime) q nullum diẽ neq; horã intermittis, neq; remittis vnquã, quin aliquid pro patriæ cõi ſalute, pro bene collocandis Eccleſiæ bonis, omni defixa cogitatione perpetuò moliaris. Tuæ certè pietatis, prudentiæ, rerumq; agendarum peritiæ fama cõmotus Henricus Frãcorum & Poloniæ rex Chriſtianiſſimus, te ſecretioris ſui conſilij non tantum fecit participem, verum etiã in maximis totius regni negotijs difficillimis belli tẽporibus, legati munus vt obires, è multis vnũ ſelegit. Quo nomi

ne

ne & ſibi & bonis oībus maximè charus es. Quæ ſingula dum facis, tuę uirtutis imitatorem habes ampliſſimum Mirapicenſem epiſcopum nepotē tuum. D. PETRVM DE VILLARS, in quo præter ſingularem quandam ac recōditam Theologiæ cognitionem (cuius duobus ab hinc annis in hoc Theologico Pariſienſi certamine, magna cū ſui nominis fama, euidentiſſimam dedit ſignificationem) tāta eſt pietas, prudentia, humanitas, atq;, vno verbo dicam, morū integritas, ut ſi multos ei perſimiles haberemus antiſtites, nihil eſſet ꝙ infeliciſſima noſtra hæc ætas antiquitati inuideret. Faxit Deus ut quod iampridem indefeſſus illius parturit animus, parere poſſit aliquando. Ego igitur, vt rurſus redeam, ne nil hoc tempore viderer agere, ſimilia & diſſimilia ex probatiſſimis & ſelectiſſimis quibuſq; autoribus ſummo labore, ſummiſq; vigilijs conquiſita, redegi in cōmunes locos. Ex quibus ſi quid fructus, ſi quid utilitatis literarum ſtudioſi conſequantur, totum iſtud quidquid eſt tibi acceptum ferre non dubitent cuius impulſu, veluti ſecundo aliquo uentorum flatu, ſtudia noſtra hactenus prouecta ſunt. Hos ergò labores tanquā perpetuæ meæ in te volūtatis obſidē, tibi deuoueo, conſecroq;, vt quemadmodū tuo fauore ac liberalitate domi coalu erunt, ita & nūc in publicum prodituri tu nominis autoritate ſeſe tueantur. Quos ſi tibi placuiſſe ſenſero, ſatis mihi magnum ex illis fructum videbor percepiſſe. Vale præſul ampliſſimè, meq; qua ſoles beneuolentia complectere. Lutetię, Ex noſtro Sagiēſi gymnaſio, ad 4. nonas Maias. 1577.

LECTO-

CVM ſuperioribus annis in celeberrimo Nauarræ collegio Sacrarum literarũ ſtudijs incumberẽ, duo noſtri ordinis, omni certè & ingenij & uirtutis laude excellentes Theologi, mei autem ſtudioſiſſimi Reuerendus Mirapicẽſis Antiſtes, D. Petrus de Villars, & G. Roſe Henrici Francorũ regis eccleſiaſtes egregius, à me contenderũt vt quæ tũ à me mihi, tum a multis viris doctiſſimis, Alardo Amſtelredamo, Claudio Eſpencæo, Eraſmo Roterodamo ſparſim & confuſe, ex probatiſſimis quibusq; ſcriptoribus ſelecta fuerãt ſimilia, in communes quoſdã locos digererem: gratiſſimã quidem & optimè vtilẽ rem, non tantum diuini verbi præconibus, ſed oĩbus oĩno cultioris & politioris literaturæ viris facturus. Ego verò, ne eorũ cõſilijs in re tã vtili mea opera deeſſet, accingor ad opus. Sperabã aũt id mihi eo facilius futurũ qđ res ipſa ſolo ordine & diſpoſitione indigere videbatur. Verùm cũ quæ Alardi nomine circũferebantur ſimilia, ad autorum deſumpſerat originem conferre cępiſſem, animaduerti parũ bona fide notatos ab eodẽ autorum codices malè citatã librorum capita, multa quoq; typographorum (vt fieri aſſolet) neglectu omiſſa, inuerſa atq; prę poſtera. Eã ob rem ne in re hoc præſertim curioſo ſeculo, maximè religioſa, falleretẽ lectoris animus, nouus mihi labor fuit ſubeundus, dum qđ ex titulis ſperabã, in profundiſſimis fontibꝰ expiſcari oportuit. Cũ verò huic operi extrema manus eſſet addita, iamq; illud bibliopolæ prælo cõmittendum tradidiſſem, audio illud idẽ opus Lycoſtenis nomine veluti poſthumum partum in Germania prodijſſe. Quæ res effecit, vt de excudendo hoc opere penè conſiliũ mutauerim, mihi tantũ & muſis (vt dr̃) cecinisse contẽtus, niſi amici mei multò plures aliter monuiſſent. Ego vero vbi, inſpectis Lycoſtenis ſimilibus animaduerti, ipſum Alardi Amſtelredami collectanea ſecutũ, in eũdem ſcopulũ incidiſſe, in quẽ primo incideram, meq; lõgè plura & ex pluribus ſacræ præſertim rei ſcriptoribus decerpſiſſe ſimilia & diſſimilia, nullã morã interponẽdã duxi, quin tuæ publicæq́ue utilitati conſulens hęc ut proditẽt

in ſolem,

in ſolem, facile pateret. Quorum quãta fuerit neceſſitas, quanta utilitas, vel ex vno Clemente Alexãdrino facile colliges qui libro 6. ſtromatum omnis erroris cauſam & originem ad ignorationem ſimilitudinis & diſſimilitudinis referre uidetur. Vnde nõ immeritò Ariſtoteles, ſummus (teſte Plinio) in omni ſcientia vir lib. 1. Topic. futurũ Philoſophum diligenter monet ut in paranda vndecunq; ſimilium & diſſimilium copia, ſuam non oſcitãter nauet operam. Solet aũt ſimilitudo exprimi vel per res ipſa rerumq́, notas & ſymbola, aliquando per orationẽ. Prioris generis ſunt illa oĩa ſymbola quibus apud Aegyptios atque adeo Scytas nihil vnquam fuit frequentius: De quibus copioſe diſſerit idem Clemens Alexandrinus lib. 5. ſtromatum. Quale eſt illud quod ſuo tẽpore extitiſſe aſſerit in Dioſpoli vrbe Aegypti, in templo Pylon. Vt enim hanc ſententiam ſymbolis repræſentarent, O qui naſcimini & interitis, Deus odio hẽt impudentiã, ordine pingebãt, puerum, ſenem, accipitem, piſcem, crocodylũ. Nam apud illos puer eſt generationis ſymbolum, ſenex interitum ſignifica, accipiter Deum, piſcis odium, crocodylus impudentiam. At uerò huiuſmodi ſimilia rerũ notis expreſſa non ſunt huius inſtituti. Nos enim ea hoc loco tantum quærimus, quæ oratione aliquid cõcludunt, & quib⁹ ex uno ſimili infertur aliud. Cuius quidẽ rei exẽpla tibi proponere nõ eſt opus, cum eorum poſt hæc amplisſimã de omni pene materia ſueppellectilem habeas. Atque huius quidem generis ſimilium tantus tamq́; frequens, apud omnes ſcriptores ſeu ſacros ſeu prophanos vſus eſt, quàm quod frequentiſſimum eſſe poteſt. Hęc & ad docendum adhibetur ſæpiſſime ſiue cum doctis agas ſiue cum populo. Zeno, ait Tullius lib. 2. de natura, ſæpe ſimilitudine rationem cõcludebat, ut enim probaret mũdum eſſe animatum, hac vtebatur ſimilitudine. Si ex oliua modulatè canentes tibiæ naſcerentur num dubitares quin eſſet in oliua tabicinis ſcientia? Cur igitur mũdus non ex ſe eſt ſapiens & animans, cum ipſe procreet animantes? D. Thomas ſummus & philoſophus & Theologus, nullam pene quæſtionem explicat, niſi adducta quadam ſimilitudine. Quod ſi cum populo res ſit, nihil eſt

quod

quod ſeu in docendo, ſeu delectando, ſiue extollẽdo, ſiue eleuando, ſiue conſolando potentius influat in animos auditorum. Hoc ipſum nos docuit Chriſtus Dominus, faciendi non tantum magiſter, ſed & dicendi ſummus artifex, qui ad populum non aliter loquebatur quã per parabolas. Hoc & ante ipſum commonuit omniũ quos ſol vidit, mortalium ſapientiſſimus Salomon, qui in deſcribendis parabolis copioſe ſtylum exercuit. Cæterum in ſimilium vſu quædam ſunt adhibendæ cautiones, prima, quæ quidem vulgatiſſima eſt, & in philoſophorum ſcholis tritiſſima, non oportere per omnia conuenire ſimilitudines, iis ad quæ cõferuntur, alioqui in magna abſurda incides. Hanc nobis regulam præſcribunt in parabolis Chriſti Origenes in cap. 13. Mat. Baſilius in regulis breuioribus, interrogatione 254. & Chryſoſtomus multis in locis. Secunda ne ſimilitudo petatur ex rebus ignotis illis quibuſcũ agimus, ſed ex rebus ad uulgi ſenſum accommodatis, alioqui præpoſterè docebitur. Huius rei exemplum dedit Chriſtus, dederunt & prophetæ, q metaphoras & ſimilitudines ſuas ex rebus vulgatiſſimis, vt ex herbis, fruticibus, arboribus &c. petere ſolent. Tertia regula eſt, ne talis aſſumatur ſimilitudo quæ in diuerſum ſenſum torqueri poſſit. Atque hæc de ſimilium vſu dicta ſufficiant, quæ omnia, (Lector beneuole) æqui boniq́ue conſulas. Vale.

AVTORES TVM SACRI, TVM PROPHANI, EX QVIBVS SIMILIA ET DISSIMILIA deprompta ſunt.

A

ABſalon abbas.
Adælardus.
Aelianus.
Æneas Syluius.
Agapetus diaconus.
Agnellus.
Alicuinus.
Albertus magnus.
Alexander papa 12.
Ambroſius.
Anaſtaſius.
Angelus Politianus.
Anſelmus.
Antonius.
Antonius abbas.
Antonius monachus.
Apollinaris.
Appollonius.
Aponius.
Ariſtoteles.
Arnobius.
Athanaſius.
Athenagoras.
Auguſtinus.

B

BIblia Sacra.
Bibliotheca Sanctorum patrum.
Baptiſta ſolengius.
Baſilius.
Beda.
Benardus Clareuallenſis.
Bernardus Iuſtinianus.
Bernardus Scardæonius.
Bertramus.
Boetius.
Bruſonius.

C

CAſſianus.
Cælius Rhodiginus.
Cæſarius Arelatenſis.
Caſſiodorus.
Chryſoſtomus.
Chromatius.
Cicero.
Claudianus mamertus.
Clemens Alexandrinus.
Clemens Romanus.
Climacus.
Cyprianus.
Cyrillus Alexandrinus.
Cyrillus Hieroſolymitanus.

D

DAmaſcenus.
Damaſus papa.
Decretum Gratiani.
Demoſthenes.
Diadochus.
Dydimus Alexandrinus.
Diogenes Laertius.
Dion Chryſoſtomus.
Dion Nicæus.
Dionyſius Areopagita.
Dorotheus archimandrita.
Drogon hoſtienſis.
Dugo philonius.

Effrem

E

EFfrem diaconus.
Eliſius calentius.
Epictetus.
Epiphanius.
Eraſmus.
Eſayas abbas.
Euagrius.
Euariſtus papa.
Eucherius Lugdunenſis.
Eugubinus.
Euſebius Cæſarienſis.
Euſebius Emiſſenus.
Euſtathius.

F

FAuſtus Regiēſis epiſcop⁹.
Fellcianus.
Franciſcus patritius.
Franciſcus petrarcha.
Franciſcus philelphus.
Fulgentius.

G

GAudentius.
Gregorius Naziāzenus.
Gregorius Nyſſenus.
Gregorius papa.
Gregorius Neocæſarienſis.
Guerricus abbas.
Gulielmus peraldus.

H

HErmas, ſeu paſtor, nuntius pœnitentiæ.
Hector Pintus.
Herodotus.
Heſychius.
Hieronymus.
Hilarius.
Hippocrates.
Hippolytus.
Honorius.
Hugo Eutherianus.
Hugo victorinus.

I

IAcobus Latomus.
iacobus de valentia.
Iamblicus.
Idiotæ contemplationes.
Ignatius.
Innocentius tertius pontifex.
Ioannes campanus.
Ioannes Driedo.
Ioannes Gerſon.
Ioannes Maria verratus.
Ioannes picus mirandulæ.
Ioannes Stobæus.
Ionas Aurelianenſis.
Iouianus Pontanus.
Irenæus.
Iſaac presbyter.
Iſidorus Clarius.
Iſidorus Hiſpalenſis.
Iunilius Africanus.
Iulianus Toletanus.
Iuſtinus philoſophus martyri
Iuſtus orgelitanus.

L

LActantius.
Laurentius Iuſtinianus.
Leo papa.
Libanius Sophiſta.
Lucianus.
Lucilius veronius.
Ludouicus viues.

M

MAcarius.
Maphæus.
Marcus heremita.
Marſilius ficinus.
Maxētius Ioannes ſeruus Dei.
Maximus monachus.
Mercurius Triſmegiſtus.
Methodius Cyrenenſis.

N

NYcephorus.
Nicolaus Clemangis.
Nilus monachus.
Nilus abbas.
Nouatus catholicus.

O

OLympiodorus.
Optatus mileuitanus.
Origenes.
Ouidius.

P

PAlladius.
Pamphilus martyr.
Paſchaſius diaconus.
Pacianus.
Paulinus Aquileienſis.
Paulinus Nicolaus epiſcopus.
Petrus Alexandrinus martyr.
Petrus Alliacenſis.
Petrus Chryſologus.
Petrus Damianus.
Petrus Galatinus.
Philippus presbyter.
Philo iudæus.
Pius Papa.
Pomponius Mela.
Plato.
Plinius.
Plutarchus.
Polibyus.
Polycarpus martyr.
Primaſius.
Prochorus D. Ioan. diſcipulus.
Procopius Gazeus.
Proſper Aquitaneus.

Q

QVintilianus.

R

RAbanus maurus.
Remigius.
Reuclinus.
Richardus victorinus.
Ruffinus Aquileienſis.
Rupertus.

S

SAdoletus.
Salonius.
Saluianus.
Seneca.
Seuerus ſulpitius.
Sextus empiricus.
Sidonius Apollinaris.
Sozomenus.
Symmachus.
Synæſius.

T

TAtianus.
Tertullianus.
Thalaſſis.
Theodoretus Syrenenſis.
Theodoricus.
Theodorus Studithus.
Theodulus presbyter.
Theophilus Alexandrinus.
Theophilus Antiochenus.
Theophraſtus martyr.
Theophraſtus philoſophus.
Theophylactus.
Thomas Aquinas.
Tyrius platonicus.

V

VEnantius.
Victor Vticenſis.
Vincenſius Lyrinenſis.
Volcuinus abbas.

X

XEnophon.
Xiphilinus.
Xiſtus pythagoricus.

Y

Yuo belnacenſis.

INDEX

INDEX TITVLORVM.

A

ABſtinentia. fol. 1.
Abſtinentia nimia. 7
Abuſus rerum, vide vſus rerũ.
Adamus & Eua. 8
Admonitio. 9
Adoleſcentia, vide pueritia.
Aduerſitas, vide tribulatio.
Adulatio. 16
Adulatoris & amici drĩa. 18
Adulterium, vide luxuria.
Affectus. 19
Afflictio, vide tribulatio.
Ambitio. 22
Amicitia. 24
Amicitia paucorum & multorum. 52
Amicitia retinenda, & dirempta reſarcienda. 52
Amicitia Principum. ibid.
Amicus probandus & eligendus. 26
Amicus fictus vitandus. ibid.
Amor. 27
Amoris caſti & impudici diſcrimen. 28
Angelus. 29
Anima. 30
Animæ dignitas. 32
Animæ tranquillitas. 33
Animæ cultus & cura. 36
Animæ cura præpoſtera. 40
Animæ puritas & bonitas. 42
Animæ impuritas. 43
Animæ morbus & ꝑturbatio. 45
Antichriſtus. 47
Apoſtolus. 48
Artes liberales. 50
Auaritia. ibid.
Auditor. 58
Aulicus. 59

B

BAptiſmus. 60
Beatitudo. 65
Bellum. 68
Bellum ſpiritale. 69
Beneficentia. 73
Beneficium. ibid.

C

CAeremoniæ. 74
Calumnia. 75
Cantus eccleſiaſticus. 76
Cantus impudicus. ibid.
Caro. 77
Carnalis. ibid.
Caſtigatio, vide admonitio.
Caſtitas. 79
Chriſtianus. 81
Chriſtianorum nomen & character. 83
Chriſtianorum ſimplicitas. ibid.
Chriſti attributa varia. 84
Chriſti amor in ſuos. 88
Chriſti aduentus in mundum. 92
Chriſti incarnatio, & humanitas. 93
Chriſti ſcientia. 99
Chriſti diuinitas et poteſtas. ibid.
Chriſti transfiguratio. 102
Chriſti duæ naturæ. ibid.
Chriſti mors & paſſio. 104
Chriſti reſurrectio. 109

illo, & omnis immanitatis ab architecto Nerone, adhuc infans Eccleſia plagas acceperit, quantas à Domitiano, Traiano, Seuero, Maximiano, Decio, Valeriano, Aureliano, Diocletiano, Iuliano, Gothis, Vandalis, Maumeto, cæteriſq; innumeris eiuſdē impietatis aſſeclis, plenæ ſunt hiſtoriç, plena exemplorū vetuſtas. Certè ita graues & horridas, vt extrema mundi periodus inſtare, & totius Chriſtianæ religionis ſtatus corruere, & pene conuelli videretur. Sed tñ contra oēs incurſus atq; impetus oblatrantiū fluctuū fidei robur ſtabat immobile, & virtus inconcuſſa fideliū animis defixa radicitus. velut ſaxū duriſſimū irruentibus vndis obſiſtebat. Nōdum ambitionis aura peſtilens, non auaritiæ tenaciſſima labes, non luxus, nō faſtus rectorum animos inuaſerat. Nulla priuatorum aut inter ſe diſcordia, aut aduerſus vtriuſq; politiæ magiſtratus rebellio, ſed tanquā in pulcherrima quadā ſtructura, prima vltimis, infima ſuperis, media extremis ſic colligabātur, vt quicquid perſecutionis offerret inhumana illa barbaries, non tm̃ non deficeret eccleſia, ſed oppreſſa magis creſceret, afflicta clareſceret, contempta proficeret, læſa vinceret, atq; vt ait Hilarius, tunc maximè ſtaret, cū ſuperari videretur. Iam verò quia vitæ ratio mutata eſt, pene collapſus eſt religionis honos, atq; ita collapſus, vt ne minima quidē ſpes, quæ ſola in miſerijs conſolari nos poterat, ſupereſſe videat᷑. Nullas enim vnquam Eccleſia, quod maximè dolendum eſt, nec plures, nec acerbiores, quam à ſuis atq; domeſticis hoc tempore perpeſſa eſt iniurias. Hoc ipſum

noſtris

noſtris oculis quotidiana experimenta ſubijciūt, quod & olim D. Bernardus non ſine magnis lacrymarum riuulis premonuit, dicens. Serpit hodie putida labes ꝑ omne corpus Eccleſiæ, & quo latius, eò deſperatius, eoq; periculoſius, quo interius. Nam ſi inſurgeret apertus inimicus hæreticus, mitteretur foras, & areſceret. Si violētus inimicus, abſconderet ſe forſitan ab eo. Nunc verò quem eijciet, aut à quo abſcondet ſe? Oēs amici, & oēs inimici. Omnes neceſſarij, & omnes aduerſarij. Omnes domeſtici, & nulli pacifici. Omnes proximi, & omnes quæ ſua ſunt quærunt. Miniſtri Chriſti ſunt; & ſeruiunt Antichriſto. Honorati incedunt, de bonis Dñi, qui honorem Dño non deferunt. Inde is quem quotidie vides meretricius nitor, hiſtrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in frænis, in ſellis & calcaribus, & plus calcaria quā altaria fulgent. Olim prædictum eſt, & nunc tp̄s impletionis aduenit. Ecce ī pace mea amaritudo amariſſima. Amara prius in nece martyrum, amarior poſt in conflictu hęreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum. Hæc quondā apud ſe meditabatur ſanctiſſimus ille vir, morum ſui tēporis cenſor & caſtigator acerrimus, cui ſi rurſus liberum ad nos reditum fata concederent, tāto certè acerbius & vehementius, incorruptiſſimos huius ferrei ſeculi mores inueheretur, quantò & deteriores ſumus, & ad deteriora quotidie flagitia citatiſſimo curſu properamus. Nam, vt ait Horatius.

Aetas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos

Progeniem vitioſiorem.

Omnium ſcelerum, omnium vitiorũ maturitas in noſtra tempora erupit, quorum cauſam dum quęrimus, neque tamen occurrimus, vereor maximè ne Gallia noſtra idem nobis obijciat, quod quidam iam olim, qui cum fortè in præaltum puteum incidiſſet, alteri cauſam lapſus ſciſcitanti reſpondiſſe fertur, Obſecro ne quomodo huc ceciderim, ſed quomodo hinc meipſum liberare poſſis, inquiras. D. Baſilius qui propter ampliſſimā eruditionis ſuppellectilem, & ſingularem quandam vitæ ſanctitatem, Magni cognomentũ adeptus eſt, in ea epiſtola, quam ad Gallicanę prouinciæ epiſcopos ſcripſit, noſtræ cladis originem, noſtri fundi calamitatem ſatis aperuit. Ille enim inter præcipuas inclinantis iam & prope cadentis orientis Eccleſię cauſas, querula ſic voce denunciat. Euerſę ſunt pietatis doctrinę, confuſa ſolutaque pietatis vincula. Dominandi libido eorum qui nō timent Dominum, præfecturas inuaſit, & ex propatulo præmiũ impietatis præfectura propoſita eſt. Qui in grauiorem blaſphemiam relapſus eſt, prę alijs eligitur. Perijt grauitas pōtificũ, paſtores cum ſcientia gregem Domini, reliquerunt, dum præfecti diſtributiones pauperum in proprios vſus donaque ſemper inſumunt. Canonum exacta obſeruatio peſſum ruit, multa peccādi libertas patet. Nam qui fauore humano ad imperium deuenerunt, eodem ipſo fauoris gratiam implent. Iuſtum iudicium perijt, quiſque cordis ſui deſiderio ambulat, militia immodica, populi immorigeri, pręfecti non liberè loquuntur. Nam

qui

qui per homines ſibi ipſis poteſtatem acquiſiuerunt, ſerui ſunt eorum quorũ fauore adiuti ſunt. Arma belli (vltio videlicet ſanæ doctrinæ) & priuatas inimicitias occultantes, pro pietate bellum gerere aſſimulant. Ante annos mille ducentos inuitat Baſilius Galliæ epiſcopos, vt orientis eccleſię titubantem ſtatum ſecum ipſi lugerent, ſimulq; cauerent alieno periculo facti prudentiores, ne ſimilis eoſdem flamma corriperet. Et iam totius Græciæ ſplendorem penitus extinctum legimus, vniuerſam Galliam incendio conflagrare cernimus neque tamen commouemur. Quid igitur ſupereſt aliud, niſi ut eiſdem peccatorum tenebris circumfuſi, eandem cum Græcis pœnam ſubeamur? Iam verò ſupra recitatis malis adde, quod frigeſcente charitate, nutante fide, Dei timore ſublato, ſpretis canonibus, ſolis terrenis opibus inhiamus. Nulla prorſus in ſubeũda animarũ cura, de cultu diuino, de ſubditorum ſalute, mentio habetur, ſed de prouentuũ copia & vbertate quęritur. Quis vero ſacerdotium poſtulans, (neque enim niſi cum ſumma atq; importuna petitione extorquetur) de ſanctorum dotibus, reliquijs, populi moribus & vitijs interrogat? Quod ſi quem præficere oporteat facilius epiſcopis in promptu eſt, quibus animarum quàm ſuarum facultatum cura demãdetur, adeò neglectæ & cõtemptæ iacent oues, pro quibus aſſerendis, Chriſtus Dominus naſci non tantum, ſed acerbiſſimam quoque mortem ſubire non detrectauit. Taceo quod impunè venalia ſint vbiq; beneficia. Quid enim nõ venale eſſe poteſt, quibus & anima (Siracida teſtante)

 ſtante)

ſtante) venalis eſt? Nec enim frequẽtiorem apud eos vocem audies, quam olim apud rapaciſſimũ illum Neronem ęnobarbum, qui nemini vnquã delegauit officium, niſi hæc adijceret, Scis quibus mihi opus eſt? Atque ita vitio noſtro factũ eſt, vt ſacerdotis nomen, etiam regibus quõdam uenerabile, nunc contemptum, exoſum, & omni probro maius habeatur. Capite itaque tam malè affecto, nemini mirum videri debet, ſi in ſubiacentes corporis partes, morbi colluuies efflúxerit, ſi defecerit agricola in agris, miles in caſtris, innocentia in foro, iuſtitia in iudicio, in amicijs concordia, in artibus peritia in moribus diſciplina, in ſenibus pietas, in pueris pudor, obediẽtia in populo, in pacti fides. Si denique pro lege Dei regnet & imperet peruerſum cuiuſque iudiciũ, pro ratione deprauata cuiuſque cupiditas ſi non quid ex virtute agendum, ſed quid quantumcunque peſſime agatur, ac omnibus obſeruetur, Interim cum multis verberibus ad meliorem mẽtem nos quotidie vocet Dominus Deus, callum tamẽ obducimus vſque adeò verum eſt iſtud Marij Victoris poetæ Chriſtiani.

Nil hoſtis dira fames, nil denique morbi
Egerunt, fuimus qui nũc ſumus, ijsq; periclis
Tentati, nihil meliores reddimur vnquam,
Sub uitijs nullo culparum fine manentes.

Clamat Saluianus Maſſiliẽſis Epiſcopus, Quid hoc mali eſt? Iumẽta & pecudes ſectione curãtur putrefacta mulorũ, aſinorũ, porcorũ viſcera cũ aduſta cauterijs fuerint mun⁹ medicę aduſtionis agnoſcunt, ſtatim vbi defecta aut cremata fuerit

viriatorum

vitiatorum corporum labes in locum demortuæ carnis, viua ſuccedit. Nos & vrimur & ſecamur: ſed nec ferri deſectione, nec cauteriorum aduſtione ſanamur, imò qđ eſt graui⁹, ipſa cura deteriore, ſumus. Et ideo non fruſtra euenit quod euenire pecudibus ſolet, quæ immedicabiles morbos ferunt. Vnum duntaxat in tantis malorũ turbinibus nobis ſupereſſe video remedium, vt (quod grauiſſimè affectis ſolet euenire) continuis gemitibus, atque imo de pectore ductis ſuſpirijs, dolorem quodammodo leniamus.

Mihi igitur (vt vnde initio deflexit, noſtra recurrat oratio) tã alienis Reipubl. temporibus, ſicut in publica commoda peccare videntur, qui vel phreneticorũ more ridẽt, vel nimis otioſe deſidẽt: Ita non parum de ſe ſuiſq; ciuibus mereri arbitror, qui omnes corporis & animi neruos intẽdunt, vt afflictæ Reipub. cõdolentes patrocinẽtur, ad cõponendos & ſarciendos mores aliquid excogitent, lectitẽt ſcriptitent, vel aliud quidpiã pro viribus agant. Quod quidem, ſi quiſquam alius, ſedulo facis (Antiſtes prudentiſſime) q nullum diẽ neq; horã intermittis, neq; remittis vnquã, quin aliquid pro patriæ cõi ſalute, pro bene collocandis Eccleſiæ bonis, omni defixa cogitatione perpetuò moliaris. Tuæ certè pietatis, prudentiæ, rerumq; agendarum peritiæ fama cõmotus Henricus Frãcorum & Poloniæ rex Chriſtianiſſimus, te ſecretioris ſui conſilij non tantum fecit participem, verum etiã in maximis totius regni negotijs difficillimis belli tẽporibus, legati munus vt obires, è multis vnũ ſelegit. Quo nomi

ne & ſibi & bonis oībus maximè charas es. Quæ ſingula dum facis, tuę uirtutis imitatorem habes ampliſſimum Mirapicenſem epiſcopum nepotē tuum. D. PETRVM DE VILLARS, in quo præter ſingularem quandam ac recōditam Theologiæ cognitionem (cuius duobus ab hinc annis in hoc Theologico Pariſienſi certamine, magna cū ſui nominis fama, euidentiſſimam dedit ſignificationem) tāta eſt pietas, prudentia, humanitas, atq;, vno verbo dicam, morū integritas, ut ſi multos ei perſimiles haberemus antiſtites, nihil eſſet ꝙ infeliciſſima noſtra hæc ætas antiquitati inuideret. Faxit Deus ut quod iampridem indefeſſus illius parturit animus, parere poſſit aliquando. Ego igitur, vt rurſus redeam, ne nil hoc tempore viderer agere, ſimilia & diſſimilia ex probatiſſimis & ſelectiſſimis quibuſq; autoribus ſummo labore, ſummisq; vigilijs conquiſita, redegi in cōmunes locos. Ex quibus ſi quid fructus, ſi quid utilitatis literarum ſtudioſi conſequantur, totum iſtud quidquid eſt tibi acceptum ferre non dubitent cuius impulſu, veluti ſecundo aliquo uentorum flatu, ſtudia noſtra hactenus prouecta ſunt. Hos ergò labores tanquā perpetuæ meæ in te volūtatis obſidē, tibi deuoueo, conſecroq;, vt quemadmodū tuo fauore ac liberalitate domi coalu erunt, ita & nūc in publicum prodituri tui nominis autoritate ſeſe tueantur. Quos ſi tibi placuiſſe ſenſero, ſatis mihi magnum ex illis fructum videbor percepiſſe. Vale præſul ampliſſimè, meq; qua ſoles beneuolentia complectere. Lutetiæ, Ex noſtro Sagiēſi gymnaſio, ad 4. nonas Maias. 1577.

LECTO-

CVM ſuperioribus annis in celeberrimo Nauarræ collegio Sacrarum literarũ ſtudijs incumberẽ, duo noſtri ordinis, omni certè & ingenij & uirtutis laude excellentes Theologi, mei autem ſtudioſiſſimi Reuerendus Mirapicẽſis Antiſtes, D. Petrus de Villars, & G. Roſe Henrici Francorũ regis eccleſiaſtes egregius, à me contenderũt vt quæ tũ à me mihi, tum a multis viris doctiſſimis, Alardo Amſtelredamo, Claudio Eſpencæo, Eraſmo Roterodamo ſparſim & confuſe, ex probatiſſimis quibusq; ſcriptoribus ſelecta fuerãt ſimilia, in communes quoſdã locos digererem: gratiſſimã quidem & optimè vtilẽ rem, non tantum diuini verbi præconibus, ſed oĩbus oĩno cultioris & politioris literaturæ viris facturus. Ego verò, ne eorũ cõſilijs in re tã vtili mea opera deeſſet, accingor ad opus. Sperabã aũt id mihi eo facilius futurũ qđ res ipſa ſolo ordine & diſpoſitione indigere videbatur. Verùm cũ quæ Alardi nomine circũferebantur ſimilia, ad autorum deſumpſerat originem conferre cępiſſem, animaduerti parũ bona fide notatos ab eodẽ autorum codices malè citatã librorum capita, multa quoq; typographorum (vt fieri aſſolet) neglectu omiſſa, inuerſa atq; pra poſtera. Eã ob rem ne in re hoc præſertim curioſo ſeculo, maximè religioſa, falleret lectoris animus, nouus mihi labor fuit ſubeundus, dum qđ ex titulis ſperabã, in profundiſſimis fontibꝰ expiſcari oportuit. Cũ verò huic operi extrema manus eſſet addita, iamq; illud bibliopolæ prælo cõmittendum tradidiſſem, audio illud idẽ opus Lycoſtenis nomine veluti poſthumum partum in Germania prodijſſe. Quæ res effecit, vt de excudendo hoc opere penè conſiliũ mutauerim, mihi tantũ & muſis (vt dr̃) cecinisse contẽtus, niſi amici mei multò plures aliter monuiſſent. Ego vero vbi, inſpectis Lycoſtenis ſimilibus animaduerti, ipſum Alardi Amſtelredami collectanea ſecutũ, in eũdem ſcopulũ incidiſſe, in quẽ primo incideram, meq; lõgè plura & ex pluribus ſacræ præſertim rei ſcriptoribus decerpſiſſe ſimilia & diſſimilia, nullã morã interponẽdã duxi, quin tuæ publicæque utilitati conſulens hęc ut prodirẽt

in ſolem, facile pateret. Quorum quāta fuerit neceſſitas, quanta utilitas, vel ex vno Clemente Alexādrino facile colliges qui libro 6. ſtromatum omnis erroris cauſam & originem ad ignorationem ſimilitudinis & diſſimilitudinis referre uidetur. Vnde nō immeritò Ariſtoteles, ſummus (teſte Plinio) in omni ſcientia vir lib. 1. Topic. futurū Philoſophum diligenter monet ut in paranda vndecunq; ſimilium & diſſimilium copia, ſuam non oſcitāter nauet operam. Solet aūt ſimilitudo exprimi vel per res ipſa rerumq́, notas & ſymbola, aliquando per orationē. Prioris generis ſunt illa oīa ſymbola quibus apud Aegyptios atque adeo Scytas nihil vnquam fuit frequentius: De quibus copioſe differit idem Clemens Alexandrinus lib. 5. ſtromatum. Quale eſt illud quod ſuo tēpore extitiſſe aſſerit in Dioſpoli vrbe Aegypti, in templo Pylon. Vt enim hanc ſententiam ſymbolis repræſentarent, O qui naſcimini & interitis, Deus odio hēt impudentiā, ordine pingebāt, puerum, ſenem, accipitem, piſcem, crocodylū. Nam apud illos puer eſt generationis ſymbolum, ſenex interitum ſignifica, accipiter Deum, piſcis odium, crocodylus impudentiam. At uerò huiuſmodi ſimilia rerū notis expreſſa non ſunt huius inſtituti. Nos enim ea hoc loco tantum quærimus, quæ oratione aliquid cōcludunt, & quib9 ex uno ſimili infertur aliud. Cuius quidē rei exēpla tibi proponere nō eſt opus, cum eorum poſt hæc ampliſſimā de omni pene materia ſueppellectilem habeas. Atque huius quidem generis ſimilium tantus tamq́; frequens, apud omnes ſcriptores ſeu ſacros ſeu prophanos vſus eſt, quàm quod frequentiſſimum eſſe poteſt. Hęc & ad docendum adhibetur ſæpiſſime ſiue cum doctis agas ſiue cum populo. Zeno, ait Tullius lib. 2. de natura, ſæpe ſimilitudine rationem cōcludebat, ut enim probaret mūdum eſſe animatum, hac vtebatur ſimilitudine. Si ex oliua modulatè canentes tibiæ naſcerentur num dubitares quin eſſet in oliua tabicinis ſcientia? Cur igitur mūdus non ex ſe eſt ſapiens & animans, cum ipſe procreet animantes? D. Thomas ſummus & philoſophus & Theologus, nullam pene quæſtionem explicat, niſi adducta quadam ſimilitudine. Quod ſi cum populo res ſit, nihil eſt

quod

quod ſeu in docendo, ſeu delectando, ſiue extollẽdo, ſiue eleuando, ſiue conſolando potentius influat in animos auditorum. Hoc ipſum nos docuit Chriſtus Dominus, faciendi non tantum magiſter, ſed & dicendi ſummus artifex, qui ad populum non aliter loquebatur quã per parabolas. Hoc & ante ipſum commonuit omniũ quos ſol vidit, mortalium ſapientiſſimus Salomon, qui in deſcribendis parabolis copioſe ſtylum exercuit. Cæterum in ſimilium vſu quædam ſunt adhibendæ cautiones, prima, quæ quidem vulgatiſſima eſt, & in philoſophorum ſcholis tritiſſima, non oportere per omnia conuenire ſimilitudines, iis ad quæ cõferuntur, alioqui in magna abſurda incides. Hanc nobis regulam præſcribunt in parabolis Chriſti Origenes 16 cap. 13. Mat. Baſilius in regulis breuioribus, interrogatione 254. & Chryſoſtomus multis in locis. Secunda ne ſimilitudo petatur ex rebus ignotis illis quibuſcũ agimus, ſed ex rebus ad uulgi ſenſum accommodatis, alioqui præpoſterè docebitur. Huius rei exemplum dedit Chriſtus, dederunt & prophetæ, q metaphoras & ſimilitudines ſuas ex rebus vulgatiſſimis, vt ex herbis, fruticibus, arboribus &c. petere ſolent. Tertia regula eſt, ne talis aſſumatur ſimilitudo quæ in diuerſum ſenſum torqueri poſſit. Atque hæc de ſimilium vſu dicta ſufficiant, quæ omnia, (Lector beneuole) æqui bonique conſulas. Vale.

AVTORES TVM SACRI, TVM PROPHANI, EX QVIBVS SIMILIA ET DISSIMILIA deprompta ſunt.

A

Abſalon abbas.
Adælardus.
Aelianus.
Senas Syluius.
Agapetus diaconus.
Agnellus.
Alicuinus.
Albertus magnus.
Alexander papa 12.
Ambroſius.
Anaſtaſius.
Angelus Politianus.
Anſelmus.
Antonius.
Antonius abbas.
Antonius monachus.
Apollinaris.
Appollonius.
Aponius.
Ariſtoteles.
Arnobius.
Athanaſius.
Athenagoras.
Auguſtinus.

B

Biblia Sacra.
Bibliotheca Sanctorum patrum.
Baptiſta ſolengius.
Baſilius.
Beda.
Benardus Clareuallenſis.
Bernardus Iuſtinianus.
Bernardus Scardæonius.
Bertramus.
Boetius.
Bruſonius.

C

Caſſianus.
Cælius Rhodiginus.
Cæſarius Arelatenſis.
Caſſiodorus.
Chryſoſtomus.
Chromatius.
Cicero.
Claudianus mamertus.
Clemens Alexandrinus.
Clemens Romanus.
Climacus.
Cyprianus.
Cyrillus Alexandrinus.
Cyrillus Hieroſolymitanus.

D

Damaſcenus.
Damaſus papa.
Decretum Gratiani.
Demoſthenes.
Diadochus.
Dydimus Alexandrinus.
Diogenes Laertius.
Dion Chryſoſtomus.
Dion Nicæus.
Dionyſius Areopagita.
Dorotheus archimandrita.
Drogon hoſtienſis.
Dugo philonius.

Effrem

E

EFfrem diaconus.
Eliſius calentius.
Epictetus.
Epiphanius.
Eraſmus.
Eſayas abbas.
Euagrius.
Euariſtus papa.
Eucherius Lugdunenſis.
Eugubinus.
Euſebius Cæſarienſis.
Euſebius Emiſſenus.
Euſtathius.

F

FAuſtus Regiẽſis epiſcop⁹.
Fellcianus.
Franciſcus patritius.
Franciſcus petrarcha.
Franciſcus philelphus.
Fulgentius.

G

GAudentius.
Gregorius Naziãzenus.
Gregorius Nyſſenus.
Gregorius papa.
Gregorius Neocæſarienſis.
Guerricus abbas.
Gulielmus peraldus.

H

HErmas, ſeu paſtor, nuntius pœnitentiæ.
Hector Pintus.
Herodotus.
Heſychius.
Hieronymus.
Hilarius.
Hippocrates.
Hippolytus.
Honorius.
Hugo Eutherianus.
Hugo victorinus.

I

IAcobus Latomus.
Iacobus de valentia.
Iamblicus.
Idiotæ contemplationes.
Ignatius.
Innocentius tertius pontifex.
Ioannes campanus.
Ioannes Driedo.
Ioannes Gerſon.
Ioannes Maria verratus.
Ioannes picus mirandulæ.
Ioannes Stobæus.
Ionas Aurelianenſis.
Iouianus Pontanus.
Irenæus.
Iſaac presbyter.
Iſidorus Clarius.
Iſidorus Hiſpalenſis.
Iunilius Africanus.
Iulianus Toletanus.
Iuſtinus philoſophus martyr
Iuſtus orgelitanus.

L

LActantius.
Laurentius Iuſtinianus.
Leo papa.
Libanius Sophiſta.
Lucianus.
Lucilius veronius.
Ludouicus viues.

M

MAcarius.
Maphæus.
Marcus heremita.
Marſilius ficinus.
Maxẽtius Ioannes ſeruus Dei.
Maximus monachus.
Mercurius Triſmegiſtus.
Methodius Cyrenenſis.

Nycephorus.

N

Nycephorus.
Nicolaus Clemangis.
Nic. monachus.
Nilus abbas.
Nouatus catholicus.

O

Olympiodorus.
Optatus milenitanus.
Origenes.
Ouidius.

P

Palladius.
Pamphilus martyr.
Paſchaſius diaconus.
Patianus.
Paulinus Aquileienſis.
Paulinus Nicolaus epiſcopus.
Petrus Alexandrinus martyr.
Petrus Alliacenſis.
Petrus Chryſologus.
Petrus Damianus.
Petrus Galatinus.
Philippus presbyter.
Philo Iudæus.
Pius Papa.
Pomponius Mela.
Plato.
Plinius.
Plutarchus.
Polibyus.
Polycarpus martyr.
Primaſius.
Prochorus D. Ioan. diſcipulus.
Procopius Gazeus.
Proſper Aquitaneus.

Q

Quintilianus.

R

Rabanus maurus.
Remigius.
Reuclinus.
Richardus victorinus.
Ruffinus Aquileienſis.
Rupertus.

S

Sadoletus.
Salonius.
Saluianus.
Seneca.
Seuerus ſulpitius.
Sextus empiricus.
Sidonius Apollinaris.
Sozomenus.
Symmachus.
Syneſius.

T

Tatianus.
Tertullianus.
Thalaſſis.
Theodoretus Syrenenſis.
Theodoricus.
Theodorus Studithus.
Theodulus presbyter.
Theophilus Alexandrinus.
Theophilus Antiochenus.
Theophraſtus martyr.
Theophraſtus philoſophus.
Theophylactus.
Thomas Aquinas.
Tyrius platonicus.

V

Venantius.
Victor Vticenſis.
Vincentius Lyrinenſis.
Volcuinus abbas.

X

Xenophon.
Xiphilinus.
Xiſtus pythagoricus.

Y

Yuo beluacenſis.

INDEX

INDEX TITVLORVM.

A

ABſtinentia. fol. 1.
Abſtinentia nimia. 7
Abuſus rerum, vide vſus rerũ.
Adamus & Eua. 8
Admonitio. 9
Adoleſcentia, vide pueritia.
Aduerſitas, vide tribulatio.
Adulatio. 16
Adulatoris & amici dñia. 18
Adulterium, vide luxuria.
Affectus. 19
Afflictio, vide tribulatio.
Ambitio. 22
Amicitia. 24
Amicitia paucorum & multorum. 52
Amicitia retinenda, & dirempta reſarcienda. 52
Amicitia Principum. ibid.
Amicus probandus & eligendus. 26
Amicus fictus vitandus. ibid.
Amor. 27
Amoris caſti & impudici diſcrimen. 28
Angelus. 29
Anima. 30
Animæ dignitas. 32
Animæ tranquillitas. 33
Animæ cultus & cura. 36
Animæ cura præpoſtera. 40
Animæ puritas & bonitas. 42
Animæ impuritas. 45
Animæ morbus & ꝑturbatio. 45
Antichriſtus. 47
Apoſtolus. 48
Artes liberales. 50
Auaritia. ibid.
Auditor. 58
Aulicus. 59

B

BAptiſmus. 60
Beatitudo. 65
Bellum. 68
Bellum ſpiritale. 69
Beneficentia. 73
Beneficium. ibid.

C

CAeremoniæ. 74
Calumnia. 75
Cantus eccleſiaſticus. 76
Cantus impudicus. ibid.
Caro. 77
Carnalis. ibid.
Caſtigatio, vide admonitio.
Caſtitas. 79
Chriſtianus. 81
Chriſtianorum nomen & character. 83
Chriſtianorum ſimplicitas. ibid.
Chriſti attributa varia. 84
Chriſti amor in ſuos. 88
Chriſti aduentus in mundum. 92
Chriſti incarnatio, & humanitas. 93
Chriſti ſcientia. 99
Chriſti diuinitas et poteſtas. ibid.
Chriſti transfiguratio. 102
Chriſti duæ naturæ. ibid.
Chriſti mors & paſſio. 104
Chriſti reſurrectio. 109

A Chriſti

Chriſti aſcenſio. ibid.
Chriſti aduentus. 110
Circunciſio. 111
Clementia, humanitas. 112
Cogitatio. 113
Concio. 116
Concionator. 117
Concordia, vide pax.
Concupiſcentia, vide voluptas.
Confeſſio peccatorum. 125
Confirmatio. 127
Conſcientia. ibid.
Conſcientia bona. ibid.
Conſcientia mala. 128
Conſilium 129
Coniugium, vide Matrimonium.
Conſtantiæ, vide perſeuerantia.
Conſuetudo. ibid.
Contemptus mundi, vide mundi contemptus.
Continentia, vide caſtitas.
Contumelia, vide detractio.
Conuerſatio, vide ſocietas.
Conuitium, vide detractio.
Conuitium. 130
Corpus. 131
Correctio fraterna, vide Admonitio.
Crapula, vide Gula.
Crudelitas. 132
Crux. ibid.
Crucis ſignum. ibid.
Cupiditas. 133
Cura, vide ſolicitudo.
Curioſitas. 134

D

Damnatus. 135
Damnum, vide iniuria.
David. 136
Deceptio. ibid.
Deliciæ. 137
Deſperatio. 140
Detractio. 141
Dei vnitas, ſimplicitas, perfectio. 142
Deus inuiſibilis, & incomprehenſibilis. 145
Deus non autor mali. 146
Deus exiſtentia in omnibus. 147
Dei pænitentia, & longanimitas. 148
Dei charitas & liberalitas. 150
Dei clementia & miſericordia. 152
Dei ira & vindicta. 157
Dei prouidentia. 159
Dei potentia, opificium. 162
Dei opera inſcrutabilia. 165
Diabolus. 166
Dialectica, vide philoſophia.
Dignitas, vide honor.
Dilectio. 175
Dilectio Dei. ibid.
Dilectio & cura proximi. 176
Dilectio inimicorum. 180
Diſciplina. 181
Diſcipulus. 183
Diſcordia, inimicitia. ibid.
Diſputatio. 185
Diſsimulatio, vide hypocriſis.
Diuinatio. 186
Diuitiæ. ibid.
Doctor. 196

E

Ebrietas. 198
Eccleſia. 200
Educatio & inſtitutio puerorum. 206

Eleemo-

Eleemoſyna. 209
Eloquentia. 214
Epiſcopus. ibid.
Euangelium. 215
Euangeliſta. ibid.
Euchariſtia. 216
Excommunicatio. 222
Exemplum, ſimilitudo. 224
Exemplum vitæ. 225
Exercitatio. 226
Exorciſmus. 227

F

Fama. 227
Feſtus dies. 228
Fidelitas. ibid.
Fides, Fidelis. 229
Fidei perſeuerantia. 237
Filius. ibid.
Filius adulterinus. 238
Filij Dei. ibid.
Fletus, vide luctus.
Forma, vide pulchritudo.
Fortitudo. ibid.
Fortuna. ibid.
Furtum. 239

G

Gaudium. 240
Gentiles. 241
Gloria. 242
Gloria inanis. 243
Gratia Dei. 247
Gratitudo. 250
Gula. 251

H

Hæreſis. 255
Hæreticus. ibid.
Homicidium. 268
Homo. 269
Hominis creatio et dignitas. ibid.
Hominis fragilitas. 271
Hominis lapſus. 273
Hominis imprudentia. ibid.
Honor, laus. 274
Hoſpitalitas. 275
Humilitas. 276
Hypocriſis. 278

I

Iactantia, vide oſtentatio.
Idololatria. 280
Ieiunium, vide abſtinentia.
Ignorantia. 281
Imago. 282
Inconſtantia. ibid.
Induratio. 283
Infernus. 285
Infidelis. 287
Ingenium. 288
Ingratitudo. 289
Inimicitia, vide diſcordia.
Inobedientia, vide obedientia.
Iniuria. 290
Iniuria à nobis ipſis. 291
Intellectus. 292
Inuidia. 293
Ioannes Baptiſta. 297
Iob. 298
Ira. 299
Iudæus. 304
Iudex. 307
Iudicium extremum. 308
Iudicium peruerſum. 311
Iuramentum, periurium. 312
Iuſtitia. Iuſtus. 313

L

Labor. 315
Latrocinium, vide furtum.
Lectio. 317
Lectionis vſus & delectus. ibid.

Lex politica. 318
Lex diuina. 319
Liberalitas. 324
Liberum arbitrium. 325
Lingua. 326
Loquacitas. ibid.
Luctus pro peccatis. 328
Luctus pro mortuis. 329
Luxuria. 330

M

Magiſtratus. 332
Malitia, vide peccatum.
Manſuetudo. 333
Maria. 334
Maritus, vide uxor.
Martyrium. 336
Matrimonium. 337
Mediocritas. 339
Memoria. 340
Mendacium. ibid.
Mercator. ibid.
Meritum. 341
Metus, vide timor.
Miniſter. ibid.
Miraculum. 342
Miſericordia. 343
Monachus. 344
Morbus corporis. 349
Mores. ibid.
Morum inconſtantia & varietas. 350
Morum emendatio. ibid.
Morum degeneratio. 351
Mors. ibid.
Mortis meditatio. 353
Mors iucunda bonis. 354
Mors metuenda malis. 357
pro mortuis orandum & ſacrificandum. 358
Mulier. ibid.
Mulierum ornatus. 359
Mundus. 361
Mundi amor & vanitas. 362
Mundi contemptus. 364
Mundi conſumatio. 366
Myſteria indignis non communicanda. ibidem.

N

Natura. 367
Nobilitas. 368
Nox. 369

O

Obedientia. ibid.
Obiurgatio. 371
Obliuio. ibid.
Ocium honeſtum. ibid.
Ocium ignauum. 372
Opera. 374
Operum merces. 378
Operum oſtentatio. ibid.
Opportunitas. 379
Oratio, preces. ibid.
Orator. 387

P

Parentes. 388
Paſtor. ibid.
Patientia. 395
Paulus. 399
Paupertas. 400
Pax. 405
Peccatum. 407
Peccato ſtatim occurrendū. 410
Peccatum inueteratum. 412
Peccati illecebræ. 413
Peccati fœditas. 414
Peccati cæcitas. 415
Peccati grauitas & pena. 416
Peccati incommoda. 417

Peccatum

Peccatum originale. 419
Peccatum veniale. 420
Peregrinatio. ibid.
Perfectio. 421
Perſecutio. 422
Perſeuerantia. 424
Pertinacia. 425
Perturbatio, vide affectus.
Philoſophia. 426
Pœna. 431
Pœnitentia. 433
Populus. 439
Præceptum, vide lex.
Prædeſtinatio. 440
Præceps. ibid.
Prophetæ. 443
Prouidentia Dei, vide Dei prouidentia.
Proximi cura, vide dilectio proximi.
Proſperitas. 444
Prudentia. 446
Pſalmus. 447
Pueritia. ibid.
Pulchritudo. 448
Purgatorium. ibid.
Puſillanimitas. ibid.

R

RApina, vide furtum.
Ratio. ibid.
Recidiuatio. 450
Regnum, Rex. 451
Reprehenſio, vide Admonitio.
Reſipiſcentia, vide pœnitentia.
Reſurrectio. 455

S

SAcerdos. 461
Sacramentum. 466
Sacrificium. 467
Sanctus. 468
Sanctorum vita. ibi.
Sanctorum gloria. 469
Sanctorum memoria & inuocatio. 470
Sanctorum reliquiæ. 471
Sapiens. ibid.
Sapientia. ibid.
Scandalum. 474
Scriptura ſacra. 475
Scripturæ ſacræ autoritas.
Scripturæ dignitas. 476
Scripturæ ubertas. 477
Scripturæ utilitas. 479
Scripturæ difficultas. 481
Senectus. 483
Sermo. 485
Sermonis uſus. ibid.
Simonia. 487
Societas. 488
Solicitudo vana. 490
Solicitudo utilis. 491
Solitudo, vide Monachus.
Sophiſta. ibid.
Spectacula. 492
Spes. ibid.
Spiritalis. 494
Spiritus ſanctus. 495
Stultitia. 497
Superbia. 498
Symbolum Apoſtolorum. 500

T

TAciturnitas. 501
Templum. ibid.
In templo quomodo ſe gerendum.
Tentatio. 503
Teſtam. vetus & nouum. 504
Theologia. 505
Theſaurus ſpiritualis. 506
Timor Dei. ibid.
Traditio. 508
Tribulatio. 509

Trinitas. 517
Triſtitia. 522
Tyrannus. 523

V

Verbum Dei. 524
Verbi Dei uis et natura. ibi.
Verbi Dei audiendi ratio. 530
Veritas. 534
Veſtitus. 535
Vinum, vide ebrietas.
Virtus. ibid.
Viſus. 542
Vita præſens. ibid.
Vitæ præſentis peregrinatio. ibi.
Vitæ præſentis breuitas. 543
Vitæ præſentis difficultas. 547
Vitæ præſentis inconſtantia. 548
Vitæ præſentis fragilitas. 550
Vitæ præſentis vanitas. 551
Vitæ præſentis miſeria. 553
Vita æterna. 554
Voluntas. 557
Voluptas. 559
Vſura. 562
Vſus & abuſus rerum. 563
Vxor bona. 564
Vxor mala. 565
Vxoris & viri ſocietas. ibid.

TITVLORVM FINIS.

IACOBI ESTOVRNEAV SANCTONIS IN IO. DADRAEI

Theologi Similia pentaſticon.

Tempore qui multo littus peragrauit Eoum,
    Parteſq; Arctoas vidit & occiduas:
Viribus omiſſis, aurum gemmaſq; micantes,
    Thus, & ebur nitidum, raraque cuncta refert.
Omnia ſic veterum vidit monumenta Dadræus:
    Lectaque per claſſes ordine diſpoſuit.
Splendida quæque hauſit, pretioſum quodque notauit,
    Sicque tibi immenſas accumulauit opes.
Quodque magis mirum eſt, tot opes, tot rara metalla.
    Tot gemmas, modico vendit hic ære liber.

DE SIMILIVM ET DISSIMILIVM VSV,

Nicolai Moreleti carmen.

Non paſſim ſparſos collegit vbique lapillos,
    Dadræi nobis irequieta manus.
Verùm exquiſitas ſacro de littore gemmas,
    Picta in ſe rerum quæ ſimulacra gerant.
Quid gemmas? Imò gemma pretioſius omni,
    Victurum hoc, laudis nec pereuntis, opus.
Quo non ſit coram populo dicentibus vllum,
    Suggeſtu è ſacro, iudice me, vtilius.
Delectare iuuat? feſtiuas promito gemmas,
    Scrinia Dadræi quas reſerata dabunt.
Vis auditorum facili ratione docere?
    In promptu quibus id conficiatur habes.
Vis ſedare animos, rurſumque accendere? flectes
    Huc, illuc iſta, mobile pectus, ope.
Denique vis adſit facundis gratia dictis?
    Hinc pete: ab hoc omnis gratia fonte fluet.
Ergo age, ſume tibi has gemmas: ſi ſciueris vti,
    Nulli dicendi laude ſecundus eris.

HAEc tua (Dadræi) quiſquis monumenta reuoluet,
Suſpiciat raras mentis & oris opes.
Priſcorum nec ſcripta licet percurrat auorum,
Attica quos tellus, quosq; Latina tulit
Qui ſibi doctrina, qui mentis acumine, quiue
Eloquio fertet, ſecula nulla dabunt.
Sic tu dum confers inter ſe ſingula, ſolus,
Nullum conferri qui tibi poſſit, habes.

PETRVS ARTVIS
Cenomanenſis.

VT cum verè nouo candendi lumine Titan
Perluſtrat terras, æthereasq; domos.
Vt fragrant centum diſcreta coloribus arua,
Floribus ac multis parturit hibla fauos:
Tunc celſos rediens defeſſa reducit aceruos
Florum, queis tandem mella reponit apis:
Maxima ſic voluens ſemper monumenta virorum.
His Dadræe facis nobile mentis opus:
Cuius nec quiſquam reprendere poſſit acumen,
Noſtri enim doctos quæ latuere prius:
Idcirco fœlix Dadræi tempore in omni
Nomen ſemper erit, docta per ora virùm.

I. DEVIEV PONT.
Sagienſis.

ABSTINENTIA,
IEIVNIVM,
SOBRIETAS.

QVI baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lauatio illius. Sic homo qui ieiunat in peccatis ſuis: & iterum eadem faciens, quid proficit humilian do ſe? orationem illius quis exaudiet? *Eccl.34.*

Quemadmodum non aduenit iuſtitia per auaritiam & plura habendi cupiditatem, neque temperantia per intemperantiam: ita nec victus Chriſtiani ratio, lautitiis paratur & deliciis. *Clemens Alex. lib. 2. pæd. c. 1.*

Veneris cataplaſma famē dicebat Crates. *idē li. 2. ſtromatū.*

Nonne ſapientes patres familiæ de induſtria quædam ſeruis ſuis offerunt atque permittunt, vt experiantur an æqualiter permiſſis vtantur, ſi probe, ſi modeſtè? Quantò autem laudabilior, qui abſtinuerit in totum, qui timuerit etiā indulgentiam domini? Sic igitur Apoſtolus. *Omnia*, inquit, *licent, ſed non omnia ædificant*, quanto facilius illicita timebit, qui licita verebitur. *Tertullia. de cultu fœminarum.* 1. Co. 10.

Quemadmodum vermes qui in puerorum inteſtinis germinant, pharmacis quibuſdam vehemēter acribus, & amaris excutiuntur: ita peccatum in intimis ſeceſſibus habitans, extinguit enecatq; ſimul atque in animam ſuperuenerit ieiunium, ob hoc ipſum ſuo dignum nomine quod inedia purget animæ viſcera. *Baſi. hom. 1. de ieiunio.*

Vtrum ventri facilius eſt tenui victu tranſmittere noctem, an copia ciborum grauatum iacere? imo ne iacere quidem, ſed crebro huc & huc verti diſtentum, ac gementem? Niſi forte ſimul dicturus es illud, quod naucleri facilius ſeruant nauim ſarcinis onuſtam, quàm eam quæ ad curſum expedita eſt ac leuis. Nam oneris magnitudine grauatam quamuis exiguus fluctus adoriens demergit. Contrà quæ modicis ſarcinis temperata eſt, facilè ſuffert vndarum

rum impetum, eo quod nulla res impediat eam quominus fluctum in altum ſurgentem ſuperet. Eundem ad modum & hominum corpora, aſſidua expletione degrauata, facilè à morbis demerguntur. Cæterum quæ facilli leuique vtuntur alimonia, non modo malum quod à morbo imminente expectabatur, velut tempeſtatis alluſum effugiunt, verum etiam præſentem iam ægritudinem, veluti turbinem quendam exorientem diſcutiunt. *Baſil. ibidem.*

Eſt lapis quidam eius naturæ, quem hic Amianton Græci vocant, vt inquinari non poſſit. Hic ab igni non vincitur, ſed impoſitus igni videtur igneſcere, & in prunam verti, rurſum exemptus igni perinde quaſi fuiſſet aqua candidatus, apparet purior. Huiuſmodi erant trium illorum puerorum corpora apud Babylonios, illud ieiunio conſecuta, vt nulla vi poſſent inquinari. Siquidem in vehementi fornacis flamma, quaſi natura fuiſſent aurei, ita apparuerunt innoxia vt igni ſuperiores. Qui & auro potentiores declarati ſunt. Neque enim illo liquefecit ignis, ſed integros illibatosque ſeruauit. *Ibidem.*

Quemadmodum ſitis efficit, vt iucundus ſit potus, & ſicut fames præcedens, epulas facit ſuaues: ita & eduliorum ſumptionem ieiunium condit atque edulcat. *Ibidem.*

An non vides ſolum eſſe lætiorem poſt noctem; ac vigiliam eſſe iucundiorem poſt ſomnum? & ita ſanitatem eſſe deſiderabiliorem diuerſa expertis? Itidem & cibus gratior eſt poſt ieiunium. *Ibidem.*

An ignorans quod perinde atque in acie hinc atque hinc inſtructa ad conflictum, qui alteri parti fert ſuppetias, facit vt altera vincatur: ita qui carni ſe adiungit, expugnat ſpiritum, & qui ſtat à ſpiritu, carnem in ſeruitũtem redigit? Proinde ſi cupis mentem reddere validam, fac carnem domes ieiunio. *Ibidem.*

Qui bellicis in rebus exercentur, quique in palæſtris luctando deſudant, conuenit vt copia ciborum reddant ſeipſos corpulẽtos & obeſos, videlicet quo validioribus neruis labores queant capeſſere: Contra verò quibus non eſt colluctatio aduerſus ſanguinem & carnem, ſed aduerſus principatus, aduerſus poteſtates, aduerſus mundi dominos tenebrarum harum, aduerſus ſpiritales militias, hos

oportet

oportet per ſobrietatem & ieiunium ad certamẽ exerceri. Etenim quemadmodum oleum oblinit athletam, ita ieiunium robur addit ei qui ad pietatem exercet ſeſe. *Idem hom. 2. de ieiunio.*

Leuius periculum eſt ſi quis Rhipſaſpis appelletur, quod in acie clypeum abiecerit, quàm ſi magnam illam armaturam ieiunium videatur proieciſſe. *ibidem.*

Pueri veluti plantæ lætiores aqua ieiunij irrigantur. *ibidem.*

Iam viatoribus expeditus itineris comes eſt ieiunium. Quemadmodum enim luxus cogit illos onuſtos incedere, nimirum ea quibus ſe ingurgitarunt circunferentes: ſic ieiunium eos reddit leues & expeditos. *ibidem.*

An non vides quod qui in domandis equis qui ad certamina aluntur, peritiſſimi ſunt, cum inſtat certaminis dies, eos inædia præparant: tu contra ſtudio temetipſum ſaturitate reddis obeſum. Adeò venturis ſtudio bruta animalia præcurris. *ibidem.*

Quemadmodum qui longinquam profectionem adornant, componunt ſarcinas, & commeatum parant. Ita nonnulli vecordes hodie aduerſus quinque dierum ieiunium vino indulgent. *ibidem.*

Ne verò mirum vobis videatur, ſi cum ieiunium illud poſt decem & eo amplius dies venturum ſit, nos ab hoc ſtatim tempore munimus & armamus aĩas noſtras. Quãdoquidem inter agricolas qui vigilantes & induſtrij ſunt, cum habent vicinum torrentẽ, qui vexat læditq; ſegetem non cũ ſuo tempore torrens inundat, videlicet hyeme, ſed tempus illud præuertentes, & ripas obſepiunt, & aggeres erigunt, & foſſas agunt, denique modis omnibus ſeſe pręparant aduerſus torrentis futuram violentiam, dum enim trãquillus eſt & ſtagnans, atq; anguſtus, facile eſt illi admoliri manus, verùm poſteaquam increuit, multoque aquarum impetu fertur violente, non perinde facile eſt exundantibus obſiſtere. Eoq; multo ante tempore perueniũt illius irruptionem, vndequaq; præparantes, quicquid agros poſſit tutos reddere. Eundem ad modum & millites, & nautæ, & agricolæ, & meſſores facere conſueuerunt. Equidem & milites priuſquam veniat pugnandi tempus, & thoracem abſtergunt,

gunt, & ſcutum ſi quid deſit circumſpiciunt, & frænos apparant, & equos omni diligentia nutriunt, cæteraque omnia recte diligenterque curant. Similiter & nautæ priuſquàm nauem in portum detrahant, & clauum apparant, & inſtaurant latera, & remos dolant, & vela conſarcinant, deniq; quicquid præterea ad totius nauis armaturam pertinet, diligenter accurant. Quin & meſſores conſimili modo multis ante diebus & falces acuunt, & aream præparant, boues item & currum, breuiter quicquid ipſis ad meſſem ac triturā conducibile iudicant. Imò videas omnes homines, ſi quid rerum agendum eſt, prius ad eas apparatum facere, vt cùm aduenerit rei gerendæ tempus, facile conficiant quod eſt opus. Hos igitur & nos imitantes, multis ante diebus præmunimus animas veſtras exhortantes vos, vt ipſum hoc Iudæorum & ſceleratum ieiunium effugiatis. *Chryſoſtomus, Oratione 1. aduerſus Iudæos.*

Sicut miles ſi geſtarit arma ſeſe grauantia, non eſt terrori hoſtibus, qui ſciunt armaturæ grauitatem, pedum velocitati, & bellandi vſui obeſſe: Sin leuia acceperit, & tractabilia, ſicut auis aliqua obuium ſe feret hoſtibus: Sic & qui carnem ſuam non ebrietate, neque indulgentia, neque delitijs incraſſarit, ſed ieiunijs & precibus diuturnaque afflictionum ſuſtinentia leuiorem & tenuiorem effecerit. Sicut volucris aliqua supernè deuolans, ita valido impetu in phalanges dæmonum irruit, & occurrentes virtutes facilè inuadit, ſibiq; ſubijcit. *Idem homilia de reſurrectione.*

Quemadmodum naucleri, athletæ & curſores, vbi ad finem veniunt, magis enituntur ac vigilant. Eodem modo & nos facere oportet, quia in magnam hanc hebdomadam peruenimus Dei gratia, nunc maximè & ieiunij curſus intendendus ac maximè continuandæ ſunt preces, faciendaque eſt diligentius pura peccatorum confeſſio. *Idem homil. 30. in Geneſ.*

Iucundum quidem nautis ver, iucundum quoque & agricolis. Sed neque nautis neque agricolis, ita iucundum eſt veris tempus, vt his qui philoſophari volunt iucundi ſunt ieiuniorum dies, ſpiritale animarum ver & fidiſſima tranquillitas animorum. Nam agricolis ver idcirco iucun-

dum eſt, quia delectat aſpicere tunc depictam floribus terſam, & varijs frondibus virgulta comantia: nautis verò acceptum eſt ver, quod dorſum maris deductis nauibus tutò licebit aſcendere, nec vndarum pericula formidare. Nobis autem iucundum eſt ieiuniorum ver, quod tunc non vndarum ſed cogitationum, & concupiſcentiarum carnis fluctus ac turbines mitigantur, & coronæ nobis non florum ſed ſpiritualium gratiarum parantur. *Idem ſermone de ieiuniis & lectione Geneſeos.*

Sicut hi qui medicinali remedio potare diſponunt, ſi non fuerint diligenti abſtinentia præparati, fructum remedij ſentire non poſſunt: Ita & hi qui poſt crapulam ad ieiunium veniunt, remedium non agnoſcunt. *Idem homil. de præparatione aduentus Domini.*

Si capulam ebrietatemque timeri oportuit, non ieiunium timeri debet. Illa ſiquidem noſtras poſt terga manus, vitiorum tyrannidi veluti prauæ cuidam dominæ ſeruos nos captiuosque reddit. Ieiunium verò ſeruos exiſtentes nos atque ligatos inueniens, vincula remittit, ac tyrannide liberat, priſtinamq; in libertatem reducit. *Idem hom. 1. de pœnitentia.*

Quemadmodum pudicam quandam ornatamque & liberam ducturi, maritalem vndique thorum exornantes, domumque purgantes, crimine à quacunque pellice ſe abſtinent, hancque ſic in cubiculum introducunt: Pari vos volo modo purgantes veſtram cogitationem, delicatis cibis atque omni ingluuiei vale facientes, ſic matrem bonorum omnium, pudicitiæ atque totius virtutis magiſtrum, ieiunium dico, apertis ſinibus ſuſcipere, quò & vos maiori reficiamini voluptate atque id propriam atque præcipuam vobis conferat medicinam. *Ibidem.*

Si medici, pharmaca dare volentes, vt putridum & corruptum humorem expurgent, à corporali hac voluptate abſtinere præcipiunt, ita vt pharmaci efficaciæ deſit obſtaculum, & operari, ſuamque vim illa declarare poſſint: Multomagis nobis ſpiritualem hoc remedium, hoc eſt vtilitatem quæ ex ieiunio eſt ſuſcepturis, tenuitate victus noſtram mentem expurgare, & leuiorem reddere cõuenit, vt ne ebrietate demerſa, infrugiferam & inutilem vtilitatem

quæ

quæ ex illo eſt, efficiat. *Ibidem, & hom. de Iona propheta.*

Sicut crapula humano generi innumerorum malorum cauſa eſt, & adductrix: ita etiam ieiunium ventriſq; neglectus omnium nobis bonorum ſemper cauſa fuit. *Ibidem.*

Veluti leuiores naues maria velocius tranſeunt, & multis oneris grauatæ ſubmerguntur: ita ieiunium quidem leuiorem reddens mentem, efficit vt facilius huius vitæ pelagus tranſmittat & in cœlum ac ea quæ in cœlis ſunt reſpiciat, & nihil faciat præſentia, ſed vt vmbras & ſi quid minus diffugere ſentiat. *Ibidem.*

Moneo, ne quis futuram à ieiunio vtilitatem perimat, gula ingluuieque præueniens. Nam qui malè ſe cibis ingurgitant, cum aſperas ſunt medicinas accepturi, ſi nimia ſeſe eſca ſepeliunt, atque ſic medicinam accipiunt, aſperitatem quidem illam pertulerunt, vtilitate verò exciderunt ægram facientes medicinæ dimicationem ad corrupti humoris malitiam. Quamobrem medici eos incænatos dormire mandant quo virtus totius medicinæ quamprimum atque illico morboſis occurrat humoribus; Sic & ieiunio contingit, ſi teipſum hodie multa obrueris ebrietate, craſtina verò eam acceperis quæ ab illo eſt medicinam, hanc tibi profectò vanam inutilemque effeceris. *Idem hom. 2. de pœnitentia.*

Veluti qui cum feris dimicaturi, armis multis munientibus, munimentiſque mortalia quæque membrorum loca circundant, atque ita bellum ſuſcipiunt: ſic & nunc homines milites, quaſi cum fera quadam pugnaturi, ventris ſe muniunt crapula, diſrumpenteſque ſeſe & obtenebrantes, multa cum impudentia ſuſcipiunt nitem ac quietum ieiunij oculum. *Ibidem.*

Quemadmodum in vijs publicis ſunt ſtationes & diuerticula, in quibus feſſi viatores & reſpirant & quieſcunt, vt alacrius poſtea iter ſuum conficiant: & ſicut in mari littora ſunt & portus, vt in eos ſe recipiant nauigantes, & expectent donec ventorum impetis conquieſcant: & ſic iterum nauigare incipiant: Ita & nunc his qui in hac quadrageſima ieiunij curſum ſuſcepere, quaſi ſtationes & diuerticula, & littora & portus, per duos hebdomadæ dies dominus quietem largitus eſt, vt & corpori aliquantulú ieiunij

labores

labores remittantur, & animam refocillent ieiunantes, & exactis duobus illis diebus, in pulchrè cœpto itinere alacriter pergant. *Idem hom. 11. in Geneſim.*

Qui propter peccatum ieiunat & in peccatum volutatur, quid amplius facit, quam ſi in luto lotus ſit, iterumque luto volutetur? *Idem ſermone 1. de ieiunio.*

Vt ſi quis ægrotum, quem ad ſanitatem reduxit, iubeat illa non facere, ex quibus morbus ille contigerat: Ita etiam poſt baptiſmum ieiunium contra vitium edacitatis induxit Dominus. Nam Adam de paradiſo intemperantia ventris eiecit. *hom. 10. in Matth.*

Qui piſcaturus ad mare vadit, non habet in manibus capturā dum vadit, qui ieiunat, mox fructum habet. Cogita teipſum, quis ante ieiuniū, quis ieiunans. Opera. n. fructus ſequuntur, imò nec operi ſuus deeſt fructus. An non mox arridet ſerenitas, fluctus à temulentia venientes ceſſant, à maris æſtu liberatus es? *Idem ſermone 1. de ieiunio.*

Quemadmodum præterita hyeme, & æſtate apparente, nauta quidem nauigium deducit, miles verò arma detergit, equumque ad bellum parat, & agricola acuit falcem, & viator fiduciæ plenus longum iter aggreditur, & ad certamina pugil expoliatur, ſeque denudat: Sic & nos ieiunio tanquam æſtate quadam ſpirituali apparente, & arma tanquam milites abſtergamus, & falcem acuamus tanquam agricolæ, & tanquam nautæ contra vndas, contra abſurdarum cupiditatum cogitationes opponamur, & tanquam viatores rectum in cœlum iter apprehendamus, & tanquam pugiles ad certamina ſpoliemur. *Idem hom. 3. ad populum Antioch.*

Medicina eſt ieiunium: ſed medicina licet millies vtilis ſit, per vtentis imperitiam inutilis ſæpe fit: Etenim noſſe oportet & tempus quo ipſam imponere opus ſit, & ipſius medicamenti quantitatem & corporis temperiem ſuſcipientem, & regionis naturam, & anni tempus, & congruū victum, & multa alia, quorum ſi quodlibet prætermiſſum fuerit, reliquis omnibus nocebit. Si autem in corpore curando tanta nobis opus eſt diligentia: multo magis cum animam curemus & cogitationibus medeamur, omnia ſcrutari neceſſe eſt. Videamus quomodo Niniuitæ ieiunauerunt:

uerunt: & quomodo à Dei ira liberati ſunt. Homines & iumenta, & pecudes, & oues nepaſcantur, inquit. Quid dicis? Et iumenta ieiunant & equi & muli ſacco veſtiuntur. Etiã inquit, Sicut enim diuite aliquo mortuo, non ſeruos ſolos & ancillas, ſed & equos neceſſarij ſacco amicientes, & agaſonibus tradentes ad ſepulchrum ſequi iubent, calamitatis magnitudinem oſtentantes, & omnes ad miſericordiam alcientes. *ibidem.*

Tria vobis præcepta commendare volo quæ in ieiunio mihi præſtetis. vt nemini detrahatis, inimicum habeatis neminem, & omnem prorſus malam ex ore iurandi conſuetudinem expellatis. Et ſicut cum tributum imperatum audimus, abiens quiſque domum, & vxorem vocans, & filios & ſeruos, conſiderat cum illis vnde tributum illud eroget: Sic & in mandatis faciamus ſpiritalibus, domum quiſq; regreſſus, vxorem & filios vocet, dicat quod tributum ſpiritale hodie impoſitum eſt, tributum per quod erit horum malorum ſolutio, tributum conferentes, non pauperes, ſed ditiores faciens. *ibidem.*

Ne lætemur quod ieiunij prolixitatem expediuimus nihil enim magnum hoc eſt: ſed lætemur qñ cum profectib. ipm exegerimus, vt ẽt ipſo tranſacto fructus eius effulgeat: Etenim hyemis lucrũ tunc maximè demonſtratur, cũ illa præterierit. Namq; vernantes ſegetes, & folijs ac fructu affluentes arbores, per ipſum aſpectum clamant vtilitatẽ ſibi ex hyeme factã. Hoc & in nobis pariter fiat: etenim pluuijs continuis & crebris in hyeme per ieiunij tempus potiti ſumus, continuam haurientes doctrinam, & ſemina ſuſcepimus ſpiritualia, & delitiarũ ſpinas abiecimus. *ibidem ho.*18.

Conſuetudinem omnes habent per quadrageſimam interrogare, quot quiſque ſeptimanas quadrageſimæ ieiunauit: dicentes audire licet, hos quidem quod duas, hos verò quod tres, illos autem quod omnes ieiunauerunt ſeptimanas? Et quod lucrum ſi profectibus carentes ieiunium tranſegerimus? Et alius, dicet, totam ieiunaui quadrageſimam: tu dic inimicum habebam, & conciliatus ſum, habebam detrahendi conſuetudinem & deſtiti. Nulla mercatoribus vtilitas ſi magnam maris longitudinem percurrerint, ſed ſi cum rerum copia, & multo mercimonio

nauigauerint. Ita nulla ieiunij vtilitas, ſi infructuoſè ipſum tempus & temerè prætereamus. *Idem hom. 16. ad populum Antioch.*

Quid confert ieiunium corporis, niſi mens pura mundaq́; ſit? Nihil enim prodit currum validum ac ſtrenuis quadrigis inſtructum eſſe, ſi auriga inſaniat. Nulla erit bene fabricatę nauis vtilitas, ſi ebrius ſit ipſe gubernator. Ieiunium virtutis fundamentum. Quemadmodum autem nauium carinę, & fundamenta domus licet ingentia ſubijcias, inutilia vanaq́; ſunt, niſi reliquas item partes peritè & ſcienter exædificaueris: Sic iſtius abſtinentiæ nullum erit emolumentum, niſi aliæ iuſtitiæ partes acceſſerint. Timor Dei erudiat linguam ea quæ decet loqui, tacere contraria: temporis occaſionem animaduertere, modum obſeruare, fari neceſſaria, aptè reſpondere, modeſtè dicere: ne verborum vi veluti grādine colloquentes obruat. *Gregorius Nyſſæ Epiſcopus in oratione, De pauperibus amandis & benignitate complectendis.*

Sicut cùm in intimis puerorum viſceribus vermes ex cibi indigeſtione naſcuntur, extingui nō queunt, niſi cū amarior cibus infunditur, aut medicamentorum vis inoleſcit aſperior, quorum odore moriuntur: ita profundum animæ virtus ingreſſa ieiunij culpam latentem inficit. *Ambroſius, de Elia, & ieiunio, cap. 2.*

Hoc me docuiſti, Deus, vt quemadmodum medicamenta, ſic alimenta ſumpturus accedam. Sed dum ad quietem ſatietatis ex indigentiæ moleſtia trāſeo, in ipſo tranſitu mihi inſidiatur laqueus concupiſcentiæ. Ipſe enim tranſitus voluptas eſt, & non eſt alius quà tranſeatur, quàm quò tranſire cogit neceſſitas. Et cum ſalus ſit cauſa edendi & bibendi, adiungit ſe tanquam pediſſequa periculoſa iucunditas, & plerumque præire conatur, vt eius cauſa fiat, quòd ſalutis cauſa me facere vel dico, vel volo, nec idē modus vtriuſque eſt. *Auguſt. lib. 10. confeſſionum cap. 11.*

Sicut equis fræna ſunt imponenda: Ita corpora noſtra ieiunijs, vigilijs, & orationibus ſunt infrenanda. Nam quemadmodum aurigæ ſi fræna laxauerint, per præcipitia ducūtur: Ita anima noſtra cum ipſo corpore, ſi ei frænum non impoſueris, ad inferni præcipitia delabitur. *Idem cap. 10. de ſalutaribus documentis.*

Sicut impoſſibile eſt vt ſerpens vetuſtatem exuat, niſi anguſtam rimam prius ingrediatur: ita nos quoque anticipationes veteres & vetuſtatem animæ, veteriſque hominis niſi per anguſtam & arctam ieiunij & ignominiæ tranſeamus viam. *Climacus de diſcretione gradu* 26.

Exſiccatum lutum iam non porcis vſui eſſe vt ibi ſe volutent, poteſt: ita & caro per abſtinentiam marcida effecta dæmonibus vltra non præbebit in ſe quieſcendi locum. *Ibidem.*

Vt oleum mare inuitum etiam tranquillum facit: ita ieiunium nolentia quoque & reluctantia incentiua corporis extinguit. *Ibidem.*

Sicut terra ſi moderatè irrigata, ſemē ſparſum quòd excipit, cum multa fertilitate effundit: multis verò imbribus madefacta, ſpinas, tantùm & tribulos, fert: Sic terra cordis ſi moderato vtamur victu, ſemina ſibi innata atq; inſita pura edit: & illa quæ ſunt à ſpiritu ſancto ſeminata, cum multa viriditate & vbertate fructuum profert, ſin verò, potu madeat, ex omnibus cogitationibus ſuis ſpinas & tribulos procreat. *Ibidem. Cap.*48.

Gubernator prudēs à littore cum nauim ſoluit, cum mare tranſiturus intrat fluctus, domus, patriæ, coniugis, pignorum curas deponit: & ita totus mente, corpore, ſenſu nauticis laboribus occupatur, vt & fluctuū poſſit ſuperare diſcrimina, & ſtationem lucroſi portus periculi victor intrare: Sic nos fratres ingreſſi iter abſtinentiæ, ieiunij pelagus, quadrageſimæ viā, nauim corporis noſtri ſoluamus a littore mundano, ſecularis patriæ renunciemus curis, in crucis arbore tota mentis vela tendamus, virtutū finibus, ſapientię remis gubernaculis diſciplinæ, nauigij noſtri muniamus inceſsū, & ſubducti terris ſpeculemur cœlū: vt ducatu ſignorum cęleſtium inter liquidos calles latentis viæ inoffenſum tramitem tenere poſſimus: ac ſi gubernāte Chriſto, flante ſpiritu ſancto, euictis voluptatum ſpinis, ſuperatis vitiorum fluctibus, decurſis criminū procellis, tranſuectis ſcopulis peccatorum, atq; omnium delictorum naufragijs euitatis paſchæ portum, lucrum vitæ, gaudia reſurrectionis intremus, Verùm quia per campos nudos, per falſos vertices per incertas ſolitudines acturi ſumus viam, nobis tota eſt eſcæ & potus

portanda

portanda ſubſtantia, imponamus abundãtem miſericordiã noſtræ ſitarchiæ profuturam. fratres quod eſt terris ver, hoc miſericordiam ſcimus eſſe in ieiunio. Sicut verni flatus tota facit germina florere camporum, ita miſericordia tota ieiunij ſemina producit in florem, in cœleſtē meſſem totam ieiunij facit frutificare virtutem. Quod oleũ lucernæ eſt, hoc ieiunio pietas. Sicut lucernæ lumen olei pinguedo ſuccendit & moderato paſtu facit illud ad totius noctis ſolatium perlucere, ſic pietas facit ſplendere ieiunium, & ad totã radiare continentiæ claritatem. Quod diei ſol eſt, hoc eleemoſina noſcitur eſſe ieiunio. Sicut iubar ſolis clariorē perficit diem, & totam nubium diſpergit obſcuritatem, ſic eleemoſyna ieiunij ſanctificat ſanctitatem, totamque cupiditatis mortem lumine pietatis excludit. Ac ne multis immorer, quòd eſt anima corpori, ieiunio largitas hoc habetur. Sicut enim mortificatur corpus à corpore, anima cum recedit, ita mors, eſt ieiunij, largitatis abſceſſus, eſt quidem ieiunium vitiorum mors, vita virtutum. Eſt ieiunium pax corpori, membrorum decus, ornamentum vitæ. Eſt ieiunium robur mentium, vigor animarum. Eſt ieiunium caſtitatis murus, pudicitiæ propugnaculum, ciuitas ſanctitatis. Eſt ieiunium ſchola meritorum, magiſterij magiſterium, diſciplinarum diſciplina. Eſt ieiunium eccleſiaſticæ viæ viaticum ſalutare. Miſericordia & pietas ieiunij ſunt alæ, per quas tollitur & portatur ad cœlum, ſine quibus iacet & volutatur in terra Ieiunium ſine miſericordia ſimulachrum famis eſt, imago nulla eſt ſanctitatis, ſine pietate ieiunium occaſio eſt auaritiæ. Ieiunium ſine miſericordia non eſt veritas ſed figura, vbi autem miſericordia ibi & veritas probante ſcriptura cum dicit, miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi. *Petrus Chriſologus de ieiunio & eleemoſyna ſermone octauo.*

Omnes qui arduas operum ſubleuant & ſolantur anguſtias, probant ad ſolatium laboris datum nobis naturaliter cantilenam. Hinc nautæ cantu ſuperant marina diſcrimina, hinc immenſa põdera adducunt leuamine canticorum, hinc viantes colles arduos facit tranſcendere vox ſonora, hinc præliatores ipſos præcedẽs cantus ſubire concitat amara bellorum: Sic nos quadrageſimæ ieiunio diuina cantica

iungamus, vt abſtinentiæ pondus cœleſtis temperet & ſubleuet ſymphonia. *Idem in pſalmum 28 ſermone decimo.*

Abſtinentia extinguit febrem, ſed arefacta membra longæ febris incendio, niſi largo infundantur vnguento, niſi blandiſſimis regentur fomentis, niſi iuuentur medicinæ ſumptu, ad integram ſanitatem redire non poſſunt: Sic ieiunium quamuis excludat vitiorum morbos, carnis amputet paſſiones, criminum cauſas propellat, tamen ſine miſericordiæ vnguēto, ſine pietatis riuo, ſine eleemoſynæ ſumptu, perfectam ſalutem mentibus non reponit. *Idem ſermone quadrageſimo primo.*

Talia ſunt ſine charitate ieiunia, qualis ſine oleo lucerna fumigare poteſt, fœtorem vel putorem reddere poteſt, lucem verò habere non poteſt. *Cæſarius Arelat hom. 32.*

Sicut quies ventris initium omnium malorum eſt, & laxatio ſomni quæ accendit luxuriæ concupiſcentiam, ita via Dei ſancta & omnis virtutis fundamentum ieiunium eſt ac vigilantia in ſeruitio Dei, in crucifixione corporis per totam noctem contra dulcedinem ſomni. *Iſaac presbyter de mundi contemptu.*

Sicut Stomachus immoderato vſu dulcium corruptus, potione purgatur amara: ſic eorum qui ſuauiter vixerunt inamaricata conſcientia, nunquam melius quàm cōtrario, id eſt, vita & conſuetudine curantur auſtera, maximè verò ſi ſæpius detur eis bibere vinum myrrhatum dominicæ paſſionis. *Guerricus abbas ſermone primo de Epiphania.*

Agricola ſi non impreſſerit cultrum, ſi ſulcum non defoderit, ſi non exciderit ſentes, ſi gramina non euulſerit, ſi in tuto ſemina non locarit, ſi mentitur, non terræ, nec terræ facit damnum, ſed ſibi non facit fructum, & ita ſe vacuat, ita decipit, impugnat, ita qui terræ manu falaci mentitur. Quid faciet, quid habebit, quid inueniet, qui Deo eſuriente, carne hypocriſi luxuriante, mentitur; ſciat ſe ſuſtinere laborem in caſſum, ſe nihil habiturum, qui premens ieiunij aratrum, & abſcindens gulæ gramina, atque eradicans luxuriæ ſentes, miſericordiæ ſemina nulla iactauerit. *Petrus Chryſologus ſerm. 7.*

Qui à cibis abſtinent, & mala agunt, dæmones imitātur, quibus culpa adeſt & cibus deeſt. *Iſidorus lib. 2. ſent. cap. 44.*

Neque mittunt vinum nouum in vtres veteres. Vtres veteres Iudæos vocat, nouos nuncupat Chriſtianos: quia ſicut vtres pellium ab omni ſquallore purgantur, & pigmentis liniuntur odoratis, vt ſaporem vini poſſint inuiolabiliter cuſtodire: ita ieiunijs corpora humana ab omni ſquallore carnalium delictorum purgantur, & fiunt vtres diuinis torcularibus apti, vt de prælo crucis accipiant vinũ nouum. *Chryſologus ſerm.* 32.

Vt Athenienſes nunquam de pace conſultabant, niſi pullati, quemadmodum dicebat Demades: Ita nobis non venit in mentem moderatior victus, niſi iam febri æſtuantibus, & admotis Pharmacis. *Plutarchus in Moral.*

Vt in tranquillitate corpus expeditum redditur aduerſus imminentem tempeſtatem: Ita tenui victu, parcaq́;, vt medici loquuntur, dieta vtendum, vt ſi incidat opiparum conuiuium, poſſis enatare. *In Moral.*

Homines tantum pingues ac robuſti, duriq́ue, ſimiles ſunt gymnaſiorum columnis, vt dixit Ariſto. *In Moral.*

Vt nauib. ſentinæ plenis onus detrahendum: Ita corporibus aggrauatis ſubducendus cibus ac potus. *In Moral.*

Vide caro, conuiuium, delitiæ, gula.

ABSTINENTIA NIMIA.

SIcut guſtui ad omnes paſſim cibos liberè frenos laxare, noxium re vera ac pernicioſum: ita neceſſaria illi alimenta negando, corpus infirmũ atq; inualidum reddere, irrationabile prorſus ac ſtultum eſt. Extrema.n.quæq;, vt ait ſapiens quidam, ac per inæqualia periculoſa ſunt, Nam ſicut per ciborum abundantiam, laſciuiens equus noſter, aurigam quacunq; vult, peſſimè præcipitem ferr: ita & per nimiam abſtinentiã propoſitũ impedit virtutis iter. Et quẽadmodũ aurigæ non expedit equũ ita affluẽti ſaginare præſepio, vt illius laſciuiæ motibus, inordinatisq́; lædatur, & quò ille valuerit, circũferatur, dum feruidis eius ac nimijs virib. nequit obſiſtere. ita neq; virtutis viã cum eo pergere inſtituenti, conuenit ex nimia neceſſarij victus indigentia, vires eius omnino deijcere, ne perpetuis infirmitatis incõmodis preſſo, alligatus inextricabiles ipſius cauſa labores

ſubire cogatur: fit enim ferè vt dum prorſus lapſum erigerẽ iam ad curſum nequit, per inſeparabile conſortium ſemper ei condolere compellatur. *Baſilius, lib. de vera virginitate.*

Sicut venter pinguis non quia ita naturaliter affectus eſt, ſed in quem pinguedo per gulæ intemperantiã affatim fluxit, perturbans & impinguans animũ, non gignit ſenſum tenuẽ: ita & qui per imbecillitatẽ nimium fuerit exilis & gracilis, in emortuo corpore tenuem quoq; iam genitum prorſus extinguit. Quantitas ciborũ vbiq; metienda eſt, quæ ſi excedat frugalitatis modum, idẽ ſolet quod noxia quæque operari, & qualitas quoq; diſcernenda, quę niſi ſollicitè diſcutiatur, non minus habet virium quàm quæ apertè ſunt noxia. Quod ſi proximum tanq̃ nos diligere iubemur, mandatum profectò nõ implet, qui cũ alteri curet aſſiſtere, atq; opem ferre, ſeipſum infirmitate immaniter necat. *Ibidem.*

Quocirca his qui adipiſcendi viri boni ſtudio corpus macerare pergunt, iteratò dictabimus. *Ne declines ad dextram neque ad ſiniſtram.* Sicut enim in gulæ intemperantiam declinare graue ac periculoſum eſt: ita per nimiam abſtinentiam corpus atterere, ac per infirmitatem inutile reddere, omni profectò ratione caret. *Ibidem.*

Parcus cibus & venter eſuriens triduanis ieiunijs præfertur. Et multò melius eſt quotidie parum, quàm raro ſatis ſumere. Pluuia illa optima eſt, quæ ſenſim deſcendit in terram. Subitus & nimius imber in præceps arua ſubuertit. *Hieron. Epiſt. ad Furiam.*

Vt corpus multo cibo onuſtum, languidam & ſegnẽ efficit mentem. Sic nimia continẽtia victus, debilitatem facit, vt ea pars animæ quæ in contemplatione verſatur, in mœſtitia ſit, & in faſtidio ſermonis. Nec enim infirmo corpore eſſe debet qui certat, ſed ita, firmo vt ſuſtinendo certamini par eſſe poſſit. *Diadochus de perfectione ſpiritali cap 45.*

Quemadmodum Chriſtus Iordanis aquis tinctus, contactu ſuo aquas omnes ſanctificauit: ita ieiunio ſuo ieiunium hoc quadrageſimale ſacrauit, & cœleſtem virtutem contulit. Vt enim aqua eorum locorum per quæ decurrit, ſaporẽ refert: ſic etiã quando ieiunium hoc per autorem vitæ tranſiuit, nouam ab eo dignitatem & gloriã traxit: vt iam hoc tempore ieiunare non ſolum abſtinentiæ munus ſit, ſed

etiam

etiam inſigne quoddam & diuinæ ſimilitudinis decus & ornamentum. *Ludouic. Granaten.*

ADAMVS ET EVA.

QVemadmodum auguſta illa ſidera alibi formata in cę lum poſita ſunt: Sic homo extra paradiſum compoſitus & formatus, in paradiſum collocatus eſt. Nō enim abs re dicitur: *Et eiecit eum Dominus Deus de horto Edem, ad colendum terram de qua ſumptus fuerat.* Paradiſum quidem putant tertio demum die floruiſſe, quando & terræ imperatum eſt, vt germinaret. *Procopius in Gen cap. 2.* Gen. 3.

Quemadmodum lex Iudæis poſita, mortis nomen interdum habet, nō ſuopte ingenio mortem complectens, ſed ꝙ eam tranſgreſſoribus importet: Sic nec lignum mortem cōtinuit in ſeſe, nec Deus ipſe mortem creauit. Deus enim hominem condidit, vt eſſet immortalis, & ad ſuæ æternitatis imaginem. Deus mortem non creauit, nec oblectatur viuētium interitu: ſed inuidia diaboli mors in mundum introiuit, ſicuti Salomonis docet ſapientia. Imò Deus hortatur hominem ante præuaricationem, vt manducaret de ligno vitæ. Nam etiam arborem vitę complexus eſt ſub dictione, Omni: cū diceret, *De omni ligno quod eſt in paradiſo, comedendo comedes.* Præſertim cum illa arbor ei, vtpote in medio paradiſi conuerſanti, cæteris proximior foret. *Ibidem.* Gen. 2.

Extra paradiſum Deus hominem ex luto formauit. Vt igitur Deus aliquantulum pœnam leniret, iuſſit hominem habitare è regione paradiſi. In hoc imitatus eſt regem bonum & clementem Deus, qui non longinquum delinquenti inducit exilium, ſed propinquum, iubens illum morari in conſpectu regiæ vrbis, qua re ſignificat fore vt mox reuocetur, & in integrum reſtituatur. Præterea voluit, vt paradiſus ſubinde eius oculis obuerſaretur, qui recordaretur peccati, ipſumq; odiret vt cauſam, quæ illū deturbauerit poſſeſſione paradiſi: & ex animo deſideraret eum locum, ex quo præuaricatus cecidiſſet. *Idem in Geneſ. cap. 3.* 1. Tim. 2.

Adamus non eſt deceptus. Quare ergo condemnatus eſt? Quia mulier ei perſuaſit vt in ventrem demitteret prohibitam eſcam, ne videlicet ipſa ſola periret. Sicuti etiam hodie quidam conſpicientes quæ ſit vera religio certaq; fides, at-

tamen obtēperantes muliebri ſexui, veræ fidei non ſunt ſtu dioſi nō quod neſciant veritatem, ſed ſimpliciter inducti & Gene. 3. perſuaſi. *Ibidem.*

Videns mulier quod bona eſſet arbor. Quemadmodū interdū quidem nimijs veneris ſtimulis exagitati, rem hn̄t cum mu liere turpiſſimma omnib. riduculum p̄bentes, quamuis ipſi putent eam eſſe formoſiſſimam. Ita accidit & mulieri. Voluptas & nimia licentia dabant, vt prohibita arbor ipſi allu beſceret: proinde non temerè dicit in prouerbiis Salomon: Eccl. 23. viro ſcortatori panis omnis iucundus & graatus eſt. *Ibid.*

Quod autem nuditas tunc demum apparuit, non intelligendum eſt quaſi antea non fuerit ab ipſis viſa: alia ratio eſt. Nihil mali cogitabant antea, quamuis oculis ſubiectam cernerent nuditatem. Nam nuditas per ſe conſiderata turpis nullo modo eſt. Infantes non erubeſcunt, licet nudi ſint. Qui medica opus habent manu, coram medico citra pudorem nudantur. Etiam in mulieres in balneis cōſpiciun tur nudæ. Diſcimus itaq; in ratione animi ſitum eſſe, vt ali quando turpis, aliquando ſecus deprehendatur nuditas. Ad eum modum Adamus & Eua, antequam peccato ſe fœdaſ ſent, nequaquam indigebant pudore, quem nacti ſunt peccato demum commiſſo auxiliarem & coadiutorem ad pro pulſandum peccati impetum. *Ibidem.*

Adam tranſgreſſus mandatū, duob. modis perijt: priore quidem mō quia perdidit puram & ſpecioſam illam poſſeſ ſionem naturæ ſuæ, quæ creata erat ad imaginem Dei. Altero modo qm̄ imaginem illam amiſit, per quam promiſſio nem acceperat totius hæreditatis cœleſtis. Perinde ac ſi mo neta regis imaginem habens adulteretur, non tm̄ perit aurum, ſed & imago nullius eſt momēti. Tale quidpiam Adę contigit, cui opes ingentes & locupletiſſima hæreditas præ parata erat velut prædium aliquod ampliſſimum & multi redditus, & in quo ſunt fructuoſæ vites, alibi fertiles agri, illic greges, alibi aurum & argentum. Ita vas Adæ ante inobedientiam erat velut locus quidam pretioſus, ac vbi cœ pit habere prauas cogitationes & commenta, perijt a conſpectu Dei. *Macarius hom. 12.*

Primùm igitur mundum Deus creauit, deinde habitato rem mundi cui totus mundus patria foret. Nam ſi hodie,

quocun-

quocunque acceſſerit ſapiens, vbique ciuis eſt, vbique ſuâ omnia intelligit, nuſquam ſe peregrinum, nuſquam hoſpitem iudicat, quantò magis ille primus homo totius erat mundi incola, & vt Græci dicunt, coſmopolites opus Dei recens, confabulator aſſiduus, ciuis ſanctorũ, complantatus virtutibus, præpoſitus omnibus terrenis animantibus, marinis, volatilibus totum mundum ſuam poſſeſſionem putabat, quem dominibus tuebatur vt opus ſuũ, neque vt bonus parẽs atque author deſerebat? *Ambroſius epiſtola* 42. *Deambulabat Deus in paradiſo in meridie.* Quid, ais, deambulabat Deus? Non deambulabat. Quomodo enim vbique præſens, & omnia implens? Sed in Adam talem ſenſum poſuit, vt ſeipſum corriperet, ne diſſolutus eſſet, vt fugiendo & latendo aliquam purgationis partem prætenderet, & ante ipſa verba. Sicut enim in iudicium adducendi & commiſſorum pœnas ſubituri, ſqualidi, ſordentes, triſtes, contempti indicantibus apparent vt ex habitu ipſos in humanitatem & veniam & miſericordiam trahãt: Sic & in Adam factum eſt. Oportebat enim demiſſum in iudicium hoc trahi propterea præuenit ipſum Deus & corripuit. Sed vnde cogitauit quòd deambulabat? Talis eſt peccantium conſuetudo, omnia ſuſpecta habent, vmbras tremunt, omnem ſtrepitum timent, & quemque putant contra ſe venire. *Chryſoſtomus hom.* 8. *ad populum Antioch.*

Talis eſt conſuetudo peccantium, vt tametſi occultari non poſſint, occultari tamen velint, & ſtudeant. Nam ſicut flagriones & ingrati quidem famuli cùm non poſſint à Domino ſuo occultari huc & illuc in angulos domus currere ſolent, metu illorum conſcientias concutiente: ita & hi (*Adam & Eua*) nullum inuenientes effugium, in ipſa domo paradiſo in qua verſantur. *Chryſoſt. Ho.* 17. *in Geneſ.*

Vide titul. hominis creatio.

ADMONITIO, CORREPTIO fraterna, Reprehenſio.

TV igitur vti clemens medicus, peccatores omnes cura, vtens accommodatis ad ſalutem medicamentis non modo ſecando, vrendo, nouaculam adhibendo: ſed etiam alligando, excicando, inijciendo medicamenta

ſenia, cicatricem obducentia, emoliendo ſermonibus cõſolatoris. Si vulnus altum fuerit, reficito ſuaui vnguento, vt repletum reliquis partibus æquetur. Si ſordes collegerit, nouacula perpurgato, hoc eſt, ſermone ad incidendum idoneo. Si intumuerit, id acri collyrio complanato, hoc eſt, iudicij minis. Si ſerpat, cauterio cohibeto, tabemque excindito, ieiunij acrimonia. Quod ſi hæc feceris, viderisque à pedibus vſque ad caput non prodeſſe fomenta, non oleum, non faſcias, ſed ſerpere tabem ſuperareque omnem medicinam veluti cancrum omnia membra excedentem, tunc re multum conſiderata ac deliberata adhibiditisque aliis peritis medicis, tabidum membrum excindito, ne totum eccleſiæ corpus contabeſcat, Noli igitur eſſe facilis ad abſcindendam, neque cito ad dentatam ſerram curras, ſed primum vtaris cultello abſciſſum diuidens, vt cauſa quæ dolorẽ faciebat expulſa, corpus ſine dolore conſeruet. Quòd ſi aliquẽ impœnitentem atque obduratum videris, tunc cum triſtitia & luctu medicinã reſpuentẽ ab eccleſia abſcinde. Tollite enim malũ de vobis & timoratos facite filios Iſrael. *Clemens papa lib. 2. conſtitutionum apoſtoliic. ca. 45.*
Exod. 23

Nam ſi quidam homines, qui à ſuo ortu ſupeflua membra reliquo corpori adiuncta habent, veluti digitos vel carnis proceſſus, propter turpitudinem illas eminentias abſcindunt, nihilque fit illius indecorum, cùm per artificem naturalem corporis habitum recipiunt, quanto magis id facere debetis, vos paſtores, cum ſit eccleſia corpus perfectum conſtans ex integris membris in Deum credentibus in timore Domini & charitate: ſcilicet cùm inuenitur mẽbrum aliquod ſuperfluum improba ſapiens, & reliquum corpus deturbans atque perturbans, ſeditione, contentione, detractatione, afferẽs ei timores, moleſtias, maculas, detractiones, crimina, perturbationes & hiuiuſmodi diaboli opera, operam dans, veluti ad id delectus à Diabolo vt nihili fiat eccleſia per blaſphemias, tumultus, contentiones, ſeditiones, *Ibidem cap. 47.*

Eſt reprehenſio veluti quædam chirurgia animæ: Medicamentorum autem potioni, aut applicationi eſt ſimilis, probri inſimulatio, quæ reſoluti affectiones, quæ iam occaluerunt, impudicæque, & libidinoſæ vitæ ſordes, expurgat,

gat, faſtusque ac ſuperbiæ carnes, q̃ excreuerunt, execat, iam verò admonitio eſt veluti, quædam diæta ægrotantis animæ, quæ ſunt ſumenda conſulit, & quæ non ſunt prohibet, *Clemens Alex.1.pedag.cap.5.*

Quemadmodum ſpeculum non eſt malum deformi, eo quod ipſum oſtendat qualis ſit, & quemadmodum medicus non ægrotanti malus, quòd ei febrem annumeret, non enim medicus febris cauſſa eſt, ſed ipſe febrem arguit. Ita nec is qui reprehendit, ei male vult, qui laborat animo. *Ibidem, cap.9.*

Cæterum corrigendus eſt ille, facias igitur hoc modeſtè ac humaniter, & nequaquam vt inimicus, nec medicus, vt incidens, ac non ſolum cognoſcito quemadmodum ille inuri aut incidi debeat, ſed & teipſum ac propriam cognoſce infirmitatem. Cur enim ſi oculorum teneris morbo, ſol tibi videatur obſcurus? Quid autem ſi cuncta tibi circumuerti videantur, cùm tu nauſeam patiaris, aut etiã ſis ebrius? Ignorantiamque propriam aliorum eſſe cenſes, proinde multum iactari & tolerare oportet, priuſquam alterius cognoſcatur impietas. Nequaquam ſimile eſt plantam excindere, aut florem etiam odoriferum ac hominem, imago Dei es, & imaginem Dei contemnes? Iudicaberis & tu, qui iudicas alienum ſeruum, & quẽ alius gubernat, ita fratrem tuum probato, tanquam & tu eadem menſura ſis iudicandus, ac ideo haudquaquam in abſcindendo feſtinè, aut confeſtim membrum alienes. Incertum enim eſt, ne ideo quod ſanum eſt corrumpatur, Verum admone, hortare, increpa, medicamenta habes, regulas habes, Chriſti es diſcipulus humilis & manſueti, qui iniquitates noſtras portauit, quod ſi primùm tibi reſiſtit, longanimis eſto. Si verò ſecundò, deſperare noli, adhuc ſanandi tempus eſt. At ſi tertiò ſias agricola humanus, Dominum roga ne excindatur, aut odio habeatur ſterilis, & inutilis illa ficulnea, ſed ad illam te conuerte, eiuſque curã gere & eam ſtercorato per confeſſionem quæ occulta prodit, & manifeſtis pudorem iniicit, ac turpiora rectius inſtituit, quis ſcit vtrũ immutetur, ac fructũ ferat; Ieſumq; à Bethania redeuntem paſcas: affer remedium aliud contra fratris pudorem, ſiue ſit vel eſſe putetur. Tu qui ſpiritali vnguento

inunctus

inunctus es quod pigmentarij arte ſit confectum, & hoc bono tuo tribuas odori. Non eſt Echidnę venenum malitia illius, vt percuſſus confeſtim dolore corripiaris & corrumparis, ac ideo venia tibi danda, ſi beſtiam illam fugeris ac occideris. Igitur ſi potes fratrem curato, ſin minus, in hoc ſaltem eris ſecurus, quòd nequaquam illius particeps fueris prauitatis, odor eſt inſanis animi eius morbus, quem tua forſitans abiget fragantia, cùm ſuperauerit. *Greg. Nazianz. de modeſtia in diſputationibus.*

Sed quo pacto reformaretur, & rurſus aliquid fieret id quod vehemẽter medelam reijceret, tanquam inobediẽs, & quod minimè propter longi temporis ſuperbiam corrigi poſſet? Nempè vt manſueto & humano cum rationis modo ad correctionem induceretur, cùm neque ramus incuruus ſubitam inflexionem, & producentis manus violentiam ferret, citiusq; frangeretur quàm dirigeretur. Neque equus ferox & adultus abſq; aſsẽtatione & deuulſione, fręni ſuſciperet tyrannidem. *Idẽ orat. In ſanctũ Paſcha.*

Quemadmodum in medicorum præceptis, quando appoſitè & ex artis ratione fiunt, poſt experientiam vtilitas eorum potiſſimum oſtendi ſolet: ſic & ſpiritualibus monitionibus, poſtquam præcepta exitum teſtimonijs comprobatum oſtenderunt, tunc eorum vtilitas ad vitæ illorum qui admonentur correctionem & vtilitatem manifeſtatur. Audimus enim in prouerbiis ſcriptum eſſe, ira ſapientes perdet. Igitur ſi qñ nos hoc vitium tẽtauerit, tum potiſſimum veritatẽ diuinorum præceptorum agnoſcemus, diſcẽtes tñ tacitè turpem eorum tumultuationem, qui hoc malo tenẽtur, agnoſcamus re ipſa verbi ſacri dexteritatem: nempe quod vir iratus fœdus aſpectu ſit. *Baſilius hom. de Ira.*

Quemadmodum in corpora mollia cedentiaque non poſſis egregiam plagam impingere, eo quod obſiſtere contraque niti non queunt, ita eos qui palam inſauiunt, non poſſis forti iuuenilique redargutione percellere. *Idem lib. de ſpiritu ſancto.*

Quoties diutina quædam ac dura inflatio corporibus inhæſit, tum & longo tempore multoque labore, & multa ſapientia in admouendis remedijs eſt opus, vt collectus tumor, abſque vitæ periculo diſſoluatur. Idem videre eſt in anima.

ãnima.Quoties enim aliquis morbum qui iam radices egit in anima,multoq; tempore concretus ſit, radicitus euellere voluerit, non ſatis eſt ad correctionem vnius diei duorumve admonitio. Verũ oportet frequenter ac diebus compluribus in hac cura verſari, ſi modo non ad ambitionem ac voluptatem, ſed ad fructum munus hoc geſturi ſumus. *Chryſoſtom.hom.de Dauid & Saul.*

Donaria omnium preciosiſſima ſi animas pereuntiũ reduxerimus ẽt ſi contumelia fuerit ferenda, ſi toleranda verbera,breuiter ſi quid aliud his ẽt moleſtius ſufferẽdum, omnia faciamus,vt illos recuperemus. Quãdoquidem & ægrotos ferimus,calcibus ferientes,contumeliis & conuitiis incesſentes, nec offendimus cõtumelijs,verũ nihil aliud videre cupimus,quàm ſanitatẽ hominis,præter modum indecora faciẽtis. Quin & medici veſtem ſæpe lacerauit ægrotãs, & non ideo a cura deſiſtit ille.Qui fit igitur vt qui corporibus conſulunt, tanta vtantur diligentia: nos animab. iſtorum pereuntibus ceſſemus, perinde quaſi exiſtimemus nihil accidere graue, cum membra noſtra putreſcunt? At nõ ita Paulus, ſed quomodo? Quis, inquit, infirmatur & ego non infirmor. I*dem hom.*1.*aduerſus* I*udæos.*

Si te non audient, adhibite tecum vnum aut duos, &c Nã q̃to ille impudentior ac pertinacior fuerit, tãto magis ad emendationem eius abſq; ira & moleſtia nobis ſtudendum eſt.

Nam & medicus cũ grauiorem viderit morbum, nõ deſiſtit, nec moleſtia oppreſſus deficit, ſed ad ferẽda remedia diligentius ſe accingit,quod nos quoq; facere iubet. Quoniam enim ſolus imbecillior viſus es, adiectione duorum fortior factus, argue delinquentem. I*dem hom.*60.*in Mat.*

Mea ſñia, opus eſt, vt quiſquis alios vult reprehendere aĩam ſuam ab omni temeritate & arrogantia quàm maximè liberam faciat, vt viam ſuam ſoli, verbis & operib. declarat. Nam & medici oſſa putrida & accenſa ſecturi, non ita ſe replent quando curatum eunt, ſed tunc maximè tranquillitatem animi ſeruare ſtudent, ne forte arti obſit turbatio.Quòd ſi curaturis corpus, tanta opus eſt animi ſedatione,medicum animarum dic quid decet? quanta à Deo prudentia expectanda, plane multo maior atq; adeò tanta, quantam videlicet declarauit beatus ille Martyr.

Idem

Idem in Babylam Martyrem.

Nam ſi ſemper argueremus, impudentiores illi fierent, ſi ſp obſecraremus, ignauiores redderentur. Quapropter & medici non ſolũ ſecant, ſed & vulnera obligant, neque ſp amara, ſed nonnunquã & lenia pharmaca infundũt, vt per priora purificetur ſanices & putredo, per poſteriora autem mitigetur dolor. *Idem ſerm. de habenda cura proximorum.*

An non vides parentes, quomodo filijs ſuis licet frequenter deſperatis aſſident lachrymantes, lamentantes, exoſculantes, omnia quæ poſſunt admouentes, ad ſupremum vſq; halitum. Hoc tu facito pro fratribus, & tamen illi non poſſunt lachrymis ac lamentis morbum depellere, neq; mortẽ imminentem abigere. Tu verò frequenter poteris animam deploratam, aſſiduitate inſtantiaq; per lamenta reuocare ac ſuſcitare: dediſti conſilium nec perſuaſiſti, illachryma, punge frequenter, ac ſuſpira paululum, vt tua ſolicitudo incutiat illi verecundiam, conuertes illum ad ſalutem.

Idem concione 1. de Lazaro.

An non ſcitis quid ſeni Hely acciderit cum non debitè emendaret filiorum delicta? Quemadmodum enim medicus, ſi morbum ſectione indigentem curare ceſſat ac moratur, ſtatim incurabilis erit morbus & inutile alioqui vtile remedium faciet: ita & ſenex ille cum deberet filios ſuos peccatorum qualitate emendare, nimia vſus lenitate illos arguit. *Idem hom. 59. in Geneſim.*

Magnum bonũ eſt ferre reprehenſiones. Iam nos ſi quem videmus veſte breuiori & ex lateribus aperta, vel alioqui indecenter veſtitum, admonemus, & emendamus: verũ videntes eius vitam diſſolutam, ne verbum quidem proferimus, videntes mores eius nefarios prætèrimus, tametſi ridicula ſint ea quæ ad corpus pertinent periculoſa autẽ aut damnoſa quæ ad aĩam pertinent. *Idem hom. de ferend. repreh.*

Vt medici ægrotos frigidam petentes conſolantur & ſe daturos dicunt, ſed fontem cauſantur & vas, & tempus & multa eiuſmodi Nam ſi repente negarent, eos in inſaniam verterent: ſic & nos erga pecuniarum amatores faciamus: & cùm dicunt diuites eſſe volumus, nolumus quamprimum dicere malum eſſe diuitias, ſed aſſentiamur, dicamusque quòd & nos quoque id volumus, ſed in debito

tempore,

tempore, ſed diuitias veras quæ immortalem habent voluptatem, quæ tibi & non alijs conferunt, ſæpenumero autẽ & inimicis. *Idem hom. 11. in 1. Cor.*

Qui iram monendo ſequitur ſolum, nihil aliud quàm cupiditatem ſuam explet; qui vero poſtquam correxit peccantem, etiam charitatem oſtendit, amoris ſuiſſe, quæ percellendo dixit, declarat. Ergo eodem nos pacto inuicem nos erudiamus. Qui arguit, ne iraſcatur: nõ eſt enim correctionis hoc, ſed affectus: neque qui arguitur ægrè ferat: medicina enim non inimicitia eſt. Si enim medicos cum vrunt, nemo in ius vocat, licet ſæpenumero aberrent, quin vſti ſectique, in tantis etiam doloribus beneficos illos in ſe eſſe putant, qui tantam perturbationem ſuſcitarunt: quãto magis æquo animo perferre caſtigationem, caſtiganti ſic veluti medico intentum eſſe decet. *Idem hom. 44. in 1 Cor.*

Ob hoc maiora ſupplicia ſubierunt, quod minorib. debita correctio non adhibetur. Et quemadmodum in corporibus qui vulnera neglexerunt, febres gignunt, & putrefactiones ac mortem denique: itidem & in animis, qui puſilla diſſimulant, maiora inuitant. Ille, inquiunt, labitur in ieiunio, neque quicquam eſt mali. Alter verò valet rècta fide, cæterum temporis gratia ſimulans, profitendi libertatem prodidit, ne quidem eſt aliquid magni mali. Hanc ob cauſam ridiculi facti ſumus gentibus & iudæis dum eccleſia in mille partes diſcinditur. *Idem in cap. 1 ad Galat.*

Filioli mei quos iterum parturio, &c. Parcit illis Paulus, nec vult vulnera vulneribus addere: quemadmodum eruditi medici eos qui in longum incidunt morbum, non protinus ac ſemel, ſed ex interuallo curant: ne deſpondentes animũ pereant. Sic beatus Paulus. *ibidem.* *Galat. 1.*

Si habenti pecunias & non largienti cõminatur Dñs ſupplicium, & qui valet proximum commonere vel quolibet mõ, & minimè facit, qũo non maiorib. ſupplicijs punietur? Illic. n. corpus punitur: hic autem anima. Illic a morte ſeruas temporali, hic vero ab æterna. *Idem hom. 30. ad Heb.*

Multa lenitate opus habet qui corripit, vt qui corripitur, æquanimiter toleret ſectionem. Non videtis medicos quando vrunt, vel ſecant aliquos, cum quanta lenitate opus curationis exercent? multo amplius corripientes

hoc

hoc oportet agere. Etenim correptio & igne & ferro vehementius eratur, & reſilire facit eos quibus offertur. Hæc circa ægrum etiam medici plurimum ſtudent, quatenus pñt ægrum facere æquanimiter tollerare ſectionem, & quantũ poſſint leniter agunt, & aliquantulum requieſcentes, ægrũ faciunt recreari. Sic enim oportet correptiones efficere, vt & qui corripiuntur non reſiliant: Itaq; ēt ſi ſint ferenda probra aut plagæ, non recuſabimus. Enimuero illi qui ſecātur, aduerſus eos a quibus ſecantur, multa reclamāt, ſed illi nihil impediuntur, ſed tantum ægrotantium conſulunt ſoſpitati, ſic etiam hic cuncta gerēda ſunt. Omnia nanq; qui corripit, ad illius qui corripitur vtilitatem & tolerare debet & facere, reſpiciens ad mercedem, quæ tali voluntati repoſita ſeruatur. *Ibidem.*

Sicut multotiens veſtimentum adepti, vel ſeruum, vel vas pretioſum tēporis reminiſcimur, & inter nos dicimus ſeruum illum tali ſolennitate emi, veſtimentum hoc tali comparauit tempore: ita quoque ſi legem hanc impleuerimus dicemus: iuramentum hac correxi quadrageſima, hactenus enim iurabam, & ſola admonitione audita, peccato abſtinui. *Idem hom.6.ad populum Antioch.*

Nunquid ſi quis aureum vnum pro ſingulis hominibus correptis promiſiſſet, nonne omne ſtudium adhibuiſſes, & aſſiduus aſtitiſſes perſuadens & exhortans? nunc vero non aureum vnum, neque decem neque viginti, & centum mille, neque totam Deus terram tibi pollicetur, in horum laborum retributionem, ſed quod orbe toto maius eſt, hoc tibi præbet cœlorum regnum. *Ibidem hom.16.*

Seruorum hos cenſemus beneuolentiores, qui nullam ſuppellectilem confuſe iacentem deſpiciant. Dic enim ſi domi vas argenteum videris foris proiectum: licet ipſe nō ſis deputatus, tamen hoc non ſuſpicies, & in domum feres? Si veſtimentum temere proiectum, licet hanc curam non habeas, & præpoſiti ſis inimicus, propter domini tamen beneuolentiam non hoc bene collocabis? Ita nunc quoque hæc vaſa ſunt, ſi videris inordinatè iacentia, compone, ad me veni non recuſo. *Ibidem hom.40.*

Pſ. 140. *Corripiat me iuſtus in miſericordia.* Clementiæ eſt vt vulneribus mederi, ita vitia reprehendere. Miſerentes ſæpe exi-

lium

lium, corripiétes ſalutẽ afferunt, cum illorum miſericordia coniuncta morti ſunt, cum horum correptione vita. Meliora illorũ vulnera quàm horum oſcula. *Argue*, inquit, *increpa, exhortare.* Ita faciunt medici non ſolũ ſecant, ſed et colligant. Magna ſapientia opus, vt correptionis medicamentũ adhibeas: & maiore opus ei qui animam reprehẽdit, quàm ei qui corpus ſecat. Quomodo? Qm̃ ille quidem aliud eſt quod ſcindit, aliud quod dolorem ſuſcipit. hic eadem res quæ corripit, & quæ dolore afficitur. *Idem in pſalmum* 140.

Quod ſi tibi tanta cogitatio ſcrupulum mouerit: cur monitor ipſe non talis ſim, qualem te eſſe deſidero, & nonnullos videris in medio itinere corruiſſe, illud breuiter reſpondebo, non mea eſſe quæ dico, ſed Domini ſaluatoris. non mouere quod ipſe poſſim, ſed quid debeat vele, qui ſeruus futurus eſt Chriſti: Et athletæ ſuis incitatoribus fortiores ſunt, & tamen monet debilior, vt pugnet ille qui fortior eſt. *Hieronymus epiſt. ad* Iulianum.

Verba ſapientum ſtimuli. Simul & hoc notandum eſt quod dicantur verba ſapientum pungere, non palpare, nec molli manu attrahere laſciuiam, ſed errantibus, & vt ſupra diximus tardis, pœnitentiæ dolores & vulnus infligere. Si cuius igitur ſermo non pungit, ſed oblectationem facit audientibus, iſte non eſt ſermo ſapientis. Verba quippe ſapiẽtum vt ſtimuli. Quæ quoniam ad conuerſationem prouocãt delinquentem, & firma ſunt, & à concilio ſanctorum data, atq; ab vno paſtore conceſſa & ſolida radice fundata ſunt. Hoc *Acto.* 9. ſtimulo nec dum Paulum, ſed adhuc Saulum, puto in via confoſſum erroris audiſſe, *Durum eſt tibi calcitrare contra ſtimulum Dei. Idem in cap. 12. Eccleſi.* *Ierem.* 1.

Virgam vigilantem ego video. Pro virga vigilante lxx. bacu *Pſal.* 22. lum tranſtulerunt. iſta eſt virga de qua Dauid, *Virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt*. Quomodo enim nux ſiue amygdalum amariſſimum habet corticem, & teſta duriſſima cingitur, vt detractis auſterioribus & duris, fructus dulciſſimus reperiatur. Sic omnis correptio & labor continentiæ, amara quidem videtur ad præſens, ſed fructus parit dulciſſimos. vnde & vetus illa ſententia eſt, literarum radices amaræ, fructus dulces. *Idem in com. in* 1. *cap. Hiere.*

Ipſos atroces quondam inimicos noſtros pacem & quie-

tem noſtram varijs violentiarum & inſidiarum generibus grauiter infeſtantes, ſi ſic contemneremus & toleraremus, vt nihil omnino quod ad eos terrendos & corrigendos valere poſſet, excogitaretur & agitaretur à nobis, malũ pro malo redderemus. Si enim quiſquam inimicum ſuum periculoſis febribus phreneticum factum currere videret in precipitium, nonne tunc potius malum pro malo redderet, ſi eum perire ſic permitteret, quàm ſi eum corripiẽdum ligandũq; curaret? & tamen tunc ei aduerſiſſimus moleſtiſſimusque videretur, quando vtiliſſimus & miſericordiſſimus extitiſſet. Sed planè ſalute reparata tanto liberius ei gratias ageret, quanto ſibi minus peperciſſe ſenſiſſet. Non omnis qui parcit amicus eſt, nec omnis qui verberat inimicus eſt. *Meliora ſunt vulnera amici, quàm fraudulenta oſcula inimici.* Vtilius decipienti panis tollitur, qui de cibo ſecurus iuſtitiam negligebat, quam eſurienti frangitur vt iniuſtitiæ ſeductus acquieſcat. *Auguſt. epiſt.* 48. *ad Vincentium.*

Prou. 27

Moleſtus eſt medicus furenti phrenetico, & pater indiſciplinato filio, ille ligando, iſte cedendo, ſed ambo, diligẽdo. Si autem iſtos negligant, & perire permittant, iſta potius manſuetudo, falſa crudelitas eſt. Si enim equus & mulus q. bus non eſt intellectus, morſibus, calcibus, reſiſtunt hominibus, à quibus eorum curanda vulnera cõtrectantur, & cùm inter dentes eorum & calces ſæpe homines periclitentur, aliquãdo verentur, non tamen eos deſerunt, dolores & moleſtias medicinales reuocent ad ſalutem, quanto magis homo ab homine, frater à fratre ne in æternum pereat, nõ eſt deſerendus, qui correctus intelligere poteſt, quantum ſibi præſtatur beneficium, quando perſecutionem perpeti querebatur. *Idem epiſt.* I. *ad Bonifacium.*

Curemus fratres. Si nec amicum agnoſcimus, nõ in eum tanquam phrenetici ſæuiamus, nec ab eo tanquam lethargici auertamur, multi ſæuiendo, multi dormiẽdo perierũt; phrenetici ſunt, qui non dormiendo inſaniunt, lethargici ſunt, qui multum dormiẽdo premuntur. Prorſus tales, ſunt homines lethargicis ſimiles, qui non ſæuiunt in Chriſtum nec malitioſi ſunt aduerſus Chriſtianos, ſed tantum differendo langueſcunt verbis ſomnolentis, in lucem oculos intendere pigreſcunt, & qui eos excitare volũt, moleſti ſunt,

recedite

recedite à me, ait lethargicus. Quare? dormire volo. Sed ille, Morieris, inde ille amore ſomni, mori volo reſpondet. Et charitas deſuper nolo. Plerumq; illum charitatis affectum exhibet etiam filius ſeni patri morituro, poſt dies paucos, iam vtiq; ætate finita, ſi lethargicum videt, & lethargico morbo premi ſuum patrem agnoſcit, medico dicente ſibi, excita patrem tuum, noli enim permittere dormire, ſi vis vt viuat. Adeſt puer ſeni, pulſat, vellicat, pungit, pietate moleſtus eſt, nec mori cito permittit cito moriturum, & ſi viderit vt aliquando plures dies viuat cùm diſceſſerit ſuceſſurus, Quanto maiore charitate nos amicis noſtris moleſti eſſe debemus, cum quibus nos paucos dies, in hoc mundo, ſed apud Deum in æternum viuamus? At enim quibuſdam iſta non proſunt. Nunquid ideo negligenda eſt medicina, quia nonnullorum eſt inſanabilis peſtilentia? Sed attende quàm multi ſunt, de quorum ſalute gaudemus. Non omnis qui parcit amicus eſt, nec qui verberat inimicus. *Meliora ſunt vulnera amici quàm blanda oſcula inimici.* Melius eſt cum ſeueritate diligere, quàm cũ lenitate decipere. Vtilius eſurienti panis tollitur, ſi de cibo ſecurus iuſtitiam negligebat, quàm eſurienti panis frangitur, vt iniuſtitiæ ſeductus acqeſcat. Et qui phreneticum ligat, & qui lethargicum excitat, ambobus moleſtus ambos amat. Quis non poteſt plus amare quàm Deus? Et tamẽ nos non ſolum docere ſuauiter ſed etiam terrere ſalubriter nõ ceſſat, fomentis lenibus quibus conſolatur ſępe etiam mordaciſſimum medicamentum tribulationis adiungens. Exercet fame patriarchas pios, populum contumacem pœnis grauioribus agitat. Non auffert ab Apoſtolo ſtimulum carnis tertiò rogatus. *Idem ſerm. 59. de verbis domini ſecundum Ioan.*

Nullum medicamentum ſanat niſi quod opportune adhibueris: multi poſtea cogitantes quæ audierunt, ipſi ſe grauius & ſeuerius arguerunt, & quamuis perturbatiores à medico viderentur abſcedere, paulatim verbi vigore in medullas penetrante, ſanati ſunt. Quod non fieret ſi ſemper expectaremus periclitantem putreſcentibus membris. Quod nec niſi corporis medici attendunt qui terrenæ mercedis intuitu curant. Quoties enim quiſque reperitur qui ferrum eorum aut ignem non ligatus expertus ſit cùm

& illi rariores ſint, qui volentes ligati fuerint: plures enim reſiſtentes, & mori ſe malle clamãtes, quàm illo curari modo, vix lingua ipſa eorum relicta libera, omnibus membris conſtrinxerunt, neque ad ſuum neque ad alterius, ſed ad ipſius artis ſe componentes arbitrium, quorum vocibus conuitijsq; dolentium, nec commouetur curantis animus, neque ſecanti manus. Medicinæ autem cœleſtis miniſtri, aut per odiorum trabem, cernere ſtipulam in oculo fratris ſolent, aut tolerabilius mortem videre peccantis, quam verbum indignantis audire. Quod non ita accidiſſet ſi tam ſanum animum curando alterius animo adhiberemus, quàm ſanis manibus illi medici aliena membra pertractant. *Idem in Epiſtolam ad Galatas cap. 6.*

Quemadmodum qui mare nauigant ſolis æſtum libẽter perferunt. Sic illi quibus odio ſunt vitia, reprehenſionẽ diligunt, ille enim ventis aduerſatur, hæc verò affectibus. *Marcus heremita de his qui putant ex operibus iuſtificari.*

Etiam ſi quæ vobis prædicantur, amara videãtur & aſpera, libenter excipite. Et vos enim bene noſcitis, quod non ſemper medici dulces potiones porrigunt ægrotantibus, ſed frequenter amaras & aſperas. Nonnunquam etiam ferramẽtis aliqua membra ſecare, & cauterijs exurere ſolent. Et totum illi qui infirmi ſunt patienter excipiunt, dum poſt breuem tribulationem longam ſanitatem recipere cupiunt. Et nos ergo qui licet minus digni tamen qualeſcunque medici ſpiritales eſſe videmur, neceſſe nobis eſt, non ſemper blanda & mollia, ſed aliquotiẽs aſpera & dura illis qui anima ęgrotare videntur irrigere. Quomodo enim per amaram potionem digeruntur humores mali, ſic per aſperam caſtigationem mores peſſimi minuuntur. Nam illud quale eſt, fratres quod medici corporum quando ad ægrotos venire diſſimulant, cum grandi humilitate rogantur, pecunia & munera promittuntur, & tamen dubium eſt vtrum aliquid illorum medicamenta proficiant. Nos verò qui de medicamento ſpiritali in nullo penitùs deſperamus, & nec terrenum præmium, nec aliqua temporalia lucra requirimus, ideo faſtidire debemus, quia nos vltro ingerimus, & nihil aliud niſi patientiam & correctionem inuenire deſideramus. Carnalis enim medicus vtrum releuare poſſit ægrotum, incertũ eſt.

Spirita-

Spiritalis verò medicina, ſi libenter accipiatur, abſque dubitatione etiamſi mortua ſit anima ſuſcitatur. Quare, ægro tam graui expenſa & cum multis doloribus requiritur ſanitas corporum, & cum ſine vlla expenſa tribuatur, ab aliquibus non libenter accipitur ſanitas animarum. *Cæſarius Arelatenſis hom. 8.*

De nullo deſperandum. Etenim piſcatores ſæpius retia mittētes aliquandiu voto fruſtrati tandem compotes illius fiunt. Sic & nos ſperemus; qm̄ repente oſtendet nobis fructū maturum. Etenim agricola cùm ſeminat, primum diem & ſecundum ſuſtinet, & multum tempus expectat, & repente vndiq; videt fructus germinantes, hoc etiam in nobis futurum expectemus. *Chryſoſtomus hom. 10. ad Hebræos.*

Sanato vulneri & in cicatricem ſuperinductæ cuti, ſi medicina colorem reddere voluerit, dum pulchritudinem corporis quærit, plagam doloris inſtaurat: Ita & ſerus conſolator, qui longo tempore tacuit, verēdum eſt, ne importunius loquatur & attrectans vulnus pectoris ægroti, quod tempore & ratione curatum eſt, commemoratione exulceret. *Hieronymus Epiſt. ad Pammachium.*

Vt cœnum tum ſolet maximè fœtere cùm moueas, & incendium tum magis ardere ſi vertas, & rabies tum vehementius ſæuire ſi prouoces: Ita impij obiurgationis neceſſariæ ſtimulos contrario calce fregerunt, non ſine ſuo quidem malo, & vulnere repugnantes. Vos tamen dilectiſſimi à Domino mementote poſitum. *Argue ſapientem & amabit te, argue ſtultum & odio habebit te. Pacianus in Parœneſi ad pœnitentiam.* *Prou. 9.*

Conandum eſt vt etiam certò perdendos à ſuis vitijs ſeruemus quantum poſſumus, imitando bonos medicos, qui quamuis videant haud poſſe ægrum à ſe ſeruari, tamen libenter omnem curationem admouent, ne per ipſorum negligentiam videatur res non ſucceſſiſſe, ex ſententia. Quod ſi vel minima ſanitatis ſcintilla ſe oſtenderit ea diligentiſſimè ſicut in foco accendenda eſt. *Philo Iudæus lib. de ſacrificijs Abel & Cain.*

Vt mendum quod induruit ac diutiùs inhæſit, difficilè tollitur: Ita vitia inueterata non facilè corriguntur. *Plutar. in Moralibus.*

inunctus es quod pigmentarij arte ſit confectum, & hoc bono tuo tribuas odori. Non eſt Echiduę venenum malitia illius, vt percuſſus confeſtim dolore corripiaris & corrumparis, ac ideo venia tibi danda, ſi beſtiam illam fugeris ac occideris. Igitur ſi potes fratrem curato, ſin minus, in hoc ſaltem eris ſecurus, quòd nequaquam illius particeps fueris prauitatis, odor eſt inſanis animi eius morbus, quem tua forſitan ſ abiget fragantia, cùm ſuperauerit. *Greg. Nazianz. de modeſtia in diſputationibus*.

Sed quo pacto reformaretur, & rurſus aliquid fieret id quod vehemẽter medelam reijceret, tanquam inobediẽs, & quod minimè propter longi temporis ſuperbiam corrigi poſſet? Nempe vt manſueto & humano cum rationis modo ad correctionem induceretur, cùm neque ramus incuruus ſubitam inflexionem, & producentis manus violentiam ferret, citiusq; frangeretur quàm dirigeretur. Neque equus ferox & adultus abſq; aſsẽtatione & deuulſione, frẹni ſuſciperet tyrannidem. *Idẽ orat. In ſanctũ Paſcha*.

Quemadmodum in medicorum præceptis, quando appoſitè & ex artis ratione fiunt, poſt experientiam vtilitas eorum potiſſimum oſtendi ſolet: ſic & ſpiritualibus monitionibus, poſtquam præcepta exitum teſtimonijs comprobatum oſtenderunt, tunc eorum vtilitas ad vitæ illorum qui admonentur correctionem & vtilitatem manifeſtatur. Audimus enim in prouerbiis ſcriptum eſſe, ira ſapientes pdet. Igitur ſi qñ nos hoc vitium tẽtauerit, tum potiſſimum veritatẽ diuinorum præceptorum agnoſcemus, diſcẽtes tũ tacitè turpem eorum tumultuationem, qui hoc malo tenẽtur, agnoſcamus re ipſa verbi ſacri dexteritatem: nempe quod vir iratus fœdus aſpectu ſit. *Baſilius hom. de Ira*.

Quemadmodum in corpora mollia cedentiaque non poſſis egregiam plagam impingere, eo quod obſiſtere contraque niti non queunt, ita eos qui palam inſauiunt, non poſſis forti iuuenilique redargutione percellere. *Idem lib. de ſpiritu ſancto*.

Quoties diutina quædam ac dura inflatio corporibus inhæſit, tum & longo tempore multoque labore, & multa ſapientia in admouendis remedijs eſt opus, vt collectus tumor, abſque vitæ periculo diſſoluatur. Idem videre eſt in

anima.

anima. Quoties enim aliquis morbum qui iam radices egit in anima, multoq; tempore concretus ſit, radicitus euellere voluerit, non ſatis eſt ad correctionem vnius diei duorumve admonitio. Verũ oportet frequenter ac diebus compluribus in hac cura verſari, ſi modo non ad ambitionem ac voluptatem, ſed ad fructum munus hoc geſturi ſumus. *Chryſoſtom. hom. de Dauid & Saul.*

Donaria omnium precioſiſſima ſi animas pereuntiũ reduxerimus ét ſi contumelia fuerit ferenda, ſi toleranda verbera, breuiter ſi quid aliud his ẽt moleſtus ſufferẽdum, omnia faciamus, vt illos recuperemus. Quãdoquidem & ægrotos ferimus, calcibus ferientes, contumeliis & conuitiis inceſſentes, nec offendimus cõtumelijs, verũ nihil aliud videre cupimus, quàm ſanitatẽ hominis, præter modum indecora faciẽtis. Quin & medici veſtem ſæpe lacerauit ægrotãs, & non ideo a cura deſiſtit ille. Qui fit igitur vt qui corporibus conſulunt, tanta vtantur diligentia: nos animab. iſtorum pereuntibus ceſſemus, perinde quaſi exiſtimemus nihil accidere graue, cum membra noſtra putreſcunt? At nó ita Paulus, ſed quomodo? Quis, inquit, infirmatur & ego non infirmor. *Idem hom. 1. aduerſus Iudæos.*

Si te non audient, adhibite tecum vnum aut duos, &c Nã q̃to ille impudentior ac pertinacior fuerit, tãto magis ad emendationem eius abſq; ira & moleſtia nobis ſtudendum eſt.

Nam & medicus cũ grauiorem viderit morbum, nó deſiſtit, nec moleſtia oppreſſus deficit, ſed ad ferẽda remedia diligentius ſe accingit, quod nos quoq; facere iubet. Quoniam enim ſolus imbecillior viſus es, adiectione duorum fortior factus, argue delinquentem. *Idem hom. 60. in Mat.*

Mea ſnĩa, opus eſt, vt quiſquis alios vult reprehendere aĩam ſuam ab omni temeritate & arrogantia quàm maximè liberam faciat, vt viam ſuam ſoli, verbis & operib. declarat. Nam & medici oſſa putrida & accenſa ſecturi, non ita ſe replent quando curatum eunt, ſed tunc maximè tranquillitatem animi ſeruare ſtudent, ne forte arti obſit turbatio. Quòd ſi curaturis corpus, tanta opus eſt animi ſedatione, medicum animarum dic quid decet? quanta à Deo prudentia expectanda, plane multo maior atq; adeò tanta, quantam videlicet declarauit beatus ille Martyr.

Idem

Idem in Babylam Martyrem.

Nam ſi ſemper argueremus, impudentiores illi fierent, ſi ſp obſecraremus, ignauiores redderentur. Quapropter & medici non ſolũ ſecant, ſed & vulnera obligant, neque ſp amara, ſed nonnunquã & lenia pharmaca infundũt, vt per priora purificetur ſanices & putredo, per poſteriora autem mitigetur dolor. *Idem ſerm. de habenda cura proximorum.*

An non vides parentes, quomodo filijs ſuis licet frequenter deſperatis aſſident lachrymantes, lamentantes, exoſculantes, omnia quæ poſſunt admouentes, ad ſupremum vſq; halitum. Hoc tu facito pro fratribus, & tamen illi non poſſunt lachrymis ac lamentis morbum depellere, neq; mortẽ imminentem abigere. Tu verò frequenter poteris animam deploratam, aſſiduitate inſtantiaq; per lamenta reuocare ac ſuſcitare: dediſti conſilium nec perſuaſiſti, illachryma, punge frequenter, ac ſuſpira paululum, vt tua ſolicitudo incutiat illi verecundiam, conuertes illum ad ſalutem. *Idem concione 1. de Lazaro.*

An non ſcitis quid ſeni Hely acciderit cum non debitè emendaret filiorum delicta? Quemadmodum enim medicus, ſi morbum ſectione indigentem curare ceſſat ac moratur, ſtatim incurabilis erit morbus & inutile alioqui vtile remedium faciet: ita & ſenex ille cum deberet filios ſuos peccatorum qualitate emendare, nimia vſus lenitate illos arguit. *Idem hom. 59. in Geneſim.*

Magnum bonũ eſt ferre reprehenſiones. Iam nos ſi quem videmus veſte breuiori & ex lateribus aperta, vel alioqui indecenter veſtitum, admonemus, & emendamus: verũ videntes eius vitam diſſolutam, ne verbum quidem proferimus, videntes mores eius nefarios præterimus, tametſi ridicula ſint ea quæ ad corpus pertinent periculoſa autẽ aut damnoſa quæ ad aĩam pertinent. *Idem hom. de ferend. repreh.*

Vt medici ægrotos frigidam petentes conſolantur & ſe daturos dicunt, ſed fontem cauſantur & vas, & tempus & multa eiuſmodi Nam ſi repente negarent, eos in inſaniam verterent: ſic & nos erga pecuniarum amatores faciamus: & cùm dicunt diuites eſſe volumus, nolumus quamprimum dicere malum eſſe diuitias, ſed aſſentiamur, dicamusque quòd & nos quoque id volumus, ſed in debito

tempore,

tempore,ſed diuitias veras quæ immortalem habent voluptatem, quæ tibi & non alijs conferunt, ſæpenumero autẽ & inimicis. *Idem hom. 11. in 1. Cor.*

Qui iram monendo ſequitur ſolum, nihil aliud quàm cupiditatem ſuam explet; qui vero poſtquam correxit peccantem, etiam charitatem oſtendit, amoris fuiſſe, quæ percellendo dixit, declarat. Ergo eodem nos pacto inuicem nos erudiamus. Qui arguit, ne iraſcatur: nõ eſt enim correctionis hoc, ſed affectus: neque qui arguitur ægrè ferat: medicina enim non inimicitia eſt. Si enim medicos cum vrunt, nemo in ius vocat, licet ſæpenumero aberrent, quin vſti ſectique, in tantis etiam doloribus beneficos illos in ſe eſſe putant, qui tantam perturbationem ſuſcitarunt: quãto magis æquo animo perferre caſtigationem, caſtiganti ſic veluti medico intentum eſſe decet. *Idem hom. 44. in 1 Cor.*

Ob hoc maiora ſupplicia ſubierunt, quod minorib. debita correctio non adhibetur. Et quemadmodum in corporibus qui vulnera neglexerunt, febres gignunt, & putrefactiones ac mortem denique: itidem & in animis, qui puſilla diſſimulant, maiora inuitant. Ille, inquiunt, labitur in ieiunio, neque quicquam eſt mali. Alter verò valet rèctà fide, cæterum temporis gratia ſimulans, profitendi libertatem prodidit, ne quidem eſt aliquid magni mali. Hanc ob cauſam ridiculi facti ſumus gentibus & iudæis dum eccleſia in mille partes diſcinditur. *Idem in cap. 1 ad Galat.*

Filioli mei quos iterum parturio, &c. Parcit illis Paulus, nec vult vulnera vulneribus addere: quemadmodum eruditi medici eos qui in longum incidunt morbum, non protinus ac ſemel, ſed ex interuallo curant: ne deſpondentes animũ pereant. Sic beatus Paulus. *ibidem.* *Galat. 1.*

Si habenti pecunias & non largienti cõminatur Dñs ſupplicium, & qui valet proximum commonere vel quolibet mõ, & minimè facit, qũo non maiorib. ſupplicijs punietur? Illic. n. corpus punitur: hic autem anima. Illic a morte ſeruas temporali, hic vero ab æterna. *Idem hom. 30. ad Heb.*

Multa lenitate opus habet qui corripit, vt qui corripitur, æquanimiter toleret ſectionem. Non videtis medicos quando vrunt, vel ſecant aliquos, cum quanta lenitate opus curationis exercent? multo amplius corripientes

hoc oportet agere. Etenim correptio & igne & ferro vehementius eratur, & reſilire facit eos quibus offertur. Hæc circa ægrum etiam medici plurimum ſtudent, quatenus pſit ægrum facere æquanimiter tollerare ſectionem, & quantũ poſſint leniter agunt, & aliquantulum requieſcentes, ægrũ faciunt recreari. Sic enim oportet correptiones efficere, vt & qui corripiuntur non reſiliant: Itaq; ét ſi ſint ferenda probra aut plagæ, non recuſabimus. Enimuero illi qui ſecãtur, aduerſus eos a quibus ſecantur, multa reclamãt, ſed illi nihil impediuntur, ſed tantum ægrotantium conſulunt ſoſpitati, ſic etiam hic cuncta gerẽda ſunt. Omnia nanq; qui corripit, ad illius qui corripitur vtilitatem & tolerare debet & facere, reſpiciens ad mercedem, quæ tali voluntati repoſita ſeruatur. *Ibidem.*

Sicut multotiens veſtimentum adepti, vel ſeruum, vel vas pretioſum tẽporis reminiſcimur, & inter nos dicimus ſeruum illum tali ſolennitate emi, veſtimentum hoc tali comparauit tempore: ita quoque ſi legem hanc impleuerimus dicemus: iuramentum hac correxi quadrageſima, hactenus enim iurabam, & ſola admonitione audita, peccato abſtinui. I*dem hom.6.ad populum Antioch.*

Nunquid ſi quis aureum vnum pro ſingulis hominibus correptis promiſiſſet, nonne omne ſtudium adhibuiſſes, & aſſiduus aſtitiſſes perſuadens & exhortans? nunc vero non aureum vnum, neque decem neque viginti, & centum mille, neque totam Deus terram tibi pollicetur, in horum laborum retributionem, ſed quod orbe toto maius eſt, hoc tibi præbet cœlorum regnum. I*bidem hom.16.*

Seruorum hos cenſemus beneuolentiores, qui nullam ſuppellectilem confuſe iacentem deſpiciant. Dic enim ſi domi vas argenteum videris foris proiectum: licet ipſe nõ ſis deputatus, tamen hoc non ſuſpicies, & in domum feres? Si veſtimentum temere proiectum, licet hanc curam non habeas, & præpoſiti ſis inimicus, propter domini tamen beneuolentiam non hoc bene collocabis? Ita nunc quoque hæc vaſa ſunt, ſi videris inordinatè iacentia, compone, ad me veni non recuſo. *Ibidem hom.40.*

Pſ. 140. *Corripiat me iuſtus in miſericordia.* Clementiæ eſt vt vulneribus mederi, ita vitia reprehendere. Miſerentes ſæpe exi-

lium, corripiētes ſalutē afferunt, cum illorum miſericordia coniuncta morti ſunt, cum horum correptione vita. Meliora illorū vulnera quàm horum oſcula. *Argue,* inquit, *increpa, exhortare.* Ita faciunt medici non ſolū ſecant, ſed ēt colligant. Magna ſapientia opus, vt correptionis medicamentū adhibeas: & maiore opus ei qui animam reprehēdit, quàm ei qui corpus ſecat. Quomodo? Qm̄ ille quidem aliud eſt quod ſcindit, aliud quod dolorem ſuſcipit. hic eadem res quæ corripit, & quæ dolore afficitur. *Idem in pſalmum* 140.

Quod ſi tibi tanta cogitatio ſcrupulum mouerit: cur monitor ipſe non talis ſim, qualem te eſſe deſidero, & nonnullos videris in medio itinere corruiſſe, illud breuiter reſpondebo, non mea eſſe quæ dico, ſed Domini ſaluatoris. non mouere quod ipſe poſſim, ſed quid debeat vele, qui ſeruus futurus eſt Chriſti: Et athletæ ſuis incitatoribus fortiores ſunt, & tamen monet debilior, vt pugnet ille qui fortior eſt. *Hieronymus epiſt. ad* Iulianum.

Verba ſapientum ſtimuli. Simul & hoc notandum eſt quod dicantur verba ſapientum pungere, non palpare, nec molli manu attrahere laſciuiam, ſed errantibus, & vt ſupra diximus tardis, pœnitentiæ dolores & vulnus infligere. Si cuius igitur ſermo non pungit, ſed oblectationem facit audientibus, iſte non eſt ſermo ſapientis. Verba quippe ſapiētum vt ſtimuli. Quæ quoniam ad conuerſationem prouocāt delinquentem, & firma ſunt, & à concilio ſanctorum data, atq; ab vno paſtore conceſſa & ſolida radice fundata ſunt. Hoc ſtimulo nec dum Paulum, ſed adhuc Saulum, puto in via confoſſum erroris audiſſe, *Durum eſt tibi calcitrare contra ſtimulum Dei. Idem in cap. 12. Eccleſi.* *Act. 9.* *Ierem. 1.*

Virgam vigilantem ego video. Pro virga vigilante lxx. baculum tranſtulerunt. iſta eſt virga de qua Dauid, *Virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt.* Quomodo enim nux ſiue amygdalum amariſſimum habet corticem, & teſta duriſſima cingitur, vt detractis auſterioribus & duris, fructus dulciſſimus reperiatur. Sic omnis correptio & labor continentiæ, amara quidem videtur ad præſens, ſed fructus parit dulciſſimos. vnde & vetus illa ſententia eſt, literarum radices amaræ, fructus dulces. *Idem in com. in 1. cap. Hiere.* *Pſal. 22.*

Ipſos atroces quondam inimicos noſtros pacem & quie-

tem noſtram varijs violentiarum & inſidiarum generibus grauiter infeſtantes, ſi ſic contemneremus & toleraremus, vt nihil omnino quod ad eos terrendos & corrigendos valere poſſet, excogitaretur & agitaretur à nobis, malũ pro malo redderemus. Si enim quiſquam inimicum ſuum periculoſis febribus phreneticum factum currere videret in precipitium, nonne tunc potius malum pro malo redderet, ſi eum perire ſic permitteret, quàm ſi eum corripiẽdum ligandũq; curaret? & tamen tunc ei aduerſiſſimus moleſtiſſimusque videretur, quando vtiliſſimus & miſericordiſſimus extitiſſet. Sed planè ſalute reparata tanto liberius ei gratias ageret, quanto ſibi minus peperciſſe ſenſiſſet. Non omnis qui parcit amicus eſt, nec omnis qui verberat inimicus eſt. *Meliora ſunt vulnera amici, quàm fraudulenta oſcula inimici.* Vtilius decipienti panis tollitur, qui de cibo ſecurus iuſtitiam negligebat, quam eſurienti frangitur vt iniuſtitiæ ſeductus acquieſcat. *Auguſt. epiſt. 48. ad Vincentium.*

Prou. 27

Moleſtus eſt medicus furenti phrenetico, & pater indiſciplinato filio, ille ligando, iſte cedendo, ſed ambo, diligẽdo. Si autem iſtos negligant, & perire permittant, iſta potius manſuetudo, falſa crudelitas eſt. Si enim equus & mulus q̃bus non eſt intellectus, morſibus, calcibus, reſiſtunt hominibus, à quibus eorum curanda vulnera cõtrectantur, & cùm inter dentes eorum & calces ſæpe homines periclitentur, aliquãdo verentur, non tamen eos deſerunt, dolores & moleſtias medicinales reuocent ad ſalutem, quanto magis homo ab homine, frater à fratre ne in æternum pereat, nõ eſt deſerendus, qui correctus intelligere poteſt, quantum ſibi præſtatur beneficium, quando perſecutionem perpeti querebatur. *Idem epiſt. 1. ad Bonifacium.*

Curemus fratres. Si nec amicum agnoſcimus, nô in eum tanquam phrenetici ſæuiamus, nec ab eo tanquam lethargici auertamur, multi ſæuiendo, multi dormiẽdo perierũt, phrenetici ſunt, qui non dormiendo inſaniunt, lethargici ſunt, qui multum dormiẽdo premuntur. Prorſus tales, ſunt homines lethargicis ſimiles, qui non ſæuiunt in Chriſtum nec malitioſi ſunt aduerſus Chriſtianos, ſed tantum differendo langueſcunt verbis ſomnolentis, in lucem oculos intendere pigreſcunt, & qui eos excitare volũt, moleſti ſunt,

recedite

recedite à me, ait lethargicus. Quare? dormire volo. Sed ille, Morieris, inde ille amore ſomni, mori volo reſpondet. Et charitas deſuper nolo. Plerumq; iſtum charitatis affectum exhibet etiam filius ſeni patri morituro, poſt dies paucos, iam vtiq; ætate finita, ſi lethargicum videt, & lethargico morbo premi ſuum patrem agnoſcit, medico dicente ſibi, excita patrem tuum, noli enim permittere dormire, ſi vis vt viuat. Adeſt puer ſeni, pulſat, vellicat, pungit, pietate moleſtus eſt, nec mori cito permittit cito moriturum, & ſi viderit vt aliquando plures dies viuat cùm diſceſſerit ſuceſſurus, Quanto maiore charitate nos amicis noſtris moleſti eſſe debemus, cum quibus nos paucos dies, in hoc mundo, ſed apud Deum in æternum viuamus? At enim quibuſdam iſta non proſunt. Nunquid ideo negligenda eſt medicina, quia nonnullorum eſt inſanabilis peſtilentia? Sed attende quàm multi ſunt, de quorum ſalute gaudemus. Non omnis qui parcit amicus eſt, nec qui verberat inimicus. *Meliora ſunt vulnera amici quàm blanda oſcula inimici.* Melius eſt cum ſeueritate diligere, quàm cũ lenitate decipere. Vtilius eſurienti panis tollitur, ſi de cibo ſecurus iuſtitiam negligebat, quàm eſurienti panis frangitur, vt iniuſtitiæ ſeductus acqueſcat. Et qui phreneticum ligat, & qui lethargicum excitat, ambobus moleſtus ambos amat. Quis non poteſt plus amare quàm Deus? Et tamẽ nos non ſolum docere ſuauiter ſed etiam terrere ſalubriter nõ ceſſat, fomentis lenibus quibus conſolatur ſępe etiam mordaciſſimum medicamentum tribulationis adiungens. Exercet fame patriarchas pios, populum contumacem pœnis grauioribus agitat. Non auffert ab Apoſtolo ſtimulum carnis tertiò rogatus. *Idem ſerm. 59. de verbis domini ſecundum Ioan.*

Nullum medicamentum ſanat niſi quod opportune adhibueris: multi poſtea cogitantes quæ audierunt, ipſi ſe grauius & ſeuerius arguerunt, & quamuis perturbatiores à medico viderentur abſcedere, paulatim verbi vigore in medullas penetrante, ſanati ſunt. Quod non fieret ſi ſemper expectaremus periclitantem putreſcentibus membris. Quod nec niſi corporis medici attendunt qui terrenæ mercedis intuitu curant. Quoties enim quiſque reperitur qui ferrum eorum aut ignem non ligatus expertus ſit cùm

& illi rariores ſint, qui volentes ligati fuerint: plures enim reſiſtentes, & mori ſe malle clamãtes, quàm illo curari modo, vix lingua ipſa eorum relicta libera, omnibus membris conſtrinxerunt, neque ad ſuum neque ad alterius, ſed ad ipſius artis ſe componentes arbitrium, quorum vocibus conuitijsq; dolentium, nec commouetur curantis animus, neque ſecanti manus. Medicinæ autem cœleſtis miniſtri, aut per odiorum trabem, cernere ſtipulam in oculo fratris ſolent, aut tolerabilius mortem videre peccantis, quam verbum indignantis audire. Quod non ita accidiſſet ſi tam ſanum animum curando alterius animo adhiberemus, quàm ſanis manibus illi medici aliena membra pertractant. *Idem in Epiſtolam ad Galatas cap. 6.*

Quemadmodum qui mare nauigant ſolis æſtum libẽter perferunt. Sic illi quibus odio ſunt vitia, reprehenſionẽ diligunt, ille enim ventis aduerſatur, hæc verò affectibus. *Marcus heremita de his qui putant ex operibus iuſtificari.*

Etiam ſi quæ vobis prædicantur, amara videãtur & aſpera, libenter excipite. Et vos enim bene noſcitis, quod non ſemper medici dulces potiones porrigunt ægrotantibus, ſed frequenter amaras & aſperas. Nonnunquam etiam ferramẽtis aliqua membra ſecare, & cauterijs exurere ſolent. Et totum illi qui infirmi ſunt patienter excipiunt, dum poſt breuem tribulationem longam ſanitatem recipere cupiunt. Et nos ergo qui licet minus digni tamen qualeſcunque medici ſpiritales eſſe videmur, neceſſe nobis eſt, non ſemper blanda & mollia, ſed aliquotiẽs aſpera & dura illis qui anima ęgrotare videntur irrigere. Quomodo enim per amaram potionem digeruntur humores mali, ſic per aſperam caſtigationem mores peſſimi minuuntur. Nam illud quale eſt, fratres quod medici corporum quando ad ægrotos venire diſſimulant, cum grandi humilitate rogantur, pecunia & munera promittuntur, & tamen dubium eſt vtrum aliquid illorum medicamenta proficiant. Nos verò qui de medicamento ſpiritali in nullo penitùs deſperamus, & nec terrenum præmium, nec aliqua temporalia lucra requirimus, ideo faſtidire debemus, quia nos vltro ingerimus, & nihil aliud niſi patientiam & correctionem inuenire deſideramus. Carnalis enim medicus vtrum releuare poſſit ægrotum, incertũ eſt.

Spiritalis verò medicina, ſi libenter accipiatur, abſque dubitatione etiamſi mortua ſit anima ſuſcitatur. Quare ægro tam graui expenſa & cum multis doloribus requiritur ſanitas corporum, & cum ſine vlla expenſa tribuatur, ab aliquibus non libenter accipitur ſanitas animarum. *Cæſarius Arelatenſi hom. 8.*

De nullo deſperandum. Etenim piſcatores ſæpius retia mittẽtes aliquandiu voto fruſtrati tandem compotes illius fiunt. Sic & nos ſperemus; qm̃ repente oſtendet nobis fructũ maturum. Etenim agricola cùm ſeminat, primum diem & ſecundum ſuſtinet, & multum tempus expectat, & repente vndiq; videt fructus germinantes, hoc etiam in nobis futurum expectemus. *Chryſoſtomus hom. 10. ad Hebræos.*

Sanato vulneri & in cicatricem ſuperinductæ cuti, ſi medicina colorem reddere voluerit, dum pulchritudinem corporis quærit, plagam doloris inſtaurat: Ita & ſerus conſolator, qui longo tempore tacuit, verẽdum eſt, ne importunius loquatur & attrectans vulnus pectoris ægroti, quod tempore & ratione curatum eſt, commemoratione exulceret. *Hieronymus Epiſt. ad Pammachium.*

Vt cænum tum ſolet maximè fœtere cùm moueas, & incendium tum magis ardere ſi vertas, & rabies tum vehementius ſæuire ſi prouoces: Ita impij obiurgationis neceſſariæ ſtimulos contrario calce fregerunt, non ſine ſuo quidem malo, & vulnere repugnantes. Vos tamen dilectiſſimi à Domino mementote poſitum. *Argue ſapientem & amabit te, argue ſtultum & odio habebit te.* *Pacianus in Parœneſi ad pœnitentiam.* *Prou. 9.*

Conandum eſt vt etiam certò perdendos à ſuis vitijs ſeruemus quantum poſſumus, imitando bonos medicos, qui quamuis videant haud poſſe ægrum à ſe ſeruari, tamen libenter omnem curationem admouent, ne per ipſorum negligentiam videatur res non ſucceſſiſſe, ex ſententia. Quod ſi vel minima ſanitatis ſcintilla ſe oſtenderit ea diligentiſſimè ſicut in foco accendenda eſt. *Philo Iudæus lib. de ſacrificijs Abel & Cain.*

Vt mendum quod induruit ac diutiùs inhæſit, difficilè tollitur: Ita vitia inueterata non facilè corriguntur. *Plutar. in Moralibus.*

Vt difficillimè ſanantur, qui ſui ſenſu carent in morbo, velut lethargici, ac phrenetici: Ita difficillimè reuocantur ad bonam mentem, qui non agnoſcunt ſua vitia. *Ibidem.*

Vt eſt initium ſanitatis ſenſus morbi: Ita correctionis initium, agnoſcere culpam. *Ibidem.*

Nutrices pueros lapſos non obiurgant ac puniunt, ſed accurrentes erigunt, deinde obiurgant: Sic amicus cum affligitur, adiuuandus eſt, & erigendus: poſtea monendus & obiurgandus, quòd ſuo vitio in eã calamitatem inciderit. *Ibidem.*

Qui dentibus laborant, protinus medicum adeunt, malum exponunt: qui febre tenentur, accerſunt: at phreneticus nec accerſit, nec admittit, ob morbi vehementiam: Ita qui vitia ſua celant, nec admonentem patiantur, de his nulla ſalutis ſpes eſt. *Ibidem.*

Oculo lippienti non eſt admouendum lumen: Nec animus affectu laborans admittit grauem admonitionem: ſed admiſcenda laus eſt, ac ſi medendum. *Idem.*

Quemadmodum Telephus, quoniã carebat amico, coactus eſt ab hoſte petere remedium, ad medelam vulneris: Ita qui non habent liberos amicos, à quibus admoneantur, ſæpenumerò ab inimicis audiunt ſua vitia. *Ibidem.*

Remedia ſtatim mordent vel offendunt, poſtea conferũt ſalutem & voluptatẽ: Ita ſalubria monita initio ſunt nonnihil amara, poſtea correctio iucundiſſima. *Ibidem.*

Vt pituita paulatim collecta, tum maximè apparet ac vincit, cùm natura vincitur: Sic quidem amici volentes admonere non audent, niſi labantur: ſed ſimul atque commutata fortunæ aura ſunt humiles facti, tum obiurgant. *Ibidem.*

Sanus fert, ſi exprobes intemperantiam, libidinem, luxũ: eadem non ferret ægrotans: Sic admonendus amicus, cùm deſierit iraſci, aut amare.

Vt medici vetant admoueri remedia, cùm morbus in acceſſu eſt, nec cùm ſæuit, nec cùm ſe remittit: Ita ad primos illos iræ aut doloris motus non eſt adhibenda conſolatio, vel admonitio, ſed vbi tẽpore cœperint eſſe leuiores. *Seneca.*

Vt ictum quem præuideris, commodius excipis: Sic præcogitatum malum minus offendit. *Idem.*

In Narnienſi agro terra imbre fit ſiccior, æſtu humeſcit,

vnde

vnde Cicero iocatur illic ex imbre puluerem, ex ſiccitate fieri lutum: Ita quoſdam admonitio reddit deteriores. *Plinius. Libro 31. Cap. 4.*

Vti elleborum tametſi efficax, tamen medici vetant dari ſenib. aut pueris, aut exilibus: Ita admonitio ſic eſt temperanda, vt ferre poſſit, quem velis emendare: nec ſolum ſpectandum eſt vitium, ſed natura quoque eius, cuius vitio ſtudeas mederi. *Idem lib. 25. cap. 5. in fine.*

Vide dilectio & cura proximi.

ADVLATIO.

QVemadmodũ corui cadauerum oculos effodiunt: Sic adulatores ſuis laudib. hoĩum animos corrumpunt. *Antonius monachus in meliſſa parte 1. ſermone 52.*

Quemadmodum ſplendent luna ſine feruore, modo plena, modo exigua, modo nulla videtur: mutatum ſiquidem lumen nunquam in eodem ſtatu permanet, ſed creſcit, deficit, extenuatur, annihilatur, & penitus comparet: Sic qui conſcientias ſuas in alienis labijs poſuerunt, modo magni, modo parui ſunt, modo nulli, ſecundum quod adulantium linguis vel vituperare, vel laudare placuerit. At verò iuſtus permanet vt ſol. Soli ſplendor igneus eſt, & cùm feruet acrius, etiam oculis lucidior exhibetur: Sic ſapientis ardor internus foris lucet, & ſi non datur ei vtrumque, curat ſemper magis ardere, vt pater qui videt in abſcondito reddat. *Bernardus ſermone de natiuit. Io. Bap.*

Accepta eos qui bonorum te conſiliorum admonitum volunt, non eos qui adulari ſæpenumerò ſtudent. Illi enim quod re vera eſt, perſpiciunt: hi verò ad ea quæ placent potentibus, reſpiciunt, corporumque vmbras imitantes ſingulis eorum dictis applaudunt. *Agapetus diaconus in expoſitione capitum admonitoriorum.*

Quemadmodum Actæon ab alumnis ſuis canibus interijt. Sic paraſiti eos à quibus aluntur, perdunt. *Phauorinus apud Stobæum ſermone 12.*

Veluti lupus animal eſt cani ſimile: ita & adulator & adulter & paraſitus amico ſimilis eſt. Animum igitur aduerte, ne canum cuſtodum vice pernicioſos lupos neſcius admitas. *Apud Stobæum ſerm. 3. & 12 Epitectus.*

Vt timidus miles videns hoſtes appropinqirantes cogitat de adornanda fuga: Sic adulator videns imminere periculum ijs quorum opibus viuebat, ſtatim retrocedit. *Socrates. Apud Stobæum ſerm.* 12.

Similis eſt adulatio panopliæ pictæ, quæ delectationem quidem, ſed vſum nullum præſtat, *Apud Stobæum ſerm.* 12. *Maximum ſerm.* 11.

Quemadmodum meretrices bona omnia præter mentẽ & prudentiam ſuis amatoribus imprecantur: Eodem modo adulatores ijs cum quibus agunt. *Antiſtenes. Apud Stobæum ſerm.* 12.

Sicut qui amicos ad peregrinationẽ euntes dum via plana eſt, deducunt, dũ aſperior eſſe incipit, recedunt: Sic adulatores comitantur eos qui diuitias & opes paratas in promptu habent vt exponant liberaliter, verum ſumptus cum deficit, ſtatim retrocedunt. A*pud Stobæum ſerm.* 12.

Quemadmodum delphini quouſq; vnda ſubeſt, comitantur natantes, in littus verò nunquam egrediuntur: Sic adulatores in ſereno rerũ ſtatu ſemper manent. *Apud Stobæum ſerm.* 12. *& Maximum ſerm.* 11. *ex Sotionis lib. de Ira.*

Quemadmodum ligna dum augent ignem, ab ipſo conſumuntur: Ita opes dum alunt adulatores, ab eis ipſis pereunt. A*pud Stobæum ſerm.* 12. *Antonium in Meliſſa par.* 1. *ſer.* 52. *Maximum ſerm.* 11.

Quemadmodum lepori canem: Sic amico adulatorem natura infeſtum eſſe cogitandum eſt. I*bidem.*

Pictores illuſtrant lucida oppoſitis vmbris & obſcuris: Sic adulator laudans diuerſa vitia in alijs, in amico nutrit ac fouet, quæ adſunt. *Plutarchus, in Moral.*

Vt oratores aliquoties aliã perſonã loquentem faciunt vel fidei cauſa, vel vt inuidiam fugiãt: Sic adulator narrat, quæ ab alijs de amico audierit, etiam ſi non audijt. I*bid.*

Vt medico carnem ſecante, manus concinnitatem quandam & elegantiam ſeruat, abeſt autem ſaltatoria geſticulatio: Ita libertas admittit vrbanitatem, ſeruata grauitate.

Adulator riſibus, ſcurrilibusque iocis libertatem, veluti malis condimentis edulcat. I*bidem.*

Vt ſi quis merum, alioqui conferens aduerſus cicutam, admiſceat illi, venenũ reddit immedicabileꝗ, ꝙ calore vim

veneni

veneni protinus deuchat ad cor: Ita adulator, intelligens libertatē eſſe remedium aduerſus adulationem, eam ipſam adulationi admiſcet, quo magis ſit noxia. *Ibid.*

Vt imperiti pictores, cum pulchra non queant aſſequi, rugis & verrucis exprimunt ſimilitudines: Sic adulator refert intemperantiam & iracundiam amici. *Ibidem.*

Vt puluinaria mulierum, q̄q̄ vnr reniti, ac reſiſtere capitibus, cedunt magis & accommodant ſeſe: Sic libertas adulatoris, tumet quidem, ſed in ſe recipit inclinantem. *Ibid.*

Vt præterfluēs aqua refert colorem ſubiecti ſoli: Ita adulator ſui diſſimilis eſt, pro re nata ſeſe adaptans. *Ibidem.*

Vt difficilè deprehenduntur beſtiæ, quæ ad loci ſimilitudinem mutant colorē: Sic eos aſſentatores haud facilè deprehendas, qui ad omnem vitam ſe accommodant. *Ibidem.*

Quemadmodum iuxta mathematicos ſuperficies & lineæ nec inflectuntur, nec producuntur, neque mouentur p ſe, cum res ſint intelligibiles, ſed inflectuntur, producuntur & migrant pariter cum ipſis corporibus: Ita adulator ſuopte quidem affectu non mouetur, ſed cum irato amico iraſcitur, cum gaudente ridet. *Ibidem.*

Sunt cibaria, quæ neque ſanguini conferunt, neque ſpiritibus, neq; neruis, neq; medullis: ſed pudenda tm̄ mouent, ventrē inflant, corpus turgidū reddūt: Talis eſt adulatoris oratio, vitioſa tm̄ auget, & irritat, alioquin infrugifera. *Ibi.*

Vt ſpeculum, quicquid obijcitur, imitatur: Sic adulator. *Ibidem.*

Inſania alēdi equos, nō cōſequit lenticulā, ſed arua frumētifera: Sic adulatio non infeſtat pauperes, atq; humiles, ſed magnarū familiarū ac fortunarū ruina morbuſq; ē. *Ibi.*

Quidam tauris œſtrum, canibus crotonem in aures immittunt; Sic adulator in aurem admiſſus, tranſuerſum agit quò lubet. *Ibidem.*

Simia cùm nec domum poſſit ſeruare more canis, nec onera gerere quēādmodum equus, nec arare ſicuti boues, paraſitatur, ac riſum mouet: Sic adulator cum in ſerijs ac grauibus rebus neſciat eſſe vſui, voluptatum miniſter eſt. *Ibid.*

Medicus ſi res poſtulet, & crocum & nardum inijcit, & lauat ſuauiter, & paſcit humaniter: Sic amicus aliquando blandus eſt. *Ibidem.*

Simia

Simia dum hominem imitari conatur, ſæpe capitur: Aſt adulator idem faciens, alios capit & allicit. *ibidem*.

Quidā malè pinxerat gallos gallinaceos, iuſsitq; puero, vt veros gallinaceos procul abigeret à tabula, ne collatione deprehenderetur: Sic adulator veros amicos pro viribus abigit, ne ex illorum comparatione deprehendatur fictus amicus. *Ibidem*.

Vt adulterina ſplendorē ac nitorē tantùm auri imitātur: ſic adulator gratiam, obſequiū & hilaritatem amici. *ibid*.

Non vt polypus ſe quibuſuis locis: Ita nos debemus nos quorumlibet moribus accommodare. *ibidem*.

Vt tragœdiarum hiſtrionibus choro opus & amicis concinentibus, theatroque applaudentes: Sic qui gaudent adulatoribus, nihil agunt, niſi ſint qui applaudant. *Ibidem*.

Vt mala pictura, fractis veſtibus, rugis angulis rem repræſentat: Sic adulator ſudoribus, clamoribus amicum imitatur, nihil exhibens ſincerum. *ibidem*.

Vt ſylueſtrie ſemina, quæ ſpacio ac magnitudine accedunt ad triticum, haud facilè repurgantur, nam per anguſta foramina non excidunt; per ampla ſimul excidunt: Sic adulatio, quæ amicitiam imitatur, non facilè ab amicītia reijcitur ac ſeparatur. *ibidem*.

Vt pictura eſt tacita poeſis: Ita ſilentio quoque laudat adulator, nempe vultu & obſequijs. *ibidem*.

Obſoniorum egregij artifices condimentis nonnihil auſteri admiſcent quo dulcedinis tollant ſatietatem: Sic adulátores fictam quandam libertatem ac ſeueritatem admiſcent, vt nunquam magis adulentur, quàm cùm videntur obiurgare ac liberè loqui. *ibidem*.

Aqua delabitur vbicunq; cauum ac decliuē locū repetit. Sic adulator vehemēter vrget, ſi quid lapſus eſt amicus. *ibi*.

Vt vmbra quicquid agas, reſpondet & adeſt: Sic adulator quoquò te vertas, ſequitur. *ibidem*.

Vt qui venantur, faciliùs fallunt feras, ſi aliud agentes, hoc eſt iter facientes, aut agricolantes, id faciant: Ita maximè laudat adulator cùm non apparet eum laudare. *ibidem*.

Qui alunt belluam, primùm accōmodant ſe illius ignenio, & animaduertūt, quibus rebus offēdatur aut placetur donec aſſuefacta fiat tractabilis: Sic adulator omnibus

amici

amici ſtudijs & affectibus ſeſe accommodat. *ibidem.*

Vt rupturę & ſpaſmata tum demum mouentur, cum corpus aliquo malo corripitur: Sic amici nō ingenui fœlicibus adulantur, lapſos obiurgant, & illorū infortunio fruuntur.

In Menandri comœdia inducitur falſus Hercules, clauam geſtans, non robuſtam, ſed inanem acleuem: Sic adulatoris libertas mollis eſt & blanda. *ibidem.*

Vt monere, & moneri, eſt veræ amicitiæ, & alterū libere facere, non aſperè: ſic habendum, nullam in amicijs peſtem eſſe maiorem, quàm adulationem, blanditias & aſſentationem. *Cicero de amicitia.*

Quemadmodum qui audierunt ſymphoniam, ferunt ſecum in auribus modulationē, illa ad dulcedinum cantumque cogitationes impedit, nec ad ſeria patitur intendi: Sic adulatorum & praua laudantium ſermo diutius hæret quā auditur, nec facilè eſt animo dulcē ſonum excutere, proſequitur & durat, & ex interuallo recurrit. *Seneca li.2.epi.129.*

Chamæleon omnem imitatur colorem, præterquam album. Sic adulator in turpibus nihil non imitatur: ſolùm quòd honeſtum eſt, imitari non poteſt. *Plinius lib.8.cap.33.*

Vt nihil inſidioſius melle venenato: Ita nihil magis cauendum, quàm blandus hoſtis. *ibidem lib.21.cap.13.*

Hyæna ſicut & ichneumon, nunc mas eſt nunc fœmina: Ita quidam ſui diſſimiles, nunc fortia loquuntur, nunc mollia: nunc philoſophi ſunt, nunc nepotes: nunc amici, nunc inimici. *idem lib.7.cap.2.*

Hyæna vocem humanam imitatur, & nomem alicuius ediſcit, quem euocatum lacerat: Ita quidā obſequio blandiuntur, donec in perniciem trahant. *ibidem.*

Quod oleū eſt muſcis, formicis, fereq; reliquis inſectis: Id eſt adulatio ſtultis principibus. Siquidem oleo peruncta moriūtur illa: hi aſſentatione, & obſeqo palponū in exitiū trahuntur, ipſi trahunt rempub. *idem ca.30. & lib.11.cap.19.*

Cupreſſo nō innaſcūtur ceraſtæ propter amaritudinem, nec buxo propter duritiē: Ita peſtis adulationis fugit ſeuera ac triſtia ingenia, mollia captat & facilia. *idem.lib.7.c.24.*

Quemadmodum heliotropium herba ſemper in eam ſpectat partem, quà ſol eſt & eo condito florē cōtrahit: Sic nonnulli ad regis omnes nutus obſecundant, & in quodcunque

viderint illum eſſe propenſum, in id feruntur & ipſi. *Idem. lib.8 cap.27.*

Vitrum mirè cryſtallum imitatur, res viliſſima rem longè pretioſiſſimam: Ita aſſentatio amicitiam imitatur, res peſſima longè optimam. *Idem. lib.9 c.29. & lib.37.c.2.*

Pardus odoris gratia allectas feras, inuadit atque occidit: Ita quidam blandiloquentia irretitos fallunt, ac perdunt. Sic principum aulæ habent neſcio quid blandum, quod inuitet in perniciem. *Idem. Lib.8.cap.17.*

Plato in Phædro adulatorem appellat beſtiam humano generi peſtilentem: & in Menexemo eum præſtigiatori ſimilem eſſe ſignificat, quippe qui quocunq; latrone deterior a nobis rationem & iudicium abripiat, & abſtrahat: imò ipſa Circe ficta à viris ſapientibus crudelior & perniciosior. Ea enim exteriora hominum in bruta transformabat, at adulator ſuis fallacijs & blandis le ocinijs in interiora tranſmittat. Contemnamus igitur adulationes. Nam vt vmbra quicquid facis imitatur, ſi ſtas, ſtat: ſi curris, currit: ſic adulator quocunque te vertas ſequitur. In omnibus denique tibi reſpondet, teque comitatur veluti linea mathematica, quæ cum per ſe non detur nec recta, nec curua, inflectitur tamen & producitur, & migrat pariter cum ipſo corpore. Ex quo ſequitur nullam veram celebrationem conſequi qui laudibus efferuntur. Nam vt accreſcente vmbra aut decreſcente corpus in ipſum nec augetur, nec minuitur: ſic nec laudibus meliores ſumus, nec detractione amittimus ſplendorem veræ dignitatis. *Pin. us in Eſa. cap.2.*

ADVLATORIS ET AMICI differentia.

Pediculi corpora exanima deſerunt, vt pote defecta ſanguine, quo alebantur: Sic adulatores rebus proſperis ac feracibus adſunt, aridas & ſteriles non attingunt. *Plutarchus in Moral.*

Pharmacum non adhibitum in loco, dolet abſq; fructu: Sic obiurgatio, non vt debet admota. Atq; idem facit amicus cum moleſtia, quod adulator cum voluptate: Lædit enim vterque. *Ibidem.*

Vbi corpus vitioſis inflatum humoribus, ibi adſunt bufones:

ſones: Sic vbi iraſcitur, amat, odit amicus: id premit adulator. *Ibidem.*

Item quaſi malus orator nihil ad argumenta reſpõdens: vocem aut codicillos indiligenter ſcriptos calũnietur. *Ibi.*

Vt Patroclus in bellum proditurus reliqua quidẽ Achillis arma ſibi ſumpſit, ſolam haſtam, vt grauem ac præualidam non attigit: Ita adulator omnia veri amici ſymbola imitatur, præter ſolam admonendi libertatem. *Ibidem.*

Vt medicus dat operam quò ſanitatem tueatur & augeat: Ita facit amicus: at adulator laceroſas titillat partes. *Ibidem.*

Item quaſi præceptor puerum de ſtylo ac tabula obiurget: barbariſmum aut ſolœciſmum committentem diſſimulet. *Ibidem.*

Perinde ac ſi quis hominis tuberibus ac fiſtulis laborantis, medici ſimilio pilos & vngues ſecet: Ita adulator libertate vtitur in ijs, in quibus non eſt opus. *Ibidem.*

Bene olet vnguentum, bene olet & pharmacum: verum illud ad nihil vtile, niſi vt delectet: hoc præter odorem, maiorem habet vtilitatem: Sic adulator tantùm iucundus, amicus etiam vtilis & neceſſarius. *Idem.*

Pictura colores habet iucundos, ſunt & pharmaca grati coloris: Sic amicus ideo delectat, vt iuuet: dulator tantùm delectat. *Ibidem.*

AFFECTVS. PERTVRBATIO.

B*Eati mites &c.* Non penitus vacuitatem affectum & impatibilitatem humanæ naturæ præſcribit: Nam id perinde eſt, ac ſi quis aquatilia traducat ad aeriam vitam, aut contra ad aquam deducat ea quæ in aere viunt: ſed & conuenit ad proprias & naturales vires aptam & accommodatam eſſe legem. Idcirco vt moderati pariter & lenes ſimus, non vt affectuum prorſus expertes, & à perturbationibus omnino vacui ſimus beatificatio nos hortatur. Nam hoc quidem excedit naturam: illud verò virtute conficietur. *Gregorius Nyſſenus orat. 2. de beatitudinibus.*

Sicuti ciuitates dominantur paucorum, & tyrannidem ferentes ſeruiunt, oppreſſo moleſto imperio, contra verò quæ legibus parent, degunt liberæ. Non aliter etiam

homines quotquot in concupiſcentiæ aut cuiuſcunq; vitij perturbationiſve inſidioſæ ptãtem deueniunt,omnes ſerui tutem ſeruiunt : Sicut è diuerſo liberi ſunt quotquot viuũt ſub legibus ac ratione. *Philo.lib.quod omnis probus ſit lib.*

Quemadmodũ in arcã Noe oẽs aĩalium ſpecies admiſit, paradiſus aũt nequaq̃: Ita corpus humanum oẽs affectionũ motus peſtesq; immanes & indomitas admittit, virtutes autem laude dignas non admittit. *Idem lib.de plantatione Noe.*

Quemadmodum paſſerculus pede alligatus, volare incipiens in terram funiculo detrahitur: Sic quoq; mens nondũ affectibus liberata, & ad rerum cœleſtium cognitionem volare contendens, ab affectibus ducitur, & ad terram detrahitur. *Maximus lib.1.de charitate.*

Iſtæ cõcitationes aĩorũ iuncto currui ſimiles ſunt in quo rectè moderando ſummũ rectoris officiũ eſt, vt viam nouerit, q̃ ſi tenebit, licet concitatè ierit, non offendet. Si aũt errauerit, licèt placidè ac leniter eat, aut ꝑ confragoſa vexabitur aut ꝑ præcipitia labetur, aut certè quo nõ eſt opus ferẽt: Sic curſus ille vitæ qui affectib. velut equis pernicibus deducit, ſi rectã viã teneat, fungetur officio. *Lact.li.6 c.17.*

Quemadmodum ſunt ſerpentes occurrentes in nemoribus, ſunt item & alij excubentes latenter in ædibus: Sic affectus ſunt rationaliter formati, ſunt item alij latentes in operibus, tametſi ex alijs in alios ſubinde tranſmutentur. *Marcus heremita de lege ſpiritali.*

Quemadmodum fuga in hyeme & ſabbato dolor eſt corpori & profanatio animæ: Sic affectuum impugnatio ſeneſcenti corpori & animæ ſanctiſicatæ. *Ibidem.*

Quemadmodum qui caput ſerpentis contudit, reliquum longum corporis ſyrma necauit: Sic qui primos vitiorum ſurculos eradicat, etiam cætera quæ inde proueniunt ſuſtulit. Hoc autem nunquam eueniet niſi poſtibus noſtris affuſus fuerit cruor eius, qui interfectorem vel occiſorẽ interfecit. Biſariam necantur affectus, ſ. primogenitis peremptis, & noſtris ianuis in tutum collocatis ob aſperſionem ſanguinis. *Procopius in Exodum.*

Pſal. 6. *Turbatus a furore oculus meus*: Quemadmodum oculis turbidis viſibilia exactè deprehendere non valemus. Sic corde turbato, nemini conceditur incumbere veritatis cognitioni.

ni. *Baſil.in pſal.23.& epiſt.1.*

Vt feræ beſtiæ blanda manu permulſę, leni certamine ſuperantur: ita libidines, iræ, pauores, mœrores, animæ veniſica mala, cõſuetudine conſopita, nec perpetuo irritamẽto efferata, eluctabiliore deinde vi rationis fiunt. *Idem epi.1.*

Neque ſpeculum ſi pollutum ſit, imaginum poterit impreſſiones recipere: neque anima ſecularibus occupata curis, & carnalis ſenſus affectionibus obtemperata illuminationis Spiritus ſancti capax eſſe valebit. *Idem epiſt.64.*

Quẽadmodũ vinũ ſi infuſum ſit corpori pluſculũ q̃ neceſſitas exigat aut ferat bibẽtis virtus, ſua natura cõſueuit offundere rõni tenebricoſam obſcuritatẽ: ita & affectus cõcupiſcentiæ aut triſtitiæ, aut iracũdię expugnata ſemel rõne, efficiunt amentes quos occuparunt. *Idem in cap.5. Eſaiæ.*

Inquietudo & perturbationum moleſtia non tam a rerũ euentu eſt quàm a nobis ipſis & mente noſtra: quæ ſi ſe bene haberet & compoſita foret, ſemper nobis tranquillè liceret agere dormiremusq́; ſeu in portu aliquo, etiamſi vndequauis innumeræ tempeſtates inſurgerent: ſicut ediuerſo, cum illa male ſe gerit, nihilo melius habemus naufragijs, etiamſi venti ſecundi nos comitentur. Potes tale quiddam in corporibus videre. Nam is cui corpus natura firmum eſt, & bene exercitatum, non ſolum ex intemperie cœli nullo incommodo afficitur, ſed propter exercitationem, etiã ex intemperie cui aſſueſcit, firmitatis incrementum aſſequitur: cùm interim, alius cui tenerum & imbecille corpus, licet temperato cœlo fruatur, nihil melius habet, quando quidem ob internam infirmitatem ẽt in optimis temporib. offenditur. Contingere item videmus, & in alimentis. Stomachus enim bene valens, nullum reijcit alimentum, ſed præualente ac cibi vitia vincente naturali vi, cruda etiam & incocta in puros transformat ſuccos: contra, ſtomachus æger, cuiusq́; deprauata & corrupta eſt complexio, etiam ſaluberrimi ſucci cibos, infirmitate virtutẽ illorum tollente in peſſimos vertit ac corrumpit. *Chryſoſt.ſer.1.de fato.*

Quẽadmodum qui febre laborãt, nauſeant oĩa: ſic perturbatæ mentes vndiq; percelluntur. Laudat quis, ſtatim intumuiſti: reprehendit, ſtatim deijceris: quẽadmodum corporibus infirmis quælibet res facile nocet: ſic deiecti animi nec

aduerſus

Vt difficillimè ſanantur, qui ſui ſenſu carent in morbo, velut lethargici, ac phrenetici: Ita difficillimè reuocantur ad bonam mentem, qui non agnoſcunt ſua vitia. *Ibidem.*

Vt eſt initium ſanitatis ſenſus morbi: Ita correctionis initium, agnoſcere culpam. *Ibidem.*

Nutrices pueros lapſos non obiurgant ac puniunt, ſed accurrentes erigunt, deinde obiurgant: Sic amicus cum affligitur, adiuuandus eſt, & erigendus: poſtea monendus & obiurgandus, quòd ſuo vitio in eã calamitatem inciderit. *Ibidem.*

Qui dentibus laborant, protinus medicum adeunt, malum exponunt: qui febre tenentur, accerſunt: at phreneticus nec accerſit, nec admittit, ob morbi vehementiam: Ita qui vitia ſua celant, nec admonentem patiantur, de his nulla ſalutis ſpes eſt. *Ibidem.*

Oculo lippienti non eſt admouendum lumen: Nec animus affectu laborans admittit grauem admonitionem: ſed admiſcenda laus eſt, ac ſi medendum. *Idem.*

Quemadmodum Telephus, quoniã carebat amico, coactus eſt ab hoſte petere remedium, ad medelam vulneris: Ita qui non habent liberos amicos, à quibus admoneantur, ſæpenumerò ab inimicis audiunt ſua vitia. *Ibidem.*

Remedia ſtatim mordent vel offendunt, poſtea conferũt ſalutem & voluptatẽ: Ita ſalubria monita initio ſunt nonnihil amara, poſtea correctio iucundiſſima. *Ibidem.*

Vt pituita paulatim collecta, tum maximè apparet ac vincit, cùm natura vincitur: Sic quidem amici volentes admonere non audent, niſi labantur: ſed ſimul atque commutata fortunæ aura ſunt humiles facti, tum obiurgant. *Ibidem.*

Sanus fert, ſi exprobes intemperantiam, libidinem, luxũ: eadem non ferret ægrotans: Sic admonendus amicus, cùm deſierit iraſci, aut amare.

Vt medici vetant admoueri remedia, cùm morbus in acceſſu eſt, nec cùm ſæuit, nec cùm ſe remittit: Ita ad primos illos iræ aut doloris motus non eſt adhibenda conſolatio, vel admonitio, ſed vbi tẽpore cœperint eſſe leuiores. *Seneca.*

Vt ictum quem præuideris, commodius excipis: Sic præcogitatum malum minus offendit. *Idem.*

In Narnienſi agro terra imbre fit ſiccior, æſtu humeſcit,

vnde Cicero iocatur illic ex imbre puluerem, ex ſiccitate fieri lutum: Ita quoſdam admonitio reddit deteriores. *Plinius. Libro 31. Cap. 4.*

Vti elleborum tametſi efficax, tamen medici vetant dari ſenib. aut pueris, aut exilibus: Ita admonitio ſic eſt temperanda, vt ferre poſſit, quem velis emendare: nec ſolum ſpectandum eſt vitium, ſed natura quoque eius, cuius vitio ſtudeas mederi. *Idem lib. 25. cap. 5. in fine.*

Vide dilectio & cura proximi.

ADVLATIO.

QVemadmodũ corui cadauerum oculos effodiunt: Sic adulatores ſuis laudib. hoĩum animos corrumpunt. *Antonius monachus in meliſſa parte 1. ſermone 52.*

Quemadmodum ſplendent luna ſine feruore, modo plena, modo exigua, modo nulla videtur: mutatum ſiquidem lumen nunquam in eodem ſtatu permanet, ſed creſcit, deficit, extenuatur, annihilatur, & penitus comparet: Sic qui conſcientias ſuas in alienis labijs poſuerunt, modo magni, modo parui ſunt, modo nulli, ſecundum quod adulantium linguis vel vituperare, vel laudare placuerit. At verò iuſtus permanet vt ſol. Soli ſplendor igneus eſt, & cùm feruet acrius, etiam oculis lucidior exhibetur: Sic ſapientis ardor internus foris lucet, & ſi non datur ei vtrumque, curat ſemper magis ardere, vt pater qui videt in abſcondito reddat. *Bernardus ſermone. de natiuit. Io. Bap.*

Accepta eos qui bonorum te conſiliorum admonitum volunt, non eos qui adulari ſæpenumerò ſtudent. Illi enim quod re vera eſt, perſpiciunt: hi verò ad ea quæ placent potentibus, reſpiciunt, corporumque vmbras imitantes ſingulis eorum dictis applaudunt. *Agapetus diaconus in expoſitione capitum admonitoriorum.*

Quemadmodum Actæon ab alumnis ſuis canibus interijt. Sic paraſiti eos à quibus aluntur, peſſundant. *Phauorinus apud Stobæum ſermone 12.*

Veluti lupus animal eſt cani ſimile: ita & adulator & adulter & paraſitus amico ſimilis eſt. Animum igitur aduerte, ne canum cuſtodum vice pernicioſos lupos neſcius admitas. *Apud Stobæum ſerm. 3. & 12 Epitectus.*

Vt timidus miles videns hoſtes appropinquantes cogitat de adornanda fuga: Sic adulator videns imminere periculum ijs quorum opibus viuebat, ſtatim retrocedit. *Socrates. Apud Stobæum ſerm.* 12.

Similis eſt adulatio panopliæ pictæ, quæ delectationem quidem, ſed vſum nullum præſtat, *Apud Stobæum ſerm.* 12. *Maximum ſerm.* 11.

Quemadmodum meretrices bona omnia præter mentē & prudentiam ſuis amatoribus imprecantur: Eodem modo adulatores ijs cum quibus agunt. *Antiſthenes. Apud Stobæum ſerm.* 12.

Sicut qui amicos ad peregrinationē euntes dum via plana eſt, deducunt, dū aſperior eſſe incipit, recedunt: Sic adulatores comitantur eos qui diuitias & opes paratas in promptu habent vt exponant liberaliter, verum ſumptus cum deficit, ſtatim retrocedunt. A*pud Stobæum ſerm.* 12.

Quemadmodum delphini quouſq; vnda ſubeſt, comitantur natantes, in littus verò nunquam egrediuntur: Sic adulatores in ſereno rerū ſtatu ſemper manent. *Apud Stobæum ſerm.* 12. *& Maximum ſerm.* 11 *ex Sotionis lib. de* Ira.

Quemadmodum ligna dum augent ignem, ab ipſo conſumuntur: Ita opes dum alunt adulatores, ab eis ipſis pereunt. A*pud Stobæum ſerm.* 12. *Antonium in Meliſſa par.* 1. *ſer.* 52. *Maximum ſerm.* 11.

Quemadmodum lepori canem: Sic amico adulatorem natura infeſtum eſſe cogitandum eſt. I*bidem.*

Pictores illuſtrant lucida oppoſitis vmbris & obſcuris: Sic adulator laudans diuerſa vitia in alijs, in amico nutrit ac fouet, quæ adſunt. *Plutarchus, in Moral.*

Vt oratores aliquoties aliā perſonā loquentem faciunt vel fidei cauſa, vel vt inuidiam fugiāt: Sic adulator narrat, quæ ab alijs de amico audierit, etiam ſi non audijt. I*bid.*

Vt medico carnem ſecante, manus concinnitatem quandam & elegantiam ſeruat, abeſt autem ſaltatoria geſticulatio: Ita libertas admittit vrbanitatem, ſeruata grauitate.

Adulator riſibus, ſcurrilibusque iocis libertatem, veluti malis condimentis edulcat. I*bidem.*

Vt ſi quis merum, alioqui conferens aduerſus cicutam, admiſceat illi, venenū reddit immedicabileq́, ꝙ calore vim

veneni protinus deuchat ad cor: Ita adulator, intelligens libertatẽ eſſe remedium aduerſus adulationem, eam ipſam adulationi admiſcet, quo magis ſit noxia. *Ibid.*

Vt imperiti pictores, cum pulchra non queant aſſequi, rugis & verrucis exprimunt ſimilitudines: Sic adulator refert intemperantiam & iracundiam amici. *Ibidem.*

Vt puluinaria mulierum, q̃q̃ vſir reniti, ac reſiſtere capitibus, cedunt magis & accommodant ſeſe: Sic libertas adulatoris, tumet quidem, ſed in ſe recipit inclinantem. *Ibid.*

Vt præterfluẽs aqua refert colorem ſubiecti ſoli: Ita adulator ſui diſſimilis eſt, pro re nata ſeſe adaptans. *Ibidem.*

Vt difficilè deprehenduntur beſtiæ, quæ ad loci ſimilitudinem mutant colorẽ: Sic eos aſſentatores haud facilè deprehendas, qui ad omnem vitam ſe accommodant. *Ibidem.*

Quemadmodum iuxta mathematicos ſuperficies & lineæ nec inflectuntur, nec producuntur, neque mouentur ꝑ ſe, cum res ſint intelligibiles, ſed inflectuntur, producuntur & migrant pariter cum ipſis corporibus: Ita adulator ſuopte quidem affectu non mouetur, ſed cum irato amico iraſcitur, cum gaudente ridet. *Ibidem.*

Sunt cibaria, quæ neque ſanguini conferunt, neque ſpiritibus, neq; neruis, neq; medullis: ſed pudenda tm̃ mouent, ventrẽ inflant, corpus turgidũ reddũt: Talis eſt adulatoris oratio, vitioſa tm̃ auget, & irritat, alioquin infrugifera. *Ibi.*

Vt ſpeculum, quicquid obijcitur, imitatur: Sic adulator. *Ibidem.*

Inſania alẽdi equos, nõ cõſequit̃ lenticulã, ſed arua frumẽtifera: Sic adulatio non infeſtat pauperes, atq; humiles, ſed magnarũ familiarũ ac fortunarũ ruina morbusq; ẽ. *Ibi.*

Quidam tauris œſtrum, canibus crotonem in aures immittunt; Sic adulator in aurem admiſſus, tranſuerſum agit quò lubet. *Ibidem.*

Simia cùm nec domum poſſit ſeruare more canis, nec onera gerere quẽádmodum equus, nec arare ſicuti boues, paraſitatur, ac riſum mouet: Sic adulator cum in ſerijs ac grauibus rebus neſciat eſſe vſui, voluptatum miniſter eſt. *Ibid.*

Medicus ſi res poſtulet, & crocum & nardum inijcit, & lauat ſuauiter, & paſcit humaniter: Sic amicus aliquando blandus eſt. *Ibidem.*

Simia dum hominem imitari conatur, ſæpe capitur: Aſt adulator idem faciens, alios capit & allicit. *ibidem*.

Qnidã malè pinxerat gallos gallinaceos, iuſsitq; puero, vt veros gallinaceos procul abigeret à tabula, ne collatione deprehenderetur: Sic adulator veros amicos pro viribus abigit, ne ex illorum comparatione deprehendatur fictus amicus. *Ibidem*.

Vt adulterina ſplendorẽ ac nitorẽ tantùm auri imitãtur: ſic adulator gratiam, obſequiũ & hilaritatem amici. *ibid*.

Non vt polypus ſe quibuſuis locis: Ita nos debemus nos quorumlibet moribus accommodare. *ibidem*.

Vt tragœdiarum hiſtrionibus choro opus & amicis concinentibus, theatroque applaudentes: Sic qui gaudent adulatoribus, nihil agunt, niſi ſint qui applaudant. *Ibidem*.

Vt mala pictura, fractis veſtibus, rugis angulis rem repræſentat: Sic adulator ſudoribus, clamoribus amicum imitatur, nihil exhibens ſincerum. *ibidem*.

Vt ſylueſtrie ſemina, quæ ſpacio ac magnitudine accedunt ad triticum, haud facilè repurgantur, nam per anguſta foramina non excidunt; per ampla ſimul excidunt: Sic adulatio, quæ amicitiam imitatur, non facilè ab amicitia reijcitur ac ſeparatur. *ibidem*.

Vt pictura eſt tacita poeſis: Ita ſilentio quoque laudat adulator, nempe vultu & obſequijs. *ibidem*.

Obſoniorum egregij artifices condimentis nonnihil auſteri admiſcent quo dulcedinis tollant ſatietatem: Sic adulatores fictam quandam libertatem ac ſeueritatem admiſcent, vt nunquam magis adulentur, quàm cùm videntur obiurgare ac liberè loqui. *ibidem*.

Aqua delabitur vbicunq; cauum ac decliuẽ locũ repetit. Sic adulator vehemẽter vrget, ſi quid lapſus eſt amicus. *ibi*.

Vt vmbra quicquid agas, reſpondet & adeſt: Sic adulator quoquò te vertas, ſequitur. *ibidem*.

Vt qui venantur, faciliùs fallunt feras, ſi aliud agentes, hoc eſt iter facientes, aut agricolantes, id faciant: Ita maximè laudat adulator cùm non apparet eum laudare. *ibidem*.

Qui alunt belluam, primùm accõmodant ſe: illius ingenio, & animaduertũt, quibus rebus offẽdatur aut placetur donec aſſuefacta fiat tractabilis: Sic adulator omnibus

amici

amici ſtudijs & affectibus ſeſe accommodat. *ibidem.*

Vt rupturę & ſpaſmata tum demum mouentur, cum corpus aliquo malo corripitur: Sic amici nõ ingenui fœlicibus adulantur, lapſos obiurgant, & illorũ infortunio fruuntur.

In Menandri comœdia inducitur falſus Hercules, clauam geſtans, non robuſtam, ſed inanem acleuem: Sic adulatoris libertas mollis eſt & blanda. *ibidem.*

Vt monere, & moneri, eſt veræ amicitiæ, & alterũ liberè facere, non aſperè: ſic habendum, nullam in amicijs peſtem eſſe maiorem, quàm adulationem, blanditias & aſſentationem. *Cicero de amicitia.*

Quemadmodum qui audierunt ſymphoniam, ferunt ſecum in auribus modulationẽ, illa ad dulcedinum cantumque cogitationes impedit, nec ad ſeria patitur intendi: Sic adulatorum & praua laudantium ſermo diutius hæret quã auditur, nec facilè eſt animo dulcẽ ſonum excutere, proſequitur & durat, & ex interuallo recurrit. *Seneca li.2. epi.129.*

Chamæleon omnem imitatur colorem, præterquam album. Sic adulator in turpibus nihil non imitatur: ſolùm quòd honeſtum eſt, imitari non poteſt. *Plinius lib.8. cap.33.*

Vt nihil inſidioſius melle venenato: Ita nihil magis cauendum, quàm blandus hoſtis. *ibidem lib.21. cap.13.*

Hyæna ſicut & ichneumon, nunc mas eſt nunc fœmina: Ita quidam ſui diſſimiles, nunc fortia loquuntur, nunc mollia: nunc philoſophi ſunt, nunc nepotes: nunc amici, nunc inimici. *idem lib.7. cap.2.*

Hyæna vocem humanam imitatur, & nomem alicuius ediſcit, quem euocatum lacerat: Ita quidã obſequio blandiuntur, donec in perniciem trahant. *ibidem.*

Quod oleũ eſt muſcis, formicis, fereq; reliquis inſectis: Id eſt adulatio ſtultis principibus. Siquidem oleo peruncta moriũtur illa: hi aſſentatione, & obſeqo palponũ in exitiũ trahuntur, ipſi trahunt rempub. *idem ca.30. & lib.11. cap.19.*

Cupreſſo nõ innaſcũtur ceraſtæ propter amaritudinem, nec buxo propter duritiẽ: Ita peſtis adulationis fugit ſeuera ac triſtia ingenia, mollia captat & facilia. *idem. lib.7. c.24.*

Quemadmodum heliotropium herba ſemper in eam ſpectat partem, quà ſol eſt & eo condito florẽ cõtrahit: Sic nonnulli ad regis omnes nutus obſecundant, & in quodcunque

viderint

viderint illum eſſe propenſum, in id feruntur & ipſi. *Idem. lib.8 cap.27.*

Vitrum mirè cryſtallum imitatur, res viliſſima rem longè pretioſiſſimam: Ita aſſentatio amicitiam imitatur, res peſſima longè optimam. *Idem. lib.9 c.29.& lib.37.c.2.*

Pardus odoris gratia allectas feras, inuadit atque occidit: Ita quidam blandiloquentia irretitos fallunt, ac perdunt. Sic principum aulæ habent neſcio quid blandum, quod inuitet in perniciem. *Idem.Lib.8.cap.17.*

Plato in Phædro adulatorem appellat beſtiam humano generi peſtilentem: & in Menexemo eum præſtigiatori ſimilem eſſe ſignificat, quippe qui quocunq; latrone deterior a nobis rationem & iudicium abripiat, & abſtrahat: imò ipſa Circe ficta à viris ſapientibus crudelior & perniciosior. Ea enim exteriora hominum in bruta transformabat, at adulator ſuis fallacijs & blandis lenocinijs in interiora tranſmittat. Contemnamus igitur adulationes. Nam vt vmbra quicquid facis imitatur, ſi ſtas, ſtat: ſi curris, currit: ſic adulator quocunque te vertas ſequitur. In omnibus denique tibi reſpondet, teque comitatur veluti linea mathematica, quæ cum per ſe non detur nec recta, nec curua, inflectitur tamen & producitur, & migrat pariter cum ipſo corpore. Ex quo ſequitur nullam veram celebrationem conſequi qui laudibus efferuntur. Nam vt accreſcente vmbra aut decreſcente corpus in ipſum nec augetur, nec minuitur: ſic nec laudibus meliores ſumus, nec detractione amittimus ſplendorem veræ dignitatis. *Pinus in Eſa.cap.2.*

ADVLATORIS ET AMICI differentia.

PEdiculi corpora exanima deſerunt, vt pote defecta ſanguine, quo alebantur: Sic adulatores rebus proſperis ac feracibus adſunt, aridas & ſteriles non attingunt. *Plutarchus in Moral.*

Pharmacum non adhibitum in loco, dolet abſq; fructu: Sic obiurgatio, non vt debet admota. Atq; idem facit amicus cum moleſtia, quod adulator cum voluptate: Lædit enim vterque. *Ibidem.*

Vbi corpus vitioſis inflatum humoribus, ibi adſunt bu-

fones:

ſones: Sic vbi iraſcitur, amat, odit amicus: id premit adulator. *Ibidem.*

Item quaſi malus orator nihil ad argumenta reſpōdens: vocem aut codicillos indiligenter ſcriptos calūnietur. *Ibi.*

Vt Patroclus in bellum prodīturus reliqua quidē Achillis arma ſibi ſumpſit, ſolam haſtam, vt grauem ac præualidam non attigit: Ita adulator omnia veri amici ſymbola imitatur, præter ſolam admonendi libertatem. *Ibidem.*

Vt medicus dat operam quò ſanitatem tueatur & augeat: Ita facit amicus: at adulator laceroſas titillat partes. *Ibidem.*

Item quaſi præceptor puerum de ſtylo ac tabula obiurget: barbariſmum aut ſolœciſmum committentem diſſimulet. *Ibidem.*

Perinde ac ſi quis hominis tuberibus ac fiſtulis laborantis, medici ſimilio pilos & vngues ſecet: Ita adulator libertate vtitur in ijs, in quibus non eſt opus. *Ibidem.*

Bene olet vnguentum, bene olet & pharmacum: verum illud ad nihil vtile, niſi vt delectet: hoc præter odorem, maiorem habet vtilitatem: Sic adulator tantùm iucundus, amicus etiam vtilis & neceſſarius. *Idem.*

Pictura colores habet iucundos, ſunt & pharmaca grati coloris: Sic amicus ideo delectat, vt iuuet: dulator tantùm delectat. *Ibidem.*

AFFECTVS. PERTVRBATIO.

BEati mites &c. Non penitus vacuitatem affectum & impatibilitatem humanæ naturæ præſcribit: Nam id perinde eſt, ac ſi quis aquatilia traducat ad aeriam vitam, aut contra ad aquam deducat ea quæ in aere viunt: ſed & conuenit ad proprias & naturales vires aptam & accommodatam eſſe legem. Idcirco vt moderati pariter & lenes ſimus, non vt affectuum prorſus expertes, & à perturbationibus omnino vacui ſimus beatificatio nos hortatur. Nam hoc quidem excedit naturam: illud verò virtute conficietur. *Gregorius Nyſſenus orat. 2. de beatitudinibus.*

Sicuti ciuitates dominantur paucorum, & tyrannidem ferentes ſeruiunt, oppreſſo moleſto imperio, contra verò quæ legibus parent, degunt liberæ. Non aliter etiam

homines

homines quotquot in concupiſcentiæ aut cuiuſcunq; vitij perturbationiſve inſidioſæ ptãtem deueniunt, omnes ſerui tuteni ſeruiunt: Sicut è diuerſo liberi ſunt quotquot viuũt ſub legibus ac ratione. *Philo lib. quod omnis probus ſit lib.*

Quemadmodũ in arcã Noe oẽs aĩalium ſpecies admiſit, paradiſus aũt nequaq̃: Ita corpus humanum oẽs affectionũ motus peſteſq; immanes & indomitas admittit, virtutes autem laude dignas non admittit. *Idem lib. de plantatione Noe.*

Quemadmodum paſſerculus pede alligatus, volare incipiens in terram funiculo detrahitur: Sic quoq; mens nondũ affectibus liberata, & ad rerum cœleſtium cognitionem volare contendens, ab affectibus ducitur, & ad terram detrahitur. *Maximus lib. 1. de charitate.*

Iſtæ cõcitationes aĩorũ iuncto currui ſimiles ſunt in quo rectè moderando ſummũ rectoris officiũ eſt, vt viam nouerit, q̃ ſi tenebit, licet concitatè ierit, non offendet. Si aũt errauerit, licèt placidè ac leniter eat, aut ꝑ confragoſa vexabitur aut ꝑ præcipitia labetur, aut certè quo nõ eſt opus ferẽt: Sic curſus ille vitæ qui affectib. velut equis pernicibus deducitẽ, ſi rectã viã teneat, fungetur officio. *Lact. li. 6. c. 17.*

Quemadmodum ſunt ſerpentes occurrentes in nemoribus, ſunt item & alij excubentes latenter in ædibus: Sic affectus ſunt rationaliter formati, ſunt item alij latentes in operibus, tametſi ex alijs in alios ſubinde tranſmutentur. *Marcus heremita de lege ſpirituali.*

Quemadmodum fuga in hyeme & ſabbato dolor eſt corpori & profanatio animæ: Sic affectuum impugnatio ſeneſcenti corpori & animæ ſanctificatæ. *Ibidem.*

Quemadmodum qui caput ſerpentis contudit, reliquum longum corporis ſyrma necauit: Sic qui primos vitiorum ſurculos eradicat, etiam cætera quæ inde proueniunt ſuſtulit. Hoc autem nunquam eueniet niſi poſtibus noſtris affuſus fuerit cruor eius, qui interfectorem vel occiſorẽ interfecit. Biſariam necantur affectus, ſ. primogenitis peremptis, & noſtris ianuis in tutum collocatis ob aſperſionem ſanguinis. *Procopius in Exodum.*

Pſal. 6. *Turbatus a furore oculus meus:* Quemadmodum oculis turbidis viſibilia exactè deprehendere non valemus, Sic cordè turbato, nemini conceditur incumbere veritatis cognitioni.

ni. *Baſil.in pſal.23.& epiſt.1.*

Vt feræ beſtiæ blanda manu permulſę, leni certamine ſuperantur: ita libidines, iræ, pauores, mœrores, animæ venifica mala, cõſuetudine conſopita, nec perpetuo irritamẽto efferata, eluctabiliore deinde vi rationis fiunt. *Idem epi.1.*

Neque ſpeculum ſi pollutum ſit, imaginum poterit impreſſiones recipere: neque anima ſecularibus occupata curis, & carnalis ſenſus affectionibus obtemperata illuminationis Spiritus ſancti capax eſſe valebit. *Idem epiſt.64.*

Quẽadmodũ vinũ ſi infuſum ſit corpori pluſculũ q̃ neceſſitas exigat aut ferat bibẽtis virtus, ſua natura cõſueuit offundere rõni tenebricoſam obſcuritatẽ: ita & affectus cõcupiſcentiæ aut triſtitiæ, aut iracũdię expugnata ſemel rõne, efficiunt amentes quos occuparunt. *Idem in cap.5. Eſaiæ.*

Inquietudo & perturbationum moleſtia non tam a rerũ euentu eſt quàm a nobis ipſis & mente noſtra: quæ ſi ſe bene haberet & compoſita foret, ſemper nobis tranquillè licęret agere dormiremuſq; ſeu in portu aliquo, etiamſi vnde quauis innumeræ tempeſtates inſurgerent: ſicut e diuerſo, cum illa male ſe gerit, nihilo melius habemus naufragijs, etiamſi venti ſecundi nos comitentur. Potes tale quiddam in corporibus videre. Nam is cui corpus natura firmum eſt, & bene exercitatum, non ſolum ex intemperie cœli nullo incommodo afficitur, ſed propter exercitationem, etiã ex intemperie cui aſſueſcit, firmitatis incrementum aſſequitur: cùm interim, alius cui tenerum & imbecille corpus, licet temperato cœlo fruatur, nihil melius habet, quando quidem ob internam infirmitatem ẽt in optimis temporib. offenditur. Contingere item videmus, & in alimentis. Stomachus enim bene valens, nullum reijcit alimentum, ſed præualente ac cibi vitia vincente naturali vi, cruda etiam & incocta in puros transformat ſuccos: contra, ſtomachus æger, cuiuſq; deprauata & corrupta eſt complexio, etiam ſaluberrimi ſucci cibos, infirmitate virtutẽ illorum tollente in peſſimos vertit ac corrumpit. *Chryſoſt. ſer.1. de fato.*

Quẽadmodum qui febre laborãt, nauſeant oĩa: ſic perturbatæ mentes vndiq; percelluntur. Laudat quis, ſtatim intumuiſti: reprehendit, ſtatim deijceris: quẽadmodum corporibus infirmis quælibet res facile nocet: ſic deiecti animi nec

aduerſus

aduerſus paupertatem,nec aduerſus opes conſiſtunt. *Idem hom.35.in 1.Cor.*

Sicut oculorũ acies pura, & lucida acutè oĩa intuetur,neque ét in tenuiſſimis deprehendendis corporibus laborat: verũ ſi quis malus à capite humor, vel caligo aliqua ad oculum aſcendit, denſa quidem ante pupillam nebula obijcitur, quæ ne craſſiora quidem corpora videre ſinit: Ita animæ vſu venit,cũ omnis pertubatio quæ eã offenderat,purgata eſt,intentè oportuna omnia proſpicit: verũ cùm plurimis turbatur affectibus,vim omnẽ illam amittit, vt nihil altũ valeat intueri: ſed quã primũ nebula obiecta, & ſomno atque ſegnitie,quæ ad virtutem & vitam vtilia ſunt, nulla in his capeſcendis alacritate contemnit. *Idem hom. 1. in Io.*

Sicut planta quidem nuper humi conſita, facilè reuelletur, per multum verò temporis radicibus firmata, non itidem. Et vt ædificium recente fundatum à vexantibus facilè ſubueritur, benè verò firmatum, multa diruere conantibus, præbet negocia. Et vt fera, quibus locis multum temporis eſt conuerſata,difficulter expellitur. Et ſicut febris ab initio egreſſa, non magna ſiti laborantes exurit: poſtquam autem inualuerit & flammam extulerit, iam ſitim inducit immedicabilem. etiam ſi quis eis conceſſerit, vt potibus impleantur, non extinguit, ſed accendit fornacem. Sic & vitioſo accidit affectu, ſi ſe circa primordium in animam noſtram inferentem non prohibuerimus,neque fores ocluſerimus, ingreſſus iam inſanabilem morbum ſuſceptoribus infert. *idem homilia.8.de pænitentia.*

Quemadmodum oculus turbatus aliud pro alio cernit: ita mens prauarum cogitationum confuſione perturbata, idem pati conſueuit. Itidem & qui laborant inſania alias pro alijs rerum ſpecies ſe uidere credunt. Verum hæc inſania quàm illa periculoſior eſt,quæ noxam affert, non in rebus ſenſilibus, ſed intelligibilibus, non in pupilla corpo-
gnens: *idem in cap.2.ad Galat.*
ralium oculorum, ſed in oculis animi diſtorſionem gi-

Sicut vires corporis moriuntur & omnem ſenſum amittunt: ita & anima cum multis detinetur affectibus, virtuti moritur, & ſi quid attuleris, non ſentit, ſed ſiue ſupplicium, ſiue quodcunque aliud minaberis, nullo ſa-

ne ſenſu mouetur. *Idem Hom. 54. in Ioannem.*

Sicut ſol eſt quidẽ clarus, & in medium cunctis propoſitus, & non opus habemus eum quærere: ſi verò noſmetipſos in terram defoderimus, & vndique adumbrauerimus, multo labore opus habebimus vt ſolem videre poſſimus: ſic ſi in profundo cupiditatum malarum, ſi in tenebris paſſionum, & ſecularibus rebus defoderimus noſmetipſos, vix poterimus oculos aperire, vix reſpiciemus, vix intuebimur. *Idem hom. 22. ad Hebræos.*

Quemadmodum accidit, vt ſubitis procellis creſcentes amnes legitimũ excedant alueum, ſuperq; vel ſegetes, vel plantarum culturam præcipites lati, ruſticorum operum ſalutem atq; ornamentum euertant, Sic & animus affectionũ nimia vi à rectis ratiocinationibus depulſus, falſis nimirũ, atque improbis opinionibus, præter naturam probam ſurgentibus corrumpitur, quæ eius menti pro ebriorum more quibus nimia crapula interiores concire ægritudines ſolet: velut ex latibulis repentia quædam animalia, confundunt mentem, ab ijsq; cogitur proprias eorum voces perſonare. Si verò manifeſtioribus exemplis opus ſit, improbitatem animi incondite plebis aſſimilabimus imperio: quod quidẽ ſit, quotieſcunque in ciuitate probitas victa multitudinis penitus licentiæ atque audaciæ ſeruiat. Neceſſe eſt enim eiuſmodi ciuitatem diſſonantem ac multarum partium eſſe, eandemq; innumeris affectionibus ac varijs cupiditatibus refertam, in voluptatibus quidem intemperãtiſſimam, in iracundia præcipitem, in tribuendis honoribus immodicam, in felicitatibus elatam, in calamitatibus abiectiſſimã eſſe. *Tyrius Platon ſerm. 17.*

Quemadmodum qui compediti ſunt. vt quò illis libuerit, gradiendi habeant poteſtatem, neceſſe eſt quatenus à vinculis abſoluantur: Ita ab immoderato ſunt retrahendi affectu, quicunq; ad Dominum rectis greſſibus ad propinquare peroptant. *Theodoritus De ſpirituali animæ reſurrectione.*

Sicut non poteſt currere qui ligatus eſt, ſic mens quæ perturbationibus ſeruit, locum ſpiritualis orations videre nõ poteſt, trahitur enim huc atq; illuc à perturbatis cogitationibus, & ſtatum fixum non habet. *Nilus, cap. 65. de ora.*

Sicut ei qui eſt lippis oculis, non eſt commodum ſolem

Vt timidus miles videns hoſtes appropinquantes cogitat de adornanda fuga: Sic adulator videns imminere periculum ijs quorum opibus viuebat, ſtatim retrocedit. *Socrates. Apud Stobæum ſerm.* 12.

Similis eſt adulatio panopliæ pictæ, quæ delectationem quidem, ſed vſum nullum præſtat, *Apud Stobæum ſerm.* 12. *Maximum ſerm.* 11.

Quemadmodum meretrices bona omnia præter mentẽ & prudentiam ſuis amatoribus imprecantur: Eodem modo adulatores ijs cum quibus agunt. *Antiſtenes. Apud Stobæum ſerm.* 12.

Sicut qui amicos ad peregrinationẽ euntes dum via plana eſt, deducunt, dũ aſperior eſſe incipit, recedunt: Sic adulatores comitantur eos qui diuitias & opes paratas in promptu habent vt exponant liberaliter, verum ſumptus cum deficit, ſtatim retrocedunt. *Apud Stobæum ſerm.* 12.

Quemadmodum delphini quouſq; vnda ſubeſt, comitantur natantes, in littus verò nunquam egrediuntur: Sic adulatores in ſereno rerũ ſtatu ſemper manent. *Apud Stobæum ſerm.* 12. *& Maximum ſerm.* 11. *ex Sotionis lib. de Ira.*

Quemadmodum ligna dum augent ignem, ab ipſo conſumuntur: Ita opes dum alunt adulatores, ab eis ipſis pereunt. *Apud Stobæum ſerm.* 12. *Antonium in Meliſſa par.* 1. *ſer.* 52. *Maximum ſerm.* 11.

Quemadmodum lepori canem: Sic amico adulatorem natura infeſtum eſſe cogitandum eſt. *Ibidem.*

Pictores illuſtrant lucida oppoſitis vmbris & obſcuris: Sic adulator laudans diuerſa vitia in alijs, in amico nutrit ac fouet, quæ adſunt. *Plutarchus, in Moral.*

Vt oratores aliquoties aliã perſonã loquentem faciunt vel fidei cauſa, vel vt inuidiam ſugiãt: Sic adulator narrat, quæ ab alijs de amico audierit, etiam ſi non audijt. *Ibid.*

Vt medico carnem ſecante, manus concinnitatem quandam & elegantiam ſeruat, abeſt autem ſaltatoria geſticulatio: Ita libertas admittit vrbanitatem, ſeruata grauitate.

Adulator riſibus, ſcurrilibusque iocis libertatem, veluti malis condimentis edulcat. *Ibidem.*

Vt ſi quis merum, alioqui conferens aduerſus cicutam, admiſceat illi, venenũ reddit immedicabileq́, ꝙ calore vim

veneni

veneni protinus deuehat ad cor: Ita adulator, intelligens libertatē eſſe remedium aduerſus adulationem, eam ipſam adulationi admiſcet, quo magis ſit noxia. *Ibid.*

Vt imperiti pictores, cum pulchra non queant aſſequi, rugis & verrucis exprimunt ſimilitudines: Sic adulator refert intemperantiam & iracundiam amici. *Ibidem.*

Vt puluinaria mulierum, q̄q̄ vſir reniti, ac reſiſtere capitibus, cedunt magis & accommodant ſeſe: Sic libertas adulatoris, tumet quidem, ſed in ſe recipit inclinantem. *Ibid.*

Vt præterfluēs aqua refert colorem ſubiecti ſoli: Ita adulator ſui diſſimilis eſt, pro re nata ſeſe adaptans. *Ibidem.*

Vt difficilè deprehenduntur beſtiæ, quæ ad loci ſimilitudinem mutant colorē: Sic eos aſſentatores haud facilè deprehendas, qui ad omnem vitam ſe accommodant. *Ibidem.*

Quemadmodum iuxta mathematicos ſuperficies & lineæ nec inflectuntur, nec producuntur, neque mouentur p ſe, cum res ſint intelligibiles, ſed inflectuntur, producuntur & migrant pariter cum ipſis corporibus: Ita adulator ſuopte quidem affectu non mouetur, ſed cum irato amico iraſcitur, cum gaudente ridet. *Ibidem.*

Sunt cibaria, quæ neque ſanguini conferunt, neque ſpiritibus, neq; neruis, neq; medullis: ſed pudenda tm̄ mouent, ventrē inflant, corpus turgidū reddūt: Talis eſt adulatoris oratio, vitioſa tm̄ auget, & irritat, alioquin infrugifera. *Ibi.*

Vt ſpeculum, quicquid obijcitur, imitatur: Sic adulator. *Ibidem.*

Inſania alēdi equos, nō cōſequit̄ lenticulā, ſed arua frumētifera: Sic adulatio non infeſtat pauperes, atq; humiles, ſed magnarū familiarū ac fortunarū ruina morbusq; ē. *Ibi.*

Quidam tauris œſtrum, canibus crotonem in aures immittunt: Sic adulator in aurem admiſſus, tranſuerſum agit quò lubet. *Ibidem.*

Simia cùm nec domum poſſit ſeruare more canis, nec onera gerere quēādmodum equus, nec arare ſicuti boues, paraſitatur, ac riſum mouet: Sic adulator cum in ſerijs ac grauibus rebus neſciat eſſe vſui, voluptatum miniſter eſt. *Ibid.*

Medicus ſi res poſtulet, & crocum & nardum inijcit, & lauat ſuauiter, & paſcit humaniter: Sic amicus aliquando blandus eſt. *Ibidem.*

Simia

Simia dum hominem imitari conatur, ſæpe capitur: Aſt adulator idem faciens, alios capit & allicit. *ibidem.*

Qnidā malè pinxerat gallos gallinaceos, iuſsitq; puero, vt veros gallinaceos procul abigeret à tabula, ne collatione deprehenderetur: Sic adulator veros amicos pro viribus abigit, ne ex illorum comparatione deprehendatur fictus amicus. *Ibidem.*

Vt adulterina ſplendorē ac nitorē tantùm auri imitātur: ſic adulator gratiam, obſequiū & hilaritatem amici. *ibid.*

Non vt polypus ſe quibuſuis locis: Ita nos debemus nos quorumlibet moribus accommodare. *ibidem.*

Vt tragœdiarum hiſtrionibus choro opus & amicis concinentibus, theatroque applaudentes: Sic qui gaudent adulatoribus, nihil agunt, niſi ſint qui applaudant. *Ibidem.*

Vt mala pictura, fractis veſtibus, rugis angulis rem repræſentat: Sic adulator ſudoribus, clamoribus amicum imitatur, nihil exhibens ſincerum. *ibidem.*

Vt ſylueſtrie ſemina, quæ ſpacio ac magnitudine accedunt ad triticum, haud facilè repurgantur, nam per anguſta foramina non excidunt; per ampla ſimul excidunt: Sic adulatio, quæ amicitiam imitatur, non facilè ab amicitia reijcitur ac ſeparatur. *ibidem.*

Vt pictura eſt tacita poeſis: Ita ſilentio quoque laudat adulator, nempe vultu & obſequijs. *ibidem.*

Obſoniorum egregij artifices condimentis nonnihil auſteri admiſcent quo dulcedinis tollant ſatietatem: Sic adulatores fictam quandam libertatem ac ſeueritatem admiſcent, vt nunquam magis adulentur, quàm cùm videntur obiurgare ac liberè loqui. *ibidem.*

Aqua delabitur vbicunq; cauum ac decliuē locū: repetit. Sic adulator vehemēter vrget, ſi quid lapſus eſt amicus. *ibi.*

Vt vmbra quicquid agas, reſpondet & adeſt: Sic adulator quoquò te vertas, ſequitur. *ibidem.*

Vt qui venantur, faciliùs fallunt feras, ſi aliud agentes, hoc eſt iter facientes, aut agricolantes, id faciant: Ita maximè laudat adulator cùm non apparet eum laudare. *ibidem.*

Qui alunt belluam, primùm accōmodant ſe: illius ingenio, & animaduertūt, quibus rebus offēdatur aut placetur donec aſſuefacta fiat tractabilis: Sic adulator omnibus

amici

amici ſtudijs & affectibus ſeſe accommodat. *ibidem.*

Vt rupturę & ſpaſmata tum demum mouentur, cum corpus aliquo malo corripitur: Sic amici nõ ingenui fœlicibus adulantur, lapſos obiurgant, & illorũ infortunio fruuntur.

In Menandri comœdia inducitur falſus Hercules, clauam geſtans, non robuſtam, ſed inanem acleuem: Sic adulatoris libertas mollis eſt & blanda. *ibidem.*

Vt monere, & moneri, eſt veræ amicitiæ, & alterũ liberè facere, non aſperè: ſic habendum, nullam in amicijs peſtem eſſe maiorem, quàm adulationem, blanditias & aſſentationem. *Cicero de amicitia.*

Quemadmodum qui audierunt ſymphoniam, ferunt ſecum in auribus modulationẽ, illa ad dulcedinum cantumque cogitationes impedit, nec ad ſeria patitur intendi: Sic adulatorum & praua laudantium ſermo diutius hæret quã auditur, nec facilè eſt animo dulcẽ ſonum excutere, proſequitur & durat, & ex interuallo recurrit. *Seneca li. 2. epi.* 129.

Chamæleon omnem imitatur colorem, præterquam album Sic adulator in turpibus nihil non imitatur: ſolùm quòd honeſtum eſt, imitari non poteſt. *Plinius lib.* 8. *cap.* 33.

Vt nihil inſidioſius melle venenato: Ita nihil magis cauendum, quàm blandus hoſtis. *ibidem lib.* 21. *cap.* 13.

Hyæna ſicut & ichneumon, nunc mas eſt nunc fœmina: Ita quidam ſui diſſimiles, nunc fortia loquuntur, nunc mollia: nunc philoſophi ſunt, nunc nepotes: nunc amici, nunc inimici. *idem lib.* 7. *cap.* 2.

Hyæna vocem humanam imitatur, & nomem alicuius ediſcit, quem euocatum lacerat: Ita quidã obſequio blandiuntur, donec in perniciem trahant. *ibidem.*

Quod oleũ eſt muſcis, formicis, fereq; reliquis inſectis: Id eſt adulatio ſtultis principibus. Siquidem oleo peruncta moriũtur illa: hi aſſentatione, & obſeqo palponũ in exitiũ trahuntur, ipſi trahunt rempub. *idem ca.* 30. *& lib.* 11. *cap.* 19.

Cupreſſo nõ innaſcũtur ceraſtæ propter amaritudinem, nec buxo propter duritiẽ: Ita peſtis adulationis fugit ſeuera ac triſtia ingenia, mollia captat & facilia. *idem. lib.* 7. *c.* 24.

Quemadmodum heliotropium herba ſemper in eam ſpectat partem, quà ſol eſt & eo condito florẽ cõtrahit: Sic non nulli ad regis omnes nutus obſecundant, & in quodcunque

viderint

videtint illum eſſe propenſum, in id feruntur & ipſi. *Idem. lib.8 cap.27.*

Vitrum mirè cryſtallum imitatur, res viliſſima rem longè pretioſiſſimam: Ita aſſentatio amicitiam imitatur, res peſſima longè optimam. *Idem. lib.9 c.29.& lib.37.c.2.*

Pardus odoris gratia allectas feras, inuadit atque occidit: Ita quidam blandiloquentia irretitos fallunt, ac perdunt. Sic principum aulæ habent neſcio quid blandum, quod inuitet in perniciem. *Idem. Lib.8.cap.17.*

Plato in Phædro adulatorem appellat beſtiam humano generi peſtilentem: & in Menexemo eum præſtigiatori ſimilem eſſe ſignificat, quippe qui quocunq; latrone deterior a nobis rationem & iudicium abripiat, & abſtrahat: imò ipſa Circe ficta à viris ſapientibus crudelior & pernicioſior. Ea enim exteriora hominum in bruta transformabat, at adulator ſuis fallacijs & blandis lenocinijs in interiora tranſmittat. Contemnamus igitur adulationes. Nam vt vmbra quicquid facis imitatur, ſi ſtas, ſtat: ſi curris, currit: ſic adulator quocunque te vertas ſequitur. In omnibus denique tibi reſpondet, teque comitatur veluti linea mathematica, quæ cum per ſe non detur nec recta, nec curua, inflectitur tamen & producitur, & migrat pariter cum ipſo corpore. Ex quo ſequitur nullam veram celebrationem conſequi qui laudibus efferuntur. Nam vt accreſcente vmbra aut decreſcente corpus in ipſum nec augetur, nec minuitur: ſic nec laudibus meliores ſumus, nec detractione amittimus ſplendorem veræ dignitatis. *Pinus in Eſa.cap.2.*

ADVLATORIS ET AMICI differentia.

PEdiculi corpora exanima deſerunt, vt pote defecta ſanguine, quo alebantur: Sic adulatores rebus proſperis ac feracibus adſunt, aridas & ſteriles non attingunt. *Plutarchus in Moral.*

Pharmacum non adhibitum in loco, dolet abſq; fructu: Sic obiurgatio, non vt debet admota. Atq; idem facit amicus cum moleſtia, quod adulator cum voluptate: Lædit enim vterque. *Ibidem.*

Vbi corpus vitioſis inflatum humoribus, ibi adſunt bu-

fones:

ſones: Sic vbi iraſcitur, amat, odit amicus: id premit adulator. *Ibidem.*

Item quaſi malus orator nihil ad argumenta reſpõdens: vocem aut codicillos indiligenter ſcriptos calũnietur. *Ibi.*

Vt Patroclus in bellum proditurus reliqua quidẽ Achillis arma ſibi ſumpſit, ſolam haſtam, vt grauem ac præualidam non attigit: Ita adulator omnia veri amici ſymbola imitatur, præter ſolam admonendi libertatem. *Ibidem.*

Vt medicus dat operam quò ſanitatem tueatur & augeat: Ita facit amicus: at adulator laceroſas titillat partes. *Ibidem.*

Item quaſi præceptor puerum de ſtylo ac tabula obiurget: barbariſmum aut ſolœciſmum committentem diſſimulet. *Ibidem.*

Perinde ac ſi quis hominis tuberibus ac fiſtulis laborantis, medici ſimilio pilos & vngues ſecet: Ita adulator libertate vtitur in ijs, in quibus non eſt opus. *Ibidem.*

Bene olet vnguentum, bene olet & pharmacum: verum illud ad nihil vtile, niſi vt delectet: hoc præter odorem, maiorem habet vtilitatem: Sic adulator tantùm iucundus, amicus etiam vtilis & neceſſarius. *Idem.*

Pictura colores habet iucundos, ſunt & pharmaca grati coloris: Sic amicus ideo delectat, vt iuuet: dulator tantùm delectat. *Ibidem.*

AFFECTVS. PERTVRBATIO.

BEati mites &c. Non penitus vacuitatem affectum & impatibilitatem humanæ naturæ præſcribit: Nam id perinde eſt, ac ſi quis aquatilia traducat ad aeriam vitam, aut contra ad aquam deducat ea quæ in aere viunt: ſed & conuenit ad proprias & naturales vires aptam & accommodatam eſſe legem. Idcirco vt moderati pariter & lenes ſimus, non vt affectuum prorſus expertes, & à perturbationibus omnino vacui ſimus beatificatio nos hortatur. Nam hoc quidem excedit naturam: illud verò virtute conficietur. *Gregorius* N*yſſenus orat.2.de beatitudinibus.*

Sicuti ciuitates dominantur paucorum, & tyrannidem ferentes ſeruiunt, oppreſſo moleſto imperio, contra verò quæ legibus parent, degunt liberæ. Non aliter etiam

homines

homines quotquot in concupiſcentiæ aut cuiuſcunq; vitij perturbationiſve inſidioſæ ptātem deueniunt, omnes ſerui tutem ſeruiunt: Sicut è diuerſo liberi ſunt quotquot viuūt ſub legibus ac ratione. *Philo.lib. quod omnis probus ſit lib.*

Quemadmodū in arcā Noe oēs aīalium ſpecies admiſit, paradiſus aūt nequaq̄: Ita corpus humanum oēs affectionū motus peſtesq; immanes & indomitas admittit, virtutes autem laude dignas non admittit. *Idem lib. de plantatione Noe.*

Quemadmodum paſſerculus pede alligatus, volare incipiens in terram funiculo detrahitur: Sic quoq; mens nondū affectibus liberata, & ad rerum cœleſtium cognitionem volare contendens, ab affectibus ducitur, & ad terram detrahitur. *Maximus lib. I. de charitate.*

Iſtæ cōcitationes aīorū iuncto currui ſimiles ſunt in quo rectè moderando ſummū rectoris officiū eſt, vt viam nouerit, q̄ ſi tenebit, licet concitatè ierit, non offendet. Si aūt errauerit, licèt placidè ac leniter eat, aut ꝑ confragoſa vexabitur aut ꝑ præcipitia labetur, aut certè quo nō eſt opus ferẽt: Sic curſus ille vitæ qui affectib. velut equis pernicibus deducit, ſi rectā viā teneat, fungetur officio. *Lact. li. 6. c. 17.*

Quemadmodum ſunt ſerpentes occurrentes in nemoribus, ſunt item & alij excubentes latenter in ædibus: Sic affectus ſunt rationaliter formati, ſunt item alij latentes in operibus, tametſi ex alijs in alios ſubinde tranſmutentur. *Marcus heremita de lege ſpirituali.*

Quemadmodum fuga in hyeme & ſabbato dolor eſt corpori & profanatio animæ: Sic affectuum impugnatio ſeneſcenti corpori & animæ ſanctificatæ. *Ibidem.*

Quemadmodum qui caput ſerpentis contudit, reliquum longum corporis ſyrma necauit: Sic qui primos vitiorum ſurculos eradicat, etiam cætera quæ inde proueniunt ſuſtulit. Hoc autem nunquam eueniet niſi poſtibus noſtris affuſus fuerit cruor eius, qui interfectorem vel occiſorē interfecit. Bifariam necantur affectus, ſ. primogenitis peremptis, & noſtris ianuis in tutum collocatis ob aſperſionem ſanguinis. *Procopius in Exodum.*

Pſal. 6. *Turbatus a furore oculus meus:* Quemadmodum oculis turbidis viſibilia exactè deprehendere non valemus. Sic corde turbato, nemini conceditur incumbere veritatis cognitioni.

ni. *Baſil.in pſal.23.& epiſt 1.*

Vt feræ beſtiæ blanda manu permulſę, leni certamine ſuperantur: ita libidines, iræ, pauores, mœrores, animæ venifica mala, cõſuetudine conſopita, nec perpetuo irritaméto efferata, eluctabiliore deinde vi rationis fiunt. *Idem epi. 1.*

Neque ſpeculum ſi pollutum ſit, imaginum poterit impreſſiones recipere: neque anima ſecularibus occupata curis, & carnalis ſenſus affectionibus obtemperata illuminationis Spiritus ſancti capax eſſe valebit. *Idem epiſt. 64.*

Quéadmodũ vinũ ſi infuſum ſit corpori pluſculũ q̃ neceſſitas exigat aut ferat bibétis virtus, ſua natura cõſueuit offundere rõni tenebricoſam obſcuritaté: ita & affectus cõcupiſcentiæ aut triſtitiæ, aut iracũdię expugnata ſemel rõne, efficiunt amentes quos occuparunt. *Idem in cap. 5. Eſaiæ.*

Inquietudo & perturbationum moleſtia non tam a rerũ euentu eſt quàm a nobis ipſis & mente noſtra: quæ ſi ſe bene haberet & compoſita foret, ſemper nobis tranquillè liceret agere dormiremusq́; ſeu in portu aliquo, etiamſi vnde quauis innumeræ tempeſtates inſurgerent: ſicut e diuerſo, cum illa male ſe gerit, nihilomelius habemus naufragijs, etiamſi venti ſecundi nos comitentur. Potes tale quiddam in corporibus videre. Nam is cui corpus natura firmum eſt, & bene exercitatum, non ſolum ex intemperie cœli nullo incommodo afficitur, ſed propter exercitationem, etiã ex intemperie cui aſſueſcit, firmitatis incrementum aſſequitur: cûm interim, alius cui tenerum & imbecille corpus, licet temperato cœlo fruatur, nihil melius habet, quando quidem ob internam infirmitatem ét in optimis temporib. offenditur. Contingere item videmus, & in alimentis. Stomachus enim bene valens, nullum reijcit alimentum, ſed præualente ac cibi vitia vincente naturali vi, cruda etiam & incocta in puros transformat ſuccos: contra, ſtomachus æger, cuiusq́; deprauata & corrupta eſt complexio, etiam ſaluberrimi ſucci cibos, infirmitate virtuté illorum tollente in peſſimos vertit ac corrumpit. *Chryſoſt. ſer. 1. de fato.*

Quéadmodum qui febre laborãt, nauſeant oĩa: ſic perturbatæ mentes vndiq; percelluntur. Laudat quis, ſtatim intumuiſti: reprehendit, ſtatim deijceris: quéadmodum corporibus infirmis quælibet res facile nocet: ſic deiecti animi nec

aduerſus paupertatem, nec aduerſus opes conſiſtunt. *Idem hom. 35. in 1. Cor.*

Sicut oculorũ acies pura, & lucida acutè oĩa intuetur, neque ẽt in tenuiſſimis deprehendendis corporibus laborat: verũ ſi quis malus à capite humor, vel caligo aliqua ad oculum aſcendit, denſa quidem ante pupillam nebula objicitur, quæ ne craſſiora quidem corpora videre ſinit: Ita animæ vſu venit, cũ omnis pertubatio quæ eã offenderat, purgata eſt, intentè oportuna omnia proſpicit: verũ cùm plurimis turbatur affectibus, vim omnẽ illam amittit, vt nihil altũ valeat intueri: ſed quãprimũ nebula obiecta, & ſomno atque ſegnitie, quæ ad virtutem & vitam vtilia ſunt, nulla in his capeſcendis alacritate contemnit. *Idem hom. 1. in Io.*

Sicut planta quidem nuper humi conſita, facilè reuelletur, per multum verò temporis radicibus firmata, non itidem. Et vt ædificium recenter fundatum à vexantibus facilè ſubueritur, benè verò firmatum, multa diruere conantibus, præbet negocia. Et vt fera, quibus locis multum temporis eſt conuerſata, difficulter expellitur. Et ſicut febris ab initio egreſſa, non magna ſiti laborantes exurit: poſtquam autem inualuerit & flammam extulerit, iam ſitim inducit immedicabilem. etiam ſi quis eis conceſſerit, vt potibus impleantur, non extinguit, ſed accendit fornacem. Sic & vitioſo accidit affectu, ſi ſe circa primordium in animam noſtram inferentem non prohibuerimus, neque fores ocluſerimus, ingreſſus iam inſanabilem morbum ſuſceptoribus infert. *idem homilia. 8. de pœnitentia.*

Quemadmodum oculus turbatus aliud pro alio cernit: ita mens prauarum cogitationum confuſione perturbata, idem pati conſueuit. Itidem & qui laborant inſania alias pro alijs rerum ſpecies ſe uidere credunt. Verum hæc inſania quàm illa periculoſior eſt, quæ noxam affert, non in rebus ſenſilibus, ſed intelligibilibus, non in pupilla corpo-
gnens: *idem in cap. 2. ad Galat.*
ralium oculorum, ſed in oculis animi diſtorſionem gi-

Sicut vires corporis moriuntur & omnem ſenſum amittunt: ita & anima cum multis detinetur affectibus, virtuti moritur, & ſi quid attuleris, non ſentit, ſed ſiue ſupplicium, ſiue quodcunque aliud minaberis, nullo ſane

ne ſenſu mouetur. *Idem Hom.54.in Ioannem.*

Sicut ſol eſt quidẽ clarus, & in medium cunctis propoſitus, & non opus habemus eum quærere: ſi verò noſmetipſos in terram defoderimus, & vndique adumbrauerimus, multo labore opus habebimus vt ſolem videre poſſimus: ſic ſi in profundo cupiditatum malarum, ſi in tenebris paſſionum, & ſecularibus rebus defoderimus noſmetipſos, vix poterimus oculos aperire, vix reſpiciemus, vix intuebimur. *Idem hom.22.ad Hebræos.*

Quemadmodum accidit, vt ſubitis procellis creſcentes amnes legitimũ excedant alueum, ſuperq; vel ſegetes, vel plantarum culturam præcipites lati, ruſticorum operum ſalutem atq; ornamentum euertant, Sic & animus affectionũ nimia vi à rectis ratiocinationibus depulſus, falſis nimirũ, atque improbis opinionibus, præter naturam probam ſurgentibus corrumpitur, quæ eius menti pro ebriorum more quibus nimia crapula interiores concire ægritudines ſolet: velut ex latibulis repentia quædam animalia, confundunt mentem, ab ijsq; cogitur proprias eorum voces perſonare. Si verò manifeſtioribus exemplis opus ſit, improbitatem animi incondite plebis aſſimilabimus imperio: quod quidẽ ſit, quotieſcunque in ciuitate probitas victa multitudinis penitus licentiæ atque audaciæ ſeruiat. Neceſſe eſt enim eiuſmodi ciuitatem diſſonantem ac multarum partium eſſe, eandemq; innumeris affectionibus ac varijs cupiditatibus refertam, in voluptatibus quidem intemperãtiſſimam, in iracundia præcipitem, in tribuendis honoribus immodicam, in felicitatibus elatam, in calamitatibus abiectiſſimã eſſe. *Tyrius Platon ſerm.17.*

Quemadmodum qui compediti ſunt. vt quò illis libuerit, gradiendi habeant poteſtatem, neceſſe eſt quatenus à vinculis abſoluantur: Ita ab immoderato ſunt retrahendi affectu, quicunq; ad Dominum rectis greſſibus adpropinquare peroptant. *Theodoritus De ſpirituali animæ reſurrectione.*

Sicut non poteſt currere qui ligatus eſt, ſic mens quæ perturbationibus ſeruit, locum ſpiritualis orations videre nõ poteſt, trahitur enim huc atq; illuc à perturbatis cogitationibus, & ſtatum fixum non habet. *Nilus, cap.65.de ora.*

Sicut ei qui eſt lippis oculis, non eſt commodum ſolem

in meridie in maximo eius ſplendore, ac lumine intentis oculis intueri: Sic neque menti perturbatæ, & impuræ vtilis erit repræſentatio orationis in ſpiritu & veritate, quæ naturam antecellit & deterret. *Idem cap.* 140.

Quemadmodum qui ſecatur aut vritur præ doloris magnitudine, non poteſt ab eo quod fit, cogitationem auertere: ita qui perturbatione aliqua torquetur, non poteſt inde cogitationem auocare, perturbatio enim rationē ad ſe totam rapit, & in naturam propriam conuertit. Voluptas dolorem non admittit, nec lætitiam mœrorne quæ triſtitia hilaritatem. *Idem in lib. aſcetico.*

Quod ſunt quatuor humores in corpore, hoc ſunt quatuor affectiones in corde. Amor itaque, odium, gaudiū & dolor quatuor principales affectiones ſunt ex quibus cętera omnia deſideriorum, voluntatum, votorum, affectionumque originem trahunt. Quemadmodum autē humores in corpore, ſiç & affectiones in corde ſecundum quod ordinē modumq; congruum perturbant, varias infirmitates procreant. *Richardus Victorinus de ſtatu interioris hominis, cap.* 34.

Inter deambulandum, quemadmodum caues, ne clauū calces, aut pedem diſtorqueas: Ita caue, ne quod in teipſo dominatur, offendas, & hoc ſi in quauis re ſeruemus, tutius illam aggrediemur. *Epictetus. In Enchiridio, cap.* 53.

Veluti guberhatores ſe ventorum mutationibus accommodant: Ita viri ſapientes animi affectibus. *Ariſtonymus. Apud Stobæum ſerm.* 1. *de prudentia.*

Vt Circes poculis hoīes ſubitò trāsformabantur inferas: Sic affectus repentè alium reddunt hominē. *Plut. in Moral.*

Vt multa agreſtia ſubnaſcentia in agro, mala quidem ipſa ſunt ſed tamen ſigna fœlicis atque vberis ſoli, ſi quis excolat: Sic animi affectus per ſe mali, arguunt ingenium non malum, ſi accedat recta inſtitutio. *Ibidem.*

Vt corpus non eſt capax voluptatum, niſi bene temperatum: Ita animus non capit veram voluptatem, niſi liber metu, ac cæteris affectibus. *Ibidem.*

Vt grauiora corporis vitia, quæ in vulnus & in tumorem erumpunt: Ita animi affectus, qui grauibus curis vitam reddunt moleſtam, vt vitium eſt ex atomis omnia nata credere, at non angit animum quemadmodum auaritia. *Ibidem.*

Vt

Vt calceus ad pedis formã torquet̃,nõ cõtrà:Sic vitæ genus cuiq; eſt eiuſmodi,cuiuſmodi ſunt animi affectus. *Ibid.*

Vt fruſtra puro haurias vaſe è fonte turbido: Ita non potes alijs iucundus eſſe,aut rebus obeundis accommodus niſi purgaueris animum malis affectibus. *Ibidem.*

Qui vinum habet acre,& vapidum, nec vt vinum poteſt reddere, nec vt acetum.Ita Zenoni τὰ προηγμένα nec bona ſunt,nec mala. *Ibidem.*

Vt qui lucernam non ferunt, multo minus ferrent ſolem: Sic qui mediocribus rebus perturbantur,multo magis obſtupeſcunt in magnis. *Ibidem.*

Vt locus ſupinus ac mollis nihil expellit, quod inciderit, nec poteſt auertere:Sic animus vitioſa pręditus verecundia nulli peruius eſt,niſi turpibus affectibus. *Ibidem.*

Quemadmodũ rationi nullũ animal obtemperat, non ferum & domeſticum & mite , natura enim illorum eſt ſurda ſuadenti:Sic non ſequuntur,non audiunt affectus,quantulicunque ſint. *Seneca lib.2.epiſtol.* 86.

Affectus ſunt motus animi , improbabiles, ſubiti & concitati,qui frequentes neglectique fecere morbum. Sicut diſtillatio,nec adhuc in morem adducta, tuſſim facit,aſſidua & vetus phthiſim. *Idem lib.2.epiſt.*76.

Quemadmodum tempeſtatis ac pluuiæ ante ipſas notæ veniunt:ita iræ, amoris, omniumque iſtarum procellarum animos vexantium ſunt quædã prænuncia. Qui comitiali vitio ſolent corripi,iam aduentare valetudinem intelligũt, ſi calor ſumma deſeruit, & incertum lumen neruorumque trepidatio eſt, ſi memoria ſublabitur, caputque verſatur. Solitis itaque remedijs incipientem caſum occupant, & odore guſtuque quicquid eſt, quod alienat animos repellitur,aut fomentis contra frigus rigoremque pugnatur:aut ſi parum medicina profecit, vitauerunt turbam, & ſine teſte reciderunt. *Idem lib.3.De ira.*

Vt nullum animal nec mite, nec ferũ paret rationi, qua caret:ſic nullus affectus. *Idem.*

Quemadmodum Tarquinius papauerum ſumma capita,virga dum ambularet in horto, baculo decuſſit:ſic ſemper in animo validioribus affectibus, atque potentioribus potiſſimum reſiſtendum. *Angelus Politianus de ira.*

AMBITIO.

AMbitioſi nihil differunt, ab ijs qui in ſcena cum pompa prodeunt. Etenim illis quoq; perſona quædam ex arte polita atq; ornata, veſtiſq; purpurea auro intertexta iniecta eſt, & in curru magnifice inuehuntur, & tñ nullus ſuperbiæ morbus eos ex rebus eiuſmodi inuadit: ſed quo ſenſu & ſpiritu erant antequã in ſcenã prodirent, eundẽ in aĩo habitum ẽt in pompa conſeruant, & poſteà non ægrè ferunt, neq; anguntur, ꝙ & de curru deſcenderint, & habitus ipſis detrahãt & adimãt. *Greg. Nyſſenus oratione prima de beatitud.*

Quemadmodum in portum tranquillum irruentes feroces venti, quouis illũ turbine ac freto periculoſius reddunt, ita & ſua ingreſſa glorię cupido, omnia ſubuertit & confundit. Adeſtis ſæpenumero magnarum ędium incendio: videtis qũo ad cœlum vſq; fumus aſcendat, & dum nemo malũ extincturus prodit, ſed quiſq; quæ ſua ſint ſpectat, ignis ille magna vi cuncta depaſcatur? Et circunſtetit plerunq; ciuitas tota, circunſteterunt vere ſpectatores tm̃ non opitulatores aut adiutores. Et videre iſthic quàm nihil faciũt omnes quotquot circa incendium aſtant, ſed quiſq; illorum extenta manu recenter aduentanti vel locum oſtendat, vel flammam è foribus indeſinenter exilientem, vel trabes deiectas, vel vniuerſum culminum ambitum deuulſum, ad terrãq; ruentem. Sunt aũt plurimi audacium, inq; pericula ſeipſos proijcientium, qui quàm proximè ad ædificia illa ardentia auſi ſint accedere, non vt manus illis porrigerent malumq; extinguerent, ſed vt iucundius haberent ſpectaculũ, & vt è vicino cuncta diligenter ſpectare poſſent, quæ foris poſitos antea plerumq; latuerant. Si verò ſplẽdidis iſtud & magnis contigerit ædibus, miſerabile videtur eſſe ſpectaculum, & multis lachrymis dignum. Et eſt re vera miſerandũ ſpectaculum videre columnarum capita in pulueres redacta, plures etiam ex illis in fruſta comminutas: has quidem igne vaſtatas, illas vero etiã eorum manibus ſæpenumero, qui ædificauerant, impulſas ac demolitas, ne latius reliqua depaſceretur incendium. Videre eſt hic & monumenta, quæ multo ornatu impoſito tecta ſtabant, iam ſublato culmine in lucem detecta, multoque dedecore in patulo proſtantia.

Opes

Opes vero quæ intus erant reconditæ, quis enarrabit? veſtes videlicet deauratas vaſaque argentea, & locum illum quo non facile herus ipſe cum coniuge ſua congrediebatur, vbi multorũ erat veſtimentorum, aromatum, lapidumque precioſorum repoſitorium. Hic omnia in vnam pyram conflantur & balnerij, & ſtercorari, & ſerui fugitiui, & quotquot intus ſunt. Omnia in his ædibus iam nihil aliud ſunt, quàm aqua infuſa, ignis, lutum & fimus, cinis & ſemiuſta ligna. Nolo ſimpliciter domus alicuius incendium deſcribere. Sed eccleſiæ mala oculis veſtris ſubiicere volo. Nõ enim aliter illa, re vera quàm velut incendium aut fulmen quodam cælitus delapſum, ita in ipſum eccleſiæ culmen deuenerunt, ſed paternis ædibus incenſis profundo quodam & in ſenſibili preſſi ſomno, altum dormimus omnes. Quem enim hic ignis, quasque columnas in eccleſia ſtantes non corripuit? Nam nihil aliud eſt eccleſia quàm ex noſtris animabus conſtructa domus. Non eſt autem ipſa domus eiuſdem honoris in omnibus, ſed lapidum ex quibus eſt perfecta, quidam ſplendidi ſunt & illuſtres, quidam vero minoris gloriæ & obſcuriores. Eſt autem hic melius multo videre, quàm multi ſint qui auri locum ac dignitatem obtinentes, tectum exornẽt, quomodo alij enim repreſentent ornatum, qui eſt à monumentis, videre eſt etiam hic multos columnarum inſtar ſtare. Nouit enim eccleſia, & homines vocare columnas, non virtute ac robore duntaxat, ſed & vetuſtate quadam, quam ex deauratis capitibus habent, plurimũ ornatus exhibentes, videre eſt hic & multitudinem, vt plerunq; eſt interſtitium & capax ſeptorum ac ambituum latitudo. Plurima enim illa eccleſiæ multitudo in ordine eſt eorũ lapidum è quibus parietes conſtruuntur: imò ad illuſtriorem aliquanto imaginem tranſeundum eſt. Ipſa eccleſia non ex his lapidibus ædificata eſt, ſed ex auro & argento lapidibusque pretioſis, & plurimũ vbique aurum in illa diſperſum cõſpicitur. Sed ò rem amaris lachrymis dignam: Nam omnia iſta incendit vanæ gloriæ tyrannis, flãma illa nihil non vorans, & nemo eſt qui malo iſto ſuperior factus ſit, ſed ſtetimus flammam quidem admirantes, malum verò nondum extinguere valentes. Et ſi extinxerimus aliquando, modico & exiguo tempore mox

tamen duobus: aut tribus elapſis diebus, velut cùm ex cine re quodá re diuina ſcintilla omnia ſubuertit, & non minus quàm antea fecerat, demolitur ita & hic contigit. Ad eum enim modũ cum incẽdijs vſuuenire ſolet. In cauſa verò eſt quod colunnarum, quę in eccleſia ſunt ſuſtẽtacula deſtitue rũt nos qui ipſum culmen recipim⁹, & qui omne ædificium continemus, igne nos primũ circũplexa ſunt. Propterea & in reliquos parietes facile peruenit incendium. Nam & in ædificijs quidem quando ligna corripuerit ignis, eò fortius aduerſum lapides animatur: quãdo verò columanas demolitas ad terram proicerit, nihil iam amplius opus eſt flãma, quo reliqua deuaſtet Cadentibus enim ſuſtẽtaculis, quorũ eſt ſuperiora ſuffulcire, ſponte iam & magna promptudine ſequũtur & ipſa ſuprema. Ita ſanè & in eccleſia factum eſt. Omnia corripuit, ignis honores ab hominibus quęrimus, & gloriæ deſiderio accendimur. *Chryſoſt. ho. 10. ad Ephe.*

Quemadmodum ſæui quidẽ venti in tranquillum mare delati, totum ab imo ſubruunt vt & arena cum vndis miſceatur: ſic & ambitio & turpis quæſtus animam ſubeuntes, omnia ſubuertunt. Excecat mentis intuitum præſertim gloriæ furor: nam pecunias quidem contemnere volenti ſatis eſt facile: honorem autem à multis collatum deſpicere, multi laboris indiget, magnæ ſapientæ, angelicæ cuiuſdam animæ ipſam cœleſtis teſtudinis vertiginem tangentis. *Idem hom. 42. ad pop. Antioch.*

Sic agunt illi qui mundi huius honores appetunt, quomodo pueri qui ſequuntur, papilionem. Papilones enim cum volant, tramitem rectum nunquam tenent, ſed huc illucque ſe agitant. cumque alicubi reſidere videantur, nec ibi diu morantur. Hos autem ſequentes cum pueri capere volunt, cito poſt eos currere ſatagunt, & quia non ad ſuos pedes ſed ad papiliones intendunt, aliquando in foueam cadũt, ſeque immaniter lædunt, plerunq; cum cautè accedunt, & eos apprehendere tentant, papilones auolant. ſi quando eos apprehenderint, exultant de nihilo, quaſi magnũ quid fuerint adepti. Similiter faciunt qui huius mundi honores appetũt. Honores enim huius mundi nunquam certam tenent vitam, ſed incertis diuerticulis de vno ad alium tranſuolant. *Anſelmus lib. de ſimilitudinibus cap. 72.*

Non

Non patitur auiditas quemquã eſſe gratum. Nunquam enim improbæ ſpei quod datur ſatis eſt. Et maiora cupimus quo maiora venerunt, vt flammę infinitè acrior vis eſt quo ex maiore incendio emicuit. Aequè ambitio non patitur quemquam in ea honorum menſura conquieſcere, quæ quondam eius fuit impudens votum. *Seneca lib. 2. de beneſi.*

Vt qui vehementi laborant fame, nec eſt quod edatur ſuis ipſorum artibus veſci coguntur: ita quidam præ fame gloriæ, ſeipſos laudare coguntur, ſi deſit à quo laudantur. *Plutarchus in Moralibus.*

Qui obſeruant ne moleſti ſint lippientibus, vmbram aliquam admiſcent lumini: Sic quidam laudibus ſuis aliquid erratorum aut vituperationis aſpergunt, vt inuidiam effugiant. *Ibidem.*

Vt conuenit amantibus diuerſas amicas, in eandem depereuntibus malè conuenit: Sic diſſident, qui eadem ex re gloriam affectant. *ibidem.*

Qui eſuriunt magis irritantur, ſi conſpexerint alios edentes: Sic magis inflammantur ad gloriam qui gloriæ ſunt auidi, cum alios audiunt laudari. *ibidem.*

AMICITIA.

SI in ipſis flagitioſis & ſordidis amoribus videmus, nihil aliud eos agere qui amari viciſſim volunt, niſi vt documentis, quibus ualent, aperiant & oſtendant, quantum amant: eamque imaginem iuſtitiæ prætendere affectant, vt inuicem ſibi reddi quodammodo flagitent ab eis animus quos illecebrare moliuntur: ipſique ardentius æſtuant, cùm iam moueri eodem igne illas mentes, quas appetunt, ſentiunt. Si ergo & animus qui torpebat, cùm ſe amari ſenſerit, excitatur, & qui iam feruebat, cùm ſe redamari didicerit, magis accenditur: manifeſtum eſt, nullam eſſe maiorē cauſam, qua vel inchoetur, vel augeatur amor, quàm cùm ſe amari agnoſcit, qui nondum amat: aut redamari ſe vel poſſe ſperat, vel iam probat, qui iam prior amat. Et ſi hoc in turpibus amoribus, quanto plus in amicitia? Quid enim aliud cauemus in offenſione amicitiæ, niſi ne amicus arbitretur, ꝙ eum vel nõ diligimus, vel minus diligimus quàm ipſe nos diligat? *Aug. lib. de catechizandis rudibus. ca. 4.*

Vtilia medicamenta, ægrotantibus quidem ſunt vtilia, ſanis autem ſuperuacua: amicitia autem non modo ſanis opus eſt, ſed & ægrotantibus: & cuſtodit quidem diuitias, ſuperditat autem neceſſaria paupertati: clariorem reddit gloriam atq; obſcurat ignominiam: vnum autem hoc diffi cillia quidem omnia minuit, bona omnia auget. Quæ.n.ca lamitas extra amicitiam non intollerabis? Et quæ fœlicitas abſq; amicis non ingrata? *Dion. de regno orat.* 3.

Ego illum miſerrimum eſſe meritò iudico, qui in calamitatibus quidem plurimos habet inſultantes, in felicitatibus autem neminem qui ſimul voluptate fruatur. Cui autem plurimi ſunt & optimi amici, inimicus autem nemo, & multi quidem qui diligant, plures qui laudant, vituperare autem eum poſſit nemo: quomodo non talis perfectè ſit felix? Talis enim vir multos habet voluptatis participes, neminem autem inſultãtem, eo ꝙ fortunatus ſit in omnibus: & ꝙ multos quidem habeat amicos, & hoſtem neminem. Si autem oculi & linguæ & manus hominum, maximi faciunda ſunt, non ſolum vt lætentur viuentes, verùm vt poſſint viuere: his nõ minus, ſed magis etiam amici vtiles ſunt. Oculis.n.vix ea videre licet, quæ ſunt ante pedes: per amicos aũt, ea ẽt quæ in terræ finibus ſunt ſpectare. Et auribus haud quis audiat niſi valde propinqua: per beneuoles autẽ nullius non neceſſariæ rei vbique gentium auditum habet. Et lingua quidem pñtibus tm̃ ſignificat, & manibus quis licet vehementer ſit robuſtus, nõ maius perficiat opus quàm duorum virorum: per amicos aũt põt cum omnibus colloqui, & omnia opera aſſequi. Beneuoli enim, omnia quæ illi ſunt conducibilia, & dicunt & faciunt. Quin quod omniũ eſt incredibiliſſimum, quum ſit vnus multis ille præditus amicis, multa ſimul poteſt in vno tempore facere, deque multis ſimul conſilium capere. *Ibidem.*

Quemadmodum qui ſtomacho valent, & animantia ſæuiſſima, ſaxa, ferrũ, ſerpentes & ſcorpios concoquunt, eaq; in nutrimentum vertunt: contra, valetudinarij etiam pane & vino offenduntur: Sic ſtulti & amicitias perdunt, ſapientes etiam inimicitijs rectè norunt vti. *Plut. in Moral.*

Vt bruta ſi vi commiſceantur diuerſo generi, diſcedunt indignantia, & grauiter ſerentia: Sic inter ſimiles placidè

coit,

coit, & cohæret amicitia. *Ibidem.*

Muſica ſymphonia conſtat è diuerſis, puta grauibus, & acutis inter ſe ratione compoſitis: At amicitia conſtat ſimilibus. *Ibid.*

Quemadmodum lac coagulo congreſcit: Sic homines compinguntur, & vnum fiunt amicitia. *Idem.*

Vt ignis omnium condimentorum eſt ſuauiſsimum, velut inquit Euenus: Ita amicitia omnem vitam condulcat, ſi admiſceatur. *Ibidem.*

AMICITIA PAVCORVM & multorum.

VT Briareus centum manibus quinquaginta paſcens ventres, nihilo fœlicior erat nobis, qui duabus vnum adminiſtramus: Sic tantundem commoditatis capies è paucorum amicitia, quantum ex multorum: penſatur enim incommodum: ſi pauci inſeruiunt, paucis eſt inſeruiendum. *Plutarchus in Moralibus.*

Vt puella in pratis alium poſt alium floſculum decerpẽs, ſemper nouis arridentibus capitur, priores negligit: Sic qui multas inſtituit amicitias, ac mox ſaturatus alias quærit. *Ibidem.*

Vt mulier impudica cum multis ſe commiſcens, nullum certum habet amatorem: Ita qui multorum appetit amicitiam. *Ibidem.*

Vt prima materia quibuslibet formis variatur: Ita animus multorum amicitiæ ſubiectus. *Ibid.*

AMICITIA RETINENDA & drempta reſarcienda.

VT vaſa noua præſtantiora ſunt veteribus: Non ſic amicitia quò vetuſtior, eo melior. *Philo. apud Maximum ſermone 6.*

Amici noui non ſunt veteribus anteponendi vt equis vetulis teneros anteponere ſolemus. Non enim amicitiarum eſſe debent ſicut aliarum rerum ſatietates. Veterrima quæque eſſe ſuauiſſima debent: Sunt aliarum rerum ſatietates, nouitates tamen non repudiandæ, vetuſtas autem ſuo loco conſeruetur. *Cicero amicitia.*

Ciconia tametſi demigrat, tamen reuerſa ſemper eoſdẽ repetit nidos: Ita non oportet amicorum ob intermiſſam vitæ conſuetudinem obliuiſci, ſed memoriam eorum ſemper nobiſcum circumferre. *Plinius lib.10.c.23.*

Vt adamas ſi frangi contingat malleis, in minutiſſimas diſſilit cruſtas, adeò vt vix oculis cerni queant: Ita arctiſſima neceſſitudo, ſi quando contingat, dirimi, in ſummam vertitur ſimultatẽ, & ex arctiſſimis fęderibus, ſi ſemel rumpantur maxima naſcuntur diſſidia, aut ſupramodum incandeſcit ſemel victa neceſſitas. *Ibid.lib.37.cap.4.*

Abies adeò cohæret glutino, vt prius ſcindatur, quã ſolida eſt, quàm quà glutino ferruminata: Ita poſt reditum in gratiam, firmior debet eſſe amicitia & arctius cohærent quos copulauit mutuæ beneuolẽtiæ glutinum, quam quas natura coniunxit. *Idem lib.19.cap.2.*

Vt cryſtalli fragmenta ſarciri nullo modo poſſunt: Ita difficillimum eos reconciliare, qui ex arctiſſima familiaritate in mutuum odium venerint. *Ibid.lib.17 cap.31.*

Caſſiteris id eſt, ſtannum aut plumbum album, æs ruptũ ferruminat, vtrumque contingens propter affinitatem, quã habet cum vtroque: Ita amicus amicitiam diſruptam reconciliare debet. *Plutarchus in Moral.*

Pictores ſeponunt ad tempus opera ſua, tum ex interuallo rectius iudicaturi: nam aſſiduitas in cauſa eſt quominus bene iudicent: Sic nos rectius iudicamus amicos quos ex interuallo reuiſimus, ac de nobis ipſis quoniam adſumus aſſiduè, minus recte iudicamus. *Ibidem.*

Vt quæ glutino commiſſa ſunt, ſi ſoluantur, facilè glutinantur: at ſi corpus rumpatur, haud facilè coit: Sic inter alios amicitia dirupta facilè coit: in fratribus ſemel dirupta aut non coit, aut cicatricoſa coit. *Ibidem.*

AMICITIA PRINCIPVM.

VT arithmeticorum digiti aliquando valent multis milibus, aliquando nihil: Sic regum amici aliquoties quiduis poſſunt, rurſum mutata in faſtidium gratia nihil poſſunt. *Plutarchus in Moral.*

Vt oculus parua feſtuca turbatur: Sic principum gratia offenſiuncula vel minima cadit. Interdum etiam nullo

crimine

crimine perditur: tantum apud Principes ſubdola lingua poteſt. *Pius Pontifex Libro Epiſtolarum, epiſt.166.*

Quemadmodum Luna quo propior eſt Soli, hoc, minus habet luminis: Ita plus fructus ac dignitatis eſt ijs qui procul abſunt a magnis principibus. *Plinius lib.2.cap.9.*

Vt periculoſum eſt, dæmones euocare, propterea quòd ſi quid errarum fuerit, magno conantis diſcrimine fiat: nã aiunt Tullum Hoſtilium ictum fulmine, q ex Numæ libris Iouem deuocare conatus, quædã parum ritè feciſſet: Ita periculoſum eſt, cum principibus habere commerciũ, aut cum moroſis potentibus q oſtenſi re qualibet leui, funditus ſubuertant hominem. *ibid. lib.2.c.55. & li.28.c.2.*

Sicut oculus verti non poteſt quò & alius non vertatur: Ita & quicquid vnus voluerit, eò & aliorum voluntas vertetur. *Cyprianus de ſingularitate clericorum.*

Quemadmodum res ſplendidæ lucem quandã in circumfuſa & vicina loca diffundũt: Sic amici vbicunq; verſati fuerint gratiã & ſuauitatem ſperant & emittunt, vt ſatius ſit in tenebris verſari, q̃ carere amicis. *Max. ſerm.6. ex Chryſo.*

Quot amicos pararis, tot oculos habes quibus quæ velis videas, tot aures quibus quæ decet audias, tot conſilia quibus de his quæ conducunt, conſultare & proſpicere poſſis. Non enim aliter ſe habet plurium amicitia, quàm ſi cui Deus vnum corpus habenti multas daret animas, quæ omnes illi prouiderent atq; conſulerent. *Ibidem. ex Dion. cronicis.*

Polypus ſuperficiem & colorem duntaxat mutat: At amicus verè ſimilis eſſe debet amicis, & moribus & affectibus & ſtudijs. *Plutarchus in moralibus.*

Qui reiectis cognatis peregrinos aſciſcit amicos, perinde facit ac ſiquis amputato pede carneo, ligneum addat. *Ibid.*

Quemadmodum ægrotantes in magno dolore vbi viderint medicum, non amplius dolent: Ita cùm quis triſtitia laborat minus habet mœroris præſentem intuitus amicũ. *Philemo apud Stobæum ſerm.111.*

AMICVS PROBANDVS ET ELIGENDVS.

VEluti qui nummũ adulterinũ: Ita qui amicum habet exploratũ, vbi ſenſerit improbum eſſe, cũ prioatur eo gaudet: cum habet, optat effugere. *Plutarchus in Moralibus.*

Vt diligenter compingitur nauis, quæ ſit in tempeſtatibus præſidio futura, & ager varijs caſibus oppoſitus: Ita diligenter probandus amicus quo ſis vſurus ad omnia. *Ibidem.*

Vt vas experiamur, aquam non vinum infundimus: Ita friuolum quiddam aliquando committendum amicis, quo ſilentij fidem experiamur, vt ſi effutiant nihil ſit periculi. *Ibidem.*

Vt rubo ſpinisque complectentibus nos decuſſis ad uitam aut oleam tendimus: Ita non quemuis obuium oportet in amicitiam admittere, ſed ad idoneos reiectis aliis eundum eſt. *Ibidem.*

Vt Zeuxis lente pingebat quod diu durabat: Ita diu explorandus amicus qui ſit perpetuus futurus. *Plin. li.35.c.9.*

Quemadmodum ſtultus eſt, qui equum empturus non ipſum inſpicit, ſed ſtratum eius ac frænos: Sic ſtultiſſimus qui amicũ aſciturus, eũ è veſtitu aut opib. æſtimat. *Seneca.*

AMICVS FICTVS VITANDVS.

SI noſtra plerunque membra reſcindimus cum incurabili morbo, & ipſa tabeſcũt, & reliquis officiunt multomagis in amicis ſimulatis id faciendum. *Chriſoſt. hom. 60. in Mtthæum.*

Qui ab amico perfido conſilium accipit, ſimilis eſt ei qui ex populo aureo venenum bibit. *Philo. apud Maximum ſermone. 6.*

Orobanche ciceri infeſta eſt & eruo, vt æra tritico, hordeo feſtuca quæ vocatur ægilopis, lenti ſecuridaca: atque hæ quidem omnes complexu necant: Ita quorundam amicitia peſtilens eſt magis quàm inimicitia. *Plinius lib. 18. cap. 45.*

Hirundo æſtate aduolat, inſtante hyeme auolat: Ita infidus amicus rebus lætis præſtò eſt commutata fortuna deſerit amicum, *Idem lib. 10. cap. 24*

Seleucides aues nunquam conſpiciuntur a Caſij montis incolis niſi cùm illarum præſidio eſt opus, aduerſus locuſtas vaſtantes fruges, nec vnde veniant quoue abeat cognitum: Ita quidam nunquam apparent, niſi cùm vrget neceſſitas aliqua. *Ibidem.*

Quem-

Quemadmodum muſcæ in popinis non manent, ſi de... nidor: Ita vulgares diuitum amici non perſeuerant ſi deſit vtilitas. *Plutarchus in Moral.*

Vt rupturæ ſpaſmata tũ demũ mouentur, cum corpus aliquo malo corripitur: Sic amici non ingenui felicib. adulantur, lapſos obiurgant, & illorum infortunio fruuntur. *ibi.*

Vt nandi imperiti, dum volunt ſucurrere iјs qui præfocantur ac merguntur, vna cum illis merguntur, & nocẽt magis quàm proſunt: Sic amici qui in rebus aduerſis tantum collachrymant amico. *Ibidem.*

Vt Creon filiam nihil adiuuit, ſed eam complexus vnà cum illa perijt incendio: Sic quidam felicibus amicis non fruuntur, cum infelicibus pereunt. *Ibid.*

Vt malum cibum nec retinere poſſis citra noxam, nec reijcere ſine moleſtia: Ita malum amicum, ſi teneas, lædit, nec tamen abſque inimicitia ac tumultu veluti bilem potes abijcere. *Ibidem.*

Vt hirundines æſtiuo tempore præſtò ſunt, frigore pulſę recedunt: Ita falſi amici ſereno vitæ tempore præſtò ſunt, ſimul atque fortunæ hyemem viderint, deuolant omnes. *Cice. lib. 4. ad Herennium.*

AMOR.

QVod in herbis aut arboribus humor, hoc eſt in hominibus amor, Sicut herbæ ex humore naſcuntur & creſcunt, ſic homines per amorem incipiunt & augentur. Humor quidem de radicibus aſcendit in herbam, herba autem reuertitur ad radices, ſed rurſum tranſmittit in ſemen. Sic & charitas de parentibus aſcendit ad filios, de filijs autem non reuertitur ad parentes. Ideo parentes quidem diligunt filios, ſed non diliguntur a filijs. Quia ſicut herba non deorſum ſed ſurſum tranſmittit humorem ad ſemen, Sic homo non ad parentes, ſed procreandos tranſmittit affectum. *Chryſoſt. hom. 1. ex varijs in Matthæum locis & hom. 32. operis imperf.*

Quod eſt nauigio gubernator, quod in ciuitate magiſtratus, quod in mundo ſol: hoc inter mortales eſt amor; nauigium ſine gubernato labaſcit, ciuitas ſine magiſtratu periclitatur, mundus ſine ſole tenebricoſus efficitur, &

mortalium

mortalium vita ſine amore vitalis non eſt. Tolle ex hoībus amorē, ſolem è mundo ſuſtuliſſe videberis. Huc adde q̄ hic Deus à nobis oēm ruſticitatem amolitur oīs elegantiæ, omniumq́; mūditiarū pater eſt. Vnde venuſtè Plautinus ſenex amorem Deum appellat mundiciantē, eumq́; nitidis nitoribus ait antecellere. Da mihi hoīem efferum atq; truculentum: hunc amor e veſtigiò mollem reddet & manſuetum. Da rudem & ruſticanum: ſtatim ab amore fiet ingenioſus & vrbanus. Da incultū: ab amore cultiſſimus efficiet. Denique ſegnities oīs, ſomnus lethargicus, marcor, ſqualor, incuria ex amoris contubernio eluminantur: in quo induſtria, nauitas, vigilantia, ſolertia, cultus, nator, commorantur. Atqui (amoris accuſator) quid tantopere (inquit) hūc Deū laudas & extollis? Qui multos mortalium dementes fecit, qui multos a ſemita virtutum in viā vitiorum decliuē præcipitauit, qui multis exitium concinnauit. Huic tā ſeuero obiurgatori, tamq́; aſpero amoris criminatori, ita breuiſſimè reſpōdeo, Non eſt iſta amoris culpa, ſed hominum, qui amare neſciuerunt. Sicut enim eſt quidam modus in rebus, ſunt quidā præſcripti fines, quos vltra progredi nephas eſt: ita in amore eſt quædam mediocritas adhibenda. *Philippus Beroaldus oratio habita in enarratione Propertij.*

Quemadmodum naturalis fulgor ardet ſplendetq́; in facie hominum intuentium: Sic amor verus ardet in mente per deſiderium, ac ſplendet in facie per exemplum. *Idiota. De contemplatione amoris diuini.* §. 1.

Fons veri amoris velut lachrymæ quæ ab oculis cadunt in pectus: quia ab intellectu amor oritur, ac cadit in cor per fidem. *Ibidem.* §. 2.

Sicut cum ignē tangimus ignis indicia per impreſſas nobis aduſtiones excipimus: impoſſibileq́; eſt eum qui ignem me tetigerit manu, illæſam illā ab eius incentu a operatione ſeruare: cęterum aut bullæ repentè tactum cōſecutę turgeſcunt, ac doloroſa per feruorem & inflammati onum vlcera mox rumpēda minantur, aut iam quoq; facta in manu acria viſuntur vlcera: Ita poſſibile nō eſt, cum quem ignis amor attigerit eiuſmodi tactum innocuum inuiolatumq́; præferre, ſed aut ſimili ratione bullæ per tactum manus cordi clam ſubrepunt, atque intumeſcunt: diraſque amo-

ris perturbationes feruentibus & æſtuantibus incontinentiſſimiſque agitationibus pariunt: ac peccati vlcera continuo rumpenda minuantur, aut animum totum in intimis iam grauiter exulceratum indicant *Baſil. de vera virginitate.*

Quiddam enim ſimillimum & qui amat & qui inuidet patitur. Nam ſicuti amans cùm ſua concupiſcentia fruſtratur, & animam & ocrpus conſumit amor: ita inuidentis quoq; & animam & corpus conſumit inuidia. Eadem etiam ratione & qui amat cum ſuo fraudantur deſiderio prę amore: & inuidi quoque dum ſua conſcupiſcentia inanes remanent, præ inuidia & animo & corpore ſimul tabeſcũt.

Quemadmodum cæci licet in ipſo meridie, ſub dio verſentur, nullam tamen lucem accipiunt, cùm clauſos habeant oculos; Ita & amatores quamuis innumera vndique dogmata eorum inſonent auribus, animo hoc affectu præoccnpato his omnibus rationibus obſtruunt auditum. Quamobrem vos hortor, hunc primum abſcindatis morbum. Quemdmodum enim febris in ipſis principijs non nimia ſiti ægrotos torquet, aucta autem eius flamma intolerabli ſiti iam conficit, & quamuis ad ſatietatem vinum quis præbeat, non extinguitur tamen, ſed accenditur vehementius: ſic in hoc affectu vſuuenit. Nam ſi à principio noſtram aggreſſum animam non propulſabimus non clauſerimus oſtia, iam auditu patefacto, inſanbali morbo, qui eum admiſerint conficiuntur. *Chryſoſtomus hom.* 11. 1. *Cor.*

Quemadmodum ignis admotus ceræ, facilè mollit eam. Sic & amoris calor rerum faſtum & arrogantiam, vehementius quàm ignis ſoluit. *Idem cap. ad Galat.*

Quemadmodum venenũ mulſo commixtum, ob dulcedinem bibentibus primùm gratum eſt, paulo poſt autem inde mortis agonem ſentiunt: Sic quoque formoſis ſcortis operam dantes, initio voluptatem ſentiunt, q̃ tamen perpetuus dolor conſequitur. *Diogeneus apud Laertium, lib.* 6.

Sicut in nummularijs contingit, vt diſquiri ſcilicet oporteat, vter eorum ſagacius à probabili nummo, adulterinum dignoſcat, eumq; qui probabilis ſpeciem tantùm gerentem admittit, longè arceamus ab arte, qui autem veram notam cognoſcit, hunc & artem callere fateamur: Eodem pariter modo amatoriam artè, pulchri naturæ, veluti

nummo

nummo cuidam admouere oportet. *Tyrius Sermon.8.*

Vt ignis tangentes quidem propeque aſtantes vrit, Pulchri & formoſi non item: procul enim aſtantes in flammant. *Xenophon apud Stobæum ſermo.64.*

Quemadmodum in contemplatione phyſica impedimentum eſt vita ſophiſtica, procliuitasq; ad illam trahens infirmiorem ab ipſa entium contemplatione, ad imaginationem caducis familiarem: Sic in amatoria eleuatione turba popularium, amatorum impedimentum eſt, ſimulans amatorem verum, & animam iunioris à bonis cœleſtibus in terrena & tenebroſa detorquens. Similiter in ſanctiſſimis quibusque excurrunt dæmonum quidam impetus terrenorum, aſpectus noui quoque eos qui expiantur, perficiunturque, deturbantes, & à ſinceris bonis ad materiam deflectentes, *Proclus de anima & dæmone.*

Vt hedera vndeuis ex ſe inuenit, quo ſe alliget: Ita amor etiã ijs capitur, quæ nõ amantem offendunt. *Plut. in Moral.*

AMORIS CASTI ET IMPVDICI diſcrimen.

AMore quidem externo ſuccumbẽtes fateri palam diſpudet tanquã deterritos tum ſui pudore, tum audientiũ periculo. Sancti ſuum amorem nunquã tacent, vel honeſta cuius profeſſione ſibi & auditoribus proſint. Amor.n. ille vitio datur, hic laudi. Ille animi morbus eſt & opprobriũ: hic animæ lætitia & exultatio. Ille bellũ in amantium inuehit cogitationem: hic bello pacẽ ſubſtituit. Ex illo vulgari nõ modo nihil emolumenti, ſed ingẽs quoq; rei familiaris ſumptus inanis, vitæ pnicies ædium deniq; à fundo ſubuerſio. Ex honeſto hoc qui expectat aĩorum decorũ, multæ opes bonorũ operum, magna virtutum ſupellex, Bonã corporis formam adamãtes, & ad faciei ſplendorem inhiantes, turpes ſunt & inelegantis formæ, nec ad mutandã deformitatem quicquã ex concupiſcentia lucrantur, quin ſemper in peiorem abiectioremq; oris habitum abeũt: In hoc contra ſit amore. Quiſquis amat aĩam ſanctam verè pulchrã, turpis licet ingratiq; aſpectus, adeoq; vel omnium fœdiſſimus. in hoc modo amore ſancto perduret, continuo talis erit

qualis

qualis eſt quem amat, verè ſcilicet pulcher ac formoſus. *Chryſoſtomus, hom. in illud Pauli, Vtinam tolleraſſetis paululum.*

ANGELVS.

ACcedit aliquis medicus ad languentem quantum ars patitur & induſtria medicamina non ceſſant, ſed ſi aut ægritudo tanta ſit, vt repugnet curationi, aut ipſe inualidus per impatientiam doloris, contrà faciat quàm iubetur, relinquit medicus; deſperat huiuſmodi hominem, & recedit, ne inter manus ſuas expirans, cauſam interitus eius ad ſe retorqueat. Sic ergo & nos, ne in ſanctorum angelorum manibus, qui ad nos curandos à Domino deſtinati ſunt, moriamur. Relinquunt nos deſperantes animam noſtram & dicunt, non eſt malagma imponere, neque oleum neque ligaturas, quia appropinquauit in cœlum iudicium eius. *Origines hom. 2. in Hieremiam.*

Quemadmodum in terra videmus principatus non contrarios regi, ſed ſubditos in adminiſtrationem totius regni, & ad bonam ordinationem terræ, vbi cædes & pugnæ ignorantiæque, ac doctrinæ, bonæ item leges ac iniquitates: & hac de cauſa ſunt poteſtates vt ad bonum ordinem gubernationis vniuerſi mundi, omnia ex Deo bene diſponantur, ac adminiſtrentur. Sic etiam in cœlo maximè etiam præciſe illic vbi non inuidia, non æmulatio, non iniquitas, non contrarietas, non ſeditio, non iuſiurandum, non rapina, neque aliud quid tale, poteſtates non ob aliud negotium ordinatæ ſunt, quàm propter modulationē laudis, propter immortalem glorificationem. *Epiphanius hereſi.4.*

Quemadmodum in infirmis ſi corpus vltrà cibum ſumere nequeat, deſperant de ipſis ac deflent omnes amici veri, cognati atq; dilecti: Ita luget Deus & angeli ſancti animas illas quæ non veſcuntur cœleſti ſpiritaliq; cibo, nec viuunt in incorruptione. *Macariuc hom. prima.*

Velut fumus apes fugat, & fœdus odor colūbas expellit: Sic angelū vitæ noſtræ cuſtodem, abigit multa lachrymarū aſpergine dignum ac graue olēs peccatū. *Baſil. in pſal. 33.*

Oculi domini ſuper iuſtos. Quemadmodum ſancti corpus ſunt Chriſti & membra ex mēbro: & poſuit Deus in eccleſia quoſdam vt oculos, quoſdam vt linguas, nonnullos vt

aures,alios item manuum,alios pedum qui rationem obtinerent. Sic & ſanctæ ſpiritales virtutes,circa cœleſtem verſantes locum, aliquæ oculi dicũtur, ꝙ curã ſuſceperint nos interuiſendi,curaq; noſtri omnium illis concredita ſit: non nullæ aures, vt quæ noſtras ſuſcipiunt preces. *Ibidem.*

Quemadmodum eum qui prius in cauea multa vulnera accepit ac ſanguine conſperſus eſt, poſt anademate capiti addito, ij qui ante caueam ſtant ſuſceptum, multa cum laude domum deducunt, applaudentes, bene ominantes, admirantes. Sic & Angeli Lazarum tum deducebant, illius verò animam repetebant metuendæ quædam virtutes, fortaſſis ad hoc miſſæ: neque enim ſua ſponte anima ad illam ſecedit vitam, propterea quod hoc ne fieri quidem poſſit. Nam ſi ciuitatem ciuitate vertentes egemus deductoribus, multo magis anima à carne diuulſa, & ad futuram tranſiens vitam, opus habebit viæ ducibus. Quapropter frequenter nũc emicat, nũc in profundum demergitur, metuitq; & horret cùm eſt à corpore diſceſſura. Nam cum ſemper nos ſtimulat peccatorum conſcientia, tum verò maximè illa hora, cùm hinc ſumus abducendi ad illa tribunalia, metuendũq; iudicium, tum enim ſiue quis rapuit, ſiue fraudauit, ſiue cõtumelia affecit, ſiue cuiquam præter cauſam inimicus factus eſt, ſiue aliud quodcunq; facinus perpetrauit, vniuerſus illic peccatorum cumulus renouatur, & oculis exhibetur, mentemq; ſtimulat. *Chriſoſtomus hom. 2. de Lazaro.*

Aſſiſtit aliquis terreno regi, omnibusq; modis molitur vt quam plurimam erga illum reuerentiam exhibeat, quo per hoc maiorem illius erga ſe conciliet beneuolentiã. Cuius gratia non ſolum ſpecie capitis, verumetiam ipſa voce, manuum compoſitione, ipſa pedum coniunctione, totiusq; corporis contractione, talem reuerentiam conatur oſtendere. Hoc & ab illis incorporalibus virtutibus fit. Cùm enim plurimam habeant erga conditorem reuerentiam, & hanc vndiq; conentur præſtare, deinde quoniam non aſſequuntur quod appetunt, quod deeſt affectui, hoc velo obtegunt. *Idem, hom. 1. in Iſaiæ verba, Vidi dominum.*

Sicut in hominum poteſtatibus manifeſti quiddam ſunt milites qui honoribus miniſtrando inſiſtunt, atque certiſſimi ſunt milites qui ad exigendas pœnas ſegregantur: Sic ad

miniſteria

miniſteria quidem bona atq; ad hominum diſpenſationes ſancti angeli: ad malorum verò pœnas poſtulandas dæmones transmittuntur. *Idem hom.3. de patientia Iob.*

Quod hominibus eſt mors, hoc eſt angelis lapſus; poſt lapſum non eſt illis pœnitentiæ locus, vt neque poſt mortem hominibus. *Damaſcenus lib. ſecundo de fide. cap.4.*

ANIMA.

CORpore ſic vtitur anima, vt faber malleo, incude, in qua format omnium turpitudinum idola, & fabricatur quælibet quarumcunq; voluptatum ſimulacra. Non eſt caro dictatrix peccati, nec inuentrix malitiæ, nec cogitatus format, nec diſponit agenda, ſed officina eſt ſpiritus, qui in ea & per eam quæcunque affectauerit peragit & conſummat. *Cyprianus de cardinalibus operibus Chriſti.*

Non eſt certè anima in corpore vt turba in foro, neque adiacet corpori vt calculo adhæret calculus, neque miſcetur corpori vt aqua temeto, quippe in iſtis tum actu tum intellectu præter corruptionem fieri poteſt ſeparatio, ſed illa nequeūt ab inuicem ſeparari ſine alterius corruptione. *Hugo Etherianus de regreſſu animarum ab inferis cap.4.*

Quemadmodum iubar ſolis aera ipſa permutat in lumē, totumque ſui præſentia facit pellucidum, lucemque ſuam eidem inconfusè ſimul atque diffusè perunit: Sic rationalis anima corpori vnita omnifariam ſine confuſione perſeuerat. Veruntamen non abeſt differētia. Si quidem ſol quia corpus eſt, loco circumſcribitur, nec loca per omnia comes radiorum ſuorum efficitur, ſed in cœlo exiſtens abſentibus porrigit ſplendorem luminis. Anima verò incorporea extat, loco non circumſcribitur, lumine ipſius præſentis corpus vniuerſum illuſtratur, nec vſquam corporis pars quæpiam in qua non eſt ipſa illuminatnr non enim tenetur ſub corpore, ſed corpus ipſa dirigit, ſuſtinet atque gubernat, quia non eſt in eo ſeu in vtre aut aliquo vaſe, ſed tanquam lux ſolis in aere. *Ibidem.*

Quemadmodum diues peregrè profectus, ſi in hoſpitio applicuerit pauperis alicuius, quamuis non pōt in domo iubere quod vult, quia hoſpes eſt, tamen magnam ſibi agendi fiduciam vindicat quia potens, ſic anima peregrina, in

hoc regno carnis ingreſſa, quamuis non omnia ſpiritualiter agere poteſt ſecundum ſe, quia extranea eſt in hoc mundo, tamen aliquid ſpirituale vendicat, & in carne, quia nimiũ potens eſt. *Chryſoſtomus hom.42. operis imperfecti.*

Quemadmodũ caduco parieti aut nimium fragili corpori quælibet quiſq; appoſuerit, in ſua imbecillitate ꝑdurat: ita & hic nullum emolumẽtum anima ab his quæ ſunt extrinſecus ſumit, ſed eadẽ permanet, quãtalibet ei quiſq; forinſecus ornamenta circundet. *Idem hom. vndecima in 1. Tim.*

Sicut aer iſte nobis circumfuſus, flante aquilone, propter naturam eius tenuem & ſerenantem purus permanet, contra verò flante Auſtro, totus veluti denſatur à natura eius venti nebuloſa, quæ ex ſuis regionibus ac locis ratione cuiuſdam cognationis nubes per totum orbem inducit: Sic anima cùm afflatu ſancti Spiritus creetur, tota extra nebulas dæmonis poſita eſt, rurſus cùm à ſpiritu erroris vehementer inflauit, tota nubibus peccati obtegitur. *Diadochus de perfectione ſpirituali. cap.75.*

Quemadmodum nulla ex eadem Trinitate perſona minor eſt quàm in tribus, maior eſt quàm in ſingulis: Sic & animæ humanæ ſubſtantia ad eius imitationem cuius imago eſt, nec in multis ſecundum aliquam molem maior eſt, nec in ſingulis ſecundum aliquam molem minor eſt. *Claudius Mamertus. lib.1. De ſtatu animæ. cap.15.*

Sicut de corporibus ibi vel ibi eſſe, propter localitatis neceſſitatem congruè dicitur: Ita & de animabus, propter illocalitatem vel qualitatem, taliter iure pronũciatur. Quia ſicut viuenti corpori iucundum eſt luculentus locus, vel tẽperatus aer: Ita viuificanti animo tranquillitas in cogitatione & ſecuritas à timore. *Ibidem cap.23.*

Sicut Deus nequaquam minore ſui parte minorem, mũdi partem replet, maiore maiorem, ſed totus in toto eſt: Ita & anima nõ pro parte ſui eſt in parte corporis, nec alia pars animæ ſentificãt oculum, & alia viuificat digitum: ſed ſicut in oculo tota viuit, ita per oculum tota videt, & in digito tota ſentit, &c. *Idem lib.3. De ſtatu animæ cap.2.*

Aiunt Peripateticos animæ quoque immortalitatem ſuis ſcriptis aufferre, Doctiſſimi autem medici bonam corporis temperaturam, animam appellarunt. Ex affectionibus

autem

autem quæ corpori eueniunt, ex morbo comitiali, apoplexia & phreneſi hanc opinionem acceperũt. Quia enim vnaquæque harum affectionum affert rationi exitium & vt ea euaneſcat & intereat, efficit: exiſtimarunt bonam corporis temperaturam eſſe animam. Oportet aũt ipſos conſiderare, quod ẽt qui lyra ſcit, ſi non rectè aptata & inſtructa lyra fuerit, ſuam non oſtendit ſcientiam, Nam ſi vel nimis intẽſæ vel remiſſæ chordæ fuerint, harmoniam & concentum corrumpunt. Quod ſi etiam exectæ fuerint: omnino ocioſum muſicum efficiunt. Hoc itidem videri poteſt in tibijs, & alijs inſtrumentis. Ita etiam cymba madefacta, vel præter artis rationem conſtructa, artem gubernatoris diſperdit. Et equi claudicantes, vel natura tardi, atque etiam quę curribus eueniunt affectiones, aurigis perniciem afferunt: Ita etiam animam nonnullæ corporum affectiones, non ſinunt oſtendere operationẽ rationis. Sed ſi lingua fuerit quidem affectio, ſermo ſiſtitur, Sin autẽ in oculis, videndi operationis facultas non amplius procedit per particulã. Quod ſi in membranam quæ Meninx dicitur, morbus incubuerit vaporum & ſuccorum malignitas cerebrum offendit: ab ijs autem inundatum & obrutum, non recipit operationẽ animæ, ſed eſt ſimila alicui aqua obruto, qui pedes & manus & reliqua membra corporis mouet temerè. Bona ergo corporis temperatura, non eſt ſubſtantia animæ, ſed in bona corporis temperatura, animæ ſubſtantia ſuam ſapientiam oſtendit. *Theodoret. in Epitome Diuinorum decretorum.*

Quemadmodum organa quæ neruis tracta impelluntur ea mouentur etiam, ceſſante eo à quo initium motus machinæ ſuppeditatur, non tamen in infinitum mouentur: (neque enim à ſe & inteſtinum fontem habent motus ſui, ſed tantiſper dum impulſionis illius efficacia valet, neque in proceſſu illo ſuo ab eo vnde oritur, longius abducta diſſoluitur:) Eodem modo exiſtima fieri hoc poſſe optimè, vt numen ſimul & ſit, & non ſit in his locis, ſed demittatur aliunde. Qua de cauſa bonæ animæ haud facilè quidem illæ, ſed tandem tamen hic apparuerint. Dij cùm inſpectionem hanc præſtant, tum quidem quod ipſis proprium eſt, faciunt: non tamen ſecundum primam vitam ipſorum, nã aliud eſt quo beati ſunt: decoris enim à primo illo perce-

ptione primùm frui, id beatius eſt, quam hoc inferioribus conferre. *Syneſius. de prouidentia. lib.* 1.

Sicut cera omnes formas vel pulchras vel turpes recipit: Ita quoque vna anima innumeras formationes rerum, quæ in natura ſunt, capit omnium: quæ quoties characteré perfectæ virtutis recipit, vertitur in vitæ arboré: quoties vitij fit arbor ſcientiæ boni ac mali. *Philo. lib. 1. Allegoriarũ legis.*

Sicut in cera per potentiã inſunt ſigilla omnia, actu verò ſolum id quod impreſſum eſt: Ita & in anima quæ eſt ceræ ſimilis, omnes formæ continentur potentia: re vera autem vnicus character præſens eam occupat, donec aboleatur ab alio efficacius impreſſo, atque manifeſtius. *Ibidem.*

Quemadmodum vis ignis tantiſper dum materia caret, quieſcit: qua accendente, incenditur: Sic quæ ſunt in anima potentiæ: ſpectantes virtutem & vitium, extinguuntur deſtitutę opportunitatibus, fortunis autem excandeſcunt occaſionibus. *Idem, lib. de reſipiſcentia Noe.*

Quemadmodum corporis oculi modò obſcurè, modò clarè vident: Similiter etiam animę oculus aliquando confuſiores & certas, aliquando claras manifeſtasquè rerum proprietates concipit. *Idem lib. de cogn. quær. erud. gratia.*

Sicut oculus euulſus à corpore, ac ſeparatus, nihil poteſt videre: Ita & anima ſeparata nihil ſentire, quia & ipſa pars eſt corporis. Falſum hoc & diſſimile eſt, anima enim non pars corporis, ſed in corpore eſt. Sicut id quod vaſe continetur, vaſis pars non eſt, nec ea quæ in domo ſunt, partes domus eſſe dicuntur: Ita nec anima pars eſt corporis, quia corpus vel vas animæ eſt, vel receptaculum. *Lactantius, lib. 7. cap. 12. de præmio diuino.*

Quemadmodum homines interdum perfuſi dulcedine, ſaporem neſciunt vnde proficiſcatur, & ſuaues odores olfaciendo, quinam ſint aut vnde veniant ignorant: Sic quoque anima ſæpè gaudens non poteſt indicare gaudium lætitiæ cuius tamen auctor eſt deus, qui ſpiritum gaudij in piorum corda demittit. *Philo. lib. 2. allegoriarum.*

Sicut ſenſibus deus oĩa triſtia cumulatè appoſuit. Ita ꝓbæ aĩæ vberrimã rerum bonarũ copiam elargitus eſt. *Ibid.*

Porrò inter ea quæ videmus ſi pater quidam poſſeſſiones habeat ac diademata, ac lapides pretioſos, hæc recondit in armaria,

armaria, & deponit apud filium ſuum dilectum, hęc donat illi: ita etiam Deus poſſeſſionem ſui cum rebus omnibus pretioſis quas habebat credidit animæ. *Macarius hom.* 15.

Quemadmodum ſi rex quidã ꝑclarus & valde locuples gratã ſibi reperiat mulierẽ pauperẽ, q̃ nihil excepto corpore ſuo poſſideat: cuius amore captus velit ẽt eã habere vxorem & coniugẽ: illa vero ſumma beneuolentia virum cõplectatur, illæſo ſeruato, quo amplectitur eum amore: ecce pauper illa & egena q̃ nihil poſſidebat, oĩum bonorum ſit dña, quæ ſunt apud virum ſuum. Quod ſi quidpiã geſſerit ꝑter decorum aut aliter q̃ debuit, neq; decenter verſata ſit in domo viri ſui, tum turpiter & contumelioſè expellitur: ambabus manib. ſuper caput poſitis: quẽadmodum & in lege Moſis traditũ eſt de muliere lubrica, & q̃ ſe viro ſuo inutilem præbuit. Illaq; tum ingenti mœrore & luctu afficit, ſecum reputans quantis facultatib. lapſa ſit, quãtaq; gloria & honore priuata ꝑꝑ ſuam intemperantiã. Ad eundẽ modum aĩa quam Chriſtus ſponſus cœleſtis ſibi deſponſauerit in ſocietatem ſuam myſticã, ac diuinã, quæ vel guſtauerit opes cœleſtes, diligenter & ingenuè placere debet ſponſo ſuo Chriſto ac miniſteriũ Spiritus ſancti ſibi creditũ, decenter & conuenienter implere, nempe Deo placens per oĩa, & ſpiritum in nullo contriſtans: ꝑclaram erga illum temperantiam ac dilectionẽ ſicut oportet conſeruans: in domo regis cœleſtis rectè conuerſans: quacunq; põt beneuolẽtia, ſibi datã gratiam amplexa. Eiuſmodi aĩa oĩum bonorum Chriſti dña conſtituitur, fitq; corpus eius præclarum diuinitatis illius habitaculum. Si verò quid abhorret, in miniſterio quidpiam agat ꝑter decorum, nec egerit quæ domino grata ſunt, & voluntati eius non fuerit obſecuta, neq; cum gratia ſpiritus ſecũ habitante cooperata fuerit, tum contumelia, atq; ignominia afficitur, ac velut inutilis minimeq̃; cõueniens ſocietati regis cœleſtis, vita priuatur, tandem illa triſtitia, mœrore ac luctu, cum omnib. ſanctis ac ſpiritibus intellectualibus conficitur, angeli, poteſtates, apoſtoli, prophetæ atque Martyres, lugent eius cauſa *Macarius hom.* 15.

Perinde ac ſi fuerit ex qui nactus puellam quandam pauperem, pannoſis indutam, non erubeſcat, ſed ablatis ſordidis illius indumentis, & nigredinem eius abluat, & ſplendi-

dis eam induat veſtimentis, quam etiam regis ſociam conſtituat, menſæq; ipſius & conuiuij participem efficiat. Ad hunc quoq; modum, dominus animam vulneratam ac cæſam oſtendit, præbuit illi medicinam, exuit eam atris veſtimentis ac turpitudine vitiorum, induitque illam regiis cœleſtibus, fulgidis ac glorioſis veſtimentis diuinitatis, impoſuit ei coronã, & menſæ regiæ ſociã fecit, in gaudiũ & exultationem. Ac veluti ſi fuerit hortus, in quo ſint arbores fructiferæ omnia benè olentes, ſint etiam loca varijs modis amœna, planè pulchra, boniq ue odoris ac quietis plena in quem quicunque fuerit ingreſſus, lætetur & quieſcat: Sic in regno ſe habent animæ, cuncti perduntur gaudio, lætitia & pace, reges ac domini ſunt ac dij. *Idem hom.27.*

Sicut pupilla oculi cùm ſit exigua, tamen eſt vas ingens quoniam intuetur vna cœlum, aſtra, ſolem, lunam, vrbes & alias creaturas: & eodem modo quæ conſpiciũtur in illa parua pupilla oculi ſimul & eodem modo formatur & effinguntur: Hoc pacto ſe mens habet in corde, ipſumque cor eſt vas quoddam exiguum, ibi nihilominus dracones, ibi leones, ibi beſtiæ venenoſæ, ibi vitiorum cuncti theſauri, aſperæ & ſalebroſæ viæ, ibi præcipitia: itidem è contra ibi Deus, ibi etiam Angeli, ibi vita & regnum: ibi tamẽ & Apoſtoli, ibi cœleſtes vrbes, ibi theſauri gratiæ, ibi ſunt omnia. *Idem. homilia.43.*

ANIMAE DIGNITAS.

QVemadmodum ſi quis vnum ex eorum numero, qui cutim habent extrema ſcabie opertam deſumpſerit curandum adde peſte vitiarum aut morbo incurabili ſenioque confectum, præterea paupertate atque inodia: hunc talem confeſtim, reddat ex deformi, bonitate formæ conſpicuum, ex vetulo iuuenculum, vt qui cunctos antéeat præſtantia decoris eximij, qui ex ipſis malis ſplendorem euibret, qui oculorum nictibus iubar quoddam roſeũ occultet. Deinde noſtrum hunc ſeniculum in ipſo conſtituat flore ætatis, adhæc purpureo circundet amiculo, caput cingat diademate, omnique cultu condecoret. Ad hunc ſane modum animam noſtra adornauit Deus, ele-

gantem reddit ac deſiderabilem & mirè amabilem. Angeli enim ipſi deſiderant contemplari ipſam animam, archangeli, omnes denique ſancti. *Chryſoſt. hom. in epiſt. ad Epheſios.*

Num habes aliam animam quam poſſis pro tua dare, Pecuniam qui amiſit, aliam pro amiſſa reddere poteſt: ſimiliter qui ædes, qui ſeruos, qui cætera huiſmodi. Animam ſi perdas, aliam pro ea dare non poteris, uel ſi rex orbos & dominus, ſis quæque in orbi ſunt omnia, ipſum deniq; orbem offeras, non poteris uel vnam animam eruere, multominus quàm debile corpus confirmare, ſi mille alia corpora, mille vrbes, mille regna, infinitam pecuniam impenderes, à debilitate vindicare potueris. *Idem. hom. 56. in Matt.*

Apud te pro amicitia noſtrà auſim & aliquid arcanorũ indicare: non idem eſſe, in craſſo corpore vmbratiliq; ue & imaginario, ſupplicium pendere: Deus enim fortior homine: totius autem diuini ordinis vmbræ ſunt res humanæ. Veruntamen quemadmodum in ciuitatibus, legum manus exiſtimantur: ita quoque eundem de ſe vſum mundi naturæ exhibent pęnæ. Etenim illæ Genij purgatorij ſunt, quibus eadem aris in animabus, quæ ſullonibus in veſtibus ſordidis. Iam ſi veſtibus ſenſus eſſet, quid eas paſſuras credis ex illa conculcatione, nitri atritione, & per omnes modos exercitato fullonico vexatu per quot dolores elui ſentirent veteres maculas, & labes ſuas inolitas; Omitto enim dicere in multis ſordes tam altè inſidere, vt emoueri nequeant, adeò prius atterantur & pereant veſtimenta, quàm in ſuam naturam redeant. quiã affectio quam indue ſunt, iam in naturam ſit verſa, aut temporis longitudine, aut ſua vi: Anima quæ ita affecta eſt & melius eſſet ſi corruptibilis exiſteret, Iam peccata naturam referunt inelui- bilium macularum. Anima contrà non eiuſmodi eſt, vt amictus ille ſordidus, & non ferendo: ſed immortalis exiſtens, immortalem pœnam luit, cùm peccarit tantopere, vt planè ſit imbuta nec elui poſſit. Cæterùm quũ quis in hac vita, in qua deliquit, pœnam dederit, non omnino inolitum infixumque vitium habet: quia, vt ſic dicam, nuper tincta anima facillimè lauatur. Qua de cauſa quàm celerrimè pœna ſubeunda ſub vltoribus hominibus, & non dæmonibus, Iam fama eſt, quam veram puto, eos qui iniuriã

paſſi

paſſi ſunt, in ſua poteſtate pœnas habere, vel extendere, vel contrahere. *Syneſius. In epiſtola ad* Ioannem.

Rota licet in terra voluatur, tñ dum ſteterit, magna pars eſt aliena à terra, & parua pars eius in terra cõſiſtit. Sic licet corporis pars ſit in terra ambulans, tñ aiæ, quæ maior pars eſt hominis, conuerſatio eſt cœlis. *Arnobius in Pſal.76.*

Quemadmodum ſpirituali vita mediante, perpetuã anima tranſit in vitam: Sic in ſpirituali, perdurante in morte, ſempiterna morte afficitur illa. Quamobrem ſpiritualem animæ tuæ vitam quouſq; peregrinaris in hoc mundo, cuſtodire ne deſinas, vt ad æternam perſeuerando pertingas. *Laurent. Iuſtin. De ſpirituali interitu, in ipſi libri proœmio.*

Quemadmodũ corporũ noſtrorũ habitus erigitur, & ſpectat in cœlum: Ita animus, cui in q̃tum vult, licet porrigi, in hoc à natura rerum formatus eſt, vt paria dijs velit, & ſic vtatur ſuis virib. ac ſe in ſpaciũ ſuũ extendat. *Seneca epiſt.39.*

Quemadmodum radijs ſolis contingunt quidem terrã, ſed ibi ſunt, vnde mittuntur: Sic animus magnus & ſacer, & in hoc demiſſus vt propius diuina noſcamus, conuerſatur quidem nobiſcum, ſed hæret origini ſuæ. *Idem Epiſt.41.*

ANIMAE TRANQVILLITAS.

DEcet animã quæ apud Deum viuere ſtatuit, in quiete & lumine perpetuo accedere ad Chriſtum verũ pontificem, & mactari atq; mori mundo prioriq́ue vitæ tenebrarum atq; nequitiæ, & traduci in aliam vitam & educationem diuinam. Veluti ſi quis in ciuitate deceſſerit, non iam audit vocem aut ſermonem eorum qui in ea habitant, neque eorum quæ illic geruntur rumorem: ſed prorſus mortuus eſt & in alium locum trãſlatus, in quo nullæ tales ſunt voces aut clamores quales erant in illa ciuitate: Sic anima vbi mactata fuerit & mortua conuerſationi illi, & ciuitati nequitiæ affectionum, in qua prius viuebat non audit vltra apud ſe vocem diſputationum obſcurarũ, non amplius auditur ſermo neque clamor altercationis vanæ, & tumultus ſpirituum tenebrarum, ſed translata eſt in ciuitatem probitate ac pace plenam, in ciuitatem, inquam, crucis diuinæ. *Macharius hom.1.*

Sicut oculus quantò mundior fuerit, tanto lõgius videt, ſic

ſic anima quãto mundior fuerit a ſolicitudine mundi, tãto amplius Deo proximior eſt. *Chryſoſt.ho.10.operis imperfecti.*

Non fit mare tranquillum niſi ceſſauerint venti: nó extinguitur ignis niſi materiá ignis ſubtraxeris: Sic nec aĩus erit mitis & quietus, niſi ea quę exuſcitant & inflammant, fuerint abdicata. *Chromatius lib.de octo beatitudinibus.*

Oportet eos qui certant, aĩum ſp̃ extra perturbationum fluctus conſeruare, vt mens cogitationes incurrẽtes diſcernens, bonas quidẽ & à Deo miſſas in penu memorię reçondat, malas verò & demoniacas ex apothecis naturę eijciat. Mare.n.cũ tranquillũ eſt, vſq; ad fundũ eſt piſcatorib. perſpicuũ, Ita vt tunc nihil ferè piſciũ eos lateat: cũ vero vẽtis agitatur, tegit tẽpeſtate turbida, q̃ in placida tranquillitate largiter facit perſpici. Ex quo fit vt ars eorũ qui piſcatorios dolos machinantur, otioſa ſit, qđ quidem menti q̃ in cõtem platione verſatur, euenire ſolet, tũc maximè cũ fundũ eius ira iniuſta turbatũ eſt. *Diadochus de perfectione ſpiritali.ca.26.*

Sicut mare cũ turbatur, oleo infuſo cedit natura ſua tem peſtas lenitate olei procellam extinguente: Sic aĩa nr̃a cum lenitur gratia Spiritus ſancti iucundè trãquillatur. *Idẽ c.35.*

ANIMAE CVLTVS, ET CVRA.

SImile eſt cor diuerſorio. Sicut.n.illud perforatur, & effoditur, & ſtercore ſæpe repletur, cum homines ſe petulanter gerant, & locum nihil oĩno curant, vt qui ſit alienus. Eodem modo, cor cum quandiu nulla eius cura geritur, dæmonum ſit habitaculum. Poſtquam autem id inuiſerit qui ſolus eſt bonus pater, ſanctiſicatum eſt, & luce ſplendet. Et ſic qui tali corde præditus eſt, beatus quoniam ipſe Deum videbit. *Clemens Alex.lib.2.ſtromat.*

Vt lanæ quæ indita manſit tinctura, in reliquas quoq; lanas proprietatẽ tranſmittit & mutationem: ita in aĩa trãſit labor manet aũt quod eſt bonum & honeſtum, & quod iucundum eſt relinquitur, quod turpe, abſtergitur. *Idem lib.6.*

Sicut excifis ſtirpibus, ſi radices maneant, nouæ plantæ pullulantes leuant veterum deſiderium: ſic in aĩa relicto exili virtutis ſemine, quamuis deſint bona cætera, nihilominus inde naſcentur res omnium humanarum pretioſiſſimæ. *Idem Philo.lib.de execrationibus.*

Quem-

Quéadmodum expugnata ciuitate, mox vt diuitiæ quæ in ea reconditæ erant vndiquaq; fuerint diſperſæ, non iam obſerantur eius portæ, non etiam cuſtodes deſignantur, qui ad mœnia excubent: Sic anima cum exhauſta fuerit theſauris, Dei munere obtentis, deinceps quaſi indigna quæ perfruatur cuſtodia Dei, deſpectim prætcritur. Ob hoc dictum illud eſt: *omni cuſtodia ſerua cor tuum. Baſil. in cap. 1. Eſaiæ.*

Sicut, vnus iſte puteus, qui eſt ſermo Dei, efficitur putei & fontes & flumina innumerabilia: Ita & aïa hoïs, quia ad imaginem eſt Dei, pt in ſe habere & producere ex ſe & puteos & fontes & flumina. Sed & re vera putei qui ſunt in aïa noſtra indigent fodiente: debent enim vndari, & omne qđ terrenum eſt, ab eis debet auferri. Vt venæ illę rationabiliũ ſenſuum, quas ei inſeruit Deus pura ac ſyncera fluenta producant. Donec enim terra contegit aquarum venas & obturat occultum fluenti, non poteſt puri laticis vnda profluere. *Origenes hom. 12. in num.*

Quod ſi pulchritudinẽ quis nactus eſt, pulchritudini pulchritudinẽ addat, aïæ nempè corpus: ꝙ ſi flos pertrãſiit inoffenſè, vergit ad ſeipſum, neq; nouit an ſit viſus turpis aſpectu, pulcher verò receſſu non ſecus ac roſa odora in calice ſuo recondita, redolet, etiamſi non amplius floreat. Si quidẽ vera pulchritudo apud filios hoïum, nullo vnquam tpe ab extra ſe ſpectandam præbet, verùm obtutum ad internũ flectit hominem. *Nazianzenus in oratione poſt reditum ex agro.*

Matth. 5 Dicebat illis Dñs. *Vos eſtis ſal terræ.* aïas hoïum appellans terram. Nam ſeminauerunt in aïs hoïum cœleſte ſal Spiritus, condientes illos ac reddentes incorruptos & immunes à fœtore multo. Nam ſicut carnes, niſi ſale aſpergantur, corrumpuntur & grauiter olent ita vt oẽs auerſentur peſſimũ illum odorem, vermesq; ſubrepunt in carnes corruptas & ibi aluntur ac pereunt vermes qui prius illic paſcebantur & euaneſcit illa graueolentia (ea.n. eſt natura ſalis, vt vermes interimat, & grauẽ odorẽ deleat.) Eodem mô & oïs aïa, q̃ non fuerit condita Spiritu ſancto, nec fuerit particeps ſalis cęleſtis, hoc eſt virtutis Dęi, cõputreſcit, & multo prauarũ cogitationũ fœtore plena eſt ita vt auertatur facies Dei ab illo graui odore vanarum & tenebroſarum cogitationum affectionumq;, quæ in eius aïa inhabitat: & noxij atq; improbi

probi

probi vermes qui ſunt ſpiritus nequitiæ, itidem & ptãtes tenebrarum in illa deãbulant, illic paſcuntur, nidificant & repunt, illamq; excedunt & corrumpunt. Hac quoq; de cauſa in lege Deus vtens exẽplo, iuſſit victimas oẽs ſale cõdiri. Oportebat igitur primum victimã a ſacerdote mactari, & mori, deinde diuiſam ſale conſpergi, tandẽ igni ſuperponi. Niſi.n.primũ ſacerdos ouem mactaſſet & occidiſſet, nõ ſaliebatur neq; Deo veniebat in odorẽ ſuauitatis. Sic & aĩam noſtrã accedentẽ ad Ch illum verũ pontificem ab ipſo mactari conuenit & affectui mori, & anteactæ vitæ improbæ, hoc eſt peccato: ab eaq; nequitiã affectionum tanquã vitã egredi oportet. Sicut.n.corpus mortuum eſt, cum exierit aĩa, nec vltra viuit ea vita qua viuebat, non audit neq; ambulat: Sic vbi Chriſtus cœleſtis pontifex per gratiam virtutis ſuæ mactauerit, & occiderit mundo vitam noſtram, extincta eſt, quo ad improbã vitam qua viuebat, nec amplius audit aut loquitur, neque conuerſatur in tenebris peccati: propterea quod nequitia affectionum, quæ erat tanquam anima eius, per gratiam deceſſit. *Macarius hom.* 1.

Quemadmodum corpus ex ſeipſo non viuit, ſed aliũde, hoc eſt, a terra, ita vt viuere non poſſit ſine externis: Sic & anima niſi regeneretur à modo in terram illam viuentium, & inde ſpiritaliter nutriatur, & ſpiritali modo creſcat proficiens Domino, intueaturq; a diuinitate indumentis arcanis cœleſtis pulchritudinis, impoſſibile eſt illam ſine ipſa viuere in gaudio. *Ibidem.*

Quemadmodum enim corpus oculum habet pro duce, & oculus ipſe viſu ſuo totum corpus in rectam viam dirigit: veluti ſi mihi ſtatuas quendam per loca nemoroſa, ſpinis & luto plena trãſeuntem, vbi reuerberet ignis, gladijq; ſint affixi, pcipitia & aquæ non paucæ: nihilominus acris ille & diligens atq; imperterritus, habens oculum pro duce, attentè planè trãſgredietur illa loca difficilia, ex omni parte continens veſtem ſuam manibus pedibusque, ne inter nemora illa & ſpinas diſcerpatur, aut luto maculetur, aut diſcindatur a gladijs: & oculus vniuerſum corpus ducit, cùm ſit lumen illius, ne per præcipitia dilabatur, aut demergatur in aquis, aliquave alia iniuria afficiat: alacris ille ſibi diligenter attendens, & cũ ſumma ſobrietate tranſiens,

conſtricta veſte ſua ab oculo rectà directus, ſeipſum etiam conſeruat illæſum, ſimiliter & veſtimentum ſuum non vſtum, neque fractum. Si verò quiſpiam piger remiſſus, ſocors, tardus, & ignauus per talia loca gradiatur, veſtis eius hinc & inde defluens, in nemora & ſpinas dilapſa diſſipatur, aut ab igne exuritur, quia non vndique viriliter illam tenent, aut ab affixis enſibus ſcinditur, vel polluit̃ luto, & vt ſemel dicam, citiſſimè perdit præclarũ & illud nouũ veſtimentum, propter negligentiam, ignauiam & incuriam ſuam. Imò etiam niſi recte atque diligenter oculum adhibeat etiam ipſe in vallem præcipitabitur, aut aquis ſubmergetur. Ad eundem fere modum anima, quæ corpus geſtat veluti quoddam præclarum veſtimentum prædita facultate diſcernendi dirigente totam animam cum corpore tranſeuntem, per nemora & ſpinas vitæ per lutum, ignem & præcipitia hoc eſt, deſideria & voluptates, & reliqua ſeculi huius abſurda ex omni parte debet cum ſobrietate, robore ſtudio & diligentia coercere & conſeruare ſeipſum corporeumque indumentum, necubi diſſipetur ab huius mundi nemoribus & ſpinis ſollicitudinum, negligentiarum & diſtractionum terrenarum, aut ab igne concupiſcentiæ exuratnr: ea inquam, velut induta oculum auertit ne praua videat: ſimiliter & aurem ſubducit, ne detractiones audiat: & linguam ne vana loquatur: manus & pedes ab omnibus malis operationibus. *Idem hom.* 3.

Vt corpus cũ operatur quidpiã, totũ prorſus occupatum incumbit operi, cunctaque ipſius membra ſe mutuò iuuãt: eodem modo anima tota penitus deuoueatur Domino, poſtulationi & charitati: q̃ nó vagetur neq; circumferatur cogitationib. & ſpẽ in Chriſto collocatã habeat. *Idẽ hom.* 33.

Sicut ſeruus qui ad palatium aliquod acceſſerit, vt tractet ſuppellèctilem miniſterio deputatam, ex his quę ad regem pertinent ſumit, cùm alioqui nudus ipſe venerit: miniſtratque regi vaſis ad regem pertinentibus: in quo nihilominis peragendo, ſumma prudentia ac diſcretione opus habet, ne quid præterdecorum miniſtret, alia pro alijs oſculenta apponens menſæ regiæ, ſed vt deinceps prima ac poſtrema cibarta apponat. Qui ſi ſorte per ignorantiam, & ſine diſcrimine, non ex ordine rege miniſtrauit,

periculo

periculo mortique ſit obnoxius. Sic & anima, quæ per gratiam & ſpiritum Deo ſeruit, non parua diſcretione ac prudentia opus habet, ne fallatur in ſupellectili diuina, nempe in miniſterio ſpiritali, propriam habens voluntatem gratiæ non conſentientem. *Idem hom.* 15.

Quemadmodum ſi palatium magnificum fuerit, quod deſeratur, & omnis generis fœtore repleatur, & cadaueribus multis: Sic cor quod eſt palatium Chriſti omnimoda impuritate refertum eſt, ac turbis plurimis paruorum ſpirituum. Quamobrem reſtaurandum eſt illud ac reædificandum: ſuntque præparanda promptuaria & cubicula. Nam rex Chriſtus cum angelis & ſanctis ſpiritibus venit illuc vt ibi requieſcat, habitet & inambulet, regnumq; ſuum collocet, itaq; ſicut ſi nauis apparatu multo fuerit munita in qua ſit gubernator q regat omnes & moderatur, quibuſdá timoré incutiens, alios verò dirigens: eiuſmodi eſt cor, habens mentem pro moderatore, conſcientiam arguentem, cogitationes accuſantes ac defendentes. Ait enim, cogitationib. inter ſe inuicem accuſantibus ac defendẽtibus. *Ibidẽ.*

Itaque in rebus ſecularibus, ſi qua in domo princeps habitare cœperit, quæ ſordes aliquas contraxerit, præparatur illa, varijsque modis exornatur, ac effunduntur aromata: quanto ampliori domus animæ, in qua Dominus requeſcit ornamento indiget, vt illam ingredi, atq; ibi habitare poſſit, qui ſordibus omnibus ac reprehenſione caret? *Ibidẽ.*

Quemadmodum mater vnicum habens filium ſpecioſiſſimum, ſapientem, bonis omnibus ornatum in quo ſpem oẽm collocauerit: vbi contingit hunc ab illa ſepeliri, hoc hẽt acceſſionis, vt in poſterum aſſiduo labore prematur, ac ſine cõſolatione lugeat: Sic mens quaſi quantum ad Deum mortua ſit anima, lugere dẽt & lachrimas fundere, aſſiduè laborare, contritum habere cor, cum metu & ſollicitudine viuere, ipſumq; bonũ ꝑpetuò eſurire ac ſitire. *Ibi. hom.* 16.

Quemadmodum equus quandiu paſcitur in ſyluis cum agreſtibus animalibus, non eſt ſubditus hominibus: ſi verò teneatur ut manſuefiat, circumponitur illi graue frænũ, donec rectè & compoſitè gradiatur: tũ exercetur à perito ſeſſore, vt etiam idoneus ſit ad bellum: deinde ornant illum armis, thorace, inquam, & cataphractis, ac fræno

priore

priore ſuſpenſo & agitato ante oculos ipſius, aſſueſaciunt ne terreatur: & tandẽ ab inſidente inſtructus, niſi ẽt didicerit, præliari non põt: at vbi didicerit, & bello fuerit aſſueſactus cùm ſenſerit & audierit ſonum bellicum, prõpte progreditur in hoſtes, vt ſola voce terrorem incutiat hoſtibus: ad eundem modum aĩa a tpe tranſgreſſionis, agreſtis & indomita, in deſerto huius mundi incedit cum feris nequitiæ ſpiritib. inſeruiẽs peccato. Vbi verò audierit verbum Dei, & crediderit, refrenata per Spiritum ſanctum deponit mores agreſtes, & aĩum carnalem, à ſeſſore Chriſto gubernata: tum accedit ad afflictionem, anguſtiam, ac edomandi iugum, vt probetur, & paulatim a ſpiritu manſueſiat, ſenſim deficiente in illa & exoleſcente peccato. *Ibidem ho.23.*

Sicut in ſentes ager qui eſt natura fęcundus exuberat: ſic animus incultus vitijs ſua ſpõte inualeſcentibus velut ſpinis obducitur: Sed cùm verus cultor acceſſerit, ſtatim cedentibus vitijs fruges virtutis oriuntur. *Lactan.lib.6.c.15.*

Corpora languentia non omnibus curare facile eſt: animam verò laborantem eſt cuique medicari facillimum. Et corporis quidem curatio, & medicaminum & argenti indiget, animæ verò facilè comparabilis & impendio carẽs. Et carnis quidem natura multo cum labore ab infeſtnantibus liberatur vlneribus: Etenim ferrum ſæpe, & amara medicamina abhibere neceſſarium eſt. In anima verò nihil tale, ſed tantum velle & deliberare ſufficit, & omnia correcta ſunt. *Chryſoſt.hom.8.ad pop. Antioch.*

Domum veteraſcentem cenere non pateremtr, neque ruentem, neque procellis labantem: animæ vero ratio nulla, ſed licet eius fundamenta videamus marceſcentia, ſiue fabricam & tectum, nulla nobis habetur ratio. Rurſum iumenta ſi habeamus, eorum quærimus vtilitatem, & equiſones, & veterinarios accerſimus, & eorum per nos curam gerimus, & deputatos admonemus, ne temerè, nec vt accidit agant, neque ſarcinas imponant, neque noctibus reducant intempeſtiuè, nec alimenta committant. Animę verò nulla ratio. Quid autem de brutis loquor nobis vtilibus? ſunt multi qui paſſeres habent nihil afferentes vtilitatis, ſed tantum ſimpliciter delectantes: & multa de illis quoque leges, & neglectum eſt nihil, inordinatum nihil, &

omnium

omnium maiorem quam noſtri ipſorum gerimus curam, ita ſumus omnibus viliores. Et ſi quis conuitiando quidem nobis dixerit, canis es, dolemus: nobis autem ipſis ipſi contumeliam inſerentes non verbo, ſed opere, nec tantam impendentes animæ curam, quantam canibus, nihil graue nos pati putamus. Dicam & aliud. Equos ſilueſtres & immanſuetos calcitrantes & mordentes cùm ceperint periti, ſic breui tempore docent, vt nullo iam oſtendente greſſus compoſiti delitijs ſeſſor delectetur: animæ verò negligenter ambulãtis curam ſuſcipit nemo, ſed ſaltat quidam & calcitrat, & humi trahitur tanquã puerulus & infinita ſubit dedecora: & nullus ei repagula imponit, nullns tricas & frœna, nullus peritum inducit ſeſſoré, Chriſtũ dico: propter hoc oĩa confuſa ſunt; Nemo quõ bona ſit anima conſiderat licet cùm hæc bona ſit, illorum non ſit opus, cùm verò non ſit, multa ſit illorum vtilitas. Sicut enim in ſponſa, licet thalami ſint velis aureis operti, licet mulierum adſit pulcherrimarũ & ſpecioſarũ chori, licet roſæ, licet coronæ, licet ſpõſus ſit formoſus, illa verò ſit deformis, vtilitas eſt nulla: ſicut è cõtra ſi ſit pulchra, nullũ ex his accidit nocumentum. Ita & anima, cùm ſit decora, non tm̃ indiget horum externorum, ſed hæc potius eius obumbrant pulchritudiné. *Ibidem hom.42.*

Terra ſemel accepto ſemine mox profert fructus, neque indiget altera ſatione. In anima noſtra nõ ita vſu venit ſed frequenter & ſumma cum diligentia in ea ſerendum eſt, vt ſemel ſaltem fructum accipiat. Primum enim non facilè inſident & imprimuntur animo verba dei: quoniam multa ſequitur difficultas, multis obſtruitur ſpinis anima, multi adſunt inſidiatores ſemina diripientes. deinde cùm germinant, & radices egunt ſemina, iterum indigent diligentia vt ad maturitatem perueniant: & cùm peruenerint, vt integra perſtent, & à nemine lædantur. In ſeminibus enim cùm è vagina ſpica erumpit, & rubiginem & cætera noxia facilè contemnit. In doctrina autem perfectum opus nonnunquam aliqua incumbens tempeſtas & fructus perdidit: idq; & rerum difficultate, & hominum qui ſciunt & volunt lædere fraudibus, varijsq; alijs tentationibus penitus labefactatur. *Idem hom.17.in Ioannem.*

Sicut corpus quod aeris puritate perfruitur maiore ſani-

tatis gaudet vigore: Sic fit profectò etiam anima ſapiētior, quæ ſcripturarum meditatione nutritur. Nonne vides etiā corporis oculos, cùm in fumo forte remorantur, lachrymas ſemper effundere: ſi verò potiantur aere purgato, & florentibus pratis & hortis virentibus, & fontibus inter amœna lucentibus, & ſaniores eſſe, multoq; maiore aciei fulgore rutilare? Talis profectò eſt mentis oculus. Si in pratis ſpiritalis paſcatur eloquij, erit totus ſine dubio purus ac lucidus & acutius cuncta perluſtrans. *Idem hom. 2. in Matth.*

Qui odit animam ſuam &c. Quemadmodum quos odio habemus, ne vocem quidem audire nec videre, ęquo animo patiamur: ita & anima, ſi quid præter Dei voluntatem nobis imperat, reijcienda eſt. *Idem in hom. 66. in Ioannem.*

Sicut domina quædam terribilis, ſatisque ſeuera, volens aliquod vnguentum conferre neceſſarium & pretioſum, pluribus indiget miniſtris, multasque manus requirens, ſuſcitat famulas ſuas, atque ad ſemetipſam congregat, imperat vni tenere liberam vt æquis ponderibus vnaquæque ſpecies miſceatur, alteri, terere iniungit quę duriora ſunt, aliā diſcernere cum cribellis quod tunditur iubet, aliam miſcere, aliam cum alabaſtro aſtruere: Ita & anima quæ pretioſiſſimum compunctionis vnguentum componere ac ſeruare deſiderat, omnes ſenſus ad ſe congreget, præcipiatq; tota ſollicitudine vigilare, & in hoc quod propoſuit intendere. *Idem lib. 2. de compunctione cordis.*

Diuinæ benignitatis eſt argumentum, quod corpus mutilum ac deforme nequeat emendari: anima verò turpis & manca in priſtinū decorem facilè reformetur. Hinc ex vultus bonitate, boni ac emolumenti nihil, ex animæ autem pulchritudine tantum licet bonum lucrari, quantum poſſidet qui Deum habet amatorem. *Audi*, ait, *filia & concupiſcet rex decorem tuum.* Decorem vtique ſecundum animam
Pſal. 44. quantus virtute ac pietate contingit. *Idem hom. in illud Apoſt. Vtinam tolleraſſetis paululum.*

Si corporis vulnera exhaurire non deſinunt medicorum pueri, donec deſiuiſſe dolorem viderint: multo magis hoc in anima fieri conuenit. Etenim animæ vulnus triſtitia. Et ipſam continuè lenibus haurire verbis oportet. Nec enim ſic carnis tumorem calidarum ſolet aquarum natura remittere,

mittere, vt animæ æſtum conſolantium copia ſermonum ſedare conſueuit. *Chryſoſt. hom. 6. ad populum Antioch.*

Cur regem omittis animæ, & ad preconia corporis refugis? Cur philoſopho ſpreto interpretem nimia cupidine ardes? Si mulierem deformè ſpecioſo velamine adopertã conſpiceres? nullo affectu moueneris: Sic contra pati non poſſis, vt ſpecioſa velamine tegeretur? id ipſum igitur in anima etiam facias, cui quaſi velamen corporis põdus circompoſitum eſt, quod quidem qualitatem ſenſitiuam omnino deponere nõ poteſt: animus autẽ citò à deformitate ad pulchritudinem: tranſibit dũ velit. *Idem hom. 25. in Mat.*

Apud homines hic mos eſt, vt tunc theſauros ſuos pate faciant filijs ſuis, cum eos iam adultos viderint, & pueriliſ laſciuię vitia reſpuiſſe, donec enim illis dediti ſunt nõ poſſunt eis ſecreta committi, Ita anima niſi prius terrena cõtẽpſerit, cœleſtia mirari non poterit, *Hinc Paulus, animalis homo non percipit quæ ſunt ſpiritus. Idẽ li. 3. de compunctione cordis.*

Si mutuò accipis, vt puta bouem, vel equum, nonne aſſiduè operaris opus tuũ in eum? Dicis enim apud te: Hodie aut cras tollendus eſt à me, quia non eſt meus? Etiã tu in corpore corruptibili natus, quare nõ ad vtilitatem animę tuæ veteris tẽporali corpore tuo, ſciens quia poſt modicũ tollendum eſt à te, quia non eſt tuũ? *Idem ho. 25. Operis imper.*

Si corporalis amor ita deuictam ſibi tenet animã, vt ab omnibus etiam neceſſariis actibus cogat abſcedere, & illi ſoli, quem amat, operam dare, atq; in eius cogitatione fixam tenere: Quomodo non amator Chriſti, ab omnib. reliquis abſtrahit animam, ſibiq; conſociat, atque deſiderij ſui vinculis conſtringit? *Idem hom. 2. de compunctione cordis.*

In cordis quidẽ craſſa & immunda, ad cantus ſuauitatẽ inutilis eſt: vndiq; verò raſa, intẽſa eſt, & cõſonantiſſima. Quid parietem facis craſſiorẽ. Quid multũ fumum & nebulã, cùm vapores, tanq̃ caligo q̃dam vndiq; reddantur. Si non alius quiſquã, certè athletæ doceant te, qm̃ gracilius corpus eſt & fortius, & anima fortior, aurigæ ſimilis eſt & equo. Sed illic vides ſicut in ijs q deliciis vacant & carnoſis: ſic & equos carne fluentes motus eſſe difficilis, & multos aurigis labores p̃bentes: optabile eſt, facilem & expeditũ agentẽ equũ, brauiũ accipere: cùm aũt cum auriga tra-

here cogitur, & frequentiſſimè cadentem ſtimulás, nec ita quidem excitare poteſt licet ipſe ſit valde peritus, victoria priuabitur. Ne noſtram contemnamus animam, propter corpus calumniam patientes, verùm illam faciamus perſpicaciorem alas ei leues nectamus, molliora vincula: rónibus eam paſcamus. *Idem hom. 54. ad populum Antiochenum.*

Si quis aditurus annonæ pfecturã, ſibi pariat quicquid ad vitæ vſum pertinet, atq; vt ſibi nonnihil dignitatis aſſequatur, & pecunias conſumit, & tpˢ impédit, & innumerabiles ſuffert labores: quo malo nos digni fuerimus, ſi cũ tanta ſocordia regnũ cœlorum adierimus, neq; vlla cura noſmetipſos ab hoc præparauerimus, quin poſtquã acceperimus ſocorditer egerimus. *Idem hom. 1. in Acta Apoſt.*

Si de rebus ad hanc vitã corporalẽ pertinentibus ſtatuere volenti, non permitterẽt leges ciuiles ordinare, ſi teſtari volens non admodũ conſtet aĩo, præſertim cum de ſuis ipſius facultatibus præſcripturus ſit: Qũo qui de regno cœlorum docet, deq; bonis illis ineffabilibus poterit ad plenũ viam percipere, & frequenter & à morbo factus attonitus? Qñ verò futurum eſt, vt illa verba dicas Chriſto, conſepultus cum illo, quum iam ſis mox abiturus? Nam factis & verbis oportet declarare beneuolentiam. *Ibidem.*

Sicut domum pulchrã cùm quis raſerit, efficit pulchriorem: Sic etiam faciem pulchram, ſplendor animæ ſuperueniens amplius conuenuſtat. *Idem hom. 39. in epiſt. ad Heb.*

Si quis tibi optionẽ proponeret, an egregiũ corpus & bonæ habitudinis, & alijs ſpem præſtans, vili tñ indutum veſte, an turpe, & morbis implicitum, ornatum tñ auro & pulchritudine cultum malles: nonne naturalem corporis pulchritudinem veſtimentis præferres? In corpore hoc ſanè præfertur. In anima cõtrà: quam qui turpem, informẽ, & nigram habet, putat eam ſe auri ſplendore emendare. Quænam hæc amẽtia? Interiorem ornatum cures velim, & hæc monilia aĩæ apponas. Nam ſi iis corpus ornetur, neq; ad bonam valetudinem, neq; ad formam quicq̃ conferet. Neq; enim nigrum corpus album reddet, nec turpe ſpecioſum: Si aĩæ id addideris, e ueſtigio eam pro nigra cãdidam, pro turpi ſpecioſam reddes. *Idem hom. 86. in Ioan.*

Diſce quid faciendum tibi, ab eo qui accipitrẽ portat in

læua

læua vt iactet ad dextram, & ſic prædam capit. Si euolare facit eum ad ſiniſtram, nil capit, perdit opera impẽſam. Ita tu ſecularis homo cuius cor in læua, id eſt bonis temporalibus requieſcit, per amorem, fac accipitrem tuum, id eſt, animam euolare ad dextram, id eſt, vitam æternam, vt capiat eam, vt à læua ad dextram tranſeat, dum bona temporalia in pias cauſas erogas. *Abſalon ſerm. De annunciatio. Mariæ.*

Nonne vides vt etiam in hac vita quiſque prouidus locum aut agrum in quo diutius ſe commoraturum putat copioſis in vſum faciat impendijs, & vbi paruo quis erit tempore, parua prouidet: & vbi maiore, maiora procurat? Nobis quoque, quia in præſentiarum breuiſſimum coarctantibus anguſtijs tempus eſt, in futura ſecula erunt, competentibus copijs vitam exaugeamus æternam, competentibus inſtruamus, exiguam ne promiſſione peruería impẽdamus, breui tempori curam maximam, & maximo tempori curam breuem. *Eucherius, in epiſt. ad Valeria.*

Mulierum mos eſt, ſe in ſpeculo conſiderare, vt ſe valeãt adornare, qualiter ſuis viris placere poſſint: Ita animas noſtras oportet nos ſollicitè conſiderare in ſpeculo Euangelij, & eius perpendere dicta, quid exinde ornamenti in adimpletionem ſacramentorum huius habeamus, vt viro noſtro Chriſto Domino placere poſſimus. Si quid minus ornamenti animabus noſtris in perfecto opere Euangelij habemus adeptum, omni cura feſtinare oportet, ipſum nobis ornamentum exhibere in operibus ſanctitatis. *Beda. De verbis Iacobi Apoſt. Eſtote factores verbi.*

Videmus iumenta poſt longos labores, poſt diei æſtus duci ad præſepia, & cibarijs illis congruentibus refocillari: vt ex hoc reparata priſtina fortitudine iterum laborare cogantur. Naues quoque poſt diutinam nauigationem ad portum ducuntur, ſuper littus trahuntur, reſarciuntur, renouantur, vt denuo petant æquora. Humana etiam corpora poſt diei fatigationẽ cibantur, in ſtratis vt nocte quieſcant, ſomnum capiant, vt virtutem recuperent, componuntur. Et ſolus rationalis ſpiritus temporalibus curis attritus, innumeris cogitationibus dilaceratus, onere carnis preſſus: ſpiritali pabulo remanebit ieiunus? Egent ne iſta exteriora ocio & reſtauratione, & non magis humanus ſpiritu? Nunquid iumentis & corporibus morituris tã ſedu-

lè miniſtrabitur, & animæ ſalus atq; profectus negligetur? *Matt. 6.* *Nonne pluris eſt anima, quàm corpus?* Nam etſi pro corporibus arbuſta, piſces, volucres: cæteraq; animantia, terra mariq; condita ſunt: tamen ipſa corpora, cœlum, & quicquid in cœlo fulget, aut in terris mouetur principaliter præ animantibus creata ſunt, vt in ipſis tanquam in viſibili ſpeculo gloriam intelligant conditoris. Quicunque igitur ſuæ mentis compos eſt, & futura bona præſentiũ mercede mercari cupit: modum habeat in ijs, quæ foris ſunt: ne horum impedimento interioribus priuetur bonis. Præponat ſpiritualia temporalibus lucris, & inuiſibilia viſibilibus. *Laurentius Iuſtinia. De diſciplina & perfectione Monaſtica, cap. 21.*

Si tantum quiſque pro corpore laboret quantum pro anima, ſapiens eſſet. *Xiſtus Pytagoricus in Enchiridio.*

Vt aliquid auri extrahamus, terrã peruertimus, vt ſummũ bonũ occupemus ſcrutari pectus piget. *Seneca in adagijs.*

Vt ex barba capillos detonſos negligimus: Ita ille diuinus animus egreſſurus hominem, quo receptaculum ſuum conferatur, ignis illud exurat, an feræ diſtrahant, an terra contegat non magis ad ſe iudicat pertinere, quàm ſecũdas ad æditum infantem. *Idem in Epiſt. 69.*

Quemadmodũ nullus mercator nummũ accipit, in quo regis imago non ſit expreſſa, neq; eum nummularius ꝓbat neq; rex in ſuum theſaurum admittit. Sic anima niſi regis magni & Dñi noſtri Ieſu Chriſti ſeruet imaginẽ non probatur ab Angelis neq; admittitur ab ipſo rege, quin potius audit. *Q̃uo huc intraſti non habens imaginem meam?* porro imaginis nota, charitas eſt, *In hoc enim*, inquit, *cognoſcent vos meos eſſe diſcipulos, ſi dilexeritis inter vos.* At charitas eius in nobis eſſe non põt, cùm aĩa ita diuiſa ſit, vt & Deum quærat, & diligat ea quæ mundi ſunt. Etenim quemadmodũ volucris vnica ala volare non põt; ſic anima nequit in Deũ progredi ſi altera parte in mundum inclinet. Et quemadmodũ nauis, ſi quid ei neceſſarium, deſit per mare tranſire non põt. Sic anima ſi virtus ei aliqua deſit, perturbationũ pelagus non põt traiicere. Et quemadmodum nautæ ſi pulchra veſtimẽta, & chirothecas & calceamenta habẽt muliebria, officio ſuo fungi & nauigare non poſſunt; quia neceſſe eſt vt ſint expediti: Sic anima improbas ſpirituum aduerſariorum

procellas

procellas ſuperare non valet, niſi mundi curis & ſollicitudi
nibus ſit vacua. *S. Eſaias abbas oratione 25. de tranquillitate.*

Non vides nauigationem in mari, vt vnus gubernator
moderetur, tanq̃ corpus aĩus moderet̃, vt nauis eius impe-
rio pareat, vt aĩo corpus, vt venti nauẽ impellant, quẽadmo
dum virtutes fortuna. Qđ ſi tẽpeſtas exoriatur manente na
ui, incolumiq; gubernatore, ſalutis nunq̃ amittitur ſpes, ſi-
ue nauis ipſa recto feratur curſu, ſiue arte tẽpeſtatẽ deuitet,
dũ tñ a gubernatore regatur. At ſi a gubernatore incipiens,
ipſum abſtuleris, inutilis efficietur nauis, etiamſi firmitatẽ
propriã ſeruat, inutilis afflatus ventorũ ẽt ſi fuerit ſecũdus
ꝓpea & in mari & in naui & in nauigatione pretioſiſſimus
eſt gubernator. Poſt gubernatorem, ſcđm accipit locum na
uis, poſtremã ſedem obſequia occupant extrinſeca, Sic & in
curriculo vitæ, animus ſupremum ſibi vendicat honorem,
medium corpus, tertium forma. *Tyrius Platonicus ſer. 24.*

Animæ noſtræ cura maximè terrenæ culturę ſimilis eſt:
Sicut enim in terra quæ colitur, alia extirpantur, alia radi-
citus euelluntur: vt quæ bona ſunt, ſeminentur: ita ẽt aĩæ
nõſtræ fieri debent. Eradicentur mala, & bona plantentur.
Extirpentur noxia, & inſerantur innoxia. Superbia euella-
tur, humilitas plantetur. Nã qũo in terra tua niſi mala pro-
ieceris, bona plantare non poteris ſic & de aĩa tua niſi ſpi-
nas & tribulos vitiorũ eradicaueris, virtutum germina ſan
ctã plantare non poteris. Attendite fratres duo genera agro
rum ſunt, vnus eſt ager domini Dei, alter verò eſt hominis.

Habes tu villam tuam, habet & Deus ſuam: villa tua,
eſt terra tua, villa Dei eſt anima tua. Nunquid iuſtum eſt
vt terram tuam colas, & villam Dei deſertam dimittas?
Quomodo attendis villam tuam cultam & gaudes? cur nõ
attendis animam tuam deſertam & plangis? Nemo ſe ex-
cuſet & dicat, litteras non ſciere, ideo non poſſe Dei ꝑcepta
complere, non eſt grande quod a nobis requirit Deus non
durum, non aſperum. Clamat tibi in conſcientia tua æter-
na iuſtitia, quomodo gubernas agrum tuum, guberna &
cor tuum. Quomodo ſuperfluos palmites tollis de vite tua,
ſic malos affectus tolle de anima tua. Præcidis de vite tua
ꝙ malum eſt, incide de anima tua ꝙ iniquum eſt. Quomo-
do qui vitem ſuam vno anno putrare noluerit, ipſo anno

abundantius exhibet, & poſtea ſine fructu ſterilis remanebit: ſic & qui malas cogitationes & mala deſideria non tollit de anima ſua, videtur afferre fructũ de rapinis & fraudibus in animo vitæ ſuæ quo viuit in hoc mundo, ſed poſtea remanebit ſterilis in æternnm. Et quia fructus legitimè nõ exhibuit, quaſi ſarmenta luxurioſa & infructuoſa, æterna illud flamma ſine miſericordia cruciabit: ſicut ipſe Dominus dicit, *Paleas autem comburet igne inextinguibili.* Quomodo in vite tua totos oculos ſuperfluos amputas, & duos aut tres qui ſuns legitimi derelinquis: ſic & anima tua, omnia deſideria aut quæ res alienas malè reſpiciunt & peſſimè concupiſcunt, Spiritus ſancti gladio & crucis falce debes incidere. Nam terra quando colitur fratres, neſcit is quæ conſuetudo ſeruetur. Primùm euelluntur ſpinæ, lapides proiiciuntur, poſtea terra ipſa proſcinditur, combinatur, tertiatur: Deinde quarto aut quinto ſulco, ordine legitimo ſeminatur. Hoc ergo fiat in anima noſtra. Primùm eradicentur ſpinæ, id eſt, cogitationes malæ. Peſtea lapides auferantur, hoc eſt omnis malitia vel duritia expurgetur. Deinde, cor noſtrum euangelico aratro & crucis vomere proſcindatur & aretur, & confringatur per pœnitentiam, molliatur per eleemoſynam, per charitatem ſemeti dominicæ præparetur. *Cæſarius Arelatenſis hom. decimatertia.*

Sicut vulnera quæ corpori accidunt, poſtquam ſqualida & ſine curatione relicta ſunt, medicinam, ſi à medicis adhibeatur, non ſentiunt, purgata verò ſentiunt vim medicamenti, & celeriter ſanantur: Sic anima quamdiu expers curationis eſt, & lepra voluptatis tota operta, metum Dei nõ poteſt ſentire, quamuis ei tribunal Dei horribile, & præpopotens perpetuò denuncietur. Poſtquàm verò magna attẽtione purgari cœperit, tunc ſentit veluti quoddam remedium vitæ, Dei metum, qui eam vrit arguendo tanquam igne quodam ſine dolore. *Diadochus de perfectione ſpiritali.*

ANIMAE CVRA PRAEPOSTERA.

SIcut anima negligens & obliuiſcens Deum cùm repleri cœperit crapula & ebrietate, vitiorum & criminum fece corrumpitur, captiuos poſt ſe trahit ſenſus peſtifera & inimica dulcedo. Et ſicut quando humore & ſcabie

cutis corporis vitiatur, inde corruptio exulcerat, hinc prurigo ſollicitat. Ita per oblectationem malorum de negligentia proficit culpa, & de luxuria creſcit illecebra, & pereuntem perditio plus delectat, quia voluptas tranſacta non ſatiat, ſed ſuo vſu magis exercetur vitiorum cupiditas uàm finitur. *Euſebius Emyſſenus hom. tertia de Epiphania.*

Dic mihi qnomodo ſeruis noſtris febricitantibus medicos accerſimus & domos ſeparamus, & illic cogimus artis legibus obedire, & ignauiter ſe gerentibus difficiles ſumus & cuſtodes adhibemus qui ne volentes quidem eos ſuas explere concupiſcentias permittunt. Et ſi dixerint eorum curam gerentes, opus eſſe medicamenta comparari pretioſiſſima, cedimus, quicquid præceperint, paremus, & eis horum præceptorum præmia ſoluimus: Cùm uero nos laboramus, neque medicum accerſimus, neque pecunias: ſed tanquam aliquo carnifice, vel inimico & hoſte iacente, ita nullam animæ curam gerimus, *Chryſoſtomus hom. 58. ad populum Antiochenum.*

Si habuerimus aliquam corporis paſſionem omnia facimus, cuncta mercamur, vt in reliquum ægritudine liberemur: Anima verò noſtra tam male ſe habente diſſimulamus, ſemper differimus, propterea ne corporis quidē languoribus liberamur, quoniā quæ maxime neceſſaria ſunt, ſuperflua eſſe dicimus: quæ verò pene diſſimulanda, hæc omnino neceſſaria iudicamus, & ſontem ipſum incuratum relinquentes malorum riuulos purgare conamur. Nam præterquàm quod horum cauſa peccata ſæpe ſunt, animæ certè languor corpore eſt deterior, quo anima carne præſtantior. *Idem, hom. 14. in Matthæum. & lib. 1. de compunctione.*

Qui animæ nequaquam ſollicitus terrena curat, ſimilis eſt his qui cùm male maceriatam ac ruinoſam videant domum ipſam, qualem reſtituere negligunt, amplos autem ei hortos in circuitu præparant: aut illis qui quamuis morbo conficiantur, cura tamen valetudinis neglecta aureas ſibi veſtes contexunt: aut mulieri, quæ cum aduerſa valetudine nimium laboret, nullum ægrotationis remedium, ſed ancillas & ornamenta, cęteraque huiuſmodi perſuademus ſibi ſtudeat comparare: Non aliter ſanè nos, cùm anima

noſtra

noſtra modò furore, modò cupiditatis ardore, nunc maledicendi ſtudio, nunc inanis gloriæ iactatione mirabiliter vexetur, ac humi iacens ac ſecum ipſa diſſidens, ab innumeris lacerett feris, non vt ipſam curemus, ſed vt magnificas ædes conſtruamus, & gregem ſeruorum, cæteraq; huiuſmodi acquiramus, omni ſtudio atq; cura vigilamus. Et ſi vrſa fugã à cauea ceperit, domos præcludimus, vicos obſidemus, vt intercepta nemini noceat: Nunc verò cùm non vna beſtia, ſed multæ atq; obſcœnæ cogitationes, omni beſtia ferociores, aĩam noſtram lacerent, nec ſentire quidem videmur: & vrbium ſanè habitatione adeò prouidemus, vt vel in deſertis locis, vel in vallatis atq; munitis atrocem feram coerceamus: in aĩa verò noſtra, vbi locus conſilij eſt, vbi regia ſedes ad regale ſolium omnia perturbantes magna licentia conſcendunt: propterea ad inferiora depelluntur, quæ ſuperius ſtare debebant: omnia ſimul turbata conquaſſantur, vrbana ſuburbanaq;, quæ intus, quæ foris ſunt: ciuitatiq; ſimiles ſimus, quæ barbarorum incurſu conturbatur, aut auiculis, quæ dracone ad nidum ſerpente trepidæ ac conturbatæ circumuolant. *Idem hom.66.in Matth.*

Pupillam oculorum tuorum, ne minimo lædatur puluere, diligenter cuſtodis: animam autem tuam, tanta malorum congerie preſſam negligis. Quando ab his ſordibus animam detergemus? Quando huiuſmodi veprium radices amputabimus? Quando virtutum ſemina ſpargemus? Neſcitis tempus meſſis iam inſtare? Nos verò nec nouales quidem adhuc præſcindimus. Si agri dominus venerit, quid dicemus? An quia ſemina nobis adhuc non ſunt tradita? Atqui quotidie in animis noſtris diſſeminatur. An quia ſentes incidere nullus docuit? Atqui aſſiduè acutas nobis falces præbemus. *Idem hom.45.in Matth.*

Si quis velit domum tuam aureis depenſis ornare, te verò nudum in cilicijs ſedere cogeret, num æquo aĩo id ferre poſſes? nunc verò non alius, ſed tu ipſe domicilium animæ tuæ (corpus dico) auro & gemmis exornas, animam verò in turpitudine cilicij ſedentem negligis. Ignoras forſan ciuitatis principem magnificè ornari oportere. propterea ciuitati quidem tentoria, principi autem purpura & diadema contempta ſunt: pariter ergo & tu viliora corpori tribue,

mentem

mentem verò atq; animam ſtragula atq; corona magnificè polito, & in ſublimi ſolio atq; ſplẽdido ſedere permitte: tu aũt econtrario penitus facis. Nam vrbe magnificè compta, aĩum qui regnare debet, a paſſionibus victum trahi permittis, nec in mentem tibi venit, nõ ad nuptias ſimpliciter, ſed ad Dei nuptias te vocatum fuiſſe. Non cogita qũo hos inuitatam animam thalamos ingredi oporteat in deaurato veſtitu, varietatem circundatam. *Idem hom. 70. in Matth.*

Quomodo hydria quę conteritur, ceſſat haurire, & rota per quam de lacu & puteis leuantur aquæ, ſi confracta fuerit, ſiue (vt alij interpretes voluerunt) in ſuo funiculo conuoluta, aquæ vſus intercipitur: Ita & funiculus argenti ſi fuerit interemptus, & animæ ruinis recurrerit ad fontem, interibit homo. *Hiero. in Eccleſiaſten.*

Si in corpore tuo macula aliqua vel vulnus oriatur, aut ex colliſione aliqua intumeſcat, ſolicitus es, & perquiris, quid curæ debeat adhiberi, quomodo corpori ſanitas antiqua reddatur. Si circa oculos ſe aliquis acerbus humor offuderit, ſolicitus es, & perquiris qũo ſuccurras, & præuenias cæcitatem. Cùm anima tua ægrotet, & peccatorum langoribus vrgeatur, ſecurus es, contemnis gehennam, atq; ignis æterni ſupplicia deſpicis & irrides. Iudicium Dei paruipendis, & commonentem te Eccleſiam deſpicis. Communicare non times corpus Chriſti, accedens Euchariſtiam, quaſi mundus & purus, quaſi nihil ſit in te indignum: & in his omnibus putas, quod effugias iudicium Dei. Non recordaris illud quod ſcriptum eſt: Quia propterea in vobis infirmi & ægri, & dormiunt multi. Quare multi infirmi? Quoniam non ſeipſos dijudicant, neque ſeipſos examinant, nec intelligunt quid eſt communicare Eccleſiæ, vel quid eſt accedere ad tanta & tam eximia ſacramenta: patiuntur hoc quod febricitantes pati ſolent cum ſanorum cibis præſumunt, ſibimetipſis inferentes exitium. *Origenes hom. 2. in Pſal. 37.*

Si medicus membra vel ex natura vel ex morbo mutilata correcturum ſeſe polliceretur, nõ cum dolore eius verba acciperes: Cum verò magnus ille animarum medicus cupit te omnibus præcipuis membris abſolutum facere, in quib. deficis, beneficium iſtud repudiabis. *Baſil. contra diuites.*

Vide caro.

ANI-

ANIMAE PVRITAS AC BONITAS.

CErtè ſicut Moſi ex iuſta operatione & ex ea quæ conti nenter ei intercedebat cũ Deo loquente cõſuetudine, veluti inſidebat glorificata quædam coloris ſpecies: ita iuſtæ animæ diuina quædam vis bonitatis inhærens, per inſpectionem, prophetiam & adminiſtrãtem operationem quaſi intelligentis illuminationis, perinde atque caloris ſolaris, imprimit quoddam apertum iuſtitiæ ſignaculum, lucem animæ vnitam per charitatem, quæ nullo ſpatio diſiungitur. *Clemens Alex. lib. 6. ſtromatum.*

Quẽadmodũ bonæ habitudinis corpora membris oĩbus agilia, ſecuros pædotribas faciunt, exhibendo illis vel nihil negotij vel minimũ, itidumq; agricolis generoſæ plantæ ꝑ ſe proficientes in bonas arbores: Sic aĩa bene nata ꝑceptis ſeſe obuiam offerens, a ſeipſa magis q̃ a magiſtris adiuuatur, arreptiſq; rudimentis cuiuſcunq; ſcientiæ equus (iuxta prouerbium) fertur in planitiem. *Philo. libro de vita Moſis.*

Quemadmodum aridum lignum aqua participans flores emittit: Sic & anima peccatrix per pœnitentiam Spiritu ſancto digna reddita, iuſtitiæ racemos progenerat. *Cyrillus Ieroſolymitanus catecheſi. 16.*

Bonorum animæ, ô fœminarum ſapientiſſima, ſimiles ſunt puriſſimis fontibus. Hi enim vel non ſentientes, ad ſe ſuapte pertrahunt pulchritudine ipſos tranſeuntes, ad potũ hauriendum, & tua prudentia me compellit hortaturq; vt diuinarum aquarum in anima tua ſcaturientium particeps fiam. *Ignatius epiſt. 3 ad Virginem Mariam*

Sicut homines exercitati ab bibendum vinum, iſtud ſolent ebrij plus ſentire, ita anima fidelis & caſta, anima ſapiens & compũcta, quæ poteſt dicere, potaſti nos vino compunctionis, cùm cœperit de ſpe futuri ſeculi cogitare, & ipſam bonorum cœleſtium ſitim bibere; impleri ſcit, neſcit expleri, vt quantum capacitate augetur, tantum auiditate deficiat, & illam deſideriorum vocem poſſit iungere cum propheta, defecit in ſalutari tuo anima mea. *Euſebius Emyſſenus hom. 3. de Epiphania.*

Quemadmodum ſol ſui planè ſimilis eſt nullam habens partem ſuperiorem aut inferiorem, ſed totus penitus lumi-

ne ſplendet, & totus lumen eſt, & partiũ ſimiliũ, aut quemadmodum in igne lumen ipſius ignis totum ſibi ſimile eſt, nihil hſis in ſe primum aut poſtremum, maius aut minus: Sic & anima quæ plenè illuſtrata eſt, ab ineffabili pulchritudine gloriæ luminis vultus Chriſti, & Spirituſancto repleta ac digna quæ fieret domicilium & thronus Dei, tota oculus, tota lumen, tota facies, tota gloria, & tota ſpiritus eius euadit: nempe ſic eam adornãte Chriſto, geſtante, agente, baiulante & ducente illam, & hunc in modum illam inſtruente, & ſpiritali decore adornante. *Macarius hom.* 1.

Quemadmodum corpora illuſtria pellucidaq; contactà radio ſolis, fiunt & ipſa ſupra modum ſplendida, & alium fulgorem ex ſe profundunt: Sic animæ ſpiritu afflatæ ac illuſtratæ, fiunt & ipſæ ſpirituales & in alios gratiã emittũt. Hinc futurorum præſcientia, arcanorum intelligentia, occultorum compræhenſio, donorum diſtributiones, cœleſtis conuerſatio, cum angelis chorea, hinc gaudium nunquam finiendum; hinc in Deo perſeuerantia, hinc ſimilitudo cũ Deo, & quo nihil melius expeti poteſt, hinc eſt vt deus fias. *Baſilius de Spiritu ſancto.*

Vt ſpeculum ſplendidum, ſic hominis animum purum eſſe oportet. Si rubigo inuaſerit ſpeculum, quod hoc patitur, idem & tibi accidit vbi peccatum te occupauerit. *Theophilus Antiochenus ad Antolicum. lib.* 1.

Omni penna velocior eſt mens noſtra. Cùm autem à Spirituſancto acceperit gratiam, papè quantum efficitur velox, & pernix? quomodo cuncta circuit, quomodo non fertur deorſum neque ad ſolum decidit? has nobis pennas præparemus; per iſtas & pelagus peruolare poterimus & fluctuationes huius vitæ euadere. Auium celerrimæ & mentes & colles & maria & ſcopulos in paruo momento temporis ſine vllo impedimento tranſuolant: talis eſt etiam mens, cùm pennas acceperit, cum a ſecularibus abſceſſerit, nihil eam apprehendere poterit, omnibus erit eminentior iaculis ignitis diaboli. Non eſt ita perfectus ſagittator diabolus, vt poſſit ad illam altitudinem pertingere, ſed emittit quidem iacula, eſt enim impudens, non autem attingit: ſed reuertitur ad eum inane iaculum. Et non ſolum inane, verum etiam in caput eius reuertitur. Oportet

tet quippe vt iaculum quod ad eo emittitur, omnibus percutiat modis. Sicut enim ab hominibus iaculum emiſſum aduerſus quem emittitur, percutit: aut auem fortaſſis, aut veſtimentum, aut lignum, aut aerem ipſum ſecat: Sic etiam diaboli iaculum oportet quidem omnibus modis percutere, & ſi illum ad quem dirigitur non percuſſerit, omnibus modis percutit diligentem. Et licet hoc ex multis agnoſcere; quia quando nos non fuerimus percuſſi, omnibus modis ille percutit. Vt puta exempli gratia, inſidiatus eſt Iob non eum vulnerauit, ſed vulneratus eſt ipſe. Iaculum autem diaboli eſt cupiditas mala: maximè iracũdia ignis eſt, flamma eſt, corripit, conſumit, comburit. *Chryſoſt. hom. 22. ad Hebræos.*

ANIMAE IMPVRITAS.

QVemadmodum animę quę Domino totæ penitus adhærent, ibi verſantur per cogitationem, illic rationes ſuas effundunt, ibi inambulant, & illic deſideria ſua collocant in dilectionem Domini: Ita viciſſim animæ quæ ſe huius mundi dilectioni tradiderunt, & in terra commorari deſiderant, illic expatiantur, quæ illic ſunt cogitant, illic eorum animus immoratur & ob id etiã ad prouidentiã bonã ſancti ſpiritus conſequendam conuerti nequeunt, quæ eſt hoſpes naturæ noſtræ. *Macarius. Ho. 4.*

Anima quæ peccato inuoluta eſt ita ſe hebet vt in monte ſylua magna, aut in flumine arundines, aut denſitas quædam ſpinarum ac nemoris: quia qui tranſire voluerint, neceſſe habent manus extendere, nec ſine vi & labore repellere circumiacentem materiam: ita ferè materiam cogitationum ab aduerſaria poteſtate eſt. *Idem hom. 6.*

Reperire licet fontem aquam puram emittentem in quo lutum ſubiacet, cũ verò quis lutum cõmouerit, totus fons perturbatur, ita anima quando perturbatur, maculatur & permiſcetur vitio, fitque Satanas vnum cum anima, & conſentiunt ambo ſpiritus in ſtrupum aut cædẽ. *Ibidem hom. 16.*

Quemadmodum in rebus externis ſi quis nudus fuerit, ſummo pudore atque dedecore afficitur, & amici nudos auerſatur amicos, & germani ſuos: filij quoque videntes nudatum patrem facies ſuas auerterunt, ne nudum patris

corpus

corpus aſpicerent, & retrogradientes operuerunt eum, & ſic vultum auerterunt: Ita Deus aduerſatur animas non ornatas indumento ſancti ſpiritus, cum certitudine fidei, eos, inquam, qui non induerunt Dominum Ieſu Chriſtum in virtute & veritate. *Idem hom. 20.*

Veluti domus niſi Dominum inhabitantem habeat, tenebroſa vilis & proborſa redditur & impletur ſordibus atque ſtercoribus: Ad eundem quoque modum anima quæ non habet in ſe dominum ſuum cum angelis exultantem, tenebris peccati, affectionum turpitudine, & omnimoda ignominia repletur. Væ viæ in qua nemo ambulat, nec audit in ea vocem hominis, quia receptaculum eſt beſtiarum. Væ animæ cùm in ea non incedit Dominus: vt ex ea excutiat voce ſua ſpiritales beſtias nequitæ: Væ domui in qua non habitat dominus. Væ terræ cùm nō habuerit colonum qui exerceat illam. Væ naui gubernatore carenti; quoniã à fluctibus & tempeſtate maris agitata perit. Væ animæ cum verum gubernatorem Chriſtum in ſe non habuerit, quoniam in acerbiſſimo mari tenebrarum verſatur, & ex procellis affectionum fluctuans, & a ſpiritibus nequiſſimis velut tempeſtate iactata, tandem conſequitur interitum. Væ animæ cùm non habuerit Chriſtum, qui accuratè excolat illam, vt bono fructus ſpiritus referre valeat, quia cùm ſit deſperta, ſpinis ac tribulis referta, tandem exuſtionem ignis pro fructu decerpit. *Idem hom. 28.*

Veluti moneta aurea niſi inſculptam habuerit imaginē regiam, non impenditur in mercaturam, nec recorditur in theſauros regios, ſed reiicitur: Ita quoque anima quæ non habuerit imaginem ſpiritus cœleſtis in lumime arcano Chriſtum in ſe inſculptum, non eſt idonea theſauris ſupernis & repellitur à mercatoribus regni, præclaris Apoſtolis. Et quemadmodum mortuus inutilis eſt, nec iuuat prorſus eos qui hic viuunt, proindè efferunt illum extra vrbem, & mandant humo: Sic anima quæ non gerit cœleſtem diuinæ lucis imaginem vtpote vitam animæ, reproba ſit & planè reiectitia. *Idem homilia. 30.*

In vulneribus corporum poſteaquàm curata fuerint remanet nudum ipſius vulneris ſignum, quod cicatrix appellatur. Vix enim eſt qui ita curetur, vt nullum ſuſcepti vul-

neris

neris reſidere videatur indicium. Tranſi nunc ab iſta legis vmbra ad veritatem eius, & intuere quomodo anima, quæ peccati vulnus acceperit, etiam ſi curetur, tamen habet peccati cicatricem in loco vulneris reſidentem. Quæ cicatrix non ſolum à Deo videatur, ſed & ab eis qui acceperunt ab eo gratiam, qua præuidere poſſint animæ languores, & diſcernere quę ſit anima ita curata, vt omni generi veſtigium illati vulneris abiecerit, & quæ curata ſit quidem, ſed ferat adhuc veteris morbi in ipſo veſtigio cicatricis indicia. *Origenes hom. 8. in Leuit.*

Sicut qui aquam permiſcent oleo, vtriuſque gratiam crebra cogitatione cõfundunt, & olei quidem ſpeciem lucidã limoſa aquæ proprietate perturbant, aquæ verò naturam olei permixtione cõmaculant: Ita & qui aĩam corpori per vitia perturbationesq́; permiſcent, vtrinq; quod hẽt vtile, & ad vitã neceſſarium demoliuntur, aĩamq́; lucidam ac nitidam, carnalium voluptatum limo perturbant, & corporis mũditiam, atq; nitorem hac rõne miſcentes, inutile hoc ad vitæ officia oſtendunt: verũ ſicuti confuſa illa adinuicẽ atq; turbata, vim gratiæ naturalis amittunt, ea verò turbatione ſedata, vt quieuerint, a ſe dirimuntur, & vnũ quodq; in ſuã naturã ſe ad ipſum colligens redit, atq; oleũ quidem purum ac nitidum ſupernatat aquæ, aqua verò perlucidũ illi vehiculum præbet: Ita & anima & corpus cum perturbationibus ex ſe naſcentibus inuicem miſcentur, ex ea agitatione mutua vtriuſque natura confuſa violatur, vbi verò in propriam naturam diſiuncta remearunt, anima aurigæ in morem, illuſtrem ſpeciem ſuam ſupernè micantem inſinuta corpori. *Baſil. de vera virginitate.*

Cùm moribundus æger fuerit, tametſi mundus defleat omnis, nequaquam eum excitabit, ita non reſurrectionis, ſed lachrymarum ille ſit fletus. In anima non ſic. Si enim mortuam fleueris, ſæpenumero mortuam excitabis. *Chryſoſt. hõ. 3. de pæni.*

Si aliquis ciuitatem magnam nobilibus & illuſtribus viris ſplendidam, immundis veſtigiis aut horridis adire præſumpſerit indumentis, ſi cam pannis obſitus ac ſeminudus intraret, ſi dilacerata facie, ſi vel liuore fœdata vel vlnere, quanta illum confuſio pudoris operiret? Nonne illum

circunſtantia

circunſtantia venerandæ congregationis officia, de conſpectu venerandi iudicis præcipitem proturbarent? Et putamus quod animam peccatis horridam, & cœno fœditæ corruptionis infectam, præferentem luxuriæ fœditates, dedecoroſas impudicitiæ cicatrices, putamus quòd eam capere potuerit ſplendor cœleſtium manſionum, & non potius illam ex euangelio ſententia damnationis excipiat. *Amice quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem. Euſeb. Emyſſen. hom. 5. de Aſcenſione Dom.*

Arundini, id eſt, carici quæ à vento mouetur peccatrix & infidelis anima comparatur, vtpote quæ leuis, mobilis, inquieta, infirma fragilis, infœcunda, velut inutilium numeroſitate foliorum, plena ſuperfluis, vacua neceſſarijs, inanis gratijs, nodoſa peccatis, ad omnia blandientia obnoxia & facilè cuiuslibet iniuriæ commotione caſſanda, inconſtans radicibus, à foris nitida vanitatibus, intus caua virtutibus. Quam nulla extrinſecus vtilitas veſtit, nulla intrinſecus fidei medulla corroborat. Quam ſicut carices quæ fluuios amant, ita mundi huius præterfluentia & celeri decurſu peritura delectant. Vnde elaboremus ne huic carici ſimiles appareamus. *Idem hom. de eo quod ſcriptum eſt: Arundinem quaſſatam quis confringet?*

Omnis amarulentia & tumor, & ira, &c. Tollatur à vobis.

Quemadmodum in vas impurum, velut immundum veſtimentum nunquam ſeipſum immittit apum genus: Nam hac de cauſa & vaporationibus: & virgultis odoriferis bonaque fragrantia locum apibus deputatum commodum reddunt, qui apum ſtudio tenentur, vinoque fraganti & reliquis bene olentibns, calathiſcos præparent quibus apes aluearia egreſſæ inſeſſuræ ſunt, ne per iniucundum odorem offenſæ deficiant iterum: Ita habet ingenium Spiritusſancti. Vaſculum quoddam eſt anima noſtra & quidam calathiſcus, ad recipiendum aluearia donis ſpiritalibus plena ac commodus. Verum ſi intus fuerit bilis & amarulentia & tumor, effugient iſta aluearia. *Chryſoſto. homilia 15. ad Epheſios.*

ANIMAE MORBVS, ET perturbatio.

QVemadmodum incurabilia vulnera, neq; auſteris medicamentis, cedunt: Ita anima ſemel captiua, ſi ſe peccato cuipiam fecerit obnoxiam, conſiderare non vult quæ ſibi vtilia, ét ſi innumera quis eius inculcet auribus, nihil proficiet, ſed quaſi mortuæ aures ſunt: non quia non poteſt, ſed quia non vult. *Chryſoſt. hom. 29. in Geneſin.*

Quemadmodum cœnum ſi contractetur, grauius olet: Ita & anima cùm perturbata eſt, & multis intrinſecus fluctibus agitata. *Idem hom. 47. in Ioan.*

Quemadmodũ nauis innumeros vehens, niſi ad portũ appellat, ſed in medio pelago ſubmergatũ: non modò ei longa proficit nauigatio, ſed tanto maiorẽ facit iacturam, quanto maiores labores ſubijt: Ita q̃ in medio certamine corruunt animæ, grauiori caſu concutiuntur. *Idem hom. 76 in Ioan.*

Sicut vires corporis moriuntur, & omnem ſenſum amittũt: Ita anima cùm multis detinetur affectibus, virtuti moritur: & ſi quid attuleris: non ſentit: ſed ſiue ſupplicium, ſiue quodcunq; aliud minaberis, nullo ſanè ſenſu mouetur. *Idem hom. 54. in Ioan.*

Quemadmodum qui tenentur in carcere, ſemper quidẽ deiecti mœrenteſq; ſunt, maximè tamen ſub illum diem quo ſunt educendi, & ad ipſas iudicis fores pertrahendi priuſquam periclitantur, ac iudicis vocem intus audiunt, exanimantur metu, nihiloq; melius afficiuntur quàm mortui: Sic & anima, maximè quidem in ipſo peccati tempore cruciatur & angitur, multò magis quum hinc auulſa, abducenda eſt. *Idem ſerm. 2. de Lazaro.*

Sicut vermes in lignis mollioribus enaſcuntur: Ita animi anxietatas in mollioribus hominum mentibus oriuntnr. *Baſilius de gratijs Deo agendis.*

Quemadmodum acerba vulnera ne leuem quidẽ manus contactum fuerunt: Sic & animus perturbatus difficilis eſt ac moroſus & ad oĩa indignatur. *Chry. hom. 7. de fide Annæ.*

Quemadmodum cancri facilè capiuntur inſidijs, eo ꝙ aliàs antrorſum aliàs retrorſum incedant: Sic etiam anima nunc riſui, nunc delitijs, mox luctui dedita, nihil profice-

re

re poteſt. *Apud Antonium par.1.ſerm 17.*

Ecce vbi iacet anima infirma, nondum hærens ſoliditati veritatis. Sicut auræ linguarum flant à pectoribus opinantium: Ita fertur & vertitur, torquetur retorquetur, & obnubilatur ei lumen, & non cernitur veritas, & ecce eſt ante nos. *Auguſtinus lib 4. Confeſſ. cap. 14.*

In hoc mundo anima humana quaſi more nauis eſt contra ictum fulminis condeſcendentis: vno in loco nequaquã ſtare permittitur, quia ad ima relabitur, niſi ad ſumma conetur. *Gregorius lib.3. Paſtoral. cur. cap. 35.*

Vt in vlceribus euenit, vt ſi illis medicamentum curandi gratia adhibeas, vlcus ipſum vi medicamentis refricatũ augeſcit: ſi verò curam eius negligas, longè magis ſua ipſius natura extenditur: neq; prius deſinit, quàm omne ſubiectum corpus corruptum labefactumq; ſit: Ita animis quoque conſimiles interdum morbi ac tabes accidunt, vt nullum ex reliquis animalibus homine atrocius atque efferatius ſiat, cui ſi interdum veniam aut impunitatem aliquam conceſſeris, aut aliter benignitate eum fueris proſequutus, id omne dolum fraudemque exiſtimans, deterior ſit & erga beneficium longè magis infidus. Si verò te contra oppoſueris, nihil eſt adeò durum, crudele, nefarium, quod non facilè aggrediatur, laudẽ ſibi eam temeritatem exiſtimãs, donec ad extremum omnino efferatus animus humanã naturam exuit. *Polybius lib.1. hiſt.*

Quemadmodum qui rigente febre perfrigeſcunt, aut æſtuante exuruntur, acrius infeſtiusque afficiuntur, quàm qui æſtu rigoreve exterius hęc eadem patiuntur. Sic maiores triſtitias ſentiunt hi, qui internè male ſana conſcientia vruntur, quàm qui laborant morbo externo. *Plutarchus de tranquillitate animi.*

Quemadmodum oculus turbatus non eſt probe affectus ad ſuum munus fungendum, & reliquę partes, reliquumq; corpus cùm à ſtatu motum, officio ſuo ac muneri deeſt. Sic conturbatus animus nõ aptus ad exequendum munus ſuũ. *Cicero. 1. Tuſculana.*

Oculus proſunt virentia, & quibuſdam firma acies acquieſcit, quorundam præſtringitur: Sic mentes ægras ita permulcent. *Seneca lib.3. cap.9.*

Qui corporis morbo laborant, quieti ſe tradunt, medicum accerſunt, abſtinent: Sed qui ægrotant animo, quo grauius ægrotant, hoc magis abhorrent à quiete, & à medico. *Plutarchus in Moralibus.*

Vt ſi fons ipſe turbidus ſit, quicquid inde fluxerit, non poteſt eſſe purum: Sic animus ſi ſit infectus malis affectibus, omnia vitiat quæ accedunt; contrà ſi purus & tranquillus. *Idem in Moralibus.*

Vt qui per febrim aut epialum horrent atque æſtuant, grauius afficiuntur ijs, qui eadem foris patiuntur: Sic fortunæ res quòd foris adueniant, minus diſcruciant, quàm ea quæ ſunt animi. *Idem in Moralibus.*

Quemadmodum admonet Xenophon, vt in rebus proſperis maximè meminerimus honorare deos, quò ſi quando inciderit neceſſitas audacter eos poſſimus accerſere, ſeu iam beneuolos & amicos: Sic dicta quæ mortis animi queāt mederi multò antè comparanda ſunt: vt cùm opus eſt faciè ſuccurrant, iam familiaria. *Idem in Moralibus.*

Qui laborant aduerſa valetudine ijs omnia ſunt moleſta, faſtidiunt cibos, incuſant medicos, ſuccenſent amicis: at reſtituta ſanitas omnia reddit iucunda: Sic animo ægroto quæuis vita inſuauis: animo ſano nullum vitæ genus nō iucundum. *Idem in Moralibus.*

Vt corpus ægrotū nec æſtū ferre pōt, nec frigus: Ita animus ęgrotus proſperis atq; aduerſis reb. iuxta offendit. *Ibid.*

Vt canes feroces ad omnem vocem irritantur, ad ſolam notam ac familiarem manſueſcunt: Sic animi morbi cùm ſæuiunt, compeſci non poſſunt, niſi dicta adſint nota familiariaque, quæ commotos corripiant. *Ibidem.*

Qui nauſeant inter nauigandum, exiſtimant ſe melius habituros, ſi ex ſcapha in liburnicam, aut in triremem demigrarint: at nihil agunt, cùm ſecum circunferant timiditatem ac bilem: Ita fruſtra vertunt genus vitæ, qui morbos animi ſecum adferunt. *Ibidem.*

Vt ciuitas in ſeditione nō poteſt eſſe beata, nec in diſcordia dominorum domus: Sic animus à ſeipſo diſſidens, ſecumque diſcordans, nullam guſtare partem liquidæ voluptatis, ac liberè poteſt. *Cicero lib. I. de Finibus.*

Quemadmodum plus agit tortor, quò plura inſtrumenta

ta doloris expoſuit (ſpecie enim vincuntur, qui patientia reſtitiſſent:) Ita ex his quæ animos noſtros ſubigunt & domant, plus proficiunt, quæ habent quod oſtendant. *Seneca lib.2. epiſt.14.*

Quemadmodum nihilo differt, vtrum ægrum in ligneo lecto aut in aureo colloces: quocunque illum tranſtuleris, morbum ſuum ſecum transferet: Sic nihil refert, vtrum animus æger in diuitijs, aut in paupertate ponatur malũ ſuum illum ſequitur. I*dem in epiſt.*14.

Quemadmodum ſtomachus morbo vitiatus & colligens bilem, quoſcunq; accepit cibos, mutat, & omne alimẽtum in cauſam doloris trahit: Ita animus cæcus quicquid illi cõmiſeris, ad onus ſuum & perniciem & occaſionem miſeriæ facit. I*dem lib.5. de Beneficijs. cap.*12.

Quemadmodum flamma ſurgit in rectum, iacere ac deprimi non poteſt, non magis quam quieſcere: Ita noſter animus in motu eſt, eo mobilior ac actuoſior, quo vehementior fuit. I*dem lib.2. epiſt.*39.

Quemadmodum flamma non poteſt opprimi: nam circa id diffugit, quo vrgetur: quemadmodum aer verbere aut ictu non læditur nec ſcinditur quidem, ſed circa id cui ceſſit, refunditur: Sic animus qui ex tenuiſſimo conſtat, deprehendi non poteſt, nec intra corpus affligi, ſed beneficio ſubtilitatis ſuæ per ipſa quibus premitur, erumpit. *Idem lib.2 epiſt.55.*

Vide Affectus.

ANTICHRISTVS.

NOn omnes venabitur (Antichriſtus) ad exitium, ſed eos qui mobilem & ad perſuadendum facilem mentem habent. Docuit autem ꝙ etiam diaboli opera ſuſcipiet. Sicut enim vnigenitus Dei filius, ſanctis quidem Prophetis & ſacris Apoſtolis, & alijs etiam ſanctis diuiſit dona ſancti Spiritus: homo autem factus non particularem aliquam ſumptæ naturæ dedit gratiam, ſed omnem diuinitatis plenitudinem, vt vult Apoſtolus, viſum eſt in ipſo habitare: Ita diabolus alijs quidem hominibus quoſcunq; perſuaſit eſſe operarios iniquitatis, non omnes immiſit ſpecies iniquitatis: Huic autem (Antichriſto) ipſe

totus coniunctus, omnis generis vitiorum & ſcelerum machinas, per ipſum oſtendet. *Theodoretus in epitome diuinorum Decretorum lib.5.cap.de Antichriſto.*

Cùm Saluator mundi genus humanũ ſaluare decreuiſſet; ex immaculata virgine Maria natus eſt, & in figura carnis hoſtẽ cõculcauit ſuæ diuinitatis propria præſentia. Ad eundem modum ét diabolus ex impura muliere prodibit ſuper terrã: ſed ſalſo naſcetur ex virgine. Etenim Deus nr̃ in carne verſatus eſt nobiſcũ, noſtræ non diſpari, quã ipſe fecit Adamo, poſteriſq; eius omnibus abſq; peccato. Sed diabolus licet carnem aſſumat, hoc opinione tantum. Propterea edetur ex virgine tanquã ſpiritus, quiquidem reliquis tunc apparebit caro. Nam virginem peperiſſe ſolam ſanctiſſimam nouimus: quæ carnigerum verè genuit Saluatorem. Si quidem Moſes ait, *Omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur.* Hic aũt nequaquam. Sed quemadmodũ hoſtis nõ aperiet vuluam, ita nec carnẽ veram aſſumet, aut circuncidetur, vt circunciſus eſt Chriſtus. Et ſicuti Chriſtus elegit Apoſtolos: Sic ille integrum populum diſcipulos ſibi aſciſſet nequitia ſui ſimiles. *Hyppolitus de cõſummatione mũdi.*

Leuit. 12

Erunt ſigna in ſole, & luna & ſtellis. Sicut enim Chriſti natiuitatem pax & exultatio præceſſit, cantatibus angelis. *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Et ecce annuncio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus eſt vobis hodie Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus in ciuitate Dauid:* Ita & hunc perditionis filium, lites, contentiones, diſſenſiones, terræmotus, peſtilẽtiæ & fames. & alia his ſimilia terroris ſigna præcedent, *Euſebius Emiſſenus homil. de dominica 2. aduentus.*

Luc. 21. Luc. 2.

Quemadmodum cùm arca fieret, apertè futurum prænunciauit diluuium: illi autem non credentes, tanquam nullo malo venturo laſciuiebant: Sic Antichriſtus apparebit, poſt quẽ conſummatio & intollerabiles pœnæ ſequentur. *Chryſoſtomus hom.78. in Matthæum.*

Vt ante lucem aurora exit, ante noctem autem obſcuritas: Ita in aduentu Chriſti ante illum prophetæ, & cum illo Apoſtoli in Spiritu ſancto faciebãt virtutes: in aduentu Antichriſti pſeudochriſtiani, & ante illum & cum illo in ſpiritu maligno facient virtutes. *Idem hom.29. operis imperf.*

Sicut

Sicut fumus ante ignem pręcedit, ante victoriam pugna. Sic & ante gloriam Chriſti, tentatio Antichriſti. *Idem hom. 49. operis imperfecti.*

Tunc reuelabitur filius iniquitatis. Quemadmodum regna illa deſtructa ſunt, quæ ante Romanum imperium fuerunt vtpote regnum Medorum a Babylonijs, Babyloniorum à Perſis, Perſarum à Macedonibus, Macedonum a Romanis: ita & regnum Romanorum ab Antichriſto, & ille a Chriſto, & poſtea non amplius obtinebit. *Quem Dominus Ieſus, ait, conſumet ſpiritu oris ſui, & abolebit claritate aduentus ſui, cum cuius aduentus eſt ſecundum operationem Satanæ*. Quemadmodum.n. ignis irruens paſſim minuta animalcula etiã antequã planè adueniat procul adhuc diſſitus torpefacit & conſumit: ita & Chriſtus. Sufficiet ſolum iubere & adeſſe illũ, atque iſta omnia peribunt. *Idem hom. 4. in 2. Theſſalo.* 2. *The.* 2.

Quẽadmodũ ignis ſuo fragore parua q̃dã & minuta animantia torpere cogit, & cõtrahit, conſumitq́; vel añ q̃ ea ptingat: Sic & Chr̃s vel ſolo iuſſu & eius afflatu, Spiritus ſancti virtute oppleto, pditurus eſt illũ vel ſola pñtia, & ſolo ei⁹ cõſpectu ſedabit errorẽ. *Theophilactus in 1. ad Theſ. c. 2.*

APOSTOLVS.

SI *oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Quemadmodum enim oculi ſunt lumen corporis, qui ſi ſani fuerint, totum corpus lucidum eſt: ſi verò quidpiam incidat, vt obtenebreſcant vniuerſum corpus tenebroſum eſt: Sic & Apoſtoli conſtituti ſunt velut oculi, & lumen totius mundi denunciabat igitur Dominus illis dicens, Si vos qui lumen eſtis mundi, perſeuraueritis nec deflectatis, ecce corpus vniuerſum mundi lucidium erit. Quod ſi vos qui lux eſtis, obtenebreſcatis, quantæ futuræ ſunt tenebræ mundi. *Macarius hom. 1.*

Quemadmodum ſi quis fruſtulum lapidis in murum proiecerit, nullomodo læſit murũ aut cõmouit: aut veluti telum proiectũ contra ferentem clibanum, nulla tenus offendit ferrum aut corpus: repulſat enim ac repercutit: ita ſiquid vitij inſurgeret in apoſtolos, non offendebat eos, cum eſſent perfecta Chriſti virtute induti: & hi cum eſſent perfecti, opera iuſtitiæ poterant peragere. *Idem hom. 17.*

Quemadmodum qui artẽ natandi docent, principio multa diligentia diſcipulos geſtant, poſt vnũ autem & alterum & tertium diẽ, ſubtracta illis dextera pręcipiunt vt ſeipſos iuuent, & nonnunquam illos parumper mergi ſinunt, ita vt & multum ſalſuginis ſorbeãt: Ita & cũ diſcipulis ſuis Chriſtus faciebat. Nam initio nihil eis pati ſinebat, vel paruum vel magnum, ſed vbiq; adeſt muniẽs & circumuallãs eos, facienſque vt omnia eis vbertim affluerent: cum verò tempus eſſet, vt virilitatem ſuam ipſi declararent, ſubtraxit aliquandiu beneficium, præcipiens eis, vt etiã per ſeipſos multa perficerent. *Chryſoſtomus homil. in Priſcillam & Aquilam.*

Et quemadmodum aues pullos ſuos fouentes tandiu in nido ſedent, donec illorum plumæ increſcant, quas dum increuiſſe viderint, eos primum circa nidum volitare docent, dein adminiculo ſuo totos deſtituunt: Ita faciebat & Chriſtus. In Palæſtina enim quaſi in nido nutricabat diſcipulos, & exin eos volare docuit præſens & geſtans, tandem permiſit eos volare in totum orbem datos eis mandato, ne ſibi ipſis deeſſent. *Ibidem.*

Sicut artifex ſi viderit gemmas pretioſas & non dolatas eligit illas, non quod ſint, ſed quod fieri poſſint, habens enim ſcientiam artis, bonum incompoſitum non contemnit: Sic & Dominus videns Apoſtolos, non opera eorum elegit, ſed corda, nec quaſi Apoſtolos elegit eos, ſed quia Apoſtoli poterant fieri. *Idem hom. 7. operis imperf. Eli.*

Sicut nubes baiulant pluuiam, & effundunt eam ſuper terram: Ita prophetæ & Apoſtoli accipiũt verba à Deo, & effundunt ſuper rationabilem terram. *Idem hom 20.*

Quemadmodum milites in multitudinem erupturos nemo patitur exire priuſquam armati fuerint, neque quiſquã equos ſinit à carcere proſilire, priuſquam aurigam nacti ſint ita nec Chriſtus diſcipulos ſuos paſſus eſt in acie conſpici, priuſquã deſcenderet Spiritus ſanctus, ne facile caperẽtur, & abducerentur à multitudine. *Idem ho. 1. in Acta Apoſtolo.*

Vos viri Græci elegantes compoſitoſque ſermones audire cupitis quærentes his quam maximè permulceri. Vbi verò tales non inueniatis, riſu effuſo eos contemnitis, ac maledictis inceſſitis, quinetiam obſtructis auribus, quæ dicuntur audire non vultis, Contra verò animaduertere

vos oportuit, ita vſuuenire, vt ea quæ ſunt quam maxime pretioſa, cuncta ferè vili materia integrantur. Videre ſiquidem eſt pretioſam vnionem, quales ampli ac magnifici viri apud ſe eſſe deſiderant, aſpernabili admodum teſtæ innaſci eademque nutriri, augeſcere, occultari. Qui verò eum ſibi coemunt, auri plurimum perſoluentes, miſſam faciunt teſtam. Præterea verò pellucentes gemmas, ordinandique regis capitibus deſtinatas, aliud genus lapidis exrrinſecus circumueſtit, deſpicabilis ille quidem atque inutilis. Qui ergo eas gemmas expoliunt, adornatumque concinnant, ſuperfluam illam teſtam, nihilque pendendam circumputantes abradentesque nitorem lucentium lapillorum detegunt & expediunt. Aurum quoque quod paſſim à multitudine peramatur, iam purgatum à fecibus non in loculis aureis circumfertur, ſed in vili corio: Ita erat eruditio in Apoſtolis. *Theodoretus ſerm. 9. de græcarum affectionum curatione.*

Quomodo ſal ſuperfluos vel nocituros humores carniũ deſiccat, & à putredine purificat: Sic Apoſtolica doctrina neceſſaria decalogi pręcepta, cunctaque iuſtitiæ legalis inſtituta, deſiccatis carnalibus ceremonijs purificare habeat, & vbique terrarum conſilio caſtitatis ſalire credentiũ corpora, quatenus non putreſcerent, aut vſquequaque prurienti corrumperentur luxuria. O quantas ſalierunt turmas, vt carnes penitus deſiccarentur? *Rupertus lib. 4. in Matth.*

Quemadmodum ſi cuipiam eorum qui iactantur in mari & portum percontantur aliter non portum, ſed aliam pelagi partem turbulentiorem oſtenderet, & cum gratia perſuadere poſſet, vt eò ſe ſequeretur, & medicus cum ſauciũ hominem, & qui medicinam expoſceret, non per medicinam, ſed per vſtionem rurſum ſanare polliceretur, id ad habendam fidem alliceret, magnæ profecto virtutis eſſet. Itidem Apoſtoli non per ſignum, ſed per id quod ſignis cõtrarium eſſe videbatur, vicerunt: quod & in cæco operatus eſt Chriſtus. *Chryſoſtomus hom. 4. in 1. Corinth.*

Sicut apud magiſtros literarum fieri videmus, quorum alius puerulum de gremio matris acceptum, & ignarum omnium, atque incapacem malorum, primis tantummodo imbuit elementis: quem rurſus alius magiſter accipiens, perfectioribus inſtruit diſciplinis: Ita & Moyſes ignaram

omnium

omnium rudem hoı̄um naturam, & (vt ita dicam) nuper à lacte euulſam, prima diuinæ cognitionis edocet elementa: Ioannes autem & Paulus, velut a Moyſe iam quæ prima ſunt imbutos hoı̄es, ad excelſiora & perfectiora deducunt: non vt quæq; prima ſunt, deſtruentes, ſed tanquam fundamento competenter poſito, ſuperponentes totius ædificij celſa faſtigia. Vidiſti vtriuſq; teſtamenti ſtructuram, vnius lineæ modulatorem directum. Vidiſti totius ædificij conſonam quadraturam. *Idem, S. 30. de Ieiu. & lectione Ge.*

Rex quidem terrenus congregat exercitum, vt illorū laborib. ipſe gloriam conſequatur: Chriſtus verò congregauit Apoſtolos, non vt illorum laboribus ipſe gloriam conſequatur, ſed vt ſuo labore ipſius victoriam præſtet. *Ibidem.*

Sicut Chriſtus lux mundi eſt: Ita diſcipuli eius lux mundi ſunt: ſed ille per naturam, iſti, per gratiam: quemadmodum Moyſes Deus eſſe dicitur Pharaonis, *Ruffinus in explanatione benedectionis Iudæ.*

Natura ſalis per aquam. per calorem ſolis, per flatū venti conſtat, & ex eo, quod ſint in aliā ſpeciem generatur: Sic & Apoſtoli atq; oēs credentes per aquam baptiſmi, per fidem Chriſti, qui in comparatione ſol iuſtitiæ dictus eſt, & per inſpirationem ſancti Spiritus Deo renati ex terrena in cæleſtem natiuitatē tranſierūt. Vñ non immeritò S. Apoſtoli, ſal terræ à Dño nuncupantur. Et cuius terræ? promptū eſt noſcere, i. terrę corporis noſtri, quā dudum inſipientem, ac ſenſu vanitatis inſulſam, euangelicæ p̄dicationis ſapientia ſalierunt. Ipſi. n. ſal terrę noſtrę facti ſunt, quia per ipſos & verba ſapientiæ accepimus, & per cœleſtē natiuitatē in ſpiritualē ſumus demutati naturā. Sicut igitur ſal hoc, i. ſal terræ indiſcretè omnibus opus eſt, i. regibus ac potentibus, diuitibus & pauperibus, ſeruis ac dominis: Sic & cœleſtis ſapientiæ verbum, quod per Apoſtolos prædicatum eſt, neceſſarium eſt cunctis ad vitam. Omnes enim ſecundū Apoſtolum egent gratia Dei. *Chromatius in cap. 5. Matthæi.*

Sicut principis mundi huius, qui iam miſſus eſt foras, falſis philoſophis, tanquam elatis curribus, vſus eſt ad perditionem: Ita ego mea ſapientia repletis Apoſtolis, credentes inſtituam ad ſalutem. *Iuſtus in Cantica Canticorum.*

Vbera Chriſti Apoſtolos & Euangeliſtas non incongruè accipi-

accipimus: per ipſos enim in fide nutrimur, & ſpirituali alimento reficimur. Idcirco aût meliora vino probantur quia Euangelica doctrina eminentior, q̃ lex olim data dinoſcit. Denique illic figura, hic veritas: tanquam auſteritas vini diligendum tantummodo proximum, & inimicum odiendû oſtendit: hic dulcedo gratiæ, pro inimicis orandum, & eos qui nos oderunt admonet diligendos. Ipſa quoque Chriſti vbera, i. Apoſtolos, vnguentis optimis flagrantia declarat: quia tantis virtutibus tantisq; enituere miraculis, vt odor iuſtitiç eorum, longeq; diffuſus, tunc intuentes oblectaret, & vſq; huc omnes reficiat audientes, ſicut vnus ex ipſis pronunciat, dicens: Deo autem gratia, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Ieſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat in omni loco per nos. *Ibidem.*

Sicut in oculis columbarum, iure Apoſtolos accipimus Spiritu ſancto repletos: Ita & in genis, quæ vicinæ ſunt oculis, eas Eccleſias quæ per Apoſtolos crediderunt, quæ velut areolæ aromatum, ſuauiſſimum odorem ex ſancta conuerſatione producunt, conſitæ a pigmentarijs, pijs. ſ. prçdicatoribus, ad quos Apoſtolus ait: Tu autem cum oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſolius radicis & pinguedinis oliuæ factus es. *Ibidem.*

Crura quç totum corpus baiulant, ipſi ſunt ſancti, qui domum Eccleſiæ, velut marmoreæ columnæ fundatæ ſuper baſes aureas deſcribuntur. Hi enim iuſti, qui cæteros charitate ſupportant, & ſcripturarum conſolationibus fulciuntur. Sicut ait Apoſtolus: Debemus nos firmiores imbecillitatem infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere. Et paulò poſt, tanquam baſes aureas, Scripturas ſanctas inſinuat, dicens: Quæcunq; ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſunt, vt per patientiam, & conſolationem Scripturarum, ſpem habeamus. *Ibidem.*

ARTES LIBERALES.

QVemadmodum in gemellis natura eodem ſæpe vſa charactere, penè indiſcretas ſimilitudines exprimit: Pari modo etiam perfecta ars, cum ſit naturæ imago

& effigies, quã aſſumit diuerſas materias, format & imprimit eandẽ cunctis ideam, vt hac maximè rõne fiant cognata germanaq; ac gemella eius opera. *Philo. lib. de temulentia.*

Sicut in domibus veſtibula ſunt ante ianuam, & vrbes habent ſua ſuburbia, per quæ adeuntur: Ita & ante virtutem artes liberales ſitæ ſunt. Nam illa per hanc viam aditur. *Idem lib. de congreſſu quærendæ eruditionis gratia.*

Sicut initium ædium eſt ianua: Sic ad virtutem primus aditus eſt encyclopedia. *Idem lib. de profugis.*

Quemadmodum quidem foſſores puteorum quæſitam aquam ſępe non inueniunt: Ita qui vlterius progrediuntur in ſcientijs, & diutius in eis inambulant, non poſſunt finem attingere. *Idem lib. De plantatione Noe.*

Quemadmodum viſus accipit lumen ſuum à circunfuſo aere: Ita animus ſuum lumen accipit ex diſciplinis liberalibus, vt ad reliqua philoſophiæ myſteria reddatur pſpicax. *Ariſtoteles Apud Laertium lib. 5. cap. 1.*

Quemadmodum prima illa litteratura per quam pueris elementa traduntur, non docet liberales artes, ſed mox percipiendis locum parat: Sic liberales artes nõ perducunt animum ad virtutem, ſed expediunt. *Seneca epiſt. 89.*

Quẽadmodũ eſt aliqua pars philoſophię naturalis, eſt aliqua moralis, eſt aliqua rõnalis: Sic & hic quoq; liberaliũ artiũ turba locũ ſibi in philoſophia vendicat. *Libro 2. epiſt. 89.*

Rhombus, & ſquatina, & rhaiæ, & paſtinaca cùm tardiſſima ſint piſcium, non ſæpe reperiuntur, habentes in ventre mugilem, omnium velociſſimum, ſolertia & ingenio capientes: Ita quidam arte ſuperant, longè potentiores opibus aut viribus. *Plinius lib. 9. c. 42.*

Arbor ſuapte natura non niſi vnicum fœtum gignit, inſitione eadem diuerſi generis fructibus oneratur: Ita qui naturam ſuam ſequitur, ſemper idem eſt: qui arte ducitur, ſui diſſimilis eſt. *Idem lib. 17. c. 14.*

AVARITIA.

QVi ædificat domum ſuam in pecunijs alienis, quaſi qui congregat ſibi lapides ſuos in hyeme. *Eccle. 21.*

Sicut

Sicut ignis quanto magis ligna acceperit, tantò amplius accẽditur & inualeſcit: Ita & cupiditatis rabies, per ea quę adipiſcitur, auctior & vehementior efficitur. *Clemens Rom. lib.4. recognitio.*

In mari piſcis minor eſca maioris eſt, & ſi vnquã euenerit, vt is qui minorẽ ſuperauerat alterius præda fiat, amborum ſimul deglutiuntur, & vnum vltimi piſcis immerſi ventrem ingrediuntur. Quid quæſo nos hoĩes aliud agimus, cũ vim afferimus inferioribus? Quid intereſt inter eum ac vltimum piſcem, qui ſua improba & intemperanti cupiditate diuitias conſequendi, in inexplebiles auaritiæ ſinus imbecilles ingerit hoĩes atq; abdit? Ille pauperis patrimoniũ raptum habuit: tu illum oppreſſum partem tuarum facultatum feciſti, iniuſtis iniuſtiorem profectò atq; auaris auariorem te oſtendiſti. Prouideto ne finis idem tibi qui piſcibus euenire crebrò ſolet, occurrat, hamus forſitam, aut naſſa, aut etiam rete. *Baſilius hom.7. exameron.*

Ipſe ego optauerim vt cancrorum ſolertem induſtriam imitatus in parando viatico, a proximorum noxa incommodisq́ue tibi temperes, Cancer efflictim oſtrei carnes cupit, ſed per difficilis eius eſt ipſi venatio, teſtæ ratione, qua clauditur ac munitur: perualido namque & infracto ſepto carnis oſtrei mollitudinem natura muniuit. Cumq́ue duæ concauitates exactè inter ſe coniunctæ oſtreum circumplicent & ambiant, nihil prorſus cancri denticulati forcipes illi poſſunt. Quid igitur agit? quid tandem molitur? Cùm viderit illud tranquillis in locis tepore ſeſe oblectare, ſuasq; illas valuulas ad ſolis radios aperuiſſe ac explicaſſe, tũc clauculum iniecto calculo concluſionem prohibet, atq; quod viribus ſuis deerat, id tali aſtu ſibi ſupplet. Talium eſt profecto morum, qui ſuum cum dolo fratrem adire ſolet, quique ex inſidijs proximos aggreditur, alienisq; inſultat calamitatibus. *Ibidem.*

Nolite ſperare in iniquitate. Nam qui diuitias ex iniquitate coactas ad vires atq; potentiam facere putauerit, ſimilis eſt ægroto qui in ſummo atque redundanti morbi ſtatu, bonã eſſe habitudinem exiſtimat. *Idem in Pſalm.61.*

Quemadmodum per inſaniam mente moti res probè non vident, ſed pro morbi ſui ratione quæuis imaginantur:

tur: Sic anima tua ab auaritia poſſeſſa, cuncta aurum, cuncta argentum reſpicit, libentius vides aurum quàm ſolem, *Idem hom. in diteſcentes.*

Sæpenumerò pueris cibis iuſto appetentioribus, quæ cupiunt maximè, affatim & ad ſaturitatem damus, ita vt ex copia faſtidio capiantur: auarus autem non ita, ſed quanto plus accipit, tanto plura deſiderat. *Ibidem.*

Mihi auaritiæ vitium, non diſſimile videtur gulonum moribus, qui potius opotant ingluuie diſrumpi, quàm ex reliquijs aliquid ad indiguos peruenire. *Ibidem.*

Tu cùm aurum das vt equum compares, animo non angeris, cum verò corruptibilia exponis, vt cœlorum regnum accipias, lachrymandum tibi putas. *Idem ho. in diuites auaros.*

Vt ebrioſis ſi potum augeas cauſam bibendi accumulas: ita etiam qui recenter ditati ſunto quo plura poſſident, plura concupiſcunt, auctarij morbum ſemper alentes. *Ibidem.*

In ſumma, mihi eueniſſe huic adoleſcẽti, vel propinquis ipſius videtur, quod illi ſolet aduenire qui iterfacit, ciuitatis alicuius ſpectaculi videndi ſtudio properatque vſque ad mœnia: ibi reperto diuerſorio requieſcit, modicũque quod reſtat viæ, ob pigritiã atq; deſidiam ire detrectat, ſimul & toleratũ itineris laborẽ inanem reddens, & ſpectaculo bonorũ, quę videre poterat in vrbe, excludens. Sic & huiuſmodi ſunt homines, qui cætera quidem mãdata obſeruant, ad bonorum vero ſuorum erogationem claudicant. *Ibidem.*

Vbi ditiorem aliquem adæquarunt, mox & alterum à quo ſuperãtur, adæquare ſtudent: & vbi iſtum quoq; trãſierunt, erga alium vltrà ad æquandum rapiuntur. Quemadmodum qui gratus vel ſcalas aſcendentes, ad vlteriora progreſſuri, continuò ad gradum ſequentem veſtigia attollunt: nec prius quieſcunt quàm ſummam attingant: Sic & hi à rerum cupiditate non prius ceſſant, quam in altum ſublati, ſeſe à ruina firmos ac ſecuros reddant. *Ibidem.*

Mare terminos habet, nox item leges antiquas non egreditur, Solus auarus nullum circumſcribit tempus, non terminum noſcit, rerum ſucceſſione non cedit: ſed vim naturamq; ignis imitando, omnia comprendit, omnia paſcitur, Et veluti flumina ex paruis initijs exeuntia, deinde paulatim incrementum intollerabile in proceſſu accipientia, impetu

petu demum violentó quicquid obiicitur, ſecum trahunt: Sic & hi qui in magnam prouehuntur poteſtatem, ex eo quòd iam aliquos oppreſſerunt, ad maiora continuò facinora, maioresque iniurias progrediuntur: ac reliquos quos prius prætererant, per oppreſſos anteà lædunt. *Ibidem.*

Ne nos qui rationis ſumus participes brutis crudeliores videamur. Illa namque terræ naſcentibus, vt naturalis cõmunibus ſine diſcrimine vtuntur. Nam & omnium greges vnum & eundem paſcuntur montem, equorum multitudo eundem campum. Denique ſingula hoc modo inter ſe victum neceſſarium mutuò ſuppeditant. At nos contrà, quæ ſunt communia propria facimus; quæ ſunt multorum ſoli poſſidemus. *Ibidem hom.*8.

Ne filios tuos auaritiæ cauſam facies: Relinque bonam filijs memoriam magis, quàm diuitias multas. Quemadmodum ſcorpij filium, quicũque aſpexerit, metuet, ne vbi per ætatem licuerit, patris venenum imitetur: Sic item & ex te deſcendentes liberos, vt paternæ iniquitatis hæredes futuros, priuſquam ad ætatem veniant, omnes cauebunt & illi inſidiabuntur. *Idem in aliquot ſcripturæ locos.*

Qui ob poſſidendi ſpem facultates ſuas omnes periculo ſubiicit, admodum fatuus exiſtit, ac imperitio pugili ſimilis eſſe videtur, qui prius ictum intentat, quam ſe in ſtatione firmat, aut gubernatori naui ſua corrupta, & ad nauigandum inutili, nauem ſubmergenti hoſtilem, aut ſubmergere ſtudenti. *Gregor. Nazianz. orat.*2.*in Iulianum.*

Age ſi quem vidiſſes latrocinij principem graſſantem p vias prætereuntibus inſidiantem, ea quæ ſunt in agris rapientem, in ſpeluncas ac foueas ſubterraneas aurum & argentum defodientem, ac illic multa recludẽtem armenta, veſtes ac mancipia multa ex incurſionibus illis poſſidentem, age dic mihi num illum beatum diceres propter diuitias illas, an potius miſerũ prædicares, propter ſupplicium illi venturum? Atqui nõdum comprehenſus eſt, neq; in manus iudicis traditus, nec in carcerem coniectus, neq; accuſatoré habuit, neque in iudiciũ venit, ſed delitijs indulget inebriatur, multaque rerum fruitur abundantia. Attamen non propter præſentia, quæque videntur, iudicamus illum beatum, ſed propter futura quæ imminent, illum miſerum præ-

prædicamus.Hoc item de diuitibus & auaris cogita. Latrones quippiam ſunt viam obſidentes, res prætereuntium rapiẽtes, velut in ſpeluncis ac foueis ſubterraneis, aliorũ facultates in ſuis cubiculis defodiẽtes. Ne igitur beatos dicamus illos ꝑꝑ præſentia, ſed miſeros ꝑꝑ futura, ꝑꝑ formidandũ illud iudiciũ, ꝑꝑ ineuitabiles pœnas. Nã iſti quidem latrones frequenter ex hoĩum manib. elapſi ſunt nihilominus cũ hoc ſciamus, & nobis ipſius deprecamur, & hoſtib. imprecamur iſtorum vitam, vna cũ execrabili rerum copia. Atqui ſub Deo vero iudice, non licet iſtud dicere nullus.n. illius effugiet ſententiam, ſed omnes omnino qui fraudibus & rapinis viuunt, Dei vindictam ſibi accerſunt, illam immortalem fineq; carentem, quemadmodum diues ille.

Nec.n. mihi dixeris illum menſa ſumptuoſa frui, veſtib. circundari ſericis, mancipiorũ greges circunferre. alios ſubmouere in foro, ſed explica mihi iſtius conſcientiã, & videbis intus grauem peccatorũ tumultum, ingenij metũ, tempeſtatem, turbationem videbis, velut incuria mentem ad thronum conſcientiæ conſcendiſſe regalem, & tanq̃ iudicẽ quempiam ſedentẽ, & cogitationes loco carnificũ adhibentem in eculeo ſuſpendentẽ lateraq; conſcientiæ radentem vngulis, pro cõmiſſis vehemẽter inclamãtẽ, cũ nemo ſciat, niſi quod ſolus Deus hæc videre nouerit. Etenim qui committit adulteriũ, etiamſi millies fuerit diues, etiamſi nullũ habeat accuſatorẽ, non deſint tñ intus ſeipſum accuſare. Et voluptas quidem temporaria eſt, dolor verò perpetuus, timor vndiq; ac tremor, ſuſpicio, & anxietas, angelos meruit, vmbras ipſas formidat, ſuos ipſius famulos, conſcios inſcios, illam ipſam quam corrupit, & virum quem affecit contumelia, obambulat amarum accuſatorem circunferens conſcientiam, cùm ſit ſuo iudicio damnatus, nec vel ad breue tempus poſſit reſpirare. Nam & in lecto, & in menſa & in foro, & in domo & interdiu, & noctu, & in ipſis frequenter ſomnijs hæc iniquitatis ſimulachra videt, ipſiusque Caym vitam viuit gemens ac tremens ſuper terram, cùm nemo ſciat, intus tamẽ habet ignem implicitum. Idem patiuntur & qui rapinam exercent, & qui fraude lucrum faciunt. Hoc eſt ebrioſi, in ſumma quotquot in peccatis viuunt. *Chryſoſt. concione 1. de Lazaro.*

Auarus cæcus eſt. Amor namque pecuniarum pupillam mentis tuæ quaſi quidam malignus humor influxit, denſamq; iam nebulam prorſus operatus eſt. Sed & diſrumpi atque diſpergi hanc nebulam facile eſt; ſi. ſ. radium doctrinæ Chriſti volueris exhortantem admittere dicentē. Nolite theſaurizare vobis in terra. *Idem hom. 21. in Matth.* *Matth. 6*

Fingite vobis uidere tetrum quendam hominem, qui ab oculis ignem emittat, cui ex utroq; humero dracones pro manibus dependeāt, cuius os cauernæ inſtar magnitudine ſit, in quo pro dētibus acuti enſes ſtent, ex lingua ueneno ſus fons ſcaturiat. Venter eiꝰ fornace ſit ardētior, cuncta q̃ immittunt ſubito cōſumens; pedes alati, uentis quoq; ipſis uelociores, faciē canis, ac lupi ſimul oſtendat nec hoīs uocem emittat, ſed inſuaue quiddā atq; terribile mugiat, is ad hęc oīa faces ardentes in manib. teneat. Imaginemur eum obuios iugulare, carnes eorū lacerare ac deuorare. Sed quid dico? Nam & hoc deſcripto multo truculentior eſt auarus, in omnes ut mors inſiliens, oēs ut infernus deglutiens, cōis generis hominum hoſtis: quippe qui uellet res omnium ſibi arrogare, nec finem hic facit, uerū cùm undique cupiditate cuncta collegerit, ipſius ēt terræ ſubſtanciam, in aurum cōmutari uellet, fontes ac fluuios argento optat defluere. fingamus ipſum à nemine accuſari, nullū ſibi terrorem imminere, non à iudicijs, non à conſuetudine homiuum, non à legibus, & tunc uidebis ipſum arrepto enſe omnes interimere, nulli parcere, non amico, non cognato, non ipſis parentibus: ſed quid plura? Interrogate auarum ſi hæc ſecum quotidie uerſet. *Idem hom. 29.*

Quemadmodum ſine fluctibus mare nunquam cōſpicitur: ſic animos diuitū auarorum abſque ſollicitudine, tremore, turbatione, curis, periculis, nunquam reperies, ſed antequam priora componant, alia inuaſerunt. *Hom. 36.*

Quemadmodum fons ſi aquarū flumina in ſeipſo quaſi ſtagnum quoddam retineat, facile putreſcit: eodē modo diuites, cùm in ſeipſis opes ſuas detineāt, marceſcunt: idcirco trito prouerbio fertur; multa diuitiarum putredo, apud hominem eſt, nec dicitur magna copia ingens theſaurus: putredo enim profectò eſt non poſſidentium, ſed opū ipſarum. Nam reconditæ ueſtes corrumpuntur, aurum æ-

rugine decoloratur, fruméta marceſcunt. Quid plura? Cor poſſidentis hęc atque conſeruantis maioribus in dies curis q̃ ærugine decoloratᷓ, atq; tabeſcit. Nã ſi animum auari nudũ abſque corpore cogitatione perſpexeris, inuenies ſicut veſtem mille tineis corroſam, ſic vtiq; à curis perforatum, à peccatis putrefactum, & habendi cupidine contabeſcentem. Non talis profectò animus inopis eſt, ſed fulget ille quidem vt aurum, ſplendet ſicut gemma. floret quaſi roſa nulla tinea ibi eſt, nullus fur, nulla cura ſecularis, ſed viuit euangelica vita. *Idem hom.*48.

Quemadmodum ſi quis febricitans, plenum frigidiſſima vas aqua rapuerit ab aliquo, & eam peſtiferã bibendi cupiditatem expleuerit, ac morti ſeipſum tradiderit, non eum vnde aqua rapta eſt, ſed eum qui rapuit accuſamus, & ſibiipſi iniuriatum cenſemus: Sic certò de auaris atque rapacibus cogitare debemus. Peiori namque febri iſti laborantes, alienarum rerũ rapina, habẽdi cupiditate, inflãmãtur. Si quis ẽt furore cõcitus gladio à latere cuiuſpiã rapto, ſeipſum occiderit, nõne qui rapuit, ſibi ipſi iniuriã intulit, cũ is à quo enſis raptꝰ ſit, nulla ſit vexatꝰ iniuria: Hoc ipſũ quoq; in pecuniarũ rapina fieri videmꝰ. *Homi.*52 *in Matt.*

Grauis morb. auaritia eſt fera inſuperabilis. Hãc Apoſtolus idololatriã vocat: non tñ tã formidabilis eſt idololatria, Cur tñ idololatriam vocat Apoſtolus: habent nonnulli pecunias, & iis vti non audent, ſed nepotibus reſeruant, & intactas ad alios tranſmittunt tunc tanquã dona Deo dicat tangere minimè audent q̃ ſi quando coguntur, tanquam ad nephas aliquod timidè veniunt. Præterea tanquam idolum lapideum, aureum clauſtris & vectibus cohibent, pro tẽplo arcam præparantes, & argenteis vaſis recondentes. Non ita aurum adoras vt ille idolum? Ille & oculos & animã traderet potius quàm idolum. Non aliter affecti ſunt auri amatores. Sed non adoro aurum, inquies? Neq; idolum dicet, ſed inhabitãtem dæmonem, Ita & tu, licet non aurum, tamen eius aſpectu & cupiditate animæ inſidentem dęmonem adoras. Dæmone enim grauior eſt pecuniarum cupiditas, qua multi magis perſuaſi ſunt, quàm illi ab idolis, quibus non omnia parent, huic verò omnia & quodcunq; faciendum ſuggerit, abſequuntur.

qui

Quid dicit auaritia? Eſto, omnibus inimicus, obliuiſcere naturam, contẽne Deum ſacrificium mihi teipſum offer. Dicto citius parent. Et idolis quidem boues; ſacrificãt auaritia, Offer mihi animam, inquit: & perſuadet. Vides quas habeat aras, quæ libamina accipiat *Idem hom.64.in Matth.*

Quemadmodum qui acutæ bilis feruore febricitant, non ſolum extinguunt ardorem potu, verum etiam incẽdunt, atque inflammant: Sic qui auaritia laborant, cum huic cupiditati omni bile acerbiori pecuniã offerunt maiori ſe ipſos flamma incẽdunt. Nihil quippe hanc ſitim ita extinguit, quẽadmodum ab huiuſmodi deſiderio teipſum liberum conſtituas: ſicut etiam acuta bilis, non potu ſed è contrario potius extinguitur. Sed hoc ipſum, inquies quo modo facere potero? Si perſpexeris nunquam rerum copia, huius te ardorem ſitis extincturũ, ſed ſolo diuitiarũ deſpectu ab hoc te tabifico morbo eripere poſſe. *Ibidem.*

Nemo dubitet facilius in paupertate q̃ in rerum copia poſſe pecuniã deſpici ac multo magis à diuitibus q̃ à pauperibus magnitudinẽ pecuniæ concupiſci. Veluti ebrius maiore ſiti uexat̃ q̃ qui modico uino uſus eſt. Et quẽadmodũ ignis addita materia magis efficit̃: ſic pecuniarum cupiditas adiectione auri magis extollitur. *Idem hom.1.in Mat.*

Vultis dæmoniacos & auaros inter ſe comparemus: Nunquam dæmoniacus ueſte induitur, ſed lapidibus ſeipſum acerbiſſimè cædens, per aſperrima & inuia loca à dæmone actus percurret. Quid igitur, ſi auaros peiora his aggredi atq; pati, adeò ut ludus, hęc ad illa uideantur, probabimus: fugietiſne, hanc ægritudinẽ? Eya igitur uideamus uter minus laboret. Nihil enim alter ab altero differre uidetur, cum uterq; omni nudo turpior reperiatur. Multò enim melius eſt audum omnino eſſe, nullaq; ueſte cõtegi, quàm rapta pecunia magnificas ueſtes ſibi comparare, qui mihi ueſtiti uidẽtur, ueluti qui treriis bacchi bacchantur. Nam quẽadmodum illi laruas & ueſtes inſanientium accipiunt: eodem hic quoq; pacto. Sicut itaq; dæmoniaci nuditatem à furore fieri uidemus, ſic hos amictus ab inſania non negauerim. Itaq; nuditate illa hic amictus miſerabilior, quod idem oſtẽdere conabor. Quẽ enim ex ipſis inſanis magis inſanire dicemus, eum ne q̃ ſe ipſum ſolũmodo

cædit, an eum qui tam ſeipſum quàm quoſcunq; obuiã habebit? Hunc uidelicet ultimũ. Dęmoniaci ergò ſeipſos denudant, auari autẽ obuios dum poſſunt Sed lacerãt illi ueſtes, inquies. O quantomagis unuſquiſq; lęſorum uellet laceratum ſibi potius indumentum, quam ereptum eſſe uniuerſam ſubſtantiã. Sed uulnera in hoĩs faciẽ non incutiunt: imò uerò paupertatẽ eis & inediam inferentes, corrodunt. Sed non mordent dentib. ſicut dęmoniaci. Vtinã dentibus morderent, & nõ malis omni dente acutioribus. Dentes .n. ipſorũ ſcutum & ſagittæ Sed non ſequunt̃ deſerta ut dęmoniaci: utinam eremum & non ciuitates popularentur, ut oẽs qui in urbe habitant in otio uiuerent. Sed non petunt lapidibus quoſcunq; obuios. & quid hoc eſt? Multo certè facilius eſt à proiectis lapidib. cauere q̃ literas & ſtipulõnes, charta & atramento in miſeriã inopum confectas, & mille uulnerum plenas euitare, *Idem hom.* 82.

Quemadmodum ſi quis amans mulierem, amplexu uti non poſſit extremo dolore cruciatur: ſic diuites facultate quam habent, ſi auari ſunt, nullo modo ſe ſatiare poſſunt: ſed tale ſibi accidit, quale de Eunuchis uir quidam ſapiẽs dicit: cupiditas Eunuchi uirginitatis adoleſcentulę florem nititur eripere. Sicut igitur Eunuchus uirginis amplexus ingemiſcit: ſic omnes qui diuitiis inhiant. *Idem hom.* 74.

Pecunię cupiditas tenebra eſt, qua efficitur, ut aliter q̃ ſe habeant res, uideantur: ſed quẽadmodum ſi quis in profundiſſimis tenebris, aut uas aureum, aut lapides pretioſos, aut ueſtes aureas uideat, dignitatem earum rerum diſcernere non poteſt, pariter certe auarus, optimarum rerum pulchritudinem nullo modo percipit, I*bidẽ*.

Mea quidem ſententia, cum mille dęmoniacis habitandum potius eſſet, quàm cum uno qui hoc morbo laboraret. Nam ęris quidem audiui, beneuolos niſi utiles ſint, inimicos dicunt & liberum hominem ſi poſſent, libenter in ſuam ſeruitutem redigerent: dęmoniaci uerò nihil huiuſmodi faciunt, ſed ipſi ſoli ſuo malo laborant. Et illi quidẽ multas domos euertunt, nomenq; Dei propter ipſas blaſphemãt, cõmunis ęrumna ciuitatum. atque orbis totius: dęmonibus autem exagitati, lachrymas nobis ita mouẽt, ut eorum facile miſereamur: & illi nõ ſentiunt plerumq;

quod

quod agunt: illi præmeditati oĩa faciunt in mediis urbib⁹ baccantes, ac nouam inſanientes inſaniam. Quando.n. omnes ſimul dęmoniaci tantum facinoris committent, quantum Iudas ſolus commiſit? *Idem hom.29.in Matthæum.*

Vt in morbis & fiſtulis, niſi quis prius fluctem humorẽ, & uulnus ſiſtat: quęcunque impoſuerit medicamenta, nõ amota morbi cauſa, omnia fruſtra contendet: ita & nos niſi manum ab auaritia, cohibuerimus, licet eleemoſinam demus, omnia in caſſum laboramus. *Idem hom.87. & hom. 32. ad pop. Antioch.*

An nõ cęde deterius eſuriei pauperem addicere, in carcerem conijcere, atque adeò una cum fame qua tu illum confeceris, & tormẽtis item dedere, & infinitis uerberib⁹ cædere? Quamuis enim hæc tu non facias, tamen ſi cauſa à te fuerit qua cauſa ea fient, facinoris auctor potius cenſeri debes, quàm quibus adminiſtris facinus idem peragitͬ, Et enim parricida mucrone ſtatim impacto, ad breue tempus dolorem inurens, tormentum ulterius non intendit. At tu ſycophantiis, uexationibus, inſidiis, lumen illi tenebras reddens, eò fraudis ac calamitatis illum adigens, ut millies mortem ſibi afferre precetur: cogitato quæſo quot mortes pro una afferas. *Idem hom. 11. in epiſt. ad Rom.*

Qui pluſquam permiſſum erat, manus colligebant, hi non manna ſed uermium plus & putredinis tum retulerunt. Idẽ auaris accidit & uoluptuariis: ut plus detrimenti reportẽt, plus iis ſit ſtercoris q̃ lucri & uoluptatis, ſed hi tanto deteriores q̃ illi, ꝙ Hebræi quidẽ ad errorem ſemel commiſſum, agnitum reſipuerunt. Ebrii autem & auari uermen tanto moleſtiorem in ſuos uentres & domos inſerunt. nec ſatiantur nec ſentiunt quidem. In uano conatu perſimiles, ſed pœna lõgè maior Quid enim locuples à paupere differt? Nam unum uterque corpus ueſtit, uẽtrem nutrit? Curis puto, quibus miſer conſumitur, Dei neglecta corporis inquinatione, animi perturbatione, diues auarus pauperem præcepit. *Idem hom.40.in 1.Cor.* *Coloſſ. 3.*

Auarus, qui & ſimulacrorum cultor eſt. Deficit à Deo auarus ſicut ſimulacrorum cultor. Et ne putes iſtud temere dici, eſt ſententia Chriſti: Non poteſtis Deo ſeruire & mãmonæ. Qui mammonę ſeruiunt ſeipſos extra ſeruitutẽ Dei

eiecerunt: Qui uero dominium ipſius abnegant, & inanimato ſeruiunt auro, clarum eſt eſſe idolorum cultore: Sed nullum inquis feci ſimulacrum, neq; conſtitui aram, neq; immolaui oues, neque uinum libando obtuli, ſed eccleſiam ingreſſus ſum manusque ad unigenitum Dei filium extẽdi. Dic mihi obſecro, unde probauimus militẽ? An ex eo quod cum reliquis satellitibus comitatur regem, & ab eo nutritur, illiusq; nomini accenſetur? an inde quòd quę illius ſunt curat? Si cum rege ſe facere & quę illius ſunt curare ſimulauerit, interea uerò res hoſtiũ agendas ſuſceperit, grauius delictum eſſe dicimus, quam ſi planè ſeipſum à ſeruitute regis abruptum, hoſtibus addixerit. At nõ mactas oues. Mactas uerò homines & animas rationales, illas quidem fame, iſtas autem maledictis. Iſto ſacrificij genere nihil eſt bacchium magis, nihil inſanius. Quis uidit unquam animas mactari? Maledicta eſt auaritiæ ara. Nam ad ſimulacrorum illam acceſſeris aram uidebis illam caprinum atq; bouinum olentem ſanguinem: ad iſtam uerò auaritiæ arã ſi ueneris, humanum ſanguinem uidebis miſerè & crudeliter exalantem. *Idem hom. 18. ad Epheſios.*

Quemadmodum aduerſi quidam ac furentes uenti, ſi in mare placidum irruant, ipſum funditus euertunt, adeò ut arena profundi ſupernis miſceatur undis, ita & pecuniæ cupidi oĩa penitus miſcent, neminem qui huiuſmodi eſt, amicum nouit. Sicut n. flamma uehemens ubi in ſyluã incidit, peruertit oĩa & deſolatur: Ita & iſta cupiditas orbẽ deſtruxit uniuerſum. Reges, principes, priuati, pauperes, mulieres, uiri, pueri, oẽs æque hac lue detinentur ac uelu ti caligo quædam orbem totum obſederit, nemo eſt q̃ reſipiſcat, etſi innumeris quotidie auaritiã inſectẽt maledictis, nullus tñ emẽdare uitiũ ſtudet. *Idem hom. 17. in 1. Tim.*

1. Tim. 6 *Radix omnium malorum cupiditas, quam quidã appetentes aberrauerunt.* Sicut enim cum quis recto itinere gradiens, ſi in aliud aliquid intendat animum, pergit quidem, ſed ſæpe dum neſcit, urbem illam partranſit, ad quam properabat, pedesque fruſtra ſui miniſterium præbent: ita fermè & in cupiditate contingit. *Ibidem.*

Timot. 3. *Sobriè uiuamus in hoc ſeculo.* Non modo abſtinentiã fornicationis indicat, ſed reliquarum perturbationũ. Igitur

qui

qui pecunias amat, ſobrius non eſt. Nam ſicut eſt corporum amor, ita pecuniarum: imò longè hic impotentior q. non tantam habet uim qua poſſit impellere. Namque & auriga illa impotens diceretur, non qui ſuperbum aut infrœnem equum non contineret, ſed qui manſuetiorem ſubiicere, moderariq́ue non poſſet. *Idem hom. ad Titum.*

Quid turpius uiro pecunias amante? Quæcunque enim meretrices mulieres faciunt, quæcunq; in ſena committũtur, non euitat efficere, ſed tam abſurda & ipſe operatur. Magis aũt fortaſſis illæ aliquid emittant, quàm iſte. Nã iſte ẽt ſeruilia, indecenti aduiandi modo perpetitur, rurſus audax, vbi non oportet: ubiq; uarius eſt, malignis hominibus & ſenibus, fortaſſis etiam perditis, & multo pauperioribus & uilioribus aſſidens adulatur, & alios bonos ex oĩ parte uirtutem habentes uituperat ferociter. Intueris ex vtraq; parte turpitudinem & impudẽtiam, & humilis eſt præter modum & glorioſus. Sed proſtant in ædibus meretrices, & hoc eſt earum crimen, quia corpus ſuum venundant pecuniæ cauſa. Sed paupertas & fames compellit, licet neq; hoc idoneum ſit ad excuſationẽ: poterant enim opus faciẽtes enutriri. Hic uero ſtat auarus, non in domo ſed in media ciuitate, non corpus ſed animam ſuam proſtituens diabolo, vt & voluptuetur cum ea & intret ad eã veluti ad meretricẽ, & impleta oĩ cupiditate egrediatur, & videat tota ciuitas, non duo uiri aut tres: & hoc proprium eſt meretricum, quia eius ſunt qui aurum dat, ſit ille ſeruus, ſit monachus, ſit quilibet, proponat aũt mercedẽ ſuſcipiunt: liberos uerò etſi oĩum ſint nobiliſſimi, ſine argento non admittunt: hoc ẽt iſti faciunt. Rectas quidẽ cogitationes, qñ pecuniam nõ habent, auerſantur: malis verò & Deo verè repugantibus cõmiſcentur, & pulchritudinem animæ perdunt. Sicut illæ q̃ natura deformes ac nigræ ſunt, & agreſtes, & craſſæ, turpes & malæ formatæ, & ex oĩ parte fœde: ſic ẽt iſtorũ efficiuntur aĩæ, & neq; externa politione deformitatẽ ſuã poſſunt contegere. Cũ.n. externa ſit deformitas quæcunq; adinueniant, quęcunq; excogitent, neq; ſub fictione latere poterunt. Quoniã uerò impudentia facit meretrices, audi prophetam dicentem; *Impudẽs facta es ad oẽs, facies meretricis ficta eſt tibi:* Hoc etiam *Hier. 3.*

ad auarum dici poteſt, impudens factus es ad oẽs. Non, ad iſtos, ad illos, ſed ad oẽs: Qũo? Non patrem, non filiam, nõ coniugem, non amicum, non fratrem, non benefactorem, nullum, vt abſolutè dicam reueretur huiuſmodi. Et quid dico amicum & fratrem & patrẽ? ipſum nõ reuereĩ Deũ, ſed oĩa fabulæ illi uidentur & riſus. *Idem.homil.15.ad Heb.*

Nònne rectè idololatriam auaritiam vocauit Paulus? Quantum enim illi honorem circa idola oſtendunt, tantum iſti circa veſtimenta ſua, & circa ea quæ habent ex auro confecta. Vſq; quo non cœnum illud euacuamus? Vſq; quo luto & lateribus adhærebimus? Sicut enim illa Aegyptiorum regi laborabant: ſic & nos diabolo laboramus, & flagellamur multo grauioribus flagellis: quanto enim anima præſtantior eſt corpore, tanto grauius curis flagellamur per ſingulos dies, & non timemus curam gerentes & trementes. Contemnamus pecunias, ne ſalutem noſtrã cõtemnamus. Dic mihi ſi haberes aliquem virum magnum tui curam gerẽtem: deinde cognoſceres quoniam ſemper victurus eſſet, & quòd non eum morte præuenires, & cuncta tibi impatiens, cum fiducia ſuis rebus uti permitteret: num uelles aliquid poſſidere? Nũ etiamſi omnibus nudus eſſes, ditiorem tamen te eſſe putares illum habendo. Quid ergo luges quia pecunias non habe. *Ibidem homil 20.*

Manus non faciens eleemoſinam, arida eſt: quæ uerò ét aliena aufert, ſceleſta eſt & impura. Nullus cum talibus manibus cibum ſumat, iniuria quippe eſt hęc diſcumbentium. Dic enim mihi ſi quis in tapetis & ſtraminibus mollibus, & auro textis linteaminibus diſcumbere nos faciat, in domo ampla, & ſplendida, & multitudinem miniſtrantium ante nos conſtituat, deinde vas aureum, uel argenteum præparans, in cibis plurimis, uel opiparis cumulans, & facultatem veſcendi tribuat, ſi modo patiamur eum manus nobis cœno uel fimo humano perungere, & ſic nobiſcum ad comedendum ſimul diſcumbere, quæſo an quis moleſtiam iſtam ſuſtineret, & contumeliam nõ iudicaret? Statim, opinor, exiliret ac effugeret. Nunc autem cęno re uera cœno non ſolum manus uides repletas, ſed etiam ipſos cibos, & non exilis, non refugis, non increpas, ſed ſi in poteſtate uel potentiâ fuerit, etiam magnum aliquid arbitraris,

traris,, & aĩam tuã delitiari exiſtimas, talibus ueſceris quę oĩ cęno peiora ſunt, auaritia.n.quouis cęno deterior eſt. Aĩam quippe non corpus polluit, & facit eã ut difficile diluatur: udes ex hoc cęno diſcumbenté punctã, & manus, & uultum, & repletam eius domum & repletã ét mẽſam ſtercore: & quicquid aliud adhuc immundius, & ſpulcius dici põt, illi cibi pollutiores & ſceleſtiores ſunt. *Ibi.hom.25.*

Amor pecuniæ ut fera quędam & crudelis domina, omnium corda poſſidet, & tyrãnica dominatione deuincit. Sæuit ut barbarus, ſeruet crudeliter ut tyrãnus, debacchatur impudenter ut meretrix, nuſquam miſeretur, nuſquã pudet. Et cum lupis, urſis, leonibus ferocius ſęuiat, ſuauis tamen uidetur hominibus & amabilis, melle, imò & fauo ipſo dulcior. Cumq; his qui eam deſiderant, gladios acuat quotidie, foueas paret, ſcopulisq; eos mille, & mille naufragijs illidat, experitur tñ ab eis. Volutari in cœno eius tã quam ſues delectãtur, & ut canthari ſtercus eius euoluũt. Tales quodammodo omnes qui auaritiæ huic manus dederunt, infeliciores & turpiores etiã eſtis immundiſſimis animalibus. *Ibidem hom. quod nemo lęditur niſi à ſeipſo.*

Non par eſt corporum uincere concupiſcentiam & pecuniarum, ſed maior illic eſt labor. Cur tandem? Quoniam uoluptas quidem naturalis eſt, & corpori noſtro inſita, pecuniarum autem curam nequaquam. *Ibid hom.6.*

Nullum inter auri ſollicitos collectores & cœni atque laterum operarios diſcrimen eſt. Nam ut tunc Pharao atrociſſimus ille tyrannus flagellis ad colligendas paleas compellebat Hebræos: Sic etiam nunc diabolus ad officium laterum flagellis cupiditatum multos incẽdit. Quid autem aliud aurum quam cœnum & argentum quam palea? Sicut ergo palea ignem, ac pecuniæ cupiditas auaritiæ flammam incendit, & quaſi cęnum coinquinat poſſidentes. Sicut olim Moyſes à deſerto miſſus eſt ſaluator: ita nũc filius Dei de cœlo. *Ibidem hom.40 in Math.*

Veſana diuitiarum cupiditas eſt morbus inſanabilis fornax quæ nunquam extinguitur, tyrannis per orbem lõgè diffuſa, diuitiæ ingratæ ſunt fugitiuæ, homicidæ, crudeles & implacabiles, beſtiæ incicurabiles, præcipitium undiquaq; præruptũ, ſcopulus aſſiduis plenus fluctibus, mare

innume-

numeris ventis agitarum, tyranni acerbè imperãtes, nunc quouis barbaro ſæuiores, inimicę irreconciliabiles, quęq; nunquam erga eos a quibus poſſidentur. remittunt ſimul tatem. *Idē hom. cū Sarton. & Aurel. actī eſſent in exiliū Tom. 5.*

Auarus vir ſimilis eſt inferno. Infernus enim quantos mortuos deuorauerit, nunquam, dicit ſatis eſt: Sic etſi omnes theſauri circunfluxerint in auarum, nunquam ſatiabitur. *Aug. epiſt. 5 ad Ioannem comitem.*

Dies quintus produxit animalia quæ ex aqua, Dei iuſſu procreata ſunt, in quibus mirabilis Dei ſapientia eluceſcit. Ceti & volucres carniuoræ in memoriam nobis redigunt hoīes auaros & præuaricatores. Sunt etenim ab vna radice tam aqualia q̃ volatilia procreata, & quædam naturale ius obſeruant, nulli imbecilliori iniuriam inferēdo, verum decenter legem Dei cuſtodiunt, & victitant ſeminibus terræ. Quædam verò ex iſtorum grege tranſgrediuntur Dei legem, carnes vorant, & infirmiora iniurijs afficiunt. Ad eundē modum quotquot ſunt in ſanctorum album relati, legem Dei ſedulo obſeruant, neminem lędunt, nemini q; iniuriam afferunt ſanctè & iuſtè viuentes Cæterum raptores, homicidæ & impij nihil differunt à cetis feris & carniuoris auibus. *Theo. Antioch. li. 2. ad Antolyo.*

Infernus mortuis non repletur, ſed quanto plures ſuſceperit, tanto plures deſiderat. Imitatur eum auaritia, qua ſatiari non poteſt, ſed quanto plus habuerit, plus requirit. *Theophilus Alexandrinus, epiſt. 3. Paſchali.*

Congerantur bona oīa quæ expetere pōt animus, nunquam tñ explebunt inexplebilem animum, non magis q̃ vllus ſufficiet humor ad ſanandum eum cuius deſiderium non eſt ex inopia, ſed ex ęſtu ardentium viſcerum oritur, non enim ſitis illa ſed morbus eſt. *Seneca de conſolatione.*

Famulus ſecuram vitam ducens, quocunque demum victu alatur, dulci ſomno reficitur. At qui pecuniis ſeruit, herum habet importunum, qui dormire eum non ſinit, curam ſcilicet, augendi lucri anxietatibus plenam. *Olimpiodorus in Eccleſiaſten. cap. 5.*

Omnes iniquitatis ſpecies morbi ſunt ipſius animæ. Adeò verò grauis eſt & intenſus auaritiæ morbus, vt radix malorum omnium meritò nominetur. Inquit ergo: Vidi

aſſeruátas opes in perniciem poſſidentis. Aut enim peregre proficiſcens, perdit auarus diuitias, eum propter eas nonnunquam graſſatorum inſidias raptorumque patiatur: aut ſi cætera euadat incommoda, vita demum excedens pecunijs tunc priuatur. Planeq; intelligit ſe pro incerta re atque inſtabili laboraſſe, vt quibus omnino cariturus erat, pecunias congregaret. *Ibidem*:

Quid laboras in ventum, cùm ſint diuitiæ prorſus inſtabiles, & aquatilis bullæ cùm detumeſcit, ꝑ ſimiles? Sed & ipſa auaritia in tenebris elangueſcit: hoc eſt, in ignorãtia & luctu. Auarus. n. neq; ſui ipſius miſeretur, cùm parcè ac vix congeſtis vtatur, ſed etiam triſti inſuper iracundia ſimulatur, & leui occaſione in contentionem ſurgit & excandeſcit, anima graui ægritudine occupat̃. *Ibidem*.

Ferunt Seleucidem auem inſatiabilem in eſu locuſtarum, ꝙ ad hominum vtilitatẽ Deus excogitauit. At auarus in multorum detrimentum animum habet inſatiabilem, quotcunq; cernit oculus, tot auarus appetit, non ſatiatur oculus aſpectu, neq; auarus expletur accipiendo, infernus non dicit ſufficit, neq; auarus vnquam, ſatis eſt: miſerrimè homo quando frueris præſentibus cùm ſemper adipiſcendi laboribus detinearis? Væ qui coniungũt domum domui, & agrum agro, ait Eſaias. An non & tu facis? Malus in urbe cohabitator auarus, malus in agro, mare nouit terminos ſuos, nox nó trãſilit antiquas leges auarus tẽpus non reueret̃, terminos occupat, omnia depaſcit, & tanꝙ fluuij ex paruis initijs orti, deinde paulatim ꝑ incrementa ſumẽtes vires violẽto impetu quicꝗd obſtat ſecũ rapiũt. *Iſidorus Clarius oratione 36. contra auaros*.

Quemadmodũ hydropicorum deſideria nunquã externo humore adhibito ſaturantur aut tollunt̃, niſi interna coporis diſpoſitio curet̃: Sic concupiſcentia illa plura habendi nunquã exſaturatur niſi uitium quod in animo eſt, ratione aliqua corrigat̃. *Polybius lib. 13. hiſt. in principio*.

Vt Chius ille vina optima vẽdebat alijs, ipſe vappã potabat: Sic ꝗ oĩa deprauãt, nec ſuis ipſorũ bonis fruuntur. Huius ſeruus interrogatus ꝗd ageret Dñs? Cùm adſint, inquit, bona, quærit mala. *Plutarchus in Moralib.*

Quemadmodum adulteri alienas vxores adamãt, ſuas

conten-

contemnunt: Sic quidam aliorum bonis magis delectantur, ſua eleuant, aut etiam negligunt. *Ibidem.*

Vt ij quos dolentes ſopor occuparit, triſtia ſomniant: Ita qui inuidia, ſuperſtitione, auaritia laborant. *Ibidem.*

Vt membrum ſcabioſum ſemper opus habet frictu: Ita cupiditas animi nunquam ſatiatur. *Ibidem*

Quemadmodum apes ad mellis. Ita auari ad lucri odorem confluunt. *Idem in Moralibus. Meminit eius etiam Maximus ſermo. 12.*

Hominis auari vita ſilicernio, hoc eſt, funebri cõuiuio ſimilis eſt. Cùm enim habeat omnia cætera, exhilaraturũ non habet. *Ariſtonymus, Apud Stobæum ſerm.* 8. *de iniuſtitia, & Antonium in Meliſſa, ſerm.* 34.

Quemadmodum is qui bonum habet equum, imperitus autem equitandi eo nequaquam delectatur. Sic homines prædiuites colligunt quidem opes, harum autem vſum cùm neſciant, voluptatem nullam ex his capiunt. *Stobæus: ſerm.* 90.

AVDITOR.

SIcut ſi quis odoris ſaporisque vinum ſuauiſſimum cõuiuijs ſuis apponat in phialis poculisque minus elegãter affabreq́; inſculptis, nihilo ſecius qui ſitientes accumbunt, vino ſe imbuunt, neque poculorum materiam artificiumque inſpiciunt, ſed vinum laudant, quod cum magna ſitis voluptate exhauriunt: itidem agant & auditores. *Theodoretus ſerm.* 8. *de Græcarum affectionum curatione.*

Non vides quod camelum animal impurũ eſſe lex pronũciat, q̃a ruminat q̃dé, ſed nõ diuidit vngulas: Atq́ ſi cũm hanc ita vt ſonat, cõſideremus, nõ video quã rõne hẽat: Qđ ſi introſpiciamus penitus, apparebit rõ. Quemadmodũ.n. quodlibet ruminãs cibũ ſemel deuoratũ, & rurſum ſub dentes reuocatum atterit: Sic aĩa cuiuſcunq́; diſciplinarum ſtudioſi poſtquàm per aures recepit cõtemplatione dignũ aliquid, obliuioni hoc non tradit, ſed per otiũ ſecum ipſa retractat: ſingula, & cuncta ſibi reducit in memoriam. Memoria porrò nõ quæuis bona eſt, ſed ea ſola

quæ

quæ rerum bonarum meminit. Malarum enim non obliuiſci, nocet maximè *Philo. lib. de agricultur.*

Canes venaticos imitatur prudēs ac ſapiens auditor, huc illucq; feras quærentes. Ipſe enim non intellectam rem ſæpe ac multum inueſtigans interroganſq; tandem aſſequitur. *Cyrillus Alexand in* Ioan. *lib. 1. cap. 2.*

Non oportet hoc animo ad audiendum accedere quo ad ſpectaculum, puta, tantum delectemur, ſed vt meliores efficiamur. *Plutarchus in Moralibus.*

Vt ad ſacrum epulum, ſic ad auditionem oportet placidum ac beneuolum accedere, vt benedicta probes candidè: aut ſi parum rectè dicat, tacitus notes, quam ob rem errauerit, & animi conatum certè probes. *Ibidem.*

Vt qui ad conuiuiū acceſſit, vtitur appoſitis, nec aliud requirit: ita dicentem tacitè audire oportet, donec qui dicit, perorarit, tum ſi lubeat, vtilem aliquam quæſtionē proponere. *Ibidem.*

Vt non impletur vas, quod ſemper effundit, nihil accipit: Ita non accipit ſapientiam, qui ſemper loquitur, nunquam auſcultat. *Ibidem.*

Non conuenit, ut in tonſtrina ſurgens, ad ſpeculum contempleris teipſum, num rectè ſis curatus: Ab oratione diſcedens, non expendas, num melior ſis factus, aut deterior ex auditione. *Ibidem.*

Non ſic ad audiēdum eſt accedendum, vt uelis inungi & oblini fucis, quò nitidior fias, ſed gratiam hēas, ſi uelut alueare acri fumo, ſic ipſe mordaci ſermone purgeris animo, qui cæcutientiæ & lippitudinis eſt plenus. *Ibidem.*

Qui coronas nectunt belliſſima quærunt, non viliſſima at apes etiam amariſsimo thymo inſidunt, atq; inde mellificium colligunt: Sic oportet auditorem non floſculos orationis voluptatis cauſa ſectari, ſed vim ſententiarum, & utilitatem. *Ibidem.*

Vt qui comœdos audiunt, non ob hoc audiunt, vt ipſi comœdi fiant, ſed vt voluptatem capiant. Ita nunc permulti concionantem audiunt, non ut imitatione meliores fiant, ſed vti delectentur. *Ibidem.*

Vt in obſonijs nō ſolū ſeqmur voluptatē, ſed ēt ſalubritatē: Sic in audiendis & legendis auctoribus. *Ibidem.*

Vt

Vt pulli in volucres ſemper hiantes pendēt de ore alieno: Sic quidā moleſti ſunt docenti, qđ neceſſarium ſit eis omnia māſa in os inſerere, nihilq; tradāt ipſi ſibi. *Ibidem.*

Vt amantes candide interpretantur vitia quædam: Ita debent & auditores dicentium. *Ibidem.*

Vt in ludo ſphæræ alterius eſt cōmodè mittere, alteri⁹ ſcitè excipere: Sic in audiendo cōuenit vtrumq; ſuo fungi officio, tū eum q diſſerit, tum eum q auſcultat. *Ibidem.*

Vt venatores non ſinunt canes quiduis olfacere, aut mordere, ſed integros eos ſeruant feræ: Sic oportet aures & oculos non ſinere quouis vagari, ſed rebus neceſſarijs reſeruare. *Ibidem.*

Vt diligentius ſeruanda eſt ea porta, quà uia ſit ad regiam: Ita cautius ſeruandus auditus, ꝙ maximè ſit cū rationali animi parte coniunctus, & ꝙ per eum admittiť, maximè poteſt vel iuuare vel lædere. *Ibidem.*

Fruſtra clauduntur portæ ciuitatis, ſi vna relinquatur aperta, per quam hoſtes irrumpant: Ita non ſatis eſt in cęteris temperatum eſſe, ſi auditus pateat pernicioſis ſermonibus. *Ibidem.*

Iudex in cauſa nihil tribuens amori tantùm rē ꝓpēdit ac ſecundū eā pronunciat At in audiendis philoſophis, multis lapſib. cādidè fauendū eſt. Vnde veteres iuxta Mercurij ſtatuam, Gratiarū itē ponere ſoliti ſunt *Ibidem.*

AVLICVS.

QVemàdmodum qui valde febricitant, appetitum & robur amittunt: Sic qui principum aulas inhabitant, mentem & bonos mores perdere ſolent, niſi frequētér animò repètant hoc dictum, Noſce teipſum. *Antonius Monachus ſermò 59. ſententiarum.*

Indicæ teſtudines meridiano tempore blandiente, gaudent totos dorſo per tranquilla fluitare, donec oblitis ſui ſolis vapore ſiccetur cortex, vt mergi nequeant, iamque inuitæ natent, oportunæ venantium prædæ: Ita quidam ſpe magnarum rerum allecti in principum aulas ſeſe conijciunt, & adeò deliniuntur aulæ delitijs, donec imprudētes eo redigantur, vt non poſſint, étiamſi velint, in ſuum otium ſeſe recipere, *Plinius lib.9.cap.*10.

Vt Heli-

Vt Heliotrophium ac Lupium circumaguntur cùm ſole, & quocunque ſe mouerit ille, eodem deflectũt & hęc cacumen: Ita proceres aulici quocunque regis ingeniũ vergit, eò propendent omnes. *Idem lib.18 cap. 14.*

Gracca leguminis genus eſt, adeò gratum columbis, vt ea ſemel guſtata negent illas poſteà ad hoc loco profugere: Ita qui ſemel aulæ mel & honorem guſtarunt, nũquã ab aula poſſunt auelli. *Idem cap.16.*

Sunt arbores aliquot quæ poſt ſolſtitium inuertunt ſua folia, ut ulmus, tilia, olea, populus, alba ſalix: Ita vulgus procerũ ſimulatq; princeps vitæ genus, in diuerſum commutarit, vertunt & ipſi vultum, cultum, orationem & omnia. *Idem lib.18. cap. 28.*

Vide amicitia principum.

BAPTISMVS.

QVemadmodum qui ſomnum excuſſerunt, ab eo tẽpore protinus intus vigilant, vel potius quemadmodum qui oculorum ſuffuſioné conantur abſtergere, non extrinſecus illis lucem ſuppeditant, quam non hẽnt ſed quod oculis impedimentum afferebat, depellentes, liberam reliquit pupillam Ita etiam qui tingimur abſterſis peccatis quæ diuino ſpiritu, inſtar caliginis, tenebras offundebant, liberum, ab omniq; impedimento vacuum, & lucidum habemus ſpiritus oculum, quo ſolo quod diuinum eſt, intuemur. *Clemens Alexand. lib. 1. Pædag. cap. 6. Ibidem vocat baptiſmum, medicamentum pæonium.*

Si tibi dies nuptiarum proponerentur, an non relictis cæteris rebus omnibus, de apparatu conuiuij eſſes ſollicitus? Sanctificaturus autem ſeu deſponſaturus animam cęleſti ſponſo, an non poſtpones corporalia, vt accipias ſpiritalia? Non licet bis aut ter hoc lauacro vti, vt ſi forte ſemel fueris eo fruſtratus, deinceps corrigas: *Cyrillus Ieroſolimit. præfatione catecheſeon.*

Hæc verò quæ de lauacro regenerationis per ordinẽ tradimus documenta, ſi hodie neglexeris quando tãdem corrigẽtur? Exiſtima tempus id eſſe plantationis arborũ, quo niſi fodiamus & inſeramus, quando tãdem poterit rectius plantari, quod ſemel eſt malè plantatũ? Aedificiũ

quoddam

quoddam eſſe intelligas catacheſin, ac niſi ordine vinculis cōſtringamus ſtructurā, ne q̃d laxum & hians reperiatur, debile fiet ædificium: ſed eſt operæ pretium lapidem lapidi apponi, & angulum angulo coniungi, atq; ſuperfluis abſciſſis perfectas ædes efficere. Ad eundem modum ad fuerimus tibi tanquam lapides cognitionis: audire oportet de Deo viuente: audire neceſſe eſt de reſurrectione & alia per multa ex ordine dicenda ſunt. *Ibidem.*

Magnum eſt ſanè propoſitum hoc baptiſma: captiuitatis liberatio, peccatorũ remiſsio, mors peccati, aīæ regeneratio, veſtimentũ candidũ, ſignaculum ſanctũ & indelebile, currus ad cœlum, delitiæ paradiſi, regni cęleſtis cōciliatio, chariſmaq; adoptionis filiorum. *Ibidem.*

Quemadmodũ Ieſus mundi totius peccata recipiens mortuus eſt, vt mortificato peccato reſtituat te iuſtitiæ. Sic & tu deſcendēs in aquā, quodámodo cōſepultus illi, ſicut ille in petra, exciteris rurſus in nouitate vitę ambulans: Deinde cũ gratia confert, tūc rurſus tibi aduerſus cōtrarias uirtutes dat poteſtatē. Quēadmodũ. n. ille poſt batiſmũ & quadraginta dies tentatus eſt non & ꝙ antea no poſſet vincere, ſed ꝙ ordine oīa & ſucceſsiuè facere volebat Sic & tu ante baptiſmũ aduerſarijs reluctari nō audebas. Accepta verò gratia, deinceps cōfidēs armis iuſtitiæ, decertato, & ſi vis ēt euangeliza. *Idem catecheſi 3.*

Quòd ſi aliquis in illo mouetur ꝙ quidā qui ægri baptizantur, ſpiritibus adhuc immundis tētentur: ſciat diaboli nequitiam pertinacem vſq; ad aquam ſalutarem valere, in baptiſmo uerò omne nequitiæ ſuæ virus amittere. Quod exemplum cernimus in rege Pharaone, qui diu reluctatus, ac in perfidia ſua demoratus, tam diu reſiſtere potuit, & perualere, donec ad aquam veniret, quò cùm veniſſet, & victus eſt, & extinctus. *Cyprianus lib. 4. epiſt. 7.*

Sicut ſcorpij & ſerpentes, quin ſicco preualēt, in aquā præcipitati, præualere non poſſunt, aut ſua venena retinere: Sic & ſpiritus nequā, qui ſcorpij & ſerpētes appellātur, & tamen per nos data à Domino poteſtate calcati, permanere vltrà non poſſunt in hominũ corpore, in quo baptizato & ſanctificato incipit Spiritu ſanct⁹ habitare. Hoc deniq; & reb. ipſis experimur, vt neceſsitate vrgente in

te in ægritudine baptizati, & gratiam conſecuti careant immundo, quo antea mouebantur & laudabiles in Eccleſia viuant. *Ibidem.*

Renouabitur ſicut aquilæ iuuentus tua. Aquila enim cùm fuerit mortua ex ſuis reliquiis renaſcitur, ſicut per baptiſmatis ſacramentũ cùm fuerimus peccato mortui, renaſcimur Deo ac reformamur. *Ambroſius lib 2. de pœnitentia cap. 2.*

Iſrael olim in Moſem, in nube, & mari baptizatus eſt. Tibi nimirum figuras, & quandam inſequentiam temporum monſtratæ veritatis formam oſtendens: Tu autem baptiſmum fugis non in mari figuratũ, ſed in veritate & ſpiritu perfectum, nõ in nube, ſed in ſpiritu: non in Moſé conſeruum, ſed in Chriſtũ creatorem inſtitutum. Niſi.n. Iſrael mare tranſiiſſet, nunquã à Pharaone diſceſſiſſet. Sic tu niſi per aquam trãſieris nũquam à diaboli ſæua tyrannide liberaberis. Nec vnquã ille ex ſpirituali petra bibiſſet, niſi ex figura baptizatus fuiſſet: nec tibi aliquis veram potioné, niſi verè baptizato pbebit. Pané angelorũ ille poſt baptiſmũ accepit: Tu aũt qũo viuenté comedes pané, niſi ſumpto prius hoc ſacramento? Quin & ille p baptiſmũ in terrã promiſſionis eſt ingreſſus. Tu aũt qũo in paradiſum hoc carens penetrabis? Nonne uides quod ligni viam gladius igneus cuſtodit, infidelib. quidem formidandus, credẽtib. verò propitius, ac amœnè coruſcans Et verſatilem illum fecit Dominus, quando fidelem conſpexerit, enſis terga oſtendit Hoc verò charactere ſacro carentibus os aciéque intentat. *Baſilius in exhortatione ad baptiſmum.*

Non recens credatur baptiſmi conſtitutio, Aquis quippe diluuij, totius mundi expiata ſunt peccata: & qui in arca reconditi erant, per aquam ſalui facti ſunt. Id baptiſmi typum geſſit, per quem ſordes omnes peccatorum deponuntur, teſtante Petro 1. epiſt. cap. 3.

Inſuper populus Iſrael duce Moſe mare rubrum ſicco pede pertranſit, ſubmerſis ibidem Aegyptijs, quod per baptiſmi ſuſceptionem totam diabolicę prauitatis cohorté à nobis dimoueri inſinuat, vt teſtis eſt Paulus, 1. Cor. 10. Quid prætereca populus Iſraeliticus Ioſue ductu, Iordanæ traiecto in terram promiſſionis perducti ſignificant, niſi Chriſto autoré quicunque lauacri baptiſmum ritè ſuſce-

perint, in terram viuentium tandem peruenturos? Quid Naaman Syrus ſepties in Iordane ablutus, & à lepra mundatus nobis innuit: niſi baptiſmo Chriſti lotos, ab omni prorſus animę lepra, peccatoq; purgari? Quid denique aquæ expiationis ſecundum veteres legis ritum tollens immunditiam ex contractu morticinorũ contractã denotat: niſi aquam baptiſmi, omnem prorſus animi impuritatem abſtergere. Poſtremum hanc baptiſmi gratiam prę ſignauit probatica piſcina, in quã poſt aquæ ab Angelo motionem deſcendens, quacumque tenebatur ægritudine lãguidus, illicò ſanabatur. Non aũt ſimpliciter ſanabat aquarum piſcinæ natura (ſemper.n.hoc fieret) ſed in Angeli deſcẽſione. Sic & in baptizatis non ſimpliciter aqua operatur, ſed cũ ſpiritusſancti acceperit gratiã tunc oĩa ſoluit peccata. *Cyrillus Alexandrinus lib 6. in Ioannem. capite decimoquinto.*

Quemadmodum mare baptiſmi typum gerens ſeparat à Pharaone: Sic & lauacrum hoc à diabolica ſeruitute. Illud quidem occidit hoſtem in ſeſe, moritur & inimicitia quæ nobis fuit cum Deo. Ab illo populus exijt illæſus. Aſcendamus & nos ab aquis tanquam ex mortuis viui, ſeruati per gratiam eius q̃ vocauit nos. At vmbra quã fecit nubes figura eſt de vi proficiſcente à ſpiritu ſancto, quæ flammam cupiditatum mortificando membra, refrigerat. *Baſil. de Spiritu ſancto.*

Sicut pictores in tabulis pingendis, primò albas circunducere lineas omni libertate ſolẽt, repingũt, corrigũt priuſquàm colores ſuperinducãt: Ita in eo qui ex paganiſmo ad Chriſtianiſmum Iudęus venit, antequã adhibeatur vera ſpiritus tinctura, quę fit per baptiſmum, malè inſitas cõſuetudines oportet delere. *Chryſoſto. hom. 2. ad pop. Antioch.*

Vt igitur ſtatuam auri metallo confectam, aliquanti tẽporis metis fumo & puluere, & æruginis ſordibus coinquinatam, cùm artificis manus acceperint, renouant fornacis ardore, & ſplendidam nobis lucidamq; demonſtrãt: Ita & noſtram naturam Deus æruginatam mole peccati, & malorũ geſtorum fumo violatam, & omni pulchritudine quam ei primò donauerat, denudatam, in illos aquarum fontes tanquam in purgatorium mittit: & pro flamma, ſpiritus gratiã ſubminiſtrat: & exindè rudes effectos,

etiam

etiam Solis radijs eleuat clarius lucentes veterem hominē conterens, nouum autem oſtendens longè meliorem: & iſtam nobis quaſſationem, & myſticam purificationē obliquo ſermone olim propheta demonſtrabat, dicens. *Sicut vaſa figuli conteres eos.* *Ibid. hom.4. ad Baptizandos. Tomo.5.*

Non.n.dixit, ſicut uaſa fictilia. Sed ſicut vas figuli. Nam confracta uaſa figuli iā nulla emendatione corriguntur, ſemel figuram per flammas ſortita: uaſa aūt figuli non ſunt fictilia, ſed argilla cōpoſita. indè & ſi caſu fuerint peruerſa facile ad priſtinā figurā artificis reformant induſtria. *Ibid.*

Non dignatur rex in exercitū ſuum aſcribere q̃ ſeruili ſunt cōditione. Vnigenitus autem Dei filius neq; publicanos, neq; magos, neq; ſeruos & his ēt deſpicatiores, & pauperiores omnes nonnullos etiam manco, diſtorto, & ſordido etiam corpore, in filios accipere non dedignatur. Tāta fidei uis, tanta gratiæ exuberantia, ut quemadmodum ignis, ſi metallorum terram attigerit eam quàm primum aurum reddit: Sic & longè magis pro luteis aureos baptiſma facit quos abluerit, cum ſpiritusſanctus tāquam ignis illa ipſa hora animos noſtros ingrediatur, & terrena aſſumpta ſimilitudine, cœleſtem illam nouam & claram, tāquam ex fornace fulgentem, referat. *Idem. hom.9. in Ioannē.*

Chriſtus Nicodemum ad fidem, & de baptiſmo doctrinam medio exemplo inter ſolidi corporis naturā & incorpoream adduxit, uēti ſcilicet impetus, & ab aqua orditur, quæ terra tenuior & vento craſſior eſt. Vt ergo elementū terræ ſubſtratum eſt totum autem Dei fuit opificis: Sic aquę hic elementum ſubijcitur, & totum ſpiritalis eſt gratia. Tunc in animam viuētem factus homo, nunc in ſpiritum uiuificatum fit, ſed magna differentia. Aqua uitam alicui non dat: ſpiritus non modo per ſe uiuit ſed alijs quoq; uitam largitur: mortuis etiam reddit. Tunc poſt factā creaturam homo formatus eſt: hic contra, ante nouam creaturam, nouus homo creatur, & primus naſcitur: tum mūdus transfiguratur. Vtq; totū à principio formauit: ita & nunc totum creat. Sed tunc faciamus, inquit ei adiutorium: nūc minimè. Quippe qui gratiam ſpiritus accepit, nullo alio indiget. Qui in Chriſti corpore perficitur, alio ei non opus auxilio, Tunc ad Dei imaginem fecit hominem:

nunc Deo familiarē reddit, Tunc animantes ei ſubiecit: nunc ſupra cœlos eius propagat imperium. Tunc paradiſi eum incolā conſtituit: nunc cœlum aperit: tunc ſexta die factus eſt. nunc prima vna cū luce. Quib. conſtat ad quanto hac meliorē uitam & perenniorem, adeoq; nullū finem habiturā efficiant: Quātoq; altior & ſubtilior per baptiſmum regeneratio quam vel prima ex terra formatio, vel ſecunda ex latere vel tertia ex ſemine. *Idē hom. 24. in Ioan.*

Præclara & expetenda myſteria. At nullus animam agens capit lotionem. Non. n. illud tp̄s eſt myſteriorū, ſed teſtamentorum myſterium tp̄s, eſt ſanitas mentiū & puritas animarū. Etenim ſi de reb. ad hanc uitam corporalem pertinentibus, non permitterent leges ordinare, quoties teſtari volens non admodū conſtat aío, præſertim cū de ſui ipſius facultatib. præſcripturus ſit, qūo qui de regno cęlerū docetur, deq; bonis illis ineffabilibus. poterit ad plenū viam percipere frequenter & à morbo factus attonit⁹? Qñ verò futurum eſt, vt illa verba dicas Chriſto, cóſepultus cū illo, cū iam ſis mox abiturus? Tu perindè facis ac ſi quis tū poſtulet aſcribi militiæ, cū iam bellū eſt ſoluendū: aut ſi athleta tum ueſtes exuat, cum iam ſurgere ceperint ſpectatores è theatro diſceſſuri. *Idem hom. 1. in acta Apoſt.*

Si rex miſſis literis iubeat vinctos è carcere dimitti, gaudium eſt ac lætitia, Deus autem mittit ſpiritum è cœlis, non reliquias pecuniæ debitæ, ſed vniuerſa peccata condonans & omnes fletis ac eulatis. *Ibidem.*

In alteram euadit creaturam. Quando namq; ad vitā æternam fide profitetur, alteram profitetur creaturā. Accepit puluerem de terra & finxit hominē. Poſtea verò non amplius puluerem, ſed ſpiritum ſanctum? Illo fingitur, illo componitur, quemadmodum & ipſe in utero uirginis, fingitur quidem & in aqua nouus homo, accepit verò aliter animantem ſpiritum. Poſtea quàm autem iam formatus eſt non ducit ad illum beſtias, ſed dęmones & ducem ipſorum, & dicit. *Calcate ſupra ſerpentes & ſcorpiones.* Non dicit, faciamus hominem ad imaginem noſtram, ſed quid? dat illis poteſtatem filios Dei fieri. Qui ex Deo inquit, nati ſunt. *Idem hom. 6. ad Coloſſ.*

Luc. 10.

Heb. 6. *Denuò crucifigentes filium hominis ſibimetipſis.* Sicut enim

mortuus

mortuus eſt Chriſtus in cruce:ſic & nos in baptiſmate, nõ carni ſed peccato. Intuere nunc mortem & mortem. Ille mortuus eſt in carne noſtra, verus homo ſepultus eſt, & reſurrexit nouus, conformi: factus ſimilitudini mortis eius. Si ergo neceſſe eſt baptizari iterum, neceſſe eſt eundem ipſum mori. Idem. hom. 9. ad Hebræos.

Voluntariè peccantibus non relinquetur pro peccatis hoſtia, ſed terribilis expectatio iudicij. Arbores quæ bene plantatæ ſunt & reliquam habuerint diligentiam, agricolarum adhibitã manibus atque laboribus, ſi nullam referunt viciſſitudinẽ radicitus euulſæ igni traduntur. Tale quiddam & in cauſa contigit baptiſmatis. Cum enim nos Chriſtus plantauerit, & irrigatione ſpiritali potiti fuerimus: ſi deinde nullum fructum afferamus, ignis nos expectabit gehennæ, & flamma inextinguibilis. *Ibidem hom. viceſima.* Heb. 6.

Sicut ſcintilla ignis exigua in profundi maris pelagus cadẽs, aquarũ copia nõ paulatim, ſed ſtatim extinguit, & ilicò nihilũ eſſe demonſtratur: ita oĩs humana malitiã qñ ad natatoriã celeſtium fontium voluerit peruenire illius ſcintillę facilius extinguit ardore. Et ob q̃ cauſam iniquis, hoc qđ nobis peccata concedit, non lauacrum purificationes dicetur, ſed lauacrũ regenerationis? Quia nõ nobis ſimpliciter peccata concedit, nec ſimpliciter purificat, ſed tãquã è cęlo generatos facit, nõ.n. vas ſimpliciter purgat, ſed integrũ nouat iterum. Nam cum uaſa purgẽtur, & ſi diligẽtia multa terguntur, quędã ueſtigia nihilominus retinẽt uetuſtatis, & priſtinã maculam non amittunt. Illa autem quæ cõflatorio cõmittuntur, cum flãma fuerint renouata omnem maculã præteritę fœditatis amittunt. *Idẽ ho. ad baptiz.*

Cum obtuleris preces, & ſubſcriptam acceperis chartã, non requies quali calamo ſubſcripſerit rex, neque in quali charta, neque quali quòue atramento, ſed unum ſolummodo quæris, ſi rex ſubſcripſerit: ſic & in baptiſmo, charta conſcientia eſt: calamus, lingua ſacerdotis: manus, gratia ſpiritus ſancti. Huic ergo per epiſcopum, ſiue per ſacerdotem ipſa manus ſcribit, nos miniſtri ſumus, non authores. *Idem. hom. de reditu eius Conſtantinopolim ex Aſia.*

Quemadmodum impoſſibile omnino erat per mare rubrum pertranſire, niſi miraculo facta via fuiſſet: Sic à

priore vita ad cœlos conſcendere, ſinè meditatione baptiſmi non poſſumus, *Idem homelia. 40 in Matth.*

Emittitur de arca coruus & non redijt, & poſtea pacem terræ noſtræ columba ſpiritusſancti nuncias: Ita & in baptiſmate eccleſiæ, teterrimo alite expulſo, id eſt, diabolo pacem terræ noſtre columba ſpiritusſancti nunciat. *Hieronymus lib. aduerſus Luciferianos.*

Et germinabunt inter herbas, quaſi ſalices iuxta præterfluentes
Eſa. 44. *aquas &c.* Comparat in baptiſmate renaſcentes, herbis virentibus & ſalici, quæ iuxta fluentes aquas oritur, & contra rerum naturam affert fructum, quæ prius ſterilis erat, vel cuius ſemen in cibo ſumptum ſteriles facit. *Idem lib. duodecimo in Eſaiam. cap. 44.*

Cruenta infantum corpora ſtatim vt emittũtur ex vtero lauari ſolent. Ita & generatio ſpiritalis lauacro indiget ſalutari. Nullus enim mundus à ſorde, nec ſi vnius quidé dici fuerit vita eius. *Idem coment. in cap. 16. Ezechiel.*

Ait Creſconius, Dei quidem eſt dare incromentum, ſed ſicut qui plantat & rigat, non niſi colonus fidelis & diligens quæritur: Sic etiam in ſacramento baptiſmatis, non niſi fidelis & iuſtiſſimus operarius adhibetur. Quaſi verò quod infidelis colonus plantauerit, propter eius infidelitatem non germinet vis ſeminis, & fœcũditas terræ cœliq; téperies hanc efficaciam diuinitùs non acceperint; vel ad propagãdos fructus, plãtator vel rigator operarius tantũmodo expectetur, qua mente operetur, qua intẽtione laboret, nó curent vtrũ agri dominũ fideliter diligat, an ſua nó illius lucra cõquirat. *Auguſtin⁹ li. 3. contra Creſconium c. 8.*

Cùm eadem luce & ſani oculi perfunduntur & ſaucij, iſtis adiumentum eſt, illis tormentum. Idem cibus alias valetudines alit, alias lædit. Idem medicamentum hos curat, illos debilitat. Eadem arma alios muniunt, alios impediunt, Eadem veſtis alijs tegumento eſt, alijs implicamento: Sic & baptiſmus aliis valet ad regnum, alijs ad iudiciũ. *Idem lib. 2. contra litteras Petiliæ.*

Sicut ſordes corporeas aqua, ita ſpiritus animã abluit à peccatis. Ait dominus ad Nicodemum. *Spiritus vbi vult ſpirat, & uocem eius audis, & neſcis vnde venit, aut quò vadat.* Sic & omnis qui renaſcitur ex aqua & ſpiritu ſancto, vt

quomo-

quomodo vox aduenientis ſpiritus, id eſt venti auditur quidē, nō autem videtur, ſicut dictū eſt. Sic & ratio baptiſmi: auditur quod dicitur, tamen quomodo per ſpiritum ſanctum fit, non vī. *Idem quaeſt. 49. ex vtroque teſtamento.*

Ita vt cū paradiſi aqua ſit extra paradisū, beatitudo tñ nō ſit niſi intra paradiſum: Sic baptiſmus eccleſię pót eſſe extra eccleſiā, munus aūt bonæ vitæ & beatæ nō niſi intra eccleſiā reperitur. *Idem lib. 4. de baptiſmo contra Donatiſtas.*

Hoc munus baptiſmatis eſt dantis non accipientis. Cū precioſus inficitur color, natura ſæpe conuertitur, dum connexione vellus candidum purpuraſcit. Sic alba lana regalem trāſit in purpuram. Quomodo catechumenus infidelem? Vtrinq; dum incipit eſſe, quod non erat, deſinit eſſe quod fuerat. Lana & colorē mutat, & nomen. Et homo vocabulum mutat, & mentem. Conſiderata ſunt effecta, retractanda ſunt efficientia. Dicis à te datum eſſe ꝙ hō fidelis effectus eſt. Si hoc totum meum eſt, dicat & operarius purpuræ, quod pretioſum colorē in ſuis manib. habeat: non procuret pretioſa pigmenta ex oceano multis ignota, quibus vellera per colorem promoueantur in admirabilem dignitatem, non admixto ſanguine piſcis, purpurā ſolo tactu conficiat. Igitur vt operarius iſte per tactum ſolum dare colorem non poteſt, ſic nec operarius baptiſmatis, ex ſe ſine trinitate dare aliquid poteſt. *Optatus Mileuitanus lib. 5. contra Parmenianum.*

Ego plantaui, Apollo rigauit, id eſt, de pagano catechumenum feci. Ille catechumenum baptizauit, ſed vt creſceret quod plantatum aut irrigatum eſt, Deus fecit. Nam & quiuis hodie volens vineam paſtinare, operarium placita mercede conducit, qui coruato dorſo & deſudatis lateribꝰ ſinus terræ faciat, ubi deponat electa plantaria. & aquam calcatis ſcrobibus ſuperducat. Scrobem fodere, plantaria ponere poteſt, aquā inducere poteſt, imperare ut teneat, non poteſt. Eſt enim hoc ſolius dei, de medullis palmitum producere radices coaleſcentes in terram, & gemmantes oculos incrementa frondium prouocare. *Ibidem.*

Quemadmodum argentum ſoli obiectum, ex ſolis occurſu micantes radios in ſolem ipſum reflectit: Si & nos baptiſmo accepto, purgati per ſpiritum, & huius ſplēdore

denique illuſtrati, fulgorem & ipſi ſpiritalem quendam ex aduerſo remittimus eandemque imaginem à ſpiritus gloria in gloriam noſtram, & claritatem transferimus: & talem, inquam, imaginem, qualem decens eſt vt is ſortiatur, qui a ſpiritu Domini nulli rei obnoxio lucem acceperit. Dominus enim ille cum ſit & regiũ habeat ſplendorẽ, fideles autẽ omnes baptiſmi gratia ſpiritu ſancto opplentur, & illorum eſt fulgentior anima: quandoquidem & Moyſes Dei gloriæ fulgore inſpecto, in eius gloriæ imaginem eſt trãsformatus: hoc eſt, & ipſe diuinæ gloriæ & ſplẽdoris participauit. Huius & facies reſplendebat, cum ipſe noſtri p̃ferret figuram. *Theophilactus. in lib. 2. ad Corinth. Ca. 3.*

Quemadmodum circuncíſio non utile membrum amputat corporis, ſed ſuperfluitatẽ inutilẽ. Sic per baptiſma ſanctum a peccato circumcidimur. Manifeſtum eſt autem ꝙ ſuperfluitas concupiſcentiæ eſt, & non neceſſaria concupiſcentia. Impoſſibile eſt. n. quequam nullo modo concupiſcere, aut tandem ſine guſtu voluptatis eſſe. Sed quod inutile eſt, voluptatis, eſt inutilis cõcupiſcentiæ, hoc id eſt peccatum, id ipſum eſt quod circũcidit ſanctum baptiſma præbens nobis ſignum honorabile, crucem in fronte, nõ à gentilibus diſcriminans nos (non oẽs gentes baptiſmo cõſcientiæ, & ſigno crucis inſignitæ) ſed in unaquaq; gẽte fidelem ab infideli diſtinguit. *Damaſcenus lib. 4. de fide. cap. 26.*

Panni linei niueo candore candidi, ſuo candore caſtitatem commendat, & ſimplicitatem demonſtrant. Cogita quo labore quibus tõſionibus in quo creuit, colorẽ exuerit, & ad talem cãdorem peruenerit, ut ex eo altare ornetur, & corpus Chriſti ueletur. Cum terreno colore omnes naſcimur, quoniam in iniquitatibus conceptus ſum & in peccatis cõcepit me mater mea. Primò igitur linum aquis immergitur, nos in aqua baptiſmatis, Chriſto conſepelimur, ibi deletur iniquitas, ſed non lauatur infirmitas. Aliquid percepimus candoris in peccatorum remiſſione, ſed necdum plenè terreno colore exuimur, pro naturæ quæ reſtat corruptione. Poſt aquas linũ ſiccatus. Neceſſe eſt vt poſt aquas baptiſmatis, corpus per abſtinentiam maceratum illicitis humoribus vacuetur. Deinde malleis linum tunditur, & caro noſtra multis tentationibus fatigatur.

Poſt

Poſt hæc ferreis aculeis diſcerpitur, ut deponat ſuperflua: Et nos diſciplinæ vngulis raſi, vix neceſſaria retinem⁹. Ad hibetur poſt hęc lino ſtimulorum lenior purgatio. Et nos victi cum magno labore peſſimis paſſionibus, a lenioribus & quotidianis peccatis ſupplicij confeſſione & ſanctifica tione mundamur. Iam nunc à nentibus linum in longum producitur: Et nos in acriora pſeuerátię longanimitate extēdimur. Porro ut ei pfectior accedat pulchritudo, ignis adhibeť, & aqua. Et nobis tranſeundū eſt per ignē tribulationis, & aquā cōpunctionis, vt pueniamus ad refrigeriū caſtitatis. Hæc tibi oratorij tui ornaméta repræſentét, nō oculos tuos ineptis varietatib⁹ paſcāt. *Adalardus ad ſororē.*

BEATITVDO.

B*Eati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum* *Matt. 5.* Si quis auarus incidat in tabulas, theſaurum alicubi abſconditū indicantes: is autem locus, qui theſaurum contineat, multum ſudorem & laborem aſpirātibus ad eas opes oſtendat: nunquid ad labores oblangueſcet, & in lucro quærēdo ſegnis erit? nullumque præ ſtudio laborem ſumere atque defatigationem ſubire diuitijs dulcius & iucundius exiſtimabit? Non ita ſe res habet: ſed omnes quidem ad hoc aduocabit amicos: ex omnibus item partibus ex quibus poterit, auxilijs ſibi contractis, multitudine operarum opes illas abſconditas ſuas facturus ſit: Hic eſt ille theſaurus fratres, quem ſcriptum indicat, abſconditæ autem præ obſcuritate diuitiæ ſunt. Igitur nos quoq; qui incorrupti auri cupidi ſumus, precum quaſi manū multitudine vtamur, vt diuitiæ nobis pateſiant, atq; omnes ex æquo theſaurum diuidamus, & totum eum quiſq; acquirat. *Gregorius Nyſſenus oratione prima de beatitudinibus.*

Quoniam autem is qui finxit hominem ſecundum imaginem fecit eum: ſecundo loco beatum iudicandum fuerit id quod per cómunicationē & participationem eius quæ uerè beatitas eſt hoc nomine appellatur. Quemadmodum enim in præſtanti corporis forma principalis quidem ac primaria pulchritudo in uiuenti vereque ſubſiſtenti facie eſt: ſecundum verò locum ab hac obtinet id, quod ad imitationem eius in imagine atque ſimulacro oſtenditur: ita

natura

natura quoq; humana, quæ eſt effigies, & imago ſupernę beatitudinis, etiam ipſa bona pulchritudine deſignatur. cum in ſeſe beatorum oſtéderit inſignium ſignificationes & repræſentationes: ſed quia peccati ſordes pulchritudinem imaginis labefactarunt, & inutilem reddiderunt: venit is qui nos eluere ſua aqua viuéti pariter ac ſalienti in vitam æternam, vt depoſita pulchritudine ex peccato cõtracta, ad beatam formã renouaremur. Ac quemadmodũ in arte pingendi, ſi quis eius rei non ignarus fuerit, ad imperitos dicere poſſit, illam pulchram eſſe faciem, quę ex talibus corporis partibus conſtet, cui & capillus talis, & oculorum orbes, & ſuperciliorum deſcriptiones, & genarum poſitiones, & ſingulatim omnia quibus formæ præſtãtia cõpletur, adſint. eodem modo is qui ad imitationem eius quod ſolum beatum eſt, animam quaſi pingendo reconcinnat, ſingula quæ pertinent ad beatitudinem ſermone deſcribit, & ait: *Beati pauperes ſpiritu. Ibidem.*

Sicut nec ignis, nec terra, nec vnũ aliquod & quatuor, ex quibus conſtat hæc rerũ vniuerſitas mundus eſt, ſed elementorum in unum congreſſus, & contéperatio: Pari modo fęlicitas nec in externis bonis propriè, nec in corporis, nec in animæ ſeorſum examinatur: (hæc.n. ſingula velut partes quædam & elementa ſunt) ſed in omniũ ſimul congerie conſiſtit. *Philo, in lib. Quòd deterius potiori inſidietur.*

Quemadmodum ſunt variæ viuendi rationes: Ita multæ ſunt apud Deum ſedes, pro ſua cuiq; dignitate diſtributæ & aſſignatæ. Proinde unus quidem hanc uirtuté exerceat, alius illam: hic plures, ille oés, ſi fieri poteſt. modò progrediatur, ad idq; quod eſt ante, cõtédat, & pro viribus ſequatur egregium itineris ducem, qui per vię portæq; anguſtias, ad beatitudinis planitiem perducit. *Gregorius Nazianzenus, in Oratione De pauperibus amandis, &c.*

Si illi qui ſolis lucem conſpicari nequeunt, oĩ morte mĩſeriore uitã degunt, quid eos perpeti credendum eſt qui illa luce priuant? ∙ quidé in hoc ſeculo cæcitatis duntaxat damnum eſt, in nullo aũt nõ in uiſu tantũ læditur, quãuis hæc ſola priuatio ſit grauiſſima, vt neq; ẽt ſic par eſſet ſupliciũ, ſed tãtò id grauius, quantò ſol ille quàm hic eſt ſine comparatione pręſtantior. *Chryſoſtomus hom. XI. in Ioan.*

Noli aurum rapere , ſed diuitias quarum cōparatione aurum,lutum eſſe apparet,Dic quæſo,plumbo tibi & auro propoſito,ꝙ potius raperes? nonne aurū? Vbi qui rapit punitur,maius honores,vbi qui rapit honoratur , maius prodis:quod ſi vtrinq; puniretur , num ſanè ad hoc magis veniſſes?Hic nihil tale in manibus eſt, ſed beatitudo.Et quomodo poteſt quis rapere inquit? Diſperge q̄ habes,Quouſq; enim ſeruas illa,rapere non poteris. Propone tibi hominem plenis argēto manibus, quo ad id tenuerit,nunquid aurum rapere poterit,niſi id prius proijciat, & expeditus relinquat? *Idem hom. 53. in Ioan.*

Si huius,ſeculi lux tam pulchra eſt,conſidera qualis illa futura ſit.Quanto enim ſolaris lux lucernæ lumen excedit,tātò imo magis illa ſolarē,qđ inde ſignificauit.Sol obſcurabit,ad illius videlicet ſplēdoris cōparationē, vt non appareat.Qđ ſi in hac vita ut ſplēdidas nobis domos cōparemus,magnam pecuniarum vim ædificādo ſumimus anxij,cōſidera q̃ nobis ſubeundi ſint labores , vt clariſſimā nobis in cœlis domū ædificemus,vbi lux ineffabilis . Hic.n.pugnæ,cōtentiones de terminis , de parietib. illic minimè:hæc relinquenda:illa permāſura. Hæc tēpore cōſumitur, & multis ſubiecta eſt periculis,illa perpetuò manet.Hanc pauper ſibi comparare non poteſt,illam duob. obulis quis emere poteſt,vt vidua illa.Quammobrē q̈ immodeſtiſſimè fero,quod tot nobis propoſitis bonis, deſidemus aīo deficimus, & ut hic ſplēdidi habitemus,oīa facimus,ut autem in cœlo paruum vel comparemus hoſpitiū,nihil curamus uel laboramus.Dic quæſo, vbi hic domum habere velis in deſerto an in aliquo paruo oppidulo?Nō puto,ſed in regijs & magnis ciuitatib. vbi rerum copia & maior nobilitas.Ego tibi talem ciuitatē propono,cuius artifex Deus,in quam domū minori q̈ hic ſumptu minori labore cōdere atq; ædificare poteris . Aedificant.n.manus pauperum,hæc optima ædificatio, & ſumma ſapientia.ſicut quam hic facimus ſumma amentia.Etenim ſiquis te in Perſidē viſurū regionē illam, & mox reuerſurū duceret,iuberetq; vt illic domū ſtrueres , nonne eius amentiam reprehenderes,ac ſi inutilem ſuaderet impenſam?Cur non idem in hoc mundo facis , quem paulo

poſt

poſt relinques? *Idem hom. 55. in Ioan.*

Tu vt magiſtratum aſſequatis, furtorum tibi occaſionē daturunt (neq; enim id genus commodum, lucrum ipſe appellauerim) facultates extrudis, atq; adeo ære alieno contracto, ſi neceſſe ſit, & vxorem vna cum liberis pignori opponere non veteris, propoſito autem cęlorũ regno, principatũ ſucceſſorem nullum habente, vel Deo ipſo iubente, non vt partem anguli terræ, ſed vt totum ipſum cœlum capias, cũctaris ac tergiuerſaris, & ad pecunias orehiant iſtas, nihil cogitans. *Idem hom. 14. in epiſt ad Rom.*

Vult vt dem vobis ſimilitudinem illius ſtatus. Suſpiciamus in cœlũ, qñ nulla ſe interponit nubes, & clara eſt oĩs corona eius: Deinde ad pulchritudinẽ aſpectus eius conſiderandum aliquantulum temporis perdurãtes intelligamus quoniam & ſolũ habebimus, non quidẽ tale, quale nunc eſt, ſed tanto melius effectũ, quanto luteis tectis aureum eſt melius. Et poſt illud item ſuperius tectũ, deinde angelos, archangelos, innumerabiles populos incorporearum virtutũ: deinde ipſam Dei regiam, thronũ paternũ. Sed non valet ſermo exprimere totum, experimento opus eſt, per experimentũ quippe melius agnoſcet. Quomodo putas dic mihi Adã fuiſſe in paradiſo? At illa multò melior erit iſta cõuerſatio, quãtũ terra melius erit cęlum. Attamen & aliam ſimilitudinẽ inquiramus. Si contingat eũ qui modo imperat, omnem mundũ obtinere, deinde neq; bellorũ, neq; curarũ habere vllam moleſtiã, ſed in honore eſſe tantum, & delitiari, & multa quidem habere tributa vndiq;, & aurum ibi affluere & reconditũ eſſe, qualem illũ putatis animũ habere, ſi omnia terræ bella quieſcere videat? Tale aliquid erit. Imò neq; ſic ad ſimilitudinẽ huius regni perueni, ꝑp quod oportet aliã quærere intelligentiã. Da mihi aliquem qui ſit ſicut infantulus regis vſquequo qdem in vtero materno eſt, nihil ſentit: ſi autem contingat eum inde egredi, & in thronũ regalem aſcendere non paulatim ſed confeſtim cuncta accipit. Sic eſt & ille ſtatus. Aut ſi quis vinctus & multa mala paſſus, repente ad regale ſoliũ rapiat. Sed neq; ſic integre pertingere potui ad illius regni ſimilitudinẽ, hic quippe quæcunq; quis perceperit bona, etiam ſi regnum

aliquod

aliquod adipiſcatur, in prima quidē die, viget in eo amor & gaudiū, & ſecunda, forſam & tertia: tēpore verò procedente permanet quidē in voluptate, nō tñ tāta. minuet quippe ſemper ex conſuetudine qualiſcunq; ſit. Illic aūt non ſolùm non decreſcit, ſed etiā augmentū accipit. Cogita namq; quantum ſit animam illuc pergentem, nequaquam finem bonorū illorū expectare, neq; mutationem: quin potius incrementū, & vitam finē non habentem, & vitam omni periculo liberā, ab omni męrore & cura alienā, plenā gaudijs & mille bonis. Sic enim hìc in campum exeuntes, & tabernacula militū ſpectantes ex velaminib. confecta, & tela & galeas, & vmbilicos ſcutorum ſplendentes, rapimur ſpectaculi miraculo. Si verò ēt imperatorem nobis contingat in medio exercituū videre, ſiue currētem, ſiue equitantē, in armis aureis, oīa nos adeptos eſſe putamus: quid putas erit, cùm uideris ſanctorū tabernacula æterna in cœlo confixa? Cùm vnumquemq; eorū plusquam radios ſolis videris refulgentē, non ex ære & ferro, ſed ex illa gloria, cuius candorē & corruſcationes oculus humanus non poteſt inſpicere, & iſta quidem ad hoīes attinent. Quid autem iā dicā multā militiā angelorū, archangelorū, cherubim, ſeraphim, ſediū, dominationū, principatuum, poteſtatum? *Idem hom. ſexta ad Hebr.*

Si in hac vita tales promiſſiones Dei ſic facile implentur, ſi quæ additionis loco promiſit, ita mirabilia ſunt & glorioſa & ita magnifica: qualia erunt illa quorū iſta additamenta ſunt, quibus hæc ex abundanti dantur ad cumulum? Quid igitur aut adipiſcentibus beatius, aut non adipiſcentibus infœlicius? Si.n. patria quis expulſus, ab hominibus miſerabilis iudicatur, & quiſquis hæreditatē amiſerit, vr̄ omnibus eſſe dolendus: qui cęlo priuatur, q illic repoſitis bonis, quantis lacrymis iſte plangēdus eſt? Imò non plangendus. Plangitur enim quiſquā cùm paſſus fuerit aliquid, cuius ipſe cauſa non eſt, cùm autem ex propria voluntate ſemetipſum quiſquam afflictione cō flixerit, neque lacrymis dignus eſt, ſed lamentationibus, magis autem luctu. *Ibidem. hom. 23.*

Intolerabilis eſt huius regni amiſſio, Si quis rex vel regis filius profectus, & bellis innumerabilib. expeditis admirationi

mirationi habitus, & vniuerſum hẽns exercitum, aliquã aſcenderet ciuitaté curru, cũ trophæis, cũ innumeris ordinibus, cũ aureis clypeis circa ſe miniſtris occurrẽtibus, & coronata tota ciuitas eſſet, & oẽs orbis principes cum eo: ipſum auté oĩs alienigenarum gentium captiuarum ætas, retro ſequeretur, mox duces, ſatrapas & ciues, præſentibus cunctis magiſtratibus, cum omni illo ſplendore occurrentes ſuſciperet & oſcularetur, manum porrigeret & oẽm exhiberet fiduciam: & omnibus aſtantibus tãquam ad amicos loqueretur, & diceret oẽm illam viã ſe pp eos feciſſe, & in regias reduceret, & cùm eis cõicaret: licet alij non punirentur, quantę pęnæ eſt horũ priuatio comparanda? Si uero coram hominib. tã amarũ eſt ab hac excidere gloria, multomagis corã Deo, cùm supernæ virtutes omnes aderunt cum rege; cùm vincti dęmones, & deorſum inclinati, & ipſe diabolus agetur captiuus, & omnis contraria multitudo, cùm virtutes cœlorum, cùm ipſe veniet in nubibus. *Idem hom.48 ad pop. Antioch.*

Sic eſt in animo beatitudo, vt in corpore ſanitas. Quẽadmodum in ipſo corpore, alia præcipitur medicina, ne bona valetudo amittatur, alia ut amiſſa recuperetur: Sic in toto ſtatu hominis, alia tunc pcepta data ſunt, ne amitteret immortalitaté, alia nunc pcipiuntur, ut eam recuperet. Et ſicut in ualetudine corporis ſiquis præceptis medici quib. eadem bona valetudo cuſtodienda eſt, non obtẽperando in aliquem morbũ inciderit, accepit alia præcepta ut ſanari poſſit, q̃ ſæpe non ſufficiunt, ſi talis eſt morbus, niſi adhibeantur à medico quædam adiutoria plerunq; aſpera, & dolores importantia, quæ tamen valent ad recipiendã ſalutem. Vnde fit vt homo quamuis inobtemperans medico, patiat̃ tñ adhuc dolores, non ſolũ de ipſo morbo nondũ ſanato, verumetiã de adiutorio medicinæ. ita homo per peccatũ lapſus in huius vitæ morbidã & calamitoſam mortalitaté quia primo pcepto obtẽperare noluit, quo ſempiternã cuſtodiret ac teneret ſaluté, ſecunda præcepta æger accipit, quib. obtemperans iã quidem non abſurdè dicitur iuſte viuere, ſed tamen moleſtias quas patit̃ uel de ipſo morbo nondũ ſanato patit̃, vel de adiumento medicinæ. *Auguſt. lib. 83. quæſt. 82.*

Sicut

Sicut corporalis ſaturitas omnes ſaturos ęqualiter habet quamuis ſinguli cibum non æqualiter, ſed pro poſſibilitate perceperint: Ita omnes ſancti & ſi fuerint aliqua graduum ſuorum diuerſitate diſtincti, vna beatitudine perfecti erunt, & vna perfectione beati futuri ſunt. *Proſper libro primo de vita contemplatiua, cap.4.*

Quomodo ſtilla aquæ modica multo uino infuſa, deficere a ſe tota uidetur, dum & ſaporem uini induit & colorem. Et quomodo ferrum ignitum & candens, igni ſimillimum fit priſtina propriaq; forma exutum. Et quomodo ſolis luce perfuſus aer in eandem transformatur luminis claritaté, adeò ut non tã illuminetũ quàm ipſum lumen eſſe videatur. Sic omnem tunc in ſanctis humanã affectioné quodã ineffabili modo neceſſe erit à ſemetipſa liqueſcere atq; in Dei penitùs trãsfundere voluntatem. *Bernardus ſermone de natiuitate Ioannis Baptiſtæ.*

Pœnitentiam agite appropinquabit enim regnum cælorum. Si Chriſtus uerus Deus noſter ieiunauit, ſi orauit, ſi iniurias ꝑtulit, ſi calamitatum anguſtijs vndiq; afflictus, vulneribus affectus morté acerbiſſimã tolerauit, quare nos voluptatib. ducemur, delitijs diffluemus, & labores honeſtos repudiabimus? Properat quidã rex ad prælium vndiq; armatus, ducens exercitũ militũ omnib. armis indutorum, erigit ur ſignũ militare, expanduntũ vexilia & regia ſtemmata, duces bellica armatura muniti cohortes adhortantur. Sed ſi videres eſſe in exercitu hoíes aliquos dearmatos, illecebris delinitos, q ꝓ thoracib. & loricis lenia ſerica induerent, pro galeis pileos bombycinos, & pro gladijs flabella portarét, eos inſanos cenſeres, moneresq; ne corã rege ita apparerét induti, q̃ potius ſe armis induerent, vt decet ſtrenuos milites, ſui ducis & regis imitatores. Eodem modo cũ Chriſtus laborib. & tormentis ſe induerit, & ſignũ crucis erigat ꝓcedantq; armati Apoſtoli & martyres, quare nos relictis armis delitias amplectemur & cõtéptis laborib. Chriſtiano dignis ad falſas mũdi voluptates auiditate incéſi aſpirabimꝰ? *Pintus in Ezechielẽ.* *Matth.7*

Quemadmodum primum militiæ vinculũ eſt religio, & ſignorum amor & deſerendi neſas, tunc deinde facile cætera exiguntur mandaturq; ad iuſiurandum adactis:

Ita

Ità in his qui volunt ad beatam vitã perduci, prima fundamenta iacienda ſunt, & inſinuanda virtus. Nihil ergo proderit dare præcepta, niſi prius amoueris obſtãtia præceptis, non magis quam proderit arma in conſpectu poſuiſſe, propiusq; admouiſſe, niſi vſuræ manus expediuntur, vt ad præceptis, quæ damus poſſit animus ſoluendus ire, *Seneca epiſtola.96.*

Vide vita æterna.

BELLVM.

DRacones exugentes ſanguinem elephantorum, eos occidunt, & ipſi viciſſim inebriati opprimuntur atq; cõmoriuntur: Ita ſæpenumerò in bello, pars vtraque perimit, & perit, damnum dat & accipit *Pli.lib.8.cap.12.*

Vt in corporibus noſtris, etiamſi pars aliqua malè ſit affecta, tamen non dolet, donec alioqui rectè valemus: vbi verò acciderit ægrotatio aliqua, ſingulæ partes cient, ſiue raptura ſiue luxatio, ſiue earum quæ vitiatæ ſunt, aliqua fuerit: Sic ſe habent res ciuitatum & tyrannorũ, donec foris bellum gerunt, domeſtica vitia nõ ſunt multitudini conſpicua: Cùm verò finitimum bellũ gerendũ eſt, priuata omnia uitia patefiunt. *Demoſthenes Olynthiaca 2.*

Vt grauius ægrotant hi, qui cùm leuati morbo videntur in eũ de integro inciderunt. Sic uehementius nos laboramus, qui profligato bello ac penè ſublato, renouatũ bellum gerere conamur. *Cic.lib.13.epiſt.ad Corniſicium.*

Cybindus auis bellũ internecinũ gerit cũ aquila, adeò ut cohærentes ſæpe numerò prendantur. Ita fit aliquoties, vt dum mutuum iñ ſe odium pertinaciter exercent principes, vtrique ſubuertantur, tertio quopiam inuadente. *Ariſtoteles.*

Quemadmodum ſi quis ſyluam ſemel accenderit, non amplius ad ipſius arbitrium fertur incendium, ſed depaſcit quicquid deprehenderit, ventiſque regit, & ſubiectæ ſyluæ conſumptione, ac ſæpe numerò ipſum incenſoré cum primis præter expectationem corripit. Ad eũ modũ & bellũ, ſi ſemel à nonnullis excitatũ exarſerit, etum qdẽ illos primum perdit, poſteà verò ferĩ miuliè, ſingula quæ incidunt, perdens, agitatũ temeritate, & ab ignorãtia accedentium

cedentium veluti à ventis inflatum. *Polybius lib.10.hiſt.*

Quemadmodum ſubditi alij pro libertate decertant, alijs periculũ ſeruitutis imminet: Ita ex ſtipendiarijs militibus, alij pro certa correctione, alij vt manifeſtum damnum propulſent, contendunt. *Idem lib.1.*

Paulus Aemilius dicere ſolebat, eiuſdem eſſe artis probè inſtruere conuiuium, & bene ordinare aciem: hoc quidem, vt amicis eſſet iucundiſſimum: illam autem, vt hoſtibus ſit formidabilis. *Plutarchus in Rom. apophtheg.*

Iactantiſſimi eſſe ingenij dicebat Cæſar Auguſtus, ardore triumphandi, & ob lauream coronam, id eſt, folia infructuoſa: in diſcrimen per incertos euentus certaminũ, ſecuritatem ciuium præcipitare. Neq; imperatori bono quicquã minus q̃ temeritaté cõgruere. Satis celeriter fieri quicquid commodè gereret. Armaq; niſi maioris emolumenti cauſa, nequaquam mouenda eſſe, ne cõpendio tenui, iactura graui, petita victoria ſimilis ſit hamo aureo piſcãtib. cuius abrupti amiſſiq; detrimentum, nullo capturæ lucro penſari poteſt. *Sextus Aurelius Victor in vitis imperatorum.*

Quemadmodum in ædificijs, vbi vno tecto & vno vinculo comprehenduntur ædes, id quod cõſutum eſt, magis durat: Sic & in exercitu, vbi viritim & ſecundum manipulos cuncta diligenter procurantur, vniuerſus exercitus firmus conſtituitur. *Demetrius apud Polyb. lib.10.*

Belli & ludi ferè eadem eſt alea, eadem conditio & fortuna: neutro enim in loco victor beatur, ſed victus depauperatur. *Idem in apophtheg.*

BELLVM SPIRITALE.

N*On eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principatus & poteſtates, aduerſus mundi huius rectores tenebrarum harum, &c.* Non tñ putandũ eſt q̧ ſinguli quiq; aduerſus oĩa hæc decertent. Impoſſibile id eſſe arbitror vlli hominũ (quamuis ille ſit ſanctus) vt aduerſus omnia hæc ſimul poſſit habere certamé. Quod ſi vllo modo id accidat (quod certè fieri non poteſt) impoſſibile eſt vt id prorſus ferre poſſit humana natura, ſine maxima ſubuerſione ſui. Sed ſicut verbi gratia; quin- *Epheſ.6.*

quaginta aliqui milites ſi dicant ſibi imminere certamen aduerſus alios quinquaginta, non ita intelligendum eſt, quod unus ex illis aduerſus quinquaginta dimicaturus ſit: ſed rectè dicit vnuſquiſq; illorum, quia certamen nobis aduerſum quinquaginta, omnibus tamen aduerſum omnes. *Origen. lib 3. Periarchon, cap. 2.*

Nam ſicut hi qui in corporali certamine pugnant, ante coronam & brauium in meditatione & palæſtra ipſa, magnam accipiunt mercedem, eo quod corpora ſua firmiora & validiora exercitando, faciunt: Ita & nos virtutis certamen certantes, priuſquam aperiatur cœlum, priuſquàm filius Dei adſit, priuſquàm retributiones nobis dentur, magnam mercedem accipimus, eo quod anima ſapientiæ ſit amantior. *Chryſ. hom. de reſurrectione.*

Etenim nónunquam agricola cum ſementem fecit, cũ agrũ coluit, cum iã ſegetem increſcere uidit, ſpe tandem & retributione laborum excidit, quia vel grando, uel eruca, vel locuſtæ, uel alia q̃dã talia acciderũt, & poſt multos labores vacuis manibus domũ regreditur. Mercator quoque poſt longam nauigationem, afferens oneratã nauim, ſæpe in ipſo portus oſtio, irruentibus uentis impinguit in ſcopulũ, & vix nudo corpore ſaluato egredĩ. Et in ſumma, in ſecularibus negotijs oĩbus, ſæpe ſub finem eiuſmodi calamitatetes eueniunt. Cæterum non idem in tuis cõtingit certaminibus, ſed neceſſe oĩno eſt, ut qui certauerit & pietatẽ ſeminauerit, multoſq; labore tulerit, finẽ ipſum aſſequatur. Neq; aeris intemperie, neq; ventorum tempeſtate, laborũ mercedes ſubuerti ſinit deus, ſed repoſitæ sũt illæ in cœleſtibus & indepredabilibus theſauris. *Ibidem.*

Nam in palęſtra, athletis ſemper, ceſſante periculo, exercitatio eſt, & lapſus facilè ueniam promeretur. Nam ſuis certatur, & magiſtrorum corporibus meditantur. Sed quãdo agonis dies, quando certaminis tempus aduenerit, quando ſtadium patet, quando omnes ad ſpectaculum fuerint congregati, quando agonotheta præſidet, quando monſtratur corona uirtutis: tunc neceſſe eſt aut lapſum pudore infamatum, pœnas dedecoris ſuæ negligentiæ ſuſtinere, aut ſolertiæ palmam ſuſtinere vincentem: ita & vobis horum dierũ triginta ſpatium exercitatio & medi-

tatio eſt. Sed ex hinc diſcamus euincere, & aduerſarium dæmonem ſuperare properemus. *Idem hom. ad Baptizandos.*

Propterea uult deus aliquid laborare, ut tua quoq; poſſit eſſe uictoria. Et ut plerunque rex aliquis uult quidem filium ſuum in acie uerſari, in hoſtem iacula torquere, exercitu eſſe conſpicuum, ut illum profecto habeat cōſortem triumphi totum uero ibi ſum bellū gubernat ac peragit: ita etiam deus in prælio cum dæmone facit. Vnū enim ſolū illud à te requirit, ut aduerſus hoſtem ueras inimicitias ꝓ honore regis & tua ſalute, ſuſcipias. *Idem hom. 16. in Matt.*

Cū nemo in arena ſeipſum exerceat, quomodo aliquis in certamine inſignis erit, atque conſpicuus? Quis vnquā athleta, non ab ineunte adoleſcentia, in palæſtra corroborat⁹, potuit in Olympicis, excelſo & magno animo, aduerſarium aggredi? an non oportet quotidie luctari, atq; currere? Nonne videtis eos quo certaminum athletas appellant, cum nullum forte reluctatorem repererint, ad ſaccū arena plenum vires ſuas excitare, iuniores cū iunioribus, quaſi cum aduerſario pugnam inire? Hos imitari ſtude, ac ipſe te cū altioris philoſophiæ inſtituta meditare ac cōfirma. Inſurge cōtra paſſiones, uince animi labes. *Idē ho. 24.*

Vt athleta ante certamen vngitur, ut luctetur: Sic & homo ſpiritaliter ideo oleo chriſmatis inungitur, vt cōtra diabolum quaſi ſpiritualis athleta luctetur. *Idem hom. 5. operis imperfecti.*

Vt in ſeculari bello videmus, quia qui uadens ad pugnam de præda uictoriæ cogitat, difficilè uincit, qui autē ſic vadit, quaſi ad mortem facile: ſic & nos in hoc certamine uiuentes, non debemus cogitare qualē gloriā cōſequamur, ſed quomodo euadamus ruinam peccati. *Idem ho. 35.*

Gloriamur ſuper afflitionibus. Rom. 5. Alijs quidem in rebus certamina laborioſa eſſe ſolent pariuntque tum dolorem, tum afflictionem: corollæ autem ac pręmia voluptatē afferunt. At hic non ad eādem rationem ſe res habet, quin potius luctæ ac certamina iucunditatis haud paulo plus habent, quàm uel ipſa præmia. *Idem hom. 9. in epiſt. ad Rom.*

In bellis quidem uel nolentes uel inuiti producuntur ſæpe milites: hic autem niſi vltro ipſe transfugeris ſuperabit te nemo. *Idem hom. 11. ad Rom.*

1.Cor.9. In ſtadio terreſtri vnus modo qui prior venerit coronatur:in cœleſti quiſquis peruenerit. *Omnes quidem currunt ſed vnus accipit. Sic currite vt accipiatis, illud vt corruptibilem, nos ut incorruptam,* Illic velocitas quæritur corporis,hic animi optatur affectus. Illic feſtinans & properans,hic perueniens,& perficiens coronatur, feſtinatio.n. fatigata nunquam deficit:fœliciter verò peruenit,quem lætum iter ad deſtinata perducit. *Idem ſer. de fide ſpe & charitate.*

Qui luctatur adhuc detinetur,iucundum tamen eſt etiã non cadere. Tunc illuſtris erit victoria,cùm hinc exceſſerimus V.G. concupiſcentiam malam admirabile quidem fuerit non admittere,ſed extinguere ſi nequiueris,luctando cohibere.Luctatus enim ſi exceſſeris,uiciſti, Nam non hic res habet vt apud athletas. Hic niſi aduerſarium deiecreis,non viceris. Hic viceris,ſi deiectus non fueris. Ritè aduerſarium deiecerit, ſi deiectus minimè fueris.Illic ambo certantes vincere ſtudent:etſi demum alter deiect⁹ fuerit,coronatus alter.Hic non ita:ſed diabolus huc laborat, ut nos inferiores reddat.Illi ergo ſi quod ſtudet abſtulero, vici:non vrget vt ſimpliciter deiiciat,ſed ut ſecum pariter eiiciat, Victus aũt iã eſt,quia deiectus, eius verò victoria non in eo eſt vt coronet,ſed ut perditos perdat, *Idem hom. 22. ad Epheſios.*

In externis hoſtibus iniuriæ memorem eſſe malum eſt, aduerſus diabolum bonum atq; laudabile:furor & ira utilis eſt,uitia ſi habes,contra illum exercere laudem habet ſi ea deponere nequis, potius quàm in eos qui membra, tua ſũt,huic inimico ſemp inimic⁹,acerb.inimicis eſto,nõ fratrib.ſic abiect⁹ erit & captu facilis:ſæuus,ſi nos in eũ ſæuierimus,nõ futurus ſæuus cõtrà,ſi mãſueti fuerim⁹. *Ibidem.*

Nihil arma proſunt niſi primum ſit ordinatus & inſtructus exercitus, & adſit animus militis mentem excitans. Oportet enim primùm intus armari,deinde foris.Si apud externos milites ita res habet,multo magis & apud ſpirituales.imo verò apud hos foris non licet armari, ſed omnia ſicut externa. *Ibidem hom. 23.*

2.Tim.4. *Bonum certamen certaui.* Nihil hoc certamine melius,nihil illuſtrius nullo corona hæc fine concluditur,non ea ex oleaſtri floribus texitur,non habere ditorem munerũ hominem

minem, neque homines ſpectatores. Ex angelis conflatum eſt theatrum. In certaminibus ſeculi laborant dies plurimos & ærumnis degunt, vnius horæ momento accepta corona, protinus voluptas omnium emarcuit: hic autem non ſic, ſed ſemper claritas, ſemper gloria, ſemper honor augetur, Iam gaudere oportet quia ad requiem propero, ad ſtadium exeo. *Idem. hom. 9. in 2. Tim.*

Tu quidem eſto præparatus, ſicut miles fortis in armis, perpetuò ſobrius, vigilans, ſemper hoſtem expectans. Bella ſanè nō excites: hoc quippe militis non eſt, ſed ſeditioſi. Si verò tuba pietatis vocauerit, confeſtim procede, & cōtemne animam, & ingredere cùm multa alacritate in agonem, rumpe aciem aduerſariorum, concide faciem diaboli, ſtatue trophæum, Hoc autem erit, ſi non fuerimus pecuniis dediti, ſi non domibus, ſi non affectioni, ſi ab omnibus fuerimus ſeparati. Si. n. qui militarem vitam uiuunt, omnibus renunciant, & vbicūq; bellum vocauerit, illuc ſeſe recipiunt, atq; itinera magna cōficiūt: & oīa cum alacritate ſuſtinent, multo amplius nos Chriſti milites ſic præparatos eſſe oportet ad bellū paſſionum. *Idem hom. 5. ad Hebræos.*

Exteriora militum, corporis menſuram, bonam carnis habitudinem requirunt, qui eos in exercitum deligunt, nec ſola hęc militaturum habere oportet, ſed & libertatē, ſeruus enim reiicitur, At cœlorum rex nihil tale requirit: ſeruos enim, ſenes idem & iuuenes, & quęcunq; talia recipit. Manſuetum & mitem eſſe & ſimilia, militiæ noſtræ ſunt. Hæc à nobis ſola deus exigit, quorum nos domini ſumus, & valdè congruè. Non enim propter vtilitatem propriam ad ſui gratiam nos vocat: vt reges verò propter miniſterium noſtrum. Hi ad bellum ſenſibile, ille ad ſpirituale. Nec in bellis tantum externis, ſed in certaminibus agoniſticis ſeu athleticis eandē quis rationem videre poſſit. Qui trahuntur in theatrū non prius deſcendunt in certamen, quàm eos preco aſſumens ſub omnium oculis circūducit, dicens, Num quis hunc accuſat (Et illic quidem nō animæ pugna, ſed corporis. Hinc nihil tale, ſed totum cōtrarium, non enim manuum collatione nobis ineuntur certamina, ſed animi diſciplina, & mētis virtute. Aliter igitur agonothetes noſter facit & contra clamat: licet oēs

tum dæmones, tum homines, hũc accuſent de turpiſſimis & occultis criminib. non reijcio, non abominor: ſed ipsũ ab accuſatoribus libero, & ab iniquitate abſoluo, & ſic ad certamina pugnaturum produco. Nec immerito. Illic.n. agonothetes nihil certantibus confert ad victoriam, ſed medius modo conſtitutus: hic aũt noſter athleta, pietatis athletis commilito fit, & auxiliator, cũ eis pugnã contra diabolum iniens. *Idem homi. 21. ad pop. Antioch.*

Si militarem hanc vitam degentes, omnib. abrenunciãt, & quò Mars vocauerit, eò proficiſcuntur & iter agunt, & omnia cum ſedulitate ferunt: multò magis nos Chriſti milites oportet ita præparari & opponere nos vitiorum certamini. *Idem hom. 67.*

Bellum eſt in foro, pugnam quotidianã exhibent negotia tempeſtas & procella. Armis opus eſt. Opus eſt ventis à puppi, opus oĩa diſcere, vt diei ſpaciũ abſque naufragiis & vulnerib. tranſigat. Multi per ſingulos dies ſcopuli, & frequẽter illidit ſcapha atq; ſubmergit. Olympia multi patrum ſæpe ſpectauerunt. Scitis itaq; quõ per certaminum dies & noctes, nihil aliud preco tota nocte ſatagit, nihil aliud curat, niſi ne prodiens pugil turpe quicquã agat. Illi nanque tibicini aſſidẽtes ſpondent nec aliquem alloqui, ne ſpiritus qui conſumitur riſum mereatur. Si igitur corã hominibus pugnaturus, tantam egerit prouidẽtiam, multo magis nos decet ſemper eſſe ſollicitos. & curare quibus tota vita certamen eſt. Omnis igitur nox ſit pernox, cogitemus quomodo diem tranſgreſſi: non mereamur riſum, & vtinam riſum tantum. *Ibidem hom. 41.*

Secularium ſpectaculorum præſides ſiue arbitri certamina proponentes, magnum muneris ambitum eſſe putant, ſi quando iuuenes & robuſtos luctatores in ſtadium induxerint: vnde prima ſtatim oſtentatione miraculum ſpectatoribus prębeant. Non ita eſt in ſpiritali agone, ſed omnia è contrario. Nec talem Chriſtus agonem qualem terreni illi proponunt, ſed horribilem timoritq; plenum. Non enim hominum contra homines, ſed contra dęmones luctamen eſt. Non ergo iuuenes ad luctamina exercitatos hic proponit, ſed adoleſcentes & cum ipſis ſeniculum & aniculum. *Idem ſermone de Machabæis.*

Quo-

Quomodò in legionibus & exercitu ſunt duces, ſunt tribuni, ſũc cẽturiones, ſunt ferentarij ac leuis armaturæ, & miles gregari⁹, & manipuli, cõmiſſaq; pugna, vacãt noĩa dignitatũ, & ſola fortitudo quęritur: ita & in hoc cãpo, & in p̃lio quo cõtra dæmones dimicamus, nõ quæruntur noĩa ſed opera, & glorioſior ille ſub vero imperatore Chriſto, q̃ nõ nobilior, ſed fortior eſt. *Hierony. li. 1. aduerſus Iouinianũ.*

Si qua ciuitas contra inſidiãtes inimicos, magno vallet aggere, fortib. cingat muris, inſomni muniat cuſtodia, vnũ verò foramen tantũmodo immunitũ per negligentiã relinquat, inde procuidubio hoſtis ingredit, qui vndiq; inclu ſũs videbat; vnde dictũ eſt, *Omni cuſtodia ſerua cor tuum.* Iob iuſtitia indutus eſt, ſicut veſtimento vtique quo non veſti mur, nec omni ex parte circundamur, Ita qui ſe undique bono opere defodit. *Gregorius lib. 19. moralium c. 17.* *Prouer.*

Sicut qui aduerſus leonẽ pugnat, ſi ab eo oculum alior-ſum deflectat, confeſtim perijt: ita & qui contra carnem ſuam pugnat, ſi hanc per quietem nimiam fouerit. *Climacus de diſcretione graduum.*

Tam ignauè ſoluteque pugnamus, vt ne iacenti quidẽ hoſti repugnare valeamus, ſed ſtãtes ab his qui ceciderũt, permittamus nos vinci. Quod enim quibuſdam accidit propter auaritiam, vt dum mortuos ſpoliant poſt victoriam, ſæpe à iacentibus interimantur. Et turpis quæſtus gratia, poſt trophæa miſerabiliter pereant, ad iacentẽ hoſtem & ſpirantẽ accedentes. Vt enim illi mortuos hoſtes ob prædam excutiendo, ſæpè in ſemInecem aliquem inci dunt, & clam lęthali vulnere accepto cadunt, glorioſãq; victoriam temeritate fœdant: Sic nos cum barbarum aduerſarium temperantia & continentia deiecerimus, aut videbimur deieciſſe, tũc ſpoliorum cupiditate capti, eorũ nimirum quæ in pretio ſunt apud homines, ut diuitiæ, principatus, bona valetudo, gloria, ad eum accedimus, ali quid quod illius ſit, detrahere cupientes, atque ita ſpontè in perniciem ruimus. *Nilus in lib. Aſceticon.*

In hac vita quamuis ſtrenuè dimicemus, & adiuuante domino cateruas hoſtium, quibus circunfundimur, proſternamus, tamen ſi ab eis vinci nolumus, nunquã pugnare deſinamus. Nec vincentes ſeueros faciunt vtiliter deſu-

datā prælia, ſed magis ſollicitant aduerſariorum rediuiuā certamina. *Proſper. lib. 1. de vita contemplatiua cap. 1.*

Auxilium meum à Deo. Propie in bellis ij qui eruptionem inimicorum ſuſtinēt auxilium quærunt. Hic verò inuiſibiles propheta ſentiens inimicos, & inſtans ſibi periculum ex inimicis: vndique totus exercitus impreſſiono, in ſe irruentibus animaduertens, ait. Auxilium meum non ex diuitiis, non ex vllo corporali ſubſidio, non item ex facultate quauis & fortitudine mea, at neq; ex cogitatione quantalibet humana ſed auxilium meum à Deo. *Baſ. Pſal. 7.*

Sicut in agone fieri ſolet ut duobus inter ſe luctantibus accidat primo cadere vnum, & cum ceciderit, ſurgat, & uincat: Ita in noſtro agone, qui eſt nobis aduerſum principem huius mundi ſi forte acciderit, aliquem de nobis vinci & in aliquo peccato cadere, poſſibile, eſt ut poſt peccatum reſipiſcat, & exurgat, & perhorreſcat malū quod admiſit, & de cœtero non ſolum contineat ſe, verum ſatisfaciat Deo, lauans per ſingulas noctes lectum ſuum, accipiēs verbum propheticæ auctoritatis. *Nunqnid qui dormit non adijciet vt reſurgat. Origenes hom. 4. in pſal. 36.*

Enimverò in olympicis certaminibus, atleta intra ſtadium certat, magiſter autem ludi, foris conſidens, ſermonibus affert auxilium, eatenusq; duntaxat ſermonem iuuat quatenus acclamationibus & ſermonibus ualet, neque enim ulla ei lege permittitur, manibus illum adiuuare. At ſecus res hēt in pietatis certaminibus. Idem. n. eſt & athleta & magiſter ludi: idcirco nō extra caueā ſedet, ſed ingreſſus ad certamina ipſa, firmat cōpugiles, dicens propter qđ malis non ſuccūbimus. *Chryſoſtomus hom. 1. de reſurrectione.*

Haleæ noſtræ ex diametro diſſidēt à natura corruptibili. Harum enim materia ferrum eſt, noſtræ uero ex ſpe ſalutifera conſtant. Idem illis ſcutum è ligno ac tergore bubulo confectum eſt, noſtrum uerò munimentum fides eſt. Rurſum nos thorace iuſtitiæ obarmamur: Illi tunicam anſis contextam circunferunt, præterea nobis adeſt gladius ſpiritus ad defenſionem, illi ferro defenduntur. Ex his perſpicuum eſt, quòd non iiſdem cibariis nos quibus illi vegetamur uireſque colligimus, ſed nos pietatis dogmata corroborant, illis ad parandas uires expletione vētris eſt, opus.

opus. *Baſilius hom. 2. de ieiunio.*

Si cupis fili, militare Deo, illi ſoli militabis. Sicut enim qui militant regi terreno, omnimus iuſſis eius obediunt: Sic & qui militant regi cœleſti, debent cęleſtia cuſtodire præcepta. Miles terrenus quocunque loco mittitur, paratus ac promptus eſt, neque ſe vxoris uel liberorum gratia excuſare audebit. Multò magis miles Chriſti ſine aliquo impedimento regis ſui debet imperio obedire. Miles terrenus contra hoſtem uiſibilem pergit ad bellum. Tecum uerò hoſtis inuiſibilis quotidie præliando non deſinit. Illi contra carnem & ſanguinem eſt dimicatio: Tibi uerò aduerſus ſpiritalia uitia in cęleſtibus, eluctatio. Ille contra carnalem hoſtem carnalibus armis vtitur: Tu vero contra ſpiritualem hoſtem ſpiritalibus armis indiges. Ille in prælio galeam ferream geſtat, ſed tua galea Chriſtus ſit, qui eſt caput tuum. Ille lorica ne uulneretur indutus eſt, ſed tu ꝑ lorica ſis fide Chriſti circundatus. Ille contra aduerſarium ſuum mittit lanceam & ſagittas: tu contra aduerſarium diuina eloquia iaculare, & percutiens eum uerbis propheticis dicito, *Dominus mihi adiutor, & ego deridebo inimicos meos.* Ille donec pugna geritur, arma à ſemetipſo non proiicit, ne ab aduerſario vulneretur, ita & tu nũquam debes eſſe ſecurus, quia tuus hoſtis hoſte illius eſt aſtutior. Illius quidem hoſtis ad tempus dimicat, tuus vero hoſtis, quandiu in ſtadio huius uitæ conſiſtis, tecum pugnare non ceſſat: Illius arma laborioſa & grauia ſunt ad portãdum: tua verò arma volentibus portare ſuauia ac leuia ſunt. Ille cum ſuperauerit aduerſarium, ad domum coniugis ac liberorum reuertetur. Tu verò hoſte proſtato in illud cęleſte regnũ cum oĩbus ſanctis intrabis. Ille pro labore terreno terrenũ accipit donarium: Tu verò pro ſpirituali labore cęleſte recipies præmium. *Idem in admonitione ad filium ſpiritualem.*

Vide diabolus.

BENEFICENTIA BENEFICIVM.

Quemadmodũ diuitum filii, ornatus gratia aureũ monile geſtant in collo, nec id vnquam deponũt veluti nobilitatis ſignum circũferẽtes & oſtentantes: Iti-

tes: Itidem & nos oportet ſemper beneficentia indutos eſſe, declarãtes quòd filij ſumus eius qui miſericors eſt, eius qui ſolem ſuum exoriri facit ſuper bonos ac malos. *Chryſ. hom. 1. ad Philippenſes.*

Quemadmodum illi qui in ſtultitiæ certaminibus præmia proponũt, tuba libertatem ſuam ſignificantes, oĩbus in palæſtra decertantibus pecuniæ largitionem pollicẽtur atq; denunciant. Sic ipſa beneficentia oẽs in miſerijs & calamitatibus poſitos ad ſe uocat non uulnerũ & plagarum præmia, ſed ærumnarum & incomodorum remedia & curationẽ, accedentibus impertiens. Hęc eſt oĩum laudatarũ pręſtãtiſſima. Hæc eſt felicitatis comes. Hęc aſſidet Deo, & magna eſt cum ipſo neceſſitudine cõiuncta. *Gregorius Nyſſenus in oratione De pauperibus amandis, & benignitate comp.*

Quẽadmodum ſol non expectat preces & præſtigias vt exoriatur, ſed ilicò fulget, ac ſalutatur ab oĩbus: Ita neq; tu expectaueris plauſus, ſtrepitus & laudes, ut benefacias, ſed ſpontè confer beneficia, & æquè ac ſol amaberis. *Epictetus apud Stobæum ſermo 44. de Magiſtratu.*

Quemadmodum acerbiſſima crudelitas eſt quæ trahit pœnam & miſericordiæ genus eſt, citò occidere, quia tormentum ultimum finem ſui ſecum affert, quod ante cedit tempus, maxima uenturi ſupplicij pars eſt: Ita maior eſt muneris gratia quo minus diu pependit Eſt enim bonarũ etiam rerum ſolicita expectatio. *Seneca 2. de Benef. 5.*

Sicut in telis eadem ferri uis eſt, ſed in infinitũ intereſt, utrũ excuſſo lacerto excutiatur, an remiſſa manu effluãt. Gladius idem & ſtringit & transforat: quam preſſo articulo venerit, refert Idem eſt quod datur, ſed intereſt, quomodo detur. I*bidem cap. 6.*

Quemadmodum pulcherrimũ opus eſt, etiam inuitos nolenteſque ſeruare: Ita rogantibus peſtifera largiri, blandum & affabile odium eſt. *Ibidem cap.* 14.

Quomodo mundi officium eſt, circũ agere rerum ordinem quomodo ſolis, loca mutare, ex quibus oriatur, in quæ cadat, & hęc ſalutaria nobis facere ſine pręmio Ita uiri officium eſt inter alia, & beneficiũ dare. *Idẽ lib. 4. cap. 13.*

Quomodo aliud eſt munus, aliud ipſa donatio, aliud qui nauigat, aliud ipſa nauigatio. & quamuis ægèr non ſit ſine

ſit ſine morbo, non tamen idem eſt æger & morbus: Ita aliud eſt beneficium ipſum, aliud quod ad vnumquemq; noſtrum beneficio peruenit. *Idem lib. 6. cap. 1*

Quomodo multos fortuita ſanant, & in flumen alicui cecidiſſe frigore magno, cā ſanitatis fuit: quomodo quorundā flagellis quartana diſcuſſa eſt, & metus repentinus animum in aliā curam auertēdo ſuſpectas horas feſellit: nec ideo quicquā horum, etiamſi ſaluti fuit ſalutare eſt: Sic quędam nobis proſunt, dum volunt, imo, quia nolūt: non tñ ideo illis beneficium debemus *Idem lib. 6. cap.* 8.

Quemadmodum in ægris opportunitas cibi ſalutaris eſt & aqua tempeſtiuè data, remedij locum obtinuit: Ita quamuis leue & vulgare beneficium ſit, ſi præſto fuerit, ſi proximam quamque horam non perdidit, multum ſibi adiicit, gratiamq; precioſi, licet lenti & diu cogitati muneris vincit. I*dem lib. 2. cap. 2.*

Quemadmodum ei qui voluit mihi pecuniam credere & non credidit, nihil debeo: Ita ei qui voluit mihi beneficium dare, ſed non potuit, amicus quidem ero, ſed non obligatus. I*dem lib. 6. cap.* 11.

More optimorū parentū, qui maledictis ſuorū infantiū arrident, non ceſſant dij beneficia cōgerere, de beneficiorū authore dubitantibus, ſed æquali tenore bona ſua pergentes populosq; diſtribuunt, vnam potentiā ſortiti, prodeſſe. Spargūt opportunis imbrib. terras, maria flatu mouent, ſiderū curſu notant tēpora hyemesq; ætatesq; interuētu lenioris ſpiritus molliunt, errorē labentiā aīarū placidi ac propitij ferūt, Imitemur illos. Demus, etiāſi multa in irritū data ſint. Demus nihilominus alijs, dem⁹ ipſis, apud quos iactura facta eſt. *Idem lib. 7. de Benefi. c.* 31.

Vt poſt mala etiam ſegetem ferendum, vt poſt naufragium tentantur maria, vt fęneratorem à foro non fugat coactor: Ita beneficium denuo collocandum, etiam ſemel incidētis in hominem ingratum, *Ibidem.*

Garus ambuſta & infuſa medetur malis, ſed ſi interim Garum non nomines Ita quædam beneficia, non ſunt, ſi commemores. *Idem.*

Quemadmodum curandum, vt in eos potiſſimùm beneficia cōferamus, qui gratè reſponſuri erunt: Ita quæ-

dam

dam etiam ſi de illis malè ſperabit, faciemus tribuemusque, non ſolũ ſi iudicabimus ingratos fore, ſed ſi ſciemus fuiſſe: tanquam ſi filios alicui reſtituere potero, magno periculo liberatos, ſine ullo meo incommodo non dubitabo: *Seneca lib. 1. de Benefi. 14.*

Quemadmodum meretrix ita inter multos ſe diuidit, vt nemo non aliquod ſignum familiaris animi ferat: Ita qui beneficia ſua amabilia vult eſſe, excogitat, quomodo & multi obligentur, & tamẽ ſinguli habeant aliquid, quo ſe cæteris præferant. *Idem lib. 1. cap. 14.*

Quemadmodum magnus luctator eſt, non qui omnes numeros, nexuſq; perdidicit, quorum uſus ſub aduerſario rarus eſt, ſed qui in uno ſe aut altero bene & diligenter exercuit, & eorum occaſiones intẽtus ſpectat: nec n. refert quàm multa ſciat, ſi ſcit quãtum victoriæ ſatis eſt: Sic in hoc ſtudio multa delectant, pauca vincunt. *Idem lib. 7. cap. 1.*

Ficus non floret, cùm fructus hẽat dulciſſimos: Ita quidam benefaciunt, nihil pollicitantes. *Plinius lib. 1. cap. 26.*

Quemadmodum materialis ignis incendium pedetentim, niſi unde nutriri valeat, frequenter ſuperadijciatur, minuitur: Ita & mutuus mortalium amor, ſi non crebris beneuolentiæ exerceatur officijs. *Laurentius Iuſtinianus in ſermone de Chriſti corpore, ſeu de Euchariſtia.*

Vt fluuius in multos deductus riuos, fluit tenuis ac lãguidus: Sic beneuolentia in multos diſtracta langueſcit, & euaneſcit. *Plutarchus in Moralibus.*

CAEREMONIAE.

SIcut infantibus maximè opus eſt foueri ſinu, & officio puellarum, ne pereant, quibus tamen adultis periculum eſt, inter puellas uerſari: Ita & feruentis ætatis hominibus opus eſt, ut cæremoniarum clauſtris etiam ferreis teneantur ne impotens eorum anima per vitia præcipitet, & tamen mors eis fuerit, ſi cum opinione iuſtificationis in eis pſeuerauerint, cùm docẽdi potius ſint, nõ ideò ſe fuiſſe ſic incarceratos, vt p hæc iuſti ſint, ſed ne mala facerent, & ad iuſtitiam fidei facilius erudirẽtur. *Cyprianus.*

Quemadmodum pædagogorum mediocrumq; more

ex patria religione dum aliud abrogat, aliud uerò concedit, nonnihil priſtini ritus quod uoluptati ſit, ipſis pmittit, non aliter quàm medici ægrotantibus ſacere ſolent, huc ſpectãtes, vt medicina alioqui acerba dulcore aliquo ad artis præſcriptum temperata, æquioribus animis recipiatur. *Gregorius Nanziazenus lib. 5. de Theologia.*

Intentio cæremoniarũ eiuſmodi eſt memoria Dei frequens & timor eius, & amor eius, & obſeruantia mãdatorũ oĩum, & quod credatur in Deũ altiſſimũ, id qđ neceſſariũ eſt vnicuiq;. Nimirum graui nos mole corporis preſſi, valde quidẽ egemus, ad ſomnolenti animi excitationẽ cõmouentib. rebus, vt generoſus equus itinere iã longo fatigatus, cùm claſſicũ perſonuit, in robur erigitur ſtare loco neſcit, micat aurib. Et elephantus ſegnitie torpeſcens, igne oſtenſo reſurgit in audaciam: ita reb. ſecularib. eneruata virtus noſtra externis & corporalib. incitabilis, ſeu uocum ſeu figurarum indiget ut animi noſtri vigor, ſpirituali operi robuſtius inſtet, & contẽplatio noſtra tantò acrius in ſublime proueh atur, quantomagis attoniti anteà obſtupuerimus. Et in hoc conſtat oĩs cæremoniarum ratio. tã veteris quam noui teſtamenti. Ac ꝓpterea in ueteri teſtamento palmas retenderunt: brachia expanderunt, genua flexerunt. Iuſſi quoq; vaccã triennẽ, caprã trimã, turturẽ, columbam, per mediã diuiſerũt. Arietem in ueprib. hærentem cornib. gladio occidentes, igne cremarunt, Tau ſuper poſtes ædium notarunt, ſerpentem æneum aſpexerunt Cherubin, & alias imagines figurarunt, & in nouo teſtamento manus leuamus, orantes nũc ſtamus, nunc in faciem procidimus, pectus tundimus, frõtẽ cruce ſignamus &c. *Reuclinus de arte caballiſtica.*

Vt ſtruthiocamelus ingens auis pennas hẽt, ſed non volat nec fertur in ſublime: Sic multi pennis cæremoniarũ ad cœlum extolli videntur, illi autem à terra non eleuantur, nõ damno cæremonias quas ſemper bonas, pulchras & utiles duxi, ſed eſſe apud multos virtute deſtitutas, hoc quidem eſt quod doleo. Miluus ales rapaciſſimus aſcẽdit in altum & volitans expandit alas, ſed in illa altitudine conſtitutus oculos habet fixos in terra, vidẽns an poſſit pullũ gallinaceum aut aliquid ſimile vnguibus arripere,

aſcendit quidem ſed non aſpicit cœlum ſed terram: Ità nonnullos videbis ſanctimoniam figentes, qui etſi contẽplatione rerum altiſſimarum à terra tolli exiſtimẽtur, nihil tamen niſi terram aſpiciunt, vt poſſint gloriã humanam, aut reditus aut dignitates, aut principum fauorem acquirere, & mundi opib. abundare. *Pinus in Ezechiel. c. 1.*

Ezec. 47 *Et erunt fructus eius in cibum, & folia eius in medicinam*: Fructus virorum iuſtorum ſunt virtutes; folia verò ſunt cæremoniæ. Nõ ſolum virtutes proſunt, ſed etiam bonæ cæremoniæ cum virtutibus coniunctæ. Virtutes ſunt ſibi animi excellentes, cæremoniæ verò ſunt folia cõferentia ſalutarem medicinam. Et quemadmodum folia licet non ferant fructus eos tñ ſuſtentant & arborem ornant: Sic licet in cæremonijs non ſit per ſe religionis ſubſtãtia, conducunt tamen ad religionis ſubſtantiam conſeruandam, & ad pulchrum Chriſtianæ vitæ ornamentũ. Arundines in vineis ſeu ligna vires ſuſtentãtia nõ ferunt vuas ſed ſuſtinent, ſepes in agro arborib. conſito non nutrit plãtas, ſed ſeruat: Sic cæremoniæ rectè inſtitutæ nõ ſunt ipſæ qdẽ per ſe ipſa religio, ſed ad eam ornandã & conſeruandam mirum in modum cõducunt. *Ibidem in cap 47.*

Vt mali perſici exterius comedimus, interiorem verò nucleũ duro cortice coopertum foras proiicimus: Sic laici noſtra comedunt exteriora, interiora verò non curãt, quia nec ea uident nec intelligunt, ſed cæremonijs noſtris rectè ædificantur *Ibidem in cap. 24.*

CALVMNIA.

SIcut Ioſeph dimiſit pallium in manu meretricis, & fugit cum meliore pallio caſtitatis: Ita & tu proijce pallium in manus calumniatoris, & fuge cum meliore velamento iuſtitiæ: ne forte dum vis vendicare veſtem corporis, precioſiſſimum animæ veſtimentum perdas. *Chriſoſtomus in Matth. hom. 12. operis imperfecti.*

Quòd ſi quis pernicioſis humoribus plenus, ægrotationis laborem non effugiet: multo magis q hanc omni cholera amariorem malignitatem in ſeipſo recondit atq; cõſeruat, vltimi atque perpetui doloribus morbi laborabit: quod planum à verbis iuis eſt, qui cùm alijs dolorem inferant,

ferant,

ferant, quanto magis animam prorumpentis interimet? Nam inſidiator & calumniator, nó aliter ſeipſum prius interficit, quàm qui accendit ignem, prius concaleſcit, vt qui duros ſilices manus cędit, ipſe, non lapides, vápulat, qui ad ſtimulos ca citrat, ſeipſum ferit: contra verò qui magno animo iniuriam perfert ſeu ſilex ignis & ſtimulus aduerſarium vlciſcitur: præſertim cum nullas vires iniuriantes habeant, ſed ſeu lutum facile diſſoluantur. Non ergo iniuriam pati, ſed iniuriam facere, & neſcire pati, malum eſt. *Idem hom. 43. in Matth.*

Quemadmodum ſi quis te pauperem vt diuitem appellaret, laudaretque, nihil ad te illæ laudes, ſed potius in riſum verterentur: Ita ſi quis falſo calumniatur, nihil id ad te. Quod ſi te conſcientia reprehendit, nulla verba perturbent, ſed vitam emenda: hoc in veris repræhenſionibus dico. *Ibidem hom. 82. in Ioan.*

Quemadmodum Aeſopica illa gallina cum ægrotaret, ad felem interrogantem eam, tanquam ex beneuolentia, quomodo valeret: Rectè, dixit, ſi tu diſcedas: Sic ad eiuſmodi hominem, qui ſuper diſſenſione ſermonem mouet & interrogat, & ſecreta aliqua ſuffodit, dicẽdum eſt. Atqui nihil ego in fratre deſidero, ſi nec ipſe calumniantes audiam, nec ille. *Antonius in Meliſſa parte 1. ſerm. 53.*

Primùm homines inuaſerunt animalia noxia, pòſt & oues & boues, poſtremò à nullo genere temperatum eſt: & Athenis primùm calumniator aliquis ſupplicio affectus eſt, & rectè: poſt hunc vnus, & alter: poſtremò nec à bonis eſt temperatum: Ita cũ aperitur ius in malos cauẽdũ, ne poſtea in bonos recidat. *Plutarchus in Moralibus.*

Vt morbus in corpore non admittente quod propriũ eſt, multarum noxiarum & abſurdarũ rerum gignit appetentiam; Ita calumnia ſuſpicioque aduerſus cognatos & domeſticos, malas & noxias aliorum neceſſitudines inducit. *Ibidem.*

Vide Lingua.

CANTVS ECCLESIASTICVS.

QVando Spiritusſanctus nos vidit ægrè perſuaderi ad cóplexum virtutis, ac proinde ad ineundam vitæ recti-

rectitudinē p hoc lenteſcere, quod toti ad conſectandā voluptatē propenderemus, quid fecit? Nimirū ſcripturæ ſuæ dogmatis miſtim inſperſit concinnā iſtā numerorum modulationē, ut aurib. permulctis ac delinitis melico vocū conſenſu, clam ac velut aliud agētes ſineremus in animos noſtros irrepere eloquiorum vtilitatē, idq; pro more ſapientis medici. Is. n. pharmacū oblaturus auſteriuſculum quidem aduerſanti cibos nec probè concoquenti, ſubinde oras calicis prælinit melle. In hoc ſane excogitati ſunt concinni iſti concentus pſalmorum, ut q per ætatem pueri ēt dum ſunt, aut certè morū maturitate nondū incanuerunt dū in ſpeciē cōcinnunt ac modulantur, re ipſa animas erudiant ſuas. *Baſilius in pſalmum primum.*

Quæ ad uſum uitæ huius cantica & cātilenæ tenores ac ſoni deſinentia ſaliunt auditum, ſimul & animum in fraudem pelliciunt, ab vtilitate abducunt, & in concupiſcentiam pertrahunt, ad genialem uitam, eorumq; quæ canuntur appetentiam, afficiunt, & inclinant, & quālibet alioqui virilem eneruant, obſcęna turpia & illecebrarum plena. Cęleſtia verò cantica quæ nimirū ſanctus ſuggerit ſpiritus, & moderata verborum temperie, & decēti ſententiarum deſcriptione, mētem reuocant ad affectiones ſuas ordine digerendas, animam illuſtrant & exornant, vt ſimulatque intellexerit & aſſenſa ſit eoque inuitat melodia à ſpiritu ſancto excitata tum organum, tum prolata quoque ſententia, & mores trāsferat & affectus promoueat. *Chryſoſtomus in pſalmum* 118.

CANTVS IMPVDICVS.

Quemadmodum ſordes & limus aures corporis obſtruere ſolent: ſic meretricii cantus, huius ſeculi fabulæ, debitorum onus, creditorumq;, ac fœnorum ratio aures mentis ſolent obſtruere, atq; immundas facere, quaſi enim ſtercus auribus veſtris immittunt huiuſmodi colloquia: & quod barbarus ille minabatur dicēs: comedetis ſtercus ueſtrum: id nunc multi non uerbo, ſed re in vobis faciunt, imò uerò etiam multò peius ac fędius. Nam fornicatorij cantus multò magis quàm ſtercora ſunt abominabiles. *Chryſoſtomus in pſalmum* 118.

CARO, CARNALIS.

OMnis caro ſicut ſenum veteraſcet, & ſicut folium fructificans in arbore viridi:alia generantur, alia deijciuntur:Sic generatio carnis & ſauguiuis alia finitur, & alia naſcitur. *Eccl.* 14.

Omnis caro fœnũ, & omnis gloria eius quaſi flos agri: exiccatum eſt fenum, & cecidit flos,quia ſpiritus Dñi ſufflauit in eo.Verè fœnum eſt populus.*Eſaiæ* 40.

Carnis incommoda ſunt nobis communia cum humano genere. Sic cum flatu ſterili terra ieiuna eſt, neminem fames ſeparat. Sic cùm incurſione hoſtili ciuitas aliqua poſſeſſa eſt,omnes ſimul captiuitas vaſtat. Et quando imbres nubila ſerena longa ſuſpendũt, omnibus ſiccitas vna eſt.Et cùm nauem ſcapuloſa ſaxa confringunt, nauigantibus ſine exceptione commune periculum eſt. Et oculorũ dolor, & impetus febriũ, & omniũ ualetudo mẽbrorũ, cũ cæteris nobis cõmunis eſt. *Cyprianus ſermone de mortalitate.*

Natura vnicuique noſtrum cognatas addidit pecudes, ex vna radice animæ duabus velut ſtirpibus pullulantib. Quãtum altera integra indiuiſaq; intellectus appellatur, altera ab imo in ſeptem ramos diuiditur, in quinque ſenſus, & duo inſtrumenta vocis genituræq;, quæ multitudo tota bruta,comparatur pecori. Et quia numeroſa eſt iuxta naturæ legem operam ductoris neceſſariam poſtulat. Quoties igiť imperitus regendi,ſed diues, ſeipsũ præficit, plurimorum malorum cauſa fit pecori,Nam ipſa neceſſaria copiosè ſuggerit: At illud in tanta copia ciborum petulans redditur.Saturitatis enim germana proles eſt,petulantia.Per eam petulantiam ſaltitãt, & contempto rectore vagantur, ſoluuntque ſtipatum antea ordinem: atque ita ductor deſertus,ex perfecto priuatus fit diſcurſans ſatagensque ſi ſortè poſſit denuo in vnum compellere. Et cùm videt ſe operam perdere, gemit ac flet,damnãs ſuam facilitatem, & culpam in ſeipſum referens. Ad eundem modum pecus ſenſuum, quando intellectus ſupinè ſe gerit, & ignauiter auidè ſaturatũ copia rerum ſenſibiliũ ceruicem iactat & ſubſultat,impingens in omnia viſui patiẽ

tia, vel quæ videre nefas eſt, auribus quoque voces recipiens inſatiabiliter, ſitiendo ſemper ob curioſitatem, interdum oblectans ſe obtrectationibus parum liberalibus *Philo. lib. de agricultura.*

Quemadmodum in ſtaterarum momentis contingit, vnam ſi degrauaris lancem, velis nolis illi oppoſitum tantò reddes leuiorem: conſimilem in modum aſſolet in carne & anima contingere. Vnius exuberans copia neceſſe eſt vt alterum imminuat, & illi addat inopiã. *Baſilius hom. in illud Moſis. Attende tibi ipſi.*

Quemadmodũ incola qui alienæ inquilinus eſt domus, ac domini arbitrium eam colit atque exercet: Ita & nobis, carnis diligentia traditur, vt congruè eam exercentes, fructum ex ea bonum præbẽti reddamus. Si enim Deo digna fuerit, fiet eius tabernaculum *Idem in pſal.* 14.

Perinde atque in acie hinc atque hinc inſtructa ad conflictũ, qui alteri parti fert ſuppetias, facit vt alter vincat: Ita qui carni ſeſe adiungit, expugnat ſpiritum, & qui ſtat à ſpiritu, carnem in ſeruitutẽ redigit. *Idem ſermone de ieiunio.*

Sicut in modio ſi volueris reponere, neceſſe eſt cadat deorſum ad inferiora eius, & tenebroſa: Sic homini carnali & vacuo, ſi dixeris quod eſt Dei, non illud tenet in ſuperiori parte mentis ſuæ aut cordis, nec portat illud in ore, ſed confeſtim cadit de mente eius, & condet deorſum in terrena & tenebroſa, vt nec illi proſit, nec aliis. *Chryſoſtomus hom. 10. operis imperfecti.*

Quando quis corporalibus motibus excitatur, voluntas autem illius non inclinatur, vt faciat opus quod facere inſtigatur, ſed ſtabili propoſito continentiæ, & ratione iuſtitiæ irrationales motus corporis frangit. & ſi corpore concupiſcit, anima eius non concupiuit, ſi autem conſenſerit explere quod cogitat, tunc verè dr̃ aĩo concupiſcere: Sic & caro inimicum ſuum diligere non poteſt, quemadmodũ nec poſſibile vt iniuriam ſentiat ſibi illatã. Anima autem ieiunium diligere poteſt, quia dilectio vel odiũ carnis in ſenſu eſt, animæ autem in intellectu. *Ibidem hom.* 13.

Sicut qui graues oculos habet, ſi ponas eum in aliquo obſcuro tenebroſoque loco melius videt, ſi autem ponas eum in ſole, nihil videt, quia oculus eius non ſuffert lucis cando-

candorem:Sic homo carnalis,qui oculum, id eſt,mentem terrenis deſiderijs ſordidam habet, & turbulentam, ſi ponas eum in rebus mundialibus,ſapit & aſtutus eſt:ſi autem trahas eum ad res ſpiritales,tenebreſcit, ac nihil ſapit,qa mens illius doſiderijs corrupta terrenis, iuſtitiæ bonum non ſentit.*Idem hom.*15.

Arundinem vento agitatam. Sicut calamus vacuus eſt, & nullam habet virtutem, & ideo qualiſvis ventus flauerit ſuper eum,huc & illuc flectit illum: Sic & homo carnalis & ſecularis,in quo fidei nulla eſt medulla,& virtus veritatis non inuenitur in eo,qualiſcunque tẽtatio venerit, ſuper eum,curuat eum.*Ibidem hom* 27. *Matt.* 11

Sicut irrationabilis terra quæ ſecus viã poſita eſt,ſempre conculcatur & dura eſt,& ſemina doctrinæ in ſulcos ſenſus ſui non recipit,ſed volatiles ſpiritus rapiũt ea : Sic & omnis arbor rationalis,iuxtà viam poſita,non põt eſſe fructifera,id eſt, homo ſecundum mundum viuens, nunquam poteſt euadere à peccato vt ſit iuſtus. *Idem hom.*30.

Quemadmodum diues peregrè profectus, ſi in hoſpitio applicuerit pauperis alicuius, quamuis non poteſt in domo iubere quod vult,quia hoſpes eſt, tamen magnam ſibi fiduciam agendi aliquid vendicat, quia potens:Sic & anima peregrina in hoc regno carnis ingreſſa quamuis non omnia ſpiritualiter agere poteſt ſecundum ſe,quia extranea eſt in hoc mundo, tamen aliquid ſpiritale vendicat in carne,quia nimium potens eſt.*Ibidem hom.*42.

Sicut peregrinus pauper nihil in hoſpitio diuitis poteſt, primò quia peregrinus & hoſpes eſt, deinde quia mendicus & pauper eſt:Sic & caro cum illud ſeculum reſuſcitata migrauerit,nihil omnino poterit ſibi carnale defendere:primùm,quia extranea in illo ſeculo ſpirituali:ſecũdo, quia infirma eſt carnis natura. *Ibidem.*

Quemadmodum quiſquis affirmat nec in ipſa cytharã, nec in ipſa naui artem reſidere,ſed in gubernatore, atq; in cytharædo,is inſtrumenta ipſa minimè calumniatur, ſed declarat quantum interſit inter artem & artificẽ : Ita Paulus cum ait, *non habitat in me, id eſt, in carne mea bonum,* Ipſum ſanè corpus non ſugillauit, ſed animæ excellentiã declarauit. Ea enim eſt, cui gubernationis atque cantus *Rom.* 7.

negotium totum creditum eſt. *Idem homelia 13. ad Romanos.*

Si admirandas aliquas ædes & regula pabula tyrannus quiſpiam ac latro capiat, non propterea culpandæ, & in calumniam vocandæ ſunt ædes, ſed omne illud crimen eorũ fuerit, q ædib. inſidias ſtruxerint: Ita & caro. *Ibidem.*

Rom. 7. *Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt.* Quemadmodũ qui ſpiritu erecti ac veluti volatiles viuũt, ſi & corpus quoque ſpirituale efficiunt. Sic qui à ſpiritu ſunt auerſi, ventri aũt ac uoluptati ſeruiunt, ſi animam carnem efficiunt, non ſubſtantiam mutantes, ſed illius nobilitatem perdentes. *Ibidem.*

Spinæ non pungunt in radicibus. Erue ſpinas de terra, contrecta radices ipſarum, & vide ſi ſentis dolorem. Tamen illud vnde dolorem ſentis in ſuperſicie, de radice proceſſit: Ita amatores carnalium, & ſi uidentur lenes, blãdi, radices ſpinarum ſunt. *Auguſtinus in pſal. 139.*

Vitiũ, corruptio & languor ante animæ coniunctionẽ in carne peſiſtunt, ex qua tabe anima maculatur. Quemadmodum ſi teſta odore malo imbuta ſit, quemcunque liquorem ſuſceperit, ſua corruptione inficit. Nam & ſi ante aiæ infuſionem non ſit in aia culpa, eo ꝙ ratione caret, locum tamen mortalitatis cum paſſibilitate obtinet. *Hugo Etherianus lib. 1. de regreſſu animarum ab inferis. c. 4.*

Quis noſtrum exteriorem hanc veſtem qua tegitur, ſi repentè obſcœnis vndique ſputis illitam, & fœdiſſimis quibuſque ſordibus inquinatam conſideret, nõ vehementer exhorreat, nõ velociter exuat, nõ indignãter abiiciat? Itaque qui non ueſtem, ſed ſemetipſum intus ſub veſte talem reperit, eò amplius doleat, & animo conſternet oportet, quòd propius tolerat, quod exhorret. Quid eſt caro ipſa, niſi corruptibilis quædam tunica qua veſtimur? *Bernardus lib. de diligendo Deum.*

Vt Adę indignamur meritò omnes quòd uxòri ſuę potius obedierit quàm Deo: Ita & nobis ipſis diſpliceamus quòd carni noſtræ aut quibuslibet aliis creaturis magis quàm Deo placere ſtudemus. *Idẽ Serm. 1. De omnibus ſanctis.*

Quidam vir nobilis, & eius ſeruus, tibi in cuſtodiam dati ſunt, ea lege, vt ſeruum pane & aqua more ſerui, nobilem ſecundum dignitatem natalium ſuorum procura-

res

tes ſplēdidè. Tu verò contrarium, nobilem fame & ſiti, & multis iniurijs confeciſti ſeruū verò delicatè nutriſti, omni genere deliciarum inſolentem feciſti, rebellem domino ſuo, cui inſurgens vulnerat inultus, occidit tandem. Quid reſpondebis ei, qui vtrunq; tibi cōmiſit? Tu homo. crudelis homo fuiſti, qui nobilem virum, ſpiritum, & animam, nullis deliciis virtutum, nulla pinguedine deuotionis refeciſti, ſeruum contumacem nutriuiſti delicatè, qui carnem gula, ebrietatibus, voluptatibusq; huius vitæ ineſcaſti. Caro inſurgit in ſpiritum: eum vitis ſeruire coegit, vulnerat, occidit. *Abſalon Sermone 3. De annunciatione Mariæ.*

Caro domanda eſt, atque iuxta Pauli Apoſtoli ſententiam cùm vitijs & concupiſcentijs crucifigenda. Vt enim æquo ferocienti & ſeſſori minimè obtemperanti pabulū ſubducitur, & pro hordeo tribuitur ei palea: Sic carni noſtræ ſpiritui aduerſatrici, & ob dapes & delitias & epularum varietates rationi rebellatrici ſubducenda eſt eſcarū copia, & cibus ſobrius ſuppeditandus, vt ſedata & caſtigata aīa ſeſſori ſuo libēter obediat. Et vt inimici in obſidione ſe dedunt hoſtib. ſi illis alimenta auferantur: ita caro & ſenſualitas hoſtes animæ ablatis epulis ſe tradunt ipſi animæ & ieiunio inutilia deſideria coercentur. *Pintus in Ezechiel. c. 31.* *Galat. 5.*

Vide corpus, mundi amor.

CASTITAS CONTINENTIA.

QVemadmodum melius eſt ſanum eſſe quam ęgrotantem diſſerere de ſanitate: ita lucem eſſe, quàm loqui de luce, & quæ eſt ex veritate continentia. *Clemens Alexandrinus lib. 3. ſtromat.*

Quomodo inter gentes, & ex eo quod non poſſit conſequi quod videt aliquis, & ex eo quòd timeat homines, ſunt autem etiam, qui propter maiores voluptates abſtinent ab his, quæ ſunt iucunda in pręſentia: Ita & in fide aut propter promiſſionem, aut propter Dei metum ſe continent aliqui. *Ibidem lib. 7.*

Nec quiſquam dicat habere volo quòd vincam, hoc eſt dicere, viuere volo ſub ruina. Habes nunc carnem tuam

quam ſuperes ſemper. Quid tibi vis alteram uelle conducere? Nemo ſuper vnam ſebrem cupit adhibere peiorem, ne incipiat hemitritæo inſanabili laborare, cui nullus valeat medicus ſubuenire. Neq; aliquis ſuper onus propriũ, tollit alienum, ne oneribus duobus uſque ad inferos demergatur. *Cyprianus de ſingularitate clericorum.*

Acrius diuitibus quam pauperibus inuidetur, & nõ in opes ſed locupletes inquietat infeſtatio ſęua latronum. Plus duces & principes, quam milites ab hoſtibus appetũtur in pugna. Et uiolentius propulſantur ventis & turbinibus culmina quęcunque ſunt altiora. Ita magis magiſque quo plus cæteris unuſquiſque poteſt, ſciat eſſe ſibi metuẽdum, ne aliquo minoretur: *Ibidem.*

Quod ſi aliquis dicat captiuum teneo aduerſarium cui ſemper inſultem, videat ne fortè aduerſus eum captiuus incipiat præualere. Nũquam ſecutus cum theſauro latro tenetur incluſus, nec intra vnam caueam habitum, cũ lupo tutus eſt agnus. Ipſe ſe uoluit ſuperari qui hoſtem proprium in ſuas portas induxit: & inteſtinum gladium ſibi ipſe ſuppoiuit, qui locum habitationis ſuæ aduerſarij ingreſſibus reſerauit, & qui fretus eſt conuerſari cum ſcandalo, ſine cauſa dixit pacatus volo eſſe cum diabolo. contra Apoſtolum dicentem, nolite locum dare diabolo. Omni ergo modo muniendus eſt locus, ubi fuerint theſaurus abſconditus, ne per vnam cauernam, totum parietem latro ſuffodiat. *Ibi.*

Ac reliquæ quidẽ virtutes, cum in occulto exerceãtur, minus ſępe illuſtres apud homines exiſtunt. Continentia aũt, in quo ineſt, eũ uel primo ipſo aſpectu tantum notũ facit. Vt.n. optimus corporis habitus & coloris bonitas, pugilẽ à cæteris diſtinguit Sic Chriſtianum à cœteris macilentia corporis palloręq; deflореſcens, qui continentiæ ueluti adiunctus eſt comes, indicio, eſt, eũ Chriſti mãdatorũ uerè pugilẽ eſſe, qui in infirmitate corporis aduerſariũ ſuũ in lucta proſternat, & q̃ potẽs ſit in pietatis certamib⁹ declaret, cõuenıẽter uerbis illis, cũ infirmor tũc potẽs sũ. *Baſilius in regulis fuſius diſputat. in errog. 17.*

Quæſo quo cruciatu digna cenſeretur mulier, quæ nobili coniuncta uiro, ſeruo ſuo ſeipſam violandam impudi

cè ſub

tè ſubſterneret: ac ſeruum inſidioſè nequiterque domini thoris inueheret: Quo item ſeruus ille damnandus examine, qui dominæ ſuæ dominique cubili ſe concitatus libidine adeò petulanter immiſcuit. *Baſilius* Ibidem.

Quemadmodũ ſatyrorum conſpectæ imagines riſum intuentibus mouent: ac ſicuti aliæ mæſtiores effigies cernentium & amictum, & faciem triſtium imaginationibus confundunt: & ſicut nihil horum commouetur, intuentiũ faciem in ſuum traducit affectum: ſed quod in immota imagine aſpicitur, id illa immobili forma cernentium animos mouet atq; ad ſui imaginem dirigit: ita & virgo caſtitatis imago, imò ipſius uirtutis effigies etiam conſpecta ſolum ad Dei conſiderationem humanos mos conuertere, ac mouere debet affectus. I*dem de vera virginitate* 27.

Sicut canis cum aſſueuerit in macello oſſa rodere, non recedit à conſuetudine, ſed ſi fuerit clauſum macellum, & nemo ei dederit fame enectus, non amplius accedit: Sic tu quoque ſi permanſeris in tuæ continentię exercitatione, mortificans membra tua, quæ ſunt ſupra terram & excludens ab ingreſſu ingluuiem quæ parit intemperantiam, ægrè ferens dæmon, ut qui cibos non habeat qui accendant, à te recedet. *Palladius in vita Moſis abbatis.*

Digna uirginitas quæ apibus comparetur, ſic laborioſa ſic pudica, ſic continens. Rore paſcitur apes, neſcit concubitus, mella componit. Ros quoque uirginis eſt ſermo diuinus, quia ſicut ros Dei uerba deſcendunt. Pudor uirginis eſt intemerata natura. Partus uirginis fretus labiorum, expers amaritudinis, fertilis ſuauitatis, in cõmune labor, communis eſt fructus. Quam te uelim, filia, imitatricẽ eſſe huius apiculæ, cui cibus flos eſt, ore ſoboles legitur, ore cõponitur. Hanc imitare tu filia, uerba tua nullum doli uelamen obtendant, nullum habeant fraudis inuolucrum, ut & puritatem habeãt, & plena grauitatis ſint. *Ambroſius lib.* 1. *de virginibus*

Si in gymnicis certaminibus pleriq; uiſis athletis corotis accenſi, etiam ipſi ſe exuerunt, & multos ſudores laboresq; ꝓtulerunt, ut ramis uel oleæ uel lauri coronarẽtur: quanta nos conuenit alacritate pro cõtinẽtia ſudores ferre, quando alios a Deo coronatos uidemus, ut cęleſtibus

redemiamur coronis, propter bona ſalutariaq; facinora.
Chryſoſto. Sermo. de continentia Ioſeph.

Mat. 19. *Non omnes capiunt verbũ iſtud.* Ex eo quod quidã nõ poſſunt & à propoſito continẽtiæ cadunt, non debemus circa uirtutem caſtitatis fieri pigriores. Si enim quidam in pugna cadentes, non examinant cæteros, ſed dicunt illis ſic datũ fuiſſe, rem non applicant pugnæ, ſed homini, quanto magis nos cadentium negligentiæ imputare debemus, non difficultati uirginitatis. *Idem Hom. 32. Operis imperfecti.*

Pinge mihi uirginitatis ſpeciem. Bellum habet quotidie non unquam hic ſe dabile, barbarico deterius. Nam & hoc temporis habet requiem, quo uel paciſcuntur uel ornant, ut quandoq; pugnent, quãdoq; ceſſent. Belli uerò in uirginem nulla quies, induciæ nullæ diabolus eam ſemp nudam inuenire quærit, quo lethale uulnus infligat, non hoc uel illud tempus obſeruat, ſed ſemper belligeratur. ſic virgo nunquam ceſſat a bello. *Idem hom. nona de pœnitentia.*

Tenera res in fœminis fama pudicitiæ eſt, & quaſi flos in fœminis cito ad leuem marceſſit auram leuique flatu corrumpitur, maximè ubi & ætas conſentit ad vitium, & maritalis deeſt authoritas, cuius vmbra tutamẽ vxoris eſt. *Hieronymus epiſt. ad Saluciam de viduitate ſeruanda.*

Virgo es, quid te mulieris delectat ſocietas? Quid fragilem & ſutilem ratem magnis cõmittis fluctibus, & grande periculum nauigationis incertæ, ſecurus aſcendis? Neſcis quid deſideres, & tamen ſic eis iungeris, quaſi aut antè deſideraueris, aut vt leuiſſimè dicã poſtea deſideraturus ſis. *Idem epiſt. ad Gaudentium de Pacatulæ educatione.*

Cum B. Martinus diœceſes circumiret, Boues ex parte prata depauerant, porci ẽt nonnulla ſuffoderant, pars cætera, quæ manebat illæſa, diuerſis floribus quaſi picta uernabat Speciẽ inquit, gerit pars illa coniugij, quæ pecore depaſta, & ſi non penitus gratiã amiſit herbarũ, nullam tñ florum retinet dignitatẽ: illa verò quam porci, pecora immunda foderunt, fornicationis imaginẽ fœdã prætẽdit. Cæterũ, illa portio quæ nullã ſenſit iniuriam, gloriã virginitatis oſtendit, herbis fecunda luxuriat, fœni in ea fructus exuberat, & ultra omnem ſpeciẽ diſtincta floribus, quaſi gẽmis micantibus ornata radiat. *Sulpitius in vita S. Martini lib. 3.*

Nauis

Nauis tempeſtate iactata portum quærit, & viri pudici anima expetit ſolitudinem. Vt enim illa fluctus maris nau fragium minitantes fugit: ita hæc mulierum aſpectus perniciem afferentes vitat. *Nilus oratione ſecunda aduerſus uitia.*

Quemadmodum incontinentia non famem, non ſitim aduentare permittens, neque veneris deſiderium neque vigilias, p quæ ſola voluptuosè, edere, bibere, venere vti, quieſcere atque dormire poſſit, prohibet neceſſarijs, & cõtinuis voluptatibus perfrui facit: Sic contra cum ſola continentia deſiderari illa faciat, ſola etiam perfrui rectè voluptatibus facit. *Xenophon, lib. 4. de dictis Socratis.*

CHRISTIANVS.

VErus athleta Chriſtianus, qui in magno ſtadio nẽpe hoc mundo veram aſſecutus uictoriam, aduerſus oẽs animi pturbationes. Agonotheta eſt De°. Qui brauia ſeu præmia diſtribuit, eſt vnigenitus Dei filius, Spectatores ſunt angeli, variumq; ex oĩ genere cõſtãs cer tamen, nõ eſt aduerſus carnẽ & ſanguinẽ, ſed aduerſus ſpiritales poteſtates, quæ per carnes operantur vehemẽtes vitiorũ & affectionũ motus *Clemens Alexand. lib. 6. ſtromatum.*

Vt appellemur Chriſtiani, neceſſe eſt, ut omnia nomina quæ uocem hanc interpretantur, in nobis item cõſpiciantur expreſſa ne falsò vocati Chriſtiani uideamur. Neque enim ex appellatione res fiũt, ſed earum ſubiecta natura, quæcũque tandem illa ſit, apti nominis ſignificatione declaratur. Exempli gratia, ſi arbori aut petræ hominis uocabulum tribuamus, ideò ne planta aut lapis erit homo? minimè vero, ſed oportet ut homo ſi prius: deinde congrua ipſius naturæ appellatione nominetur. Ac ne illis quidem, quæ ſimilitudinem aliquam habent inter ſe, idem nomen propriè conuenit, ut ſi quis ſtatuam hominem dicat, aut equum illius imaginem, ſed ut aliquid propriè & uerè nũcupetur, germanam omninò appellationem natura demõſtrabit. Si quid autem ars in ære, aut marmore, aut alia eiuſmodi ſubiecto imitabitur, id ipſius materiæ nomen obtinebit. Quapropter qui ſe nominant Chriſtianos, id prius oportet vt ſint, quod exigit ipſum nomẽ, deinde ea

ſibi

ſibi appellationem accommodent: Ac quemadmodum ſi quis verũ hominẽ ab hominẽ ſculpto velit ſeiungere, ex vtriuſq; proprietatib. id faciat, alterum aſſerens animal rationale atq; iudicio præditum, alterum verò materiã, quæ imitatione formam induerit: Sic etiam verum Chriſtianũ ab eo qui Chriſtiani ſpeciẽ tantùm hẽt ex propria vtriuſq; forma diſtinguemus. Quamobrẽ vt aliquis ſit pfectus homo Dei oportet vt oĩa nomina q̃ Chriſti ſignificationẽ explicant, in eius vita partim imitatione, partim veneratione colluceant. Quemadmodũ n. qui commentitia fabularum monſtra vel oratione vel pictura confingunt, bucephalos quoſdam aut hippocentauros aut anguipedes, aut quidpiã aliud ex diuerſis generibus componentes, non ad exemplar naturæ dirigunt imitationẽ, ſed peruerſa illa inuentione naturam prætereuntes, non hominẽ, ſed aliud quiddã effingunt, qppe q ex eo qđ vř id formant, quod non eſt, cuius licet aliqua pars cuipiam humani corporis parti ſimilis videat, nemo tñd qđ abſurda illa compoſitione conflatum eſt, hominẽ dicat: Eodẽ pacto haud rectè pfectus Chriſtianus appellabitur, qui vel à ratione abhorrens caput obtineat, id eſt ipſum vniuerſi corporis caput quod uerbũ eſt fide non hẽat, q̃uis cæteris partib abſolutus ſit, vel eo capite præditus reliquas corporis partes aut capiti aut inter ſe minimè cõuenientes poſſideat, hoc eſt, viuendi rõnẽ à fide alienã inſtituat. *Gregorius Nyſſenus de perfecta Chriſtiani hominis forma.*

Quemadmodum ſi quis medicus uel orator vocari deſideraſſet, non admitteret vt propter imperitiam cognomen reprehenderetur, ſi facto periculo is nõ inueniretur cuius nomine appellaretur, ſed ipſo ſtudio atq; exercitio fidem faceret appellationi: Eodem modo ſi verũ hominis Chriſtiani profeſſionis ſcopum ſcrutando inuenerimus, nolimus non eſſe id quod illud nomen pro nobis pollicetur: ne in nos etiam quadret illud quod ab externis & infidelibus de ſimia vulgò narratur. Aiunt. n. quendã in vrbe Alexandri circulatorẽ docuiſſe ſimiã ut agilitate quadã in habitũ ſaltatricis ſe componeret, eiq; ſaltatricis appoſuiſſe perſonam, ac veſtem circundediſſe conuenientem: & cum chorum ei adhibuiſſet, placuiſſe ac celebra-

tũ hominẽ ſermone in pretio fuiſſe pp ſimiam, quæ ad cã tilenæ modos ſeſe flecteret,ac per oia naturam occultaret. Cũ aũt capti eſſent rei nouitate ſpectatores, quendã aſtutiorem cæteris ibi fuiſſe qui ludo quodam inhiantib. ſpectaculo oſtenderit ſimiam eſſe ſimiam. Acclamantibus enim cunctis proieciſſe eũ aiunt,in orcheſtra ex bellarijs ea q̃ talium beſtiarum ingluuiem attrahunt. Illam uerò vt uiderit ante chorum diſperſa amygdala oblitam & ſaltationis & plauſuum & veſtis ornamentorum accurriſſe ad ea, & manum palmis collegiſſe & ne impedimento eſſet,perſonam ori detraxiſſe celeriter, atq; vnguib. ſuis ſimulatã formam corrupiſſe, atq; ita pro laudibus riſum mouiſſe ſpectantib. Quemadmodũ igitur illi nó ſatis fuit falſa aſcitaq; forma,ad hoc vt homo exiſtimaretur,deprę henſa per ingluuiem bellariorũ,naturæ:ita qui non verè ipſam naturã ſuã fide formauerint, facilè per diaboli eſcã & ingluuiem conuincentur,q̀ aliud ſint, atq; præ ſe ferant ac profiteantur, Pro caricis.n.aut amygdalis,aut huiuſmodi aliquo cibo, vanagloria,ambitio,lucri voluptatiſq; ſtudium, & quæcunq; huiuſmodi ſunt mala diaboli annona. Loco bèllariorũ hominibus auidis propoſita, ſimiarum ſimiles animos facilè prodit, qui per fictam imitationem Chriſtianiſmum ſimulant. *Ibidem.*

Primum criminationis caput à Celſo eſt, à Chriſtianis clanculario conuentus haberi ſolere,legibus vetitos. Ad hoc reſpondendum eſt,quod quemadmodũ ſi quis peregrinus apud Scythas nefarijs vtentes legib. nequeat, ſe inde ſubducere,cogaturq; inter illos uiuere, vtaturq; veris legibus, violare Scytharum iura uidebitur, & conſpirare cum diuerſæ opinionis ſectatoribus: Ita contra veritatem iudicant leges gentium,quę ſtatuarum cultum inducunt, & impiæ deorum multitudinis, ſuperantq; hac parte immanitatem Scythicam Nó eſt igitur abſurdum, in veritatis fauorem,conuentus contra legẽ facere. Quẽadmodum enim qui contra Tyrannum ciuitatis occupatorem conſpirant,rectè faciunt: Ita Chriſtiani preſſi tyrannide diaboli & mendacij, contra ipſius leges in ipſum diabolum conſpirant. *Origenes,lib.1.contra Celſum.*

Alius eſt Chriſtianorũ mundus, & conuerſatio,mens,

ſermo

ſermo atque opera, Alia hominum huius mundi vitæ ratio; mens, ſermo atque opera: Atq; magnum diſcrimé eſt inter hos & illos, Nam terrę habitatores & filij huius ſęculi, ſimiles ſunt frumento in cribrum huius terræ coniecto, eo quod concutiuntur uolubilib. huius mundi cogitationibus, & aſſidua tempeſtate, rerum atque deſideriorũ terrenorum, & craſſarum varij generis cogitationum, videlicet animas perturbante Satanã qui alioqui cribro hoc eſt, terrenis occupationibus cribrat omne genus hominum obnoxiorum peccato ab eo tempore quo cecidit Adam. Noſtra autem cõuerſatio eſt in cęlis. Chriſtianorum enim animus cogitationi cœleſti ſemper eſt deditus, æternaque bona contemplatur, propter communicationem ſpiritus ſancti, quia de ſurſum ex deo nati ſunt, & in veritate & potentia filii Dei meruerunt euadere. *Macarius hom.* 1.

Chriſtiani ſunt mercatorũ ſimiles, qui quæſtum ingẽtẽ è mercatura faciunt. Quemadmodum.n hi cumulãt lucra terrena: Sic illi cogitationes cordis ſui per hoc ſęculum diſperſas virtutũ omnium beneficio ac ui ſpiritusſancti colligunt ex uniuerſa terra quę maxima & uera eſt negotiatio. *Idem hom.* 24.

Quemadmodum ab igne accẽduntur multæ lucernæ & lampades ardentes, cunctæ uerò lampades ac lucernæ ab unica natura accẽduntur & lucent: haud aliter etiã Chriſtiani accenduntur & ſplendent in cordibus ſuis, & agentes in terra lucẽt in conſpectu eius ſicut & ipſe. *Idem ho.* 43. Abſurdũ eſt quod medicus, coriarius, textor, & oẽs generatim opifices quiſque pro artis ſuæ profeſſione pugnat. Chriſtianus aũt nullã ſuæ religionis poſſit afferre rationẽ. Atqui illæ artes neglectæ, ad pecuniã dãnũ referũt, huius aũt contemptus aiæ detrimentum affert Et tñ tanta inſania, tanta miſeria laboramus, ut in illa oẽm curã cogitationemq; adhibeamus, neceſſaria aũt & ſalutis noſtræ munimenta firmiſſima, pro nihilo ducimus Hoc non ſinit gẽtibus errorẽ ſuum cognoſcere, atq; deridere. Nam cum ipſi omnia faciant, ut dogmatum ſuorum ignominiam defendant, nos autem veritatis cultores, ne hiſcere quidem ad noſtra tutanda poſſumus, *Chryſ. hom.* 15. *in* Ioannem.

Oro ne deteriores ſimus ingratis & inſenſatis Iudæis. Illi enim

ſi enim ſuſcipientes circuncisionis ſignaculũ, bene ſe mu niunt & cauẽt, ne vltra cum gentibus ſe miſceant, quantum ad cõionis rationem attinet, quantum autem ad impietatem ſæpe illos ingrati etiam excedunt. Atq; nos cũ ſemel ſuſcepimus baptiſmi circuncisionem, ita ſecurè noſtra corrigamus. Non dixerim quod non liceat nobis verſari inter gentes, ſed licet cum illis verſemur, noſtram tamen cuſtodiamus uirtutem. *Idem hom. 40. in Geneſim.*

Nobis quoq; ſabbata extranea ſunt & neomenia & feriæ aliquando dilectæ, Saturnalia & Ianuariæ & brumæ & matronales frequentantur, munera continuant, ſtrenæ conſonant, luſus, conuiuia perſtrepunt. O melior fides nationum in ſuam ſectam, quæ nullam ſolemnitatẽ Chriſtianorum ſibi uendicat, non dominicum diem, non pentecoſtem, etiamſi noſſent nobiſcum cõmunicaſſent, timerent. n. ne Chriſtiani nominarentur, nos ne ethnici nominemur, non veremur. Si quid & carni indulgendũ eſt, habet non dicam duos dies tantum, ſed & plures. Nã ethnicis ſemel annuus dies feſtus eſt, tibi octaua quoque die *Tertullianus lib. de idololatria*

CHRISTIANORVM NOMEN
Et character.

QVid noui ſi aliqua diſciplina de magiſtro cognomẽtum ſectatoribus ſuis inducit? Nonne philoſophi de autoribus ſuis nuncupantur Platonici, Epicuræi, Pythagorici? etiam à locis conuenticulorum ſuorum. Stoici, Academici, atq; medici ab Eresiſtrato, grammatici ab Ariſtarcho, & coci ab Apitio? *Tertullianus inapologet. cap. 3.*

Signati eſtis ſpiritu promiſſionis. Quemadmodum ſi eos quos ſortito ſibi comparauit velit familiari aliqua nota notiores reddere: Sic & Deus nos in hoc diſcreuit, à cæteris, vt in ipſum fidem haberemus. Porro idem nos ſpiritus ſancti charactere inſigniuit, vt futuram illam vitã poſſideamus. Quandiu in diuinæ mentis præſcientia fuerũt homines, nulli dum erãt manifeſti, vbi eos ſignauit Deus manifeſtati ſunt. Cæterum non vt vos fideles. Erant. n. præter paucos manifeſti. Signati ſunt etiam Iſraelitæ, ſed circunſionis nota, ut pecora & bruta. Et nos ipſi ſignati ſumus, *Ephe. 1.*

ſumus, ſed ut filij, nimirum ſpiritu ſancto, quem ex pacto accepimus. *Chryſoſt. hom. 2. in epiſt. ad Epheſ.*

Quemadmodum ſi genti aduerſus aliam gentem bellum exoriatur, conſignant utrinque obſides: Ita etiam Deus fecit. *Ibidem.*

Dum me Chriſtianum nuncupas, nō magnifacio, imò reſpondeo, te neſcire quod dicas. Nam vnctionis nomen in primis bonum ac ſuaue eſt, nec riſum meretur. Quæ etenim nauis bona & vſui eſſe poteſt, niſi prius vngatur? Quæ turris aut domus elegans & vtilis eſſe poteſt, niſi priùs vngatur? Quis mortalium qui progreditur in hanc vitam quę certaminum corona eſt, non oleo inungatur? Quodnam opus ornatum haberi poteſt, niſi perungatur, & quaſi ſplendore illuſtratur. Præterea aer & omnis quę ſub cœlo eſt creatura, quodammodo lumine & ſpiritu inungitur, & tu recuſas macerari Dei oleo *Theophyl. Antiochenus, lib. 1. ad Antolycum.*

CHRISTIANORVM SIMPLICITAS.

CHriſtiani non aliter ſe habent, quā meus pueri tres annos nati, quæ non poteſt pertingere aut aſſequi perfectum oratoris animum, quia multum temporis interfluxit: Sic Chriſtiani non aliter quàm puſilli infantes mundum comprehendunt ſpectantes gradum gratiæ: Sicut enim peregrini in hoc ſæculo, ciuitas autem eorum & requies eſt alia. Habent enim Chriſtiani conſolationē ſpiritus, lachrymas, luctum & planctum, ſuntque illis lachrymæ delitiarum loco. *Macarius hom. 15.*

Mat. 21. *Sedens ſuper aſinam. &c.* Sicut hoc genus iumenti ſi quid errat, in ſimplicitate errat, & non in aſperitate: Ita & homines, qui crediderunt in Chriſtum, ſiue ex Iudæis, ſiue ex gentibus, non in malitia ſed ignorantia peccauerunt, ideò ſedere debent non puniri ſub graui ſeſſore. Nam ſicut peccatores ſunt equi diaboli: Ita ſancti, eq. ſunt Chriſti, quia diabolus in peccatorib. ſedens inſtigat eos per deſerta facinorū, id eſt, per fornicationes & auaritias Chriſtus autem ſedens in ſanctis dirigit eos per plana iuſtitiæ, id eſt, in caſtitate, in humilitate. Ergo equitatus diaboli

perditio

perditio eſt, equitatus autem Chriſti, ſalus, *Chryſ. hom.23. ex uarijs in Matthæum locis.*

Qui ſunt paruulis Chriſtiani, q nihil poſſunt amplius æſtimare de Chriſto, niſi quod vident in eo, & nihil amplius credere poſſunt, niſi quod audiunt in libris de ipſo. Talis enim eſt natura infantiũ, cùm uiderint rem aliquã, animus eorum ſimplex nihil poteſt amplius conſiderare de ea, quam quod oculi eorum uidẽt, & quod audierint ab aliquo, nihil amplius in ſermonibus exponentis intelligunt, neque poſſunt diſcutere rem auditam, ſe quicqd audierint, credunt. *Idem hom.28 operis imperf.*

Vt qui uerſatur in theatro aut circo, vbi exagitatũ taurus ſi ſolers eſt, venienti tauro, atq; in illum inuehenti relinquit pallium in cornibus, ipſe uerò ſe vertit in fugam, & hoc modo ſaluus euadit: Sic viri iuſti pietatem & iuſtitiam colentes, in mundi agonibus & certaminibus relinquunt tyrannis diuitias humanas: ipſi autẽ incolumes ad Chriſtum confugiunt, dicentes cum Apoſtolo, propter Chriſtum omnia detrimentum fecimus, & arbitramur ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciamus. *Pintus in Ezechiel. 38.*

C H R I S T V S.

Chriſti attributa varia.

SAluator noſter ſplendor eſt gloriæ, ſplendor autem non ſemel naſcitur, & deinceps deſinit naſci. Quotieſcunque ortum fuerit lumen, ex quo ſplendor oritur, toties oritur ſplendor gloriæ. Saluator noſter ſapientia eſt Dei Sapientia verò ſplendor eſt lucis æternæ: Sic igitur ſaluator noſter ſemper naſcitur. Et ideò dicit, Ante omnes colles generat me. Non ut quidam malè legunt, generauit. Si ſemper ex parte naſcitur Dominus etiam tu in ſimilitudinem eius tantum adoptionis ſpiritum hẽns, ſemper generaris à Deo per ſingulos intellectus, per ſingula opera, & efficieris filius Dei in Chriſto Ieſu *Origenes hom.6 in Hieremiam.*

Duæ res ſunt ſibi contrariæ, mors & uita Et uita qdẽ ille eſt qui dixit, Ego ſum uita. Inimica autem huius uitæ mors eſt, quæ nouiſſima inimicorum omnium deſtruetũ, qua peccans anima moritur. Sicut ergo vita eſt uiuus panis, qui

ſuum tutelæ cauſa, quo ſimul & inuiolata permaneant titulo reuerētiaque nominis, ſimul vt ex ea inſcriptione in memoriā veniant ipſius & patris ſui, & ab eo rebus iā ex ſententia confectis, percunctetur quis de ciuitate, quomodo eam condiderit: Iſq; tum reſpōdeat, ſe bene eām ædificaſſe: nam ſecundum patris voluntaté, ſuam imaginem ſingulis operibus impreſſam eſſe, eo quod nomen ſuum vbique ſit inditum & quaſi inædificatum. Id ſi dicat, non ſubſtantiam ſuam ſingulis iniunctam ſignificat, ſed ſimulacrū ſui ſub nominis ſui titulo: Ita quoque ad ſimilitudinem iſtius exempli, ad eos qui in rebus creatis ſapientiam admirantur, vera ſapientia in hæc verba reſponderit, Dominus creauit me in operibus ſuis. mea ſi quidem formula eſt in eis, & ego me ita attemperaui opificio. *Ibidem.*

Indignatur pater cum filius eius vnigenitus non agnoſcitur. Graue: eſt regi, ſi quis gregarium militem inhonorarit: quod ſi quis eorum qui interius ſunt, ſatellitum vel amicorum inhonoretur, tunc excitatur maior ira: ſin autem aliquis filium regis vnicum contumelia afficiat, quis conſolabitur patrem pro filio vnigenito indignantem? *Cyrillus Ieroſolymitanus cathecheſi* 10.

Dicitur oſtium: ſed non putes ligneam eſſe appellationem: ſed hoſtium viuum rationale, diſcernens ingredientes. Via vocatur, non pedibus calcata, ſed quæ ducit ad eum qui eſt in cœlis, Dominum. Ouis vocatur, non irrationalis, ſed quæ per pretioſum ſanguinem ſuum, mundum à peccatis mundat, quæ ducitur coram tondente ſe, & ſcit quandiu tacere oporteat. Hæc ouis rurſus uocatur paſtor, cum dicit: Ego ſum paſtor. Ouis propter incarnationem, paſtor propter benignitatem deitatis. Leo quoq; vocatur non hominum vorator: ſed regium quiddam & ſolidum, atque confidentis perſonæ per eam appellationē iudicat̄. Leoq; vocat̄ ex aduerſo, illi leoni nr̄o aduerſario rugiēti, & aberrantes deuorāti. Lapis vocat̄ nō inanimat⁹, manib. hominū exciſus, ſed lapis angularis, & qui credit in eū non cōfundet̄. Chriſtus vocat̄, non humanis manib. vnctus, ſed à patre ꝑpetuo, in eā quæ ſuper hoīes ſacerdotij dignitaté inunctus. Mortuus vocatur, nō permanens inter mortuos vt oēs qui ſunt in inferis: ſed ſolus ex mortuis

liber filius hominis uocatur, non ut quilibet noſtrum, è terra generationem habens, ſed uenturus in nubibus iudicare uiuos & mortuos. Dominus uocatur nõ abuſiuè, ſed tanquam inter homines. Ieſus uocatur uero nomine, à ſalutari medicina habens appellationem. Filius uocatur nõ per adoptionem inductus, ſed naturaliter genitus. *Ibidem.*

Vnicuique fit uarius ſaluator ad utilitem. Qui enim indigent recreatione & lætitia illis fit uinea: qui opus habent ut ingrediantur, illis fit oſtium, & qui cuperent offerre orationes, illis fit mediator, ſummuſq; ſacerdos. Rurſus habentibus peccata fit ouis, ut pro ipſis mactetur. Nõ abuſiuè Dominus uocatus, ſed uerè Dñs exiſtẽs: quoniã nutu patris dominatur ſuis opificijs. Nos quidem habemus dominium ſuper homines honore nobis æquales, & affectionibus ſimiles: ſæpenumerò etiam nobis generoſiores. Et iuuenis perſæpe Dominus fit ſeruorum maximè ſenum. Dominium autem Domini noſtri Ieſu Chriſti nõ eſt eiuſmodi, ſed primum factor, deinde Dominus. *Ibidem.*

Quis credidit auditui noſtro, & brachium Domini cui reuelatũ eſt? Brachium dicitur, quia Dei virtus, quia paternæ operationis effectus eſt. Quia ſicut de corpore brachium ſine

Eſa. 53. ſui ſeparatione porrigitur: ſicut per compaginis unitatẽ extenditur & tenetur: Ita Saluator noſter inſeparabilis cum patre ſubſtantiæ, & ad terrena deſcendit, & cœleſtia non reliquit, & hic affuit, & ibi non defuit. *Euſebius Emiſſenus hom. prima de Natiuitate Domini.*

Verbum nuncupatur quia ſemper in patre & de patre & nihil ſine eo pater iuſſit aut fecit. Virtus dicitur, quia propriè de Deo eſt, & oĩs poteſtas pr̃is in ipſo conſiſtit. Sapientia appellatur, quia non aliundè quàm de patre ueniens, credentibus arcana cœleſtia reſerauit. Dextra nuncupatur, quia per eum omnia diuina opera perfecta ſunt. Brachium dicitur, quia ab ipſo omnia continentur. Margarita appellatur ut nihil pretioſius habeatur. Theſaurus dicitur, ut in ipſo omnes opes ac diuitiæ regnorum cœleſtium reconditæ cognoſcantur. Retia dicitur, quia per ipſum & in ipſo de mari ſæculi diuerſa gentium multitudo more piſcium per baptiſmum in eccleſia congregatur, ubi bonorum malorumque diſcrimen agnoſcitur. Aratrum

nuncu-

nuncupatur, quia ſigno crucis eius, dura pectora ſubigun-
tur, ut neceſſario ſemine præparentur. Fons aquæ uiuę ap
pellatur, quia ex eo ſapientium corda cœleſtis aquæ gra-
tia irrigantur. Petra dr̃, quia credētibus fortitudinem, in-
credulis duritiem præſtat. Labis angularis dr̃, quia utroſq;
parietes noui & ueteris teſtamenti, ipſe vnus & mediator
in ſemetipſo continēs copulauit. Agnus appellatur, ut in-
nocentia Chriſti & paſſio demonſtretur. Homo dr̃; quia ſe
cundum carnem propter nos homines naſci dignatus eſt.
Vitulus dr̃, quia propter noſtrã ſalutẽ immolari ſuſtinuit.
Aquila dr̃ quia poſt uenerabilem reſurrectionem, ut rex
alitum ad patris reuolat ſedem. Leo eſt dictus, quia ipſe eſt
regum, qui mortẽ ac diabolum virtutis ſuæ poteſtate com
minuit. Via eſt, quia per ipſum ad patrẽ acceſſus eſt. Veri-
tas eſt, quia mendaciũ neſcit. Vita eſt, quia dat vitã, & ipsũ
hæc vniuerſa ſignificant. *Greg. Nazianzenus tractatu de fide.*

Diabolus colluctatus diu athletam vincere nō potuit,
ſuſcitat fluctus, & firmiſſimam petram vincere nō potuit
machinationes ſuas adhibuit, & turrem validiſſimam nō
proſtrauit: arborem cōcuſſit, & poma nō decerpſit: & ra-
mos quidē confrēgit, ſed radici nihil nocuit: parietē perfo-
rauit, ſed theſaurũ auferre non potuit: Theſaurũ dico non
auri & argenti, ſed fidem Chriſti. Vidiſti petrã firmiſſimam
inter fluctus, militē præparatum, turrem inexpugnabilē.
Athletam hunc dicam? Sed præcellit tantarum copia coro
narũ: petrã nominem? Sed firmiorem video: militem appel
lem? ſed robuſtiorem cerno conſtãtiam. Turrem eũ nomi
nabo? ſed decorior inuenitur. Fructũ eũ appellem? ſed ſpe-
cioſior demōſtratur. Theſaurum eũ nominabo: ſed copio-
ſior dignoſcitur. *Chryſoſtomus hom. 10. de diuite & paupere.*

Si quærat homo ab imperatore aliquod beneficium di-
gnitatis, & ipſe non habet tantummodo fiduciam petēdi
neque amicitiam impetrandi, vadit ad fratrem impetato
ris, aut ad amicum chariſſimũ, ut intercedat ad illum. Sic
dicit illi imperator: Ecce ego hoc beneficium non illi do,
ſed tibi: Hoc eſt propter te illi do. Nam non illi donatur,
cui datur, ſed illi propter quē datur. Sic & hic dicit: *Et aper-
ti ſunt*, id propter Chriſtum nobis aperti ſunt cœli. *Idem
hom. 4. operis imperfecti.*

Si litiges contra aliquem aduerſarium, & ſcis quod aliquid cogitat aduerſum te, dicis illi: fac mihi quod facturus es: non iubes illi vt faciat, ſed oſtendis te intelligere qđ cogitat facere: Sic & Dominus ad Iudam dicebat. *Quod facis fac citius.* Idem hom. 45. *operis imperfecti.*

Oĩs rex pugnaturus contra aduerſarium regem, prius congregat exercitum, & ſic vadit ad pugnam: Sic & Dñs contrà diabolum pugnaturus, prius congregauit Apoſtolos, & ſic cępit per totam Galilęam prædicare, *Ibid. hom.* 8.

Rex quidem terrenus cógregat exercitũ. vt illorũ laboribus ipſe gloriam conſequatur: Chriſtus verò cógregauit Apoſtolos, non ut illorum laboribus ipſe gloriã conſequatur, ſed ut ſuo labore ipſe gloriam præſtet. I*bidem.*

Quemadmodum ſi magiſter militum videat dominantem tyrannum, & det conſilium regi, dicens: Exi obuiam illi, quia tota prouincia perit. Nam fortior eſt tua fama quam mea virtus. Et ecce rex à magiſtro militum ducitur,

Matt. 4. & tamen non eſt minor eo qui ducit. I*ta Ieſus ductus eſt à ſpiritu in deſertum.* I*dem hom.* 5.

Ibidem. *Cùm ieiunaſſet 40. dies, poſteà eſuriit.* Occaſionem diabolo præbens, vt prius ipſe congreſſus quomodo, ab alijs uinci poſſet, oſtendere. Sic enim faciunt athletæ, qui cum diſcipulos ſuos vincere docent, data opera in palæſtris cum alijs certamen exercent, vt in luctantium corporibus, faciãt artem ſpectare uincendi: Ita Chriſtus eſuriem ſuam diabolus fecit mani feſtam & non repulit prouocantem, ſed cum eum ſuſcepiſſet ad luctam, & ſemel & iterum & tertiò cum facilitate eliſit. I*dem hom.* 13. *in Matthæum.*

Marc. 11 *Baptiſmus Ioannis an ex Deo eſt an hominibus.* Sicut cautus venator beſtiam comprehendere volens, cum viderit pręcipitem locum ex vna parte illius, ex altera parte erigit retia, ut ex quacũque parte exilierit, aut in retia incidat, aut in pręcipitium cadat: Sic & Dominus Iudęis ſimplici interrogatione laqueum poſuit, videlicet, vnde eſſet baptiſma Ioannis, vt ſi quidem de cęlo dicerent, in laqueũ reprehenſionis inciderent. Quare ergo non creditis ei? Si autem de terra dicerent, quaſi in pręcipitium, ſic in periculum mortis incurrent apud populum ut lapidarentur. *Idem hom.* 39. *operis imperfecti.*

Sicut

Sicut dux contra tyrannum deputatus ad bellũ mox, vt ſignum expeditionis & profectionis acceperit, feſtinat exire, ſciens quia tarditas eſt perditio prouinciæ. Nam tyrannus ſciens aduerſum ſe deputatum principem, & ſi lenius acturus fuerat, crudelius agit: Sic & Chriſtus, ex quo baptiſmatis ſignum accepit, feſtinabat accipere ſpiritum ſanctum quaſi arma cœleſtia, ſciens quia tarditas eius interitus erat mundi. Nã diabolus audito quod filius Dei deſcenderat in hunc mundum aduerſus ipſum, feſtinabat omnium hominum corda in peccatis & infidelitate cõcludere, putans ſe tantum poſſe perdere, quantum nõ poſſet Chriſtus ſaluare. *Idem hom. 4. operis imperfecti.*

Sicut rex benignus audiens criminoſas perſonas lege quidem compellante, ipſe mortis ſentẽtiam aduerſus eos dicit, tñ miſericordia inſtigãte lachrymas fũdit ſup eos, & vult eos adiuuare, & nõ põt cõtradicẽte ſibi iuſtitia: Sic & Dñs ipſe quidẽ mortis ſñiam dictabat ſup Iudęos dicens, *Ecce ego mitto ad vos prophetas & ex ipſis occidetis, vt veniat ſuper uos ſanguis iuſtus.* Ecce ipſe eos miſerabili lamentatione plangebat, dicens. *Ieruſalem Ieruſalem quæ occidis prophetas.* Nam Deus inuitus compellitur cum magno dolore peccatores condemnare. *Idem hom. 46.* *Matt. 23*

Quẽadmodũ ſi in vno tpe lux cũ Lucifero oriat̃, gratiã luciferi celat: Ita ſi viuo Ioãne predicare cępiſſet Chriſt⁹, ſine dubio vilẽ feciſſet Ioãnẽ, & inuẽta fuiſſet p̃ dicatio, eius ſuperflua, q̃tũ ad iſti⁹ doctrinã. *Idem homelia 6. operis imperfecti.*

Quemadmodũ per vnius hominis inobedientiam, qui ex terra inculta factus erat, peccatores multi cõſtituti sũt, & vitam amiſerunt: Ita oportebat etiam per vnius hominis obedientiam, qui primum ex virgine factus eſt, multos iuſtificari & ſalutem recipere. *Irenæus lib. 3 in hæreſes.*

Quicunque uiderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœcatus eſt in corde ſuo. Non modo morbum, ſed morbi radicẽ euellit. Radix enim adulterij concupiſcẽtia impudica: Sic & medici faciunt, non ad morbos inſtãt ſolum, ſed cauſas etiam tollendas, quamuis ægrotantem oculum viderint, prauum rheuma deſuper à temporibus compeſcũt: Sic & Chriſtus facit. Cæcitas mala eſt adulterium, oculorum eſt morbus, non corporis ſolum, ſed animæ prius. Idcirco *Matt. 5.*

CHRISTI AMOR ET BENEVOlentia erga ſuos.

ET antequam plaſmationem in ſe recapitulatus eſt (Chriſtus.) Quia quemadmodum per inobedientiã vnius hominis introitum peccatum habuit: ſic per obedientiam vnius hominis iuſtitia introducta vitã fructificet his, qui olim mortui erant, hominib. Et quemadmodum protoplaſtus ille Adam de rudi terra, & adhuc de Virgine, nõdũ.n. pluerat Deus homo & nõ erat operatus terram, habuit ſubſtantiã & plaſmatus eſt manu Dei.i. verbo Dei: oĩa enim per ipſum facta ſunt. Et ſumpſit Dñs liniũ à terra: ita recapitulans in ſe Adam Verbũ exiſtens in Maria, quæ adhuc erat virgo, rectè accipiebat generationem Adæ recapitulationis. *Irenæus lib. 3. aduerſus hæreſes. cap.* 31.

Chriſtus non ſic humanis aſpectibus reuelatus eſt, ut tota illa deitas appareret, ſed ad vicem ſpeculi cum conceptos intra lucem ſuam uultus quaſi ad plenã effigiem hominis includit, ita maieſtas eius præemite fulgore intra id viſum, eſſet quod imaginem veritatis non ipſum Deum propriè demõſtraret. Sic & cum hominem induere dignatus eſt, non labem æternitati intulit, vt ſpiritum in carnẽ mutaret, ſed ut ſuſcepto homini immortalitatem atque ęternitatem cœleſtis vitæ præſtaret. Nam etſi Apoſtolus ſemetipſum exinaniſſe dicit, formã ſerui ſuſcipiendo, non utique ſic exinanitũ accipimus, ut aliud quàm fuerat idẽ Chriſtus fieret, ſed vt ſepoſito interim maieſtatis ſuæ honore, humanum corpus indueret, quo ſuſcepto ſalus gentium fieret. Vt enim ſol cùm nube tegitur, claritas eius cõprimitur non cæcatur, & lumẽ illud quod toto orbe diffuſum claro ſplendore cuncta perfundit, paruo admodum obſtaculo nubis includitur, nõ aufertur: Sic & homo ille quem Dominus Ieſus ſaluatorq; noſter, id eſt, Deus, Deiq; filius induit, Deum tamen in illo non intercepit, ſed abſcondit. Denique cum ſe in monte paululum extra ipſũ hominem extuliſſet, fulgore luminis eius penè obcæcati Apoſtoli, in terram quippe homines ciderunt, periclita

cordiam eo diducat. *Ibidem.cap.* 8.

Si dies omnibus æqualiter naſcitur, ſi ſol ſuper omnes ęquali & pari luce diffunditur, quantò magis Chriſtus ſol & dies uerus in eccleſia ſua, lumen vitæ æternę, æqualiter largitur? Cuius ęqualitatis ſacramentum uidemus in Exodo eſſe celebratum, cum de cœlo manna deflueret, & futurorum præfiguratione, alimentum panis cœleſtis, cibum Chriſti uenientis oſtẽderet. Illic enim ſine diſcrimine ſexus uel ætatis gomor à ſingulis æqualiter colligebatur. Vnde apparebat Chriſti indulgentiam & cœleſtem gratiã poſtmodum ſecuturam, æqualiter omnibus diuidi ſine ſexus varietate, ſine annorum diſcrimine, ſine acceptione perſonæ, ſuper omnem Dei populum ſpiritualis gratiam muneris infundi. *Cypria. lib.4 epiſto.4.*

Sicut ſol & luna illuminãt, corpora noſtra: Ita & à Chriſto atq; eccleſia illuminantur mentes noſtræ, ita tamen illuminamur ſi nõ ſimus mentibus cæci. Nã ſicut ſol & luna corporalibus oculis cæcos, quãuis illuſtrãt, illi tñ recipere lumen non pñt: Ita & Chriſtus lucẽ ſuã præſtat mẽtibus noſtris, ſed ita demum nos illuminabit, ſi nequaquam cæcitas mentis impediat. *Origines hom. prima in Geneſim.*

Et ſicut non ęqualiter oculi corporis noſtri illuminantur à ſole, ſed quantò quis in loca altiora conſcenderit, & ortus eius editioris ſpeculę intuitione fuerit contemplatus, tãtò amplius & ſplendoris eius vim percipiet & caloris: Ita etiam mens noſtra, quãtò altius & excelſius appropinquauerit Chriſto ac ſe viciniorem ſplendori luci eius obiecerit tantò magnificentius & clarius eius lumine radiabitur, ſicut ipſe ait per prophetam: Appropinquate mihi, & appropinquanbo vobis. *Ibidem.*

Hac ratione minor patre ęſt filius, qđ tui gratia factus eſt mortalis, ut te a mortalitate liberaret, & cęleſtis uitæ participem redderet. Quemadmodum ſi quis medicum reprehendat ob id quod ſuper ęgrotantium morbos incumbens, particeps fętoris illorum eſſet factus, ut decumbentes ęgrotos reſtitueret. Propter, to & horam & diem iudicij ignorat. Quanquàm nihil latet veram illam ſapientiam. Nam per illam omnia ſunt cõdita. Nemo enim mortalis vſquam eſt, qui ſuum opus ignoret. Verùm id ita diſpenſat

ſpenſat Chriſtus, propter tuam infirmitatem, ne vel hi qui deliquerunt, per anguſtiam præſcripti temporis addigantur ad deſperationem. *Baſilius epiſt.* 142.

Quemadmodum ſi quis cum multa bona ſeruos ac filios poſſideat, cibis aliis ſeruos paſcit, & alijs proprios filios ſemine ſuo natos: quia filii ſunt hęredes patris, & cũ eo manducant, vt pote patri ſuo propemodum æquales: Ita Chriſtus qui verus eſt Dñs oĩa creauit nutritq; prauos, ingratos. ſed filios quos è ſemine ſuo genuit, & participes effecit gratiæ ſuę, in quibus formatus eſt Dñs, peculiari refectione, alimento, cibo & potu pater cæteros homines, enutrit largiturq; ſe illis cõuerſantibus cũ patre ſuo: ſicut
Ioan.6. ait Dñs. *Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem in me manet & ego in illo & mortem non videbit. Macarius hom.* 14.

Quemadmodũ ſi rex obuius fiat egeno cuidam & uulneratio, cuius eũ non pudeat, ſed ſalubribus medicamentis curet eius uulnera, & illum inferri iubeat in palatium ſuum, eumq́ue purpureo veſtimento ac diademate exornet, denique ſuæ menſę ſocium faciat: Ita Chriſtus rex cœleſtis accedens ad hominem grauiter uulneratum, ſanauit eum ac ſuæ menſe fecit participem: & hoc quidem nõ vi compellens voluntatem eius, ſed inuitans eum ad talẽ dignitatem. *Idem hom.* 15.

Patres qui degunt in terra, è ſua ipſorum natura, è corpore ſuos gignunt liberos natoſq́ue totis viribus, ut filios ſuos diligenter erudiunt, donec perfecti viri euadant, ſucceſſores etiam ac hæredes. In primis enim patrum ſcopus omneq́ue ſtudium in eo verſatur, ut procreent liberos, & hæredes habeãt: qui ſi non genuerint, ſummo dolore afficiuntur ac mærore: ſicuti cõtra lætantur, vbi filios habuerint: gaudent etiam cognati ac vicini. Ad eundem modũ dominus noſter Chriſtus De humana ſalute ſolicitus, diſpenſationem omnem ſtudiumq́ue à principio, patrum patriacharum, legis ac prophetarum miniſterio peregit: poſtremo etiam ipſe ueniens, ſpreta crucis ignominia, mortem pertulit totusq; labor eius & ſtudium in eo fuit vt ex ſeipſo, ex ſua ipſius natura, procrearet filios è ſpiritu ſuperno, pergratum habens ſi naſcerentur è ſua diuinitate. Et quomodo patres illi niſi genuerint, anguntur:

Sic

Sic etiam Dominus qui dilexit hominum genus ut proprium ſanguinem, voluit eos ex ipſo ſemine diuino pro ducere. *Idem hom.* 30.

Quemadmodum ſtatuarius attendit faciem regis, tum pingit, ac ſi ex aduerſo ſita ſit facies regis, intendens in ipſum pictorem, facilè pulchreq; illam faciem depingit ad viuum: ſin autem vultum auertat, nequit pingere, quia fixis oculis pingentem non intueẽ: Ita pictor inſignis Chriſtus, credentibus ei fixeque prorſus intendentibus in eũ, confeſtim ad imaginem depingit hominem cęleſtem ex ipſo ſpiritu, ex Hypoſtaſi ipſius luminis ineffabilis pingit imaginem cęleſtem, cui donat præclarum & bonum illius ſponſum. Si quis ergo ſpretis omnibus non obnixè intueatur illum, nequaquam dominus ſuo ipſius lumine pinget imaginem ſuam. *Ibidem.*

Aliud cecidit ſecus viam. Quemadmodum agricola ſeminans non diſcernit campum vt in altera parte ſeminet, in altera verò minimè, ſed vtrobiq; proijcit ſemina. Eodem modo ſaluator non diuitem, non pauperem, nõ ingenioſum aut rudem, aut fortem aut ignauum, aut diligentem aut deſidem diſcernit: ſed omnibus quamuis nõ ignoret futurum exitum, pietatis doctrinam commendat. *Chryſoſtomus hom.* 45. *in Matth.* *Matt.* 13

Si medicus qui nullam poteſtatem habet ſalutis humanæ, propter ſolam confectionem herbarum non erubeſcit medici nomen ſibi imponere, quantò dignus iſte vocatus eſt ſaluator, per quem totus mundus ſaluatus eſt. *Idem hom. prima operis imperfecti.*

Sicut pater familias mittens meſſores, mitit feſtucas de agro & comportat eas in aream, ut illic trituret & ventilet & diſcernat triticum à paleis: Sic & Dñs mittẽs Apoſtolos cæteroſq; doctores quaſi meſſores, præcidit oẽs gẽtes de mundo, & in areã eccleſiæ congregat. *Ibidem hom.* 3.

Sicut nouitius medicus intrans in ciuitatem, & volens oſtentationem dare artifici ſui, omnes venientes ad ſe curat, & non tantum curat de mercede accipienda, quã de opinione ſua commendanda. Cũ aũt manifeſtè fuerit fama eius bona, tunc ſecundum laborem incipit exigere & mercedem: Sic & Dominus incipiens prædicare, nõ ſecũ

dum iudicium quoſdam, ſed oēs indifferenter ſanabatur. Poſtquam uerò omnis Iudæa cognouit, beneficia ſanitatum, digno pretio fidei venundabat. *Ibidem hom.* 8.

Gene. 3. *Supra pectus & uentrem ambulabis, & terrã manducabis omnibus diebus uitæ tuæ.* Si igitur ſenſibilem ita puniuit ſerpētem, qua pœna inuiſibili punietur, ſi tantis miniſter eius tormētis cruciatibusq́; ſuccubuit. Etenim ſi pijſſimus pater filij ſui reperire valuerit occiſoré: nō ſolummodo dolorem ſuum, iramq́; conuertit in eum, ſed ét ipſum gladiũ quo filius perierat, particulatim comminuit: Ita & Chriſtus cũ à diabolo hominé interemptũ eſſe peruiderit non ſolum eum tormentis afficit, ſed etiam eius gladiũ obtũdit, & ad nihilũ redigit. *Chryſoſtomus hom. ad neophitos.*

Homo ſi ex humili domo generatus, ad aliquã dignitatem aſcenderit, erubeſcit ſuam generationem audire, vt ſi quis dixerit eum eſſe illius filium, indignetur ſe confiteri quod eſt, ut appareat quod non eſt. At Chriſtus contrà non tantum quandiu in corpore contemptibilis erat in mundo, propter ſimilitudinem homines fratres appellabat, ſed & in gloria conſtitutus adhuc contentus eſt eoſdem dicere & in ſede maieſtatis gloriabitur fratres vocare, quibus ad laudem ſufficeret bonos vocare ſeruos, detrahens ſibi quod habet, vt præſtet eis quod non habent. *Idem hom.* 34. *operis imperfecti.*

Quemadmodum ſiquis eum qui obolos ſibi decem debeat, in carcerem conijciat, nec eum tamen ſolũ, ſed eius cauſa tum vxorem, tum liberos, tum famulos. Atque hic ſuperueniens vnus aliquis decem quos dixi, obolos, non numeret modo, ſed cum illis infinita itém auri talēta largiatur, tum verò in aulas regias vinculum illud introducat, in principatus altiſſimi thronum imponat, cum eo ſummum honorem, reliquumq́; principalem ſplendorē communicet, non poſſunt vtique poſteà oboli illi decem illius memoriæ aduerſari, qui eos numerauerit, mutuaueritq́;: Sic & in nobis euenit. Multò .n. plura his quæ debebamus dependit Chriſtus, atque adeò tantò plura, quãtò mare immenſum ad puſillam guttam collatum, maius poſſit. *Idem hom.* 10. *ad Romanos.*

Ephe. 4. *Creſcamus in ipſum qui Chriſtus eſt, ex quo totum corpus compactum.*

pactum. Quemadmodum ſpiritus ille ſenſibilis, qui ex cerebro per neruos in corpus deſcendit, nõ ſimpliciter omnibus omnia tradit, ſed iuxta cuiuſq; membri analogiã ipſius, illi quod plus, & minus ei quod minus capere põt. Ita & Chriſtus. Ipſius.n.prouidentia chriſmatumq; ſubminiſtratio, vniuſcuiuſq; membri, animarũ uidelicet earũ, quæ velut mẽbra quædã illi adaptatæ ſunt, iuxta mẽſurã, & analogiã incrementũ facit. *Idem hom.* 1 1.*ad Ephes.*

Sicut cum magiſtrum audis balbucientem & ſingulas literas dicentem non eum dicis ignorare, cum interrogat vbi ſit ille vel illa literá, ſcis quia non ignorãs interrogat, ſed diſcipulum uolens inſtituere: Sic Chriſtus non opus habens oratione, orabat, ſed te volens inſtituere, vt aſſiduus ſis ad orationem, ut ſine prætermiſſione, vt ſobriè & cum multa vigilantia ores. *Idem hom.*27.*ad* Hebræos.

Homines depoſita ſuſcipientes, gratiam ſe nobis præſtare putant, ſi quæ ſuſceperunt, cuſtodiant. In Chriſto contrarium. Gratiam accepiſſe ſe dicit, non præſtitiſſe, cũ depoſita tua ſuſceperit, & ꝓ ea quam circa pecunia exhibet, cuſtodia, mercedem tibi dat, non à te repetit. Qua igiĩ excuſatione dicit, qua venia, cum & cuſtodire valentem, & pro cuſtodia ſua gratias habẽtem præmia magna reddentem, & depoſita multiplicantem, omittentes hominib. ea cuſtodire, debilibus, ſola reddentibus, gratiam repetentibus, iſta demus? *Idem hom.*2.*ad populum Antioche.*

Dominus ieiunauit nõ quia hoc indigeret, ſed vt nos doceret quib. peccata ante baptiſma dominatio ventris intulerat. Vt.n.ſi aliquis ægrotum quem ad ſanitatem reduxit, iubeat illa non facere ex quibus morbus ille contigerat, ita etiam poſt ieiunium contra edacitatis uitiũ induxit. Nam & Adam de paradiſo intemperantia ventris eiecit, *Idem hom.*13.*in Math.*

Sicut ſol ad illuminationem omnib. ortus ſine inuidia porrigit ſuos radios, cunctoſq; illuminari permittit, ita & vera ſapientia ſui appetitores more ſolis illuminat & illuſtrat, & ſplendidos oſtendit. Si quidã claudẽtes oculos uidere eius fulgorem nolunt, nõ idcirco reprehendendus eſt ſol, vel à cæteris deſpiciendus, aut gloria ſui ſplendoris per illorum inhonorabitur ſtultitiam: ſed illi potius

ſe ipſos

ſeipſos lumine eius priuantes, quaſi cęci palpabunt parietem, & in multis cadunt foueis, pluribusq́; lacerabuntur facies eorum ſpinis. Et quemadmodum ſol in ſuo ſplendore permanens illuminat reuelata facie fulgorem ſuum ſpeculantes, eodem modo & lux Chriſti ſplendet & quidem omnibus, ditiſſimè largiens eis ſuam claritatem. *Damaſcenus hiſtoria Balaam & Ioſaphat, cap. 15.*

Quod eſt anima corpori, hoc eſt animæ Chriſtus: Sine anima corpus non uiuit, non uiuit anima ſine Chriſto. recedente anima, mox corpori fœtor, corruptio, putredo, vermis, cinis, horror, & omnia viſu deteſtanda ſuccedũt: diſcedente Deo, confeſtim venit in animam peccatorum fœtor, corruptio criminum, vitiorum putredo, conſcientiæ vermis, uanitatum cinis, infidelitatis horror, & fit in corporis ſepulchro viuo, funus animæ iam ſepulchrum. *Petrus Chryſologus ſermone 19.*

Sicut peritus magiſter ad audiendum rudes, ad intelligendum tardos diſcipulorum ſenſus vario genere doctrinæ pulſat, ſuſcitat, accendit ingenium: Ita Dominus ſimilitudinibus variis, diuerſis comparationibus populorum pigros tardosque animos ad euangelicum cõuocat & inuitat auditum. *Idem ſermone 106.*

Mater modo lactat filium, nutrit, fouet, modo flagellat & increpat, magis tamen procedit de pietate materni pectoris, fouere, nutrire, quàm flagellare. Hoc naturali pietate facit, illud à filio prouocatur. Ita & filius Dei naturaliter bonus nobis exhibet pietatem, prouocans noſtris peccatis, facit vltionem. *Abſalon abbas ſermone de natiuitate Domini.*

Perinde quaſi quis medicus ingreſſus ad ęgrotos prius ſciſcitetur an velint curari, ne dum ille curam ſuſceperit & illi nolint, inutilis exiſtat curatio, nimirum his qui laborant aduerſus artem medici pugnantibus. Sic & Dominus eos qui ſanabantur, percontabatur, nec niſi fidentib. conferebat beneficium, ut per fidem & beneficium conſeruari poſſent, per fidem enim cognoſcitur animi propoſitum: *Athanaſius de paßione Domini.*

CHRI-

CHRISTI ADVENTVS IN MVNDVM.

Sicut in aduentu diaboli omnibus gentibus planctus indictus eſt, Audiuimus enim vocem de cœlo dicentem: Væ terræ & mari, qa proiectus eſt diabolus ad vos. Ita in aduentu Domini Ieſu in voce exultationis dicitur: *Omnes gentes plaudite manibus. Arnobius in pſal. 46.*

Sicut pluuia ſi aſcendat in vellus, animaduerti non poteſt, quia ſtrepitum non facit: Ita Chriſtum in terram ſine cuiuſquam ſuſpitione venturum eſſe dixit, Vt iuſtitiam doceret & pacem. *Lactantius lib. 4. cap. 16.* *Pſal. 46.*

Vt vnguentum quod vaſe continetur, habet quidem odoris ſubſtantiam, ſed prohibetur longius ſpargi, quia uaſe intrinſecus clauditur, cum autem vas foris fuerit effuſum, emittit procul beneolentiam ſuam: ita Chriſti nomen bene olens ante aduentum eius in ſolo Iſraelis populo verſabatur, quaſi Iudææ vaſi incluſum. *Notus enim, ait, in Iudæa Deus, in Iſrael magnum nomen eius.* Quando autẽ coruſcans in carne Saluator, in vniuerſam terram, quin potius in omnem creaturam extendit vocabulum ſuum, impleto eo quod ſcriptum eſt: *Quam admirabile eſt nomen tuum in vniuerſa terra.* Tunc completum eſt: *vnguentum effuſum eſt nomen tuum. Didymus lib. 1. de Spiritu ſancto.* *Pſal. 8.* *Cantic. 2*

Cur Deus diſtulit redemptionis beneficiũ? Ad hoc autem breuis eſt quæ à nobis affertũ oratio. Nempe quod ꝑ ſapientiam beneficij in nos collati facta fuit dilatio. Nam in morbis corporalibus, quãdo aliquis humor prauus & corruptus irrepit ad poros: priuſquam in ſuperficie apertum fuerit qequid eſt præter naturam, corpori condenſantia non adhibent medicamenta medici, ſed expectant donec extra prodierit, quicquid intrinſecus in imo deliteſcit, & ita nudæ affectioni adhibent medicinã. Poſtquã ergo humanæ naturæ ſemel incubuit vitij morbus, expectauit medicus uniuerſitatis, ut nullũ eſſet reliquũ gen9 vitij immixti naturæ. Propterea nõ ſtatim poſt inuidiã, & à Caym factã fratris cædem, homini adhibet medicinam. Nondum enim in lucẽ prodierant ſcelera eorũ qui Noemi tem-

mi tempore perierũt,neq; corporalis flagitij grauis morbus fuerat apertus.Neq; Aegyptiorum aduerſus Deum pugna:neque Aſſyriorum ſuperbia, neq; nefaria ab Herode facta cædes infantium,nec quæcunque alia literarũ monimentis ſunt mandata. Poſtquam ergo vitium peruenit ad ſummum, nec erat vllum genus ſceleris, quod admittere non eſſent auſi homines, vt per omnem ægritudinem peruaderet medicina, ea de cauſa non incipientem ſed perfectum morbum curat. *Gregorius Nyſſenus oratione catechetica maga, cap.29.*

Si quis autem exiſtimet ſe poſſe refellere id quod dicimus,quõ etiam poſtquam fuit adhibita medicina,peccandi nondum finem facit humana uita, is aliquo familiari exemplo deducatur ad veritatem.Quomodo.n.in ſerpẽte,ſi mortiferum aliquod uulnus in capite acceperit, nõ ſtatim ſimul tum capite afficitur,ẽt qui penè eſt tractus, ſed mortuum quidẽ eſt caput, cauda autem proprio aĩo eſt animata, & vitali uirtute non eſt priuata:ita etiam licet uidere uitium lætifero quidem vulnere confectũ, in ſuis aũt reliquijs vitæ exhibere moleſtiã. *Ibidem c. 30.*

Sol appropinquans ad proceſſum, antequã appareat, mitti radios ſuos, & facit albeſcere orientẽ,ut procedens aurora diei aduentum demonſtret.Sic Dominus natus in mundo antequam appareat, ſpiritus ſui fulgore trãſmiſſo illuminauit Ioannem,ut præcedens ille aduentum Saluatoris nuntiet,ne forte ſubito veniens & dicens ſe eſſe filium Dei propter ipſum magnam atq; terribilem indicationem rei ipſius magis ſe incredibiliorem oſtenderet. *Chryſo.hom.3.operis imperfecti.*

Sicut qui in tenebris ambulat, ſi ſemel uiam perdiderit,interdum tota nocte ambulat iuxta viam errans, & non inuenit uiam,donec ſuperueniat dies:Sic & homines ambulantes in erroribus vel peccatis poſtquam Dei cognitionem ſemel perdiderunt,ad perfectam notitiam ueritatis redire non poterant, niſi dies ſcilicet Chriſtus veniſſet, quamuis circa ueritatem uiuebant. *Idem homil. 36.operis imperfecti.*

Chriſtus ſuo deſcẽſu naturam ſuam nihilò inferiorem reddidit.Nos autẽ cum in ignominia ante tenebræ eſſemus,

mus, erexit ad ſupernam gloriam, non aliter quàm cum rex inopem medicumque ſtudio & beneuolentia quadã alloquitur, nihil ſe indignum facit, illum verò omnibus admirandum reddit. *Idem hom. 10. in Ioannem.*

Quemadmodum optimus architectus domum ſitu & vetuſtate labẽtem: Ita cõi hominum natura accepta, eius perditas reſtituit partes, diſiuncta & abſciſſa copulauit, & quæ prorſus ceciderãt, erexit. *Idem hom. 11. in Ioannem.*

Sicut aduocatus à malefactore inſtructus ad tribunal accedit, & perſonam gerit eius cui patrocinatur, & omnia eius crimina, qui iudicatur, in ſe aſſumit, & quaſi pro ſeipſo apud iudicem cauſam agit, tametſi criminum minimè reus ſit: Eundem in modum Dominus noſter Ieſus Chriſtus, venit è cœlis impeccabilis. peccatum enim non fecit. *Idem ſermone aduerſus hæreticos Tomo 5.*

Sicut in nocte rerum facies non apparet, ſed & gemma quaſi ladis videtur, & lapis quaſi gemma exiſtimatur: Sic & ante aduentum Chriſti humanorum cordium non apparebat differentia, ſed & mali quaſi boni ſuſtentabãtur, & boni quaſi mali contemnabantur. *Chryſoſtomus homil. 54. operis imperfecti.*

CHRISTI HVMANITAS & incarnatio.

DIcet aliquis, ſi lauta eſt in Chriſto virtus, vt in eius fuerit poteſtate, & mortem deſtruere & in vitã ingredi, cur non ſola voluntate id quod lubet, ſed longa circuitione noſtram ſalutem efficit. Ad hæc ſatis eſſet dicere apud non pernicaces, quod qui ægrotant, non præſcribunt legem medicis quomodo ſint curandi: neque apud benefactores diſceptant de genere medẽdi, nempe cur laborantis partem tetigit qui medicatur, & hoc vel illud excogitauit ad malum propulſandum, cũ oporteret aliud: ſed ad finem aſpicientes beneficij, id grato animo accipiunt. *Gregorius Nyſſenus oratione cathechetica, cap. 17.*

Quod ei modo nos redemerit Chriſt⁹, id iuſtitię ratio poſtulabat. Quomodo enim qui pecuniam ſuam vẽdidã

ſunt libertatem, fiunt ſerui temporum, & nec ipſis nec vlli alij licet proclamare ad libertatem, etiamſi ingenui & honeſto loco nati ſint, quia ſua ſponte ad hanc deuenerunt calamitatem. Si quis autem curá gerens eius qui fuit venditus, vi vtatur aduerſus emptorem, iniuſtus eſſe videbitur, qui eum, qui lege eſt acquiſitus, ui eripit Sed ſi quiſpiã velit eum redimere, nulla eſt lex quæ id vetet Eodem modo cum nos ſponte noſtra uendiderimus, oportebat ab eo qui propter bonitatem nos in libertatem rurſus erat reſtituturus, non aliquem tyrannicum, ſed iuſtum excogitari modũ reuocationis. Is aũt eſt dare quodcunq; velit pretiũ redẽptionis pro eo quem poſſidet. *Ibidem cap. 22. & 23.*

Quòd omnipotens natura potuerit deſcendere ad humilitatem humanitatis, id poteſtatẽ magis oſtendit, quàm magna & quæ naturam ſuperant miracula. Nam ꝙ magnum quidpiam & excelſum effectum ſit à diuina virtute, eſt quodammodo ſecundum naturam, & conſentaneum. Ad id autem quod eſt humile & abiectum deſcenſus, eſt quædam inſignis & redundans copia poteſtatis quæ minimè impeditur, in his quæ ſunt præter naturam. Quomodo. n. ignis eſſentię eſt proprium ferri ſurſum: neq; in flamma cuiquam eſt admirandũ qđ ſit naturaliter, ſed ſi eã inſtar grauium corporum videat deorſum tendere, eius rei ducitur admiratione, nẽpe quonam modo ignis eſſe ignis perſeueret, & in mõ motus excedat naturã tẽdens deorsũ. Ita ẽt diuinam & ſupereminentẽ potentiã, non tantũ luminariũ magnitudo & ſplendor mundiq; ornatus, & eorum quæ ſunt perpetua adminiſtratio, tantum oſtendit, ꝗtũ qđ ſe demiſerit ad imbecillitatẽ nrę naturę, *Ibid. c. 24.*

Ioan. 14. *Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam* In Chriſto humana & rationabilis anima nullum ſenſum vel poſſibilitatem putanda eſt habuiſſe peccati. Ad pleniorem tamen rei explanationem non uidetur abſurdum ſi etiam ſimilitudine aliqua vtamur, licet in re tam ardua & difficili, ne exemplis quidem vti commodis copia eſt. Ferri metallum capax eſt frigoris & caloris. Si ergo maſſa aliqua ferri ſemper in igne ſit poſita, omnibus ſuis poris, omnibuſque venis ignem recipiens, & tota ignis effecta, ſi neque ignis ab ea ceſſet aliquando, neque ipſa ab igne ſeparetur,

[...]retur, nunquam dicemus hanc, quæ natura quidem ferri maſſa eſt, in igne poſitam, & indeſinenter ardentem poſſe frigus aliquãdo recipere: quinimmò (quod verius eſt) magis eam ſicut in fornacibus ſæpe fieri deprehendimus, totam ignem effectam dicimus, quoniam nec aliud in ea niſi ignis cernitur: ſed & ſi quis contingere atque tractare tẽtauerit, non ferri, ſed ignis vim ſentiet. Hoc ergo modo etiam illa anima quæ quaſi ferrum in igne, ſic ſemper in verbo, ſemper in ſapiẽtia, ſemper in Deo poſita eſt, omne quod agit, quod ſentit, quod intelligit, Deus eſt: & ideo nec conuertibilis, & mutabilis dici poteſt, quæ inconuertibilitatem ex verbi Dei unitate indeſinenter ignita poſſedit. *Origenes lib. 2. Periarchon, cap. 6.*

Verbum caro factum eſt. Pluuia cum arborib. & plantis in eadem naturam tranſiens, corpus efficit, & ſingulos fructus iuxta ſimilitudinem. Et in olea quidem oleũ pingue fit, aſſumpta ab ipſa eſſentia. In vite uero vinum dulce incorporatur. In ficco autem, ficcus dulceſcit. Et in ſingulis ſeminibus, ad ſpeciem ipſorum naturam auget. Sic arbitror Dei uerbũ in Maria caro factũ eſt, & in ſemine Abraham homo inuentus eſt, iuxta promiſſionem. Inuenimus .n. Meſſiam de quo ſcripſit Moſes: Deſcendat ſicut pluuia Dei eloquium meum: Et Dauid, deſcendat ſicut pluuia in vellus, & ſicut gutta ſtillans in terram Lana itaq; ſuſcipiẽs rorem uelleris fœcunditatem auget. Terra uerò ſuſcipiẽs ſpei agricolam pluuiã, auget fructũ ex præcepto Dñi, contribuẽs naturam promptiorem, & ut accipiat ab ipſo amplius ſtudium hẽt. Sic ſanè etiam virgo Maria. *Vnde cognoſcam hoc*, inquit, *quod erit mihi iſtud*, & audiuit: *Spiritus Domini ſuperueniet in te, & uirtus altiſsimi obumbrauit tibi.* Et Maria quidem haurit ſermonem, ad conceptionem velut pluuiã terræ: ſeipſum uero fructum oſtendit uerbum Dei, aſſumens mortalis naturam. Sic igitur ex ipſa hauriente, uelut terra & uellus, ueræ ſpei fructus & ſanctorum expectatio: uelut Elizabeth dixit. *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus eſt fructus ventris tui*: vnũ hoc aſſumpſit ex humana natura, qđ paſſioni obnoxius fuit, cum paſſionis exors ſit Dei verbum. *Epiphanius. Hereſi. 74. contra pneumatomachos.*

Ioan. 1.

Luc. 3.

Fortis eram⁹ ſicut qui ſũt extra regales aulas, in vinculis

colligati, & qui habent apud regem pro culpis aliquibus offensá, huiuſmodi q̃ppe à regali aula foris excluſi ſunt.

Qui verò voluerit iſtis veniá impetrare, nõ primũ ipſos in aulá regis introducit, ſed ipſe foras egreditur, ibiq; cõmiſcet cum eis ſermocinandi negotiũ, vſq; dũ eos correctos & dignos efficiat, q̃ regis vultui repræſentari mereanť. Sic & Chriſtus efficit. Egreſſus q̃ppè ad nos, id eſt, carnẽ ſumens & collocutus nobiſcũ, præcepta nobis regis innotuit, & ſic nos à peccatis emundans & ad Deum conuertens in aulam regalem, velut mediator optimus introduxit. Ideò incarnationis ſuæ aduentum vocat exitum Paulus introitum. *Chryſoſtomus homil. 3. ad Hebræos.*

In ignito gladio ſicut naturæ ſaluanť ignis, & ferri: Sic & hic actiones & perfectiones eorũ: ferrum habet virtutem incidendi, ignis vrendi. Inciſio perfectio operis ferri, ignis cõbuſtio: Sic in Chriſto diuinitas & eius opera, humanitas & eius opera. *Damaſcenus lib. 3. cap. 15. de fide.*

Vrit ignitum ferrum, non naturali ratione vſtiuã poſſidens actionem, ſed ex vnione ignis ad ferrum, illud obtinet: Ita humanitas diuinitati ſociata. *Ibidem cap. 17.*

Quemadmodum ſi quis ignito ferro ſuperinfundat aquá, quod quidem natum eſt pati ab aqua (ignis dico) extinguitur, incolume verò manet ferrum, non enim natum eſt aqua corrumpi: Multò magis carne paſſa, ſola impaſſibilis diuinitas paſſionem non adimit, inſeparabilis ab ipſa permanens. *Ibidem cap. 26.*

Caro vnita Deo verbo, pp̃ ipſum & in ipſo adoratur. Eo namq; modo quo rex & nudus adorať, & indutus, & purpura vt nuda purpura & cõculcatur & proijciť: facta aũt regis amictus, honorificatur & glorificatur. Et ſi quis illã proterere præſumpſerit, perſæpe multa multatur. Et q̃madmodũ lignũ nudũ, nõ eſt tactui inacceſſibile, atque igni coniunctum & carbo factũ, non pp̃ ſeipſum, ſed pp̃ coniunctum ignem inacceſſibile fit. Et non vt ligni natura tactu inacceſsibile eſt, ſed vt carbo, id eſt, q̃n ignitũ eſt lignum: ſic & caro ſecundum ſui naturá non eſt adorabilis, adoratur autem in incarnato Dei verbo. Et non dicimus quod carnem adorauimus nudam, ſed carnem Dei, id eſt incarnatum Dei verbum. *Idem lib. 4. c. 3. & lib. 3. c. 8.*

Quan-

Quantum ſecretum cubilis ſit regalis, quali reuerẽtia quo tremore locus habeat, ipſa principis requieſcit poteſtas, quam nulli extraneo, immundo nemini, nulli infideli pateat illuc & permittatur acceſſus, quàm munda, quàm caſta, quàm fidelia ibidem præſtolentur obſequia, imperialis aulæ manifeſtis docetur inſignibus. Quis ad ipſas palatij fores vilis, qs propinquat indignus? Certè ad thalamum ſpõſi niſi proximus, niſi ſatis intimus, niſi bonæ conſcientiæ, niſi laudabilis famæ, niſi probabilis vitæ nullus admittetur. Intra thalamum verò ipſum, virginẽ Deus capit ſolam: ſuſcipitur ſola virginitas illibata. Vnde homo, his admonitus exemplis, exiſtima quis ſis, quantus ſis, qualis ſis & tunc demum cogita, vtrum poſſis dominicæ voluntatis penetrare ſecretum, vtrum merearis ad illius pectoris cubiculum peruenire: vbi tota ſuperni regis tota diuinitatis requieſcit maieſtas: vtrum debeas humanis oculis, corporeis ſenſibus, conceptum virginis temerarius diſcuſſor attendere. *Chryſologus ſermone* 141.

Vt in lacte ouis duo ſunt, butyrũ, humidũ & pingue, itẽ caſeus acidus & durus. Ita in hoïe duo reperies, naturã humanã & dulcem tanquã butyrum, & peccati corruptionẽ, vt caſeum. Hinc de Chriſto in Iſaia dicitur, qđ comedit butyrũ, non aũt caſeũ. Nã & ſi humanã aſſumpſit naturam, tamen ſine uitio aſſumpſit. Sicut apis mellis habet dulcedinem, & aculei pũctionem: Sic huius apis nimirum Chriſti, mel & aculeum non ignorat, qui ei miſericordiam & iudicium decãtat. *Bernardus ſerm. 2. de aduentu.*

Quod ſi quæris quomodo mortalis natura, ob Dei cõiunctionem immortalitatem induerit, diſce myſterium. Ex hoc enim Deus in carnẽ venit, ut inſitam carni mortem interficeret. Nam ſicut uenenotum antidorũ corpori permixtũ ac perfuſum, omne ſuperat noxiũ ac lethale: itemque ut in domo aliqua tenebræ, luminis aduentu diffugiunt ac pereunt: Sic mors in natura dominãs humana, diuinitatis præſentia diſparuit. Veluti etiam in aqua glacies tantum humido dominatur, quantũ nox umbraque durãt, ſolis uerò calefaciẽtis radiis ſubitò liqueſcit: Sic demum mors ad Chriſti aduentum imperauit. Poſtquã uerò Dei gratia ſalutaris omnibus apparuit, & iuſti-

tiæ ſol ortus eſt: abſorpta eſt mors in victoriam. *Baſilius hom. de humana Chriſti generatione.*

Decebat Deum hominem liberare, propter quē lunā, ſolem, ſtellas, & terram creauit. Potuit loqui de cœlo vt omnes audirēt, ſed maluit flere in pręſepio, non angelū miſit. Atqui medicos illos maximè laudare, ſoletis, non quidē qui nos miniſtris ſuis curandos ægros cōmittunt, ſed qui palliū deponunt, linteolumq; ſuccincti, ſuis ipſis manibus ferrum accipiunt, vlcuſque ſi ſit opus, incidunt, neque fœtorem vlceris auerſantur, imò autē profluentē ſaniem excipiunt, atque vnguenta compingunt. Neque verò illos rēges admirari & laudibus ornare ſoliti eſtis, qui regalibus in thalamis enutriti, molliter, omni delitiarum genere perfrui ſolent, ſed quibus graue non eſt pro ſubditis hominibus caput periculis obiectare, quippe armis obtecti, in prima acie cum hoſte fortiter pugnant. *Theodoretus ſerm. 6. de Græcarum affectionum curatione.*

Quomodo corporali infirmitate Deus verbū repletus non eſt; Hoc modo, inquā, quó neque ignis ferri proprietates in ſe traiicit. Nigredinem habet ferrum & frigus, igneſcens tamen ſpeciē ignis induit, & cādeſcens ignem non infuſcat: & vt ipſum flammeſcit, ita flammam ignis ſuo frigore non reſtinguit. Pari ratione humana Domini caro diuinitatis particeps facta, diuinitati ſuas infirmitates non impertit. *Baſilius hom ſupra citata.*

Vt remedia ſalutaria vbi corpori accōmodata fuerint euincunt noxia, & ut tenebræ in domū illatis luminibus reſoluūtur: Ita mors, quæ in humana natura tyrānidem exercuerat Deitatis aduētu profligata eſt, & ut in aqua facies quādiu nox & tenebræ ſunt, liquores ſub ſua ptāte tenet, ad ſolis uerò incaleſcētis radios eliqueſcit: Ita vſq; ad aduētū Chriſti mors regnauit: vbi verò apparuiſſet gratia Dei ſaluificat illā, & exort⁹ eſſet ille ſol iuſtitiæ abſorpta eſt mors in victoriā, veræ vitę acceſsū nō ferens. *Ibid.*

Nonne vides ſolem & in cœno agentem, & ſordidis adlucentem, nullam tamen inde graueolentiam contrahere: ſed contra vbi aſſiduus hæſerit, purulentias exiccare? Quid igitur times impaſſibili & ſinceræ naturæ, ne maculam à nobis referat? *Ibidem.*

Vt lu-

Vt lumen per cryſtallinas bracteas: Ita per humanum corpus diuina vis relucet, illuſtrans eos qui puros habẽt mentis oculos. *Ibidem.*

Quomodo per vnum, inquit, in omnes deuenit lumẽ, aut quo pacto in carne diuinitas eſſe poſſit: eodẽ, inquã, modo, quo ignis in ferro, non tranſitione, ſed communicatione. Non enim ad ferrum ignis excurrit, ſed in ſuo loco permanens, vim ſuam ei impertit: nec impertiendo id minuitur, quanquam id quòd ipſum recipit, totum compleat Hoc modo verbum Dei non dimotum à ſeſe habitauit in nobis ſinè ulla immutatione. *Ibidem.*

Quatenus ſerui forma eſt, ſeruis ac conſeruis ſeſe accõmodat, & alienæ formæ conformat, totum me vnà cura meis in ſeipſo gerens: vt quemadmodum, vel ignis cerã, vel terræ vaporem ſol, ſi quod in me vilius eſt in ſe ipſe conſumat: ex quo commercio bonorum illius & ipſe fiã particeps. *Nazanzenus lib. 4. de Theologia.*

Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis: ac propterea ab homine adimunt, quod eſt pulcherrimum, perinde ac ij, qui pinguiora auferunt cum pellibus, quo Deũ prohibeant a carne tempus eſt, vt illis dicatur, Deum ſolũ carnis eſſe Deum, & non etiam animarum, ſecundum quod ſcriptum eſt: Quemadmodum dediſti ipſi poteſtatem vniuerſę carnis, & ad te omnis caro ueniet: Et benedicat omnis caro nomen eius ſanctum: hoc eſt, omnis homo. *Idem in Orat. poſt reditum ex ægro.* *Ioan.*

Quæ eſt autem eis ratio ſuſceptæ humanitatis, ſeu incarnationis, uideamus, ut ipſi dicunt. Siquidẽ ut contineretur Deus, qui aliàs cõtinere non põt, tanq̃ ſub uelamine, carne cũ hoibus uerſaretur? eſt elegãs eis ſuſcepta perſona, & pulcher repræſentationis actus. Dicam ꝙ ẽt nobiſcũ aliter uerſari poterat, ſicut in rubo ignis, & humana forma prius. Sin aũt ut peccati cõdemnationem ſolueret, ſimili ſimile arripuit: ſicut carne opus habebat, ꝑꝑ carnem condemnatam & aĩo propter animam, ita & mentẽ ꝑꝑ mentem: quæ non ſolum in Adã lapſa erat, ſed etiam prior paſſa & affecta fuerat, ut dicunt ẽt medici de ægrotantib. Quod. n. mandatũ accepit, id ẽt mandatũ nõ ſeruauit. Quod aũt mandatũ non ſeruauit, id etiã transgreſſio-

nem perpetrare auſum eſt. Quod aũt trãgreſſum eſt, hoc etiam ſalute indigebat. Quod ante ſalute indigebat. hoc etiam aſſumptum eſt. Quod ergo mens aſſumpta, oſtẽſum eſt. velint, nolint, Geometricis neceſſitatibus & demõſtrationibus. Tu autem perinde facis, ac ſi cum alicuius hominis & oculus laboraret, & pes ei lapſus eſſet, pedem quidem curares, oculũ autem immedicatum relinqueres: vel cum pictor aliquid non rectè pinxiſſet, quod pictum quidẽ eſſet, mutares: pictorem autem tanquam is ſe rectè gereret, præterires. Quod ſi ab his rationibus deturbati eo cõfugiunt, ut dicant Deum poſſe et ſine mente hominem ſeruare: poteſt vtique etiã ſine carne, vel ſola voluntate, ſicut, & alia oĩa, quæ effecit & efficit corporaliter. Tolle ergo vnà cũ mente carnẽ quoq;, vt oĩ ex parte pfecta tua ſit amentia. *Idem in priore expoſitione ad Clydonium dialogo.* 1.

Vt quatenus verbũ nec obediens erat, nec inobediens. hæc enim ſunt eorum quæ ſubiecta ſunt, & ſecũda: illud quidem meliorum: hoc verò eorum, qui digni ſunt, qui condemnẽtur. Quatenus aut ſerui forma ſe ad cõſeruos demittit: & eius quod eſt alienum formam ſuſcipit, totũ in ſe ipſo me ferens cum meis: ut in ſe ipſo conſumat ad quod eſt deterius, vt terrã ignis: uel ut ſol, terræ vaporẽ. *Idem ſecunda oratione de filio.*

Quemadmodum peritiſſimis medici febre adhuc in præcordijs permanente, & ægroti corpus acrius diuexãte, & ægritudinis fomentis adaucta magis, incenſaq;, afferũt languẽti medelam, quæ languoris cauſa tollat, ſe & morbus increſcat operiũtur: Sic & vobiſcum agit animarum medicus: expectat enim ut prorſus omnis retegatur nequitia, ut nihil maneat ex his quæ recondita ſunt incuratum. ſic demum retectis ille & patentibus malis medebitur. *Theophilactus in epiſt. ad Hebræos cap.* 9.

Sicut medici ſinunt in ſæui morbi vlceribus humorẽ colligi, & deinde remedia apponũt: Ita & peccatũ oportebat omnes ſuas ſpecies indicare, & deinde magnũ medicum imponere pharmaca. Et ꝑptera expectauit: Chriſtus, donec diabolus malitiæ menſurã impleret: & tũc demum incarnatus eſt, & omne genus malitiæ per ſanctam uitam ſuam ſanauit. *Ibidem in Luc. Cap.* 14.

Non

Non aliam Chriſtus præter humanam hãc carnem aſſumpſit, quam & ſanctificauit aſſumptã, & coronauit cõdemnato peccato, ꝙ carni ineſſet, q̃ ſuſcepiſſet hanc ipſam oſtendit nequaquam eſſe natura peccatis addictam: nec ſecus Chriſtus effecit, q̃ faceret quiſpiam, qui mulie re aliqua in foro vapulante cõſpecta, vt eã à verberantiũ manib. eruat, fœminæ illius ſe vel priuatæ & infimæ ſortis filiũ fateatur, cùm regius ſit. *Idem in cap. 8. ad Rom.*

Sicuti mẽs, cum in toto diffuſa ſit homine, ex parte tamen corporis, id eſt, lingua ſignatur, neque tamen ideo quiſquam mentis ſubſtantiam dicit minui: Ita & verbũ cum per omnia, ſit indignum, aut indecens, minimè videri debet, ſi humano vti voluerit ad ſe ac patrem indicandum inſtrumento. Nã ſi indecens eſt corporis vti inſtrumento: indecens erit ipſum & in toto eſſe. *Athanaſius lib. 2. de Verbi incarnat.*

Quemadmodum non liberati eſſemus à peccato & maledicto, niſi natura humana caro eſſet, quam verbum induit, nihil enim nobis fuiſſet cõmune cum alieno: Ita nec homo Deus factus eſſet, niſi natura ex patre, & verum, & proprium eſſet eius verbum, quod caro factum eſt. Propterea enim talis facta eſt coniunctio, vt diuinitati quæ eſt ſecundum naturam, qui eſt ſecundum naturam hominem coniungeret, firmaque ac ſtabilis eſſet eius ſalus & Deificatio. Qui ergo ex patre natura eſſe negant, & proprium eiuſdem ſubſtantiæ filium: negent etiam eum veram carnem & humanam aſſumpſiſſe ex Maria virgine. *Ireneus lib. 2. aduerſus hæreſes.*

Indecens eſſet, ſi ignis quidẽ qualitatem ſuam coniunctæ ſibi materiæ immittere poſſit, ac eo modo materiã in ſe tranſmutare: Verbum autem Dei proſperum ſibi naturaliter bonum, id eſt, vitam coniunctæ ſibi carni nõ poſſit infundere. Propterea igitur dixit Euangeliſta, Verbum caro factum eſt: quòd ex parte maxima corrupta, vt vnione vniuerſali viuificata, totius repara tionem ſignare voluerit. *Cyrillus, lib. 1. cap. 2. in Ioannem.*

Quemadmodum eſuriuit Dñs, & ſitiuit, & laborauit, & lachrymauit, & ſudauit, licet quibus p̃ditus erat viribus, poſſet nihil horũ ſuſtinere, ſed in iudiciũ p̃beret hu-

manæ ſuæ naturæ, vltrò ſuſtinuit infirmitates naturæ: ſic & precatus eſt propter eandē cauſam. Si enim cū ſua ſpōte ſuſtinuerit infirmitates naturæ ſuæ tamen audent dicere quidā, nō eſſe noſtræ naturæ: nonne idem cum multo maiore argumēto dicerent, ſi Deum & patrem oraſſet? Et quia de Apoſtolis nulla fuit dubitatio, an homines eſſent, de Saluatore verò futura eſt dubitatio: propterea tradūt diuinæ literæ, eum etiam ſæpius oraſſe quā cæteros homines. Si enim ſuperatis reſurrectione infirmitatibus carnis, ut pontifex confeſſionis noſtræ Deum pro nobis interpellat nonne magis cum adhuc ſubiaceret infirmitati carnis, egebat magno validoque clamore & lachrymis, cum quibus preces offerebat ei qui eum a morte tueri poterat? *Iuſtinus Martyr, in Reſpōſionibus ad Orthodoxos, reſponſione ad quæſt* 105

Non dicit Paulus, Conformes filij Dei: ſed, Conformes imaginis filij ipſius, aliud quidem oſtendens, filium eſſe: aliud verò, imaginem ipſius: Filius enim diuina paternę virtutis indicia ferens, eſt imago patris. Nam etiam ſimiles qui ex ſimilibus generantur, & qui naſcuntur, verè apparent genitorum imagines: homo autem quem geſtauit, eſt imago filij: quoniam & ex diſſimilibus fiunt coloribus imagines: & hæ quidem compoſitione manuum fabricatę illæ uerò naturę & ſimilitudine factæ ſunt. Hoc autem vel maximè dicit ipſum ueritatis oraculū. Nō enim incorporeus ſapientiæ ſpiritus eſt corporalibus hominibus cōformis: ſed qui per ſpiritum corpore præditū homo factus eſt character, is omnibus alijs fert membra numero æqualia, & ſimili vnicuique forma ac ſpecie indutus eſt. Euſtachius, oratione habita ſuper eo: Dominus creauit me initium viarum ſuarum. *Meminit Theodoretus*.

Atqui anima Ieſu habuit vtriuſq; experientiam. Nā & fuit in loco humanarum animarum, & cū ſit intra carnē, viuit & ſubſiſtit. Ratione ergo prædita, & eiuſdem cū animis hominū ſubſtantiæ, ſicut & caro eſt eiuſdem ſubſtantiæ cum carne hominum, ut quæ ex Maria proceſſerit. *Euſtatius, in interpretatione Pſalmi* 15. *Meminit Theodoretus*.

Sicut paſſionem mortis, & mortem propter vnitatem perſonæ, Dei quidem filio Scriptura prorſus aſſignat, & tamen Deitatem impaſſibilem immortalemq; pronunciat:

Ita

Ita & animæ triſtitiam & perturbationem, quam volũtariam in anima Dei filius habuit, ſic habuiſſe credatur, ut etiam ipſas humanæ animæ paſſiones, & ex uoluntate ue ras, & in ver itate voluntarias non negemus. Ipſa quoq; Christi diuinitas, quæ ſecundum animam cõtriſtari. & ſecundum carnem dignata pro nobis eſt mori, ſecundum ſubſtantiæ proprietatem, ſicut immortalis, ſic eſt impaſſibilis prædicanda. *Fulgentius lib. 3.*

Sicut illas naturæ admirabilis gemmas fuerunt, quę ferro propius admotę, duriſſimũ licet chalybem, affectu quaſi ſpirante ſuſpẽdunt. Ita etiam ille, id eſt ſumma & clariſſima negoc orum cęleſtium gemma, hoc ſcilicet voluit: ut dum ſe licet duriſſimis nobis, deſcendens de cœlo proprius adiungeret, affectu ſuo nos quaſi amoris ſui manibus admoueret: vt agnoſcentes, utiq; dona ſua ac beneficia, intel geremus: quid nos pro domino tam bono facere conueniret, cum ille pro malis ſeruis tanta feciſſe comperiretur. *Saluianus De vero iudicio & prouidentia Dei, lib.* 4.

Quemadmodum non ꝙ ipſe maledictũ factus ſit, ſed ꝙ pro nobis maledictum ſuſcepit, maledictum factus eſt: ita non ꝙ conuerſus ſit in carnem, ſed ꝙ pro nobis carnem ſuſceperit, dicitur factus caro. *Theodoretus, Idem Dialogo.* 1.

Solem radijs per cloacam, fœtores, & quęque horribilia vſquequaq́ue diffundi videmus, & in his operari ſecundũ naturam ſuam, nec tamen inde aliqua cõtaminatione ſor deſcere, cum uiſibilibus lux, viſibilibus ſordibus ſit natura cõiunctior: quanto minus poterat pollui verbum Dei, nõ corporeum, neque uiſibile, de fœminæ corpore, vbi humanam carnem ſuſcepit cum anima & ſpirit u: quibus interuenientibus habitat maieſtas uerbi, ad humani corporis fragilitatem ſecretius. *Auguſtinus. lib. De fide & ſymbolo. ca.* 4. *& lib. de agone Chriſtiano cap.* 18.

Veluti ſi quis noſtrum aut purpuram, aut regale diadema iacens inueniat, nunquid conabitur adorare? quum verò ea rex fuerit indutus, periculum mortis incurrit, ſi ea ſimul cum rege adorare contempſerit: Ita etiam in Chriſto Domino humanitatem non ſolam aut nudam, ſed diuinitati ſuę unitam vnum Dei filium, Deum verũ, & hominem uerum qui adorare contempſerit, ęternę mortis

pœnam

pœnam patietur. *Idem De verbis Domini ſecundum Ioannem, ſermone* 58.

Sicut uir & mulier vnum corpus ſunt: Ita maieſtas diuinitatis & caro homines vniuntur, & facti ſunt idem Deus & in anima in carne vna. Quia ſicut caro illa habitatorem in ſe habuit Deũ, ita animam quoq; incohabitantem Deo. *Bernardus lib.* 5. *De incarnatione*.

In Chriſto ſaluatore humani generis ſicut in ſanctificatione Spirtus nulla fragilitas extitit: Sic nec in partu eiuſdem, cauſa corruptionis apparuit. Qui in cœlis vnus in terris vnicus, per portam virginis ingredi mundum dignatus eſt. *Venantius in Enarratione fidei*.

An extrahere poteris Leuiathã hamo: & fune ligabis linguam eius? generatio Chriſti ab Abraham vſq; ad Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus, quaſi longa piſcantis linea eſt: cui lineæ ferreus hamus ſubligatus carne adoperitur, ob hoc vt piſcis edulio prouocatus, quòd foris patet, ferro ſeipſum ſtrangulat, quod intus latet diuinitas Chriſti quaſi ferrum diabolo extitit: hoc ferro captus & extractus foras mittetur, ſicut factum credimus. Iſte eſt circulus, quẽ Deus in naribus diaboli poſuit: iſta armilla, qua maxillam eius perforauit. Iunxit ſe initium fini, ideſt, Deus homini. & ita hæc. ſ. initium & finis, occurrerunt ſibi in vtero virginis, vt nares ſuas transfixas teneret firmiter circulus inflexibis, & armillam ſuam voracem perforaret, talis armilla, gloriæ & honoris: vnde nũc vſque fatuus trahetur, & quod auidè momorderat, tenere non poteris, per maxillæ foramen emittis. *Rupertus, lib.* 1. *in Matthæum*.

Vnicornis ſiue monoceros eius virtutis eſt, vt ſuo cornu attacta aqua etiam aliquo veneno corrupta reddatur ſalutaris: Vnde traditur à naturalibus, prius attingere aquam cornu quàm bibat: Ita Chriſtus ſua humanitate aquas peſtiferas reddidit ſalubres, ad peccatorum remiſſionem. *Iacobus de Valentia in Pſalmum*. 42.

Spiritus Deus, ſpiritalis eius generatio. Corpora enim generant corporæ & in eorum generationẽ tẽpus intercedat neceſſe eſt: eius autem quæ eſt ex parte, generationis tempus inter medium nõ eſt. Et quod hic generatur,

imperfectum

imperfectum eſt: filius aũt dei perfectus eſt genitus. Nos cum naſcimur infantes, ex ignorantia in rationem ꝓgredimur: Imperfecta eſt, ò homo, tua generatio: per ſucceſſionem enim fit illius receſſio. Illic autem nihil eiuſmodi exiſtimes: neq; infirmitatis genitum arguas. Deo patre generante neq; ignorantia intercedit neq; deliberatio. Dicere enim quod natum ex ſe ignorat, maxima eſt impietas tum vero dicere quòd in tempore cõſiderans, deinceps pater eſt factus, eiuſdem eſt impietatis. *Cyrillus Ieroſolmitanus catecheſi.* 11.

Homines nati de maſculo & fœmina, ſi interrogentur quomodo coagulati ſunt in ſecreto matris, quomodo oſſa durata ſunt, omnis compago membrorum artusque omnes ordinati ſunt in harmonia corporis diſpoſita: qs exinde rationem reddit? Si ergo de natiuitate quæ ſemper in iſto fluuio ſæculi venit & tranſit, rationem nõ reddis, de ſingulari natiuitate Chriſti rationem reddes? *Chryſoſtomus hom.2. in ſymbolum Apoſtolorum.*

Cytharam reſpice vt muſicum melos ſonis dulcib. reddat, tria pariter adeſſe videntur. Ars, manus, chorda, & tamen vnus ſonus aditur, Ars diſtat, manus tangit, chorda reſonat, tria pariter operant̃ ſed ſola chordã reſonat. Nec ars, nec manus, ſonũ reddunt, ſed cũ chorda pariter operantur. Sic nec pater nec ſpirituſſanctus ſuſceperunt carnem, & tamen cum filio pariter operantur: Sonum ſola chorda excutit, carnem ſolus Chriſtus accepit: Operatio in tribus conſtat. Sed quomodo pertinet ad ſolã chordam ſoni redditio: Sic pertinet ad ſolum Chriſtum carnis humanæ ſuſceptio. *Auguſtinus lib. de domini incarnatione.*

CHRISTI SCIENTIA.

SI Chriſtus diem iudicij neſciret, nunquam ea quæ diẽ iudicij anteueniunt, deſignaſſet, quippe ignarus quãdo ea hora futura eſſet. Ac veluti ſi quis domum aut ciuitatem ignaro, certis ſignis deſcribere cupiens, ea quæ ante domum vel ciuitatem conſiſtunt, percenſeat: & poſt omnia deſignata loquatur, iam deinde in proximo tibi eſt ciuitas aut domus, certe fieri nõ poteſt ut is qui ita rem demonſtratam tradit, incognitum habeat, vbi nam

locorum

locorum domus aut ciuitas conſiſtat: nam ſi id eum lateret, profectò nunquam indicauerit ea quæ prioribus locis conſiſtunt: quin potius per ignorantiā auditores ſuos procul à recto diuerterit, aut inter loquédū nō animaduerterit ſe in re ſignificanda limites trāſmittere: Ita quoque Dominus enarrans ea quæ præmia ſunt ante illam diem & horam, exactè nouerat, nequaquā ignarus, quando nam illa hora & dies immineret. *Athanaſius ſermone 4. contra Arrianos.*

Nam ſi verbum eſt, & ille ipſe eſt qui uenturus eſt, idéque & iudex & ſponſus, latere eum non poteſt, quando & qua hora venturus ſit. Nam ſicuti vt homo cum hominibus eſurit, & ſitit & patitur: ita cum hominibus ut homo non nouit. *Ibidem.*

CHRISTI DIVINITAS ET POTESTAS.

Hebr. 1. QVi cum ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ. Vt pleniꝰ intelligatur quomodo ſaluator figura eſt ſubſtantiæ & ſubſiſtentiæ, eius vtamur exemplo, quod quamuis rem non planè ac propriè ſignificet de qua agimus, tamē ad hoc ſolum videatur aſſumptum, quod exinaniens ſe filius qui erat in forma Dei, per ipſam ſui exinanitionē, ſtudet nobis diuinitatem plenitudinis demonſtrare. Verbi cauſa, ſi facta eſſet ſtatua talis, q̄ magnitudine ſui vniuerſum terræ orbem teneret, & ꝓ ſui immenſitate à nullo conſiderari poſſet: fieret autem alia ſtatua membrorū habita ac vultus lineamentis, ſpecie ac materia per omnia ſimilis abſq; magnitudinis immenſitate, pro eo vt q illam immenſam conſiderare atque intueri non poſſunt, hanc videntes, illam vidiſſe confiderent, pro eo quod omnia membrorum & uultus lineamenta: vel ipſam ſpeciē materiamq; ſimilitudine prorſus indiſcreta ſeruaret: Tali quadam ſimilitudine exinaniens ſe filius Dei ęqualitate patris, & uiam nobis cognitionis oſtendens, figura expreſſa ſubſtantiæ eius efficit: ut qui in magnitudine deitatis ſuæ poſita, gloriā miræ lucis non poteramus aſpicere,

per hoc quod nobis ſplendor efficitur, intuendæ lucis diuinæ viam per ſplendoris capiamus aſpectum. *Origenes 1. periarchon cap. 2.*

Omnia per ipſum facta ſunt, patre per filiũ omnia operãte. Quemadmodum enim ſi quis rex regem habens filiũ, volens conſtituere ciuitatem, poneret exemplarẽ filio ſecum regnanti ſtructuram ciuitatis: Ille autem exemplum capiens ad finem perducat quod animo concepit: Ita patre volẽte omnia extruere, patris nutu filius omnia creauit, vt nutus quidem cuſtodiat patri authẽticam poteſtatem: filius verò habeat nihilominus poteſtatem rerum à ſe factarum. *Cyrillus Ieroſolymitanus catecheſi vndecima.*

Si ſol ab ipſo conditus nobisq; conſpicuus, curſus ſui lineam in cœlo tenens, cum terreſtria tangit, nulla ſorde inquinatur nullisq; obtegitur tenebris, ſed ipſe potius omnia illuſtrat & mundat: Multò ſanè dignius ſanctiſſimum illud Dei verbum (cuius eſt ſol & opus & famulus) in corpore præſens nulla tangi poterat labe, ſed cũ eſſet incorruptibile mortale viuificabat corpus atque mundabat. Qui peccatum non fecit, nec eſt inuentus in ore eius dolus. *Athanaſius lib. 2. de incarnatione verbi.*

Sicut anima rationalis & caro, vnus eſt homo: ita Deus & homo vnus eſt Chriſtus. *Idem in ſymbolo.*

Quemadmodum ſole arborem ſuperillucente, ſi ſecuris incidat arborem, inciſus & impaſſibilis pſeuerat ſol: Multò magis impaſſibilis Chriſti diuinitas carne patiente impaſſibilis perſeuerabat. *Damaſcenus lib. 3. cap. 25.*

Etenim ſi quis interroget regem aliquem de proprio eius filio, Quid eſt tibi hic? & audiat ab ipſo filius meus eſt. Genuinus igitur tibi eſt, aut ſpurius? Ille verò reſpondeat: Genuinus eſt ex me. Quid igitur ipſum feciſti? Regẽ ipſum feci: manifeſtum eſt nihil immutatũ eſſe ipſum à patris ſui dignitate. Et non oĩno eo quod dixit feci ipſum regem, idem creauit ipſum, dicit rex. Non. n. generationẽ negauit. Verum vox (fecit) de dignitate declarauit. Sic ẽt filius patris circa ambiguitatem ab his, qui vitam volũt, creditur & adoratur. *Epiphan. hereſi. 9. contra Ariomaintas.*

Nam & ſi Apoſtolus ſemetipſum exinaniſſe dicit, formam ſerui ſuſcipiendo. Non vtique ſic exinanitũ accipimus, ut aliud

quam

quam quod fuerat, idē ſpiritus fieret, ſed vt ſe poſito in-
terim maieſtatis ſuæ honore, humanū corpus indueret,
quo ſuſcepto ſalus gentium fieret. Vt.n.ſol cum nube te-
gitur, claritas eius comprimitur, non cæcatur, & lumen
illud quod toto orbe diffuſum, claro ſplēdore cuncta p-
fundit, paruo admodum obſtaculo nubis includitur, non
aufertur Sic & homo ille, quem Dñs aluatorq; noſter (id
eſt, Deus Deiq; filius) induit, deitatem in illo non interce
pit, ſed abſcondit, Denique cum ſe in monte paululū ex-
tra ipſum hominem extuliſſet, fulgore luminis eius penè
occæcati Apoſtoli ſunt. In terram quippe homines ceci-
derunt, periclitati de uita, niſi eis Dominus cōpreſſo rur-
ſus maieſtatis ſuæ honore, vt miſericors ſubueniſſet, ſe-
cundum illam ſententiam ſcripturæ diuinæ dicentis,
Deum nemo uidit & vixit. Vt ergo claritas ſolis, non vſque
ad noſtros emicat viſus, ſed ſibi ſalua eſt, quia quod non
videtur, infirmitatis eſt noſtræ, quorum oculos nubium
texit obſcuritas, ita & maieſtas illa diuina, quæ (ut dixi)
corpus induerat, probat ſe non [illegible] detrimento proprio
latuiſſe fulgore, ſed carnis [illegible], cuius cauſa filius
Dei, filius hominis eſſe ſu[illegible] *[illegible]ianzenus lib. de fide.*

In ipſo uita erat. Quod [illegible] quis diffideret, quonā
pacto tanta & talia [illegible] ſunt. Nā quemadmodū
ſi ex profundiſſimo [illegible] quantum[illegible] aquæ hau
ria[illegible], quod-
[illegible] ominus
[illegible] cis.ſ. quā
[illegible] admodū,
[illegible] inem illu-
[illegible] Deus & an-
[illegible] nderet idem p-
[illegible] & admirabili opi
[illegible] *omnibus hom. 4. in Ioan.*
[illegible] epulturam tanta ſeco-
[illegible] plenum multa admira-
[illegible] poſt mortem ſuam diſſipa-
[illegible] nitus exterminatum non re-
[illegible] neq; magnum neque paruum:
[illegible] turus erat mortuus: Chriſtus autē
tunc

tũc oẽm terrarũ orbẽ ad ſe traxit adorãdũ cum mortuus fuiſſet. Et quid de Chriſto loquor, cũ & diſcipulos poſtq̃ obierũt, tunc effulgere fecerit? Quid dico diſcipulos? Nã & eorũ loca & ſepulchra ſimul & tp̃a perenni memoria celebrari curauit. Tu verò mihi ſepulchrũ oſtendas Alexandri, & profer diem quo vitã finiuit. Omnia deſtructa ſunt & exterminata. Chriſti verò ſeruorũ & ſepulchra clara ſunt, regiã aſſecuta ciuitatẽ, & dies notiſsimi mundo feſtiuã afferẽtes lætitiã. *Ibidẽ hom. 66. ad pop. Antiochenũ.*

Ego in forma Dei eſſe, perinde exiſtimo, ac eſſe in Dei ſubſtantia. Sicut enim formam ſerui accepiſſe, in humanitatis ſubſtantia Dominum fuiſſe ſignificat: ita cum dicit, In forma Dei eſſe, diuinæ ſubſtantiæ proprietatem conſtituit. *Baſilius de ſpirituſancto.*

Quemadmodum Deus totus eſt ubiq;, & totus in vnoquoq;, & totus in ſeipſo, huius fidẽ habemus: Sic & eius ſimplicitas tota eſt filius, & tota eſt habens filium, & tota conſilium eſt, & tota eſt habens conſilium. *Iuſtinus martyr in reſponſionibus ad Orthodoxos: reſponſione ad quæſtionem.* 144.

Arca ex lignis q̃ putreſcere nõ poterãt, erat ipſe Seruator. Eius enim tabernaculũ nulli putredini obnoxiũ, & ab interitu alienũ ideo pręd icabatur, quòd nullam peccati putredinem produxiſſet. Qui enim peccauit, & confitetẽ, & dicit: Pu[...]uerũt & corruptæ ſunt cicatrices meæ à faciæ inſipi[...]eæ. Dñs autẽ erat à peccato alienus, vt qui ex li[...]factioni minimè obnoxiis quod ad humanita[...]ẽpe ex virginis & ſpiritus Dei uerbi, ueluti [...]imo, intrà & extra eſſet cõtect⁹. *Hyppolitus n[...]ne quam fecit in illud: Dominus paſcit me.*

Si i[...]o commixtio, quæ ferrum ita oſtẽdit, vt e[...]quæ ſunt ignis, eius naturã nõ mutat: nec[...]ore vnio, eſt mutatio corporis. Atquã c[...] præbẽte operationes iis qui poſſunt a[...]us coniungit. Si homo habet animam & [...]anent in unione: Multo magis Chriſtus [...]atem cum corpore, habet vtraque perma[...]n confuſa. *Apolinarius lib. Compendiareo.*

[...]olẽ hunc ſenſibilem uidẽnt, per ipſius lumẽ [...]uentur, atque ita ſenſus ipſos uariis officiis

O intendunt:

intendunt:qui verò ſolem non vident, in tenebris deſidẽt otioſi, eò ꝙ non videant quæ ſolis lumine illuſtrantur:Ita pari ratione & qui intelligibilem contuentur ſolem,lumen in mente ſua recipiunt,per quod planè vidẽt atque cognoſcunt, quæ ad eiuſdem ſolis voluntatem ſibi agenda ſunt, quæue etiam admittenda. *Olympiodorus in Eccleſiaſtico capite* 11.

Si lux iſta viſibilis, nullis immundicijs, quibus superfuſa fuerit, violatur, nec radiorum ſolis nitore, quem corpoream creaturam eſſe non dubium eſt, loca vlla ſordentia vel cœnoſa cõtaminantur:Quid illius ſempiternæ & incorporeæ lucis eſſentiam poſſit qualibet ſui qualitate polluere, quę ſe ei, quam ad imaginem ſuam cõdidit, ſociando creaturæ purificationem præſtitit, maculam non recepit,& ſic ſanauit vulnera iniquitatis, vt nulla paterentur damna virtutis. *Leo papa ſerm.4.de Epipha.Domini.*

Si quis videat paruulũ in ꝓfundo cœni necari, & ipſe cũ ſit vir magnꝰ & potẽs, extremis (vt ita dixerim) plãtis ingrediatᷣ cœnũ, & paruulũ moriẽtẽ liberet: pollutus ne à te accuſabitᷣ hic vir, ꝙ paululũ luti calcauerit? an vt miſericos laudabitur, ꝙ vitã cõtulerit morituro? Sed hęc ẽt de cõi honore dicta ſunt. Redeamus nunc ad naturã eius qui natus eſt. Quantũ putas natura ſolis eo inferior eſt? quãtũ creatura ſine dubio creatore? Intuere nũc ſolis radios,ſi in cœni alicuius voraginẽ demittantur: nunquid iã aliquid inde pollutionis acquirũt? aut obſcœnorũ illuſtratio ſolis ducetur iniuriis? ignis quoq; natura quanto eſt inferior his de quibus ſermo eſt? Et nulla materia vel obſcœna, vel turpis, adhibita ei, ignẽ polluiſſe creditᷣ. Cũ ergo hæc ita eſſe in rebus naturalibus cõſtet: tu in illa ſuperueniẽti & incorporea natura, quæ ſuper oẽm ignẽ & ſupra omne lumẽ eſt pollutionis aliq̄d putas aut obſcœnitatis incidere? *Cyprianus, in expoſitione ſymboli Apoſtolici.*

Reſtat vt quæratur ab hæretico, cũ ſerui formã ſuſcepiſſet filius & veniſſet in mũdum ſi deſeruit patrem. Ad hæc reſpõdendũ eſt, Si verbum quod exierit ex ore meo & introierit in aurẽ tuam, & per aurem tuã in corde tuo cęperit manere, dic mihi nũquid quia in tuo pectore manet iam in meo pectore non eſt? Si ergo inter ſenſus p os

meum

meum egreſſus, in tuã mentem ingreſſus, meam non deſerit animã: quantò magis ex patre Deo egreſſus ſermo: patris pectus deſerere non potuit? Nam ipſe filius dicit. *Ego ex patris corde prodij*. Et pater dixit: *Eructauit cor meum* *Eccl. 24.*
verbum bonum. Agnellus Epiſcop. Rauenaten. de ratione fidei. *Pſal. 44.*

CHRISTI TRANSFIGVRATIO.

OLim in monte Syna fumus & procella & caligo & ignis terrorem inferens, ſummam illam demiſsionem occultabant, huic videlicet inacceſſum legis authorem prædicãtia, & poſteriora ſua obſcurè iudicantem, & per opera ſua præſtantiſsimum artificem declarantem. Nunc autem omnia ſplendore ac luce perfunduntur. *Damaſcenus in oratione de transfiguratione.*

Moſes quidẽ gloria externè aduẽtante glorificatur, at Dñs Ieſus haudquaquam aſcititium gloriæ ornamẽtum habebat, verum ex inſita gloriæ claritate malans. *Ibidem.*

Quemadmodum ſol quamuis vnus ſit, duplicem tamẽ ſubſtãtiam habet, alteram videlicet lucis, quæ prius orta eſt, alteram corporis quod poſt creatum eſt: corpore autẽ per totum in ſeipſo manente, lumen perpetuò vnitũ eſt, atque in omnes terrę fines diffunditur: Eodẽ modo Chriſtus quoq; ſempiternũ & inacceſſum de lumine lumen, in tẽperario & creato lumine factus unus eſt iuſtitię ſol, unus Chriſtus ĩ duabus à diuiſione remotis naturis agnoſcendus. Ac quidem corpus illud ſanctum circunſcriptũ & definitũ erat. Neque enim cũ in Thabor ſtaret, extra montem pertingebat: at deitas captum omnium excedebat, atque vltra omnia erat. Atque corpus ſolis in modũ ſplendet. Corporis ſiquidem ille lucis ſplendor fuit. Et enim communia quidem ea omnia vnius Dei verbi incarnati extiterunt, tam quæ ad carnem, quàm quę ad circunſcriptionis expertẽ diuinitatẽ attinebãt: & aliud erat id ex quo cõmunes erãt gloriæ dotes, aliud rurſum id ex quo communes paſsiones intelligũtur. Cæterum uincit diuinitas, atque claritatem ſuam ita corpora impertiuit, vt interim ipſa inter paſsiones quoque paſsionũ expers maneat, ad hunc modum reſplẽduit facies eius ſicut ſol.

Non quod ſole ſplendidior non eſſet:ſed quãtum intueri poterant ſpectatores. *Ibidem.*

CHRISTI DVAE NATVRAE.

DEſcendit non nudum uerbum, ſed caro factum:nõ Dei forma,ſed forma ſerui. Is eſt ergo qui dixit, ſe non poſſe ex ſe aliquid facere. Non poſſe enim eſt imbecillitatis.Sicut enim luci tenebræ, & mors uitæ: ita potẽtiæ ut contraria imbecillitas opponitur. Atqui Chriſtus eſt Dei potentia. Non eſt ergo omnino imbecillis & impotens potentia, Si enim imbecilla eſt potentia, quid eſt potens? Quando ergo uerbũ pronunciat quod nõ poteſt facere clarum eſt ꝙ non unigeniti diuinitati potentiam tribuit,ſed noſtræ imbecillitatis impotentiã ſuo teſtimonio cõprobat. Eſt enim caro infirma,ſicut ſcriptum eſt: *Spiritus quidem promptus eſt,caro autem infirma. Gregorius Nyſſenus Sermone de Abraham. Meminit Theodoretus Dialogo* 1.

Cũ Chriſtus diabolũ decepit obiecta hoĩs ſpecie q̃ eſca uoluptatis hoĩem prius deceperat,hoc nõ fraudis, ſed iuſtitię opus fuit.Quomodo enim cibo pharmacũ ſimiliter admiſcet, & q̃ inſidiatur, & qui ei medetur q̃ appetitus fuit inſidijs:ſed ille quidẽ uenenũ præbet lætiferũ, hic autẽ ueneni præbet medicamẽtũ, & modus curationis præſcribit minimè corrũpit ſcopũ conferendi beneficij.Nam etſi ab vtriſq; in alimento fiat mixtio pharmaci, ſcopum tñ & inſtitutum aſpicientes,hunc quidẽ laudamus,illum aũt audimus & aduerſamur.Ita hic quoque,ratione quidem iuſtitiæ illa recipit deceptor, quorum ſemina ſuo libero iecerat arbitrio. *Idem in oratione cathechetica c.* 26.

E diuerſis materijs domum ædificamus:nemo tamẽ dixerit, domum idem eſſe quòd materias ex quibus cõſtructa eſt: nec enim domus eſt ſimpliciter lapides & ligna, & reliqua.Nam ſi hoc eſſet, ante ædificationem ipſas ſeparatas materias domum uocare licuiſſet: nunc poſtquam ſibi inuicem coaptatæ ſunt,domum abſoluunt:atque etiam hæc diruta, nihiloſecius materiæ permanẽt ſui ſimiles. Cæterùm domum periſſe dicimus,quam abſoluebat huiuſmodi cõpoſitio materiarum:id quod & in homine

accidit. Nam etſi conſtet ex anima & corpore, non tamẽ idem eſt cum eis, ſed diuerſum: vt homo cõſtet ex copula corporis cum anima, & exiſtat tertium quiddam aliud. Atque hoc liquet ex eorũ ſeiunctione poſtquam corpus ſui ſimile permanet, quando quidẽ vel mortuum tres dimenſiones retinet, anima quoque æquè rationalis poſt ſeiunctionẽ manet, vt antea: Cæterùm homo periit, q cõſtabat ex cõiunctione vtriuſq;. at Chriſtus nõ ex Deitate humanitateq;, Chriſtus factus eſt: cũ non ſit aduerſus ab his duobus: ſed vtrumq, & homo, & Deus & Deũ intelligimus ex miraculis, hominẽ ex natura noſtræ ſimili. Alioquin anima plerũq; ante corpus occupatur paſſione, & prior patitur: cum ipſo verò nunquam nõ afficitur: & ſępe ante ſectionem eius anxia, priuſquã illud alteratur, atque poſt ſectionem nihilominus dolorẽ admittit: quod quidem de Deitate Chriſti orthodox⁹ nemo, modò ſanę mentis ſit, auſit dicere & cogitare. Itaque hominis exemplum partim recipiendũ, partim fugiendum eſt. *Iuſtinus martyr, De recta confeſſione, ſiue de S. & coeſſentiali Trinit.*

Sicut poſt unitionem primigerij luminis cũ ſolari corpore, nemo hæc poteſt ab inuicem diuellere: neque alterũ ſolem ſeorſum vocabit, alterũ verò lumen, ſed vnus ſol hoc lumen dicitur: Sic de illa vera luce & ſanctiſſimo corpore poſt unitionem nullus dixerit, alterũ ſeorſim filiũ verbũ Dei, alterũ verò filiũ, hominem: ſed vtraq; vnũ & eundem intelligat, ſicut unũ lumen & unũ ſolem, tum cõpræhenſum lumen, tũ corpus qđ id cõtinet. Rurſus ſicut vnũ lumen & unus ſol, naturæ verò duæ, altera luminis, altera corporis ſolaris: Sic hic, vnus filius & Dñs & Chriſtus & unigenitus, naturæ uerò duæ, altera noſtra, altera nobis ſuperior. Rurſũ ſicut huic lumini lumen ineſt actu, qđ nemo ſeparare poſsit à corpore, conceptaculo ſuo, rõne tñ quiuis diſcernat naturã, cuius eſt hæc uis ꝓpria: ſicut in uno filio Dei uniuerſam vim nemo ſeparauerit ab vnica filietate, naturæ tñ eius proprietatem rõne quiuis diſcreuerit. Hoc exemplo diuinæ unitionis adducto, nos ad magis piam cogitationem cõfugimus, ſi nõ omnino ipſam veritatem aſſequuti, certè quandam eius ſimilitudinem, quæ piè ſcrutantibus ſufficiat: *Ibidem.*

Sicut non eiuſdē naturæ eſt, flere miſerationis affectū amicum mortuū: & eundem, remoto quatriduanę aggere ſepulturæ, ad vocis imperium excitare rediuiuū: aut ligno pendere, & in noctem luce conuerſa, omnia elemēta tremefacere: aut clauis transfixū eſſe, & paradiſi portas fidei latronis aperire; Ita non eiuſdem naturę eſt dicere, *Ego & pater vnum ſumus*: & dicere, *Pater maior me eſt*. Quāuis enim in Domino Ieſu Chriſto, dei & hominis, vna pſona ſit: aliud tn̄ eſt, vnde in vtroq; cōis eſt contumelia aliud, vnde cōis eſt gloria. Deo noſtro.n.illi eſt minor patre humanitas: de patre illi eſt æqualis cū patre diuinitas. Propter hāc ergo vnitatē pſonæ, in vtraq; natura intelligendam, & filius hominis legitur deſcēdiſſe de cœlo cum filius Dei carnem de ea virgine, de qua eſt natura, ſumpſerit: Et rurſum filius Dei crucifixus dr̄ ac ſepultus: cum hæc nō diuinitate ipſa, qua vnigenitus, cōſempiternus, & cōſubſtantialis eſt patri, ſed in natura humana ſit infirmitatē ppeſſus. Vnde vnigenitū filium Dei crucifixum & ſepultum, oīs, etiam in Symbolo, confitetur Eccleſia, ſecundum illud Apoſtoli: Si enim cognouiſſent, nunquā Dn̄m maieſtatis crucifixiſſent. *Leo Papa in Epiſt. ad Flauian.*

Sicut in Trinitate tres pſonę in eadē natura exiſtunt: Sic in Chriſto perſona una in trib. exiſtit naturis: Deo animoq; & corpore: atque ibi homo cōparatur ad Deum: quemadmodum manus ad animā, imo lingua ad intellectum. Non enim fit Deus propriè naturalis hominis forma, ſed homo fit proprium cōiunctumq; inſtrumentum Dei, ad opera Dei propria excellētiſſime peragenda. Nō ſunt autem duæ in Chriſto perſonæ, ſed una.ſ. perſona uerbi coniuncta, non perſonæ hominis, ſed naturæ. Sicut enim rationalis aīa in ſuo eſſe exiſtit, perq; eius eſſe, exiſtit & corpus: Ita Dei filius & multomagis in eſſe pſonæ ſuæ exiſtit, atque ad illud naturam extollit humanā. Proinde quēadmodum uerbum noſtrū mente cōceptum inſenſibile eſt, extra uerò uoce prolatum, fit ſenſibile. Ita mētis diuinæ uerbum ab æuo in Deo inuiſibile pmanet: ſed p aſſumptionem hominis factum eſt inuiſibile. Et igitur Chriſtus uerbum, quod ab æuo diuina mens, ſe, omniaq; ſecum intelligēdo, intra ſe loquitur, iam ſpiritu di-

uino

uino prolatum, & corpus humanũ quaſi vocem aſſumẽs diuinamq; audientibus ſignificans uoluntatem. *Marſilius ficinus lib. de religione Chriſtiana, cap. 17.*

CHRISTI MORS ET PASSIO.

SIcut ouis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus corã tondente ſe obmuteſceret. *Iſaiæ. 53.*

Ego quaſi egenus manſuetus, qui portabatur ad victimam. *Ierem. 11.*

Sicut Moſes exaltauit ſerpẽtem in deſerto. Ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam. *Ioan. 3.*

Sic facit Dominus noſter quomodo fortiſſimi, quiq; bellatores & principes cunctis hoſtibus facere ſolẽt, qui non ſolum victorias, ſed cicatrices ſuas exprimi & exponi patriæ aſpectibus uolunt. Si quãdo ergo ſummi duces piũ pro ciuibus in hoſtem pectus intulerũt uictricia triũpho ſigna referentes, annalibus quãlibet æuo memoriæ æreis tabulis ac amonimentis loquacib. conſecrẽtur, poſteritatis ignotæ etiã oculis ingerendi, ut ſecuturæ ætati inter veteres imagines recenti ſemper uiuant honore virtutes: Hi itaque incliti duces inter laudum celebrãda preconia, glorioſè geſta, gaudent exprimi ẽt uulnera ſua optãt inter coronas interſeri excepta duris oſſibus tela, vt inter umbratos colores, merita viri fortis velut proprio cruore pingantur, & præferant non ſolum lætitia triumphantem, ſed & pugna vincentem: ut hoſtilis ſanguis aſſerat fortitudinẽ, proprius pietatẽ, ac propugnatorem ſuũ plus diligat per horrentes plagas reſtituta libertas: Ita & Dñs noſter Ieſus Chriſtus non ſolũ diuinitatẽ, ſed ẽt crucem in mortem ſuam poſt futuris voluit ſæculis celebrari, vt à peccatis pp quæ moriebatur, non ſolũ nos Dei mãdata reuocaret, ſed illata pro nobis ſupplicia & uulnera deterrerent. *Euſebius emyſſenus ho. 2. de ſymbolo.*

Hic eſt paruulus quem etiam ſermo euangelij grano ſinapis comparauit. Sicut enim granum ſinapis paruũ præfert in exteriori ſpecie quantitatẽ, ſed magnam dum cõteritur profert de ſui contritione virtutem. & quod plus

locorum domus aut ciuitas conſiſtat: nam ſi id eum lateret, profectò nunquam indicauerit ea quæ prioribus locis conſiſtunt: quin potius per ignorantiā auditores ſuos procul à recto diuerterit, aut inter loquēdū nō animaduerterit ſe in re ſignificanda limites trāſmittere: Ita quoque Dominus enarrans ea quæ præmia ſunt ante illam diem & horam, exactè nouerat, nequaquā ignarus, quando nam illa hora & dies immineret. *Athanaſius ſermone* 4. *contra Arrianos*.

Nam ſi verbum eſt, & ille ipſe eſt qui uenturus eſt, idéque & iudex & ſponſus, latere eum non poteſt, quando & qua hora venturus ſit. Nam ſicuti vt homo cum hominibus eſurit, & ſitit & patitur: ita cum hominibus ut homo non nouit. *Ibidem*.

CHRISTI DIVINITAS ET POTESTAS.

Hebr. 1. QVi cum ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ. Vt pleni' intelligatur quomodo ſaluator figura eſt ſubſtantiæ & ſubſiſtentiæ, eius vtamur exemplo, quod quamuis rem non planè ac propriè ſignificet de qua agimus, tamē ad hoc ſolum videatur aſſumptum, quod exinaniens ſe filius qui erat in forma Dei, per ipſam ſui exinanitionē, ſtudet nobis diuinitatem plenitudinis demonſtrare. Verbi cauſa, ſi facta eſſet ſtatua talis, q̄ magnitudine ſui vniuerſum terræ orbem teneret, & ꝓ ſui immenſitate à nullo conſiderari poſſet: fieret autem alia ſtatua membrorū habita ac vultus lineamentis, ſpecie ac materia per omnia ſimilis abſq; magnitudinis immenſitate, pro eo vt q. illam immenſam conſiderare atque intueri non poſſunt, hanc videntes, illam vidiſſe confiderent, pro eo quod omnia membrorum & uultus lineamenta: vel ipſam ſpeciē materiamq; ſimilitudine prorſus indiſcreta ſeruaret: Tali quadam ſimilitudine exinaniens ſe filius Dei ęqualitate patris, & uiam nobis cognitionis oſtendens, figura expreſſa ſubſtantiæ eius efficit: ut qui in magnitudine deitatis ſuæ poſita, gloriā miræ lucis non poteramus aſpicere,

per

per hoc quod nobis ſplendor efficitur, intuendæ lucis diuinæ viam per ſplendoris capiamus aſpectum. *Origenes 1. periarchon cap. 2.*

Omnia per ipſum facta ſunt, patre per filiũ omnia operãte. Quemadmodum enim ſi quis rex regem habens filiũ, volens conſtituere ciuitatem, poneret exemplarẽ filio ſecum regnanti ſtructuram ciuitatis: Ille autem exemplum capiens ad finem perducat quod animo concepit: Ita patre volẽte omnia extruere, patris nutu filius omnia creauit, vt nutus quidem cuſtodiat patri authẽticam poteſtatem: filius verò habeat nihilominus poteſtatem rerum à ſe factarum. *Cyrillus Ieroſolymitanus catecheſi vndecima.*

Si ſol ab ipſo conditus nobiſq; conſpicuus, curſus ſui lineam in cœlo tenens, cum terreſtria tangit, nulla ſorde inquinatur nulliſq; obtegitur tenebris, ſed ipſe potius omnia illuſtrat & mundat: Multò ſanè dignius ſanctiſſimum illud Dei verbum (cuius eſt ſol & opus & famulus) in corpore præſens nulla tangi poterat labe, ſed cũ eſſet incorruptibile mortale viuificabat corpus atque mundabat. Qui peccatum non fecit, nec eſt inuentus in ore eius dolus. *Athanaſius lib. 2. de incarnatione verbi.*

Sicut anima rationalis & caro, vnus eſt homo: ita Deus & homo vnus eſt Chriſtus. *Idem in ſymbolo.*

Quemadmodum ſole arborem ſuperillucente, ſi ſecuris incidat arborem, inciſus & impaſſibilis pſeuerat ſol: Multò magis impaſſibilis Chriſti diuinitas carne patiente impaſſibilis perſeuerabat. *Damaſcenus lib. 3. cap. 25.*

Etenim ſi quis interroget regem aliquem de proprio eius filio, Quid eſt tibi hic? & audiat ab ipſo filius meus eſt. Genuinus igitur tibi eſt, aut ſpurius? Ille verò reſpondeat: Genuinus eſt ex me. Quid igitur ipſum feciſti? Regẽ ipſum feci: manifeſtum eſt nihil immutatũ eſſe ipſum à patris ſui dignitate. Et non oĩno eo quod dixit feci ipſum regem, idem creauit ipſum, dicit rex. Non. n. generationẽ negauit. Verum vox (fecit) de dignitate declarauit. Sic ẽt filius patris circa ambiguitatem ab his, qui vitam volũt, creditur & adoratur. *Epiphan. hereſi. 9. contra Ariomaintas.*

Nam & ſi Apoſtolus ſemetipſum exinaniſſe dicit, formam ſerui ſuſcipiendo. Non vtique ſic exinanitũ accipimus, ut aliud

quam

tũc oẽm terrarũ orbẽ ad ſe traxit adorãdũ cum mortuus fuiſſet. Et quid de Chriſto loquor, cũ & diſcipulos poſtq̃ obierũt, tunc effulgere fecerit? Quid dico diſcipulos? Nã & eorũ loca & ſepulchra ſimul & tpa perenni memoria celebrari curauit. Tu verò mihi ſepulchrũ oſtendas Alexandri, & profer diem quo vitã finiuit. Omnia deſtructa ſunt & exterminata. Chriſti verò ſeruorũ & ſepulchra clara ſunt, regiã aſſecuta ciuitatẽ, & dies notiſsimi mundo feſtiuã afferẽtes lætitiã. *Ibidẽ hom. 66. ad pop. Antiochenũ.*

Ego in forma Dei eſſe, perinde exiſtimo, ac eſſe in Dei ſubſtantia. Sicut enim formam ſerui accepiſſe, in humanitatis ſubſtantia Dominum fuiſſe ſignificat: ita cum dicit, In forma Dei eſſe, diuinæ ſubſtantiæ proprietatem conſtituit. *Baſilius de ſpirituſancto.*

Quemadmodum Deus totus eſt ubiq;, & totus in vno quoq;, & totus in ſeipſo, huius fidẽ habemus: Sic & eius ſimplicitas tota eſt filius, & tota eſt habens filium, & tota conſilium eſt, & tota eſt habens conſilium. *Iuſtinus martyr in reſponſionibus ad Orthodoxos: reſponſione ad quæſtionem.* 144.

Arca ex lignis q̃ putreſcere nõ poterãt, erat ipſe Seruator. Eius enim tabernaculũ nulli putredini obnoxiũ, & ab interitu alienũ ideo prędicabatur, quòd nullam peccati putredinem produxiſſet. Qui enim peccauit, & confitetẽ, & dicit: Putruerũt & corruptæ ſunt cicatrices meæ à faciæ inſipientiæ meæ. Dñs autẽ erat à peccato alienus, vt qui ex lignis putrefactioni minimè obnoxiis quod ad humanitatẽ attinet, nẽpe ex virginis & ſpiritus Dei uerbi, ueluti auro puriſsimo, intrà & extra eſſet cõtect⁹. *Hyppolitus martyr in oratione quam fecit in illud: Dominus paſcit me.*

Si ignis cum ferro commixtio, quæ ferrum ita oſtẽdit, vt etiam ea faciat quæ ſunt ignis, eius naturã nõ mutat: nec Dei cum corpore vnio, eſt mutatio corporis. Atqui corpore diuinas præbẽte operationes iis qui poſſunt attingere, eis rurſus coniungit. Si homo habet animam & corpus, eaque manent in unione: Multo magis Chriſtus habens diuinitatem cum corpore, habet vtraque permanentia, & non confuſa. *Apolinarius lib. Compendiareo.*

Sicut qui ſolẽ hunc ſenſibilem uidẽt, per ipſius lumẽ uiſibilia intuentur, atque ita ſenſus ipſos uariis officiis

intendunt:qui verò ſolem non vident, in tenebris deſi-dent otioſi, eò ꝙ non videant quæ ſolis lumine illuſtrantur:Ita pari ratione & qui intelligibilem còntuentur ſolem,lumen in mente ſua recipiunt,per quod planè vidét atque cognoſcunt, quæ ad eiuſdem ſolis voluntatem ſibi agenda ſunt, quæue etiam admittenda. *Olympiodorus in Eccleſiaſtico capite* 11.

Si lux iſta viſibilis, nullis immundicijs, quibus ſuperfuſa fuerit, violatur, nec radiorum ſolis nitore, quem corpoream creaturam eſſe non dubium eſt, loca vlla ſordentia vel cœnoſa cótaminantur:Quid illius ſempiternæ & incorporeæ lucis eſſentiam poſſit qualibet ſui qualitate polluere, quę ſe ei, quam ad imaginem ſuam cōdidit, ſociando creaturæ purificationem præſtitit, maculam nõ recepit, & ſic ſanauit vulnera iniquitatis, vt nulla paterentur damna virtutis. *Leo papa ſerm.4.de Epipha.Domini.*

Si quis videat paruulũ in ꝓfundo cœni necari, & ipſe cũ ſit vir magnꝰ & potẽs, extremis (vt ita dixerim) plãtis ingrediaĩ cœnũ, & paruulũ morientẽ liberet: pollutus ne à te accuſabit hic vir, ꝙ paululũ luti calcauerit? an vt miſericos laudabitur, ꝙ vitã cõtulerit morituro? Sed hęc ẽt de cõi honore dicta ſunt. Redeamus nunc ad naturã eius qui natus eſt. Quantũ putas natura ſolis eo inferior eſt? quãtũ creatura ſine dubio creatore? Intuere nũc ſolis radios, ſi in cœni alicuius voraginẽ demittantur: nunquid iã aliquid inde pollutionis acquirũt? aut obſcœnorũ illuſtratio ſolis ducetur iniuriis? ignis quoq; natura quanto eſt inferior his de quibus ſermo eſt? Et nulla materia vel obſcœna, vel turpis, adhibita ei, ignẽ polluiſſe credit. Cũ ergo hæc ita eſſe in rebus naturalibus cõſtet: tu in illa ſuperueniẽti & incorporea natura, quæ ſuper oẽm ignẽ & ſupra omne lumẽ eſt pollutionis aliq̃d putas aut obſcœnitatis incidere? *Cyprianus, in expoſitione ſymboli Apoſtolici.*

Reſtat vt quæratur ab hæretico, cũ ſerui formã ſuſcepiſſet filius & veniſſet in mũdum ſi deſeruit patrem. Ad hæc reſpõdendũ eſt, Si verbum quod exierit ex ore meo & introierit in aurẽ tuam, & per aurem tuã in corde tuo cęperit manere, dic mihi nũquid quia in tuo pectore manet iam in meo pectore non eſt? Si ergo inter ſenſus p os

meum

meum egreſſus, in tuã mentem ingreſſus, meam non deſerit animã: quantò magis ex patre Deo egreſſus ſermo: patris pectus deſerere non potuit? Nam ipſe filius dicit. *Ego ex patris corde prodij*. Et pater dixit: *Eructauit cor meum* *Eccl.24.*
verbum bonum. Agnellus Epiſcop. Rauenaten. de ratione fidei. *Pſal.44.*

CHRISTI TRANSFIGVRATIO.

OLim in monte Syna fumus & procella & caligo & ignis terrorem inferens, ſummam illam demiſsionem occultabant, huic videlicet inacceſſum legis authorem prædicãtia, & poſteriora ſua obſcurè iudicantem, & per opera ſua præſtantiſsimum artificem declarantem. Nunc autem omnia ſplendore ac luce perfunduntur. *Damaſcenus in oratione de transfiguratione.*

Moſes quidẽ gloria externè aduẽtante glorificatur, at Dñs Ieſus haudquaquam aſcititium gloriæ ornamẽtum habebat, verum ex inſita gloriæ claritate malans. *Ibidem.*

Quemadmodum ſol quamuis vnus ſit, duplicem tamẽ ſubſtãtiam habet, alteram videlicet lucis, quæ prius orta eſt, alteram corporis quod poſt creatum eſt: corpore autẽ per totum in ſeipſo manente, lumen perpetuò vnitũ eſt, atque in omnes terrę fines diffunditur: Eodẽ modo Chriſtus quoq; ſempiternũ & inacceſſum de lumine lumen, in tẽperario & creato lumine factus unus eſt iuſtitię ſol, unus Chriſtus ĩ duabus à diuiſione remotis naturis agnoſcendus. Ac quidem corpus illud ſanctum circunſcriptũ & definitũ erat. Neque enim cũ in Thabor ſtaret, extra montem pertingebat: at deitas captum omnium excedebat, atque vltra omnia erat. Atque corpus ſolis in modũ ſplendet. Corporis ſiquidem ille lucis ſplendor fuit. Et enim communia quidem ea omnia vnius Dei verbi incarnati extiterunt, tam quæ ad carnem, quàm quę ad circunſcriptionis expertẽ diuinitatẽ attinebãt: & aliud erat id ex quo cõmunes erãt gloriæ dotes, aliud rurſum id ex quo communes paſsiones intelligũtur. Cæterum uincit diuinitas, atque claritatem ſuam ita corpora impertiuit, vt interim ipſa inter paſsiones quoque paſsionũ expers maneat, ad hunc modum reſplẽduit facies eius ſicut ſol.

Non quod ſole ſplendidior non eſſet:ſed quãtum intueri poterant ſpectatores. *Ibidem.*

CHRISTI DVAE NATVRAE.

DEſcendit non nudum uerbum, ſed caro factum:nõ Dei forma,ſed forma ſerui. Is eſt ergo qui dixit, ſe non poſſe ex ſe aliquid facere Non poſſe enim eſt imbecillitatis.Sicut enim luci tenebræ, & mors uitæ: ita potẽtiæ ut contraria imbecillitas opponitur. Atqui Chriſtus eſt Dei potentia. Non eſt ergo omnino imbecillis & impotens potentia, Si enim imbecilla eſt potentia, quid eſt potens?Quando ergo uerbũ pronunciat quod nõ poteſt facere clarum eſt ꝙ non unigeniti diuinitati potentiam tribuit,ſed noſtræ imbecillitatis impotentiã ſuo teſtimonio cõprobat. Eſt enim caro infirma,ſicut ſcriptum eſt: *Spiritus quidem promptus eſt,caro autem infirma. Gregorius Nyſſenus Sermone de Abraham. Meminit Theodoretus Dialogo* 1.

Cũ Chriſtus diabolũ decepit obiecta hoĩs ſpecie q́ eſca uoluptatis hoĩem prius deceperat,hoc nõ fraudis, ſed iuſtitię opus fuit.Quomodo enim cibo pharmacũ ſimiliter admiſcet, & q́ inſidiatur, & qui ei medetur q́ appetitus fuit inſidijs:ſed ille quidẽ uenenũ præbet læti ferũ, hic autẽ ueneni præbet medicamẽtũ, & modus curationis præſcribit minimè corrũpit ſcopũ conferendi beneficij.Nam etſi ab vtriſq; in alimento fiat mixtio pharmaci, ſcopum tñ & inſtitutum aſpicientes,hunc quidẽ laudamus,illum aũt audimus & aduerſamur.Ita hic quoque,ratione quidem iuſtitiæ illa recipit deceptor, quorum ſemina ſuo libero iecerat arbitrio. *Idem in oratione cathechetica c.* 26.

E diuerſis materijs domum ædificamus:nemo tamẽ dixerit, domum idem eſſe quòd materias ex quibus cõſtructa eſt: nec enim domus eſt ſimpliciter lapides & ligna, & reliqua.Nam ſi hoc eſſet, ante ædificationem ipſas ſeparatas materias domum uocare licuiſſet: nunc poſtquam ſibi inuicem coaptatæ ſunt,domum abſoluunt:atque etiam hæc diruta,nihiloſecius materiæ permanẽt ſui ſimiles. Cæterùm domum periiſſe dicimus,quam abſoluebat huiuſmodi cõpoſitio materiarum:id quod & in homine

accidit,

accidit. Nam etſi conſtet ex anima & corpore, non tamē idem eſt cum eis, ſed diuerſum: vt homo cōſtet ex copula corporis cum anima, & exiſtat tertium quiddam aliud. Atque hoc liquet ex eorū ſeiunctione poſtquam corpus ſui ſimile permanet, quando quidē vel mortuum tres dimenſiones retinet, anima quoque æquè rationalis poſt ſeiunctionē manet, vt antea: Cæterùm homo periit, q cō ſtabat ex cōiunctione vtriuſq;. at Chriſtus nō ex Deitate humanitateq;, Chriſtus factus eſt: cū non ſit aduerſus ab his duobus: ſed vtrumq, & homo, & Deus & Deū intelligimus ex miraculis, hominē ex natura noſtræ ſimili. Alioquin anima plerūq; ante corpus occupatur paſſione, & prior patitur: cum ipſo verò nunquam nō afficitur: & ſæpe ante ſectionem eius anxia, priuſquā illud alteratur, atque poſt ſectionem nihilominus dolorē admittit: quod quidem de Deitate Chriſti orthodox9 nemo, modò ſanæ mentis ſit, auſit dicere & cogitare. Itaque hominis exemplum partim recipiendū, partim fugiendum eſt. *Iuſtinus martyr, De recta confeſſione, ſiue de S. & coeſſentiali Trinit.*

Sicut poſt unitionem primigerij luminis cū ſolari corpore, nemo hæc poteſt ab inuicem diuellere: neque alterū ſolem ſeorſum vocabit, alterū verò lumen, ſed vnus ſol hoc lumen dicitur: Sic de illa vera luce & ſanctiſſimo corpore poſt unitionem nullus dixerit, alterū ſeorſim filiū uerbū Dei, alterū verò filiū, hominem: ſed vtraq; vnū & eundem intelligat, ſicut unū lumen & unū ſolem, tum cōpræhenſum lumen, tū corpus qđ id cōtinet. Rurſus ſicut vnū lumen & unus ſol, naturæ verò duæ, altera luminis, altera corporis ſolaris: Sic hic, vnus filius & Dn̄s & Chriſtus & unigenitus, naturæ uerò duæ, altera noſtra, altera nobis ſuperior. Rursū ſicut huic lumini lumen ineſt actu, qđ nemo ſeparare poſsit à corpore, conceptaculo ſuo, rōne tn̄ quiuis diſcernat naturā, cuius eſt hæc uis ꝓpria: ſicut in uno filio Dei uniuerſam vim nemo ſeparauerit ab vnica filietate, naturæ tn̄ eius proprietatem rōne quiuis diſcreuerit. Hoc exemplo diuinæ unitionis adducto, nos ad magis piam cogitationem cōfugimus, ſi nō omnino ipſam veritatem aſſequuti, certè quandam eius ſimilitudinem, quæ piè ſcrutantibus ſufficiat: *Ibidem.*

Sicut non eiuſdẽ naturæ eſt, flere miſerationis affectũ amicum mortuũ: & eundem, remoto quatriduanę aggere ſepulturæ, ad vocis imperium excitare rediuiuũ: aut ligno pendere, & in noctem luce conuerſa, omnia elemẽta tremefacere: aut clauis transfixũ eſſe, & paradiſi portas fidei latronis aperire; Ita non eiuſdem naturę eſt dicere, *Ego & pater vnum ſumus*: & dicere, *Pater maior me eſt*. Quãuis enim in Domino Ieſu Chriſto, dei & hominis, vna perſona ſit: aliud tñ eſt, vnde in vtroq; cõis eſt contumelia aliud, vnde cõis eſt gloria. Deo noſtro.n.illi eſt minor patre humanitas: de patre illi eſt æqualis cũ patre diuinitas. Propter hãc ergo vnitatẽ pſonæ, in vtraq; natura intelligendam, & filius hominis legitur deſcẽdiſſe de cœlo cum filius Dei carnem de ea virgine, de qua eſt natura, ſumpſerit: Et rurſum filius Dei crucifixus dr̃ ac ſepultus: cum hæc nõ diuinitate ipſa, qua vnigenitus, cõſempiternus, & cõſubſtantialis eſt patri, ſed in natura humana ſit infirmitatẽ ppeſſus. Vnde vnigenitũ filium Dei crucifixum & ſepultum, oĩs, etiam in Symbolo, confitetur Eccleſia, ſecundum illud Apoſtoli: Si enim cognouiſſent, nunquã Dñm maieſtatis crucifixiſſent. *Leo Papa in Epiſt. ad Flauian.*

Sicut in Trinitate tres pſonę in eadẽ natura exiſtunt: Sic in Chriſto perſona una in trib. exiſtit naturis: Deo animoq; & corpore: atque ibi homo cõparatur ad Deum: quemadmodum manus ad animã, imo lingua ad intellectum. Non enim fit Deus propriè naturalis hominis forma, ſed homo fit proprium cõiunctumq; inſtrumentum Dei, ad opera Dei propria excellẽtiſſime peragenda. Nõ ſunt autem duæ in Chriſto perſonæ, ſed una. ſ. perſonæ uerbi coniuncta, non perſonæ hominis, ſed naturæ. Sicut enim rationalis aĩa in ſuo eſſe exiſtit, perq; eius eſſe, exiſtit & corpus: Ita Dei filius & multomagis ineſſe pſonæ ſuæ exiſtit, atque ad illud naturam extollit humanã. Proinde quẽadmodum uerbum noſtrũ mente cõceptum inſenſibile eſt, extra uerò uoce prolatum, fit ſenſibile. Ita mẽtis diuinæ uerbum ab æuo in Deo inuiſibile pmanet: ſed p aſſumptionem hominis factum eſt inuiſibile. Et igitur Chriſtus uerbum, quod ab æuo diuina mens, ſe, omniaq; ſecum intelligẽdo, intra ſe loquitur, iam ſpiritu di-

uino prolatum, & corpus humanũ quaſi vocem aſſumẽs diuinamq́; audientibus ſignificans uoluntatem. *Marſilius ficinus lib. de religione Chriſtiana, cap. 17.*

CHRISTI MORS ET PASSIO.

SIcut ouis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus corã tondente ſe obmuteſceret. *Iſaiæ. 53.*

Ego quaſi egenus manſuetus, qui portabatur ad victimam. *Ierem. 11.*

Sicut Moſes exaltauit ſerpẽtem in deſerto. Ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam. *Ioan. 3.*

Sic facit Dominus noſter quomodo fortiſſimi, quiq; bellatores & principes cunctis hoſtibus facere ſolẽt, qui non ſolum victorias, ſed cicatrices ſuas exprimi & exponi patriæ aſpectibus uolunt. Si quãdo ergo ſummi duces piũ pro ciuibus in hoſtem pectus intulerũt uictricia triũpho ſigna referentes, annalibus quãlibet æuo memoriæ æreis tabulis ac amonimentis loquacib. conſecrẽtur, poſteritatis ignotæ etiã oculis ingerendi, ut ſecuturæ ætati inter veteres imagines recenti ſemper uiuant honore virtutes: Hi itaque incliti duces inter laudum celebrãda preconia, glorioſè geſta, gaudent exprimi ẽt uulnera ſua optãt inter coronas interſeri excepta duris oſſibus tela, vt inter umbratos colores, merita viri fortis velut proprio cruore pingantur, & præferant non ſolum lætitia triumphantem, ſed & pugna vincentem: ut hoſtilis ſanguis aſſerat fortitudiné, proprius pietatẽ, ac propugnatorem ſuũ plus diligat per horrentes plagas reſtituta libertas: Ita & Dñs noſter Ieſus Chriſtus non ſolũ diuinitatẽ, ſed ẽt crucem in mortem ſuam poſt futuris voluit ſæculis celebrari, vt à peccatis pp quæ moriebatur, non ſolũ nos Dei mãdata reuocaret, ſed illata pro nobis ſupplicia & uulnera deterrerent. *Euſebius emyſſenus ho. 2. de ſymbolo.*

Hic eſt paruulus quem etiam ſermo euangelij grano ſinapis comparauit. Sicut enim granum ſinapis paruã præfert in exteriori ſpecie quantitatẽ, ſed magnam dum cõteritur profert de ſui contritione virtutem. & quod plus

eſt, magis intra ſe uim ſuam poſſidet: Ita & Dominus noſter Ieſus Chriſtus, exiguus putatur eſſe, dum ex homine procreatur: ſed cum Deo totus impletur, dum per vitæ huius labores tribulationũ afflictione conteritur, fortior inuenitur. *Idem. hom. de natiuitate Do.*

Luc. 13. *Simile eſt regnũ cęlorum grano ſinapis.* Chriſtus eſt regnum cęlorum, qui uelut granum ſinapis in hortum uirginei corporis miſſus, orbe toto crucis in arborem creuit, ac tãtum dedit fructus ſui saporé cum teritur paſſione, ut quicquid eſt vitale, ſuo ſaporaret & condiret attactu. Nam ſicut in integritate grani ſinapis virtꝰ habetur occulta, apparet verò uirtus eius uehemẽtiſſimè, ſi teratur: ita Chriſtus corpore teri voluit, qui ſuam noluit latere virtuté. *Chryſologus ſermone* 48.

Gene. 2. *Hoc nunc os ex oſſibus meis.* Cum ex latere hęc peccati occaſio proceſſerit, (mulier enim ex latere formata eſt) Saluator uulnus inflictum ſanare inſtituens, lateri oppoſuit latus. Nam è cruce pendentis latus lancea hauſtum eſt, ex quo fluxit vita, quę inde deriuata eſt in oẽs homines, quẽadmodũ ex latere mulieris mors peruaſerat totũ mortale genus: Sicuti Adamus fuit ſopore oppreſſus cũ coſta de latere ipſius extraheretur. Sic Chriſtus ſomno, id eſt, morte ſui obrutus cũ ipſius latus aperiretẽ lancea. Vt Adamus flãmãte & uerſatili gladio è paradiſo eiectus eſt, & quod vertitur tandiu uertitur, donec inueniat aliquod reſiſtẽs: Sic Chiſtus propriũ latus ſeu firmamentũ aliquod haſtæ obtulit, paradiſum aperiẽs, qui propter latus nempe mulieré fuerat obſtructus. Neceſſe enim erat, ut omnia quæ tendebant in perniciem hominis, Chriſts in cruce diſſolueret & dilueret. Senſili itaque gladio flammantem compeſcuit, cum nemo uerſatili fuiſſet auſus ſe opponere. *Procopius gazæus in geneſim. capite* 2.

Agricola Noachus plãtauit & inſtruxit vineã pulcherrimã, nẽpe populũ ſuũ in Chriſto, Primus ex uino bibit Noachus: Sic Chriſtus cuius ille typus erat, paſſus eſt. Inebriatus eſt Noachus. Sic Chriſtus paſſione conſummatus eſt: Noachus nudatus eſt in domo ſua: Sic Chriſtus crucifixus eſt a Iudæis. Chamus typus eſt populi Iudaici, qui illuſit Chriſto è cruce pendenti. *Idem in capite* 49.

Accumbens.

Accumbens vt leo dormiuiſti. Quemadmodum leo non ſolum uigilans, ſed & dormiens terribilis eſt: Sic Chriſtus non ante crucem, ſed in cruce terribilis erat, magnaq; deſignabat miracula. *Idem in cap.49.* *Gene.49*

Quemadmodum olim populus occubuit, acceſſitque Aaron & ſe medium inter mortuos & uiuos ſtatuit, & à reliquis mortem depulit. Ita uerus pontifex inter mortuos & uiuos inter eos qui aduẽtum eius vſq; Iudaiſmũ conſeruarunt, eoſq; qui eum non receperũt, ſeq; ipſos q̃ Ieſum necare maluerunt, eo quòd ſanguinem Ieſu in ſe transferre auſi ſunt: in quos idcircò omnis iuſtorum ſanguis recidit. Cum interceſſiſſet itaq; mortem à nobis abſtulit: cum mortui Iudæi ſub lege ſeparati nullũ amplius veritatis opus edãt. Apud nos enim verum eſt templum quod uiuis lapidibus conſtat. *Idem in Iudices.*

Quemadmodum Ioſephus quãtum ad fratres penitus perierat: Sic Chriſtus quantum ad Iudæos, ad quos ueniebat, planè mortuus, ut vltimo ſupplicio effectus credebatur. Sic enim opinabantur. Sed aſcendit ad patrem, virtute deitatis reſurgens: quare ſuum conſpicuum factum eſt genus. *Idem in Geneſin, cap.49.*

Et erit requies eius honor. Licet diuerſo modo in reb⁹ humanis cõtingere ſolet. Nã cũ hi q hic in magna gloria rebuſq; florentibus agũt, moriuntur, pereũt cum eis ſimul alia oĩa: id q̃d nõ ſolum in diuite, ſed in principe atque ideo id & in regibus ipſis quis uidet. Nã leges eorum irritãtur, ſtatuæ obſcurãtur, memoria extinguitur, nomẽ eorum in obliuioné uenit, à cognatis deſpiciuntur, licet pridem mouerint arma concitarint ſeditiones populorũ & urbiũ, reuocauerint proſcriptos, occiderint dñs, ſimul tũ cõciderunt, hęc oĩa quãuis glorioſa prius fuerint. At ſecus in cruce euenit, Ante crucẽ in luctu res erãt. Iudas ꝓdidit, Petrus negauit, reliqui profugerunt, Ieſus ſolus inter inimicos cõprehenſus eſt, multi q crediderãt, retrorſum abierũt. Cæterũ, vbi occiſus eſt & mortuus, ut diſcas q̃d non ſit purus homo non ſolũ res eius non intercideſũt, ſed multò clariores illuſtrioreſq; & ſublimiores sũt redditæ. *Chryſoſtomus contra gentiles quod Chriſtus eſt Deus.* *Iſai. 11*

Quemadmodum in tribus perſonis lõgè ad mirabilius

fuit,

ſuit quòd ingreſſi in caminũ ignis per eum deambularẽt quàm ſi nunquam eo ingreſſi eſſent. Et in Iona quod in cete deciderit: & ab eo nihil mali perpeſſus ſit, multo magis fuit, quàm ſi abſorptus nũquam fuiſſet. Sic & in Chriſto maiorẽ attulit admirationẽ, qđ mortuus mortẽ ſolueret, quàm ſi mortuus non fuiſſet. *Idem, hom. 4. in 1. Corinth.*

Vt ſemper pretioſior theſaurus in uaſis melioribus includitur: Sic Chriſtus Apoſtolus tantummodo mortis ſuę annuciauit myſterium. *Idem hom. 35. operis imperf.*

Si rex terrenus uideret, quòd ciuitatem illius occupatã teneat hoſtis, q̃d facere poteſt? nihil, niſi ut ponat arietes, circunducat exercitum, deſtruat mœnia, quæ fortè ipſe ædificat, in tantummodo hoſtem expellat. Sed videamus ſapiẽtiã noſtri regis. Poſtquam uidit caſtra ſua occupari ſpiritu alieno, ſic hoſtem expulit, ut caſtra ſua non læderet. *Ibidem.*

Quemadmodũ ſi quis liquefacto auro manum vel linguã iniiciat, quàm primum deauratur. Ita hæc nobis propoſita animam auream reddunt. Reſurgit enim vehemẽtius igne fluuius, neq; incendit, ſed abluit, tñ quicquid cõprehẽderit: Hic ſanguis p̃figuratus eſt ſẽper in altarib. in iuſtorũ cædibus, hic orbis terrarum decus eſt, hic eſt quo Chriſtus emit, quo vniuerſam orauit Eccleſiam. Vt enim homo ſeruos auro emit: Ita nos ſanguine ſuo Chriſtus. *Idem hom. 45. in Ioan.*

Sicut Moſes exaltauit ſerpentem. Vides ut figura veritatis cõſentiat? Illuc mortẽ fugerunt Iudæi, ſed temporalem: huc ſempiternam fideles: illic ictus ſerpentum ſuſpenſus ſerpens ſanauit: hic incorporei ſerpẽtis plagas Ieſus cruci affixus curauit. illic corporeis opulis, ſuſcipientes corporis ſalutẽ: hic incorporeis peccatorũ remiſſione conſecuti ſunt. Illic æs ſuſpenſum erat in ſerpentis effigiẽ: hic dominicum corpus à ſpiritu formatũ ſerpens illic mordebat, & & ſerpẽs ſanabât: hic mors perdidit, & mors ſaluũ fecit. Ad hęc q̃ interimebat ſerpẽs veneno ſæuiebat: qui liberabat, nullo: Itaq; perdidit mors, peccatum tanquam ſerpentis venenũ habuit: Domini mors id omne vt æneus ſerpens uenenum abſtulit. *Idem hom. 26. in Ioan.*

Gal. 6. *Mihi abſit gloriari niſi in cruce.* Quid huic poſſit æquiparari. Ete-

ri. Etenim ſi ſerui dum tantum laudantur ab heris, hiſque eiuſdem naturæ, vehementer ſibi placent, an non gloriādum eſt, cum ille Dñs, qui eſt verus Deus, non erubeſcit pro nobis crucem ſubire? Proinde ne nos quidē illius ergo nos ſolicitudinis pudeat. Illum non puduit tua cauſa crucifigi, & te pudet eius inenarrabilem profiteri diſpenſationē? Perinde facis ac ſi quis vinculis conſtrictus, ante non erubeſcens de rege, poſtquàm is aſtans ſibi in carcere, vincula ſuis manib. detraxiſſet, ob hoc illius pudeſceret. Ob hoc ipſum enim maximè gloriandum eſt. *Idem in cap. ſextum ad Galatas.*

His hoſtijs quas offerunt indeſinenter nunquàm poteſt accedentes perfectos facere. Hic vna hoſtia eſt: illic multæ, propterea enim nec fortes erant, quia multæ, & ſemper offerebant, oſtendit quod nunquam qui offerebant, purgabantur. Sicut medicamentū qđ fuerit forte, & ſalutis efficax & valens cūctam ualetudinē repellere, ſemel impoſitum totū perficit. Si ergo ſemel impoſitum totum perfecerit, oſtendit ſuam uirtutem ut non ulterius apponatur: & hoc eſt eius opus, vt iam non apponatur. Si verò ſemper apponitur, manifeſtū indiciū eſt, nihil illud præualuiſſe. Medicamenti quippe illa virtus eſt, ut ſemel imponatur & non frequenter: ſic ēt hic. Qua tandē ratione eiſdem ſacrificijs ſemper curabantur? Si. n ab omnib. fuiſſent liberati peccatis, nequaquam per ſingulos dies obtuliſſent ſacrificia. Qm̄ autem prima hoſtia nihil valebat, offerebāt ſecunda: quia etiam nihil ipſa proficiebat, altera item. In Chriſto autē contrarium habetur. Semel oblatus eſt. Nam quæ formam hēnt alicuius, tantum exemplar oſtendunt, non antem virtutem: ſicut in imaginib. exemplar hominis habet imago, non etiam virtutē. Quid ergo nos, nonne per ſingulos dies offerimus? Offerimus quidem, ſed ad recordationem facientes mortis eius. Et una eſt hæc hoſtia, non multæ. Quomodo? Quia ſemel oblata eſt, in ſancta ſanctorum: hoc autem ſacrificium exemplar illius eſt, id ipſum ſemper offerimus. *Idem hom. 17. ad Hebræos.* *Heb.10.*

Recogitate talem cōtradictionē à peccatorib. eſſe paſſum. Si. n. proximorum paſſiones erigunt nos, quantam alacritatē nobis effecerint Dñi paſſiones. *Ibidem ho.28.*

Quemad-

Quemadmodum qui cibum accipiũt, quem cõtinere non poſſunt ét quem ante comederunt, pp illũ euomũt: ita in Chriſti morte euenit. Mors cum corpus qđ corrumpere non poterat, accepiſſet, ét illa eiecit quæ comprehẽderat. Si quidem cum Chriſtum haberet, dolebat & affligebatur quouſque eum uomuit. Idcirco inquit apoſtolus, *Soluens dolores mortis.* Neq; enim aliqua mulier quæ parit ita dolet vt, illa cum corpus dominicum comprehẽdiſſet diſtrahebatur lacerabatur Et qđ in Babilonio dracone factũ eſt, qñ accepit cibũ crepuit medius: idẽ in hoc vſu venit. Nõ.n.p os mortis Chriſtus rurſum erupit, ſed medio draconis vẽtre rupto clariſſimus euaſit. *Idẽ.ho.24.in 1.Co.*

Actor.2

Coloſſ.2. *Expolias principatus ac poteſtate traduxit cõfidenter palã triũphans.* Nunquã diabolus tantam turpitudinẽ paſſus eſt. Nam cum ſperaret ſe Chriſtum quoque habiturũ, quotquot etiam habebat, perdidit: & cum cruci affixum eſſet corpus, Chriſti reſurrexerint mortui, illic plagam accepit mors, à mortuo corpore lethali vulnere cæſa, & quẽadmodũ ſi athleta, cum aduerſariũ ſuum ſe eum proſtrauiſſe putet, lethalem plagam acciperet: ita & morti factũ eſt. *Idem hom. ſexta ad Colloſſenſes.*

Chriſtus pro omnibus guſtat mortem. Nõ dixit vt moriatur. Re uerã ſicuti qui guſtat, ſic breue interuallũ in illa faciens, confeſtim ſurrexit. Sicut medicus non habens neceſſitatem ex cibis, qui ęgroto proponũtur deguſtare, ſed illi conſulens, primus ex illius cibo deguſtat, ut perſuadeat ægroto promptius illos cibo accipere: Sic & Dominus, quoniam omnes homines mortem timebant, perſuadens eis, ut fiducialiter ad mortem accederent, & ipſe guſtauit mortem nullam habens neceſſitatem. Venit.n. princeps mundi, & in eo non habet quicquam. Illi qui p omnem vitiam ſub timore mortis agebant, & ſerui erãt, idem ab eadem liberati, & derident eam, quam illi horreſcunt: Tale eſt nunc, quale ſi vinctum aliquem producendum ad mortem, & ſemper hoc expectantem quiſquam pinguem reddat ex multis delicijs: tale aliquid erat mors antiquo tempore: Nunc autem veluti ſi quiſquam illum timorem excludes, cum deliciis agens pronuncietur pugnaturus, & proponat agonem, ut iam nõ ad mortẽ, ſed

ad reg-

ad regnum adducatur: ex quibus eſſe uolebas? Ex his qui in cuſtodia pingueſcerent, quotidianis diebus ſententiã ſui interitus expectantes: an ex illis, pugnaturis quidem multis, & laboraturis vltronea voluntate. Vt diadema tã tum regni ſuſcipiant? *Idem hom.4. in cap.1. ad Hebræos.*

Quocirca non ſibijpſi deligit mortẽ, ſed aliorũ inſidijs in tectã tulit: vt q̃ ipſi intulerant necẽ, ipſe aboleret Atq; morẽ Gnoſij luctatoris, prudentiaq; & fortitudine præſtantis, qui non ſibi ipſe comparem, elegit, ne formidare quempiã exiſtimetur, ſed id ſpectantium permittit arbitrio, maximeq; ſi illi inimici ſint, ut eo in humum eliſo, quem illi aduerſum ſe ad certamen elegerint, cunctis præſtare credatur. *Athanaſius lib.2. De incarnato Dei verbo.*

Vita non morĩ, ſed mortuos uiuificat. Sicut enim lux in loco tenebricoſo non læditur: ita nec vita pati poteſt, quæ mortalem naturam inuiſit: eſt enim immutabilis, & nec uerti, nec diuerſa & altera eſſe põt uerbi diuinitas. Sicut.n in prophetia dicit de ſeipſo Dominus: *Videte me,* Deu.32.
quod ego ſum, & nõ ſum immutatus. Idem libro maiore de fide.28.

Neque quis ex hoc medicus eſſe cognoſcitur, ſi rectè valeat ipſe, niſi & alijs morbo laborantibus oſtendat artẽ neque ſol ſi radios in ſeſe contrahat, cognoſcetur eſſe lumen, niſi eos in orbem hunc proferat, eiuſq; tenebras ſua luce diſcutiat: Ita Seruator nõ ſeruat ſemetipſum. Siquidẽ ipſe quum eſſet ſeruator, nõ opus habebat ſalute: ſed ex eo ꝙ cæteris benefaceret, velut ab omnibus agnoſci voluit ſeruator omnium. *Idem de paſſione Domini.*

Chriſtus in occulto habuit ſuam diuinitatem. Non aliter quam ſi quis animaduerſa in cõpare atq; æmulo ſuo formidine ſecum decertandi, imbecillem ſe ſingat, quo illum pelliciat ad pugnam: & ille dum pro vera habet illã ſimulatam imbecillitatem, audacter in certamẽ prodeat, mox domãdus illius generoſi athletæ uiribus: Ita quoq; Dominus ſub ſpecie humanæ infirmitatis prouocãs aduerſarium, hominẽ quẽ induerat, ſuis uiribus aduerſus inimicum corroborauit. Atque ideò ſub tempus mortis anxius eſſe & mœrere, cœpit, & obſecrabat calicẽ trãſire, clamabat ſpiritum quidem promptũ eſſe, carnem autem infirmam, ut aduerſarius noſter cum eo quaſi cũ homine

congreſſurus,

congreſſurus, vires eius diuinas experiret. Et nunc quidem cum animaduerteret eius fortitudinem animo fiduciaq; contractiore fuit: nunc autem cum videret imbecillitatem corporis, audaciam reſumpſit: nihilum denique contra Dominum molitus eſt, dum & Iudæos côcitat, ut conſpirarent: Pilatú vt côdemnaret, milites vt illuderét, ignarus ſibi ea omnia noxia eſſe. Cæca.n. malitia eſt, & incircumſpecta animi prauitas, vt quæ nô intelligat, ipſam ſuas contra manus acuere, veluti ſi quis ſerpentem manu appræhendat, vt alteri iniiciat, quod fieri non poteſt, quin ipſe prius mordeatur: aut ſi quis igné manu ſumat, vt hoſtem lædat, interim non animaduertat ſeipſum côburi. Ita ipſa malitia côtra ſui vſurpatores militat, eosq; qui ipſam tenent, magis q̃ illos in quos noxam parant, conſauciat: ita quoq; Pharao volens capere captus eſt: ita Goliath quib. armis Dauid inuadebat detruncatus eſt: idé euenit infœlici diabolo. Siquidé inuadere tentans inuaſus eſt, & concitans melites, ipſe prius per ipſos carnifices côcitabat. *Idem in Euangelium de cruce & paßione Domini.*

Vt gentes illæ quę aſcenderant contra Ieruſalem, ſeſe mutuo in valle Ioſaphat contrucidabant, & perſequentes Iſraelem, quum ad riparum margines proceſſerât, in ſeſe manus vertebant, ſeq; inuicem capiebant. Ita nunc quoq; illi qui perſequebantur Dominû, ſemetipſos non ſentientes verberabant, nô Domino interim ſed ſibi noxij. Vt.n ſi quis lapidé manu ſecare, velit, lapidem quidé non ſcindit, ſed manum vulnerat: eadem ratione contra Dominum agentes, vt pote contra incorruptibilem pernitiem ſuam moliebantur, & immortali mortem intentâtes, ipſi in mortem rapiebantur: & quod peſſimum erat, à ſuis ipſius membris, hoc mali illi infligebatur, quod verſutiſſimo illi ad ſummum vituperium ceſſit. *Ibidem.*

Quemadmodum infeſtum animalculum, cui nomen veſpa, quum impetit petram, non eam lædit incurſu, ſed potius perdit aculeum: Sic & mors vehementer falſa eſt, incurrens vitam, quæ eſt Chriſtus Ieſus. Non enim potuit eum tenere mors, ſed ipſa potius aculeum perdidit, adeò ut quos prius terrebat aculeus nunc inſultent, ac dicant: Vbi tuus (mors) aculeus, vbi tua contentio tartare?

Ac rurſus deuorauit mors inualeſcens Et iterum: Abſtulit Deus omnem lachrymam ab oculis omnium. *Idem de Chriſti paßione.*

Si ſol, cum ſit corpus, quod cadit ſub uiſum, qui ſenſu poteſt compræhendi, & tot & tantas vbiq; terrarum iniurias & probra ferens, non mutat ordinem, nec paruum vel magnum ictum ſentit: incorpoream ſapientiã pollui exiſtimas, & mutare naturam, ſi eius templum cruci affigitur, vel uulnera perpetitur, vel corruptionem aut interitum admittit? Sed templum quidem patitur ſubſtantia autẽ immaculata, & omni ex parte impolluta manet. *Euſtathius, in Oratione habita ſuper illud: Dominus creauit me initium viarum ſuarum.*

Vnigenitus Deus hominem verũ ſecundũ ſimilitudinẽ noſtri hominis non deficiens, à ſe Deo ſumpſit. In quo quamuis aut ictus incideret, aut uulnus deſcenderet, aut modi concurrerent, aut ſuſpenſio eleuaret, afferrẽt quidẽ hæc impetũ paſſionis, non tñ doloris paſſionem inferrent, ut telum aliquod aquam perforans, uel ignem compungens, uel aera uulnerans. *Hilarius lib. de Trinitate.* *Caute lege hunc Hilarij locum.*

Sicut ſi ex ſanguinis reſperſione tinctura eſt in veſtimẽto, corpus quidẽ geſtantis non extinguit: verùm tinctura veſtimenti non ad veſtẽ referſ, ſed ad hominem geſtantẽ: Sic etiam paſſio, in deitatem quidem non incidit, ſed in humana natura facta eſt. *Epiphanius hæreſi. 77.*

Sicut vnita erat & eſurienti, & ſitiẽti, & defatigatę humanitatis diuinitas, quinetiã dormienti, & dè paſſione, ſubeũda triſtitia ac mœrore cõtectæ, nihil horũ quidẽ ſuſcipiẽs, ſed ei pmittẽs, vt naturæ affectiones & paſſiones ſuſciperet: Ita ẽt ei cõiuncta erat dũ crucifigereſ, & conceſſit, vt peragereſ paſſio, ut paſſione morte ſolueret, dolorẽ quidẽ ex paſſione nõ ſuſcipiens, paſſionẽ aũt ſibi adaptans & accõmodans, utpote templi ſui, & carnis cõiunctæ: p quã etiã membra Chriſti appellanſ, qui crediderũt: & eorũ qui crediderũt, ipſe caput appellatus eſt. *Theodoretus Dialogo. 3 titulo. Quod diuinitas Seruatoris eſt impaßibilis.*

Nõ apparentia erat aduẽtus ipſius in carne, ſed inſtar magni regis bellũ gerentis aduerſus inferiorẽ, & noſcentis, q̃ inimicus eius, ſi uiderit in potentia uenientem, ac

multo

multo robore, recuſabit, & vereť ad fugã, & multas ſubditorũ regiones diſsipabit: & propria ſapiẽtia prætextus fingentis, & terga dãtis ac fugientis, donec inimicus auda cia ſumpta expetat regẽ, velut timidũ, & impotentem, & perſequatur ipſum, Rex verò conuerſus derepentè cum ſua potentia, totum ſubditum capiet infirmum & aduer ſarium. Sic etiam Dñs noſter non timuit mortem: qui an tequã veniret ad hoc, vt pateretur, ſignificauit in itinere, ꝙ filius hominis futurum eſſet, vt traderetur, & crucifigeretur, & tertia die reſurgeret. *Epiphanius in ancoratis.*

Fratres vt à peccato ſanemur, Xp̃m crucifixũ intueamur. Q̃ũo qui intuebanť ſerpentem æneũ in deſerto, nõ peribãt morſib. ſerpentũ: Sic qui intueńť fide Chriſti mor tem, ſanantur morſib. peccatorum. *Auguſt. in Ioan.*

Luc. 2. *Ecce hic poſitus eſt in ruinam, & in reſurrectionẽ multorum in Iſrael, & in ſignum cui contradicetur.* Cum ſolis radios tam munda loca excipiant ꝗ immũda, & ſic floribus quomodo in ſtercore luceant, nec tamen ſolis radij polluntur: Sic & Chriſti bonus odor, qui nunquam mutari poteſt, nec ſuam naturam amittere, credentibus vita eſt, incredu lis mors Hieronymus *Quæſtione* 11. *ad* Hedibiam.

Cum maleficus quiſpiã condemnatur, ꝙ filiũ regis aut principis iugulauerit: & tu interim velut innocens ſecu tè cantares ac luderes, donec terrificè comprehenſus cõuincereris, quòd homicidium ſubornaſſes. Vbi reuerà tibi latiſsimus terrarum orbis in anguſtum contrahi deberet, præſertim ſi conſcientiæ quoque teſtimonium te de ſtitueret. Ita longè panidior fieri debes, cum Chriſti paſſionem animo recenſes. *Cyprianus ſermone de zelo.*

Sicut tibi (ſi modò ſanæ mentis homo es) dolet te ſpiritualiter à morte peccati & ſpiritu maligno cruciari: Ita dolet, & vehementer dolet id Chriſto propter te in ſua paſsione. *Idem De ſingulare clericorum.*

Qui naturæ cãs ſcrutanť, narrant adamãtem nulla chalybis duritie cedentiũ, hircino ſanguine maceratum ictu malleorũ diſsilire, nullus aũt adamas corde ſaxeo durior: Hoc igiť cor ferreũ, cor ſaxeũ, cor pluſq́uã adamantinũ, emollit ſanguis Chriſti & huius martyrũ q ſupplerũt qđ illius paſsionib. deerat. *Ibidem, lib. de duplici martyrio.*

Velut ſi quis rex pergat ad gentem, in qua proprios habeat captiuitatis vinculo alligatos, deuictaque, carcerem intret, in quo uincti detinebātur, ſoluat catenis vincula, & clauſtra cōminuat, & vinctos in remiſſioné educat, & eos qui ſedēt in tenebris & in umbra mortis, luci ac vitæ reſtituat. Ergo dicitur rex fuiſſe quidem in carcere, non tamen ea conditione qua cæteri qui tenebantur incluſi, ſed illi quidē ut pœnas ſoluerent, hic verò vt abſolueret pœnas: Ita diuina natura in mortem per carnem deſcendit, non vt lege mortaliū detineretur à morte, ſed vt ꝑ ſe reſurrectur⁹, ianuas mortis aperiret, *Idē in Symbolū Apoſt.*

Sicuti hamū eſca conſeptum ſi piſcis rapiat, non ſolū eſcam cum hamo non remouet, ſed & ipſe de profundo, eſca aliis futurus educitur: Ita & is q̄ habebat mortis imperium, rapuit quidem in mortē corpus Ieſu, nō ſentiēs in eo hamum diuinitatis incluſum: ſed ibi deuorauit, hæſit ipſe continuò, & diſruptis inferni clauſtris: velut de profundo tractus traditur, vt eſca cæteris fiat. *Ibidem.*

Moyſi virga comparatur Chriſto mortuo. Serpētis.n. opus fuit mors in Adā & Eua: q̄ Moyſes inde ꝑterritus fuit, ſignat timorē diſcipulorū in morte eius: & q̄ iuſtū fuit caudā ſerpētis accipere, vt verteret in virgam: rurſus denotat, q̄ ſequentia in Chriſto poſt mortem, puta reſurrectio & aſcenſio ipſius ab Apoſtolis amplexa, corde credenda fuerunt, & quem mortuum lugebant & deſperabant, iam uiuum adorarent. *Remigius in pſalmum 73.*

Sicut in Mariæ uirginis utero nemo ante Chriſtum, nemo poſt illum conceptus eſt; Ita in monumento Chriſti nemo ante illum, nemo quoque poſt illum ſepultus eſt; *Origenes hom.1.in diuerſos.*

Chriſtus mundi ſaluator deſcendens ad infernum, iniuriam non pertulit, quod fecit cauſa clementiæ: Velut rex intrans in carcerem, non ut ipſe teneretur, ſed vt noxiis ſoluerentur à uinculis. *Venantius, in explicatione fidei.*

CHRISTI RESVRRECTIO. & Aſcenſio.

QVēadmodū fuit Ionas in ventre ceti, tribus diebus ac tribus noctibus: Sic erit filius hominis in corde

terræ, tribus diebus, ac tribus noctibus. *Matth.* 12.

Sicuti olim ſub Dauide, cũ ia poſtrat⁹ iaceret Goliath, chori puellarũ cũ tympanis accurrentes dicebãt, Percuſſit Dauid per myriadas. Idem quoq; factitatũ eſt in morte Saluatoris, cui à morte reſurgenti omnes occurrebant cum choris, carminibus & tympanis ſeſe mutuo incitãtes, agite quæſo, exultemus Dñ o, iubilemus Deo ſalutari noſtro. *Athanaſius in Euãgeliũ de paſsione & cruce Domini.*

Quomodo in noſtro corpore, vnius ex ſenſuũ inſtrumentis operatio, deducit conſenſum ad vniuerſum parti vnitum: ita etiã perinde ac ſi eſſet aliquod animal vniuerſa natura, patris reſurrectio trãſit ad vniuerſum, vtpote quod natura ex parte toti diſtribuatur. *Gregorius Nyſſenus oratione catechetica cap.* 32.

Non mortem cũ morte comparauit, ſed triduanã in ſepulchro manſionẽ, cum triduana manſione Ionæ. Alioquin ſi ſimile eſſet exemplum Ionæ & Seruatoris nõ poſſet illud eſſe huius typus & imago. Oportet ergo vt veritas plus aliquid habeat quàm typus, ſecundum dictum illud: Hic plus eſt quàm Ionas. Intelligitur autẽ Ionas fuiſſe verum exemplum Chriſti, hoc pacto, quod quẽadmodum Ionas habuit exitum ex ceto poſt triduum, quo ſigno fides fieret eum à Deo miſſum eſſe præconem euerſionis Niniuitarum: ſic & Seruator habuit reſurrectionẽ eo ſepulchro poſt triduum, quo ſigno fides fieret, cũ miſſum eſſe à Deo præconem regni cœlorum. *Iuſtinus in Reſponſionibus ad Orthodoxos, in reſponſione ad quæſt.* 64.

Cur nomen Auſæ à parentibus inditũ, Nauæ filio totum mutatũ ſit in Ieſum, non perquiris? ſicut nec illud, ꝙ poſt mutatum nomen ſucceſſor Moſis factus, ſolus ex his qui adulti Aegypto demigrarunt, reliquias populi in terram ſanctam introduxit Et quemadmodũ ille potius quàm Moſes introduxit in terrã ſanctam populũ, huiuſque agros diuiſit ſuis ciuibus: Ita etiam Ieſus Chriſtus cõuertet diſperſionẽ populi, & ſingulis agros bonos diuidet: ſed non ſimiliter. Nam ille nõ diuturnas ſortes diſtribuit, ꝙ ipſe non eſſet Chriſtus Deus, nec Dei filius: at hic noſter poſt ſanctam reſurrectionem, æternas poſſeſſiones nobis dabit. *Idem in Colloquio cum Tryphone Iudæo.*

Quemadmo-

Queadmodũ nõ mutatione corporis in ſpiritũ ambulauit Dñs ſuper mare, ſed diuina ſua poteſtate fecit, vt ambulari poſſit mare, qđ alioquin ambulari nõ põt, idq; non ſolũ ſuo corpore, ſed etiam Petri: Sic eadẽ ſua diuina poteſtate exiit ex monumento, ſaxo incumbente monumento, & ad diſcipulos ingreſſus eſt clauſis ianuis. Nõ enim pp eius reſurrectionem ablatum eſt ſaxũ à monumento, ſed vt declararetur ſpectantibus reſurrectio Nã qđ in monumẽto viſæ ſunt veſtes eius ſepulturę, ipſe nõ itẽ, indiciũ fuit euidẽtiſſimum reſurrectionis. Nobis aũt intelligendũ eſt, ea quę ſunt earundẽ uiriũ, habere eandẽ fidẽ, ſiue concedantur, ſiue tollãtur. Habent autem eaſdẽ vires, ambulare ſuper mare corpore non mutato, & intrare ad Apoſtolos corpore non mutato, clauſis ianuis. *Idem in Reſponſionibus ad Orthodoxos, reſponſione ad quæſi.* 117.

Quemadmodum principe generis cõdemnato vniuerſum, quoque gens ſimul condemnatũ eſt: Ita cum Saluator execratione & maledictionẽ ſoluiſſet, naturę quoq; vt libertate frueretur, euenit. Et queadmodũ deſcendentẽ ad inferos Adam, ſequuti ſunt qui erant naturæ participes: Ita cũ Chriſto Dño reſurgente, reſurrectionis erit particeps vniuerſa hominũ natura. *Theodoret. Dialogo* 3.

Sicut ex monumentis mortuos egredi dicit Saluator, etſi animæ illinc non egrederentur, ita ſeipſum dicit ex mortuis reſurrecturũ, etiamſi ſit corpus quod reſurgat. *Apolinaris, in Summa. Meminit Theodoretus Dialogo* 3.

Quemadmodũ è ſomno aliquis euigilat: ita à mortuis reuixit Chriſtus Vnde in Pſalmis quoque dicit: *Ego cubaui ac dormiui, euigilaui, quia Dominus ſuſcipiet ac tuebitur me.* *Pſa.* 3. *Procopius in Numeros.*

Sicut tunc populo ad terrã promiſſionis eũdi per Iordanem vita fuit, Domino præcedente: Ita nũc per eaſdẽ aquas fluuij Iordanis, primum iter viæ cœleſtis apertum eſt, per quod ad beatam illam terram promiſſionis, id eſt promiſſionem regni cœleſtis deducimur. Illis Ieſus filius Naue in Iordane dux fuit nobis uerus Ieſus Chriſtus Dominus per baptiſmum dux extitit ſalutis æternę, vnigenitus Dei filius. *Chromantius in cap. 6. Matth.*

Quemadmodum Ieſus Naue populũ Dei deſerto, in

terram promiſſionis induxit. Ita Chriſtus vera lux mundi, de tenebris ac terra ignorantiæ ſequentes ſe ad cœlos duxit. *Venantius in explicatione fidei.*

CHRISTI ADVENTVS Ad iudicium.

SIcut colliguntur zizania & igni comburũtur: Sic erit in cõſumatione ſęculi eius. Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent è regno illius omnia offendicula, & eos qui parent iniquitatem, ac mittent illos in caminum ignis, ubi erit fletus & ſtridor dentium. *Matth.13.*

Sicut fulgur exit ab Oriente, & paret uſque in occidẽtem: ita erit aduentus filij hominis. *Matth.24.*

Sicut in diebus Noè, ita erit & aduẽtus filij hoĩs: Sicut enim erant in diebus ante diluuiũ comedẽtes & bibentes, nubẽtes & nuptui tradẽtes, vſq; ad eũ diẽ quo intrauit Noè in arcã, & nõ cognouerũt donec uenit diluuiũ, & tulit omnes: ita erit aduentus filij hominis. *Ibid.*

Dies ille Domini ut fur in nocte uenturus eſt. Cum enim dixerint, pax, & tuta omnia: tunc repentinus eis ſuperueniet interitus, ſicuti dolor partus mulieri prægnanti. nec effugient. 1. *Theſſalo.5.*

Tantum ſi cauſa dicenda ſit apud iudicem terrenum, quæ aliquem metum ex legibus habere videatur, nũ ex omnibus vigiliis excubatur, aduocato patrono munera præparãtur, etiamſi anceps periculum ſit, aut etiã ſolius notæ metus, uel damni ratio? Nos quare non credimus quod omnes aſtabimus ante tribunal Chriſti, vt reportet vnuſquiſque propria opera, prout geſſit, ſiue bona, ſiue mala. *Origenes hom.5. in Leuiticum.*

Fingite animis famã eſſe, ſummum quendam imperatorem cum immenſo exercitu huc aduẽtare, & cãm cur veniat, ignorari, amicone an hoſtili animo, q̃d, obſecro, vos faceretis? primũ tota ciuitas penderet animi, quotidianas illas cogitationes, quibus nunc idẽtidem occupamini abiiceretis, nihilque aliud verſaretis animo, quàm quiſnã huius aduentus exitus eſſet futurus. Deinde ſummo ſtudio daretis operam, ut quàm poſſetis maximis muneribus illum placaretis, & inquireretis q̃bus potiſſimũ donis

donis delectaretur, eaq; pararetis, nihil curantes facultates ob hoc veſtras imminui: Quod ſi cæteræ facultates nõ eſſent ſatis, mulieres ipſæ ornamenta omnia proferrent, & in cõe ponerent, neq; expectarent, dum rogarent. Cur hæc? quia grauiora metuerent. Quænã iſta? Ne facultatibus omnib ſpoliarent, euerteretur ciuitas, ferro vos ac liberi veſtri trucidarentur. Metu ergo amittendæ vitæ veſtræ ac liberorũ, & iacturæ facultatũ hoc ageretis, quamuis hæc oĩa poſt paulo eſſetis amiſſuri, morte aducẽtante, quæ cum venerit, omnib. his eſtis carituri. At hęc omnia quæ de imperatoris cuiuſpia aduẽtu dicta ſunt, aduenientẽ Chriſto rege regũ & Dño dominantiũ imminent, atq; illud accedit maius, quod eius ſęculi principes, poſtea q̃ occiderint corpus, nihil præterea habent, quod faciant, hic verò poteſt & corpus & aĩam in æternos ignes relegare: & in re tantæ ſummæ, tantiq; ponderis ſtertimus, & in vtramq; aurẽ dormimus? impendet ſingulis momẽtis huius imperatoris aduentus, neſcimus quid nobis futurũ ſit, certò tñ ſcimus quibus placetur donis, beneficẽtia uidelicet in pauperes, & tamen ad eã pręſtandã tã frigidi & tã pigri ſumus. Ad metũ terreni principis oĩa negligeremus, ad cogitationẽ aduentus Chriſti, mordicus omnia tenemus. *Iſidorus Clarius. Tom. 1. ora. extra ord. ora. 11.*

Si quis princeps hanc ciuitatem ingreſſus, repente primates ciuitatis poſtremos omnium faceret, ac contemptum quoque eorum loco poneret, omnes in admirationem raperentur, & illa eorum qui abiecti eſſent, ignominia longè ipſa morte acerbior videretur. multò uerò magis id accidet, vbi non vnius ciuitatis, ſed totius orbis terræ conuentus celebrabitur. *Statuet*, inquit, *oues à dextris, & hædos à ſiniſtris. Ibid.* *Mat. 24.* *Ibidem.*

Poſsidete regnum, Si huic ciuitati certa ſpes obiecta eſſet, fore, ut ſi diligenter operam dent, Italiæ regno potiãtur, nullis ſumptibus, nullis laboribus parceretis, noctes dieſque in his cogitationibus verſaremini, infantes ab ipſo vbere his ſermonib. imbueretis, quamuis fieri poſſet, ut omnes qui ea ætate eſſent, ante morerentur, quàm illud aſſequi cõtingeret. Nunc verò regnum ſempiternum, immenſum, omni ex parte beatũ, omni ſexui, cuiuis ætati,

cuiuis hoïum generi propoſitũ eſt, & de illo ſummum inter vos ſilentiũ eſt. Quotus enim quiſq; eſt, qui vel minimã diei particulã in hoc impẽdat, de hoc commentetur, hoc identidẽ uxori, liberis ac toti familiæ inculcet. *Ibid.*

Sed cogitate quàm benignè nobiſcum fecerit Deus. Si enim fuiſſet dictum, vt quicũque uellet in ſempiternum hoc regnũ intromitti, omnibus ſe priuaret, eaq; in pauperes diſtribueret, nemo qui mẽte prçditus eſſet, recuſaret conditionem. Quid enim? Subiret animum, reliquum vitæ eſſe ſine lare, ſine foco agendum. hunc metum cótinuò ſuperaret illa æternorũ bonorum contemplatio, & ꝙ breuis ſcçna hæc & vitæ ſomnium eſſet potius quam vita. In eundem modum fieret, ſi liberorum cura animo obſeruaretur Re enim uera illius fçliciſſimæ çternitatis conſideratio omnia quæcunq; obiicere ſe poſſunt impedimẽta exiguo negocio euertere idonea eſt. Fingitè ergo animis, ita primò fuiſſe conſtitutum atque imperatũ, vt niſi abiectis facultatibus omnibus, nulla ſpes eſſet illius regni adipiſcẽdi, poſt aliqđ verò annos admoneremur, permitti nobis, ut tantũ haberemus, quãtum uix noſtræ ac liberorũ uitæ ad uictum cultumq; ſatis eſſet, tantũ vt nullis opibus ad luxum & ſplẽdorem uitæ abuteremur, quam agentes indulgẽtiſsimo Deo hoc nomine gratias ageremus, atq; hanc conditionem gratè amplexaremur, vt ne teruntium quidem auderemus præter præfixam à Deo legem, impendere. Nunc verò ò ingratum, ò perditum genus, non contenti neceſſariis quæ liberaliſſimè à Deo permiſſa ſunt, tot excogitamus luxuriæ, ac inſumẽdarum pecuniarum vias, &c. *Ibidem.*

Vide iudicium extremum, mors, infernus.

CIRCVNCISIO.

QVemadmodum aliquis ancillam hĩs petulantem vir prudens & lenis, mandata illi dat, ne unquam extra ueſtibula prodeat, neq; cum prætereuntibus conueniat: Ita & miſericors Deus, circuncifionis ſignũ carni Iudæorum indidit, quaſi pedibus uinculum quoddã, ut domeſticum habentes ſignum, non ultrà doctrina aliorũ opus habeant. *Chryſoſt. hom. 38. in Gen.*

Sicut

Sicut in humanis negociis fieri ſolet, quando habemus aliquibus fidem, ab ipſis ſignum loco pignoris accipimus ubi perfectum eſt negocium, tollit iterum ſignum: ita Dominus noſter ſciens mentium inconſtantiam, quando ad ueritatis lucem ventũ eſt, tollit ſignũ circuncisionis. *Ibid.*

In Chriſto neque circuncisio quicquam valet. Quéadmodũ ſi quis athletas diligit, ſiue naſo adũco, ſiue ſimos, ſiue nigros, ſiue candidos eligat, nihil refert ad probationem, ſed illud unum ſpectãdum eſt, ſi ualidi doctiq; ſint: ita qui conſcribendus eſt in nouum teſtamentũ, huic nihil nocẽt illa omnia corporalia, ſi abſint, quéadmodum neque proſunt ſi adſint. *Idem in cap. 5. ad Galat.*

Inſignis mercator in nundinis magnis cum ab alio ẽt noto mercatore merces emit, non ſtatim oẽ pretiũ perſoluit, ſed relicto ſigno, ſoluta parte aliqua pretii, cũ poſtea fiunt nundinæ reliquum perſoluit. Hic mũdus eſt emporium, ad qđ uenit filius Dei, ut aĩas noſtras deuoret ſuo ſanguine: octauo die partẽ eius diſperſit in noſtræ redẽptionis ſignum & pretium, ſed poſtea in crucis nundinis totum ipſum profudit, & in pretium emptionis noſtræ perſoluit. Ideò ait Paulus, *Empti eſtis pretio magno. Pintus in Ezechiel cap. 28.* 1. Cor. 6.

Solent aliqñ periti medici, cũ ægrotus totius corporis torpedine laborat, capitis venã ſcindere, vt ſanguinis effuſio poſſit corpus morbo illo leuare. Chriſtus eſt, caput noſtrũ, nos aũt mẽbra: ſcindit uitia capitis, ut totũ corpus ſaneẽ: patitur Chriſtus, ut genus humanũ redimatur. *Ibi.*

CLEMENTIA, HVMANITAS.

SIquis ſumat abſyntii puſillum, & mittat in amphorã mellis, nõ in totũ mel exterminabit, & tãtũ mullis à modico abſyntio diſperit & ꝑdit dulcedinẽ mellis, & iam non habet gratiam apud Dominum ſuũ, quoniam vſum ſuum perdidit: Vide enim quoniam æquanimitas dulciſſima eſt, pluſquã mel, & utilis erit Domino qui in illa commoratur. Si ergo miſta fuerit iracundia æquanimitate, contribulatur animus, & nõ eſt utilis oratio illius. *Hermas ſeu paſtor, nuntius pœnitentiæ.*

Ipſe apum rex eſt aculeo prẹditus, ſpiculoq; armatus:

ac nunquam irritatur ad ultionem, nũquam vtitur illo. Leges quædam iſta profectò naturæ ſunt inſtitutaq;,literis non mandata. Tardos, inquam. eos ad vindictam pœnamque ſumendam eſſe oportere, qui maximas obtinét, poteſtates. Quin & apes quæ non ſequuntur ac imitãtur regis exemplum, cito admodum temeritatis pęnitet ſuæ propterea quod mox poſt ictum intereunt. Audiant iſta Chriſtiani, quibus lege ſancitum eſt, nemini vnquam homini pro malo reddere malum, ſed malum vincere ſuperareq; bono. *Baſilius hom.8.exameron.*

Quemadmodum ſolis iubar, ut primum apparet fugat tenebras: Ita manſuetus & benignus ſua præſentia res turbulentas componit, quietaſque ac tranquillas reddit. *Chryſoſtomus ſermone de manſuetudine.*

Sicut Chriſtus Deus & omnium Dominus, in carne diuina nobis apparens, ſanctoſq; angelos cum hominibus concordes effecit qui quaſi bello quodam à nobis diſſidebant: Ita & manſuetus homo fratres & cognatos, qui inter ſe diſcordes ſunt, conciliat, ei reuereri leges & præceptum fidei abiectiſque inimicitijs, in gratiam mutuam redire facit. *Ibidem.*

Quis adeò ferinis eſt moribus, qui poſtea nõ pudefiat? Canes hoc inter ſe facere dicunt, ut quando in aliquem latrãdo irruperint: is verò ſeipſum in terram proiecerit, nihilq; contra fecerit, mox omnem iram hoc pacto extinguat. itaq; ſi illi placantur, & quaſi pudore ſuffunduntur coram eo quiduis ab ipſis pati paratus eſt, multo magis iſtud hominum genus, maiore ratione præditum decet. *Idem hom.16. ad Epheſios.*

Sicut medicinæ apud ægros vſus, etiam apud ſanos horror eſt: Ita clementiã quamuis pœna digni innocent, etiã innocentes colunt. *Seneca lib.1.de Clementia, cap.2.*

Quemadmodũ non eſt magni animi, qui de alieno liberalis eſt, ſed ille q̃ qđ alteri donat, ſibi detrahit: Ita clementẽ vocabo, non in alieno dolore facilẽ, ſed eũ qui cũ ſuis ſtimulis agitetur, non proſilit: q̃ intelligit magni animi eſſe, iniurias in ſumma potentia pati, nec quicquã eſſe glorioſius principe impunè læſo. *Ibid.cap.20.*

Quemadmodum religio deos colit, ſuperſtitio violat:

Ita clementiam manſuetudinemque omnes boni præſtabunt, miſericordiam autem uitabunt. Eſt enim uitium puſilli animi ad ſpeciem aliorum malorum ſuccedentis. *Idem lib.2.Cap.5.*

Sapiens multa remittet, multos parum ſani, ſed ſanabilis ingenii ſeruabit. Agricolas bonos imitabitur, qui non tantum rectas bonasq; arbores colunt, ſed illas quoque quas aliqua deprauauit cauſa, adminicula quibus regun tur, adminiſtrant. Alias circuncidũt, ne proceritatem rami ptemant: quaſdam infirmas vitio loci nutriunt: quibuſdam aliena umbra laborantibus cœlum aperiunt: Secundum hæc uidebit perfectus ſapiens, quod ingenium qua ratione tractandum ſit, donec in rectum praua flectã tur. *Ibidem cap.7.*

Cum natura hominis imbecillior ſit, quàm cęterorum animalium, quæ ad perſerendam vim temporum, vel ad incurſiones à ſuis corporibus coercẽdas, naturalibus munimentis prouidentia naturalis armauit: Hominis autẽ quia nihil iſtorum datum eſt, accepit pro iſtis omnibus miſerationis affectũ: qui planè vocatur humanitas, quà noſmet inuicem tueremur. *Lactantius lib.1.cap.20.*

Si homo ad conſpectum alterius hominis efferaretur, quod facere videmus animantes, quorũm natura ſoli vaga eſt, nulla eſſet hominũ ſocietas, nulla vrbium cõdẽdarum vel cura, vel ratio: Sic neque uita quidem ſatis tuta, cum cæteris animalibus expoſita eſſet imbecillitas hominũ, & ipſi inter ſemetipſos belluarũ more ſæuirent. *Ibi.*

Vt aqua tepida inflammationes: Sic oratio humanitatis plena, iram reſtinguit. *Plutar. in moralib.*

Qui equos domant, primùm blãdiuntur, ac moliſſimè tractant ut aſſueſcãt fræno: Sic populus lenitate ſubeundus. *Ibidem.*

Quemadmodum equi & canes venatici familiaritate ciboque cicurantur potius quã catenis & uerberibus: ita homines feroces animo, humanitate ac beneficijs potius quam aſperitate & crudelitate nobis conciliãtur. *Fabius maximus in Romanorum Apophthegmatis.*

Vide manſuetudo Sermo.

COGITA-

COGITATIO.

SIcut in percuſſura cribri remanebit puluis: ſic ſpolia hominis in cogitatione illius. *Eccle. 27.*

Cæterum perinde ac cum in ſtadio curritur, currus pcedens impedit, retinet, atq; prohibet ſequentem, ne præcedat & perueniat ad palmam: ita cogitationes animæ atque peccati currunt in homine. Si ergo contingat, cogitationem peccati præcedere, impedit illa atque retinet, & prohibet animam accedere ad Deum, & contra peccatum reportare victoriam. *Macarius, hom. 1.*

Quemadmodum Iſraelitæ proiecerunt in ignē aurea vaſa, & prodiit idolum: Sic homo nunc cogitationes puras & bonas tradidit nequitiæ: quę demerſę ſunt in lutū peccati, & factæ ſunt idolum: *Ibidem. Hom. 10.*

Bonæ cogitationes animæ ſimiles ſunt lapidibus pretioſis ac margaritis: impuræ vero cogitationes plenę sūt oſſibus mortuorū & oī ſpurcitia ac fœtore. *Idem, ho. 16.*

Quemadmodum arbor multos hēt ramos, & membra multa: ita cogitationum & conſiliorum multi ſunt rami, quos cōprehendit Satanas: aliæ ſunt cogitationes & conſilia, quæ non comprehenduntur à Satana. *Idem ho. 26.*

Veluti ſi fuerit hortus arboribus fructiferis, & alijs benè olētibus plātis cōſitus, & p oīa benè excultus, & exornatus, qui ēt ſit munitus exiguo pariete, pro ſepto & vallo, iuxta quē cōtingat flumen rapidum trāſcurrere: licet aqua modica illidat parieti, corrūpit fundamentū, ſumit eductionē, & paulatim fundamētū diſſoluit: & ingrediēs effringit & extirpat oēs plantas, vniuerſam culturā delet & fructibus ferendis inutilē reddit: ita ſe hēt cor hominis, qđ non caret cogitationibus honeſtis: at inſtant cordi ppetuò uitiorū fluuii, uolentes illud diruere, & ſibi vendicare. Itaq; ſi leuis paululum fuerit aīmus, & labat in cogitationes impuras, in ſpiritus erroris pabulum acceperūt, & ingreſſi euerterunt q̄ illis ſplendebāt, delitiſq; probis cogitationibs, aīam deſertam reddiderunt. *Idem ho. 43.*

Quemadmodum in cādida veſte macula citò apparet, nigra autem veſtis, etſi tota ſordidata fuerit, non citò apparet: Sic & cordi mundo, ſi ſurreptio inimici ſucceſſerit,

mox

mox cor ſuum rectus homo diſcernit, qui à ſpiritu alieno pulſatur: ſi autem cor fuerit iniquitatibus plenũ, ſuggeſtionem diaboli in ſe facile non intelligit. *Chryſoſt. Hom. 13. operis imperfecti.*

Sicut de gemmis flores procedunt: ita de bonis cogitationibus naſcuntur bonæ voluntas. *Idem hom. 39.*

Sicut flores non poſſunt procedere niſi fuerit gemma: Sic bona voluntas naſci non poteſt, niſi præceſſerit in homine cogitatio bona. *Ibidem.*

Eſt cogitationum natura, labyrintho cuidam ac gryphis ſimilis, nullum finem habens, neque concedens cogitationem ſtare ſupra petram, originem ab arrogantia aſſumens. *Idem hom. 2. in Epiſt. ad Romanos.*

Quomodo iuxta qualitatẽ ciborũ de ſtomacho ructus erumpit, & boni vel mali odoris flatus indiciũ eſt: ita interioris hominis cogitationes verba ꝓferũt, & ex abundãtia cordis os loquit̃. *Hierony. epiſt. ad Principiam virginem.*

Quomodo ſi aliq̃s carbones appræhenderit, ſi cito eos proiecerit, nihil ei nocebunt, ſi verò diutius tenere voluerit, ſine vulnere abire non poterit: Ita & qui ad concupiſcendum oculorum defixerit intuitum, & libidinis malũ in corde ſuſcipiens, morari in corde ſuo permiſerit, excutere à ſe ſine animæ plaga non poterit. Ideo iugiter clamemus cum Propheta. *Oculi mei ſemper ad Dominum. Auguſt. de honeſtate mulierum. cap. 5.* *Pſal. 24.*

Ne quæſo permittamus in nobis cogitationes prauas, ne tanquam minima negligamus, quia qui minima ſpernit, paulatim defluit. Non ſpernamus morſus ſerpentis, ne venenum eius aſpergatur in corda noſtra, quia q̃uis venenũ vita ſit ſerpentis, tamẽ mors eſt hominis. Abſcindamus virgulta ſpinarum de agro cordis noſtri, ne defigant in nobis altas radices. Cor noſtrum ager eſt Domini Ieſu Chriſti: excolamus eum cęleſtibus diſciplinis, & nõ ſinamus in agro tanti imperatoris ſeminari zizania: ſed cunctis floribus virtutum decoremus, quia his delectat̃. *Idem lib. de ſalutaribus documentis. cap. 34.*

Quemadmodum in aquis ignis durare non poteſt: Ita neque turpis cogitatio in corde Dei amante. *Marcus heremita de his qui putant ex operibus iuſtificari.*

Sicut

Sicut volucrum oua ſi foueantur in ſtercore, viuificantur, & in fœtum erumpunt: ita cogitationes niſi ex cordis abditis productæ manifeſtentur, in opus prodeunt. *Climacus de diſcretione gradu. 26.*

Sicut nubes ſolem abſcondit:ita cogitationes malæ obtenebrant, & perimunt mentem. *Ibidem.*

Quemadmodum qui fluminis alueum aridum videre cupiunt, nihil agunt ſi pergant exiccare partem illā quā aridam volunt, cum noui ſubinde fluctus ſuperueniant, & exiccatum locum ſtatim impleant, & ſi rurſum aſcenderint, & ſuperiores partes exhauſerint, aut fontē auerterint, vel obſtruxerint, tunc aqua ſponte deficiente, aluei ſolū aridū relinquetur. Ita formæ cupiditatū effectrices, facile exhaurientur, ſi ſenſus ex quibus illæ tanquam ex fontib. in animum influunt, ſic obſtruentur, vt eas extrinſecus ſuppeditare amplius nequeant. *Nilus in aſcetico.*

Quemadmodū virgo quotidie mane cum ſurgit, nihil aliud curat, niſi vt ornet ſe ſponſo ſuo, & ſpeculo explorat diligenter, ne qua macula reſideat in vultu ſuo, qua ſponſus offendatur, ſic magna quotidie cura & diligentia, ſancti cogitationes, ſermones, actionesq; ſuas explorant, ne quid in illis ſit quod cęleſtis ſponſo diſpliceat. S. I*ſayas abbas orat. 19.*

Quod luxurioſas cogitationes nō debeamus in corde ſuſcipere, euidentibus exēplis poſſumus approbare. Attēde qūo ſi aliquis in veſtimentis ueſtris flegmata vel ſputa ꝓijciat, ita nobis horrorem faciunt vt nec oculis aſpicere, nec ſummis ſaltem digitis velimus attingere, Et ſi nobis ſputa q̄ ſine peccato, ꝓijciunt, horrorē faciunt in ueſtib. noſtris: putas, cogitationes libidinoſæ, quas diabolus ingerit, qualē horrorē faciunt Deo aīabus noſtris? Et ſputa vel flegmata ſic perhorreſcimus, q̄ vtiq; inuiti excipimus: quanto magis cogitationes ſordidas, quas cū noſtra voluntate in corde noſtro moras hēre ꝑmittimus, opus eſt vt cū Dei adiutorio celerius reſpuamus? Et hoc conſidera, qđ ſi in tēplo Dei de lignis & lapidibus quiſquā porcos vel canes introducat, aut lutū mittat aut ſtercora ſpargat, ita offendit aīus noſter, vt illū ꝑ quem negligentia ipſa facta eſt flagellare velimus. Et cum hæc ita ſint, quid

de

de nobis cogitamus,ſi in animabus noſtris,vbi ſunt tēpla Dei viuentia,multum peiores quam ſtercora ſunt cogitationes luxurioſas vel malignas ſuſcipientes, Deo qui in nobis habitare dignatur,iniurias irrogemus? Dic mihi quæſo,ſi te in cōuentu populi,aliqua famoſa meretrix, ex paſſis manibus amplecti aut oſculari conetur, vtrum hoc patienter aut libenter excipias? nonne magis eam & manibus repellis, & in faciē cōſpuis,timens ne forte quicunq; viderint,ex cōſuetudine hoc eā feciſſe diiudicent? Certum eſt.n.quod nō ſolū qui honeſti vel caſti ſunt hoc à ſe fieri nō permittunt,ſed ēt & illi qui in ſecretis luxurię ſeruiunt,meretricum amplexus in cōuentu hominū perhorreſcunt,plus timētes opprobria hominū in publico,quam dei præſentiā in occulto.Si ergo ꝓp iudicia hominum nullus eſt qui velit publicè à meretricibus oſculari,quare in ſecreto conſcientiæ noſtræ, immundiſſimas meretrices id eſt,cogitationes luxurioſas & impias, non ſolū frequenter ſuſcipere,ſed ēt non paruas moras habere permittimus? Eſt & alia ſimilitudo, quam prudēter cōſiderare dēmus.Et hoc attendite fratres,qa ſi aliquis carbonē viuū quamuis grandē appræhendat in manu ſua, & eum ſtatim proiiciat,nec cōbuſturā hēre poterit, nec dolorē,ſi verò eū vel vnius horę momēto tenuerit, ſine vulnere iactare non poterit. Eſt & aliud vn̄ hoc qđ diximus probare poſſimus. Dic mihi (quæſo te) nunquid eſt vllus homo qui ſup ſeceſſum vel cloacā vermib. plenā velit diutius ſtare, & eorū putredinē ventilare? Corpora nunc fętorem cloacæ non ſuſtinent & corda contagioni luxurioſæ conſentiunt.Et vide quæ pars poſſit exhalare maiorē putorem. Si bene & iuſte iudicas incomparabiliter grauiorem putorē reddunt cogitationes luxurioſæ quā cloacæ.Quomodo ergo in loco fętoribus pleno diu ſtare nolumus corpora noſtra, ſic cogitationes luxurioſas & ſordidas ne ad momentum quidē moras habere permittamus in animabus, vel in ſenſib. noſtris. Quæ cū ita ſint, non ſine grandi verecūdia & poſſumus & debemus nos ipſos repræhendere,qui cū in arca vbi ſunt veſtimēta noſtra,qualemcunq; ſcintillam ignis nolumus intrare,ꝑ iniquas tn̄ cogitationes intus in arca conſcientiæ noſtræ

flammas

flammas iracundiæ, non ſolum intrare permittimus, ſed etiam falſis ſuſpitionibus ad maius incendium prouocamus, atque ſuccendimus. Et quam excuſationem apud dominum habere poterimus, qui plus amamus veſtẽ noſtram quàm animam noſtram? *Cæſarius arelatenſis hom. tertia de fugiendis cogitationibus turpibus.*

Sicut qui adulterium committit in ſolo corde, nondũ omnino progreſſus ad opus: Ita ſi quis fecerit in corde cętera, quæ prohibita ſunt, uerbi cauſa, ſi quis corde tãtùm ſit furatus, aut corde tantùm falſum teſtimonium dixerit nõ ut ille qui facto furatus eſt, aut falſum teſtimonium re perpetrarit, ſed tantùm ut qui corde ſolo talia fecerit, punietur: idq́; ſi per ipſum ſteterit, quo minus peruenerit ad prauum facinus. Quod ſi præterquã quod uoluit, aggreſſus quidem eſt, ſed non ſucceſſit punietur: ut qui nõ ſolum corde, uerumetiã opere peccauerit. Super hęc quęret aliqs, an adulterium cõmittat aliquis ſolo corde, etiã ſi factum adulterij non peregerit, ſed in ſolo corde fuerit impudicus. Simili modo facies de cæteris laudabilib. Habet aũt hic locus, quo probabiliter falli poſſimus: qđ hac opinor rõne tollendũ eſt. Adulteriũ qdẽ in corde peractũ, minus eſt peccatũ, q̃ ſi qs adiungat ẽt factũ. Non põt aũt fieri, vt pudicitia ſit in corde, quæ obſtet impudico facto: niſi quis hic quoq; in exẽplo ſumat virginem, iuxta quod lex dicit, in ſolitudine violatam. Fingamus. n. cor alicuius eſſe puriſſimum, cæterùm violentã peregiſſe corruptionem corporis pudicæ, in eo quod laſciuũ eſt. Hæc ſanè mihi vr̃ prorſus eſſe caſta in occulto quidẽ, corpore verò nõ eſſe pura, quemadmodũ erat ante vim illatã: ac non quia non pura, ſtatim impudica. *Origenes in c. 10. Mat.*

Humanæ mentis natura eſt, vt ſi cogitatione aliquid contemplemur, talem ſe nobis vna quæque ſpecies exhibeat, qualem eam & cogitando formemus. Quoquò. n. mentis noſtræ oculos intẽderimus, idipſum in quo defixi ſunt, referunt ad ſenſum. Et vt planius intelligi id qđ dictum eſt, poſſit, afferemus exemplum. Si quis hyemali die ver cogitauerit, & ornatum eius lumine mẽtis inſpexerit, obliterata hyeme in qua ſit, atq; algeat, totũ ei in ſenſu ſuo ver cum habitu ſui ornatuq; conſiſtet: adeò

mentis

mentis oculi oculis corporis præſtant, vt incunte in nos obliuione præſentium, totos nos obtineat quidã quaſi animo prę ſumptus vſus abſentium. *Hilarius in pſalm.* 120.

Quemadmodũ parentes corporum compatiuntur natis ex ſe liberis: Sic ẽt animus naturaliter indulget rõnib. & cogitationib Et quanquã omniũ & per omnia liberi fuerint ridiculoſi & turpiſſimi, omniũ tñ videntur ſuauiſſimi & formoſiſſimi. Sic ẽt amenti animo ſuæ cogitationes & rõnes, tametſi ex oĩb. fuerint peſſimæ, ſapientiſſimæ tamen eſſe videntur. *Maximus lib. 3. de Charitate.*

Quemadmodum corpus habet mundum res ipſas: Sic etiam animus habet mundum ipſas cogitationes. *Ibidem.*

Sicut copus ſcortatur cum corpore mulieris. Sic etiam animus ſcortatur cum cogitatione mulieris per proprij corporis imaginationem. *Ibidem.*

Vt figuli vaſa probat fornax: Sic diſtrahitur homo in cogitatione ſua. *Ibidem.*

Quemadmodum rerum humanarum cogitatio nõ cogit animum res diuinas contemnere: Sic neq; nuda cogitatio rerum diuinarum eundem adigit, vt res humanas prorſus reſpuat. *Ibidem.*

CONCIO.

NOn quales eduliorum ſenſibilium, tales ſunt inſenſibilium reliquiæ. Illæ variæ licet, non parem tamẽ conuiuis voluptatem præſtant, ſed in diem poſterum reſeruatæ fiunt inutiles: hæ verò non in vnum tantũ diem aut alterum, ſed quanto uis tempo re relictæ eandem ſeruant voluptatem, vt diuinæ ac ſpirituales: nec vllum eis imminet à tempore nocumentum, ſed nouum quotidie vigorem afferunt, eosq; qui frui volunt multa implent lętitia. *Chryſoſtomus hom. 43. in Geneſin.*

Sicut cum magna fercula ſumptuoſaq; apponuntur, præcedens conuiuarum ſatietas facit, vt aliquid decedat ſplendori appoſitorum: & magna nonnunquam nullius videantur momenti, eo quòd conuiuæ abſq; edendi auiditate aduenerunt. Contra qui ſuſceperunt famelicos & eſurientes, licet illis tenuem proponant menſam, ſplendida tamen apparebit conuiuis, promptè appoſita auidè

comedentibus.

comedentibus.Sic eodē modo & nos benè ſiſi veſtro ſpirituali appetitu,non grauamur pauperem & vilem hanc mēſam veſtrę charitati cōtinuè apponere. *Ibidem hom.45.*

Quemadmodum fauilla cum in arida ligna inciderit, in flammam ipſa cōuertit,quæ vi ſua deinde vel viri dia ligna facilè incendit:Ita & p̄dicatio, *Idem hom.47.in Mat.*

Nonnulli non vereñ tam negligenter in dei concionē ingredi.Quod ſi cytharœdus vel ſaltator, vel mimus aliquis ad ſcęnam aduocaret ciuitatem, oēs frequenter concurrerent, & admoniti gratias haberent, in quo ſpectaculo diei dimidium conſumunt, nulli alij negotio vacantes:Deo aūt nos per ꝓphetas & Apoſtolos alloquencantes:oſcitamus,deſidemus,hallucinamur, & plurimū faſtire, oſcitamus,deſidemus,hallucinamur, & plurimū faſtidimus,quare in forū ingredimur.In hyeme verò cū pluuia & lutum impediat,domi ſedemus:aut in theatris ſine tęcto,quo à pluuia defendamus,Maxima pars imbre, vento,frigore,luto,viæ longitudine contempta inſani perſtiterunt,nulla eas cauſa domi continet,nulla quin ad ſpectacula frequentes confluant,prohibet: Huc ſub tectū ſine frigoris aut pluuiæ iniuria.ad aīæ ſuæ ſalutem nemo ea alacritate concurrit,Sunt ne hæc tolleranda? Ideò in illis apprimè edocti in neceſſarijs quàm pueruli imperitiores ſumus.Quod ſi te aut aurigā aut ſaltatorem vocaret, contumeliam id duceres, eamq́; pro virib. propulſares: ire aūt ad eorū ſpectacula non recuſas, & cuius artis nomen fugis,eam fere omnem proſequeris: cuius autem & nomen & res,hoc eſt,eſſe & vocari Chriſtianus profiteris,quidnam ſit non intelligis:*Idem hom.50.in Ioannem.*

Sicut ſæpe multi ex prato recedentes, roſam vel violā vel quempiam talium florum capiunt, & digitis circumferentes recedunt:alij verò ex viridario domum abeuntes,arborum ramos fructus habentes reportant: alij rurſum à lautis cænis,menſæ reliquias neceſſarijs ſuis referunt:Sic & tu ex cōcione recedēs, admonitionē reporta filijs, vxori,neceſſarijs omnib. *Idem hom.6.ad pop.Antioch.*

Nihil proſit offerre pabula recuſanti, & potū porrigere minimè ſitienti,cum id quod offeras,non tam libenter hauriat, quàm faſtidioſè velut turbulentum reddat : atque ita ſit,ut & poculum ſinceritatis vitietur, & cauſas

delicti

delicti faſtidioſus peccator inueniat: Sic charitati veſtrę ingerere dñici poculi prædicationem, fortè ſuperfluú eſt cū id anima veſtra clauſis uiſceribus, non tā ſitienter hauriat, quàm diſſimulanter iufundat. *Ambroſius ſermone*.80.

Vide concionator, verbum Dei, verbi Dei auditor.

CONCIONATOR.

QVin & in anima vocem redddentia, ſiue tibia ſiue cythara, niſi diſtinctionem ſoni dederint, quomodo cognoſcet quod tibia canitur, aut cythara? Etenim ſi incertam vocem tuba dederit, quis apparabitur ad bellum? Sic & vos per linguam, niſi ſignificantem ſermonē dederitis, quomodo intelligetur quod dicitur? Eritis enim aerem loquentes. *Cor.* 14.

Reſpondit Petrus, Si propter te qui ad contra dicēdū tantummodo venis, rogaret de his dicere, nunquā à me vnum ſaltem poſſes audire ſermonem. Sed quoniam neceſſe eſt, agricolam qui vult bonam terrā ſeminare, nonnulla ſemina perdere, etiam in his petroſis, aut in his quę ab hominibus conculcanda ſunt uel in dumoſis, ac repletis ſentibus locis, ſicut & magiſter noſter expoſuit, diuerſitatem propoſiti uniuſcuiuſque animæ per hæc indicās, non morabor. *Clemens Rom.lib.*3.*recognitionum.*

Sicut pontifices cū offerebant, neceſſariò eis erat prouidendum, ne macula ineſſet hoſtię, ne uituperationis vitium, ut poſſet accepta Deo eſſe & grata: Ita & qui Euāgelium ſanctificat, & uerbum Dei annunciat curare omnino debet, ne qua in prædicando macula, ne quod in dicendo uitium, ne qua in magiſterio culpa naſcatur. Sed (vt ita dixerim) ſi fieri poteſt, ſemetipſum primò immolet, ſe primum vitiis iuguler, & ſua prius peccato membra mortificet, ut non ſolum doctrina, ſed & uitæ exemplo, diſcipulorum ſalutem, oblationem ſuam acceptā faciat Deo. *Origenes lib.*10.*in epiſt.ad Romanos cap.*16.

Veruntamē hoc quoque dictu dignum eſt, nō in ſolo auſcultationis uerbo regnum Dei cōſiſtere, & Apoſtolorū prædicatione: ueluti ſi quis dicendi peritus apud alios oret: ſed in uirtute & efficacia ſpiritus regnū poſitū eſt.

Hæc enim Iſraelitarum filiis euenerunt, qui uerſantes aſſiduè ſcripturas, quaſi verò de domino meditarentur, eò quod ueritatem ipſam non ſuſceperunt, aliis eandem ueritatem tradiderũt: Ita qui ſermones ſpiritales aliis enarrant, cum ipſi uerbum cum uirtute non poſſideant aliis tradunt hæreditatem. *Macarius hom.28.*

Ego fratres cum ueſtram ad audiendũ alacritatem intueor, meamq́; ipſis uim ad dicendum expẽdo exilem & infirmam: ſubit animũ ſimilitudo puſionis cuiuſpiam q̃ per ætatulam aliquouſque promouerit, nondum tamen ablactatus is eſt, ſed matris papillã diuexat ac diſtrahit per ægrotationẽ prius reſiccatam: cui mater etiam ſi ſciat ſe exiccatos habere lactis fontes, diſtracta tamẽ & manibus puerilibus uellicata ubera qualiacunque præbet non ut infantẽ nutriat, ſed potius ut puerilẽ eiulatum ſedet: Itaque & ſi per diutinam hanc & multiuariã corpuſculi ægrotationem noſtræ exaruerint uericulæ, ex promptæ nihilominus ſunt ac uobis expoſitæ, non quidem ut digno vos aut pretij ullius edulio lautiore refoueãt, ſed uerius ut ueſtris erga me uotis quadã tenus ſatisfiat. Hinc.n. eximiæ claritati ueſtræ factum ſatis putauero, ſi ueſtrum in me deſiderium, dabitur uel uoce ſola mitigare poſſe. *Baſilius in Pſalm.59.*

Atqui etiãſi mihi animũ more ꝓflueret oratio, ſiq́; uerborũ fontes eſſent in ore meo, ꝓtinus ex tantæ multitudinis ad audiẽdũ cõcurſu, metu ſiſteretur ꝓfluuiũ, & in diuerſum fluenta reſilirent. Nunc verò cum tm̃ abſimus à fluminũ ac fontiũ copia, ut exiguæ pluuiolæ mediocritatem obtineamus, qui fieri poſsit, vt me non deficiat tã exiguus fluxus, metu areſactus? idemque eueniat ꝙ in corporibus ſolet accidere; Quid accidit in corporibus? Multa frequẽter quæ manu tenemus, q̃ digiti ſtringimus, prę metu nobis excidũt oĩa, diſſolutis neruis nr̃is, corporisq́; uigore remiſſo. Itidẽ mihi ꝓfecto nũc metus eſt, ne idem eueniat in aĩo noſtro, videlicet, ne quæ multo cum labore excogitauimus, quanquã & hæc ſane perquã exilia paruiq́; momenti, præ pauore veniãt in obliuionẽ, & euaneſcant, abeantq́; animum noſtrum deſertum relinquentia, *Chryſoſtomus hom.10. cum presbyter eſſet deſignatus.*

Qui

Qui theſaurum effodiunt in mundo, licet infinitas capiant diuitias,non prius abſiſtunt, quàm totum exhauſerint:Non enim ut multa tollant,ſed nihil relinquāt, hæc eos præcipuè cura tenere ſolet.Si verò circa pecunias inſanientes,tanto circa pereuntia,neque permanentia ſtudio fungũtur,multo magis hoc nos in diuinis facere theſauris oportet,nec prius retrocedere, quàm totum exhauſerimus apparens. Apparens aũt dixi, quoniam omnia exhaurire non datur. *Idem hom. ſuper oratione Annæ.*

Quemadmodum homines vino & potationibus dediti,ſingulo quoq; die ſimulac ſurrexerunt. obambulāt,curioſeque diſquirunt,ubi cõputationes agantur, ubi conuiuia,vbi cœnæ,vbi cõmeſſationes, ubi temulẽtia,phialæ,crateres & pocula : Sic & uos quotidie ſimulac ſurrexeritis curioſè perquiratis, ubinā futura ſit exhortatio, vbi ſalubris admonitio, vbi doctrina, vbi ſermo, ad ſermonẽ Chriſti conducens. *Idem oratione 2. aduerſus Iudæos.*

Beſtiæ donec in ſyluis paſcũt, & ab hoĩbus negligũtur mitiores ſunt minusq; ſæuę. Verũ vbi venatores eas captas in ciuitates adduxerũt,easque incluſas extimularint,ut pugnẽt cũ his q̃ beſtiis obiiciunt, ꝓtinus irruẽtes, vbi carnẽ deguſtauerũt, & ſanguinẽ humanũ biberũt, poſteà nõ facile abſtinẽt à talibus epulis,ſed multa cũ auiditate ad eãdẽ decurrũt mẽſā. Hoc ſanè & nobis vſuuenit, q̃m nunc cũ Iudæis pugnā ſuſcepimus, & impetu aduerſus illorũ impudẽtes cõtradictiones facto,rõnes illorum ſubuertimus, omnemq; celſitudinẽ erigentẽ ſe aduerſus cognitionẽ Dei, & cogitationes captiuas,duximus ad parendũ Chriſto,maior ẽt nos cepit aduerſus illos bellandi cupiditas. Videris mihi vocẽ factam imbecilliorẽ, idemq; mihi nunc accidere, quaſi ſi quis miles cõciſis aliquot ex hoſtibus,magnoq; animo impreſſione facta,in hoſtẽ condenſatā aciẽ pluribus proſtratis, mox fracto gladio cõſeruatus ad ſuos ſeſe referat. Quin potius quod nobis accidit periculoſius eſt. Nam militi qui fregit gladiũ licet ab alio quopiam aſtantiũ enſem eripere,ſuumq; animũ exercere,multamq; ſtrenuitatẽ oſtendere. Cæterùm ſi vox laboret,non licet ab alio vocem mutuo ſumere.Quid igit, effugiemus & nos? At non permittit hoc veſtræ charita-

ſtis tyrannis ac uiolentia. *Idem oratione 3. aduerſus Iudæos.*

Quod ſi poſt noſtram etiam admonitionem in iiſdem vitiis perſeuerauerint, nec ſic quidẽ nos deſiſtemus apud vos quod rectũ eſt conſulere, quandoquidẽ & aquarũ uenæ etiamſi nullus ueniat aquatum, manant tñ: & fontes quamuis hauriat nemo, tñ ſcatebras emittunt & amnes etiamſi bibat nemo, nihilominus fluũt: Sic oportet & illũ qui concionatur, quãuis nullus auſcultet, tamen præſtare quicquid in ipſo ſitum eſt. *Idem concione 1. de Lazaro.*

Quod ſi ideo uicturi ſumus in otio, & ab oĩbus actionibus uidebitur abſtinendum, eò ꝙ ſemper euenit, ut alicubi fruſtremur optatis, uniuerſa nobis perierit uita, nec ſpiritalia modo, uerumetiam ea quæ ad uitæ præſentis vſum pertinent, ſimul interierint oĩa. Etenim ſi agricola protinus ab agricolatione reſiliat, ꝙ ſemel atq; iterũ aut ſæpius acciderit aeris inæqualitas, breui fame periremus oẽs. Item ſi nauclerus ob ſemel atque iterũ, aut ſæpius obortã tempeſtatẽ fugiat mare, futurũ eſt ut nemo uehat̃ pelago, atq; hinc rurſus peribunt nobis oĩa uitæ commoda. Quod ſi per ſingulas artes percurrens, iſta quæ nos facere uis ſuadeas moneasq́;, cuncta funditus interibunt, terraq́; carebit ædificiis atque domiciliis. Itaq; cum hæc oĩa ſciant, etiamſi ſemel atq; iterum aut ſæpius fruſtrati fuerint optato negotiorũ, in quibus verſantur, exitu, de nuò pari cũ alacritate redeũt ad eadẽ. Nam & ruricola, ubi ſemel atque iterum ac ſæpius ſemen aruo commiſit, nec uotis rñdet prouentus, rurſus eandẽ exercet ſegetẽ, neque raro fit, ut totius tpis iacturam uno ſarciat anno. Sic & negotiator, quanquam crebrò fecit naufragium, non tñ abſtinet à portu, ſed & poſtea nauim detraxit & nautas conduxit, & pecunijs mutuo datis eadem aggredit̃ negotia, idq́; cum nihilo magis nunc ſciat qũo ceſſurũ ſit, quàm ſcierat ante. Denique quicunq; ſolent aggredi rẽ quamcunq;, ita facere cõſueuerũt, quemadmodũ faciunt agricolator ac negotiator. Et poſt hæc cum illi tantam adhibeant curam ſtudiumq́ue circa res ad præſentis vſum vitæ pertinẽtes, quarũ exitus ſit incertus. Nos ſi loquentes non auditi fuerimus, illicò deſinemus? Et quam obtinebimus ueniã? Quid excuſationis adferemus? Et ta

men illis ſi nõ ſucceſſerit, nullus eſt qui damnum acceptũ leniat. Veluti ſi mare nauim fluctib⁹ obruerit, nemo medebitur inopiæ naufragi. Si vis imbrium effuſa in aurum præfocauerit ſementẽ, cogitur agricola vacuis manibus redire domum. Noſtra verò cum loquimur aut exhortamur, non eſt eadẽ conditio. Imò ſi ſemen per te iactũ auditor nõ receperit, nec obediẽtiæ fructum retulerit, tu tñ cõicati conſilij mercedem fers à Deo, nec minus accipies præmij nõ auditus, q̃ accepturus eras, ſi ille obtemperaſſet. Quod erat in te præſtitiſti. Cæterũ ad id ut perſuadeamus auditoribus, nõ ſumus obſtricti, ſed tñ ut admoneamus. Noſtræ quidẽ partes ſunt admonere, illorum uerò obtemperare. Et quemadmodũ ſi nos admonẽdi officio nõ functi fuerimus, etiamſi decẽ milia benefactorũ prodierint, ipſi ſolis repoſitũ eſt præmiũ, ad nos nihil redibit lucri, quandoquidem non dedimus cõſilium: ita ſi nobis admonentibus illi non auſcultarunt, ad ipſos ſolos redibit omnis vltio, nobis autem nihil imputabitur, quin potius copioſa merces nobis ueniet à Deo. *Ibidem.*

Age igitur & hodie tractemus idem argumentũ, quandoquidem qui in metallis operantur, ubicũque uiderint multas auri uenas, illic fodiunt acrius, nec prius abſiſtũt, quàm totum quod reperiri potuit exhauſerint. Redeamus igitur illuc, ubi ſermonem heri finiuimus, ut illinc eundem inſtauremus. *Idem concione 3. de Lazaro.*

Nam & mater amans eum infantem lactantem parat ad ſolidum cibum adducere, ſimul multum meri infundat ori, nihil prodeſt infanti, refundente puero ꝙ datur, ac tuniculã qua pectus tegitur irrigante. Quod ſi ſenſim ac paulatim infundat, puer ꝙ traditum eſt abſque moleſtia tranſmittit. Proinde ne uobis idem quod traditũ fuerit effluat, non ſemel uobis inſtillauimus doctrinę poculum, ſed in dies aliquod partiti ſumus, paſſi uos interim hiſce diebus interquieſcere ab audiẽdi labore, quo ſimul & ea quæ depoſuimus, ſic infigãtur animo ueſtræ charitatis, ut excidere non poſſint, & ea quæ dicẽtur, ſedatis ac uegetis manibus excipiatis. *Ibidem.*

An non uides fabros ærarios, aurifices, fabros argentarios, denique eos qui quamcunque exercent artem, om-

nia artis inſtrumenta habere parata & integra, quamuis compellat fames, quamuis affligat inopia, omnia præoptantes ſuſtinere potius quàm ut ex inſtrumentis artificij quidpiam vendere velint, atque hinc ali. Itaque multi frequẽter potius habuerunt ad vſuram accipere, quàm vel minimum aliquid ex inſtrumentis artis oppignerare, idque iure optimo. Norunt enim quod diuenditis illis, ars vniuerſa ipſis ſit inutilis, totumque quæſtus fundamẽtũ ſublatum, illis autem manentibus, fieri poteſt vt contractum æs alienum progreſſu temporis aliquãdo diſſoluãt, iugiter vtentes artificio: Quod ſi priuſquam diſſoluerint æs alienum, aliis ea uendant, iã non eſt vnde poſſint ſolatium aliquod famis inopiæque excogitare. Hoc ſane animo nos quoque præditos eſſe oportet. Quemadmodum enim aliis artis inſtrumenta ſunt, malleus, incus, forceps, ſic nobis artis inſtrumenta ſunt Apoſtolorum ac Prophetarum libri, omniſque ſcriptura diuinitus inſpirata & vitiis. Et quemadmodum illi per inſtrumenta quicquam faciendum ſuſceperint, perficiunt: Ita ſanè & nos ꝑ hos fabricamur, & aĩam noſtram deprauatã corrigimus, & inueteratam renouamus. Atque illi quidem hactenus modo præſtant ſuã artem, ut formam addant rebus, neq; .n. poſſunt materiam vaſorum tranſmutare, neq; ex argẽto aurũ reddere, ſed harũ rerum figuras cõponunt dũtaxat. Tu verò non ita, ſed amplius quidem potes. Nam ligneũ vas acceptum, poteris aliquando reddere aureum. *Ibid.*

Quãdoquidem & agricola, poſteaquam totius uineæ vindemiam peregerit, non prius deſiſtit, quàm ſingulos etiam minutos acinos decerpſerit. Cum igitur nũc quoque videã ſub literis ueluti ſub foliijs latere ſenſus occultos, age & hos amputemus, pro falce ſermone vtentes. Siquidẽ vinea poſt fructus ſemel à uindemiatore deſertos, ſtat nuda fructu nihil habens præter folia. Verum ſpiritualis diuinarum ſcripturarum vinea non item: ſed quãuis quicquid videbatur ſuſtulerimus, tamen adhuc amplius ſupereſt tollendum. Itaque complures ante nos diſſeruerunt in hanc parabolam complures fortaſſis & poſt nos diſſerturi ſunt, nemo tamẽ poterit totas opes eruere. Nam ea eſt eius opulentię natura, quo foderis altius, hoc

magis

magis exundant diuini ſenſus. Fons enim eſt nunquam deficiens. *Idem concione 4. de Lazaro.*

Conſpicio uos multo ſtudio adnitentes, ut ad effectũ perducatis quę heri a nobis dicta ſunt, eoque nunc haud grauatè ſemen doctrinæ iacimus, quod hinc bona ſpes alit animum noſtrum. Nam & agricola, cum non ſine labore quidem ſemina depoſuit, ſed uidet terram feracem ſegetemq; prouentu exuberantem, ſuperiorum laborum obliuiſcitur, atque ad reliquum operę conſeruationemque, lucri expectatione excitatur. Verum hęc agricolatio quantò feracior, quantoq; lucroſior eſt? Nam illa quidẽ frugum ſenſibilium copiam adferẽs corporibus reponit alimoniam. Hæc verò dum ſermonum deponit doctrinam, ſpiritualiumque donorum abundãtiam adfert, animi diuitias recondit, alimoniam, quæ nec conſumi, nec uitiari poteſt, reditus qui neque pereunt, neque corrumpuntur, ſed arcana quadam prouidentia conſeruabtur, quorum vſufructus mente percipitur. *Idem ho. 1. in Iſaiã, ſuper illis verbis, vidi Dominum ſedentem.*

Etenim de vobis hodiernũ ſermonem mouere volo in ſpeciem quidem moleſtũ, cæterum lenam vtilemq; ueritate. Sic enim & amantes liberorũ patres faciunt, non ſolum ea quę ad breue tempus delectant, verumetiam quę moleſtiam afferunt, filiis adhibent, quæq; non ſtatim oſtẽdunt utilitatem his qui adhortantur, ſe quæcunq, uidentur quidem eſſe moleſtia, ſalutaria tñ ſunt, ſi perficiãtur, & hæc multa cura docent, diligenterq; flagitant ab eis vt conſeruentur. Atq; hunc ſermonem in longum producimus ne phæſentem laborem fruſtra inſinuemus, ne ſuſtinentes vigiliæ neceſſitatem inutiliter in puerili certamĩne verſemur, ne voces in aerem diſſolutæ ad detrimentũ ſonent potius quam ad lucrum. Neq;. n. negotiator ẽ longinquo merces importãs, uehementem ventorum incurſum, vndarumq; exorientium procellas ſuſtinens, fruſtrà & incaſſum ſuſciperet eiuſmodi labores, verum ideò maria plena ſunt, & audax eſt aduerſus pericula locaque locis cõmutat, maria peragrat totasq; noctes ducit inſomnes, ut negociatione diteſcat. Qđ ſi non contingat, ſed cum lucro ẽt ſortis iacturam faciat, ne ſoluere quidẽ an-

corã poterit, nec illa varia perferre diſcrimina. Hoc itaq; ſcientes cum decente circumſpectione huc accedamus, pro peccatorum remiſſione, etiamſi acceſſionem peccatis adiunctam domum referamus. *Ibidem.*

Vereor ne fortè nõ poſſim adferre dignum iſto veſtro deſiderio. Sic & mater amans quotidie lectãte habet puerum, non poteſt illi largiter præbere lactis fontem, attamen quanquam lacte caret, mammam tamen dat. Ille verò acceptam trahit, fugitque ore uexatam papillã calefaciens, pluſquam erat elicit alimenti, mater verò dolet quidem dũ ipſius diſtenduntur vbera, nec tamen repellit puerum, mater enim eſt, & omnia præoptat perpeti potius quàm vt partum ſuum contriſtet. Itaq; ſi matres erga fœtus tanta claritate afficiuntur, multo magis oportet nos erga ueſtrã charitaté ſimiliter affectos eſſe. Nã ſpiritus nixus calidiores vehementioresq; ſunt, quàm naturę *Idem hom. 1. in eadem verba.*

Imo potius iam ſilendum eſt, eo quod neceſſe ſit in immenſum hiſtoriarum pelagus orationem ſoluere. Qui verò per tale mare ſunt iter factori, neceſſe eſt non fatigatis ſed integris remigibus uitam capeſſant. Nã hanc ob cauſam paſſim per mare portus inſulæque poſitę ſunt, ut gubernator & uector refocillentur, hic quidem remo depoſito, ille verò exurgés à clauo. His de cauſis diuerſoria & cauponæ vbique per vias excogitatæ ſunt, ut iumenta ſimul cum uiatoribus à labore recreentur. Eoque & doctrinæ ſermoni ſilentij tempus præfinitum eſt, vt neque nos ipſos detereamus, Verborum multitudine, neque vos delaſſemus. *Ibidem.*

Sicut matres faciunt, quãdo in gremium pueri pomà, vel ſecundarum menſarum tale aliquid mittuntur, ſinus eius vndique zona conſtringunt, & ſecuros, faciunt: Ita & nos faciamus ſermonem prolixiorem in arctum cõtrahentes & in memoriæ promptuario deponentes. *Ibidem ſermone in Ozian.*

Quemadmodũ agricola vbertim ſeminat, ſicubi viderit agrum repurgatũ, & ab herbarũ nocumẽtis liberũ: ità & concionator ſpirituale aruum videns, ſublatis ijs qui impediunt, ſemen verbi Dei faciat. *Idem ho. 2. in Geneſin.*

Medici

Medici primùm imponũt cataplaſmata magis efficacia & de in rupto vulnere, ea q̃ leniũt. Sicut patres filios ſuos vidẽtes incõpoſitis moribus, prius verberibus corripiũt, deinde admonent & ſolentur: Ita & cocionator poſt increpationem conſoletur auditores. *Idem. ho. 7. in Geneſin.*

Sicut meſſores falces acuũt hareanı parãt, boues nutriunt, &c. Sic ferè omnes artifices prius apparatum faciũt eorum, quæ rei gerendæ tempus exquirit, ut facilè conficiant peragenda: Sic & concionator. *Ibidem.*

Nemo prudens arguerit medicum, qui ſuum egit officium: Ita cõcionator medicamentum ex ſpirituali doctrina confectum imponit auditorum poſthac erit curam adhibere, vt emendentur. *Idem hom. 13. in Geneſin.*

Vt ſi quis puerum ſuum quotidie in ludum ire vidẽs, & nihil lucri facientem, multo tempore impatienter ferret. Ita & cõcionator adiutores ſpirituales habẽs filio in ſchola Dei qua cõueniũt, ſi nõ profecerint. Si aũt magiſter pueri egiſſet quod eſt ſui officij, ignauia autem pueri eſſet cauſa omnium, nonne omnem culpam in puerũ transferres? *Ibidem.*

Quemadmodum ſi agricola craſſum & pinguem agrũ inueniat, nihil ſui officij intermittit, ſulcos ſecat, aratrũ ducit, ſentes excindit, largiter ſeminat, ſpe paſcit quotidie agri fertilitatem conſiderans, ſementis geminę ſemẽtem & meſſem expectat: ita & ſimiliter cõcionatores, cũ viderint alacritatẽ auditorũ increſcere, deſideriũ vigere, & ipſi quoq; maiore ſtudio & promptitudine, quantum vires ſuppetũt, in ædificationem auditorum, & gloriam Dei aliquid adferre debent. *Idem ho. 13. & 31. in Geneſim.*

Aegrotos ferunt medici calcibus ferientes, inceſſentes contumelijs & conuitiis, nec offendũtur, quia nihil aliud quam ſalutem hominis ægroti quærunt, licet faciẽtis indecora (quoniam ſæpe lacerant medicorum veſtes) nec ideo à cura deſiſtunt, Sic cõcionato licet mala perpetiatur ab auditoribus, &c. *Ibidem.*

Sicut abſurdiſſimum eſt, ſi de puellis noſtris quotidie à ſcholis redeuntibus petentes, quid amplius diſcendo profecerint (non enim ſineremus eos fortuitò, & abſq; utilitate in ludum ire niſi fructum inde conſecuturos viderẽ

mus.) Quid nos qui iuſtam ætatem habemus, in ſcholis ſpiritualibus ſumus, niſi nihil lucri ceperimus animarũ. *Idem, hom. 32.*

Quemadmodum pictores modo hos, modo illos colores abraſis prioribus imponunt, facturi formoſam imaginem. Sic & concionator, nunc de cœlo, nunc de gehenna differit. *Ibidem.*

Sicut medici, qui nõ uno curationis modo vtũtur, ſed cum viderint in primis remediis non eſſe depreſſum morbum alia atque alia rurſus excogitant, ita multis medendi generibus utatur animarum medicus. *Ibidem.*

Sicuti moris eſt medicorum, quamuis uident morbos eſſe grauiores, quàm ut arte curari poſſint, non omittũt tñ officium ſuum: ſed oẽm artem ſuam proferunt, an fortè poſſint ęgrum vel longo tempore reparare, ut ſi tñ nihil profecerint, maiorẽ habeant excuſationem: itidem cõcionator nihil prætermittit qđ ſui officij eſt. *Idẽ ho. 45.*

Nemo profecto gentilis eſſet, ſi nos vt oportet, Chriſtiani eſſe curaremus: ſi Dei monitis ac ſcitis obtẽperaremus: ſi iniurias perpeſſi, vicem non referremus: ſi maledictis laceſſiti benediceremus: ſi ꝑ malis bona redderemus. Nemo ita eſſet fera belua, ut nõ ſtatim ad ueræ religionis cultum accurreret, ſi uideret hęc ab omnibus fieri. Atque ut diſcas ita eſſe, unus profectò erat Paulus, & tã multos ad Dei attraxit notitiam. Si omnes eſſemus huiuſmodi, quos terrarum orbes attrahere & ipſi poſſemus? Etenim plures Chriſtiani quam gentiles ſunt. Nempe in reliquis artibus centum ſimul pueros vnus docere ſufficeret. Hic autem cum plurimi magiſtri ſint, atque ideò diſcipuli lõge plures eſſe deberent nullus tamen accedit, nullus attrahitur. Quippe diſcipuli ſemper doctorum uitã intuẽtur. At ſi quidem viderint nos eadem quoque ſecũ appetere quando illi Chriſtianam religionem poterũt admirari ? *Idem ho. 10. in 1. Timoth.*

Aſſiduè in eam paſtores cõſueſcunt partem ſuas oues diuertere, qua gramen altius dentiusq; intuentur: atque inde prius non abigunt, quàm omne grex cõtuderit. Hos & ipſi ſectantes quartam iam diem hinc ad pœnitentiæ modum hunc paſcimus gregem, neque vel hodie digredi para-

paramus:loco.n.pabuli vtilitatis multũ meſſe video permultumq; fructum, ſimul permultamq; lætitiã neq; arborum comæ pro pecorum tuguriis factæ, meridie per æſtũ tã oues reficiunt, optabilem atq; utilẽ exhibentes vmbrã, multaq; ſuadentes cum uoluptate, quã ſacrarũ ſcripturarum lectio afflictas angore aĩas, ærumniſq; implicatas ſolatur, explicat, ſimulque recreat. *Idem hom.4. de pœnitentia.*

Agricola cum poſt multos labores & ærumnas ſterilẽ videt agrum, neque digna laboribus mercede reſpondentem, nõ pari alacritate illum ſeminat & colit. Et medicus quoq; videns infirmũ ſuis præceptis non obtẽperare, ſed vacantem quotidie his, quæ morbũ increſcere faciũt, ſæpenumero in ſua illũ ægritudine relinquit, vt experiẽtia ipſa vtatur magiſtra. Similiter & q. diſciplinas pueros docent, videntes illos priora reſpuere, & abijcere eorum quæ ante docta ſunt memoriã, ſæpe auerſantur, ſic negligentiam eorũ correcturi, & ad maius ſtudium reducturi. Veruntamen agricola tardus quidem fit, quia videt damnũ ſuũ maius fieri, vtpote qui laborem & ſumptus ferat, fructibus deſtituatur. Medicus autem nõ immeritò ægrũ ſæpe relinquit: corpus enim eſt quod curatur, & propter hoc dimittit, ut doloris acceſſio morbum ſentiri faciat & ſic tandem medicinã nõ reſpuat. Magiſter autem ludi, vtiliter nonnunquã plagis pueros erudit. Verùm nos hodie præcellẽtes illos omnes, hoc agemus ut paternũ erga noſtros amorem declaremus, & doceamus ſi illa negligentia manſerint, eos inde maiorem cõdemnationis cauſam habituros. Agricola quidem non pari alacritate ſeminat, cogitans ſumptus hactenus fuiſſe inutiles: nos autem ad hac cura liberi ſimus. Nã licet iacto ſpirituali ſemine, ob auditorum ignauiam fructum non capiamus, perfecta tamen nobis futura merces. *Idem hom.41. in Geneſin.*

Agricolæ ſtudioſiores larga terræ ſemina concredũt, quam craſſam & pinguem vident: & magnam continuò diligentiam adhibentes, quotidie conſiderant num fortè alicubi ſit quod ſegeti nocere, & laborem ipſorum quẽ habuerunt inutilem facere poſſit. Simili modo & concionatores, ſpirituale deſiderium auditorum vidẽtes, operã dant ut quotidie ſententias quaſdã diuinæ ſcripturæ, eo-

rum menti inferant, quibus detegantur ea quæ ſpirituali ſemini nociua eſſe poſſint: ne forte nocumentis & inſidijs eorum, qui præter eccleſiaſtica placita, ſuorũ capitũ figmenta introducere tentant, ſana doctrina intercipiatur, & turbet. *Idem hom. 9. in Geneſin.*

Quemadmodum pictores modo hos, modo illos colores, abraſis prioribus imponunt, facturi formoſam imaginem: Sic concionatorem nunc de cœlo, nunc de inferno, nec ſemel ſed iterum atque iterum dicere oportet. *Idem hom. 31. in Matthæum.*

Sicut qui retia iactat in aquam, neſcit quos piſces cõpræhenſurus eſt, ſed quos Deus illi tranſmiſerit, illi intrant in retia: Sic & doctor quãdo diuini ſermonis retia ſuper populum iactat, neſcit qui ſunt acceſſuri ad Deũ, ſed quoſcunque Deus excitauerit, illi adhærent doctrinæ. *Idem hom. 7. operis imperfecti.*

Omnis artifex ſecundum profeſſionẽ ſuã opportunitatem operis videns, gaudet. Carpentarius ſi uiderit arborem bonam, concupiſcit præſcindere eam ad opus ſui artificij. Agricola ſi viderit terram pinguem deſiderat eã arare. Et quid dico de rationabilibus hominibus? Ipſe irrationalis equus de ſtabulo exiliens, ſi viderit campos patentes, rapit frenum & excitatur ad curſum: Sic & Dominus videns magnam congregationem populi, excitatus eſt ad docendum: Sic & omnis ſacerdos, ſi viderit eccleſiã plenam, gaudet animus eius, & delectatur vt doceat. *Idem hom. 9. operis imperfecti.*

Sicut gaudet medicus, quando eum multitudo ægrotantium perſequitur. Sicut lætatur rex, quando eum magni exercitus manus armata circundat: Sic exultat ſacerdos, quando eũ audientium populus magnus circundat. *Idem hom. 21.*

Teſtimoniũ ſtudioſi agricolæ eſt meſſis fœcunda, aſſidui aũt doctoris documentũ eccleſia plena. *Idem hom. 36.*

Non eadẽ conditione qua agricolæ verbi diuini ſunt præceptores. Si quidẽ illi poſt annuos ſudores, miſeramque & laborioſam vitam, ſi quando terra operis in ſe impenſis nõ reſpondeat, alius eius nemo damnũ inſtaurare poteſt, ſed pudibundus ac triſtis, domum ab area ad vxorem

rem liberosq; reuertens, à quo longi laboris mercedem petat, habet neminem: At in nobis huiuſmodi nihil vſu venit, ſed culta licet terra fructum non afferat, Dñs bona nos ſpe dimiſſos non fruſtratur ſecundũ ſuũ quemq; laborẽ, non ſecundum euentum remunerans. Si fortè, ait, audiant, animam tuam prædicans liberaſti, etiamſi nemo attendat. *Idem hom. 12. in Ioannem.*

Dictorum repetitio doctrinam in animabus bene ſtabilit. Sicut lanas quæ ſubinde in tincturas immerguntur, crebra tinctio profundius operationẽ recipere fecit: ita opus eſt ut animæ noſtræ continuò in diuinos ſermones intingantur, vt abluamur à veteri opprobrio, induamur autem nouam pulchritudinem. Enim verò lanæ illæ cũ tinguntur, naturæ ſuæ nomen amittunt, & tincturæ nomen accipiunt Et non ultra vocas lanam, ſed purpuram vel coccinum. *Idem hom. de fide, & lege naturæ.*

Noſtis & vos quod ne vna quidem eccleſia, mihi communicauerit in ratione dandi & accipiendi, niſi vos ſoli. Communicarũt in ratione dandi carnalia & accipiẽdi ſpiritalia. Quemadmodum namq; vendentes & ementes communicant alternis quæ alius alij viciſſim rependit (hoc enim eſt communicatio) ita & hic. Non eſt. n. mercatura iſta & negociatione quicquam lucro ſuis: nam ſit quidem in terra, conſummatur vero in cœlo. *Idem hom. 15. ad Philippen.* *Philip. 4*

Si cũ medici corporum, charos noſtros deſperauerint, eos tñ oramus, ne curare omittant: ſed vſq; ad extremã reſpirationẽ omnẽ artis adhibeant diligentiã: non multò magis eadẽ in nobis vtemur diligentia? Fortaſſis. n. poſtquã ad ipſas inferni ianuas, ipſaq; nequitiæ peruenerit limina, reſpicere quis poterit & recreari, & cõualeſcere atq; capeſcere æternã vitam. Quã multi. n. cũ ſæpius ſpiritale auditorium frequentarent, nullumq; eorũ q̃ dicerentur perciperent ſenſum, repẽte unico doctoris verbo conuerſi ſunt? imo non vnico illo. Et ſi. n. nullũ præteriti ſtudij perceperant ſenſum, lucrati tñ ſunt, fructumq; ſuę perſeuerantiæ repente oſtenderunt. Nã ſicut arbor cum plures ictus acceperit, & vno poſtmodũ repẽte corruerit non vni illi tm̃, ſed cæteris pariter imputat q̃d ille animaduertit qui radicẽ intuetur. Qui enim ex alto conſpicit,

ſpicit,nihil tale valet cōſpicari:ita & hic. Et medici ſæpe plurimi,cum plurima medicamenta ægroto obtuliſſent, nihil profecerant, cum demum repente quiſpiam accedens totum perfecerit,non eſt tantum munus illius, qui poſtremus acceſſit, verum illorū etiam qui remedia priores morbo adhibuerunt: ita ſi quis poſt diutinam multorum admonitionem,de repente ad nouiſſimi vnius cuiuſpiam correptionem reſipiſcat,non poſtremo,ſed prioribus acceptum referendum eſt. *Idem hom. 5. in 2. Timot.*

Luc. 7. *Cantauimus vobis & non ſaltaſtis*, id eſt annunciauimus vobis regni cęleſtis gaudium, & minimè corda veſtra motu quodam alacritatis exultāt. *Lamentauimus vobis, & non planxiſtis*, id eſt, pręedicauimus vobis triſte iudicium, & ſenſus veſtri ad pęnitentiam in lachrymas non prorumpūt. Sicut.n.corporaliter qui ſaltat,nūc in aere ſuſpenditur, nunc ad altiora iactatur,nunc alternis ſaltationibus loca diuerſa colluſtrat:Ita & qui ſpiritualiter ſaltat, interueniente fide,modo in aeris ſublimitatem erigitur: modo ad ſyderum cogitationem,ſaltibus paradiſum cœlumq; colluſtrat.Et ſicut q corporaliter ſaltat volubilitate mēbrorū ſe exercens,gyrum ſibi ſaltationis acquirit:Ita qui ſpiritualiter ſaltat,fidei alacritate ſemper mouens, gyrū ſibi totius orbis aſſumit.Solent autem homines ſicut mos eſt,in votis ſuis,hoc eſt in nuptijs præcipuè ſaltare vel canere,vnde nos habemus votiuas nuptias, in quibus ſaltare vel canere debemus. Qui habet ſponſam ſponſus eſt, propter has nuptias nos ſaltare conuenit. Si quidem & Dauid rex pariter & propheta,dum multa cecinerit,ante arcā teſtamenti ét ſaltaſſe dicatur,elatus.n. gaudio, in ſaltationem prorupit. *Idem ſermone. 82. de defectione lunæ.*

Sicut apes de diuinarum ſcripturarū floſculis, ſuauia mella conficiunt, & quicquid ad medicinam pertinet animarum,oris ſui arte componunt: & ſicut apes caſtitatem corporis præferunt,cibum vitæ cęleſtis exhibent, aculeū legis exercent,puri ad ſanctificationē,ſuaues ad refectionem,ſeueri ad vltionem. Apibus planè comparādi ſunt, qui velut alueario quodam,gratiam matris eccleſiæ continent,in qua diuerſorū meritorum cellulas, dulciſſimis prædicationibus cōponētes,de vno ſaluatoris examine

tyrannorum

tyrannorum examina multa producunt. *Idem ſerm.* 83.

Sicut malignus ſuaſor peccati etiamſi nõ perſuaſerit, merito pœnam deceptoris incurrit: Ita fidelis iuſtitiæ p̄dicator etiamſi ab omnib. reſpuatᷣ, abſit ut apud Deũ ſui officij mercede fraudetᷣ. Res.n. certa fit ad incertã. Incertũ dico non præmiũ facientis ſed aĩum audientis. Incertũ eſt nobis vtrũ aſſenſurus ſit cui p̄dicatᷣ veritas, ſed certũ eſt talib. veritatẽ p̄dicari oportere, at certũ eſt fideliter eã prædicantib. retributionẽ manere, ſiue ſuſcipiatur, ſiue ſpernatᷣ, ſiue ẽt propterea quælibet aduerſa patiãtur. Dñs nõ ſuos certos fecit Apoſtolos an eſſent eorũ pacem ſuſcepturi, qb. eã prædicarent, certos tñ fecit vt eã ſine cunctatione prædicarẽt. *Aug. lib. 1. contra Creſconium, cap. 5.*

Fluuius dum per alueum defluit, ſi valles concauas ex latere cõtingit, in eas protinus ſui impetus curſum diuertit, cumq; illas ſufficienter impleuerit, rupẽte ſe in alueũ refundit: Sic diuini verbi tractator eſſe debet, vt cũ de re aliqua diſſerit, ſi fortaſſe iuxta poſitam occaſionem congruæ ædificationis inuenerit, quaſi ad vicinam vallẽ linguæ vndas intorqueat, & cum ſubiectæ inſtructionis cãpum ſufficienter infuderit, ad ſermonis propoſiti alueũ recurrat. *Greg. in præfatione moralium in Iob.*

Gallo ſimilis eſt prædicator, qui inter tenebras vitæ p̄ſentis ſtudet venturam lucem prædicando quaſi cantando nũciare. Dicit.n. *Nox præceſſit, dies autem appropinquauit.* *Rom.* 13.
Intelligẽtiam gallus accepit, ut prius nocturni temporis horas diſcutiat, & tunc demum voces excitationis emittat, q̄a ſanctus p̄dicator in auditorib ſuis, prius qualitatẽ vitæ conſiderat, & tunc demum ad audiendum congruã vocem prædicationis format: Quaſi enim noctis horas diſcernere, eſt peccatorum merita diiudicare. Quaſi noctis horas diſcernere, eſt actionum tenebras, aperta increpationis voce corripere. Gallo intelligẽtia datur, q̄a doctori veritatis, uirtus diſcretionis vt nouerit quibus, quid, qñ, quomodo inferat, diuinitus miniſtratur, non.n. vna eademq; omnibus exhortatio conuenit. Sepè enim quæ alijs officiunt, alijs proſunt. Plerunq; herbę q̄ hęc animalia reficiunt, alia occiduat, & lenis ſibilus equos mitigat, catulos inſtigat;. Et medicina q̄ huic morbum imminuit

alteri vires iungit. Et panis qui vitam fortium roborat, paruulorũ necat. Pro qualitate igitur audientium, formari debet ſermo doctorum Quid ſunt intentæ mentes auditorũ, niſi quaſi quædã in cythara tenſiones ſtratę chordarum? quas tangendi artifex, vt non ſibimetipſis diſſimile canticũ faciant, pulſat, & idcirco chordæ conſonã modulationé reddent, quia vno quidem plectro, ſed impulſu feriuntur. Vnde & doctor quiſq; ut in vna cunctos virtute charitatis ædificet, ex una doctrina nõ una eademq; exhortatione tangere corda audientiũ dēt. Gallus cũ edere cantus parat, prius alas ſolerterexcutit, & ſemetipſum feriens vigilantiorem reddit: Ita prædicatores cum verbum prædicationis monent, prius ſe in ſanctis actionib. exercent, ne in ſemetipſis torpentes opere, alios excitēt, voce, ſed ante ſe per ſublimia facta excutiunt & tunc ad bene agendum alios ſollicitos reddunt. Prius ſua punire fletib. curant & tunc quæ aliorum ſunt punienda denũciant. Prius alis inſonant, quam cantus emittant, quando antequam verba exhortationis proferant, omne qđ locuturi ſunt, operibus clamant, *Idem lib.* 30. *Moralium cap.* 5.

Admonendi ſunt quos ab officio ꝑdicationis imperfectio & ætas prohibet & tamen præcipitatio impellit, quod pulli auium ſi ante pennarum perfectionem volarę appetant, unde ire in alta cupiunt, inde in ima merguńt, quodquę ſtructuris recentib. nec dum ſolidatis, ſi tignorum pondus ſuperponitur, non habitaculum, ſed ruina fabricatur, quodque conceptas ſoboles, ſi priuſquã plenè formentur, proferant fœminæ, nequaquam domos, ſed tumulos repleri. *Idem, 3. parte paſtoralis cap.* 26.

Aethiops in balneum niger intrat, niger egreditur, balneator nummos accipit: ita concionator ſi nihil profecerint auditores. *Idem epiſt* 101,

Canibus & venatoribus plerunque contingit, à beſtia quam aggreſſi erant, deſiſtere & ſequi aliam quæ inopinantibus fortè occurret: ita nos ad id quod intermiſimus reuerſuri. *Bernardus, ſerm.* 16. *in cantica.*

Vt poma immatura quæ vento decutiuntur, nec ſuauitatē habeant, nec ſtomacho ꝓſunt, ſed q̃ ſunt matura & manu collecta, hæc grata & ſuauia ſũt, hic huiuſmodi

conciones,

Conciones, quæ humani fauoris gratia hſi r, quæ ante tps viuente decidunt, ne dulcedinem habent ſpirituale̅, nec vtilitatem mentibus afferu̅t: atque ſunt tpe opportuno ex ſacris literis collectæ & ad Dei honore̅ diſpoſitæ, hæ laudabiles ſunt & ſuaues & ſalubres. Nec ſatis eſt diuinas plegere ſcripturas, ſed oportet iuxta illas uitã degere & poſtea co̅cionari, & no̅ ſemper tacere. Si. n. ſacerdotibus Dianæ q̃ gentes abſque fide inter falſoru̅ numinu̅ vanitates numerarunt, tria tpa erant co̅ſtituta, ut ex antiquorum monimentis conſtare uidemus, primu̅ in quo ſapientiam diſcerent, & uirtutes, alteru̅ in quo eas exercerent, tertium in quo alios inſtruerent, quid facie̅du̅ ce̅ſes Euangelicis concionatoribus qui debent eſſe admirabili ſapientia prædití, inſigni vitæ puritate ornati, & in magna authoritate conſtituti? *Pintus in Ezechiel. cap.* 32.

Vt lucerna vna alteram incendere non pòt, ſi illa fuerit extincta: Sic concionator alios non inflammabit amore diuino, ſi ille fuerit lumine eiuſdem amore deſtitutus. Non tamen me fugit fieri poſſe vt Deus per vnu̅ flagitioſum concionatore̅ ſi velit, peccatores conuertat. Nam vt herus per famulu̅ iniquum bonã aliq̃n porrigit eleemoſynam: ſic Deus miniſterio ſcelerati hominis pòt ad ſe impios allicere. Nihilominus tñ det operam vt careat oĩ vitio, & uitia uituperet. Forcipes & emunctoria q̃ erant in templo Salomonis quibus lampades emungebantur, ex auro erant puriſſimo, ad ſignificandã eorum puritate̅ qui aliorum munditias purgare tenentur. *Ibidem.*

Vide Doctor, Paſtor.

CONFESSIO PECCATORVM.

OMnino in peccatorum confeſsione eade̅ ro̅ eſt quę e̅t in apertione uitiorum corporis. Vt igitur vitia corporis nequaquã quibuſuis temere homines aperiu̅t, ſed his tantummodo, qui rationem qua ea curanda ſint, teneant: eodem modo e̅t peccatoru̅ confeſsio fieri debet apud eos uidelicet, qui ea poſsint curare: conſentaneum in modu̅ illi, quod ſcriptu̅ eſt, Vos qui firmiores eſtis, imbecillitates infirmoru̅ portare. Hoc eſt, tollite diligentia

& cura ueſtra. *Baſilius in regulis breuioribus interrogat. 229.*

In humanis iudiciis ſi quis uel ante accuſationem faci nus confiteretur, quamuis apud humanum iudicē, ſentē ţiam oīno in caput ſuū accerſeret: At miſericordis Dei & animarū noſtrarū medici, tanta bonitas eſt & clemen tia, ut ſi aduerſariū, diabolum dico, qui in illo die ob fa ciem noſtram ſtabit, in hac iam uita priuſquam tribunal ingrediamur, peccata cōfeſſi, præuerterimus, noſtri ipſo rū accuſatores facti, in iuſtorū catalogo numerabimur, nedū à peccatis liberabimur. *Chryſoſt. hom. 20. in Geneſin.*

In externis iudiciis poſt confeſſionē cōfuſio & pęna: in diuino, virt⁹, iuſtitia, merces & abſolutio, idcircò pſal tes ſuſpirās iſtud ipſum, ne qs veritus pœnam poſt con-

Pſ. 117. feſſionem neget peccata, *Confitemini*, ait, *Domino, quoniam bonus: quoniam in ſæculum miſericordia eius.* Et Propheta; *Dic tu prior iniquitates tuas ut iuſtificeris.* Quis confunditur con fiteri peccata, ut ſoluat peccata? num propter hoc iubet Deus confiteri te, ut hominum more puniat te? Non ut puniat, ſed ut ignoſcat. I*dem ſerm. de pænitentia & confeſſio-ne, & hom. 3. de Ozia. & hom. 7. in acta Apoſtolorum.*

Imperatorem dum quæ facta ſunt, læſus audierit, ta-men timemus omnes & tremimus: Deus verò quotidie contumelias in ſe factas audit, & nemo conuertitur: & hic cum ſit tam clemens & mitis, illi interim peccatū di-cere ſufficit, & crimen ſoluitur. In hominibus penitus contrarium. Cum peccatores factū confeſſi fuerint, tunc magis puniuntur quod & nunc factum eſt, & adhuc ta-men timemus. *Idem hom. 3. ad popu. Antioch.*

Luc. 17. Ex alienigenis iudicibus, ſi quis cui captorū latronum furumve diceret vt peccata fateretur, & à pęna dimitte-reē, omni certè hoc promptitudinē ſuſciperet, ſalutis cu piditate pudorem contemnens. Hic verò nō id fit, ſed & peccata tamē Deus dimittit: nec ea cogit pſentibus aliis enunciare. Id unum modo exigit ut peccator remiſſio-ne fruens, doni magnitudinem diſcat. I*bidem hom. 21.*

Cum feceritis omnia, dicite nos inutiles, ait Dominus. Dic, ne metuas, non ex tuo iudicio fero ſentētiam, ſic & aliàs lo-quitur, dic tu prior iniquitates tuas vt iuſtificeris. In mū danis quidem atque forēſibus iudiciis, poſt accuſationē

& crimi-

& criminum confeſſioné reſtat mors: at apud diuinum tribunal poſt utramque corona: ſi tu te ipſum inutilem dixeris, ego te ut utilem coronabo. *Idem hom. 3. de Oſia.*

Sicut infirmus qui ipſe uenit ad medicum, ex parte iã ſanus eſt: Sic & ipſe peccator, qui uenit ad ſacerdoté & doctrinæ aut pœnitentiæ medicinam quærit, ex parte iã iuſtus eſt. *Idem hom. 8. operis imperf.*

Sicut hi qui habent intus incluſam eſcam indigeſtam, aut humoris uel phlegmatis ſtomacho grauiter & moleſtè imminentia, ſi uomuerint, releuantur: Ita etiam hi q peccauerunt, ſi quidem occultant & retinét intrà ſe peccatum, intrinſecus vrgentur, & propemodum ſuffocantur à phlegmate uel humore peccati. Si autem ipſi ſui accuſator fiat, dum accuſat ſemetipſum, & cõfitetur, ſimul euomit & delictum, atq; omnem morbi digerit cauſam. *Origenes hom 2. in pſal. 37.*

Si frater tuus uulnus habeat in corpore quod uelit occultari, cum timet ſecari, nònne crudeliter à te ſileretur ac miſericorditer indicaretur? Quãtò ergo potius debes manifeſtare crimen, ne deterius putreſcat in corde? *Auguſtinus in regula clericorum.*

Vt quandiu opertum eſt vulnus, medicationem nullã admittit: Sic & delictum cum fuerit retectum, in lucem conuertitur. Non enim peccatum dixerim, ſed peccata patrantem. Nam caſtigatus cũ fuerit delinquẽs, & acrioribus uerbis increpatus, & pœnitudine ueniam cõſequetur: Nònne huius omnes purgatæ ſunt, & abolitæ, quas ante à peccatorum mole obduxerat, tenebræ? *Theophilactus in cap. 5. ad Epheſ.*

Sicut fumus præcedit incendium: Sic flammam fidei & charitatis præcedit peccatorum confeſsio. *Primaſius lib. 4. in Apocalypſin.*

In eadem ſimilitudine natum Ioãnem Baptiſtam poſſumus intelligere: quia ſicut per eius prophetiã legis ueteris conſummatio mõſtrabatur, & initium noui: Sic ueteris conſuetudinis malitiam debemus pleniter conſummare in uobis per confeſsionem & pœnitentiam uerã, ut incipiamus iterum noui eſſe, & boni in ſanctificatione. *Beda presbyter de verbis Hieremiæ.*

Confeſsionis ſacramentum uelut ſinus pacatiſsimus eſt in quo homines conſcientiæ religantur, ne à procellis abſorbeantur delictorum. Deiecta eriguntur, amiſſa reparantur, & quicquid munditiæ inundantibus tentationum procellis, aut operante malitia in nauim conſciētiæ perfuſum eſt reiicitur & purgatur. *Laurentius Iuſtinianus de diſciplina & perfectione monaſtica cap.* 19.

Machab. 4. Iudas Machabæus dixit: Ecce contriti ſunt inimici noſtri, aſcendamus nunc mundare ſancta & renouare. Ita ſpiritus contritus eſt de peccatis, cordis compunctione, antequam mundetur per confeſsionem noſtræ conſcientiæ, & per ſatisfactionem renouetur. *Gulielmus Peraldus, in ſumma virtutum & uitiorum.*

Quemadmodum ſunt nonnulli qui cum primum vident gladium rubigine aliqua affectum, illum ſtatim exacuunt, & perpoliunt, alij ſemel in anno, alij nũquam, niſi ſint in extrema neceſsitate cõſtituti, & tunc accidit ſæpe ut non poſſunt gladium è vagina educere, ex quo efficitur ut enſis cum vagina in ſterquilinium mittatur: Sic ſunt nonnulli, qui cum intelligunt amicam eſſe crimine aliquo contaminatam confeſtim ſe conferunt ad expolitorem, ut eam excolant & perpurgent, hoc eſt, ad confeſſarium, ad ſanctum pœnitentiæ ſacramentum, ubi anima expietur & perpoliatur. Præclare illi quidem, qui illicò ad confeſsionis lauacrũ confugiunt. Alij ſemel in anno, minus pij, Chriſtiani tamen. Alij nunquam niſi forte cum iam habent mortem in viſceribus conceptam *Pintus in Ezechielem cap.* 21.

Hęc confeſsio nunquam eſt intermittenda. Eſt enim quædam rationum ſupputatio, quæ accuratius à nobis exercenda eſt, quàm à mercatoribus ſuarum negociationum ratio ſolet. Meminerimus nos Dei eſſe villicos, noſtræque villicationis exactam reddendam eſſe rationem. Codex ergo rationum conſcribendus eſt. Hic codex conſcientia noſtra eſt. In hac peccata noſtra & magna & parua tanquam in libro ſcribēda ſunt, & ea etiam ſigillatim recenſenda, & animæ arrogantiam frangamus, & maior cautione in eadem poſt hæc incidamus, adhibeatur, *Iſidorus Clarius oratione.* 14. *tomo.* 1.

CON-

CONFIRMATIO.

QVid mihi prodeſt (ait hæreticus) poſt myſterium baptiſmi myſterium confirmationis? Quaſi non totũ de fonte ſuſcepimus, ſi poſt fontem adiectione noui generis indigimus. Reſpondet Melchiades, nõ ita dilectiſſimi, Imo ſicut exigit militaris ordo, vt cum Imperator quæcunque receperit in militum numerum, non ſolum ſignet receptum, ſed etiam armis competẽtibs inſtruat pugnaturum: ita in baptiſmo recipitur homo in militiam, & in cõfirmatione coarmatur ad pugnam. *Melchiades Papa diſtinct. 5. cano. de his de conſecratione.*

Vide Dei clementia.

CONSCIENTIA.

CVm perpetratur peccatum, & priuſquam perpetratur & poſtquàm perpetratum eſt, acerbus nobis imminet accuſator, maximè verò poſtquàm perpetratum fuerit. Nam in perpetrando ſcelere, quoniam voluptate ſummus ebrii, nõ perinde ſentimus. Cæterum ſimulatq; commiſſum eſt, ceperitq; finem, tum demũ extincta voluptate amarus pœnitentiæ ſtimulus ſuccedit, contrà quã accedere ſolet mulieribus parturientibus. Nam illis ante partum labor eſt ingens, grauiſq; nixus, diſſecantes eas dolore, poſt partum vero relaxatio: dolore ſimul cũ infante egrediente. Verùm hic non item ſed dũ parturimus cõcipimuſq; corruptos affectus, delectamur, gaudemuſq;. Cęterum vbi fuerimus enixi, malum illum puerũ peccatum, tũ cõſpecta fœditate partus, diſcruciamur grauius, quàm mulieres parturientes. *Chryſoſt. concione. 4. de Lazaro.*

Pater vbi ſemel, iterum ac tertiò decieſue filium increpauerit, ſi viderit incorrigibilem permanere, de ſperãs abdicat, expellit è familia, à cognatione reſecat, At non eodem modo conſcientia, ſed licet ſemel, licet iterum, licet ter, licet millies admonuerit, tuq uę non obtemperes, monebit iterum, nec deſiſtet vſq; ad ſuppremum halitũ ſiue domi, ſiue in biuiis, ſiue in mẽſa, ſiue in foro, ſiue in itinere, frequenter & in ſomnis, peccatorũ ſimulacra, ſpectra que repræſentat. *Idem.*

CONSCIENTIA BONA.

SIcut in conſpectu hominum gratioſa facta eſt facies pulchra: Sic in oculis Dei ſpecioſa eſt conſcientia mũda. *Chryſoſtomus hom.6.operis imperfecti.*

Sicut qui corporaliter oculos habet acutos, de longè ꝓſpicit ueniẽtẽ, an amicus eius eſt, an aduerſarius: Sic ꝗ mentem à peccatis habet mundam, de longè conſiderat, homo Dei eſt ille qui uenit, an homo diaboli. *Ibid.ho.24.*

Sicut ſi breuem ſcintillam in magnũ deieceris profundum, ſtatim extinxeris: Itidem & omnis triſtitiæ ſuperabundantia in bonam miſſa conſcientiam, extinguitur facilè. *Idem hom.25.de uia recta.*

Quemadmodum rerum uiſibilium pulchritudo, ſenſibilem oculũ, Sic mentem quoque puram rerum inuiſibilium cognitio ad ſe pertrahit. *Maximus lib.1.de charitate.*

Non effunditur ſine nubibus pluuia, neque ſine bona conſcientia Deo placere poſsibile eſt. *Marcus eremita, de his qui putant ex operibus iuſtificari.*

Vt uerus amor erga mulierem non deſiderat teſtẽ, ſed ſat habet, ſi clàm ea potiatur: ita uir ſapiens, recti conſciẽtia contentus: At qui fictè amant, oſtentant & iactant. *Plutarchus in moralibus.*

Vt nephẽthes herba, ab Homero prædicata, addita poculis, oẽm conuiuij triſtitiã diſcutit: Ita bona mens inſita nobis, oẽm uitæ ſolicitudinem abolet. *Ibidem moralibus.*

Vt loca grauia, etiam firmiſſimam ualetudinẽ tẽtant: Ita bonæ quoque menti, necdum adhuc perfectæ, & conualeſcenti, ſunt aliqua parum ſalubria. *Seneca lib.2.epiſtola.28.*

Conſcientia uerum & ſolidũ & duraturũ reddit teſtimonium, plurimum in illo Dei iudicio ualiturum: uitæ huius magna eſt magiſtra: & quemadmodum ſcitè ille dixit, murus aheneus, quo & tuti agimus inter innumera uitæ pericula, & ſecuri: nec ullus eſt tantus terror, qui illũ cõmoueat, eſt enim mẽte defixus Deo, illiq; fidit, uni, ac ei ſe nouit peculiari eſſe curæ, cui ſcit parere vniuerſa. *Ludouicus niues introductione ad ſapientiam capite vltimo.*

CON-

CONSCIENTIA MALA.

VT hominis ægri cum multis febribus aguntur, ſi in aquas ſemetipſos frigidas immerſerint, ad pręſens quidẽ aliquid videntur ſibi quæſiſſe ſolatij, multiplicatas verò corpori ſuo flammas febrium reparant: Ita & nos agimus cũ conſcientia ſtimulamur peccatorũ, & in eur y pũ nos, vel lacus contritos prauę intelligẽtiæ pcipitam⁹. *Chryſoſtomus lib.1. de cõpunctione cordis: & ho.15. ad Hebræos.*

Sicut qui carcerem habitant, capitis damnati, damnationem operientes & mortem, vel ſi delicijs abundè fruãtur, vitam longè agunt moleſtiorem, & anxiam: Sic qui improba conſcientia moleſtantur. *Idem Homil.22. De nequitia depulſa.*

Quemadmodum qui nocte illuni ambulant, tremunt, etiamſi nemo ſit qui terreat: Sic & qui peccant, non poſſunt confidente animo eſſe, etiamſi nemo ſit qui redarguat. *Idem apud Maximum ſermon.26.*

Ego arbitror, quòd ſicut in corpore, eſcæ abundantia & qualitas vel quantitas cibi cõtraria, febres generat, & febres diuerſi vel modi vel temporis, ſecũdum eam menſuram qua intemperies collecta materiam ſuggerit, ac fomitem febrium, quæ materię qualitas ex diuerſa intemperie cõgregata, cauſa vel acerbioris morbi vel prolixioris exiſtit: Ita anima cum multitudinem malorum operum, & abundantiam in ſe congregauerit peccatorum, competenti tempore omnis illa malorum congregatio cõcitatur ad ſupplicium, atque inflãmatur ad pęnas, cum mens ipſa vel conſcientia per diuinã virtutem omnia in memoriam recipiens, quorum in ſe ſigna quædam ac formas cum peccaret, expreſſerat, & ſingulorũ geſtorũ ſuorũ, quę vel fœdè ac turpiter geſſerat, uel etiam impiè cõmiſerat, hiſtoriam quãdã ſcelerũ ſuorũ ante oculos ſuos uidebit expoſitã. Tunc & ipſa conſcientia proprijs ſtimulis agitur atq; cõpũgitur, & ſui ipſa efficitur, accuſatrix & teſtis. Quod ita ſenſiſſe etiam Apoſtolũ Paulum puto, cum dicit: Inter ſe inuicem cogitationibus accuſantibus aut etiam defendẽtibus, in die cũ iudicabit Deus occulta

Rom.2. hominum ſecundum Euãgelium meum per Ieſum Chriſtum. *Pamphilus Martyr in Epiſtola de Origene.*

Quemadmodum vmbræ corpora: Sic peccata ſequuntur animas, & manifeſtas facinorum repræſentant imagines. *Baſilius, apud Antonium in Meliſſa, part. 1. ſermone 16.*

Vermis qui non morietur, & ignis qui non extinguetur à pleriſq; conſcientia accipitur peccatorũ, quæ torqueat in ſupplicijs cõſtitutos: quare uitio ſuo atque peccato ceciderint electorũ bono iuxta illud quod dicitur, *Verſatus ſum in miſeria, dum infigitur mihi ſpina.* Et in prouerbiis: *Tinea oſſium cor intelligens.* Et iterum ſub obelo. Sicut tinea veſtimentum, & vermis lignum: ſic mœror excruciat cor uiri. *Hieronymus in cap. 66. Eſaiæ.*

Riuus quà fluit terram cauat: ſic decurſus temporaliũ, conſcientiã rodit. Si poteſt torrens in ægros excurrere ſine læſione ſatorum: & tu te poſſe iſta ſine mentis vulnere tractare confidis? Quotidianas expenſas quotidiano reciprocamus ſcrutinio, & innumera Dñici gregis detrimẽta neſcimus: de pretio eſcarum, & numero panum, cũ miniſtris quotidiana diſcuſſio eſt: rata admodũ celebratur collatio cum presbyteris, de peccatis populorum. Cadit aſina, & eſt qui ſubleuet eam: perit anima, & nemo qui reputet. Sic optimi æſtimatores, rerum, qui magnam de minimis, paruã vel nullã de maximis curam gerant. *Bernardus lib. 4. de conſideratione, ad Eugenium.*

Quemadmodum vlcus vel vulnus cicatricem relinq̃t in corpore, doloris iudicium: Sic conſcientia malefacti, notas facti in animo relinq̃t. *Plutarchus de animi tranquillitate, meminit Stobæus ſermone 22.*

Vt qui vlceribus horrẽt, moroſiſſimè omnem tactum reformidant ac refugiunt: Sic qui ſibi malè conſcij ſunt, vbiq; prompta laborant ſuſpicione. *Ibid. in Apophth. 231.*

Quemadmodum in lignis & plãtis, ſi quando exeſum videmus, reliquiam de cætero repudiamus partem: Sic & in homine cũ cor perierit, in caſſum eſt inde reliqua corporis ſanitas Auriga periit, fractus deiectus eſt, in vanum in poſterum equi currunt. *Chryſoſtomus homelia octaua de pœnitentia.*

CON-

CONSILIVM.

VT Perillus, qui Phalaridi taurum donauit æneum, ſuo periit inuento: Sic aliquoties malum cõſilium in caput authoris redundat. *Plinius lib. 34. cap. 8.*

Velut ſi qui laborat hepatit vitio, medico oſtendat vngues exulceratos, ineptè faciat: Ita qui grauibus laborãs malis de nugis conſulat amicum. *Plutarchus in moralibus.*

Ex omni genere curioſitas hominum ſigna collegit inſtantis tempeſtatis: At multo magis conueniebat hac vti diligentia in conſultationibus, vt obſeruatis experimentis coniiciant, quid malorum ex vnoquoque perperã inſtituto conſequatur. *Idem.*

Vt lamiæ domi cæcutientes, foris nihil non vidẽt: Ita quidam in alienis negotiis plus ſatis occulati, in ſuis parum proſpiciunt. *Idem:*

Si fœmina inter aues ſaliat fœminam, naſcuntur quidem oua, ſed ex quibus nihil naſcatur: Ita conſilium qđ animo conceperis non accedente ratione, friuolum eſt, & inutile. *Ibidem.*

Vt Apion Homerum ex inferis euocatum, nihil aliud interrogauit, quam quibus parentibus genitus eſſet: Sic quidam grauiſſimorum uirorum concilio cõuocato, de meris nugis conſulunt. *Idem.*

Qualis eſt ciuitas cuius diruta ſunt mœnia: Talis eſt vir qui non omnia cum conſilio agit. *Antonius monachus in Meliſſa parte prima, ſermo. 11.*

CONSVETVDO.

QVemadmodum cibis dulcibus delectamur eos pluris facientes, propter lenitatẽ uoluptatis, nos autẽ curant & ſanant amara, quia ſenſum exaſperãt, ſed eos qui ſunt imbecillo ſtomacho, confirmat medicamentorum acrimonia: Sic delectat & iucundo quodam ſenſu titillat donſuetudo: Sed illa quidem, in barathrum deturbat conſuetudo, in cœlum ducit veritas; quæ aſpera quidem primum eſt, ſed bona puerorum educatrix. Neque verò ea eſt aditu difficilis, neque eiuſmodi, vt ſit eam ac-

cipere difficilè, ſed eſt proximè in domibus noſtris, vt dicit Moſes, in tribus noſtris degens partibus, manibus, ore & corde. *Clemens Alexand. ad gentes.*

Fiat primum pax animæ & cordis cũ præcepto Dei, vt aduerſus conſuetudinem corporis, & fragilitatẽ duo ſint uictores, præceptũ Dei & conſenſus tuus Caſus talis eſt: Medicus, ægrotus, & ægritudo: Si iſte ægrotus ſe cũ ęgritudine dederit, uincitur medicus, efficiuntur duo aduerſus unũ, atq; ſuperatur medicus. Si ergo ęgrotus cum medico ſe dederit, vincitur infirmitas Medicus Chriſtus eſt, ęgroti non ſumus, ægritudinis morbus cõſuetudo peccati eſt. Iam qui ex parte renunciat ſeculo, quamuis viuat in ſæculo, attendat cui debeat adhęrere, vtrũ morbo an medico. Si medico non inhæſerit, laborat medicus. Ideo vobis in ſæculo euãgeliũ dicit & clamat: *Eſto conſentiens aduerſario tuo, dum es cum illo in via.* Nõ nos docet ut ſimus cõſentientes aduerſario noſtro diabolo, ſed docet ut cõſentientes ſimus aduerſario pręcepto diuino qđ aduerſatur malis noſtris & aduerſatur conſuetudini noſtræ, aduerſatur iniquitatibus noſtris. Cũ conſentimus aduerſario noſtro, id eſt p̃cepto diuino, ſuperatur morbus: ſi conſentimus, facti ſumus cõcordes p̃cepto Dei, & accipimꝰ quaſi iugũ Dei. *Nouatus catholicꝰ de humilitate et obediẽtia ſeruãda.*

Planta nuper inſita facilius euellitur, diuturniorè autem mora, profundius actis radicibus, multo labore opus eſt, ut euellatur. Et ædificium nuper compactũ facilè, tẽpore autem conſolidatum difficilè diruitur. Et fera quę diutius alicubi moram traxerit, ægrè capitur. Sic & bona & mala quàm diutius in nobis immorantur, vehemẽtiora fiunt. Igitur qui nondum vitijs ſe ſubdiderunt, his ego ne capiantur ſuadeo, facilius namque caſum cauere poſſumus, quàm poſt caſum reſergere. *Chryſoſtomus hom.* 11. *in* 1. *Cor. & hom.* 80. *ad popu. Antiochenum.*

Anima quæ ſemel peccatum guſtauit, & neq; dolore nec pœnitentia eius tangitur, negligẽtia ſua facit, ut ſemper morbi creſcat, acceſſio. Et quemadmodum in materiam recentem cadens ſcintilla ſtatim tactam accẽdit, neque ſubſiſtit, donec quòd reliquum eſt, paſcatur, & quantò plura comprehendit flammas tantò maiores vires ad

conſ-

conſumenda alia concipit, capiturq; edacitate lignorum quæ conſumuntur, ſi quid reliquum quod & ipſum conſumendum, & iterum alia conſumi ſemper fortius ſe armante incendio. Sic & natura peccati, vbi cogitationes animi inuaſerit, & nemo eſt qui malum extinguat, procedens vlterius peior ſemper fit magiſq; ac magis indomita: Et ideò poſteriora peccata fermè priorib. ſunt grauiora. Accedit ad hæc quòd omnia poſterioribus peccatis ad maiorem ſemper deſipientiam & inconſideratione͂ vergit viribuſq; deſtituitur. In hunc modum plurimi, q͂a priorem flammam non reſtinxerunt, in omne peccatoru͂ genus incidere, *Idem contra gentiles & hom. 22. ad populum Antiochenum.*

Qui diu in vinculis fuerunt, cum ſoluunt͂ tñ claudicat͂ adhuc, nec ingredi poſſunt: Ita diu vitijs aſſueti, etiam cùm ea deſerunt, quædam retinent veſtigia. *Plutarchus in Moralibus.*

Vt qui thus tundunt, etiamſi purgentur, tñ odorem in multum tempus referunt: Ita animus diu diuerſatus in honeſtis negocijs diu ſeruabit iucundam memoriã: qua fretus contemnet eos, qui vitam vt miſeram deplorant. *Ibidem.*

Vt liber poſt lituras iterum infectus non facilè emaculatur quòd altius imbiberit atramentum: Ita animus ſæpè in eadem relapſus vitia. *Ibidem.*

Vt mendũ qđ induruit, ac diutius inhæſit, difficilè tollitur: Ita uitia inueterata non facilè corriguntur. *Ibidem.*

Scio ego ꝙ canes rectè induſtrieq; inſtituti, ſi dimittuntur, ſtatim requirunt veſtigia: neq; ſi omnes reuocent, illa vnquam relinquunt: neq; ſi multæ vndique voces inſonent, multique odores ex fructibus & floribus contexantur, magnaq; hominum atq; aliorum animaliũ multitudo appareat, veſtigiaque equorum & bouũ ouiumq; neque tamen vident quicquam horum, neque ſentiunt quicquam, ſed illis omiſſis vndique colligunt veſtigia, & illa ſequuntur, donec inuenient ſuſcitentque leporem, & poſt hæc inſtant perſequendo per quaſcunque tande͂ fugiat regiones, & neque campus, neque via, neque valde aſpera, neque hiatus, neq; riuus illa prohibet, etiamſi

lepus

lepus varios quidem curſus faciat, & conetur decipere. Cæterũ canes indoctæ & ineruditæ, quæ tardè ſentiunt veſtigia, citò autem deficiunt, ſi quando aliunde acciderit rumor, ſiue canum latratus, ſiue hominum viatorum aut paſtorum vox, ſtatim ex veſtigijs ſurſum reſpiciunt illucq́ue feruntur. Horum autem omnium cauſa eſt conſuetudo. Similiter verò & animũ aſſuefacere oporteret, ne quando exorbitaret, neque recederet ab opere ad officium pertinente. Quod ſi non fit, difficile ad omnia ſuperare & recte quicquam cõficere, ne in quiete quidem & ſolitudinibus. *Dion Oratione.20. De pulchritudine.*

Iuméta quorum in aſpero indurata eſt vngula, quamlibet patiũtur viam: in paluſtri paſcuo ſaginata, citò ſubteruntur: Sic animus duris rebus aſſuetus, minus offenditur. *Seneca.*

Vt in loco peſtilenti quoque qui aſſueuere, durant: Ita incommoda parum lædunt aſſuetos. *Plinius lib.18.cap.5.*

Gypſum etiamſi induruit, tamen tundi rurſum, & in farinam reſolui poteſt: Simulatq́ue ſemel induruit, adoleſcentis ingenium, refingi non poteſt. *Idem.*

In naſſam facillis illapſus eſt, ſed exitus difficilis: Sic decliue inter in vitia, reditus ad meliorem frugem nó perinde facilis. *Idem.*

Vt Mithridati quotidie ſumenti venenum, conſuetudine factum eſt innoxium: Ita mala quibus aſſueueris, nõ offendunt. *Idem.*

CONVIVIVM.

Plurimi dicũt oportere ſe in cõuiuio relaxare, & quæ ſunt ſeria in auroram differre: Ego autẽ cenſeo, tunc maximè rationem eſſe in conuiuium adducendam. Quẽadmodum nemo qui ſapit, æquum cenſuerit claudere oculos antequam eat dormitum: Ita nec rationem abeſſe à conuiuio, neque ante res gerendas, eam præſopire recte inſtituerit. *Clemens Alexand. lib.2. pædagogi.cap.2.*

Frequenter ſpuere & violentius excreare & emũgere in conuiuio vitandum eſt: Conuiuiarum enim habẽda ratio eſt non enim ſicut bobus & aſinis commune eſt præſepe & ſterquilinium. *Ibidem.cap.7.*

Paulus

Paulus Aemylius dicebat eiuſdem artis eſſe, & aciem bene inſtruere, & conuiuium exhibere: illam, vt hoſtibus ſit quàm maximè formidabilis: hoc, vt amicis ſit iucundiſſimum. *Plutarchus in Romanorum Apophthegm.*

Qui in eadem vehuntur naui, & in ijdem militant tētorijs, ſeſe mutuò ferant oportet: Sic qui verſantur in Republica. At in conuiuijs nō idem eſt neceſſe: nam illic periculum eſt commune, hic non itidem. *Ibidem in Moral.*

CORPVS.

Venenum dare ſcelus eſt, calix tamen in quo datur reus non eſt. Ita & corpus carnalium operum vas, anima eſt autem, quæ in illo venenum alicuius mali facti temperat. *Tertullianus lib. 5. aduerſus Martionem.*

Corium pro corio. Sicut hi qui vapulant, corio manus, alterum corporis protegūt corium, ob hoc tantùm vt corpus integrum habeant: Sic (inquit diabolus) & Iob exteriora rei familiaris detrimenta contemnit vniueſra, tantum ut corporis effugiat pœnam. Sic namque & hi qui in mari nauigant, cum periculum paſſi fuerint omnia quæ in naui habuerint, contemnunt, atq; in mare proijciūt; ob hoc ut ipſi euadant, Sic & quicunq; diuitum cum in corporis infirmitatem inciderint, omnem ſubſtantiā ſuā libenter offerunt, tantum vt corporis incolumitaté recipiant. Sic (inquit) & Iob omnes diuitias & omnem rem familiarem facile contemnit, tantum ut dolores non cōtingant carnes eius. *Origenes lib. 2. in Iob.*

In vnitate cenſetur punctum, in binario linea, cui additur ſuperficies. Hæc quominus ſit corpus natura ſolidum, una deſtruitur altitudine, qua iuncta ad ternarium fit quaternarius. Vnde multū exiſtimationis cōtigit huic numero, qui ab incorporea intelligibiliq; eſſentia duxit nos ad conſiderationé corporis trifariam patentis quod ſuapte natura primum ſenſu percipitur: id qui parū intelligit è luſu quodā vulgato cognoſcet. Qui nucibus ludunt ſolent poſitis prius in plano tribus quartum ſuperimponere, in formam pyramidis. Triangulus igitur ille in plano conſiſtit intra ternariū: cui ſuper impoſita qua-

ternarium in numero facit, in figura verò pyramidẽ, ſolidum iam corpus. *Philo Iudæus de mundi opificio.*

Sicuti in fidibus, cum aliquid aut interceptum, aut relaxatum eſt, oĩs canendi ratio turbatur & ſoluit: Ità ſi in corpore pars aliqua membrorũ duxerit vitiũ, deſtrui vniuerſa, corruptiſq; omnib. atq; turbatis, occidere ſenſum eamq; mortem vocare. *Lactant. lib. de opifi. cap. 16.*

Sicut veſtimentum ſuper homines poſitum ſi quis furibundus ſcindat, illatorem quidem iniuriæ ſentit homo, damnum autem non patitur in natura: Sic corpus ſuper animam poſitum, ſi occidatur ab impijs, anima quidem occiſionis eius ſentit dolorem, damnum autem ſuę naturę non patitur. *Chryſoſto. hom. 25. operis imperfecti.*

Sicut vngues cum ſummitatẽ veſtiunt digitorũ, quandiu præcidentur, dolorem faciunt corpori, cum verò p̃ciſæ fuerint, nullus ſenſus corporis inuenitur in eis, ſed ex ipſa natura alteræ nouæ procedunt, vt nullum videatur natura ſuſtinuiſſe diſpendium: Sic corpus donec cæditur, ſentit anima, cum autem occiſum fuerit, nullus ſenſus aut dolor aīę inuenitur in corpore illo, ſed iterum ſuper animam in tempore opportuno, glorioſius illud retexet corpus, vt nullum detrimentum videatur anima perpeſſa, ſed augmentata. *Ibidem.*

Si mutuò accipis bouem uel equũ, nonne aſſiduè operaris opus tuum in eum? (dicis enim apud te) Hodie aut cras tollendus eſt à me, quia nõ eſt meus. Etiam tu in corpore corruptibili natus, quare non ad utilitatem animæ tuæ vteris temporali corpore tuo, ſciens quia poſt modicum tollendum eſt à te, quia non eſt tuum. *Ibidem.*

Quis me liberabit de corpore mortis. Quemadmodũ ſi quis captiuus à barbaris barbarus vocatur, nõ quod barbarus ſit, ſed quod ab alijs detinetur: ſic & corpus mortis dicĩ, quod ab ea detentum ſit, non quod ipſam procurauerit. *Idem hom. 13. in epiſt. ad Rom.*

Quæret aliquis quomodo inquit Apoſtolus, *non in me habitat*, hoc eſt, *in carne mea bonum?* Dicam equidem cum conſtet hominem ex duobus eſſe compoſitum, anima ſcilicet & corpore, horum ſanè & alterum cæteris dominaĩ & præſidet, alterũ verò, id eſt, caro, vt ſerua obſequitur.

Non

Non igitur inhabitat in carne quod bonũ eſt, hoc eſt non reſidet in corporis poteſtate, ſed animæ. Quodcunq; itaque deſtinauerit anima faciendũ, & corpus faciat neceſſe eſt, neque id ſecus ſe habet, quàm ſi dixerit quiſpiam, nõ in cythara eſſe, ſed in cytharædo, vt pulcher aliquis & concinnus edatur ſonus, neq; id inquiens cytharam ille inſimulabit, ſed organo illum & cytharæ præſtare monſtrabit, qui hanc ex arte oppulſet. *Idem in cap.7. ad Roma.*

Quis ruſticus ſi fortè nobilis & præpotens quiſpiam apud eum voluerit hoſpitari, non libenter in angulo domus ſuæ aut ſub gradibus ſuis, vel potius in ipſis cineribus occupabit, cedens hoſpiti ſuo locum, ſicut dignũ eſt potiorem Sic caro quæ in regione propria habitabat animæ oculi hóneſtum præbeat hoſpitium, neq; animæ velit dominari, ſed eligat ſubſeruire ac etiã multa pati quãdoquidem multam ex illa expectat mercedem. Nã ſi anima imaginem inuenta ſit habere Dei, corpus informabitur & configurabitur corpori claritatis Chriſti. *Bernardus ſermone 6. de aduentu.*

Vide caro.

CRVDELITAS.

Sicut canis inſanus ſaxo percuſſus, dum percutientem ſequi non præualet, ad ipſum furore conuertitur lapidem, quem pedibus dentibuſq; diſſipare perquirit: Nõ aliter Herodes ſua præcipitatus iracundia, ſolitoq; ſuæ inſanæ mentis furore, infantium cæde uerſatus & concitatus eſt. *Origenes hom.3. in diuerſos.*

Dicit Manes formas eſſe nos principum, & nos à principib. factos, ipſis verò in edulium obiectos. Verùm multa eſt impietas in talib. verbis: Videmus enim non ſic res contingere. Omne.n. quod eſt in terra etiamſi ex improbioribus ac ſæuioribus feris ſit, non propriam formã inuadit, ſed alias, velut verbi gratia, leones non cõmedunt leones ob propriam figurã, & eundẽ ordinẽ: ſed fame magna premente, feras in montibus, & vbi per longum tempus nihil reperiunt, aut pp niuem aut aliam inopiam, diuerſantur in ſpeluncis ac latebris ſuis leones, vna cũ catulis ac leænis. Et non inuadit fera ferã, nõ lupus lupum,

nisi

niſi forte ad inſaniam deueniat animal, & rabie percit[...] ignoret quod facit. Si itaq; lupus lupum nō edit propter eiuſdem ordinis formam, quomodo poſſunt principes non edere, ſi eiuſdem formæ ſumus & non magis ad blādiantur nobis, quo videantur proprias ſuas formas amplecti? *Epiphanius hæreſi 66. contra Manichæos.*

Sicut benè compacta corpora exercitatione confirmātur & acquirunt robuſtam inuictamq; habitudinem: Sic ferox & immitis natura, occupata ſuis ſimilibus ſtudijs, duplo fit durior, inacceſſa miſericordię, qui unus affectus bonus & humanus. *Philo. lib. de Ioſeph.*

CRVX.

VIrga Moſis duplicem gerebat imaginem. Nam hoſti bus occurrebat ut ſerpens, mordens & enecans. At Iſraelitis erat uice baculi, quo nitebantur: Sic etiam verū lignum crucis, hoſtium quidē ſpirituum nequitiæ mors eſt, animarum verò noſtrarum baculus, tuta ſedes & vita in qua conquieſcunt. *Macarius hom. 47.*

Crucem Domini ſemper in mente, in ore, ut ſigno tenete. Crux Domini armatura veſtra inuicta contra Satanam, galea cuſtodiens caput, lorica protegens pectus, clypeus tela maligni repellēs, gladius iniquitatē & angelicas inſidias peruerſæ poteſtatis ſibi propinquare nullo modo ſinens. *Martialis epiſtola ad Burdegalenſes cap. 8.*

Sicut columna nubis figura noſtræ crucis. Hebræorū multitudinem protegebat, ne quid mali ab Aegyptijs p[...] terent: Ita crux ante oculos viſa, oēm ſtatim abigit mal[...] voluptatē. Hæc. n. eſt ſalus aīæ fędarumq; cōcupiſcētiar[...] ſalubre antidotū. *Chryſoſtomus ſermone de continentia Ioſeph.*

Sicut botrus multa in ſe grana ligno mediante ſuſpe[...] dit: Sic & Chriſtus multos ſibi fideles per lignum crucis t[...] net adiunctos. *Idem hom. 19. operis imperfecti.*

Grande crucis eſt ſacramentum. Et ſi intelligamus, p[...] hoc ſignum etiam mundus ipſe ſaluatur. Nam cum à nau[...] tis ſcinditur mare, prius ab ipſis arbor erigitur, velum diſtenditur, ut cruce Domini facta, aquarū fluenta rumpan tur, & hoc dominico ſecuri ſigno, portum ſalutis petūt, periculum mortis euadunt. Figura enim quædam ſacramenti

menti eſt uelum ſuſpenſum in arbore, quaſi Chriſtus ſit exaltatus in cruce:atque ideò cõfidentia de myſterio veniente,homines uentorum procellas negligunt,peregrinationis vota ſuſcipiunt: icut aũt ecleſia ſine cruce ſtare non põt:ita & ſine arbore nauis,nauis infirma eſt: ſtatim.n.diabolus inquietat, & illam uentus allidit: At ubi ſignum crucis erigitur,ſtatim & diaboli iniquitas repellitur, & uentorum procella ſopitur. Sed & bonus agricola,cum parat terræ ſolũ uertere, & uitæ alimenta perquirere,non niſi per ſignum crucis id facere conatur. Dum enim aratro dẽtale ſubiicit,afficitaures,ſtiuã inſerit,figurã crucis imitatur:compactio.n.ipſa ſimilitudo eſt dominicæ paſſionis. *Ambroſius ſerm.56. de cruce Chriſti.*

CVPIDITAS.

SIcut hi qui dæmone repleti vel mente alienati ſunt, non ſentiunt ſi uulnerent̃, quia naturalibus ſenſibus carent:Ita & nos uel cupiditatibus ſæculi amentes effecti,uel uitiis inebriati ſentire nõ poſſumus,quãta vulnera,quantas contritiones animæ peccando conquirimus. *Origenes hom.8.in Numeros.*

Cernitis quod fontes,plumbeis incluſi fiſtulis,cum valdè ob anguſtiam vrgentur, & in unum ferũtur, adeò plerumque aquę uim exuperant naturalem,ut ẽt ad ſuperna prorumpant, cũ aſſiduò à ſequentibus propelluntur: ita ẽt ſi cupiditatem extinxeris, & tota adeò agglutinaberis,in altum eleuaberis, unde non diſcedes,vnde non ſeparaberis,tota Chriſti permãſeris,donec ſponſum tuũ uideas Chriſtum, inacceſſibilẽ te ſeruato, tã ſermone quã opere, uita,cogitatione & motu. Vndique te malignus tẽtare ſatagit,oĩa ſpeculatur, ubi iaculetur, ubi uulneret, ne quid nudũ & plagæ inueniat obnoxium, quantò puriorẽ videt,tantò magis inquinare contendit. Siquidem ſplẽdidæ ueſtis ſordes ſunt manifeſtiores.Ne oculus oculũ trahat,ne uiſus riſum, ne conſuetudo noctem,ne nox perditionẽ,qd.n. particulatim ſubtrahitur & furto ſurripitur,inſenſibile ad p̃ſens dãnũ habet,ſed ad ſummã malitiæ oram. *Greg.Nazianzenus in dictum Euangelij.*

Euertẽdi ſunt malorũ fontes quibus euerſis ſublatiq; ardentiſſimũ cupiditatis ignẽ extinguere licebit, ipſiusq; nequitiæ radices ab imo reuellere. Etenim ſi infœcundæ arboris ſuperiora circunciderìs, eadẽ nouos edẽte ramuſculos, nihil videberis uel radicibus altè tendentibus effeciſſe. Quid aũt malorũ ſit radix, ediſce ab optimo agricola, q cũ huiuſce ſit agriculturæ nõ ignar⁹, vineæ ſpirituali & curã impẽdit, & operã, & terrarũ orbis culturã ſuſcipit. Cunctorũ.n.malorũ fontẽ dixerim pecuniarũ cupiditatem. *Chryſoſto. ſerm. de malis à nobis euertendis.*

Vt feræ facilè ſuperantur, ſi demulceas, frænumque iniicias. Sic cupiditates, ſi rectam rationem adhibeas. *Antonius Monachus.*

Quẽadmodũ exhalationes, quæ ex terra & lacunis & voraginibus oriuntur, conflantur in caliginẽ, & nimboſam uertiginẽ: Ita etiam carnaliũ cupiditatum vapores, malam animæ inurũt habitudinẽ uoluptatis, ſpectra animæ repræſentantes, & ante eã effundentes. Intelligenti itaq; luci tenebras offundunt, attrahẽte anima vapores, qui oriuntur ex cupiditate, et perpetuitate uoluptatum condenſante vitiorum uertigines: Aurũ è terra non tollitur gleba, ſed cocta percolatur: Deinde cũ munda fuerit, aurum uocatur. *Clemens Alexandrinus lib. 2. ſtromatum.*

Quidam fodiunt, vt ædificent, ac ædificando gaudent: quos poſtmodũ pęnitet operũ ſuorũ. Amicitiæ iura tollunt, atq; illa in odium vertunt. Proximos expugnant pariter & ꝓpinquos. Et harũ rerũ auaritia auctor eſt. Et cũ nihil differant à ludo puerorum, qui nihil conſilio per ętatẽ agunt, ſed quæ ſibi iucunda uidentur, per cupiditatẽ tantum ſequuntur, à brutis animalibus ſeparantur. Nam animalia bruta, cum ſuæ cupiditatis ſatura ſunt, pro tẽpore quieſcunt, nec ut plus habeant, quærunt. Nullus unquam leo humi aurum abſcondit. Sitit aper, quò vſque aqua ſatur ſit. Lupus quo ad ſe expleat, deuorat: ſed ſat factus poſtmodum quieſcit. Pardus vltra expectationẽ, nihil nunc ulterius quærit. Taurus paſcendo expletus, à pabulo deſiſtit. At homini ut ſe expleat, nec dies, nec noctes ſatis ſunt. *Hippocrates, in epiſtola ad Damagetum.*

Vide Auaritia, Diuitiæ.

CVRIOSITAS.

QVemadmodũ terra ſyluę data eſt, & mare fluctibus ſuis:Sic qui ſuper terrã inhabitant, quæ ſunt ſuper terram, intelligere ſolummodo poſſunt: & qui ſuper cœlos, quæ ſuper altitudinem cœlorum. 4. *Eſdr.4.*

Quin neq; Spiritus curioſè ſcruteris proceſſum, ſufficit mihi audire q̃d filius, q̃d ex parte, & q̃d hic ſit pr̃, ille verò filius, & nihil in his curioſè ſcrutor, ne in uocibus q̃ penitus humanã elocutionẽ ſuperant, mihi accidat q̃d viſui, cũ in radios dirigit ſolares. Quãtũ.n. quis plus & diligẽtius uidere voluerit, tãtò magis ſenſu lædit, & dũ nimiũ cernere q̃rit, ẽt illo q̃d plus eſt, priuatur, cũ res quæ uidere debet, longè etiam uiſum exuperet, ſi illam totam videre volueris, & non ita qnemadmodum cernere eſt tutum. *Gregorius Nazianze. in orat. de ſtatu Epiſcopali.*

Ad hæc ꝙ ſuperuacanea quærunt qui deſiderant, ut mortui illinc redeant, præter hæc quæ dicta ſunt, etiã ab huius uitæ curis demonſtrare licet. Gehẽna non uidetur incredulis: Nam credentibus eſt perſpicua manifeſtaque. Curæ uidentur, quotidieq; audimus quod ille ſupplicio affectus eſt, illius proſcripta bona, alius operatur in fodinis, alius exuſtus eſt igni, alius alio pœnæ uindictæq; genere periit, & tamẽ hæc cum audiunt mali ac facinoroſi maleficique non emendantur. Multi frequenter in his depræhenſi poſteaquam effugerunt pœnam, perfoſſoq; carcere elapſi ſunt, rurſus eadem aggrediuntur; multoq; his ſceleratiora perpetrant. Ne igitur quæramus hæc audire à mortuis, quæ multò clarius quotidie nos docent ſcripturæ ſacræ. *Chryſoſt. concione 4 de Lazaro.*

Inquiras quãta potes diligentia ſolarium radiorũ originem, non ſanè poteris: neque indignaris, neque tuam iniquo fers animo imbecillitatem. Quid igitur in maioribus tam audax es & temerarius? Tonitrui filius Ioannes tuba perſonãs ſpiritali, nihil aliud quàm quod audierat à ſpiritu inueſtigauit: tu aũt illius gratiæ expers, & penitus uacuus, manifeſtis humanæ naturæ rationibus, illius cognitionis terminos ſuperare contendis, propterea eò peruenire nunquam poteris. *Idem hom 6. in Ioan.*

Nihil ita curioſum eſt & auidum ad rerum obſcurarũ & reconditarum cognitionem, ut humana natura. Hoc autem illi contingere ſolet, qñ tenuem & nondum abſolutum intellectum habet. Qui enim rudiores ſunt inter pueros, non omittunt & nutrices, & pædagogos, & patres crebris ſuis interrogationibus interturbare, in quibus nihil aliud eſt, quã quando hoc, quando illud fit. Euenit autem iſtud ex delitiis, & ex eo quod nihil eſt operis quod fiat. *Idem hom. 9. in 1. ad Theſſalonicenſes.*

Sit flumen, imo ſint flumina, nõ ſint æqualis oĩa profunditatis, ſed alia minus, alia maius habet profundũ, & quod ſuffocare ignaros poſſit: hic undarũ uertices ſunt, ibi non ſunt. Nolle omnia æque tentare, prudentiæ fuerit: profundaque omnia ſcire nolle, ſcientiæ non paruũ argumentum eſt: ſicut qui omnes fluuij partes æquè trãſire vult, hic maximè fluminum proprietates ignorat: & ſæpe dũ nimis p̃ſumit ſecreta penetrare omiſſis planioribus locis, periit temeritate ſua: ita & in Deo, q̃ ſcire oĩa vult, & cũcta improba temeritate rimari, hic q̃ ſit, Deus ignorat. Quemadmodũ igitur in fluminibus maior pars tuta eſt, paucią; ſunt fluctus atque profunda: ita in Deo pars maior occulta eſt, neque inueſtigari poterũt opera eius. Hoc ergo ſolùm ſcito, quod Deus omnia prouidet, quod liberi arbitrij conditi ſumus, quod alia quidẽ operatur, alia verò permittit. *Idem. hom. 8. in 2. Timoth.*

Pſal. 8. *Volucres cœli & piſces maris.* Intuere piſces maris, hoc eſt curioſos, qui perambulant ſemitas maris, id eſt, in quibus ſunt in profundo huius ſæculi temporalia, quæ tãquam ſemitæ in mari tam citò euaneſcunt & intereunt, quam rurſus aqua confunditur, poſtquam tranſeuntibus locũ dederit, vel nauibus, vel quibuſcunq; ambulantibus vel natantibus. *Auguſt. in Pſalmo 8.*

Vt nemo ferret ſi quis medicus vel Aeſculapius ultrò accedẽs ad alienũ morbũ, pcontaretur nũ haberet fiſtulã in ano, aut nũ mulier haberet cancrũ pudẽdis: cũ hęc curioſitas ſit ſalutifera, q᷑ inuocatus accederet: Multò magis eijciendus curioſus, qui aliena mala non curat, ſed retegit tantum, idque non accerſitus. *Plut. in Moralibus.*

Vt taxatur in comediis Cleon, quòd alibi manus habe-

tet, alibi mentem: Ita multis in locis eſt curioſi hominis animus, nec vna habitat in domo. *Ibidem.*

Vt quidam neglectis pulchris picturis prodigioſas ac monſtroſas mirantur imagines, vt trioculos, carentes ſuris, cynocephalos: Sic curioſi malis alienis delectantur magis quàm honeſtis. *Ibidem.*

Vt admonuit Socrates cauendum ab iis edulis, quæ illiceret ad edendum etiam non eſurienter, & à potu qui ad bibendum inuitaret etiam non ſitientes: Sic fugienda ſunt ſpectacula, ſermonesq́; qui pelliciunt ſui deſiderio eos, ad quos nihil attinent. *Ibidem.*

Vt quidã inſana libidine, neglectis formoſiſsimis mulieribus quæ proſtant, ad incluſam & ſumptuoſam penetrant etiã deformẽ: Sic curioſus contẽptis præclaris ſpectaculis ac fabulis tam multis, alienas ſcrutatur epiſtolas, alienas domos, non abſque periculo nonnunquam. *Ibid.*

Vt turpe eſt ingredi domum alienã, aut introſpicere: ita turpius eſt ſcrutari, quid alij ſuæ domi faciant. *Ibidem.*

Vt Simonides gratiarum ſcrinium ſemper manc reperit mercedis ſemper plenum: Ita ſi curioſus poſt aliquantum tempus ſuam aperit penũ, inutilibus & inſuauibus rebus Plenam inueniet. *Ibidem.*

Quidam è poetis eligunt deterrima, ut ex Homericis verſibus acephalos, & μειούρους, tragicos ſyllogiſmos, & ab Archilocho obſcœnè dicta in mulieres: Sic curioſus peſſima & inſuauiſsima è cuiuſque uita decerpit. *Ibidem.*

Gallina ſæpenumerò pabulo appoſito, in angulo ſcalpens ac verrens ſcopem è ſtercore & ordei granum unũ depromere mauult: Sic curioſis prætermiſsis aut interruptis ſermonibus innoxis, ſi quid malum in cuiuſquã familia occultum eſt, id proferunt in medium. *Ibidem.*

Vt Philippus ex deterrimis hominibus conditam ciuitatem πονηρόπολιν, appellauit: Sic curioſus malis vndique congeſtis, theſaurum quendam inamabilem & inamœnum ſibi in memoria conſtruit. *Ibidem.*

Vt Sicyæ quod eſt in corpore peſsimum attrahũt: Sic quidã ſuis bonis nõ fruunt, ſed malis expẽdẽdus diſcruciant: & curioſorũ aures, qđ eſt in hominũ vita vitioſiſsimum, id libentiſsimè audiunt: *Ibidem: & Plin. lib. 32. c. 1.*

Ciuitates portas habent quaſdã nefaſtas, per quas educuntur nocentes ad ſupplicium capitis, eiiciuntur purgamenta: nihil autem infertur ſacrũ aut purũ: Sic aures curioſorum non tranſeunt, niſi homicidia, adulteria. *Ibid.*

Vt vlcus cruentat ſeipſum, dum ſcalpitur: Ita curioſitas & ſua mala ſtudet cognoſcere, & dolorem accerſit cognoſcendi libido ſiue pruritus. *Ibidem.*

Vt cori optant pecorum prouētum, piſcatores piſciũ: ſic curioſus malorum, nouarum rerum commotionem, vt habeat quod venetur. *Ibidem.*

Vide Dei opera inſcrutabilia.

DAMNATVS.

OLim locutus ſum, & nunc dico, & poſtea dicã, quõ plures ſunt qui pereunt quã, qui ſaluabũtur: Sicut multiplicatur fluctus ſuper guttam. 4. *Eſdræ.* 9.

Sicut cõſumit nubes & ptrãſit: Sicq deſcẽderit ad inferos nõ aſcendet, nec reuertetur vltro in domũ ſuã. *Iob.* 7.

Etenim ſi cũ magiſtratus in medio foro reum adducit, carnifices adhibet, ac tormentis examinat accuſatũ, oẽs magno ſtudio concurrũt, cupientes audire quid interroget iudex, quid reus rñdeat. Multò magis hic diligenter auſcultandum eſt, quid reus nimirum hic diues poſtulet, quid contra iuſtus iudex reſpondeat per Abraham. Non enim patriarcha erat qui iudicabat, quãquam is pronunciabat. Verum quemadmodum in mundanis illis iudiciis. quoties fuerint aliq rei, puta latrones aut homicidę, his leges procul à conſpectu iudicis occurrentes non permittunt vt audiãt vocem iudicantis, qui præter alia hoc quoque honore iudicat alios indignos, ſed medius quiſpiam interpres, & iudicis interrogationes & rei reſponſiones perfert. Hoc ſanè pacto & tunc factum eſt: Non Deum pronunciãtem, non Deum ipſum loquentẽ audiuit reus ſed medius erat Abraham, qui iudicis uocem ei qui iudicabat retulit. *Chryſoſt. concione 5. de Lazaro.*

Quemadmodum cadauerum omnium caro, cibus eſt vermium: ita animarũ damnatarũ vita, eſt mortis eſca. *Folengius in Pſal.* 49.

Eo ſanè

Eo ſanè modo quo in pratis herba depaſcitur, quæ nõ à radice, vbi illius eſt, vita cõuellitur, ſed carptim tonſa à pecoribus incidit: Sic aïa in pęnis illis infinitis poſita ſuæ abſq; ſubſtãtiæ cõſumptione ac iactura, à perpetuò tanquã vulture dilaniatur morſu, ſed non abſumitur. *Ibi.*

Vide Infernus.

DAVID.

SIcut enumerari non poſſunt ſtellæ cœli, & metiri arenæ maris: Sic multiplicabo ſemen Dauid ſerui mei, & Leuitas miniſtros meos. *Ierem.* 33.

Beatus vir qui non abijt. Sicut dimicaturo cum beſtijs, & grauiſſimorum certaminum pericula ſubituro prænunciantur ante brauia, præmia, coronæ: Sic propheta beatitudinem præmiſit, ut prouocaret hominem, totam, quã poſt enumerat, criminum vincere feritatem. *Petrus Chryſol. ſemone* 44. *Pſal.* 1.

Neque in ira tua corripias me. Non detrectat corripi, ſed precatur citra Dei iram corripi. Velut ſi quis medico qui paratus ſit per ferrum & cauterium & amara remedia auxilium ferre, in cura morbi alicuius dicat: Ne quæſo per ignem, neu per ferrum & inciſiones, ſed per lenia ac mitiora pharmacha curaueris. Talis enim non medelam abnuit omnino, ſed laborẽ doloremque remedij detrectat. *Idem in Pſal.* 37. *Pſal.* 6.

Venit propheta ad prophetam. Quomodo ſeipſum curare non potuit? Sicut medici qñ ægrotant, aliorum medicorum auxilio indigent, & infirmitas obliuioni dat artem. Ita & Dauid. *Baſilius in Pſalmum.* 50.

Dauid poſt peccatum nõ decidit animo, non deſperauit, non tantis vulneribus à diabolo percuſſus, quaſi victus humi ſe reſupinum proſtrauit, ſed maiora quàm accepit, intulit vulnera: Ita nõ aliter factum eſt, quàm cum à barbaro quidam in acie fortis vir demiſſo telo periculosè percuſſus ne id ſemel, ſed iterum, atque grauius ppeſſus, nõ ceſſerit, ſed vndique ſanguine perfuſus, magno in hoſtem impetu ruerit, confeſtimque trucidauerit: Ita Dauid quãtò magis ſaucium dices, tantò maioris illum ani-

mi oſtendens:qui poſtquam ita miſerè depreſſus fuit atq; deiectus, velociter ſurgere ac ante primam aciem ſtare, percuſſoremque ipſum humi ſternere potuit: qđ quale, quantumq; ſit, hi maximè non ignorant, qui in ſummas peccatorum ærumnas deciderunt. Non enim ita magni excelſiq; animi ego iudico, ſi cum rectè vadas, iter tuum fœlici curſu perficias: habes enim dum curris ſpem optimam, quæ te hortatur, incitat, roborat, ac vires addi. *Chryſoſt. hom. 27. in Matthæum.*

Nauclerus mille maria præteruectus, multi tempeſtatibus elapſus, & procellis, naufragio tamẽ in portu facto ſi quidem inde nudus effugerit lubens nunquam vel mare vel nauigium viderit, latiturus potius & mendicaturus, quàm remigaturus, aut ad priora redire pericula. At nõ ita Dauid, naufragus, & propemodum ſumerſus non deſperauit. *Ibidem.*

DECEPTIO.

A Scintilla vna augetur ignis: & ab homine doloſo augetur ſanguis. Homo verò peccator ſanguini inſidiatur. *Eccle.* 11.

Inuenti ſunt in domo mea impij, inſidiantes quaſi aucupes, laqueos ponentes & pedicas ad capiendos viros. Sicut decipula plena auibus, ſic domus eorũ plenæ dolo, non ideò magnificati, ſunt ditati, ſuccraſſati ſunt & impinguati, & præterierũt ſermones meos peſſimè. *Iſaiæ* 5.

Neq; in paruis fidem ſerues, ut per occaſionem maiora capias. Piſcatores quidẽ cum paruis eſcis demiſſis, magnos piſces hamo capiunt: nemo criminatur qua ſe aiũt hoc modo macelli annonæ proſpicere, & quotidie mẽſas inſtruere, talibus copiis. At uilis depoſiti redditione, fas nõ eſt ineſcare quemquam, ut ab eo maius auferas, manibus pauca porrigẽs multis uerò magniſque rebus defraudans eum animo. *Philo. lib. de plantatione Noe.*

Quemadmodum etiam ſi quis ſerpentem apprehẽdat manu, dumq; conatur in alterum proijcere, prorſus ipſe mordeatur, aut ſi quis ignem manu tenẽs, dum vult hoſtẽ lædere, non intelligat quod ipſe prorſus exuritur: Sic malitia millitat aduerſus eos, qui ipſa vtuntur, magiſq; lædit eos

dit eos à quibus habetur quàm eos in quos intenditur. *Athanaſius de paſſione Domini.*

Libera Domine animam meam à labijs iniquis, & à lingua doloſa. Hic licet præceptum Euangelicum. *Orate ne intretis in tentationem.* Nulla autem dilecte, grauior eſt tẽtatio, quã in hominem doloſum incidere, is enim eſt vel quauis fera truculentior. Nam ea quidem id quod eſt eſſe cernitur hic aũt obtento manſuetudinis & probitatis velò ſæpè virus occultat, ut neque facilè depræhendi poſsint inſidiæ, & in inſidias nulla cautione adhibita incidatur: Si autem à fraudulentis cauendum, multò magis à peruerſis dogmatiſtis, qui & in uirtute lædunt, & in uitium abducunt. *Chryſoſt. in Pſal.* 119.

Velut ſimulax expenſa comedetur. Similax plãta eſt hederæ ſimilis perpetuo ſurſum tẽdens, ſubtilibus ramis, quæ ꝓximè altant plantis comprehendens, maximè uerò paliuros, adeò ut illos quidem feriat, ipſa etiam ſuo tempore pereat Huiuſmodi erat Babylon, nunquã non ad altiora tendere volẽs, vndique potentiæ ſuæ retia extinguẽs, ut deprimerentur ab ipſa comprehenſi, comeditur tandẽ ipſa à perſis & Medis. Atqui circũeuntes mare & aridam vnum proſelytum faciant, ac poſtea ipſum filium gehennæ conſtituant, ſimilax fueruut expauſa, ſuffocans ſub ſe comprehenſos, ac velut ardua ſtipula neque ſuſceperũt deſcendentum pluuiam, neque aquam ſalientem in uitã ęternam. Similaci etiam æquiparantur qui charitatem ſimulantes, & complectentes per blanditias proximum, ac quæ ad eorum perniciem faciũt meditantes. Abſumetur tandem talis ſimilax iuſa à ſeſe. Alter enim impoſtor ab altero fraudulentiore capitur. *Theophylactus in Naum. cap.* 1.

Vide Hypocriſis.

DELITIAE.

ILli inſtar vermium, in cœno & voraginibus, nempe voluptatis fluentis, voluptati, inutilibus & ſtultis paſcũtur delitijs ſuilli quidẽ homines, Sues enim cœno magis, delectantur, quam aqua munda, & in congeſtę paleę verſari cumulo, & quędã ois inſana delectatio, ut ait Democritus. Ne ergo porcis efficiamus ſimiles, ſed ut germani

mani' filii lucis intueamur lucē, & ſurſum aſpiciamus, ne nos eſſe adulterinos deprehendat Dominus, ſicut ſol aq̄las. *Clemens Alexand. ad gentes.*

Veteris blanea ἀνδροπογνάφεια id eſt fullonicas hominū officinas, vocarunt, qm̄ citius q̄ par erat pannoſa corpora efficiunt, & ante tempus cogunt conſeneſcere. *Idem. lib. 3. pedagogi cap. 9.*

Quemadmodū acuti vepres vndecunq; capiūtur atq; conſtriguntur, manus cruentant. eodem modo delitię pedibus manibus, capiti, oculis, omnibus ſimiliter membris officiūt. ſteriles etiam ſunt, nullum quemadmodū vepres fructum producēte, ac multò magis quā cætera penè oīa hominem cōficiūt. Delitiis enim ſenectus citius ſurrepit delitiis ſenſus obtundūtur, delitiis cogitatio retardatur, citius mens tenebris obducitur, corpus diſſoluitur, maior ſtercoris copia reconditur, atque reponitur: ita ex ingēti afflictorum aceruo, nauigio nimiū oneribus oppreſſo, crebra cōtingunt naufragia. Quid enim reſpōde quæſo, ita corpus pingue efficere ſtudes? An ut te ad immolandum ducamus, an ut menſæ immolatum apponamus? aues certè pingues ad ſaniorem diætam inutiles ſunt. Adeo mala delitiarū laſciuia eſt, vt irrationabilibus quoq; peſtifera ſit. Nā & volucres ſaturitate nimia, & ſibi & nobis inutiles efficiūtur: ſupfluitates enim indigeſtæ, ac putredo humidior à pinguedine oriunt. q̄ verò aīalia non copioſe aluntur, ſed quaſi ieiunantia mediocri victu ſimul & labore exercentur, hæc aīalia tam ſibi ſanitatem ſeruant, q̄ nobis accommodiora ſunt. Quare qui his veſcūtur, ſani viuunt? qui verò illis pinguioribus ventres veraciter replent, illis ſimiles efficiuntur, tardi, & ad ægrotādū aptiores facti, & ſtrictiora ſibi vincula comparātes. Nihil certè ita corpori noſtro repugnat & obeſt, vt ſatietas. Quare amentiā atq; ſtoliditatē ipſorum, inde maximè quiſpiam admirabitur: quia nec ita ſibi parcere volūt, ſicut vtribus cæteri. Nā q vina huc illucq; traducunt, nolunt nimium vtres implere, ne diſtēti rumpātur: illi verò ærumnoſum ventrē, nec vtris quidē dignitate cōdonāt, ſed diſtentant & replēt vſq; ad fauces duplices. *Chryſ. ho. 45. in Matthæum.*

Quid delitiarū fęditas mali non inducit? ſues ex homi-

nibus ſa-

nib facit, imò verò etiã multò maiores. Sus.n.in luto voluit, & ſtercore nutrit: hic verò abhominabilẽ magis ſibi menſam conſtruit, iniquas cõmixtiones excogitans. Hic nullo certè a dæmoniaco diſcrimine ſeparat: imprudens enim furioſus pariter eſt Et dæmoniacum quidẽ mi ſeramur, hunc verò auerſamur & odimus, q̃a ſponte ſibi furorẽ attrahit, & os, oculos, aures, & cętera ſimpliciter ſen ſuum inſtrumẽta, amariſſimas voluptatis cõſicit cloacas. Qđ ſi ẽt interiora inſpicias, videbis aĩam eius, ſeu hyeme ac intẽtiſſimo frigore cõgelatã adeò atq; torpentẽ vt nulla vtilitas corpori ab ea poſſit afferi. Nihil turpius ebrioſa fœmina, q̃ huc & illuc ex temulentia peruagat, quantò.n.infirmius vaſculũ eſt, tantò magis naufragiũ fit. Beſtijs peiores ſunt ebrioſi: illæ.n.nihil vltra quã opus eſt, deſidarant. Quanto melior aſinus ebrioſo, quanto canis p̃ſtantior? Oẽs certè animantes, q̃ rationis expertes ſunt, cũ bibunt aut comedũt vltra q̃ ſatis eſt, etiamſi mille homines cogerent, nunquã elabuntur: peiores igitur eſtis canibus & aſinis, qui inebriamini *Idem, Hom.*58.

Non ita fluuialium fluctuum vis ripas excedere, & cõuellere ſolet, vt delitię laſciuiaq; bonam valetudinem & vires omnes facilè ſubtrahit. Vt tenuis menſa, bonæ valetudinis: Ita voluptatis mater eſt crapula, & vt morborũ ita faſtidij & fons eſt, & radix *Idem hom.*21.*in Ioan.*

Si opus fuerit caminum accẽdere, deinde diues ſericas veſtes, & multa & ſine fine linteamina ſubijcit, & ſic illũ accẽdit: at pauper ligna de quercu vel pinu: quid amplius habuit hic quam ille? nihil ſed & minus. Adhæc nihil prohibet etiã aliter exẽplo admonere. Nã ſi quidẽ hic ligna iaciat, ille vero corpora adurat, cui camino ſuauiter aſſiſteres? ei qui à lignis, vel ei qui à corporibus accenditur? Manifeſtum quod ei qui à lignis. Nam ille quidem ſecundum naturam flagrat. & dulce ſpectaculum videntib. eſt: iſte autem nidore & pedore, & fumo, & oſſium maleolẽtia omnes abiget. Tales ſunt diuitum ventres. Nam plus putredinis in illis, quàm in camino illo inueneris, & ventos maleolentes, & fluxus immundos. Inueni & aliã imaginem. Quemadmodum.n.in fontibus, vbi multæ herbę, fęnum, ſtramina, ſtercus, lapides, lutum, cõtinuæ obturationes

tiones fiunt, & deinde ſuperfluit rurſum luti vorámen: Ita & in illorum ventribus contingit. Nam dũ ille infrà obſtruitur, ſuprà ſcaturiunt, plura quàm hæc mala fluenta: ſed non ita eſt cũ pauperibus, ſed quemadmodũ pura flumina profluunt fontes, & hortos irrigãt: ita & vẽtres ab iſtis ſuperfluitatib. puri ſunt. *Idem hom. 12. in 2. Cor.*

Dic mihi: ſi quis in regias vocatus, & per angiportus arctiores, & præcipitia ingrederetur, alius verò quiſquã abducẽdus ad mortem per medicũ forũ traheretur: vtrũ fęlicem putaremus, vtrum deploraremus? An non eum qui per ſpatioſam viam incederet? Ita & nunc non putemus fœlices eos qui in delitijs agunt, ſed eos qui non delitiantur. Iſti ad cęlum enituntur, illi ad gehennam. *Idem hom. 9. in priorem ad Theſſalonicenſes.*

1. Thi. 5. *Viuens in Delitijs, mortuus eſt.* Ventri. n. ſolũmodo viuit cæteris ſenſibus mortuus. Neq; aſpicit quæ aſpicienda, neq; audit q̃ neceſſario audire conuenit, neq; loquitur q̃ loqui oportet. Quemadmodũ mortuus quiſpiam in lecto iacens, cõploſis palpebris, clauſiſq; luminib. nullũ omnino ſenſum habet. Ita & hic: imo longè deterius hic q̃ ille affectus eſt ille. n. bona ęque atq; mala non ſentit: hic autẽ malorũ tantũ amittit ſenſum, nihilq; boni penitus ſentit. Nihil illum ex his q̃ in futura vita ſeruantur, mouet, ſed ad oĩa pſtat immobilis, atq; ita mortuus eſt, quẽadmodũ in cuniculũ quendã obſcurũ atq; tenebroſum antrum præcipitatus atq; immunditia omni plenus, intimis, & opacis vitiorũ finibus cõditus, ſemper in tenebris inſtar mortuorum degit. Iam verò quis poſſit tempeſtatem illam ingentem eloqui, quæ ex eiuſmodi pernicioſo delitiarum vſu in animam & corpus irrumpit? Quemadmodum. n. vaſta ac perpetua nubium denſitas, radios ſolis nunquam ſinit vim ſui fulgoris oſtendere. Ita vini ac deliciarum euaporationes, cerebrum non ſecus quam ſcopulum nactę illumq; craſſa nube tegentes, non permittũt libere vſquã ſe intendere, verũ in tenebris perpetuis detinent eum qui ſic miſerabiliter iacet affectus. Neq; explicari põt omnino quanta tempeſtate intus iactei. Quemadmodũ. n. ſæpe cũ inundatio vehementior facta fuerit, aquarumq; vis officinarũ aditũ occupauerit, turbari eos

qui

qui intus ſunt, cernimus, & diſces & amphoras & ſpongias & alia plurima ad exhauriendum aquam excogitata deferre, vti ne violatis ſundamẽtis atq; cõmotis, omnis poſthac ſupellex inutilis fiat: ita & anima quoties nimijs delitijs oppreſſa fuerit, perturbatur omnis ratio, cæterũ quod iã coactum eſt, cum exhaurire difficillimũ, quod rurſum aliud è veſtigio egrediatur, incredibile eſt quanta perturbatio, quantusq; fluctus immineat. Quantò corpus pinguedine craſſitudineq; diſtenditur, tantò illa extenuatur magis atq; imbecillior ſit, tanto item obruitur ac ſepelitur. Ac ſicuti in oculorum pupilla; ſiquidem interius poſitas tuniculas craſſiores effeceris, cernendi vim emittere ex ſe nequit, & clarius intueri, cum radius ille oculorũ ex ea pinguedine obtundatur, ac tenebris plena ſint omnia: Ita & corpus cũ fuerit obeſum animã quoq; obtuſiorem euadere neceſſe eſt. At mortui inquies, in putredinẽ tabemq; vertunt, ingenſq; ab eis ſanies defluit: Ita & in ea quæ delitijs ſoluitur, videas quippe reuma, pituita, purgamenta narium ructus ac vomitus extra profluunt. Cum iaceat anima mortua, quid ex eo cibo potuq; enaſcitur emolumenti? Neq; ſi cadauer, iaceat exanime, pulchra veſte contectũ, & eo flore veſtis proficiet quidpiã: Ita neq; anima mortua, venuſtiori corpore amicta, aliqd ex eo decore lucrabit. *Idem hom.* 13. *in* 1. *Timoth.*

Meretricẽ appello vitam hanc quæ in delitijs & affluẽtia diuitiarum & huius ſæculi potẽtia ac voluptate trãſigitur. Et non ſolũ meretricẽ eam nomino ſed & turpiſſimam atquæ obſcœniſſimam meretricem, cuius facies fœda, aſpera, horrida, amara, crudelis, & in hoc maximè eſt, in quo ſine venia habendi ſunt cuncti quos decipit. Qđ cum tam turpis ſit vultus eius & ferus ac tam barbarus & truculentus: multi tamen ab ea capiuntur. Et cũm videãt apud eam cruenta omnia periculis, mortibus precipitijs plena: cumq; ſtipari eam cernant ſodalibus peſſimis, contumelijs dico, opprobrijs, liuore, inuidia, inſidijs criminationibus, & perniciofiſſimis curis, metu, iugi, tremore frequenti, & mille alijs huiuſmodi infauſtis conſortibus velut anguium corona circundari: fructum verò in illis nullum alium, niſi interitum eſſe; & perniciem pœnamque

perpetuam,

perpetuam, expetitur tamen à pluribus, & amabilis habetur atq; exoptabilis. Tāta eſt eorum qui decipiuntur ſtoliditas, vt cum eos ratio nulla ab interitu reuocet, nec euidentia quidem indeſinenter pereuntium exempla deterreant Non ergo iſtos ſolidiores multò quam paruulos iudicem, vel negem quos puerilis ludus, ubi aut circulus uoluitur, aut turbo uel trochus verberibus agitatur, & lógis porticibus per curua ſpatia rotatur, ita incentos & inhiātes puerilibus annis tenet, vt auelli inde nullatenus poſſint ignorantes penitus per ætatis fragilitatem, nihil in illo ludo vtilitatis, nihil perfecti operis haberi. *Idem hom. quod nemo læditur niſi à ſeipſo.*

Vis oculum fortem fieri, fac corpus robuſtum. Nam & in chordis craſſa quidem & immunda ad cantus ſuauitatem inutilis eſt: vndiq; verò raſa, intenſa eſt, & conſonātiſſima. Quid animam obruis: Quid parietem facis craſſiorem? Quid multum fumum & nebulam, cum uapores tārem, quam caligo quædam, vndiq; reddantur: Si non alius q ſquam, ſaltē te athletæ doceant, quoniā gracilius corpus eſt fortius, & anima fortior aurigę ſimilis eſt: & equo. Sed illic vides, ſicut in his qui delitijs vacant, & carnoſis: ſic & equos carne fluentes motus eſſe difficilis, & multos aurigis labores pbentes. Optabile eſt facilé & expeditū agentem equū brauiū accipere: cum aūt eū auriga trahere cogitur, & frequentiſſimè cadenté ſtimulans, nec ita quidē excitare poteſt, licet ipſe ſit valde peritus, victoria priuabitur. Ne noſtrā contemnamus aīam, propter corpus calumniā patientes, verū illā faciamus perſpicaciorem, alas ei leues nectamus, molliora uincula, rationibus eam paſcamus. *Idem hom. 54. ad populum Antiochenum.*

Non tam vehementer fluuialium aquarum curſus ripas corrodere & ſubmittere ſolet. ſicut delitiæ & luxus omnia valetudinis noſtræ firmamenta facile ſubruere. Si ue namq; medicinalem ingreſſus fueris officinam, & accedens interrogaueris, omnes fere morborum cauſas illinc inuenies eſſe. *Ibidem hom. 55.*

Curam carnis ne feceritis in concupiſcentijs. Sicut ſi qs in cloacam cibos deijciat, ita quoq; qui mittit in ventrem: imo verò non ita, ſed multò peius. Hic namq; cloacam nul-

lis

lis afficit malis, illic autem & innumeros parit morbos. *Ibidem.*

Quæ facit fames, Hæc & ſaturitas facit: imo verò grauiora. Nam illa quidem paucis abſoluit diebus, & hominem liberat. Hæc autem corpus abſumens, & tabefaciēs, diuturnæ tradit ægritudini, & morti demū atrociſſimæ. *Ibidem.*

Quid mali non operantur delitiæ? ex hominibus porcos efficiunt, & porcis deteriores. Porcus. n. inuoluitur cęno, & ſtercori paſcitur: Hic autem abhominabili magis veſcitur menſa, illicitos excogitans coitus, & nefarios amores huiuſmodi nihil à dęmoniaco differt, ſimili namque fertur impudentia, ſimiliq; bacchatur, furore: & dæmone quidem preſſum ſaltem miſeramur. Hunc autem auerſamur & odimus. *Ibidem hom.* 71.

Multos dicentes audio, cum tales accidunt turpitudines: Non ſit vinum. O ignorantiam. Si verò dicas ne ſit vinum, dices & ſenſim procedens: Ne ſit ferrū propter homicidas, ne ſit nox propter fures, ne ſit lux propter calumniatores, ne ſit mulier propter adulteria, & omnia penitus tolles. *Ibid.*

Non ęthnei igņes, non vulcana tellus, non veſenas & olimpus tantis ardoribus æſtuant, vt iuueniles medullæ vino plenæ & dapibus inflammatæ. *Hieronymus epiſt. ad Furiam de viduitate ſeruanda.*

Vide Gula, uoluptas.

DESPERATIO.

GRaue ſcelus non credere ſpem pęnitentiæ qui non expectat ſalutem temere peccata accumulat: at qui ſperas medicinam, deinceps ſibi temperat. Latro. n. qui non ſperat condonationem, deuenit in contumaciam, qui verò ſperat remiſſionem perſæpe pœnitentiam ſuſcipit. *Cyrillus Ieroſolymit. catecheſi.* 3.

Nihil deſperatione deterius. Si quis enim deſperauerit ob peccata, peccans non iam recurrit ad ſanitaté. An nō vides medicos, ſi de ſalute ægrotantis diffidant, non iam curare? dicunt enim quod mallent infirmitati dare: ſed nō ulteriorem ſuſcipit morbus curam. Artis enim induſtriam

ſtriam morbi malitia vincit: Hæc dicunt qui de ægroti ſalute deſperant. Si vero ſanitas expectatur, omnia faciũt, ægroto ſalubres afferũt medicinas. Pari modo, ſi quis peccatis deſperando ceſſerit, quaſi non ſuperſit pęnitenti ſalus, ſeſe maius in malum ſtimulat. Et tu ergò ſi moueris peccanti ad ipſam peccati ſummam, cæde.ſ. & adulterio, medelam acceſſiſſe & ſanitatem, tametſi millies, & peccaueris, confeſſione te excita. *Chryſoſto. hom. 6. de pœnitentia.*

Non eſt tam graue pugnantem vulnerari, ſed poſt vulnus deſperare. Nullus mercator poſtquàm naufragium fecit, licet mercimonium amiſerit, deſtitit nauigare: ſed denuò mare pertranſit, & longos pernauigat ſinus, & priſtinas recuperat diuitias. Frequenter athletas cernimus, poſt multos lapſus coronatos, Iam verò miles quoq; qui fugit, poſtea ſe ſtrenuum exhibet, & hoſtes ſuperat. Eorũ quoq; multi qui propter tormentorum pauorem. Chriſtum negauerant, denuò certamen inierunt, & cum martyrij receſſere corona. Quod ſi prædictorum quiſq; poſt primum vulnus deſperaſſet, ſecundis potitus præmijs nũquam fuiſſet. *Idem hom. vltima ad popu. Antiochenum.*

Sicut infirmus donec mediocriter habet aliquam paſſionẽ, & ſperat ſe poſſe curari, ſeruat ſe à nociuis eſcis: ſi autem intellexerit inſanabilẽ ſe iam eſſe, iam non parcit: Sic & homo donec mediocriter peccat, ſperat ſalutẽ, quãtumcunq; ꝑt obſeruat ſe à malo: ſi aũt grauiter peccando cęperit deſperare, iã nihil dubitat facere, quaſi qui iã peccatis ſuis vincit iudicium Dei. *Idem hom. 40. operis imperf.*

Sicut ſubducto oleo, minuitur lumen lucernæ: Sic ſibi malè conſcius, conſideratione operum ſuorum malorũ ſe confundit, & infidelitati ſuæ addit adhuc diffidentiã. *Ibidem homil. 53.*

Non eſt pernicioſum in prælio vulnerari, ſed poſt vulnus acceptum deſperatione curam medelam vlceri denegare. Nullus ſe demergit, naue fluctibus ſemel merſa, ac totum onus perditũ deſijt nauigare. ſed rurſus ad maria, nudusq; feſtinat, rurſus immenſa peruolat freta, & iterato felicius curſu, caſus prioris damna cõpenſat. Sæpe & iam athletas uidemus poſt frequẽtes lapſus, & detractiones plurimas coronari, Militem quoq; ſcimus poſt fugas

multas,

multas, uirum fortem fuiſſe & viciſſe victores. *Idem hom. 21. ad Eutropium.*

Vt qui ſe ſubducit malis, non criminationem meretur, ſed coronam promeretur: Ita qui uioléta morte, ſeu laqueo, ſeu aliis modis uitam abrumpit, hunc haudquaquam æquum fuerit in crimen vocari: iuxta ueſtram ſententiam. *Idem in epiſtolam ad Galatas.*

Quomodo qui ſibi collum ligant inde ſe occidunt, q̄a non ad eos intrat ſpiritus aeris huius: ſic illi qui deſperât de indulgentia Dei, ipſa deſperatione intus ſe ſuffocant, vt eos ſpiritus ſanctus uiſitare non poſſit. *Auguſtinus lib. 50. homiliarum hom. 27.*

Sicut impoſſibile eſt mortuū incedere. Ità poſſibile nō eſt, cū q deſperauerit, ſaluari. *Climacus diſcretione gradu 26.*

DETRACTIO, CONTVMELIA.

SErpens qui non edito ſibilo mordet, per omnia detractori ſimilis eſt. *Eccle. 10.*

Filij hominum dentes eorum arma & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus. *Pſal. 57.*

Sicut ille qui minimè ſentientem aut curantem uerberât ſeipſum lædit, & incommodo afficit, quod nec inimicum plectere, nec animam iramq; exatiare ſe uideat, Sic & is qui contumelia in eum qui nequaquam doleat, vtitur, perturbati hominis conſolationem inuenire nullo modó poterit. *Baſilius hom. de ira.*

Non indoctè docemus neq; iniuriis decertamus, quēadmodum accidit multis qui ſermone pugnant contra loquentes, paruitatem intellectus, iniuriis quandoq; detegunt. Illi enim ſermones quemadmodum & ſepiæ atramentum contra ſeipſos expuunt, quo effugiant uenātes, aut latitant indagantes. *Gregorius Nazianzenus orat. habita coram, 150. Epiſcopis.*

Refugiamus mendacia obtrectationes, maledicta, periuria: Sicut enim ſunt virulenti herbarum ſucci: ita ſunt venena uerborum. Sicut eſt lāguor & lepra corporis: ita prurigo obtrectationum, lepra probatur eſſe animarū. *Euſebius Emiſſenus in exhortatione ad plebem.*

Quemadmodum vomitu laborātes, in principio qui-

dem detinere intus egredientes humores nituntur cũ verò faſtidio victi ſuccubuerint, magnis ſingultibus è profundo oĩa eructant: Sic qui praua cõſilia in proximos verſant, cum malignitatem mentis ferre nequeant, obtrectationis ſaniẽ euomunt. *Chryſoſtomus hom.43. in Matthæum.*

Contumelia non à contumeliantiũ ſententia, ſed à patientium affectu conſtituitur vel deſtruitur. Quemadmodum ſi corpus adamantinum haberemus, etſi innumeris vndique telis percuteremur, non tamen vulnera reciperemus: non enim à manu tela torquẽte, ſed à corporibus patientibus vulnera fiũt. *Idem hom.2. ad populum Antioch.*

Si quis te prætereunte ſtercus commoueat, hoc facientem num contumelia & conuicio afficias? Hoc fac & circa detractores. Non enim ſic commotum ſtercus, illum fœtorem ſuſcipientem cartilaginem percellit, ſicut aliena peccata excuſſa, & uita impura audientium animos prodita, contriſtare & perturbare ſolent. *Idem hom.5.*

Mallé cum homine cœnum edente menſam communicare quàm cum contumelioſo. Nõ cernitis porcos ſtercus edentes? Sic & iſti. Quid enim fœdius verbis quæ cõtumelioſi loquuntur? *Idem hom.32.*

Quemadmodum ſi infles ſcintillam ignis excitas incẽdium, cõtra verò ſi expuas, extinguis: & utrumq; tibi in manu eſt, quoniã vtrumq; ex ore tuo proficiſcitur. Idem fit ſi conuiciis aſperſeris proximũ, ſi inflatos ac vecordes ingeras ſermones, priuſquã excãdeſcat, oẽm irã extinxeris. *Chryſoſtomus homil. quod periculoſum ſit adire ſpectacula.*

Sicut ſagitta ſi mittatur contra duram materiã, nonnũquam in mittentem reuertitur, & vulnerat vulnerantẽ: illudq; completur. *Facti ſunt mihi in arcum prauum:* & alibi, *Qui mittit in altum lapidem, recidet in caput eius:* ita detractor, cum triſtem faciem uiderit audientis, imò ne audientis quidem, ſed obturantis aures ſuas, ne audiat iudiciũ ſanguinis, illicò conticeſcit, pallet vultus, hærent labia, ſaliua ſiccatur. *Hyeronimus ad Ruſticum monachum.*

Falſus rumor citò opprimit, & uita poſterior indicat de priore. Fieri quidem non poteſt, vt abſque morſu hominum vitæ huius curricula quis pertrãſeat, malorumque ſolatium eſt bonos carpere, dum peccantium multi-

tudine

tudine putant culpam minui peccatorum. Sed tamen citò ignis ſtipulę conquieſcit, & exundans flamma deficiẽtibus nutrimentis paulatim emoritur. Si anno pręterito fama mentita eſt, aut certè ſi uerum dixit, ceſſet vitiũ, ceſſabit rumor. *Idem epiſtola ad Furiam.*

Vt cæcias uentus nubes: Sic improborum vita, in ſe cõuicia attrahit. *Antonius monachus ſermone 53.*

Non eo loco res humanæ ſunt, etiamſi ſtatum ueſtrũ parum, noſtis, & uobis tm̃ ocij ſuperſit, ut in proba meliorum agitare linguam uacet. Hæc uos nõ intelligitis, & alienũ fortunæ ueſtræ vultum geritis: ſicut plurimi, quibus in circo aut theatro deſidẽtibus, iam funeſta domus eſt, nec annunciatum malum. *Seneca de uita beata cap. 18.*

Scorpius uenenum in cauda gerit, & obliquè ferit: Ita quidam in fine uirus effundunt ſuum, & diſſimulãter lædunt. *Plinius lib. 10. cap 70.*

Vt noctuæ aues inauſpicatæ noctu gementes (nã hæc illis uox eſt) mortalium quieti inuident: Ita uirulenta lingua ſemper aliquid ſpargit, quo concordiam hominum diſturbet. *Idem lib. 11. cap. 25.*

Bonaſus animal, quoniam cornibus inutiliter implexis non poteſt lædere, fugiens fimum reddit, cuius contactus inſequentes vt ignis aliquis comburit: ita nonnulli quoniam coram non audent cõgredi à tergo ſparſis probris contaminant hominem. *Idem lib. 8. cap. 15.*

Vt laſciuia ſimiarum, febrim excutit leoni: Ita inimici conuicium aut cõtumelia, nonnunquam excuſſa deſidia veternoq;, ad honeſti ſtudiũ nos acuit. *Idem lib. 8. c. 10.*

Vt culices ad dulcia non adulant, ſed acria petunt: ita quidam maledicis & in feſtiuis ſermonibus uehemẽtius delectantur. *Idem lib. 10. cap. 27.*

Leo cunctis formidatum animal, cãtum & criſtam galli formidat: Ita ſummi principes infirmorũ cõuicia nonnunquam timere coguntur. *Idem lib. 8. cap. 16.*

Vt olympiæ porticus uocem acceptã arte ſepties reddit, vñ hepthaphonon oppidani vocãt: Ita quoſdã ſi vno tãgis conuicio, ſexcenta regerunt: aut ſi paucis ad loquẽdũ prouoces, garriendi finẽ non faciunt. *Idem lib. 36. c. 15.*

Vt amici deteſtãtur ſaxum aut canem incurrentẽ qui

eos dirimat: Sic execrari deberent homines caninos, qui maledicentia ſua dirimũt neceſſitudinem, mutuamque beneuolentiam. *Plutarchus in moralibus.*

Vt ille Theſſalum Prometheum volens occidere, gladio diſſecuit tuber, ac ſanauit: Ita ſæpenumerò conuiciũ per iracũdiam dictum ab inimico uitium animi uel ignotum nobis, uel neglectum ſanat. *Ibidem.*

Iaculum ſi in ſolidum aliquid inciderit, nõnunquã in mittenté retorquetur: Ita conuiciũ in fortem & conſtantem uirum tortum, recidit in conuicium facientem. *Ibid.*

Abſurdum exiſtimant opprobare cuipiam corporis uitium, à quo non ſis ipſe immunis: At multo magis ridiculum, animi uitium in alterum coniicere, quod in te recidat. *Ibidem.*

Vt qui luctantur, non abſtergunt ſuum puluerem, ſed ſe mutuo contaminant, ut mutuo cadant: Sic quidã accepto conuicio, non id purgant, ſed obſeruant quid viciſſim in illos poſsit torqueri. *Ibidem.*

Vt Telephus nó reſpexit hoſtem, cuius erat haſta, ſed ſalutem quam adferebat: Ita non oportet offendi inimici conuicio, ſed ſi uerum admonet, uertendum eſt ad uitæ correctionem. *Ibidem.*

Vt ſi uel inimicus oſtendat lutum adhærens ueſti, non reiicis in illum, ſed abſtergis: Ita ſi quis oſtẽdat maculam vitæ, non regerendum eſt conuicium, ſed abſtergenda labes. *Ibidem.*

Sicut qui mente præditi ſunt quando hoſtes vlciſci ſtatuunt, non id primum ſpectant, quid meritò patiatᷓ proximus, ſed magis quid ipſos facere deceat: Ita & de cóuiciatoribus ſentiendum eſt. *Polybius lib. 12. Hyſtoriarum.*

DEVS.

DEI VNITAS, SIMPLICITAS, & perfectio.

QVoties Deum in prophetarum oraculis audiuimus deſcendere, figuratè id dictum accipimus. Deſcẽdit enim Deus à ſua maieſtate & altitudine, quoties res hominum præſertim malorum diſpenſat: Et quemadmodũ

vulgaris loquendi cõſuetudo magiſtros dicit condeſcen dere pueris & in philoſophia prouectos nouitiis diſcipu lis nequaquam de corpore uolens hoc intelligi: Ita ſicubi Deus in ſacra ſcriptura deſcendere dicitur, pari modo in telligendũ eſt iuxta loquendi conſuetudinem receptam. *Origenes lib. 3. contra Celſum.*

Deſcendit ad homines abſque vlla mutatione boni in malum: peccatum enim non fecit: ſicut nec ex honeſto in turpe mutatus eſt, peccatum enim non cognouit, nec ex fœlicitate decidit in miſeriam, ſed quamuis humiliatus, nihilominus beatus erat, etiam cum maximè propter va nitatẽ humani generis ſe demitteret, nulla item mutatio fuit ex optimo in nequiſſimũ. Quomodo enim nequiſſi mum eſſe poteſt, quod eſt amans hominum atq; benefi cum. Alioqui medicus quoq; multa vel moleſta contre ctãs inſuauia ut ęgrotos ſanitati reſtituat, ex bono in ma lum, ex honeſtate in turpitudinẽ à fœlicitate in miſeriam prolabitur. Atqui medicus inſpectans moleſta, & contre ctans ineunda, non adeò tutus eſt, quin poſſit in eadẽ in cidere aĩarum uerò noſtrarũ ſauciarũ curator per verbũ Dei qđ ipſe eſt, nihil malorũ in ſe admittere poterat. *Ibi.*

Sicut ne res quidem militaris, niſi vnum habeat ducẽ atque rectorem. Quod ſi in exercitu tot fuerint imperato res & duces, ac rectores, quot cohortes, quot cunei, quot alæ, primum nec inſtrui poteſt acies, unoquoque pericu lum recuſante, nec regi facilè aut temperari, quòd ſuis ꝓ priis conſilijs utantur omnes, quorum diuerſitates plus noceant quàm proſint: Sic in hoc naturæ rerũ principio, niſi unus fuerit, ad quẽ totius ſumma cura referatur, vni uerſa ſoluẽtur & corruẽt. *Lactantius lib. primo cap. 3. & lib. de ira, capite 2.*

Quis dubitet potentiſſimum eſſe regẽ, qui totius orbis habeat imperium? neque immeritò, cum illius ſint, quæ vbique ſunt omnia, cum ad eum ſolum omnes undiq; co pię congerantur: At ſi plures partiãtur orbem, minus cer tè opum, minus virium ſinguli habebunt, cum intra prę ſcriptam portionem ſe quiſque cõtineat. Eodem modo dij, ſi plures ſint, minus ualebunt, alijs tantundem in ſe habentibus. *Ibidem.*

Sicut ſol qui oritur die, licet ſit unus (unde ſolem eſſe appellatum Cicero uult videri, quòd obſcuratis ſyderibus, ſolus appareat) tamen quia verum, & perfectæ plenitudinis lumen eſt, calore potiſſimo, & fulgore clariſſimo illuſtrat omnia *Idē lib.2.ca.10.*

Quemadmodum quod unum eſt principium numeri, nihil confert ad eius perfectionem (nam & cum nō erat principium numeri, perfectum erat, & factum principiū numeri non auctum eſt·) Sic & Deus ante creationē erat perfectus, & poſt creationem nō eſt auctus. Nihil igitur eorū quæ ex creatione ſunt auget Deum. *Iuſtinus martyr, in reſponſionibus ad orthodoxos, reſponſione ad queſt. 113.*

Cōis hic ſol nobis quotidie ſe præbet oībus, nec magis minuſve irradiat alium q̄ alium, ſed in oēs ex æquo exercet vim ſuam: attamen ſi quis acutiore uiſu polleat, plus eius ſplendoris recipit: nō ꝙ ſol magis in eum agat q̄ in cæteros, ſed pp uim oculorum eximiam. At quiſq́ꝫ infirmos hēt oculos, ne obtueri quidē tantam lucē poterit, pp eorum hebetudinem. Idē cognitū de ſole iuſtitiæ, cū ſit Deus ex æquo, illum adeſſe oibus iuxta ſuam eſſentiā: nos aūt quotquot ſumus, ut hebetes, & oculis ſcatentes præ peccatorū ſordibus, ad percipiendum lumen nō eſſe idoneos, templum verò illud propriū oculo puriſſimo ſplendorē totius luminis capere utpote formatū ſancti Spiritus opera, & a peccatò prorſus alieniſſimū. Nā ſicut ſol quāuis ſuaui attingat pariter oīa, tñ non ab oībus ſimiliter capitur: Sic verbum illud iuxta eſſentiā præſens omnibus, non ſimiliter adeſt cæteris, ut templo proprio. *Idem de recta Confeſſionel ſiue de Sancta & coeſſentiali Trinitate.*

Hoc Dei tergum eſt, quicquid eum nobis ſuo iudicio refert, ut tamen illius naturam non cōtingat: perinde ac vmbra & in aqua relucēs ſolis imago hebetioribus oculis illum adumbrat, dum illū ipſum præ nimio puriſſimæ lucis fulgore, quo ſenſum facile exuperat, intueri nequeunt. *Nazianzenus lib.2.de Theolog.*

Vt equi, ut bonis, ut hominis breuiter ut vniuſcuiuſq; eorum, quæ ad eandem ſpeciem pertinent, una quædam eſt ratio: & cuicunq; hæc eadem ratio cōpetit, hoc & ꝓpriè inde nomen habet: cui uerò nō conuenit, hoc inde

aut nul-

aut nullum,aut improprium habet: ita & Dei eſſentiam, naturam appellationemq; vnam equidem eſſe, quamuis pro diuerſa eiuſdem eſſentiæ cõſideratione,nomina quoque diuerſa ſortiatur:tũ quod propriè Deus dicatur,hoc & eſſe Deum quod verò fuerit ſecundum naturam, hoc & verè nominari. *Idem lib.3.de Theologia.*

In his quæ de Deo dicuntur,hæc maxima eſt ſcientia, ignorationem fateri. *Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipſum*,ſed magnus reſpectu hominum. Cum autem ad Deum reſpexit,tunc,inquit,ingenuè cõfitẽs:*Ego ſum terra & cinis*.Nõ dixit terra & tacuit,ne ſeipſum magnum elemẽtum terram appellare videretur, ſed addit cinerem ſe eſſe, vt uilitatem,fragilitatem, & imbecilitatem ſuam oſtẽderet. Eſt ne autem quicquam cinere leuius aut exilius? Accepit inquit, comparationẽ cineris ad domum, & domus ad ciuitatẽ, & ciuitatis ad prouinciam,prouinciæ ad Romanorũ imperium, & imperii Romanorum ad uniuerſam terram. & oẽs terminos rurſus terræ totius ad circundans illam cęlum. Cuius tanta eſt comparatio ad cœlum,quantum eſt punctum circuli ad circunferentiam totam: Tanta enim eſt cœli ad terram comparatio. *Cyril.Ieroſolymitanus catechesi 6.* *Pſal.33.*

Sol & Luna typum magni myſterij præ ſe ferũt.Sol.n. Deum quodãmodo repreſentat, Luna verò hominem. Vt ſol multis quod dicĩt paraſangis, antecedit Lunã potentia & gloria:Ita Deus plurimum antecedit hominẽ Vt ſol ſemper plenus cõſpicitur,nec vnquam minuitur: Sic Deus perpetuò perfectus exiſtit,plenus potentia, ſapientia immortalitate, & reliquis bonis omnibus. Luna ſingulis mẽſibus occumbit, eiuſque potentia emoritur, hominis conditionem oſtentans, deinde regeneratur, & augetur ad deſignandam reſurectionem cunctorum futuram. *Thoph.Antioch.lib.2.ad Antolycum.*

Non ſolum pecore vel aliqua alia re corruptibilia atq; terrena:ſed ne ipſa quidem iuſtitia hominum Deum egere credẽdum eſt,totumque quo rectè colitur Deus homini prodeſſe non Deo.Neque enim fonti ſe dixerit ꝓfuiſſe quiſquam ſi biberit,aut luci,ſi viderit.*Auguſt.lib.10.de ciuitate.cap.quinto,*

Non ſicut ignis naturæ neceſſitate, aut apes fricant ceras, vel telas araneæ, ita etiam Deus operatur. Sed Deus ideò nõ natura vel eſſentia facere dicitur, ne voluntas in eo quaſi aliud aliquid demonſtretur: & ideò voluntate, quia nihil operari cõpellitur, ſed eſſentialiter vult, & voluntate ſubſiſtit. *Iunilius Africanus, de partibus legis.*

Sicut plus eſt Deus quã omnis humana ratio: Sic plus mihi videri debet, quàm ratio, quòd à Deo agi cuncta cognoſco. *Saluianus lib. 3. de iudicio.*

Non intra moles corporeas ſuprema ſapientia incluſa continetur, quemadmodum humidæ & ſiccæ materiæ intra vaſa quidem includuntur, continentur aũt potius, quàm repoſitaria contineant: Sed quæ quidem diuina & inexplicabilis potentia, & quæ intra & quæ extra templum ſunt, cõpræhendens continet, & illinc vlterius procedẽs, oẽs ſimul moles ac magnitudines continens coercet ac moderatur. *Euſtathius epiſcopus in oratione habita ſuper illo, Dominus creauit me initium viarum ſuarum.*

Quod lux eſt videntibus & uiſis, hoc Deus eſt intelligẽtibus & intellectis. *Thalaßius ad Paulinum presbyterum.*

Vt Deus nobis ſecundum eſſentiam eſt incognitus: ita ſecundum maieſtatem eſt immenſus. *Ibidem*

Quid enim difficilè eſt Deo penetrare mortẽ & imum ſinum cordis ac inde mortuum Adam reuocare? Siquidẽ in præſenti ſæculo ſunt domicilia & ędificia, ubi habitãt homines: verum ſunt alia vbi beſtiæ, leones, dracones, & aliæ beſtiæ venenoſæ habitant. Si ſol igitur cũ ſit creatura, nihilominus ingreditur quocunq;, per aĩalia illa & feras, in antra leonum & cauernas reptiliũ, & ingreditur inde illæſus: quanto magis Deus & Dñs oĩum nidos ingredietur, domicilia vbi mors habitat: penetrabit ẽt aĩas, illinc eripiens Adam, nec tamẽ vllo modo lædetur à morte? Pluuia quoq; deſcendens è cœlo peruenire ſolet ad inferiores partes terræ, vbi exiccatas radices humectat, & renouat, producitque germen nouum. *Macarius hom. 11.*

Quod .n. ſol eſt ſenſibus, hoc intelligentibus eſt Deus. Hic enim mundum illuminat uiſibilem, ille verò inuiſibilem, & hic quidem viſum corporalẽ illuſtrat, ille verò naturas intellectuales ſplendidas reddit, & quemadmodum

hic videntibus & viſibilibus his quidē vt uideant, illis autem vt videātur, vbi ſubminiſtrat, ipſeque inter viſibilia eſt pulcherrimus: Ita & Deus intelligētibus & intellectis, his quidem intelligere, illis verò ut intelligantur ſuppeditat, ac ipſe inter Intelligibilia eſt altiſſimus, in quo omne deſiderium conſiſtit, & ſuper quem minimè fertur. Nihil enim ſublimius qui habet omnino deſiderium, neq; mēs ſapiētiſſima, & indagatrix ſeu curioſiſſima, hoc enim ex appetitiuis eſt nouiſſimum & nōdum in lucem editis totius contemplationis requies. *Gregor. Nazianzen. oratione funebri in Athanaſium.*

Non eſt aliud aliquid diuina ſubſtātia & aliud diuina ſapientia: Ecce ſunt tres aliqui quorum unus ſcientiam aliquam inuenit & docuit: alter ab eodem inuentore didicit, & ſcripſit: tertius legit, & intellexit. Primus habet à ſemetipſo, ſecundus à ſolo primo, tertius, tam ā primo, q̈ à ſecundo. Nam ex eo quod primus eam inuenit & alter ſcripſit, ad tertii notitiam peruenit. Si itaque eadē intelligentiæ veritate plena & integra eſt in omnibus, nūquid quantum ad eſſentiæ ueritatem, alia ſcientia eſt alicuius vnius, & alia alicuius alterius? Si ergo in tribus pſonis poteſt eſſe vna eademque non multo magis credatur eſſe, vna eademq; ſapientia? *Richardus Victorinus lib. 6. de Trinitate capite 25.*

Si qui regum laudes decantant ob hoc tantūmodo magnopere ſibi placent, vt nullus inde alius fructus exiſtat: conſidera quantæ gloriæ fuerit, ſi Dominus per nos glorificetur? quemadmodum quanti ſupplicij, ſi auctores ipſi fuerimus, ut p nos blaſphemetur, ac malè audiat, quāquam noſtra glorificatione non indiget. Quantum enim eſſe putas inter Deum & homines diſcrimen? An quantum inter homines & lumbricos? Num velles ipſe à lumbricis gloriam capere magnam ac ſplendidam? Nequaquam. Ergò ſi tutè glorię ſitiens, hoc nolles: qui hoc affectu vacat, quo tandem pacto gloriæ à te manantis indiguerit. *Chryſoſtomus hom. 8. in epiſt. ad Romanos.*

DEVS INVISIBILIS ET Incomprehenſibilis.

QVid voce clarius? aut quid uento fortius? aut odore violentius Hæc tamē cum per aerem feruntur, adſenſúsq; noſtros veniunt, & eos potētia ſua impellunt, non cernuntur acie luminum, ſed aliis corporis partibus ſentiuntur: Similiter Deus non aſpectu nobis, alioue fragili, ſenſu comprehendendus eſt, ſed mentis oculiis intuendus, cum opera eius præclara atque miranda videamus. *Lactantius lib. 7. cap. 1.*

Sed dixerit aliquis, Si incomprehēſibilis eſt diuina ſubſtantia, cur tu de his diſſeris? Nunquid igitur quia totum fluuim ebibere nequeo, id quod mihi commodū eſt, ſub menſura non hauriam? Nunquid cum ſolem oculis comprehendere nequeam etiam lucis illius vſum quantum ſufficit, non aſpiciam? Et ſi in hortum magnum ingreſſus fuero, & omne genus fructuum comedere non potuero, viſne vt inde exeam? *Cyrillus Ieroſolymitanus catecheſi. 6.*

Ioan. 1. *Deum nemo vidit vnquam.* Quid igitur dicimus cum Euāgelium dicat, Deū neminem vidiſſe vnquam, Prophetæ verò & Apoſtoli, atq; ipſe adeò Dn̄s, id aſſerāt? Abſit: ſed videbant Prophetæ & Apoſtoli, & verum eſt: uidebant aūt prout poterant ipſi, & ſicut licebat, & viſus eſt ipſis, ſicut licuit. Et ꝙ quidem inuiſibilis eſt Deus, ac incomprehenſibilis, hoc manifeſtum eſt, & confeſſum: Sicut enim ſi quis per tenuiſſimū foramen cęlū conſpicaretur & diceret, uideo cœlum: & ſanè non mentitur talis, uidet .n. cęlum re vera, dicit aūt ad ipſum aliquis, Nō vidiſti cœlū: & ſanè neq, hic mentitur. Qui.n. dicit ſe vidiſſe, non mētitur, qui dicit ad ipſum qđ non uiderit, idem verè dicit. Neq;.n. vidit extēſionem neque latitudinem. Et qui quidem vidit, verum dixit: Qui verò contradixit nō vidiſſe, non mentitus eſt. Sæpe.n. & in ſummitate montis ſtātes videmus ipſum mare, & ſi dicamus uidiſſe nos mare, non mentimur. Si verò quis contradicat ac dicat, Nō vidiſtis: ipſe non mentitur. Vbi.n. penetrat latitudinem, vbi longitudinem, vbi profunditatem, ubi ſint receſſus profunditatis,

tis, & termini ac affectus, homo ſcire non poteſt. Si itaq; creaturarũ res ſic ſe habet apud nos quantò magis id contingit in gratia quã largitus eſt Prophetis & Apoſtolis? Viderunt igitur quod eſt re vera & non viderunt. Sed uiderunt ſicut natura potuit ferre, & hoc ſecundum gratiã potentiæ, qua potens ille ipſum potentem fecit in omnibus. *Epiphanius hæreſi 70 contra Audianos.*

Vt qui bellè fabriacatam cytharam eiusq; concinnitatem compoſitionemque miratur, aut concentum audit, nihil aliud quã ipſius cytharæ uel artificẽ uel moderatorem cytharæ dum animo concipit, eoque tuta cogitatione cõuertitur, etiã ſi oculis fortaſſis eũ non cernat: ita & nobis ſeipſum prodit illud, quod & facit omnia, & facta mouet atque conſeruat: cum interim quid illud tandem ſit, mentis noſtræ anguſtiis nequeat comprehendi. *Gregorius Nazianzenus lib 2. de Theologia.*

Solem hunc ſenſibilem nemo eſt qui non laudet, & ipſius magnitudinem ſimulque pulchritudinem, & radiorũ ſymmetriam, & lucis ſplendorem admirans: ſi verò in eo diligentius atq; pertinacius intuebitur, & in dies eius aſpectum conſiderauit, non ſolum quę ſentit in eo deprehendet, ſed etiam oculorum acie debilitatus abſcedet. Tale quid mihi uideor pati mente, ſi requiratur de Deo, qd ſit. *Baſilius in cap. primum Ioannis.*

Quemadmodum certò ſcire non poſſumus, cuiusque ſtellæ qualis ſit eſſentia, quærimus tamen alacriter, oblectamurque rationibus veriſimilibus, propter geminum diſcendi deſiderium: Ad eundem modum licet verum illudens Deum non ualeamus cernere, debemus tamen eũ indeſinenter quærere, quando hæc conſideratio uel per ſe ipſa citrà intentionem, res eſt ſummè deſiderabilis. *Philo. lib. I. de Monarchia.*

Sicut qui innauigabilẽ Oceanũ nauigare ſe vſurpat, dum non poteſt eum tranſire, neceſſe eſt, vt per eandem viam reuertatur, undè ingreſſus eſt: Sic & antiqui Philoſophi & oratores, de Dei natura quærere cõtẽdentes, victi ſunt ingenio, defecerunt ſermone, in vltimo nihil ſe amplius inuenire ſe potuiſſe confeſsi, niſi quia Deus eſt incognoſcibilis. *Chriſoſtomus hom. 28. operis imperfecti.*

Quomodo

Quomodo fulgur nobis diſrumpit, & repentina coruſcatione non tam illuminat, quàm hebetat oculum: Ita aliquando neſcio quo moto tangeris à Deo, & cogi te ſentis: eum tu qui te ſentit, non intueris. *Cyprianus, de operibus Chriſti.*

DEVS NON AVTHOR MALI.

CElſus concedit quod Deus poſſit iniuſta, nolit tamẽ. Nos dicimus, ſicut quod natiuam ſuam dulcedinem indit rebus etiam alijs, nullam poteſt amaram reddere, quia hoc contra naturam ſuam faceret: neque quod natum eſt, ad res illuſtrandas, poteſt eas obſcurare, ita nec Deus poteſt iniuſtè facere, & quæcunque creatura põt iniuſtè facere, poteſt id naturaliter, quia facere iniuſtè nõ eſt naturæ ſuæ contrarium. *Origenes lib. 3. contra Celſum.*

Sicut in cantando interpoſitiones certis moderatisq; interuallis, quamuis vocum priuationes ſint, bene tñ ordinantur ab his qui cantare ſciunt, & ſuauitate vniuerſę cantilenæ aliquid conferunt. Et vmbræ in picturis eminentiora quæq; diſtinguunt: & nõ ſpecie, ſed ordine placẽt: Sic & vitiorũ noſtrorũ non author eſt Deus, ſed tñ ordinator eſt, cùm eo loco peccatores cõſtituat, & ea cogit quæ merentur. *Auguſt. de Geneſi ad literam imperfect. cap. 5.*

Quemadmodum ſol oculos puros, ſanos, vegetos, fortes habenti, tranquillus apparet, in oculos autem lippos, quaſi tela aſpera iaculatur, intuentem illum vegetat, nũc excruciat, non mutatus, ſed mutatum: Sic cum ceperis eſſe peruerſus, & tibi Deus peruerſus eſſe videbitur, tu mutatus es, non ille *Idem in Pſalmum. 92.*

Sicut improbi malè vtuntur bonis Dei: Ita Deus bene vtetur malis operibus iniquorum. *Euſebius Emiſſenus hom. 4. de Epiphania.*

Ab ipſo profecto factore, nihil malum, nihilque turpe. Hæ ſiquidem paſſiones ſunt creata ſequentes opera, quẽadmodum æs rubigo, animata corpora limus. At neq; faber ferrarius induxit rubiginem, neq; animati corporis genitor, cœnum ac ſordes. Eodem modo nec Deus etiam malum. Generationis autem perſeueratio malũ ſubrepere cogit, eaque de cauſa mutationem rebus Deus inſti-

tuit, ſeu quandam generationis iſtius purgationem. *Mercurius Triſmegiſtus in Pymandro.*

Sicut competit Deo bono, vt cauſa ſit totius operis boni: Sic incongruum eſt, ut imputetur cauſa cuiuſlibet operis mali. *Fulgentius lib.* 1.

Vt quibuſdam minus mali fuit, non omnino videre, q̄ perperam videre. velut Herculi, qui filios videns, pro hoſtibus occidit: Ita leuius malum eſt, Deos omnino nô credere quàm credere noxios. *Plutarchus in Moralibus.*

Vt peius ſentiunt de homine, qui dicunt eum eſſe iracundum, pernicioſum, quàm qui dicunt eum uiuere: Ita minus malè ſentiunt de dijs, qui negant vllos eſſe, quàm qui dicunt eſſe moroſos, noxios, irritabiles, vt faciunt ſuperſtitioſi. *Ibidem.*

Si tu uitioſum compares ſeruum, & volueris mores ſuos ſcire, nonne pones antè illum ſaccum cum ſolidis, aut aliquem concupiſcibilem cibum: & ſiquidem ſeruus ille incontinens fuerit, & ſine timore porrigat manum ſuam, & accipiat indè nunquid male feciſti? Aut nunqd tu coegiſti illũ, vt malè faceret? Non, ſed propalaſti malitiã eius. Sic & Deus dans hominibus occaſionẽ peccandi, ſi peccare voluerint, non eos facit peccare, ſed manifeſtat pertinaciã cordis eorum. *Chryſoſto. hom. 46. operis imperfecti.*

Si aliquis culturæ agri peritiſſimus, agrum ſuum feracioribus arboribus conſereret, cunctaq́, quæ ad agricolarum artem pertinent, ſummo ſtudio exerceret, nullo tamen pacto quæ nocitura diuerſis ex cauſis ſolent venire, poſſet declinare: nonne officio ſuo agricolam hunc functum eſſe quiſq; putaret? Is enim debitam curã adhibuit, quæq; ad cultum plantarũ pertinerent omni ſtudio geſſit: Illæ tñ ægrotarũt. Num igitur melius eſſe diceremus, agriculturam neminem exercere, neq; agrum nobiliſſimis arboribus conſerere, artemq; agriculturæ è uita humana penitus tollere, ne fortè aliquæ plantæ iniuriã patiantur? Ergo neque Deus culpæ arguendus eſt, quia hominem produxerit. Nos potius ipſi accuſemus, qui nobis ſponte obfuimus. *Cyrillus Alexandrinus lib. 1 in Geneſin.*

Nemo ſolem dixerit oculis noxium, eo quòd nônulli viſu ſunt hebetiori, ſed quàm accommodatiſſimũ: & ex

acutè

Quomodo fulgur nobis diſrumpit, & repentina coruſcatione non tam illuminat, quàm hebetat oculum: Ita aliquando neſcio quo moto tangeris à Deo, & cogi te ſentis: eum tu qui te ſentit, non intueris. *Cyprianus, de operibus Chriſti.*

DEVS NON AVTHOR MALI.

CElſus concedit quod Deus poſſit iniuſta, nolit tamē. Nos dicimus, ſicut quod natiuam ſuam dulcedinem indit rebus etiam alijs, nullam poteſt amaram reddere, quia hoc contra naturam ſuam faceret: neque quod natum eſt, ad res illuſtrandas, poteſt eas obſcurare, ita nec Deus poteſt iniuſtè facere, & quæcunque creatura pôt iniuſtè facere, poteſt id naturaliter, quia facere iniuſtè nō eſt naturæ ſuæ contrarium. *Origenes lib. 3. contra Celſum.*

Sicut in cantando interpoſitiones certis moderatiſq; interuallis, quamuis vocum priuationes ſint, bene tñ ordinantur ab his qui cantare ſciunt, & ſuauitate vniuerſę cantilenæ aliquid conferunt. Et vmbræ in picturis eminentiora quæq; diſtinguunt: & nō ſpecie, ſed ordine placēt: Sic & vitiorū noſtrorū non author eſt Deus, ſed tñ ordinator eſt, cùm eo loco peccatores cōſtituat, & ea cogit quæ merentur. *Auguſt. de Geneſi ad literam imperfect. cap. 5.*

Quemadmodum ſol oculos puros, ſanos, vegetos, fortes habenti, tranquillus apparet, in oculos autem lippos, quaſi tela aſpera iaculatur, intuentem illum vegetat, nūc excruciat, non mutatus, ſed mutatum: Sic cum ceperis eſſe peruerſus, & tibi Deus peruerſus eſſe videbitur, tu mutatus es, non ille *Idem in Pſalmum. 92.*

Sicut improbi malè vtuntur bonis Dei: Ita Deus bene vtetur malis operibus iniquorum. *Euſebius Emiſſenus hom. 4. de Epiphania.*

Ab ipſo profectò factore, nihil malum, nihilque turpe. Hæ ſiquidem paſſiones ſunt creata ſequentes opera, quēadmodum æs rubigo, animata corporalimus. At neq; faber ferrarius induxit rubiginem, neq; animati corporis genitor, cęnum ac ſordes. Eodem modo nec Deus etiam malum. Generationis autem perſeueratio malū ſubrepere cogit, eaque de cauſa mutationem rebus Deus inſti-

tuit,

tuit, ſeu quandam generationis iſtius purgationem. *Mercurius Triſmegiſtus in Pymandro.*

Sicut competit Deo bono, vt cauſa ſit totius operis boni: Sic incongruum eſt, ut imputetur cauſa cuiuſlibet operis mali. *Fulgentius lib.* 1.

Vt quibuſdam minus mali fuit, non omnino videre, q̄ perperam videre. velut Herculi, qui filios videns, pro hoſtibus occidit: Ita leuius malum eſt, Deos omnino nô credere quàm credere noxios. *Plutarchus in Moralibus.*

Vt peius ſentiunt de homine, qui dicunt eum eſſe iracundum, perniciosum, quàm qui dicunt eum uiuere: Ita minus malè ſentiunt de dijs, qui negant vllos eſſe, quàm qui dicunt eſſe moroſos, noxios, irritabiles, vt faciunt ſuperſtitioſi. *Ibidem.*

Si tu uitioſum compares ſeruum, & volueris mores ſuos ſcire, nonne pones antè illum ſaccum cum ſolidis, aut aliquem concupiſcibilem cibum: & ſiquidem ſeruus ille incontinens fuerit, & ſine timore porrigat manum ſuam, & accipiat indè nunquid male feciſti? Aut nunq̄d tu coegiſti illũ, vt malè faceret? Non, ſed propalaſti malitiã eius. Sic & Deus dans hominibus occaſioné peccandi, ſi peccare voluerint, non eos facit peccare, ſed manifeſtat pertinaciã cordis eorum. *Chryſoſto. hom.46. operis imperfecti.*

Si aliquis culturæ agri peritiſſimus, agrum ſuum feracioribus arboribus confereret, cunctaq́, quæ ad agricolarum artem pertinent, ſummo ſtudio exerceret, nullo tamen pacto quæ nocitura diuerſis ex cauſis ſolent venire, poſſet declinare: nonne officio ſuo agricolam hunc functum eſſe quiſq; putaret? Is enim debitam cũrã adhibuit, quæq; ad cultum plantarũ pertinerent omni ſtudio geſſit: Illæ tñ ægrotarũt. Num igitur melius eſſe diceremus, agriculturam neminem exercere, neq; agrum nobiliſſimis arboribus conſerere, artemq́; agriculturæ è uita humana penitus tollere, ne fortè aliquæ plantæ iniuriã patiantur? Ergo neque Deus culpæ arguendus eſt, quia hominem produxerit. Nos potius ipſi accuſemus, qui nobis ſponte obfuimus. *Cyrillus Alexandrinus lib.* 1 *in Geneſin.*

Nemo ſolem dixerit oculis noxium, eo quòd nõnulli viſu ſunt hebetiori, ſed quàm accommodatiſſimũ: & ex

acutè intuentibus eius vtilitas indicatur. Neq; mel quiſpiam amarũ guſtu iudicauerit, quoniam tale ægrotantibus videatur. Deum autem ex infirmorum vel ignorantium iudicio, vel non eſſe, vel malum eſſe, aliquando humanis rebus prouidere, aliquando eas negligere, opinari, non ſani hominis, vel inſani potius, vt vltimo furore percisi meritò dixerimus. *Chryſoſtomus hom. 7. in Ioan.*

Conficere monile pretioſum & elaboratum induſtria ex auro excellenti non eſt mirum, ſed ex vili plumbo efficere purum aurum, hoc eſt abſque dubio mirabile. Ex auro quilibet artifex conficiet monile, ſed ex infirmo cupro pretioſum aurum educere & aureum monile conflare, emblemate pictum & mirabiliter elaboratũ eſt alchimia cęleſtis. Ita ex bono bonũ facere bonũ eſt, ſed humanum atq; ex vitio depromere virtutem, hoc eſt diuinum. Homines ex auro virtutum efficiunt monilia meritorũ ſed aurifex ille, qui ex ſcelerum plumbo extrahit virtutũ aurum, Deus eſt. Ille ex impiorum ſceleribus aduerſus iuſtos admiſſis, ipſorum iuſtorum elicit gloriam, & vtilitatem: imò ex culpa noſtra elicit commodum noſtrum. Nã largitur nobis contritionem, & fauore ſuo agimus pœnitentiam. *Pintus in Ezechiel. cap. 38.*

DEI EXISTENTIA IN OMNIBVS.

NIhil à Deo vacat, nihil indiget. Vbiq; eſt, modo animæ incorporalis quæ in membris omnibus diuiſa à ſingulis quibusq; partib. non abeſt, etiamſi priuata quędam regia in toto corpore ſedes, eſt tamen in medullis, digitis, artibus infunditur. Iam ſi corruptis aliquibus corporis membris, reciſione erit neceſſe, cum uſum ſuum eadẽ membra vitis emortua non habebant, id quod putre caducumq; carnis eſt, ſine detrimento animæ reciditur. Ipſa enim corporis noſtri anima, ſanis & integris admixta membris eſt, & cum eadem fuerint putrida, & recidenda non ſequitur. *Hilarius in Pſalmum. 118.*

Sicut nec ab illo abeſt, in quo nõ habitat, & totus adeſt quamuis eum ille nõ habeat: ita & illi in quo habitat, totus eſt præſens, quamuis eum non ex toto capiat. Neque enim ad habitudinem diuidit ſe per hominum cordà ſeu

corpora,

corpora, aliam ſui partem huic tribuens, illi aliam: ſicut lux iſta per aditus & feneſtras domorũ: ſed potius ſi quẽlibet ſonum, cum corporea res ſit, ac tranſitoria, ſurdus non capit, ſurdaſter non tantum capit, atque in his qui audiunt, cum pariter ei appropinquẽt, tantò magis alius alio capit quantò eſt acutioris, tantò autem minus, quãtò eſt obtuſioris auditus, cũ ille non variè magis minuſue inſonet, ſed in eo loco in quo ſunt, omnibus æqualiter pręſto ſit. Quantò excellentius Deus natura incorporea, & immutabiliter viua, qui non ſicut ſonus, per moras tẽporum tendi & diuidi poteſt, nec ſpatio aereo tanquam loco ſuo indiget, vbi præſentibus præſto ſit: ſed æterna ſtabilitate in ſeipſo manens, totus adeſſe rebus omnibus poteſt, & ſingulis totus, quamuis in quibus habitat, habeant eum pro ſua capacitatis diuerſitate, alij amplius, alij minus, quos ipſe ſibi dilectiſſimum templum ędificauit. *Auguſtinus, de præſentia Dei ad Dardanum cap. 8.*

Præſentes non niſi ad imagines ſuas adſunt. Ita planè quemadmodum vulgus exiſtimat, mortuorum animas circa tumulos, & corporum ſuorum reliquias oberrare. Sed poſtquam Deus ille præſtò eſſe cœpit, iã ſimulachro eius opus non eſt. Quæro enim, ſi quis imaginẽ hominis peregrè conſtituti contempletur ſæpius, ut ex ea ſolatiũ capiat abſentis: num idem ſanus eſſe videatur, ſi eo reuerſo atque præſente, in cõtemplanda imagine perſeueret, eaque potius quàm ipſius hominis aſpectu frui velit? Minimè profectò. Etenim hominis imago neceſſaria tum videtur, cum procul abeſt, ſuperuacua futura, cum præſtò eſt. Dei autem, cuius ſpiritus ac numen vbique diffuſum abeſſe nunquam poteſt, ſemper vtique imago ſuperuacua eſt. *Lactantius lib. 2. cap. 2. De origine erroris.*

Cum videas ꝙ mortale ingeniũ demerſas in profundũ terræ metallorũ venas rimatur, & artificis oculus aurũ videt, in quo imperitus terram eſſe putet: & cũ auri propriam eſſe venã, & argenti aliã, æris quoq; diſparẽ, ferri quoq; & plumbi diuerſa in terra ſpecies latere mortale depræhendat ingeniũ. Diuina virtus inuenire poſſe & diſcernere nõ putabit vniuſcuiuſq; carnis propriũ ſenſũ, etiamſi videat diſperſum? *Cyprianus, in Symbolum Apoſt.*

Quemad-

Quemadmodum mundi partes ſunt cęlum, aqua, terra: & aer. Eodem modo membra Dei, uita, mortalitas, neceſſitas, prouidentia, natura, anima, mens, horumq; omnium participatio, ipſum bonum: neq; fit aliquid vſquã, neque eſt factum, ubi Deus ipſe non adſit. *Triſmegiſtus, in Pymandro.*

Hæb.4. *Omnia ſunt nuda & aperta oculis eius*. Quid eſt aperta? ex metaphora pellium quæ de pecudibus detrahuntur. Sicut enim cum pecudes occiderit quis, & ex carnibus detraxerit pellem, omnia interiora reuelãtur, & aperta ſunt oculis noſtris: Sic & Deo aperta ſubiacẽt omnia. *Chryſoſtomus hom.7. ad Hebræos.*

DEI PATIENTIA ET LONGANIMITAS.

Sicut patientèr ſuſtinuit Deus, abſorberi Ionam à ceto, non ut abſorberetur, & in totum periret, ſed ut euomitus magis ſubigeretur Deo, & plus glorificaret Deum, qui inſperabilem ſalutem ei donaſſet, & firmam pœnitentiam faceret inimicis, vt conuerterentur ad dominum, qui eos liberaret à morte cõterritos ab eo ſigno quod factum erat circa Ionam, quemadmodum ſcriptura dicit, & reuerſi ſunt unuſquiſque à via ſua mala. Sic ab initio fuit patiens Deus hominem abſorberi à magno Ceto, qui fuit autor præuaricationis, non ut abſorptus in totum periret, ſed præſtruens & præparans adinuentionem ſalutis, quæ facta eſt à verbo per ſignum Ionæ, his qui eandem cum Iona de Deo ſententiam habuerunt. *Irenæus lib.3. contra hæreſes cap.22.*

Sicut medici interdum cum poſſunt celerius obducere vulnerum cicatrices, præſentem differunt & diſſimulãt ſanitatem, melioris ſanitatis firmioriſq; proſpectu, dum melius eſſe nouerunt moram facere in tumoribus uulnerũ, & maligni humoris fluentes pauliſper ſinere meatus, q̃ feſtinare ad ſuperficiẽ ſanitatis, & obtruſis in venis fomitem venenati humoris includere, qui vtiq; excluſus à ſalutis meatibus, ſerpet ſine dubio in interiora membrorum, atq; ipſa vitalia viſcerum penetrabit, non iam morbum corpori, ſed uitæ illaturus exitium. Hoc ergo modo & Deus q̃ nouit occulta cordis, & prænouit futura, per

multam penitétiā indulget fieri quædā quæ extrinſecus incidentia hoībus prouocent, proferri, & in lucē procedere paſſiones & vitia, quæ celantur extrinſecus, vt per hæc expurgari & curari poſſint, hi, q per multā negligétiā & incuriā, peccatorum in ſe radices ac ſemina recepe runt, vt eiecta foras, atq; ad ſuperficiē prouocata euomi at digeri poſſint quodāmodo, vt etiāſi videatur quis in grauioribus affici malis, dū membrorū oīum ſuſtinet cō uulſiones, poſſit tū ceſſare aliquando & deſinere, & ſatietatem capere malorū, & ſic ad ſtatum ſuum poſt multas moleſtias reparari. *Idem lib.3. periarchon cap.primo.*

Hoſtes qui volunt ſuppliciū infligere, non modo non id dicunt, ſed etiam id celantes inuadunt, ne qui punien di ſunt, ſi reſciuerint, euadant. Non ſic Deus, ſed contra omninò: prædicit, differt, terret, nihil non facit, vt quæ minatur, non inferat: Sic Niniuitis arcum intendit, gladium vibrauit, iacula parauit, ictum non inflixit, nec telum quidem immiſit. *Chryſoſt. in Pſal. 7.*

Sicut rex benignus audiens criminoſas perſonas, lege quidem compellente, ipſe mortis ſententiā aduerſus eos dicit, tamē miſericordia inſtigante, lachrymas fundit ſuper eos, & vult eos adiuuare, & non poteſt, cōtradicēte ſibi iuſtitia: Sic & Dominus ipſe quidem mortis ſentētiā dictabat ſuper Iudæos, dicēs, *Ecce ego emitto ad vos Prophetas, & ex ipſis occidetis, vt veniat ſuper uos ſanguis iuſtus. Ecce ipſe eos miſerabili lamentatione plangebat, dicens, Hieruſalē, Hieruſalem.* Nam Deus inuitus compellitur, cum magno do lore peccatores condemnare. *Idem hom.9. operis imperf.* *Matt.23*

Ad præſens Deus habenas laxat, ſed poſtea aſtringet. Noli gaudere ad piſcem, qui in eſca ſua exultat: nondum traxit hamum piſcator: non iam ille hamum habet in fau cibus, & quod tibi videtur longum, breue eſt: iſta omnia citò tranſeunt. *Aug. in Pſal. 91.*

Sicut ſi uelles implere aliquem ſinum, & noſti quā ma gnum ſit quod dabitur, extēdans ſinū uel ſacci vel vtris, vel alterius alius rei, & extendendo facies capaciorē. Sic Deus differendo extendit deſiderium, extendendo, facit capaciorem eorum quæ oculus non vidit, & auris nō au diuit. *Idem tractatu 4. in epiſt. Ioannis.*

Vt œconomus non facilè eiicit & abſoluit citò fidelē ſeruū, ſed cupit remorari: Ita dominus patitur quàm diutiſſimè, ſi quis fuerit fidelis miniſtrator. *Idem, ſermone 146. in Lucan.*

Nos multo tempore ædificamus domū, & ipſius ſtructuræ quidem multum temporis, parum verò deſtructionis. E conuerſo autem fit in Deo. Cum ſtruit, ueलociter ſtruit: cum deſtruit, tardè deſtruit. Nam duo hæc ſibi conueniunt: illud quidem potentiæ, bonitatis illud. *Chryſoſt. ſermone 5. de pœnitentia.*

Deus Pharaoni varias pœnas intulit, non ut illū meliorem efficeret (nouit enim eius duriſſimam mentē non poſſe conuerti) ſed ut ea quæ olim de ipſo prædicanda erant perutilia cunctis exempla fierent: Sicut. n. ciuitates iuſtitiæ miniſtros, & carnifices alunt, per quos & parricidas & latrones, pœna afficiunt, non laudantes quidem quæ ſibi carnifices peragenda munia deſumpſerūt, ſed ad neceſſarios tamen vſus eorum miniſteria tolerantes: Ita & huius mundi præſul ac Deus patitur tyrānos eſſe, ſeu quoſdam carnifices, ut per eos ab impiis hominibus pœnas exigat, mox eos tyrannos ſupplicio traditurus: Ita puniuit filios Iſrael, per Aſſyrios. *Theodoretus, ſermone 6. de Græcarum affectionum curatione.*

DEI CHARITAS, ET LIBERALItas erga homines.

SIcut adhæret lumbare ad lumbos viri, ſic agglutinaui mihi omnem domum Iſrael, & omnem domum Iuda, dicit Dominus, ut eſſent mihi in populum, nomē, & laudem, & gloria, & non audierunt. *Hieremiæ 13.*

Sicut paſtor viſitat gregem ſuum in die quando fuerit in medio ouium ſuarum diſsipatarum: Sic uiſitabo oues meas, & liberabo eas de omnibus locis in quibus diſperſæ fuerant in die nubis & caliginis. *Iſa. 34.*

Nonne ego uos rogaui ut pater filios, & mater filias, & vt nutrix paruulos ſuos, vt eſſetis mihi in populum, & ego uobis in Deum, & vos mihi in filios, & ego vobis in patrē? Ita ego vos collegi, ut gallina pullos ſuos ſub alas ſuas. 4. *Eſdræ. cap. 1.*

Si vos

Si vos cũ ſitis mali noſtis bona data dare filiis veſtris: quantò magis pater veſter qui in cœlis eſt, dabit bona petentibus ſe? *Matth. 7.*

Deus ex multa benignitate, hominem retinet & complectitur? Sicut cum pullus è nido excidit, mater è nido aduolat. Si quando autem ſerpens deuoraturus inhiet, mater circũuolat, natos chariſſima pignora deflens: Deus autem pater & ſuum quærit figmentum, & ei quod lapſum eſt medetur, & feram perſequitur, & pullum rurſus in nidum recipit, ut rurſus aduolet, incitans. *Clemens Alexandrinus oratione ad gentes.*

Inuenies igitur, ſi oẽs conſideres, eos quoque vendere magis, quàm donare, qui gratis largiri dicuntur, & quos putamus gratuitò accipere, eos reuera emere. Nam qui dando captant laudem aut honorẽ, dum quærunt reddi ſibi gratiam, ſpecioſo donationis noĩe uenditionem prętexunt: qñ & uenditores ſuarum rerum ſolent accipere pretium. Qui verò admittentes dona, cogitant reddere, & prima quoque occaſione reddunt, idem ꝗ emptores faciũt. Nã illi ut accipere norũt: ita & reddere. At Deus non uenditor eſt, æquum pretium rebus ſuis ſtatués, ſed donator oĩum, perennes gratiarum fontes profundens, nullam permutationẽ cupiens. Nã ipſe indiget, nec quiſquã natus pót accepta rependere. *Philo. lib. de Cherubin.*

Si hominibus lætum eſt & glorioſum filios habere cõſimiles, & tunc magis generaſſe delectat, ſi ad patrem lineamentis paribus ſoboles ſucciſiua reſpondeat, Quantò maior in Deo patre lętitia eſt, cum quis ſic ſpiritualiter naſcitur, vt actibus eius & laudibus diuina generoſitas prædicetur? *Cyprianus de zelo & liuore.*

In olympicis certaminibus, ſubſiſtit adornator & magiſter, fitque ſpectator tantum vt cæteri, neque ulla in te adiuuare pót, ſed expectat ut fiat uictoria. Dominus autẽ noſter non ſic, ſed ut nos eniti ad uirtutis agones uiderit, nutu ſtatim ſuo nos adiuuat, ſimul nobiſcum certat, manũ porrigit, incitat, labores noſtros alleuians, infirmitatẽ naturæ nr̃æ confirmans, & quaſi undecunq; aduerſarium noſtrũ tradit, breuiter omnia facit, ut in certamine & duremus & vincamus. *Chryſoſt. hom. 42. in Geneſin.*

Apud hoīes, ſi quem alius diligit, dilexeris, repugnabit illius amator: Deus verò ſui te amoris cōione ita dignatur, vt non cōicantem oderit. Humanus quidem amor zelo & inuidia plenus eſt, diuinus verò ab omni eiuſmodi affectuum morbo liber eſt, & ideò quęrit qui ſecū in amore communicent. *Idem hom. 23. in epiſt. ad Romanos.*

Nihil fermè ita nobis utile eſt, ut meminiſſe iugiter beneficiorum Dei ſiue, quæ cōmuniter omnibus, ſiue quæ ſeorſim ſingulis tribuit. Si enim cum ex amico beneficiū aliquod ſumimus, ſiue cum aliquid gratum placidumq; audimus, in amorem exardeſcimus: quantò magis cum viderimus quibus periculis impliciti fuerimus, ex q̃bus omnibus nos eruit Deus, promptiores ad obedięntiam erimus. *Idem Homilia prima ad Titum.*

Vide quantò nos afficit honore, huiuſmodi nobis poteſtate permiſſa. Feci ego inquit, cœlum & terram: eadē conditionis facultate te dono, ut terram facias cœlum, potes enim. Ac ueluti quiſpiam indulgentiſſimus pater pictura illuſtris, nō ipſe ſolus eam oloriam vult, ſed filiū quoque ad eandem gloriam cupit adducere. Feci ego, inquit, corpus pulchrum, do tibi præſtantioris officium: Fac tu animam pulchram Dixi ego, produxi herbam fœni, & omne fructiferum lignum, dic tu quoq;: producat hæc terra fructum ſuum, & proderit: quodcumq; operari volueris. Facio æſtatem & nebulam, firmo tonitruū, & creo ſpiritum, finxi draconem, & illudo ei, diabolo ſcilicet, neque tibi hanc inuidi poteſtatem. Illude illi tu quoque, ſi uis: potes enim eum vt paſſerculum capere, Oriri facio ſolem ſuper bonos & malos: imitare illum tu, bonaque tua bonis & malis communica. Accendi in cœlo luminaria, accende & tu clariora illis, nam & hoc potes: His qui in errore ſunt, lucem veritatis accēde. Dominor angelorum ego, Itidem in ſede regia ſede, & tu mecum per primitias ſede. *Idem homil. 15. ad Timotheum*

Diſſimilis eſt Dei hominumq; cōditio in fęneratione. Deus namq; in occulto ꝑ pauperē accipit, & in propatulo reddit, corā vniuerſis creaturis. Is verò qui palā accipit occultè reddit ſi ad pinguiorē fortunā peruenit, erubeſcens prioris fortunæ ſtatum. *Idem hom. 7. de pœnitentia.*

Si cui

Si cui in paupertate manenti fœneratus fuerit, atque ex inde ad diuitiarum ſplendoré venerit qui accipit, potẽs factus tibi debitum reddere, latebit multos, ac reddet, ne pudore confundatur de priori ſtatu, Et gratias quidẽ agit, beneficium verò cælat, priorem erubeſcens paupertatem. Deus autem non ita: ſed occultè mutuũ accipiẽs, palam debitum reddit: tunc uerò cũ accipit clã per eleemoſinam accipit: cũ verò reddit, in oculis vniuerſæ creaturæ reddit. *Idem ſermone 5. de pœnitentia.*

Sicut paruulus, ſi quid habeat puerile, idque rebus neceſſarijs profert, pater ipſum puerilibus priuat, vt vel inuitum ad meliora traducat: Ita & Deus omnia facit, cunctaque molitur, vt vota noſtra atq; deſideria, ad cœleſtia transferat. *Idem hom. 1. ad Timotheum.*

Infantulus cũ aliquid puerile deſiderat, cum oĩ feſtinatione abſcondimus: ut puta ſphærã & quęcunq; talia ne impediatur à neceſſarijs: cùm autem ea contempſerit, & non iam eorum deſiderio detinetur, ſine ſolicitudine ei damus, ſcientes quoniam multa læſio ei de cætero cõtinget, illa cupiditate ceſſante, quæ eum à neceſſarijs poterat auocare: Sic & Deus cum viderit nos non cupientes quæ terrena ſunt, tunc iam ipſa nobis ad vtendum largitur, & ſicut liberi & viri, ea poſſidebimus, non ſicut pueri. *Idem hom. 25. ad Hebræos.*

Spõſum vocat Ioãnes Baptiſta Ieſum Chriſtũ, ſpõſam Paulus eccleſiã: Ac ſpõſus quidem (homo) poſt primos dies remittit amoris vehemẽtiã: Spõſus aũt noſter Deus, perpetuò nos amat, & auget deſideriũ. Quod amicus Ieſu Ioãnes innuens, ſpõſam vocauit, qñ ſumma ſunt deſideria. Sponſum Paulus Paranymphus, ꝙ nos velit præ amore vnum eſſe corpus, & vnã animam, & inſtar ſponſæ id vnum cogitantis, & omnia faciẽtis, vt viro placeat, tales per totam nos eſſe vitam. *Idem in pſalmum quintum.*

Deus ſuum nobis noſtræ ſalutis amoré ſignificaturus, gallinarũ in nobis charitatem, patrum curam, matrum miſericordiam, virorum profert amoré, non quia tãtum duntaxat amet, ſed his exemplis & regulis non alia apud nos amoris maiora ſigna vel argumenta. Nam ꝙ multò magis nos deamet. *Etſi, ait, mater filiorum uteri ſui obli-* *Iſa. 49.*

Ierem. 3. *uiſcatur. At ego tui non obliuiſcar, & uir vxorem demiſſam, & cum alio pollutam, reuerſam non recipiet: peccatorem autem Deus recipit. Idem in Pſalmum* 14.

Multi qui multis donant, pręcipiunt ne aliis dicant, ne facta uni gratia, multos ei excitet petaces, q̃d minus excuſare, aut ſubterfugium inuenire poſſit, qui uni dedit, quo minus det & aliis. Hoc quidem meritò curant homines, ut qui dando fiant pauperiores. Deus contra clamat, & quæ aliis det, prædicat ut aliis rurſus ab eo petendi occaſionem præbeat Dando enim maiores oſtẽdit diuitias, diues & ſuper omnes eum inuocantes. Vidiſti nouam diuitiarum naturam, eam imitare tu quoq; magnificentiam. *Idem in Pſalmum* 43.

Deus qui homines generat & inſpirat, omnes æquos, id eſt, pares eſſe uoluit. Eandem conditione uiuendi omnibus poſuit, omnes ad ſapientiam genuit, omnibus immortalitatem ſpoſpondit, nemo beneficiis eius ſegregatur. Nam ſicut omnibus æqualiter lumen ſuum diuidit, emittit omnibus fontes, victum ſubminiſtrat, quietem ſomni dulciſſimam tribuit: Sic omnibus æquitatem virtutemque largitur. *Lactantius lib* 5. *cap*. 15.

Coloſſ. 1. *Qui dignos vos fecit, &c.* Tanti, inquit, illius ſunt munera, vt non modo opulentos reddiderit, ſed & uires ſufficerit, ut nihil immeritò uideamur ab eo opes accepiſſe. Exempli gratia, Imperator aliquis tenui quidem, & fortunæ ſordidioris prouinciam credidit gubernandam, cõtulit quidem huic dignitatem, nihil tanto magiſtratu dignũ effecit, ut pro meritò & dignitate hanc gubernaret, quò fit ut tantus illi delatus honos, ridiculum ſeſe pręſtiterit. Deus verò & nos honore prouexit, eundemque ad promouendum idoneos fecit: geminatur itaque honor, cum ad munus accedat collata ſufficientia. *Theophilactus in cap. primum, ad Coloſſ.*

Amor Dei cõparatur virgæ Moſis verſæ in ſerpẽtem corã Pharaone, & amores oĩum aliarum rerum mundanarũ uirgis Magorũ Pharaonis in colubros verſis. Vñ ſerpẽs Moſis deuorauit alios ſerpentes aliarum uirgarũ, ad deſignandum quod amor Dei quaſi ignis deuorat amorem omnium mandatorum. *Bernardus ſerm. de Aſcenſione.*

Agrico-

Agricola ſemen in quācunq; partem iacit, & qui plantat uineam deſiderat, ut tota fructum afferat. Poſthac ergo allata falce, ſi non reperiat fructum angitur: Eadē ratione Dominus verbum ſuum ſeminari uult in cordibus hominum. Et quomodo mœret colonus ob agrum inané: ita moleſtè fert Dominus, ſi cor inane & fructibus vacuū inuenerit: *Macharius hom.32.*

Cum Deus bona promittens cōtemnitur, idé fit quaſi rex quidem ſuos hæredes, filij verò cohęredes, poſt alia quoq; innumera beneficia, nos conſtituere volet, contēnatur. Diabolus uerò quaſi latrouum princeps, qui nos parentesq; noſtros innumeris afficit incommodis, & infinitis plenus eſt malis, & noſtrā cōfundit gloriā & ſalutē, vno tm̄ obolo præterito, nobis adoreē diabolus gehennā miniſtrat, & honoratur. *Chriſoſtomus ho.29.de diuerſis.*

Miſericors Deus à principio docens hominē, per viuū tantum mādatum declarauit ſe Dominum eſſe. Et quaſi liberalis Dominus, magnā & admirabilē quādam domū, alicuius vſui donans, nec recipere uult, quod ſe decet: ſed paruulam aliquam partem accipit, ut dominij ius ſaluū ſibi maneat: ut ille interim ſciat quod nō ędificij domin⁹ ſit, ſed gratia & miſericordia domini fruatur huius vſu. Sic utique Dominus noſter, cum uiſibilia hæc omnia homini cōcederet, & præſtaret illi ut uerſareē in paradiſo & frueretur omnib⁹ quæ in illo ſunt: ut ne paulatim diſtracta mēte, putet uiſibilia hęc per ſe eſſe, ſentiatq; aliquid ſupra ſe iuſſit ab vno ligno abſtinere magna definita pœna, ſi hoc tranſgrediatur: ut ſcire poſſit quod dominū habeat, cuius beneuolentia fruatur. *Idem hom.16.in Geneſin.*

Quemadmodum reges in equorum curſu atq; certamine in ipſo agone, coronas, ueſtes, cæteraq; munera, ante certantium oculos ponunt: ſic & Dominus in medio ſtadio præda locauit, & quaſi multorum manibus ꝑ uerba prophetæ oſtendit. Et reges quidem iſti qm̄ mortales ſunt ſua facultas caduca & liberalitas facile poteſt exhauriri. Idcircò ut multa uideantur quæ donant, ſingulis ſingula munera miniſtris, in medium producunt, rex uerò noſter è contra. Nam qui immortalis & ditiſſimus eſt, nihil facit ad oſtētationē omnia, ſimul ante oculos colle

ſta poſuit, quæ ſi quis per ſingula diuidat, innumerata erunt. *Idem hom 55. in Matthæum*

Gen. 3. *Ne forte extendat manum ſuam.* Deus nequaquam inuidia motus ſic alloquitur hoîem: ſed curā gerebat vaſis infirmioris, p ſemetipſum infirmati, ne ppetuò in illa infirmitate hæreret. Quemadmodū peritus figulus vas confractum cōuertit iterū in ſuā cōſperſionem, f. in lutum, ſeu terrā: Sic hoîem fractum fraude diaboli, reducit in ſuā conſperſionem, ſ. terram, eumq; in reſurrectione vniuerſali efformabit & refinget. Iuſtum gloria immortali, vt poſſit frui æterno regno. Iniuſtū ſic cōpinget & finget, vt poſſit perpeti æternū ſupplicium. Certè admodū opportunè plantauit arborem vitæ ſuo iuſſu, & ſe impulſore, cōcedens homini, indè decerpere fructus vitæ. At nunc hoîem qui peccato ſe addixit, nō vult manere in æterna vita, ne fortè in quibuſdā fidelem exiſtimet diabolū, & inuidū pronunciet Deū. Nam cibus vitæ ſi ei cōceſſus fuiſſet poſt præuaricationē, ſe Deū eſſe exiſtimaſſet. *Procopius in c. 3 Gen.*

Quemadmodū lux viſibilis de ſolis claritate generata, eunte ſole proximum eſſe denunciat in ipſo diei primordio: ita & beneficiorū Dei propalata ſcientia, ad manifeſtam diuinæ bonitatis prouehit notitiā: Sic quidem connexa ſunt pariter, vt quamquam diuerſa vocabula ſortiantur, vna tamen atq; eadem ſit lux. *Laurentius Iuſtinianus, de ſpirituali animæ reſurrectione 2*

DEI CLEMENTIA, ET MISEricordia.

ECce conſuetudo eſt, vt cum acceperit terrá ſemen, vel nauē mare, vel vas aliquod eſcam, vel potum cū euenit exterminatum id in quo ſeminatum eſt, vel in quo miſſum eſt, vel quæ ſuſcepta ſunt, exterminantur, & ſuſcepta iam non manent nos: Sed de nobis non ſic factum eſt. Nec quidē qui legem accipimus, peccātes perijmus, & cor noſtrum quod ſuſcepit eam. *4. Eſdræ cap. 9.*

Dei pietas & clementia hominis malitiam ſuperat, Cogita ſcintillam ſi in mare ceciderit, ſnum poterit ſtare aut apparere? Quantum ſcintilla ad mare ſe habet, tantum hominis malitia ad Dei pietatem & clementiā, imò verò

non tantummodo, ſed è longè ſupra. Nam & pelagus tametſi magnum ſit, menſuram recipit: Dei verò clementia & pietas menſuram non habet. *Chryſoſt. hom. 3. de pœnitent.*

O nouam rem & admirabilē? Prophetica denunciatio mortem Niniuitis minans, vitam peperit: Sententia ubi lata fuit; tunc inualida facta eſt, è contrario ſingulariter iudicantium. Apud hos enim cauſa profertur in mediū, & rata fit lata ſententia. In deo cōtrà proferre ſententiā inualidam eam facit; Niſi enim prolata fuiſſet, non utiq; peccatores audiiſſent: non audientes, neque pœnitentiā egiſſent: ſine pœnitentia pœnam non repuliſſent: *Idem hom. 5. ad populum Antioch.*

Iudices conſeruos quidem nos, & eandem ſecum communem naturam habentes, per ſeipſos examinare non ſuſtinent, ſed miniſtrorum quempiam ſibi medium proponentes, interrogationes ad eum ſuas proferre faciunt: & per ipſum quæcunque velint, dicunt & audiunt; dum reos examinant. Deus autem mediatore ad homines primos nullum opus habuit, ſed ipſe per ſeipſum eos uocās iudicauit & conſolatus eſt. Nec hoc tātum mirabile, ſed & quod cōmiſſa corrigit. Iudices enim cū latrones ceperint & ſacrilegos, nō quomodo ipſos meliores reddant, ſed quomodo ab ipſis peccatorum pœnas exigant, conſiderant. Deus totum contrarium. Cum aliquem reperit peccatorem, non conſiderat quomodo ſuppliciū ſumat, ſed quo eū modo corrigat & meliorē faciat; ut iudex examinat, ut medicus corrigit, ut magiſter docet. *Ibidem ho. 7.*

Dei clemētia neminem ad ſe currentiū auerſatur, ſed manum porrigit, dicens: Hodie ſi uocem meā audieritis, nolite obdurare corda ueſtra. Si enim medicus contumelia affectus ab eo qui curatur, adiumenta non negligit; non ægrotantem ulciſcitur, quantò magis animarū medicus noſtrarum? *Ibidem hom. 22.*

Rex quidem ſi quem è carcere dimiſit, pœnā donat nō peccata. Deus autem peccata dimittit, non pœnam. Si dixerit adultero, iā nolo ut adulter ſis, uerba ſtatim uertuntur in opera. Si fornicatori, fornicari ceſſa, illicò mens eius mutatur in melius. *Idem hom. 12. in pſalmum 50.*

Cohibui te ne tu peccares in me. In me, inquit, redditurū eſt Gen. 20.

peccatum

peccatum. Nam ſicut in hominibus quando quis aliquē in multo honore apud dominum ſuum iniuria quadam afficit, ſibi iniuriam factam putat dominus, & dicit: mihi iniuriam feciſti, per ea quibus à te ſeruus iniuria affectus ea enim quæ in illum committuntur, in me tranſibunt. Eodem modo & bonus dominus, Cohibui te, inquit, ne tu peccares in me. *Idem hom. 45 in Geneſin.*

Deus nō decipit homines. Decipiēs enim ſuauia prius proponit, & mox infert triſtia. Tale quiddam dicam. Plagiarij puerulos ſæpe paruos prædantes & furantes, non plagas & verbera, neque aliud eiuſmodi pollicētur, ſed placentas & bellaria, & alia talia quibus puerilis gaudere conſueuit ætas, prætendunt, ut his illi allecti, libertatem ſuam prodentes, in extremum periculum delabātur. Auium verò piſciumque venatores, ita q̄ uanantur, alliciūt, conſuetam capiendis & iucundam prius eſcam præbētes, & ſic contegentes laqueum. Diligentes autem contrarium faciūt. Nā & patres cum ad ludum puerulos mittunt, pædagogos præponunt, flagella minantur, timorē incutiunt, & cum priorem ætatem ſic tranſegerint, tunc ipſis in habitu virili conſtitutis, honores, potentiasq́; & dilitias, & omnes diuitias ſuas tradunt. Sic Deus quoque facit, non plagiariorum, ſed patrum more curam gerēs, prius iniecit triſtibus, tanquam præceptoribus & pædagogis, præſenti tradens tribulationi, quo per hæc correcti & moderati, poſtquam tolerantiam omnem omnemque diſciplinam didicerimus, mox ad perfectionem, deducti, cœlorum regnum hæreditate conſequamur. *Idem ho. 16. ad populum Antiochenum.*

Sicut medicus ęgrotum terrens ait: Ille frigida vſus, mortuus eſt: ſic & ipſe diuitem introducit, laborantem quidem & vitam ſanitatemque concupiſcentem, ſed voti minimè compotē, eò quod auaritiam ſectatus fuiſſet, ſed inanem repulſum. *Ibidem hom. 58.*

Sicut medici difficillimas ægritudines eligentes deſcrībūt, talisq́; curationis viā uoluminibus docēt, vt in maioribus exercitati minora facilè trāſigāt: Ita Deus in mediū peccatorū maxima produxit, ut in paruis offendētes, per illa facilem horum correctionem inueniant. *Ibi. hom. 77.*

Sicut

Sicut cum quidem graui ęgritudine vexatur, & multis modis indiget medicaminibus, & attenuatus eſt ſumptibus, ſi introierit medicus, & dixerit ad eum qui ægrotat: plures ſpecies ad confectionem medicaminis neceſſariæ ſunt. Reſpondeat verò ægrotus, Non habeo vnde tātas ſpecies emam, paupertate detineor. Dicat ad eum medicus: Illam & illam da mihi ſpeciem tātum, cætera de meo præſtabo. Sic & Deus dicit: Da mihi confeſſionem tuā & lacrymas pęnitētiæ, cetera autem pro miſericordia mea & humanitate tibi præſtabo. *Idem in pſalmum.* 50.

Sic delet peccata Deus, vt neque eorum veſtigium maneat. In corporibus quidem nō eſt ita, ſed quanq; millies conetur medicus, tametſi vulneribus medicinas addat, vulnus q̄dē euaneſcit: ſæpeq; facie vulneratus q̄s, & vulnus quidē curauit, cicatrix verò remanet vulneris argumentū, faciei deformitatē hn̄s. *Idem ſermone. 3. de pænitentia.*

Si quādo homines exorare oportet, & ianitorib. prius occurrere conuenit, paraſitisq; hiſtrionibusq; ſuadere, & longam ſępenumerò viam abire. In Deo nihil eſt tale, Sine mediatore exorabilis eſt, ſine pecunia, ſine impenſa precibus annuit. Et ijdem homines deprecantes, ſæpenumerò formidamus, ne quis inimicorum perceperit, aut rē ex aduerſarijs quiſquam intellexerit: alioqui prodit dicenda. In Deo autē nihil eſt tale ſuſpicari. Cum. n. me volueris precari, ſolus accede, aſtante nemine corde videlicet clama, neque labia tua mouens oſtium tuum claude, & honora patrem in occulto. *Idem ſermone. 4. de pænitentia.*

Auerſati ſumus vocantem, & vnde quaque illectantē ac ne ſic, quidem de nobis pęnas ille ſumpſit, ſed accurrit ipſe, ac reſtitantes fugitanteſq; inhibuit, ipſi tamen ab illius manibus excuſſi, ad diabolum transfugimus: ac ne ſic quidem deſtitit ille, ſed ſexcentos rurſus qui nos hortantur, miſit prophetas, angelos, patriarchas. At nos legationem non ſolum non admiſimus, ſed & legatos nobiſcū agentes, iniuria affecimus. Ille autem nec per hoc quidem nos reſpuit, ſed quod facere ſolent ij qui vel vehementiſſimè cum amant, negliguntur tamen, circuiens, ad omnes adijt, tum in cœlo, tum in terra ſeſe manifeſtans, congreſſuſque nunc cum Hieremia, nunc cum Michea,

para-

paratus etiam, cum ijs qui illi aduerſarentur, poſtulans ad rationis reddendæ calculos deſcendere: tum autẽ ad omnia ſurdos ad colloquium ſecum trahens: Popule mi, inquit, quid feci &c. *Idem hom 5. ad Romanos.*

Proponamus duos milites: vnus furet, appetat aliena: alius nihil horum operetur, ſed benignitatem ſolam oſtẽdat, virtutes plurimas operetur, in prælijs trophea multa conſtituat, dexterã ſuam efficiat ex hoſtibus cruentatã. Deinde tempore venienti, is qui ex militia eſt qua fuerat ille, ad regale ſolium, & purpurã prouehatur. Ille quidẽ manet vbi erat, ſed ex miſericordia imperiali nõ luat pœnas eorum quæ geſſit. Hic aũt in loco nouiſſimo conſtitutus, ſub Imperatore non ſuſtinebit mœrorẽ. Dic mihi, cũ uiderit illũ qui ſecũ erat miles, ad ſummam aſcendiſſe dignitatẽ, & ita clarũ factum, totum mũdum obtinere: ſe aũt in infimis perdurantẽ, & ſine honore habentem, ꝑ nõ afficitur ſupplicijs, ſed ex ſola miſericordia & ſi dimittatur confuſio, tamen manet, mirantur eum qui fecit miſericordiam in eum, non eum. *Idem hom. 7. ad Hebræos.*

Quemadmodum corpora bene curata, non in bonum tantùm valetudinem, ſed in bonum quàmprimum habitum reſtituuntur: Itidem animas Deus nõ à vitijs ſolum purgauit, ſed ad ipſum mox virtutis cacumen extulit. *Idem hom. 22. ad Hebræos.*

Quaſi gutta parua ad immenſum abyſſum, & infinitũ pelagus comparata, ſi guttam è pelago acceperis, ea tamẽ pelagus, etſi uiſu percipi nequeat, diminuitur: de illo autem fonte hoc dici nõ poteſt, ſed quantumcumque quis hauriat, nihil deficit. Afferamus aliud exemplum: nã hoc infirmum eſt. Conſtituamus nobis igneum fontem, quo innumeræ accenduntur lucernæ, & totidem & totidem: non huiuſmodi fons ita plenus eſt ignis, quemadmodum ſi nunquam ex eo quicquam ſumeretur. *Idem hom. 13.*

Medicum cum vrentem videris, nunc fontem, nũc ferro vtentem nunc medicamento, & aliquando quidem ægrotum à cibo potuque cohibentem aliquando verò cum in illa laxantem, & modo quidem cooperientem vndique, & vndique confouentem, nunc verò ipſi calefacto ſecurius plenam frigidis aquis epotare phialam, nunc vti

que ſuper hac uarietate, & frequenti mutatione eum cul pabis, ſed tunc præcipuè ſuſpicis artem, quando ea quæ contraria nobis uidentur & noxia illum cum fiducia uideris offerentem. Hoc eſt enim ueri artificis & periti: Ita Deus. *Idem hom. 5. de laudibus Pauli.*

Medicus propter cõtumeliam mente captorum nõ dolet neque mordetur; ſed omnia facit, omnia molitur, quę ad ſedandos illorum abſurdos mores attinent non ſuam ſpectans, ſed illorum utilitatem. Quod ſi tenuẽ ægrotus coniecturam temperantiæ & frugalitatis oſtendit, continuo gaudet & lætatur multoq; accuratius medicinam apponit. Non aliter Deus poſtquàm nos in externam cecidimus inſaniam, nõ eſt ultor ueteris flagitij, ſed ut morbum arceat, omnia dicit ac facit. Nam quis èſt rege Babiloniorum ſceleratior? nihilominus ipſum ad reſipiſcentiam exhortatur. *Idem epiſt. 5. ad Theodorum lapſum.*

Quemadmodum optimi medici difficili diuturnoque morbo decumbentes, uariis medicinis ad ſanitatem reſtituunt, non ſemper utentes arte; interim enim non nihil cupientibus diuerſa obſecundant. Sic Deus vehementer corruptos non impellit magna vi ad virtutem, ſed manſuetè & ſenſim promouet. *Ibidem.*

Vt medicum non alentem ſolum educentem aut vrgẽtem, ſed fame quoque excruciantem, domi includẽtem, vrentem, ſecantem obſeruamus & admiramur (nã licet quæ fiunt, contraria ſint, unũ tamen finem reſpiciũt) ita etiam oportet Deum pro omnibus laudare, adeoq; multò magis, quatenus hic quidem Deus, ille aũt homo: & quod medicorũ quidem res aliter atque aliter eueniunt: quę autem Deus facit, cũ ſumma cura & ſapientia fiant, ſiue puniat, ſiue à ſupplicio eximat. *Idem: Pſalmum.* 148.

Vtraq; curationis res eſt, & diuinæ bonitatis hoĩes.n. alterũ quidẽ faciunt pp bonitatem, alterũ verò per irã & improbitatem: Deus autem utrumque pp clementiam. Aequè igitur laudandus verbi gratia quod Adam paradiſo impoſuerit & quod expulerit. Aequam meretur gratiarum actionem pro regno & pro gehenna, vt quem minetur vt parcat, ferit, vt à vitio liberet. *Ibidem.*

Si ſeruus alicuius veſtrum, qui iſta proponitis, perſua-

deatur, quælibet in vos patrauerint, ſiue illi iugum dominationis excutiant, ſiue corpora ipſorum dominorum effrenata ferantur audacia, ſiue aſportent omnia, ſiue ſingula moueant loco, & vniuerſa confundant, & deteriora ét hoſtibus faciant, illi non intentabunt minas, nec cruciatus admouebunt, nec digna plectent pęnã. Num iſta bonitatis eſſe videantur? atque ego ſummæ immanitatis eſſe monſtrabo. Vides nec vt pœnas repetere in id tandẽ clementiæ plerumque ſit opus? quanto magis id in Deo erit, quaſi rationem factorum exigente, omnes res humanas magna confuſio inuolueret, euaderent homines peiores feris. *Idem hom. 67. ad pop. Antioche.*

Fecit dominus Adæ & uxori eius veſtes pelliceas, Sicut miſericors pater filiũ habens bona indole ꝑditũ, & omni cura educatũ, & fruentẽ omnib. delicijs, & veſte nitida & ſericis amictũ, & paternis opibus ſecure vtentẽ, cũ viderit eũ nimia proſperitate in malitiæ præcipitiũ delapſum, priuat illis omnibus, & ſuæ poteſtati ſubijcit, & veſte ſpoliat, & vilem ſeruilemq́; togam illum induit, ne omnino nudus ſit & turpis: Ita miſericors Deus, quoniam Adam & Eua indignos ſeſe exibuerunt indumento glorioſo illo & nitido, & qđ tegendo nullis corporalib. eos neceſſitatib. obnoxios eſſe ſinebat: exuit nũc omni illa gloria & fruitione, qua ante grauẽ hãc ruinã gaudebãt: multamq́; & erga illos declarauit miſericordiã. *Idem ho. 18. in Geneſin.*

Cui ſerpenti pœna infligitur? Eſt hoc ineffabilis miſericordię Dei opus. Nam ſicut clementiſſimus pater, puniẽs eum qui filium ſuum occiderit, & gladium & enſem, per quæ filius ſuus occiſus eſt, deſtruit, & in multas partes diuidit: eodem modo & Deus egit. Quippe ſerpẽs quaſi gladius quidem diabolicæ ſeruiuit malitiæ, vnde & perpetua ipſi pœna intentata eſt. *Idem hom. 17.*

Pęnitentiam ſuam Deus memorat ad pęnam, quia puniri deſinerent, qui eſſe impij deſtitiſſent. Vt ergo figulo promptum eſt, amiſſum vas ad eãdem uel quam velit ſpeciem, reformare: Ita Dęo facile eſt, poſt vitiorum caſus volentes ſe erigi per doctrinæ ſuæ inſtitutionem, ad pietatem ad impietate reparare. *Hilarius in Pſalmum. 2.*

Pſal. 50. *Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cum iudicaris.* Di-

cere

cere enim ſolemus, ut q.d mihi ſic fecit Deus? Quare hoc? Ecce iniqui regnant, iuſti affliguntur, vincit cũ iudicatur. Vt medicus qui deſperatis iubet ad velle ſeruiri, & omnia quæ deſiderant, præcipit non negari, quos autẽ ſcit poſſe ſaluari, iubet eos arctari, amaris potionibus potari, ferro ſecari cauteriali Sic fiet, ut dum ſaluati fuerint abſtinentes, & mortui fuerint deſiderijs proprijs acquieſcẽtes, iuſtificabitur medicus in ſermonib. ſuis. Dicetur ei, Nos te iniuſtè culpabamus dũ ligares dum ſecares hoĩes bonos, & malos nec ſecares nec affligeres inſuper etiam permitteres ſuis deſiderijs frui. *Arnobius in Pſal. 50.*

Quàm beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, &c. Excludere volens extollentiam humanitatis, voluntatẽ diuinitatis expreſſit. Non enim affectu Deus ducitur vt ab hominibus timeatur, ſed miſericordia totus dum ſtudet homini, vult ex imperio timoris fieri, quod profuturum ipſi homini pro certo cognoſcit. Sicut qui literas docẽt, timorem diſcentibus & terrorem inducunt, non vtique neceſſarium magiſtris, ſed valde diſcipulis profuturũ. Et ſicut illos exhorrent, qui ſine timore & ſpe ſunt: Sciunt enim eos ad eruditionem peruenire non poſſe: ita eos dilectionem ſe habere commemorant, qui timent eos, & in eos qui ſperant in eruditione eorum, *Idem in Pſal. 146.* *Pſa. 149*

Vt benefacit medicus etiam ubi corpori moleſtiam & dolorem infert (cũ morbo namq; bellũ gerit nõ cũ ęgroto) ſic & bonus Deus ſalutẽ omnib. p caſtigationẽ & pęnà tribuit. Tu uerò nequaquã medico iraſcens, ſi ex mẽbris hæc incidat, illa vrat, alias à corpore omnino amputat: ſed & pecuniã illi numeras, & ſeruatorẽ vocas, qđ in parua corporis parte morbũ curet, priuſquã ad totum corpus morbũ perueniat. Qñ ciuitatẽ videris pp inhabitantes cõcuſſam, aut nauigiũ vna cũ hominibus in mari diſſolui, contra verum medicũ & ſeruatorẽ blaſphemam linguã mouere nõ dubitas cũ re intelligere oporteat, qđ hi morbi laborantium hominũ ad curæ beneficentiã & vtilitatẽ aſſumuntur, qui & moderati ſunt & ſanabiles. Qñ verò medicã curã ſuperat morbi malitia, neceſſaria eſt inutilis mẽbri alienatio, ne morbi eius cõtinuatio, cætera corporis vitalia pcurrat. Ex quo, inciſionis aut iniu-

ſtionis

ſtionis non medicos eſt cauſa, ſed morbus. *Baſilius hom. 9. quod Deus non eſt auctor malorum.*

Vſquequo Domine clamabo & non exaudies? Quomodo ſi ægrotus æſtuans febribus, aquam frigidam poſtulet, & dicat ad medicum. Vim patior, crutior, vror, examinor, vſquequo medice clamabo, & non exaudies? Et reſpódeat ei ſapientiſſimus ac clementiſſimus medicus. Scio quo tẽpore dare debeam q̃d poſtulas, & non miſereor modo, q̃a miſericordia iſta crudelitas eſt, & voluntas tua cõtra te petit: Ita & Deus noſter ſciens clementiæ ſuæ pondera atq; menſuras, interdũ nõ exaudit clamantẽ, vt eũ ꝓbet & magis prouocet eũ ad rogandũ, & quaſi igne excoctũ iuſtiorẽ & puriorẽ faciat. Q̃d intelligens Apoſtolus ſecũdũ id q̃d miſericordiã conſecutus eſt à Dño, ait: Sed non deficimus in tribulationibus. Et benedicit Dñm in omni tempore. Et ſcit quod qui perſeuerauerit vſq; in finem hic ſaluus erit, & gloriatur in labore & dolore, & cũ Hieremia dicit, Tribulationem & miſeriã inuocabo: Et quomodo alius inuocat Deũ: ſic ſanctus vir ac bellator inuictus ad exercẽdũ ſe & probandũ tribulationẽ & miſeriã inuenire deſiderat *Hierony. lib. 1. comment. in Abacub, cap. 1.*

Sicut optimi ac peritiſſimi medici, diſſimilib. morbis, curas diſpares præſtant, atq; alijs per dulcia medicamina, alijs per amara ſuccurrunt, & quoſdam curant cauteriorum aduſtione, quoſdã malagmatum placabilitate, alijs adhibent durani ferri ſectionem, alijs blandam infundũt olei lenitatem, & tamen diuerſiſſimis licet curis, eadẽ ſalus quæritur: Ita Deus noſter, ſi quando nos plagis auſterioribus coercet, quaſi cauteriis & ſectionibus curat: q̃n autem rebus proſperis refouet, quaſi oleo ac malagmatibus conſolatur, per diuerſam enim opem ad vnam nos vult perducere ſanitatem Solent quippe etiam nequiſſimos ſeruos quos ſupplicia non correxerunt, blandimẽta corrigere, & quos dominis ſuis verbera nõ ſubmiſerint, beneficia ſubmittunt. Infantes quoq; & omnes ferè paruulos contumaces, quos morigeros minæ ac ferulæ non efficiunt, interdum παιγνία atque blanditiæ ad obediẽtiam trahunt. *Saluianus lib. 6. de prouidentia.*

Notũ eſt omnib. quod & ferri acies, & ignis vſtio, vel

ad interitum irrogantur, quando pœnam puniendi exigit criminis qualitas, vel ad curam proficiunt, cum ſanādi gratia medicinaliter adhibētur: Ita Deus omnipotēs, eaſdem plagarum ſpecies, pro qualitatibus temperat meritorum: quoſdam quidem puniens, quoſdam verò vel emendans à vitiis, vel emundās, vel certè ad ampliorem gratiam promouēs. *Gaudentius, in præfatione ad Beneuolum.*

An non ſunt potiores qui ſub pędagogis educātur, ꝙ qui peccantes à nullis cohibentur caſtigatoribus? nō meliores itidem qui ſub magiſtris diſcunt artes, quàm qui quoties aberrant obiurgantur à nemine? vel felicius proficiunt, qui ſine curatore degunt, quàm qui parētes à natura inſtitutores ſibi additos Deo fortunāte nacti ſunt? ſin minus, ſaltem ſecundarios præfectos adepti, quos orbitatis miſeratio conciliare ſolet, in omnibus commoditatibus genitores minus deſiderant? Ergo quicunq; peccatorum ſumus nobis conſcij, precemur Deū vt puniat nos potius quàm incaſtigatos prætereat: pręteritus enim nō ipſe propitius in ſeruitutem ſuam vindicabit, ſed inclemētis geniture ſeruos faciet. Quòd ſicut benignus clementer leniterque puniet, errata noſtra corriget, ſermonem ſuum caſtigatorem immittens in noſtram animam, per quæ in pudore admiſſorum incuſſo, ipſam in ſanitatem reſtituat. *Philo, in lib. Quod deterius potiori inſidietur.*

Quemadmodum ſi quis tranſgreſſus legem humanam fuiſſet, pœnam non effugerit, ni rex manſuetus remiſſionem contuliſſet: Ita ſi quis acceſſerit ad naturam Dei, audiet eum dicere, Ego ſum qui iudico iniquitates veſtras, nec vnquam recordabor. *Procopius in Deuteron.*

DEI IRA ET VINDICTA.

QVid enim ſi medicum quidem dicas eſſe debere, ferramenta verò eius accuſes, ꝙ ceſent & inurant, & amputent, & conſtrictent, quando enim inſtrumento artis medicus eſſe non poſſit? Sed accuſa male ſecantem, importunè amputantem, temerè inurentem, atque ita ferramenta quoque eius, vt mala miniſteria reprehēde: proinde eſt enim cum Deum quidem iudicem admittis, eos verò motus & ſenſus, per quos iudicat, deſtruis. *Tertullianus lib. 2. contra Martionem.*

Dic quæſo ſi quem haberes ſeruum qui cū multa ſeruis ſuis mala pateretur, nihil tamen aliud curaret, quàm ne Dominum ad iram prouocaret, nunquid vel in hac vna re ſatis poſſet iram tuam mitigare? Quid autem ſi ex his quę in te committeret, nihil ſollicitaretur, ſed caueret ne conſeruos offenderet, nonne maiori ſupplicio eū afficeres? Hoc pacto Deus facit, quādoquidem eius iram contemnimus, vehementius iraſcitur, quādo verò eius curam habemus, remiſſius, vel potius non amplius iraſci tur. Vult enim vt à nobis ipſis peccatorum ſuppliciū exigamus. *Chryſoſt. hom. 8 in 1. Corinth.*

Tu quidē cum hoīem præpotentem in te commoueris, & amicos & vicinos & domeſticos rogas & pecunias erogas, dies multos patienter agis, humiliter ſtas, ſępius ſupplicas, ſemel & iterum millies, ſi repellit qui offenſus eſt & infenſus, nihilo quieſcis, nihilo ſollicit⁹ es min⁹. Nobis verò cū indigneť oīum Dn̄s, oſcitamus recubamus, delitiamur, inebriamur. *Idem homil. 14. in Matthæum.*

Qui tuus non eſt, ſi tibi non obedit, non doles, de illo autem qui tuus eſt, doles, ſi contemnit, & aliis ſeruit: Sic Deus non tantum de alieno iraſcitur, quàm de ſuo diaboli faciente voluntatem. *Idem hom. 39. operis imperf.*

Quid igitur? Vt ego fiā melior, ille punitur? Non propter hoc, ſed propter ſuum ipſius peccatū punitur. Cęterùm attentis ex abundanti fit occaſio ſalutis, dū metu ex iis quæ aliis acciderunt, concepto, reddūtur ꝓbiores. Itidem & Dn̄i faciunt, uno ſæpe famulo flagellato, multos metu reddunt emendatiores. *Idem concione 3. de Lazaro.*

Quomodo facti ſunt in deſolationem, repente deſtituti ſunt, perierunt propter ſcelera eorum, tāquam puluis qui diſperditur à procella, tanquam arena uēto diiecta, tanquam ros matutinus, tanquam ſibilus ſagittæ emiſſæ, tanquam ictus tonitrui, tāquam coruſcatio perſtringens. *Nazianzenus oratione 2. in Iulianum.*

Si quis habeat rem, domum, familiam, ſeruiq; eius contemnentes patientiā Domini, oīa inuaſerint, ipſi bonis eius fruantur, ipſos familia eius honoret, Dn̄s autem cōtemnatur ab omnibus, derideatur, relinquatur. Vtrumne ſapiens eſſe poſſit, qui cōtumelias nō uindicet, ſuisq;

rebus

rebus eos pfrui patiatur, in quos habeat poteſtat?. Quæ tanta in quoquam patientia reperiri, ſi tñ patiẽtia nominanda eſt, & nõ ſtupor quidam inſenſibilis. Sed facilè eſt ferre contemptum. Quid ſi fiant illa quæ à Cicerone dicuntur? Etenim quęro ſi quis paterfamilias liberis ſuis à ſeruo interfectis, uxore occiſa, incẽſa domo, ſupplicium de ſeruo nunquam acerrimũ ſumpſerit, utrum is clemẽs ac miſericos, an inhumanus & crudeliſſimus eſſe uideatur? Quod ſi eiuſmodi facinoribus ignoſcere crudelitatis eſt potius quàm pietatis, non eſt ergo uirtutis in Deo ad ea quæ iniuſtè fiunt non cõmoueri. Nam mundus tanq̃ Dei domus eſt, & hoĩes tm̃ ſerui, quibus ſi ludibrio ſit nomen eius, qualis aut quanta patientia eſt, ut honoribus ſuis cedat, praua & iniqua fieri uideat & nõ indignetur, ꝙ propriũ & naturale eſt ei cui peccata nõ placẽt. Nã ſicuti nos poteſtati noſtræ ſubiectos coercere debem⁹; Ita ẽt peccata uniuerſorũ Deus coercere debet, ꝙ ut faciat iraſcat neceſſe eſt, quia naturale eſt bono ad alterius peccatum moueri & incitari. *Lactantius de ira Dei, c. 27.*

Accipiam medicum, oſtendens cum uni membro uno parcere, ut membris omnibus parcat. Accipiã ergò exemplum iudicis boni, pro utilitate cõi quibuſdam non miſerentis, ut perſpicere poſſimus qũo multis parcens, uni non parcat Deus. Verbi gratia: habeat iudex propoſitũ, quietem ciuitati, & pacem genti cui præſidet, prouidere Huic ſi offeratur latro honeſta forma, ætate ſatis integer, ex alio latere mater expanſis crinibus deprecetur vt ſenectutis ſuæ miſereatur. Ex alio vxor ne uirum ſuum interficiat, lachrymabili voce deploret. Circunſtent & paruuli liberi, citò orbi futuri. Quid faciet iudex? Miſerebitur latronis, an non? Quid in commune expedit ciuitati? Si miſertus fuerit, reuertitur homicida ad priſtinũ ſcelus, ſin verò in iudiciaria ſeueritate permãſerit, vnus homo interibit, & vniuerſo populo ꝓuidebitur. Sic Deus ſi pepercerit peccatori, & miſerans eum voluerit eũ proijcere pro ſcelere, quis non accipiat licentiam? Quis malorum, qui nunc ſaltem propter ſupplicia terrentur, nõ inuadet tempus, vt expleat quæuunque voluerit, & ꝑceps feratur in vitia. *Origenes hom. 9. in Ieremiam.*

Sed & minæ denunciationes ſunt calamitatis venturæ peccatoribus haud ſecus quàm ſi quis minas uocet medici verba laborantem præmonentis, ſecabo te & cauteria tibi adhibeo niſi præſcriptis meis pareas, niſiq; hac dicta vtaris, & hoc modo te geras. Itaque non humanas affectiones affingimus Deo. *Idem, lib. 4. contra Celſum.*

Quemadmodũ iſchiacis medici pollicem inurunt, & cũ alibi doleat, alibi admouent remediũ: Sic Deus nonnunquam vt patres ſanet, ſæuit in filios. *Plut. in Moral.*

Vt medici quibuſdam morbis occurrunt, priuſquam appareant: Ita Deus quædam punit, ne fiant. *Ibidem.*

Vt amnes quidam repentè ſe condunt ſub terram, nihilominus eò proferuntur, quò tendunt: Ita numinum iræ licet occultæ, tamen in extremas calamitates auferũt aliquando nocentes. *Ibidem.*

Vt principem ſimul & metuimus, & amamus, vt infeſtum malis, bonis placidum: Sic & Deum. *Ibidem.*

Vt Deus iraſcit, qui fulmen ac tonitru imitatur, eoſq; in tartara præcipitat, vt Salmoneum: Sic ſuperbis & elatis indignatur, qui magnitudinem æmulantur, non exprimunt bonitatem. *Ibidem.*

Tyrãnum mutato ſolo licet effugere: qui Deũ timet, non eſt quò fugiat, quandoquidem nuſquam non eſt Deus. *Ibidem.*

Quemadmodum dolor quo mulier parturiens afficitur, eam vbicumque inuenerit, detinet, nec effugiendi locus eſt: Sic Eccleſiæ hoſtes vbi ſint, cùm Deo uiſum fuerit, diuinam vltionem experiuntur, omniſque fugiendi adimitur poteſtas. *Folengius in Pſalmum 48. Ibidem.*

Veluti terrificum eſt atque horrendum, nauem videre onerariã medio in freto hinc inde à ventis impeti, agitari, ſpondaſque fluctibus operire, ingemiſcere, rimiſq; ſatiſcere, ac ſuo modo nautarum alioqui metu examinatorum implorare ſubſidium: Sic etiam horrendum, imò horribilius id eſſet ſpectaculum, ſi humanis cerni poſſet oculis cum Deus improborum corda multorum cõſcia; ſuo vehementi ſpiritu, in medio ipſo vanitatis atque ambitionis pelago & æſtu exagitare cœperit. *Idem in Pſalmum Dauidis quadrageſimumoctauum.*

DEI PROVIDENTIA.

POtauit te Dominus Deus tuus, vt ſolet homo paruulum guſtare filium, in omni via per quam ambulaſtis, donec veniretis ad locum iſtum *Deuteron, 1.*

Sicut aquila prouocans ad volandū pullos ſuos, & ſuper eos volitans, expandit alas ſuas, & aſſumpſit eum atque portauit in humeris ſuis. *Deuteron. 32.*

Q̄uo ſol nō ſolū cœlū & totū mundū illuminat, ſuper terrā & mare ſplendens, ſed ēt per feneſtrā & paruū foramē, vel in intima penetralia domorum lucem emittit: ita verbum vndiquaque effuſum, vel minima reſpicit, ex his quę in terra geruntur. *Clemens Alexand. lib. 7. ſtromatum.*

Qui Deum accuſant quod animalcula vt pulices & pediculos formauerit, ſimiles eſſe videntur his qui picturę ignari id accuſant quod pictor reuidentes colores vbiq; non adhibuerit, cum tamen ille congruos ſingulis diſtribuerit locis, Neque aliter facimus, ac ſi quis ꝓpterea tragediam accuſet, quod heroes cuncti non ſint, qui in ea loqui indicantur, ſed quod aliqui in ea vel famelitij ordinis, vel agrorum colonus, uel in eruditus, infimæque notæ loquatur. *Theodoretus lib. 6. de Græcis affect.*

Mihi uidetur quēadmodum in urbibus ædiles curā habent fori uenaliumque rerum, fruuntur tamen ea copia canes & alia bruta: Sic à prouidētia præcipuè curari animal rationale, bruta verò conſequenter etiam ipſa frui paratis in uſum hominum. *Origenes, lib. 4. contra Celſum.*

Hæc in eccleſia ſæpe accidentia poſſumus cōſiderare. Peccauit quiſpiam, & poſt peccatum poſtulat cōmunionem. Si ei conceditur quod rogat, in incommodum omnium uenia procedit, & laxatis frenis ſceleribus pāditur uia. Sin uerò cum rationabili deliberatione non ut miſericors, nec curſum ut crudelis iudex, ſed & quaſi unus ꝓuidus, & de omniū ſalute pertractans, conſiderauerit populi damnum in unius uenia, haud dubiū eſt, quin faciet eijci vnum de eccleſia, vt multos ſeruet incolumes. Age nunc conſidera mihi & medicum, ſi ceſſauerit à ſectione eius vulneris, quod ſecatum eſt, ſi nō vſſerit id, quod indiget cauterio, videlicet ꝓpter dolores qui ex talibus re-

mediis conſequuntur, quomodo creſcat infirmitas, & in deterius vetus humor exuberet. Si verò vt ita dicam, temerarius ad vulnus ſector acceſſerit, & inuſſerit plagã, curat eum qui ſecatur & vritur, quia paululũ ſeueritatis aſſumpſit, licet viſus fuerit ægrotãti, vniuerſum curat orbem, cœleſtia atque terrena, & omnia vbique diſpẽſare, & cùm hoc prouideat, quod vni cõmodũ ſit, multò magis prouidet, quod toti mundo cõducat, & hominibus vniuerſis. Prouidet quidẽ, & ea quæ vni expediũt, verùm ita, ne vnius vtilitas omniũ dãno ſit. *Idem, hom. 9. in Ierem.*

1. Cor. 10 *Fidelis Deus qui non patitur vos tẽtari ſupra id quod poteſtis.* Sicut. n. hi qui agonibus præſunt, eosq; ad certã veniũt, nõ vtcunq; neq; fortuita inter ſe ſinũt inire certamina, ſed diligẽti examinatione, ꝓut corpora viderint, vel ętates, æquiſſima cõparatione iungentes illũ cũ illo: verbi gratia pueros cũ pueris, viros cũ viris, q ſibi vel æui, vel roboris propinquitate cõueniant: Ita intelligendũ eſt ẽt de diuina ꝓuidentia, quod oẽs qui in hos humanæ vitæ deſcẽderint agones, iuſtiſſima moderatione diſpenſet, ſecundũ rõnẽ cuiuſq; virtutis, quã ipſe ſolus, qui ſolus corda hoĩum intuetur agnoſcit: vt alius quidẽ pugnet aduerſus carnẽ talẽ, & alius quidem in tm̃ tps, alius verò in tm̃: & vt alter inſtiget carnẽ in hoc vel illud, alius verò in aliud: tũ verò vt alius reſiſtat aduerſus inimicã illã poteſtatẽ, vel illã, alius verò aduerſus duas vel tres ſimul, atque nunc quidẽ aduerſus aliã, nunc iterum aduerſus aliam, et certo tẽpore, quo aduerſus illam, & certo quo aduerſus aliam, vel poſt quę geſta aduerſus quas pugnet, poſt quæ verò aduerſus malitias. *Idem lib. 3. Periarchon, cap. 2.*

Vt anima in humano corpore non videtur inuiſibilis exiſtens, verum ex corporis motu cognoſcitur: Sic nec Deus humanis & corporeis oculis videri poteſt: cæterũ ex prouidentia, qua ſingula ordinat, ſuiſq; operibus aſpicitur & appræhenditur. Quemadmodũ ſi quis cernat nauem ſuis armamentis inſtructã mare ſulcare, & in portũ appellere, certè credit aliquẽ, à quo gubernetur, in ea eſſe gubernatorẽ. Sic certè nemo adeò abiecti animi, quin credat Deum eſſe gubernatorẽ omnium quamuis carnalibus oculis eum non aſſequamur: quia nullo modo à no

bis perci-

bis percipi pôt. Nam ſi in ſolem, quod ſanè minimum eſt elementum, homo oculos intendere nequit, propter caloris & potentiæ excellentiam, multò minus gloriã Dei, q̃ ineffabilis eſt homini, homo mortalis contueri poteſt. Et quemadmodum in malum punicum cortice uelatur, q interiora continet, habet & manſiones loculosq́; cóplures pellibus interceptos & diſtinctos, qui plurima grana intra ſe complectuntur. Sic uniuerſa natura à Dei continetur ſpiritu. Spiritus qui uniuerſam naturam conſertã tenet, à Dei manu continetur. Quemadmodum granum mali punici, quod cortice exteriore includitur, corticis exteriora cernere haud poteſt: Sic nemo mortalium qui tenetur manu Dei cum uniuerſi natura, Deum cernere ualet. *Theophilus Antiochenus lib. 1. ad Autolycum.*

Verum quod dicebamus, mare arenæ terminos, ſibi à Deo aſſignatos reuereri, neque audere eos tranſilire, eãdem obedientiam præfert multo minori in re. Nam Alcyon marina auicula eſt, ac in maris littorib. ædificare cóſueuit, collocatis in ipſa arena ouis, idq; in media hyeme quo tempore, multis ac uiolentis flatib mare ac terra perturbantur. Et tamen tandiu quieſcunt marini fluctus, dũ Alcyon fouet oua, ſeptem uidelicet dieb. Hoc. n. ſpatio excludit pullos. Quouiã verò alimento eſt illis opus, & ſpatio quo creſcãt, ſepté alios dies ad pullorũ educationé & incremétũ munificétiſſimus largitur Deus, paruiſſimæ huic auiculę. Quam ré & nautæ intelligétes, dies illos Alcyonios appellãt. Qũo exéplo imitamur ad fidédũ Deo, qui ſi tm̃ puſilla aĩalia curat, q̃d nõ ſperãdum nobis eſt, quos ad imaginem ſuã creauit, & quorum obſequio ac ſeruituti ſubijcit omnia? *Iſidorus Clarius orat. 50. tomi primi.*

Sic mũdũ regi dicimus, vt à rectore prouinciam. Cuius apparitores nemo ſocios eſſe in regenda prouincia dixerit, quamuis illorum miniſterio res geratur. et hi tñ poſſunt aliquid præter ipſa rectoris, per ipſius ignorantiã, quæ eſt cõditionis humanæ. Ille aũt præſes mundi, & rector uniuerſi, qui ſcit oia, cuius oculis nihil ſeptum eſt, ſolus hẽt rerũ omniũ cum filio ſuo poteſtatem, nec eſt in angelis quicquã niſi parẽdi neceſſitas. *Lactantius li. 2. c. 17.*

Quis enim non ſentiat mundum hũc tam mirabili ratione perfectum, aliqua prouidentia gubernari? Quãdo quidem nihil eſt quod poſſit ſine ullo moderatore conſiſtere. Sic domus ab habitatore deſertà dilabitur. Nauis ſine gubernatore abit peſſum. Et corpus relictum ab aĩo defluit. Nedũ putemus tantam illam molem aut cõſtrui ſine artifice aut ſtare ſine rectore tãdiu poſſe. *Id. li. 3. c. 20.*

Si peritus architectus cum magnum aliquod ædificiũ facere conſtituit, primo omnium cogitat, quæ ſumma perfecti ædificii futura ſit, & ante emetitur, qué ſumma pondus expectet, ubi magni operis ſtatura ſit moles, quę columnarum interualla, qui aut ubi aquarum cadentiũ decurſus, & exitus receptacula. Hæc inquam, prius præuidet ut quæcunque ſunt perfecto operi neceſſaria, cum ipſis fundamentis pariter ordinatur. Cur Deum quiſquã putet machinandis animalibus non ante prouidiſſe, quæ ad uiuendum neceſſaria eſſent, quam ipſam uitã daret? *Idem li. de opificio Dei c. 6.*

Deniq; idẽ quo ingenio tẽporũ vices ſic moderatur, ſic diſpenſat, ut naturæ cõuenĩeter alię decedant aliæ accedãt, perinde ac ſi ĩ choro aliquo inuicẽ ſibi cõnectant, & nihilominus inter ſe certis ſpatijs diſtent. *Gregor. Nazianze. lib. 2. de Theologia.*

Certè cũ medicus cõtraria his, quæ nobis ſalubria videntur præcipit, ſiue algens mẽbrum profluo fonti ſubijcere iubeat, ſiue alia hmõi facere, nõnunquam reluctamur, ſed cũ nobis antea perſuaſerimus, artis illum ratione cũcta facere, promptè ac libenter cedimus, idque cum ille ſæpius fallatur: Deũ cuius uiæ à nobis incredibiliter diſtãt, qui eſt ipſa ſapiẽtia, q numq̃ falli pt, punicẽda curioſitate perſcrutabimur? Cumq; illi ſimpliciter cedamus, a quo facti rationem exigere iure noſtro poſſemus ab ipſo cuius ſolum cedendum eſt nutui, eorũ quæ geſſerit, cauſas ac rationes requiremus, atque huiuſmodi indignè ignorantiam feremus? *Chryſoſt. lib. 1. de prouidentia.*

Nullum tam malũ dogma eſt, vt illud quod de fato & natiuitatib. Vbi enim blaſphema impia & peſtifera hęc opinio deceptis pectoribus inſita fuerit, perſuadet ut talia de Deo dicãtur, q̃ nec de dæmonibus oportebat, con-

funditur tota vita, diſſoluunt & ſuperuacua, oſtéduntur oĩa, quæ vel à Deo, vel à natura, vel à ꝓphetis ad emendandos inſtituẽdosq; mores inuecta ſunt. Fitq; perinde, ſicut cum æger corpore medicina indigẽs, perſuadet medicis Pharmaca parãtibus, nõ eſſe ſibi illis opꝰ, ita ut nec morbo liberetur, ſed expectet ſibi per ignauiã, ſocordiãque miſerabiliſſimũ interitũ. An non ita loquitur fatum? nemo vtilia admoneat; nemo admonentes audiat: fruſtrà ſunt leges & iudices, fruſtra diſciplinæ & admonitiones, fruſtrà ſupplicij timor, fruſtrà dignitates & honores, & præmia bona operantibus conſtituta. *Idem ſerm. 5. de fato.*

Quo pacto rõni conſentaneũ fuerit, dic oro, ꝙ tantà elemẽta, & tãtus ornatus abſq; alio moderatore, & oĩa cõſeruãte gubernentur? Et nauis nũquã poterit abſque gubernatore maris fluctus tranſire, & miles nihil ſtrenuũ & egregiũ abſq; capitanei ductu & auſpicis gerit: & domus nõ extruit, niſi ſit q ędificet: mũdus aũt ille immenſus, & elemẽtorũ illorũ ornatꝰ, fortuitò & temere ferri poterit, nullo exiſtẽte qui oĩa poſſit moderari, & ꝑ ſuã ſapientiã ſciat continere & conſeruare? *Idem hom. 3. in Geneſin.*

Sicut paruulus ſi quid habeat puerile, idq; rebus neceſſarijs pręfert, pater ipſum puerilibus priuat, vt vel inuitũ ad meliora traducat: ita & Deus omnia facit, cunctaque molitur vt uota noſtra atq; deſideria ad cęleſtia trãſferat. Cur igitur, inquies, peſſimos quoſque diuitiis permittit affluere. Quia ſcilicet non ęqua illi ipſorum atque tui cura eſt. *Idem hom. 1. in 1. Timoth.*

Similis eſt Deus gubernatori. Sicut enim nauigans gubernator nunquam manum ſuam à gubernando: Sic nũquam penitus curam ſuam tollit à mũdo. At ſicut ille & auras captans & ſaxa vitans & ſaxa ſuſpiciẽs, totus fit ſimul tam corporis quam cordis officio operi ſuo dedicus: Ita Deum noſtrum ab vniuerſitate omnium rerum nec munus dignantiſſimæ viſionis auertere, nec regimẽ prouidentiæ ſuę tollere, nec indulgẽtiam benigniſſimæ pietatis auferre. *Saluianus lib. 1. de prouidentia.*

Si nauis ſine gubernatore non põt ſubſiſtere, ſed mox ſubmergitur, & domus modica ſine prouiſore, mundus quomodo conſtat tanto tempore creatura ſic magna, ſic

bona & mirabilis, ſine glorioſa quadam & magnifica, atque mirabili gubernatione & ſapientiſſima prouidẽtia? Ecce enim cœlum quantũ tempus habet, & nõ degnigratũ eſt, terræ virtus non eſt laſſata ex tanto tpe, fontes nõ deſierunt fluere ex quo facti ſunt, mare tot & tanta ſuſcipiens flumina, non ſupergreditur menſuram. Curſus ſolis & lunæ non mutãtur, ordines diei & noctis nõ peruertuntur. *Damaſcenus in Hiſtoria Barlaam & Ioſaphat c. 17.*

Credendum eſt ſicut in curru aurigam, aut in naui gubernatorem, ita in rebus omnibus ſuperſtare eũ. Qui eſt, corporibus, animabus, animantibus, mentibus, angelis, cunctis quæ terra vel aere vel cœlo continentur naturis tum viſibilibus, tum inuiſibilibus, totum enim mundum ex ſe dependentem regit. *Philo lib. de Somniis.*

Prouidẽtia eſt, cuius beneficio ſi nõ negligẽtes ſimus, ſed utamur ijs q̃ ab ipſa habemus, oĩno beati eſſe poterimus. Neque enim prouidentia inſtar matris eſt, mõ in luce editi infantis q̃ occupari oportet in abigendis ijs q̃ aduolare, uolunt, & affligere, cum inchoatus ille ad huc ſit, neque à ſe aut inteſtinum præſidium habeat. Sed eius matris inſtar habet, quæ cũ vires ſoboli & arma ſuppeditauit, vti his illã iubet, & mala propulſare. In his & philoſophari ſemper debes, & horũ cognitioni nihil eſſe hoĩ prẽferendũ, ducere. Qui. n. pij ſunt, & ſimul ſeduli hoĩes, ij & prouidentiam eſſe ſtatuent, & ſe ipſi neq; negligenti, neq; exiſtimabũt, Dei aduerſionem, & vſum virtutis, inter ſe diſſidere & diſcordare. *Synæſius, de prouidentia, lib. 1.*

Quemadmodum ſi muſicus, vbi lyram adaptauerit, & grauia acutis, & media extremis ex arte ſua cõiunxerit, certum deſignatumque melos abſoluat: ita quoque Dei illa ſapientia, rerum vniuerſitatem ut lyram tenens, & aeria terrenis copulans, & cœleſtia aereis, vniuerſaq; cũ ſingulis coaptans, circumagensq̃ue nutu ſuo, vnum mũdum mundiq̃ue vnum ordinem abſoluit ipſe quidẽ immobilis perſeuerans apud patrem, omnia tamen mouet conſtitutione ſua vt vnumquodque ipſius patri placuerit. *Athanaſius lib. contra idola.*

Vt in choro qui conſtat ex diuerſis hominibus, uiris, puellis, fœminis, ſenibus, iuuenibus, ſub vno præſule & modera-

moderatore quiſq; quantum poteſt cantat pro ſua natura, ille quidē vt vir, ille verò vt puer, alius vt ſenex; alius quemadmodū iuuenis, omnes tñ vnā abſoluunt harmoniam, vel vt noſtra anima eodem tempore ſenſus noſtros pro cuiuſque officio exercet, & ad vnam rem oblatam ſimul omnes moueat adeo vt oculus videat, auris audiat, manus palpet, olfactus odores arripiat, guſtus delibet, ſepè quoq; intereat ne aliæ quidē corporis partes in ocio ſunt, adeò vt inter iſta pedes quoq; obambulent. Vel vt in pſentia regis imperantis ſimul & ad oīa oculos intendētis, oēs ſunt in obſequio, eſt qui agros colat, eſt q ad aq̄ ductus aquarū pperet, alius itē pabulatū pficiſcit, alius ad curiā pergit, alius ad cōcionē ingredit, & alij eodē modo ſeſe referunt, eaq; omnia ad præſentiā vnius moderatoris & diſciplinā fiunt & conſtituuntur: Ita quoq; omnia in vniuerſa rerum natura geruntur. *Ibidem.*

DEI POTENTIA, OPIFICIVM.

QVæſiuerunt priſci quomodo numen intelleximus. Et his qui optimè philoſophari viſi ſunt, dixerunt quod ex mundo partibusq; eius & harum innatis virib. Deum vt cauſam animaduertimus. Nam ſicut ſi quis videat domum affabrè factam, inſtructamq; veſtibulis, porticibus, aulis virorū, mulierū conclauibus & id genus cæteris, cogitatione percipiet artificē: nec enim ſine arte opificeq; putabit domū eſſe abſolutā: quod & de ciuitate aut nauigio & de quouis minore maioreve opere ſentiendum eſt: Ita ſane etiam quiuis ingreſſus ſeu in maximam domum aut ciuitatem mundum hunc, conſpicatus cœlū in orbem volui, cōtinereq; omnia: erraticas verò fixasq; ſtellas pariter moueri modulatē ſummaq; cū harmonia, ad vtilitatem rerum vniuerſarum: terrā deinde meditullium ſortitam, aquā aeremq; latè vtrumq; fuſum fuiſq; contentum terminis: adhæc animalia tam mortalia quā immortalia, ſtirpium fructuumq; varias ſpecies: certè ratiocinabitur hæc non ſine perfectiſſima arte condita, ſed fuiſſe eſſeq; Deum huius uniuerſitatis opificem. Qui ita colligunt, per vmbram Deum percipiunt, animaduertentes artificē per ipſius opera. *Philo. lib. 2. Legis allegoriarum.*

Sicut

Sicut proprium ignis eſt, vrere: & niuis, refrigerare: Ita Dei quoq;, operari, idq; multò magis, eo quòd ipſe alijs etiam rebus omnibus operandi author eſt. *Idem, lib. 1. legis allegoriarum.*

Quemadmodũ annulis in ceram impreſſis, ſimilem vel materiam, exprimuntur figuræ variæ, & quidē integrę omnibus ſui partibus. Sic Deus immenſa poteſtate ſua ſeſe hominibus oſtentat, qualitates & formas rebus addit qualitate & forma carentibus: abſq; vllo ſempiternæ ſuæ detrimento. *Idem de Monarchia, lib. 1.*

Sicut ſol occulta corpora detegit: ſic Deus omnia creās nō ſolùm in lucem produxit, ſed omnia quæ prius non fuerant, condidit. *Idem lib. de ſomnijs.*

Quis eſt tam ineptus, vel tam ocioſus vt aggrediatur facere aliquid fruſtra ex quo nullam vtilitatem, nullum commodum ſperet? Qui domũ ædificat, non idcircò ædificat vt tantummodo domus ſit, ſed vt in ea poſſit habitari. Qui nauim fabricat, non ideò aſſumit operā, vt tantũ nauis appareat, ſed vt in ea nauigetur. Item qui vas aliquod inſtruit aut informat, non propterea id facit, vt tātum feciſſe videatur, ſed vt uas illud effectum capiat aliquid neceſſarium. Similiter cætera quæcunq; fiunt, non vtiq; in ſuperuacuum, ſed ad vſus aliquos laborant. Mũdus igitur à Deo factus eſt, non vtiq; ꝑp ipſum mundum. Neq; enim aut colore ſolis aut lumine aut aſpiratione ventorum, aut humore imbrium, aut alimonia frugum, cum ſenſu careat indiget. *Lactantius lib. 7. c. 4.*

Pſ. 103. *Qui fundauit terram, ſuper aquas.* Quæ humana ratio cōpræhendere hoc pōt? Nā cũ hoīes domus ædificāt, & fundamētia iacere volunt, prius fodiunt: & vbi ad profunda ꝑuenerint, ſi vel paruũ humorē viderint, omnia faciunt, vt oēm ipſum exhauriant, & ſic fundamēta locēt. Propterea opifex oīum oīa ſecus, quā hoīes facit, vt ex hoc diſcas ineffabilem potentiam. *Chryſoſt. hom. 12. in Geneſin.*

Mundum illum qui ex idæis conſtat, nefas eſt loco vllo dicendo cogitandoq; circumſcribere, ſciemus tñ quo pacto conſiſtat, ſi conſiderauerimus aliquam rerum noſtratium ſimilitudinem. Quoties cōdēda eſt urbs cura regis, pro fortuna magnifici, præſto eſt quiſpiā peritus archite-

ctonicæ,

ctonicæ, qui contemplatus loci oportunitatem, primū inter ſeipſum partes futuræ vrbis propemodum oēs delineāt, templa, gymnaſia, curias, fora, portus, naualia, uias angiportusq;, mœniorum ſitum, & ædificiorū tam publicorum quam priuatorum. Deinde impreſſis uelut in ceram in ſuum animum ſingularum rerum imaginibus, effingit urbem intelligibilem, cuius effigiem innata retractans memoria, atqui ēt impreſſis ſibi ſymulacris, ut bonus artifex ad ſemel animo conceptum exemplar reſpiciens, aggreditur deſignatā ſuam ſtructurā è ſaxis & materiæ, repræſentans incorporeas illas idæas ſingulis operis partibus. Eodem ferme modo de Deo ſentiendū, qui ubi decreuit ingentem hanc vrbē condere, prius formas eius concepit, ex quibus poſtquàm intelligibilem mundū conſtituit, ad illius exemplar ſenſibilem hunc condidit. Quemadmodū igitur illa in architecto præſignata urbs, locum extrà nullum habuit, tantùm impreſſa artificis animo: Eodem modo ne ille quidem ex idæis conſtans mundus, alibi locum habere poterat, quàm in Dei uerbo, qđ adornauit hæc omnia. *Philo Iudæus de mundi opificio.*

Sicut omnes homines naturaliter cognoſcunt Deum, non autem uidētur uerè cognoſcere, q̃a nō dignè colūt, ſicut ſerui dñum, ſicut factura factorem. Sic & Deus naturaliter omnes cognoſcit, ſed non eos uidetur uerè cognoſcere. quia non eos diligit, quaſi factor facturam, quaſi dominus proprios ſeruos. *Chryſoſt. hom. 10. operis imperfecti.*

Vt in arbore q̃uis plurimos ramos producat, tñ oīum ramorū una dr̄ radix: Sic & in mundo q̃uis homo hoīem generet, tñ unus eſt pater, q̃ omnes creauit. *Idem hom. 43.*

Quemadmodum cum condenda eſt domus, in opifice pendere omnia dicimus, tametſi ille id opus per ſe exeq̃ nequeat. Sed & materia eſt ad ſtructuram neceſſaria, & ſe iuuantium miniſtrorum indiget opera. Sed qm̃ illi abſoluenda eſt domus, fatemur illius eſſe omne id opus: Sic itē dicere de Deo ſolemus, & in eius poteſtate cuncta conſiſtere: qui nihil à nobis niſi animi exigat promptitudinē, & quoniam finem ille rebus imponit, & bene merentes coronat, damnatq; ſontes, dicimus uniuerſa in eius poteſtate conſiſtere. *Theophylactus in c. 9. ad Rom.*

Non ipſe mundus ſed artificioſius ille conditor huius adorandus eſt, vt neq; veſtro imperio ſubditi, cũ aliqua re indigent, vt aſsignantur, cum vos adierint omiſsis vobis dominis ac principibus, nulloq; affectis honore, ad palatij veſtri, magnificentiam ſe conuertunt: ſed ædificij regij tam elegantem ſtructuram, obiter & prætereuntes tã tum admirati vos ipſos ante, ſupraq; omnia honorant. Verum hoc intereſt, quod vos Reges in veſtrũ vſum ędes regias adornatis: mundus à Deo nõ indigente factus eſt. *Athenagoras legatione pro Chriſtianis.*

Inuiſibilia ipſius à conſtitutione mundi per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, ſempiterna quoq; ipſius potentia & diuinitas. Per ea. n. quæ uidentur factorẽ inuiſibilem cogitamus. Ita & cum arcam ſcamnumq; videmus, nequaquam ea fabrum lignariũ, ſed fabrilia opera eſſe dicimus. Nauigium quoq; affabrè compactum cernentes, non illud ſolum miramur atque ſuſpicimus, ſed illius opificem quamuis abſentem quàm maximè laudamus. Tum ſi monile aliudve collare ornamentum videmus egregiè factum, aurifici laudem ſuam deferimus. Ità & in mundi fabricam oculos intendentes illius quidem magnitudinem pulchritudinemq; miramur, quęq, vbertim ex ea ſeſe fundit rerum vtilitatem: *Theodoretus lib. 3. de græcarum affectione curat.*

Omnes artifices pari quadam ratione ſutoris ac textoris opera indigent, ijdemq: agricola opus hẽnt, vt corpus alant indumentiſq; foueant, hiq; oẽs fabro lignario ferrarioq; vtuntur, qui commoda inſtrumenta ſingulis ſubminiſtret. At verò Deus nec inſtrumentis, nec ulla materia indiget, ſed qđ alius artificis ſunt & materia & inſtrumenta, tempuſq; ꝑterea & cõficiendi opera ipſaq; ars & diligentia, hoc eſt ipſi Deo unica uoluntas. *Ibidem lib.* 4.

Quemadmodum Deus ipſe nõ habet principium & finem: Ita nec eius actio, nec opera. Sunt. n. eius actiones in eius operibus. Ita fiet, ut quemadmodum faciente nõ eget, ſic nec ea quæ dicuntur eius opera. Erit & falſum dicere, Deum conditorem eorum quæ ſunt ſecundum ipſum, & principio & fine carẽtia. *Iuſtinus in refutatione noſtræ reſponſionis gentilis, ad 2. quæſt. Chriſtianorum.*

Quem-

Quemadmodũ quũ facit nos Deus primùm infantes, deinde adoleſcentes, deinde ſenes, non facit mutatione potentiæ nec actionis corruptione, nec quia concutiat eius ſubſtantia, dum mutat ætates noſtras ſecundũ diuerſa tẽpora, q̃ inter ſe ſic differant, vt ſint alia alijs interiora, alia poſteriora: ſed id facit, q. a actionẽ uel adhibet, uel cohibet: Ita non mutatione potentia principium & finẽ habet eius actio, ſed quia eam vel adhibet, uel cohibet. *Idem in Refutatione non recta reſponſ. gentilis ad 11. quæſtionem.*

Sicut uidemus quòd genitiua, ut homo quiuis, qui generatus ipſe, genitiua facit, & omnino genitiua genitè genita genitiua faciunt, & ex ſe faciunt: Eodem modo Deus quoq; cum ſit ingenitus, ingenitè facit omnia, omnia, ita ut non gignantur, ſed ſimul conſiſtant: & potentiæ quidem infinitate diuerſa. *Idem, in reſponſione gentili, ad 3. quæſt. Chriſtianorum.*

Quemadmodum non poteſt dextrum eſſe, quin ſit ſiniſtrum: neq; ſiniſtrum, quin ſit dextrum: Ita non poteſt opifex eſſe ſine opificio, nec opificium ſine opifice. Ergo ſi ingenitus eſt opifex, ingenitum eſt etiam opificium. Quòd ſi quis uelit dicere prius fuiſſe opificem, deinde opificium, incidet in aliud abſurdum. Inuenietur enim dicere, opificem eſſe potentia, non actione: quod nihil aliud eſt, quam Deum dicere imperfectum. *Ibidem, in reſponſione gentili ad quæſt. 4. Chriſtianorum.*

Quemadmodũ accuſari non pôt Deus infirmitatis potentiæ, q̃ cum non plures, ſed unũ feciſſet mundũ, deſijt facere: Sic accuſari non pôt imperfectionis uirium, q̃ nõ ſimulac fuit, mundum fecit, ſed cum voluit. *Idem in Refutatione reſponſionis gentilis ad 3 quæſt. Chriſtianorum.*

Verus ſermo docet ſimplicem eſſe Deũ, & unam ſimplicem habere operationem, omnibus omnia operantem, inſtar ſolis radij: qui omnia fouet, & in vnoquoq; ſecundum naturalem habilitatem, & quãtum capere pôt operationis uirtutem. *Damaſcenus lib. 1. c. 13. Orthod. fidei.*

Quodcunq; genitum, à Deo genitum, hoc eſt, à bono, & ab eo quod omnia poteſt. Vide quomodo ille quidẽ facit, quo modo etiam illa fiunt. Quod ſi comprehendere uelis, licet imaginem pulchrã ac ſimilem intueri. Aſpice,

precor

precor agricultorem ſemina in terræ gremium diffundẽtem, alibi quidem triticum, hordeum alibi, alibi uerò reliqui generis ſemina. Aſpice eundem uites, maloſq;, & ficus repaſtinantem, atq; amputantem. Eodẽ modo Deus ipſe in cęlum quidem ſerit immortalitatem, in terram uerò mutationem, in totum denique mundum uitam ac motum. *Triſmegiſtus, in Pymandro.*

Diuinæ uoluntatis organum hac potiſſimum ratione conſtructum, ut à Deo ſemina ſuſcipiens uniuerſa, eaq; tuto ſinu recondens, omnia quidem componendo producat, omnia rurſus auferat diuidendo: Atq; inſtar agricultoris periti, quodcunq; minus adultum eſt, amputat, ut ſtatutis temporum interuallis iterum reuireſcat. *Ibidem in Pyman.*

Neque uerò quemadmodum ſolis radius fulgore nimio corrumpit oculos, caligantesq; reddit, ſic ipſius boni conſpectio. Illuſtrat enim, atq; oculi lucem eo magis exauget, quo quis capere magis poteſt intelligibilis ſplendoris influxum. Velocior eſt diuina lux, & acutior ad penetrandum, innocentia præterea & immortalitate ſingula complens. *Ibidem in Pyman.*

Sicut ueniente Sole, tenebræ eius præſentiam ſuſtinere nõ poſſunt, ſed ſubitò ſubterfugiunt, nihil ſolem impedientes: Sic undiq; refulgente poteſtate Dei, quæ replet, oĩa bonis, perturbatio omnis, quæ ſolet a ſpiritibus malis accidere, nullum habet locum, ſed repentè diſperditur. Bonis enim numinibus omnino præſentibus, mali ſpiritus euaneſcunt, neque mouere ſe ualent neq; ſplendorem obfuſcare diuinum. *Iamblichus, de Myſterijs.*

Similiter & corporis ſenſus aperiunt ad imperiũ eius uidelicet uiſus ad rectè uidendũ: auditus ad audiendum Dei uerba: guſtus ad guſtanda: odoratus ad odoranda: tactus ad tangenda, oculi quoq; ad uigilandum & plorandum: os ad uerum loquendum: manus ad rectè operandũ: pedes ad ambulandum quò debent: Sicq; una ſola uoluntas poſtquam Dei uoluntati eſt iuncta, tot uirtutes generat, & opera bona. *Anſelmus, in ſimilitudinibus.*

Deꝰ ipſe ſic inimicitias exercet aduerſus diabolũ, quõ rex quidã contra principẽ quendã inimicũ ſuũ. *Ibidem.*

Sic

Sic mundum regi a Deo dicimus; vt à rectore prouinciam. Cuius apparitores nemo ſocios eſſe in regenda prouincia dixerit, quamuis illorum miniſterio res gerat. Et hi tamen poſſunt aliquid præter iuſſa rectoris, per ipſius ignorantiam, quæ eſt conditionis humanæ: Ille aũt præſes mundi, & rector vniuerſi, qui ſcit omnia, cuius diuinis oculis nihil ſeptum eſt, ſolus habet rerum omnium cum filio ſuo poteſtatem: nec eſt angelis quicquã, niſi parendi neceſſitas. *Lactantius lib.2.cap.17.*

Si Deus fecit mundum, fuit ergo ſine mundo. Si regit, non vtique ſicut mens corpus regit, ſed tanquam dominus domum, nauimque gubernator, auriga currum: nec tamen miſti ſunt ijs rebus, quas regunt. *Idem lib.7. De diuino præmio, cap 3.*

DEI OPERA INSCRVTABILIA.

SIcut ignoras, quomodo anima iungatur corpori, & oſſa compingantur in vtero prægnantis: Sic nunquã intelligere poteris rationem vllius earum rerum, quas Deus fecit tam multas & varias. *Eccl.11.*

Quemadmodũ ſi ex profundiſſimo & iugi fonte quãtumuis aquæ haurias, nihil tamen is diminuitur: Ita in vnigeniti operibus, quodcunq; ex his factũ productumue credideris, nihilominus efficit. *Chryſoſt. hom.4. in Ioan.*

Sicuti qui omnes fluuij partes æquè tranſire vult, hic maximè fluminum proprietates ignorat, & ſæpe dũ nimis temeritate ſecreta penetrare, omiſſis planioribus locis, perit temeritate ſua: Ita & in Deo qui ſcire oĩa vult, & cuncta improba temeritate rimari, hic qui ſit Deus, ignorat. Quemadmodũ igitur in fluminibus maior pars tuta eſt, paucique ſunt fluctus atq; profunda. Ita in Deo pars maior occulta eſt, neque inueſtigari poſſunt opera ipſius. Quid ergo teipſum præcipitare moliris? *Idem, Homilia octaua De diuerſis.*

Quemadmodũ per ſolarẽ radium ſolis, quamuis multũ diſtemus, coniungimur, & cum illo ſumus, extremitatibus per mediũ radium connexis: Sic Deus per intermedium ſpiritũ hominem ad ſe portraxit, puriſſimę naturę quaſi radium emittens in Adæ vultum. Radius autẽ ille

eſt immutabilis, & nulli exitio ſubiecti Spiritus ſancti ſubſtantia. Verũ id accidit, vt in genito genitũ, quatenus fas eſt, coniungatur Deo videlicet, mente ꝑcepto, vt nobis quàm proximè adeſt, & quomodo quàm longiſſimè abeſt, reſpectu habito eius erga nos iræ vel miſericordiæ & beneuolentiæ in faciem inſpirauit: qui locus ſenſuum ſedes agnoſcitur, vbi, ſeu in turri aliqua excelſa, ſuũ domicilium nacti ſunt. *Procopius in Geneſin capite primo.*

Quemadmodum rex aliquis qui in vrbe aliqua q̃d fieri percipit, vbi factum eſt, id laude inſigni ferre cõſueuit poſtea id ad vſum, quem animo deſtinauit, accõmodat: Simili ratione præcepit Deus, vt oriatur lux: exortã collaudauit. Poſtea eam diſpoſuit ad eum modũ, quo exiſtimabat mundo vſui futuram. *Idem in Geneſi. c. 1.*

Vt creaturã nõ in cęlo tm̃ miramur, & terra, ſole, oceano, elephãtis, camelis, equis, bubus, pardis, vrſis, leonib⁹; ſed & in minutis quoq; animalibus, formica, culice, muſcis, vermiculis, & iſtiuſmodi genere, quorũ magis ſcim⁹ corpora, q̃ nõia: eãdemq; in cũctis veneramur ſolertiam: Ita mẽs Chriſto dedita, æquè & in maioribus, & in minoribus intẽta eſt, ſciẽs ẽt ꝓ ocioſo verbo reddendã eſſe rõnem. *Hieronymus ad Helicorum in epitaphio Nepotiani.*

Quemadmodum igne qui vult calefieri, ſufficit ſi tangat illum: nam ſi interius mittat manum, pro eo quod potuit calefieri, cõburitur: Sic & qui profundius vel altius de Deo diſputare præſumit, pro eo ꝙ glorioſius quid vult oſtendere, in blaſphemiam cadit, dum comprehendere altitudinem diuinorum dogmatum non poſſit. *Iſichius in Leuiticum lib. 2. cap. 6.*

Omnis vita prolẽ ſuam pene in ſeipſa prius generat quàm ſeorſum: & quo præſtantior vita eſt, eo interiorẽ ſibimet generat prolem Sic vita vegetatiua, tã in arboribus quàm in animalibus, ſemẽ quaſi arborem: & quaſi animal in corpore proprio prius generas, quã aut iaciat extrà, aut arborem inde, aliudve externum producat. Sic ſenſitiua vita, quæ eſt vegetatiua præſtantior, per phãtaſiam in ſe ſimulachrum intentionemq; rerũ parit, priuſquã mẽbra moueat, & in externa materia fabricet. Sed ſicut fœtus phãtaſiæ, quia in ipſamet anima eſt, ideo pro

pin-

pinquior eſt animæ quàm fœtus vegetatiuæ vitę qui nō ſit in anima, ſed in corpore: Sic vita rōnalis, quæ eſt excellentior quam ſenſitiua, parturit in ſeipſa rōnem tū rerū, tum ſuiipſius, quaſi fœtum prius quàm vel loquendo vel agendo promat in lucem. Primus ille rōnis propinquior eſt animæ, quàm phantaſiæ fœtus. Vis. n. rōnalis in fœtū ſuum, perque illum in ſeipſam reflectitur, actum ſuū, ſeque ipſum quęrendo, cognoſcendo, amando: quod nō efficit phantaſia. Sic angelica vita, excellentior quā rōnalis, notionis ſui ipſius, & rerum diuino quodam inſtinctu promit in ſe, antequam depromat in mundi materiam. Proles hæc inferior eſt angelo, quàm ratione ſua: quia neque ab externis obiectis ſigillatim incitata eſt, neque imitatur. Quamobrē diuina vita quia eminētiſſima eſt, & fœcundiſſima omnium, multò magis prolem ſui ſimillimam quàm reliqua generat, ac eam in ſe generat, prius quàm pariat extra. Generat, inquam, & in ſe ipſo omnia perfectam totius ſui intelligendo prout perfectè Deus intelligendo ſe ipſum, & omnium notionem concipit in ſeipſo: q̄ quidē ęqualis, plenaq; Dei imago eſt, & exēplar mundi ſuper plenum. Hanc Palladem appellauit Orpheus, ſolo Iouis capite natam, Hunc Dei patris filiū Plato in Epiſtola ad Hermiā, nominauit. In Epinomide nūcupauit Logō, id eſt, rōnem ac verbū, dicēs: Logos omniū diuiniſſimus, mūdum hūc viſibilē exornauit. Mercurius Triſmegiſtus, de Verbo & filio Dei, ac ēt de ſpiritu ſæpe mētionē facit. Zoroaſter quoque intellectualē Deo prolem attribuit. *Ficinus lib. de religione Chriſtiana. cap. 13.*

Romæ & in plerisq; vrbibus ſcimus eſſe quædā ſacra, quę aſpici à viris nefas habeatur. Abſtinent igiť aſpectu, quibus cōtaminare illa nō licet: & ſi fortè vel errore vel caſu quiſpiā vir aſpexerit, primò pœna eius, deinde inſtauratione ſacrificij ſcelus expiatur. Quid his facias, qui inconceſſa ſcrutari volunt? Nimirum multò ſceleratiores, qui arcana mundi, & hoc celeſte templum prophanare impijs diſputationibus quærunt, quàm qui ædem Veſtæ, aut Bonæ deæ, aut Cereris intrauerint. Quæ penetralia, quamuis adire viris non liceat, tamen à viris fabricata ſunt. Hi verò nō tantū impietatis crimen effugiūt,

ſed quod eſt multò indignius, eloquentiæ ſamam & ingenij gloriam conſequuntur. *Lactantius libro tertio inſtitutionum, cap. 20.*

Quemadmodū in domo prudentiſſimi patrisfamilias nihil iniuſſu eius agitur: Sic in omni mūdo nihil iniuſſu Dei geritur, omnia potentis & ſcientis. Illi angelos, dæmones, homines, animantia, ſtirpes, lapides, cęlos & elementa, cuncta denique, curæ eſſe, ac parere. Nihil fieri, nihil moueri, nihil cōtingere, ac ne ſtipulam quidem attolli vllam, aut floccum volitare, extra illius præſcripta iuſſa. *Ludouicus Viues in introductione ad ſapientiam c. 7.*

Vide curioſitas.

DIABOLVS.

QVemadmodum qui pecora abigunt, frondes porrigunt: Ita dæmones omnia fortunæ ludibria, & voluptates animabus protendunt, quo poſſint tandem eas ineſcare & in ſeruitutē redigere. *Clemens Alex. lib. 2. ſtrom.*

Suppetit illis ad vtramq; ſubſtantiam hominis lædendā ſubtilitas & tenuitas ſua multū ſpiritalibus vocibus, licet & inuiſibiles & inſenſibiles in effectu potius quā in actu ſuo appareant: Si poma, ſi fruges neſcio quod auræ latēs vitiū in flore ꝑcipitat, in germine exanimat, in pubertate conuulnerat: Sic cæca rōne tētatus aer peſtilētes hauſtus ſuos effundit. Eadem igitur obſcuritate cōtagionis aſpiratio, dæmonū & angelorū mentis quoq; corruptelas agit furoribus, & amētijs fœdis, & ſæuis libidinibus cum erroribus variis. *Tertullianus in Apologet. cap. 22.*

Diabolus dictus ſerpēs, quia cū latenter obrepit, cum per pacis imaginem fallens occultis acceſſibus ſerpit (vnde nomen ſerpentis accepit) ea eſt eius aſtutia, ea eſt circumueniendi hominis cæca & latebroſa fallacia, vt aſſerere videatur noctē pro die, venenū pro ſalute, deſperationem ſub obtentu ſpei, perfidiam ſub prætextu fidei. Antichriſtū ſub vocabulo Chriſti, vt dū veriſimilia mentitur, veritatem ſubtilitate fruſtretur. Nām trāsfigurat ſe in angelum lucis. *Cyprianus de ſimplicitate prælatorum.*

Sicuti hamū eſca conſeptū ſi piſcis rapiat, non ſolum eſcam cū hamo nō remouet, ſed & ipſe de profundo eſ-

cà alijs futurus educit. Ita & is qui habebat mortis imperium, rapuit quidem in mortem corpus Ieſu. non ſitiens in eo hamum diuinitatis incluſum, ſed ubi deuorauit hęſit ipſe continuò, & diſruptis inferni clauſtris uelut de ꝓfundo tractus tradit, ut eſca cęteris fiat. *Idem ĩ ſym. Apo.*

Quõ quaſdam illecebras eſcarum aucupes proponũt, ut facilius aues capiant, per oblectamentum gulę. Sic eſt q̃dam caſtitas diaboli, id eſt, decipula humanæ animæ, ut per hmõi caſtitatẽ & mãſuetudinẽ, & iuſtitiã poſſit facili⁹ cape, & falſis ſermonib. irretire. *Origenes ho. 7. in Ezech.*

Quemadmodum uenter cum non ſit Deus tñ uoluptatibus deditorum, qui pluris faciũt uoluptatẽ quàm amorem Dei, à Paulo dicitur Deus. Sic & qui non eſt Deus princeps hui⁹ ſæculi, de quo dicit ſeruator, princeps mũdi huius iam iudicatus eſt. Deus eſſe dicitur eorũ, qui recuſant accipere ſpiritum adoptionis filiorum Dei, ut fierent filij ſeculi, illius, ac reſurrectionis ex mortuis, & ꝓpter hoc perſeuerarunt in conditione filiorum ſæculi huius. *Idem in c. 15. in Matt.*

Videtur quæq; dæmonũ ſpecies habere inter aĩalia q̃piam ſpeciem ſibi ſimilem. Et quemadmodum inter homines alij ſunt potentiores, non ſemper quia meliores. Ita fieri poteſt ut dæmones demonibus ſint potiores in rebus indifferentibus, utenter alijs animalibus, alij quo decipiant homines, iuxta uoluntatem principis huius ſæculi, ut cum ſcriptura nominat nunc hæc nunc illa mittentes prodigia. *Idem lib. 4. contra Celſum.*

Quemadmodũ non optaremus nobis fauorem hominum ad malos ſuos mores pertrahere nos uolentium, ſi nemini beneuoli eſſent ex factione ſibi aduerſaria, quia horum beneuolentia facit nos inimicos Deo, fortaſſe nõ futuro beneuolo habentibus tales beneuolos. Ita q̧ norunt dæmonum naturam, uoluntatem, malitiam, nũquã optabunt eorum beneuolentiam. Nam etſi eis non bene uelint dæmones, nullo tamẽ malo poſſunt afficere cuſtoditos, propter pietatem à Deo ſuo & ouium Domino, mittente angelos ſuos ad præſidiũ eorum qui digni ſunt ne lædantur à dæmonibus. *Idem li. 7.*

Sic diabolus obſeſſa ſemel corpora moliſſimis ſeductio

nibus decipit,hic diabolus calliditate veteris artificij cō-
dit blandimenta peccandi.Quomodo ſolent qui morti-
feros herbarum temperant ſuccos in condito aut in ali-
quo mellito poculo,neſcientibus propinare uirus amari
tudinis obſcurāt fraude dulcedinis,prouocat prius odor
poculi,ſed præfocat infuſus ſapor in virus, mel eſt quod
aſcendit in labiā,eſt quod deſcendit in uiſcera.Ita diabo
lus per rerum carnalium cōcupiſcentias & illicitas uolu
ptates,extrinſecus blanditu,intrinſecus inſidiatur,inter
ficit ſpiritum,dum oblectat affectum. *Euſebius emiſſenus ho mil.3.de Epyphania.*

Sicut mendacem quempiā non pōt rerum tenere falſa
rius,ſicut nec adulteriū accuſare audet inceſtus, nec ho-
micidiā paterno ſanguine cruentus. Sic diabolū domina
ri in hominē ſacrilegæ cupiditatis exceſſu, ſequētis ſacri
legij ꝓhibuit magnitudo Sic inq̄ in hoīe diabol⁹ cęleſtis
regis offenſā ultra exaggerare nō potuit poſtquā ipſe cru
ci regē cęli per ſocietatē carnis affixit Idē *ho.11.de paſcha.*

Iere.17. *Perdix fouit quæ non peperit.* Perdix diabolus ꝓ nequitia
uel multarum rerum cōparatione perhibetur. Hæc auis
quocunque caſu uel feræ alicuius incurſu priuata fuerit
ouis proprijs,inſidiatur alienis, & nidi habitatore depul
ſo partus inuadit extraneos, quos cum vſq; ad ſpem fœ
tum genitali lepore cōfouerit,parentem cum pręda effi-
cit nō natura,interea uerus pater uocanti ac lamētanti
ſimilis,ſyluas quæſtibus replet,tunc adulta iam ſoboles
uoce proprij genitoris audita, curam quæruli clamoris
intelligit,atqui ita ad originariam ſedem læta peruolūt
nutrimenta,generis ſui conſcia, & adulteris nutritoris
obliti.Quid ad hæc dicis,o homo prætioſum uas ſapien
tiæ,imago diuinitatis, & profeſſor generoſæ rōnis?Quid
de creatore tuo ſubtrahis? ecce ēt bruta cognoſcunt q̄d
proprio dēatur auctori, & quæ nū habent intellectū, hē-
re probantur affectum. Callidum perſuaſorē captiua ge-
neratio derelinquit,remanet præda deceptus & raptor
orbatus Igiť & diabolus humanum genus quod nō crea
uerat,occupauerat.Quod nō genuerat mētito patris no
mine poſſidebat,ſed vbi vocē ꝑ Prophetas vel ꝑ ſemetip
ſū pius auctor emiſſit, ubi perditis,ſalutifera charitas in

clamauit

clamauit dicens, venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, aduerte quod ſubnomine oneris pondus indicat ſeruitutis. Ad paternos ſinus confeſtim auidum cũcurrit examẽ, tunc princeps mundi huius aduentu Domini ſaluatoris in dimidio dierum ſuorũ perdidit, quos ſe in finem uſq; ſeculi poſſeſſurũ eſſe credebat, & in gremium redentionis captiuitatẽ ꝑditio inuita trãſfudit. *Ib.*

Sicut in negotijs gerendis quatuor modis homo cauſa cadere dicitur, id eſt, quatuor modis plus petẽdo ſubire periculum pro iuris ratione perhibetur: loco, tempore, genere, quantitate. Loco ſi alia forte ſibi debitum ſolui improbus fœnerator extorſerit, quam ubi cauſatio deſignabat. Tempore, ſi citius. Quãtitate ſi amplius petiuerit. Genere, ſi alterius rei ac melioris materiæ mercem q̃ ſcriptura continebat exegerit. Videamus quo hic modo diabolus cauſa cadit. Genere ſine dubio: homo enim ille debebatur per inobedientiam, ille Deum appetijt per ſuperbiam. Sic ergo plus petẽdi periculum, humana ſpecie ſeductus, & Deum in homine perſecutus incurrit, & dũ impiè appetit innocentem perdit debitorem. *Ibidem.*

Quẽadmodũ plagiarius cum auertere cupit alienos liberos longe à parentibus ſuis peregre agentes, aſſimulat ſpeciem vultumq; parentum, quos ubi deſiderio ſui captos deceptosq; longius abduxerit, iugulat & occidit Eadem quoque ratione ſinuoſus ille & mille doli fraudisq; magiſter diabolus, nihil ſibi fidens, ut pote qui ſciat humani generis ad ueritatem amores, ueritatis ſpeciẽ vultumq; prætendit, ſuũ tamen interim uirus comitib. ſuis & aſſeclis ſpargit. *Athanaſius oratione prima contra Arrianos.*

Non ſanat dęmones, ſed dolo cupiunt homines, & recte Iuſtinus ille maxima dignus admiratione, dæmones latronib. eſſe ſimiles docuit. Si quidẽ ut illi uiuos aliquos capere ſolent, Deinde pacta mercede familiaribus eos reſtituere. Sic ẽt ẽt qui a græcis exiſtimantur dij, quorundã membris hominum ſe inſinuantes, deinde per ſomnum ſuam in illis gloriam fabricãtes in publicũ ꝓdere iubẽt, & in conſpectu omnium poſtquã deſideratis ſe explenerint, ab ægris auolãt, & morbũ dolò ꝓductũ obliterãtes priſtini ualetudini hoies reddũt. *Ratian⁹ orat. contra græcos.*

Quemadmodum triticum in cribro eius qui tractat illud alliditur, & agitatū in ipſo aſſiduè uertitur, ita princeps nequitiæ cunctos homines rebus terrenis occupatos tenet, & eiuſmodi occupationib. eos agitat, turbat & commouet, efficitq; ut uānis cogitationib. allidantur, dū obſcenis deſiderijs, & terrenis atq; ſecularib laqueis uniuerſum genus Adæ peccato obnoxium ſiue intermiſſione captiuat, agitat atque decipit, ſicuti Dominus nequā illum prædicebat in Apoſtolos inſurrecturum. *Expetiuit Satanas cribrare uos ſicut triticum. Macarius hom. 5.*

Quā enim ratione uentus unus ſufficit ad oēs plātas & ſemina agitanda & concutienda, aut ſicut noctis uniꝰ tenebræ per uniuerſam terrā extendunt. Ita princeps nequitiæ qui quidem ſe habet ad inſtar tenebrarum rationalium peccati & mortis, & eſt uelut quidam uentus latens & agreſtis, omne genus hominū quod eſt ſupra terrā perturbat, & circum agitat uolubilib. cogitationib. *Ib.*

Cum iniquitas transfiguretur in angelum lucis, & gratiæ ſimilis ſit, qui perſpiciet homo ſemitas diaboli? Et quo pacto amplectetur & diſcernet ſemitas gratiæ. Quia quæ procedunt à gratia, lætitia prædita ſunt, pace, charitate, ac ueritate. Ipſa aūt ueritas compellit hominem indagare ueritatem, quæ aūt proficiſcuntur ab iniquitate, turbatione plena ſunt, nec habent dilectionem aut gaudium erga Deum. Quemadmodum intybus lactucæ ſimilis eſt, hæc tamen dulcis, illa autem amara, licet inter ſe ſimilitudinem habeant. I*dem, hom. 7.*

Quemadmodum ſi fuerit in aliqua domo quidā adoleſcens, ſimiliter & iuuencula, quæ ab illo blanditus illecta, aſsētiat illi, ſtuprū cōmittit, & fit dignus qui expellatur. Ita dirus ille ſerpens committatur animam, alliciens eam & prouocans, quæ ſi aſſentiatur, cōmunicat aīa incorporea cum uitio ſpūs incorporei; hoc eſt ſpiritus cū ſpiritu cōmunionem habet, & fornicat in corde ſuo is q aſſentit, & cogitationem nequiſſimi recipit. *Idem ho. 15.*

An Satanas ad certum modū laxatur, an pro libidine impugnet? *Reſponſio.* Impetus illius non ſolum fertur aduerſus Chriſtianos, ſed etiā in idololatras, ac uniuerſum mundum. Ideoq; ſi concederetur ille bellum inferre pro

uolun-

voluntate, omnes equidem deleret: Cur? Nẽpè quod in eo verſatur eius opus ac deſiderium. Itaque ſicut figulus vaſa miſſurus in fornacem, temperatè illam accendit, nõ intensè, ne cocta pluſquam decet elidantur nec remiſsè ne cruda diſſoluantur. Itidem ſi argẽtarius atque artifex ad certum modum ignem mittit: ſi.n. excedat ignis, ſoluitur aurum & argentum liquefit & perit: ſi deniq; mens humana nouit ſeruata proportione aptare onera iumẽto, camelo aut alij cuipiam animali, quatenus ea ferre poteſt: quãtò magis Deus qui nouit hominum uaſa, uarijs modis laxat aduerſariam poteſtatem. *Idem hom.26.*

Velut ſarmenta in ignem proiecta, facultati ignis reſiſtere nequeunt, ſed ſtatim exuruntur: ita dęmones q̃ bellũ inferre volunt homini Spiritum ſanctum adepto, urũtur & abſumuntur ab ignis diuina potentia: modo homo ſemper Domino adhæreat, fiduciam & ſpem habens in eum. *Idem hom.43.*

Veluti publicani ſedent iuxta uias anguſtas & retinẽt atq; cõcutiũt prætereuntes: ita dæmones obſeruant & detinẽt aïas: quas niſi plenè fuerint expurgatæ, dũ decedũt è corpore, nõ ſinũt ad cęli mãſiões aſcẽdere, & occurrere Dño ſuo: quia deturbetur à dęmonib. aerijs. *Ibidem.*

Vbi uidit hominem ad ipſius imaginem factum, quum non poſſet in auctorem ipſum, quem ante omnes lædere cupit, in eius imaginem ſuam exercuit malignitatem. Veluti ſi quis homo, quando regem inimicum attingere nõ valet, eius ſimulacrum cæderet. Vidi ergo iam, partim audiui, res certa eſt, inter animalia hominibus inimiciſſima pardalim quandoque in biuijs hominis oculos prę ira inuadentem. Qui feræ deludere furorem quærũt, hominis imaginem eis ex charta oſtendunt. Illa ſtatim furibunda eàm concepit atque dilacerat, hoc argumento ſatis oſtẽdens, quanta ſit eius aduerſus hominem inimicitia. Sic item diabolus in Dei imagine quo ſit erga Deum odio oſtendit, quando Deum ipſum attingere nequit. *Baſilius in aliquot ſcripturæ locos ho.21.*

Quemadmodum peruerſi quidã & ſubdoli homines, quorum ſtudium eſt & propoſitum ex aliorum bonis diteſcere, eam tamen potentiã nõ habent ut aperte uiolentia

tia vtantur, vias inſidioſè obſidere ſolent, & ſi locum ali-quem circa illas aut conuallibus profundis interruptum, aut dumorum denſitate obſcurum viderint in illum ſeſe abdunt, & huiuſmodi velaméto viatorũ circumquaque cóſeptum, ne præuideãtur, amoliti ex inopino illos adoriuntur, ne quiſquã eorum laqueos periculoſos videre prius queat, quã in illos incidat: ita & Satan infenſus nobis & antiquus hoſtis mundanarũ oblectationũ vmbris ſe eis inſinuans, quæ periculoſæ circa vitæ huius viam latronem occulere ſolent, & latibula præbere inſidiatori, inde improuiſos nobis perditionis laqueos ſubſte[?]nit.
Idem in hom. non eſſe adhærendum rebus ſecularibus.

Diabolus à virgine repellitur, non ſecus ac machina à muro firmo & generoſo, ob verba & orationes profugus.
Grego. Nazianze. oratione in ſanctum Cyprianum.

Enimvero & diabolus tunc infeſtat vehemẽtius, & ſicut piratæ nauigantes in mari, non tunc inſidiantur, cũ è portu vident egredientes. Nam quid prodeſſet inuadere nauẽ vacuam? ſed tunc omnes artes mouent, cum onuſtæ redeunt. Ita & malignus ille dæmon, cum nos viderit multa cóuexiſſe, nempe ieiunium, preces, eleemoſynas, continentiam, aliaſque virtutes omnes, eſſeq; nauim noſtram gemmis pietatis plenam, tunc vndequaq; ſeſe obijcit, vt theſaurũ rapiat, & in ipſo portus ingreſſu vincat ſpoliet. *Chryſoſto. hom. 3. de Ozia & hom. 31. in Geneſin.*

Quẽadmodũ canis aſſiſtens menſæ, ſi uiderit hoïem veſcentem, ſubinde aliquid eorũ quæ in mẽſa ſunt, ipſi proijcientẽ, manet aſſiduè. Quod ſi ſemel atq; iterũ ſic aſtitit, vt diſceſſerit nihil adeptus, protinus abſtinet, veluti qui iã fruſtra & incaſſum aſſiſtat. Itidẽ & diabolus iugiter nobis inhiat, ſi quod blaſphemũ uerbũ ipſi ſeu cani proijciamus, hoc accepto rurſus aggreditur. Quod ſi perſeueraueris gratias agere, iugulaueris illum fame, celeriterque abegeris, & aufugere coegeris. *Idem concione 3. de Lazaro.*

Quemadmodũ fit in nauigijs, qui uacuam habent nauem, non metunt piratarum inſultum, non enim ueniũt ut conterant nauem nihil uehentem, cæterum hi qui nauem habent onuſtam, metunt piratas. Nam pirata illuc properat ubi aurum, ubi argentum, ubi lapides prætioſi:

Sic &

Sic & diabolus non facile perſequitur peccatorẽ, ſed iuſtum potius ubi multæ ſunt opes. *Idem ho. 4. de uerbis Iſaiæ. vidi Dominum*

Ne miremur quod ſpiritualibus inſtantes, multa patiamur aduerſa. Queimadmodum enim latrones, non ubi fœnum & paleæ & calamus, ſed ubi aurum & argẽtum, ibi effodiunt, & cõtinuò uigilãt. Sic diabolus his maximè inſtat, q̃ ſpũalia atingũt negotia. Ita multæ inſidie, vbi uirtus, illic inuidia, ubi miſericordia. *Idẽ ho. 1. ad populũ Antio.*

Quemadmodum nos aduerſus hoſtes illa exponimus arma, quibus eos dolore afficiamus, ſi uero eos minus dolere uiderim⁹ recedimus quaſi nõ habẽtes quo ipſos mordere poſſimus. Sic diabolus ſi uiderit deridentem ac deſpicientem ſuos conatus, cedit ex uia hac non iam ulterius propinquans. *Idem ho. 5. de patientia* Iob.

Vt audaces latronum duces, ſiue impij ſepulchrorum effoſſores, ſi fortè dum prædas agunt, aut ſpolia capiẽda conquirunt, arma uel ornamenta imperatoris incurrerint, quamlibet cupidi prędatum, tamen ita agnitis regis inſignibus detterentur ut fugiant, neq; quominus accedere, uel attingere audeant. Ita profectò & dæmones, q̃ uerè latronum & principes & magiſtri ſunt, ubi armatorum martyrum corpora uiderint poſita, longè illicà cõſpectu eorum fugiunt, & abſiſtunt. Non enim ad naturã eorum intendũt, ſed in arcanam dignitatem & gloriam Chriſti qui in agone certantium induta corpora martyrũ ſuorũ, ſicut arma portauit. *Idẽ ho. de Natiuitate. 7. Mach.*

Quemadmodum hi qui parietes ſuffodiunt, noctis tẽpore, extincto lumine, & furati opes & earum Dominos cum omni facultate iugulare poſſunt, ita & hic per cæcæ noctis horrorem ac tenebras mærorem effundens cogitationes omnes, quæ ad munimẽ noſtrum eſſe poſſunt ſubducere orius ac furari nititur, ut deſertam ac ſine adiutorio animam inuadens, plagis eam innumeris confodiat. At uerò cum quis ſumma & intentiſſima in Deum ſpe aſſurgens has tenebras diſiecerit, atq; ad ſolẽ iuſtitiæ confugiens, clariſſimũ illius iubar totis animæ finibus haurire & recondere ſtuduerit, protinus cogitationum ſuarũ tumultum in latronem illum impurum transfundet. Nã & q̃ ſcurta noctu aucupantˀ, cũ q̃s illos depræhẽderit, ac

lumen

lumen oſtenderit tremunt, fluctuant atq; perturbantur. *Idem lib. 2. de prouidentia Dei.*

Iob. 40. *Adducens draconem in hamo*. Sicut in hamo eſcæ præda poſita piſces illudimus, & decipimus, qui videntes eſcã, hamum non conſiderant, & dum auidi prædam volunt rapere hamo capiuntur: ſic & diabolo contingit dum tãtum corpus hominis in filio Dei conſiderat, & Deum in corpore non agnoſcit, quaſi ad præparatã ſibi prædã ſolita rapina feſtinat. Sed dum vult auidus prædam rapere, ipſe draco vt piſcis adductus in hamo, præda Domini captus efficit. Hunc diabolũ non ſolũ draconem hamo adducti, ſed tanquam paſſerem ab infante illudi. Idem Iob in ſequentibus declarauit, dicendo: *Alligabis autem tanquã auem, & illudes illi, tanquam infantes paſſeri*. In quibus & potentia filij Dei, & infirmitas diaboli demõſtrata eſt. Quia ſicut autẽ alligari facile eſt, & infantibus de paſſeribus ludere, ita filio Dei facile fuit potentem diabolum annullare, qui aduerſus homines quidem ſemper potens fuit, ſed aduerſus Dominum miſer & infirmus repertus eſt. *Idem ho. 5. ex varijs in Matth. locis.*

Si nautæ vnã ſtellã aſpicientes, nõ dicã vnamquaq; prouinciã vel inſulã, ſed vnamquamq; ciuitatẽ, & ad ſingula loca q̃ petunt ſine aliquo errore, aut diuagatione dirigunt curſum. Quantò magis diabolus qui princeps aeris cõſtitutus, totã terrã nõ ſolũ ſciebat, ſed ẽt uidebat. Poterat ergo Chriſto ſingula loca digito demõſtrare, & vniuſcuiuſque regni honores & ſtatum uerbis exponere? *Idem hom. 5. oper. imperfe.*

Sicut piſces fortiores ſemper deuorant infirmiores: ita diabolus cum delectatione compellit homines in mala opera, vt alterutrum ſe comedant. *Idem ho. 2.*

Sicut hõ ſine armis nõ põt aliq̃d facere cõtra hoſtẽ: Ita diabolus ſine hoĩe nõ valet aliq̃d cõtra hoſtes. *Idẽ ho. 24.*

Sicut homo malignus, ſi viderit aliquem orphanũ habere ſubſtantiam paternam, ducit eum frequẽter ad prãdium, donat illi interdũ aliquod ſpecioſum veſtimentũ, loquit illi dulces ſermones, donec tollat facultates eius: Sic & diabolus videns hominẽ habentẽ in ſe theſaurum cœleſtẽ, id eſt animã immortalem à Deo creatã, ſapientẽ

cœleſtem,

cœleſtem in arca terrena poſitã; ideò oſtendit illi aurũ & argentũ, & concupiſcibilia ornamenta, oſtẽdit illi ueſtes precioſas, & delitioſos cibos, & glorioſos honores, vt ꝑ hoc ſubiugás cũ voluptatibus ſuis auferat ſalutem animę eius, & corrumpat gratiam cordis ipſius. *Idẽ ho.* 27.

Quemadmodum ſi rex in bello victus atq; fugatus ab alio rege, indueret veſtimentum regis illius victoris, & in parte ſua erigat ſimile ſignũ ſigno regis illius, vt ille populus ſchema ſui regis aſpiciens, & ſignum partis ipſius, dum putat ſe ad propriũ currere regẽ incurrat in manus aduerſarij ſui: Sic & diabolꝰ ſubornat miniſtros ſuos ſub noĩe Chriſti, ut uolẽtes hoĩes ire ad Chriſtum, ſimilitudine nominis tenebricati, ad diabolũ vadant. *Idẽ ho.* 48.

Deus diabolum habitare voluit, tanquã prædonẽ quẽpiã ac tyrannũ, qui niſi quẽ appræhendat inermem, & ſolitariũ, in ſuas ſpeluncas deſcendentẽ, accedere ſanè non ſuſtinet, niſi nos per deſertũ locũ, iter facientes viderit, appropinquare non audet. Deſertus aũt locus diaboli nihil aliud eſt, niſi peccatũ. Opus eſt ergò nobis fidei ſcuto, ſalutis galea, ſpiritus gladio, nõ vt ne malum aliquod patiamur tantũ, ſed vt illius caput irruere volentis obtrũcemus. Serpentis formã gerit, deorſum trahit, ad inferiore loco depugnat, id eſt, à rebus ꝙ infra nos ſunt, à voluptate, diuitijs, à ſecularibus rebus. Si quem uiderit volatu ad cęlũ ferri, primo ſaltu eo vſq; cõtingere haudquaquã poteſt, deinde id aggreſſus, celeriter labetur: neq;.n. pedes habet, ne formides, non alas, ne terreare, ſuper terrã trahitur, his quæ intra ſunt adhæreſcens. Igitur nihil ſit tibi cum terra cõmune, & labore nullo egebis; neq; n. eã pugnam nouit, quæ aduerſo vtrinq; cornu geritur, ſed veluti ſerpens ſpinis occultatur, intra diuitiarum impoſturã aſſiduè latitans, qui ſi ſpinas incideris facilè aufugiet timidus redditus, ſi & in illũ diuinas incantationes canere noueris, ſtatim vulnerabitur. Sunt.n. nobis incantationes ſpirituales, ipſum nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, atque ipſius crucis potentia. Hæc ipſa incantatio, non ſolũ draconem à ſpolijs abigit, atq; in ignem conijcit, ſed & vulneribus quoq; medetur. *Idem ho.* 8. *ad Rom.*

Sicut auceps auium, aut viſco aut reti in grano aliquò

captum tenet paſſerem, & manu ſua ſubtiliſſimo funiculo ligatum retinet, & quaſi dimittens laxũ de manu ſua, dans ei liberam volandi poteſtatem: at ille auidus ad volandum euaſumq; ſe putans, alacer altiora appetit: ſed iſte ſummum funiculum tenẽs, reſtringit cum volauerit, & ad ſe trahit à ſpe volandi & viuendi deceptum: Ita & diabolus verſutus venator, & per ſpiritum præſumptionis laqueo ſuo deceptũ implicat hominem: q̃ ſemel hæſerit, vult quidem ab eo euelli, ſed vinculũ velox venator tenens, reuocat captum ſemel in laqueo, & reuolutũ p̃mit. Et quidem uinculum fluxum eſt, ac facilè poteſt diſrumpi: ſed deſidia noſtra & dilatio diuturna, facit vt robuſtum fiat, & non citò rumpatur. *Idem ſerm. de pænitentia.*

Sicut catenas complicantes, ſi caput quidem retinentem habeant, facilè & diligenter totam expediunt nodorum ſeriem, ſi verò faciẽs hoc auertit nemo, nec exordiũ aggredi poſſunt: Eodem certè modo diabolus quoq; peccatorum noſtrorum catenas nectens, niſi à lingua noſtra principium caperet, nec aggredi quidẽ poſſet: ſi verò nos principium duntaxat fecerimus, velut manu, lingua, iuramentum nobis retinentibus, cum multa iam licentia malignam artem ſuam exercet, ex vno iuramento innumera componens. *Idem hom. 14. ad popu. Antioch.*

Vt pugiles atq; luctatores, quibus nequaquã curæ ſit inceſſus & habitus, verùm his omiſſis, veſtem oleo madidam induant, atq; ad vnam tantùm rem intẽti ſint, quo pacto & aduerſarios feriant, & ipſi illorum ictus eludãt: Stat ecce diabolus dẽtibus ſtridens, ac modis omnibus te proſternere cupiens, dum tu circa huiuſmodi diabolicũ prorſus ornatum aduerſaris. *Idem hom. 8. ad Hebræos.*

Sicut q̃ iugũ ſuſcipiũt Chriſti, Chriſtus eos delectat in ſpiritu ne fatigent in bonis operibus: Sic & q̃ iugũ ſuſcipiũt diaboli. diabolus eos delectat, & decipit, ne diſcedã à malo impij vſq; ad mortẽ ſuã *Idem hom. 18. operis imperf.*

Sicut Amalech reſtitit filijs Iſrael ne intrarent in terr promiſsionis. Sic nobis diabolus. Sed vincitur quãdo manus in crucis modum extendit Moſes, id eſt, Chriſtus in cruce. *Auguſt. lib. 3. de Trin. c. 55.*

Sicut exercitus pugnaturi, ea loca p̃ quæ uenturas hoſtium

ſtium turmas ſciant, aut foueis intercludere, aut ſudibus præfigere, aut tribulis infeſtare dicuntur, ſcilicet, ut etiãſi non in omnia ea quiſpiam incidat, nullus tamen penitus euadat: Ita etiam dæmones tam mu tas in uita iſta huma na generi illecebrarum inſidias prætenderunt, ut etſi plu rimas earum aliquis effugiat, tamen ab aliqua capiatur. *Saluianus lib. 6. de Prouidentia.*

Quomodo Pharao ab Hebræis exigebat inexorabiliter laterum confectionem, non dabat autem paleas per quas fiunt. Ita diabolus ab his qui ſibi ſeruiũt, neceſſario exigit inquinamentũ & immunditiam, eos ferociter incendens ad rabia deſideria. Reddit aũt rẽ paratu difficillimam, ne facilitatę cito ueniat in ſatietatẽ & contemptũ. *Cyrillus Alexandrinus in collectaneis c. 6.*

Martinus diœceſim Candacenſem uiſitaturus cũ frequentiſſimo diſcipulorum comitatu, mergos in flumine conſpicatur, piſcium prædam ſequi, & rapacem ingluuiẽ aſſiduis urgere capturis. Forma, inquit, hæc dæmonũ eſt, inſidiantur incautis, capiunt neſcientes, captos deuorãt, exaturariq; non queunt deuoratis. *Sulpit. de Tranſitu D. Martini ad Baſulam.*

Quẽadmodũ cũ in urbẽ quã expugnarit, rex inimicus ingredit̃, ciues timore conterriti paſſis manibus uictori ſe dedunt. At ille ſtatim deiectis alterius regis imaginib. legibusq; ſublatis imagines ſuas & leges nouas cõſtituit. Quod ſi ciues legitimo regi clam denunciarint, ut ſibi ferat auxiliũ, iratus ille aduerſus hoſtẽ exercitũ duxerit, ciueſq; re intellecta regi ſuo portas aperuerint, ingrediẽs ipſe captũ hoſtẽ interficit, ſtatuaſq; ſuas & priſtinas leges reſtituit. Sic aĩa poſt ſuſceptum Baptiſma, à Diabolo fuit expugnata, q eã ꝑ libidinę ſua euerterit atq; uaſtauit, exturbataq; ueri regis imagine ſuã erexit, fecitq; ut miſera aĩa ſeculi iſtius curis & ſolicitudinib. uacaret, & in omnibus uitijs uolutaretur. Verũ poſteaquã ſancti magniq; Ieſu Chriſti benignitas eã ad pœnitentiã reuocauit, lęta regi ſuo fores aperuit. At ille ingreſſus aduerſariũ expulit, & turpẽ eius imaginem legesq; nefarias aboleuit, animamq; in priſtinã libertatẽ reuocauit, & ſuã in illa imaginẽ inſtaurãs, ſãctas ei leges dedit. *S. Iſaias abbas oratio. 25.*

Sicut

Sicut qui tyrannidem cupiunt, regnum inuadunt, ac regiam ſibi quidẽ ſpeciem apparatumq; circumponunt, purpurã, coronã, ſellã, currũ, mores tñ qui regibus, cõueniunt, imitari nolunt, iõ ſæpe expelluntur: Ita diabolus in oraculis edendis per ſtatuas, paſſus eſt poſt Chriſti aduẽtũ. *Theodoret. Sermo 5. de curatio. Græcarum affectionum.*

Quomodo aucupes facere ſolent, qui columbas quas prius cœperint, excæcant & ſurdas faciunt: ut dũ ad illas reliquæ columbæ conuenerint, præparatis retibus capiantur: Ita enim hoſtis antiquus de tepidis clericis & negligentibus monachis vel deſidioſis u rginibus exercere cõſueuit: vt cũ in eis oculos patientiæ clauſerit, ignemq; compunctionis vel flammam veræ charitatis extinxerit, & de ſolo habitu religionis perſuaſerit gloriari ad aliorũ perditionẽ, velut indices eos in exemplum proponit ac præparat. *Cæſarius hom. 31.*

Timo. 1. *Quos tradidi Satanæ ut diſcant non blaſphemare* dicet aliqs, ſi alios ſatan caſtigat, cur non ſeipſum emendat? Non. n. ut caſtiget, dixit, ſed caſtigandos, quippè qui nemini poteſt niſi Dei permiſſu obeſſe: ſicuti & carnifices ipſi, & ſi nequiſſimi ſint, morte tamen damnatos conficiunt, & multis ut rectè viuant, cauſam præbent. Verum quomodo Satanæ tradebantur? Qui. n. contumax eſſet & minus obediens, extra Eccleſiam emittebatur, eijciebaturq; à cętero grege, & nudus mox & deſertus lupis debebatur in prædam. Nam quemadmodum olim nubes tabernaculũ abducebat: Sic Chriſti Eccleſiam ſpiritus. Quicunq; ergo ex Eccleſia fuerit eiectus, & Spirituſancto priuatus erit hic miſer, ꝑ facilis in capturã, tãti eſt ab aliorũ cõſortio & cõione repelli. *Theophylactus in primũ caput. Timoth.*

Sicut Deus hominem ad uitam non niſi per virtutem ac laborem uocat: ita diabolus ad mortẽ ꝑ delitias ac voluptates. Et ſicut ad uerum bonum ꝑ fallacia mala, ſic ad verum malũ ꝑ fallacia bona peruenitur. *Lact. lib. 7. c. 4.*

Dęmones velut athletæ ſunt robuſtiſſimi. In athletis aũt is eſt mos, ut fiant inter eos cõparationes, & ꝓ uirũ ratione inter ſe cõponãtur. Dedignaretur enim celeberrimus athleta cum eo decertare, qui longo interuallo, viribus ſibi eſſet inferior. Similiter dæmones nõ admodũ

curant

curant defatigari, cũ cernunt inertes homines ſpõte ſua ad uitia pronos ac tentationem ꝓueniẽtes, & data opera peccandi occaſiones ſibi cõparantes. Nam hos aut tẽtare non dignantur, aut leui motu eos impellũt ad ea quę uolunt. Vt ſi gygas aliquis uno digito quempiã è populo ad terram deiiceret, indignum arbitratus toto uti corpore ad illum ſuperandum. *Iſidorus clarius oratione nona tom.* I.

Quemadmodũ cum cerneret Pharao populũ augeri, dedit operam ut maſculi omnes interficerentur, & ſeruarentur fœminæ: Ita & diabolus progreſſibus nr̃is inuidẽs, curat ut optimi quique cogitatus tamquã maſculi in ipſo ortu extinguãtur, molles verò & tenerrimi ueluti fœminæ nutriantur. Et quemadmodum cum res non ceſſiſſet ex toto, Pharaoni, populusq; fieret fortior, tm̃ abeſt, vt quicquam poſthac aduerſus Iſraelitas Pharao poſſet, vt quo tp̃e experiri voluit omnes uires ſuas, eodem ipſo tempore cũ curribus & equitibus ſuis in mare demerſus fuerit: Ita & cũ robuſtior in uia Dei euadit homo, nõ ſolum nihil diabolicæ uires aduerſus hoĩem agere pñt, ſed ipſe cũ exercitu ſuo omni fuſum fugatumq; cõſpecturus ſit. Interea cauẽdũ nobis eſt ne qđ in Pharaone fuit figuratum, nobis ſit impedimẽto. Vbi n. audiuit populũ Dei velle ex Aegypto diſcedere, ut Deo ſacrificaret, cõfeſtim grauioribus eũ operũ laboribus luti & laterũ opprimere cœpit, dixitq;, abũdãt otio, idcircò dicũt, Ibimus & ſacrificabimus Dño: Simillimè aduerſarius noſter diabolus, intuens nos nouũ vitæ genus arripere velle, tẽtabit ſuis machinis opus Dei impedire. *Idem, orat. 19. tom. 3.*

Quemadmodũ eſſe dæmones ab ipſis dæmonibus diſcebant homines: Ita & eorum nomina ab ipſis docti fuerunt, Primũ. n. ſacrificarunt homines dæmonibus: deinde dixerunt diuinæ literæ: Sacrificarunt dæmoniis, non Deo. Et quemadmodũ an ſint dæmones, nihil videntur dixiſſe diuinæ literæ: & tamen dicunt, ſacrificarũt dęmonijs, non Deo; ita de eorum nominibus cũ nihil dixerint dicunt noĩa Dæmonum, Beelzebub, & Belial. *Quænam,* inquit, *concordia eſt Chriſto cum Belial?* Quibus enim ut ebãtur cãtores nominibus ad opera ſibi propoſita, ea neceſſariò diſcebant ab eis. Nã qualis erat curationis modus, ta- 2. Cor. 6.

li eos nominė nuncupabant. *Iuſtinus martyr. In reſponſione ad quæſtionem 82. ad orthodoxos.*

Sicut carbonibus accidit, vt facilè ab admotis facib. inflammentur, ꝙ iam antè ad ignem concipiendum ſint idonei: Ita dæmonis natura cũ affectibus ſcateat, vel potius viua quædam ſit & motus cõpos affectio, vbi ad animũ acceſſit propius, eam quæ in hoc eſt affectionem cõmouet, & producit facultatẽ in opus: impreſſione.n. facit, quicquid facit. Quicquid aũt actionem aliquam excipit, id ei aſſimilatur, à quo afficitur. Sic libidinem, ſic iracũdiam, & quæcunq; his gemina mala, dæmones cõſuetudine ſua in animis, per eas partes quæ ipſi congruẽtes ſunt, accendunt: quæ partes & naturaliter præſentiã ipſorũ ſentiunt, & ab ipſis cum agitantur, tum confirmantur, vt cõtra mentẽ inſurgat, donec vel totũ animũ ſubegerint, vel ab expugnatione deſperent. Hoc certamen oĩum maximum eſt: neq;.n. vllo vel tempore, vel modo, vel loco ceſſant impetere: & vnde minimè aliqs putet, ab ea parte adoriuntur. Vndiq; laquei, vndiq; inſidiæ, nullã inteſtini à ſe belli contentionem omittunt, donec vel expugnent, vel deficiant. *Synæſius de prouidentia lib. 1.*

Conſueuerunt vt plurimum homines, qñ difficilè aliquod aggreſſi ſunt opus, cum ad id peragẽdũ impares ſe viribus ſenſerint, mox ab amicis ac domeſticis ſubſidia quæritare, quatenus quæ propria nequeunt virtute perficere, alieno valeant adiutorio. Hac malitię arte, hoc ſagaci ingenio uti ẽt ſolet humani generis antiquꝰ hoſtis, & ſeruorũ Chriſti implacabilis inimicus. Cũ.n. ad debellandos atq; exercendos piorũ animos, ex ſuperna diſpẽſatione conſtitutus ſit, tentare nunquã deſinit: verum cũ diuinitus prohibeatur ne obſit pijs, eos tñ per ſuos amicos ac domeſticos vexare nititur, & ad tentãdũ humano vtiĩ inſtr̃o, & potiſſimũ aduerſus eos, qui Chriſto aſſociati ſunt. *Laurentius Iuſtinianus, de diſciplina monaſtica, ca. 14.*

Vt Deus inuiſibilis ſui monimentũ reliquit homini viſibilem arborem: Ita ſerpentem, qui fuit organum inconſpicui diaboli, proſternit maledictione, vt quãuis homo diabolum non videat, neque ſciat quid paſſus ſit, tum cũ nouerit ſerpenta antea erectum inceſſiſſe, & nũc longũ

corpus

cõrpus per terram crahere, ex illa viſibili pęnā, intelligát pœnas dediſſe diabolū, qui per ſerpētē, ſeu organū, hoī il luſerit. Simile quiddā accidit in Euāgelio porcis in mare ꝑcipitātis, quos ſubierūt dæmones, rogātes vt ſibi poti⁹; in hos irruēdi copia dareť, q̃ vt demergerenť in abyſsū. Permiſit Chriſtus, ut inuiſibiles dæmones inuiſibilib. corporib⁹ demergeret, vt & nos poſſemus intelligere pęnas de ipſis viſibili mō eſſe ſumptas. *Procopius in Geneſin.c.3.*

Placitat diabolus cōtra hominem, ſicut improbus placitator cōtra aliquē. Improbus placitator licet non hābeat rectum, tamen propter improbitatem ſuam veniēs ad placitum hoc quod eſt iniuſtum, iuſtum, & qđ eſt iuſtum, oſtendere vult iniuſtum. Sed cum eum aliquis iuriſperitus audit, & ꝙ non rectam cauſam habeat, agnoſcit, iudicat eſſe iniuſtum quod ille dicebat iuſtum, & eſſe iuſtum quod ille aſſerebat iniuſtum: ſicq; ille conuictus à placito, diſcedit, dolens quod aliquid facere non potuerit. Sed aliquanto tempore tranſacto, poſtquam hoc iudiciuni putat obliuioni eſſe traditū, rurſus ſuā incipit cauſam, dicēs ſibi fieri iniuriam. Quòd ſi aliquis ſibi dixerit, hoc iam eſſe definitum, dicit non rectè eſſe iudicatū. Sed ille qui ſemel iam vicit, non attendat ad ea quę dicit, ſed tm̄ dicat, quod ſemel eſt bene definitum, non eſſe iterum recipiēdum. Sic enim ſine labore ſemper ab inimico ſuo ſe liberare poterit. Similiter autem diabolus placitat cōtra hominem. Locus autem placiti huius eſt cor hominis alicuius. Ad hunc itaque locum, diabolus venit ad placitum. Et licet ſciat quod rectum non habeat, tamen ibi aſſerit verum eſſe quod falſum eſt: & econtrà: ibi namque dicit cogitationem veram eſſe quam immittit, ſcilicet quòd homo debeat mundū diligere, diuitias & honores appetere, deſideria adimplere, hæc & his ſimilia facere: quod quidē falſum eſt. Ex alia verò parte dicit uerū eſſe falſum, quòd homo debeat mūdum relinquere, diuitias & honores cōtemnere, deſideria carnis abſcindere, eleemoſynis peccata ſua redimere, monachatum demū accipere, hæc & alia plura facere. Quod totū verum probatur eſſe. Sed cum aliquis qui inter rectos, nō rectosq; cogitatus ſcit diſcernere, audit diabolum in corde ſuo hæc

dicere, iudicat iniuſtũ eſſe cogitatũ, quem ille iuſtum eſſe dicebat, & eſſe iuſtũ, quem iniuſtum uocabat: & hoc iudicio facto, abiicit iniuſtum, & ſequitur iuſtum, contemnensq; ſeculum, accipit monachatũ: ſicque diabolus cõuictus à cordis placito recedit, contriſtaturq; ꝙ uincere nõ potuit, ſed poſtquã ſperat diabolus, ꝙ homo oblitus fuerit, ꝙ antea ſic iudicauerat, putans eũ in aliqua parte poſſe inuenire immunitũ, ad eundẽ locũ cordis reuertit, renouatoq; placito, quaſi non rectè diffinitio cõquerit. Quòd ſi illo pro certo cognouerit ꝙ rectum iudicauit in eo ꝙ ſeculum relinquendum eſſe cẽſuit, diabolus ſtatim non eſſe rectum rñdet, ut eum tam citò, uel ita omnino desereret, adhuc poſſe ſibi ipſi remanendo in ſeculo indulgere, pauperibus uel ſuis ad eũ reſpiciẽtibus ſubuenire. Sed ille qui ſemel mũdũ ipſumq; diabolũ rectè ſuperauit, nõ curat ea q̃ frauduléter ille dicit, ſed firmũ tenet, quidquid ſemel rectè eſt ſtabilitũ, nõ eſſe denuò deſtruẽdum: & qđ rectè diffiniuit relinquendũ, non eſſe iterum appetendum. Sic enim facilè Deo ſubueniẽte diabolum poterit ſuperare. *Anſelmus, in ſimilitudinibus, cap.* 80.

D. Bernardus cõparat monaſteria ſtagnis aut viuarijs, in quæ Deus coniecit piſces quos extrahitè mũdo, vt ibi eos in trãquillitate animi cuſtodiat, & gratia ſua nutriat ad gloriam. Diabolus iactu retis hoc vtitur artificio, q̃rit áquæ venam, qua quiſq; currit: nõ.n. omnes eodem modo aggredietur. Hunc diuitiis tentat, illũ voluptatibus, &c. Os retijs latiſſimum eſt & introitus apertiſſimus, ſed exitus difficilis inſtar naſſæ, quò cum ingreſſus fuerit piſcis, exire magno labore non poteſt. Quemadmodũ piſcator cum magnum aliquem piſcem capit, non ſtatim violenter aſtringit, ſed extendit filũ piſcatorũ donec piſcis deuoret penitus hamum, ſibiq; machinetur perniciẽ, ne ſi confeſtim nimis coerceat, ſcindatur filum & ſeta, & ita piſcis aufugiat: Sic diabolus cũ peccatorem hamo ſuo deuinctũ tenet, mortifero ſcelere conſtrictum, & illecebris voluptatum alligatũ, non illũ ſtatim opprimit & exaſperat, ne vehementer à dæmone irritatus & cõcitatus, vincula abrumpat & euadat. *Pintus in Ezechielem. cap.* 29.

Matth. 4 *Accedens tentator, &c.* Tẽtatorem vocat eo modo quo

nos

nos dicimus pictorem, ſcriptoré aut aliud ſimile artificis nomen. Ex quo plane intelligere licet, quod quemadmodum huiuſmodi artifices ꝑpetuò inſtant operibus ſuis: ita hoſtis hic noſter ac tētator non alio fungitur officio, ſed huic vni operi dies noctesque peruigil, incumbit. Et illi quidem opifices, ſacris diebus laborem intermittunt. Hic nullum tempus, nullam tentandi occaſioné prætermittit, nec in ipſis ſacris diebus parcit, ſed tunc maximè ſacrorum dierum otio in noſtram abutitur perniciē. Et illi quidem artifices quoties aut comedendum aut dormiendum eſt, ceſſant, hic autem quia corporis expers eſt, nulla cibi aut ſomni tangitur. *Ludouicus Granatenſi concione prima in dom. primam quadrageſimæ.*

Vide baptiſmus, Chriſti paſſio.

DILECTIO DEI.

SIcut caſta mulier quæ virū ſuum amat nullum alium amat, ſi autē alium amauerit, iam non amat virum: Ita & homo ſi Deum amat, mundum non amat, ſi autē mundum amauerit, iam Deum ex toto corde non amat. *Chryſoſt. hom. 26. ex varijs in Matthæum locis.*

Ecce ſi vir habeat vxorē, quomodo cognoſcit vxoris plena dilectio? Vxor neminem ſapientioré debet putare quàm virum ſuum, etſi ſit alter ſapientior. tamē ſapiētiorem eſſe alterum intelligere non debet. Vxor neminem fortiorem debet putare, quā virum ſuū, etſi ſit alter fortior, tamen illa intelligere non debet eſſe alterū fortiorē. Vxor neminem debet formoſiorem putare quam virū ſuum, etſi ſit alter formoſior, tñ coram oculis eius alter formoſior nō debet apparere. Perfectus enim amor & ꝑfectum odium, verum iudiciū nō cognoſcit: vt puta ſi ꝑfectè odias aliquem, qualiacumque fuerint apud illū omnia tibi diſplicent, ſiue quæ loquat̃, ſiue quæ agit: etſi sūt bona, tñ tibi mala videntur. Sic & ſi perfectè aliquem amas, quæcumque ſunt apud eum, tibi placēt quę loquitur, ſiue quæ agit: etſi mala ſunt, tamē tibi bona vidētur. Ergo & vxor ſi videns aliquem dixerit, quàm ſapiēs vir, vtinam vir meus talis eſſet, iā amor eius minus habet de perfecto amore. Sic ergo & omnis anima Chriſtiana, quę

ſponſa eſt Chriſti, ita debet diligere Deum, vt nihil ſit in mundo quod amplius amet quam eum. *Ibidem.*

Pro amico ſæpius & cõtumelias & inimicitias ſuſcipimus. Chriſti verò gratia nullus inimicitiam ſuſcipit Amicum fame confectũ nunquã omnino deſpicimus, Chriſtũ vero quotidie venientẽ ad nos, neq; pane dignamur: idq; cũ crapula diſtenti ructemus, ventriq; omnino inſeruiamus, & heſternũ ſpiremus vinũ, atque delitijs ſoluamur: plurimique ex nobis meretricibus largiamur, alij paraſitis, aſſentatoribus alii, alii itẽ monſtris, & fatuis & nanis: quippe & hi naturæ defectus ſunt quibus pro delectatione vtimur. Amicis nunquã inuidemus: at in Chriſto hoc patimur, pluſque amicitiã valere, qui diligẽter inſpiciat, animaduertet, quã timorẽ Dei. Nã ſimulator & faſcinator & inuidus hoĩes pluſquã Deũ reueretur. Quo pacto? iam dicã, quod ſcilicet cũ Deus inſpiciat cor, fraudes concinnare nõ deſinit: ſin verò hominẽ ſe intueri peruiderit, pallet, erubeſcit atque confunditur. Rurſus ad amicũ cũ aliqua affectione vexatur, ſolliciti pergimus: at ſi modicũ diſtulerimus, reprehenſionẽ expaueſcimus At verò cum Chriſtus ſæpe in carcere in ſuis mẽbris moriatur, eum ne viſitamus quidẽ. Amicũ peregrè proficiſci eũ cernimus, lugemus, ingemiſcimus, illachrymamur: & ſi mortuũ videre contigerit, plangimus, & quidẽ cum certè nouerimus ipſum non eſſe perpetuò à nobis ſeparandum, propter reſurrectionis ſacramentũ. At eum Chriſtus quotidie ſeparetur à nobis, imò cũ ipſum diebus ſingulis à noſtro arceamus ingreſſu, neque dolũ, neque durũ aliquid nos pati arbitramur. *Idem hom. 3. in primam ad Timoth.*

Diſcernis hoc iuſtum & rectum eſſe Dñe Deus, vt huius ſæculi noctis & tenebrarũ: præſtãtiori deſiderio virtute atq; ſtudio diligunt, & quærant perituras diuitias & fugitiuos honores, quam nos ſerui tui diligamus te Deũ noſtrum, per quem facti & redempti ſumus. Si.n homo hominem tãta diligit dilectione, vt alter alterũ vix patiatur abeſſe. Si ſponſa ſponſo tanto conglutinatur mentis ardore: vt præ magnitudine amoris, nulla ptrui valeat requie, chari ſui abſentiam, non ſine magno mœrore ferẽs. Qua ergo dilectione & quo ſtudio, quo feruore anima

quàm

quàm deſponſaſti tibi fide & miſerationibus, dét diligere te verum Deum, & pulcerrimum ſpõſum, qui nos ſic amaſti & ſaluaſti qui pro nobis tot & talia feciſti? Amor tuus ſuauis & quietus eſt. Nã pectora quę poſſides, dulcedine & ſuauitate & tranquillitate reples. Et contra amor ſæculi & carnis anxius eſt & perturbatur, animas certè quas ingreditur, quietas eſſe non patitur. Semper enim ſuſpitionibus uarijsq; timoribus ſollicitat eas. *Augu*ſ*t. li. meditationum cap. 35.*

Diligẽdo pulchri efficimur. Quid facit homo deformis & diſtorta facie, ſi amat pulchrã? Aut quid facit fęmina deformis nigra & diſtorta, ſi amet pulchrum? Nũquid amando poteſt eſſe formoſus? Quãdo in ſpeculo uidet, erubeſcit faciem ſuam leuare ad illã formoſam quã amat. Quid facit ut pulchra ſit? Expectat & expectãdo senect⁹ additur, & turpiorem facit. Non eſt ergo quod des illi cõſilium, niſi ut compeſcat ſe, & non audeat amare impar imparem. Aĩa noſtra fœda eſt per iniquitatem, amando Deum pulchra efficit. Qualis amor qui reddat pulchram amantem? Deus ſemper pater eſt, amauit ve fœdis efficeret pulchros. Erimus pulchri amando eum qui pulcer eſt. Quantũ in te creſcit amor tantò creſcit pulchritudo quia ipſa charitas animæ eſt pulchritudo. *Idem tract. 9. in epi*ſ*tolam* Ioannis.

Quã rem aliquis amat, eãdem ẽt omnibus modis amplectitur, & omnia quæ illi erga illam impedimento ſũt aut obſtaculo, cõtẽnit, ne re adamata priuet: ita q Deũ diligit, purę p̃cationis curã hẽt, & oẽm affectũ illi erga hoc obſtãtẽ ex ſe ipſo eiectũ abijcit. *Maximus lib. 2. de charitate.*

Quem amat aliquis, hunc omnibus modis ſtudet & adproperat, etiã reuerenter habere & colere. Itaq; ſi quis Deum amat, omnino etiam ea quæ ſibi maxime placitura ſunt, feſtinat facere. Cæterum ſi qui carnem amat, ea quæ carni uoluptati ſunt, facit. *Idem. li. 3. de charitate.*

Sic & de corde hominis & de amore Dei quomodo de uaſe oleo nam ſicut uas quantò magis habet aquã aut aliũ ſimilem liquorem tanto minus capit oleum, ita cor in quantum occupatur alio amore intantum excludit illũ. Eſt & aliud, quia ſicut fętor eſt contrarius odori & tene

bræ luci: Sic omnis alius amor huic amori. Sicut igitur cō traria nunquam ſimul integrè conueniũt: Sic nec iſte amor cum ullo alio amore in uno corde. *Anſelmus epiſtola 2. ad Hugonem.*

DILECTIO ET CVRA PROXIMI.

Alter alterius cōmodis ſtudeamus, & inuicē labores & opera noſtra portemus. Quem affectum etiā feræ & aues inter ſe habere dicũtur. Nam quoties uolucres è partib. tranſmarinis auſtrales ac meridianos relinquũt calores, & ad occidentalem temperiem admonente temporis qualitato trãſmigrant, cũ mare magnũ ac ſpacioſum præpeti tranſmigratione tranſmittunt, ſi qua forte de ſocijs aciem ordinati agminis atque diſtincti uolatu laſſeſcens humiliore turbauerit, continuò imbecillam ſuſcipiunt fortiores, & quaſi ſedulam ac mutuam adinuicē curam etiam peregrinatio docet. Charo ſe oneri alarum remigio famulante ſubijciunt, ac leuem ſarcinam iunctis uiribus ferunt, & lento uolatu aerem prouocantes leues aurarum flatus excitant, ac ſi ſeruatam comitem lætę, baiulo itineri atque altis nubib. reparato uigore cōmittũt Nonnulli autem frequenter experti & ceruorum greges ita facere afferunt. Cum vicina litorib. diſpoſito natalem ſularũ expetunt paſcua, alter ſuper altero capita ſua cornibus onerata componunt, & ita ſe unuſquiſq; ordinat agmine proiecta in alium ceruice ſuſtentat ac ſic tranſfretandi labor mutuo ſubleuatur obſequio Sed quia neceſſe eſt ut dum ſuperandos longo ordine ſecant fluctus, unus ſemper cæteros dux præcedat & ante ſe alterũ, ſuper quem caput ſuum poſſit reclinare, non hēat, quædā ſen ſu humanitatis mutatio fit laboris, & q primus erat poſtremus efficitur in eius locum eo qui ſequitur ſuccedēte, ducatũ de ſecũdo prior factus aggreditur. Ille uerò qui prior fuerat poſt oēs remanēs, ab eo qui nouiſſimus erat ſuſtentandus excipitur, & paululũ immunis ab onere alio ſequente ſuffertur. Ac ſic inuicem laboribus ſuis animalia locata famulãtur, & reddunt ſibi mutuā ſeruitutē quæ neſciunt charitatem. Quid nos facere debemus, quib. autor rationis cōtulit intellectũ, quib. redēptor præ

buit

buit dilectionis exemplum? *Euſebius Emiſſenus hom. de eo quod ſcriptum eſt, arundinem quaſſatam non confringet.*

Porrò quod in ipſa corporis ſtructura communio eſt neceſſaria dominus nos docuit. Cum enim hæc ipſa noſtra membra reſpicimus, quod unum non ſibijpſi ad functionem ſatis eſt, quomodo cenſebo meipſum mihi ſufficere ad vitæ negotia obeunda, neq; enim pes tutò ierit altero non ſubleuante. Neque oculus ſane uiderit, niſi alterum habeat ſocium, & cum eo unanimiter uiſibilibus ſe obijcit. Iam auditus exactor eſt, qui per utroſq; meatus uocem accipit. *Baſilius epiſtola* 68.

Eadem domo ac mēſa utebamur, cōtubernales, unanimes, idē ſentientes, ſemper inter nos deſiderium feruentius & firmius augentes. Qui enim corpora amant, quoniam fluxa ſunt, inſtar uernis diffluunt florib. quin nec flamma permanet, cum materia eſt conſumpta, ſed cum illa accendente euaneſcit: Ita nec deſiderium ſubſiſtit, cū marcet feruor, modeſti uerò & qui ſecundum Deum uiuunt, poſtquam rei ſunt firmioris, ideo etiam ſtabiliores exiſtūt, ac quantum pulchritudo plus ab eis imaginatione depræhenditur tantò illos magis ſibijpſi colligat. *Gregorius Nazianzenus orat. in laudem Baſilij.*

Si quidem illud uobis propter nos accidiſſe uidet, qđ ferro ob lapidem magnetem, ui a me & inter uos quoq; pendeatis, ac unū ſentiamus, deniq; ſimus oēs ex quo sūt oīa. Proh catenā admirādā, quam Spiritus ſanctus nectit uinculis indiſſolubilib. cōpaginatam. *Idem oratio de ſeipſo.*

Nos aūt ne remittamus pro fratribus noſtris ſollicitudinem, neq; poſthac exiſtimemus ullam illorum curam eſſe importunam. Sed quemadmodum faciūt milites, ubi commiſſo prælio uerterint in fuga aduerſarios ab inſectatione redeuntes, non protinus currunt ad tabernacula, ſed prius ad conflictus locum profecti, tollunt eos, qui ex ipſorum numero cæſi ſunt, ac uita quidē defunctos terra occulunt. Cæterum ſi quos uiderint inter mortuos ſpirātes adhuc, nec lethàle uulnus habentes, his in tentoria ſublatis, multum adhibent curationē, extracto telo, accerſitis medicis, abſterſo ſanguine, pharmacis porrectis, reliquaq; oī curatione admota ad ſanitatē reducunt. Et nos

igitur

igitur, quoniam opitulante Dei gratia Iudæos perſecuti ſumus, armatis aduerſus illos undequaque prophetis, reuerſi ad nos uideamus, numqui fratrum noſtrorum ceciderint, num q à ieiunio intercepti ſunt, nũ qui illis in feſto cõmunicarint, ac neminem quidem tradamus ſepulturæ, ſed potius ſublatos oẽs curemus. Nã ſub externis'q dẽ hoſtib. qui ſemel ceciderit, animámq; afflarit, fieri non poteſt ut miles eum recuperet, & ad uitam reuocet. Cæterum in hoc bello præhoc; etiamſi quis lethale vulnus acceperit, fieri poteſt, ut auxiliante nobis dei gratia, eum ad uitam reducamus. Non enim hæc naturæ mors eſt, quemadmodum illa ſed uoluntatis ac propoſiti. Voluntaté, aũt mortuã licet denuò ſuſcitare, animæq; morti datæ, perſuadere licet, ut ad ſuam uitam redeat, ſummumque dominum agnoſcat. *Chryſoſ. oratione ç. aduerſus Iudęos.*

Sed quod dicebam (nam oportet ad id quod propoſitum erat reuerti) ſatis uobis ex his demóſtrauit ratio qđ non oporteat fratres lapſos negligere neq; contẽnere, uerum perſpicere quidẽ illis ante peccatum, cęterum etiã poſt peccatum multam erga illos præſtare curam: Itidẽ faciunt & medici, præſcribunt. n. ac præcipiunt hominibus, quæ poſſunt illorum ſanitatem tueri, omnemq; morbum excludere, cæterũ ubi neglexerint præſcripta, & in ualetudinem aduerſam inciderint, non negligunt eos ipſi, ſed tum maximè multam adhibẽt ſolicitudinem, quo illos morbo leuent. Et tu igitur cum uideris aliquem egẽtũ curatione uel corporis uel animi, ne dixeris apud teipſum, quare ille & ille non curauerunt, ſed à morbo libera. Ne petas ab illis excuſationes negligentiæ. Si inueneris aurum iacens, non dicis apud te ipſum quare ille aut ille hoc non ſuſtulerunt, ſed feſtinas ante alios rapere: Itidem & de fratrib⁹ collapſis cogita, putatoq́, te theſaurum reperiſſe, occaſionem illis medendi. Et enim ſi inſtillaueris illi uelut oleum, ſermonis doctrinam, ſi obligaueris humanitate temperantiaq; uulneratũ, ſi ſanaueris ille te faciet ditiorẽ quouis theſauro. Qui. n. eduxerit preſcioſum, ex indignitate tãquã os meũ erit inquit ille. *Ib.*

Propterea Chriſtianus es, ideo hoc nomen accepiſti, ut Chriſtum imiteris, eiuſque legibus operum exhibitione

pa-

pareas. Quid autem ille fecit? Non Ieroſolimis deſidẽs vocauit ad ſe ægrotos, ſed obambulabat ciuitates ac vicos, geminos curans morbos, tum animi, tum corporis: attamen poterat eodem in loco ſedens omnes ad ſe attrahere, non tamen hoc fecit, nobis præbẽs exemplũ, vt obambulemus & quæramus eos qui pereunt. An nõ vides medicos quoque hoc ipſum facere? Non cogunt ægrotos lecto decumbentes, ad ipſorum ædes deferri, ſed ipſi accũrunt, ædes. Hoc & tu facito dilecte, ſciens hanc præſentẽ vitam eſſe breuem, quodq; niſi hæc lucra parauerimus, nullam illic ſumus habituri ſalutem. *Idem.*

Chriſtus dei vnigenitus, cũ inimici eſſemus nos patri recõciliauit irato mediũ ſe inferens & opponens qui & plagas ſuſcepit & mortem, Studeamus ergo nos ẽt eos q affliguntur de malis innumeris liberare. Vides mutuis ſe contumelijs denotantes, atq; alterna cęde multãtes, ſcindẽtes veſtes, ora fœdantes, & quietum aſtare te patieris? Non vides ſæpè nautas, cũ aliquod cernunt incidere naufragium, cõtinuo vela tendẽtes, maxima intentione properare, vt eiuſdem artis homines, de periculo tempeſtatis eripiant. Si verò artis ſocij tantum opitulandi ſtudiũ ſuis ſimilibus oſtendunt, quantò magis fidei participes, hæc oĩa implere conueniet? Nam hic quoq; naufragium eſt, illoque quod diximus pernicioſius profecto naufragio. *Idem ho. 15 in Matth. & ſer. de cura proximorum.*

Qui fecerit & ſic docuerit hic magnus vocabitur. Nõ. n. ſibi ipſi vnuſq;ſq; vtilis eſſe dẽt ſed alijs. Sicut. n. docere abſq; operib. condemnat docentẽ, *Qui inquit aliumdoces, teipſum non doces?* ita facere q dẽ, nec tñ alijs faciẽda ſuggerere, non parum de illa plena mercede decerpit. *Idem hom. 16.* *Matth. 5* *Rom. 2.*

Si mercator, vt rem familiarem amplificet, terroris plena materia nauigat: ſi opifices, ut rebus ſuis quicquã adijciant, duros tolerant labores, & nos pariter ſaluti noſtrę ſalutẽ proximorũ adijciamus, præſertim cũ qui ſua cõtẽtus negligit alienã, nec ſuã quidẽ conſequi poteſt. In prælio enim ac expedita acie, qui ſibi ſolũ conſulit miles, nec aliud reſpicit, quam quomodo poſſit fugiendo animam ſuam ſeruare, is cæteros quoq; milites ſecum ad perniciem trahit: quemadmodum è contra, generoſus miles, cum

li eos nomine nuncupabant. *Iuſtinus martyr. In reſponſione ad quæſtionem 82. ad orthodoxos.*

Sicut carbonibus accidit, vt facilè ab admotis facib. inflammentur, ꝙ iam antè ad ignem concipiendum ſint idonei: Ita dæmonis natura cũ affectibus ſcateat, vel potius viua quædam ſit & motus cõpos affectio, vbi ad animũ acceſſit propius, eam quæ in hoc eſt affectionem cõmouet, & producit facultatẽ in opus: impreſſione.n. facit, quicquid facit. Quicquid aũt actionem aliquam excipit, id ei aſſimilatur, à quo afficitur. Sic libidinem, ſic iracũdiam, & quæcunq; his gemina mala, dæmones cõſuetudine ſua in animis, per eas partes quæ ipſi congruẽtes ſunt, accendunt: quæ partes & naturaliter præſentiã ipſorũ ſentiunt, & ab ipſis cum agitantur, tum confirmantur, vt cõtra mentẽ inſurgat, donec vel totũ animũ ſubegerint, vel ab expugnatione deſperent. Hoc certamen oĩum maximum eſt: neq;.n. vllo vel tempore, vel modo, vel loco ceſſant impetere: & vnde minimè aliqs putet, ab ea parte adoriuntur. Vndiq; laquei, vndiq; inſidiæ, nullã inteſtini à ſe belli contentionem omittunt, donec vel expugnent, vel deficiant. *Synæſius de prouidentia lib. 1.*

Conſueuerunt vt plurimum homines, qñ difficilè aliquod aggreſſi ſunt opus, cum ad id peragẽdũ impares ſe viribus ſenſerint, mox ab amicis ac domeſticis ſubſidia quæritare, quatenus quæ propria nequeunt virtute perficere, alieno valeant adiutorio. Hac malitię arte, hoc ſagaci ingenio uti ẽt ſolet humani generis antiqu⁹ hoſtis, & ſeruorũ Chriſti implacabilis inimicus. Cũ.n. ad debellandos atq; exercendos piorũ animos, ex ſuperna diſpẽſatione conſtitutus ſit, tentare nunquã deſinit: verum cũ diuinitus prohibeatur ne obſit pijs, eos tñ per ſuos amicos ac domeſticos vexare nititur, & ad tentãdũ humano vtiꝭ inſtrũ, & potiſſimũ aduerſus eos, qui Chriſto aſſociati ſunt. *Laurentius Iuſtinianus, de diſciplina monaſtica, ca. 14.*

Vt Deus inuiſibilis ſui monimentũ reliquit homini viſibilem arborem: Ita ſerpentem, qui fuit organum inconſpicui diaboli, proſternit maledictione, vt quãuis homo diabolum non videat, neque ſciat quid paſſus ſit, tum cũ nouerit ſerpenta antea erectum inceſſiſſe, & nũc longũ

corpus per terram trahere, ex illa viſibili pęna, intelligát pœnas dediſſe diabolũ, qui per ſerpẽtẽ, ſeu organũ, hoĩ il luſerit. Simile quiddã accidit in Euãgelio porcis in mare ꝑcipitàtis, quos ſubierũt dæmones, rogãtes vt ſibi poti⁹: in hos irruẽdi copia daret, ꝗ vt demergerent in abyſsũ. Permiſit Chriſtus, ut inuiſibiles dæmones inuiſibilib. cor porib⁹ demergeret, vt & nos poſſemus intelligere pęnas de ipſis viſibili mõ eſſe ſumptas. *Procopius in Geneſin. c. 3.*

Placitat diabolus cõtra hominem, ſicut improbus placitator cõtra aliquẽ. Improbus placitator licet non habeat rectum, tamen propter improbitatem ſuam veniẽs ad placitum hoc quod eſt iniuſtum, iuſtum, & qđ eſt iuſtum, oſtendere vult iniuſtum. Sed cum eum aliquis iuriſperitus audit, & ꝙ non rectam cauſam habeat, agnoſcit, iudicat eſſe iniuſtum quod ille dicebat iuſtum, & eſſe iuſtum quod ille aſſerebat iniuſtum: ſicq; ille conuictus à placito, diſcedit, dolens quod aliquid facere non potuerit. Sed aliquanto tempore tranſacto, poſtquam hoc iudicium putat obliuioni eſſe traditũ, rurſus ſuã incipit cauſam, dicẽs ſibi fieri iniuriam. Quòd ſi aliquis ſibi dixerit, hoc iam eſſe definitum, dicit non rectè eſſe iudicatũ. Sed ille qui ſemel iam vicit, non attendat ad ea quę dicit, ſed tñ dicat, quod ſemel eſt bene definitum, non eſſe iterum recipiẽdum. Sic enim ſine labore ſemper ab inimico ſuo ſe liberare poterit. Similiter autem diabolus placitat cõtra hominem. Locus autem placiti huius eſt cor hominis alicuius. Ad hunc itaque locum, diabolus venit ad placitum. Et licet ſciat quod rectum non habeat, tamen ibi aſſerit verum eſſe quod falſum eſt: & econtrà: ibi namque dicit cogitationem veram eſſe quam immittit, ſcilicet quòd homo debeat mundũ diligere, diuitias & honores appetere, deſideria adimplere, hæc & his ſimilia facere: quod quidẽ falſum eſt. Ex alia verò parte dicit uerũ eſſe falſum, quòd homo debeat mũdum relinquere, diuitias & honores cõtemnere, deſideria carnis abſcindere, eleemoſynis peccata ſua redimere, monachatum demũ accipere, hæc & alia plura facere. Quod totũ verum probatur eſſe. Sed cum aliquis qui inter rectos, nõ rectoſq; cogitatus ſcit diſcernere, audit diabolum in corde ſuo hæc

nos dicimus pictorem, ſcriptorẽ aut aliud ſimile artificis nomen. Ex quo plane intelligere licet, quod quemadmodum huiuſmodi artifices ꝑpetuò inſtant operibus ſuis: ita hoſtis hic noſter ac tẽtator non alio fungitur officio, ſed huic vni operi dies noctesque peruigil, incumbit. Et illi quidem opifices, ſacris diebus laborem intermittunt. Hic nullum tempus, nullam tentandi occaſionẽ prætermittit, nec in ipſis ſacris diebus parcit, ſed tunc maximè ſacrorum dierum otio in noſtram abutitur perniciẽ. Et illi quidem artifices quoties aut comedendum aut dormiendum eſt, ceſſant, hic autem quia corporis expers eſt, nulla cibi aut ſomni tangitur. *Ludouicus Granatenſi concione prima in dom. primam quadrageſimæ.*

Vide baptiſmus, Chriſti paſſio.

DILECTIO DEI.

SIcut caſta mulier quæ virũ ſuum amat nullum alium amat, ſi autẽ alium amauerit, iam non amat virum: Ita & homo ſi Deum amat, mundum non amat; ſi autẽ mundum amauerit, iam Deum ex toto corde non amat. *Chryſoſt. hom. 26. ex varijs in Matthæum locis.*

Ecce ſi vir habeat vxorẽ, quomodo cognoſcit vxoris plena dilectio? Vxor neminem ſapientiorẽ debet putare quàm virum ſuum, etſi ſit alter ſapientior. tamẽ ſapiẽtiorem eſſe alterum intelligere non debet. Vxor neminem fortiorem debet putare, quã virum ſuũ, etſi ſit alter fortior, tamen illa intelligere non debet eſſe alterũ fortiorẽ. Vxor neminem debet formoſiorem putare quam virũ ſuum, etſi ſit alter formoſior, tñ coram oculis eius alter formoſior nõ debet apparere. Perfectus enim amor & ꝑfectum odium, verum iudiciũ nõ cognoſcit: vt puta ſi ꝑfectè odias aliquem, qualiacumque fuerint apud illũ omnia tibi diſplicent, ſiue quæ loquaĩ, ſiue quæ agit: etſi sũt bona, tñ tibi mala videntur. Sic & ſi perfectè aliquem amas, quæcumque ſunt apud eum, tibi placẽt quę loquitur, ſiue quæ agit: etſi mala ſunt, tamẽ tibi bona vidẽtur. Ergo & vxor ſi videns aliquem dixerit, quàm ſapiẽs vir, vtinam vir meus talis eſſet, iã amor eius minus habet de perfecto amore. Sic ergo & omnis anima Chriſtiana, quę

ſponſa eſt Chriſti, ita debet diligere Deum, vt nihil ſit in mundo quod amplius amet quam eum. *Ibidem.*

Pro amico ſæpius & cõtumelias & inimicitias ſuſcipimus. Chriſti verò gratia nullus inimicitiam ſuſcipit Amicum fame confectũ nunquã omnino deſpicimus, Chriſtũ vero quotidie venientẽ ad nos, neq; pane dignamur: idq; cũ crapula diſtenti ructemus, ventriq; omnino inſeruiamus, & heſternũ ſpiremus vinũ, atque delitijs ſoluamur: plurimique ex nobis meretricibus largiamur, alij paraſitis, aſſentatoribus alii, alii itẽ monſtris, & fatuis & nanis: quippe & hi naturæ defectus ſunt quibus pro delectatione vtimur. Amicis nunquã inuidemus: at in Chriſto hoc patimur, pluſque amicitiã valere, qui diligẽter inſpiciat, animaduertet, quã timorẽ Dei. Nã ſimulator & faſcinator & inuidus hoĩes pluſquã Deũ reueretur. Quo pacto? iam dicã, quod ſcilicet cũ Deus inſpiciat cor, fraudes concinnare nõ deſinit: ſin verò hominẽ ſe intueri peruiderit, pallet, erubeſcit atque confunditur. Rurſus ad amicũ cũ aliqua affectione vexatur, ſolliciti pergimus: at ſi modicũ diſtulerimus, reprehenſionẽ expaueſcimus At verò cum Chriſtus ſæpe in carcere in ſuis mẽbris moriatur, eum ne viſitamus quidẽ. Amicũ peregrè proficiſci eũ cernimus, lugemus, ingemiſcimus, illachrymamur: & ſi mortuũ videre contigerit, plangimus, & quidẽ cum certè nouerimus ipſum non eſſe perpetuò à nobis ſeparandum, propter reſurrectionis ſacramentũ. At cum Chriſtus quotidie ſeparetur à nobis, imò cũ ipſum diebus ſingulis à noſtro arceamus ingreſſu, neque dolũ, neque durũ aliquid nos pati arbitramur. *Idem hom. 3. in primam ad Timoth.*

Diſcernis hoc iuſtum & rectum eſſe Dñe Deus, vt huius ſæculi noctis & tenebrarũ: præſtãtiori deſiderio virtute atq; ſtudio diligunt, & quærant perituras diuitias & fugitiuos honores, quam nos ſerui tui diligamus te Deũ noſtrum, per quem facti & redempti ſumus. Si.n homo hominem tãta diligit dilectione, vt alter alterũ vix patiatur abeſſe. Si ſponſa ſponſo tanto conglutinatur mentis ardore: vt præ magnitudine amoris, nulla pfrui valeat require, chari ſui abſentiam, non ſine magno mœrore ferẽs. Qua ergo dilectione & quo ſtudio, quo feruore anima

quàm

quàm deſponſaſti tibi fide & miſerationibus, dét diligere te verum Deum, & pulcerrimum ſpóſum, qui nos ſic amaſti & ſaluaſti qui pro nobis tot & talia feciſti? Amor tuus ſuauis & quietus eſt. Nã pectora quę poſſides, dulcedine & ſuauitate & tranquillitate reples. Et contra amor ſæculi & carnis anxius eſt & perturbatur, animas certè quas ingreditur, quietas eſſe non patitur. Semper enim ſuſpitionibus uarijsq; timoribus ſollicitat eas. *Auguſt. li. meditationum cap. 35.*

Diligẽdo pulchri efficimur. Quid facit homo deformis & diſtorta facie, ſi amat pulchrã? Aut quid facit fęmina deformis nigra & diſtorta, ſi amet pulchrum? Nũquid amando poteſt eſſe formoſus? Quãdo in ſpeculo uidet, erubeſcit faciem ſuam leuare ad illã formoſam quã amat. Quid facit ut pulchra ſit? Expectat & expectãdo ſenect⁹ additur, & turpiorem facit. Non eſt ergo quod des illi cõſilium, niſi ut compeſcat ſe, & non audeat amare impar imparem. Aĩa noſtra fœda eſt per iniquitatem, amando Deum pulchra efficit̃. Qualis amor qui reddat pulchram amantem? Deus ſemper pater eſt, amauit ve fœdis efficeret pulchros. Erimus pulchri amando eum qui pulcer eſt. Quantũ in te creſcit amor tantò creſcit pulchritudo quia ipſa charitas animæ eſt pulchritudo. *Idem tracta. 9. in epiſtolam* Ioannis.

Quã rem aliquis amat, eãdem ẽt omnibus modis amplectitur, & omnia quæ illi erga illam impedimento sũt aut obſtaculo, cõtẽnit, ne re adamata priueẽ: Ita q Deũ diligit, purę p̃cationis curã hẽt, & oẽm affectũ illi erga hoc obſtãtẽ ex ſe ipſo eiectũ abijcit. *Maximus lib. 2. de charitate.*

Quem amat aliquis, hunc omnibus modis ſtudet & ad properat, etiã reuerenter habere & colere. Itaq; ſi quis Deum amat, omnino etiam ea quæ ſibi maxime placitura ſunt, feſtinat facere. Cæterum ſi qui carnem amat, ea quæ carni uoluptati ſunt, facit. *Idem. li. 3. de charitate.*

Sic & de corde hominis & de amore Dei quomodo de uaſe oleo nam ſicut uas quantò magis habet aquã aut aliũ ſimilem liquorem tanto minus capit oleum, ita cor in quantum occupatur alio amore intantum excludit illũ. Eſt & aliud, quia ſicut fętor eſt contrarius odori & tene

bræ luci:Sic omnis alius amor huic amori.Sicut igitur cõtraria nunquam ſimul integrè conueniũt: Sic nec iſte amor cum ullo alio amore in uno corde. *Anſelmus epiſtola 1. ad Hugonem.*

DILECTIO ET CVRA PROXIMI.

ALter alterius cõmodis ſtudeamus, & inuicẽ labores & opera noſtra portemus. Quem affectum etiã feræ & aues inter ſe habere dicũtur. Nam quoties uolucres è partib.tranſmarinis auſtrales ac meridianos relinquũt calores, & ad occidentalem temperiem admonente temporis qualitate trãſmigrant, cũ mare magnũ ac ſpacioſum præpeti transmigratione tranſmittunt, ſi qua forte de ſocijs aciem ordinati agminis atque diſtincti uolatu laſſeſcens humiliore turbauerit, continuò imbecillam ſuſcipiunt fortiores, & quaſi ſedulam ac mutuam adinuicẽ curam etiam peregrinatio docet:Charo ſe oneri alarum remigio famulante ſubijciunt,ac leuem ſarcinam iunctis uiribus ferunt, & lento uolatu aerem prouocantes leues aurarum flatus excitant,ac ſi ſeruatam comitem lætę,baiulo itineri atque altis nubib. reparato uigore cõmittũt Nonnulli autem frequenter experti & ceruorum greges ita facere aſſerunt.Cum vicina litorib.diſpoſito natalem ſularũ expetunt paſcua, alter ſuper altero capita ſua cornibus onerata componunt, & ita ſe unuſquiſq; ordinat agmine proiecta in alium ceruice ſuſtentat ac ſic tranſfretandi labor mutuo ſubleuatur obſequio Sed quia neceſſe eſt ut dum ſuperandos longo ordine ſecant fluctus, unus ſemper cæteros dux præcedat & ante ſe alterũ,ſuper quem caput ſuum poſſit reclinare,non hẽat, quædã ſenſu humanitatis mutatio fit laboris, & q primus erat poſtremus efficitur in eius locum eo qui ſequitur ſuccedẽte,ducatũ de ſecũdo prior factus aggreditur. Ille uerò qui prior fuerat poſt oẽs remanẽs,ab eo qui nouiſſimus erat ſuſtentandus excipitur, & paululũ immunis ab onere alio ſequente ſuffertur. Ac ſic inuicem laboribus ſuis animalia locata famulãtur, & reddunt ſibi mutuã ſeruitutẽ quæ neſciunt charitatem. Quid nos facere debemus, quib.autor rationis cõtulit intellectũ,quib.redẽptor præbuit

buit dilectionis exemplum? *Euſebius Emiſſenus hom. de eo quod ſcriptum eſt, arundinem quaſſatam non confringet.*

Porrò quod in ipſa corporis ſtructura communio eſt neceſſaria dominus nos docuit. Cum enim hæc ipſa noſtra membra reſpicimus, quod unum non ſibijpſi ad functionem ſatis eſt, quomodo cenſebo meipſum mihi ſufficere ad vitæ negotia obeundā, neq; enim pes tutò ierit altero non ſubleuante. Neque oculus ſane uiderit, niſi alterum habeat ſocium, & cum eo unanimiter uiſibilibus ſe obijcit. Iam auditus exactor eſt, qui per utroſq; meatus uocem accipit. *Baſilius epiſtola* 68.

Eadem domo ac mēſa utebamur, cōtubernales, unanimes, idē ſentientes, ſemper inter nos deſiderium feruentius & firmius augentes. Qui enim corpora amant, quoniam fluxa ſunt, inſtar uernis diffluunt florib. quin nec flamma permanet, cum materia eſt conſumpta, ſed cum illa accendente euaneſcit: Ita nec deſiderium ſubſiſtit, cū marcet feruor, modeſti uerò & qui ſecundum Deum uiuunt, poſtquam rei ſunt firmioris, ideo etiam ſtabiliores exiſtūt, ac quantum pulchritudo plus ab eis imaginatione deprræhenditur tantò illos magis ſibijpſi colligat. *Gregorius Nazianzenus orat. in laudem Baſilij.*

Si quidem illud uobis propter nos accidiſſe uidetur, qđ ferro ob lapidem magnetem, ui a me & inter uos quoq; pendeatis, ac unū ſentiamus, deniq; ſimus oēs ex quo ſūt oīa. Proh catenā admirādā, quam Spiritus ſanctus nectit uinculis indiſſolubilib. cōpaginatam. *Idem oratio de ſeipſo.*

Nos aūt ne remittamus pro fratribus noſtris ſollicitudinem, neq; poſthac exiſtimemus ullam illorum curam eſſe importunam. Sed quemadmodum faciūt milites, ubi commiſſo prælio uerterint in fuga aduerſarios ab infeſtatione redeuntes, non protinus currunt ad tabernacula, ſed prius ad conflictus locum profecti, tollunt eos, qui ex ipſorum numero cæſi ſunt, ac uita quidē defunctos terra occulunt. Cæterum ſi quos uiderint inter mortuos ſpirātes adhuc, nec lethàle uulnus habentes, his in tentoria ſublatis, multum adhibent curationē, extracto telo, accerſitis medicis, abſterſo ſanguine, pharmacis porrectis, reliquaq; oī curatione admota ad ſanitatē reducunt. Et nos

igitur

igitur, quoniam opitulante Dei gratia Iudæos perſecuti ſumus, armatis aduerſus illos undequaque prophetis, reuerſi ad nos uideamus, numqui fratrum noſtrorum ecciderint, num q à ieiunio intercepti ſunt, nũ qui illis in feſto cõmunicarint, ac neminem quidem tradamus ſepulturæ, ſed potius ſublatos oẽs curemus. Nã ſub externis q dẽ hoſtib. qui ſemel conciderit, animãq; afflarit, fieri non poteſt ut miles eum recuperet, & ad uitam reuocet. Cæterum in hoc bello prælioq; etiamſi quis lethale vulnus acceperit, fieri poteſt, ut auxiliante nobis dei gratia, eum ad uitam reducamus. Non enim hæc naturæ mors eſt, quemadmodum illa ſed uoluntatis ac propoſiti. Voluntatẽ, aũt mortuã licet denuò ſuſcitare, animæq; morti datæ, perſuadere licet, ut ad ſuam uitam redeat, ſummumque dominum agnoſcat. *Chryſoſ. oratione 5. aduerſus Iudęos.*

Sed quod dicebam (nam oportet ad id quod propoſitum erat reuerti) ſatis nobis ex his demõſtrauit ratio qđ non oporteat fratres lapſos negligere neq; contẽnere, uerum perſpicere quidẽ illis ante peccatum, ceterum etiã poſt peccatum multam erga illos præſtare curam: Itidẽ faciunt & medici, præſcribunt. n. ac præcipiunt hominibus, quæ poſſunt illorum ſanitatem tueri, omnemq; morbum excludere, cæterũ ubi neglexerint præſcripta, & inualetudinem aduerſam inciderint, non negligunt eos ipſi, ſed tum maximè multam adhibẽt ſolicitudinem, quo illos morbo leuent. Et tu igitur cum uideris aliquem egẽtũ curatione uel corporis uel animi, ne dixeris apud teipſum, quare ille & ille non curauerunt, ſed à morbo libera. Ne petas ab illis excuſationes negligentiæ. Si inueneris aurum iacens, non dicis apud te ipſum quare ille aut ille hoc non ſuſtulerunt, ſed feſtinas ante alios rapere: Itidem & de fratrib[9] collapſis cogita, putatoq, te theſaurum reperiſſe, occaſionem illis medendi. Et enim ſi inſtillaueris illi uelut oleum, ſermonis doctrinam, ſi obligaueris humanitate temperantiaq; uulneratũ, ſi ſanaueris ille te faciet ditiorẽ quouis theſauro. Qui. n. eduxerit pretioſum, ex indignitate tãquã os meũ erit inquit ille. *Ib.*

Propterea Chriſtianus es, ideo hoc nomen accepiſti, ut Chriſtum imiteris, eiuſque legibus operum exhibitione

pa-

pareas. Quid autem ille fecit? Non Ieroſolimis deſidẽs vocauit ad ſe ægrotos, ſed obambulabat ciuitates ac vicos, geminos curans morbos, tum animi, tum corporis: attamen poterat eodem in loco ſedens omnes ad ſe attrahere, non tamen hoc fecit, nobis præbẽs exemplũ, vt obambulemus & quæramus eos qui pereunt. An nõ vides medicos quoque hoc ipſum facere? Non cogunt ægrotos lecto decumbentes, ad ipſorum ædes deferri, ſed ipſi accurrunt, ædes. Hoc & tu facito dilecte, ſciens hanc præſentẽ vitam eſſe breuem, quodq́; niſi hæc lucra parauerimus, nullam illic ſumus habituri ſalutem. *Idem.*

Chriſtus dei vnigenitus, cũ inimici eſſemus nos patri recõciliauit irato mediũ ſe inferens & opponens qui & plagas ſuſcepit & mortem, Studeamus ergo nos ẽt eos ꝗ affliguntur de malis innumeris liberare. Vides mutuis ſe contumelijs denotantes, atq; alterna cęde multãtes, ſcindẽtes veſtes, ora fœdantes, & quietum aſtare te patieris? Non vides ſæpè nautas, cũ aliquod cernunt incidere naufragium, cõtinuo vela tendẽtes, maxima intentione properare, vt eiuſdem artis homines, de periculo tempeſtatis eripiant. Si verò artis ſocij tantum opitulandi ſtudiũ ſuis ſimilibus oſtendunt, quantò magis fidei participes, hæc oĩa implere conueniet? Nam hic quoq; naufragium eſt, illoque quod diximus pernicioſius profecto naufragio. *Idem ho. 15. in Matth. & ſer. de cura proximorum.*

Qui fecerit & ſic docuerit hic magnus vocabitur. Nõ. n. ſibi ipſi vnuſq̃ſq; vtilis eſſe dẽt ſed alijs. Sicut. n. docere abſq; operib. condemnat docentẽ, *Qui inquit aliumdoces, teipſum non doces?* ita facere q̃dẽ, nec tñ alijs faciẽda ſuggerere, non parum de illa plena mercede decerpit. *Idem hom.* 16. *Matth. 5* *Rom. 2.*

Si mercator, vt rem familiarem amplificet, terroris plena materia nauigat: ſi opifices, ut rebus ſuis quicquã adijciant, duros tolerant labores, & nos pariter ſaluti noſtrę ſalutẽ proximorũ adijciamus, præſertim cũ qui ſua cõtẽtus negligit alienũ, nec ſuã quidẽ conſequi poteſt. In prælio enim ac expedita acie, qui ſibi ſolũ conſulit miles, nec aliud reſpicit, quam quomodo poſſit fugiendo animam ſuam ſeruare, is cæteros quoq; milites ſecum ad perniciem trahit: quemadmodum è contra, generoſus miles,

cum

cum alios tutari conatur, ſeipſum defendit. *Idem ho. 60.*

Si in rebus ſecularibus, nemo ſibi ſoli viuit, ſed tã opifex quàm miles, tam agricola quàm mercator, ad cõmunem vtilitatem proximi etiam omnes conferunt: multò magis in ſpiritalibus id faciendum eſt: hoc enim maximè vita eſt, alijs prodeſſe. *Idem ho. 78.*

Sicut in corporali ædificio, lapis ad lapidem cemento mediante conſtringitur. Sic in ædificio eccleſiæ, Chriſtianus ad Chriſtianum mediante charitate connectitur. *Idem ho. 7. oper. imperfe.*

Non abs re Paulus charitatem bonorum; miraculorũ, donorum omnium matrẽ appellat. Quemadmodum. n. veſtes licet aureæ ſint, calceamenta aurea, aliud tamen quoddam indumentum requirimus, vt regem agnoſcamus: purpuram autẽ & diadema vbi primùm intuemur, iam regiæ maieſtatis ſignum nullũ aliud expectamus: Ita ſanè cui charitatis diadema incumbit, iã nihil obſtat quominus Chriſti diſcipulus verè exiſtimari poſſit, non no-
Ioa. 13. bis ſolum, ſed & impijs. *In hoc enim*, inquit, *cognoſcent quod*
1. Cor. 3. *diſcipuli mei eſtis. ſi dilexeritis inuicem. Idem hom. 32. in 1. Cor.*

Charitas non eſt faſtidioſa. Maiores natu videmus, ſapiẽtia pcellẽtes viros cũ liberis ſuis ſępe balbutire: & id cũ faciãt nec rephẽdit quiſquã, nec ipſos rei illius pudet: ſed digna laude adeo vr̃, vt quanquã improbi ſint q inſtituuntur, perdurent tñ ipſi hortando, turpia caſtigando, horũ illos nihil pudet, nõ. n. eſt faſtidioſa charitas: ſed alis aureis omniũ, quos cõplectitur, vitia regit: ſic Dauid amabat Ionathas, quamquam grauiter à patre increparetur. *Ibidem.*

Gal. 6. *Si præoccupatus fuerit homo, vos qui ſpiritales eſtis inſtaurate eũ. Conſiderans teipſum ne & tu tenteris.* Quemadmodum. n. diuites ſportulas mittunt egentibus, vt ſi quando in egeſtatem inciderint, eadem ab alijs conſequantur: Sic & nobis faciendum eſt. *Idem c. 6. ad Galat.*

Quod ſi omnes fuerimus amici, nihil opus fuerit ſecretis. Quemadmodum n. nemo apud ſeipſum ſecretum qd habet, neq; ſeipſum celare quicquam poteſt: ita neque amicos: ubi uerò nulla ſunt ſecreta, ibi non poteſt eſſe ex ſecretorũ reuelatione amicitiæ diremptio. Secreta ſiquidem non habemus aliunde, quàm ex eo quod non omni-

bus

bus fidem habemus. *Ibidem ho.9.*

Quemadmodum ſi manus fuerit à corpore diuulſa, ſpiritus è cerebro deſcendens, atq; in illam ſeſe effundere quærens, ſi non inuenerit in corpore extrà illud utique nec exilit, nec perforato illo ad manum auulſam egredit: ſed quam in corpore poſitam non inuenit, non contigit etiam: ita niſi charitate colligati fuerimus, ſpiritus ſubminiſtrationem non capiemus. *Ibidem ho. 11.*

Nolite locum dare Diabolo. Quemadmodum quandiu lapides bene compacti ſunt nihil vacuum inter ſe habēt, firmi & infracti perſtant: ſi uero uel foramen acus dūtaxat quod vtrinq; penetret aut ſciſſuram quæ capilli locum habeat fieri contigerit, oīa diſſoluuntur ac pereunt. Ita & Diabolus donec cōpacti quidē ac bene cōpoſiti fuerimus, nihil ſuorū omnino poterit inferre. *Ibidem ho.15.* *Epheſ.4.*

Super omnia autem hæc charitatē quæ eſt vinculū perfectionis. *Coloſ. 3.* Quemadmodum in naui etiamſi magna ſunt inſtrumēta, niſi fuerint ſubligacula, nihil proderunt. Et in domo niſi colligationes & cōtignationes, & in corpore etiamſi magna ſunt oſſa, ſi non fuerint vincula & compagines, nihil proderunt: Ita quæcunque quis habuerit rectè facta, inania erunt omnia, niſi ſit charitas *Idem ho.7. ad Coloſſ.*

Tanti eſt amicus bonus vt & loca & tēpora illius gratia diligantur. Quemadmodum enim ſplendida corpora in vicino loco ſplendoris ſui quaſi uigorem emittunt: Ita & amici gratiam ſuam his locis quæ acceſſerint, induūt. Et plerunque etiam ſine amicis ad ea loca venientes illachrymamur, dierum illorum memores quibus illic vna conueneramus, & ingemiſcimus: Neq; ſermone cōprærendi quātam voluptatem afferat amicorum præſentia. Eſt enim re vera amicus ipſa luce iucundior & ne mireris. Eſt enim nobis ſolem hunc extingui iucundius, quam amicorum conſuetudine priuari, iucundius in tenebris agere, quam ſine amicis eſſe. Quia multi ſolem iſtum vidētes in tenebris ſunt, qui verò amicorum copiam adepti ſunt ne in afflictionibus quidem triſtitiam habent. *Idem ho.2. in 1. ad Theſſalonicen.*

Si oculus omnem prouidentiam & curā quā pro vniuerſo corpore hēt in ſolam manū deriuaret, ac reliquis

membris

membris omnibus contemptis, vni iſti intenderet, an nõ totum perderet? Abſq; dubio. Ita & nos ſi charitatẽ quã in vniuerſam eccleſiam extendere debemus, in vnum & alterũ coarctauerimus, & nobis ipſis & illis totiq; eccleſiæ perniciem inferemus. Iſta namq; non ſunt charitatis, ſed diſſidij, ſchiſmata nempe & ſciſſuræ hiulcæ. Nam ſi ex integro homine diuulſam aliquam portionem ceperis, atq; ipſum quidem ſchiſma ſibi ipſi vnitum, cõtinuũ & conglutinatum fuerit, nihilominus etiam hoc pacto ſchiſma eſt. *Idem ho. 2. in 2. ad Theſſalonicen.*

Heb. 10. *Conſideremus inuicem ad prouocationem charitatis.* Sicut ferrum aliud ferrũ reddit acutũ: ſic etiã cœtus charitatis facit augmentum: lapis ad lapidẽ contritus, ignem emittit: quãtò magis anima animę commixta. *Idem ho. 19. ad Heb.*

Rom. 13. *Plenitudo legis charitas.* Nõ .n. labore opus hẽmus aut ſudoribus ſi dilexerimus inuicẽ, ſpontanea nobis via ſternitur ducẽs ad virtutẽ. Sicut .n. in via publica cõtingit, ſi q̃s initiũ eius appræhẽdat, recta via ducit, & nõ hẽt opus ut manducatur: ſic ẽt in charitate, tantũ arripe principiũ & ſtatim manũ tibi p̃bẽs ipſa te deducit, & dirigit. *Ibidem.*

Cum aſinum cecidiſſe viderimus, omnes manum porrigere, & pariter erigere ſtudemus, fratrum verò pereuntium curam nullam habemus. *Idem ho. 1. ad pop. Antioch.*

Si in ſecularibus ſibi viuit nemo, & artiſex & miles & agricola, & mercator ad communem & proximorũ vtilitatem oẽs operantur, multò magis in ſpiritualibus oportet hoc facere, hoc .n. eſt maximè uiuere. *Ibid. ho. 34.*

Charitas eſt fortis vt mors, quia ſicut mors eſt finis peccatorum, Ita & charitas, quoniam qui diligit Deum peccare deſinit. *Ambroſius lib. de Iſaac & anima.*

De ceruis nonnulli ſcripſerunt, cum fretum ad inſulã transfretant, paſcuorũ gratia, ſic ſe ordinant vt onera capitũ ſuorũ, quæ geſtant in cornibus ſuper inuicẽ portẽt, Ita vt poſterior ſuper anteriorẽ ceruicẽ collocet. Et quia neceſſe eſt vnum eſſe qui præcedens cæteros, ante ſe non habeat cui caput inclinet, vicibus id agere dñr vt laſſatus ſui capitis onere & ei ſuccedat, cui ferebat caput dũ ipſe præiret. Ita inuicem onera ſua portãtes fretum trãſeunt, donec veniant ad terræ ſtabilitatem. Iſtã forſaſſe ceruorum

rum naturam intenderat Salomon: Ceruus amicitiæ & pullus gratiarũ colloquatur tecũ, nihil ſic probat amicũ ſicut oneris amici portatio. *Augu.lib.83.quæſt.28.*

Circulum fingite mundum eſſe, centrum autem circuli Deum, lineas autem à circulo in medium diductas, vias credite varias negotiationesq́; mortalium. Quò magis penetrant ſancti viri ad interiora vt Deo appropient ꝑ rationem ingreſſus, eò magis appropiant Deo & ſibijpſis quantoq́; ſibi ipſis, tantò & Deo, & quantò viciniores fiunt Deo, tanto & ſibijpſis quantoq́; ſibijpſis, tanto & Deo. Conſiderate item receſſum & ablongationẽ. Cum ſcilicet recedunt ſe adeò & ad exteriora ſe effundunt. Quantò magis à Deo recedunt, tanto & à ſe ipſis & quãto a ſe ipſis abſunt, tanto à Deo. Hæc eſt.n. charitatis vis & natura. Quo.n. magis à Dei dilectione recedimus eo & à proximi amore diſtamus, quanto Dei amoris adhæremus, tanto & proximi, quantoq́; & proximo, tanto & Deo. *Dorotheus, doctrina ſexta ne proximum iudicemus.*

Quemadmodum qui ægrotantem vnguento vel alio pretioſo oleo vult iniungere, prior ipſe vngendo particeps eſt vnctionis: & ſic poſtea iniungit laborantem morbo: Ita qui pro ſalute proximi adhibito ſtudio aliquid facit primum ſibi deinde proximo prodeſt. *Damaſcenus de his qui in fide hinc migrarunt.*

Quemadmodum cum ferendo oneri accedit ſocius eũ qui ferebat ſolus leuaſſe dicitur: ita & in huiuſmodi alijs omnibus ſocietas ex miſeratione profecta, vim maximã alleuationis habet. At verò nunc peruerſo ordine, ſi quis ex propinquis noſtris defunctus fuerit, plurimi aſſident vt conſolentur lugẽtes, lapſumq́; animum ſæpe erigimus, amicorum uerò noſtrorum lapſas animas plus quam aſinum ſpernimus. *Chryſoſt. hom. 1. in 2. Timoth.*

Volentes domos aut palatia conſtruere, primò ſtudẽt in imo ſupra petram; vel ſuper ſtabile ſolum fundamenta locare, & poſtmodum reliquas ædificiorũ partes ſuis locis & tẽporibus ordinare: quatenus firmato fundamẽto cætera ædificãda ſeruent. Quale etenim fuerit cuiuſq; rei fundamentum, talis erit eiuſdẽ pieucrantia, & latus. Hoc in materialibus, hoc in ſecularib. humaniſq; nego-

cijs

cijs contingit: nec minus in ſpiritualibus iudicandũ eſt. Proinde quicunque in cõgregationibus militantiũ Chriſto cupiunt abſq; ſui detrimento, & proximorum ſcandalo fratrum & domeſticorum habere conſortia: prius veræ charitatis conentur in ſe ipſis fundamenta iactare, atque demum poterunt ſeruatis congruis modis & temporibus, utiliter conuerſari *Laurentius Iuſtinianus de diſciplina & perfectione Monaſtica c.22.*

Nonne videmus in mutis animalibus, in irrationabilibus, vbi non ſpiritualis charitas, ſed carnalis & naturalis eſt, exigi tamen magno affectu de vberibus matris lac à paruulis? Et quamuis ſugẽs impetum faciat in ubera, melius eſt tamen matri, quam ſi non ſugat, nec exigat quod charitate debetur. Sæpe videmus ubera vaccarum etiam grandiuſculis vitulis capite percuti, & prope ipſo impetu leuari matrum corpora, nec tamen eas calces repellere, ſed ſi deſit filius qui ſugat mugitu prouocari ad ubera. Sit ergo in nobis illa charitas ſpiritalis, quæ in Apoſtolo, qui ait, factus ſum paruulus in medio veſtri, tanquam nutrix fouens filios, tunc vos diligimus quando exigitis, pigros non amamus, quia languentibus formidamus. *Augu. tract. 9. in epiſt. Ioannis.*

DILECTIO INIMICORVM.

QVemadmodũ ſi quis homo in os ſuum aliquid dulce dimittat, cum amaro permixtũ, dulcedo illa non dat ſuum ſaporem: Ita qui mala non dimittit, & bona ſuſcipit, bonorum ſuorum gratiam perdit. *Chryſoſt. hom. 15. operis imperfecti.*

Dic (oro) ſi rex aliquis terrenus legẽ tibi poſuiſſet, vt vel inimicorum tuorum curam geras, vel morte puniaris an non metu mortis corporalis omnes accurrerẽt ad implendam legem? Quanta igitur accuſatione dignus fuerit is, qui ob corporalem mortem, quam alioqui naturæ neceſſitas affert, omnia facere paratus (mortem iniquam q̃ hic nullam inuenit conſolationem) minus curat Dominũ vniuerſorũ, ſi & ipſe ponit legẽ. *Idem hom. 4. in Geneſin.*

Ne dicas quoniam odio habeor, propterea non diligã propter hoc enim potiſſimum diligere debes. Non uides

turpes

turpes illos amatores, alapas, ſputa, opprobria, innumeraq; alia incommoda, quæ fornicariæ illæ mulieres infligunt patienter ferre? Quid igitur amorem hunc eximet? illata conuitia? nequaquã: Imò magis inde acceditur. Et quanquam iſta facientes mulierculæ preterquã quod fornicatur, obſcuro ét ac uili genere ſunt, qui uerò talia ab illis patiuntur, illuſtres ſæpenumerò progenitores connumerare poſſent. An non erubeſcimus quod tantã erga Deum dilectioné quantã habet potentiã diabolicus ille amor, oſtendere nequimus. *Idem hom. 27. in epiſt. ad Rom.*

Non uidetis amatores qũo tot damnis affecti nihilominus affixi teneantur & ardeant, ac mulierculas illas ante quarum ianuas integram ſubinde noctem cõtépti perdurent, plus diligant quàm ſuas ipſorũ animas? Hinc ſumamus dilectionis exemplũ, non ut tales diligamus, (fornicarias mulierculas intelligo) ſed ut ad hunc modũ diligamus inimicos Etenim dicas uelim, an non cõtumeliosius illis abutũtur, q̃ ſi inimicæ eſſent? An non ſubſtantiæ inuolãt? An nõ in faciẽ procaciter contumeliant? An non illis pluſquã ſepius imperant & tñ nihilominus non abſiſtunt ipſi, tametſi talem nemo habeat inimicũ, qualem habet qui amicam diligit. *Idem hom. 8. ad Epheſios.*

Si non remiſeritis hominibus peccata ſua, nec pater ueſter remittet peccata veſtra. Hæc res ſi attentius cogitaretur, optare quiſque deberet, habere aliquos, quorum offenſiones eſſent remittendæ. Quod hac ſimilitudine poteſt intelligi. Fingamus liberaliſſimũ quempiam regem aut principem qui multos habeat, qui ſibi plurimum debeãt, qui etiam cupiens es alienum, quod aliis deberetur in tota ciuitate diſſolui, legem promulgaret, vt quicunque ſuis debitoribus remitterent, grauius exiguũ eſſet, quod deberẽt fore, vt rex maxima quæq; debita illis remitteret. Quicunq; verò neminem haberet, qui ſibi deberet, oportere eum, quicquid deberet regi, ad teruncĩu perſoluere. In hac lege quiſquis debitorem nullũ habuiſſet, & multa regi deberet, multò deteriore quàm cæteri eſſet cõditione, optaretq́, aliquos habere, qui ſibi quidpiam deberent. At hęc ipſa eſt lex cœleſtis patris, qui etiam cupiẽs habere occaſio[illegible]gnoſcendi, permittit offenſiones inter homines Matth.[illegible]

 accidere,

accidere, ut omnes debitores aliquos habeamus, quibus remittendum ſit, vt poſſit ipſe maxima nobis remittere debita, quæ illi debemus. *Iſidorus Clarius orat. 53. in Matth.*

Vide admonitio, amicitia, pax.

DISCIPLINA,

IPſa bonarum diſciplinarum copia, eſt ueluti quoddā condimentum, athletæ cibo permixtum, non delitias quidem captantis, ſed bonum appetitum ſumētis laudis amorem. *Clemens Alexand. lib. 1. ſtromat.*

Sicut res q̃ in aqua pellucent, maiorem & clariorē oſtēdunt ſui euidentiam: ita diſciplina omnis, ſuis veluti tegumentis velata, clariorem oſtendit veritatem. *ibid. lib. 5.*

Omne quod non fert fructum cibo utilem excides, & facies inde uallum oppido, ſi quis tibi bellum inferat. Huiuſmodi arbores ſunt ſimiles doctrinis contemplationem ſolam habentibus, inter quas recenſenda eſt medicina iſta otioſa, non coniuncta cum actionibus ægros incolumitati reſtituētibus: & Rhetoricæ genus cauſidicum mercenariumque, non in quærendo iure occupatur, ſed dolo captans aſſenſum auditorem, huc accedunt & dialecticæ geometriceque partes, quæ momēti nihil ad morum correctionem afferunt, ſed intellectum ſolum acuunt, ne hebetior ſit ad ſingula de quibus ambigitur. *Philo. lib. de agricultura.*

Non in hac cauſa contigit ſicut in diuitijs, illic q dinumerauit uicino, imminuit ſuam ſubſtantiam: & quantò plus expendit, tantò minus poſſidet: hic autem ſecus agitur. Tunc. n. facultatibus plus accreſcit, tūc ſpiritales hæ opes magis augentur, cum audire volentibus doctrinam liberaliter profundimus. Sic & nobis abundantius opes & ſubſtantiæ affluunt, & vos ſpiritualibus alimentis ſatiari non poteſtis. *Chryſoſtomus hom. 8. in Geneſin.*

Sicut in itinere celerando nihil prodeſt viam noſſe, niſi conatus ac uires ſuppeditet ambulandi: Ita ſciētia nihil prodeſt, ſi virtus propria deficiat. *Lactantius lib. 6. cap. 5.*

Quemadmodū maturitas rerum ita habet ut quæquē ſuis tēporibus colligant, vere flores, æſtate ſpicæ, autūno poma: ita & hyemis fructus ſunt literæ. *Baſilius epiſt. 172.*

Qemadmodum ignē & cibum ac ferrum necnon alia

per ſeſe nec vtilia aut noxia eſſe ſcimus, ſed quemadmodum videtur vtentibus, quin ex reptilibus medicamẽta et quędam theriacalia temperamus ad ſalutem: Ita & in illis ſiquidem indagationem & contemplationẽ ſuſcipimus, cum autem ad dęmones & errorẽ perducit, necnon perditionis profundum cõtemnimus. Nam licet nequaquam nobis ad pietatem proſint, ex deteriori tamen id quod eſt melius ſeligimus ac ſermonem noſtrum cũ illo roboramus, Haudquaquam igitur diſciplinæ ſunt vituperandæ, quemadmodum nonnullis videtur, ſed rudes & imperiti, & qui ita habent, ſunt negligendi, uellent.n. omnes talia quales ipſi ſunt, eſſe, quo in communi ignorantia latere & inſcitiæ argumenta effugere poſſent. *Gregor. Nazianze. orat. funebri in laudem Baſilij.*

Quemadmodum canes venatici à longinquo ad feras perueniunt, odorem ſequentes, cuius eximio ſenſu à natura ſunt præditi: Eodem modo à iuſtitia, cæteriſque virtutibus exhalantes ſuaues auras amator ſcientiæ veſtigat, cupiens originem tantæ voluptatis aſſequi, huc illuc curſitans, & vel ipſo honeſtatis odore, tanquam ſacro nidore ſe recreans. *Philo. lib. de ſomnijs.*

Sicuti fontes ſalientes ſi multum aquæ auferatur, non tantùm non diminuuntur, ſed dulciores etiã multò redduntur: ita ſcientia non decreſcit docendi officio, ſed magis etiam magiſque fit dulcior: nonnunquam etiam augetur, ſi in diſcipulos & familiares transfertur. *Idem libro de ſomniis, & lib. de gigantibus.*

Quemadmodum fax etiamſi lucernas multas accenderit, ſemper manet eiuſdem magnitudinis, & nequaquã ne tantillo quidem diminuitur: Sic etiã ſcientia in homine nequaquam diminuitur, licet docẽdi ratione in multos transfundatur. *Ibidem.*

Si imagines nobis amicorum abſentium iucũdæ ſunt, quæ memoriam renouant, & deſiderium abſentiæ falſo atque inani ſolatio leuant: Quantò iucundiores ſunt literæ, quæ vera amici abſentis veſtigia, veras notas afferunt? *Seneca epiſt. 40.*

Crocodylus, inuictũ alioqui & pernicioſum animal, tamen Tentyritas adeò metuit, vt ad vocem etiã expa-

neſcat: Ita tyranni cum omnes contemnant, tamen eru ditorum literas timent. *Plinius lib.8.cap.25.*

Vt laurus tota uiret perpetuò: Ita doctrinæ fama non ſeneſcit, neque marceſcit. *Idem lib.15.cap.30.*

Terra quæ gignit ſalem, nihil aliud gignit: Sic ingenia fœcunda in literis, in cæteris verò rebus non perinde va lent. *Lib.31.cap.7.*

Quemadmodum mœnia ciuitatibus, ſic animis mens per diſciplinam exculta decus & munimétum præſtant, *Democratus apud Antonium ni Meliſſa part.1.ſerm 50.*

Vt equos propter crebras contentiones pręliorũ fero citatę exultantes, domitoribus tradere ſolent, vt ijs facilioribus poſſint vti: Sic homines ſecundis rebus effrenatos, ſibi præſidentes in gyrum rationis & doctrinæ duci oportet, vt perſpiciant rerum humanarum imbecillitatem, uarietatemque fortunæ. *Cicero libro officiorum.*

Sicut vinum non temperatum admixtione aquæ men tem alienat: Ita & ſcientia ſuperbum facit, niſi fuerit cha ritate temperata.

Non vt pecuniæ, ſic ſcientiæ conſeruatrix eſt auaritia: ſed qui literas ſuas magis abſcondit, is eas magis adnihilat. *Pius.Epſt.90.*

Eruditio ampliſſima eſt ſupellex, & hęditas principatu melior: opes & potétatus & huius honores ſæculi, bona fortunæ ſunt, fluxa, mutabilia, caduca, q̃ vt fortuna vult, huc atq; illuc ferant. Illa.n. mortale genus quaſi in ludo hét, & húc deprimit hoïem, illũ extollit. Nec.n. magnum, ex figulo regé, & rurſus ex rege figulũ facere. At animi bona, q̃ ſunt, cõtinétia, caſtitas, fortitudo, iuſtitia, moderatio, intellectus, ingeniũ, memoria, &c. ſtabili quodá ne xu adherét hoï, nec auferri à nobis niſi cũ vita pñt: hęc ve rè noſtra ſunt bona, hęc, dũ luce inter mortales fruimur, vitam præſtant ſuauiorem, poſtquam migramus ex hoc ſæculo, ſpé dãt felicitatis æternæ. *Idem epiſt. 195.*

Sunt ſcientiæ ſicut & lumina: qui de ſuo lumine lumé accendit, ſed ſibi retinet lucem, & accipiéti tenębras aufert. *Idem libro, epiſt.120.*

Vt agricolæ lubentius vident ſpicas inclinatas, quàm erectas in altum: nam illas onuſtas fructu intelligunt, has inanes:

inanes:Sic adoleſcentes priuſquam profecerunt in Philo ſophia tument: vbi doctrinæ fructũ perceperint, ſubmittunt ſeſe. *Plutarch.in Moral.*

Quærimus nonnunquam eos, quibuſcum ſtamus: Ità quidam quod ſciunt, ſe ſcire neſciunt. *Seneca.*

Luſcinijs tantum eſt canendi ſtudium, vt certãtes emoriantur, ſpiritus citius deficiente quàm cantu: Ita nõnulli literarum immodico amore valetudinem extinguũt, & dum à nullo vinci volunt eruditione, pereunt in ipſo conatu. *Plinius lib.10.cap.26.*

Vt elephanti cũ nare non poſſint, tamen omnibus impensè delectantur, circaque illos vagari gaudent: Ita quidam cum literas neſciant, tamen inter eruditos verſari gaudent. *Idem lib.8.cap.5.*

Vide artes liberales.

DISCIPVLVS.

SIcut procus nondum eſt vir, erat tamẽ: eodem modo, quicunque bona ſpe præditus, generoſam caſtamq; virginem ducturum ſe ſperat eruditionem, moxq; procum eius agit. Profectus autem ad plantationem poſſunt referri. Sicut enim huius cura eſt ſtirpium incrementum; Ita diſcendi ſtudioſus dat operam, vt prudentiæ contemplationes augeantur plurimùm. Poſtremò perfectiones ad ædificium domus abſolutæ, ſed nondum cõſolidatæ. Omnibus autem his tam perfectis, quàm incipiẽtibus & proficientibus conducit vitam ſine contentione agere. *Philoneus Iudæus lib.de agricultura.*

Neque ad diſcendum verecũdum eſſe oportet, nec ad docendũ malignum, quod ab alio tute didiceris, nequaquàm clàm habendũ: cuiuſmodi facere mulieres improbæ ſolent, quæ ex alijs ipſe quæſitos liberos viris ſuis tollendos ſubiiciunt, patrem ementientes: authorẽ verò ipſum prodere grata commemoratione decet, verumq; ipſius ſententiæ parentem. *Baſilius ad Gregor. Theologum.*

Vaſa ad accipiendũ, quod infunditur, accommodãt & inclinant ſeſe: Sic qui diſcit, debet accommodare ſeſe, ne quid effluat eorum quæ vtiliter dicuntur. *Plut.in Moral.*

Vaſorum malorũ & putriũ aures quibuslibet implen-

tur potius,quàm neceſſarijs: Ita quidam ſtultiſſima proti nus diſcunt. *Ibidem.*

Vt priuſquam aſſueuimus,multa nos offendunt in ho mine,quæ poſtea aſſuetis ſunt etiam iucunda: Sic in literis,in Philoſophia, prima illa tædia toleráda ſunt, donec vſu fiant facilia,iucundaque. *Ibidem.*

Si quid in utres uelis infundere boni, uentum atq; aerem emoueas,oportet:Sic faſtum ac tumorem eximas oportet ab animo eius,quem uelis docere. *Ibidem.*

Quemadmodũ ignaui,cibiq́ue auidi canes,domi ferarum pelles mordent,ac uillos uellunt, feras ipſas in uenatu non attingunt:Sic quidam pręposterè ſtudioſi, de nugis agunt,caput diſciplinæ non attingunt. *Ibidem.*

Vt auis quicquid pabuli nacta eſt, in pullos transfert protinus,ipſi nihilo melius eſt: Ita quidam ideò diſcunt, vt ſtatim doceant, ipſi nihilo meliores euadunt. *Ibidem.*

Vide auditor,Doctor.

DISCORDIA, INIMICITIA.

NOn credas inimico tuo in æternũ.Sicut.n.ęramentum æruginat nequitia illius,etſi humiliatus uadat curuus,adijce animum tuũ, & cuſtodi te ab illo. *Eccl.* 13.

Quemadmodum in contagiis peſtilẽtiarum, etiam hi qui ſumma cura ſeruant victus rationem, tamen ijſdem morbis quibus ægroti laborant,ob cõſuetudinem eorũ, qui corrupti ſunt,opplẽtur & ipſi. Itidem nunc oẽs ſimiles inter nos facti ſumus, à contentione quæ noſtros occupauit ad malorum æmulationem. *Baſil.de ſpiritu ſancto.*

Quemadmodum eadem terra ſtat quidem ſanis, & nõ ægrotantibus,mouetur aũt uertiginoſis, & qui ſe circũuoluunt cum uidentium paſſio ad id quod cernitur, trãſmutatur,aut ſi maius quemadmodum eadem ſtatura,maior quidem his qui propè ſunt, & conſiderant, minor uerò diſtantibus apparet,cum aer ſuffuretur diſtãtiæ, viſui verò dilatet craſſiora:Ita & nos facilè decipimur pp inimicitias, ut in eiſdem nequaquã ijdem animi ſimus, nec nos cognoſcimus. *Gregor.Nazianze.orat.3.de pace.*

Sumus uelut in nocturno quodã prælio, per exiguo linex lumine vtẽtes: & ipſo interdum interueniẽtibus nu

bibus

bibus offuſcato, ſociorum & hoſtiũ nulla agnitio, nulla diſcretio. Vel ſicut in nauali ſtertamine, cum & uentorũ rabies perurget, & fluctum æſtus attollitur, impulſiones cunctorum reſultant, clamor nauticus intonat, fragor nauium concrepat, vulneratorũ gemitus, & aeris ipſius cõfundit uniuerſa mugitus, & nec uirtuti tẽpus, ne cõſilio locus eſt. Ita nos quoq; (miſerum me) irruimus in alterutrum & mordemus inuicem ac laniamus ſcilicet, ut ab inuicem conſumamur. *Gregor. Nazianz. in Apologetico.*

Latrones quos malitia colligauit, pacem inter ſe hẽnt, & quidam in tyrannide ſunt concordes, aut furti participes, ſeu in ſeditione coniurati, uel adulterij adiutores, inſuper chori eſt conſonantia, & ordinis militaris, ac nauium ſupplementi, ut interim referre ommittã hæreditates ex æquo diuiſas, & reſpublicas diſſidentes ac ſucceſſiones miniſtrantium & principum ordine procedentes, & lege, necnon decantatam illam ſophiſticam, ſeu grammaticam, ne dicam Philoſophiam, circa quam iuuenum eſt cõtẽtio, ac ſolutius agitur & inſanitur, ſed ob quã hac hora parũ diſceptatur, vt plurimũ uerò pacẽ habeat: nos uerò diſcordes ſumus, idq; ſine ulla reconciliatione, ita ut nunquam in unum conuenire, neq; aliquam rationẽ ad hanc ægritudinem curandam inuenire ualeamus, ſed tanquã principes in ſacris, & myſtæ ſumus malitiæ, & nequaquam virtutis ſiquidem ſeditionis ſuſcitamus incendia, paruam uerò aut penitus nullam de concordiam curam habemus. *Idem ſermone 3. de pace ad Amphilochium.*

Quemadmodum ſi infles ſcintillam ignis, excitas incẽdium, contra ſi in ſuas, extinguis & utrũq; tibi in manu eſt, qm̃ utrunq; ex ore tuo proficiſcitur. Idem fit in inimicitia proximi, ſi inflatos ac uecordes ingeras ſermones, excitas ignem, illius, accendis carbones. Sin mites ac moderatos admoueas ſermones, priuſquam exardeſcat, irã omnem extinxeris. Ne dixeris igitur, hæc aut hæc audiui cũ hæc oĩa ſunt in tua poteſtate. Hoc. n. pacto irã ueluti ſcintillã, uel extinguere vel accẽdere, furoréq; uel excitare, vel cõtra ſedare ĩ te ſitũ. *Chryſoſt. ho. 3 de David & Saule.*

Vereamini menſam eã cuius omnes participes ſumus Chriſtũ propter nos trucidatum, ſacrificiũ eidem men-

ſæ ſuperpoſitum.Prędones ſalem eundem ſimul comedẽtes,prædones eſſe deſinunt,præſertim aduerſus eos quorum conuictu vſi fuerint,menſa eouſq; illos immutante, ut qui feris immaniores eſſent, eos ouibus manſuetiores reddat.Ipſi autem eiuſmodi menſæ ac cibi participes aduerſum nos mutuo armamur,cum hoc ipſum aduersũ diabolum hoſtem noſtrum facere conueniat, ob quod nos quidem infirmiores indies,ille autem fortior euadit. *Idem hom.8.in epiſtol.ad Rom.*

Neq; ligna virida quiſquã cõponit ad cõburẽdũ, cum præſciat neceſſe eſſe multũ & abſurdũ fumũ exoriri,neq; perturbatũ populum in idem cõgregat prudens præſes, niſi ſi qua maior neceſſitas incũbat. *Dion.Nicæus, orat.* 47.

Vt mare quod ſua natura tranquillum eſt,uentorũ ui agitari uidemus ac turbari.Sic populus ſua ſponte pacatus hominum ſeditioſorum uocibus, & uiolentiſſimis tẽpeſtatibus concitari ſolet. *Cicero pro Cluentio.*

Vt tempeſtates ſępe certo aliquo cęli ſigno commouẽtur,ſæpe improuiſo,multa ex certa ratione,obſcura aliqua ex cauſa concitantur.Sic in comitiorum tempeſtate populari,ſæpe intelligas quo ſigno cõmota ſit, ſæpe ita obſcura eſt,ut caſu excitata uideatur. *Idem pro Muræna.*

Cybindus auis bellum internicinum gerit cũ aquila; adeò vt cohærentes ſæpenumero prendantur: Ita fit aliquoties,ut dum mutuum inter ſe odium pertinaciter exercent principes,utrique ſubuertantur, tertio quopiã inuadente *Ariſtoteles.De natura animal.lib 9.c.*12.

Vt ſi buboni accedat febris,nihil eſt periculi, uerùm ſi ſublato illo tamẽ morbus perſeueret,uidetur altius egiſſe radices.Sic fratrum diſſenſio,quæ ceſſat lite finita, cauſa erat,non ipſorum,at ſi manet etiam dum negotio infecto,iam negocium prætextus erat,non cauſa,ſed exulcẽratus animus in cauſa fuit. *Plutarchus in moralibus.*

Vt conuenit amantibus diuerſas amicas,in eandem depereuntibus malè conuenit.Sic diſſidẽt,qui eadem ex re gloriam affectant. *Ibidem.*

Et macula ſtatim eluenda,ne inhæreſcat, & difficilius examinatur.Ita diſſenſio fratrum illicò tollenda, ne gignat odium. *Ibidem.*

Vt

Vt aqua in locos hiantes ac diductos influit, ac magis eos diuellit: Ita quidam irritant fratrum diſſidia. *Ibidem.*

Vt ſingula haſtilia facilè frangas, cõiũcta nõ poſſis: Ita diſſidentes facilè ſuperantur, concordes haud facilè. *Ibid.*

Vt periculum ſit, ſi omnes in idẽ inclinent latus nauis, ſed alijs alio inflectentibus, nauis optimè libratur: Sic ſeditio & diſſenſio inter Rhetores, tutiorem reddit ſtatũ ciuitatis: item diſſenſio poetarum inter ſe facit, vt minus inficiant opinionem lectoris. *Ibidem.*

Inter Agathallos & Acanthylides tantum eſt odium, vt ſi ſanguis eorum immiſceatur, continuò ſeparent ſe rurſum & diſſiliant: Sic inter patritios & plebem, etiam ſi quando pro rerum vſu coniunguntur, durat tamẽ vſque odium naturale. *Ibidem.*

Lynceus per quercum videt, inimicus etiam per famulum, per amicum perſpicit, quid agas. *Ibidem.*

Vt cupimus cloacas quàm longiſſimè ab ædibus noſtris abeſſe: Ita in inimicos vitiorum purgamenta reiicere profuerit. *Ibidem.*

Vt Onomademus noluit oẽs tolli, qui diuerſatũ fuiſſent partium: Ne ſublatis inimicis omnibus cum amicis, inquit, incipiamus digladiari: Ita cõſumptis in hoſtes huiuſmodi affectibus, magis comes ſumus erga amicos. *Ibid.*

Vt priſcis ſatis erat ſi à feris non læderentur, poſteriores etiam in ſuum commodum vertere cęperunt, pellibus veſtiri, carnibus veſci, felle mederi: Sic nobis agendũ eſt, vt ab inimicis non ſolùm non lædamur, verumetiã adiuuemur. *Ibidem.*

Vt agricolæ iuxta alia & cæpas, ſerunt roſas, ꝙ quicquid eſt in illis moleſti odoris, in hæc tranſeat: Sic inimicus, ſi quid eſt in nobis mali animi, id totũ in ſe recipiẽs, ac conſumens, reddit nos amicis iucundiores. *Ibidem.*

Vt vultures ad extincta corpora odore ferũt, ſana nõ ſentiunt: Sic inimicus, ſi quid deliqueris, ſtatim olfacit, atque eò cõfeſtim accurrit, ad rectè facta ſtupidus. *Ibidem.*

Dionyſiaci ſæpe negligenter inter ſe canunt in theatris, verùm cum certatur, tum multo diligentius agunt omnia: Sic accuratius gerit rem, qui ſcit vitam ſuam ab aduerſario obſeruari. *Ibidem.*

Vt inter

Vt inter animantium genera occulta quędã ſunt diſſidia, cùm nulla appareat diſſidij ratio, velut araneæ & ſerpenti, formicis ac ſoricibus, trochilo & aquilæ, alijsq́; cõpluribus. Ita ſunt qui illam aut illam oderint gentem, cũ neſciát, quamobrem oderint. Quidam odere Rhetoricẽ aut Græcas literas, cum hoc ipſum ignorent qđ oderũt. *Plinius, li.10.c.74.& Ariſt.li.9.c.1. De natur. animal.*

Vt vultures ad extincta corpora odore feruntur, ſana non ſentiunt Sic inimicus, ſi quid deliqueris ſtatim olfacit, atque eo ſtatim accurrit, ad rectè facta ſtupidus. *Idem lib.10.capite 6.*

Tyrheus lapis quamuis grandis innatat, comminutus ſidit. Ita concordia ſuſtinemur, diſcordia peſſum imus. *Idem li.2.c.106.& li.36.c.17.*

DISPVTATIO.

IN alijs certaminibus laureas referunt, qui uictores redeunt. At in diſputationibus diuinis, ſolis debetur corona, qui ſe rei magnitudine victos fatentur. *Chryſoſt. in dictum Apoſtoli, cum ſubiecta ei fuerunt omnia.*

Sicut per gymnaſticam corporis uires firmiores fiunt: ita in hac literaria palæſtra animi uires & fortiores lógè, & uegetiores euadunt. Nec crediderim ego aut poetas aliud per decantata Palladis arma, aut Hebræos cum ferrum ſymbolum ſapientum eſſe dicunt, ſignificaſſe nobis quàm honeſta hoc genus certamina adipiſcendę ſapientiæ oppido quã neceſſaria. Quo fortè fit, ut & Chaldæi in eius geneſi q philoſophus ſit futurus, illud deſiderent, ut Mars Mercurium triquetro aſpectu conſpiciat, quaſi ſi hos congreſſus, hæc bella ſuſtuleris, ſomniculoſa & dormitans futura ſit omnis philoſophia. *Picus Mirandula, in Apologia propoſitionum ſuarum.*

Vt in certaminibus inſpicere eſt, qui imbecillum obtinent corpus, & inconſultis uiribus, tamen in certamẽ ob ſpem uictoriæ deſcendunt, eos paulo poſt ſub labore deficere, partes uerò uirtute præſtantes, fortiter ſuſtinere certamen, ac pro aſſequenda uictoria ad extremum uſq; pugnare. Sic ẽt certantibus profeſſionibus uitæ, alias quidem

dem omnes reprobare, ac pellere de ſtadio oportet. *Tyrius Platonicus ſerm. 5.*

Vt apud Homerum Vlyſſes ridetur à Procis, quod panis fruſtula peteret, non enſes neq; lebetes: Ita magis ridendi ſunt, qui diſſerenti minutulas ac friuolas quæſtiones obijciunt. *Plutarchus in moralibus.*

Quemadmodum veratrum craſſiuſculè ſumptum, purgat, pollionem verò leuigatum ſuffocat: Sic minus anxia ſubtiliſq; in diſputando philoſophia. *Stobæus, ſerm. 80.*

DIVINATIO.

SIcut fieri ſolet vbi ſomnia aliqua viderint homines, & nihil certi intelligunt, cum aliquis occurrerit exitus rerum, tunc ad ea quæ acciderunt, aptant etiam ſomnij uiſum: Ita eſt & matheſis, antequam aliquid fiat, certi nihil pronunciatur. Poſtea verò quàm aliquid acciderit, rei iam geſtæ colligunt cauſas. *Clemens lib. 10. recognitio.*

Sicut vites bonæ quæ negliguntur, ab herbis & ſpinis præmuntur & necantur: Sic & homines qui diuinis ſeu ariolis crediderint, in negotijs & actionibus inciderunt, & euacuantur à ſenſu ſuo, & nihil omninò intelligunt de diuitijs cogitantes. Sed ſi quando audierint à Dño, ſenſus eorum in negotijs ipſorum eſt. *Hermas ſeu Paſtor.*

DIVITIAE.

SVbſtantiæ iniuſtorum ſicut fluuius ſiccabuntur, & ſicut tonitruum magnum in pluuia perſonabunt. *Eccle. 40.* I*actantia diuitiarum quid contulit nobis?* Tranſierunt omnia illa tanquam vmbra, & tãquam nuntius ꝑcurrẽs: & tanquam nauis q̃ ꝑtranſit fluctuantẽ aquam: cuius, cum præterierit, non eſt veſtigium inuenire, neq; ſemitã carinæ illius in fluctibus: aut auis quæ tranſuolat in aere, cuius nullum inuenitur argumentum itineris, ſed tantũ ſonitus alarum verberans leuem uentum, & ſcindens ꝑ vim itineris aerem, cõmotis alis tranſuolauit, & poſt hoc nullum ſignum inuenitur itineris illius. Aut tanquam ſagitta emiſſa in locum deſtinatum, diuiſus aer cõtinuo in ſe recluſus eſt, vt ignoretur tranſitus illius, Sic & nos nati

continuo

continuo deſinimus eſſe: & virtutis quidem nullũ ſignũ valuimus oſtendere, in malignitate autem noſtra cõſumpti ſumus. Talia dixerunt in inferno hi qui peccauerũt, quoniam ſpes impij tanquam ſi lanugo eſt, quæ à vento tollitur, & tãquam ſpuma gracilis quæ à procella diſpergitur, & tanquam fumus qui à vento diffuſus eſt, & tanquam memoria hoſpitis vnius diei prætereuntis. *Sap.* 5.

Glorietur autem frater qui eſt humilis in ſublimitate ſua contra qui diues eſt, in humiliatione ſui, quoniã velucti flos herbæ præteribit. Exortus eſt. n. ſol cum æſtu, & exaruit herba, & flos illius decidit, & decor aſpectus illi perijt: Sic & diues, in vijs ſuis marceſcet. *Iacob.* 1.

Diuitiæ ſunt ſerpẽti ſimiles, quem ſi q̃s neſcit inoffenſe eminus accipere, beſtiam ſine periculo, ſumma cauda apprehendens, ea manu circumplicabitur, & mordebit: Ita & diuitiæ, ſi ab imperito viro apprehendunt, inhęrẽt & mordẽt. Sed ſi q̃s ſe magnificũ p̃bẽs, recte & ſciẽter eis vtatur, illæſus permanebit. *Clemens Alex. lib.* 3. *pedag. c.* 6.

Vitis fructifera eſt, vlmus autem lignum ſine fructu eſt. Sed vitis niſi applicata fuerit vlmo, non poteſt fructum multũ facere, iacens enim in terra malos fructus dat. Sed ſi ſuſpenſa fuerit ſuper vlmum, & pro ſe & pro vlmo fructum dat. Vlmus ergo non minorem fructum dat quã vitis, ſed potius maiorem. Hæc igitur ſimilitudo poſita eſt in ſeruos Dei, in pauperem & diuitẽ. Diues. n. habet opes à Domino verò pauper eſt. Diſtrahitur. n. circa diuitias ſuas, & valde exiguam habet orationem ad Dominum, & quam habet, inertem habet, & non habentem virtutẽ. Cum igitur diues præſtat pauperi, quæ illi opus ſunt, pauper orat ad Dñm pro diuite, & Deus præſtat diuiti omnia bona, quia pauper diues eſt oratione, & virtutẽ magnam habet bonorum operũ ſuorum. *Hermas ſeu Paſtor.*

Quẽadmodũ fluuius ex alto ruens loco, ita ſubitò exuberat, vt ſtãtes in ripa quandoq; attingat: ſimul verò vbi attigit mox ſuccedit: Sic & opũ lubrica decliuitas pnicisſimam exhibet, & prolapſiore leuiſſimã ſui præſentiam, aliud ex alio natũ permutare. Hodie huius eſt ager, cras erit alterius & paulo poſt ad aliũ pueniet. *Baſil. in Pſal.* 61.

Putei qui exhauriuntur, melius fluunt, quibus ſi ſuas

aquàs intactas relinquas, fętorem contrahunt: ita ẽt diui
tiarũ quies inutilis, motus & tranſgreſſus publicè vtilis
eſt, & fructuoſus. *Idem ho. in diteſcentes, & Clemens Alex. lib. 3. ſtromat.*

Sicut quæ à radice quadantenus recedit terra, alimen-
tum fit plantæ: quæ autem radici adiacet proximè, eã cõ-
primit & degrauat. Sic & ambitus opum, ſi quando dite-
ſcere cupientibus ingruerit: animas quidem eorũ in imũ
tartari demergit, alienata autem ea ſubſtantia à ſuis de-
tentoribus, & diſtributa in indigentium vſum, tunc eo-
rum propria fit poſſeſſio. *Idem, in c. 5. Eſaiæ.*

Sicut cameli, animal qđ eſt tortuoſum atq; deforme
peruerſitas ipſa corporis per anguſtiſſimam acus cauer-
nam præterire non patitur: ita & diuites oneratos auari
tia & cupiditate fœdatos, ipſa vitæ deformitas per arctã
viam regni minimè introire permittit. *Ambroſi. ſer. 4.*

Qui fieri poſſit ut beſtia non ſit beſtia? Equidẽ poſſum
illã immutare ſi vos velitis. Quo pacto igitur à ſua ferita-
te mutabitur? Si didicerimus quomodo fiat ſæua, more
leonum, more pardorũ, more vrſorũ, q̃ dũ includuntur
coercẽturq; in tenebris, erigunt aĩos acuuntq; iras. Itidẽ
& diuitię, dũ includunt & defodiuntur, acrius rugiunt q̃
leones, perturbantq; oĩa Quod ſi eas è tenebris eduxeris,
& in egenorũ vẽtres diſſemines, ex feris beſtijs fiũt oues,
& pro ſcopulis fiunt portus, pro
q̃ fuerant inſidioſæ duces, pro ſcopulis fiunt portus, pro
naufragio tranquillitas. Qñ quidem hoc & in nauigijs vi
dere licet, ſi quando onus eſt iuſto grauius, demergit cym
bam. Rurſum cum eſt moderatũ, proſpero ferẽ curſu Idẽ
vſu venit in noſtris ædibus. Cũ vltra quã vſus poſtulat cõ
geris pecunias, exigui venti procella & quiuis rerũ inex-
pectatarum incurſus, demergit cymbam. At ſi tantũ re-
ponas quantum poſtulat neceſſitas, etiamſi vehemẽs tur
bo ingruat, facile percurris vndas. Noli igiẽ plus concupi
ſcere quàm exigit neceſſitas, ne totum amittas Noli q̃ ſu
perant vſum congregare, ne perdas etiam neceſſaria. No
li præfinitos terminos prætergredi, ne facultatibus vni-
uerſis exuaris: ſed qđ ſupereſt reſeca, vt neceſſarijs dite-
ſcas. An nõ vides qđ agricolę vitẽ putãt, ne vim oẽmin pã
pinis & palmitibus, ſed in radice ꝓferat? Idẽ & tu facito.

Amputa

Amputa folia, omneq; ſtudium huc intende, ut quampluſimum fructus ferat. Quod ſi facere recuſes, rebus proſperis, expectes aduerſas. *Chryſoſt. hom. 14 de Auaritia.*

Si ſtellæ quæ ſunt in cœlis perpetuoq; lucent, recipiūt nonnullam mutationem, ſol deficiens, luna interiens, an non extremę dementię eſt, terrena pro ſtabilibus fixisq; ducere. *Ibidem.*

Sicut videri nequit in rota, quæ continuò uerſatur, aliqua pars eius, eo quod crebra circunferentia ſemper ſumma fiunt ima, & ima ſumma: Ita & noſtrarum rerum impetus dum continuo vertuntur, ſumma facit infima, vt videre licet in diuitijs, potentijs & alijs. *Idem ſermone de habenda cura proximi.*

Quemadmodum eum qui perpetuò ſitit, non dixerimus rectè valere, etiamſi copia rerum affluat, etiam iuxta fluuios ac fontes accūbat. Quid enim prodeſt illa aquarum copia, cum affectio maneat inſedabilis? Itidem & in diuitibus faciamus, eos q. perpetuò cōcupiſcunt, ſitiuntque aliena, ne putemus vnquā eſſe ſecuros, nec vlla frui rerum copia. Etenim qui ſuam ipſius concupiſcentiā nō poteſt ſiſtere, etiamſi cunctorum opibus vallatus ſit, qūo futurus eſt is vnquam in proſperitate? Eos vero qui qđ habent ſuum, boni conſulunt, quiq; ſua ſorte contenti ſunt, nec alienas circumſpectant facultates, etiamſi fuerint omnium egentiſſimi, omnium opulentiſſimos dicere oportet. *Idem concione. 2. de Lazaro.*

Quemadmodū cōſpiciētes in pariete pictū diuitem ac pauperē, nec illi inuidemus, nec pauperā deſpicimus, eò quod quæ videmus, vmbra rerum eſt, non veritas: Sic & diuitiarū & paupertatis, gloriæ & ignominiè, aliarumq; rerum omniū ſiue triſtium ſiue lætarū naturam ſi pnouerimus, liberabimur à perturbatione, quę ex harū vnaquaque in nobis gigni ſolet. Hæc enim omnia quauis vmbra fallaciora, neq; quicquam habent ſublime, neq; præclarū, neq; ſplendida glorioſaq; attollere, neq; humilia contemptaq; attollere poterunt. *Idem concione. 4. de Lazaro.*

Sicut pueri ſæpe qñ cultellos & gladios arripiunt, eo quod neſciunt bene illis vti, periclitantur (vñ matres nō permittunt illis eos impune attingere:) Ita ꝓfecto & iuuenes

uenes, qui pecuniarum abundantiam ſuſceperint, cū nolunt eis bene vti, in periculum certum ſeſe præcipitant, ſarcinā peccatorū ſibi inde colligentes, naſcuntur. n. inde luxus, delitiæ & abſurdæ voluptates. *Idem ho 66. in Geneſi.*

Hæc ſciens eſſe ſuperflua, amputa, facq; pauperib. ſupplementum. Nam ſi calceamenta quis ſupra menſuram pedibus adegerit, itinere certe prolixiori, impedimenta ſentiet, & veſtimentum induens corporis ſtaturam excedens, pari modo implicabitur. Atq; ſuperfluū ubiq; in eo quod ſatis eſt, ad opportunitatem inutile eſt: In pecunia multo fortius id euenit. Et qui ſupra quod ſatis eſt hēnt, non modo in ipſa ſufficientia, ſed in neceſſarijs quibuſdam impediuntur. Nam qui de foris in agone currunt, & ipſa exuunt veſtimenta, viam vero in cęlum ferentem, & eandem arctam & arduam tot cum impedimentis quomodo poteris ambulare? *Idem ho. 7. de pœnitentia.*

Nemo in caſura vrbe ædificat. Dic, inquam, ſi quis tibi prænunciaret poſt annū ipſam caſuram urbē, nū fortaſſe in caſura urbe ædificares? id itaq; nunc fac. Nequaquam in hoc ædificemus mundo. Cadet. n. paulo poſt, & cuncta peribunt. Quid in arena ædificamus? Aedificemus ſupra petram, quantumcunq; impetus fiet, in concuſſa quidem erit illa ædificatio, eamq; emoliri nihil poterit. Hic non domus modo, ſed & mancipia, atq; vniuerſa ſæpe hæreditas ad inimicos deuoluit, eiuſmodi. n. humana ſunt bona. In cœlis vero nihil timendum eſt tale: neq; ut morientis ſuperueniat hoſtis hæreditatiq; ſuccedat. *Ibid.*

Si terrenus forte rex diceret, nō poſſe diuitum quemquam in ipſius fulgere regno, aut aliquo honore decorari, nunquid non certatim oēs abijcerent in honoratas repulſasq; diuitias? Si igitur apud terrenum regem honorē nobis auferent opes, continuò deſpicabiles fierent: Rege vero cęlorum inclamante nobis ac dicente, quia difficile ſit nos cum diuitijs diuinæ illius habitationis intrare veſtibulum, non impendimus omnia? *Idem ho. 9. in Matth.*

Qui theſaurum ſuum terræ defodiunt, ne illum cuſtodiendum transferant in cęlū, tale quiddā faciunt, quale ſi agricola, accipiens frumentum terra fertili ſeminandum vberem quidē agrum relinquat, in lacum verò frumētū

omne

omne demergat, ut eo nec ipſe potiatur, & frumentũ ſui corruptione depereat. *Ibidem.*

Nullo modo præſens uita uidetur differre à carcere. Sicut enim triſte illud introimus habitaculum, circũdatos videmus ac uinctos cathenis: ita nunc ſi vniuſcuiuſq; animam ingrediamur, videbimus eam durioribus ferro vinculis alligatam, & maximè ſi in diuitum intremus aĩas. Sicut. n. cum aliquem videris, vinctum, ceruice, manibus pedibusq; ferratum: propterea illum maximè miſeraris. Sic etiam cum videris diuitem cunctis rebus omnino circundatum, noli eum propterea putare locupletem, propter q̃ debes infelicem vocare. Præter illa quidem vincucula, habet cuſtodem carceris ſęuiorem, amorem pecuniarum, qui ſemel à ſe vinctum, nequaquam de hoc carcere exire ꝑmittit, ſed mille illi imponit catenas & oſtia & ſeras atq; cuſtodias, in interiorem illum conijciens carcerem, etiam delectari his vinculis facit. *Idem ho.* 14.

Pecuniæ certè χρηματα Græca lingua dicuntur, quia nõ ſuffodere, ſed, vti proprie eis debemus, cum χρωομαι Græcè, latinè utor dicamus. Et quemadmodum artificũ unuſquiſq; propriam artificij ſui ſcientiam nouit, ſic diuites non fabricare: nec ædificare, nec texere, nec gubernare, nec aliud eiuſmodi ſciunt, nec ſcire debẽt. Illud ſuũ artificium eſt, ut diuitijs rectè uti non debeant ignorare. Non eſt enim certè ars illa cõtemnenda, qũa diſcunt opulenti conferendum indigentibus. *Idem hom.* 50.

Qui diuitias non ſibi ſed alijs quęrunt, his ſimiles ſunt, qui mettallorum operi traditi ſunt. Nullũ enim illi emolumentum, nullas opes inde cõſequuntur, ſed magno periculo atq; detrimẽto ſuo alijs laborant, nihil prorſus de ſudore, labore, & morte quã plerunq; obeunt, ad fructũ ſuũ inde cõuertentes. Imò uerò & his multò miſeriores ſunt, qm̃ mors doloris finem his, illis autem quos gehenna expectat, ueræ afflictionis initium affert. *Idem hom.* 56.

Quemadmodum medicus oſſibus, neruis, dẽtib. obeſſe frigidum aſſeuerat: Sic Paulus breuius quidem quoniam breuitatis magiſter eſt, clarius multò atq; uehementius, omnium malorum radicem auaritiam affirmat. Adhæc quemadmodum medicus exemplo terret, quia ille atque

Ille, inquit, aqua frigida uſus periit: ſic etiam Chriſtus vt moderatiorem te faciat, diuitem vitę ac ſanitatis cupidũ inducit, quem auaritia impeditum, non fuiſſe optata cõſecutum oſtendit. *Idem hom. 75.*

Anima affectibus implicita, nequit ꝑfecto magnũ aliquid aut generoſum intueri, ſed tanquã lippitudine quadam perturbata, in tenebris verſatur. Mentis igitur oculos à tã grauiſſimo morbo liberem⁹, nolimus inter ſpinas ſemẽ iacere. Quęnã hęc ſpinarũ copia noſtis, etſi tacem⁹, ſæpenumero audiſtis Chriſtũ p̃ſentis vitæ ſolicitudines & diuitiarũ fraudes, ſpinas appellaſſe: & meritò. Nã quẽadmodũ ſpinæ ſteriles ſunt: ita & diuitiæ. Quẽadmodũ illæ q̃ tãgũt lacerãt: ita harũ cupiditas: Quẽadmodũ facilè igni cõprehẽdunt ita & odio habent agricolis: ita hui⁹ ſęculi negotia. Poſtremò vt inter ſpinas feræ, viperę, ſcorpij deliteſcũt: ita ĩ fraudib⁹ diuitiarũ. *Idem hom. 23. in Ioan.*

Diabolus diuitibus inſilit, canis exẽplo offulã aut placentã de manibus pueruli auferre volentis. Vſque adeò in præſentia diuites nulla re differũt à puerulis his, q̃bus canes infeſti eſſe ſolent. *Idem hom. 7. in epiſt. ad Rom.*

At me, inquis, liberorum chorus circumſiſtit, atq; ego illos diuites relinquere aueo. Illis ſi omnia reliqueris, incertæ cuſtodiæ tua omnia committis: quod ſi illis Deum relinquis cohæredem, ac tutorem, infinitos theſauros relinquis. Quemadmodum cũ de nobis vltionẽ ſumimus, nobis tum Deus non opitulatur, cum autem illius arbitratui rem permittimus, tum expectationẽ noſtrã rei exitus ſuperat: Sic & in pecuniarũ ratione vſuuenit. Si noſtram in eis cogitationem fixerimus, deſinit ille de illis curam habere, ſin illi negotium totum cõmiſerimus, fiet vt & illas & liberos item in omni ſecuritate collocet. *Ibid.*

Quemadmodũ ſol & terra & alia omnia, vt & corporis miniſterium, & tutius corporis eſt & ſingulorum mẽbrorum, & cum unius tantum eſt membri propriã operationem amittit. Idem in pecunijs vſuuenit. Et vt manifeſtius quod dico oſtendã, cibus corporis membris communiter diſtributus, ſi in vnum membrũ venerit, ab illo quoque alienus fit, cũ digeri nequeat, neque præbeat nutrimentum: ſi autem cum aliis communicauerit, & illius &

omnium proprius erit. Sic in pecunijs, Si tu ſolus his frue ris, etiam tu eas amittes, nó enim earum fructū accipies, ſi cum aliis poſſederis, tunc longè magis tuę erūt, tunc accipies vtilitatem. Nonne vides quod manus miniſtrat, os mandit, uenter accipit? Nunquid uenter dicit poſtquam ego accepi, omnia mihi ſeruare debeo. Noli igitur & tu hoc de pecuniis dicere. *Idem hom.10.in 1.Cor.*

Diuitum verba, porcorum verba & canum, & luporū & aliarum ferarum ſunt. Si quidem alij de ipſis mēſis obſonijs, cibis, & omnifario uini genere, vnguentis & omni luxuria diſputāt. Alij de vſuris & mutuis tabulas fingētes, & grauiſſimum æris alieni onus adijcientes, ac ſi à patribus & auis principium acceperint, huius quidem domum illius agrum, alterius ſeruum, & omnem auferunt poſſeſſionem. *Idem hom.13 in 1.Cor.*

Quis hoſtis tā crudelis eſt quàm opes? Viuentium animas perdunt, mortuorū corpora indignè tractant, ne terra quidem condi permittentes, quod concedi damnatis etiam, & nefandorum ſcelerum reis ſolet. In illos enim ſimul ac mortis pœnam exoluerunt, nihil amplius iudices permittunt: in hos verò poſt mortem etiam auaritia grauiſſimè animaduertit, nudos inſepultos, graue & miſerādum ſpectaculum proponens. *Ibidem hom.35.*

Quæ eſt fœlicitas in pluto: niſi fortè qui cū belluis congrediuntur fœlices dicas, ꝙ raras illas beſtias includentes ſibi quidē ſeruant & ſpectaculo proponunt, accedere tñ non audeant aut attingere: horreant magis & contremiſcant. Tale quiddam diuites patiuntur. Plutum vt truculentam beſtiam includunt & ſexcenta quotidie vulnera ab illo capiunt, ſed cōtrario belluis modo. Hæ.n. ſi producas, in obuios ruunt. Ille ſi includas, ſi ſerues, poſſeſſorē inuadet, perdetq;. Hanc nos belluam manſuefacimus. Erit autē ſi non includatur, ſed hominum manibus permittatur, quibus attrectatus, manſuetus eſſe diſcet. *Ibid.*

Sicut radix in pingui plātata ſolo, q̄ nobis ſingulis annis tēpeſtiuos affert fructus: Sic pecunia in manibus pauperum plātata, nō ſolum in ſingulos annos, ſed & in ſingulos dies ſpirituales nobis fructus affert, fiduciā ſcilicet in Deum, peccatorum abſceſſum, conſcientiam bonam,

lætitiam

lætitiam ſpiritualem, ſpem iucundam, aliaque bona quæ præparauit Deus diligentibus ſe. *Ibidem.*

Quemadmodũ actores in ſcena regum ac ducum perſonas, item medicorum ac rhetorum, ſophiſtarum ac militum aſſumentes, ingrediuntur, cum ipſi nihil horũ ſint: ſic ſanè & in pſenti vita paupertas ac diuitiæ nihil aliud ſunt quàm perſonæ. Sicut igitur in theatro ſedens ſi quẽ videris ex his qui extra ſcenã pedibus ingrediuntur, perſonam gerentẽ regis, non iudicas eum beatũ, neque regẽ eſſe credis, imò nec ipſe optas eſſe talis, ſed cũ ſcias qđ ſit quiſpiam ex his qui conuerſantur in foro, funiũ opifex, aut faber ærarius, aut aliud quicquam tale, nõ iudicas illum beatum ob perſonã, aut ob veſtẽ ad talos demiſſam, neque ex his rebus æſtimas illorum uitam, ſed deſpicis illum potius ob aliã vtilitatẽ: Sic ſanè & hic velut in theatro videlicet mundo ſedens, & in ſcena ludentes ſpectãs, vbi uideris complures diuites, ne putes verè diuites eſſe, ſed diuitũ obtectas perſonas. Nã quemadmodũ ille q in ſcena regẽ aut belli ducẽ agit, frequentèr eſt famulus eorũ qui ficus aut botros vendunt in foro Itidem & hic diues crebrò pauperior eſt oĩbus. Quod ſi detraxeris illi perſonam, ſi conſcientiam explices, & ingrediaris animum, multã illic offendes virtutis inopiam, cõperiesque oĩum hoĩum abiectiſſimum. Quemadmodũ.n. inſtante veſpera, digreſſisq; qui conſederãt, vbi fuerint è theatro egreſſi, habitumq; tabulæ depoſuerint, qui prius reges ac duces eſſe videbantur, poſt apparent hoc qđ ſunt: ita ſanè & nunc: poſtquã mors aduenerit, theatrumq; dimiſſum fuerit, cũ diuitiarũ paupertatisq; perſonas depoſuerint omnes qui illuc profecti ſunt, atque ex ſolis operibus iudicati, declarant qui verè ſint diuites, qui verè pauperes, qui honorati & qui humiles. *Idem hom.2. de Lazaro.*

Dic mihi, ſi te amicũ quendam habentem omnes illius gratia honore afficerent, ſimul tamen ingenuè faterentur, nullò te prorſus honore dignum eſſe, cogique ſe propter illum amicum tuum honorare te, quomodo nõ magis ignominia te afficerent iſti? Itaq; diuitiæ nobis ignominiæ cauſa ſunt, maiore præditæ honore quàm qui poſſident. Et ſi quis tibi diceret, Te quidem nullo arbi-

tor honore dignum, uerũ propter ſeruos tuos honore te afficio: an hac ignominia quicquam peius eſſe poſſet? Si uerò turpe eſt honori eſſe propter ſeruos, qui tandem eiuſdem animæ nobiſcum & eiuſdem naturæ ſunt participes: multò magis pp iſta quæ uiliora ſunt, parietes dico ædium, & aulas, & uaſa aurea & veſtimenta ridicula verè ſunt iſta & turpia. Animũ turpem faciunt diuitiæ. Quid iſto inhoneſtius? Etenim dic q̃ſo: Si formoſo quodam exiſtente corpore, cunctosq; pulchritudine ſua ſuperãte, accedẽtes diuitiæ denũciarẽt ac iuberẽt illud pro formoſo reddere turpe, & ꝓ ſano ægrotũ, & ꝓ ſedato inflatum, omniaq; membra intercute replerent tumefacerẽt quoque faciem atque undique inflarẽt, itẽ & pedes, trabibus ẽt grauiores eos redderent, rurſus tumefacerẽt, & ventrem & quouis dolio maius exhiberẽt: & poſt iſta neq; curare nolẽtibus ueniã, & indulgentiã promitterẽt (nam hoc facit poteſtas) ſed tantam libidini licentiã darent, ut ſi quis accederet nocumenta illa ablaturus, illum ẽt punirent: dic q̃ſo, q̃n diuitiæ iſta faciant & infligãt animæ, quo bonum eſt eſſe diuitẽ? Sed poteſtas illa licentioſa peior eſt morbo. Aegrotum namque ne medicorũ quidẽ acquieſcere legibus peius eſt q̃ ſimpliciter ægrotum eſſe. Id q̃d in ſe habeant diuitiæ, undique animũ intumeſcere facientes, medicorumq; acceſſum & operã prohibentes. Itaque non exiſtimemus illos licentiæ ac poteſtatis gratia beatos eſſe, ſed miſereamur potius. Neque.n. ſi videro iacentem hydropicum, & neminẽ prohibentẽ quo minus potando ſe quantum voluerit, carnibusque nociferis ingurgitet, libertatis & poteſtatis huius gratia beatum illum reputauero. *Idem hom. 7. ad Coloſſenſes.*

Spinæ ſunt diuitiæ nullum afferentes fructũ, & aſpectu deformes, & vſu iniucundæ, lædentes eos à q̃bus cõtinguntur: non ſolum ipſe fructum non habentes, ſed & naſcentem fructum impedientes. Tales ſunt diuitiæ. Nõ ſolum ipſum fructum non afferunt æternũ, ſed & fructificare uolẽtes impediũt: Irrationaliũ camelorũ cibꝰ ſunt ſpinę, alimonia ſunt ac ſũptus ignis, ad nihil utiles. Tales ſunt diuitiæ, nulli ſunt vſui, niſi ad incẽdiũ camini, ad incẽdiũ eius diei q̃ ardebit velut clibanꝰ ad alimoniam affe-

ctionũ irrationaliũ, vt pote iniuriarũ memoriã & iram: Talis eſt etiam camelus ſpinis veſcens: fertur ét ab his q̃ talia viderunt, nullum eſſe ex omnibus iumẽtis quod ita iniuriam acceptam tenaciter contineat, ita difficilis iræ ſit, ita malum illatum recordetur, vt camelus. Tales ſunt diuitiæ, irrationales animi affectiones paſcunt: rationales verò pungunt ac vulnerant, quemadmodũ ſpinæ faciunt. Durum quid eſt & ſcabrũ hæc planta, vltro naſcit̃ ſua ſpõte. Videamus q̃uo naſcatur, vt ipſam excidamus. In locis præruptis naſcitur, in ſaxoſis, in aridis, vbi nulla eſt humiditas, igitur ſicubi quiſquã ſcaber eſt & præruptus, hoc eſt immiſericors, naſcuntur in illo ſpinæ. Quod ſi quando iſtas volunt excidere agricolæ nõ ferro hoc faciunt, ſed q̃uo? Ignem illis immittunt atque ita vniuerſam telluris malitiã auferunt. Quoniam.n.non ſatis eſt ſupernè illas excidiſſe, manantibus adhuc infernè radicibus, imò ne radices quidẽ euulſiſſe. Manet.n. etiam ſic in terra, per malitiam ex ipſis contractã & quaſi pelle quadã corpus occupante, ita manẽt adhuc reliquiæ. Vniuerſum verò telluris humorẽ ex ſpinis conceptum, quaſi quoddam venenum, ignis supernè per calorem ſuũ ex ipſis telluris lumbis exhauſtum eximit. Quemadmodũ.n.ficus impoſita omnem ad ſe malitiam extrahit: ita & ignis omnem telluris malitiam ex ſpinis contractã exhaurit, & mundam tellurem reddit. *Idem hom.3.in 2.ad Theſſalo.*

Quemadmodũ eos qui nudi fugiũt, nemo facilè tenere poteſt: qui verò veſtimẽta poſt ſe trahit, eum quilibet citò apprǣhendit: eadem ratione & pauper & diues. Nã ille quidem etiamſi capiatur, diffugere facillimè poterit: hic autem & ſi non teneatur, ſuis compedibus irretit̃ curis innumeris deſiderijs, ac p̃turbationibus reliquis, q̃ppe omnia iſta obruunt animum. *Idem hom.6.ad Titum.*

Intuere quãta fiant mala propter pecunias, quod affectione & paſſione quadã tenemur circa eas, verbi gratia Si perdit aliquis pecunias, vitam ducit omni morte peiorem. Quid doles ò homo? quid lachrymas? quia te à cura cuſtodiendi ſuperflua liberauit Deus? quia non ſedes tremens & metuens. Dic itaque ſi te quiſquã alliget ad theſaurũ p̃cipiens vt illi ſẽp aſſideas, & vigilẽ curã alienis

tror honore dignum, verũ propter ſeruos tuos honore te afficio: an hac ignominia quicquam peius eſſe poſſet? Si uerò turpe eſt honori eſſe propter ſeruos, qui tandem eiuſdem animæ nobiſcum & eiuſdem naturæ ſunt participes: multò magis ꝑꝑ iſta quæ uiliora ſunt, parietes dico ædium, & aulas, & uaſa aurea & veſtimenta ridicula verè ſunt iſta & turpia. Animũ turpem faciunt diuitiæ. Quid iſto inhoneſtius? Etenim dic q̃ſo: Si formoſo quodam exiſtente corpore, cunctosq; pulchritudine ſua ſuperãte, accedẽtes diuitiæ denũciarẽt ac iuberẽt illud pro formoſo reddere turpe, & ꝓ ſano ægrotũ, & ꝓ ſedato inflatum, omniaq; membra intercute replerent tumefacerẽt quoque faciem atque undique inflarẽt, itẽ & pedes, trabibus ẽt grauiores eos redderent, rurſus tumefacerẽt, & ventrem & quouis dolio maius exhiberẽt: & poſt iſta neq; curare uolẽtibus uenĩã, & indulgentiã promitterẽt (nam hoc facit poteſtas) ſed tantam libidini licentiã darent, ut ſi quis accederet nocumenta illa ablaturus, illum ẽt punirent: dic q̃ſo, qñ diuitiæ iſta faciant & infligãt animæ, qũo bonum eſt eſſe diuitẽ? Sed poteſtas illa licentioſa peior eſt morbo. Aegrotum namque ne medicorũ quidẽ acquieſcere legibus peius eſt q̃ ſimpliciter ægrotum eſſe. Id qđ in ſe habeant diuitiæ, undique animũ intumeſcere facientes, medicorumq; acceſſum & operã prohibentes. Itaque non exiſtimemus illos licentiæ ac poteſtatis gratia beatos eſſe, ſed miſereamur potius. Neque. n. ſi videro iacentem hydropicum, & neminẽ prohibentẽ quo minus potando ſe quantum voluerit, carnibusque nociferis ingurgitet, libertatis & poteſtatis huius gratia beatum illum reputauero. *Idem hom. 7. ad Coloſſenſes.*

¶ Spinæ ſunt diuitiæ nullum afferentes fructũ, & aſpectu deformes, & vſu iniucundæ, lædentes eos à q̃bus continguntur: non ſolum ipſe fructum non habentes, ſed & naſcentem fructum impedientes. Tales ſunt diuitiæ. Nõ ſolum ipſum fructum non afferunt æternũ, ſed & fructificare uolẽtes impediũt: Irrationaliũ camelorũ cib⁹ ſunt ſpinę, alimonia ſunt ac ſũptus ignis, ad nihil utiles. Tales ſunt diuitiæ, nulli ſunt vſui, niſi ad incẽdiũ camini, ad incẽdiũ eius diei q̃ ardebit velut cliban⁹ ad alimoniam affe-

ctionum

ctionũ irrationaliũ, vt pote iniuriarũ memoriā & iram: Talis eſt etiam camelus ſpinis veſcens: fertur ét ab his q. talia viderunt, nullum eſſe ex omnibus iumétis quod ita iniuriam acceptam tenaciter contineat, ita difficilis iræ ſit, ita malum illatum recordetur, vt camelus. Tales ſunt diuitiæ, irrationales animi affectiones paſcunt: rationales verò pungunt ac vulnerant, quemadmodũ ſpinæ faciunt. Durum quid eſt & ſcabrũ hæc planta, vltro naſcit ſua ſpōte. Videamus qũo naſcatur, vt ipſam excidamus. In locis præruptis naſcitur, in ſaxoſis, in aridis, vbi nulla eſt humiditas, igitur ſicubi quiſquā ſcaber eſt & præruptus, hoc eſt immiſericors, naſcuntur in illo ſpinæ. Quod ſi quando iſtas volunt excidere agricolæ nō ferro hoc faciunt, ſed qũo? ignem illis immittunt atque ita vniuerſam telluris malitiā auferunt. Quoniam.n.non ſatis eſt ſupernè illas excidiſſe, manantibus adhuc infernè radicibus, imò ne radices quidē euulſiſſe. Manet.n. etiam ſic in terra, per malitiam ex ipſis contractā & quaſi pelle quadā corpus occupante, ita manēt adhuc reliquiæ. Vniuerſum verò telluris humoré ex ſpinis conceptum, quaſi quoddam venenum, ignis supernè per calorem ſuũ ex ipſis telluris lumbis exhauſtum eximit. Quemadmodũ.n.ficus impoſita omnem ad ſe malitiam extrahit: ita & ignis omnem telluris malitiam ex ſpinis contractā exhaurit, & mundam tellurem reddit. *Idem hom.3.in 2.ad Theſſalo.*

Quemadmodũ eos qui nudi fugiũt, nemo facilè tenere poteſt: qui verò veſtiméta poſt ſe trahit, eum quilibet citò appræhendit: eadem ratione & pauper & diues. Nā ille quidem etiamſi capiatur, diffugere facillimè poterit: hic autem & ſi non teneatur, ſuis compedibus irretitꝰ curis innumeris deſiderijs, ac ꝑturbationibus reliquis, quippe omnia iſta obruunt animum. *Idem hom.6.ad Tium.*

Intuere quāta ſiant mala propter pecunias, quod affectione & paſſione quadā tenemur circa eas, verbi gratia Si perdit aliquis pecunias, vitam ducit omni morte peiorem. Quid doles ò homo? quid lachrymas? quia te à cura cuſtodiendi ſuperflua liberauit Deus? quia non ſedes tremens & metuens. Dic itaque ſi te quiſquā alliget ad theſaurũ ꝑcipiens vt illi sēp aſſideas, & vigilē curā alienis

Demus igitur ea patri. Et ſi Diabolus factum hoc uiderit, omnino recedet, cum uerò receſſerit, tunc ea pater oĩa dabit in tuto, cum ille non poterit infeſtare in futuro ſæculo. Nunc enim à paruis infantibus qui à canibus uexãtur, nihil differunt diuites, omnibus circa eos latrantib. lanantibus, trahentibus, non hominibus tantum uerum & illiberalib. paſſionibus, ingluuie uentris, ebrietate, aſſentatione, & omni intemperantia Et ſi fœnerare quidẽ ſuppetat multum dantes conquirimus, & gratos conſideramus: hic autem contrarium facimus. Gratè ſuſcipientem Deum, & nõ centeſimam partem, ſed centulum præbentem dimittimus, ac ne ſortem quidem nobis redditu ros quærimus. Quid enim uenter nobis reddet, qui plurima cõſumit? ſtercus & corruptionem. Quid aũt inanis gloria? liuorẽ & inuidiam. Quid uero auaritia? curam, & ſollicitudinem. Quid intemperantia? gehennam & ueneniferum uermem. Hi namque ſunt diuitum debitores, has ſortis ingentes uſuras, præſentia mala pœnasq; futuras. His igitur, quæſo, ad tantam mutuabimus ultionem, & noſtra Chriſto non credemus cęlum prætendẽti, æternam uitam & arcana bona? Et quam inueniemus excuſationem? Cur.n. non das illi qui proculdubio datur⁹ eſt & plura daturus, fortaſſenè quoniam poſt multum datẽporis? Atqui & hic præbet. Non mentitur.n. qui dicit. *Quærite regnum Dei, & omnia adijcientur uobis.* Præterea poſt longum recipere tempus tibi talentum multiplicat, fœnus.n. efficitur maius. Nam & in mutuantibus hoc faciẽtes uidemus fœneratores, poſt multum temporis libẽti⁹ redimentibus, libentius fœnerantes. Qui namque ſtatim totum reddit, uſurę curſum interrumpit: qui uerò diu retinet, maiorẽ facit operationẽ. Itaq; in hominib. quidẽ dilationẽ nõ ęgrè ferimus, uerũ ſtudemus ut maior fiat: apud Deũ verò tã puſillanimiter nos gerimus, ut pp hoc torpeam⁹ & retro cedamus. *Idem ho. 53. ad populũ Antioch.* *Matth. 6*

Qui cœlorum regna permutant pecunia, idem faciũt vt ſi qui regno exactus ampliſſimo, ſtercoris cumulo glorietur. Nihil nempe pecuniarum aceruus, à ſtercoris cumulo diſtare uidetur, imo uerò multo pręſtãtior hic quã ille. Nam tum ad ęſtificãda balnea pertulis, tũ ad colẽdos

agros neceſſaria eſt ſtercoris exaggeratio, aurũ uerò ſuffoſſum nihil penitus prodeſt, neq; non prodeſt ſolũ, ſed quaſi fornax ardẽtiſſima, niſi quis opportunè utatur, habentem exurit. Adeo multa mala hinc, Deo magnæ afflictiones ſcaturiunt, vt malorum omnium arx ab auctoribus auaritia ſit uocitata, quam B. Paulus ſignificantius multo omnium malorum radicem appellauit. *Idem hom. ſexageſima quarta in Matthæum.*

Quemadmodum meretricantium mulierũ formæ fricationibus & fucis compoſitæ, pulchritudine quidem ipſa carent, uerum turpem ac deformem faciem pulchram ac formoſam, ſeductis ab illa uideri faciunt. Ita diuitiæ quoq; contemptum honoris loco habendum exhibent. *Idem oratione de diuitijs & paupertate.*

Terrenarum opus inſtabiles diuitiæ fluuiatiliũ undarum imitantur curſum modicum. n. affluũt his qui hēre ſe eas arbitrantur, mox uerò refluentes ad alios accedunt, ſolus autem beneficentiæ theſaurus ſtabilis eſt poſſidentibus eum, bonarum. n. actionũ meritũ ad auctores retorquetur. *Agapetus Diaconus in expoſitione capitum admonitoriorum.*

Matt. 6. *Nolite theſaurizare uobis theſauros &c.* Sicut de ueſtimẽto tinea, rubigo de metallo, de neceſſitates fures naſcuntur. Ita de diuitijs auaritia, cupiditas de quæſtu, de habẽdo habendi ardor acquiritur. *Petrus Chryſol. ſermone. 7.*

Arbor vlmea ſignificat hominem diuitem in hoc mũdo. Sicut. n. arbor illa ſublimis eſt & amœna & humida, & tñ fructibus uacua, ita & quicunq; diues ſæculi huius quamuis ſublimetur honoribus, in multis facultatib. iucũdus & amœnus eſſe uideatur: tñ ſi ad uitã id eſt ad pauperẽ Chriſti, eleemoſynarũ ſuarum brachia quaſi ramos pijſſimos non expandit, à fructibus æternæ uitæ uacuus remanebit. Vitis aũt ſignificat ſeruos Dei, Abbates, Monachos uel Clericos ſpirituales Deo uacantes, & doctrinæ iugiter inſiſtẽtes. Hoc ergo expedit fieri ut quõ arbor ulmea extẽdit ramos ſuos & erigit uel ſuſtinet uitem, ſic diues ſæculi huius porrigat ramos ſuos, id eſt, manus plenas fructibus agri ſui, & ſuſtentet pauperes Chriſti. *Cæſarius Arelatenſis hom. 17.*

Mul-

Multis paraſſe diuitias nō finis miſeriarū fuit, ſed mutatio, nec hoc miror. Non eſt.n. in rebus uitiū ſed in aīo. Quēadmodū nihil differt utrū ægrū ī ligneo lecto an ī aureo colloces, quocūq; illū trāſtuleris morbū ſuū ſecū trāſferet Sic nihil refert utrum animus æger in diuitijs an in paupertate ponatur malū ſuū illū ſequit̃. *Seneca epiſt.* 17.

Si rex quidam domū haberet clauſam, plenā auro & gemmis & monilibus pretioſis, quo omnia promitteret ei, qui eam apperiret, & duas tibi claues porrigeret, unā aureā ex reſticulā pēdētē ex filis ſericis, & aureis cōfectā, ſed quæ domum, illam non aperiret, alterā uerò ferreā ferrugine labefactatam, ligatā uili funiculo, ſed quæ domum apperiret, ut utramuis eligeres, nonnè melius & vtilius eſſet ferream accipere quàm auream? Aurea pretioſior eſt, ſed quid refert, cum ſit ad aperiendum inutilior? Paſcit oculos, ſed non conducit ad aperiendos & conſequēdos theſauros: ferrea uerò abiectior eſt, ſed præſtantior. Hic rex Deus eſt, hæc domus eſt cœleſtis illa habitatio, vbi ſūt theſauri inexhauſti, gaudia æterna, & bona innumerabilia, quę nō poſſūt ꝓ dignitate explicari, q̃ vt uerbis utar Apoſtoli, *nec oculus uidit, nec auris audiuit.* Hæc 1. Cor. 2. omnia promittit Deus illi qui ingreſſuri ſunt. Clauis aurea eſt diuitiarū abundantia, cum auaritia cōiuncta, quæ domum illam cœleſtem non aperit. Clauis ferrea eſt paupertas ſpiritus quæ aperit regnū cœlorū, ait.n. Chriſtus, *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Eā ob cauſam clauem auream contemnamus, ferream amplectamur. *Pintus in Ezechielem cap.* 16.

Facilius eſt camelū p foramē acus introire, quā diuitē in regnū Matt. 19. *cęlorū.* Camelus eſt reſtis ex filis cōtorta. Quēadmodum hmōi funis, & ſi foramē acus introire non poſſit, ſi tñ in fila diuidatur, ingreditur, ſingulis ꝑ ſe filis ingredientib. Sic diues & ſi cum diuitijs ligatus in regnū cœlorum introire nō poſſit, ſi tñ diuitiarū ſuarū fila diſtribuit, hoc ī pauperē, illud in viduam regnū cœlorū penetrabit. *Ibid.*

Licet Chriſtianis diuitias poſſidere, ſed non ab earum auaritia poſſideri. Muſca accedens ad patinam mellis, ſi ſi ſe totam non immittit in illud, ſed ore tm̃ attingit & prælibat, atque neceſſarium ſumit, tutò abſcedit, ſin au-

tem ſe totam ingurgitat in mel, inuiſcatur in eo, & non uolens uolare, perit omnino: Sic homo ſi ex diuitijs ea tantum ſumit quibus indiget, ut poſſit ſeipſum honeſtè ſuſtentare, poteſt eripi & uolare ad cœlum, ſin autem ſe totum in diuitias immergit, colligatur illis, & perniciem animi molitur. *Ibidem.*

Lucæ 18 *Apud homines impoſſibile eſt, ſed non apud Deum.* Quæri pót cur in diuitijs tantum hoc dixerit, & non in alijs uitijs. Sed uidentur mihi omnes qui peccant, tanquam naufragium facere. At in naufragio alij adhærent alicui rei, cui inuixi non omnino ſine ſpe ſunt, alij ſine ſpe relicti ſine uadis ferunt, qui ſi ſeruentur, ſolius Dei beneficio acceptam referunt ſalutē, quamuis etiam alij qui tabula ferebantur, gratias agūt ſeruatori Deo. Diuites ergò ſimiles illis ſunt, qui amiſſa alioqui omni ſpe, ſolus Dei quodā miraculo ſeruantur. Et cum tam periculoſę res ſint diuitiæ, is tamen fœlicior à ſtulto errore hominum creditur, qui ditior eſt, hoc eſt: qui ſæuioribus circumuoluitur fluctibus. *Iſidorus Clarius oratione 3. in Matthæum.*

Vt veſtes talares corpora, ſic opes immodicæ animas impediunt. *Antonius in Meliſſa part. 1. ſer. 13. & Maxim. 12.*

Diuitum & prodigorum bona fico arbori poſitæ in loco pręcipiti & abrupto cōparabat Diogenes, de qua homines nihil accipiant, ſed corui & milui, quemadmodū ab illis ſcorta & adulatores. *Maximus ſerm. 12.*

Quemadmodum conuiuium nullam habet omnino gratiam, niſi adſint conuiuæ: Sic quoque diuitiæ nullam habent uoluptatem, niſi adſit uirtus. *Antiſtenes apud Stobęum ſerm. 1. de prudentia.*

Quemadmodum ex his qui idem uinum biberint, alij bacchantur, alij furiunt, alij mitiores redduntur: Sic etiā qui pares habent diuitias, non tamen pariter afficiūtur. *Ariſtonymus apud Maximum ſer. 12.*

Non queadmodum calceus maior ineptus eſt ad uſū, ita & poſſeſſio copioſior. Calcei enim magnitudo ſuperflua vtentē impedit. Opibus aūt uel uniuerſis, uel ex parte aliqua ſuo tēpore uti licet. *Ariſtippus apud Stobæū ſer. 92.*

Quemadmodum uilia marſupia, etſi nullius pretij fuerint, tanti tamen ęſtimantur, quantum in ſe numiſmatis

continent

continent: Ita diuites etiam homines vani & nihili, bonorum quæ poſſident, æſtimatione ac pretio fruuntur. *Bion apud Stobæum ſerm.* 89.

Quemadmodum aurũ Lydio lapide probatur: Sic homo qualis ſit oſtẽdũt diuitiæ, ſi affluãt. *Chilo apud Laertium.*

Quemadmodum nolles in longa naui, & onuſta auro nauigans ſubmergi: Sic etiam non deſiderare debes in ampla magnificaque domo ſedens, curis & negocijs obrui. *Cleobulus apud Stobæum ſerm.* 3. *De Temperantia.*

Quemadmodum viperam, aut aſpidem, aut ſcorpium in eburneo, aureone ſcrinio inſpiciens, non propter materiæ pretium ipſa diligis, aut magnifacis, tanquam felicia animalia, ſed potius propter naturæ ipſorum exitialẽ vim abhorres ac deteſtaris: Sic etiam in diuitijs & faſtu fortunæ malitiam videns ineſſe, non ad materiæ ſplendorem obſtupeſce, ſed morum prauitatem contemne. *Epictetus apud Stobæum ſerm.* 3.

Vt aurum trementi manui impoſitum, tremit etiam: Sic & diuitiæ ab animo metu curiſq; detento accumulatæ, vnà concutiuntur, & eodẽ modo afficiuntur. *Hypſeus apud Stobæum ſerm.* 90. *De Temperantia.*

Vinum immutatur cum vaſis quidem: Diuitiæ uerò pro moribus poſſidentium ſemper variant. *Socrates apud Stobæum ſerm.* 92.

Quemadmodum equus ſi freno caret, non vſui eſt hominibus: Sic quoque diuitiæ, niſi ratione recta gubernentur. *Idem apud Stobæum ſerm.* 3. *De Temperantia.*

Vt qui febri laborant, è diuerſis diuerſa capiunt, hoc eſt, è calidis frigeſcunt, è frigidis caleſcunt: Sic & diuitiæ moleſtiam adferunt ſtultis, & paupertas gaudiũ ſapienti. *Plutarchus in Moralibus.*

Vt floridũ aulæũ aliqñ multa tegit ſordida. Sic ſplẽdor & ſtrepitus potentũ, multas obtegit calamitates. *Ibid.*

Vt longiore via potius vtendum eſt, ſi modo ſit tutior, quàm breuiore & periculoſa: Sic ad opes, ad gloriam enitendum, vt ſerius contingant tutò potius, quàm ſtatim cum periculo. *Ibidem.*

Qui viro malo addit opes & gloriam, is febricitãti miniſtrat uinũ, bilioſo mel, cœliacis obſonia, quæ morbum

animi

animi, hoc eſt, ſtultitiam augeant. *Ibidem.*

Vt veſtes videntur addere colorem homini, cum per ſe ſint frigidæ: non addunt autem, ſed eum, qui eſt in corpore, tuentur: Sic opes videntur dare iucundam uitam, cùm ea proficiſcatur ab animo, non à rebus externis. *Ibidem.*

Ocioſi diuitijs luditis, nec præuidetis illarum periculū, Sicut barbari plerumq; incluſi & ignari machinarū, ſegnes laborem obſidentium ſpectant, nec quo illa pertingant, quæ ex longinquo inſtruuntur: Idem vobis euenit. Marcetis in veſtris rebus, nec cogitatis quot caſus vndiq; immineant, iam iamq; pretioſa ſpolia laturi. *Seneca de uita beata, c. 26.*

Diuitias ego (Hierace) neque cupio maximas: neq; ſi mihi darentur, medius fidius aſpernarer. Nam illud auariſſimi eſſe, hoc puſillanimi vitiū puto. Neq, ego is ſum, q̄ opibus credam virtutes impediri, aut ſuggeri vitia, ſi viro bono, & rerū non cupido gubernentur. Nam hæ quoque cum hominibus inter malum bonumq; mediæ ſunt: & quaſi earū rerū inſtrumenta homini data, ad alterutrā viā capeſſendā. Quæ, ſi quis rectè, ita ut decet, vtatur, conducunt: ſi malè, nō earum culpa, ſed malè vtentis, nocēt. Quis (niſi veſanus aliquis) ignem accuſabit, q̄ vrbes, q̄ ſegetes, q̄ vineta deuorat? quādo ad id negocij datus ſit, ut epulas coquat, tenebras fugiat, vitæ auxilietur? Sic diuitiæ ſunt virtutū adiumenta ſapienti: ſtulto verò, non niſi vitæ exitium: *Eliſius Calentius in epiſtola ad Hieracum.*

Bucephalus Alex. magni equus, quoties nudus eſſet, equiſonem in tergum admittebat, ornatus regijs phaleris neminem ferebat, niſi regem ipſum, in reliquos oēs ferociebat. Ita quidam tenues, quemuis ferunt, diuites facti deſpiciunt vulgares. *Plinius lib.* 8. *c.* 24.

Scombri in aquis ſulphureum habent colorem, extra aquas, ſimilem cęteris: Ita diuites in ſuo regno dijs pares, & cæteris longè præſtantiores videntur, in morte nihil ab alijs differunt: *Idem lib.* 9. *c.* 15.

Polypus ſtupidum alioquin animal, in captandis conchis incredibili vtitur ſolertia: Ita quidam ad ſolum quęſtum ſuum ſapiunt, alibi pecudes meræ. *Idem lib.* 9. *c.* 29.

Vide Auaritia, Eleemoſyna, Paupertas.

DOCTOR.

QVi autem docti fuerint, ſulgebunt quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. *Daniel. 12.*

Quemadmodum quorum corpus ægrotat, his medico opus eſt: Ita quorum æger eſt animus, hi pędagogo opus habét, vt animi noſtri morbis medeatur, deinde verò doctore, qui noſtram animam deducat ad cognitionem. *Clemens Alex. lib. 1. pædagogi. c. 1.*

Age igitur iam & ipſe perinde atq; ij factitare ſolent, qui eos quibus nulla vnquam interceſſit vrbium conſuetudo, præhenſa circunducunt manu: itidem ego vos ad huiuſce eximia magnitudine vrbis occulta miracula viſenda circunducam. *Baſil. ho. 6. examerou.*

Optabile namq; eſt, & mihi percharũ, vſq; ad vltimã diſcere ſenectuté, quoniã quidé nulla ætas ad perdiſcendũ ſufficere poteſt. Docere verò alios affectare eũ, qui nõ ſufficienter inſtructus eſt, res mihi vr̃ antiqui prouerbij, in dolio diſcere artem figuli, hoc eſt, in periculo animarũ doctrinã diſcere pietatis: quiq; aut ſtulti mihi ſatis vſr, aut temerarij. Stulti, pro eo ſi intantum bruti ſunt, vt imperitos ſe eſſe non ſentiant: Temerarij, ſi intelligũt qdé, audent tamen adire negotiũ. Hæbręorũ ſeniores tradũt, quod fuerit apud eos quædã talis antiquitus laudabilis obſeruatio, ut non omni ætati, omnis ſcriptura vel legéda uel diſcenda committeretur, pro eo quod non expediret omnes oĩa cito diſcere: quia nec cauere poſſunt oẽs omnia: & idcirco lædi eos potius quam iuuari, ſi nondũ capaces ea quæ ſunt profundiora, cognouerint. Sed cætera quidé oĩa quorũ hiſtorica narratio improbabilis non eſt, à puero ſtatim diſcunt. Eas uerò ſcripturas quæ vili indumento literæ, pretioſa intrinſecus cõtegunt ſacraméta, nulli ante uigeſimũ & quintũ annũ diſcere, uel etiã ſcire cõmittitur: quod. ſ. ſit hoc velut munus quoddã propoſitũ exercitio virtutis, his in quibus ad illud ætatis & uita probabilis, & ornatus morum & intelligétię capacitas apparebit. Qui utiq; iam ualeant bene & confidenter aſcédere ab inferiorib. literæ ad ſuperiora ſpiritus excelſa.

ſa. Quid ergo? apud nos inter doceri & docere nulla erit differentia? nulla diſcretio? *Grego. Nazianz. in Apologetico.*

Spiritualium mercedem quam heri pollicebamur, hodiè dinumerabimus. Doctrinam dico quæ poteſt meam cùm dinumerauero, augere ſubſtantiam: & vos qui recipitis ditiores efficere. Hoc.n. modo ſe habent ſpiritalia. Id quod in rebus ſenſibilibus non eſt. Nam in illis qui pecuniam dinumerant, ſuam imminuunt ſubſtátiam, & locupletiores fiunt qui recipiunt: hic autem non ſic, ſed q dinumerat, ſuas facultates magis auget, & recipientium diuitijs nonnihil accedit. *Chryſoſt. hom.* 15. *in Geneſin.*

Agricola quando videt terram fœcundam & feracē, parat etiam ipſe vt maiori ſtudio illam colat. Eodem modo & doctor ſi viderit auditoris profectum maiorem, poſtea docendi laborem adhibet. *Idem hom.* 54

Cauendum eſt ne audientis memoriam rerum multitudine confundamus. Id quod in lucernis accenſis accidere ſolet. Nam ſi paulatim elychnio inſtillaris oleum, ſatis alimoniæ dederis igni. Sin ſimul totum infuderis oleum, non ſolum non alueris ignem, verumetiam flammam q̃ erat, extinxeris. *Idem hom.* 3. *de Ozia.*

Quemadmodum homo vbicumq; fuerit, cæteris animalibus præſtat: Ita doctorem decet, ſiue loquatur, ſiue ſileat, ſiue in cõuiuijs, ſiue alibi ſit, cæteris hominibus excellere, adeò vt in inceſſu, aſpectu, & habitu, omnibusq; ſimpliciter aliis pſtantior eſſe videat. *Idem ho.* 73. *in Matth.*

Si medico opprobrium eſt, qui nec alterius ſanitatem habet in manu, nec ſuam, ſi velit alios curare, & ipſe debilis ſit, quaſi teſtimonium imperitiæ ſuæ portat in corpore ſuo propriam paſſionem. Quomodo doctori ſit opprobrium, alios velle eruere à peccato, & ipſum in maiorib. eſſe peccatis, dum poſſit amplius ſeipſum eruere à peccatis, quàm alios? *Idem ho.* 17. *operis imperfecti.*

Sicut pluuia irrigat terram, vt fructum proferat: Sic doctrina hominem irrigat, ut iuſtitaim operetur. *Idem hom.* 20. *operis imperf.*

Sicut ædificatores nodoſos lapides, & habentes torturas ferro dolant, poſtea verò ponũt eos in ædificio, alioq non dolati lapides, lapidibus non cohærent: Sic eccleſiæ doctores

doctores vitia hominum quaſi nodos acutis increpationibus primum circuncidere debent, & ſic in eccleſiæ ædificatione collocare, alioqui vitiis manentibus Chriſtiani Chriſtianis concordare non poſſunt. *Ibidem ho.40.*

Magnum eſt ad aliorum conſolationem, à doctoribus audire quæ futura ſunt. Nam quemadmodum ægrotis, ſi quando à medico, vel hoc illud futurum audierit, nõ admodum turbatur. Si verò ex inopinato quicquam euenerit ita ut medicus hęſitet, & morb artis victor euadat, aio deiicitur ac perturbatur. *Idem ho.3.in 1.ad Theſſalon.*

Quemadmodum medici multas moleſtias obire coguntur, dum & ægrotos & victus rationem, & pharmaca curant & parant, voluptatem quidem nullam habẽtia, plurimam verò vtilitatem, & quemadmodũ filiis ubiq; moleſti ſunt: ita & præceptores ac doctores, & multò etiam amplius Medicus enim etſi ægroto inuiſus ac exoſus eſt, erga cognatos tamen eius, qui eo libenter vtuntur, amicè habet & commodè, erga ægrotum etiam ipſum ſæpenumerò. Et pater tã naturalibus quàm externis legibus munitus multa libertate principatu ſuo erga filiũ vtitur, etſi inuitum erudierit & percuſſerit, nemo eſt qui prohibeat, neq; ipſe filius reſpicere audebit. Sacerdotem uerò multa grauat difficultas. Primum.n. voluntariis præeſſe debet, & à quibus principatus ſui gratiã referat. Hoc aũt non poteſt ſtatim contingere. Qui.n. alios arguit & increpat, qualis tandem ſit, amiſſa omnino gratia, exoſus redditur. Eodem modo habebit qui hortatur alios, & admonet & ad bona prouocat Si dixero itaq; pecunias tuas in egenos effundito: inuiſum quid & moleſtum dico. Si dixero iram caſtigato, furorem extinguito, abſurdã concupiſcentiam ſedato, omnia grauia & inuiſa. *Ibidem ho.10.*

Laborantem agricolam oportet primum de fructibus ſumere. *2.Tim.2*
Quẽadmodũ agricola nõ ſui ipſius curã hẽns, ſed fructuũ ac terrę, non abſq; utilitate laborat, uerũ ipſe primò ante laborum ſuorũ percipit fructus: ita & doctorem frui laboribus ſuis conſentaneum eſt, *Idem ho. 4.in 2.Timoth.*

Oportet doctorem eſſe patientem. Si n. piſcatores cum ſępe *Ibidem.* die tota fruſtra iactauerint retia, non tamen deſiſtunt, neque deſperant: multò magis nos id re cõueniet Et uide q̃

id uti-

id utiliter fiat. Sæpe fit ut dũ aſſiduæ doctrinę fructus illa bitur animo, uitium quo ille perturbatur excidat. Prorſus.n. qui millies audierit aliquid, patietur: nã fieri nõ poteſt, ut qui iugiter cœleſtis doctrinæ excipit uerba, nihil patiatur. Interdum igitur is, cui perſuadere perſiſtendo poteramus, deſperatione noſtra totum perdit. Nõ ſecus q̃ ſi quis imperitus agricola, ubi plantauit uitem, priore illam anno diligenter curet & fodiat: ſecũdo uerò ac ter tio fructum ſe percepturũ ſperet: idq; niſi obueneris deſperans, quarto iam anno quo laborum ſuorum prǫmia percipere poterat, curam uitis omittat. *Ibidem hom.6.*

Non ſicut artes reliquæ ita docendiuis. Argentarius qualecunque uas recuderit, & repoſuerit, tale poſtridie reuerſus inueniet. Sic & ęrarius & marmorarius, & artificũ q̃ſq; quale propriũ opus diuiſerit, tale rurſum reperiet. Nõ ita nos, ſed omnino cõtrariũ: q̃a nõ inanimata uaſa, ſed aĩas cudimus rõnales; ideo non tales nos reperimus, quales relinquimus, ſed poſtquã ſuſceptos reformauerimus ęgreſſos uos negocia undique circunſtantia p̄uertunt, & maius nobis faceſſunt negotiũ. *Ibidem hom. 13.*

Narrant quod apiculæ leuibus pennis, arborũ & herbarũ floribus inſident, latentemq; in floſculis liquorculum innocua deprædatione auehunt, ut tandem dulciſſimos mellis fauos inde confectos hominibus præſtẽt: ita & Eccleſiæ doctores, ſuper amœna uernantiaq; ſcripturarum uiridaria leui mentis ala reſidentes, & inſitum literę ſuccum ſpiritus haurientes, ſolliciti ſunt, ut dulciſſimum mel fidei, auditorum cordibus planè inſtillent. *Idem in Pſal. 115.*

Efficiamur ſecundum pręceptum Dñi probabiles trapezitę. Quorum ſumma peritia eſt ac diſciplina probare quod nam ſit aurum puriſſimũ & ut uulgò dicitur obrizum, quodve minus purgatione ignis excoctũ, ęreo quoque uiliq; denario, ſi pretioſum numiſma ſub colore ſeu indumento auri fulgentis imitatur, prudentiſſima diſcretione non falli, & non ſolum numiſmata tyrannorũ exprimentia, ſapienter agnoſcere, ſed etiã illa quę ſunt ueri quidem regis imagine, ſed non legitimè figurata, peritia ſagaciore diſcernere, deindę ne q̃d illis a legitimo pondere

dere

dere diminutum ſit, cenſura trutinæ diligenter inquire-re. Et nos explorare cõueniet, ne auro puriſſimo ſcriptu rarum praua interpretatio coaptata, metalli pretioſita-te nos fallat, in quo Satan Chriſto tentauit imponere. *Caßianus collatione prima cap.*20.

Alia eſt ratio declamatorũ & doctorum. Illi elucubra tæ declamationis põpã totius facundiæ viribus cõcupi-ſcunt: iſti ſobrio viſitatoq; ſermone Chriſti gloriã q̃rũt. Illi rebus inanibus p̃tioſa verborũ induũt ornamẽta, iſti veracibus ſentẽtijs ornãt & cõmodãt verba ſimplicia. Illi affectãt ſuorũ ſenſuũ deformitatẽ tanquã velamine quo dã phalerati ſermonis abſcondere: iſti eloquiorũ ſuorũ ruſticitatẽ ſtudẽt pretioſis ſenſibus uenuſtare. Illi totam laudẽ ſuam in fauore vulgi. Iſti in uirtute Dei cõſtituũt. Illi plauſibiliter dicunt, & nihil auditoribus ſuis dicendo proficiunt. Iſti vſitatis ſermonibus docent, & imitatores ſuos inſtituunt. *Proſper lib.* 1. *de vita contemplatiua c.* 24.

Sicut ſtimuli boues pungunt, vrgentq; aratro ſulcum proſcindere: Ita theologorum verba excitant nos, q̃ ſpe bona aramus, proſcindere ſulcum ſpiritualem, vt cũ pur gatus fuerit ager cordis noſtri, pulchros in eo virtutis ſur culos conferamus. Similia quoque ſunt clauis ignitis at-que candentibus qui altius ac facilius lignis infiguntur. Ita & ſapientum verba Theologorum in penitentiſſi-mos ſinus intellectus noſtri altius figuntur. *Olympiodo-rus in commentarijs in Eccleſiaſtem c.* 20.

Lux mundi ſunt Apoſtolici doctores, q̃a ſapienter & fideliter tractando & retractando ſacrã legis & Prophe-torum ſcripturam quicquid in ea quaſi carnaliter ſonat, ita ſermone uiuẽdo cõdiunt, ut ſpiritaliter ſapiat, & q̃d erat clauſum pateſcat. Quod obſcurum, & tenebroſum videbatur lucidum & clarũ fiat. Quam magna & ampla ciuitas, quam is quem cœlum & cœli cœlorũ capere ne-queũt, inhabitat. Qui in monte niſi altitudine cœli, iuxta illud cõuerſatio noſtra in cœlis eſt, non poteſt abſcondi, non patitur ratio conſilij diuini ut abſcondatẽ & incogni ta ſit quæ ad hoc ædificata eſt, ad hoc mille clypei pendẽt ex ea, omnis armatura fortium, vt oẽs qui inter aduerſa-rios periclitãtur, inter Iudæos, hæreticos, pro fide agoni

gantur recurrere ſciant ad ciuitatem iſtam, & in ea communiri, de ea ſumptis ſuis armari, vt habeát vnde animã pro qua illi res eſt, defendere pſſit. *Rupertus lib.4. in Matt.*

Vt ſalicis ſemen ante maturitatẽ abiectum, non ſolũ ipſum nihil gignit, verumetiã fœminis ſterilitatis eſt medicamentum, hoc eſt, efficit ne concipiant: Ita ſermones iſtorum qui prius docent, quàm verè ſapiant, non ſolùm ipſos non reddunt meliores, verumetiam auditores ſuos inficiunt, & reddunt indociles. *Plinius lib.16.cap.27.*

Vide concionator, paſtor.

EBRIETAS.

VT fornax inter tingendum, probat ferri aciẽ: Sic vinum cor ſuperborũ. *Clemens Alexand.l.2.pædag.c.1.*

Mihi videtur is qui à Mathematicis, acephalus dicit, qui ante ſtellam errantem, enumeratur capite in pectus compreſſo, ſignificare homines helluones, & voluptuarios, & ad ebrietatem propenſos. *Ibidem.*

Ebrietas ad laſciuiam inducit, ad ieiunium frugalitas. Athleta ante certamen exercetur, ieiunator ad ieiunandum temperantia præparatur. Stultè ſiquidem facis, ſi corpus quidem conficis, nec tamen ſolatium eſuritioni ad moues. Iſta infida penus cella eſt, in pertuſum hauris dolium. Fit enim vt uinum perfluat ad ſuam recurrens viam peccatum uerò maneat in dolio. Famulus profugit ab hero verberante; tu uerò non recedis à vino, qđ quotidie contundit caput tuum. Ebrietas vt ſomnum adfert mortis germanum: ita uigiliam habet ſomnis adſimilem. Ebrietas non recipit Dominum, ebrietas Spiritum Sanctum propellit. Fumus quidem abigit apes, dona verò ſpiritualia fugat luxus. *Baſilius hom. 1. de ieiunio.*

Quemadmodum qui lõginquam profectionem adornant, componunt ſarcinas & commeatũ parant, ita non nulli vecordes hodie aduerſus quinque dierum ieiuniũ vino indulgent. *Idem hom.2.*

Velut nauigia quando fluctibus procellæ acceptis grauanſ neceſſario cõmeatus vacuatione ac proiectione vacuanda ſunt: Sic ebrijs rerum ſtomachum grauantiũ vacuatio neceſſaria, ex quo & vomitione & deiectione fre-

quenti

quenti leuari vix poſſunt, tanto naufragio deteriores, quanto illi res cauſantur externas ventos & mare. Hi verò ſponte periculum adeunt, & ex ebrietate ſibi volêtes tempeſtatem pariunt. Lymphatus & malo dæmone captus miſericordia quidem dignus: ebrius verò eadem ſepe & ipſe patiens, minimè miſericordia dignus, qui ſpótaneo ſeruit dæmoni. *Idem hom. de ebri. & luxu.*

Sicuti uiſum id quod ſummè ſplendet hebetat atq; vaſtat, & magni ſonitus ac ſtrepitus ob exceſſum auditum tollũt: ſic & iſti ob aſſiduam & immodicam uoluptatem ſeſe vaſtant atque corrũpunt, & à delectationis via omninò auertuntur. *ibidem.*

Sicut valles donec torrẽtibus inundãtur, plenæ eſſe uidentur: unda verò deſinente ſtatim ſiccæ uacuæq; remanent: Sic & uinolentorum ora vino ac potatione durantibus exaturantur ac madeſcunt: paulò poſt continua ſiccitate laborant, ex quo ad frequenter bibendum inuitãtur, vnde humor naturalis amittitur. *ibidem.*

Quemadmodum ualles influẽte quidẽ torrente pleni eſſe uidentur: mox aũt ut præterlapſus eſt & effluxit, pro derelictis habentur ſicci, glareoſi, & ſiticuloſi: ad eundem modum temulentorum corpora excauata & effoſſa cõſpiciuntur per intemperantiam vini, humorem inſuper naturalem ad ſe trahunt, qui totum diẽ immanẽt exhauriendis calicibus vſque ad ueſperam. *Idem in cap. 5. Eſaie.*

Quemadmodũ cum febris ceſſauerit, debilitas tamen inde facta, diutius remanet, ſic ebrietate trãſacta, effectus tñ eius tã corpus q̃ animã diutius exagitat. Iacet. n. plerũque tãquã tẽpeſtate cõquaſſata miſerũ corpus, anima uerò deteſtabili cupiditate cõpulſa, uehemẽter incendit: & cũ iã ab ebrietate reſipuerit, tũc multò magis q̃ pri⁹ inſanit, uinũ, dolia, calices, ciathos, & crateres plenos cõfringẽs. Et quẽadmodũ quãuis trãquillitas ex tẽpeſtate facta ſit, detrimentũ tñ quod inde factum eſt non reſtituitur, ſi ſemel iactura facta ſit; Sic omnium pene bonorum iacturam patiuntur ebrij. *Chryſoſt. hom. 58. in Matthæ.*

Quẽadmodũ Scylla & hydra apud poetas, ſic & ebrietas multis capitibus armatur: Hinc enim fornicatio, hinc ira, hinc mollities. Hinc turpes amores oriuntur: hæc igi

tur omnia ſuperata ibi, proſtrataq; ſunt, quibus ſeculares hi milites, etiãſi multa bella confecerunt, facilè ſuperãtur. Nulli enim enſes, nullæ haſtæ, nihil aliud eiuſmodi aduerſus ea capita temulentiæ poterit obſiſtere: ſed gygãtes ipſi, ac fortes uiri, qui mille præclara geſſerunt facinora, abſque uinculis, ulno & ſomno ligati, ſine vulnere quaſi cõfoſſi iacẽt: imò uerò peius ẽt q̃ confoſſi. Nam illi quidẽ etſi progredi non poſſunt, vident tñ atque intelligunt: iſti verò etiam mente capti omni ſenſu carent. Nec vt in alijs pugnis aut hoſtibus, q ſaucius aut uulnere ab aliis accepto ceciderit, iam aliis grauis & infeſtus eſſe nequit: ita hic fieri ſolet, ſed opus eſt ut ab omnibus hæc bellua ebrietas feratur. vt q̃ qui nõ percuſſerit atq; deiecerit, impetũ illius vitare nequeat. En præclarã & diſſimilẽ aliis victoriã: ut quale ſimul collecti exercitus, & totius orbis armati milites trophæum non poſſint erigere, hoc eorũ ſinguli ſtatuant, & horum quilibet. *Ibidem hom.* 71.

Quid ebrietate miſerabilius? Mortuus eſt animatus, ebrius, dæmon eſt voluntarius, morbus veniam non habens, ruina excuſatione carens, commune generis noſtri opprobrium. *Idem hom.* 1. *ad pop. Antioch.*

Sicut febre p̃terita, febris manet detrimentũ: ita ebrietate ſublata ebrietatis tã in anima quàm in corpore uerſatur tẽpeſtas: & miſerum quidẽ corpus ſolutum iacet ſicut ex naufragio ſcapha Hoc autem infelicior anima, ẽt hoc ſoluto procellam ſuſcitat, & accendit libidinem. & cum continens eſſe uideatur, tunc præſertim inſanit, uinũ & dolia, phialas & crateres mente concipiẽs. Et ſicut in tempeſtate ſedata procella, tempeſtatis tñ remanet nocumentum, itidem & in iſta: ſicut enim illic mercium fit iactura, ſimiliter & hic omnium ferè bonorum efficitur: ſiue modeſtiam inueniat, ſiue pudorem, ſiue prudẽtiam, in iniquitatis pelagus omnia proijcit ebrietas. Sed quæ ſequuntur nõ adhuc ſimilia. Illic enim poſt iacturã ſcapha leuis efficitur, hoc autem magis grauatur. *Ibidem hom.* 71.

Quantò melior ebrioſis eſt aſinus & canis. Nã quodlibet horum animalium & omnium bonorũ, ſeu ſit opus bibere, neceſſitatis terminũ nouit, nec ultra qđ eſt opus progreditur, licet ſint infiniti qui cogant, in immodeſtiã

procede-

procedere nō patitur, uos ergo brutis deteriores eſtis. *Ib.*

Corpora noſtra terrena ſunt. Qũo pluuia nimium grā dis & diuturna ſi fuerit, terra confunditur, & in lutum reſoluit, ut nulla in ea cultura poſſit fieri. Sic & caro noſtra qſi abundantiori potu fuerit inebriata, nec ſpiritalē culturam accipere, nec fructus animæ neceſſarios poterit exhibere. Et ideo quomodo omnes homines ſufficiētem pluuiam in agris ſuis accipere deſiderant, ut & culturā valeant exercere, & de fructuum ubertate gaudere. Ita & in agro corporis, tantum deberent bibere, quantũ oportet, ne per nimiam ebrietatem ipſa corporis terra uelut in paludem conuerſa, magis uermes & ſerpētes uitiorum generare, quàm fructus bonorum operum poſſit afferre. Omnes ebrioſitates ſunt quales paludes eſſe uidētur. Quod.n. in paludibus naſcitur, fructum non habet. Naſcuntur ibi ſerpentes & diuerſa uermiũ genera quæ magis horrorē poſſunt generare quàm uictum. Tales ſũt ebrioſi ad nullam utilitatem apti, quia frequenter in ipſa ebrietate nec ſeipſos nec alios recognoſcũt, nec ambulare, nec ſtare, dicere aliquid quod ad rationem pertinet, nō poſſunt. Ebrioſi deinde peiores ſunt aīalib. Cũ.n. hæc amplius q̃ eis opus eſt, bibere nolũt: iſti & duplũ & triplũ & unde triũ aut quatuor dierũ potuerũt rationabilē refectionē hēre, uno die cũ grandi peccato cōtēdũt pdere potius quàm expēdere. *Auguſt. ſermone de ebrietate uitanda.*

Ebrietas eſt quaſi puteus inferni, quoſcunque ſuſceperit, iam ſi digna ſubuenerit pœnitentia, & emēdatio ſubſecuta, ita fortiter ſibi uendicat, ut eoſdem ipſos de inferni tenebroſo puteo, ad charitatis uel ſobrietatis lucem redire non permittit, ſine pœnitentia. *Ibidem.*

Quemadmodum muſto dolia ipſa rumpuntur, & omne quod in imo iacet in ſummam partem uis caloris eiectat. Sic uino exæſtuante, quicquid in imo iacet abditum effertur & prodit in medium. *Senecæ epiſtola 84.*

Quemadmodum difficiles faciũt animos diutini morbi etiam ad minimam radij ſolis offenſionem. Ita ebrietates continuæ efferant animos. *Ibidem.*

Ignaui canes apud mēſam audent, in uenatu minime. Sic ingeneroſum eſt cum ſobri' loqui nequeas, inter pocula

gula id facere. *Plutarchus in moralibus.*

Lyſimachus ob ſitim coact⁹ ſe dedere Scythis, deinde cũ frigidam bibiſſet aquã: dij boni, inquit, quàm breuis uoluptatis cauſa quãtã depoſui fęlicitatẽ? Ita nobis cogitãdũ poſtquàm ob potatiunculã intẽpeſtiuam aut uenerẽ, in longum morbum incurrimus. *In apophtegmatis.*

Vide, Delitiæ, Gula, Voluptas.

ECCLESIA.

QVemadmodum in uno corpore multa membra habemus, membra verò omnia non eundem habent actũ. Sic multi unũ corpus ſumus in Chriſto, ſingulatim autem alii aliorum membra, ſed tamen habentes dona iuxta gratiam datam nobis uaria. *Rom.7.*

Similis eſt eccleſiæ ſtatus naui magnę, quæ p undoſũ pelagus, de diuerſis locis & regionib. viros portat ad vnã potentis regis vrbem properare cupiẽtes. Sit ergo nauis huius portus dñs Deus, gubernator verò Chriſtus. Tum deinde proretæ officium Epiſcopus impleat, presbyteri nautarum, diacones, diſpenſatorũ teneãt locum. Hi qui catechizant, nautologis conferantur, epibatis autem, totius fraternitatis multitudo ſit ſimilis. Ipſum quoque mare hic mũdus habeatur, ventorũ uerò varietates & turbinum diuerſis tentationib. cõferant̃, perſecutiones ac tribulationes & pericula fluctibus æxequent̃. Terreni vero ſpũs, uel de torrentib. vel de conuallibus ſpirant, pſeudo prophetarũ & pſeudo doctorũ improbæ doctrinæ uerba ducantur. Promontoria uerò & loca confragoſa, hi qui in poteſtatib. ſęculi ſunt iudices, & pericula minãtur ac morte. Bithalaſſas verò loca, quæ duplicib. undæ fallacis æſtib. verberantur, dubiis mente, & de promiſſionũ ueritate nutantib. conferant̃, atq; his qui irrationabili fidẽ n̄oſtrã ratione diſcutiunt. Hypocritę uerò & doloſi piratis ſimiles habeantur. Iam uerò rapidus uortex & tartarea Charybdis, & ſaxis illiſa naufragia, ac mortiferæ ſubmerſiones, quid aliud exiſtiſtimãda ſunt. Reſtat igitur quo hæc nauis curſu proſpero, tuta poſſit portũ deſyderatæ urbis intrare, ita Deo precem fuudere, nauigantes, ut mereantur audiri. Audiri autem à Deo ita demũ merebun-

rebunt, ſi operationes ipſæ bonis morib. & operib. adiuuentur. Sed ante oĩa cũ quiete & ſilẽtio epibatę, id eſt laici in ſuis vnuſquiſq; reſideãt locis, ne fortè per inquietudinẽ & incõditos inutilesq; diſcurſus, ſi paſſim vagari cęperint, uel ab officio ſuo nautas impediant, uel in alterũ latus per inquietudinẽ eorũ nauis preſſa demergat. Nautologi de mercedib. cõmoneãt, & nihil omnino quod ad diligentiam, uel diſciplinã pertinet, diacones negligant. Presbiteri uelut nautæ aptent ſingula ad inſtructionem nauis diligenter, & inſtruant quæ in ſuo tpe requirenda ſunt. Epiſcopus tanquã proreta, uigilanter, & ſollicitè gubernatores, uerbo cuſtodiat Chriſti. Saluator Dñs gubernator eccleſiæ ſuæ, diligatur ab omnib. & ipſius ſolius ꝑceptis ac iuſſis credat, & obediat oĩs eccleſia. Deo quoq; indeſinẽter ſupplicetur à cũctis de proſperitate vẽtorũ, Nauigãtes oẽm tribulationẽ & oẽ periculũ ſperent tanquã immane profundũ mundi iſtius, & uitæ humanæ pelagus nauigãtes, in quo & eſuriendũ ſit, & ſitiendũ, nuditatem quoq; ferendã, morbos ẽt corporis, & ægritudines tolerandas. Inſuper & hominũ inſidijs ac dolis ſæpe laborandũ, quippe qui & diſpergendos ſe nonnunquam nouerint, ſed aliquando ẽt, cõgregandos. Vomitus quoque & ſigillationes ferẽdas, cũ ex cõfeſſione peccatorum & reiectione criminũ velut malè cõgregati in viſceribus fellis, iactura faciẽda eſt, & abijciẽda prorſus è corde, omnis intrinſecus latens amaritudo peccati, ſi qua forte ex deſideriis iniquis, uelut ex cibis noxiis congregata eſt.
Clemens Rom. epiſt. 1. ad Iacobum.

Cæterũ eccleſiæ eminentia, ſicut principiũ cõſtructionis eſt ex unitate, oĩa alia ſuperans, & nihil hñs ſibi ſimile uel æquale. Ex hæreſibus aũt, aliæ quidẽ appellãtur ex nomine, ut quæ appellatæ ſunt ex Valẽtino, Martione, & Baſilide, ẽt ſi glorientur ſe Mathiæ opinionẽ adducere. Fuit. n. vna omnium Apoſtolorũ ſicut doctrina, ita & traditio. Aliæ aũt ex loco, ut Peratici. Aliæ ex gente, ut Phrygũ hæreſis. Aliæ ex opatione, ut Encratitarũ. Aliæ ex propriis dogmatib. ut Ducitarum. Aliæ ãt ex poſitionib. & his q̃ ipſæ honorarũt, ut q appellant Caianiſtæ & Ophiani. Aliæ ex his q̃ nefarie auſæ sũt & ꝑpetrarunt, ut

q̃ ex Simonianis uocant Eutychitæ. *Flemẽs Ale. li. 7. ſtrom.*

Quid. n. ſi in mari portus aliquis munitionib. ſuis ruptis infeſtus & periculoſus eſſe nauib. cœperit, nonne nauigantes, ad proximos portus naues ſuas dirigunt, vbi ſit tutus & ſalutaris introitus & ſtatio ſecura? Aut ſi in uia ſtabulum aliqđ obſideri, & teneri à latronib. cœperit, ut quiſquis ingreſſus fuerit, inſidiantiũ illic infeſtatione capiatur, nonnè cõmeãtes hac opinione cõperto ſtabula illa appetũt in itinere tutiora, vbi ſint fida hoſpitia, & receptacula cõmeantib. tuta? Qđ neceſſe eſt apud nos eſſe frater chariſſime, ut fratres noſtros qui iactati Martiani ſcopulis, petunt Eccleſiæ portus ſalutares, & ſuſcipiamus prompta & benigna humanitate, & ſtabulum commeantib. præbeamus, quale eſt in Euangelio, quo à latronibus ſauciati, & vulnerati, ſuſcipi & foueri, & tutari à ſtabulario poſſunt. *Cyprianus lib. 3. epiſt. 13.*

Eccleſia una eſt, q̃ in multitudinẽ latius incremento fęcũditatis extẽdit, qũo ſolis radij multi, ſed lumẽ unũ, & rami arboris multi, ſed robur vnũ tenaci redice fundatũ. Et cũ de fonte vno riui plurimi defluũt, numeroſitas licet diffuſa uideatur, exundãtis copiæ largitate, unitas tñ ſeruatur in origine. Auelle radiũ ſolis à corpore, diuiſionẽ lucis unitas nõ capit. Ab arbore frãge ramũ, fructus germinare nõ poterit. A fonte præcide riuũ, p̃ciſus areſcet. Sic & eccleſia Dñi luce perfuſa, per orbem totum radios ſuos porrigit, unũ tñ lumẽ eſt, qđ vbiq; diffunditur, nec unitas corporis ſeparat, ramos ſuos in uniuerſã terrã copia vbertatis extẽdit, profluẽtes largiter riuos latius expãdit, vnũ tñ caput eſt & origo vna, & una mater fœcunditatis ſucceſſib. copioſa. Illi⁹ fœtu naſcimur, illi⁹ lacte nutrimur, ſpũ ei⁹ aĩamur. Adulterari nõ p̃t ſpõſa Xpi, incorrupta ẽ, & pudica. Vnã domũ nouit, uni⁹ cubiculi ſãctitatẽ caſto pudore cuſtodit. Hęc nos Deo ſeruat, hęc filios regno, quos generauit, aſſignat. *Cypr. de ſimplicitate prælatorũ.*

Gratulandũ cum lupi, beſtię de eccleſia ſeparãtur, ne columbas, ne oues Chriſti ſęua ſua & uenenata cõtagio ne prędentur. Cohęrere & coniũgi non põt amaritudo cũ dulcedine, caligo cũ lumine, pluuia cum ſerenitate, pugna cum pace, cum fœcunditate ſterilitas, cum fontibus

ſiccitas

ſiccitas, cum trãquillitate tempeſtas. Nemo putet bonos de eccleſia diſcedere Triticum non rapit ventus nec arborem ſolida radice fundatum procella ſubuertit. Inanes paleæ tempeſtate iactantur, inualidæ arbores turbinis incurſione euertuntur. *Ibidem.*

Si maritus peregrè proficiſcens, amico ſuo cõmendet vxorẽ ſuam cuſtodiendam, commendatam ſibi ille quãtã poſſet diligentia cõſeruet, ne ab aliquo ſanctitas & caſtitas adulteretur. Chriſtus Dominus & Deus noſter ad patrem proficiſcens, ſponſam ſuam nobis cõmendauit, vtrunne eam incorruptam & inuiolatã cuſtodiemus, an integritatẽ eius & caſtitatem Mœchis & corruptoribus prodemus? *Idem ex ſententijs Epiſcoporũ concilij Carthaginenſis.*

Si duo veſtrum conſenſerint ſuper terrã, &c. Sicut ĩ muſicis niſi fuerit conuenientia vocum non delectat audientẽ: Sic & eccleſia niſi cõſenſum habuerit, nõ delectatur Deus in ea, nec audit voces eorũ. *Origi. tracta. 6. in Matthæum.*

Similis eſt ſancta Dei eccleſia naui. Nauis autẽ non ex vno ligno conſtat, ſed ex diuerſis. Et carinam quidem ex vno ligno habet, ſed non vno modo Ancoras aũt ex alia materia. Mali item & tabulata, & puppis partes, parietũque ac tranſtrorum, velorum itẽ ac temonum gubernaculorumq; ac aliorum omnium ex diuerſis lignis compactionem habet. Vnaquaque vero hæreſis velut ex ligno conſtat, & eccleſiæ formam non oſtendit. Sancta autem Dei eccleſia nuptias quidã habet reuerẽdas, & colit eas: nam venerabiles ſunt innuptiæ & lectus pollutus. Habet continentiã in admiratione, & laudat talẽ: qm̃ certat certũ & contemnit vitã velut adhuc potentior. Habet virginitatẽ, & magnificat talem velut virtuoſam, & penna leuiſſima ornatã. Hic & ſancta Dei eccleſia non admittit ſcortationẽ, non ſuſcipit adulterũ, nõ abnegationẽ Dei. Suſcipit autem alium in magna negociatione, aliũ in experientia nauigantẽ, alium gubernatorem & ſcientem, alium in prora, alium in puppi habentem ſpeculationis experientiam, alium qui partem aliquam nauis, aut impoſitarũ mercium habet, alium vt tranſeat ſolum, & nõ ſubmergat in mari. *Epyphanius hæreſi. 6. contra Apoſtolicos.*

Sicut frumentum quod ſolita purgantis ſollicitudine

purgatum

purgatū in cādidam ſpeciem molarum labore perficitur ac p aquam & ignem in vnius panis ſubſtantiā cōgregatur: Sic variæ gentes diuerſæque nationes in vnā fidē cōuenientes vnum de ſe Chriſti corpus efficiunt: |& Chriſtianus populus quaſi tritici innumerabilia grana à ſacrilegis nationibus fide purgante atq; cribrāte diſcernit, &

Lucæ 18 in vnū, quaſi infideliū lolio ptranſeunte colligit, & duorum teſtamentorū inſtructione, velut frumentū gemino molarū ope curatum moleſcit, & in illā primæ originis dignitatē natiuo cādore mutat. ac p aquā baptiſmi, vel p ignē ſpiritusſancti, æterni illius panis corpus efficit. Sicut ergo ſeparari grana ab illius confecti panis adunatione nō poſſunt, & ſicut aqua ad propriā redire ſubſtantiā vino permixta iā non pōt: Sic & fideles quique q̄ redēptos Chriſti ſanguine ſe cognoſcunt, ita debent quaſi inſeparabilia mēbra capiti ſuo fidei cōſeruatione, & ardētiſſima religione ſociari. *Euſebius Emiſſenus hom. 5. de paſcha.*

Ordo in eccleſia ita ſtatuit, vt alij ſint oues, alij verò paſtores, ita vt hi imperent, illi verò obediant, ſitque homo tanquam caput, illud pedes, iſtud manus, hoc oculi, illud verò aliud corporis membrum, quo omnia rectè inter ſe conueniant commodumque tam ad perfectos, quam ad ſubditos redūdet. Et quēadmodum in corporibus mēbra nequaquā à ſe diſſident, ſed cuncta corpus vnū ex diuerſis ſunt compoſita, nec idē omniū eſt officiū ac vſus, ad mutuā neceſſitatis beneuolentiam, neque oculus graditur, ſed ducit, quēadmodū nec pes cernit, ſed vadit, nec lingua excipit voces, id enim ad auditum pertinet, ſicut nec auditus loquitur, nā linguæ eſt officium, naſus verò odoris eſt inſtrumentum, at guttur cibum guſtat, inquit Iob, manus autem dandi & accipiendi eſt inſtrumētum, mens verò cūctis hominibus dux eſt, penes quam eſt ſentire: Ita & apud nos qui cōmune corpus Chriſti ſumus, omnes enim corpus vnum in Chriſto, ac per vnū Chriſtum inter nos mēbra ſumus, hoc enim imperat ac præſidet, iſtud verò obedit & dirigitur, nec amborum idē eſt officium, quemadmodum nequaquā eorūdem imperare eſt & ſubeſſe, ſed ambo vnum fiunt in vnum Chriſtum, ab eodem compoſita & conglutinata ſpiritu, licet imperantes

tātes à ſubditis rurſus, tāq̃ mediū & doctrina, & exercitatione & ætate diſtēt. *Greg. Naziā. de modeſtia in diſputationib.*

Sicut corpus neruorū debita habitudine carēs, multas gignis ægritudines, & vitā facit nō diuturnā: Ita Eccleſia non circundata forti & vehementer vrgente catena, plurima parturit bella, iram Dei auget, & multarum tētationum eſt occaſio. *Chryſoſt. ho. in Aquilā & Priſcilā.*

Ciuitas quādiu muro vndique cincta eſt, eos irridet à quibus obſidetur, præſidio illo tutiſſima, vbi uerò q̄s murum diruerit, ac portulæ tantam magnitudinem, tum lōgè illi obeſt ſepti præſidium, etiamſi firmū alioqui, ac tutum illud maneat. Haud aliter igitur & Dei ciuitas dum ipſam vndecumq; pro muro paſtoris ſolertia atq; prudētia cingit, aduerſarijs ſuæ omnes machinæ arteſq; in opprobrium, riſumq; cedunt euaduntq; qui eam incolunt indemnes atq; illæſi, ſi eam autem parte aliqua demoliri quis poſſit, ut uniuerſam non diruerit, à parte totum ut ſic dicam labefactatur. *Idem lib. 4. de ſacerdotio.*

Prata & nemoroſa loca diuerſos habent flores: & q̄dā quidā ſunt viſui delectabilia, quædam bene olentia, q̄dā verò ad curā corporū neceſſaria. Et hæc oīa cōgrua ſunt homini. Sic .n. eccleſia eſt, lectiones habet diuerſarū ſcripturarū, euangelij videlicet, & apoſtolorū & prophetarū inſtitutiones quę oīa apta ſunt, & conuenientia Chriſto. Sed ſuper prata oritur ſol, & marceſcunt flores, & decorē ſuū amittunt. In hunc verò agrum, vel pratū mittitur ſol iuſtitiæ, & aliū quidē corripit, alium autē ſanctificat, alij verò miſeretur. *Idem hom. 27. ex varijs in Matthæum.*

Sicut in horto ſunt multæ arbores fructū inutilem facientes: in ſiluis autem non inuenitur bonum faciens, ſi autem faciunt, aut inſipidum faciunt, aut acerbum: Sic in eccleſia quæ hortus eſt Chriſti, multi ſunt boni In eccleſijs autem hæreſum, quæ ſunt ſiluæ deſertæ, nemo eſt bonus, quia & ſi aliquis eſt bonus, propter homines eſt bonus & non propter Deum. *Idem hom. 19. operis imperf.*

Sicut vxorem quocumq; modo contra uolūtatem viri agentem dignum eſt repellere, non autem eſt iuſtū quātum ad grauitatem viri niſi ob cauſam fornicationis. Sic eccleſia quocunque modo contra uoluntatem egerit

Chriſti,

Chriſti, digna eſt abijci, niſi cauſa ſola tranſgreſſionis.
Idem ho.32.

Sicut artifex ex omnibus lapidibus eligit meliores, & ponit à foris in facie ædificij, cæteros autẽ lapides qualeſcunque intus mittit: Sic eccleſia meliores Chriſtianos eligit, & ponit in facie eccleſiæ id eſt, alios facit ſacerdotes, alios dyaconos cæterosq; eccleſiæ miniſtros, mediocres autem proficiũt in medio eccleſiæ, id eſt, ædificij, propter miſericordiam dei. *Idem ho. 40.*

Sicut omnis res quæ percutit lapidem, ipſa quidẽ colliditur, lapidem autem non lædit? ſic & omnis qui contra Chriſtianitatem agit, ſe quidem corrumpit, Chriſtianitati autem non nocet. *Ibidem.*

Quemadmodum gallina habens pullos, non ſolũ ſuos calefacit, ſed etiam cuiuſcunq; volatilis filios excluſos à ſe diligit quaſi ſuos: Ita & eccleſia nõ ſolũ ſuos Chriſtianos ſtudet vocare, ſed ſiue gẽtiles, ſiue Iudæi, ſi ſuppoſiti illi fuerint, & omnes fidei ſuæ calore uiuificat, & in baptiſmo generat, & in ſermone nutrit, & materna diligit charitate. *Idem hom. 46.*

Sicut omnis mulier quandiu non admonetur à malis hominibus, non bene cognoſcitur, vtrum ſit caſta, ſi verò admonita conſcientiam uel fidem viro ſeruauerit, nunc meritò caſta laudatur. Sic eccleſiæ fides non bene cognoſcitur, niſi antichriſti uenerint ad eam. *Idem hom. 48.*

Quemadmodum apud ipſos reges, oẽs quidẽ unius regnantis imperiũ agnoſcunt, ſubſeruiunt aũt nõ oẽs iiſdẽ in rebus, ſed illius munus eſt exercitib. imparare, huius vrbes regere ac diſpẽſare, illius rurſus pecunias eas aſſeruare, quæ in theſauros reconditæ ſunt: Ita & in eccleſia hic quidem ſuam in deum ſeruitutem ac cultum oſtendit in fide ipſa, in recta vitæ propriæ diſpenſatione, Illi autem ſit ſuſcipienda hoſpitum cura, alij pertractanda rerum neceſſariarum præfectura. Quemadmodum & inter ipſos Apoſtolos, Stephani munus erat, viduarum præſidiũ & patrocinium. Alius porro euangelici ſermonis curam ſuſceperat, cuiuſmodi erat Paulus. *Idem hõ. 2. in epi. Rom.*

Sicut in ſtructura domus, non omnes lapides eundum habent locũ, ſed hic quidẽ in angulũ eſt accommodus, ad

fundamenta non itẽ, ille contra fundamenta commodus eſt, non item ad angelum: Itidem ſane eſt in corpore q̃d eſt eccleſia, Quin & in noſtra carne licet idẽ cernere, attamen aliud membrum ab alio tolleratur nec ad omnibus omnia requirimus. Nam ex communi facta collectio, & corpus & ædificium conſtituit. *Idem in c.6. ad Gal.*

Dico & obteſtor eccleſiam ſcindere nõ minus eſſe peccatum quam in hæreſin incidere. Reſponde quæſo. Si q̃s regi cuidam ſubditus, nemini quidem præterea addictus fuerit, nec alij ſe regi quipiã tradiderit: huius verò ipſius præhenſam purpuram, ad ipſa fibula ad imũ vſq; totã ſciderit, & in multas partes ruperit. an minus puniẽdus fuerit, quam qui ad aliũ deſciuerũt? *Idem hom. 11. ad Epheſios.*

Corpus illud myſticũ plurib tũ morbis tũ inſidijs quã noſtrũ hoc naturale obnoxiũ eſt, celerius itẽ corrũpit & ægrius ſanatur. Humana arte corpora curantibus, diuerſa ſuppetunt medicamẽta, apparatus inſtrumentorũ varij cibi ægrotantib. cõgrui, & ſola plerumq; aeris natura ſatis fuerit ad ſanitatẽ laboranti reſtituẽdã, aliàs ſomnus opportunè obrepẽs, medicũ omni labore leuat liberatq;. At hic tale comminiſci nihil licet, ſed vna quędã poſt operum præſtationem ars ac curationis via tenenda ſequendaq;, per euangelicum nempe ſermonem doctrina. Hoc demum inſtrumentum eſt, cibus, aeris temperamentum optimum. Hoc medicamenti inſtar, ignis loco, ferri vice; quò ſi vel urere uel ſecare opus, vti neceſſe eſt. Quod ſi nihil profuerit, reliqua quæ ad animæ conferunt incolumitatem, euanida pereant oportet. *Idem lib. 6. de ſacerdotio.*

Velut nauis in mari poſita eſt hæc eccleſia, portat epibatos, portat credẽtes in vna charitate in vna modulatione, in vno remigio ſanctitatis, in funib. charitatis, in velo orõnis, in arbore crucis, in pice pęnitẽtiæ, in ſtupa caſtitatis, in tabulis pacis, in ancora fidei. *Idẽ ho. 1. in ſymbo. Apoſt.*

Eccleſia eſt ueluti paradiſus, imo paradiſo illo melior. Ibi quidem ſerpens erat inſidians: hic aũt Chriſtus myſteria celebrans: ibi erat Eua ſeducens: hic coronans eccleſia: ibi Adam ſeducebatur: hic populus adhæret Deo: ibi arbores diuerſæ: hic autẽ donationes uariæ. In paradiſo arbores marceſcẽtes: in eccleſia arbores fructificantes. In

illo paradiſo vnum quodque genus ſementis in ſuo perſeuerat ſtatu: in iſto verò paradiſo ſi inueniatur labruſca vitis uberior efficietur, ſi oleaſter, vera oliua. *Idem ho. de eius regreſſu ex Aſia Conſtantinopolin.*

In torcularibus animaduertimus quędā tria, preſſurā, & de preſſura quædam duo, vnum recondendū, alterum proijciendū. Fit ergo in torculari cōculcatio, tribulatio, pondus, & in his oleum eliquatur occultè in gemellariū, amurca publicè & per plateas currit. Putatio quia preſſuræ abundāt, tu oleū eſto. Nigra tenebris ignorantiæ amurca inſultet, & illa tāquā p plateas proiecta, publicè inſultet, tu ſliquare in gemellariū. Oliua in arbore q̄buſdā q̄dē tempeſtatib. agitur, non tñ preſſuris torcularibus atterit, ideo vtrumq; ſimul pendet ex arbore, & quod proijciendum eſt, & quod recondendū. At vbi ad torcular & preſſuram ventum fuerit, vtrumq; diſcernitur, dirimitur & aliud appetitur, aliud reſpuitur. Torcular poſſumus accipere eccleſias, eadem ratione qua & aream intelligimus eccleſiam. Quia ſiue in area, ſiue in torculari nihil agitur, niſi vt fructus ab integumentis purgētur, quæ neceſſaria erant, & vt naſcerentur, & vt creſcerent, atq; ad maturitatem uel meſſis uel uindemiæ peruenirent. His ergo vel integumentis, vel ſuſtentaculis, id eſt, paleis in area frumēta, & vinarius in torcularibus exuuntur. Sic in multitudine ſecularium hoīum, quæ ſimul cum bonis congregat̄, quib. ut naſcerentur, & apti fierent verbo diuino, neceſſaria erat illa multitudo, id agit̄, vt ſpiritali amore p operationē miniſtrorū Dei ſeparantur. *Aug. in Pſal. 40.*

Si aliter non meruit pacem habere domus Dauid niſi Abſalon filius eius in bello quod contra patrem gerebat, fuiſſet extinctus, quamuis magna cura mandauerit ſuis, vt eum quantū poſſent, viuum ſaluumq; ſeruarent, & eſſet cui pœnitenti paternus affectus ignoſceret quid ei reſtitit, niſi perditū flere, & ſui regni pace acquiſita, ſuā męſtitiam conſolari Sic ergo catholica mater bellantib. aduerſus eam quid aliud quam filijs ſuis, quia utique ex ipſa magna arbore, quę ramorū ſuorū porrectione toto orbe diffunditur, eſto in Africa ramuſculus fractus eſt, cum eos charitate parturiat, ut redeant ad radicē, ſine qua ve-

ram uitam habere non poſſunt, ſi aliquorum perditione cæteros tam multos colligit, præſertim quia iſti nō ſicut Abſalon caſu bellico, ſed ſpontaneo magis interitu pereunt, dolorem materni cordis lenit & ſanat, tantorum liberatione populorum. *Idem lib. de correctione Donatiſtarum ad Bonifacium c.20.*

Sicut arca de lignis cedrinis conſtruebatur: Ita eccleſia de ſanctis cōſtruitur. Quadratum in quacumq; parte poſueris fortiter ſtat, & ſancti quibuſlibet tentationibus ſtabiles permanent, non aduerſitatibus, non proſperitatib. cedunt. *Idem quæſt. 52 ad Oroſium.*

Eſt unitas eccleſiæ quæ late patet in ſacramentorū omniū ſocietate & cōione, quæ cōplectitur cū granis etiam paleas, qñ eas corporaliter mixtas ita patitur, vt neq; illas iuſtè uitent neq; ab illis iuſtè uitentur. Sic ſunt in eccleſia homines mali, ut in corpore humano humores mali, qui interdum exeunt è corpore. *Idem lib. de baptiſmo.*

Nauicula, id eſt, eccleſia turbatur fluctibus in profundo, ſed quia Chriſtus erat in monte, non poteſt mergi. Turbulentum mare hoc ſęculum cogitare. Vnda aſcēdit ſuper nauiculam, cum perſecutio uenit. Sed in his tentationibus erigantur antennæ, id eſt, crux Chriſti, ſimplex conuerſatio & pura confeſſio, tanquam candentia vela religentur. Et hæc uela noſtra fluctibus abluant, veſtiſq; tendatur, ut ſine macula & ruga inueniatur. Quantumlibet mare ſęuiat, uentus incumbat, inter fluctus nauis iſta turbetur, tantum nō mergatur, & curret. Denique poſtquam nauis hæc ędificata eſt in Hieruſalem, atq; inde in medio pelagi huius emiſſa eſt, æſtuantium volui undarū, & furentium flabra uentorum, dum eam huc atq; illuc circunferunt, omniū gentium littoribus appulerunt, peregrinas merces quaſcumque inuenit, aduexit. Quid n. tam peregrinum in terra noſtra, quam per pœnitentiam remiſſio peccatorum & cęlorum regnum. *Idem ſer. 14. de verbis Domini ex Matthæo.*

Quemadmodum ex multis granis unus conficitur panis, & ex racemis multis unus calix exprimitur: Sic ex multis fidelibus unum corpus myſticū integratur. Enimuerò ſicut ex multis membris & partibus unumquodq;

corpus

corpus conſiſtit; Ita eccleſiæ vnitas ex diuerſis perſonis conficitur, uidelicet, ex præſcitis, prędeſtinatis, iuſtificatis & glorificatis. *Idem tractatu 46. in Ioannem.*

Quemadmodum in mari inſulę quędam prominét habitales frugiferę & quibus eſt aqua ſalubris, necnon naualia & portus commodi, quo ſe naufragi recipient: Sic Deus dedit mundo, qui peccatorũ tẽpeſtatib. & naufragijs iactatͬ, ſynagogas, quas eccleſias nominamus, in qbus veritatis doctrina feruet. ad quas cõfugiunt veritatis ſtudioſi oẽs quotquot ſaluari, Deiq; iudiciũ & iram euitare volunt. Vt verò ſunt alię inſulę ſaxoſę, aqua potabili vacuę, ſteriles, efferatę & inhabitabiles, quęq; plurimũ damni tũ nauigantibus, cũ naufragijs afferunt, In his ẽt naues atteruntur, & quotquot ad eas appellunt, extrema pericula ſubeunt. Ita ſunt doctrinę erroris dico aũt hereſes q̃ ſuos ſectatores perdunt, non.n. à veritate pręuia ducuntur, verum quemadmodũ pyratæ, vbi impleuerunt ſuas naues, penetrãt ad p̃dicta loca vt exitũ afferant: Sic accidit his qui relicta veritate in hęreſes abeunt, à quibus tandẽ perduntur. *Theophilus Antiochenus lib. 2. ad Autolycum.*

Scindi non poteſt unitas, nec corpus vnum diſſidio cõpaginis ſeparari, diuulſis laceratione viſceribus, in fruſta diſcerpi. Quicquid à matrice diſceſſerit, ſeorſum viuere & ſpirare non poterit, ſubſtantiam ſalutis amittit. *Cyprianus de ſimplicitate prælatorum.*

Ezec. 13. *Hi ædificans ruinoſum parietem.* Domus Dei vna eſt, Qui foras exeuntes partem facere voluerint, parietẽ fecerũt, non domum: quia non eſt alter Deus, qui alteram domũ inhabitet. Ideo parietem feciſſe dicuntur falſi vates, in quo ſi ianua fuerit collocata, quicunque intrauerit, foris eſt. Nec lapidem habere angularem vnus paries poteſt, qui lapis eſt Chriſtus, duos in ſe ſuſcipiens diſcipulos: vnum de gentibus, alterũ, de Iudæis: qui modo pacis iungit vtrumq, parietem. Nam quot commoda habet domus, tot incommoda habet paries. Domus incluſa cuſtodit, tempeſtatem retundit, pluuiam diffundit, latronem aut furem, aut beſtiam non admittit. Sic eccleſia catholica omnes filios pacis gremio & ſinu ſuo complectitur. Contra paries qui eſt ędificatus ruinoſus nec lapidẽ angularem

gularem ſuſtinet, & ianuam ſine cauſa habet, nec incluſa cuſtodit, pluuia undatur, tempeſtatibus cædit, nec poteſt arcere latronem, nec uenientem prohibet furem. Paries enim res de domo eſt, ſed domus non eſt. Et pars ueſtra quaſi eccleſia eſt, ſed catholica non eſt. *Optatus Mileuitanus li. 3. contra Parmenianum.*

Aquila præ cæteris auibus cognoſcitur altius uolare, uiſo tamē eminus cibo, indigētia naturali ſubacta, mox ad ima deſcendit Sic eccleſia in ſpiritalibus membris cū ea quæ ſurſum ſunt, mēte petat & ſapiat, infirmitate tamen corporis aggrauata neceſſitatibus ſubiacet indigentiæ corporalis, pro quibus ingemiſcit & parturit uſque adhuc. *Primaſius li. 3. in Apocalypſi.*

Sancta mater eccleſia hortus delitiarū, & paradiſus ſpiritalis eſt chariſmatum uidelicet ſuperiorum fluentis irriguus. Ponamus autem ut ſacerdotes mali quodāmodo ſint lapidei canales. In lapideis autem canalibus aqua nil germinat, donec per eos decurrens in fœcundas areolas ſe fundat. *Petrus Damianus de inſtitut. eccleſiaſt. cap.* 11.

Sicut Dauid licet rex & unctus patiēter expectauit & māſuete cū Saul egit donec Deꝰ regē Saul de medio tolleret, poſtea uerò regalia oīa exercuit Sic eccleſia prīcipio ꝗdē gladij materialis ptāte nō ē uſa in ſuos ſubditos, ſed cū omni māſuetudine expectauit, donec Deus iugo ſuo ſuaui colla regū terrę ſubderet, *Latomus li. de lege humana.*

Sicut erat in templo Salomonis mare quoddā fuſile & æneum ubi abluebantur qui erant ad ſacrarium ingreſſuri: Ita in eccleſia eſt lauacrum ubi peccatorum ſordes, & labes abluuntur, ut cœlū ingrediant̄. *Pintus in Ezechiel.* 1.

Eccleſia eſt arca Noè, quæ nullis potuit diluuij fluctib. ſubmergi. Hęc eſt uera illa ſpecula, de qua ait diuinꝰ Pſaltes, Diligit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Iacob. Hæc eſt turris illa Dauidis, quæ ædificata eſt cum propugnaculis vt dicitur in Canticis, ex qua mille clypei pendent, & omnis fortium armatura. Hæc eſt domus illa Dei, vt ait Apoſtolus columna & firmamentum veritatis, quam D. Ioannes appellat in Apocalypſi tabernaculum Dei cum hominibus. Hæc eſt vera Ieroſolyma inexpugnabilis, non terrena illa quæ fuit in cineres con-

uerſa ſed cœleſtis quam ipſa perpetuitas ſemper intuebatur. *Ibidem cap.26.*

EDVCATIO ET INSTITVTIO puerorum.

EQuus indomitus euadit durus: & filius remiſſus euadet præceps. *Eccleſiaſt.30.*

Quemadmodũ bene nutrita corpora, ſi nuda ſunt, vires ac vigorem apertius inducunt: Ita etiam pulchritudo morum, ſi ineptis nugis nõ inuoluatur, magis ĩducit animi magnitudinem. *Clemens Alexan.lib.2.pedagog.cap.*10.

Quamobrẽ animus dum tenet eſt adhuc, & ritu ceræ quæ ipſa impreſſas in ſe formas quaſcunque facillimè recipit molliſſimè cedit, confeſtim ab ipſo initio, omni rerum bonarum imbui exercitatione debet, quò videlicet, vbi poſtea rationis vſus acceſſerit, & habitum illũ rerum diiudicandarum ætas maior attulerit pietati iam ab ineunte ætate aſſuetus, nullo impedimento, curſu vtatur faciliore cum & ratio quid expediat, admoneat, & ad id aſſequendum facilitatem præbeat conſuetudo. *Baſilius in regulis fuſius diſputat, interrogat.*15.

An non abſurdum eſt nos domum veterẽ, ruinam minitantem ſulcire, pecunias impendẽtes, fabros accerſentes, deniq; nihil nõ facientes, domum aũt Dei (nam Dei domus eſſe debet adoleſcentis anima) ne vulgari quidẽ dignari cura? Vide ne idem audias quod olim audiere Iudęi Nam illi poſteaquam è captiuitate tẽplum materiale conſpiciẽtes neglectum, priuatas ædes ſuas exornarunt, adeò Deum exaſperarunt, vt mitteret eis prophetã, q famem minitaretur, magnãq; rerum neceſſariarum penuriã, atq; hanc cõminationis cauſam eloqueretur. Vos q dem in domibus vndiq; habetis manſiones, domus autẽ mea deſerta eſt. Quod ſi illius templi neglectus tantã excitauit iram numinis, multò magis huius tẽpli neglectus ad iracundiam prouocabit Dominum Siquidem hoc tẽplum tãtò eſt illo honoratius, quo plura habet ſanctimoniæ ſymbola. *Chryſoſt.hom.de Anna & Samuelis educatione.*

An nõ videtis frequenter, quod qui in vrbibus verſantur pueros nuper à lacte depulſos, faciũt Thallophoros,

aut

aut aganothetas, aut certaminũ præfectos, aut choorearũ magiſtros faciunt? Idém & nos faciamus, a primis ſtatim annis inducamus eos ad diſciplinam Reipubiicæ cœleſtis. Si quidem hæc terrena, cum impendium adferat, fructum tñ nullum hét. Nam quæſo te, quis fructus eſſe poſſit è populari applauſu? Simul ut ueſpera nos occuparit, illico plauſus ille totusq; tumultus emareſcit, ac feſto pacto, perinde quaſi in ſomnis fuerint deliciati, ita omnĩ uoluptate deſtituti conſiſtunt, dum nec à corona nec à magnifica ueſte, nec à reliquo faſtu uniuerſo conceptam uoluptatem ſi quærant, inuenire ualeant, quod omnia illa quouis uento celerius prætercurrant. Cæterum in cęleſti politia omnia ſecus habent, circa impendium lucrũ afferunt, & copioſum & ſtabile. *Ibidem.*

Quẽadmodũ induſtrii agricolæ primũ ſemen in terrã deponunt, cupreſſi aut aliorum arborum ſimilium, deinde ubi conſpexerint è ſemine factam arborem, non relinquunt in eadem terra, ſed inde reuulſam plantulam, in aliud transferunt ſolũ, vt terra in redens gremio ſuo exceptam illius radicem puram & integram uim ſuam proferat ad nouam educationem. Ita & Anna filiũ præter ſpem proſeminatum in templum tranſtulit è domo, ubi ſũt ꝑpetuæ fontiũ ſcatebræ & irrigationes ſpiritales. *Id.*

Quemadmodum ager diu non proſciſſus ſilueſcit, ac paſſim innumeras uepres ꝓducit: ita iuuentus neglecta. *Idem ho. 5. in Matth.*

Si burdonib. atq; aſinis agoſo nobis præficiẽdus eſt, nõ parũ uigilamus, ne demẽtẽ, aut temulẽtum aut furẽ, aut rei ei⁹ imperitum ꝑficiamus, ſin uerò ad colẽdũ filiorũ ingẽtiũ pædagog⁹ ſit nobis inueniẽd⁹, q caſu oblatus fuerit cũ recipimus, nec cõſideramus ullã artẽ hoc artificio ſublimiorẽ inueniri. Quid. n. maius, quàm aĩo moderari, q̃ adoleſcentulorum fingere mores? Omni certè pictore, omni ſtatuario, cęterisq; hmõi omnib. excellentiorẽ hũc duco, qui iuuenum aĩos fingere non ignoret. *Idem ho. 60.*

Docete & admonete uos inuicem pſalmis & hymnis Nunc verò ſatanicas cantiones præferunt pueri ueſtri, quẽadmodum coci & obſonatores & chorearum ductores, pſalmũ aũt nemo nouit ullũ. Quin & res iſta turpis eſſe uide

tur, ludicra & ridicula, hinc mala cuncta uigent. Qualemnam plantula terram ſortita fuerit, talem quoq; fructum afferet: ſi arenoſam & ſalſam, talẽ: ſi dulcem & pinguem, rurſus conſimilem: ita fons quidem eſt doctrina. Doce ergo puerum tuum pſalmos illos canere philoſophia plenos. *Idem homil. 9. ad Coloſſenſes.*

Magnum habemus prætioſumq́; depoſitum filios, ingenti illos ſeruemus cura, atq; oĩa faciamus, ne fur id nobis aſtutus auferat. At uerò nunc cõtra penitus facimus, Nã ut fundus q̃dẽ ſit optimus, cũcta molimur, cumq́; fideli uiro magno cũ ſtudio tradimus, & agazonẽ atq; mulionẽ, ꝓcuratoremq́; atq; diſpẽſatorẽ, qui nobis magna beneuolẽtia afficiat inquirimus: cæterũ q̃d nobis omnium chariſſimũ eſt, oĩno negligimus, neque curamus, quo pacto filiũ noſtrũ fideli cuipiã uiro permittamus, qui ipſius ſeruare pudicitiam poſſit. *Idem hom. nona in 1. Timoth.*

Vndè & tibi maximè prouidendũ eſt, ne ineptis blanditiis fœminarũ, dimidiata dicere uerba filia conſueſcat, & in auro atq; purpura ludere, quorum alterum linguę, alterum moribus officit, ne diſcat in tenero, quod ei poſtea dediſcendum eſt. Gracchorum eloquentiæ, multum ab infantia ſermo matris contuliſſe ſcribitur. Hortenſij oratio inter paternos ſinus colauit. Difficulter eraditur, quod rudes animi perbiberũt. Lanarũ conchylia quis in priſtinum candorem reuocet? Recens teſta, diu & ſaporẽ retinet & odorem quo primum imbuta eſt. Gręca narrat hiſtoria, Alexandrum potentiſſimum regem, orbiſq́; domitorem, & in moribus & in inceſſu, Leonidis pædagogi ſui nõ potuiſſe carere uitiis, quibus adhuc paruulus fuit infectus. *Hieronymus epiſt. ad Lætam, de inſtitutione filiæ.*

Vt aqua in areola digitũ ſequitur pręcedentẽ: ita ętas mollis & tenera in vtramque partẽ flexibilis eſt, & quocunque duxeris, trahitur. *Idem epiſt. ad Gaudentium de pacatulæ educa.*

Vidiſtis quæſo unquã artificẽ ex lamina auri vel argẽti ſollis percuſsionibus imaginẽ ſpecioſam formaſſe? Nõ puto, q̃d tũc? quatenꝰ aptã formã ex lamina formet, nũc eã ſuo inſtrumento leuiter premit & percutit, & poſtmodum planat, nunc etiam leuamine leuius leuat & infor-

mat:

mat: ſic & vos ſi pueros veſtros cupitis moribus ornatos eſſe, neceſſe eſt vt cũ depreſſionibus verberũ impẽdatis eis paternæ pietatis & mãſuetudinis leuamẽ atq; ſubſidium: Tenera quidẽ teneris, ſicut & ipſi teneri ſunt, lac ſcilicet, nõ ſolidũ cibũ p̃bẽtes eis necdũ ad pfectã ætatem prouectis. *Anſelmus de ſimilitudinibus, cap.* 178.

Iniecto ĩ oculos ſago, leo ſine vllo negocio capit̃, alioq̃ inexpugnabilis: Ita facillimũ eſt, potẽtiſſimũ ẽt domare, modò cognitum ſit illis ingenium. *Plinius lib.*8. *cap.* 16.

Vrſus informes gignit catulos, eos lambendo format: Ita rudem ingenij fœtum diutina cura expoliri cõuenit. *Idem lib.*8. *cap.*26.

Coccycis pullus vbi adoleuerit, cum ſit nothus, tamen legitimos deuorat, vnaq; matrem ipſam: Ita quidam magna indulgentia, ſtultoque amore quorundã educati, ſubuertunt eos. *Idem lib* 10. *cap.*9.

Adamas vna re molleſcit, ad ictus ferri aliàs indomitus: Ita nullum eſt ingenium tam ferum, quod nõ aliqua ratione queat expurgari. *Idem lib.*37. *cap.*4.

Arbor per ſe infrugifera tamen inſitione diſcit ferre fructus: ita prauum ingenium inſtitutione ad bonam frugem poteſt demutari. *Idem lib.* 17. *cap.* 14.

Fœnum græcum quo tractatur peius, hoc prouenit melius: ita liberi quidam, quantò habueris indulgentius, tantò minus valent: neglecti verò & vexati, euadunt in viros. *Idem lib.*10 *cap.*16.

Gypſo madido ſtatim utendum, q̈ celerrimè ſiccetur: Ita ſtatim fingenda literis ac moribus ætas rudis, prius q̃ durior non admittat fingentis manũ. *Idem lib.*36. *cap.*24.

Simia catulos fere complexu necat: Ita nonnulli parẽtes immodico erga liberos affectu & indulgentia corrũpunt illos. *Idem lib.*9. *cap.*54.

Sicut in agrorum cultura, bonam eſſe imprimis tellurẽ oportet, tum ferendi peritum agricolam: deinde bona ſemina: Eodem modo telluri naturam, agricolæ præceptorem, ſeminibus ſtudiorum inſtitutiones ac præcepta cõferes. *Plutarchus de liberis educandis.*

Vt curruum rotæ vi inflexæ nũquam ad priſtinã rectitudinem queant reuocari, itidem hiſtrionum baculi: ita

quędam ingenia ſic conſuetudine & inſtitutione deprauantur, ut corrigi non queant. *Idem in Moralibus.*

Vt tera quo melior eſt natura, hoc magis corrũpitur, ſi negligatur: Ita ingenia niſi rectè excolantur, quo ſunt fœliciora, hoc pluribus uitiis obducuntur. *Ibidem.*

Nulla ferè eſt arbor, quæ non ſterileſcat, ac tortuoſa fiat, ſi cultura deſit: Ita nullum tam fœlix ingeniũ, quod non degeneret citra rectam educationem. *Ibidem.*

Nullus equus rectè ſeſſori paret, niſi arte domitus. Ita nullum ingenitum non ferox, niſi pręceptis cicuratur, & educatione. *Ibidem.*

Qui equos rectè alunt, eos docent parere fræno, pueros qui uolunt inſtituere, primũ aſſuefaciat ut dicto ſint audientes. *Ibidem.*

Nulla tã fera bellua, quæ nõ mãſueſcat cura. Ita nullũ tã agreſte ingenium, qđ inſtitutione nõ miteſcat. *Ibidem.*

Vt multa agreſtia ſubnaſcentia in agro, mala quidẽ ipſa ſunt, ſed tamẽ ſigna felicis atque uberis ſoli, ſi quis excolat. Sic animi affectus per ſe mali arguunt ingenium non malum, ſi accedat recta inſtitutio. *Ibidem.*

Vt molli materiæ facilè ſigillum imprimitur: ſi dureſcat, non item: Ita puerorum ingenia facilè quamuis recipient diſciplinam, ſin ætate dureſcant, nõ item *Ibidem.*

Fruſtra ſuber appenditur retibus, ut natent, ſi plumbũ innexum dæorſum trahat, & in æquo teneat. Ita fruſtra præceptis bene uiuendi inſtituitur, ſi malitia addita non ſinit è ſtultitia emergere. *Ibidem.*

Vt plures urbes præternauigaſſe pulchrum eſt, ſed expedit unam in colere optimam. Ita quàm plurima ſunt cognoſcenda, ſequenda retinendaque optima. *Ibidem.*

Vt ager, ſi non colatur, non ſolùm infrugiferus manet uerum ét multa ſylueſtria producit. Ita adoleſcens rationis capax, niſi præceptis honeſtis exerceatur, non ſolùm non euadet bonus, ſed ad multa uitia deflecteť. *Ibid.*

Vt agricolæ uallos apponunt arbuſculis, quo rectè creſcãt. Ita qui inſtituit, addit monita & præcepta ingeniis ſalubria, ne deuaricent in uitia. *Ibidem.*

Vt agri non oẽs frugiferi ſunt, qui coluntur. Sic animi non omnes culti fructum ferunt. *Cicero lib. 2. Tuſc. quaſt.*

Si

Si agricolam arbor ad fructum producta delectat, ſi paſtor ex fœtu gregis ſui capit voluptatem, ſi alumnum ſuum nemo aliter intuetur, quàm vt adoleſcentiam illius ſuam indicet: Quid euenire credis his, qui ingenia educauerunt, & quæ tenera formauerunt, adulta ſubito vident? *Seneca lib. 2. epiſt. 34.*

Quemadmodum agricola vehementer exultat, vbi generoſas fœtus ex arbore ipſa legit, quam ſuis quondam manibus conſeuerat, ac diu multa cura produxerat; Ita præceptores atque parentes potiſſimum cùm illorum fructus, induſtriam, morumq; honeſtatem intuentur eorum, quorum ingenia atque mores ipſi à prima iuuentute fœliciter formauerunt. *Politianus lib. 6. epiſtolarum, epiſtola ad Franciſcum Puccinum.*

Vt rami & ſurculi praui, tortuoſiq́ue natura, minimè vnquã redigi ad rigorẽ ſuũ poſſunt, quãuis manu tractẽtur & emolliãtur, ſed ad naturalẽ illam ſtatim prauitatẽ recurrũt: Sic ij q̃ parum nati honeſtè, parũ educati ingenuè ſunt, cõtinuò ad humanum ſpectãt: hoc eſt, viliſſima quædam miniſteria adamãt, nec in ſublime animos attollunt, nec recti vnquam, nec liberi ſunt. *Idem in Lamia.*

Quemadmodum vberi in ſolo, cui nondum manus agricolæ acceſſit, rubi innaſcuntur, & ſentes: ita ſæpe generoſo animo, niſi educatio ingenua acceſſerit, vitia virtutibus admixta pullulant. *Idem de ira.*

Quemadmodum agricolæ noxias frugibus plãtas herbaſque conuellere atq; extirpare ſolent, quod fęcundi ſoli ingenium ex illis animaduerterint: Ita profectò parentes ac magiſtros nihilo magis teneris adhuc adoleſcẽtum vitiis indulgere oportet, quòd ea optimæ ingenuæque naturæ documenta præbuerint. Principiis enim obſtandum, & quæ eminent retundenda ſunt, antequam ad maturitatem veniant. *Ibidem.*

ELEEMOSYNA.

IGnẽ ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis. Quemadmodũ q̃cunq; putei ſcaturiunt, exhauſti in priſtinam menſuram reuertuntur: Ita etiã largitio, quæ eſt bonus fons benignitatis, potum ſitiẽtibus

communicans,rurſus augetur & repletur,quemadmodũ ad vbera quæ ſuguntur vel mulgẽtur,ſolet lac accedere. *Clemens Alex.lib.3.pædagogi c. 7.*

Quemadmodum frumentum in terram cadens, lucrũ proijcienti parit:Sic & panis in eſurientẽ proiectus,multá in poſterũ tibi reddet vtilitatẽ, *Baſil.ho.in ditéſcentes.*

Qui ex his quæ ſuperſunt offert,ingratus eſt.Si tu nobilem hoſpitem domi exciperes,eius menſę reliquias apponeres? Quomodo igitur exiſtimas ex repotijs Deum placari? *Idem in diuites auaros hom.7.*

Sicut malè edendo,maleq; cibo vtendo Adam peccatum incurrit.Sic infame laborantibus per cibos opitulando à peccatis ſoluemur. *Idem hom. 8.*

Omnis q. nauigat naufragio eſt proximus, & tãto plus quantò nauigat audacius,ac omnis qui corpore eſt circũdatus,proximus eſt corporis malis,quãtò elatius pertrãſit, & ante ſe iacentẽ non reſpicit.Quandiu vẽto nauigas ſecũdo,manũ naufrago pbe. Quãdiu rectè vales & diues es, afflicto ſuccurre, nec expecta donec ex teipſo diſcas quãtũ malũ ſit inhumanitas, & quãtũ bonũ viſcera aperire indigentib. *Gregor.Nazianz.orat.de paupertate fouenda.*

Erga fratres calamitoſos benignus eſto.Qđ uentri ſubtrahis,tribue eſuriẽti.Exæquet omnia iuſtus Dei timor. Duas inter ſe contrarias affectiones,tuam videlicet ſatietatẽ, & fratris famem,modeſta continentia tempera atq; moderare.Sic enim faciunt & medici, alios exinaniunt, alios replent,vt acceſſione, deceſſioneq; vniuſcuiuſq; ſanitas conſeruetur. *Idem in Orat. De pauperib. amandis.*

Si agricolæ penu ſuum euacuant & ſemina terræ concredunt,idq; cum voluptate faciunt,ſpe maiora recipiendi ſe ſolantes: & quãuis ſciant quod aeris intemperies, nonnunquam & terræ ſterilitas, & alia multa accidẽtia, vt locuſtarum exercitus & rubiginis inſidię, ſpe excidere faciant:attamen bona ſpe ſeſe alentes, ea quæ in promptuarijs collecta,terrę concredunt:Multo magis nos quę abſque vſu recondita ſunt,diſpergere in pauperum vſus conuenit. *Chryſoſt.hom.55. in Geneſim.*

Huic multa cum facultate aperiunt cœlorũ portæ. Ac velut regina ingrediẽte,nullus cuſtodũ ipſis in portis poſitorum,

ſitorũ, audet interrogare quæ ſit, aut vnde iter agat: magis verò illico ſuſcipiunt oẽs. Sic & eleemoſyna regina omnino eſt cum Deo ſimilem faciens. Eſtote, inquit, miſericordes, ſicut pater veſter cęleſtis, pennata eſt enim & leuis, aureas habens alas, ipſos ſupramodum delectás angelos. Ibi inquit, pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi eius pallore auri. *Idem ho. 7. de pęnitentia.*

Audi Prophetam dicentem: *Ego quaſi oliua fructifera in domo domini.* Eiuſmodi ſimus. Neq;. n. ſatis eſt oliuã fieri ſolũ, ac fructiferã. Sũt q miſerãtes parua dãt ipſo anno labẽte, aut omni hebdomada parũ qd exhibẽtes, hi oliua qdẽ nõ fructifera & uera, ſed arida: qđ quidẽ miſerantur, oliuę: qđ aũt nõ prõptè, aut ex aío, non fructiferæ. *Ibidem.* *Pſal. 51.*

Agricolæ ſi frumenta domi cõcluſa tenent, vermium in eſca emittent: ſi verò diſperſerint in terras, nõ modo cuſtodiunt, ſed etiam augent: Sic & opes ſtantes quidẽ in arca, atq; ſub ſera & vecte defoſſæ, citò tranſfugiunt, ſi verò eas in ventres diſperſeris pauperum, non modo nõ fugiunt, ſed & maiores inde reſurgunt. *Idem.*

Studeamus egenorum magnam curam habere, idq; cũ alacritate & hilaritate. Etenim agricola terræ concredẽs ſemina nõ hoc triſti facit vultu, ſed gaudens & lætabundus, & quaſi iã ſpe manipulos videns in terram ſeminat. Et tu dilectè ne ſolũ reſpexeris ad eũ qui recipit: ſed cogita qđ ipſe quidẽ eſt uiſibilis qui à te accipit, alius autem quæ in illum fiunt, ſibi facta dicit: neq; ille vulgaris quiſpiam eſt, ſed omnium Dominus. *Idem ho. 42. in Geneſin.*

Vbi ſemen eſt, ibi etiam multiplicatio fructum conſequitur. Tu verò ſi terram quidem pinguem ac fertilẽ coleres, & quæ plurimum eſſet opportuna ſeminibus, non tantum illam propria horrea vacuando ſeminares, verũ etiam mutuareris aliunde quod fereres. Maximũ namq; detrimentum putares, in re tali diligere parcitatẽ. In cęlo vero operans, atq; ibi fructum requirens, vbi nulla aeris inæqualitas, corruptio nulla uentorum eſt, ſed plurimo vbiq; cum fœnore ſemina iacta prouenıunt cunctaris atque diſſimulas, nec intelligis quia poſſimus & parcẽdo perdere, & ſpargẽdo colligere. Sparge ergo ne pdas: noli retinere vt magis congreges. *Idem ho. 5. in Matth.*

Sicut

Sicut ulm⁹ infructuoſa dat humorē uiti, ut uitis pro ſe & pro ulmo proferat fructum, ita tuæ res ꝓficiāt ad pauperis ſuſtentationē in hoc ſæculo, ut & illius ſanctitas ꝓficiat ad tuam ſuſtentationem in illo *Idem ho. 12. ĩ ope. imp.*

Omnis homo qui aliquod opus facit, cuius cauſa facit id quod facit, in corde ſuo aſpicit illius perſonam. Ecce facis epiſtolam ut aliquem ſaluter amicum, quādiu ſcribis, ſemper in corde tuo uides illius perſonam amici, ꝑ quem ſcribis epiſtolam Item artifex tenēs opus in manu, ſemper eum præ oculis habet, qui ei opus commiſit faciēdum, dum cogitat quomodo illud facere mandauit. Sic & qui propter deum eleemoſynam facit, neminē uidet in corde ſuo, niſi perſonam Dei tantummodo, & propter quem facit. *Idem hom. 13. operis imperfecti.*

Qui egenorum miſereri cogitat, ſtatim auaritiā exuet. Qui in dando pauperibus perſeuerat, mox iram deponet & ſuperbiam. Quemadmodum uulneratos frequēter curādo, medicus facile in aliorū calamitatibus commouetur, cū humanā intelligat naturā, ita ſi ad opitulādū inopes cōueniemus, oīa contēnemus. *Idem ho. 80. in Ioan.*

Quamobrē nō das Deo qui tibi plura daturus eſt? Fortaſſe ob id quod multò poſt tempore dat. At qui debitū longo poſt tempore redditū, opes tibi tuas auget, nam fœnus maius fit. Etenim in fęneratitiis pecuniis id uſu venire uidemus, ut fęneratores libentius his expenſum ferāt, qui quod acceperit mutuo, multo poſt tempore ſoluturi ſint. Nam qui protinus reſoluit, is fęnoris curſum interrumpit, qui aūt in ſoluendo ſerus eſt, is quæſtum maiorem efficit. Itanè uerò obærandis hominib. moram nō: ægreferim⁹, ſed & modis oīb maior illa ut ſit, excogitam⁹, obærādo ēt deo ſic nos puſillanimes gerim⁹ vt hoc noīe cūctemur, atq; tergiuerſemur? *Idem ho. 7. in ep. ad Ro.*

Qui miſereatur in hilaritate. Quis regnum accipiēs męſt⁹ eſt? Quis peccatorum remiſſionem recipiēs, in mœrore manet? Noli itaque pecuniarum reſpicere ſumptum, ſed magis eum qui ex illo ſumptus eſt, prouentum. Si enim qui ſeminat gaudet, tametſi in incertum ſeminet, multò magis qui cœlum quaſi agrum colit. *Id. ho. 21. in ep. ad Ro.*

Eleemoſyna & fides te non deſerant: ſed appende illas collo tuo

Quem-

Quemadmodum diuitum filij ornatus gratiæ, aureũ monile geſtant in collo, nec id vnquam deponũt, ueluti nobilitatis ſignum circumferentes & oſtentantes: Itidem & nos oportet ſemper beneficentia indutos eſſe, declarãtes quod filij ſimus eius qui miſericors eſt, eius qui ſolẽ ſuũ oriri facit ſuper bonos & malos. *Idem hom. 1. ad Philippen.*

Deus nobis myſteria tantæ excellẽtiæ credidit, nos ei nec pecunias credimus, cũ hortetur & dicat, Veſtra mihi omnia ſeruãda permittite, nemo diripet: nõ demolietur tinea, nõ latro ſuffodiet, & cẽtuplũ pollicetur ſe daturũ, nec ſic quidem obtemperamus. Atqui ſi quid apud aliũ deponimus, nihil amplius accipimus, gratiasq; agimus, ſi uel depoſitum totum receperimus, ſi fur aliqua furet, noſtro id faciet detrimẽto. At vero cœleſtis ille depoſitarius dicturus tibi non eſt, latro accepit, tinea corroſit, ſed & hic centuplũ reddit, & illic æternam vitam adiicit, nemo tamẽ apud illum deponere ſtudet. *Idem ho. 11. in 1. Timoth.*

Si in regibus fieri ſolet, vt nõ mõ q pugnãt, ſed & q vaſa cuſtodiũt, honoris participes fiũt: ſæpe cõtingit vt paria bellatoribus acciperẽt pmia, quãuis nõ fędaſſent cruore manus, neq; arma cepiſſent, imò ne prælιũ quidẽ aſpexiſſent. multo magis id in tribulationib9 fit. Qui. n. athletã fame confectũ cibo recreauerit, qui illi aſtiterit, & verbo fuerit hortatus, qui obſequia reliqua intulerit, pari cum illo mercede donabitur. *Idem, hom. 3. in 2. Timoth.*

Ne dicas, quare non habeo diuitias? Si haberẽ pauperibus impartirer. Neſcis ò homo: fortaſſis enim ſi haberes, amplius auarus exiſteres. Nunc quidẽ hæc dicis, ſed ſi te ipſa probaret experientia, alius forſitan appareres. Nã & qñ ſumus cibis ſatureti, putamus nos poſſe longã tolerare ieiunia: cum vero nos ceperit ſaltem leuis eſuries, alia nos deſideria ſubintrant. Iterum quãdo ſumus ab ebrietate liberi, putamus illam nos ſuperare poſſe paſſionem: cum verò fuerimus illius morbi capti libidine, minimè nobis primum iudiciũ remanebit. *Idem, hom. 3. ad Hebræos.*

Poſt orationem intẽtam opus eſt eleemoſyna multa. Medicamentum. n. validum, quod maxime operetur ad pœnitentiã hoc eſt: & ſicut in præceptis medicinæ, & adiutorijs, eſt medicamentum, multas quidem herbas accipiens

piẽs, vnã aũt dominãtiſſimã: ſic & in potẽtia iſta herba dõminãtior & potẽtior eſt, & uniuersũ ipſa efficit. Date eleemoſynã, ait ſcriptura, & oĩa mũda sũt vobis. *Ibi. ho.* 9.

Eleemoſyna eſt amica Dei, ſemper ei propinqua pro quibuſcũque voluerit, facile gratiæ munus impetrat, tñ ſi à nobis non lædatur, ſi nullã à nobis patiatur iniuriam. Iniuriã autem patitur, cum ex rapinis eam volumus operari, ſi verò fuerit munda, magnã præſtat confidentiam tribuentibus eam. Tanta eſt virtus eius tãtaq; potentia. Sed etiam uincula peccatorum ipſa diſſoluit, fugat tenebras, extinguit ignem, mortificat vermẽ, expellit ſtridorẽ dentiũ. Huic portæ cœli aperiuntur, & ueluti regina intrante nullus ianitorũ, nullus cuſtodũ qui portis aſſiſtũt audet dicere, Quæ tu es? vel vnde? ſed oẽs eam è regione ſuſcipiunt. Sic etiã miſericordia. Regina namq; eſt, vere
Matth. 6 regina, ſimiles faciens hoĩes Deo. *Eſtote,* inquit, *miſericordes, ſicut pater veſter miſericors eſt.* Pẽnata namq; eſt & ualde leuis, habens alas aureas & uolatum, qui angelos deceat.
Pſal. 67. Scriptũ eſt. n. *Pennæ tuæ ſicut pennæ columbæ deargentatæ, & collum eius in fulgore auri.* Sicut columba quædã nitens, & aurea uenuſtate decorata, mites & affabiles oculos habẽs p cũcta peruolat: ſic & miſericordia nitet magno decore feſtiua, nihil eſt illis oculis melius. Pulcher qdẽ eſt pauo. ſed in illius cõparatione deformis apparet. Ita enim & auis quædam pulchra eſt & mirabilis, ab ipſo initio p tẽpora cuncta perdurans, & multa diuina gratia decorat. Virgo eſt habẽs alas aureas, circũſpecta per omnia, uenuſteq; ſuccincta, vultum habens candidum atq; manſuetũ, pennata eſt, leuis, & ſemper ante ſoliũ regale conſiſtit. Qñ iudicamur, repente ſubuenit, & nos à ſupplicijs liberat imminentibus, alijs ſuis nos contegẽs. Hanc amplius deſiderat Deus quam ſacrificia innumera. *Ibid. hom.* 32.

Cogita quibus te Deus inſignuerit ornamentis pro ſubleuanda pauperum inopia. Si quiſpiam tibi caſurum cœlum ſubleuandi traderet poteſtatem, nonne id tibi honori duceres, perinde ac conditionem & vires excedentem? Ecce nunc maiore quodam honore te dignatus eſt Deus, ſi quidem quod cœlo ipſo maioris facit, tibi ſubleuandum conceſſit. *Idem ſermone de miſericordia.*

Artium

Artium quidẽ ſecularium vnaquæq; vnũ habet quod accepit meritũ. V.G. Agricultura paſcit, textoria veſtit, imò vero nec hoc vlla poteſt à ſemetipſa nobis conferre. Nam niſi agricultura cuſoriam habuerit, à qua ligonem, vomerem, falcem, ſecurim, & alia plura mutuetur: & carpentariam, vt aratrũ pangat, & iugum paret & plauſtrũ, vt ſpicas excutiat: & coriariã vt & lorũ faciat: & edificatoriam, vt & arantibus tauris ſtabulum ædificet, & ſerẽtibus agricolis domum, &c. Cum autẽ oporteat miſereri, ſola voluntate opus eſt. *Idem hom. 33. ad pop. Antioch.*

Sicut mare nõ poteſt nauigari portibus & ſtationibus obrutis; Ita nec hæc vita conſtare ſi miſericordiam tollas ac humanitatem. *Ibidem.*

Si circa terrã laborantes horrea exhaurientes, terræ ſemina mandant, & congregata diſpergũt, & hoc faciũt cũ voluptate, ſe ampliorũ ſpe cõſolãtes: & hæc cũ ſciãt q̃d frequẽter aeris inæqualitas, & ſterilitas terræ & alii multi incurſus, vel locuſtarũ exercitus, vel rubiginis impetus ab expectatione decidere facit, bonis tñ ſe paſcentes expectationibus, in horreis cõgregata terræ cõmittũt: multò magis nos inaniter repoſita in cibos pauperũ diſpergere congruũ eſt, vbi nunquã accidit aberrare, nec infortuniũ quod in terra ſit, vereri: ait.n. diſperſit dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſæculum. *Ibidem hom. 34*

Dic mihi, ſi quis te ſenio confectum, & viuentẽ in paupertate ſubito iuuenẽ ſe facturum ꝓmiſiſſet, & in ipſum ætatis florem reducturum, & ſuper omnes præualidũ, et ſpecioſum redditurũ eſſe, & regnum in mille daturũ annos, regnum, inquam, pacem firmiſſimam poſſidẽs, quid pro hac promiſſione nõ eligeres tam facere, quam pati? Ecce autem Chriſtus non hæc, ſed his multo maiora promittit. Non.n. quantum eſt iuuentæ & ſenectutis mediũ, tãtum eſt corruptionis & incorruptionis interuallũ, neque quantum eſt regni & paupertatis, tantum eſt gloriæ preſentis & futuræ: ſed quantum ſomniorũ & veritatis. Pacis autem illius tantum eſt medium ad præſentẽ, quãtum pacis & belli diſcrimen: & corruptionis, quanto gleba lutea melior eſt margarita. Propter hęc itaque nonne & corpora & pecuniæ ſunt impendẽdę? Imo verò quot

animas

animas exponere dignum nō fuerit? Nunc verò ſi quis te in regiam deduxit, & ut omnibus præſentibus regē alloquereris, effecit, & illi te reddidit conuerſalem conuiuā, omnium te dicis eſſe beatiſſimum. In cœlum autem aſcēſurus, & omniū regi aſſiſtere, & peremnem cum angelis habere ſplendorē, & illa frui ineffabili gloria: dubitas an erogare pecunias oporteat, cū opus eſſet, etiāſi uita fuiſſet exuenda, geſtire & exultare, & per voluptatē efferri? Tu verò ut magiſtratū quidem acquiras, qui furtorum tibi præbeat occaſiones, etiam quæ poſſides, erogas, & aliena mutuat⁹, etiāſi ſit op⁹, uxorē & liberos obnoxios conſtituere non torpes: at regno cœlorū propoſito, principatu nullum habēte ſucceſſorem, cum Deus præcipiat non terræ partem aut angulum ſed totum accipere cęlū torpes & hæſitas, & ſolis inhias pecuniis. *Ibidem hom.* 55.

Sicut diuitum liberi monilia circa collū aurea geſtāt, nec unquā ea deponunt, ſed tanquā nobilitatis inſigne circunferunt: Sic & eleemoſynā chariſſimi noſipſos ſemper oportet induamus, oſtendētes quod miſericordis patris ſumus filij, qui facit hunc ſolem oriri ſuper bonos & malos. Donec ſumus pueri, ne nos hoc exuamus monili. Sicut enim circa pueros geritur, vt cum viri facti fuerint, hæc auferantur, & ad alium traducantur ornatum: ſic & circa nos, non amplius per pecunias eleemoſyna remanebit, ſed altera quædam multò maior. *Ibidem hom.* 36.

Multos ego uideo diuites, cū pauperi dādū fuerit, pauperrimus pauperiores redditos. Sed frequēs eorū ſermo habet, cōe bonū eccleſiæ, Et quid hoc ad te? Nec n. ſi ego dedero, ſaluaberis ipſe: neque ſi eccleſia dederit, tu peccata tua deleueris. Nā ſi propterea nō erogas, qđ egenis eccleſia dare debeat: qm̄ orant ſacerdotes tu nunquam orabis. Et quoniam alij ieiunant, iugiter ebrius eris: Neſcis quod non tam propter pauperes eleemoſynam Deus, q̄ propter impendentes inſtituit. *Ibidem hom.* 37.

Vt acceptis muneribus iudices non ita cito proferunt ſententiam & ſatagunt ſi poſſunt concordare partes: ita dominus facit cum his quorum munera dantur pauperculis. *Auguſt. ſermone.* 146.

B. Martinus ouem recens tonſam cucmonſpexiſſet,

Euange-

Euangelicum, inquit, mandatum iſta compleuit, Duas habuit tunicas, unam earũ largita eſt non habẽti: ita ergo & uos facere debetis. *Sulpitius in uita Martini lib. 3.*

Sicut aqua extinguit ignẽ, ita elemmoſyna reſiſtit peccato. Hoc eſt, ſicut aqua baptiſmatis ſalutaris extinguit flãmã gehẽnæ p gratiã: ita eleemoſynarũ fluuio oĩs illo coaceruat⁹ poſt acceptã fidẽ, peccatorũ ignis extinguit, ſi tñ poſt conuerſionẽ nõ iterũ renouatis criminibus exardeſcat. Is.n. q eleemoſynis remediũ peccatorũ pęnitens quærit, dẽt iam non agere pęnitenda, ne quod uno latere extinguitur, alio ſuccendatur. *Gaudentius de natali Domini. tract. 13.* Eccl. 3.

Vendite quæ poſsidetis, & date eleemoſynam. Eſt conſuetudinis, eſt animi fœlicis, ut adſcitus ad regnũ, quod fuit proprium, quod priuatũ, mox parentibus, mox propinquis, ciuibus indigentibus, liberaliter eroget, ne ſit mendicus animo, qui cenſu functus & honore. Tali ergo prouidẽtia Dñs, conſilio tali, uilia & caduca iubet ut uendamus, vt largiamur, vt donemus, qui in cœleſti regno omnia quę in cœlo & quæ in terra ſunt uolumus poſſidere. Sed ſi uis ſeruare tuorum pretia prædiorum, & ſacculorum fortè condita te delectãt, fac tibi ſacculos quales ille præcepit, qui iam cupiditatis tuæ cuſtos eſt & prouiſor. *Petrus Chryſol. ſer. 23. de terrenorum curæ deſpicienda.* Luc. 12.

Quomodo eleemoſyna mundat: ſic luxuria ſordidat. Nam ſi aliquis frequenter ſtolam ſuam abluat, & iterum atque iterum in lutum demergat, neſcio qua fronte eam induere in aliqua feſtiuitate poſſit. Aptauit ſibi eccleſiã nõ habentem maculam aut rugam. Si cum macula & ruga intrare in vitam æternam nemo poterit, qua conſciẽtia capitalibus criminibus oppreſſus aliquis intraturũ ſe eſſe in eam confidit, niſi ſe emendando & eleemoſynas dando mundauerit? Prodeſt quidem eleemoſyna, ſed ea cõditione, ut qui eleemoſynas pro peccatis ſuis erogat, crimina capitalia exercere iam deſinat, & eleemoſynam faciat, iubente Domino, ut dedignetur ſeruire peccato. Rogo vos fratres, nunquid aliquis noſtrũ vult ut ſeruus ſuus ſic illi mercedem pro opere reddat, vt tamen inimicis ſuis iugiter ſeruiat & nunquam de illorum ſocietate diſcedat. Certum eſt, quod hoc neſcio ſi ullus homo

ſuſtinere

ſuſtinere præualeat. Quod ergo nõ uis pati à ſe tuo, tuo non eſt iuſtum ut facias Domino tuo. Et ideo quãdo pauperibus erogamus pecuniam, Deo auferamus animã noſtram, ubi eſt & cor noſtrum. *Cæſarius Arelatenſis hom. 9.*

Neque uerò ſi ſemel ac iterũ dederimus, exiſtimemus nos totum beneficentiæ munus expleſſe. Sed perpetuo id facere oportet. Neque.n. ſatis eſt ſemel cum laude rem gerere, ſed perpetuò. Etenim qui poſtquã decẽ dolichos cucurrit, ſi poſt deficiat, totam laudem perdidit. Et nos ſi ſemel aggreſſi bona opera, poſtea defecerimus, totã amiſimus totum perdidimus. *Chryſoſt. ho. 1. in epiſt. ad Philipp.*

Tu quidẽ cũ aurũ das, ut equũ cõpares, aio non angeris, cum uerò corruptibilia exponis, ut cœlorum regnũ accipias, lacrymandum tibi putas? *Baſilius ho. de diuite.*

Si deorum cultores ſimulachra inſenſibilia excolũt, & quicquid pretioſi habent in ea conferunt: quibus nec uti poſſunt, nec gratia agere, qui acceperint; quãtò iuſtius eſt & uerius, uiuentia Dei ſimulachra excolere, ut promerearis inuenire uiuentem? Quæ ſicut uſui habent, quicquid acceperint & gratias agunt: Ita Deus in cuius conſpectu bonum feceris, & probabit, & mercedem pietatis exoluet. *Lactantius in li. 6. c. 13. De uero cultu.*

Aes frigidum & gelatũ in uaſe minutis foraminib. & fiſtulis pleno, eſt integrum, in una tantum reſidẽs parte, ſin autem eſt igne liquefactum, omnia implet foramina: ſic diuitiarum copia frigore auaritiæ gelata, eſt in arcula nemini utilis, & ſi diuini amoris igne liquefacit & funditur fluit ad oẽs inopum partes, & indigentibus ſubueniens, implet omnia paupertatum foramina. Eodẽ modo cor humanum abſq; amore diuino frigidum & gelatum eſt diuino aũt amore incenſum liqueſcit, & funditur, omnibusq; inopiis deſiderat ſubuenire, unde ait in canticis ſponſa. Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt. *Hector Pintus in c. 5. Ezechiel. 37.*

Sũt qui cõferant aliquãdo in aliquos opes ſuas illis nõ indigentes, non charitate & miſericordia, ſed inani gloria ducti. Sunt ſimiles fluminib. aquas ſuas in mare mittẽtib. terras aũt ſitientes minime rigãtib. At Dñs ait ut pauperi opitulẽtur, & nudum ueſte cooperiant. *Idem in c. 18.*

Non-

Nonnulli huius temporis Chriſtiani non relinquunt pauperibus opes niſi in morte, quãdo illæ eos relinquũt. Sunt veluti pecora, quæ non manducantur, niſi mortua & coita. Non poteſt ex illis pauper quicquam comedere, niſi eos concoquat prius mors. At quanto tutius eſſet, in vita manum pauperi porrigere. Non damno legata inopibus poſt mortem tribuenda, ſed illis eleemoſynas in vita antepono. *Idem in cap.16.*

ELOQVENTIA.

CVm ex infantibus loquẽtes nõ fiant, niſi locutione diſcendo loquentium, cur eloquentes fieri nõ poſſunt, nulla eloquendi arte tradita. ſed elocutiones eloquentium legendo & audiendo, & quantum aſſequi cõceditur, imitando. *Auguſt.lib.4.de doct.Chriſti cap.3.*

Sicut cuius pulchrum corpus eſt, & deformis animus, magis dolẽdus eſt, quàm ſi deformè haberet & corpus: ita qui eloquenter ea quæ falſa ſunt dicunt, magis miſeranda ſunt quàm ſi talia deformiter dicerent. Quid eſt ergo non ſolum eloquenter verumetiam ſapienter dicere, niſi verba in ſummiſſo genere ſufficientia, in tẽperato ſplendentia, in grandi vehementia, ueris tamẽ rebus, quas audire oporteat, adhibere? *Ibidem cap. 28.*

Iam abs te didiceram (ò bone Deus) non eo debere videri aliquid verum dici, quia eloquẽter dicitur; nec eo falſum quia incompoſitè ſonant ſigna labiorum. Rurſus nec ideo uerum, quia impolitè enunciatur, nec ideo falſum quia ſplendidus ſermo eſt, ſed perinde eſſe ſapientiã & ſtultitiam ſicut cibi utiles & inutiles. Verbis autem ornatis & inornatis, ſicut vaſis urbanis & ruſticanis vtroſque cibos poſſe miniſtrari, *Idem lib.5. confeſſionum cap.6.*

Sicut qui uoluptatibus eneruati ſunt, & quorũ in pectore libido dominatur contemplantes corporum venuſtatem, non quærunt morum pulchritudinẽ, ſed mẽbrorum, ſenſusq; eorum prægrauatus ferrè terrena nihil altius intuetur: Sic qui ſtructa verborum compoſitione ducuntur & capti eloquentiæ ſono nõ intuentur dogmatũ veritatem, erubeſcunt errorem priſtinũ cõfiteri, & arrogantiæ tumore cæcati, nolũt eſſe diſcipuli, ne poſtquam

correcti fuerint, prius erraſſe videantur. *Theophilus Alexandrinus epiſtola 2. Paſchali*

Sicut medicorum quidam gnari curationis omniũ fermè vitiorũ, morborum languorumq́;, nullius eorum rationem veram aut veriſimilem poſſunt reddere: alij contra vehementer facundi, ſignorum & cauſarũ remediorumque ex quibus ars conſtat, interpretes optimi, in tractandis ægrotorum corporibus ſunt ignauiſſimi, ne minimũ quidem remedium adhibere idonei: Ita qui ſe exercent in operibus ſapientiæ, plerunque verba negligunt: qui verò dicẽdi artes callent, nullam bonam diſciplinam habent recõditã. *Philo in lib. quod deterius potiori inſidietur.*

Vt non ſatis eſt clauus, neque frenum, niſi adſit q arte moderetur: Ita non ſufficit eloquentia ad moderandum populum, niſi acceſſerit ſermonis moderatrix ratio. *Plutarchus in Moralib.*

Philoſophus etiam eloquẽs, perinde eſt quaſi ſi bonus gubernator etiam formoſus ſit. *Seneca.*

Damnatur bombicina ueſtis ſeu multitium, ꝗ pellucens non tegat corpus, cũ in hũc uſum ſit reperta veſtis Ita ridenda facundia, quæ rẽ non explicat, ſed inuoluit cùm in hoc repertus ſit homini ſermo. *Plin. lib. 11. c. 22.*

Vt buxus ſemper quidem uiret, ſed alioqui & odore noxia, & ſemen habet omnibus inuiſum animantibus: Ita quidam præter orationis gratiam, nihil afferunt non fugiendum. *Idem lib. 16. cap. 17.*

Tilia cum habeat corticem ac folia dulcia, tamen fructum eius nullum animal attingit: Ita quorundam collatio blanda, grataque & compoſita, ſententiarum nullus fructus. *ibidem cap. 15.*

EPISCOPVS.

SIcut uir non debet adulterare uxorem ſuam: ita nec epiſcopus eccleſiam ſuam, id eſt, ut illam dimittat, ad quam ſacratus eſt, abſq; ineuitabili neceſſitate, aut Apoſtolica, aut regulari mutatione, neque alteri ſe ambitus cauſa coniungat. *Euariſtus epiſt. 1. ad Epiſcopos Aegypti.*

Quamobrem enim fit, ut de militia, de mercatura, de agricultura, cæterarumq; ad humanum uictum pertinentium

tiũ rerũ rõne deliberatio mouẽda cũ ſit, neq; agricola nauigationẽ, neq; miles agriculturã, neq; gubernator militiã ſuſcipiat, etiãſi mortẽ illis millies cõmineris? Nempe ꝓpterea ꝙ vnuſquiſq; ꝓſpicit fore, vt piculũ ſibi ab imperitia artis incognitæ immineat. Ita ne ſi diuis placet, vbi modicis in rebus piclitamur, tãta ipſi utemur ꝓuidẽtia, neq; cogẽtiũ nos violẽtiæ parẽdũ eſſe putabimus, vbi verò æternũ illos induit ſuppliciũ, q̃ epiſcopatus adminiſtrationẽ iuſtè pſtare neſcierit, temere atq; ut caſus tulerit, in tm̃ nos conijciemus malũ periculũ, alienæ violẽtiæ cauſam opponentes. *Chryſoſt. lib. 4. de ſacerdotio.*

Quemadmodũ qui principatũ affectant filij, moleſto animo intuentur longam patrem ſuorum ſenectutẽ: Sic ex his nonnulli cũ uiderint futurũ, ut Epiſcopus ad longum aliquod tp̃s dignitatis ſuæ munere fungatur, quandoquidẽ interficere nefas, deturbare illum imperio ſatagunt: omnes in deturbati locũ ſuffici cupiẽtes, ac ſinguli honorem illum ad ſe deferri ſpectantes. Epiſcopus ſi rem recta ratione ac iudicio aggredi uolet, inimici protinus, Epiſcopo aduerſantur, donec illum eiecerint, uel ſuos cãdidatos intromiſerint. Perinde eſſe uideas, ut ſi q̃ gubernator, pyratas habeat eadem naui vnà ſecum nauigãtes: qui quidem tum ipſi, tum nautis, tum uectoribus aſſiduẽ horiſq; ſingulis inſidias ſtruant. *Idem lib. 2. de ſacerdotio.*

Honor & ſublimitas epiſcopalis nulli poterit cõparationibus adæquari. Si regum fulgori compares, & principũ diademati, longè erit inferius quàm ſi plumbi metallũ ad auri fulgorem compares: quippe eum videas regum colla & principum ſummitti genibus ſacerdotũ, & exoſculatis eorũ dextris orationibus eorum ſe credunt communiri. *Ambroſius lib. de dignitate ſacerdotali. c. 2.*

Ergo fratres ſicut ſenatorẽ chlamys ornat, ſicut agricultura ruſticum, ſicut barbarum arma, ſicut nautam nauigationis peritia, & ſingulos quoſq; opifices operis ſui qualitas, ipſos demonſtrat authores: Sic epiſcopum non aliud niſi epiſcopalis opera deſignat: ut ex bono opere magis q̃ ꝓfeſſione noſcatur plus meritus eſſe epiſcopus quam ꝙ nomine uocitetur: quia ſicut nihil eſſe diximus Epiſcopo excellentius: Sic nihil eſt miſerabilius ſi de ſan-

ctà uità Epiſcopus periclitetur, ſi ſacerdos in crimine te-neatur. Et vt leuius eſt de plano corruere : ſic grauius eſt qui de ſublimi ceciderit dignitate. *Ibidem cap.* 3.

Sicut validioribus morbis corpore vitiato reliquũ neceſſe eſt corpus inundatione ſuperioris morbi lethaliter irrigari:ita & hi qui caput videntur eſſe eccleſiæ, morbo peſtifero fraternum vitiant corpus,ut nihil ex totius corporis compage inſauciatum poſſit euadere, quod negligentiam ſacerdotum vicioſitatis mortale fecerint virus: ita ut videas in eccleſia paſſim quos nõ merita,ſed pecuniæ ad epiſcopatus ordinem prouexerunt. *Ibidem. ca.* 5.

In exodo legimus ſacerdotem ex iuſſu Dei portaſſe in humeris ſuper pectus ſuum, noĩa filiorũ Iſraelis ſcripta in lapidibus pretioſis. Quibus uerbis voluit ſcriptura ſignificare fore,ut ſummus ille animarum paſtor Chriſtus, ſubditos ſuos in humeris ſup pect⁹ ſuũ portaret, & ouẽ veheret ad gregẽ,q̃ ante pierat. Erãt hæc noĩa ſcripta nõ atramẽto,qđ poſſet deleri,ſed ſtylo ferreo, vt intelligant oẽs euangelici paſtores & pſules, dẽre ſe in aĩo ſubditos ſuos portare,nullamq́; eſſe rem q̃ tantã uim hẽat, vt poſſit ſubditorum memoriam ex eorum animo delere. In lapidibus pretioſis intelligant, q̃ charas Chriſtus hẽat oues ſuas, & quanto amore ipſi præſules debẽt ſuos ſubditos proſequi, pro quibus debeant ſi opus fuerit ſanguinem ſuum fundere. Ideo ſummus ſacerdos hos pretioſos lapides non in dorſo, ſed in pectore & in corde geſtabat, vt poſſet eos ſemp aſpicere, & ante oculos habere, quos ardenti charitate diligebat. *Hector Pintus in c.40. Iſaiæ.*

Vt ſal omnem cibum condit, nec eſt aliquid tam ſuaue quod abſque eo guſtum demulceat : Ita mundi totius & propriæ Eccleſiæ condimentum Epiſcopus eſt: qui ſi infatuatus fuerit, ſiue per negationẽ, ſiue per hæreſim, ſiue per libidinem, & (vt ſemel dicam) per uniuerſa peccata, à quo alio poterit condiri, cum ipſe fuerit omnium condimentum? *Hieronymus contra Luciferianos.*

EVANGELIVM, EVANGELISTAE.

SIcut fructus ſeparatur à ſemine, cũ ſit fructus ex ſemine:Sic & Euangelium ſeparatur à lege,dum prouehi-

tur

tur ex lege. Aliud ab illa, ſed non alienum, aduerſum, ſed non contrarium. *Tertul. lib. 4. contra Martionem.*

Maior eſt euangelicæ doctrinæ quam externi iudicij ludus. Illic enim qui peccant, caſtigati pœnas luũt: hic autem fiunt omnia vt non puniantur qui peccarũt, ſed peccatum pœnitentia corrigant. *Chryſoſt. in Pſal. 49.*

Euangelium ſpeculum eſt veritatis, nemini blanditur, nullum ſeducit, talem ſe quiſq; reperiet, qualis fuerit, ut nec ibi timore trepidet, ubi non eſt timor, nec lætetur cum male fecit. *Bernard. ſerm. 1. de ſeptem panibus.*

Sicut ex diuerſis itineribus uenientes, ad unam mãſionem contendunt: Sic & euangeliſtæ ex diuerſis occaſionibus loquentes, in vnum ſenſum ingrediuntur. *Chryſoſt. hom. 18. in Matthæum.*

Quod deprauetur euangelium crimen non eſt euãgelij, ſed eorum qui id auſi ſunt deprauare temere. Et quéadmodum nihil ad philoſophiam crimen ſophiſtarũ, Epicureorum, Peripateticorum, ita in uerum Chriſtianiſmũ non cadit crimen deprauantiũ euangelia, nouaſq; ſectas in Ieſu doctrinã introducentiũ. *Origen. lib. 2. contra Celſum.*

Vide lex.

EVCHARISTIA.

Qvemadmodum ignis ſenſibilis, ea q̃bus inſederit, in ſuum traducit officium, omnibusq; quomodolibet ſibi propinquantibus ſui conſortium tradit: Haud aliter dominus noſter, & Deus, qui ignis conſumens eſt, nos per cibum hunc ſacratiſſimum in ſui traducit effigiem, deiformesque reddit. *Dionyſius de cœleſti hierarchia.*

Quomodo ad potandum uinum ueniri non põt, niſi botrus calcetur antè & prematur, ſic nec nos ſanguinem Chriſti poſſemus bibere, niſi Chriſtus calcatus prius fuiſſet & preſſus, & calicem prior biberet, quàm credẽtibus propinaret. *Cyprianus lib. 2. epiſt. 3.*

Sicut panis cõmunis, quem quotidie edimus, uita eſt corporis: Ita panis iſte ſuperſubſtantialis vita eſt animæ, & ſanitas mentis. *Idem, ſermone de cœna Domini.*

Calix tuus inebrians per quàm optimus. Sic autem calix Domini inebriat, ut & Noe in Geneſi uinũ bibẽs inebriatus

eſt. Sed quia ebrietas dominici calicis non eſt talis, qualis eſt ebrietas uini ſecularis, cum diceret ſpiritus ſanctus in pſalmo, Calix tuus inebrians, addidit, per quã optimus, quod ſcilicet Calix Dñi ſic bibẽtes inebriat, ut ſobrios faciat, ut mentes ad ſpiritalẽ ſapiẽtiam redigat, vt à ſapore iſto ſeculari ad intellectum Dei unuſquiſq; reſipiſcat: & quẽadmodũ uino iſto ſeculari mẽs ſoluitur & anima relaxat, & triſtitia oĩs exponit: ita & potato ſanguine Dñi & poculo ſalutari exponat memoria ueteris hoĩs, & fiat obliuio cõuerſationis priſtinæ ſecularis, & mœſtum pectus ac triſte, quod prius peccatis augentibus premebatur diuinæ indulgentiæ lætitia reſoluatur. *Idem lib. 2. epiſt. 3.*

Dixerit quiſpiam in hunc incidens locũ, quod ſicut quod ingreditur in os nõ polluit hominem, etiamſi puteĩ à Iudæis pollutum: Ita quod ingreditur in os non ſanctificat hominem, & etiã ſi à ſimplicibus credatur ſanctificare, nimirũ is qui uocatur panis Domini. Et eſt (ni fallor) oratio non contemnenda, eaq; deſiderans dilucidam expoſitionẽ, quæ mihi quidem talis eſſe videtur. Quemadmodum non cibus ſed conſcientia cum hæſitatione veſcentis polluit edentem, eo quòd qui hæſitat, ſi veſcatur, iudicatus eſt quia non ex fide. Et quemadmodũ nihil eſt impurum per ſe polluto & incredulo, ſed ꝑꝑ ipſius immunditiam & incrudelitatem: Ita quod ſanctificatur per verbum Dei, & per obſecrationem, non ſuapte natura ſanctificat vtentem. Nam ſi id eſſet, ſanctificaret etiam illum qui comedit indignè Domino, neque quiſquam ob hũc eſum infirmus aut ęgrotus fuiſſet, aut obdormiſſet. Nam tale quiddam Paulus demonſtrat, cum ait. *Propter hoc inter vos infirmi & malè laborantes, & dormiunt multi.*

Proinde etiã in pane diuitum utilitas eſt veſcenti, cum impolluta mente, puraque conſciẽtia, particeps eſt panis illius: Sic qđ ad eſum per ſe attinet, nec ex hoc quia non edimus de pane verbo Dei, & ꝑ obſecrationẽ ſanctificato, fraudamur aliquo bono, nec ex edendo abũdamus aliquo bono. Siquidẽ cauſa defectus eſt malitia, peccataq;. & abundantiæ cauſa eſt iuſtitia ad recte facta, vt tale ſit quod dicitur apud Paulum his uerbis, Neque ſi cõmederimus, abundamus, neq; ſi nõ comederimus, habebimus.

Quod

Quod ſi quidquid intrat in os,in vētrem abit, & in ſeceſſum eijcitur, & ille cibus qui ſanctificatur per verbū Dei, perque obſecrationem, iuxta id quod habet materiale, in ventrem abit & in ſeceſſum eiicitur. Cæterum iuxta precationem quę illi acceſſit, pro portione fidei fit utilis, efficiēs ut perſpicax fiat aĩus ſpectās ad id quod utile eſt. Nec materia panis, ſed ſuper illū dictus ſermo, eſt qui prodeſt nō indigne Dño cōmedēti illum. *Orige.in cap.15.Matthæi.*

Caue autē ne quid tibi inde excidat: quod enim amittās, hoc tāquam ex proprio membro amiſeris. Nā ſi quis tibi talenta aurea daret, nonne cum magna diligētia illa teneres, cauens ne quid ex illis periret, dānumq; ſuſtineres? Et nō multo magis & diligentius de hoc, quod auro gemmisq; pretioſis eſt, ne mica aliqua ex illo cadat, prouidebis? *Cyrillus Ieroſolymitanus, catecheſi.miſtagog.5.*

Sicut quicūq; qui ad fidem veniens ante verba baptiſmi, adhuc in vinculo eſt veteris debiti, his vero cōmemoratis, mox exuitur omni fece peccati: Ita quando benedicendæ verbis cœleſtibus creaturæ ſacris altaribus imponuntur, antequam inuocatione ſacri nominis conſecrentur, ſubſtantia illic eſt panis & vini poſt verba autē, Chriſti corpus. *Euſebius Emiſſenus hom.5.de Paſcha.*

Inuiſibilis ſacerdos, viſibiles creaturas in ſubſtātia corporis & ſanguinis ſui, verbo ſuo ſecreta poteſtate cōuertit, ita dicens, Accipite &c. Ergo ſicut ad nutum præcipiētis Domini repente ex nihilo ſubſtiterunt excelſa cœlorum, profunda fluctuum, vaſta terrarum, pari potētia pœnitentiæ in ſpiritualibus ſacramentis verbi præcipit virtus, & ſeruit effectus. *Ibidem.*

Cum homo conſtet anima & corpore, anima aūt fide initium capiat ſalutis, neceſſe eſt ut corpus etiam ſuū habeat alimētum. Quomodo qui venenum ſumpſerūt, alio medicamento illud depellunt: ita peccatori adhibendum eſt corpus Chriſti medicamentum, cuius virtus in vniuerſum corpus diſtribuatur, Et quomodo ut dicit Apoſtolus modicum fermentum totam maſſam aſſimilat, ita corpus Chriſti ſumptum, totum ad ſe tranſmutat. *Gregorius Niſſenus Orat.magna cathechetica cap.37.*

Quid agis Moiſes? Sāguis ouis rationabilem hominem

liberare conſueuit? Valde,inquit:non eo quod ſanguis eſt,ſed quia dominici ſanguinis per eum demonſtratur exemplum.Nam ſicut regnātium ſtatuæ, quæ ſine cauſa ſunt atque ſermone, nōnunquam ad ſe confugientibus hominibus anima,atque rationibus decoratis ſubuenire conſueuerūt: Non quia ſunt ære confectæ,ſed quia retinent imaginem principalem : Ita & ſanguis ille qui irrationabilis fuit,animos habentes homines liberauit, non quia ſanguis fuit,ſed quia huius ſanguinis oſtendebat aduentum. *Chryſoſtomus hom.3.ad Neophytos.*

Videte quemadmodum ſpōſam ſibi Chriſtus cōiūxit, videte quo nos cibo ſatietatis enutrit.Ipſe nobis cibi ſubſtantia eſt & nutrimentum. Nam ſicut mulier affectione natura cogente,genitum alere ſui lactis fœcunditate feſtinat. Sic & Chriſtus quos ipſe regenerat,ſuo ſanguine ſemper enutrit. *Ibidem.*

Sicut qui præclara veſte veſtitus eſt, fugit omnē rē ſordidā,ne forte coinquinet eam, & perdat gratiam candoris eius:Sic qui ſuſcipit Deum in corde ſuo & ſpiritu ſuo ſollicitus eſſe dēt,ne fortè contaminet eum,ſciens quia ſi cōtaminatus fuerit in nobis, ipſe quidem in ſuā natura incōtaminabilis manet,tamē contaminationis ſuæ iniuriam grauiter noſtro vindicabit interitu. *Chryſoſtomus ho. 14.operis imperfecti.*

1.Cor.11 *Qui manducat indigne,iudicium ſibi manducat.* Nam ſi qui regiam purpuram coinquināt,haud ſecus quam qui ſcindunt puniuntur:quid mirum ſi qui immunda cōſciētia, Chriſti corpus accipiunt,idem ſupplicium ſubeāt, quod qui eum clarius cruci affixerunt? *Idem hom.45.in Ioan.*

Parētes ſæpenumerò liberos aliis alendos trāſmittūt. Ego,ait Chriſtus, de ſacrorum participatione myſteriorū,nō ita ſed mea vos alo carne,meipſum vobis appono, bonā ita vobis de futuris expectationē ſpemq; pbens [, q. in hac vobis me vita trado, multò magis in futura,frater eſſe veſter dignatus, & quā pp vos carnem cōmunicaui, & ſanguinē,ita cognatus veſter effectus ea rurſum vobis viciſſim hic exhibeo. *Ibid.& ho.61.ad populum Antiochenū.*

Ex cibis quidem ſanguis in nobis enaſcens, non a cibo ſtatim hoc efficitur,ſed potius aliud quidem : Hic autem

ſanguis Chriſti myſticus non ita, ſed quam primùm ac repéte animam irrigat, eamque vi quadam magna imbuit, nutrit iugiter, eiusque nobilitatem langueſcere, aut tabeſcere non permittit. *Ibidem & hom. 61. ad pop. Antioch.*

Nemo ſit Iudas in menſa: hoc ſacrificium cibus ſpiritalis eſt. Nam ſicut corporalis cibus cum vétrem inuenerit aduerſis humoribus occupatum, & amplius lædit, magis nocet, & nullum præſtat auxilium: ita & iſte ſpiritalis cibus, ſi aliquẽ repererit malignitate pollutum, magis eum perdet, non ſua natura ſed accipientis uitio. *Idem ſermone de proditione Iudæ.*

Centũ ſexaginta octo horas habente hebdomada, vnã & ſolam horam ſibi ipſi ſegregauit Deus, & hãc in opera ſecularia, & in ridicula, & in conuenticula inſumis: cum qua poſtea fiducia ad myſteria accedes? Num ſi ſtercus manibus haberes, auderes appropiare fimbriæ regis? Nũ vides panem, nũ vinum? Num ſicut reliqui cibi in ſeceſſum vadunt? Abſit. Ne ſic cogites. Quemadmodum enim ſi cera igni adhibita illi aſſimilatur, nihil ſubſtãtiæ remanet, nihil ſuperfluit: ſic & hic puta myſteria conſumi corporis ſubſtantia. *Idem ſermone de Eucharistia.*

Prępara mẽtem ad horum myſteriorum ſuſceptionẽ: Etenim ſi puer regius purpura & diademate ornatus tibi ferendus traderetur, nonne omnibus humi abiectis, eum ſuſciperes? Verum nunc cum nõ regium hominis puerũ, ſed vnigenitum Dei filium accipias, dic quæſo, non horreſcis, & omnẽ ſecularium rerum amorem abijcis, & eo te ſolo ornatum reddes; ſed adhuc humum aſpicis, pecuniæ incumbis, terræ deditus es, & quamnam veniam cõſequeris, quam excuſationem? *Idem hom. 24. in 1. Cor.*

Non ſicut in veteri lege partem quidẽ ſacerdos comedebat, partẽ populus, & nõ licebat populo eorũ eſſe participẽ, quorũ participes erat ſacerdos: ſed nũc nõ ſic: vnum enim oĩbus corpus proponitur, & poculũ vnũ, cuncta vobis & nobis paria, bonorũ ẽt principalia. Nõ. n. nos abundãtius, & vos minus de ſacra mẽſa participam⁹; ſed ęquè illã vtiq; pariter deguſtam⁹. Nec verò ſi ego prim⁹, ergo magni aliqd fuerit, cũ & apud pueros ſenior prim⁹ in cõuiuio manũ mittat. Nihilñ huic pՇogatiuæ oĩa nobis pa

tia,

ria, eadé ſalus, eadé vita, cum eodem vtrinq; honore datur. Nõ de alio ergo, alio vos, ſed de eodé agno participamus. Eundé vtiq; baptiſmum habemus eodem ſpiritu dignati ſumus, Chriſti ex ęquo fratres: ad idem regnũ luctamus & properamus, breuiter oĩa nobis ſunt cõmunia. Vbi ergo eſt in quo vos excellam, vobis diſſimilis? In curis ſcilicet ac laboribus ſollicitudine ac dolore, quo veſtri gratia premor. At nihil hoc dolore ſuauius. Ná & mater pro filio dolens, dolore delectatur, ſollicita gaudet. Cura in ſe amara licet ſit, pro liberis impenſa voluptatis multum habet. *Idem ho.4 in 2. Theſſalo.*

Non eſt audaciæ ſæpius accedere ad dominicam menſam, ſed indignè accedere, etiam ſi ſemel tantum quiſpiá toto vitæ tépore accedat. At nos adeo ſtolidi, adeo inſenſati ſumus ut cum innumera per totum annũ ſcelera perpetramus, nihil ea curemus exuere: cæterũ ſatis eſſe arbitramur, ſi non aſſiduè præſumamus atque contumelioſe Chriſti corpus attingere: neq; intelligimus miſeri, quod hi qui cruci Chriſtum affixerunt, ſemel tantũ id fecerũt. Non igitur quia ſemel crucifixerunt, minus idcirco delictum eſt, & qui Chriſtum prodidit, ſemel tantũ prodidit: nũquid ergo hoc illũ ſupplicio eripuit? *Idẽ ho.5. in 1. Timo.*

Tu cum carnalem cibũ ſumpturus accedis, os antea ac faciem lauas: cum verò ad ſpiritalé méſam acceſſurus es, aiam lauare diſſimulas atq; immũditia plen⁹ accedis. Sed nõ ſufficiunt, inquies, quadrageſimæ ſanctæ ieiunia ſordé illá noſtrorũ diluere peccatorũ. Et quænã obſecro vtilitas eſt cũ qs voluerit vnguẽta deponere ſi prius emũdet locũ, deinde cũ parũ aliqd odoris iniecerit, ét ſtercus adijciat? Nõne fragrantia illa oĩs abſcedit? ita profecto & nobis contingit. *Ibidem.*

Plurimi ex hoc ſacrificio ſemel accipiũt in toto anno, alij bis, alij ſæpius. Quos ergo magis acceptamus? Eoſne qui ſemel, an illos qui ſæpius, an illos qui raro accipiunt? neq; illos q ſemel, neq; qui ſæpius, neq; qui rarò: ſed eos qui cũ munda cõſcientia, qui cum mundo corde, cũ vita irreprehenſibili, illi ſemper accedát. Qui verò tales non ſunt, neq; ſemel. Quid ita? quia iudiciũ ſibi accipiunt. Et ne mireris. Sicut.n. cibus naturaliter nutritorius exiſtés, ſi

in

in eū qui prauis cibis corruptus eſt, incidat, oīa perdit & corrumpit, & efficit̃ occaſio morbi: ſic etiam iſta q̃ ad hęc terribilia pertinent ſacraméta: frueris menſa ſpiritali, mē ſa regali, & iterum pollius cœno os tuū? perungis vnguē to pretioſo, & iterū fœtorib. illud imples? Dic mihi, rogo, cū demum annuo reuoluto tēpore cōices, quadraginta dies putas tibi ſufficere ad mundationē peccatorū totius temporis? & iterū ſeptimana tranſeunte tradis teipſum ſordibus primis? Dic.n. mihi, ſi ſaluus factus quadraginta diebus ab ægritudine longa, iterum te illis morbificatoribus cibis tradas, nonne & primū laborem perdes? Si.n. naturalia ſic mutant̃, quanto amplius voluntaria? Vt puta naturaliter videmus, ſanos habemus oculos ſecúndū naturam: ſed aliquando ex mala quadam affectione lędit̃ noſter obtutus. Si igitur naturalia mutantur, quanto amplius quæ ad voluntatem pertinent? Quadraginta tantū dies tribuis ſaluti animæ tuæ: arbitror autem quia neq; quadraginta dies, & ſperas propitiari Deum? Iocariſne, dic quæſo? hæc dicens non ab vna in anno perceptione vos veto, ſed volo ſemper vos accedere: ſanctis hæc conceſſa ſunt. Hoc ēt diaconus inſonat in illa hora, ſanctos vocans, & p hanc vocē veluti maculas inſpiciēs. Sicut. n. in grege vbi multæ quidē ſanæ ſunt pecudes, multæ aūt ſcabie plenæ ſunt, neceſſe eſt vt hæ prohibeantur à ſanis: ſic etia in Eccleſia, qm̄ aliæ ſunt ſanæ pecudes aliæ autē vitiatæ: per hanc vocē perhibentur hæ ab illis, penetrans vbiq; per vocē illā tremendā, ſacerdos ſanctos vocans & attrahens. Vox.n. illa in auditū irruens noſtrū, alios quidē expellit, alios aūt introducit. Dic, n. rogo, in Olympicis certaminib. nonne ſtabat p̃co, & magnū atq; altū clamans, & dicens: Si quis hunc accuſat, ne forte ſeruus eſt, ne forte fur, ne forte maliguorū morū, q̃uis certamina illa non ſunt animę, neq; morū, ſed fortitudinis corporalis? Si itaq; illic fit inquiſitio voluntatis, quātò magis hic vbi certamen totū gerit aīa? Stat. n. hic pręco, non q̃dem dicens, ſi quis hunc accuſat, ſed ſi quis ſeipſum accuſat, ſi quis non eſt ſanctus, non accedat. Non ſimpliciter dicit à peccatis mundus, ſed ſanctus. Sanctum. n. non mundatio peccati tantum facit, ſed etiam præſentia ſpiritus, & bo-

norum operum opulentia. Non.n.inquit, volo vos à cœno mundos eſſe, ſed ét albos eſſe & pulchros. Si.n.rex Babylonius ex captiuitate honeſtos iuuenes forma, & decoros facie elegit: multò amplius & nos aſtantes menſæ regali honeſtos ſpecie aïæ eſſe oportet, ornatũ habẽtes aureũ, ſtolã mundã, calceamenta regalia, vultum aïæ formoſum, oportet eam ornatu aureo circundatã, eſſe cingulũ veritatis habere. Talis accedat, & calicẽ tangat regalẽ. Si aũt quis pannis eſt ſordidis oblitus, & illuuie plenus, & ingredi menſam regalẽ voluerit, attende quanta patietũ, non ſufficientibus quadraginta diebus mundare illum, ab his q̃ in toto tẽpore deliquit. *Idem hom. 17. ad Hebræos.*

Vt alimentum natura alendi vim habẽs, ſi in eum qui malè concoquit, incidat, omnia deſtruit atq; corrumpit, & morbi occaſionem præbet: Ita ſanè & horrẽda illa myſteria. *Idem hom. de non contemnenda Dei Eccleſia.*

Paſcha mecum in votis facere habebatis cum eſſem abſens, nemo prohibet vos hodie mecũ facere paſcha. Sed forſitan dicetis. Nunquid duo paſcha facturi ſumus? Nõ, ſed vnũ, & ipſum multipliciter. Sicut.n. ſemper Sol exoritur, & non dicimus multos ſoles, ſed eſt ſol quotidie oriens: ſic & paſcha ſemper conſummatur, & cũ ſemper celebretur, unum eſt ſolennitatis veſtræ. Iudæorum ſimiles non ſumus, non ſeruimus loco, nec ſubditi ſumus neceſſitati tẽporis, Dominica voce firmati, *Quotieſcunque*, inquit, *manducaueritis panem iſtum, &c. Idem hom. de reditu eius Conſtantinopolim ex Aſia.*

Cogita quali ſis inſignitus honore, quali mẽſa fruaris: quod angeli videntes horreſcunt, neq; libere audent intueri propter emicãtem inde ſplendorem, hoc nos paſcimur, huic nos vnimur, & facti ſumus vnum Chriſti corpus & vna caro. Quis paſtor oues proprio paſcit cruore? Et quid dico paſtor? Matres multæ ſunt quæ poſt partus dolores, filios alijs tradunt nutricibus: Hoc autẽ ipſe non eſt paſſus, ſed ipſe nos proprio ſanguine paſcit, & per oĩa nos ſibi coagmentat. *Idem ho. 16. ad pop. Antioch.*

Siue quis dux militiæ ſit, ſiue præfectus, ſiue princeps diademate coronatus: indigne aũt accedat, prohibe, maiorẽ illo poteſtatem habes. Tu uerò ſi tibi quidem aquæ

fons traditus fuiſſet purus gregi cuſtodiendus, & pecudẽ multum ore fimũ gabentẽ vidiſſes, deorſum inclinari nõ permiſiſſes, & fluentem turbare: Nunc verò non aquæ, ſed ſanguinis, & ſpiritus fontem habens creditum & cœno fœdius habentes peccatum videns accedentes, nõ indignaris, nec arces, & quam conſequeris veniam? *Ibidem.*

Quõo Chriſti aſſiſtes tribunali, ſceleſtis manib. & labijs ipſum corpus impetens? Et fœtẽtẽ qdẽ ore tuo regẽ oſculari nõ eligeres: regẽ verò cęli fœtente aĩa deoſcularis? Factum hoc eſt contumelia. Dic mihi, immundiſne manib. ad ſacrificiũ eligeres accedere? Non vt ipſe puro, ſed nec oĩno malis accedere, q̃ manib. illotis. Ita in paruo qdẽ es tã reuerẽs, ſordidã aũt habens animã, accedis & audes tãgere? Quid uerò nõ cernis vãſa tantũ undiq; terſa, ſic refulgentia? His nobis animas oportet eſſe puriores, his ſanctiores & ſplendidiores. Quare verò tandẽ? qm̃ illa pp nos talia fiũt, illa non eius qui ineſt partem capiũt, nec ſentiunt: nos autem certè: ſed nunc ſordida quidem vt vaſa nõ eligeres, aĩa uerò ſordida accedis. *Ibidem. ho. 61.*

Sicut ad menſam veniẽte Dño, ſeruos qui Dominum offenderunt adeſſe non oportet, ſed procul arcentur: & hic dum profertur ſacrificium, & Chriſtus immolatur, & ouis Dominica: cum audieris, oremus omnes communiter: cum vela videris retrahi, tunc ſupernè cęlum aperiri cogita, & Angelos deſcendere. Sicut itaq; prophanorum fas eſt adeſſe neminem, ita nec vllum ſacrorum quidem ac ſordidorum. Dic mihi, ſi quis in conuiuium vocatus, manus ablueret, & recumberet, & menſæ paratus adeſſet, poſtmodum nihil guſtaret, num afficit cõtumelia vocantem? Nonne melius huiuſcemodi nec veniſſet? Ita. ſ. & tu veniſti, ceciniſti Deo laudem, cum omnibus es confeſſus de dignis eſſe, cũ indignis non ſecedendo: quomodo manſiſti, neq; participas de menſa? *Ibidem.*

Sicut cibus cum ſit nutritiuus, ſi à crudo ſumatur, omnia perdit & corrumpit, & fit morbi cauſa: ita ſcilicet & horrenda miſteria. Menſa ſpiritali frueris, menſa regia, & rurſum luto contaminas, vngis vnguento, & fœtore rurſum imples. Dic mihi quæſo, poſt annum communionem ſumens, quadragintane dies ad totius temporis pec-

catorum

catorum purificationem tibi ſatis eſſe putas? & hebdomā de lapſa rurſum ad priora reuerteris. Dic enim mihi, ſi poſt longam ægritudinē quadraginta dies valens, rurſus temetipſum illis cibis morbū inducentib. traderes, nonne priſtinū amiſiſſes laborē? Nā ſi naturalia trāsferuntur, multomagis quæ in voluntate conſiſtunt. Naturaliter. n. videmus, & ſanos hēmus oculos per naturā, ſed frequenter ex habitudine mala, viſiua virtus noſtra læditur: itaq; ſi naturalia tranſeunt, multomagis voluntaria. *Ibidem.*

Si rex Babylonius ex captiuitate deligens adoleſcentes pulchros ſpecie, & decores aſpectu ſumpſit: multomagis & nos ſanctę menſę aſſiſtentes regiæ, ſpecie pulchros eſſe decet, aureum animæ mundum habentes, veſtem puram, calceamenta regia, decorum animę multum, aureū ipſius ornatum, eſſe indutos cingulum veritatis: talis accedat & regios tangat calices. *Ibidem.*

Sicut ſi quis diſrumpat regiam purpuram, ſiue luto cōtaminet, ex ęquo contumelia regem qui eam induerit aſſecerit: Ita & qui peremerunt corpus Domini, & qui impuro animo id acceperunt, ludibrio habent regium indumentum. I*dem hom. de non contemnenda Dei Eccleſia.*

Si regem quis non inconſiderate acciperet: quid dico regem, imo ne regiū quidē veſtimentū immundis manibus tangeret, quamuis & ſolo loco ſolus eſſet. Atqui nihil aliud veſtimentū eſt q̄ uermiū filū. Quod ſi tincturam admiraris ēt ipſa mortui piſcis ſanguis eſt. Verū id nemo immundis manib. auderet tractare. Quonā igitur pacto omniū Dn̄i corpus purū immaculatum quod diuinę illius naturę particeps eſt, ꝓpter qđ & ſumus & viuimus, pp quod portę inferi fractę ſunt, & cęlorum apertę tanta cum ignominia accipiemus? I*dem hom. 24. in 1. Cor.*

Singuli accipiunt Chriſtum Dominum, & in ſingulis portionibus totus eſt, nec per ſingulos minuitur, ſed integrum ſe præbet in ſingulis. Sed quomodo impoſsibile uideaī vt caro verbi Dei q̄ multo ſpiritualior & potentior eſt uerbo noſtro, ſit tota & integra in ore omniū ſumentiū: cū uerbum noſtrum idemq; totū integrū ſit in auribus omnium audientiū? Quod. n. euidentius Chriſtus in ſeipſo manifeſtans in cœna corpus & ſanguinē ſuū diſcipulis

pulis ſuis diſtribuit, & cũ in ſe à ſingulis ſumptus comederet & biberet in Sacramẽto, ipſe tñ viuus & integer mãſit in ſeipſo. Sed q̃d mirũ ſi Chriſtus comedit, & integer manet, cũ Sareptanea vidua nõ minus oleum comederit, quia teſtãte ſacra hiſtoria, lecythus olei nõ eſt imminut⁹, cũ eadẽ ſcriptura dicat: Abijt, & fecit iuxta verbũ Elię, & comedit ipſa & domus eius *Ambroſius Domin. 5. poſt Epiph.*

Vt panis hic terreſtris facit, imbecillitatẽ carnis noſtrę ſuſtinens & cõſeruans: Ita & ipſe per Spiritum ſanctum, ſpiritum noſtrum viuificat, & corpus ipſum à corruptione liberat. *Cyrillus lib. 3. in Ioan. c.* 34.

Quamuis naturaliter aqua frigida ſit, aduẽtu tñ ignis ſuę frigiditatis oblita, ęſtuat Hoc ſanè modo nos quamuis pp naturã carnis corruptibiles ſimus, participatiõne tñ uitę ab imbecillitate noſtra reuocati ad proprietatem illius ad uitam reformamur. *Idem lib. 4. in Ioan. c.* 14.

Sicut Iudas cui buccellam tradidit Dñs, non malum accipiendo, ſed malè accipiendo, locum in ſe diabolo prębuit: Sic indignè quiſq; ſumens Dominicum ſacramentum, non efficit ut quia ipſe malus eſt, malum ſit, an q̃a non ad ſalutem accepit, nihil acceperit. Corpus. n. Domini & ſanguis Dñi nihilominus erat illis quibus dicebat Apoſtolus, Qui. n manducabit indignè, iudicium ſibi mãducat & bibit. *Auguſtinus lib. 5. de Baptiſmo.*

Sicut ſiquis liquefactę cerę aliam ceram infuderit, alteram cum altera per totum cõmiſceat neceſſe eſt: Ita ſiquis carnẽ & ſanguinem Domini recepit, cum Chriſto ita coniungitur, vt Chriſtus in ipſo, & ipſe in Chriſto inueniatur. *Cyrillus Alex. lib. 4. in Ioan. c.* 17.

Si verbum Dei viuẽs eſt & efficax, & oĩa quęcunq; uoluit Dñs, fecit: Si dixit fiat lux & facta eſt, fiat firmamentum & factum eſt. Si uerbo Dei cęli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius oĩs virtus eorũ. Si cęlũ & terra, aqua ignis & aer & oĩs ornatus eorum verbo Dñi perfecta ſunt, & homo ipſe ubiq; diuulgatum animal. Si uolens ipſe Deus uerbum factus eſt homo, & ex puriſſimis & illibatiſſimis ſanguinibus, in ſeipſo ſine ſemine carnẽ ſuſtẽtauit, nõ p̃t panẽ corpus ſuum facere, & uinum & aquam ſanguinẽ? Dixit in principio, producat terra herbam virentem, &

vſque

vſq; nunc pluuia facta producit germina, diuino coadiuta & vigorata præcepto. Dixit Deus, hoc eſt corpus meũ, & hic eſt meus ſanguis, hoc facite in meã cõmemorationẽ, & omnipotẽti eius pcepto donec veniat, efficitur. Et quemadmodum oĩa quæcunq; fecit Deus, Spirituſancto operante fecit: Sic nunc Spirituſſancti operatione, hæc ſuper naturã operatur, q̃ non pt capere niſi ſola fides. Qũo fiet iſtud, dicit ſancta uirgo, qm̃ virũ non cognoſco? Reſpondet Gabriel Archangelus, Spirituſſanctus ſuperueniet in te. Et nunc interrogas, qũo panis fit corpus Chriſti? Reſpondeo tibi & ego. Spirituſſanctus obumbrat, & hæc operať ſup ſermonẽ & intelligentiã, panis aũt & vinum tranſſumunť. Nouit. n. Deus humanã infirmitatem, quod cõplura uſu nõ trita auerſeť, moleſtè ferens. Aſſueto igitur condeſcenſu vſus, per cõſueta naturę ea facit q̃ ſunt ſuper naturã. Et quemadmodum in Baptiſmate, qa cõſuetudo hominibus eſt, aqua lauari, & oleo vngi, coniunxit oleo & aquæ gratiã Spirituſſancti, & fecit illud lauacrum regenerationis. Hunc in modum qa mos hominibus eſt panẽ manducare, & vinũ & aquã bibere, cõiunxit his ipſis ſuã diuinitatẽ & fecit hæc ſuũ corpus & ſanguinẽ, ut per aſſueta & q̃ ſunt ſecundũ naturã, in his quæ ſunt ſuper naturã collocemur. Corpus enim ſecundum veritatem coniunctum eſt diuinitati, quod ex S. Maria virgine opus eſt, non quod ipſum corpus aſſumptum de cœlo deſcẽderit, ſed quod ipſe panis & vinũ tranſmutať in corpus & ſanguinem Dei. *Damaſcenus lib. 4. de fide c. 14.*

Si fortè eſum panis eſurientibus apponeremus, nõ ex toto perueniret ad ſingulos, quia particulatim & minutatim portionem ſuam vnuſquiſq; pręſumeret. De hoc vero pane cum aſſumitur nihil minus habenť ſinguli quã vniuerſi. Totum vnus, totum duo, totum plures ſine diminutione percipiunt: quia benedictio huius ſacramenti ſcit diſtribui: neſcit diſtributione conſumi. *Cæſarius Arelatenſis hom. 5. de paſcha.*

Sicut quicunq; ad fidem ueniens ante uerba Baptiſmi adhuc in vinculo eſt ueteris debiti: his verò commemoratis mox exuitur omni fece peccati: ita quando benedicẽdæ uerbis cœleſtibus creaturę ſacris altaribus imponuntur,

tur,

tur, antequã inuocatione ſancti noĩs conſecrentur, ſubſtantia illic eſt panis & vini; poſt verba autẽ Chriſti corpus & ſanguis Chriſti. Quid aũt mirũ eſt ſi ea quę uerbo potuit creare, poſſit verbo creata cõuertere? Imo iã minoris vr̃ eſſe miraculi, ſi id quod ex nihilo agnoſcitur cõdidiſſe, iam conditum in melius mutare valeat. *Ibidem.*

Vere ignorat quantum boni in celebrãdis miſſis agit qui de eccleſia feſtinus egreditur. Cum tñ iſtos tales ſi aut rex aut aliqua potens perſona vocaſſet ad prandium, vellim ſcire ſi præſumerent diſcedere, niſi prius totum prãdium cõpleretur, etiamſi perſona non teneret, gula tenerentur, Quare de conuiuio hoĩs, niſi perexpeditum fuerit, nõ diſcedimus: niſi quia & ventrem forte plus quam expedit, implere uolumus, & hoĩem lædere formidam⁹: Quare de ſpiritali & diuino cõuiuio cito diſcedimus, timeo diſcedere, ne forte aliqui iraſcantur, ſed tamen tam propter meum quam propter veſtrum periculũ dicturus ſum. Hoc ideo facimus, q̃a nec de cibo animæ curamus, nec Dominum timemus, nec hominem reueremur. *Ibid.*

Quomodo ſi figul⁹ mihi daret vas fictile, ante fornacẽ crudum & infirmũ, poſt fornacem vero redderet coctũ & firmum & humanæ vtilitati commodũ, quam vtilitatem habere nõ poſſet, niſi prius coctum eſſet? Sic corpus Chriſti ante paſſionem quale erat datũ eſt diſcipulis paſſibile, quod p̃ paſſionem tranſiturũ erat ad impaſſibilitatem. Nec vnquam profuiſſet ad ſalutẽ infirmitas illa paſſibilis corporis, niſi ſubſecuta fuiſſet gloriatio impaſſibilis & immortalis. Quomodo enim poſſet mihi dicere figulus, uas quod tibi do ante ignem inutile & infirmum, hoc ſtatim reddam poſt ignem vtile & robuſtum: Ita Dominus ſignanter dixit. Hoc corpus quod pro uobis traditur accipite, & ſubſequenter adiunxit, hoc facite. *Iuo beluacenſis tractatu, vtrum in cœna datum ſit corpus paſsibile.*

Quemadmodũ peregrè proficiſcẽs pignus amoris ſui quẽ diligit derelinquit, vt quotieſcunq; illud viderit poſſit eius bñficia & amicitias memorare, quẽ ille ſi perfectè diligit ſine ingenti deſiderio, non põt videre, vel fletur: Ita Dñs paſſurus in cordibus nr̃is ſuæ paſsionis memoriã commendauit perſeuerantem. Si in linteum, imo nec

in uas ſordidũ quis illud mittere audet, quanto magis in cor & corpus pollutũ. Nã & ille iuſtus ideo ſindone mũda inuolutum in ſepulchro nouo corpus Dñi ſepeliuit, præfigurans corpus Dñi accepturos, tã mundam mentẽ habere debere, quam nouam. *Beda ſerm. de cœna Domini.*

Luc. 2. *Inuenietis puerum pannis inuolutum.* Videte veritas ne offendat aut perturbet obtutum veſtræ fidei, veritatem reuerendi corporis ſub aliis rerum formis intuentis. Sicut enim materia quibuſdam aſſumentis pannorũ inuoluit infantem: Sic mater gratiæ diſpenſatoris ſpeciebus rerũ eiuſdem ſacri corporis nobis obtegit veritatem. Sic etiã mater ſapientia ænigmatibus & figuris arcanam diuini verbi conegit maieſtatem, quatenus & ibi ſimplicitas fidei, & hic exercitium ſtudij meritum ſibi cumulet ad ſalutem. *Guericus abbas ſermone 5. de Natiuitate Domini.*

Heb. 9. *Sine ſanguinis effuſione non fit remiſsio.* In veteri quidem lege corpus extrinſecus mundabatur: corporalis quippe erat mundatio. In nouo verò quia ſpiritalis eſt mũdatio, nõ ſimpliciter aſperſus, ſed velut fons emanãs in animabus noſtris (ſciunt quæ dñr qui imbuti ſunt) & in illis quidẽ ſuperficiẽ aſpergebat, & iterũ abluebatur aſperſus. Non enim cruentatus ſemper deãbulabat. In anima verò non ita eſt, ſed ipſi eſſentiæ cõmiſcetur ſanguis fortẽ illam faciens & mundam, & ad illam inenarrabilem pulchritudinem perducens. *Chryſoſtomus. hom. 16. in epiſt. ad Hebræos.*

Gene. 1. Quemadmodũ vox illa qua dictum eſt. *Creſcite & multiplicamini & replete terram,* ſemel quidẽ dicta eſt, ſemper autem fit, operi noſtræ naturæ vim præbens ad generandum: Ita hæc quoque vox, *Hoc eſt corpus meum,* ſemel dicta in ſingulis aris ex eo tempore vſque in præſentẽ diẽ, & uſque ad Chriſti aduentum, hoc Sacramẽtum integrè perficit. *Idem hom. de proditione Iudæ.*

Matt. 26

Eſt ſacramentum hoc tanquam cellarium quoddam omnium aromatum, in ſe cõtinens pretioſitatem & virtutem. In ipſum qui ingrediuntur, refocillãtur ab omni fatigatione, nec deficiũt, donec præſentis vitæ terminus finiatur. Eſt etiam myſterium hoc, quaſi ingens arbor uirentibus referta folijs, ſub quam quicunque fugiũt laborantes, & peregrinantes, proteguntur in ipſius vmbraculo

ab æſtu diei, à turbine quoque & pluuia. *Laurentius Iuſtinianus, de diſciplina & perfectione monaſtica.*

Sicut in myſterio panis Chriſti corpus accipiť, in myſterio membra populi credentis in Chriſtum intimãtur. Et ſicut non corporaliter, ſed ſpiritualiter panis ille credentium corpus dicitur: Sic quoque Chriſti corpus non corporaliter, ſed ſpiritualiter neceſſe eſt intelligatur. *Bertramus de Corpo. & Sangui. Domini.*

Quemadmodum in Eucharistia, vel cœna Dñica panis exterius aſpicitur, accipitur atq; comeditur corporaliter: ita interius quod multo pretioſius atq; excellẽtius, atq, quod diuinum eſt, nõ ſenſibus carnis, ſed animi fidelis cõtuitu aſpicitur, accipitur, atq; fide comeditur. *Ibid.*

Vt in cena Dñi vinũ q̃dé ſubſtãtialiter conſpicitur, ꝙ labiis guſtatũ ſapit, & uinũ redolet: Sic in anima liquor ſanguinis Chriſti credẽtiũ mẽtibus, & ſapit dũ guſtatur, agnoſcitur dũ conſpicitur, & probatur cum adorať. *Ibid.*

Conſideremus fontem ſacri Baptiſmatis, q̃ fons vitæ non immeritò nũcupatur, quia deſcendẽtes in ſe melioris vitæ nouitate reformat, & de peccato mortuis uiuentes iuſtitiæ donat. Num ſecundum ꝙ aquæ cõſpicitur eſſe elementũ, iſtã potentiã obtinet? attamẽ niſi ſanctificationis virtutem obtineret, labem uitiorum nequaquã diluere poſſet, & niſi vigorẽ uitæ contineret, nullo modo mortuis uitam præſtare valeret: mortuis autẽ nõ carne, ſed anima. In eo tamen fonte ſi conſideretur ſolũmodo, ꝙ corporeus aſpicit ſenſus, elementum fluidum conſpicitur, corruptioni ſubiectum, nec niſi corpora lauãdi potentiã obtinere: Sed acceſſit S. Spiritus per ſacerdotis cõſecrationem virtus, & efficax facta eſt nõ ſolũ corpora, verum etiã animas diluere, & ſpirituales ſordes ſpirituali potẽtia dimouere. Ecce in uno eodemq; elemẽto duo videmus ineſſe ſibi reſiſtentia: id eſt, corruptioni ſubiacẽs in corruptionem præſtare, & uitam non habens uitã cõtribuere. Cognoſcitur ergo in iſto fonte, & ineſſe quod corporis ſenſus attingat, & idcirco mutabile atq; corruptibile: & rurſus ineſſe ꝙ fides ſola conſpiciat: & iõ nec corrũpi poſſe, nec vitã diſcrimen accipere. Si requiras ꝙ, ſuperficietenus lauat, elementũ eſt: ſi verò perpendas ꝙ

interius purgat, virtus vitalis eſt, virtus ſanctificationis, virtus immortalitatis. Igit in ꝓprietate humor corruptibilis, in myſterio verò virtus ſanabilis. Sic itaque corpus Chriſti & ſanguis ſuperficieten⁹ cōſiderata, creatura eſt mutabilitati corruptelæq; ſubiecta. Si myſterij verò ꝓpē dis uirtutē, vita eſt, participātibus ſe tribuēs immortalitatē. Non ergo ſunt idem quod cernuntur & quod credūtur. Secundum enim qđ cernuntur, corpus paſcunt corruptibile ipſa corruptibilia: ſecundū verò ꝙ creduntur, animas paſcūt in æternū victuras, ipſa immortalia. *Ibid*.

EXCOMMVNICATIO.

SIcut priuatus homo regiam ſibi ipſi purpuram circūponens, vna cum oībus qui ſe iuuāt, punitur ut tyrānus: Ita & ꝗ dn̄icam fert ſententiā, & hominē facit anathema Eccleſiæ, abducit ſeipſum in extremā perniciem, vſurpādo dignitatem ſilij Dei. *Chryſoſ. ſerm. de anathemate*.

Nemo contemnat vincula Eccleſiaſtica. Non.n.eſt homo qui ligat, ſed Chriſtus qui nobis hāc poteſtatē dedit, & dn̄os fecit tanti honoris. Non tamen contingat quenquam eorū qui in Eccleſia ſunt, ad neceſſitatem horum vinculorū venire. Sicut enim bonum eſt nō delinquere: ita correptionē ferre vtile eſt. Toleremus itaque increpationē, & feſtinemus quidem non peccare: ſi autem peccauerimus, toleremus correptionem. Sicut enim bonū eſt nō vulnerari, ſi autē contingat, medicamentū imponere vulneri neceſſarium eſt; ſic & hic, ſed non cōtingat quēquam egere talibus medicamētis. *Idem hom. 4. ad Hebræos*.

Veluti paſtores dum oues ſcabie oppletas à ſanis ſegregāt, vt miſero morbo leuatæ, denuo tutò ad ſanas reuertantur, potiusquā ægrotæ gregē vniuerſum ſuo illo morbo inficiāt: Sic verbi diuini præcones manifeſtiſsimis peccatis infectos, à congregatione fidelium ſeparent, vt reſipiſcentes denuò recipiant. *Idem hom. de Dauid & Saule*.

Pax vera tūc præſtatur, cū quod tabo vel ſanta corruptum eſt, abſcinditur atque proijcitur, qn̄ factioſa & improba pars repellitur, uel omnino deſtruitur: ſic certè cœlis terra coniungi poteſt. Nam & medicus hoc modo reliquum corpus cōſeruat facilè, ſi quod reduci ad ſanitatē

nequit,

ſequit, cæciderit atque abiecerit: & militiæ dux ad ſoluē dam militū conſpirationem, alterū in alterum concitat: Sic illius quoq; tempore turrim factā videmus, quando pernicioſa illa pax, per probatam diſcrepantiā diſſoluta, tranquillā atque laudabilem reddidit. Sic Paulus qui cōtra ſe conſpirabant, diuidebat. I*dem, hom. 36 in Matthæum.*

Patres filios delinquentes frequēter ex ędibus exigūt, & à menſa ſubmouent: nō vt ſemper illinc exulēt, ſed vt hac correptione redditi meliores, cū debita laude in paternum redeant contuberniū. Idē ſanè faciunt & paſtores, dum oues ſcabie oppletas, à ſanis ſegregant, vt miſero morbo leuatæ, denuò tutò ad ſanas reuertantur, potius quàm ægrotæ, gregem uniuerſum ſuo illo morbo impleant. *Idem, hom. 3. Periculoſum eſſe adire ſpectacula.*

Mala beſtia eſt peccatū, nō q̄dē in cōſerua corpora malū ꝓferēs, ſed in ipſam Dn̄i gloriam effundens malitiam. *Propter vos,* inquit, *nomen meum conuicijs afficitur inter gentes:* Rom. 2. Eoq; peccatorē tanquā è ſacra patria abegit Propheta, & ultra fines ac pomœria ſub mouet. Atq; vti muſicus optimꝰ è cithara bn̄ modulata chordā diſsonā reſecat, ne reliquarū uocū harmoniā vitiet. Sic & ꝑitus artis medicꝰ mēbrū putrefactū āputat, ne hæc lues ad cętera mēbra ſana trāſiliat. Eundē ad modū Propheta fecit, dū ueluti chordā diſſonam, ac ueluti membrū ægrum, ab uniuerſu creaturę corpore reſecat. *Idē hom. 14. cum presbyter eſſet deſignatus.*

Nolemus quidem tāquam à proprij corporis iūctura præcidi: ſed quādo tabeſcētis vulneris putredo peſtifera plus habet in abſciſſione ſolaminis, quàm in remiſſione medicaminis, inuēta eſt cauſa ſalubrior, ne per cūcta mēbra peſtilens irrepat uirtus, ut cōpēdioſo dolore natū decedat vulnus. *Aug. Contra Creſconium grammatii. lib. 4. cap. 4.*

Imperitus eſt medicus, qui tumētes uulnerū ſinus manu parcente contrectat, & multis receſſibus viſcerū, uirꝰ incenſum, dū ſeruat, exaggerat. Aperiendū uulnus eſt, & ſecādū, & putredinibus amputatis, medela fortiore curādū: uociferetur & clamet licet, & cōqueratur æger, impatiēs per dolorē, gratias aget poſtmodū, cū ſenſerit ſanitatē. Sic oportet Dei ſacerdotē non obſequiis decipiētibus fallere, ſed remediis ſalutaribꝰ ꝓuidere: *Cypr. ſer. 5. de Lapſis.*

Neſcitis quòd modicum fermẽtum totam maſſam corrumpit? Ita peccatũ vnius, quod cognitũ non arguitur, multos cõtaminat, imò omnes qui norunt, & non deuitãt, aut cum poſſit arguere, diſſimulant: non enim ſibi videtur peccare, quando à nullo corripitur aut uitatur. *Ambroſius in 1 ad Corinth. cap. 5.*

Ecce autem crimina ſi ipſis criminibus confiteri uolẽtibus vndecunq; claruerint, quæcunq; nen fuerint patiẽtiæ leui medicamento ſanata, velut igne quodam piæ increpationis vrenda ſunt & curanda. Quod ſi nec ſic quidem æquanimiter ſuſtinentis, ac piè increpantis medela profecerit in eis qui diu portari & ſalubriter obiurgari corrigi noluerint, tanquã putres corporis partes debeãt ferro excommunicationis abſcindi, ne ſicut caro morbis emortua ſi abſciſſa non fuerit, ſalutem reliquæ carnis, putredinis ſuę contagione corrumpit: Ita iſti qui emẽdari deſpiciunt, & in ſuo morbo perſiſtũt, ſi moribus deprauatis in ſanctorũ ſocietate permanſerint, eos exẽplo ſuę ꝑditionis inficiant. *Proſper. lib. 2. de uita contemplatiua, cap. 7.*

EXEMPLVM, SIMILITVDO.

CVm proferuntur exempla, non per oĩa ſimilitudinẽ ſeruare poſſunt rei illius cui præbere putãtur exemplu, ſed unius alicuius partis, pro qua videntur aſſumpta ſimilitudinẽ tenent. Verbi gratia, vt cum in euãgelio dicitur: Simile eſt regnum cęlorum fermento, qđ abſcondit mulier in farinę mẽſuris trib. Nunquid putamus regnũ cęlorum ſic per oĩa ſimile eſſe fermento, vt & ſubſtantia illa palpabilis ſit ac fragilis, vt acida fieri poſſit & corrupta? an ad hoc ſolùm exemplum iſtud videtur aſſumptũ, vt oſtenderetur ex parua prædicatione verbi Dei, humanas mẽtes fidei fermento poſſe coaleſcere? Similiter & cum dicitur. Simile eſt regnum celorũ reti miſſo in mare, qđ ex omni genere piſcium attrahit: & in hoc nunquid putandum eſt, ꝙ naturę lini quo rete aptatur, ac nodis q̄bus maculæ nectuntur, regni cęlorũ ſubſtãtia per oĩa cõferatur? An ad hoc ſolùm videtur aſſumpta comparatio, vt oſtenderet, quia ſicut rete de profundo maris piſces adducit ad littus, ita de profundo huius ſæculi errore, hu-

manæ

manæ animæ regni cœlorum prædicatione liberantur? Ex quibus conſtat, exempla non in omnibus his quorum exempla ſunt, eſſe ſimilia. Alioquin ſi eadem eſſent ſimilia, iam non dicerentur, ſed ipſæ potius res de quibus agitur, uiderentur. *De Cyprianus in ſymb. Apoſt.*

Quemadmodum in imaginib. ad ſtatuis, ſimilitudines non omni ex parte reſpondent ijs ad quę conferũtur, ſed in plano quidem ligno, vt exempli cauſa loquamur, cera depicta imago, ſuperficie tantùm cum colore ſimilitudinẽ hẽt, verùm non ſeruat depreſſiones atq; eminentias, ſed harum rerum ſignificationes tantùm. In fingẽdis verò ſtatuis, ſimilitudinem quę eſt ſecundum eminentiam ac depreſſionem, ſeruare conatur ars, in colore verò nequaquam. Quòd ſi cerea fiat effigies, conatur quidẽ vtrãque ſeruare ſimilitudinem, nimirum & iuxta colorẽ, & iuxta depreſſiones ac prominentias, cæterùm in profunditate nõ eſt imago. Similiter mihi cogita de ſimilitudinibus quæ ſunt in Euangelio: regnum cęlorum dum ſimile dicitur rei cuipiam, ſimile dici non ſecũdũ oĩa quę adsũt illi, ad quod cõfertur ſimilitudo, ſed ad quędam duntaxat quæ conducunt ad aſſumptã rationẽ. *Origines in Mat. c. 3.*

Per ſe ſemper ſibi diuina ſufficiunt, ſed ob hoc hominibus humanis frequenter inſinuantur exemplis, quia cęleſtis prouidentia non quid ipſa dicere, ſed quid auditor capere poſſit, attẽdit. Sic fons per tenues venarum primitus erũpit meatus, atq; anguſtis ſenſim ſerpit in riuulis, donec digno ſucceſsu, in totam ſe fluuiorum latitudinẽ prorũpat & ualẽter effundat. Et ut vobis de nobis loquar nato paruulo, mox, coęuum pręparat ſuccum natura, eſcam commutat in potum, & ſtupentes adhuc fauces, torpenteſq; internorum meatus, ad uſum ſolidioris cibi, lõga lactis infuſione cõponit. Sic nos Dñs ad capiẽda diuina vernaculis erigit, & informat exẽplis. *Pet. Cryſol. ſer. 39.*

Si dicta uel facta Chriſti, paſſim carnalib. ſenſibus ſubijcerentur, torpeſceret animus, mens uacaret, dormiret ingenium, cor tabeſceret, extingueretur quicquid humani uigoris eſt & caloris. *Propoſuit*, inquit, *illis parabolam.* Sicut in lapide friget ignis, latet ignis in ferro, ipſe tamen ignis ferri ac lapidis colliſione flãmatur. Sic obſcurum uerbũ

verbi ac ſenſus collatione reſplendet. *Idem ſerm. 96. de parabola zizaniorum.*

Sicut facultas aliqua liberalis regulis ſuis utitur, quibus multa in compendium redigat, vt rudes & impolliti ſenſus facilius capiant, & certius teneant. Sic diuina doctrina pro regulis quoſdam aſſumit parabolas, ſententiarũ multiplicatione grauidas ac fecundas, quibus auditores ſuos perſuadeat, dociles reddat & capaces, quatenus ex paucis multa, ex breuib. prolixa excitari ualeāt, & inueniri, & cōmētari. *Volcuinus Abb. ho. in Euangelium zizaniorũ.*

EXEMPLVM VITAE.

SIcut cęli luminaria ac ſydera, ĩ firmamēto cęli à Deo collocata. cunctis indeſinenter quæ ſub cęlo fulgent atque omnibus quæ ſuper terrā ſunt, per tempora, ac tēpora, per generationes & generationes mirabiliter relucent, alia quidem per noctem, vt luna, & ſtellę, alia nihilominus per dié vt ſolis ſpecioſiſſimi radij. Sic & ſanctorũ virtutis inſignia, atque beatiſsimi eorum agones, oib. in perpetuo ſingulariter fulgent, omnib. in æternum bonorum formam tribuunt, omnib. ſub ſole pietatis exemplum oſtendunt. Quod autem ſyderibus atque luminaribus comparentur omnes ſancti, demóſtrat Apoſtolus di-
1. Co. 15. cens. *Stella differt à ſtella in claritate, ſic erit reſurrectio mortuorũ*, proculdubio ſanctorum. Sed & angelus ad Danielem,
Dan. 12. *Tunc iuſti effulgebunt vt luminaria cęli, & tanquam ſol & luna & tanquam ſtellæ in ſæcula.* Sic itaq; effulgēt atq; emicāt omnes ſancti, non ſolum in tēpore reſtitutionis, ſed & nunc in tempore præſentis ſæculi. Alius fide fulget, vt Abrahã alius caſtitate, vt Ioſeph. Alius nihilominus manſuetudine, vt homo Dei Moſes. Item verò alius conſtantia atq; tolerantia uehementium dolorum, ut admirabilis Iob. *Origenes lib. 1. in Iob.*

Sicut quando aliquis peccat ſub conſcientia ac deſtructione plurimorum, de pluribus incurrit reatum, & quātum per unius membri uitiũ ſerpit latè diffuſum reliqua per membra contagium, tantum in actorem ſuum multiplicis mali recurrit augmentum, & quantos deſtruxerit, de tantis ſibi materiam dānationis congregabit, cómiſſo

enim peſſimo opere cõtriſtãtur boni, ſubuertuntur mali, vtinã nõ etiam boni. Nimis enim penetrabile telũ eſt, imitatio deteriorũ. Ita autem è cõtrario, quando quiſq; de eccleſiæ filiis aliquod bonum profitetur in publicum, creſcit deuotio meritorum corda mirantium, ac de tãtis acquiruntur bonorum operũ fructus, quantorum velut balſami ſuauitate cõdiuntur affectus. *Euſebius Emiſſenus, hom. de initio quadrageſ.*

Quemadmodum pictores cum imaginem ex imagine pingunt, exemplar identidem reſpectantes, lineamẽta eius transferre conantur magno ſtudio ad ſuum opificiũ: ita qui ſeſe meditatur omnibus numeris virtutis abſolutũ reddere, veluti ſimulachra quædam ſpirantia & actuoſa, ſanctorum vitas reſpicere oportet, probàq; opera illorum ſua imitando facere. *Baſil. epiſt. 1.*

Non in ſolis hominibus videmus ſimiliũ imitationem ſed in brutis Nam & columbæ ſæpe viſa vna auolãte, ſtatim ſequuntur omnes. Et pullus generoſus in equorũ armento exiliens ſecũ rapit omne armentum. Et inter vos vt in armento Chriſti, bonus eſt pullus Ioſeph cõtinẽtiſſimus, cęleſtibus exultationibus ad ſui imitationem nos conſeruos vocans. *Chryſoſt. ſer. de continentia Ioſeph.*

Athletã in certamen impellit erecta victori ſtatua. Armigerũ in prǽliũ prouocat decreta fortibus gloria: Chriſtianos autem confirmant in patientia, eorũ qui ſtrenuè certarunt præconia. *Idem ſer. in beatos Iob, & Abraham.*

Imitatores mei eſtote. Videamus quomodo ipſe imitatus eſt Chriſtũ. Imitatio ipſa nõ eget tporibus, nõ arte, ſed ſola volũtate. In pictoris q̃dẽ domũ ingreſſi, nõ poterimus imaginẽ imitari, quãuis frequẽtius eã īſpiciamus: hũc aũt ſolo auditu imitari vobis licebit. *Idem hom. 13. in 1. Cor.* 1. Cor. 4.

Quemadmodũ qui laborant ab oculis, ſi ſpongias ac veſtigium cyaneo colore pannos tenẽtes frequẽter in ea intueantur, ex eo colore nõnullũ capiũt morbi leuamẽ: Sic ſi hominis clementiſſimi & humaniſſimi imaginẽ prę oculis habeas, & in hũc aſſiduè oculos defigas, etiãſi millies abundet ira, mentis oculũ perturbans, ad hoc virtutis exemplar reſpiciens, perfectam conſequeris ſanitatẽ, puramque animi Philoſophiam ac tranquillitatẽ. *Idem hom.*

hom 2. Periculoſum eſſe adire ſpectacula.

Quomodo ĩ theatralibus ſcenis, vnus atq; idẽ hiſtrio, nunc Herculẽ robuſtus oſtendit, nunc mollis in Venerẽ frangitur, nũc tremulus in Cybelem: Ita & nos (qui ſi de mundo nõ eſſemus, odiremur a mũdo) tot habemus pſonarũ ſimilitudines, quot peccata. *Hieron. ad Marcellum.*

Sicut pauperes cum theſauros ſuos aſpiciunt, ſuã paupertatem amplius agnoſcunt. Ita magnificas patrũ vitas relegens, mentem ſuam amplius humiliat. *Climachus de diſcretione gradu. 26.*

Vt Zeuxis picturus Iunonem, Agrigentinis omnibus virginibus inſpectis, quinque præcipuas elegit, ex quibus quod eſſet in vnaquaque præcipuum, imitaretur: Ita è plurimis optimi nobis ad exemplum vitæ proponendi ſunt. *Ibidem.*

In facie plus offendit næuus aut verrucula, quàm in reliquo corpore grandes maculæ aut cicatrices: Sic exigua delicta, magna videntur in principe, cuius vita in conſpicuo eſt. *Plutarchus, in moralib.*

Olim ediſcebant nomina digitorũ, iiſq́ue aduerſus terrores veluti remedio vtebantur, ſingulis lentè recitatis: Sic aduerſus omnes animi perturbationes, exẽpla quędam optimorum virorũ habenda ſunt in promptu. *Ibid.*

Erungiũ herbam ſi vni capræ in os inſeras, cùm ipſa ſiſtitur, cum oẽs conſiſtunt, donec paſtor herbã eximat: Ita principis mores mira vi in populũ transfunduntur. *Ibid.*

Vt qui ſe comunt, adhibent ſpeculum: Sic geſturus negocium proponit ſibi laudatorum virorũ exẽpla. *Ibid.*

EXERCITATIO.

PVtei qui exhauriuntur, emittunt aquã magis perſpicuam, corrumpuntur autem hi, quorũ nullus eſt particeps Ferrum quoque vſus ſeruat purius, vſus autẽ defectus, ei generat rubiginem· Sic exercitatio ſalubrem habitum ingenerat & ſpiritibus, & corporibus. *Clemens Alexand. lib. 1. ſtromatum.*

Qui nauali pręlio dimicaturi ſunt, antè in portu & in tranquillo mari flectunt gubernacula, remos trahũt, ferreas manus & vncos præparãt: diſpoſitũmque p tabulata militem,

tã militem, pendẽte gradu, & labente veſtigio ſtare firmiter cõſueſcunt, vt quod in ſimulachro pugnæ didicerint, in vero certamine non perhorreſcant: Ita & ego qui diu tacui (ſilere quippe me fecit cui meus ſermo ſupplicium eſt) prius exerceri cupio in paruo opere, & veluti quandam rubiginem linguæ abſtergere, vt venire poſſim ad latiorem hiſtoriam. *Hieron. in vita Malchi monachi.*

Cato ingenium hominis dicebat ferro eſſe ſimile, qđ ex vſu ſplendeſcit: at in ocio rubigine obducitur, & exeditur. Exercendum ſemper ingenium: ocia.n. feraciſs. vitiorũ ſeminarium. Sed honeſto aliquo & pulchro opere, velut eruditione & virtute. Nam flagitioſis aut turpibus exercere, hoc verò non exercere eſt, ſed corrumpere. *Franciſcus patritius lib. 1. de repub.*

Quemadmodum quæ in vſu ſunt, & manũ quotidie, tactumque patiuntur, nunquam periculum ſitus adeunt. Illa quæ ad oculos non reuocantur, ſed extra conuerſationem vt ſuperuacua iacuerunt, ſordes ipſa colligũt vetuſtate: Ita quicquid frequens cogitatio exercet ac renouat, memoriæ nunquam ſubducitur, quæ nihil perdit, niſi ad quæ ſæpe non reſpexit. *Seneca lib. 3 de beneficijs.*

Vita humana propriè vti ferrũ eſt, ferrũ ſi exerceas, cõterit, ſi nõ exerceas, tñ rubigo interficit: Itẽ hoïes exercẽdo videmus cõteri, ſi nihil exerceas, inertia atq; torpedo plus detrimenti adfert, quam exercitatio. *Gellius lib. 11.*

Quam expeditiſſima quãque efficax ſedulitas pariter ac labor exiſtat, cõplurib. in rebus facile, ſi aduerteris, diſces Aquarũ guttæ lapides cauant: ferrum & æs manuum tactibus obteruntur. Carpentorũ rotæ ſummis inflexæ viribus, haud vllo pacto priſtinã reparare rectitudinem poſſunt. Curuatas hiſtrionum virgas nullo dirigere modo licet. Eſtne quiſpiam infœcundus & ſupra modũ aſperior ager? At cultus ſtatim generoſos edidit fructus. Quænam arbores ſunt, q̃ datæ neglectui, non ſimul & tortæ pullulent, & ſteriles perſtent? quũ eædem rectũ aſſecutæ patrociniũ fructuoſæ ſunt, & magnopere fertiles. Quæ corporis fortitudo nõ obtunditur, & pp incuriam, mollitiem, ac malam habitudinem, non perit? quæ autem imbecilla adeò natura, quę per exercitationes atq; certami

na

nà ad maximas non augeatur vires? Qui verò equi à primis bene domiti annis, ſuis non obſequuntur ſeſſoribus? qui autem indomiti perſtiterunt, nonne ceruice duri, & animo feroces euaſerunt? *Plutarchus de liberis educandis.*

EXORCISMVS.

VT rude infectumq; aurũ vel adulteratum, multisq; alijs commixtum mineris, vti cum ære, ſtanno, ferro, plumbo, ſi cupimus aurum tantum habere, non poterit illud ſine igne à diuerſis à ſe metallis purgari: Sic abſq; ex orciſmis anima progredi non poterit. Diuini.n. ſunt, ex diuiniſq; ſcripturis collecti. *Cyrillus Ieroſolymitanus præfatione cathecheſeon.*

Quemadmodum aurifabri per quædam ſubtilia inſtrumenta, ſufflantes ventulum igni, & aurum in fornace cõflantes, excitanteſque propoſitam flammam, id quod q̃runt reperiunt: Sic cum exorciſtæ per Spiritum ſanctum incutiunt timorem, & in corpore tanquam in fornace, animam accendunt, fugit tunc inimicus demon, adeſt autem ſalus, & ſpes vitæ æternæ aſſiſtit, denique anima te purgata ſalutem conſequitur. *Ibidem.*

FAMA.

QVemadmodum noctu lux ex igne claritatem lucẽs, maiorem oſtẽtat eo, qui pariter interdiu apparet, propterea quod noctu profunda obſcuritas circumfuſa, eius auget ſplendorem. Interdiu verò quaſi certamine tenui ac debiliſſimæ luci cum valentiſſimo ſolis fulgore ſuſcepto obſcurari magis minorem claritatem oportet. Sic etiam tenuis notæ bonum, ſi per contentionem cũ malis examinari contingat, fit vt optimũ, maximum & excellentiſſimum eſſe videatur, quemadmodũ tenebris ꝓfundis parua aliqua ſcintilla, aut obſcuriſſima nocte minima lux ſplendorem clarè oſtentat: At ſi ei cum ſuis ſimilibus bonis curſum contentionemq; proponas, tunc optimè diſpicies id quod vere eſt optimum, cum ſi aliter feceris, ordinem prorſus perturbes atque confundas. *Tyrius Platonicus ſermone. 24.*

Quid improbis, q̃ infamiã non vereri? quàm qui nõ vereatur, hic (ꝙ longiſſimè diſceſſit à fortitudine) impudẽtiſſimus ſit, neceſſe eſt. Nihil autem tam eſſe poteſt alienũ ab eo viro quem iure omnes non ſolũ probant, verumetiam admirantur (cuius etiam proprium eſt, agendis honeſtis decus aſſequi) quàm impudentia atq; improbitas: quæ labes totius eſt honeſtatis. Quotus etiam pater eſt, qui filio grauius ægrotanti, aut manum in acie cũ hoſte conſerenti, non timeat etiam quàm grauiſſimè? Qđ quidem humani atq; amantis patris eſt, non imbecilli & fracti hominis. Quis rogo, niſi impuriſſimus, idemq; abiectiſſimus, filiarum atq; vxoris pudicitiam ſecurus neglexerit, de qua probatiſſimus quiſq; maximè ſolet eſſe ſolicitus? *Iouianus Pontanus de fortitudine lib. 2. cap. 5.*

Vt vmbra aliquando antecedit, aliquando ſequitur. Sic quibuſdam ſtatim contigit fama, quibuſdã poſt mortem: denique ea quo longius ſequitur, hoc maior eſſe ſolet. *Seneca.*

Studioſi diſcipuli, quicquid præceptor dicit aut facit, laudare ſolent, ac imitari. Tibi verò ſunt negligenda omnia, quæ temerè dicunt: amplectẽda, quæ rationibus probantur. *Lucianus in epiſtola ad Philopatrem.*

Deliacum nauigium, dum ſubinde ſarcitur, & reconcinnatur, veluti perpetuum in multa ſecula redditur: Sic famæ ſemper aliquid adijciendum, ne collabatur. *Plutarchus in Moralibus.*

Ignis ſemel accẽſus facilè ſeruatur, extinctus haud facilè reaccenditur: Ita famam tueri facile eſt, extinctam non facile eſt reſtituere. *Ibidem.*

FESTVS DIES.

Nobis quoque ſabbata extranea ſunt, & neomenia & feriæ aliquando dilectæ, Saturnalia & Ianuariæ & brumæ & matronales frequentantur, munera continuant, ſtrenæ conſonant, luſus, conuiuia perſtrepunt. O melior fides nationum in ſuam ſectam, quæ nullam ſolẽnitatem Chriſtianorum ſibi vendicat, non dominicũ diẽ, non Pentecoſten, etiamſi noſſent, nobiſcum cõmunicaſſent, timerent enim ne Chriſtiani nominarentur, nos ne

ethnici

ethnici nominemur,non veremur.Si quid & carni indulgendum eſt,habes non dicam duos dies tantũ, ſed & plures.Nam ethnicis ſemel annuus dies feſtus eſt.*Tertullianus lib.de idola.*

Sane & Iudæus feſtiuitatem peragit, verum ſecundũ literam,peragit & feſtiuitatem gentilis,ſed vt placeat dæmonibus:nos autem vt omnia ſint ſpiritalia,opera, motus,conſilia,ſermo,ad inceſſum vſq; & amictum,quin & ad nutum tenus,ita vt ratio in omnibus dominetur, & homo ſecundum Deum dirigatur. *Nazianzenus oratione habita in præſentia Gregorij fratr.s.*

Legimus hominem qui ligna collegerat in die Sabbati,oblatum Moſi,iuſſu Domini lapidib. obrutũ. Alio itẽ loco narratur grauiter peccaſſe eos qui contra mandatũ Domini profecti fuerant ad colligendum manna in die Sabbati.Quantò ergo magis putandum eſt eos grauiſſimè peccare,qui negociationibus,ſpectaculis,ludis,aleæ, tripudijs,ſaltationibus & choreis incumbunt,qui cómeſſationibus,colloquijs prauis,& impudicis cantilenis diẽ feſtum conſpurcant? *Iſidorus clarius orat.31 Tomo primo.*

FIDELITAS.

REpromiſſio nequiſſima multos perdidit dirigentes, & commouit illos quaſi fluctus maris.*Eccl.29.*

Promiſſorum ſuorum nobis chirographum fecit non debendo,ſed promittendo debitorem ſe fecit Deus, id eſt,non mutuò accipiendo. Non poſſumus ergo ei dicere,Redde quod accepiſti:q̃m quis prior dedit illi, & tribuetur ei? Non poſſumus dicere, Redde quod accepiſti, ſed,Redde quod promiſiſti. Inde eſt quod audemus dicere: Adueniat regnum tuum.Promiſit patribus,ſed cautionem fecit,quam legeremus & nos.*Auguſtinus de verbis Domini ſecundum Lucam ſerm. 13.*

Si is,qui in hac terreſtri militia regi ſuo fidẽ ſeruat in aliquo egregio facinore,ſi poſtea vixerit, acceptior fit & charior:ſi perierit,ſummam conſequitur gloriam, quòd pro duce ſuo mortẽ occubuerit: Quantò magis imperatori oium Deo fides ſeruanda eſt,qui non tantùm viuẽtibus,ſed & mortuis poteſt pr[illegible] m[illegible]um virtutis exoluere?

Lactan-

Lactantius lib.5.cap.15.de iuſtitia.

Vt locus in mari ſine portu nauibus eſſe non poteſt tutus: Sic animus ſine fide ſtabilis amicis non poteſt eſſe in ijs rebus, quæ ſub eandem rationem cadunt. *Cicero lib. 1. de Inuentio.*

Quemadmodum luna à ſole, ac ſidera ſtellæq; omnes lumen accipiunt: Sic omnes etiam virtutes fulgent à fide, ſi ſanctè colatur, ſine ea .n. oẽs regũ virtutes obſcuriores fiunt. *Franciſcus Patritius de inſtitutio regis lib.1.cap.20.*

Quemadmodum cupreſſus arbor ſublimi cõpoſitoq; in conum vertice, procul egregrium quiddam polliceri videtur: at vix vlla ſterilior eſt: Tales ſunt illi, qui ſplendida ac magnifica oratione aureos pollicentur montes, nil tamen horum præſtant quicquam. Hac ſimilitudine irriſit Phocion Leoſthenem. *Plutarchus in Græcorum Apophth.*

Sapientia moro arbori comparatur, quæ dicitur prouerbialiter ſapientiſſima arborum, nam vltima flores ꝓducit, prima verò vel in primis fructus: Ita non eſt diu antea oſtentandum, quid poſſimus, vel velimus: tardè promittendum, & maturè tunc præſtandum. *Gulielmus Peraldus in ſumma virtutum.*

FIDES, FIDELIS.

SI frater aut ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis, illis: Ite in pace, calefacimini, & ſaturamini: non dederitis autem eis, quę neceſſaria ſunt corpori, quid proderit? Sic & fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa. *Iacob.2.*

Sicut corpus ſine ſpiritu mortuum eſt: ita & fides ſine operibus mortua eſt. *Ibidem.*

Sicut is ꝗ acceperit ſub ſe milites, etiamſi ipſe inferior & illi ſuperiores ſint viribus, tamen dicit huic vade, & vadit, & alij veni, & venit, & alij fac hoc, & facit. Hoc autẽ poteſt, non propria virtute, ſed Cæſaris metu: Ita & fidelis quiſq; dæmonibus imperat, etiamſi videãtur illi multò eſſe hominibus fortiores, non propter ſuam uirtutẽ, ſed propter Dei, ꝗ eos ſubiecit poteſtati. Nã & quod diximus, vt Cæſar apud oẽs milites, & in omnibus caſtris, atque in omni regno timeatur, cum ſit vnus & fortaſſe

exiguus

exiguis viribus, non niſi poteſtate Dei agitur, qui timorē dat omnibus, vt vni obtemperent. *Clemens lib. 4. recognitio.*

Quemadmodum ſine literis, fidelem poſſe eſſe dicimus ita quæ in fide dicuntur, poſſe intelligere eum qui nō didicit, confitemur. *Clemens Alexand. lib. 1. ſtromatum.*

Vt abſque elementis non licet viuere; ita nec abſque fide licet aſſequi cognitionem. *Idem lib. 2.*

Quemadmodum qui in mari ab anchora ſtabiliuntur, trahunt anchoram, non autem ad ſe attrahunt, ſed ſeipſos ad anchoram: Ita qui per vitam quæ proficiſcitur à cognitione. Deum attrahunt, imprudentes, & inaduertentes, ſeipſos ad Deum adducunt. *Idem lib. 4.*

Sicut homo cum impleuerit amphoras bono vino, & inter illas paucas ſemiplenas & poſuit, & venit vt tentet & guſtet amphoras, non tentat plenas Scit. n. quia bonæ ſunt, ſemiplenas autem guſtat, ſint ne acidæ factæ. Citò enim ſemiplenæ aceſcunt: Sic & qui pleni ſunt in fide, reſiſtunt diabolo, & fugit ab eis, quia non habet locū intrandi, ſed in ſemiplenas intrat, & quæque vult facit illis, & fiunt famuli eius: *Hermas ſeu paſtor.*

Si tibi vir grauis & laudabilis aliquid polliceretur, haberes vtiq; pollicenti fidem, nec te falli ac decipi ab eo crederes, quem ſtare in ſermonibus atq; actib. ſcires. Nunc Deus tecum loquit, tu mēte incredula perfidus fluctuas? Deus tibi de hoc mundo recedenti, immortalitatē pollicetur atq; æternitatē, & tu dubitas? Hoc eſt Deū omninò non noſſe, hoc eſt Chriſtum credentium magiſtrū, peccato infidelitatis offendere, hoc eſt in eccleſia conſtitutū fidem in domo fidei non habere. *Cyprian. ſerm. de mortalitate.*

Eps ſacer templū cōſecrans, pueros cōfirmans, nō conſecratur his ipſis temporib. in epum; imò niſi ante eſſet cōſecratus eps, nullū iſtorū quicquā valeret, eſſentq; puerilia, ſtulta & ludicra; Ita Chriſtianus p fidē ſuam conſecrans, bona facit opera: ſed non per hæc magis ſacer aut Chriſtianus efficit: hoc. n. ſolius fidei eſt, imò niſi ante crederent, nihil prorſus valerent omnia opera, eſſentq; verè impia & damnabilia peccata. *Idem de zelo & liuore.*

Sicut nauem quis non ingreditur, & liquido ac pfundo vitam committit elemēto, niſi ſe prius credat ſaluari?

Nec agricola ſemina ſulcis obruit, & ꝓ frugibus ſpargit in terrã, niſi crediderit vẽturos imbres, affuturum quoq; ſolis teporem, quibus terra confoſſa, ſegete quoq; multiplicata, frugem producat, & vẽtis ſpirãtibus inebriet. Sic nihil eſt quod in vita geri poteſt, niſi crudelitas ante præceſſerit. Et ſicut matrimonia contrahũtur, quia creditur ſucceſſura poſteritas. Et pueri diſcendis artibus tradunt, quia magiſtrorum in diſcipulos transfundenda creditur diſciplina. Imperij quoque inſignia vnus ſuſcipit, cũ credit ſibi urbes, populos ac armatum exercitum parituros. Quod ſi hęc ſingula niſi prius crediderit futura, nullus aggreditur, quomodo non multo magis ad agnitionẽ Dei credendo veniatur. *Idem in ſymbolum Apoſt.*

Sicut ſol niſi uibrauerit ſuper faciem terræ, nullus ex fructibus eius creſcit, neq; adoleſcit, neque matureſcit. Similiter niſi per fidem veritas refulſerit in animabus hominum, nunquam erunt acceptabiles coram Deo, abſq; fidei lumine. *Origenes lib. in Iob.*

Et ſicut nihil eſt delectabile hoĩbus ſine luce: Ita nihil eſt delectabile neq; acceptũ Deo abſq; fidei lumine. *Ibid.*

Quemadmodum in rebus corporalibus, nec agricolatio per ſe ſufficit ad conuehendos fructus, niſi cęlum qđ terræ circunfunditur, opituletur: imò potius niſi opituletur is qui cœlũ gubernat, faciens id qualecunque vult, neque cœlum vel potius ille penes quem eſt rerum prouidentia, fecerit vt exoriantur è terra ea quæ ſolent exoriri ſine agricultura. Semel enim hoc fecit in hoc quod dixit, Producat terra herbam graminis, ſeminans ſemẽ iuxta genus & ſimilitudinem: Sic neque uirtutum operationes abſque fide illorum qui ſanãtur, perfectum opus præſtet ad ſanitatem conferendam, neque fides qualiſcunq; fuerit abſque diuina virtute. *Ibidem.*

Omnis.n. iuſtitia eius ſimilis eſt humano corpori caput non habenti, in quo tametſi membra omnia, & locis ſuis conſtent & figura, & habitudine, inde quoniã deeſt, id quod eſt oĩum principale, & vita & omni ſenſu caret. Itaque membra illa formam tãtummodo membrorum habent, vſum nõ habẽt, tam ſcilicet quàm caput ſine corpore, cui ſimilis eſt, qui cum Deũ non ignoret, viuit iniu

ſtè. Id enim ſolum habet q̃d eſt ſummũ, ſed fruſtra, quoniã uirtutibus tãquã mẽbris caret. Itaq; vt ſit viuũ ac ſenſibile corpus, & agnitio Dei neceſſaria eſt, quaſi caput, & oẽs uirtutes quaſi corpus. Ita fiet homo perfectus ac viuus, ſed tm̃ ſumma omnis in capite eſt, quod quamuis conſtare non poſsit ſine omnibus, ſine quibuſdam tamẽ põt. Et erit quoddam uitioſum ac debile, ſed non uiuet. Sicut & is q Deũ nouit, & in aliqua re peccat. Dat enim veniam peccatis Deus. Itaque ſine membris aliquibus uiui poteſt, ſine capite nullo modo. *Lactantius lib.6.cap.9.*

Vt quædam medicamẽtorum genera ſunt ita cõparata, vt non in ſingulis tm̃ ægritudinibus utilia ſint, ſed omnibus in cõe medicantur, habentque in ſe uirtutem generalis auxilij: Ita & fides catholica non aduerſus ſingulas tantum peſtes, ſed contra omnes morbos opẽ medelæ impertit, non infirmanda genere, nõ uincenda numero, non diuerſitate fallenda, ſed una atque eadem aduerſus ſingula omniaque conſiſtit. *Hilarius lib.2. de Trinitate.*

Sed fortè dices: fidelis ſum, nõ me apprehẽdet cõcupiſcẽtia, etiãſi aliqd cõcupiuero obſcurius. An ignoras q̃d ẽt in petra q̃nque radix agitur, & ſæpe manet? Ne ſuſcipias ſemen, q̃m perdet tuam fidem: priusquã floreat, radicitus erue malum: ne ſi ab initio neglexeris, poſteà ne qcquã incidas, & ignẽ magis excites. Lippitudinẽ incœptãtẽ tempeſtiuè cura, ne cum excæcatus fueris, tum demũ fruſtra medicum quæras. *Cyrillus Ieroſol. catecheſi 2.*

Magnum quiddã eſt uir fidelis, omniq; diuite ditior. Fidelis.n. viri eſt uniuerſus mundus diuitiarũ, qui poſsit contemnere ipſas, & conculcare. Nam qui ad apparentiã diuites ſunt, multaque poſsident, in aĩa pauperes ſunt. Quantò plura.n. congregant, tantò magis eorum, quæ deſunt concupiſcentia tabeſcunt. Fidelis aũt uir, quod eſt maxima paradoxon, in paupertate diues eſt. Sciens.n. quod tãtum habere neceſſe eſt, quibus tegamur & veſcamur, & his contentus ſpernit diuitias. *Idem catecheſi 5.*

Neque verò apud nos tantum, qui ſic appellamur, magnũ quid fides eſt: verum etiam omnium quæcunque in mundo geruntur, & quę ab his, qui ſunt extra eccleſiam peragũtur, in fide cõſiſtũt. Fide ſunt leges nuptiales, quæ

diuerſos

diuerſos in idē copulant, & homo alienus, per eã quæ eſt in cõtractibus ſponſalitijs fidem, corporũ & pecuniarũ particeps efficitur. Fide ẽt conſiſtit agricultura, niſi enim crederet vſumfructuũ ſe percepturum, nõ ſuſtineret eos labores. Fideles & hĩ qui nauigant in mari, exiguo.n. ligno credẽtes, inſtabilem fluctuũ agitationẽ ſæuiſsimi elemẽti, pro terra cõmutãt, & incertæ ſpei ſeſe exponũt, & omni ançora tutiorẽ circunferũt fidem. Per fidem itaque pleraque oĩa conſiſtunt humana negotia, idq́ue non tantum apud nos ſic creditur, verumetiã apud eos qui ſunt extra. Quamuis.n. non recipiãt ſcripturas, ſed ſuas quaſdã proferant ordinationes, fide etiam illa recipiuntur. Quomodo continebit puella, & iuuenis ſibi tẽperabit, ſi nõ crediderit immarceſsibilẽ eſſe caſtitatis coronã? *Ibid.*

Quẽadmodũ ſemẽ ſinapis in paruo grano multos cõtinet ramos: Sic & fides in paucis verbis oĩm tã veteris quã noui teſtamenti pietatis cognitionem inuoluit. *ibid.*

Fides religionis catholicæ, lumen eſt animæ, oſtium vitæ fundamentũ ſalutis æternæ. Quicunq; hac derelicta, velut peſsimum ducem proprium ſequitur intellectum, ſic facit qũo ſi abſque fundamento ædificet domum, aut ſi prætermiſſo oſtio velit introire per tectum, uel ſi nocte ſine lumine inferat greſſum, totũ ſe clauſis oculis vrgeat in profundum. *Euſebius Emiſſenus hom. 2. de ſymbolo.*

Sicuti puſillus ſeipſum curare vel ornare non nouit, ſed flens duntaxat oculos in matrem cõuertit, donec miſericordia mota excipiat illum: ita fideles animæ ſoli domino perpetuò fidunt, omnem illi tribuentes iuſtitiam, quia ſicut ſine uite palmes areſcit: eodem etiam mõ qui citra Chriſtum vult iuſtificari. *Macarius hom. 31.*

Perinde atq; in illis quæ oculis conſpicua ſunt, potior viſa eſt experientia quã rationis redditio: ita & in ſuperexcellentibus fidei noſtræ dogmatis, potior eſt fides quarumuis ratiocinationum complexione. *Baſilius epiſt. 43.*

Nil fide noſtra iniuſtius eſſet, ſi in ſapientes ſolũ caderet, & eos qui ſermonibus & logicis p̃ſtant demõſtrationibus, oportet enim vt multi hanc, non ſecus ac aurũ & argentum, necnon alia quæ apud multos rerum infernarum ſtudioſos cenſentur prætioſa, pertingere poſſent,

Deo placeret & eſſet acceptum, quod verò propinquius foret, & à multis cõſequi valeret, deſpiciẽdũ eẽt & uile, ſi quidẽ nec hoĩbus modeſtis accideret, ne pro viribus expeterent honores, ſed ſolum gauderẽt his quæ antea haberent. *Gregorius Nazianzenus de modeſtia in diſputationibus.*

Vt in creaturis primaria dona non aliquorum noſtri ſunt, ſed omnium, & unius creaturæ communis eſt gratia: Ita & in fide, quæ ſaluant non eorum tantũ ſunt qui magis poſſunt, ſed & eorum qui volunt. *Ibidem.*

Quemadmodũ nullus opus ſinẽ fide eſt approbatum, quomodo multi gloriæ gratia ei quod honeſtum eſt dãt operam, aut etiam inſtinctu naturæ aliquid boni agunt: ita & fides ſine operibus eſt mortua. Ne qs vos decipiat inanibus verbis ex his qui prõpte omnia concedunt pp vnum, nẽpe ut impiẽ agatur in dogmatis, & mali operis mala perſoluat̃ merces. Oſtende igitur ex operibus fidẽ, religionis veſtræ fertilitatem, num in vanum laborauerimus? Num manipuli ueſtri uim habeant ad faciendam farinam? & digni ſunt ut reponãtur? quò promptius vos excolamus, quiſnam fructum faciat centenariũ, qs ſexagenariũ, qs demum uel tricenarium, aut rurſus num qs ex tricenario ad ſexagenarium excreſcat? Si quidẽ ordinẽ hunc in euangelio habemus, qui in centenarium deſinat, vt progrediens ſicut Iſaac magnus fiat, procedẽs à virtute in virtutem, cantilenas decantãs, aſcenſionemq; in corde reponat. *Idem in orat. cum reuerteretur ex agro.*

Enimuero ſi vt adamantina & incorruptibilia nobis corpora eſſent, neq; ſcorpios neq; ſerpẽtes, neq; ignem manibus formidaremus cõplecti: ita cum animas noſtras fide Chriſtus armauit, nõ eſt qđ timeamus ẽt hoſtiũ tenẽtes venena. Nobis.n. cõceſſum eſt ambulare ſup ſerpẽtes & ſcorpios, & oẽm diaboli tyrãnidẽ, multò magis & ſuper teredines ac ſcarabeos. Tam procul eſt ne qua parte nos offendãt inſidiæ diabolicæ. *Chryſoſ. in Babilam Martyrẽ.*

Enimuerò ſicut plãtæ rigatæ magis creſcunt: ita & fides noſtra oppugnata magis floret, & ſeditione agitata incremẽta maiora ſumit. Neq; horti a qs irrigati ita germinant, & fœcundi ſunt, vt eccleſiæ ſi martyrũ irrigẽtur ſanguine. *Idem ſerm. in Iuuentinum & Maximum Martyres.*

Eſtote

Eſtote prudentes vt ſerpentes. Nã quemadmodum ſerpens *Matt.10*
totum ſeipſum tradit, nec minimũ curat, ſi corpus icidi-
tur, donec caput ſuũ integrũ ſeruet: Eodẽ tu quoq; mo-
do, præter fidẽ cætera ꝑdere non cures: profundas vni-
uerſam tuã pecuniã, tradas corpus, vitæ ſi opus ẽ minime
parcas, dũmodo fidem ſerues, quæ caput eſt & radix, qua
ſeruata, etiamſi omnia perdes, omnia tñ rurſus maiore
cum magnificentia recuperabis. *Idem hom. 24. in Matth.*

Sicut lucerna non ꝗdem ex oleo accenditur, ſed ꝑ o-
leum nutritur: Sic fides nõ quidem ex opere naſcitur, ſed
per opera nutritur. *Idem hom. 19. operis imperfecti.*

Sicut qui audit quia mel dulce eſt, nec guſtat deillo, no
men ꝗdem mellis cognoſcit, gratiam autem eius naturæ
ignorat: Sic & qui audit, quia Chriſtus filius Dei eſt, iuſti-
tia autem eius nõ fuerit vſus, tãtummodo nomẽ Chriſti
cognoſcit, gratiam autem naturæ eius ignorat. *Ibidem.*

Sicut domus q̃ habet validũ fundamentum, ſi pars ali-
qua parietis vel tecti ceciderit, ruina eius magna nõ erit,
ꝗa põt fieri vt iterũ reparet. Si aũt fundamẽtũ eius caſũ
fuerit paſſũ, tũc ẽ ruina magna, ꝗa tota venit deorſũ. Sic
& Chriſtianus, ſi aut fornicatus fuerit, aut adulteratus,
aut homicidiũ fecerit, cecidit ꝗdẽ, tñ ruina eius magna
nõ eſt, ꝗa pœnitẽtia iterũ põt ſurgere, ſicut Dauid. Si aũt
de fundamẽto fidei aliꝗd fuerit paſſus, id eſt, ſi præuarica
tus fuerit, & ad gentiles aut hæreticos trãſierit, tunc eſt
ruina eius magna, ꝗa totus funditus ruit. *Ibidem hom. 20.*

Sicut quãdiu radix eſt viua, neceſſe eſt vt aut ramos ꝓ
ducat, aut folia: ſi aũt non produxerit, ſine dubio intelli
gis, quod radix eius in terra ſiccata eſt: Sic quandiu fides
cordis intra eſt, ſemper germinat confeſſionem in ore: ſi
autem cõfeſſio non fuerit oris, intellige ſine dubio, quia
fides cordis eius iam ante ſiccata eſt. *Ibidem hom. 25.*

Sicut in turri conſiſtentes duo bona cõſequuntur, &
hoſtium irruptionem ipſi non facile patiuntur, & hoſtes
de turri facilè conterunt: Sic & qui in fide Chriſti conſi-
ſtunt, vel in lege Dei, & dęmones ſuper irruere nõ ſinũt,
& ſpiritualibus bonorum operum ſagittis eos facilè vul
nerant. *Ibidem hom. 40.*

Sicut gallina congregat pullos. Sicut pulli gallinarũ paſtum *Mat. 23.*

ſuũ quærentes, ꝑ diuerſa uagantur, & maternis uocibus cõgregãtur ad ipsã, & iterũ ſimpliciter paſcẽtes diſpergũtur, & iterũ maternis uocibus cõgregantur: Sic populus Dei carnalẽ uoluptatẽ, & mundalẽ cõcupiſcentiã ſequẽtes, ꝑ diuerſos ſequũtur errores. quos eccleſia mater per ſacerdotes mõ ĩcrepationibus, modò blãdimẽtis, quaſi q̃buſdã uocib⁹ ꝯgregare & allectare feſtinat. *idem hom.* 46.

Sicut ĩter duos lapides molares teritur triticũ, & ſeparatur à cortice ſua, & fit ſimilago mũda: ſic fideles in medio deſuper quidẽ urgente ſe uerbo Dei ad fidem & iuſtitiam, inde autem uerbo impio compellente ſe ad infidelitatem atque peccatum, cõteruntur, & carnalia ſua uniuerſa deponunt, & ſpirituales efficiuntur. *Idem hom.* 50.

Sicut lucerna niſi ſubminiſtraueris oleũ, extinguet: Sic uerbũ fidei noſtræ, quod credẽtes accepimus, niſi aſſiduis nutriatur doctrinis, aut meditationibus ſcripturarũ extinguitur, & non ſatis illuminat animam. *Idem hom.* 52.

Venerunt obuiam ſponſo. Sicut q̃ obuiã uadit alicui, ĩ uia ſtat & expectat eũ quãdiu ueniat: Ita qui credit in Chriſtũ, ſic debet in hoc ſeculo uiuere quaſi peregrinus, & nõ in ſuis, ſed in trãſitu poſitus. Propterea & Iudæi exituri de AEgypto expediti & ꝓcincti agnũ iuſſi ſunt mãducare, & ad exeundũ parati, oſtẽdentes nobis quõ quicunq; noſtri agni Euchariſtiam manducant, ita debent eſſe expediti quaſi quotidie exituri de mundo. *Ibidem.*

Sicut q̃ ſeminandi cauſa accipiens ſemen tempore ſeminationis nõ ſeminauerit, damnum facit Dño ſuo, etſi non perdiderit ſemen, eſt tamen tantum damnũ, quantũ poterat damnum facere ſi oportuno tẽpore ſeminaſſet: Sic qui accipit fidem Chriſti, & in hoc ſeculo ſeminationis non fuerit operatus iuſtitiam, etſi fidem ſuam nõ ꝑdiderit, tamen tantum uidetur peccaſſe, quãtum potuit iuſtitiam facere, ſi non neglexiſſet. *Idem hom.* 53.

Sicut pecunia hæc corporalis quidẽ, ſi ſit in ſacculo incluſa, ipſa eſt ſemper ſola, ſi autẽ fuerit agitata de manu in manum, uſu ipſo multiplicatur, unde uſura dicit̃ ab uſu: Sic & fides Chriſti, ſiquidem otioſa teneatur ĩ corde, non ſolum ipſa manet, quæ fuit, ſed adhuc minorat̃ in otio, & torpeſcit, & ſegnis efficitur, & paulatim ꝑ actus

carnales examinata ad nihilum vadit: ſi autem exercita ta fuerint ſcripturis, & locutionib. aſſiduis ſuſcitata, operibus bonis uiuiſicata, non ſolũ dico multiplicabitur, ſed nunquam deſinet creſcere, donec uiuet homo. *Ibidem.*

Quemadmodum ignis naturã talem eſſe videmus, vt ſi quis multas in vnum lampades coegerit, ſplendidã reddat & incendat lucem, Sic in fidelibus uſuuenit. Cum.n. à nobis mutuò auulſi ſimus, ſit ut mœſtiores reddamur: cum ãt mutuo nos conſpicientes mẽbris domeſticis hinc inde impliciti, fit ut magnam cõſolationem accipiamus. *Idem hom.2. in epiſt. ad Romanos.*

Quẽadmodũ medicus quiſpiã, ſi medicam artẽ eos docere uellet, qui pauca in ea malè & perperam cognoſcerent, nõ facilè doceri paterentur, qui aũt nihil ſcirent, hi maximè q̃ dicerẽtur acciperent; ſic hoc in loco uſuuenit. Indocti magis crediderunt, quippe qui in ultimã demẽtiã nõ venerant ut ſeipſos ſapientes arbitrarentur. Hi namq; maximè ſtulti ſunt, qui cogitationib. ſuis, q̃ niſi ꝑ fidẽ iueniri nequeũt, ſe iuẽturos pollicẽtur. Et.n cũ faber ignitũ ferrũ forte accipiat, ſi alios id digitis accipere cõtẽdat, vltimã illius amẽtiam cõiectabimur. Itidẽ & Philoſophi ꝑ ſeipſos hmõi inuenire conati, fidẽ coinq̃narũt. Propterea nihil qđ q̃rerẽt iuenire potuerũt. *Idem ho.5. in.1 Co.*

Sicut corpus mortuũ Eccleſiæ video multitudinẽ nũc abiectam. Et quẽadmodũ in corpore recẽs mortuo eſt videre oculos, manus, pedes, ceruicem & caput, ſed nullum membrum facit quod debet, ita & hic, omnes fideles præſentes, ſed non eſt efficax fides. *Idem hom.27. in 2. Cor.*

Vt arbores bene & diligenter radicatæ, uentorum ui cum aguntur hinc & inde, ſolidiores fiunt. Sic & bene ſolidatas in fundamento veræ fideis animas, quæcunque irruunt hæreſes, reddunt fortiores, tãtum abeſt ne ſubuertant. *Idem ſermone in illud Apoſtoli, oportet hæreſes eſſe.*

Quemadmodũ in moneta regia qui paululum aliquid amputarit de impreſſa imagine, totum numiſma reddidit adulterinũ Ita quiſquis ſanæ fidei uel minimam particulam ſubuerterit, in totum corrumpitur, ab hoc initio ſemper ad deteriora procedes. *Idem in cap.1. ad Galat.*

Quemadmodũ ſcutũ ante totũ corpus inſtar parietis

proponitur. Ita ſanè & fides. Nam illi cedunt oïa. Quo poſſitis (inquit) omnia iacula ignea extinguere. *Idem ho. 24. ad Ephesios.*

Quemadmodũ carnales cibos diebus ſingulis ex neceſſitate reqrimus. Ita & fidei doctrina iugiter enutrimur. *Idem hom. 12. in 1. Timoth.*

Quæ fides profitetur ſola, ſuccedens q̃ſtio neq; oſtendit, neq; permittit intelligi. Neq; .n. ſi quis clauſis oculis q̃rat, inuenire quid poterit, ſicut itẽ ſi apertis illis ſeipsũ humo obruat, auerſaturq; ſolem ibĩ inquirat, inuenire aliquid nequaq̃ poterit. Adeo ſine fide nihil inuenire p̃t, eaq; abſente pugnas naſci neceſſario contingit. *Ibidem, hom. 17.*

Sicut ĩ elemẽtis uniuerſum apex primus, hoc eſt alpha, & fundamentum ędificium totũ continet, ſic & uitę mũditiã certa fidei perſuaſio. Sine iſta enim nõ põt eſſe Chriſtianus, ſicut nec ſine fundamento ędificium, nec ſine elemẽtis peritus literarum fieri poteſt. *Id. in ho. 9. ad* Hebræos.

Quam ſicut ancoram habemus animæ tutam Sicut. n ancora iacta de naui, nõ p̃mittit eã circũferri, licet innumeri uẽti cõmoueãt, ſed iacta firma facit, ſic & fides. Nõ. n. dixit fundamentũ, qđ diſſonaret, ſed ancoram. Qđ. n. in fluctu marino eſt, & nõ ualde vr̃ ſupra mare fixum eſſe, ſicut qđ ſupra terrã ſtat, & mouetur, & nõ mouetur. *Ibidem ho.* 11.

Eſt lapis quidam, quem Cryſaconion vocant, quo probatur aurum adulterinum & nothũ, ſi illi alteratur, oſtẽditurq; purum & immixtum, incorruptumq; numiſma. Hunc indicem ego fideliſſimorum hominũ cor dixerim. Nam vt qui de fide rationes orthodoxorũ & aduerſariorum accipiunt, & in quomone cordis quaſi atterunt, & probant, inueniunt fidem orthodoxornm ſincerã, & puram, prauamq; aliud ſentientium opinionem, & fidem eſſe adulterinam. *Idem ſermone aduerſus hæreticos.*

Sicut granũ ſynapi prima fronte, ſpecie ſui eſt paruũ vile, deſpectum, non ſaporem præſtans, non odorẽ circũ ferens, non indicans ſuauitatem. At ubi teri cęperit, ſtatim odorem ſuũm acrimonia exhibet, cibum flammei ſaporis exhalat, & tanto feruoris calore ſuccenditur, vt mirum ſit in tã frinolis granis, tm̃ ignem fuiſſe concluſum.

Cuius

Cuius ēt ſeminis cibum homines hyemis tempore præcipuè magna pro ſuauitate percipiūt, quatenus repellāt frigora, humores egerant, viſcerum interna calefaciant. Sæpè etiam capiti ex hoc adhibent medicinam, ut ſi quid inualidū, ſi quid ęgrotū fuerit ſynapis igne curetur. Ita & Chriſtiana fides, prima frōte vr̄ eſſe parua, uilis, tenuis non oſtendens potentiam ſuam, at ubi diuerſis tentationib teri cęperit, ſtatim vigorem ſuum prodit, acrimoniā indicat, calorem dominicæ credulitatis aſpirat, & tanto diuini ignis ardore iactatur, vt & ipſa ferueat, & participātē ſibi ardere cōpellat. Granū ſynapis mēbrorū uiſcera calefacit, fidei āt vigor cordiū peccata cōburit, illud qdē aſperū algorem frigoris remouet. Hæc āt delictorū diabolicū frigus expellit. Synapi iniquos humores corporū decoquit, fides aūt libidinū flucta cōſumit. Per illud medicina capiti procuratur, ꝑ fidē āt ſpirituale caput noſtrū quod eſt Xp̄s ſæpius refouetur, fidei iuxta comparationē ſynapis odore ſancto perfruimur. *Ambroſius ſermone* 1.

Sicut cum ſynapi ſuccū ſumimus, vultu contriſtamur fronte contrahimur, ad lacrymas promouemur, & ipsā ſalubritatem corporis noſtri, cum quodam fletu auſteritatis accipimus: illinc enim nos amaritudo exaſperat, acrimonia penetrat, hinc calor ignei ſaporis accendit, & toto perturbati corpore tūc magis ſani efficimur, cū amplius deploramus: Ita & cum fide, Chriſtianæ mandata percipimus, contriſtamur aīo, affligimur corpore, ad lacrymas promouemur, & ipſam noſtrā ſalutē cū quodā fletu ac męrore conſequimur, inde ieiunia nos exaſperant, illinc peccatorum conſcientia macerat, hinc patrimonij iactura perturbat, & toto contriſtati habitu, magis ſalutē conſequimur. ſi amplius defleamus ſicut Dominus ait, *Vos plorabitis, &c. Beati qui lugent.* Qđ ſucc⁹ ſynapi in corpore, hoc fides Chriſtiana operatur ī aīa. *Idem ſer.* 2. *Ioan.* 16. *Mat.* 5.

Tale eſt vt ſine vera fide quiſque velit Deo per contēptum ſæculi placere, quale ſi quiſquam tēdens ad patriā in qua ſe ſcit beatè eſſe uicturum, relinquat itineris rectitudinem, & improuidus ſectetur errorem, quo non ad beatam ciuitatem perueniat, ſed in præcipitiū cadat, vbi nō gaudiū peruenieti datur, ſed cadēti interitus inferatur.

tur. *Auguſtinus in prologo de fide ad Petrum.*

Eleganter dictum eſse narratur, qđ huic rei ſatis apte conuenit. Cum quidam ruiſſet in puteum, ubi aqua tãta erat, vt eũ magis exciperet ne moreretur, quàm ſuffocaret ne loq̃retur, acceſsit alius, & eo viſo, admirãs ait. Qũo huc cecidiſti? At ille: Obſecro, inquit, cogita qũo hinc me liberes: nõ quomodo huc ceciderim quæras. Ita quoniam fatemur, & fide catholica tenemus, de reatu peccati tanquam de puteo, etiam paruuli infantis animã Chriſti gratia liberandam, ſatis eſt ei quòd modum qũo ſaluæ fiat nouimus, ſi ẽt nũquam quomodo in malum illud deuenerit, nouimus. *Idem lib. 2. de ſentent. B. Iacobi Apoſtoli ad Hier. c. 1. De eo quod ſcriptum eſt. Qui totam legẽ ſeruauerit, &c.*

Quemadmodum in ipſis corporib. quæ inferiora ſunt ſicut terra, & aqua, & ipſe aer meliora fiunt participatione melioris, id eſt, quum luce illuminantur, & feruore uegetantur. Sic incorporeæ naturæ rationalis ipſius creatoris fiunt participatione meliores, quum ei cohærent puriſſima & sãctiſsima claritate. *Idem libr. de gratia noui Teſtamenti.*

Sicut euenire, aſſolet, vt malum medicum expertus, ẽt bono timeat ſe cõmittere. Ita erat ualetudo aię meę, q̃ vtiq; niſi credẽdo ſanari nõ poterat, & ne falſa crederet curari recuſabat, reſiſtẽs manib. tuis, q medicamẽta fidei confeciſti, & ſparſiſti ſuper morbos urbis terrarum, & tãtam illis authoritatem tribuiſti. *Idem lib. 6. Confeſs. c. 4.*

Infans natus ſi poſsit verba loquentis intelligere, cum ipſe loqui nõ poſsit, nec ambulare, nec aliquid agere, ſed ſicut cum uidemus infirmum, iacẽtẽ, indignum opis alienæ, tñ modò intelligere poſsit cum qui ſibi loqueretur, & diceret ei. Ecce ſicut me vides ambulãtem, operantẽ loquentem, poſt paucos annos talis eris: attendens ſe & illum, quamuis qđ promitteretus, videret, tñ ſuam cõſiderans infirmitatem, non crederet, & videret tñ quod promittebatur. Nobis autem tanquã infantibus in hac carne atq; infirmitate iacentibus, & magnum eſt qđ promittitur, & non uidetur, & erigitur fides qua credimus, quod non videmus, ut mereamur uidere quod credimus. *Idem de uerbis Domini ſec ndum Ioan. ſerm. 64.*

Opinor

Opinor hominē fideliter Deo, credere fidelē Deo eſſe, hoc eſt fideliter Dei mādata ſeruare. Sicut enim ſerui hominum diuitum, vel procuratores quibus vel ſupellectilis vel cellaria credit, fideles proculdubio dici non queūt ſi res traditas deuorarent. Sic profectò etiam Chriſtiani homines fideles nō ſunt, ſi bona ſibi à Deo aſſignata corrumperet. *Saluianus, lib. 3. de prouidentia.*

Quemadmodum ignis recordatio corpus nō calefacit. Sic fides ſine charitate non operatur in anima cognationis illuminationem. *Maximus lib. de charitate.*

Non animaduertis actiones oēs antecedere fidē. Quis credo, agricola metere p̄t, niſi prius ſemen credat ſulcis? Quis mare poterit, traijcere, niſi prius ſemetipſū credat nauis gubernator? Quis morbis implicitus ſanitātē recuperare poterit, niſi ſemetipſū prius credat medico? Quā artem, q̄ ſcientia quis diſcere poterit, niſi prius ſemetipſum tradiderit & crediderit præceptori? Si igitur agricola credit telluri, nauigaturus naui, infirmus medico tunc refugies ſemetipſum credere Deo, à quo tot fidei arrabones recepiſti? Primū quidē cū non fores te creauit, &c. *Theophilus Antiochenus. li. 1 ad Autolycum, item & Damaſcenus li. 4. de fide, c. 12.*

Sicut arbores ſuis radicib. innitūtur, & ab eis alimēta p̄cipiunt, & item rami, folia, fructus ornant radicem, & & radix inutilis eſſet, niſi hęc adeſſent: Ita fides ſp ornanda eſt operib. Sicut corpus indiget ſenſib. & mēbris. ſ. pedibus, manibus, &c. truncus abſque his poſſet uiuere, ſed nō ornatè Sic fides operib Sicut qui picturam uel ſutoriā artē perdiſcunt, nō ſolum vt earū rōnem teneāt, dant operam, ſed ut multo manibus ſuis eas exerceant. Sic moralis philoſophia, hoc eſt euangelica doctrina, non tātum diſcenda eſt ut eam ſciamus, ſed uerbis, moribus, & uita exprimamus. *Idem ſerm. 2.*

Imiteť aīarum religio rōnem corporū, q̄ licet annorū proceſſu, numeros ſuos euoluāt & explicent, eadē tñ q̄ errāt, p̄manēt. Multū intereſt īter pueritiæ florē, & ſenectutis maturitatē, ſed ijdem ipſi ſiunt, ſenes, qui fuerant adoleſcētes. Vt q̄uis unius eiuſdemq; hominis ſtatus, habituſque mutetur, vna tñ nihilominus eadēq; natura, vna eadem-

dẽmq; pſonã ſit. Parua lactantiũ mẽbra, magna iuuenũ eadẽ ipſa ſunt, tñ quot paruulorũ artus, tot virorũ: & ſi qua illa ſunt, q̃ æui maturioris ætate pariuntur, iã in ſeminis rõne proferta ſunt, vt nihil nouũ poſtea pferatur in ſenibus, quod nõ in pueris iã ante latitauerit. Vñ non dubiũ eſt hanc eſſe legitimã & rectã proficiendi regulam, hunc ratũ atq; pulcherrimum creſcendi ordinẽ, ſi eas ſemper in grandioribus partes ac formas numerus detexat ætatis, quas in paruulis creatoris ſapiẽtia pformauerat. Quod ſi humana ſpecies in aliquã deinceps nõ ſui generis vertatur effigiẽ, aut certè addatur quippiã mẽbrorum numero, vel detrahatur, neceſſe eſt vt totũ corpus vel intercidat vel pdigioſum fiat vel certè debilitetur. Ita etiã Chriſtianæ religionis dogma, ſequatr has decet pfectuũ leges, vt annis .ſ. conſolidetur, dilatetur tpe, ſublimetur ætate, incorruptum tñ illibatùmque permaneat. Et vniuerſis partiũ ſuarũ menſuris, cunctiſq́ue quaſi mẽbris ac ſenſibus proprijs plenum atque pfectum ſit, quod nihil præterea pmutationis admittat, nulla pprietatis diſpẽdia, nullã definitionis ſuſtineat varietatẽ. Exempli gratia, ſeruerũt maiores noſtri antiquitus in hac eccleſiaſtica ſegete triticeæ fidei ſemina, iniquuũ valde & icõgruũ eſt, vt nos eorum poſteri pro germana veritate frumenti ſubdititium zizaniæ eligamus errorẽ. Quin potius hoc rectum & conſequẽs eſt, vt primis atq; extremis ſibimet nõ diſcrepantibus, de incrementis triticeæ inſtitutionis triticei quoq; dogmatis frugem demetamus: vt cum aliquid ex illis ſeminum primordijs acceſſu temporis euoluatur, & nunc lætetur, & excolatur. Nihil tñ de germinis proprietate mutetur, addatur licet ſpecies, forma, diſtinctio, eadem tñ cuiuſque generis natura permaneat. Abſit etenim vt roſea illa catholici ſenſus plantaria, in carduos ſpinaſque vertantur. Abſit inquã vt in iſto ſpiritali paradiſo, de cynamomi & balſami ſurculis, lolium repente atque aconita proueniant. *Vincentius Lirinenſis aduerſus prophanas hæreſeon nouationes.*

Fidem quam credimus & docemus nõ atremento, ſed ſpiritu, committamus pectori, nõ chartę, demus memoriæ, non libro, ne diuinum munus violent res humanæ,

ne cœleſte

ne cęleſte ſecretum arbiter prophanus aſſumat. Sol lippiẽtibus oculis non lucẽ tribuit, ſed tenebras, vinũ febricitãtiũ vires nõ reparat, ſed eneruat: ſic perfidis pernicioſum eſt ſine fide fidei ſacramentum. *Petrus Chryſol. ſer. 60.*

Cum autem creuiſſet herba & fructum feciſſet, apparuerunt zyzania. Quod latet in herba, manifeſtatur in ſpica, & qđ celatur in gramine, aperitur in fructu: ſic quos credentes putamus pares, fide diſpares inuenimus: ſic iudicij prodit meſſis, quod eccleſiæ germen occultat: iuxta illud dictũ dominicum, ex fructibus eorum cognoſcetis eos. Flores multi multitudinem fructuum pollicentur, ſed examinati ventorum flabris, ad fructum pauciſſimi perſeuerant: Sic credentes in Chriſto multi, eccleſiæ videntur in pace, vbi autem perſecutionis procella perflauerit, pauci martyrij reperiuntur in fructu. *Idem ſer. 97.* Matt. 13

In hoc quod innumeroſis tritici granis confici nouimus, vnitatem conſtat aſſignari populorum. Sic. n. frumẽtum ſolita purgantis ſolicitudine prædaratum, in candidam ſpeciem molarum labore perficitur, ac per aquam & ignem in vnius panis ſubſtantiam congregatur. Sic varię gentes diuerſæq; nationes in vnam fidem cõuenientes, vnum de ſe Chriſti corpus efficiunt, & Chriſtianus populus quaſi tritici innumerabilia grana à ſacrilegis nationibus fide purgante atque cribrante diſcernitur, & in vnũ quaſi infidelium lolio pertranſeunte colligitur, & duorũ teſtamentorum inſtructionem velut veſtimentum gemino molarum opere curatum niteſcit, & in illam primæ originis dignitatem natiuo candore mutatur, ac ꝑ aquã baptiſmi vel per ignem Spiritusſancti æterni illius panis corpus efficitur. Sicut ergo grana ſeparari ab illius confecti panis adunatione non poſſunt: & ſicut aqua ad propriam redire ſubſtantiam in vino permixta non poteſt: Sic & fideles quiq; atq; ſapientes, qui ſe redemptos Chriſti ſanguine & paſſione cognoſcunt, ita debent quaſi inſeparabili membra capiti ſuo cõſeruatione & ardentiſſima religione ſociari. *Cæſarius Arelatenſis. hom. 5. de Paſcha.*

Quoniam ita natura fieri compertum eſt vt hominum genus rationis nõ expers nullã vnquam rẽ aggrediatur, niſi ſuaſione inductum credat ſibi profuturã non temere

ad noſtra confugientes ac maxime rudiores quando ad verã religionẽ introducimus, fidei remediũ adhibemus. Nã & medico à quibus cauendum, & quibus vtendũ cõſulenti, niſi credat, parum peritia ipſius ſibi conferre poterit; nec plus doctor diſcipulis qui non credunt vtilitatẽ quandam à doctrina ſe conſecuturos. nec philoſophiæ ſectam vllam quiſpiam vnquam ſuſcipiet niſi antea crediderit cõmodo ſibi futurã: Ita diuerſa ſuaſione ac fide ducti, alius Epicureorum attrahitur voluptate, alius Cynicæ vitæ duritiẽ admirat̃, alius Platonẽ præponit, nonnulli Ariſtotelẽ. Sic artes quoq; alij alias meliores ſibi crediderunt. Itaq; videbitis rei militaris ab alijs, ab alijs mercaturæ, aut ædificandi ſtudium eſſe propoſitum. Agriculturam alius exercet, ac ſemen ſulcis ægrorum cõmiſſum, & mortuum reuiuiſcere poſſe non deſperat. Cur igitur admirantur, cum ſic vniuerſa vita hominum duobus his, fide & ſpe guberneт̃, ſi noſtra ẽt q̃ ſola animis conducunt multis, fide tantum traduntur, q̨ rõne altiora conſequi nõ pñt? *Euſebius Cæſarienſis lib. 1. de præparat. Euang. cap. 3.*

Quanto in caſtis ſibique temperantibus fœminis pulchritudo eſt meretricia præſtabilior: tãtò fidei noſtrę ſermones præcellunt ad externorum dogmata collati *Baſilius hom. 3. exameron.*

Eodem modo, quo matrimonium dici non poteſt, vbi mulier viros multos hẽt, ſed hæc aut meretrix, aut adultera nominabit: à qua n pudor, caſtitas, fides abeſt, virtute careat neceſſe eſt: ſic & religio deorũ impudica eſt, & incerta, quia fide caret: quia honor ille inſtabilis, & incertus caput atque originem non habet. *Lactantius, lib. 4. de vera Sapientia. cap. 3.*

Hilaris pupilla lucidè ſpeculat̃: Fides eſt pupilla oculi tui. Qũo pupilla oculi eſt ſubtiliſſima, niſi impigrè ac ſolcitè cuſtodiat̃ à palpebris, leuiſſimi ac tenuiſſimi pulueris tactu confunditur: ſic acies fidei: niſi peruigilem ſemper habeat cuſtodiam, nihil citius conturbatur. *Drogo hoſtienſis lib. de ſacra. Dom. paſſionis.*

Vos, inquit, eſtis ſal terræ. Itaque ſicuti ſales cum operant̃ in carne qualibet, corrupteiam non admittunt, fœtores auferũt, ſordes expurgant, vermes nõ ſinunt gñari:

Ita & cęleſtis gratia ac fides, quæ per Apoſtolos data eſt, ſimili exemplo in nobis operatur. Aufert.n. carnalis concupiſcentiæ corruptelam, peccatorum ſordes expurgat, odorem malæ conuerſationis excludit, vermes delictorũ non ſinit gñari, id eſt, de corpore libidinoſas & mortiferas voluptates exurgere, conſeruans corpora noſtra etiã ab illo immortali verme, qui indefeſſa pœna peccatores excruciat, de quo ſcriptũ eſt: Vermis eorũ non morietur, & ignis eorũ non extinguetur. Et ſicuti ſales à foris q̃dẽ apponunt, intrinſecus verò operant per uirtutẽ naturæ ſuæ: Ita & cœleſtis gratia exteriora hominis atq; interiora perpenetrat, & totum hominem integrum à peccato incorruptumq; conſeruat. *Chromatius in 5. cap. Matth.*

Lucerna corporis, ſenſus mentis & fides cordis intelligitur: quæ ſi in nobis pura & lucida fuerit, ſine dubio omne corpus noſtrũ illuminat. Idcirco aũt lucerna in comparatione fidei ponitur, quia ſicut lucerna incedentium in nocte greſſus illuminat, ne aut in foueas, aut in offendicula quæq; ambulantes incurrant: Ita in hac ſeculi nocte, ſplendor fidei omnes vitæ noſtræ greſſus, præeunte lumine veritatis illuminat, ne aut in foueas peccatorum, aut in offendicula diaboli incidamus. *Idem in cap. Matth. 5.*

FIDEI PERSEVERANTIA.

MAnere debet apud nos frater fidei robur immobile & ſtabilis atq; inconcuſſa virtus contra omnes incurſus atque impetus oblatrantium fluctuum, velut petræ obiacentis fortitudine & mole debet obſiſtere. *Cyprianus. lib. 1. epiſt. 3.*

Quemadmodum ſi princeps aliquis imperatoris vidẽs ciuitatem Romanam ab hoſtibus expugnari, cum poſſit liberare eam, & neglexit defendere, ipſe videbitur tradidiſſe, quam potuiſſet liberare ſi voluiſſet: Ita & tu videns veritatem ab impijs expugnari, cum eam potuiſſes defendere, ſi loqui voluiſſes, tacens expugnaſti, per hoc ipſum quod compaſſus es expugnari. *Chryſoſt. hom. 2. operis imperf.*

Graues viros & ſemel ſuper petram robuſtã, ſolida ſtabilitate fundatos, nõ dico aura leui, ſed nec vẽto, nec turbine

bine cõmoueri, ne animus dubius & incertus varijs opinionibus, velut quibuſdam ventorum incurſantium flatibus frequenter agitetur à propoſito ſuo, quadam leuitatis reprehenſione mutetur. *Cyprianus lib. 4. epiſt. 2.*

Fertur coluber cum vrgetur periculo, caput ſemper abſcondere, & in orbem ſe colligens, obiecta reliqua parte corporis, hoc ſolum tueri: ꝙ illæſa, feratur membra cætera, ſaluo capitis vigore, reparare: Hoc & tu moraliter ſerua caput, hoc ſeruato myſticè, hoc caput, quod Chriſtus eſt, ſeruati humani ſerpentes, etiamſi omnia membra cædantur: totum vratur corpus incendijs, mergatur profundo, euiſceretur à beſtijs: hoc tñ capite cuſtodito, vitæ ſalus integra eſt. *Ambroſius ſerm. 20.*

Cum rex Genſericus ad Arrianorum factionem, cuius fautor erat, Sebaſtianum comitem blandis ſermonibus allicere tentaret: huic Sebaſtianus acutè ita reſpondit. Quęſo domine Rex, vt mihi panis mundiſſimus ac ſimilaceus afferatur. Quem, cum ignoraſſet Genſericus Sebaſtiani victoriam, afferri iuſſit. Apprehendens itaque Sebaſtianus mundiſſimum panem, ita effatus eſt. Hic panis vt ad tantum decorem ſplendoris veniſſet, & menſæ regiæ neceſſarius haberetur, diſcuſſa ſpuria furfuris, ex maſſa ſimilaginis conſperſus, per aquã tranſiuit & ignem, idcirco & aſpectũ clarus, & ſuauis habetur. Ita ego mola catholicę matris cõmolitus & cribro examinationis, vt ſimila mũda purgatus, rigatus ſum aqua baptiſmatis, & igne ſancti ſpiritus coctus. Et vt hic panis de furno, ita & ego per officia diuinorum ſacramentorũ artifice Deo de fonte mũdus aſcendi. Sed fiat ſi velis, vt ipſe propono. Iſte panis cõfringatur in fruſtra, madidetur aqua, & iterum conſpergatur, mittatur in furnum, ſi melior exierit, faciã q́ hortaris. Quam propoſitionẽ Genſericus cum omnibus qui aderant, cũ audiſſet, ita ligatus eſt, vt ſe ſoluere omnino nõ poſſet. *Victor Uticenſis lib. 1. de perſecutione Vandolorum.*

FILIVS, PROLES.

QVemadmodum corporis animiq; forma, habitu, geſtu, conſilijs, actionibus, prognati, maiores ſuos referunt: Eodem modo probabile eſt, in ipſo ſemine principrinci-

principum delineari quandam habilitatem dignam prin cipe. *Philo de legatione ad Caium.*

Vt regula eſt humanæ naturæ, vt omnis homo naſcat̃ duos oculos habens & quinque digitos: aliquando tñ vt manifeſtentur opera Dei, naſcit̃ homo aut ſex digitos habẽs: Sic & homo extra regulã naturæ rarò ꝓcedit, vt diſſimilis naſcatur filius parẽtibus. *Chryſoſt, hom.45. in Matth.*

Vt ſcorpius non tantummodo putãdus eſt habere aculeum, cũ fecerit, ſed ſemper eſt obſeruãdus: Ita malis prognati, etiamſi non peccent, tamen veneum habent. *Plutarchus, in Moral.*

FILIVS ADVLTERINVS.

NAſci de adulterio, non eius eſt culpa qui naſcitur, ſed illius qui generat. Quomodo in ſeminibus nõ peccat terra quæ fouet, non ſemẽ quod in ſulcis iacitur, non humor & calor, quibus temperata frumenta in germẽ pullulant: ſed (verbi gratia) fur & latro, qui fraude & vi eripit ſemina: Sic in generatione hominũ recipit terra, id eſt, vulua quod ſuum eſt, & receptum confouet, cõfotum corporat, corporatum in membra diſtinguit. *Hieronymus, ad Pammachium.*

FILI DEI.

F*ilios genui & exaltaui.* Non poteſt intelligẽtia de his qui abuſiuè & æquiuocè filij dicuntur, vnigenito cõuenire: Quemadmodum enim pixis propriè dicitur vaſculum, quod ex buxo factũ eſt: communis verò & abuſiuè ab illo appellatur pixis, etiam quod ex plumbo aut ęre, aut alia aliqua materia paratum eſt. Neq; igitur ſicut hoc, *filios genui,* hoc ipſum eſt eſſentialiter. Nã & hic abuſiuè à beneuolentia ac honore cognominati ſunt. *Epiphanius, hæreſi 73 contra ſemiarios.* *Iſa. I.*

FORTITVDO.

TV noſti patrem tuũ & uiros qui cũ eo ſunt eſſe fortiſſimos, & amaro aïo, veluti ſi vrſa capitis catulis in ſaltu ſæuiat *& Paulo poſt.* Et fortiſſimus ipſe cuius

cor eſt quaſi bouis, pauore ſoluetur. 2 *Reg.* 17.

Crocodilus terribilis eſt in fugaces, fugax contra inſequentē: Ita quidam ſi cōcedas ac metuas, tum ferociūt, ſi ſtrenuè contemnas, & obſiſtas, ſtatim concedunt. *Plinius.*

Vt palmæ arboris ramus impoſito onere, non deflectitur in terram cæterarum more, ſed renititur, & vltrò aduerſus ſarcinæ pondus erigit ſeſe: Ita viri fortis animus, quo plus negotijs premitur, quoque magis ſæuit fortuna, hoc eſt erectior. *Idem lib.* 16. *cap.* 43.

Vt qui inambulantes attollunt ſeſe, ac dilatāt, faſtuoſi vocantur, aut laudantur qui itidem faciunt in pugilum certamine, aut in pugne, & vocātur fortes & inuicti: Sic & qui in rebus aduerſis erigit animum, fortis habetur & inſuperabilis. *Plutarchus in Moral.*

Quoniā generoſiſſimus quiſq; laudis eſt, decoriſq; appetētiſſimus: qbus vt potiatur, nihil nō paratus ſit & ferre & ꝑpeti. Et hoc naturę atq; animi motu, & quodāmodo impetu, ad laudē ac decus (vt Cicero ait) illa pericula adeunt in prælijs. Nō ſentiūt viri fortes in acie uulnera, vel ſentiūt, ſed mori malunt, quā tantūmodo de dignitatis gradu moueri. Nec verò quocūq, in periculo ſed vbi aut ex victoria, aut ex more decus illud ſenſerint ſe adepturos. Siquidē ignauiſſimi etiā nautæ, tn̄ ferēdis ꝓcellis aſſueti, non perturbātur marinis tempeſtatibus. Quorū quidē mors, an quicquā poteſt habere præclarū? Plebeij quoq; hoīes, & in vmbra educati, corporis cruciatus patiūtur. Iidem gladiorū vibratus, & hoſticū tubæ ſonum ferre nequeunt. Quocirca fortis vir, quiq; planè dicēdus eſt uir, ex morte, quæ qdē futura ſit multo pulcherrima, decus illud adipiſci contendet, cuius eſt quā maximè ſtudioſus: quo ut potiatur, difficillima quæq; pericula ſpōte adibit, in quibus peruincendis, aut ſi hoc minus contigerit, in oppetenda morte, laudem & decus collocatum intelligit. *Iouianus Pontanus de fortitudine lib.* 1. *cap.* 7.

FORTVNA.

VEluti ſi qs cęcus in quēpiā incidat illū cæcū appellat, qui non vitauerit: Sic nos fortunā facimus cæcā, in quam noſtrapte incidimus cæcitate. *Plut. in Moral.*

Vt aliis

Vt alijs venti ſecundi ſunt, aliis aduerſi; Ita aliis fortuna fauet, aliis aduerſatur. *Ibidem.*

In Olympiis nō licet vincere, delecto aduerſario. Sic in vita quæcunq; obtingit fortuna, cū ea luctandū eſt. *Ibid.*

Vt os nō ſecatur trama, niſi prius cinere & acetò præ molitum, nec ebur inflecti poteſt niſi zutho prius molleſiat: Sic fortuna non poteſt reddere vulneratos animos, niſi acceſſerit malitia, *Ibidem.*

Vt pumilio, etiamſi in monte conſiſtat, puſillus eſt Coloſſus etiam in puteo magnus: Ita ſapiens in quacunque fortuna ſuis bonis magnus eſt, ſtultus & in ſumma fortuna humilis. *Seneca.*

Vt apparatus ſcenæ, q à cōmodato dat⁹ eſt, ſtatim redditur, & ſine querela: Ita qcquid in vita contigit magnificū, ſiue ſerius, ſiue mox à fortuna repetat, ęquo animo reddemus, ſi his tanquā commodatitijs vtimur. *Idem.*

Vt grando illiſa tectis diſſultat, magno quidē fragore, verum nulla noxa: Sic inſultus fortunæ nihil poteſt in ſapientem. *Idem.*

Similis eſt fortuna ſagittario. Interdū. n. in nos iaculans tanquā in ſcopum quędam: interdum in ea quæ nobis adhærent oīa dirigit. *Maximus apud Stobæum, ſerm.* 18.

Quemadmodū in paruo humilique grabato anguſtè cubare hominem ſanum melius eſt, quàm in amplo lecto cubare ægrotantem: Similiter & in exigua fortuna melius eſt ſeſe contrahentem feliciter agere, quā in magna fortuna ampliſſimisque diuitiis feliciter agere. *Epictetus, apud Stob. ſer.* 3. *de Temperantia.*

Fortunæ uita implicata ſimilis eſt torrēti. Eſt quippe turbulenta, & limo repleta, ingreſſu difficilis, uiolēta, & obſtrepera, & momentanea. *Idem apud Stobæum, ſerm. de uirtute.*

Quemadmodum ineptorum eſt ſecunda fortuna nimium efferri. Sic mollium eſt, aduerſa deijci & terreri: facilis enim eſt in vtranque mutatio. *Ioſephus apud Maximum. ſermone* 18.

Seu ſpeculum admotum puellæ faciem arguit: Sic improbos homines fortuna. *Euripides apud Stob.* 88.

Vide proſperitas, Tribulatio.

FVRTVM.

HOminũ oculi egenos intueri ſolent, cum inopia laborant, & de his ingemiſcere: Raptores aũt cõſpectis pauperibus magis ſæuiunt. Hominum oculi non tãquam ſua aliena conſpicantur, ſed ſua tanquam aliena: neq; quę alienis danť, deſyderãt, ſed ſua in alienos effundunt, hi non deſiſtunt, niſi omnium auferant facultates, quippe qui non humanos, ſed ferinos habẽt oculos. Hominum oculi nudum ſuum corpus uidere non patiũtur, ſuum namque eſt, licet ſecundũ perſonam ſit alterius. Hi aũt niſi omnia populentur, omnia domũ cõferant, nunquam ſatiantur. Imo nullo vnquã tempore expleri poſſunt: & ferinas habent manus, aut feris etiã immaniores. Vrſi, lupiq; cum ad ſatietatem ederunt, cibo abſtinét. Hi nunquã ſatiantur. Tu ſi pecudem fera, lacerat, ęgrè fers: cum id in proximum tuum facis, nihil te mali facere arbitraris. Et qua rõne homo es? Humanum enim dicimus hominẽ humanitatis plenũ: crudeliter aliquid & immaniter operantẽ, inhumanum. Figuram quidem hominis à miſericordia, fers aũt ab immanitate deſcribimus, dicẽtes: Nunquid homo fera vel canis? Horũ certè ora, ferarũ ora, vel potius quã ferarum ſæuiora, verba magis venefica, & cędiũ plus machinantia. Sic inhumaniter ex hominibus qui ſe dedunt, feras facit, feriſq; peiores, quod hæ natura tales ſunt, hi naturalem manſuetudinem in immanitatem vertunt. Quorũ adeò mentẽ ſi qs inueſtiget, eos, iam non feras tantũ, ſed & dæmones dicat & ducat. Nã dæmones quidem eos modò qui in tentationibus cõſentiunt exuperãt, in eos qui iugũ detrectãt, nihil inſidiãdo proficiẽtes: Hi uerò obnixè repugnantes, eos qbus calumnias ſtruunt, ſuperare cõtendunt. Dæmones rurſum cum hominibus cum eiuſdẽ generis certant dęmonibus: hi verò cõſanguineos & familiares perdere conãtur, nec eos naturæ pudet. Ideoque Dauid eos ab hominũ expellit conſanguinitate. Vbinam ergo tales conſtituemus? Extrinſecus feras, intus dæmonas. *Chryſoſt. hom. 9. in 1. Cor.*

Dic mihi, ſi qs adulterium cum muliere clãculum perpetraret, alius verò illud viro etiã vidẽte faceret, vter vi-

rum hunc magis contriſtaret, & maiore moleſtia morde re valeret? hic quidẽ cum hoc quod malum faceret, ſimul etiam contemneret: ille verò ſi nihil aliud boni, vel hoc tamen oſtenderet, quod virum eum cui iniuriam inferret metueret. Ita & cum pecunijs. Hic quidẽ occultè auferens hoc ipſo læſum honorat, quod clam aufert: iſte verò manifeſtè & publicè cum damno ſimul & contemptũ infert. Ceſſemus igitur quæ aliorum ſunt rapere, tã pauperes quàm diuites. *Idem hom. 10. in 1. Theſſal.*

Si duo minuta diripias, nihilo meliori in loco es, q̃ hi qui multa diripiunt: imo vt mirabilius aliquid loquar, illos iniquitate tranſcendis. Sicut enim quiſque ſiue regis violaret vxorem, ſiue pauperis, ſiue ſerui, pari rõne adulter eſt, cum peccatum non perſonarum differentia, verũ ex voluntate improba id ſcelus admittẽtis, iudicet: ita & hic. Imo illũ magis adulterũ dixerim, qui quálibet ex vulgo q̃ qui reginam violauerit: illic. n. plurima irritamenta ſunt, puta opes, elegãtia formæ, & eiuſmodi cętera quorum hic nihil inuenias. Eadem ratione illum magis ebriũ dixerim, qui quolibet vino quã qui optimo inebriatur: ita & cupidum eum potiſſimum cenſeo, qui ne minima quidem rapere omittit. Nam qui maxima diripiet, minima fortaſſe contemnet: qui autẽ parua non deſpicit, quomodo his maiora deſpiceret? *Idem hom. 3. in 2. Timoth.*

GAVDIVM.

Qualis eſt ſtrepitus ſtipularum ardentium ſub olla, talis eſt riſus ſtultorum. *Eccl. 7.*

Deficiente ignis materia etiam ipſe deficiet & vbi videris illam prorſus exuſtam, hunc quoque nihilominus extinctum eſſe comperies. Sicut ergo flammę illius nouiſſima fumus occupat & caligo: ſic lætitia in triſtitiam commutatur. *Bernardus, ſerm. 1. de diuerſis.*

Quod duces magni faciũt, rebus afflictis, ut hilaritatẽ de induſtria ſimulent, & aduerſas res adũbrata lętitia abſcondãt, ne militum animi, ſi fractam ducis ſui mentẽ viderint, & ipſi collabant: Id nunc tibi quoque faciendum eſt: induc diſſimilem aío tuo vultum, & ſi potes, proiice omnẽ ex toto dolorem: ſin minus, introrſus abde, & con

tine ne appareat, & ad operã vt fratres tui te imitẽtur q̃ honeſtum putabunt quodcunque facientem viderint, animamque ex vultu tuo ſumẽt, & ſolatium debes eſſe, & conſolator illorum. *Seneca de conſolatione cap.* 24.

Videamus q̃s ſit fructus humanæ lætitiæ & quantũ ei fidẽdum: Eligamus tp̃s, quo ciuitas maximè tota lætitiæ ſe dat, hoc ipſum, inquã, Bacchanaliũ tp̃s, quanquã pudẽdum ſanè eſt, vocabulum hoc apud Chriſtianos haberi, ſed multò magis pudẽdũ reperire facta ipſa. Hoc ergo tp̃e quẽ fructũ ex his lætitijs capitis? Editur, bibitur, ridetur, ſaltatur, luſibus & iocis & choreis noctes totæ, dieſq; impẽdunt, adduntur, qđ multò eſt deterius, poſt ventrẽ ea quę ſub vẽtre ſunt, ſcortationes & adulteria. Hæc eſt ni fallor, gaudiorũ veſtrorum ſumma. Et vos fructũ nũc appellabitis? Viuere more pecudũ, & nihil agere aliud, niſi quod cõmune cum brutis animalibus eſt, atq; adeo deteriores eſſe brutis, nã illa naturã ſequẽtia non peccãt, vos verò plurima inter hæc peccatis. Hunc fructũ appellabitis. Inſumere pecunias & opes in cõuiuia & laſciuias & tripudia, q̃bus pecunijs recreari plurima pauperũ multitudo poterat, q̃ morbo afflicti, frigore propterea & fame cõficiũtur, hoc riſu ꝓſequendũ eſt? Gaudere igiẽ in tãtis dãnis & in ſummis ſuis malis lætari, nõne eſt eos imitari, q̃ phreneſi laborãt, qui interdũ, dũ carnes ꝓprias lacerãt, ridẽt? At in hoc negotio multò miſerabilior eſt riſus, vbi æternæ ſalutis iactura fit O inſaniã O furorẽ tanta cũ iactura, hæc nõ gaudia, ſed ſomnia gaudiorũ emimus. An ſomniare non eſt falſa ꝓ veris habere inq; his delectari? At multò deteriore vos conditione eſtis, q̃ ſomniantes. Nã hi q̃ ſomniãt ea ipſa, q̃ hoc tp̃e fiunt, nihil præterea dãni patiũtur, ſed tantũmodo experrecti animaduertũt ſe ſomno fuiſſe deluſos. At vos cõmune quidẽ cũ ſomniãtibus hoc habetis, quod peractis veſtris Bacchanalibus tã quã ſomnijs nihilo magis vobis reliquũ erit, q̃ his accidit, qui à ſomno expergiſcuntur. Illud verò deterius uobis relinquitur, quod offenſo Deo, iniuria affectis proximis quibuſque fœdata ac deturpata aĩa, corpore vitiato, impẽſis pecunijs, deluſio hæc nõ eſt imaginaria, ſed vera. *Iſidorus clarius oratione* 8. *de octo beatitudinibus tomo* 3.

NE Iſrael adhuc ſuperbiat, quod gentes velut ſtillicidium ſitulæ, aut puluis ex area deputẽtur. *Tertullianus aduerſus Iudæos.*

Ethnici q̃ cruci Chriſti obtrectarunt, eius tñ virtute vniuerſũ ſymulacrorũ cultũ ſummotũ viderũt, ſimiles eſſe videntur ijs qui ſolũ nubibus obtectũ calũniãtur lucẽ tñ eius admirationi habent, cõſpicati videlicet vniuersũ inde mundũ illuminari. *Athanaſius oratione contra idola.*

Lapis quidem durus eſt ad opus, ſed cũ factum fuerit opus ex eo, deficere neſcit. Sic & gentes cum difficultate quidem crediderunt, tamen credentes permanent in æternum in fine. *Chryſoſt. hom. 3 operis imperf.*

Si palma poſita non ſit in ſtadio, athletã nolentem luctari culpare nõ poteſt quaſi infirmũ. Incertum enim eſt, vtrũ ideo luctari nõ velit, quia infirmus eſt, aut quia non videt propoſitã palmã. Quod ſi palmam viderit, & luctari noluerit, tunc eſt manifeſtum quia propter deſidiã ſuã noluerit luctari. Sic & gentilis qui reſurrectionis premia neſcit, nec futurũ eſſe iudicium credit, non poteſt cognoſci, vtrum ideò non faciat iuſtitiã, aut quia nullã mercedem ſperet de ea. Si verò factus fuerit Chriſtianus, & cognouerit futurũ eſſe iudicium, tunc peccantem manifeſtũ eſt ideò peccare, quia nõ amat quod eſt bonũ. *Idem.*

Quemadmodũ ſupra dorſum omnium iumentorũ nõ ſtat ſarcina, niſi fortiter fuerit colligata ad ipsũ, ſupra camelũ aũt ſine recolligatione ẽt repãſat, nam ipſe gibbus ſarcinã tenet in ſe, aptus eſt. n. ad pondera baiulãdũ: ita in cæteris quidẽ peccatoribus tñ cognoſcẽtibus Deum, nõ ſtat ſarcina peccatorum in corde ipſorum, niſi cum magna violentia & virtute diabolus tenuerit in corde ipſorum, alligans eam delectationibus. Ipſa. n. cognitio Dei, excutit à ſe pondera peccatorũ. In gentibus autem ſine labore diabolus tenet peccata, q̃a idolatria ipſa quaſi gibbus retinet in ſe vniuerſa peccata, apta eſt enim ad baiulanda de vniuerſa pondera peccatorum. *Idem hom. 33.*

Vt omnia animalia quamuis libenter terram aſpiciãt, ſemper tamen quando volunt, poſſunt tollere collũ ſuũ

ad cœlum, ſolus camelus autem nunquam poteſt tollerẽ collum ſuum gibbo depreſſus: Sic omnes peccatores libẽtius quidem terrena adeunt, tamen quandocunque volunt poſſunt cõuertere ſe ad diuinam iuſtitiam: Gentes autem nullo modo poſſunt explicare ſe, & ad diuina cõuertere idolatria ſua curuati & erecti. *ibidem.*

Quẽadmodũ camelus nec ad plenũ immundus eſt, nec ad plenũ mundus. Mundus quidẽ eſt, q̃a ruminat, immundus aũt quia non habet duas vngulas fiſſas: Sic & gentes q̃m vacuæ ſunt nec mundæ ad plenum. Mundæ quidem fuerant quia tractabant quæ Dei erant, id eſt, ruminabãt & conuerſabantur rationabiliter penè ſecundum Deũ, ſed conuerſationẽ quæ pes eſt, non hñt diuiſam in duo, id eſt, in fidem & in opera, ſed habent opera tãtum. *ibid.*

Quemadmodum cui regales pecuniæ creditæ fuerint, mãdatumq; acceperit, vt eas in regis honorem ac decus inſumat, is ſi in p̃dones, ſcorta, magos, eas inſumpſerit, hosque regiis pecuniis ſplendidos reddiderit tanquã maximè regem offenderit pœnas pendit: ita & gentes & cũ accepiſſent notitiam de Deo, deque eius gloria, deinde idolis illam circumpoſuiſſent, in iuſtitia veritatem detinuerunt, ac quod in ipſis quidem fuit, cognitionem iniuria affecerũt, cum ea ipſa quatenus decens fuit, vſi nequaquam fuerint. *Idem hom. 3. in epiſt. ad Rom.*

Nõnne pueros videmus cũ geſtati à parentibus, geſtãtis ſe maxillas percutiunt, q̃ libenter illa filio ſe percutiẽdum exhibet, vt ira exaturetur, q̃ cum poſuiſſe videt, lætatur. Idem & nos faciamus, & quemadmodum patres erga filios, ita nos cum gentibus diſputemus. Pueri namque ſunt oẽs gentiles. Vt igitur pueri nullius vtilitatis curam ſuſcipiunt, non ſecus gentiles omni tp̃e luſibus vacare volunt, & humani abiecti iacent, & humilium rerũ deſiderio tenentur. Pueri nonnunquã cum de neceſſariis rebus verba facimus, quæ dicuntur non intelligunt, ſed rident ſemper. Eiuſmodi gentiles ſunt. Cum de cœleſti regno diſputamus, riſibus concutiũtur. Et veluti ex ore pueri multa manat ſaliua, quę interdum & cibũ & potũ corrũpit. Sic quæ à gentilũ ore verba effluunt & inania & turpia, & ſi neceſſarium cibum p̃bueris, maledictis &

dolorẽ

dolore ſemper afficiunt, & amoueri precãtur. Pueri præterea cum furem domũ ingreſſum, & quę domi ſunt auferentem, conſpicantur, non modo eũ nõ vlciſcunt, ſed inſidianti arrident. Si ãt calathum eis vel ſiſtrum, uel quid uis aliud ludicrum abſtuleris, moleſte id ferunt animo, anguntur, ſe lacerant, calcibus pauimentum pulſant. Itidem & gentiles, cum diabolum omnia & patrimoniũ, & q̃ ad vitam neceſſaria ſunt ſurripientem videãt, ridẽt, & tanquam ad amicum obuiam proficiscunt. Verum ſi quis poſſeſſiones, diuitias & alia huiuſmodi auferat, lamentãtur, & ſe lacerant. Et quemadmodũ pueri nudi non id sẽtiunt, neq; erubeſcunt, non aliter gentiles cum meretricib. & męchis verſati, naturę leges nudantes, & ſceleſtos inducentes concubitus, non aduertũt. *Idem ho. 4. in 1 Cor.*

Ignẽ veni mittere in terrã. Quid eſt? Ager quoties lõga incuria ſyluescit, & toto luxuriæ agreſtis ſordeſcit horrore, pitiſſimi cultoris vtiq; ſp aperit, & purgat incẽdio, ac ſtudio benigno cultor, ignis apponitur ut exuſtis sẽtib. reuelet prima facies cãpi, præſtet agricolæ libertas, fiat facilis via vomeri, ſit germinis ferax ſterilis diu terra, & lõga & mœſta otia læto letiſſima iã repẽſet ĩ fructu. Ergo vbi Iudaicus ceſpes cõtinuè aratro legis & iugi cultu effectus ad inopiã, nõ reſpõdet germini, nõ labori, ſed ꝓ tritico loliũ reddidit, protulit ꝓ virib. ſpinas, Xp̃s ad ſatagẽtium diuini cultus cõuertit induſtriã: ac diu oppreſſa dumis nationum cupiẽs noualia purgare, ignem mittit primũ maxim⁹ magiſter in terrã, & q̃cq̃d naturalis ſqualefecerat lux⁹, q̃cq̃d arefecerat brumalis rigor, artifici depurgat & cõſumit ĩcẽdio: quaten⁹ ſola lõgo exhauſta ieiunio ipſa ſuo cinere ſaginata pingueſcerẽt, & diuturnã duritiẽ tenera redderent & mollia, ac ſi euãgelio captã culto, ſemini redderent cõmodã & felici ſulco iam redderent triceſimũ, & ſexageſimũ & cẽteſimũ fructũ, ſed hic ipſe cultus nõ eſt nouus agricolę ueteri & cęleſti, nã legẽ pãgere, gratiã ſerere ignis ſp cõ ſueuit. *Chryſol. ſ. 164.* *Luc. 12.*

GLORIA:

VT quidã morbo aliquo infecti, à cibo ſuauiſſimo abhorrẽt. Sic facinoroſi veræ gloriæ guſtũ oĩno non ſen-

ſentientes,ab eius ſtudio planè abhorrent.*Cic.Philipp.pr.*

Vt leuitas eſt inanem aucupari rumorē, & omnes vm bras etiam falſæ gloriæ conſectari. Sic leuis eſt aī: lucem ſplendoremque fugientis iuſtam gloriam,quę eſt fructus veræ gloriæ honeſtiſſimus,repudiare.*Idem in Piſonem.*

Quid ſtultius eſt quàm in homine aliena laudare? Quid eo demētius,qui ea miratur,quæ in alium protinus trāſferri poſſint? Non faciunt meliorē equū fræni aurei. Aliter leo aurata iuba innititur,dum contrectatur: & ad patientiā recipiendi ornamenti cogitur fatigatus,aliter inculçus,integri ſpiritus,hic.ſ.impetu acer,qualē illum natura eſſe uoluit,ſpecioſus ex horrido,cuius hic decor eſt non ſine timore aſpici,præfertur illi languido & bracteato. Nemo gloriari niſi in ſuo dēt. Vitē laudamus,ſi fructu palmites onerat,ſi ipſa pōdera ad terram eorum q̄ tulit adminiculo,deducit. Num quis huic illam p̄ferret vitem cui aureæ vuæ,aurea folia dependerēt? propria virtus eſt in vite fertilitas. In homine quoq; laudandū eſt quod ipſius eſt. Quæris quid ſit? animus & rō.*Seneca Epiſtola* 41.

Gloria vmbra virtutis eſt, etiā inuitos comitabit̄. Sed quemadmodum aliquando vmbra antecedit,aliquando ſequitur vel à tergo. Ita gloria aliquādo ante nos eſt uiſendamq; ſe præbet, aliquando in auerſo eſt, maiorque quo ſerior ubi inuidia receſſit. Quandiu uidebatur furere Democritus vix recepit. Socratem fama. Quamdiu Catonem ciuitas ignorauit: reſpuit,nec intellexit,niſi cum perdidit. Rutilij innocentia ac virtus lateret, niſi accepiſſet iniuriam.*Idem epiſtola* 80.

Veteres gloriam crocodilum appellarūt. Vt enim Crocodilus hominem fugientē perſequitur, & ſequentem fugit. Ita gloriam appetentes,gloria fugit, eandem verò fugientes ſequitur.*Albertus Nouicampianus.*

Vt ignis non reddit fumū,ſi ſtatim emicet flamma. Sic nec gloria eſt obnoxia inuidiæ,ſi protinus eluceſcat, ſed eos q̄ paulatim creſcūt,ſeq̄t̄ inuidia.*Plutarchus in Moral.*

Qui uiro malo addit opes & gloriam,is fabricitāti miniſtrat uinum,bilioſo mel,cæliacis obſonia, qui morbū animi,hoc eſt,ſtultitiam augeat. *Ibidem.*

Vt lumen magis prodeſt ijs qui uident,quàm qui uidētur,

tur:Sic gloria magis confert ijs qui eam ſentiunt, quàm quibus contingit. *Ibidem.*

Fumus initio ingens, facilè euaneſcit: Sic gloria falſo parta. *Ibidem.*

Vti ſol, ſi immineat hominis vertici aut prorſum tollit vmbram, aut minimam reddit: Sic ingẽs gloria extinguit inuidiam. *Ibidem.*

Vt indutus quis purpura & ſerico, ſi ei inijciatur lacerna immunda, declinat illam & fugit, ne indumentũ pretioſum commaculet. Sic viri ſancti virtutes præclariſſimas induti, humanam gloriam deuitant, ne ab ea dehoneſtentur. Qui autẽ gloriæ cupidi ſunt, hi mihi ſimiles nudo videntur, qui vſquequãq; circuit, vt lacernam inueniat, vel aliud quidpiam quod poſſit nuditatem ſuam tegere. Ita virtute ſpoliatus humanam gloriam qua ſe obumbret, ſectatur. *Dorotheus de humilitate doctrina 2.*

GLORIA INANIS.

A Verbis viri peccatoris, ne timueritis, q̃a gloria eius ſtercus, & vermis eſt. Hodie extollitur, & cras nõ inuenietur. 1. *Machab. 2.*

Vt tinea & vermes veſtes corrumpũt: ita & inanis gloria diuitias quæ miſericordia colliguntur. *Chriſoſt. ho. 42. in Geneſin.*

Nos quotidie offendẽtes Dominum, non reuocamus ad memoriam peccata quæ fecimus. Si verò paruam aliquam inopi ſtipem porrigamus, ſurſum id deorſumq; iactamus, quod extremæ debet eſſe dementiæ. Satis certus enim theſaurus rectè factorum obliuio. Sicut aurum veſtemq; pretioſam cum in publico ponimus, plurimos ad inſidias prouocamus: ſi verò ea recondamus atq; occultemus domi, in tuto cuncta ſeruabimus. Sic ſunt etiam diuitiæ uirtutum, ſi eas in memoria quaſi venales aſsiduè portemus, armamus hoſtem, irritamus inimicum, & doloſum inuitamus ad furtum. Sin verò nemo alter id ſcierit, niſi quem nulla occulta latere poſſunt, tutiſſimo in loco pretioſa conſiſtunt. *Idem hom 3. in Matthæum.*

Intolerabilis q̃dã eſt ebrietas vana gloria. Quem ſuæ ſubiecit ditioni, is ægrè in ſanitatem reſtituitur. Et quam

cor eſt quaſi bouis, pauore ſoluetur. 2 *Reg.* 17.

Crocodilus terribilis eſt in fugaces, fugax contra inſequenté: Ita quidam ſi cōcedas ac metuas, tum ferociūt, ſi ſtrenuè contemnas, & obſiſtas, ſtatim concedunt. *Plinius.*

Vt palmæ arboris ramus impoſito onere, non deflectitur in terram cæterarum more, ſed renititur, & vltrò aduerſus ſarcinæ pondus erigit ſeſe: Ita viri fortis animus, quo plus negotijs premitur, quoque magis ſæuit fortuna, hoc eſt erectior. *Idem lib.* 16. *cap.* 43.

Vt qui inambulantes attollunt ſeſe, ac dilatāt, faſtuoſi vocantur, aut laudantur qui itidem faciunt in pugilum certamine, aut in pugne, & vocātur fortes & inuicti: Sic & qui in rebus aduerſis erigit animum, fortis habetur & inſuperabilis. *Plutarchus in Moral.*

Quoniā generoſiſſimus quiſq; laudis eſt, decoriſq; appetētiſſimus: q̄bus vt potiatur, nihil nō paratus ſit & ferre & ꝑpeti. Et hoc naturę atq; animi motu, & quodāmodo impetu, ad laudē ac decus (vt Cicero ait) illa pericula adeunt in prælijs. Nō ſentiūt viri fortes in acie uulnera, vel ſentiūt, ſed mori malunt, quā tantūmodo de dignitatis gradu moueri. Nec verò quocūq, in periculo ſed vbi aut ex victoria, aut ex more decus illud ſenſerint ſe adepturos. Siquidē ignauiſſimi etiā nautæ, tñ ferēdis ꝓcellis aſſueti, non perturbātur marinis tempeſtatibus. Quorū quidē mors, an quicquā poteſt habere præclarū? Plebeij quoq; hoīes, & in vmbra educati, corporis cruciatus patiūtur. Iidem gladiorū vibratus, & hoſticū tubæ ſonum ferre nequeunt. Quocirca fortis vir, quiq; planè dicēdus eſt uir, ex morte, quæ q̄dē futura ſit multo pulcherrima, decus illud adipiſci contendet, cuius eſt quā maximè ſtudioſus: quo ut potiatur, difficillima quæq; pericula ſpōte adibit, in quibus peruincendis, aut ſi hoc minus contigerit, in oppetenda morte, laudem & decus collocatum intelligit. *Iouianus Pontanus de fortitudine lib.* 1. *cap.* 7.

FORTVNA.

VEluti ſi q̄s cęcus in quēpiā incidat illū cæcū appellat, qui non vitauerit: Sic nos fortunā facimus cæcā, in quam noſtrapte incidimus cæcitate. *Plut. in Moral.*

Vt àlijs venti ſecundi ſunt, aliis aduerſi; Ita aliis fortuna fauet, aliis aduerſatur. *Ibidem.*

In Olympiis nó licet vincere, delecto aduerſario. Sic in vita quæcunq; obtingit fortuna, cũ ea luctandũ eſt. *Ibid.*

Vt os nó ſecatur trama, niſi prius cinere & acetò præ molitum, nec ebur inflecti poteſt niſi zutho prius molleſiat: Sic fortuna non poteſt reddere vulneratos animos, niſi acceſſerit malitia. *Ibidem.*

Vt pumilio, etiamſi in monte conſiſtat, puſillus eſt Coloſſus etiam in puteo magnus: Ita ſapiens in quacunque fortuna ſuis bonis magnus eſt, ſtultus & in ſumma fortuna humilis. *Seneca.*

Vt apparatus ſcenæ, q̃ à cómodato dat⁹ eſt, ſtatim redditur, & ſine quærela: Ita q̃cquid in vita contigit magnificũ, ſiue ſerius, ſiue mox à fortuna repetat, ęquo animo reddemus, ſi his tanquã commodatitijs vtimur. *Idem.*

Vt grando illiſa tectis diſſultat, magno quidẽ fragore, verum nulla noxa: Sic inſultus fortunæ nihil poteſt in ſapientem. *Idem.*

Similis eſt fortuna ſagittario. Interdũ. n. in nos iaculans tanquã in ſcopum quẽdam: interdum in ea quæ nobis adhærent oĩa dirigit. *Maximus apud Stobæum, ſerm.* 18.

Quemadmodũ in paruo humilique grabato anguſtè cubare hominem ſanum melius eſt, quàm in amplo lecto cubare ægrotantem: Similiter & in exigua fortuna melius eſt ſeſe contrahentem feliciter agere, quã in magna fortuna ampliſſimiſque diuitiis feliciter agere. *Epictetus, apud Stob. ſer.* 3. *de Temperan ia.*

Fortunæ uita implicata ſimilis eſt torrẽti. Eſt quippe turbulenta, & limo repleta, ingreſſu difficilis, uioléta, & obſtrepera, & momentanea. *Idem apud Stobæum, ſerm. de uirtute.*

Quemadmodum ineptorum eſt ſecunda fortuna nimium efferri. Sic mollium eſt, aduerſa deijci & terreri: facilis enim eſt in vtranque mutatio. *Ioſephus apud Maximum. ſermone* 18.

Seu ſpeculum admotum puellæ faciem arguit: Sic improbos homines fortuna. *Euripides apud Stob.* 38.

Vide proſperitas, Tribulatio.

HOminũ oculi egenos intueri ſolent, cum inopia laborant, & de his ingemiſcere: Raptores aũt cõſpectis pauperibns magis ſæuiunt. Hominum oculi non tãquam ſua aliena conſpicantur, ſed ſua tanquam aliena: neq; quę alienis dant, deſyderãt, ſed ſua in alienos effundunt, hi non deſiſtunt, niſi omnium auferant facultates, quippe qui non humanos, ſed ferinos habẽt oculos. Hominum oculi nudum ſuum corpus uidere non patiũtur, ſuum namque eſt, licet ſecundũ perſonam ſit alterius. Hi aũt niſi omnia populentur, omnia domũ cõferant, nunquam ſatiantur. Imo nullo vnquã tempore expleri poſſunt: & ferinas habent manus, aut feris etiã immaniores. Vrſi, lupiq; cum ad ſatietatem ederunt, cibo abſtinẽt. Hi nunquã ſatiantur. Tu ſi pecudem fera, lacerat, ęgrè fers: cum id in proximum tuum facis, nihil te mali facere arbitraris. Et qua rõne homo es? Humanum enim dicimus hominẽ humanitatis plenũ: crudeliter aliquid & immaniter operantẽ, inhumanum. Figuram quidem hominis à miſericordia, fers aũt ab immanitate deſcribimus, dicẽtes: Nunquid homo fera vel canis? Horũ certè ora, ferarũ ora, vel potius quã ferarum ſæuiora, verba magis venefica, & cędiũ plus machinantia. Sic inhumaniter ex hominibus qui ſe dedunt, feras facit, feriſq; peiores, quod hæ natura tales ſunt, hi naturalem manſuetudinem in immanitatem vertunt. Quorũ adeò mentẽ ſi qs inueſtiget, eos, iam non feras tantũ, ſed & dæmones dicat & ducat. Nã dæmones quidem eos modò qui in tentationibus cõſentiunt exuperãt, in eos qui iugũ detrectãt, nihil inſidiãdo proficiẽtes: Hi uerò obnixè repugnantes, eos qbus calumnias ſtruunt, ſuperare cõtendunt. Dæmones rurſum cum hominibus cum eiuſdẽ generis certant dęmonibus: hi verò cõſanguineos & familiares perdere conãtur, nec eos naturæ pudet. Ideoque Dauid eos ab hominũ expellit conſanguinitate. Vbinam ergo tales conſtituemus? Extrinſecus feras, intus dæmonas. *Chryſoſt. hom. 9. in 1. Cor.*

Dic mihi, ſi qs adulterium cum muliere clãculum perpetraret, alius verò illud viro etiã vidẽte faceret, vter vi-

rum hunc magis contriſtaret, & maiore moleſtia morderé valeret? hic quidē cum hoc quod malum faceret, ſimul etiam contemneret: ille verò ſi nihil aliud boni, vel hoc tamen oſtenderet, quod virum eum cui iniuriam inferret metueret. Ita & cum pecunijs. Hic quidē occultè auferens hoc ipſo læſum honorat, quod clam aufert: iſte verò manifeſtè & publicè cum damno ſimul & contemptũ infert. Ceſſemus igitur quæ aliorum ſunt rapere, tã pauperes quàm diuites. *Idem hom. 10. in 1. Theſſal.*

Si duo minuta diripias, nihilo meliori in loco es, q̃ hĩ qui multa diripiunt: imo vt mirabilius aliquid loquar, illos iniquitate tranſcendis. Sicut enim quiſque ſiue regis violaret vxorem, ſiue pauperis, ſiue ſerui, pari rõne adulter eſt, cum peccatum non perſonarum differentia, verũ ex voluntate improba id ſcelus admittẽtis, iudicet: ita & hic. Imo illũ magis adulterũ dixerim, qui quãlibet ex vulgo q̃ qui reginam violauerit: illic. n. plurima irritamenta ſunt, puta opes, elegãtia formæ, & eiuſmodi cętera quorum hic nihil inuenias. Eadem ratione illum magis ebriũ dixerim, qui quolibet vino quã qui optimo inebriatur: ita & cupidum eum potiſſimum cenſeo, qui ne minima quidem rapere omittit. Nam qui maxima diripiet, minima fortaſſe contemnet: qui autẽ parua non deſpicit, quomodo his maiora deſpiceret? *Idem hom. 3. in 2. Timoth.*

GAVDIVM.

QValis eſt ſtrepitus ſtipularum ardentium ſub olla, talis eſt riſus ſtultorum. *Eccl. 7.*

Deficiente ignis materia etiam ipſe deficiet & vbi videris illam prorſus exuſtam, hunc quoque nihilominus extinctum eſſe comperies. Sicut ergo flammę illius nouiſſima fumus occupat & caligo: ſic lætitia in triſtitiam commutatur. *Bernardus, ſerm. 1. de diuerſis.*

Quod duces magni faciũt, rebus afflictis, ut hilaritatẽ de induſtria ſimulent, & aduerſas res adũbrata lętitia abſcondãt, ne militum animi, ſi fractam ducis ſui mentẽ viderint, & ipſi collabant: Id nunc tibi quoque faciendum eſt: induc diſſimilem aío tuo vultum, & ſi potes, proiice omnẽ ex toto dolorem: ſin minus, introrſus abde, & con

tine ne appareat, & ad operã vt fratres tui te imitētur q̃ honeſtum putabunt quodcunque facientem viderint, animamque ex vultu tuo ſumēt, & ſolatium debes eſſe, & conſolator illorum. *Seneca de conſolatione cap.24.*

Videamus q̃s ſit fructus humanæ lætitiæ & quantũ ei fidēdum: Eligamus tp̃s, quo ciuitas maximè tota lætitiæ ſe dat, hoc ipſum, inquã, Bacchanaliũ tp̃s, quanquã pudēdum ſanè eſt, vocabulum hoc apud Chriſtianos haberi, ſed multò magis pudēdũ reperire facta ipſa. Hoc ergo tp̃e quē fructũ ex his lætitijs capitis? Editur, bibitur, ridetur, ſaltatur, luſibus & iocis & choreis noctes totæ, dieſq; impēdunt, adduntur, qđ multò eſt deterius, poſt ventrē ea quę ſub vētre ſunt, ſcortationes & adulteria. Hæc eſt ni fallor, gaudiorũ veſtrorum ſumma. Et vos fructũ nũc appellabitis? Viuere more pecudũ, & nihil agere aliud, niſi quod cõmune cum brutis animalibus eſt, atq; adeo deteriores eſſe brutis, nã illa naturã ſequētia non peccãt, vos verò plurima inter hæc peccatis. Hunc fructũ appellabitis. Inſumere pecunias & opes in cõuiuia & laſciuias & tripudia, q̃bus pecunijs recreari plurima pauperũ multitudo poterat, q morbo afflicti, frigore propterea & fame cõficiũtur, hoc riſu ꝓſequendũ eſt? Gaudere igit̃ in tãtis dãnis & in ſummis ſuis malis lætari, nõne eſt eos imitari, q phreneſi laborãt, qui interdũ, dũ carnes ꝓprias lacerãt, ridēt? At in hoc negotio multò miſerabilior eſt riſus, vbi æternæ ſalutis iactura fit O inſaniã O furorē tanta cũ iactura, hæc nõ gaudia, ſed ſomnia gaudiorũ emimus. An ſomniare non eſt falſa ꝓ veris habere inq; his delectari? At multò deteriore vos conditione eſtis, q̃ ſomniantes. Nã hi q ſomniãt ea ipſa, q̃ hoc tp̃e fiunt, nihil præterea dãni patiũtur, ſed tantũmodo experrecti animaduertũt ſē ſomno fuiſſe deluſos. At vos cõmune quidē cũ ſomniãtibus hoc habetis, quod peractis veſtris Bacchanalibus tã quã ſomniis nihilo magis vobis reliquũ erit, q̃ his accidit, qui à ſomno expergiſcuntur. Illud verò deterius uobis relinquitur, quod offenſo Deo, iniuria affectis proximis quibuſque fœdata ac deturpata aĩa, corpore vitiato, impēſis pecunijs, deluſio hæc nõ eſt imaginaria, ſed vera. *Iſidorus clarius oratione 8. de octo beatitudinibus tomo 3.*

GENTI-

NE Iſrael adhuc ſuperbiat, quod gentes velut ſtillicidium ſitulæ, aut puluis ex area deputētur. *Tertullianus aduerſus Iudæos.*

Ethnici q̃ cruci Chriſti obtrectarunt, eius tñ virtute vniuersũ ſymulacrorũ cultũ ſummotũ viderũt, ſimiles eſſe videntur ijs qui ſolũ nubibus obtectũ calũniãtur lucẽ tñ eius admirationi habent, cõſpicati videlicet vniuersũ inde mundũ illuminari. *Athanaſius oratione contra idola.*

Lapis quidem durus eſt ad opus, ſed cũ factum fuerit opus ex eo, deficere neſcit. Sic & gentes cum difficultate quidem crediderunt, tamen credentes permanent in æternum in fine. *Chryſoſt. hom. 3 operis imperf.*

Si palma poſita non ſit in ſtadio, athletã nolentem luctari culpare nõ poteſt quaſi infirmũ. Incertum enim eſt, vtrũ ideo luctari nõ velit, quia infirmus eſt, aut quia non videt propoſitã palmã. Quod ſi palmam viderit, & luctari noluerit, tunc eſt manifeſtum quia propter deſidiã ſuã noluerit luctari. Sic & gentilis qui reſurrectionis premia neſcit, nec futurũ eſſe iudicium credit, non poteſt cognoſci, vtrum ideò non faciat iuſtitiã, aut quia nullã mercedem ſperet de ea. Si verò factus fuerit Chriſtianus, & cognouerit futurũ eſſe iudicium, tunc peccantem manifeſtũ eſt ideò peccare, quia nõ amat quod eſt bonũ. *Idem.*

Quemadmodũ ſupra dorſum omnium iumentorũ nõ ſtat ſarcina, niſi fortiter fuerit colligata ad ipsũ, ſupra camelũ aũt ſine recolligatione ẽt repãſat, nam ipſe gibbus ſarcinã tenet in ſe, aptus eſt. n. ad pondera baiulãda: ita in cæteris quidẽ peccatoribus tñ cognoſcẽtibus Deum, nõ ſtat ſarcina peccatorum in corde ipſorum, niſi cum magna violentia & virtute diabolus tenuerit in corde ipſorum, alligans eam delectationibus. Ipſa. n. cognitio Dei, excutit à ſe pondera peccatorũ. In gentibus autem ſine labore diabolus tenet peccata, q̃a idolatria ipſa quaſi gibbus retinet in ſe vniuerſa peccata, apta eſt enim ad baiulanda de vniuerſa pondera peccatorum. *Idem hom. 33.*

Vt omnia animalia quamuis libenter terram aſpiciãt, ſemper tamen quando volunt, poſſunt tollere collũ ſuũ

ad cœlum, ſolus camelus autem nunquam poteſt tollerē collum ſuum gibbo depreſſus: Sic omnes peccatores libē tius quidem terrena adeunt, tamen quandocunque volunt poſſunt cōuertere ſe ad diuinam iuſtitiam: Gentes autem nullo modo poſſunt explicare ſe, & ad diuina cōuertere idolatria ſua curuati & erecti. *ibidem.*

Queadmodũ camelus nec ad plenũ immundus eſt, nec ad plenũ mundus. Mundus quidē eſt, q̃a ruminat, immundus aũt quia non habet duas vngulas fiſſas: Sic & gentes q̃m vacuæ ſunt nec mundæ ad plenum. Mundæ quidem fuerant quia tractabant quæ Dei erant, id eſt, ruminabãt & conuerſabantur rationabiliter penè ſecundum Deũ, ſed conuerſationē quæ pes eſt, non hñt diuiſam in duo, id eſt, in fidem & in opera, ſed habent opera tãtum. *ibid.*

Quemadmodum cui regales pecuniæ creditæ fuerint, mãdatumq; acceperit, vt eas in regis honorem ac decus inſumat, is ſi in p̃dones, ſcorta, magos, eas inſumpſerit, hosque regiis pecuniis ſplendidos reddiderit tanquã maximè regem offenderit pœnas pendit: ita & gentes & cũ accepiſſent notitiam de Deo, deque eius gloria, deinde idolis illam circumpoſuiſſent, in iuſtitia veritatem detinuerunt, ac quod in ipſis quidem fuit, cognitionem iniuria affecerũt, cum ea ipſa quatenus decens fuit, vſi nequaquam fuerint. *Idem hom. 3. in epiſt. ad Rom.*

Nonne pueros videmus cũ geſtati à parentibus, geſtãtis ſe maxillas percutiunt, q̃ libenter illa filio ſe percutiēdum exhibet, vt ira exaturetur, q̃ cum poſuiſſe videt, lætatur. Idem & nos faciamus, & quemadmodum patres erga filios, ita nos cum gentibus diſputemus. Pueri namque ſunt oēs gentiles. Vt igitur pueri nullius vtilitatis curam ſuſcipiunt, non ſecus gentiles omni tpe luſibus vacare volunt, & humani abiecti iacent, & humilium rerũ deſiderio tenentur. Pueri nonnunquã cum de neceſſariis rebus verba facimus, quæ dicuntur non intelligunt, ſed rident ſemper. Eiuſmodi gentiles ſunt. Cum de cœleſti regno diſputamus, riſibus concutiũtur. Et veluti ex ore pueri multa manat ſaliua, quę interdum & cibũ & potũ corrũpit. Sic quæ à gentiliũ ore verba effluunt & inania & turpia, & ſi neceſſarium cibum p̃bueris, maledictis & dolorē

dolore ſemper afficiunt, & amoueri precãtur. Pueri præterea cum furem domũ ingreſſum, & quę domi ſunt auferentem, conſpicantur, non modo eũ nõ vlciſcunt, ſed inſidianti arrident. Si ãt calathum eis vel ſiſtrum, uel quid uis aliud ludicrum abſtuleris, moleſte id ferunt animo, anguntur, ſe lacerant, calcibus pauimentum pulſant. Itidem & gentiles, cum diabolum omnia & patrimoniũ, & q̃ ad vitam neceſſaria ſunt ſurripientem videãt, ridẽt, & tanquam ad amicum obuiam proficiſcunt. Verum ſi quis poſſeſſiones, diuitias & alia huiuſmodi auferat, lamentãtur, & ſe lacerant. Et quemadmodũ pueri nudi non id sẽtiunt, neq; erubeſcunt, non aliter gentiles cum meretricib. & mœchis verſati, naturę leges nudantes, & ſceleſtos inducentes concubitus, non aduertũt. *Idem ho. 4. in 1 Cor.*

Ignẽ veni mittere in terrã. Quid eſt? Ager quoties lõga incuria ſylueſcit, & toto luxuriæ agreſtis ſordeſcit horrore, pitiſſimi cultoris vtiq; ſp aperit, & purgat incẽdio, ac ſtudio benigno cultor, ignis apponitur ut exuſtis sẽtib. reuelet prima facies cãpi, præſtet agticolæ libertas, fiat facilis via vomeri, ſit germinis ferax ſterilis diu terra, & lõga & mœſta otia læto letiſſima iã repẽſet ĩ fructu. Ergo vbi Iudaicus ceſpes cõtinuè aratro legis & iugi cultu effẽctus ad inopiã, nõ reſpõdet germini, nõ labori, ſed ꝓ tritico loliũ reddidit, protulit ꝓ virib. ſpinas, Xp̃s ad ſatagẽtium diuini cultus cõuertit induſtriã: ac diu oppreſſa dumis nationum cupiẽs noualia purgare, ignem mittit primũ maximꝰ magiſter in terrã, & q̃cq̃d naturalis ſqualefecerat luxꝰ, q̃cq̃d areſecerat brumalis rigor, artifici depurgat & cõſumit icẽdio: quatenꝰ ſola lõgo exhauſta ieiunio ipſa ſuo cinere ſaginata pingueſcerẽt, & diuturnã duritiẽ tenera redderent & mollia, ac ſi euãgelio captã culto, ſemini redderent cõmodã & felici ſulco iam redderent triceſſimũ, & ſexageſimũ & cẽteſimũ fructũ, ſed hic ipſe cultus nõ eſt nouus agricolę ueteri & cęleſti, nã legẽ pãgere, gratiã ferere ignis ſp cõ ſueuit. *Chryſol. ſ. 164.* *Luc. 12.*

GLORIA.

VT quidã morbo aliquo infecti, à cibo ſuauiſſimo abhorrẽt. Sic facinoroſi veræ gloriæ guſtũ oĩno nõ ſen-

ſentientes,ab eius ſtudio planè abhorrent. *Cic. Philipp. pr.*

Vt leuitas eſt inanem aucupari rumorē, & omnes vmbras etiam falſæ gloriæ conſectari. Sic leuis eſt aī: lucem ſplendoremque fugientis iuſtam gloriam, quę eſt fructus veræ gloriæ honeſtiſſimus, repudiare. *Idem in Piſonem.*

Quid ſtultius eſt quàm in homine aliena laudare? Quid eo dementius, qui ea miratur, quæ in alium protinus trāſferri poſſint? Non faciunt meliorē equū fræni aurei. Aliter leo aurata iuba innititur, dum contrectatur: & ad patientiā recipiendi ornamenti cogitur fatigatus, aliter incultus, integri ſpiritus, hic.ſ. impetu acer, qualē illum natura eſſe uoluit, ſpecioſus ex horrido, cuius hic decor eſt non ſine timore aſpici, præfertur illi languido & bracteato. Nemo gloriari niſi in ſuo dēt. Vitē laudamus, ſi fructu palmites onerat, ſi ipſa pōdera ad terram eorum q̄ tulit adminiculo, deducit. Num quis huic illam ꝑferret vitem cui aureæ vuæ, aurea folia dependerēt? propria virtus eſt in vite fertilitas. In homine quoq; laudandū eſt quod ipſius eſt. Quæris quid ſit? animus & rō. *Seneca Epiſtola* 41.

Gloria vmbra virtutis eſt, etiā inuitos comitabit̄. Sed quemadmodum aliquando vmbra antecedit, aliquando ſequitur vel à tergo. Ita gloria aliquādo ante nos eſt uiſendamq; ſe præbet, aliquando in auerſo eſt, maiorque quo ſerior ubi inuidia receſſit. Quandiu uidebatur furere Democritus vix recepit. Socratem fama. Quamdiu Catonem ciuitas ignorauit: reſpuit, nec intellexit, niſi cum perdidit. Rutilij innocentia ac virtus lateret, niſi accepiſſet iniuriam. *Idem epiſtola* 80.

Veteres gloriam crocodilum appellarūt. Vt enim Crocodilus hominem fugientē perſequitur, & ſequentem fugit. Ita gloriam appetentes, gloria fugit, eandem verò fugientes ſequitur. *Albertus Nouicampianus.*

Vt ignis non reddit fumū, ſi ſtatim emicet flamma. Sic nec gloria eſt obnoxia inuidiæ, ſi protinus eluceſcat, ſed eos q̄ paulatim creſcūt, ſeq̄t̄ inuidia. *Plutarchus in Moral.*

Qui uiro malo addit opes & gloriam, is fabricitāti miniſtrat uinum, bilioſo mel, cæliacis obſonia, qui morbū animi, hoc eſt, ſtultitiam augeat. *Ibidem.*

Vt lumen magis prodeſt ijs qui uident, quàm qui uidētur,

tur:Sic gloria magis confert ijs qui eam ſentiunt, quàm quibus contingit. *Ibidem.*

Fumus initio ingens, facilè euaneſcit: Sic gloria falſo parta. *Ibidem.*

Vti ſol, ſi immineat hominis vertici aut prorſum tollit vmbram, aut minimam reddit: Sic ingẽs gloria extinguit inuidiam. *Ibidem.*

Vt indutus quis purpura & ſerico, ſi ei inijciatur lacerna immunda, declinat illam & fugit, ne indumentũ pretioſum commaculet. Sic viri ſancti virtutes præclariſſimas induti, humanam gloriam deuitant, ne ab ea dehoneſtentur. Qui autẽ gloriæ cupidi ſunt, hi mihi ſimiles nudo videntur, qui vſquequaq; circuit, vt lacernam inueniat, vel aliud quidpiam quod poſſit nuditatem ſuam tegere. Ita virtute ſpoliatus humanam gloriam qua ſe obumbret, ſectatur. *Dorotheus de humilitate doctrina 2.*

GLORIA INANIS.

A Verbis viri peccatoris, ne timueritis, quia gloria eius ſtercus, & vermis eſt. Hodie extollitur, & cras nõ inuenietur. 1. *Machab.* 2.

Vt tinea & vermes veſtes corrumpũt: ita & inanis gloria diuitias quæ miſericordia colliguntur. *Chriſoſt. ho.* 42. *in Geneſin.*

Nos quotidie offendẽtes Dominum, non reuocamus ad memoriam peccata quæ fecimus. Si verò paruam aliquam inopi ſtipem porrigamus, ſurſum id deorſumq; iactamus, quod extremæ debet eſſe dementiæ. Satis certus enim theſaurus rectè factorum obliuio. Sicut aurum veſtemq; pretioſam cum in publico ponimus, plurimos ad inſidias prouocamus: ſi verò ea recondamus atq; occultemus domi, in tuto cuncta ſeruabimus. Sic ſunt etiam diuitiæ uirtutum, ſi eas in memoria quaſi venales aſsiduè portemus, armamus hoſtem, irritamus inimicum, & doloſum inuitamus ad furtum. Sin verò nemo alter id ſcierit, niſi quem nulla occulta latere poſſunt, tutiſſimo in loco pretioſa conſiſtunt. *Idem hom* 3. *in Matthæum.*

Intolerabilis q̃dã eſt ebrietas vana gloria. Quem ſuæ ſubiecit ditioni, is ægrè in ſanitatem reſtituitur. Et quam

peſtifera tabe infecit animam, à cœlo abſcindens, terræ affigit, neq; eam amplius ſinit vt ad veram lucem dirigere poſſit intuitum. Qui. n. hoc morbo afficitur nullo præceptore oĩa ſua ſpõte operatur quæ aliis placere arbitratur, vt alijs admirationi ſit, præceps agitur. Vis huius intelligere tyrannidem? Si quempiam negotiatorẽ, qui pretioſiſſimas ſibi merces, magno auri pondere compararit, rogaueris, quanam gratia tantum auri profundat, q́d ue tantus ſibi ſumptus velit, nullam aliam ab eo rationẽ accipias, quam vt populo placeat. Quod ſi deinde quid populus ſit percenctaberis. Quidam, inquit, tumultus pturbationiſq; plenus & ſtultitia maiori ex parte cõſtans, atque compoſitum temere, per maris fluctus uaria & pugnante ſnĩa, ſæpenumerò iactatum. Qui igitur ſub huius ſeruitij dominio premitur, nonnè omnium miſerrimus eſt. Inanis gloria maiores noſtri ſic eam appellarunt. Inanis eſt nihilq́; rectum, clarum, nec glorioſum in ſe habẽs, tanquam perſonæ quæ pulchræ quidem viſu & decoræ, intus ãt inanes reperiuntur. Quare cum aſpectu ipſo elegantiores appareant, neminem tñ vnq̃. ad ſe amandam allexerunt. Ita nihil miſerius quæ à multitudine comparatur gloria, difficilem uobis & uiolentum affectum ſignificat, aſpectu namq́ue ſolo pulchra & elegans uidetur, intrinſecus autem non inanis modo uerumetiam ignominioſa, crudelitatis & uiolentiæ plena. *Idem hom. 2. in Ioan.*

Quemadmodum terrenas diuitias cõtemnimus, cum alias diuitias ſperamus. Ita & huius uitæ gloriam, cũ lõge maiorẽ & verã gloriã cõiectabimur contemnemus. Hæc namq; inanis & ſtulta eſt, & nomine tantum non re gloria, illa uero cœleſtis, vera, q̃ non homines, ſed Angelos & Archangelos, & Angelorum Dñm, imò & cum his ẽt homines laudatores hẽt. Si illud ſpectaculũ cõtẽplaberis, ſi illas coronas noueris, ſi ad illum plauſũ te tranſtuleris, nunq̃ aduerſũ te terrena poterunt pualere, neq; hæc magnifacies ſi hẽbis, ſin minus, non quæres. Etenim in huius ſeculi regiis, nemo ſatellitum his omiſſis quib. coronato regi, & ĩ ſolio ſedẽti placeat, graculorũ voces, muſcarũ & culicũ obuolãtiũ ſtridorẽ pſequit: neq;. n. his ulla ex parte potiores hoĩum laudes inueniuntur. *Idem ho. 28. in Ioã.*

Spina-

Spinarum eſt plena gloria, multorum capitum beſtia, & in eos quibus fouetur, quibus ſuſcipitur armata. *Ibid.*

Varia & multiformis beſtia inanis gloria, & vbiq; proprium virus diſſeminat, & pecunijs & delitijs & corporis pulchritudine: hac gratia ſemper neceſſitatē excedimus, inde veſtimētorum copia, inde & ſeruorū examen, inde omnis neceſſitas contemnitur, in domibus, veſtibus, mēſæ ſplēdore exceſſus dominaſ. Vis frui gloria? facias eleemoſynam, tunc te angeli laudabunt, tunc Deus accipiet, nunc aūt aurifices tantum & textores admirantur. *Ibid.*

Mater gehennæ eſt inanis gloria. Videre eſt illam & in mortuis vires obtinere, qua re quid poterit, fieri peius. Aliæ ſiqdē paſſiones morte finiunſ: iſta verò & poſt mortē violenter inſtat, naturamq; ſuā ēt in emortuo iā corpore oſtendere contendit. Cum. n. ſplendida ſepulchra omnemq; ipſorū ſubſtantiā cōſummentia morientes ſibi erigi curent, atq; vt in ſepultura multus antea luxus adhibeaſ, affectent, quā quæſo aliam quæres in hoc morbo tyrannidis excellentiam? *Idem ho. 17. in epiſt. ad Ro.*

Quemadmodū prophana mulier in proſtibulo conſiſtens quibuſuis ſui copiam facit: ſic & qui vanæ glorię deditì ſunt. Imò turpius etiam quam iſtiuſmodi mulieres. Illæ ſiquidem quoſdam ſuos amatores contemnere ſæpenumero ſolent. Tu vero teipſum quibuſuis, & fugitiuis & latronibus, & furibus exponis. *Ibidem.*

Quemadmodum pueri ludentes ex fœno coronas imponunt, coronatum autem ſępenumerò eius rei ignarū, poſt tergum irrident, ita & nunc qui te in faciem prædicant, apud ſeipſos clanculum ſubſannant, atq; ita quid aliud fit, quam quod & nobis inuicem fœnum coronantes imponimus? Et vtinam nil aliud quam fœnum. Nunc autem multo etiam nocumento plena eſt hæc noſtra corona. Nam omnia noſtra recte facta perdit. *Ibidem.*

Vanæ gloriæ cupidus ſimilis illis eſt qui tempeſtates ferunt, ſemper tremens, ſemper timens, innumeroſq; dominos obſeruans. Qui vero extra illam eſt tyrannidem, rectè comparatur his qui in portu conſtituti integra libertate potiuntur. *Ibidem.*

Hoc Chriſti verbū inſcribamus & parietibus & ianuis

& menti,

& menti, dicamusq́; cōtinuę nobis ipſis: *Væ nobis ſi quando laudauerint nos homines.* Nam ipſi ẽt laudatores te poſtremò velut vanæ gloriæ, vani honoris, preconijq́; qđ ab ipſis ſit, ſtultè amantem vituperabunt. Deus autem nō ita, ſed cū viderit te eius, quæ ab ipſo ſit gloriæ cupidū tū te potiſsimū laudabit, celebrabit, ꝑdicabit. Homo verò aliter nā is poſtquā ꝓ libero ſeruū te acceperit, nudo plerūque verbulo, tibi falſam laudem gratificatus verā abs te mercedē aufert, & ſibi magis quā quemuis emptitiū ſubijcit. Habent. n. illos præceptis ſuis obedientes qui illorum dominantur, tu verò etiam ſine præceptis ſeruis. *Ibidem.*

Graue quidē omniq́; plenū inuidia, in politicis rebus gloriā ſectari, cū idē feceris in ſpiritualibus, ne tm̄ quidē honoris Deo tribuere, quātū ipſe à domeſticis hēas? Quis veniæ tibi locus? Seruus ad Dn̄i oculos reſpicit, ad herū mercenarius, & ad p̄ceptorē diſcipulus: tu cōtra omnino remunerantem Deū dominumq́; relinquens ad conſeruos reſpicis, & ſi bene noueris Deū rectè factorū tuorū in futurū quoq; recordaturū, hominē verò tantū ad præſens & quidē vtcumq;. Et cum hēas theatrū in cœlo conſtitutum ſpectatores tamē in terra tibi deligis & colligis. Athleta quidē vbi certat, ibi & probari cupit, tu cum in ſuperioribus certes, in inferiorib coronari quæris. Videamus ſi placet & coronas. Illa quidē ſuperbia conſtat, hęc inuidia, quædam ex ironia & adulatione: propter pecunias & alia, nonnulla etiam ex ſeruili miniſterio. *Ibidem.*

Homines etſi impræſentiarum laudant, poſt modicū vituperabunt, inuidebunt, carpent: etſi hoc minimè fecerint, nihil tū illi penitus proderunt, quem laudant. At nō ita Deus, gaudet ille profecto, cum iuſtitias noſtras actuſque collaudat. Nihil profectò humana gloria vilius, nihil abiectius. Dic. n. obſecro, ſi videre contingat, multitudinem paruulorum, eorum ſcilicet qui ſubiecti vberibus ſunt. Nunquid ab his gloriā cupis? ita te neceſſe eſt glorię cauſa idoneos homines affici, idcirco nēpe ea res inanis dicitur. Non aſpicis vt in ſcena ſibi perſonas imponunt hiſtriones, quam præclaras, quam honeſtas, quā ad extremam, quam ad exactiſsimam formæ diligentiā effectas? Poteſne huiuſmodi aſpectum mihi verū eſſe monſtrare?

Minimè ſane. Quid igitur? Non eas aliquando adamaſti? Non. Cur id? Qm̃ inanes ſunt imitanturq́, decorem ſed nullus ibi ſolidus decor: ita & gloria inanis eſt, imitaturq́ue gloriam, non vera gloria eſt Illa quippè ſola permanet; quæ naturalis eſt, quæ in intimis cõditur: porro hæc q̃ extrinſecus adhibeť, obtulit ſæpius facultatem, ſed id apud hoĩes, & vſq; ad veſperã. Cæterum ſoluto theatro, ſublatiſq; pſonis, vnuſquiſq; qđ eſt, id quoq; vř. Nõ igiť veluti in ſcena atq; ludo, veritaté corripiamus. Dic enim quæſo, quid in ſe præclari habet à multitudiue inſpici? Inanis eſt hęc gloria, nihilq; in ſe habet ſolidi, atque veri. Nam vbi te receperis domum ſolutuſq; fueris, id omne prorſus effluxit. Irrumpe in forum, auerſare præſentes: quid amplius? nihil. extincta eſt penitus illa gloria, abſceſſit, atq; in fumum reſoluta eſt: I*dem hom.* 1. *ad Titum.*

Faſtus eſt & gloria inanis cum plurimis ſeruis ambulare. Credite mihi qa iſtud pudor eſt. Sicuti nundinatores pecorũ, vel ſicut caupones venalium ſeruorum, Ita magnum hoc putatis cum plurimis ſeruis ambulare. Matronã nõ ex numeroſitate ſeruorum decet eſſe cõſpicuã. Dic .n. mihi, nonne Angeli ſoli totũ mundũ circumeũt & pediſſequis nullis egẽt? Nũ ꝑpterea nobis inferiores exiſtũt indigentibus non indigentes? I*dem hom.* 28. *ad Hebræos.*

Vt mulier proſtituta in domus faſtigio aſtans ſeſe cunctis viſendã ꝑbet: ſic homines inanis gloriæ ſeruitute capti, ad oſtentationem omnia moliuntur: quos equidem vel impudica dixerim impudentiores: quod meretriculæ nonnullos perſępe amantium aſpernentur, cũ ipſe (vt ipſas omittam) vniuerſis fugitiuis, prædonibus, furunculis & burſarum præciſoribus tuis copiam facies: ex his. n. vel horum ſimilibus cõſtant in tuam laudem ſpectacula. I*dem ſermone de inanis gloriæ cupiditate.*

Ipſe cum in cœlo depugnes, ſtudes in terra coronari, qua ſocordia qđ eſſe deterius pt? Verum videamus coronas haſce cuiuſmodi ſunt future, quando & deſperatione partim cõponanť, partim & irriſione & adulationib. partim pecunijs & ſeruili quodã miniſterio. vtq; & pueri per luſum ſolent, chartacea alterius capiti corona impoſita, coronatũ plerunq; vel neſciũ poſt terga irridẽt. ſic

tuarum

tuarum factitant laudum precones, qui tibi paleis dorſo iniectis laudando illudunt. Vtinam his ſolis paleis finiret illuſio, laureaq; illa haudquaquam noxia foret, nec perderet benedicta. *Ibidem.*

Mortalium gloriã ambiendo, non ſolũ tibi ſed Deo es iniurius. Etenim ſi effigiandi peritus eſſes & pictor diſcipulũ heres qui à te quod ex arte perdidiciſſet, alijs te inuito proderet, aut pictã tabulã non tibi ſed adſtantibus cæteris in tui contẽptũ oſtenderet, num æquo id animo ferres? Longè verò maiori Domino iniuriæ ducitur. *Ibidem.*

Dic mihi ſi paruorum videas puerorum multitudinẽ, lactantium dico, nunquid ab eis gloriã cõcupiſces? Sic erga cunctos hoĩes diſponaris propter gloriam, Idcirco cenodoxia dr̃. Nonne vides perſonas, quæ in ſcena verſantes induuntur, q̃ ſunt pulchræ quidẽ, q̃ ſplendidæ, q̃ ad extremam pulchritudinis perfectionem effectæ? Potes mihi talẽ affectum in veritate monſtrare? Nequaquam. Nunquid vnquam earum amore captus es? Non Quare? Quia vacuæ ſunt & imitant̃ pulchritudinẽ: pulchritudo tñ non ſunt. Similiter & gloria inanis eſt, & gloriam imitatur, non eſt tamen gloria. *Idem hom. 41. ad pop. Antioch.*

Quemadmodum diebus ſuccedunt noctes, & æſtates ſuſcipiunt hyemes; Sic inanem gloriæ cupiditatem & voluptatem ſuſcipiunt dolores & triſtitia, aut in præſenti aut in futuro. *Maximus lib. 2. de charitate.*

Inanis gloria formicæ comparatur, quæ breuis licet & puſilla ingentes tamen ſegetũm fructus graui labore quæſitos rapit, inſidiat̃ formica ut grana matureſcant, ſtat itidem in inſidijs inanis gloria, expectans ut ſpiritales diuitiæ cumulentur gaudet formica coaceruatas frugũ opes populari, gaudet pari modo inanis gloria bene partos virtutum theſauros diſpergere. *Climacus de inanis vitæ fuga.*

Vt indutus quis purpura & ſerico, ſi ei inijciat̃ lacerna immunda declinat illam & fugit, ne indumentum pretioſum commaculet. Sic uiri ſancti virtutes præclariſsimas induti humanam gloriã deuitant, ne ab ea dehoneſtent̃. Qui autẽ gloriæ cupidi ſunt, hi mihi ſimiles nudo videntur, qui vſquequaq; circuit vt lacernam vllam inueniat, vel aliud quidpiam quo poſſit nuditatẽ ſuam tegere. Ita

virtu-

virtute ſpoliatus, humanam gloriam qua ſe obũbret, ſectatur. *Dorothæus de humilitate doctrina ſecunda.*

Hedera ſic arborē cõplectiť, vt cũ alti⁹ ſeſe ſuſtulerit, radicē ei⁹ areſaciat: inanis gloria ſic iuxta virtutes naſciť ut non recedat priusq̃ vim illarũ exciderit. Racemus humi iacēs facilè putreſcit: & virtus inanis glorię inhęrēs corrũpiť. *Nilus orat.7. aduerſus uitia, & S. Iſayas abbas, orat.16.*

Pedis veſtigium ventus delet, & inanis gloriæ ſtudiũ perdit eleemoſynam. *Ibidem.*

Stultus vt luna mutatur. Quemadmodũ ſplendet luna ſine feruore modo plena, modo exigua, mó nulla vr̃ mutuatũ quidem lumen nunquam in eodē ſtatu permanet, ſed creſcit, deficit, extenuatur, annihilatur & penitus cõparet. Sic qui conſcientias ſuas in alienis labijs poſuerũt modo magni, modo parui ſunt, modo nulli ſecundũ q̃d adulantium linguis, vel vituperare, ut laudare placuerit. At verò iuſtus permanet vt ſol, ſolis ſplendor igneus eſt, & cum feruet acrius, etiam oculis lucidior exhibetur. Sic ſapientis ardor internus foris lucet etſi non datur ei vtrũq; curatũ ſemper magis ardere, vt pater qui videt in abſcondito reddat. *Bernardus ſerm. de Natiuitate Ioan. Bapt.* *Eccl.27.*

Aliter & ſapientius mendici q̃ non miſericordiã implorant. Nam eleemoſynam petentes, non pretioſas veſtes oſtendũt, ſed ſeminuda membra aut vlcera ſi habuerint, hominum aſpectibus exhibent. Nos verò exemplo phariſæi ſi quid boni fecerimus aut minus malum quàm alij, Deo veluti exprobramus. *Idem ſer.4. de aduentu.*

Priſci patres naturam inanis gloriæ deſcribentes cœpis & bullis perſimilem eſſe dixerunt, quibus multiplici veſte cõtectis cum vnam exueris, alia rurſum quæ penè illam ſequens latebat quaſi rediuiuio ordine pullulans perſeuerat. *Maphæus de perſeuerantia religionis lib.2. cap.3.*

Homo ſicut fænum dies eius, tanquam flos agri ſic efflorebit. Nihil tam aſſimile eſt humanę glorię, quàm fœnũ agri Cernas prata miranda florum varietate diſtincta, ut iucũdiſſimum intuentibus ſpectaculum p̃beant. Cernas in illis floribus eã colorum verè gratiam, vt rectè dixerit Dominus ne Salomonē quidē in omni gloria ſua ita veſtitum fuiſſe. Et tũ tantus decor, quàm exiguo temporis ſpatio *Pſ. 102.*

 depe-

deperit? In eűdem modum ſe habet hominum gloria de qua idem alibi, vidi impium ſuperexaltatum, &c. *Iſidorus Clarius oratione 105. tomo 2.*

Hoc vitæ ſpatium non ad luxum & humanam gloriã comparandam aſſignatum nobis eſt, ſed vt in vinea Dñi laboremus vſq; ad veſperam. Fingite quempiam veſtrũ eſſe cui regnum Italiæ totius hodie offeratur, decennio poſſidendum, qui tamen ſi per hoſce decem annos priuatam agere vitam velit, futurum vt quinquaginta iuſtos annos totius Europæ imperio potiatur, nó cenſetis hũc conditionem iſtam lubentiſſimè accepturum, facileque atque adeò ſumma cum lętitia toleraturum, toto illo decennio vitam agere priuatiſſimam, atque humillimam? & tñ illud quod ſperaret, quinquaginta annorum ſpatium noſtis quàm veloci curſu eſſet finiendum. Quod ſi in re momentanea ſumus tam circumſpecti, cur non vel par ſtudium adhibemus, ad adipiſcédam æternitatem & hanc totam vitam, quæ ne momentum quidem eſt, ſi cũ illa conferatur, inglorij libenter uiuimus, vt incóprehenſa illa ac finita gloria tandem potiamur? Ibidem.

Siue manducatis, ſiue bibitis, vel aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Vt homo cooperit domi ſuppellectilia ne inquinentur, ſi cooperire dēt bona opera quę agit, ne corrumpantur. Mirum eſt profectò, ſed lugendũ quidé, habere hoïem domi ſuæ veſtes in apodyterio tectas, parmã tectam lineo operiméto, gladium opertũ vagina, ſagittas pharetra, ſolam aũt virtutem ſi q̃ habet, detectam. Omnia vult habere cooperta præter bona opera, quæ vult omnibus diuulgari. *Hector Pintus in cap. 46. Ezechiel.*

Cæſarum lata potentia, principũ dominationes, prælatorũ gratia, qui ante nos fuerũt, quo peruenere? Quid profuit illis inanis gloria, breuis lętitia, mundi potentia, magna familia, ac ſecularis pompa? Hæc omnia tanquã vmbra veſtigium non habens, ac velut nauis fluctuanté aquam celeriter tranſierunt. Etiam ſapientia mundi qd profuit? quæ tot ac tantos Ariſtotelem, Platonem, Diogenem non ſaluauit, ſed excęcauit: nó ędificauit, ſed inflauit. *Henricus de Haſsia in ſoliloquio animæ.*

Qui externa bona materiã inſoleſcẽdi faciũt, volũtq;

ob ea duntaxat coli, & plus alijs æſtimari, perinde faciūt ac ſi aſellus aureis phaleris ornatus, generoſo equo pfer ri ob ea ornamenta vellet. Quod ſi quis cerneret, rideret ſanè, & nos nō putamus ridendā ré eſſe, ſi homo, hoc eſt rōnale animal, hoc faciat, qđ in rōne carētibus abſudum eſſe iudicaremus. *Iſidorus oratione de humilitate tomo primo.*

Qui rebus externis delectātur, nō aduertūt, non ſolū hæc cum brutis ac rōne carentibus animalibus eſſe cōia ſed hoïes ſæpius ab illis ſuperari. Magna corporis mole præditus es? quæ eſt hæc magnitudo, ſi cum Elephantis mole comparetur? Fortis & intrepidus: At leo te longo interuallo ſuperat, de quo ſcriptum eſt. *Leo fortiſsimus animalium ad nullius paues accurſum.* Prou.30 Cātu ac vocis modulatione inſignis es? At cygnus, luſcinia, & plurimæ aliæ vocales aues, maius miraculū in ſuo cantu excitant. Pulcher es? Et pauo inſigni pulchritudine prꝑſtat & aues aliꝑ multæ, & ſcorta ēt pulchritudine gloriantur. Non pudet his gloriari, quibus & bruta & ſceleratiſſimi quiq; poſſunt gloriari? Arte aliqua præſtas? Quid in hac re apibus eſt ſapientius, quarū opera quis pictor, quis geometra poſſit imitari? Tenui ac ſubtili veſte vteris? Hic te ſuperant aranei. Celeritate pedū vales? rurſus primatū tenēt carētia rōne aïalia, lepus & caprea & cætera eiuſmodi. Acuto viſu pditus es? Non vt caprea, vt aquila, Acutè audis? At acutius aſin⁹ Acuto es odoratu? canis te ſuperat. *ibid.*

Vide. Ambitio, Honor, Superbia.

GRATIA DEI.

QVi itaque ſpirituale hoc ſignaculum & ſalutare accipiunt, opus eſt vt voluntariè id faciant. Vt enim calamus ſcriptorius aut telum, vt ab aliquo impellatur neceſſe eſt: Sic & gratia indiget credentibus. *Cyrillus Ieroſolymitanus catecheſi 1.*

Quemadmodū vultum imagines non in qualibet materia redduntur, ſed in his duntaxat quꝑ læuoré & pellucentiā quandam habēt: Ita non in quibuslibet mōtibus operatio ſpiritus, ſed his quæ nihil habent obliquū, nihil obtortum. Candida quidem nix, verum imaginē intuentium non reddit, propterea qđ inæqualis eſt, è concreta

ſpuma conſtans.Lac album,at non exhibet imagines eō quod exiguæ ſunt quædam bullulæ.Contra aqua tamet ſi nigra ſpē,tamen repræſentat ob lænorem.Ita uidelicet uitæ inæqualitas nequaquam idonea eſt ad recipiendam diuinam operationem. *Baſilius proœmio in Iſaiam.*

Sicut in germinib.herbarum atque lignorum quæ terra preducit,non una ſpēs nec unum in omnib.genus eſt: ſed ſingula quæq; in ſui ſeminis forma, & in ſuæ ſtirpis qualitate gignūtur.Ita & ſemina chariſmatum nō in omni agro cordis humani hoc pariter ꝙ ſunt futura naſcuntur,nec facile reperitur in exordio maturitas, & in ichoatione perfectio, *Ambroſius lib.2.de uocatione gentium c.3.*

Sicuti cum quiſpiā videns auē volantē uenit & ipſe volare,utiq; non pōt,cum alas non habeat,Sic & homini quidem adiacet velle purum eſſe,irreprehenſibilem, immaculatū, & nihil hēre in ſe uitij,ſed ſemper eſſe cum Deo, Facultatem aūt non habet.Volare quidē in aerem illū diuinum,atq; libertatem ſancti ſpiritus conſeq. deſiderat; atqui niſi alas acceperit,id non poteſt. *Macarius ho.2.*

In ipſa gratia,q̄dam ſimilia ſunt ueritatis,imo hæc ipſa eſt hypoſtaſis ueritatis.Quēadmodū in ſole eſt ſplēdor & circulus ipſe,ac aliter ſplēdor apparet, alio mō lumē, quod eſt recōditū in circulo. Itidem lucernæ lucentis in domo alius eſt ſplendor ubiq; relucens, & aliud eſt lumē, quod in ipſa lucerna ſplendidius eſt, & ſpecioſius: Ita q̄dam manant à gratia, quæ uelut quaſdā uiſiones homo procul intuetur,ac hmōi uiſionibus delectatur,fitq́, alio propterea, ꝙ ingreditur in illum vis diuina,q̄ illius membra continet & cor, & captiuam illius mentem reddit in dilectionem Dei.Verbi gratia,quando Petrum appræhēderunt, & coniecerunt in carcerem,quē clauſum ingreſſus Angelus,fregit uincula eius, & eduxit eum,qui uelut in exceſſu mentis exiſtes,putabat uiſionē eſſe.*Idem hom 7*

Quemadmodum diuites huius ſæculi cū vberrimos fructus in apothecas ſuas intulerint,denuò maiorem quoti die ſuſcipiūt laborē,vt locupletiores ſint & nō deficiāt, qui ſi confidentes in opib.recōditis,alias coaceruare negligant,ubi conſumpſerint quæ repoſuerant in paupertatē & mēdicitatē citiſſimè labūtur, & ob id in ꝑcipiēdis

&

& inferendis fuctibus, diligentem debent operam adhibere & aceruos cumulatiores reddere, ne redigantur ad inopiam: Hoc modo & apud Chriſtianos, accidit vt gratiam Dei guſtent. *Guſtate eum,* inquit, *& videte quoniam ſuauis eſt Dominus. Idem hom.* 15. *Pſal.* 33.

Quemadmodũ varia genera piſciũ cadũt in ſagenam & qui inutiles inueniũtur denuo mox in mare proijciũtur: ita ſagena gratiæ ſuper oẽs expanſa eſt, & requieſcere percupit, verùm nõ obſequuntur homines: & ob id in profundum tenebrarũ denuo proijciũtur. Sicut enim aurum ab arena copioſa dilutum inuenitur, ſuntq; grana inſtar milij exigua: ita ex multis pauci probantur. *Ibidem.* Quemadmodũ apis ſecreto fauũ conficit in alueo: ſic & gratia & dilectionẽ ſuam ſecreto in cordibus exercet, & quod amarum eſt mutat in dulce: quod autem aſperũ in planum. Itaq; ſicut faber argentarius & ſculptor quãdo diſcum inſculpit, aliquatenus operit varia illa quæ ſculpit animalia: vbi verò perfecit, tũ diſcum ſplendẽtẽ profert in lucẽ: ita Dominus qui verus eſt artifex, corda noſtra inſculpit ac renouat, donec è corpore decedant, & tum eminet dignitas animæ. *Idem hom.* 16.

Quemadmodũ ſi pater quiſpiam mittat filiũ ſuum in regionem peregrinam, in qua occurrant ei in via beſtiæ: denturque ei pharmaca & antidota, vt ſi inſiliãt ĩ eũ belluæ & dracones, iniectoq; pharmaco interimat illa: Hũc in modum vos quoque date operã, vt accipiatis cœleſte pharmacum, quod curatiuũ eſt, & antidotũ animę: vt eo pimatis venenoſas beſtias immũdorũ ſpirituũ. *Idẽ hõ.* 26.

Quẽadmodũ p ſe nemo põt traiicere nec trãſire mare, niſi leuẽ & tenuẽ nauiculã è ligno cõſtructã habeat quæ ſola põt ſuper aquas incedere: qa demergitur & interit quis, ſi ambulet in mari: itidẽ nequit anima p ſeipſam trãſgredi, ſuperare aut trãſmittere acerbũ mare peccati, & difficilẽ abyſſum improborũ ſpirituũ caligine affectionũ niſi ſuſceperit ſubtilẽ, cœleſtẽ & volatilẽ Chriſti ſpiritũ ambulantem & incedentẽ ſuper oẽm nequitiã: cuius beneficio, rectè & breui curſu ad cœleſtem quietis portũ, ad ciuitatem regni peruenire poterit. *Idem hom.* 44.

Quemadmodũ ars eſt in eo qui nactus eſt illam: Ita gratia ſpiri-

tia ſpiritus,in eo qui recipit ſemper quidẽ præſens, at nõ perpetuò operatur. Nam & ars potentia quidẽ eſt in artifice, actu verò tum, cum ſecundum illam operatur. Itidẽ ſpiritus ſemper quidem adeſt dignis, ſed operatur in illis iuxta vtilitatẽ, aut in prophetis, aut in ſanationibus, aut alijs miraculorũ operationibus. *Baſilius de ſpiritu ſancto.*

Ioan. 1. *De plenitudine eius omnes accepimus.* Fons eſt & bonorum omnium radix nõ in ſeipſo bonorũ continens diuitias, ſed in vniuerſos diffundẽs, & plenus tñ permanẽs. Quod autem ego fero, participale eſt ab alio. n. id accepi & exigua pars totius eſt, & quaſi gutta ad immenſum abyſſũ & infinitum pelagus comparata. Sed ne hoc exemplum quidem ſufficit. Nam ſi guttam è pelago acceperis, ea tñ pelagus, etſi viſu percipi nequeat, minuitur, de illo autẽ fonte hoc dici non poteſt, ſed quantumcunq; quis hauriat nihil deficit. Alterum exemplum afferemus. Cõſtituamus nobis igneum fontem, à quo innumeræ accendãtur lucernæ, & totidem & item totidem: nonne huiuſmodi fons ita plenus eſt ignis, quemadmodum antequam quicquam ſumeretur. *Hom. 12. in Ioannem.*

Chryſoſt. Vt ſolares radij ſingulis dieb⁹ illuminãt, neq; ex nimia copia vis eorũ minuit: ita imò lõge minus ſpiritus opatio ab accipientiũ multitudine remittitur. *Idem Hom. 35.*

Da mihi nauim vacuã, gubernatorem, nautas, funes, ancoras, omnia diſpoſita & nuſquam eſſe ſpiritum vẽti, nonne ceſſat omnis quantuſcunque apparatus, ſi deſit operatio ſpiritus: Ita licet ſit ſermonis ampla ſupplex, & mens profunda, & eloquentia, & intelligentia, & non aſſit ſpiritusſanctus, qui vim ſuppediat, otioſa ſunt omnia. *Idem hom. de ſpiritu ſancto.*

Gratia Dei finẽ non habet, ſemper ad maiora egreditur. Non ita in hominibus vſuuenit. Aſſecutus eſt qs magiſtratum, perpetuus in eo non manet. tandẽ aliquando excutitur. Nam vt honorem humana illa manus non eripiat, mors certè ſuperueniẽs erupturа eſt. Talia nõ ſunt quæ bona Deus largitur, vt à quibus non homo, nõ tempus, non rerum aduerſarum vis, nõ diabolus, nõ deniq; mors ingruẽs deturbare poſſit, quin vel mortui ea demũ firmius poſſideamus: adeoq; quo magis progredimur, eo

pluribus

pluribus ſp maioribusq; illis fruimur. Si futuris fidē non hēs, de illis ſaltē præſētia fidē faciāt. *Idem, Ho.9. ad Romanos.*

Spiritū ne extinguatis, prophetias ne contemnatis, Extinguit ſpiritum vita impura. Nam quemadmodum ſi quis lucis huius lychneo, & aquam inſpergeret & puluerē, etſi nihil horum inſpergeret, ſed oleū dumtaxat eximeret, lucē extingueret: ita habet & donum ſpiritus Siue namq; res terrenas, & rerum fluxarum curas inſperſeris, extingues ſpiritum: ſiue ēt ſi tu nihil tale feceris, aliunde tñ̄ tentationis uehemēs impulſus inſtar cuiuſdam uenti irruerit, & flamma valida non fuerit aut parū olei habuerit, aut foramen non obturaueris, uel oſtium non occluſeris, oīa peribunt. Quod uerò eſt hoc foramen? Quemadmodum in lychno hēt, ita & in nobis, foramina ſunt oculi & aures. Ne ſinas illis occurrere ualidum malitiæ flatum, alioq̃ lychnū extingues, ſed obtura foramina timore Dei. Ianua os eſt, claude. Ita. ſ. occlude, vt & lucem exhibeat, & externū impulſum repellat, vtpote cōuitiatus quiſquā. Tu claude os tuū. Si enim aperueris, concitabis magis ventum hunc. Non uides in ædib' quando e regione duæ ianuæ oppoſitæ ſunt, & flatus uehemens irruerit, ſi alteram clauſeris, & reſpiratio prohibita fuerit, qūo nihil valeat efficere flatus, ſed plurimum de robore illius præcidatur? Ita & hic. Duæ ſunt ianuæ. Os tuū & os illius qui te uituperat, & probro afficit. Si tuum occluſeris, & ſpirationē non dederis, omnem flatum iſtum extingues. Si vero aperueris effrenis reddetur. Ne extinguamus ergo ſpiritum. Fit aūt ſæpenumerò ut ēt nullo externo impulſu incumbente extinguatur fax, qñ̄ uidelicet oleum deficit, quando miſericordiam non facimus extinguit ſpūs. Extincto autē ſpiritu, quid reliquū eſt, noſtis quotquot in tenebricoſa nocte ambulatis. Si uero de terra in terrā noctu ambulare difficile eſt & moleſtum, quomodo tutū erit eam uiam qua ex terra in cęlum tenditur ſine hac luce ambulare? Ignoratis quod dæmones ſint in illius intercapedinis ſpatio? quot beſtiæ? quot uerſutiæ ſpiritales? Nā & latrones lampadem primum extinguunt, deinde latrocinātur. *Idem, hom. 11. in priorem ad Theſſalonicenſes.* 1. Theſ. 5

Pleriq; hominum nihil nō ſatagunt & moliunt, ut

mamus exemplum.Mare certè immenſum eſt, & capacitas eius Deo ſoli nota, ex hoc ſi quis uelit multis hominibus ſecundũ id quod geſtare queunt, tradere, neceſſe eſt ut ad menſuram vnicuiq; tribuat, & partes eius menſura recipiant, cuius ſolidum immẽſurabile eſt. Ita & ſpũs ſanctus immenſus quidem eſt, & nullo fine concluditur, tamen vnicuiq; datus ſecundum quod expedit. *Hieronymus, lib.2.commentar.ad Epheſ.cap.4*

Neq; qui laudant beneficiũ medicinæ, ꝓdeſſe morbos dicit & uulnera, à quibus illa hominem ſanat, ſed quãto maiorib. medicina laudibus prædicatur, tãto magis prædicantur & horrẽtur uulnera, & morbi à quibus liberat quæ ita laudatur. Sic & laus & prædicatio gratiæ, uituperatio & damnatio eſt delictorũ. *Aug.lib.de ſpiritu & litera.*

Quemadmodum pluuia terræ infuſa, accõmodã qualitatem plantis ſuppeditat, dulcẽ quidem dulcib. amarã autẽ amaris. Sic quoque gratia fidelium cordib. indeclinabiliter adijciens, conuenientibus uirtutibus actiones largitur. *Marcus heremita de his qui putant ex operibus iuſtificari.*

Sicut is qui fert aromata, ẽt ſi nolit ex odore proditur ita qui Dei gratiam habet ex uerbis ſuis atque humilitate propria agnoſcitur. *Climacus de diſcretione gradu 26.*

Vt pictores primum quidem uno colore figuram hoĩs depingunt, poſtea verò colorem colori paulatim imponentes ſpẽm. ſimilis picturæ vſq; ad capillum ſaluam retinent. Sic gratia Dei primo quidem quod erat ad imaginẽ Dei factum, in eum ſtatum qui erat, cum factus eſt homo per baptiſmum concinnat & aptat: cũ aũt uidet nos toto aĩo pulchritudinem ſimilitudinis cõcupiſcere, ſtareq; ĩ ſua officina nudos ac nulli⁹ rei adminiſtratione captos tunc uirtutem uirtuti addẽs inſtar florum ſpeciemq; animæ à claritate in claritatem transferens, formam ſimilitudinis Dei adhibet. *Diadocus de perfectione ſpirituali, cap.88.*

Sicut in cera niſi multum tepefacta, & mollita nõ põt ſigillum imprimi. Sic nec in homine ſigillum uirtutis Dei imprimi põt, niſi ex laboribus & infirmitatib. probetur. Idcirco Dominus Paulo dixit, *ſufficit tibi gratia mea, uirtus enim infirmitate perficitur.* Ibidem cap.94. *2.Co.12.*

Fluminis aqua ſi ſtare cœperit, putreſcit, & innũdatiõe

facta

facta ſuperueniens repellitur. Sic planè gratiarũ ceſſat decurſus, ubi recurſus non fuerit. *Bernardus ſer. 1. de conuerſione Pauli.*

Impoſſibile eſt abſque fermento cœleſti, quod eſt uirtus diuini ſpiritus animam conſpergi bonitate Domini & ad uitam peruenire Sicuti nec genus Adæ cóuerti poterat ad tm̃ uitium & nequitiam, niſi fermentũ nequitiæ quod eſt peccatum & facultas quædam animi ſatanæ intellectiua introiſſet in aliud. Nõ aliter ac ſi quis farinam pinſat, non immiſſo fermento, quantũuis elaborare, tractare, mutare videat, expers eſt fermenti conſperſio & eſui inutilis. Vbi uerò fermentum inijcitur, trahit ad ſe totam farinæ conſperſionem, totamq; reddit fermẽtatam, ſicuti Dñs regnum aſſimilauit dicens, *Simile eſt regnum cęlorum fermento quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſata tria, donec fermentaretur totum.* Aut veluti ſi qs carnes diligẽter conſeruare volens, nõ cõdiat eas ſale, qđ vermes interimere ſolet & grauem odorem abolere, proculdubio carnes illę grauiter olẽt & corrumpũtur ac inutiles fiũt hominibus Eodem modo ſi ponas omnem humanitatem carnes eſſe, aut cóſperſionem expertem fermenti, ſal ãt ac fermẽtum nempe naturam diuinam ſancti ſpũs intelligas alterius eſſe ſæculi. Igitur niſi ſal diuinitatis ſãctum ac bonum fermẽtumq; ſpiritus cœleſte quod ſæculi illius ac illius patriæ eſt, permixtum fuerit & immiſſũ in natura hominum humiliatorum, non deponet animæ peſſimum fętorem malitię, non exuet grauitatem, fermẽti uacuitatem ac nequitiam. *Macarius hom. 24.*

Luc. 13.

Oculus factus eſt, vt videre lumẽ poſſit, ſed uidere nõ poteſt niſi ſe illi lumen infuderit: Ita & bonum quod facis gratiæ aſcribendum. Nam quod videt oculus, beneficiũ eſt hominis, quo ſi careret, cæcus remanebit in tenebris. *Fulgentius ad Theodorum ſenatorem.*

Vide Spiritusſanctus. Liberum arbitrium.

GRATITVDO.

CReditori p̃ter ſortem extra ordinẽ numeramus, beneficiorum aũt vſum eſſe gratuitũ indicamus, & illa creſcũt mora, tãtoq; plus ſoluẽdũ eſt, q̃to tardius. *Seneca.*

Vt aues quæ laceratione corporũ aluntur, lapſa morbo pecora, & caſura è proximo ſpeculantur: Ita hic imminet morti, & circa cadauera volat. Gratus animus ipſa virtute propoſiti ſui capitur. *Idem lib.4. de Benefic.*

Quomodo eſt diſertus etiam qui tacet, fortis etiam q compreſſis manibus, vel etiam alligatis, gubernator etiã qui in ſicco eſt, quia conſummatæ ſcientiæ nihil deeſt, etiam ſi quid obſtat quò minus ſe vtatur: Ita gratus eſt ẽt qui vult tantùm, nec habet huius voluntatis ſuæ vllum alium quàm ſe teſtem. *Idem de benefic. lib.4. cap.* 21.

Hæc debemus virtutibus, vt non præſentes solùm illas, ſed etiam ablatas è conſpectu colamus. Quomodo illæ id egerunt, vt non in vnam ætatem prodeſſent, ſed beneficia ſua etiam poſt ipſas relinquerent: Ita & nos non vna ætate grati ſumus. *Idem cap.* 30.

Vt gloria fugientes magis ſequitur: Ita fructus beneficiorum gratius reſpondet illis, per quos etiam eſſe ingratis licet. *Idem lib. 5. de benefic. cap.*30.

Quemadmodum illi ſeruauerunt bonorum ciuium officium, qui reddi ſibi penates noluerunt clade communi, quia ſatius erat duos iniquo malo affici, quàm omnes publico: Ita non ſeruat hominis grati affectum, qui bene de ſe merentem difficultatibus vult opprimi, quas ipſe ſubmoueat, qui etiam ſi bene cogitat, malè precatur. *Idem lib. 7. de Benefic. cap.*37.

Vti faba & lupinũ non exhaurit, ſed ſtercorat agrũ in quo alitur: Ita gratus meliorẽ reddit fortunã eius à quo bñficio adiuuat, & refert qđ accepit. *Plin. lib.*18. *c.*14.

Sicut menſarij non grauatim reddunt depoſita pignora vt quæ in hoc ipſum acceperint, vt reſtituant. Sic nos quod dijs accepimus. *Plutarch. in Moral.*

Vt ijs qui imprudenter læſerunt, ignoſci conuenit: Ita ijs qui neceſſariò profuerunt, haberi gratiam non oportet. *Cicero lib.1. de inuentione.*

GVLA.

LIcet videre guloſos ſuibus vel canibus pp voracitatem aſſimilari potius, q̃ hominibus, qui adeò feſtinant, vt ſaturentur, vt ambæ maxillæ ſimul inflent elatis

vaſis

vaſis quæ ſunt in facie quinetiam ſudorem præterea diffundi, dum propter inſatiabilitatem arctè comprimunt, & propter intemperantiam anhelant, feſtinatione indecora, & ab honeſta conſuetudine aliena, intruſo in ventrem nutrimento, & tanquam ad viaticum, non ad digeſtionem edulia reponunt. *Clemens lib. 2. pædag. cap. 1.*

Gulæ deditus cor habet in vētre, admodū ſimilis piſci, qui græcè ὄνος, hoc eſt aſinus, quem dicit Ariſtoteles ſolum ex alijs animantibus cor habere in ventre. *Ibidem.*

E copioſiores paſtu ſeu fumo ſi quidam vapores exhalant, q̄ lucē ſancti ſpiritus in hoīs mentē irradiantē, quaſi dēſa nubes interueniēs intercipiūt. *Baſilius ho. 1. de ieiunio.*

Vt fons aquæ ſi in plures ſit riuuos diſſectus, vicina riuulis illis loca omnia herbarū viriditate conueſtit, & quaſi pubeſcere facit: Sic vitium gulæ, ſi per cordis tui venas ſe effuderit atq; diſtraxerit, indeq; permeans ſenſus tuos omne irrigarit, vbi libidinum multarum in te ſyluam cōſeuerit, animum tuum ferarum habitaculū efficiet. *Idem ſermone de abdicatione rerum.*

Sicut nauis quę aquis impletur, vt exhauriri nequeat, ſtatim ſubmergitur. Ita & homo cum crapulæ & ebrietati ſeipſum exponit, in præceps vadit & rationem ſuam ſubmergit. *Chryſoſtomus hom. 10. in geneſin.*

Eum qui uiuit in delitijs & ebrietati deditus eſt & carnium voratione & vini potatione diſrumpit: ſæpe & inuitus & ſponte neceſſe eſt peccare. Nā ſicut nauis oneraria, q̄ ſupra ſuā magnitudinē vehēda capit, oneris magnitudine grauata ſubmergitur: ita aīa corporis noſtri natura ſi plures acceperit cibos, quam ferat ſua vis, impletur, & iniectorum grauitatem non amat, & in perditionis pelagus demergitur, & nautas & gubernatores, & eos q in prora, & alios nauigantes, & ipſum onus cū hominibus perdit. Sicut igitur non tranquillitas maris, nō ſciētia gubernatoris, non nautarum multitudo, nō præparationis ſtudium, & non anni pars tempeſtiua, non aliud quicquā naui, quę ſic in tempeſtate eſt, prodeſt: ita & delicatis euenit, neque cogitationum multitudo, neq; eruditio & admonitio, neq; admonitiones & conſilia, neq; aliud quid, neque timor futurorum, neque pudor, neque accuſatio

præſentium, neq; aliud quid ſaluare poteſt ſic periclitantem animam: ſed inualeſcit luxus & amentia per omnia, & ſub aquas nolens volens eũ qui ægrotat defert & graue facit naufragiũ. *Idem ſerm. contra luxum & crapulam.*

Quemadmodum ſeruus quando ſupra vires quicquã impoſitum eſt, domino impudentius maledicit: ſic & venter nimium plenus mentem & cogitationem plerumque corrumpit. *Idem hom. 45. in Matth.*

An non vides iumenta iugum ferentia, poſteaquã ad præſepe paſta ſunt, iter agere, onera geſtare, ſuum explere miniſteriũ? Tu vero ſublata menſa ad omne opus inutilis, num vitare poteris quo minus videaris aſinis deterior? Quamobrem? Quia tũ maximè cõuenit eſſe ſobriũ. Nam poſt menſam agendi gratias tempus eſt. Non decet autem agentem gratias ebrium eſſe. A menſa ergo ad deprecationem vertamur, non ad lectum, ne brutis animalibus ſimus magis bruti. *Idem conci. ne 1. de Lazaro.*

Quod facit fames, hoc etiam plenitudo facit ciborum, magis autem multo peiora. Fames quippe in paucis dieb. aufert hoĩem & liberat ex hac vita pœnali: exceſſus verò ciborum cõſumit & putrefacit corpus humanũ, & macerat ægritudine diuturna, & tunc cum morte crudeli conſumit. Nos autẽ famem quidem inoptabile quoddam fugiendũq; putamus, & ad indigeſtiones confugimus, quas multo videmus eſſe peiores. *Idem hom. 29. ad* Hebræos.

Sicut terra q̃ valde humecta eſt, gñat vermes: & fumus cum cõpluit, vel cũ plurimũ ſibi humorẽ retinet: terra vero q̃ libera eſt ab humoribus, fructuũ fœcunditate decoratur, ſi ex abundantia nõ corrũpat̃ aquarũ: at ſi ẽt non coletur, vltro tñ gramina ſubminiſtrat: ſi verò colatur, fructuũ fęcunditate pollebit: Sic ẽt inſita nobis concupiſcentia, ſi eã delitiarũ inundationib. ebries, cupiditates generat turpes, & voluptates admodum turpiores. *Ibidem.*

Tale eſt in ventrem cibos mittere, quale ſi quiſquã eos in cloacam proijciat, malis autem non tale eſt, ſed multo peius. Hic enim fimum tãtum operatur ſine tua lęſione: illic aũt plurimos morbos, plurimas ægritudines. *Ibidem.*

Tritici quidem hoc eſt ſiligo, hoc farina hoc furfur. Igitur ſi mola q̃dẽ ſit idonea molere, hæc omnia ſeparauerit.

rit. Si vero plus ingeſſeris, confuderis omnia, Itidem & vinum ſi congruam cocturam, & temporum aſſequatur tẽperiem, quoniam circa quidẽ hæc omnia confuſa ſunt, poſt hæc verò, hoc quidem in fecem ſubſidet, hoc in ſpumam exilit, hoc verò in guſtantium vſum, & hoc eſt bonum quod nunquam facile ſubuertitur. Quod verò dñt tropiam neq; vinum eſt neq; fex omnib. commixtis. Hoc in flumine quiſpiam viderit, cum aquarũ vortex efficit. Sicut nũc mortuos piſces adnantes videmus, & fimi craſſitudine oculis captos: Itidẽ & in nobis efficit. Cum multus ingluuiei ſupernè influxerit imber poſtquam omnia cognouerit, mortuas amarè fecit cogitationes pridẽ ſanas, & in puro viuentes, *Idem hom. 54. ad pop. Antiochenum.*

Cum anima ab eſu & potu nimio fuerit liberata, tunc ſe melius cognoſcit. Sicut enim in ſpeculo ſordido non ſe talem homo aſpicit, qualis eſt: Ita eſca & crapula ſi q̃s fuerit grauatus, alterum ſe ſentit, quam eſt. *Auguſtinus lib. quæſtionum veteris & noui teſt. 120.*

Quemadmodum nauis quæ maiorẽ quã ꝓ modo ſuo merciũ vim receperit, oneris magnitudine depreſſa ſubmergitur: Ita & corporis noſtri natura, ſi plus alimenti q̃ pro uirtute ſua acceperit, obruitur, & pondus mercium non ferens in profundũ internecionis demergitur, nautasq; & gubernatorẽ & ꝓretã & nauigantes, ipſum deniq; onus ꝑdit. *Chryſoſtomus ſermone de ingluuie & ebrietate.*

Quemadmodũ igitur in illis nauib q̃ ita cõſtitutę ſunt non maris tranquillitas, non ſcientia gubernatoris, non multitudo nautarũ, non apparatus cõmoditas, nõ tp̃s anni opportunũ, nõ aliud q̃cquã ita fluctuantẽ nauẽ iuuat: Ita his q̃ luxu affluunt vſuuenit non doctrina, nõ exhortatio, nõ inſtitutio, nõ cõſiliũ, nõ metus futurorũ, nõ pudor, non eorũ qui adſunt reprehenſio, nõ aliud quidquã deniq; ſeruare animam ita fluctuantem poteſt. *Ibidem.*

Quemadmodum famelici animus panem imaginatur, & ſitientis, aquã. Sic hominis crapuloſi & ventri ſeruientis ciborũ varias cupedias & lautitias, & voluptatũ amãtis mulierũ formas, & vanæ gloriæ cupidi honores, q̃ ſibi habeantur ab hominib. & auari, lucrum, & iniuriarũ memoris vindictã eius à quo læſus eſt, & inuidi afflictionem

nem eius cui inuidet. *Maximus lib. 1. de charitate.*

Huius paſſionis figura qua neceſſe eſt quamuis ſpiritalem ſummumq; monachum coarctari, propriè ſatis aquilæ ſimilitudine deſignatur. Quæ cum excelſiſſimo volatu vltra nubium fuerit altitudinem ſublimata, ſeſeq; ab oculis cunctorum mortalium, ac a facie terræ totius abſconderit, rurſus ad vallium ima ſubmitti, & ad terrena deſcẽdere, ac morticinis cadaueribus implicari ventris neceſſitate compellitur. Quibus manifeſtiſsime comprobatur, gaſtrimargiæ ſpiritum nequaquam poſſe vt cætera vitia reſecari, uel ꝑ omnia ſimiliter extingui, ſed aculeos eius ac ſuperfluos appetitus virtute animi retundi tantum ac cohiberi. *Caſſianus collatione quinta cap. 20.*

Iam huius vitij naturam quidam ſenum cum philoſophis diſputans, qui eum pro ſimplicitate chriſtiana velut ruſticũ caderẽt fatigandũ, ſub hoc problematis figurãs colore, eleganter expreſſit. Multis inquit, creditorib. pater meus me dereliq̃t obnoxiũ, cæteris ad integrũ ſoluẽs, ab omni cõuentionis eorũ moleſtia liberatus ſum, uni ſatiſfacere quotidie ſoluendo non poſſum. Cumq; illi ignorantes uim propoſitæ quæſtionis, abſolutionẽ eius precario poſtularent. Multis, ait, uitijs ſui naturali cõditione conſtrictus, ſed inſpirante dño deſideriũ libertatis cũctis illis tanquam moleſtiſsimis creditorib. renuncians huic mundo, & omnem ſubſtantiã, quæ mihi ſucceſſione patris obuenerat, à me pater abijciens, ſatisfeci, atq; ab eis ſum omnino abſolutus. Gaſtrimargiæ verò ſimilis nullo modo carere præualui. Nec enim quamuis eam in paruũ modum uiliſſimamq; redigerem quantitatem, uim quotidianæ compulſionis euado, ſed neceſſe eſt me perpetuis eius conuentionibus perurgeri, & interminabilem quandam ſolutionem iugi functione dependere, atq; inexplebile indictionibus eius inferre vectigal. *Ibidem cap. 21.*

Sicut ſtercoris copia multitudinẽ gignit vermium: ita multitudo ciborũ, lapsũ & malarũ cogitationũ atq; ſomniorũ operaẽ multitudinẽ. *Climacus de diſcretione gradu. 26.*

Gulæ vitiũ appellat Ieremias coquorum principem. Sicut enim ille omnem adhibet diligentiam, vt gulæ ventriq; ſatisfaciat, & innumerabiles voluptatũ artes excogitat.

gitat. Sic vitiũ gulæ omni ſtudio quærit gutturis voluptã tem explere. Et ciborum varietas euertit ac diruit virtutum propugnaculum, ſuauitas.n. cõdimentorũ tanquam machina bellica, proſternit munimenta iam à uirtute cõſtructa, & firmum ac ſolidum robur ipſius affigit humi. *Nylus in libro aſcetico.*

Nebula, ſolis radios tegit & ciborum multitudo mẽtis ſplẽdori caliginem offundit. *Idem oratione 1. aduerſus vitia.*

Miles ignauus ad ſonitum buccinæ prælium indicantis exhorreſcit & homo guloſus ſermone ad ieiuniũ & temperantiam contremiſcit *Ibidem.*

Vas cũ id qđ capere p̃t, acceperit, impletũ eſt: venter autẽ quamuis diſrumpatur, ſibi ſatis eſſe non dicet. *Ibidem.*

Qui ventrem cibis explet, & ſe caſte victurum profitetur, ei ſimilis eſt qui dicit, in ſtipula ſe flammæ impetum cohibiturum. Quemadmodum enim flamma ignis in ſtipula ſæuiens coerceri nõ poteſt, ita luxuriæ uis in corpore cibis diſtento percurrẽs retineri nequit. *Idem oratione 2.*

Bella gentium legimus ſuperaſſe quamplurima, quos tamẽ pugnas carnis legimus nõ uiciſſe: & audiuimus eos dediſſe dilectis pectora, qui dorſa hoſtibus nõ dederunt. Proh dolor, victores gentiũ, vitiorũ fuiſſe captiuos: nationum dominos turpi ſeruiuiſſe criminibus ſeruitute: ſtetiſſe inter ſæuientes gladios, & inter eneruata latrocinia corruiſſe, regnis fuiſſe terrori, ludibrio fuiſſe peccatis: aduerſas acies contriuiſſe ieiunos, & crapulatos ſuarum caſtra diſſoluiſſe virtutũ, iacuiſſe effuſo vino, q iacere effuſo ſanguine neſcierũt. Vñ hæc? quia hoc non eſt rõ ſed languor, nõ vita ſed febris, phreneſis non natura. Nãq; quotiens ciborũ cruditas vitalia deijcit, infirmat ſtomachum, corrumpit ſanguinẽ, vitiat humores, ſuccendit cholerã extremum febris gignit incendium, totiens æger mentẽ perdit, amittit ſenſum, fertur deſiderijs, cõtrarijs vrgetur ſalutaria reſpuit, quærit noxia, fugit curam: tunc medici ſtudio parãt abſtinentiæ remedio ſubuenire, vt ſanetur, ut ſanet abſtinentia qđ voracitas ſauciarat. Et ſi pro temporali cura, ægri medicis obediũt, ſeruant arduã parcitatem: quare ꝑ ſempiterna ſalute ſit durũ Chriſto moderatis, obedire ieiunijs? corpus gubernare menſura? mentem

regere parcitate, ſenſum ſobrietate frenare? Sicut terræ nubes caligant cœlũ, ſic obſcurant animas intemperata conuiuia. Sicut ventorum turbines elementa cõfundũt: ſic fercula cõgeſta ſtomachum perturbant. Vt nauem fluctus, corpus ebrietas ſic demergit, hominẽ dat in profundum, lucra uitæ aufert, mortis facit ſubire naufragium. *Petrus Chryſolog. ſermone. 41. de ieiunio & eleemoſyna.*

Sicut nubes operiunt lumen lunæ: Ita & vapores ventris in anima ſapientiam Dei. Sicut eſt flãma ignis in ſiccis lignis: ita eſt in ventre repleto. Sicut auget pinguis materia flammam ignis, ita & diuerſitas ciborum corporis motum. *Iſaac presbyter de contemptu mundi cap.* 14.

Sicut impoſſibile eſt, ut grauatæ nimis carnibus volucres in cęlum euolent: ita qui carnẽ ſuã nutrit & fouet, illuc aſcẽdere non poterit. *Climacus de diſcretione, gradu* 26.

Obruti vino ac crapula nihil à mortuis differunt, atq; adeò ſunt mortuis deteriores, quãto miſerabilius eſt, viuentẽ adhuc mortuo eſſe ſimilẽ, quãuis hi hãc unã uitę intẽperãtiã ꝟitã putẽt. Verum ſi agnoſcere volumus, vtri viuãt, hi ſcilicet, an qui cõtraria ingrediunẽ via, duos in mediũ ponamus, unũ qui intẽperantiæ ac uoluptatibus, & huius vitæ erroribus operã det, alterũ q ab his abſtineat, & uideamus uter horũ magis uiuat. Sic horũ duorũ alter admodũ diues & inſignis, paraſitos nutriat atq; aſſentatores, & totũ in hoc inſumat diẽ, cõmeſſationibus ac crapulæ operã dãs. Alter cũ paupertate ac ieiunio degat, atque in duriori vita philoſophẽ veſpere dũtaxat neceſſariũ cibũ capiat, aut, ſi mauis duos aut tres dies ſine cibo maneat, uter magis uiuet? Ingrediamur vtriuſq; domos, deprehẽdemus alterũ cũ libris verſari, aut in ꝑcationibus aut ieiunio, aut alia quauis re neceſſaria vigilãtẽ: Alterũ verò ebrietate obrutũ, & nihilo meliorẽ mortuo inueniemus. Qđ ſi vſq; ad ueſperã expectemus, maiorẽ mortẽ hũc inuadere cõſpiciemus cui rurſus ſuccedet ſomnꝰ. At ille alter ẽt nocte ꝑuigil eſt, utrũ ergo magis uiuere dicemꝰ? illũne q ſine ſenſu iacet, & oĩum riſui expoſitꝰ eſt, an hũc q ſemper aliquid hoĩe dignũ ait, & cũ Deo uerſatur? Nã ſi illũ adeas, & quidpiã ei dixeris neceſſariũ, non audiet loquentẽ ꝑinde ac ſi eſſet mortuus: cũ hoc verò ſi

verſari,ſiue diu ſiue noctu cupias,angelũ cernes potius q̃ hoĩem. Ille quidẽ furentibus perſimilis eſt,atq; adeo infœlicior. In hunc.n.ſi contumeliam exerceat, ẽt miſeremur eius qui patiatur contumeliã, & eũ reprehendimus qui eã facit. At in hunc ſi quem cernamus inſilentẽ, non ſolũ non flectimur miſericordia ſed ẽt probamus factum. Hãc tu uitam appellabis, & non potius rem oĩbus mortibus moleſtiorẽ? Cernis vt non ſolum mortuus,ſit, qui in delicijs viuit,ſed & mortuis,deterior,atq; à dęmonijs acto in fœlicior? Nã huius miſeremur, illũ odimus: & hic veniã meret:ille verò pęnas dat ſui morbi. Quod ſi extrinſecus ita ridiculus eſt, & vndique corrupto vino fœtet cogita infœlicẽ animam in tali corpore tãquã in ſepulchro defoſſam quo pacto affecta eſſe cẽſenda ſit. Idem.n. eſt ac ſi cerneres barbarũ aliquem turpem & impurum in puellã decoram & temperantem & ingenuam inſilire & afficere contumeliis. Qui per ebrietatem ratione ſe priuat, *Comparatus eſt iumentis inſipientibus & ſimilis factus eſt illis.*

Ego vero pecudib. magis irrationales eos eſſe dixerim, qui ab ebrietate detinentur, quoniam quadrupedia oĩa ordinatos hẽnt impetus ad mutuam permixtionem: At hi quouis tpe & omnibus horis ad impuros & turpes cõplexus compelluntur, & neque hoc ſolum, ſed etiã peruerſio ſenſuum deteriorem quouis pecude ebrium oſtẽdit, ꝙ enim pecus ita deprauatum habet & viſum & auditũ, vt ebrius? Hi maximè quidem domeſticos ignorant & ſæpe externos tanquã notos accurrunt, vmbras trãſiliunt, fluuios arbitrati aures hẽnt ſtrepitu, & ſono tanq̃ perſtrepentis maris, terra in altum illis vr erigi, & montes circumcurrere: Nunc effusè rident, nunc deflent & lamentantur, nunc confidentes & intrepidi ſunt, nunc pauentes & territi. His ſomni quidem graues ac ſuffocati, & verè morti proximi. *Iſidorus Clarius oratione.59.tom.1.*

Maximè verò efficax remedium eſt, ad cohibendam nimiam illam edendi ac bibendi appetitionẽ, ſi alendo interiori homini ſtudeamus. Id enim hic accidit qđ in ſtateris vt quod vni additur, alterius fiat detrimentũ. Quo enim magis corpus alitur, ad animi infirmitatem redundat, qui tamen vnus curandus eſſet. *Ibidem.*

Eorum

Eorum animæ qui vitiis laborat, ſunt reuera diuerſis fontibus aſſimiles. Nã qui ſunt gulæ & vino dediti, luculẽtis fontibus: Qui verò tenẽtur auaritia, & plura habẽdi cupiditate, fontibus ranas habentibus, Inuidi autem qui hẽnt aptitudinẽ cognitionis, fontibus ſerpentes habentibus, in qbus ſemper fluctuat rõ, quia nemo haurit ex ipſis, propter morum acerbitatẽ. *Palladius de Stephano lapſo.*

Vt polypi non extendunt ſua flagella, niſi ad eſculenta: Sic quidam omnem fœlicitatem cibo potuq; metiuntur. *Plutarchus in Moralibus.*

Vt ſceleſtæ mulieres aborſum prouocant, vt rurſum impleantur ac voluptuentur: Ita quidam in hoc ipſum corpus euacuant pharmacis & clyſteribus, vt denuò liceat ingurgitare. *Ibidem.*

Abominamur fœminas vtentes veneficiis in nos: Et amplectitur ciborum artifices. *Ibidem.*

Qui cibi duntaxat cauſa ad conuiuium accedunt, quaſi vas adducunt implendum. *Ibidem.*

Nautæ à nauigandi labore turpiter conferũt ſe ad uoluptates, rurſum à voluptatibus ad nauigationẽ redeũt, Ita quidã à deliciis ad labores, à laboribus ad delicias ſumma vitæ inconſtantia ſeſe vertunt. *Ibidem.*

Vt mathematici centro, ac ſpacio: Ita quidam omnem voluptatem ventre circumſcribunt. *Ibidem.*

Qui à præſcripta vitæ ratione ne tantulum quidẽ audent diſcedere, ij oſtrei vel ſtipitis potius uitam viuunt. *Ibidem.*

Vt axillarum titillatio riſum gignit, ſed inſuauem, ſpaſmo ſimilem: Ita voluptates iniucundæ, quas corpus ab animo extimulatum non ſponte capit. *Ibidem.*

Vt nautæ nimium onerantes nauem, deinde in exhaurienda ſentina laborant. Ita qui corpus Chriſti onerant cibis, ac deinde cliſteribus inaniunt. *Ibidem.*

Vt qui ſacram pecuniam vertũt in vſus belli, voluptatem transferunt ad neceſſitatem; Ita qui ad vſum edunt ac bibunt. *Ibidem.*

Quidam faſti ditis proprijs vxoribus, & formoſis, & amantibus, cum ſcorto mercede coeũt, gloriæ cauſa magis, quam voluptatis; Ita quoſdam cibi delectant vel ob

ſdipſum quòd rari ſint, ac magno empti. *Ibidem.*

Vt ferrum crebris immerſionibus conſumitur. Ita corpus crebris permutationib. uitiatur, hoc eſt, ſi nũc immodicis laboribus intendatur, nunc voluptatib. liqueſaciat ac moliatur. *Ibidem.*

Qui rogãt quid ſimus facturi, ſi non edamus, bibamus, & hmõi reb. utamur, perinde faciunt, quaſi Danaides eſſent ſolicitæ, quid facturæ ſint, ſi doliũ impleatur. *Ibidem.*

Vide, delitiæ, voluptas.

HAERESIS, HAERETICVS.

OMnis igitur, qui dixerit præter ea quæ tradita ſunt nulla fide dignus ſit, tametſi ieiunet, tametſi uirginitatem ſeruet, tametſi ſigna faciat, tametſi prophetet, lupus tibi appareat in grege ouium corruptionem faciens. *Ignatius in epiſt. ad Herenem.*

Quomodo ſiquis fiat beſtia ex homine ſimilier atque hi qui fuerant infecti venenis Circes: Ita homo Dei eſſe, & Domino fidelis eſſe perdidit, qui aduerſus eccleſiaſticã recalcitrauit traditionem, & in humanarũ hæreſum deſiluit opiniones. *Clemens Alexand. lib. 7. ſtrom.*

Quomodo turbatus lucem perfectè videre non põt. Sic anima conturbata his dogmatibus, quæ ſunt præter naturam non poteſt veritatis lucẽ perfecte uidere, quin etiam ea quæ ſunt præ pedibus, ęgruè intuetur. Dicunt etiam anguillas excæcatas, capi in aqua turbida. *Ibidem.*

Sicut improbi pueri pædagogum excludunt: Ita hæretici arcent prophetas à ſua eccleſia, ſuſpectos eos habentes, propter reprehenſionem & admonitionem. *Ibidem.*

Quomodo amigdalæ dicuntur inanes, non in quib. nihil ineſt, ſed in quibus id quod ineſt, eſt inutile. Ita etiam hæreticos dicimus, qui ſunt inanes Dei conſiliorum & Chriſti traditionum, & amareſcunt, non ſecus ac agreſtis amygdala. *Ibidem.*

Quomodo ſi quis regis imaginem bonam, fabricata diligenter ex ramis pretioſis, à ſapiente artifice ſoluẽs, ſub iacentem hominis figuram transferat gemmas illas, & reformans faciat ex his formam canis, vel uulpeculæ, & hãc male diſpoſitam conformes, & dicat hanc eſſe regis illam

imagi-

imaginem bonam, quam ſapiens artifex fabricauit, omnes gemmas quæ benè quidem à primo artifice in regis imagine compoſitæ erant, malè verò à poſteriore in canis formam translatæ ſunt, & per gemmarum phantaſiã decipiant idiotas, qui comprehenſionem regalis formæ non habeant, & ſuadent quoniam hæc turpis vulpeculæ figura: illa eſt regis imago. Eodem modo & hic anicularum fabulas aſſumẽtes, poſt deindè & ſermones & dictiones & parabolas hinc inde afferentes, aptare volunt fabulis ſuis eloquia Dei. *Irenæus lib.* 1. *c.* 1.

Suadenter illiciunt hæretici per bonorum mortẽ ſimpliciores ad requirendi modum, malè autem perdũt eos iniqui & impiam ſententiam ipſorum factam non oſtendunt, ne denudatus fiat comprehenſibilis, ſuaſorio autẽ cooperimento ſubdolè adornatus, & in ipſa veritate veriorem ſemetipſum præſtat, ut decipiat exteriori phantaſmate rudiores. Quomodo lapidem pretioſum ſmaragdum, magni pretij apud quoſdam vitreum in eius contumeliam per artem aſſimilatum, quoaduſque nõ adeſt qui poteſt probare & artificium arguere. *Ibidem*.

Quẽadmodũ q aſſuetas eſcas & vt illiciãt præmittunt vti capiant aliquod animal, ſenſim blandiẽtes eis per aſſueta pabula quoque accipiant, ſumentes autem ea captiua, alligant amariſſimè, & ducunt per vim abſtrahentes quocunque ipſi voluerint. Sic & hǽtici. *Idem lib.* 2. *c.* 19.

Vnde oportebat & te & oẽs qui intẽdunt huic ſcripturæ, & ſolliciti ſunt pro ſua ſalute, non cum audiunt forinſecus eorum ſermones ſponte ſuccumbere, ſimilia enim loquentes fidelibus, ſicut prædiximus, non ſolum diſſimilia ſapiunt, ſed & contraria & per oĩa plena blaſphemiis, per quæ interliciũt eos qui per ſimilitudinem verborum, inque mille affectiones eorum in ſe trahunt venenum. Sicut quis aquæ mixtum gypſum dans pro lacte, ſeducat per ſimilitudinem coloris, ſicut quidam dixit ſuperior nobis, de omnibus qui quolibet modo deprauant quæ ſunt Dei, & adulterant veritatem Dei, lacte gypſum malè miſcetur. *Idem lib.* 3. *cap.* 19.

Quemadmodũ ſerpens Euam ſeduxit, promittens ei qđ non habebat. Sic hæretici prætendentes maiorẽ agni

-tionē in mortē demergũt ſibi credētes. *Idē prologo in lib.4.*

Sed enim ſepiæ iſti (quorum figura, illud quoque piſculētum de cibis lex recuſauit) vt traductionem ſui ſentiunt, tenebras huic blaſphemiæ interuomunt, atque ita intentionem uniuſcuiuſque iam proximam diſpergũt, iactando & aſſeuerando ea quæ relucentem bonitatem creatoris infuſcent. *ibidem.*

Quemadmodũ Iudæi nuſquam non argumentis uicti calumnias ſectũ meditantur, non in aliũ uſum, quàm ut Dñum inficientur, & in ſui perniciem prophetas conuellant. Ita hæretici uidentes eſſe undiq; notatos infamiaq; conſcribillatos, ipſorumq; hæreſim apud omnes abhominabilē haberi, ſcelerum inuentores ſeſe præbent, ut nuſquam remiſſa cum ueritate pugna, Chriſti perduelles hoſteſque permaneant. *Athanaſius orat.5.contra Arrianos.*

Cum inſidijs ſtudent tunc maximopere ſe ſimulāt de fide ſcribere, ut quemadmodum Pilatus manus lauit: ita & ipſi pios religioſoſque in Chriſtum ſcribendo interficiant, ac dum de fide definienda negotioſos ſe fingũt, crimen infamiamque diuerſę alienæque à recta fide opinionis elabantur. *Idem orat. prima.*

Corruptores euangelij, atque interpretes extrema ponũt, & ſuperiora ꝓtereũt, partim immemores & partim ſubdole corrũpētes. Vt ipſi ab Eccleſia ſciſſi ſunt: Ita capituli unus ſententiā ſcindũt. *Cyprianus de ſimplicitate prælat.*

Et quia mox Celſus Chriſtianorum ſectas inuehit dicēs, poſtquā latè ſparſi ſunt iterum atque iterum ſciſſos, ſingulis ſuas factiones ſibi parantibus, & ut in multitudine diſſona, aliis alios redarguentibus. Etiā ad hoc rñdebimus nullam vnquam extitiſſe rē magnæ exiſtimationis, & cōi uitæ utilem, quæ non in uarias ſectas diſciſſa ſit. Medicinæ namque quod ea ſit utilis atque neceſſaria humano generi, multaſque quæſtiones habeat de modo curandi corpora apud græcos ex profeſſo plures ſectæ inueniuntur. Rurſum Philoſophia ueritatis cognitionem, recteque uiuendi rationem pollicetur, conaturque nos res utiliſſimas docere, in multas q̃ſtiones deductas, ideò ſectas habet plurimas, quaſdam magis quaſdam minus inſignes, nec non Iudaiſmus ſectarum materiā præ-

buit,

buit, aliis aliter Moſis & aliorum Prophetarũ ſermones accipientibus. Eodem modo quia Chriſtiana religio magnum quiddam & admirabile viſa eſt hominibus nõ tantùm ſeruili ingenio prӕditis, ſicut Celſo videtur, verumetiã multis grӕcorum eruditis, neceſſariò exortӕ ſunt ſectӕ, non contẽtionis, ſed inquirẽdӕ Chriſtianӕ veritatis ſtudio: dum omnes venerantur ac admirantur diuinas ſcripturas, ſed varij earũ autores intellectus ſuos habeãt, vt quiſque aliqua probabili ratione ad interpretandum motus eſt. *Origenes libro tertio contra Celſum.*

Omne quod non eſt ex fide peccatum eſt. Sed requirat aliquis, ſi hӕretici quӕ faciunt, quia ſecundũ hoc quod faciũt credũt ex fide facere credantur, An quia fides apud illos mala eſt, omne quod faciunt peccatũ ſit pronunciandũ, quia nõ ſit ex fide & puto illorũ credulitatẽ appellari magis quàm fidẽ. Sicut.n. pſeudo prophetӕ falſo nomine interdũ Prophetӕ appellant, & falſa ſciẽtia, ſcientia dr, & falſa ſapiẽtia, ſapientia abuſiuè nominat: ita & hӕreticorũ crudelitas falſo noie fides appellat. Vnde videndũ eſt, ne fortè etiamſi quid boni operis apud illos geri videt, quia nõ ſit ex fide, cõuertatur in peccatũ, ſicut de quodã dictũ eſt. Fiat orõ eius peccatũ. eſt ergo fides eorũ qui circa fidẽ naufragauerunt, eſt & falſa ſapiẽtia, huius.ſ. mundi, & principum huius mundi quӕ deſtruetur. Sicut.n. pyratӕ ſolẽt in mari in locis vadoſis occultiſq; ſcopulis, per obſcurũ noctis, lumen accendere, quo nauigantes ſub ſpe cõfugiendi ad portũ ſalutis, ad naufragia perditionis inuitẽt: Ita & iſtud lumen falſӕ ſapientię, vel falſӕ fidei, à principibus mũdi, & ſpiritibus aeris huius accẽdit, nõ per quod euadãt, ſed per quod pereãt homines, mundi huius fluctus & vitӕ huius pelagus nauigãtes. Propterea nauigantes vitӕ huius vndas, non omni lumini, id eſt non omni ſapiẽtiӕ credere debemus. *Origenes lib. 10. in epiſt. ad Rom. c. 14.* Rom. 14.

De Samſon qui trecẽtas vulpes cepiſſe & ligaſſe per caudas, atq; interieciſſe lampades ardẽtes in medio caudarũ, atque immiſiſſe per meſſes Allophylorũ, & incẽdiſſe eas cũ ſtipulis & oliuetis vineiſque memoratur, valde mihi difficilis formę huius vel figurę videt explanatio. Tentemus tñ aliqua ex his propulſare pro viribus: & ponamus,

ſicut expoſitio nr̄a in ſuperioribus cōtinet, & vulpes eſſe fallaces peruerſoſque doctores. Hos Samſon (qui veri & fidelis imaginē tenet doctoris) capiēs verbo veritatis, caudā ad caudā colliget: id eſt, aduerſantes ſibi & diuerſa à ſe inuicē ſentiētes, docentesque cōfutet, atque ex ipſorum verbis ꝓpoſitiones collectionesq; accipiēs, in Allophylorū ſegetē ignē cōcluſionis emittat, & ex ꝓprijs eorū argumētis oēs eorū fructus atq; vineas & olíueta peſſimę gn̄ationis incēdat. Sed & ipſe numerus trecentarū vulpiū, q̄ à ſemetipſis diuerſæ & diſſonantes erāt, triplicē formā īdicat peccatorū. Omne.n. peccatū aut in facto, aut ī verbo, aut ī cōſenſu mētis admittit. Verùm ne illud q̄dē q̄d ī ſecūdo libro Eſdræ ſcriptū diximus, penitus omittēdū eſt. Vbi cū ædificarent ſancta ſanctorū, id eſt, cū fides Xp̄i ſanctorū eius myſteria cōderent, inimici veritatis fideiq; cōtrarij (q̄ ſunt ſapientes huius ſęculi) vidētes abſq; arte Grāmatica & peritia Philoſophica, cōſurgere muros Euangelij, velut cū irriſione quadā dicunt p̄facile hoc poſſe deſtrui calliditate ſermonū per aſtutias, fallacias, & argumenta Dialectica. *Idem hom. 4 in Cantica Canticorum.*

Videmus in Scripturis ſanctis referri, ꝙ propter vnū peccantē anathema facta ſunt filij Iſrael, ita vt vincerent ab hoſtibus. Sed videamus & ipſū peccatū eius quale ſit.

Ioſ. 7. *Furatus eſt* (inquit) *linguam aureā, & poſuit eam in tabernaculo ſuo.* Nō puto illo furto parui auri tātā vim fuiſſe peccati, vt tam innumeroſam Dn̄i Eccleſiam macularet. Sed videamus fortè interioris intelligentiæ ſit tanta, & tā grauis acerbitas iſta peccati. Mult⁹ decor eſt ī verbis, & multa in philoſophorū vel rhetorum ſermonibus pulchritudo, qui oēs de ciuitate ſunt Hierico, id eſt, huius mūdi homines. Si ergo inuenias apud philoſophos peruerſa dogmata luculenti ſermonis aſſertionib. decorata, id eſt lingua aurea. Sed videas ne te decipiat fulgor opis, ne te rapiat ſermonis aurei pulchritudo. Memento, q̄ Ieſus anathema iuſſit eſſe omne aurū, quod in Hierico fuerit inuētum. Si poetam legeris modulatis verſibus & præfulgido carmine deos, deaſque tepentem, ne delecteris eloquētię ſuauitate. Lingua aurea eſt ſi eā ſuſtuleris, & poſueris in tabernaculo tuo, ſi introduxeris ī cor tuū ea quę ab illis

aſſeruntur, pollues omnē Eccleſiam Domini. Hoc fecit in felix Valētinus & Baſilides, hoc fecit & Marcion hęretici furati sūt illi linguas aureas de Hiericho, & philoſophorum nō rectas nobis in Eccleſias introducere conati sūt ſectas, & polluere omnem Eccleſiam Domini. Sed nos præcedens primū ſequamur exemplum diſcutiamus diligentius, ne qs abſconditam in tabernaculo ſuo habeat Hierico ēt linguā & abijciamus malū ex nobis ipſis, quia ēt ſi nos ceſſamus, arguet Deus ita, ut ipſe ſponte confiteať & dicat. Furatus ſum linguā aureā. *Idē ſup Ieſū Naue.*

Vide ne qui non habet margaritas, aut qui nō hēt pretioſum illud margaritū, nec diſcipulus ſit Seruatoris. At margaritas in quam bonas, non nubilas, non ſordidas, ac turbidas, quales ſunt ſermones ab Eccleſiæ decretis diſſentientium, quæ naſcuntur non ad Orientem, ſed ad Occaſum ac Boream, ſi tamen & has oportet adiungere ob eam quam inuenimus differentiam margaritarum diuerſis in locis naſcentium. Fortaſſe autem turbidi ſermones, & in opib. carnis volutatæ hæreſes, nubilæ sūt, & ī limo paluſtri naſcētes margaritę nō bonę. *Idē in c. 13. Mat.*

Sicut lilium in medio ſpinarum ſic amica mea inter filias. Filias hæreſes dicit, quæ per baptiſmum, quaſi renatæ, filiarum nomina nuncupantur. Sed ſpinis comparatæ, corrūpentes & corruptibiles perdocentur. Quam corruptionem Eccleſia neſcit, quæ liliorum ſinceritati comparata, ultro citroq; redolet ac reſplendet. *Iuſtus in Cantica Cant.* Cant. 2.

Dicit per parabolam in Euangelio Dominus. *Cum creuiſſet herba, & fructum feciſſet, tunc apparuerunt zizania.* id eſt, proficiente Eccleſiā, numeroſæ etiā hæreſes ſurrexerūt: uel illa in fide permanente, q̄ praue ſentirēt, inueſtigatæ sūt. Sic & illæ Samſon, qui interpretatur Sol captis trecētis vulpib. eorū caudis ignē appoſuit, & fructus inimicorū accendit. Semper .n. hæretici in primordijs, uelut ficta religione conſpicui, in extremis ſuis ignem trahunt gehennæ incēdio deputari. Et iō capite nobis vulpes, cōuincite, hęreticos, eorūq; verſutias sāctarū Scripturarū concludite teſtimonijs. Quos vulpes paruulas dicit, quia nihil magni ſecundum rectam fidem intelligendo continent, omne enim quod ſapiunt, exhibent, qui puſilli sūt demolliuntur vineas, ſubuertūt plebes, prauis eas tradition-

ditionibus corrumpentes. vinea noſtra floruit, Eccleſia catholica indeclinabili augmento proficit. *Ibidem.*

Peſtifera cogitatione inquinati, nõ ceſſant ore ĩpio, & ſacrilego animo Euãgeliorũ ſynceritatẽ corrũpere & rectã Apoſtolorũ regulã deprauare, diuinos Prophetas nõ ĩtelligũt, callidi & aſtuti artificio quodã vtũtur. Incluſã pnicioſã corruptelã exquiſitorũ verborũ velamine cõtegũt. Nõ prius venneatũ virus infundunt, quã ſimplices & innocentes, ſub prætextu nominis Chriſtiani, raptos atq; irretitos inuoluant ne ſoli peãt, ſed particepes horrẽdi criminis ſui reos faciunt. *Idem lib. 10. de Trinitate.*

Transferunt & transformãt, & aliud ex alio faciẽtes, multos decipiunt p male compoſitam domnicorum verborum adaptatorum ſapientiam. Quemadmodũ ſi quis regiæ imagines pulchræ, ex ꝓtioſis lapidibus fabricatæ à ſapientiæ artifice, ſubiectam hominis formam ſoluat & lapillos illos transferat, & accommodet, ac faciat formã canis aut vulpeculę, atq; hanc maleſabricatã. Deinde pręſcribat ac dicat, hanc eſſe regis imaginẽ illam pulchram q̃ ſapiens artifex fabricauit, oſtẽdens lapillos illos à primo artifice ꝓbè in regis imaginem cõpoſitos, verum malè à poſteriore in canis formã translatos: & p lapillorũ apparentiam ſeducat impertiores q̃ regiæ formę notionẽ nõ habẽt perſuadeat quod hæc putrida vulpeculę forma ſit pulchra illa regis imago. Ad eundem ſane modum etiam hi anicularum fabulas cõſuentes, deinde verba & dictiones & parabolas vndiq; ꝺtrahẽtes adaptare volũt fabulamẽtis ſuis eloq̃a Dei. *Ephyphanius hæreſi. 31. cõtra valẽtinos.*

Qui rerum hiſtorias ſcripſerunt, diſpadẽ tradũt quendam ſerpentẽ talem veneni perniciem inducere. Etenim in locis quibuſdã, vbi fontes ſunt in petris, aut venæ, ſiue riuuli parui aquarũ, quæ à petris funduntur ĩ receptaculum aliquod, ipſa diſpas aquam reperiens ac bibens, poſtquàm bibit, venenũ immittit in prædictas aquarũ ſtationes, vt omne animal quod acceſſit, & potu ſe ſatiauit, videat quidẽ ſibi vtilitatem percepiſſe ex participatione aquæ: ſtatim verò circa aquarum receptaculũ, ex veneno dyſpadis ſuſcepto cadat ac moriatur. Quin etſi aliquẽ pcuſſerit eadem diſpas, affectio, doloris ex neneno ipſius

uehemen-

vehementiori vi vſtoria prædito, ad ſitim & appetentiã potus urget, ſemper ad bibédũ ac ingerrédũ potũ irritãs. Ac percuſſus putat ſe aliquid vtilitatis accipere ad pernicié, quoties in lethali hoc dolore potum ſumit. Verũ in ipſo potu expleto uentre, & nó amplius ſuſcipiéte, poſt ea unà cum potu animam emittit: Sic etiam hic per poculum mortem operatur ac propinat ab ipſo seductis. *Idem hæreſis 34 contra Macoſios.*

Spes equidem hic Heracleon meritò dici poterit, q eſt reptile quadrupes ſtellioni ſimilis, cuius morſus detrimé tum pro nihil reputatur: ſputum autem in cibum aut potum eiaculatum ſtatim mortem aſſumentib. inducit. Talis ſanè eſt etiam huius doctrina. *Idem hæreſi 36. contra Heracleonitas.*

Inuenim⁹ apud naturæ rerũ doctos phyſiologos apellatos, imò potius nos ipſi videmus, qđ cãthatorũ, hoc eſt ſcarabæorũ genus qđ a quibuſdã pilulariũ vocatur, conſuetudiné hét, vti fętore ac ſtercore uolutet, & hoc eſt ipſorum alimentum & opera. Et alijs quidem idem ſtercus graueolés & abhominabile eſt, apibus aũt hoc ſtercus & graueolentia mors eſt, & ſcarabæorũ quidem opera ac tractatio eſt graueolétia, apib aũt uice uerſa bonus odor & flores, & unguenta, in refrigerationé creationemq; ac cibum & in operam ac tractationé. Verũ ſcarabæis prędictis talia contraria Cuius rei ſi quis experimentũ facere velit, de vnguéto ſucci balſami aut nardi ſumat, & ſcarabæis afferat, & morté ipſis inducet, velut phyſici teſtantur. Statim. n. moriuntur non ferétes bonũ odoré. Sic etiã hi tranquillitaté & ſcortationé ac vitia appetétes, in mala ſpé ſuã hñt. Vbi uerò ſacro lauacro ac bono odori appropinquarint, moriũtur in Deũ maledicta effundétes & ipſius dñationé reprobãtes. *Idem hæreſi 40. cõtra Arehõticos.*

Miſera eſt hominũ natura, quum relicta Dei via erat, & ubi ſeipſam à Dei uocatione ſeparauit Cõtingit enim his canis ꝓuerbiũ, qui vmbræ intétus nõ cõtinuit quod habebat in ore, & in aquam intuens, & maioram vmbrã aquæ eſſe putãs, quã cibum quem in ore ferebat, aperto ore ét eum qué habebat amiſit. Sic & hi cũ uiam reperierint, & vmbram aſſequi uelint in ſuſpitione ipſorũ obor

tãm

tam, non ſolum cibum qui in ore ipſorum, ut ita dicam erat ex Deo donatus, amiſerunt, ſed etiam perniciem ſibi ipſis attraxerunt. *Idem hæreſi 41. contra Cerdonianos.*

Traduut doloroſā veſpam q̄ quidam zopyron appellant, habere quidem aculeū uenenum iacentem, breuē, non multum dolorem inducentem, ſed qui ſecundū ipſius facultatem venenum iaciat. Si verò qui perſcrutans ipſius latebras, aut nidū deſtruat, in fruticibus .n. & herbis hunc facit, & inſtar faui ſibi ipſi capſas quaſdam conſtruit, in quibus capſis ſobolem ſuā deponit, & ſibi ipſi fętus facit. Si uerò qui perſcrutans uirga aut ligno pungat fauum & deſtruat, exit indignata ipſa horrenda quidem verum debilis ueſpa, etſi inuenerit petram aut lignū, præ ira qua excanduit, cum ſtridore inſtat, & impetit ac ferit petrā quidē nihil lædit, neq; lignū imo neq; hominem, ēt ſi momorderit, niſi quod modicum dolorē inducit, uerū aculeum amittit, & ſic perit, petra uero nulla iniuria afficitur. Sic ēt hæc ueſpacea ſecta inſtar zopyri, paruā inducēs vexationē ſubuertetur, ubi in petrā illapſa impegerit, hoc eſt in ueritatem & ubi aculeum amiſerit. *Idem hæreſi 44. contra Apellianos.*

Peior eſt aūt hæreſis hæc quā lacerta, ne minimā quidā utilitatē in ſe hñs Illa. n. ubi per tp̄s hebetē uiſū habuit p̄ cōuerſationē ad ſolē oculos rurſus leuat dū in latibulo ad oriētē cōuerſo, ſeipſā opprimit, & ieiunātē ſe ad oriētē cōuertit. Hæc aūt ſecta in oīb. inſipientiā animātis eius hēt, nō tñ vel modicū laudis: *Idem hæreſi. 53. cont. Sampſæos.*

Relinquemus hanc hæreſim velut murum araneum lapide ictum, per firmum fidei fundamentum, à veneno uirus eiaculantis beſtiæ elapſi. Etenim murem araneum dicunt ad tempus nihil iniuriæ inferre conuerſo, tempore autem quodam corpus diſperdere, & contactum ad mutilationem totarum partium ducere, Sic etiam hæc ſētentia, his qui ſtatim de his audiuerunt, apparet ueluti nihil ſit. Verum affricta verborū attractio quæſtionē inducit, & velut diſſipationem his qui non auxilium huius antidoti aſſequūtur. Non autem ferme apparet animal hoc. In nocte enim ambulat, & ſic dānū inducit maximè Aegyptiorum regionē. *Idem. hæreſi 55. contra Melchiſedecianos.*

Hic

Hic vir per omnia magnopere ornatus erat, donec in errorem ſectæ ſuæ incidit, factus inſtar pulcherrimæ nauis, cui incomparabile onus immittitur, & quæ iuxta ripas portus tracta eſt, & totum mercimonium perdidit, & alijs qui nauem conſcenderunt mortem induxit. *Idem hæreſi 56. contra Bardeſianos.*

Quare cũ tota ſcriptura clarè nobis viã veritatis ꝓponat, & nos hunc Noetum & ipſius hæreſim, cũ alij ſectis repulerimus, velut dracoñe oſtracitẽ appellatũ, qui in eo qđ hoĩem perſequitur, ſe flectere non poteſt neq; ad dexterã neq; ad ſiniſtrã. *Idem, hæreſi 57. contra Noetianos.*

Si quis poſt baptiſma coniunctus fuerit vxori ſecundæ apud hos nõ ſuſcipĩt amplius. Et tota res ſtultitię plena eſt. Sicut. n. ſi quis videat aliquem natantem in aqua, & ignorãs natandi experientiã, ſeipſum det aquis & ſubmergat, cũ nõ expertus ſit, neq; certò ſciat ſcientiã eorũ qui ꝑ manus & pedes ſibi ipſis ſalutẽ ſuppeditant. Aut ſicut ſi quis audierit ducẽ ſupplicio affeciſſe eos q aliquid mali fecerunt, vſq; ad minimum & putaret ęqualẽ vltionem exequi oportere in omnes velut ob cædem, ita etiã in calamitatem, aut pugnantẽ contra proximũ. Aut ſicut ſi quis ſit penitus idiota, & videat principem qui poteſtatẽ accepit cõtra ſceleſtos, gladium eduxiſſe, aut cõtra pſtigiatores & blaſphemos ac impios, putet oẽs poteſtatem habere, vt de talib. criminibus vlciſcãtur: & vbi vidit homines pęnas dediſſe, etiã ipſe ſimilia imitatus, velit quoſdam occidere, velut q iniuſtos iudicet. At talis deprehenſus ipſe pœnam dabit, vt qui à rege talium faciundorum poteſtatẽ non accepit, & æqualẽ calculũ à legũ iuſtitia, cõtra omnes exire putauit, & ſeipſum in iniuſtitia per propriã inexperientiã ac inſcitiã in interitũ dedit. Sic etiam ipſi omniũ facta ſimul miſcentes, ab omnibus exciderũt, & non intelligentes doctrinæ Dei ſinceritatem, ad aliam viam decepti cõuerſi ſunt. *Idem, hæreſi. 59. contra Catharos.*

Omnis autem hæreſis quæ à veritate deſciuit, in tenebris cæcutit, & manib. prætentans incedit, alia ꝓ alijs intelligens. Similes. n. ſunt hi quibuſdã inartificioſis, & non cognoſcentibus ſingulas qualitates, & vſus vniuſcuiuſq; membri ornatus, & ſanè deliram quandam ſimilitudinẽ

atque

atq; imaginē ſtultitiæ ipſorū proponā. Calceamenta quidē capiti circundant, coronam autē pedibus, & cingulū aureū circū ventrē. Reliquū verò veſtitū, odonia videlicet, aut bracas apud quoſdā appellatas, manibus induūt, annulos autem pedib. Ita erronea & inordinata eſt diſpoſitio eorū qui ignorantiā poſſident. Nam q̄ in ſacerdotio cauta ſunt, de ſecūdis nuptijs atq; alijs, ea hi ad omnē populum tranſtulerunt: & q̄ ob excellentem rigiditatē à Deo prædicata ſunt, vt ne p̄ ſocordiā aliqui in vitia decidant, populo attribuerunt. Et ſicut ſi qs veſtē manu tenens, à iunctura manus vſq; ad cubitū ſe tegat, & manicā illam ſemper ob oculos præ ſe ferat, & alios irrideat, q ipſi uitio uertunt, qđ totū ipſius corpus nudū eſt: Sic ēt hi gloriantes, qđ nō ſuſcipiunt bigamos, oīa mandata ſimilia huius, & adhuc cū exceſſu pulchiora & morti deſtinata reliquerūt & ignorātes ſe toto pectore nudos eſſe, ab oib. mādatis ceſſarūt, & unū hoc non purè ſeruant. *Ibid.*

Oīs occaſio quantumvis modica, ſingulas hæreſes à veritate diſtraxit, & ad multa mala deduxit. Quēadmodum enim ſi quis tranſitum reperiat in ſepi circa publicā viā, & p̄ hunc ſibi eundū eſſe putet, & relicta publica via, per hunc eat, putans ſe propinquiſſimum habere, vñ reflexu facto rurſus viā apprehendat: ignoret aūt q̄ murus conſiſtit altiſſimus, & lōgo interuallo extructus: percurrat aūt & non reperiat per quam viam ex tum faciat, & per vnū ſignum ſiue miliare progreſſus, adhuc amplius viam non reperiat, & ſic ad plures ſe conuertat: cū aūt ſic laboret, & facultatem nō habeat p̄ quam viā ad rectum iter perueniat, fortaſſis neq; inuenire poterit, niſi reflexerit per eam, per quam etiā ingreſſus eſt: Sic omnis hæreſis velut compendium quoddam inuenire potens, à longa via diſceſſit. Inuētus eſt autē ipſi murus infractus, ipſa ignorātiæ implicatio. Et nō utiq; inuenerit talis, qūo ad ueram viam perueniat, niſi reflexerit ad primam uiā, hoc eſt, regiā. Eſt autē uia regia, ſancta Dei eccleſia, & iter veritatis. Vnaquæq; uero harum regia relicta, & ad dexteram aut ſiniſtram inclinatione facta, vbi deinceps ſe in nimium errorē dederit, diſtrahetur, & nō amplius menſuram hēt apud vnamquamque ſectam, erroris imprudētia. *Ibidem.*

Tradunt

Tradunt naturæ rerum experti myoxum latitare, & fœtus ſuos ſimul in eodē loco ſimul parere quinq; & amplius Viperas autē hos uenari. Et ſi inuenerit totū latibulum ipſa uipera, cum nō poſſit oēs deuorare, ꝓ una uice ad ſatietatē edit unum aut duos, reliquorū uero oculos expungit, & cibos affert, excæcatoſq; enutrit, donec voluerit unumquemq; ipſorū deuorare. Si uerò cōtigerit, ut aliq inexperti in hos incidant, ipſoſq; in cibū ſumāt, uenenū ſibijpſis ſumūt, eos q à uiperæ ueneno ſunt enutriti. Sic ēt ò tu Origenes à Græca doctrina mēte ex cæcatus, venenū his q tibi crediderūt, euomuiſti, & factus ei ipſis in eduliū venenatū, ita ut p q̄ ipſe iniuria affectus es, p ea plus iniuria affeceris. *Idem hæreſi. 64. contra Originem.*

Drynas equidem ſerpens quidā eſt ita appellatus, qui ſane ſimilis eſt huic hæreſi. Sicut. n drynas dr eſſe ſerpēs, uerum iuxta herbas & quercus frequentiſſimè latibula ſua hēt, qua ꝑp etiam drynas uocatur, & ꝙ quercum arborem amat, & foliorum delapſorum uiriditati ac palliditati ipſe in medio ipſorum ſitus ſeipſum aſſimilat. Nō autē uſq; adeò ingentem dolorem hoc animal infert, uerum ſi is perſeueret, mortem inducit. Ita etiam hic & hæreſis ipſius ſe omnibus numeris aſsimalt ut qui nomen quidē Chriſti induit, Iudæorum uerò opinionē elegit. *Idem, hæreſi 65. contra Paulum Samoſatenſem.*

Manichæus omnia in tenebris eſſe dicit, præter ſe ſolum Etenim cæci, ludibrij gratia multum uidentes appellantur à uidentibus, dum declinant ut ne malè audiant. *Idem, hæreſi 66. contra Manichæos.*

Etenim non ſolliciti ſunt de uitæ ſanctimonia, nō de ieiunijs, nō de mandatis Dei, nō de aliquo alio ad uitam hominibus a Deo prçcepto, ſed ſolum promptus eſt ipſis ſermo, per unum uerbum omnia. Velut ſi qs iactura ē naui facta, & omni uectigali eiecto, detineat unum quiddā ex his quæ in nauem impoſita ſunt, tegulam inquā, aut aliud quid, ut p unum inſtrumentum omnē pontum pernatare poſſit, & ſalutē ſibijpſi parare: talis fallatur, & nō uelut putauit de inſtrumēto in manus ſumpto, finē reperiat, poſteà ſubmerſus, à toto negotio ac ſalute excidat. Sic ēt hic Aetius, & q ex ipſo ſunt Anomæi, in medium

afferentes

afferentes dictum quod à Dño in euangelio dictum eſt, di ctioné quidé exponunt, verum uim ipſius non rectè tenentes fallit, & fallunt. *Idem hæreſi 76. contra Anomæos.*

Nam id quod lolium appellatur, cæteraq; adulterina ſemina, quæ ſeſe cum eſculentis miſcere ſolent, quęque ſcriptura ſacra nominare zizania conſueuit, eorum hominũ ꝑ ſe ferunt imaginé, qui dominicam doctrinã adulterate deprauareq; nituntur: quiq; non vti legitimos ſe dedunt verbo Dei erudiendos diſcipulos, ſed ſpiritus maligni doctrina corrupti, cum ęcclesiæ ſeſe corpore ſano permiſcent, vt clanculum ſui erroris noxam, in ſimpliciores & integræ fidei viros trãsfundãt. *Baſi. hom. 5. exameron.*

Habent aſtutũ dogma, ad eiuſmodi ſuas mutationes paratum: Nam verbis fidei more medicorum utuntur, ꝓ commoditate aliter atq; aliter ſeſe ad affectionum rõnẽ ac varietatem attemperantes. *Idem epiſt. 73.*

Nã qđ in vijs & in fluuijs cõperire licet, vt q̃ in diuerſum tẽdẽtia ſcindant̃, eadẽ in ſeipſa reuertant̃ cõfluantq; hoc ipſum & hic ꝑ impietatis immanitate cõtingit, nimirũ, vt q alibi diſſidẽt, ijdẽ in alijs inter ſe cõueniãt, vt qua parte cõſentiãt, quave inter ſe pungẽt, hoc verò ad amuſſim cognoſcere nõ poſſis. *Greg. Nazian. lib. 3. de Theologia*

Quamobrem pædagogorũ medicorumq; more, ex patria religione, dum aliud abrogat, aliud verò cõcedit, nõnihil priſtini ritus qđ voluptati ſit ipſis permittit, non aliter atq; medici ægrotantib. facere ſolent. Huc ſpectãtes vt medicina alioqui acerba dulcore aliquo ad artis præſcriptum temperata, æquioribus animis recipiat. *Ibidem.*

Poſtquam verò in vices euaſere, aciam philoſophię attigerant dogmata (quod vtiq; nũquam eueniſſet) vimq; ex ſermone acquiſiuere, quæ manſuetis qdẽ virtutis eſt armatura, ſceleſtioribus verò malitiæ ſit aculeus, non iá amplius morbum penitus quantus erat celare poterat, neq; oĩno impietatis dolũ in ſeipſo tãtum philoſophicè exercere valebat, ſed tanquã ignis in materia deliteſcẽs, etſi nondũ flammam claram emittat, è ſcintillis tñ qbuſdã micantibus, aut fumo è profundo emergente indicat. Aut ſi mauis, quemadmodum fontes, qui per fiſtulas quaſdam vi ſpiritus ſub terra feruntur, poſtea nec ſpatiũ

latum,

latum, neque exitum habent liberum, ſæpius terram inflant, & infernè ſubmurmurāt, impetu quidem ſpiritus impulſi, ſed ui ſuperna cohibiti, & interciſi. Ita & ille plurimū impietatis ob tpis gratiam & inſtitutionem Conſtantij imperantis abſcondebat. Nondum etenim tutum erat palam impiè agere nonnunquā tñ mentis detegebat arcanum acutiorib. impietate q̃ intellectu, præcipuè in ſermonibus ad fratrem, pluſquā benè haberet, pro gentilibus contendens, nempe ſub prętextu tanquam ſermonem exerceret tenuem. Cęterùm hęc potius contra veritaté erant exercitaméta, çum omnibus gauderet quibus impij denotarentur mores. *Idem orat. 1. in Iulianum.*

Nihil eſt periculoſius his hęreticis, q cū integrè p oīa decurrant, uno tñ uerbo, ac ſi ueneni gutta, verā illam ac ſimplicem fidē dñicam, & exinde apoſtolicæ traditiones inficiunt. Vñ uehementer nobis cauēdū eſt, ne, ſe vel ſenſibus vel aurib. noſtris huiuſmodi, aliqd latēter inſinuet: qa nihil tā cogit in mortē, q̃ ſub obtentu fidei integritatē eiuſdem fidei uiolare. Vt. n. gypſum aqua permixtum, lactis colorem mentitur: ita hic per veriſimilem cōfeſſionem, traditionis inimica ſuggeritur. *Idem tractatu de fide.*

Oēs etenim cæteras pietatis uias relinquentes, ad hoc vnum ſpectant atq; proſpiciūt, ſi quid fortè in qōnibus alligēt, aut qūo ſimpliciter & fideliter dicta diſſoluāt. Sicut nonnunquam fieri in athletico certamine ſolet, ubi luctę colludio non tam ad palmam tenditur, quam oſtentatio palæſmatis & artis ſpectantium ad ſę rapit fauorē. Ita & iſti auditorum plauſus captātes, in plateis & in publico contentionibus perſonant: & omne conuiuiū atq; oēm feſtiuitatem, luctus quoque ipſos ſi fuerint ingreſſi, qōnibus omnia & certaminibus replent, ita ut ſolemnitas feſtiuitatem ſuam ac lætitiam perdat, & luctus conſolatione careat. Sed & mulierum ingreſſi conuenticula, qbus utiq; vernacula eſſę debet & coalūna ſimplicitas, importunis & rapidis verborum ſuorū motibus omni eas verecundia & pudoris flore diſpoliant. *Idem ſer. quod non liceat ſemper & publicè de Deo contendere contra Arrianos.*

Quoniam & ſimia hominis habet membra, & per oīa hominē imitatur, nunquid propterea dicēda eſt homo?

Sic & hæreſis omnia eccleſiæ habet, & imitaĩ myſteria, ſed non ſunt eccleſiæ. *Chryſoſt.hom.19. operis imperf.*

Prius peccatis plurimis excęcatur homo: & ſic diaboli ſeductione ſeducitur, & cadit in mortem. Quemadmodum.n.ſole manente non præualet nox, cum aũt acceſſerit ad occaſum, tunc occupat mundum: ſic quandiu lumen iuſtitiæ in hoïe fuerit, tenebra erroris eum non apprehendit. Ergo bonis operibus vigilandũ eſt, quia non error generat peccata, ſed peccata errorem. *Ibidem.*

Matth.7 *Veniunt ad vos in veſtimentis ouium.* Si quis lupum cõperiat pelle ouina, quomodo cognoſcet illum, niſi aut per vocem aut per actum? Ouis inclinata deorſum balat, lupus in aera conuertit caput ſuum contra cœlum, & ſic vlulat. Qui ergo ſecũdũ Deum uocem humilitatis & cõfeſſionis emittit, ouis eſt, qui uero aduerſus veritatẽ blaſphemiis vlulat contra Deum, lupus eſt. *Ibidem.*

Serpẽtes ſunt oẽs hr̃etici, prudẽtes in malo, & ſtulti in bono. Et ſicut ſerpẽtes varij ſunt in coropre ſuo. Sic hęretici varij ſunt in errorib. ſuis, & multiplices in malignitate, q̃ depoſuerũt imaginẽ Dei, q̃ eſt in iuſtitia & ſanctitate veritatis. Facti ſunt ſerpẽtes filij ſerpentis illius, ad quẽ Dñs dicit. Super vẽtrẽ tuũ & ſup̃ pectus tuũ repes. Super ventrẽ: quidem repunt: qm̃ quicquid faciunt, pp̃ vẽtrem faciunt, & pp̃ vnam gloriam pectoris ſui. Terram autem manducant, qm̃ neminem lucrantur aut capiunt in perfidia ſua niſi illos qui in terra ſunt, id eſt, carnales hoïes. Non ſolum autem ſerpentes ſunt, ſed & viperæ, quarũ natura eſt, vt rumpentes viſcera matrum, naſcantur: ſic & auctores hæreſum, rumpentes fidem matris eccleſiæ, proceſſerunt ad principatũ. *Idem hom.45. operis imperfecti.*

Sicut membrum à corpore præciſum viuere non poteſt, neque ramus arboris viridis eſſe: Sic & omnes hæretici præciſi à corpore vnius eccleſiæ, nec vitam Chriſti in ſe habere poſſunt, nec uiriditatem gratiæ ſpiritualis, ſed eſt eccleſia eorum deſerta. *Idem hom.46.*

Cum de filio uerbũ ſublime audiũt hæretici, inſanire incipiũt, & putant in ora ſua amaritudinẽ immitti. Vt cũ q̃s morbis & febribus laborat, & paululũ relinquitur ab eis, ſi ordinãt medici, ut os eius melle illiniatur, faciantq;

id ſerui

id ſerui vt p̄cipitur:exiſtimat infirmus qđ amarũ ſit mel, licet circunſtantes infirmum moneant dulciſſimum eſſe mel,uideť tñ infirmantis ori amarum, non ꝙ mel ſit amarum,ſed quia infirmus eſt: Sic cum audiunt conſubſtantialem,opinantur ſibi offundi amaritudinem,quia infirmæ illorum ſunt aures. *Idem in cap.2. Ioan. contra Iudæos.*

Audiant miſeri hęretici.Eorũ.n.cogitatio labyrintho cuipiã ac gryphis ſimilis eſt,nullũ uſquã finẽ habens, neque cõcedẽs cogitationẽ ſtare ſupra petrã, originẽ ab arrogantia ac nimia ſui opinione aſſumens. Cum.n.quoſdam pudeat ad fidei ſuſceptionem accedere,ut ne uideamur cœleſtia ignorare,ipſi ſeſe in cogitationũ ueluti quiſquilias ac minutias coniiciunt.*Idem hom.2.in epiſt.ad Rom.*

Circa fidem naufragium fecerunt. Qui naufragiũ facit,nudus omnibusq́ue deſtitutus euadit:ita, & qui ex fide exciderit,nihil iam habet ubi figatur,nõ habet ubi ſeipſum recipiat.Quippe capite perdito atque corrupto, quænã reliqui corporis utilitas eſt? Si enim fides abſq; operibus mortua eſt, multo magis abſq; fide nihil proderunt opera. *Idem hom.5.in 1.Timoth.* 1.*Timot.* 1.

Quemadmodum qui fide ſubnixi ſunt, in tuto nauigant:ita qui illa exciderunt, nuſquam poſſunt conſiſtere,ſed longo errore circumacti poſtremò in ipſa perditionis prærupta feruntur. *Ibidem hom.12.*

Qũo loquẽtis ſermo p̄teruolat: ita opus araneę in caſſum texitur.De quo ſuper perſona hæreticorũ ſcriptum eſt in Iſaia.*Telam araneæ texunt,* quæ parua põt capere animalia,ut muſcas,culices & cætera huiuſmodi,à fortioribus aũt rũpuntur, inſtar leuiũ in eccleſia ſimpliciumq́; q eorũ decipiunť erroribus,cum uiros in fidei ueritate robuſtos,nõ ualent obtinere. *Hieronymus epiſt.ad Cyprianum.* *Iſaiæ* 59.

Modicum fermentum totam maſſam corrumpit. Scintilla res parua eſt, & penè dum cernitur nõ uidetur: ſed ſi ſomitẽ cõprehenderit, & nutrimenta quãuis paruus ignis inuenerit,urbes,latiſſimos ſaltus,regionesq́; cõſumit. Fermẽtum quoque cuius ad aliam partẽ in euangelio parabola tẽperata eſt,res modica uidetur & nihili, ſed cum farinæ conſperſum,totã maſſam ſuo uigore corruperit,in illius nim trãſit omne quod mixtum eſt:Ita & doctrina p̄uerſa 1.*Cor.*5.

ab uno incipiēs, vix duos aut tres primū in exordio reperit auditores, ſed paulatim cācer ſerpit in corpore & iuxta vulgare prouerbiū, unius pecudis ſcabies totū cōmaculat gregē. Igit̄ & ſcintilla ſtatim vt apparuerit extinguenda eſt, & fermētū à maſſæ uicinia remouendū, ſecādæ putridæ carnes, ſcabioſum animal à caulis ouiū repellendū, ne tota domus, maſſa, corpus, & pecora, ardeat, corrūpatur, putreſcat, intereat. Arrius in Alexādria vna ſcintilla fuit, ſed quia nō ſtatim oppreſſa eſt, totū orbē eius flāma populata eſt. *Idem lib.3. comment. in epiſt. ad Galat. cap.5.*

Iſaiæ 6. *Caupones tui miſcent vino aquam.* Omnis doctor q auſteritatem ſcripturarum uertit ad gratiā & ita loquit̄ ut non corrigat ſed delectet audientes, uinum ſanctarū ſcripturarum uiolat, atq; corrūpit ſenſu ſuo. Hæretici quoque hereticā ueritatē corrumpunt praua intelligētia, & ſunt caupones peſſimi, faciētes de uino aquā. Cum ē cōtrario Dn̄s noſter aquas in uinum uerterit, & tale uinū quod miretur architriclinus, quale & regina Saba in Salomonis eſt mirata conuiuio, pincernus eius & miniſtros uini, ſua uoce collaudans. *Idem lib.2. comment. in Eſaiam cap.1.*

Qui immolant in hortis & ſacrificant ſuper lateres. Omnis hæreticus ad iracundiam prouocat dominum, & in falſitate dogmatum ſuorum immunda offert ſacrificia, nequaquā firma & māſura perpetuò, ſed inſtar hortorum ad breue uirentia, carnis delitiis prouidens. Cui dicitur, oīs caro fœnum, & omnis gloria eius quaſi flos fœni. Aruit fœnum & flos decidit. Verbum autem domini quod in eccleſiis prædicatur. *Idem lib.18. in Eſaiam, cap.18.*

Oēs hæretici pp fraudulētiā ac nequitiā vulpium ſimiles ſunt, de quibus ſaluator loquit̄. *Vulpes foueas habent, & aues cœli nidos.* Et de herode ſcriptū eſt, *Dicite vulpi illi.* Et de iiſdē vulpib. q̄ paruulos ſimpliceſq; decipiūt, & populant̄ uineā Chriſti, Salomō ait, *Capite nobis vulpes paruulas diſſipantes vineas. Cant.2. Idem lib.4. comment. in Ezech. cap.13.*

Oſeæ 4. *Si fornicaris tu Iſrael, non delinquas ſaltem* Iuda, *quoniā ſicut vacca laſciuiens declinauit* Iſrael. Si ſemel fornicaris tu eccleſiaſtice, ne delinquas. Sicut.n. vacca pcuſſa aſilo pcuſſi ſunt hæretici ardentibus diaboli ſagittis, & legis notitiam reliquerunt, ideò paſcentur in lata & ſpatioſa via

quæ

quæ ducit ad mortem, & patientia dñi boniq́ue paſtoris eos inuitat ad interitum. *Idem comment. in cap. 4. Oſeæ.*

Omnes adulterantes, quaſi clibanus ardens ad coquendum. Hęreticorum corda diaboli igne ſucceſa, ut in eis panes coquātur Antichriſti, nemo ambigit, qui iõ primum quieſcunt in eccleſia & loquuntur óccultè & oĩa pacificare ꝓmittunt, vt cācer paulatim ſerpat in populos, & fermētum doctrinæ eorum (quod & Dñs intelligens loquitur, Cauete à fermento phariſæorum) cũ intumuerit in cordibus deceptorum, tunc in apertam ꝓrumpunt inſaniā, & impletur in illis quod à Ioanne dicitur. Ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis. Si enim fuiſſent ex nobis vtique manſiſſent nobiſcum. *Idem lib. 2. comm. in Oſeam c. 7.* *Oſeæ 7.*

Si Galaad idolum, ergo fruſtra erant in galgal, bobus immolantes. Quia Galaad interpretatᷓ trāslatio teſtimonij, & Galgal uolutabrum, hoc dicere poſſumus ꝙ principes hęreticorum teſtimonia ueritatis trāsferāt in mēdaciũ, & quicquid colunt idolum ſit, & ſacrificia eorum hēant ſimilitudinē, uel aceruorum de lapidibus congregatorũ uel teſtudinum. Qũo. n. aceruí hinc atq; illinc de lapidibus & ſabulo cõgregantᷓ. Ita & hæretici de ſapientia ſeculari & argutiis hoĩum, fraude atq; mendacio ſymulacra cõponunt. Et cũ hoc fecerint, tardis greſſibus in uno mouentᷓ loco, & totum orbem occupare non pñt. Teſtudo tardigrada & onerata, imò oppreſſa pōdere ſuo, nõ tā ambulat, ꝗ mouetᷓ, hęreticorũ grauiſſima peccata ſignificās, ꝗ ſuis in cęno & uolutabro luti erroribus immolāt, adorātes opera manum ſuarũ, & inſtar boum cuncta ꝓ terrenis frugibus laborantes. *Idem, lib. 3. comment. in Oſeam, c. 12.* *Ibid. 12.*

Cum tyrannus detruncatur, imagines quoque eius deponuntur & ſtatuæ, & vultu tantummodo cõmutato, ablatoq́; capite eius facies, qui uicerit, ſuperponitur: vt manente corpore, capitibusq́ue præciſis, caput aliud commutetur. Sic hæreticorum conciliabula, quia capitibus hæreſeon à cæteris ſeparatis populis in loco eorum caput eſſe Chriſtus incipiat. *Idem in caput. 3. Abacuc.*

Sicut flumina de uētre iuſti fluũt, & ſontes uberes in uitam ęternā per uarias multipliceſq́ue ſententias, quibus imperat ſermo Domini. Ita & hęreſiarchę aquas ſuas ꝗ

bus imperant & quę ex eorum primum fonte manārūt. *Idem, in c.1. Naum.*

Quomodo in fabricatione turris lingua, q́ malè vnita fuerat, ſeparata eſt, & peſſimū fœdus utili diuiſione cóciſum: Sic & capita hæreticorū, q́ cū corporibus ſiue inter ſe videbantur habere concentum (plura.n. hæreticorum capita ſunt, q́ cum diuerſos oculos habeant, tñ in vna, vt ita dicam, lingua blaſphemiæ aduerſus Eccleſiam latrāt) diuiderentur in partes, & à decerptis corporibus ſeparata, ab uno capite locum facerent. *Idem in c.2. Micheæ.*

Hæreticis Dñs vulpes comparat, vulpes plenū eſt fraudis animal, foueā parans, & in fouea latere ſemper deſiderans: Ita ſunt hæretici, qui Domū ſibi parare nō norunt, ſed circumuentionibus ſuis alios decipere conanť: Iacob domum habitat, hæreticus in fouea eſt, vt fraudulēta vulpes gallinæ euangelicæ dolum intendens, ſemper merito foueas hñt, quia domū quam habuerant perdiderunt. Hoc animal neq; māſueſcit unquam, vnde & Apoſtolus ait, *hæreticum hominem poſt unam correptionem deuita:* neq; vlli vſui eſt, aut cibo utile eſt. Ideo Samſon ad caudas earū faces ligauit, & dimiſit in meſſes alienigenarum, eo ꝙ hęretici fructus conentur incendere alienos, latratibus magis ſonori quam uocibus excitati. Qui enim vnum verbum negat, nec uocé habet ad præſens ore liberi, ſed in futurum finem iam vincti, caude facibus ſignificantes ſui finis incendium. *Ambroſius libr.7. in Lucam.cap.6.*

Hęreſis velut Eua fœmineo rigore fidei tétat affectu, & lubrica facilitate prolabés, lenocinia falſi decoris allectat intemeratam negligés pulchritudinem veritatis. *ibi.c.64.*

Hæreſis uelut quædā hydra fabularū vulneribus ſuis creuit, & dū ſæpe reciditur, pullulauit igni dedita, incendioq; peritura, aut velut quædam monſtruoſi Scylla portenti, in uarias formas diſtinctas, perfidiæ velut ſuperne vacuum Chriſtianæ ſectæ nomen obtēdit. Sed quos in illo impietatis ſuę freto miſeros inter naufragia fidei repeerit fluctuātes, belluinis ſuccincta ꝓdigijs, tetri dogmatis ſæuo dente dilacerat. Cuius ſpeluncā ſcientię imperator (vt ferunt nautæ) cęcis latebris inhorrenté, omnéq; eius viciniam cœruleis canibus, inter perfidiæ ſaxa reſonāté,

clauſa

clauſa quodammodo præterire aure debemus. Scriptum *Eccl.23.*
quippe eſt, *Spei aures tuas ſpinis*. Et iterum, *hæreticum homi-* *Tit.3.*
nem deuita. Itaque tanquam boni gubernatores, quo tu-
tius præter mea re poſſimus, fidei uela tẽdamus, ſcriptu-
rarum relegamus ordinẽ. *Idem lib.1. de fide ad Gratianum.*

Clamauit perdix, congregauit quæ non peperit faciens diuitias Ierem.17
ſuas non cum iudicio. Perdix. n. contentioſum animal notũ
eſt quanta auiditate ipſius cõtentionis currat in laqueũ
Non. n dipſutare amãt hæretici, ſed quoquomodo ſepa
rare impudẽtiſſima peruicacia, ut cõgregent ſicut hic di-
xit quæ nõ pepererũt. Chriſtianos. n. quos maximè Xp̃i
nomine ſeducunt, iã p̃ ipſius Xp̃i Euangeliũ natos inue-
niũt, & faciunt illas diuitias ſuas, nõ ſane cũ iudicio, ſed
cũ temeritate inconſiderat. Non. n. intelligunt ibi eſſe ue
rã & ſalubrem & quodammodo germanã atq; radicalẽ
Chriſtianam ſocietatem, vñ iſtos ſeparauerunt, quos ad
ſuas diuitias cõgregarũt. Et quia de talib. ait Apoſtolus.
Sicut Iannes & Mambres reſtiterunt Moſi, ſic & iſti reſiſtunt ue- *2.Tim.3*
ritati, homines mente corrupti, reprobi circa fidem, ſed ultra non p̃
ficient. Dementia enim eorum manifeſta erit omnibus ſicut & illo-
rum fuit. Sequitur & hic propheta, & dicit de perdice qui
congregauit quæ non peperit, in dimidio dierũ eius de-
reliquit eũ, & in nouiſſimis ſuis erit inſipiens, id eſt, qui
primo tanquã per pollicitationem & oſtentationem ex
cellentis ſapientiæ ſedebat, erit inſipiens cum apparebit,
q̃ a dementia ei⁹ nota erit oĩb. *Aug. li.13. cõtra Fauſtũ c.12.*

Quæ eſt iſta ſecunda plaga ranę in abundantia? In ra-
nis hæretici intelliguntur atque philoſophi. Habes con-
gruenter ſignatam philoſophorum uel hęreticorum pra
uitatem, ſi cõſideres ranarum loquacitatem. Ranę ſunt
clamantes in paludib. limoſis, per ſuperbiã & inanes con
tentiones, ſtrepitum vocum habere poſſunt, doctrinã ue
rę ſapientiæ non poſſunt inſinuare. Qui enim Chriſtia-
næ ueritati contradicunt, & in ſua uanitate decepti, ra-
næ ſunt tædiũ aſſerentes aurib. non cibos mentib. *Idem*
de conuenientia decem præceptorum & decem plagarum. cap.2.

Samſon uulpes capit, ligatis caudis ignẽ apponit. Cau
dæ uulpium quid ſunt, niſi poſteriora hæreticorum, qui
prima hñt magna, blanda & deceptoria op̃a, poſteriora

ligatā, id eſt, damnata, & in ignem in fine trahentiā, ut eorum fructus, & acta cõſumant, qui ſuis ſeditionibus acquieſcunt? Quid aliud eſt vulpem capere, niſi hæreticos diuinæ legis auctoritate deuincere, & ſanctarum ſcripturarum teſtimonijs velut quibuſdam uinculis alligare atq; conſtringere? *Idem ſermone de Samſone.*

Hæretici prædonum more à via abigunt ueritatis, dũ eos fallacijs ſuis bono naturæ & uirtute animi ſpoliant, ſiue gentilem ſenſum, animalis nomine ſignificatũ ab eis quidem auferunt dum ſub prætextu veræ religionis, eos in perfidiam ſuam ducunt, & faciunt eos filios gehennæ. *Philippus presbiter li. 2. Commentariorum in Iob. cap. 24.*

Oẽs ſenſus hæreticorum nocti & tenebris comparandi ſunt, qui cum de lege furentur & Euangelio, vnde ſibi eoſdem prauos ſenſus de cordis ſui figmento componũt manifeſtum eſt quia ad auctoritatem ſibi faciendã aliena furantur, de quibus ſcriptum eſt, *Vidi,* ait propheta, *& ecce uolumen volans, longitudo eius viginti cubitorũ. Et dixit Dñs ad me.* Hæc *eſt maledictio quæ egreditur ſuper faciem omnis terræ & ueniet ad domũ furis, & ad domũ iuran is in nomine meo mẽdaciter & cõmorabitur in domo eius, & cõſumet & ligna eius & lapides eius.* Et Dominus de his dicit in Euangelio, cum de veris & bonis paſtorib. loqueretur dicens. Qui autem aſcendit aliũde, fur eſt & latro. *Idem. Ibidem.*

Sicut homicida & fur utriuſq; hæreticus nuncupatur. Ita adulter recte intelligitur, cum ad ſenſus ſuos eloquia diuina conuertit, & adulterat uerbũ Dei. De his propheta ita dicit. *Caupones tui aquam uino miſcent,* id eſt adulterinis doctrinis ſuis meram atque ſynceram Euangelij doctrinam intellectus ſui peruerſitate corrumpunt. Et Petrus Apoſtolus ait de his, *hi ſunt fontes ſine aqua, et nebulæ turbinibus agitatæ.* Et Iudas, *hi ſũt nubes ſine aqua arbores autũnales infructuoſæ, fluctus feri maris, ſydra errãtia.* Vanitate itaque & pręſumptione hæretici, cæcat⁹ uultus mẽtis illi⁹ aperitur, & excreſcente in eo timore ſuperbia, tota præcordia & uiſcera eius contenguntur. *Ibidem.*

Perfodit in tenebras domos ſicuti in die cõtradixerant ſibi & ignorauerũt lucẽ. In errore ſuo uiuens hæreticus, atq; in doctrinæ prauitate cõſiſtẽs, nõ dulci & ſuaui ſermone Euãgelij

gelij qui ſicut imber placidus, & ros cum ſilentio in aĩas deſcendit, ſed aſpero potius & ad uulnerandũ nimium præacuto, domos perfodit animarum. Hoc enim uelut in die condixerunt ſibi hæretici ut omnes mortiferis iaculis doctrinæ noxiæ perforarent, quando in Eccleſia ad huc, hoc eſt, in die ueritatis poſiti, hæreſes facere condixerunt, quia & ſi diuerſo diuerſi tempore erant ſenſibus uno tñ diſcordiæ ſpiritu ſchiſmata facere moliũtur. *Ibid.*

Tradunt fabulæ poetarum, deſectis quondã hydrã capitib. numeroſus renaſcentem, per ſua damna creuiſſe. Itaq; nouo inauditoq; miraculo, multiplicato mortibus ſuis monſtro, lucri genus eſſet amiſſio. ſ. dum quicquid ferrum ſecantis abſcinderet, totum id fœcunditas prodigioſa germinaret, donec laborans atq; æſtuans cœptæ illius deſectionis induſtrius appetitior, caſſatis toties inefficaci opere uirtutibus, fortitudinem belli armaret arte cõſilij, & admotis, ut aiunt ignibus, multiplicem portentuoſi corporis prolem feruẽti gladio deſecaret, ac ſic ambuſtis intrinſecus medullis, cum rebelles uenas improbæ fœcunditatis exurereret, tandem parturitio monſtruoſa ceſſaret: Ita etiam hæreſes in eccleſijs, illius q̃ poetarum commenta finxerunt, hydræ ſimilitudinem gerunt. Et iſtę.n. aduerſum nos linguis feralib ſibilãt, & iſtæ uirus lethale iaciunt, & iſtæ ſectis capitib. renaſcentur. Sed quia reſurgente morbo non debet ceſſare medicina, & quanto maior fuerit ęgritudo tãto inſtãtior debet eſſe curatio. Potẽs.n. eſt Dñs Deus noſter, vt qđ de morte Hydrę illi gentiliũ falſitas finxit, hoc in Eccleſiarũ bellis ueritas pagat ignitus ſancti ſpũs gladius, ita in extinguẽdaj nouella hæreſi, oẽs penitus medullas pnitioſę generationis exurat, ut tãdẽ prodigioſa fœcũditas, morientib. uenis parere deſiſtat. Nõ noua ſunt hęc in Eccleſia monſtruoſi ſeminis germina, ſp has Dñici agri ſegetes, lappas ſenteſq; tolerauit, & ad ſummum in ea ſuffocatricis Zizanię germen emerſit hic Hebionita. Ita ſinguli ex ſui ſimilitudine hęreſeos hęreſin ꝓcreantes oẽs qdẽ a ſe diuerſa, ſed oẽs tñ fidei aduerſa sẽferunt. *Caſſianus lib. j. de incarnatione.*

Spinę utique ac tribuli ex radicib. emergentes, qualitate ſui ſtirpem ſuam produnt, ex eo ipſo quod ſunt, indi

cans

cant unde naſcantur: Ita & tu Pelagianæ hæreſeos ſpinoſam fabuli fidem oſtendis in germine, quod pater tuus habuiſſe traditur in radice. Veneficorũ quorundam (vt aiunt) conſuetudo eſt, vt in poculis quæ conficiunt, ueneñis mella commiſceant, vt dulcibus nocitura celentur & dum quis mellis dulcedine capitur, veneni peſte perimatur: Ita & hæretici. *Idem lib. 7. de incarnatione.*

Qui poſt crebras cõmonitiones Eccleſiaſticę fidei contradicunt, duplici languore retinentur, nequitia & imperitia, & in morem ſerpentum toti ad terrena conuerſi, adhærenteſq; humo mala bonis præferũt, nec nouerunt q̃ ſit differẽtia uirtutum & uitiorũ, & de ſanctis ſcripturis in correptionem & ſanitatem ſui medicamenta contemnunt, & in morem prægnantium mulierum veritatis faſtidia ſuſtinentes, quæ ſolitos cibos reſpuunt, & noxia quæq; ſectantur, nec valent contra ueritatis radios clarum animæ lumen intendere, deſpicientes Eccleſiaſticam diſciplinam, quaſi porci uolutantur in cœno, & unguenta contemnunt. Sed iuſtum eſt, vt ſaltem de exẽplis quæ inſerimus recipiant ſanitatem, ſicut.n. oculo officit lippitudo, & totum corpus populatur febris, æs quoq; & ferrum paulatim rubigo conſumit, ita dogmatum peruerſorum pernicioſa contagio animarum negligentiũ pulchritudinem violat, & deformi eos mendaciorum pallore perfundit. *Theophilus Alexandrinus epiſt. 1. paſchali.*

Vos (ò Donatiſtæ) eſtis aucupes, & illi aut illæ ſunt aues Sed q̃a nõ eſt unũ aucupũ gen⁹, alij sũt qui arte ſimplici, altis fundatas radicibus in faciem nemoris diffuſas arbores petunt, ubi aues ſimplici uolatu naturalib. ramis inſidũt nõ illic numerãtur fraudes, nõ artificioſa cõſilia. Ars una eſt & ſola capiẽdi. illi vos aucupi ſimiles dico, q̃ poſt diſceſſum noctis, ante lucis aduentũ nõ aliorũ more naturales vadit ad arbores: ſed ipſe arborẽ portans futurũ nemus ſtringit in faſcem, aridã arborẽ, nullis radicibus fultã, multiplici fraude cõponit. Cui adulterinos inferit ramos, & q̃ ſuas iã dudũ ſucciſa ꝑdiderat, alienas accipit frõdes. Alia aues clauſas portat ĩ cauea uiſcerata, alias ad imaginẽ viuẽtiũ, olim extĩctas fallacib. ramis, quaſi uiuentes ĩponit. Aliæ latẽt ĩ caueis. Aliæ quaſi viuẽtes vñr in ramis.

mis.Iungitur vna geminata fraude calliditas, & vt decipi auiũ volantiũ ſimplicitas poſſit,quas mortuas eſſe conſtat, vũr tendere colla cum vocibus,& quę latent in carcere ſuo,quaſi de gutture cantant alieno. Inter alterius imaginem & alterius vocem dolus vnus operatur. Captiuæ liberas capiunt,& mortuæ uiuentes occidunt. Tales ſunt quos aut rebaptizatione aut pœnitentia ſociaſtis, ne ſoli aut ſolæ perijſſe videamur,alios vel alias ſecũ perire,magno labore & ſtudio ſecum contendunt.*Optatus Mileuitanus lib.6.ad finem contra Parmenianum.*

Oportet,inquit egregius prædicator & de caſtris dñicis probatiſſimus miles,*hæreſes eſſe, vt hi qui probati ſunt manifeſti fiant.* Alta.n.nonnunquam diſpenſatione agitur,vt inde cadere ad ruinam timetur uacillantibus plantis, inde valentius roborata firmiter inconcuſsè perſiſtant, & antiquus hoſtis vñ ſe viciſſe ſuperbè gloriat, inde diuina ſuperatus potētia ſe ſuccubuiſſe doleat ꝓſtratus.Nam q ſuper fidei fundamenta oium virtutũ fabricã ꝑſiſtere nõ ignorat,ipſam fidei malitiæ ſuæ manu eradicare ſolidịtatē feſtinat.*Paulinus Aquileienſis aduerſus Fœlicē & Eliphãdũ.* 1.*Cor.*11

Faciunt hæretici qđ hi ſolent, qui paruulis auſtera q̃dam temperaturi pocula prius ora melle circumlinunt, ut incauta ætas cum dulcedinem præſenſerit, amaritudinem non reformidet. Quod etiam his curæ eſt,qui mala gramina & noxios ſuccos medicaminum vocabulis pręcolorant,vt nemo ferè ubi ſupraſcriptũ legerit remediũ ſuſpicetur venenum.Idem deniq; & ſaluator dicebat, Attendite vobis à pſeudoprophetis, qui veniunt ad uos in veſtitu ouiũ,ab intus autē ſunt lupi rapaces.Qui eſt veſtitus ouium,niſi Prophetarum & Apoſtolorũ proloquia,q̃ ijdem ouili quadã ſynceritate agno illi immaculato qui tollit peccatũ mundi tanquã vellera quædã texuerunt? Qui ſunt lupi rapaces,niſi ſenſus hæreticorum feri & rabidi? qui caulas Eccleſiæ ſemper infeſtant, & gregē Chriſti quantum poſſunt,dilacerant? Sed vt fallacius incautis ouibus obrepant,manente luporum ferocia deponũt lupinã ſpeciē, & ſeſe diuinę legis ſententijs velut quibuſdã velleribus obuoluunt, vt cum quiſq; lanarũ mollitiē præſenſerit,nequaquã aculeos dētium pertimeſcat.Sed quid

ait

Matth.7 ait Saluator? *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos.* Id eſt, cũ cœperint diuinas illas voces non iã proferre tm̃, ſed ẽt exponere, nec adhuc iactare ſolũ ſed ẽt interpretari, tunc amaritudo illa, tunc acerbitas, tunc rabies intelligitur, tunc nouitiũ virus exhalabitur, tunc prophanę nouitates aperiuntur, tunc primũ ſcindi ſępe videas, tunc transferri patrũ terminos, tunc catholicã fidẽ cędi, tunc Eccleſiaſticũ dogma lacerari. *Vincentius ʒirinenſis aduerſus hæreſes.*

Ranæ & loco & viſu moleſtoq; ſtrepitu ſic odibiles habentur, ſicut diabolus cũ ſuis agnoſcitur abominabilis veritati: Ita & pſeudoprophetæ more ranarũ, tanquã animantibus coaxantibus nocte, damnabiliter erroris latratu conuenit perſtrepere. Quid cęnũ cõpares cęlo, qđ cõuenit habitationi ranarũ, tanquã horrendũ pſeudrophetæ blaſphemijs? Tãtũ diſtant doctores veritatis à pſeudoprophetis, quãtum ranæ à ſanctis hominibus, q pſeudoprophetæ ſicut ranæ ignaros impediũt, ne qeto deuotionis cultu percipiant veritatẽ. *Primaſius lib.4. in Apocalypſin.*

Hoc intereſt inter congregationis plenitudinẽ glorioſam & ſeparationis præſumptam de ignorãtia aut negligentia vanitatẽ, qđ in ſalute & honore integri corporis, ſpecies eſt vnitas membrorum: & in ſeparatione viſcerũ, eſt fœda lethalis & horrenda pernicies: Homo quid aliud te docuit in tuo corpore, aut ſic diuiſa cõiunctio, aut tã coniuncta diuiſio, niſi vt ex multis unus, & unus in multis uiueres? Eſt mẽbrorũ cõmercio ſalutari pretioſus oculus, ſed ſi perſeuerat in corpore: alioq vbi corpori defuerit ſibi non aderit. Debent illi mẽbra oĩa ſuæ lucis obſequium: ſed & ipſe oculus ſentit corpori ſe debere quod lux, qui utiq; non omnibus membris miniſtratum membrorum ꝓuideat euulſus à corpore, nec ſibi videt. Quiſquis ille eſt qui ſe putat eſſe aliquid, tali inſtitutus exemplo maneat in Eccleſia, vt ſit aliquid: alioqui vbi defuerit illi, ſibi eſſe mox deſinit. *Petrus Chryſologus ſermone* 132.

Videtur hæreſis eſſe quædam catena à dæmone cõtexta, alia alij connexa, omnibus tanquã ab vno impietatis vertice appenſis, etiamſi diuerſas cognominationes ſortitæ, & loco & tp̃e, & quãtitate & qualitate & potentia & actu differant. *Thedor. Studithes ex epiſt. 4. ad Naucratiom.*

Sicut

Sicut Moab & filij Ammon de cōſanguinitate Abrahę deſcéderūt, & tñ genus Abrahæ ſp oderūt:ita hæretici in Chriſtū ſe recedere dicunt, & tñ Chriſtianorū catholicā fidē ſubuertere ſp conati ſunt. Et quis hoc neſciat, qđ de ſanguine Abrahæ p inceſtū nati ſunt Moab & filij Ammon? Dormierunt.n.filiæ Loth nepotis Abrahæ cū patre ſuo, & maior quidem filia Moab, minor aūt peperit Ammon. Et Moab quidē ex patre, Ammō populus turbidus interpretať. Quis aūt populus magis turbidus, q̃ hæreticorū cætus, qui alios turbida & cœnulenta potāt doctrina, velut turbida aqua. Sunt.n.hęretici:ex patre diabolo, æquè ut Iudæi, quib.ipſe Dñs. Vos inquit, ex patre diabolo eſtis. Igiť ut Philiſtini, ita Moab & filij Ammon.i.ſicut Iudæi ſic & hæretici in deſertū erūt vſq; in æternū, quippè qui deſerentes Deū, & à Deo deſerti, abſq; dubio peribunt in ſempiternū. Audiui.n. (inquit Moab) opprobrium & blaſphemias filiorum Ammon.ſ hæreticorum, qui nimirū exprobrauerunt populo Chriſtiano ſecundū exemplū Moab, & magnificati ſuper terminos eorū, ſecūdū exēplū filiorū Ammon. *Rupertus lib.2.in Sophoniam.*

Quid aliud hæretici ſunt ac ſchiſmatici q̃ Dathan & Abyron: Vt.n. hi ſub prætextu pietatis dominandi libidine ac ambitionis æſtu agitati, ei principatum adimere conabantur, cui fuiſſet à Deo traditus, ita hi ſanctę Eccleſię corpus diſiungere enitūtur, dū caput eius à ſummo Deo conſtitutū imminuere, lacerare, dedecorare impijs maledictis non ceſſant. Neq; aliud fit ab his in ſummum illud caput quam à Dathan & Abyron in Moſem tentatū eſt. Genus hominum miſerabiliſſimum, ac pernicioſiſſimū, qui ſub prætextu noſtrarum corrigendarum improbitatum infinitā attulere malorum ſyluā, perq; vniuerſum terrarum orbē peſsimos diſſeminauerūt errores. Adeoq; proceſſit audacia & gygantea immanitas, vt eis nec cœlum iam ſufficiat, in quo ſuæ ſceleratiſsimæ lingue uirus euomant, ore impijsſimo blaſphement, dum eius incolas tantis probris ac mendacijs dehoneſtānt. Sed videbit omne humanum genus eorum interitū, & ſempiterna obliuione eos ſepeliendos miſerrimo hiatu patefacto, abſorbuiſſe cognoſcet. *Eugubinus in c.11. Deuteron.*

Mel

Mel omnibus hominibus dulce eſſe videtur, etiamſi cũ nullo conferatur:ſed dulcius eſſe apparet,ſi amara aliqua qualitas iuxta ip ſum ſtatuatur.Et ſanitatẽ valdè diligendam omnes exiſtimẽt;ſed poſt morbum multò magis cõplectendã ſtatuunt. Iã verò tranquillitas quoq; eſt poſt tempeſtatem gratior.Ita ẽt veritatẽ,quicunq; ſapiunt, rẽ & ſedulò comparandã, & diligenter retinendam intelligunt:eam tamen ſplendidiorem & diuiniorem reddit, ſi cum ea cõferatur & examinetur quod falſum eſt. Qm̃ ergo falſi turpitudinem & ignominiam oſtendimus, & hæreticas fabulas aperuimus, & planũ factum eſt q̃ ſint impię,iniucundæ, & minimè probabiles:age cum his doctrinam Euangelicam conferentes,oſtendamus quid inter ſe differãt lux & tenebræ, & morbus moleſtiſſimus & difficillimus. *Theodo.in Epitome Diuinorum decretorum, in proœmio.*

Quemadmodum Nabuzardan princeps militiæ Nabugodonoſoris Hieroſolymam euertit & templi vaſa profanauit.Sic noſtri tẽporis hæreſiarchæ principes militiæ diaboli,Eccleſiam Chriſti conantur euertere & ſacra templi vaſa,hoc eſt,ſacramenta non à Salomone ſed à Chriſto conſtituta penitus delere. Nabuzardan ſonat ſermonem alieni Domini,ſeu alieni iudicij.Tales ſunt hæretici,quorum ſermo nõ Ieſu Chriſti Domini noſtri,ſed alieni domini,hoc eſt diaboli, quem Chriſtus principem mũdi appellauit. *Pinus in Ezechielem cap.4.*

HOMICIDIVM.

[illegible] Nnte ignem camini vapor & fumus ignis inaltatur: [illegible] ante ſanguinem maledicta, & contumeliæ & [illegible] *[illegible]ccl.22.*

[illegible]admodum hoſtes habentur non ſolũ qui nos iã [illegible]xercitibus,verũ etiã qui vtroſq; [illegible]achinas admouent portubus ac [illegible]um ad manus venerint:ita homi[illegible] ſolũ qui interimunt, ſed & qui [illegible]clamq́, palamq́; ut interficiant,etiãſi [illegible]acinus,q̃ ſi præ metu vel audacia,vitijs [illegible]emplum irrumpere tentarint impunitatis [illegible]gratia, ꝓhibẽdi ſunt: *Philo.de ſpecialibus legibus.*

Inſitus

Inſitus eſt animæ naturaliter uiuendi amor. Nã ſicut ad ſeruandam prolis ſucceſsionem Deus procreandi cupiditatem hominibus indidit, nõ tamen prohibens altiorem cõtinentiæ viã: ita & vitæ nobis inſeuit deſiderium, prohibens nequis ſe interimat, non impediens tamen vt p̃ſentem vitã cõtemnat. *Chryſoſtomus hom 48. in Ioannem.*

Vbi iam ſolatium patres, vbi præſidium genitores inuenient, ſi filios ſenſerint parricidas? A ut quando externa apta ſunt, ſi domeſtica nobis obſiſtunt? Beſtiæ & mutę pecudes pietatis iura conſeruant, & quibus natura denegat rationem, non tñ denegat pietatem? Innocentem perimere nefas eſt, patrem occidere ſcelus, prophetã iugulare facinus inauditum, & ante hoc tempus mortalibus cũctis ignotum. *Idem hom. de Abſalone patrem perſequente.*

HOMO.

HOMINIS CREATIO ET DIGNITAS.

QVærat aliquis cur vltimum operũ ſit homo in creatione? Quemadmodum igitur conuiuatores, non prius ad cœnam vocant quam inſtructo prius conuiuio: & qui edunt ludos aut athletarum ſpectacula, priuſquã ſpectatores vocati conueniant in theatra vel ſtadia, parant copiam cõcertatorum, earumq; rerum q̃ ad oculos aureſq; oblectandas pertinent: Ita ẽt mundi totius gubernator, tanquam conuiuator, ludorumq; præfectus, uocaturus hominem ad conuiuium ſimul & theatrum ſacratiſſimum: alterum refertum copijs, quas terra, fluuij, mare, aer ſuppeditant, alterum ſpectaculis, quorum tum eſſentia, tum qualitates ſtupendæ ſunt, nec nõ motus choreæque adminiſtratione digniſſimæ propter ordinem cõuenientiſſimum, numerum proportione aptiſsimũ, curſus recurſusq; mirè concinnos: in quibus omnibus verã illam & exemplarem muſicam ineſſe non falſo quis dixerit, quam poſtea homines animis ſuis impreſſam prodiderunt, artem vtilisſimam vitę ſummeq; neceſſariam. *Philo, de mundi opificio, & Ambroſ. epiſt. 39.*

Auriga licet poſt currũ eat, curſum tamen equorũ freno nihilominus moderatur habenis utcũq; uiſum fuerit nũc laxando eos ac celeritatem, nũc reducendo, ſi uidea-

tur iuſto maior impetus: Ita homo, licet poſt aīaliū omnium creationem formatus ſit à Deo, gubernator tñ eorum omniū factus, ſuo imperio vtitur pro arbitrio. *Ibid.*

Quemadmodum gubernatores in nauis poſtrema parte puppi conſiſtentes, omnib. omnino præſtantiores habētur vectoribus: quippè quorū in manu nauis ipſius, ſarcinarumq; ſalus ſit poſita: Sic & hoïem ſeu aurigā quendā & gubernatorē cōditor rebus p̃fecit omnibus, vt regat & gubernet quicquid terra cōtinet, tanquam quidā ſubpræfectus illius primarij ſummiq, regis. *Idem de mundo.*

Quare tardius creatus eſt homo, ſi cæteris dignitate p̃ſtat? Quēadmodū ingreſſuro in ciuitatē aliquā rege, operæpretium eſt præmittere ſatellites, aliosq; omnes vt bene adornatis palatijs, rex honeſtius ibi agat: Ita ſimili modo, quaſi regē & principē aliquē reb. terrenis p̃fecturus, prius omnē hunc ornatum fabricauit, & tandē prçficiendum hominem formauit. *Chryſo. ho.8. in Geneſin.*

Vide quāto nos Deus ꝓſecutus eſt honore tale nobis opus p̃cipiēs quale fecit. Feci, inquit, cçlū, & terrā. Do tibi quoq; creationē. Fac terrā cçlū, nā potes. Qui facit oïa & mutat, de Deo dictū: hāc & hoïb. poteſtatē dedit. Sicut aliquis pater charitate plenus, pingēs, nō ipſe ſolos, ſed & filiū ad patrum diſciplinā ꝑducere ſtudet. Feci, inquit, ego ſpecioſum corpus, do tibi melioris creationē, tu bonā fac
Gen. 1. aīam. Dixi ego, *Germinet terra herbam virentem, & omne lignum pomiferum:* Dic tu, producat ipſa terra fructū ꝓpriū, & exibit quicquid facere, uelis. Facio çſtatē & nebulā, firmo tonitru, & creo ſpiritū, formaui draconē ad illudēdū ei, hoc eſt, diabolū, nec hāc inuidi tibi poteſtatē: illude tu quoq; ſi uis, potes. n. ut paſſerē uincere. Facio oriri ſolem ſuper bonos & malos, imitare tu quoque, cōica quç tua ſunt bonis & malis, contumelias patiens tolero, contumeliasq; patientes beneficiis proſequor. Imitare etiā tu. Accendi luminaria in cçlo, his ſplendidiora tu quoque fac accēdas: potes. n. Eos qui ſunt in errore, illumina Maius eſt illud beneficium quā ſolem intueri, me agnoſcere. Hominē facere nō potes, ſed iuſtum facere potes, & Deo gratum. Ego ſubſtantiam creaui, tu uoluntatem exorna. *Idem hom. 55. ad populum Antioch. & hom. 15. in 1. ad Timoth.*

Quem-

Quemadmodum ſolidus qui non habet charagma Cæſaris, reprobus: Ita homo qui non habet imaginem Dei reprobus æſtimatur. *Idem hom. 38. operis imperf.*

Sol mandato tantum, homo verò manibus diuinis formatus eſt. *Faciamus hominem ad imaginem noſtram.* Imago lignea terreni regis honoratur, quantò magis rationalis imago Dei? *Cyrillus Ieroſolymitanus catecheſi* 12. Gen. 1.

Quemadmodũ ſiquis ingreſſus palatia regia, depictas ibi cõtempletur hiſtorias, & ſpecioſa quæque, quadã in parte uidet theſauros reconditos, atque etiam cum rege recũbat, & apponantur ei Sedyſmata & pocula ſuauiſſima, varijſque modis delectetur ſpectaculis illis atq; ornamentis, poſt modum autẽ abſtractus inde in loca fœtida deducatur, aut veluti ſi formoſiſſima puella, ſapiẽtiſſima ac locupletiſſima omnium, uirum pauperẽ accipiat, humilem, deformem, pannisq; indutum, quem exutis ſordidis ueſtimentis veſte regia induat, & impoſito illi diademate, coniux ei fiat: tum mendicus ille obſtupeſcere incipit, ac dicere, Hæccinne mihi miſero mendico abiecto & humili data eſt ſocia? Ita ſe Deus geſſit erga hominẽ miſerum & abiectũ: Guſtare fecit illum, quæ ſunt alterius ſeculi, aliumque cibum ſuauiſſimum, aperuit illi gloriã & ornamenta regia, arcana & cœleſtia. Qui conferens illa ſpiritualia quæ pertinent ad hoc ſeculum, hæc omnia reſpuit, ſiue regem videat, ſiue principes, ſiue ſapientes, ante oculos habens theſaurum cœleſtẽ. *Macarius hom. 7.*

Ex rõnali & irrationali parte iuxta gentilem Philoſophiã hoĩem veluti Centaurũ quendã creator effingens, ſuperiori parti à capite vſque ad pectus humanã forma inſignitæ, reliquũ corporis ab vmbilico & lũbis equina ſubiecit effigie, q̃ ad vẽtris voluptates brutorũ inſtar ꝓna atq; ad cõcubitus effrenatè ꝓcliuis eſt. Neq;.n. ab irrationali parte, ꝑ luxũ rapi rõne præditam voluit, ſed à rationali potius rõnis expertẽ, ad vſus neceſſarios regi ſapiẽtiſſimè ſtatuit, Huius deniq; ſibi indultæ diuinitus poteſtatis gratia, ſi qñ rõnalis pars peruerſo ordine ipſa nõ regit, improperat aurigæ ſermo diuinus dicens. *Equi inſanientes in fœminas facti ſunt Baſilius lib. de vera uirginitate.* Ierem. 5.

Faciamus hominem ad imaginem noſtram. Quare fecit eum Gen. 1.

ad imaginem ſuam? Quemadmodũ in vrbibus abſentis regis aut imperatoris venerantur imaginem: Sic Deus cũ nequeat cerni ab uniuerſa creatura, imaginis loco poſuit hominem, vt omnes creaturæ dum inſeruiunt homini, ſic colant ſupremum numen, huius uniuerſi ſcilicet opificem. *Procopius Gazeus in Geneſin. cap. 1.*

Animantia initio cernentia hominis dignitatem, qui noĩa creaturis dabat, ſe Adamo ſubmittebant, imperiiq; frænos non depellebant ore. Nec mirum Si quidẽ & ſerui benè ſe gerentes, cõſeruis quoque terrori ſunt. At ſerui delinquentes, ẽt vel abiectiſſimum conſeruorum timent. Homo ſi reuertatur ad recuperandam priſtinam dignitatem, non ſólum in beſtijs dominium exercebit, ſed & dæmones eius imperium ſentient. *Idem in cap. 3.*

Quemadmodum diuerſis animalium generibus, diuerſas itidem natura defenſiones, ad tuẽdamque propriam vitam ſalutemq; conſtituit, vt leonibus vires, ceruis curſum canibus venationes, aquatilibus natationem, volatilibus volatum, reptilibus cauernas: ita hominum generi in cunctis huiuſmodi defenſionibus minori, vt pote ꝙ vires tenuiſſimas habet, impeditiſſimũ curſum, volatus eſt immune, natationem vix attingit cauernariæ habitationis omnino eſt impos, rationem tradidit Deus, quaſi donum quoddam quod cũctis facultatibus illis æquipolleret, huicque amatorium ſubiecit deſiderium, veluti fręno cuidam equum, veluti ſagittario arcum, temoni nauem, inſtrumentum opifici. *Tyrius Platonicus ſerm* 10.

Sicut ad cõparationẽ niuis & ſolis, omne mundũ ſordidũ uidetur, & omne lucidum obſcurum: Ita quantum ad cõparationẽ Dei qui ſolus ſingulariter eſt bonus, omnes homines mali uidentur. *Chryſoſt. hom. 18. operis imperf.*

Sicut nunc ipſo uolente fœtus in utero creat: & terminos qui initio ab ipſo poſiti ſunt, natura cõſequitur: ita etiam humanum corpus è terra ipſo volente cõcreuit, & cõpactum eſt, & caro factum eſt, & ſanguis, & cutis, & adeps, & nerui, & venæ, & arterię, & cerebrũ, & medulla, oſſiũ ſuſtentacula, & oculorũ tunicæ, & pupillę puritas, & aurũ flexuoſi meatus, & odorum apprehenſio, & oris ad loquendum inſtrumentum: in quo dentes quidem im-

plent

plent vſum chordarum, lingua verò imitat̃ plectrũ, mẽs aũt dextrã muſici. Cæterùm quis pro dignitate ſatis poſſit mirari huius uita præditi animalis formationẽ? Quã & multi alij conãtur calũniari, & imprimis Manetis ſucceſſores. Quamobrem non Deum, ſed Saclã id formaſſe dicunt, qui eſt princeps materiæ. Grçcorũ aũt ſapientes, Socrates, & Hippocrates, & Plato, & Xenophon, & Ariſtoteles, & Galenus, & innumerabiles alij, humani corporis aptã cõpoſitionẽ ſuſcipiũt, & admirãtur uſum vniuſcuiuſque particulæ: fatenturq́, laudes ſuas ſuperari à pclari uniuerſorum artificis ſapientia, quç in hoc animali cernitur. *Theodoretus, in Epitome Diuin decret. cap. de homine.*

Sicut una, eademq́ue natura mundus omnib partibus inter ſe congruentibus cohçret, ac nititur: Sic omnes homines inter ſe natura confuſi, prauitate diſſentiunt: nec ſe intelligunt eſſe cõſanguineos, & ſubiectos omnes ſub vnam eandemq́ue tutelam, quod ſi teneretur, deorũ profecto uita homines viuerent. *Lactantius lib. 5. cap. 8.*

Deniq; ipſum mundũ ex duobus elementis repugnãtibus & inuicẽ copulatis eſſe concretũ humido & igneo, nec potuiſſe lucem fieri niſi & tenebræ fuiſſent, quia nec ſuperum põt eſſe ſine infero, nec oriens ſine occidente, nec calidum ſine frigido, nec molle ſine duro: Sic & nos ex duobus æquè repugnantibus compacti ſumus, aĩa & corpore, quorũ alterũ cçlo attribuitur, quia tenue eſt & intractabile: alterũ terrç, quia cõprehenſibile eſt. Alterũ ſolidũ & çternũ eſt, alterum fragile atq; mortale. Ergo alteri bonũ adhæret, alteri malum alteri lux, vita, iuſtitia, alteri tenebrç, mors, iniuſtitia. *Idem lib. de ira Dei, c. 25.*

HOMINIS FRAGILITAS.

SIcut nudi egreſſi ſunt ex vtero matris: Ita nudi eò reuertent̃ vñ pdierũt, neq; vlli quicquã eorũ hinc ſecũ aſportabunt, quæ tantis moleſtiis cõquiſierunt. *Eccl. 5.*

Quaſi lutum figuli in manu ipſius, plaſmare illud & diſponere. Omnes viæ eius ſecundum diſpoſitionem eius: Sic homo in manu illius qui ſe fecit, & reddet illi ſecundum iudicium ſuum. *Eccl. 33.*

Homo quaſi flos egreditur & cõteritur, & fugit velut

vmbrā, & nunquam in eodem ſtatu permanet. *Iob.14.*
Ecce ſicut lutū ī manu figuli:Sic vos ī manu mea. *Ier.18.*

Homo vanitati ſimilis factus eſt,dies eius velut vmbra prætereunt. *Pſal.144.*

Veluti volucris vnam habens alam hac ſola volare nō pōt:Sic etiam natura humana ſi nuda per ſe maneat, & non miſceatur ac particeps ſit naturæ cæleſtis,nihil præclarum efficit,ſed nuda manet in ſua natura, & ſordibus multis,repræhenſioni obnoxia. *Macarius hom. 32.*

Dicimus poſſe hominē non peccare, ſi velit pro tēpore,pro loco,ꝓ imbecillitate corporea, quādiu intētus eſt animus,quandiu chorda nullo vitio taxatur in cythara. Quod ſi paululum ſe remiſerit, quō qui aduerſo flumine lembū trahit,ſi remiſerit manus, ſtatim retrò labitur, & fluentibus aquis,quo non vult ducitur:Sic humanā conditio ſi paulatim ſe remiſerit, diſcit fragilitatē ſuam, & multa ſe nō poſſe cognoſcit. *Hier.li.3.aduerſus Pelagianos.*

Quemadmodum ea quæ adhuc vigent,rebus ſeneſcētibus multò ſint meliora,ſiue ſunt animalia, ſiue plantę, ſiue fructus,ſiue alia quæ ex his ſimilibus natura cōtinet. Sic adamus primus homo recenter creatus, & robur uniuerſi generis humani,melior fuit, formoſior atque innocentior ſui poſteris, degenerantibus vſque formarum & virium etiam ſucceſſionibus. *Philo, de mundi opificio.*

Vt in plaſtarū & pictorū arte fieri uidemus, deteriora eſſe quæ exprimuntur ad exemplar propoſitū : Sic hoīes & Adami poſteri,multò ſunt deteriores,ut quid ad exēplar primi hominis nequaquam referri poſſunt. *ibidem.*

Quēadmodū in magnete ꝗ è ferreis annulis ipſum tāgit,hæret tenaciſſimè:ꝗ verò hūc deinceps,minus.Pēdēt tñ & tertius à ſecundo, & quartus à tertio, & quintus à quarto, & alij ab aliis per longā ſeriē,vna vi trahēte,cōtinueq; : ſed nō eodē mō. Semper.n. quo longius abſunt à principio,laxant̄,eo ꝙ remittat̄ vis attractoria, nec iá pariter aſtringere valeat. Ita quoq; & humano generi accidiſſe videtur, per ſingula tempora ſuccedētibus exilioribus & corporis & animæ viribus ac qualitatibus. *ibidem.*

Homines nati in mūdo ſunt quaſi flores in cāpo, vita in carne,flos in fęno eſt.Homo more floris ex occultis ꝓ

cedit,

cedit & apparet ſubito ĩ publico,q̃ ſtatĩ poſt mortẽ trahiſ ad occultũ. Carnis viriditas nõ oſtẽdit,ſed ariditas pulueris,ab aſpectibus retrahit. *Gregorius lib.11. Moral. capite 17.*

Omnia compoſita diſſoluuntur, & ad interitũ veniũt. Nihil eorum quæ mixta concretaque ſunt,ſemper eodẽ ſtatu manent. Exiguũ ad tempus bullarum inſtar ſpiritui noſtro circumiectum eſt corpus. Mox autẽ extinguimur, nullo in vita huius tumoris relicto veſtigio. In columnis, & lapidibus, & titulis monumẽta, ac ne illa quidem ſempiterna manẽt. *Nazianzenus. In altera Oratione. De pauperibus amandis & benignitate complect. in ea Euangelij verba: Quatenus vni ex his feciſtis.*

Hominum genus ſimile eſt naturæ graminis: flores autem graminis ſunt, quæ accreſcit gloria & potentia: & ſicut areſcente gramine flos excidit, ſic morte hominibus ingruente potentia & ſuperbia extinguuntur. *Apud Antonium in Meliſ. par 1.1. ſerm.61.*

Arũdines ſumus, nulla validioris naturæ radice fundati. Si leuis aſpirauerit ꝓſperioris auræ ſucceſſ⁹, vago motu ꝓximos verberamus, inopes ad ſuffragandum, faciles ad nocendũ. Arundines fluuios amãt, & nos labentia mũdi caduca delectant. Tamen hanc arundinẽ ſi quis de terræ plantariis euellat, & ſuperfluis exuat, expoliãs veterẽ hominem cũ actibus ſuis, & ſcribæ velociter ſcribentis manu temperet, incipit nõ arundo eſſe, ſed calamus, quę præcepta cœleſtiũ ſcripturarũ mẽtis imprimat tabulis. *Ambroſius lib.5. in Lucam, cap.29.*

Humana natura tam facilè per vitia, q̃ per planum ꝓfunditur aqua. Sic ergo agere debet qui eam reſtringere appetit, velut qui aquam currentem retinere cõtẽdit. Sicut.n. ille qui aquam concludit in ſtagnum atque coercet: ſic iſte naturam humanã vagam, infra regulã aliquã cohibere debet. Vtque ille procurat nę qua parte dirũpatur ſtagnum qua effluat aqua: ita & iuſtũ præuidere cõdecet ne ſuam in quoquã violet regulam, quo ad peccatũ proruat. Sic:n. reſtringi carnis appetitus poſſunt, quod eſt quãdam facere pacem inter ipſam carnem & ſpiritũ quam quidẽ pacẽ nemo melius habere poterit, quàm qui diſtrictioni ordinis monaſtici ſemetipſum ſubiugare ſtuduerit.

Matth.7 ait Saluator? *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos.* Id eſt, cũ cœperint diuinas illas voces non iã proferre tm̃, ſed ẽt exponere, nec adhuc iactare ſolũ ſed ẽt interpretari, tunc amaritudo illa, tunc acerbitas, tunc rabies intelligitur, tunc nouitiũ virus exhalabitur, tunc prophanę nouitates aperiuntur, tunc primũ ſcindi ſepé videas, tunc transferri patrũ terminos, tunc catholicã fidẽ cędi, tunc Eccleſiaſticũ dogma lacerari. *Vincentius Lirinenſis aduerſus hæreſes.*

Ranæ & loco & viſu moleſtoq; ſtrepitu ſic odibiles habentur, ſicut diabolus cũ ſuis agnoſcitur abominabilis veritati: Ita & pſeudoprophetæ more ranarũ, tanquã animantibus coaxantibus nocte, damnabiliter erroris latratu conuenit perſtrepere. Quid cęnũ cõpares cęlo, qđ cõuenit habitationi ranarũ, tanquã horrendũ pſeudrophetæ blaſphemijs? Tãtũ diſtant doctores veritatis à pſeudoprophetis, quãtum ranæ à ſanctis hominibus, q pſeudoprophetæ ſicut ranæ ignaros impediũt, ne qeto deuotionis cultu percipiant veritatẽ. *Primaſius lib.4. in Apocalypſin.*

Hoc intereſt inter congregationis plenitudinẽ glorioſam & ſeparationis præſumptam de ignorãtia aut negligentia vanitatẽ, qđ in ſalute & honore integri corporis, ſpecies eſt vnitas membrorum: & in ſeparatione viſcerũ, eſt fœda lethalis & horrenda pernicies: Homo quid aliud te docuit in tuo corpore, aut ſic diuiſa cõiunctio, aut tã coniuncta diuiſio, niſi vt ex multis unus, & unus in multis uiueres? Eſt mẽbrorũ cõmercio ſalutari pretioſus oculus, ſed ſi perſeuerat in corpore: alioq; vbi corpori defuerit ſibi non aderit. Debent illi mẽbra oĩa ſuæ lucis obſequium: ſed & ipſe oculus ſentit corpori ſe debere quod lux, qui utiq; non omnibus membris miniſtratum membrorum ꝓuideat euulſus à corpore, nec ſibi videt. Quiſquis ille eſt qui ſe putat eſſe aliquid, tali inſtitutus exemplo maneat in Eccleſia, vt ſit aliquid: alioqui vbi defuerit illi, ſibi eſſe mox deſinit. *Petrus Chryſologus ſermone* 132.

Videtur hæreſis eſſe quædam catena à dæmone cõtexta, alia alij connexa, omnibus tanquã ab vno impietatis vertice appenſis, etiamſi diuerſas cognominationes ſortitæ, & loco & tp̃e, & quãtitate & qualitate & potentia & actu differant. *Thedor. Studithes ex epiſt. 4. ad Naucratium.*

Sicut

Sicut Moab & filij Ammon de cõſanguinitate Abrahę deſcẽderũt, & tñ genus Abrahæ ſp oderũt: ita hæretici in Chriſtũ ſe recedere dicunt, & tñ Chriſtianorũ catholicã fidẽ ſubuertere ſp conati ſunt. Et quis hoc neſciat, qđ de ſanguine Abrahæ p inceſtũ nati ſunt Moab & filij Ammon? Dormierunt.n. filiæ Loth nepotis Abrahæ cũ patre ſuo, & maior quidem filia Moab, minor aũt peperit Ammon. Et Moab quidẽ ex patre, Ammõ populus turbidus interpretaт. Quis aũt populus magis turbidus, q̃ hæreticorũ cætus, qui alios turbida & cœnulenta potãt doctrina, velut turbida aqua. Sunt.n. hęretici: ex patre diabolo, æquè ut Iudæi, quib. ipſe Dñs. Vos inquit, ex patre diabolo eſtis. Igiт ut Philiſtini, ita Moab & filij Ammon. i. ſicut Iudæi ſic & hæretici in deſertũ erũt vſq; in æternũ, quippè qui deſerentes Deũ, & à Deo deſerti, abſq; dubio peribunt in ſempiternũ. Audiui.n. (inquit Moab) opprobrium & blaſphemias filiorum Ammon. ſ. hæreticorum, qui nimirũ exprobrauerunt populo Chriſtiano ſecundũ exemplũ Moab, & magnificati ſuper terminos eorũ, ſecũdũ exẽplũ filiorũ Ammon. *Rupertus lib. 2. in Sophoniam.*

Quid aliud hæretici ſunt ac ſchiſmatici q̃ Dathan & Abyron: Vt.n. hi ſub prætextu pietatis dominandi libidine ac ambitionis æſtu agitati, ei principatum adimere conabantur, cui fuiſſet à Deo traditus, ita hi ſanctę Eccleſię corpus diſiungere ęnitũtur, dũ caput eius à ſummo Deo conſtitutũ imminuere, lacerare, dedecorare impijs maledictis non ceſſant. Neq; aliud fit ab his in ſummum illud caput quam à Dathan & Abyron in Moſem tentatũ eſt. Genus hominum miſerabiliſſimum, ac pernicioſiſſimũ, qui ſub prætextu noſtrarum corrigendarum improbitatum infinitã attulere malorum ſyluã, perq; vniuerſum terrarum orbẽ peſsimos diſſeminauerũt errores. Adeoq; proceſſit audacia & gygantea immanitas, vt eis nec cœlum iam ſufficiat, in quo ſuæ ſceleratiſsimæ linguę uirus euomant, ore impijſſimo blaſphement, dum eius incolas tantis probris ac mendacijs dehoneſtãt. Sed videbit omne humanum genus eorum interitũ, & ſempiterna obliuione eos ſepeliendos miſerrimo hiatu patefacto, abſorbuiſſe cognoſcet. *Eugubinus in c. 11. Deuteron.*

Mel

Mel omnibus hominibus dulce eſſe videtur, etiamſi cũ nullo conferatur:ſed dulcius eſſe apparet,ſi amara aliqua qualitas iuxta ipſum ſtatuatur. Et ſanitaté valdè diligendam omnes exiſtimẽt; ſed poſt morbum multò magis cõplectendã ſtatuunt. Iã verò tranquillitas quoq; eſt poſt tempeſtatem gratior. Ita ẽt veritaté, quicunq; ſapiunt, rẽ & ſedulò comparandã, & diligenter retinendam intelligunt:eam tamen ſplendidiorem & diuiniorem reddit, ſi cum ea cõferatur & examinetur quod falſum eſt. Qm̃ ergo falſi turpitudinem & ignominiam oſtendimus, & hæreticas fabulas aperuimus, & planũ factum eſt q̃ ſint impię, iniucundæ, & minimè probabiles:age cum his doctrinam Euangelicam conferentes, oſtendamus quid inter ſe differãt lux & tenebræ, & morbus moleſtiſſimus & difficillimus. *Theodo. in Epitome Diuinorum decretorum, in procemio.*

Quemadmodum Nabuzardan princeps militiæ Nabugodonoſoris Hieroſolymam euertit & templi vaſa prophanauit. Sic noſtri tẽporis hæreſiarchæ principes militiæ diaboli, Eccleſiam Chriſti conantur euertere & ſacra templi vaſa, hoc eſt, ſacramenta non à Salomone ſed à Chriſto conſtituta penitus delere. Nabuzardan ſonat ſermonem alieni Domini, ſeu alieni iudicij. Tales ſunt hæretici, quorum ſermo nõ Ieſu Chriſti Domini noſtri, ſed alieni domini, hoc eſt diaboli, quem Chriſtus principem mũdi appellauit. *Pinus in Ezechielem cap. 4.*

HOMICIDIVM.

ANte ignem camini vapor & fumus ignis inaltatur: Sic & ante ſanguinem maledicta, & contumeliæ & minæ. *Eccleſ. 22.*

Quemadmodum hoſtes habentur non ſolũ qui nos iã impugnant claſſib. aut exercitibus, verũ etiã qui vtroſq; apparatus faciunt, & machinas admouent portubus ac mœnibus etiamſi nondum ad manus venerint:ita homicidæ cenſendi ſunt, non ſolũ qui interimunt, ſed & qui nihil non conantur, clamq́, palamq; ut interficiant, etiãſi nõ perpetrarint facinus, ꝙ ſi præ metu vel audacia, vitijs contrarijs, in templum irrumpere tentarint impunitatis inueniẽdę gratia, ꝓhibẽdi ſunt: *Philo. de ſpecialibus legibus.*

Inſitus

Inſitus eſt animæ naturaliter uiuendi amor. Nã ſicut ad ſeruandam prolis ſucceſsionem Deus procreandi cupiditatem hominibus indidit, nõ tamen prohibens altiorem cõtinentiæ viã: ita & vitæ nobis inſeuit deſiderium, prohibens nequis ſe interimat, non impediens tamen vt pſentem vitã cõtemnat. *Chryſoſtomus hom 48. in Ioannem.*

Vbi iam ſolatium patres, vbi præſidium genitores inuenient, ſi filios ſenſerint parricidas? Aut quando externa apta ſunt, ſi domeſtica nobis obſiſtunt? Beſtiæ & mutę pecudes pietatis iura conſeruant, & quibus natura denegat rationem, non tñ denegat pietatem? Innocentem perimere nefas eſt, patrem occidere ſcelus, prophetã iugulare facinus inauditum, & ante hoc tempus mortalibus cũctis ignotum. *Idem hom. de Abſalone patrem perſequente.*

HOMO.

HOMINIS CREATIO ET DIGNITAS.

QVærat aliquis cur vltimum operũ ſit homo in creatione? Quemadmodum igitur conuiuatores, non prius ad cœnam vocant quam inſtructo prius conuiuio: & qui edunt ludos aut athletarum ſpectacula, priuſquã ſpectatores vocati conueniant in theatra vel ſtadia, parant copiam cõcertatorum, earumq; rerum q̃ ad oculos aureſq; oblectandas pertinent: Ita ẽt mundi totius gubernator, tanquam conuiuator, ludorumq; præfectus, uocaturus hominem ad conuiuium ſimul & theatrum ſacratiſſimum: alterum refertum copijs, quas terra, fluuij, mare, aer ſuppeditant, alterum ſpectaculis, quorum tum eſſentia, tum qualitates ſtupendæ ſunt, nec nõ motus choreæque adminiſtratione digniſſimæ propter ordinem cõuenientiſſimum, numerum proportione aptiſsimũ, curſus recurſusq; mirè concinnos: in quibus omnibus verã illam & exemplarem muſicam ineſſe non falſo quis dixerit, quam poſtea homines animis ſuis impreſſam prodiderunt, artem vtiliſſimam vitę ſummeq; neceſſariam. *Philo, de mundi opificio, & Ambroſ. epiſt. 39.*

Auriga licet poſt currũ eat, curſum tamen equorũ freno nihilominus moderatur habenis utcũq; uiſum fuerit nũc laxando eos ac celeritatem, nũc reducendo ſi uidea-

tur

tur iuſto maior impetus: Ita homo, licet poſt aīaliū omnium creationem formatus ſit à Deo, gubernator tñ eorum omniū factus, ſuo imperio vtitur pro arbitrio. *Ibid.*

Quemadmodum gubernatores in nauis poſtrema parte puppi conſiſtentes, omnib. omnino præſtantiores habētur vectoribus: quippè quorū in manu nauis ipſius, ſarcinarumq; ſalus ſit poſita: Sic & hoīem ſeu aurigā quendā & gubernatorē cōditor rebus p̄fecit omnibus, vt regat & gubernet quicquid terra cōtineť, tanquam quidā ſubpræfectus illius primarij ſummiq́, regis. *Idem de mundo.*

Quare tardius creatus eſt homo, ſi cæteris dignitate p̄ſtat? Quēadmodū ingreſſuro in ciuitatē aliquā rege, operæpretium eſt præmittere ſatellites, alioſq; omnes vt bene adornatis palatijs, rex honeſtius ibi agat: Ita ſimili modo, quaſi regē & principē aliquē reb. terrenis p̄fecturus, prius omnē hunc ornatum fabricauit, & tandē pręficiendum hominem formauit. *Chryſo. ho. 8. in Geneſin.*

Vide quāto nos Deus ꝓſecutus eſt honore tale nobis opus p̄cipiēs quale fecit. Feci, inquit, cęlū, & terrā. Do tibi quoq; creationē. Fac terrā cęlū, nā potes. Qui facit oīa & mutat, de Deo dictū: hāc & hoīb. poteſtatē dedit. Sicut aliquis pater charitate plenus, pingēs, nō ipſe ſolos, ſed & filiū ad patrum diſciplinā ꝑducere ſtudet. Feci, inquit, ego ſpecioſum corpus, do tibi melioris creationē, tu bonā fac aīam. Dixi ego, *Germinet terra herbam virentem, & omne lignum pomiferum:* Dic tu, producat ipſa terra fructū ꝓpriū, & exibit quicquid facere, uelis. Facio ęſtatē & nebulā, firmo tonitru, & creo ſpiritū, formaui draconē ad illudēdū ei, hoc eſt, diabolū, nec hāc inuidi tibi poteſtatē: illude tu quoq; ſi uis, potes. n. ut paſſerē uincere. Facio oriri ſolem ſuper bonos & malos, imitare tu quoque, cōica quę tua ſunt bonis & malis, contumelias patiens tolero, contumeliaſq; patientes beneficiis proſequor. Imitare etiā tu. Accendi luminaria in cęlo, his ſplendidiora tu quoque fac accēdas: potes. n. Eos qui ſunt in errorē, illumina Maius eſt illud beneficium quā ſolem intueri, me agnoſcere. Hominē facere nō potes, ſed iuſtum facere potes, & Deo gratum. Ego ſubſtantiam creaui, tu uoluntatem exorna. *Idem hom. 55. ad populum Antioch. & hom. 15. in 1. ad Timoth.*

Gen. 1.

Quem-

Quemadmodum ſolidus qui non habet charagma Cæſaris, reprobus: Ita homo qui non habet imaginem Dei reprobus æſtimatur. *Idem hom. 38. operis imperf.*

Sol mandato tantum, homo verò manibus diuinis formatus eſt. *Faciamus hominem ad imaginem noſtram.* Imago li- Gen. 1
gnea terreni regis honoratur, quantò magis rationalis imago Dei? *Cyrillus Ieroſolymitanus catecheſi 12.*

Quemadmodū ſiquis ingreſſus palatia regia, depictas ibi cōtempletur hiſtorias, & ſpecioſa quæque, quadā in parte uidet theſauros reconditos, atque etiam cum rege recūbat, & apponantur ei Sedyſmata & pocula ſuauiſſima, varijsq́ue modis delectetur ſpectaculis illis atq; ornamentis, poſt modum autē abſtractus inde in loca fœtida deducatur, aut veluti ſi formoſiſſima puella, ſapiētiſſima ac locupletiſſima omnium, uirum pauperē accipiat, humilem, deformem, pannisq; indutum, quem exutis ſordidis ueſtimentis veſte regia induat, & impoſito illi diademate, coniux ei fiat: tum mendicus ille obſtupeſcere incipit, ac dicere, Hæccinne mihi miſero mendico abiecto & humili data eſt ſocia? Ita ſe Deus geſſit erga hominē miſerum & abiectū: Guſtare fecit illum, quæ ſunt alterius ſeculi, aliumque cibum ſuauiſſimum, aperuit illi gloriā & ornamenta regia, arcana & cœleſtia. Qui conferens illa ſpiritualia quæ pertinent ad hoc ſeculum, hæc omnia reſpuit, ſiue regem videat, ſiue principes, ſiue ſapientes, ante oculos habens theſaurum cœleſtē. *Macarius hom. 7.*

Ex rōnali & irrationali parte iuxta gentilem Philoſophiā hoīem veluti Centaurū quendā creator effingens, ſuperiori parti à capite vſque ad pectus humana forma inſignitæ, reliquū corporis ab vmbilico & lūbis equina ſubiecit effigie, q̄ ad vētris voluptates brutorū inſtar ꝓna atq; ad cōcubitus effrenatè ꝓcliuis eſt. Neq;. n. ab irrationali parte, ꝑ luxū rapi rōne præditam voluit, ſed à rationali potius rōnis expertē, ad vſus neceſſarios regi ſapiētiſſimè ſtatuit, Huius deniq; ſibi indultæ diuinitus poteſtatis gratia, ſi qñ rōnalis pars peruerſo ordine ipſa nō Ierem. 5
regit, improperat aurigæ ſermo diuinus dicens. *Equi inſanientes in fœminas facti ſunt Baſilius lib. de vera uirginitate.*

Faciamus hominem ad imaginem noſtram. Quare fecit eum Gen. 1

ad imaginem ſuam? Quemadmodũ in vrbibus abſentis regis aut imperatoris venerantur imaginem: Sic Deus cũ nequeat cerni ab uniuerſa creatura, imaginis loco poſuit hominem, vt omnes creaturæ dum inſeruiunt homini, ſic colant ſupremum numen, huius uniuerſi ſcilicet opificem. *Procopius Gazeus in Geneſin. cap.* 1.

Animantia initio cernentia hominis dignitatem, qui noĩa creaturis dabat, ſe Adamo ſubmittebant, imperiiq; frænos non depellebant ore. Nec mirum Si quidẽ & ſerui benè ſe gerentes, cõſeruis quoque terrori ſunt. At ſerui delinquentes, ẽt vel abiectiſſimum conſeruorum timent. Homo ſi reuertatur ad recuperandam priſtinam dignitatem, non ſolum in beſtijs dominium exercebit, ſed & dæmones eius imperium ſentient. *Idem in cap.* 3.

Quemadmodum diuerſis animalium generibus, diuerſas itidem natura defenſiones, ad tuẽdamque propriam vitam ſalutemq; conſtituit, vt leonibus vires, ceruis curſum canibus venationes, aquatilibus natationem, volatilibus volatum, reptilibus cauernas: ita hominum generi in cunctis huiuſmodi defenſionibus minori, vt pote ꝙ vires tenuiſſimas habet, impeditiſſimũ curſum, volatus eſt immune, natationem vix attingit cauernariæ habitationis omnino eſt impos, rationem tradidit Deus, quaſi donum quoddam quod cũctis facultatibus illis æquipolleret, huicque amatorium ſubiecit deſiderium, veluti fręno cuidam equum, veluti ſagittario arcum, temoni nauem, inſtrumentum opifici. *Tyrius Platonicus ſerm.* 10.

Sicut ad cõparationẽ niuis & ſolis, omne mundũ ſordidũ uidetur, & omne lucidum obſcurum: Ita quantum ad cõparationẽ Dei qui ſolus ſingulariter eſt bonus, omnes homines mali uidentur. *Chryſoſt. hom.* 18. *operis imperf.*

Sicut nunc ipſo uolente fœtus in utero creat: & terminos qui initio ab ipſo poſiti ſunt, natura cõſequitur: ita etiam humanum corpus è terra ipſo volente cõcreuit, & cõpactum eſt, & caro factum eſt, & ſanguis, & cutis, & adeps, & nerui, & venæ, & arterię, & cerebrũ, & medulla, oſſiũ ſuſtentacula, & oculorũ tunicæ, & pupillę puritas, & aurũ flexuoſi meatus, & odorum apprehenſio: & oris ad loquendum inſtrumentum: in quo dentes quidem im

plent

plent uſum chordarum, lingua verò imitatẽ plectrũ, mẽs aũt dextrã muſici. Cæterùm quis pro dignitate ſatis poſſit mirari huius uita præditi animalis formationẽ? Quã & multi alij conãtur calũniari, & imprimis Manetis ſucceſſores. Quamobrem non Deum, ſed Saclã id formaſſe dicunt, qui eſt princeps materiæ. Gręcorũ aũt ſapientes, Socrates, & Hippocrates, & Plato, & Xenophon, & Ariſtoteles, & Galenus, & innumerabiles alij, humani corporis aptã cõpoſitionẽ ſuſcipiũt, & admirãtur uſum vniuſcuiuſque particulæ: fatenturq́, laudes ſuas ſuperari à p̃clari uniuerſorum artificis ſapientia, quę in hoc animali cernitur. *Theodoretus, in Epitome Diuin decret. cap. de homine.*

Sicut una, eademq́ue natura mundus omnib. partibus inter ſe congruentibus cohęret, ac nititur: Sic omnes homines inter ſe natura confuſi, prauitate diſſentiunt: nec ſe intelligunt eſſe cõſanguineos, & ſubiectos omnes ſub vnam eandemq́ue tutelam, quod ſi teneretur, deorũ profecto uita homines viuerent. *Lactantius lib. 5. cap. 8.*

Deniq; ipſum mundũ ex duobus elementis repugnãtibus & inuicẽ copulatis eſſe concretũ humido & igneo, nec potuiſſe lucem fieri niſi & tenebræ fuiſſent, quia nec ſuperum põt eſſe ſine infero, nec oriens ſine occidente, nec calidum ſine frigido, nec molle ſine duro: Sic & nos ex duobus æquè repugnantibus compacti ſumus, aĩa & corpore, quorũ alterũ cęlo attribuitur, quia tenue eſt & intractabile: alterũ terrę, quia cõprehenſibile eſt. Alterũ ſolidũ & ęternũ eſt, alterum fragile atq; mortale. Ergo alteri bonũ adhæret, alteri malum alteri lux, vita, iuſtitia, alteri tenebrę, mors, iniuſtitia. *Idem lib. de ira Dei, c. 25.*

HOMINIS FRAGILITAS.

SIcut nudi egreſſi ſunt ex vtero matris: Ita nudi eò reuertentẽ vñ p̃dierũt, neq; vlli quicquã eorũ hinc ſecũ aſportabunt, quæ tantis moleſtiis cõquiſierunt. *Eccl. 5.*

Quaſi lutum figuli in manu ipſius, plaſmare illud & diſponere. Omnes viæ eius ſecundum diſpoſitionem eius: Sic homo in manu illius qui ſe fecit, & reddet illi ſecundum iudicium ſuum. *Eccl. 33.*

Homo quaſi flos egreditur & cõteritur, & fugit velut

Mm 2 vmbra

vmbra, & nunquam in eodem ſtatu permanet. *Iob.14.*
Ecce ſicut lutũ ĩ manu figuli:Sic vos ĩ manu mea. *Ier.18.*

Homo vanitati ſimilis factus eſt, dies eius velut vmbra prætereunt. *Pſal.144.*

Veluti volucris vnam habens alam hac ſola volare nõ põt:Sic etiam natura humana ſi nuda per ſe maneat, & non miſceatur ac particeps ſit naturæ cæleſtis, nihil præclarum efficit, ſed nuda manet in ſua natura, & ſordibus multis, repræhenſioni obnoxia. *Macarius hom. 32.*

Dicimus poſſe hominẽ non peccare, ſi velit pro tẽpore, pro loco, ꝓ imbecillitate corporea, quãdiu intẽtus eſt animus, quandiu chorda nullo vitio taxatur in cythara. Quod ſi paululum ſe remiſerit, qũo qui aduerſo flumine lembũ trahit, ſi remiſerit manus, ſtatim retrò labitur, & fluentibus aquis, quo non vult ducitur:Sic humanã conditio ſi paulatim ſe remiſerit, diſcit fragilitatẽ ſuam, & multa ſe nõ poſſe cognoſcit. *Hier. li. 3. aduerſus Pelagianos.*

Quemadmodum ea quæ adhuc vigent, rebus ſeneſcẽtibus multò ſint meliora, ſiue ſunt animalia, ſiue plantę, ſiue fructus, ſiue alia quæ ex his ſimilibus natura cõtinet. Sic adamus primus homo recenter creatus, & robur uniuerſi generis humani, melior fuit, formoſior atque innocentior ſui poſteris, degenerantibus vſque formarum & virium etiam ſucceſſionibus. *Philo, de mundi opificio.*

Vt in plaſtarũ & pictorũ arte fieri uidemus, deteriora eſſe quæ exprimuntur ad exemplar propoſitũ: Sic hoĩes & Adami poſteri, multò ſunt deteriores, ut quid ad exẽplar primi hominis nequaquam referri poſſunt. *ibidem.*

Quẽadmodũ in magnete q̃ è ferreis annulis ipſum tãgit, hæret tenaciſſimè: q̃ verò hũc deinceps, minus. Pẽdẽt tñ & tertius à ſecundo, & quartus à tertio, & quintus à quarto, & alij ab aliis per longã ſeriẽ, vna vi trahẽte, cõtinueq́; : ſed nõ eodẽ mõ. Semper.n. quo longius abſunt à principio, laxanť, eo ꝙ remittať vis attractoria, nec iã pariter aſtringere valeat. Ita quoq; & humano generi accidiſſe videtur, per ſingula tempora ſuccedẽtibus exilioribus & corporis & animæ viribus ac qualitatibus. *ibidem.*

Homines nati in mũdo ſunt quaſi flores in cãpo, vita in carne, flos in fęno eſt. Homo more floris ex occultis ꝓ
cedit,

cedit & apparet ſubito ĩ publico, q̃ ſtatĩ poſt mortẽ trahiĩ ad occultũ. Carnis viriditas nõ oſtẽdit, ſed ariditas pulueris, ab aſpectibus retrahit. *Gregorius lib.11. Moral. capite 17.*

Omnia compoſita diſſoluuntur, & ad interitũ veniũt. Nihil eorum quæ mixta concretaque ſunt, ſemper eodẽ ſtatu manent. Exiguũ ad tempus bullarum inſtar ſpiritui noſtro circumiectum eſt corpus. Mox autẽ extinguimur, nullo in vita huius tumoris relicto veſtigio. In columnis, & lapidibus, & titulis monumẽta, ac ne illa quidem ſempiterna manẽt. *Nazianzenus. In altera Oratione. De pauperibus amandis & benignitate complect. in ea Euangelij verba: Quatenus vni ex his feciſtis.*

Hominum genus ſimile eſt naturæ graminis: flores autem graminis ſunt, quæ accreſcit gloria & potentia: & ſicut areſcente gramine flos excidit, ſic morte hominibus ingruente potentia & ſuperbia extinguuntur. *Apud Antonium in Meliſ. part. 1. ſerm. 61.*

Arũdines ſumus, nulla validioris naturæ radice fundati. Si leuis aſpirauerit ꝓſpeŗioris aurę ſucceſſ⁹, vago motu ꝓximos verberamus, inopes ad ſuffragandum, faciles ad nocendũ. Arundines fluuios amãt, & nos labentia mũdi caduca delectant. Tamen hanc arundinẽ ſi quis de terræ plantariis euellat, & ſuperfluis exuat, expoliãs veterẽ hominem cũ actibus ſuis, & ſcribæ velociter ſcribentis manu temperet, incipit nõ arundo eſſe, ſed calamus, quę præcepta cœleſtiũ ſcripturarũ mẽtis imprimat tabulis. *Ambroſius lib. 5. in Lucam, cap. 29.*

Humana natura tam facilè per vitia, q̃ per planum ꝓfunditur aqua. Sic ergo agere debet qui eam reſtringere appetit, velut qui aquam currentem retinere cõtẽdit. Sicut.n. ille qui aquam concludit in ſtagnum atque coercet: ſic iſte naturam humanã vagam, infra regulã aliquã cohibere debet. Vtque ille procurat nę qua parte dirũpatur ſtagnum qua effluat aqua: ita & iuſtũ præuidere cõdecet ne ſuam in quoquã violet regulam, quo ad peccatũ proruat. Sic.n. reſtringi carnis appetitus poſſunt, quod eſt quãdam facere pacem inter ipſam carnem & ſpiritũ quam quidẽ pacẽ nemo melius habere poterit, quàm qui diſtrictioni ordinis monaſtici ſemetipſum ſubiugare ſtu-

duerit. Ipſa etenim eſt quaſi quędã clauſura vel ſtagnũ viuarij: quoniam quidẽ ſicut piſces decurrẽte aqua viuarij moriunt, ſi clauſuræ ipſius minutatim at ſępe crepẽt nec reficiũtur: ita omnis religio monaſtici ordinis fundit⁹ perit, ſi cuſtodia eius ꝑ modicarũ contemptũ culparũ, paulatim à feruore tepeſcit. *Anſel. li. de ſimilitudinibus, cap. 122.*

Vt ĩ orbe ac pila nihil eſt imũ, nihil ſummũ, nihil extremũ, nihil primũ q̃a motu ordo mutaĩ, & q̃ ſequebaĩ ꝓcedũt, & q̃ occidebãt, oriũtur, oĩa quomodocũque ierint, in idẽ reuertuntur. Ita in homine exiſtima fieri, cũ illum in multa mutaueris, vnus eſt. *Seneca lib. 5. de beneficijs.*

Quemadmodũ nebulam cũ procul ſpectamus, magnũ quiddam eſſe putamus: vbi verò appropinquauerimus, euaneſcit: Sic vita hominis ſuper terrã. *Politianus in Lamia.*

Vita hominis perinde eſt vt mercatus, q̃ maxima ludorum celebritate habetur. Quemadmodum n. eò confluit mortalium multitudo, alij alijs de cauſis. Quidam. n. vt mercimonia ſua venditent, & triuola, qui tẽtoriola etiã paſſim & vmbracula quaſi laqueos & retia tẽdunt pecuniolę: quidã rurſus vt ſeſe oſtentẽt, & ſuas exhibeãt dotes. Pariter ergo viſuntur, & qui diſcũ procul expellit, & qui pondus robuſtè attollit, & qui ſpacij plurimũ tranſilit, & qui luctu plurimos deiicit, & qui curſu longiſſimè præuolat. Veniunt etiam qui loca atq; ignotos ſibi homines viſant, arceſq; & ingenia & nobiliſſimorũ opera artificum contemplentur. Ita in hanc etiam vitam diuerſis homines ſtudijs conueniũt, quorũ alij pecunię deſiderio atque deliciarum copia tenentur, alij principatus & imperij cupidine ſollicitantur: alii gloriæ ſtimulis agitãtur, alii voluptatum blandicijs titulantur: alii rerum pulcherrimarum ſpeculatione contenti ſunt, *Ibidem.*

Sicut omnes ſtellæ quæ ab oriente veniũt, quãuis ſint magnæ claritatis & virtutis, tendunt tñ ad occaſum, & ibi ſecundũ diuerſos circulos aliæ tardius, aliæ ocyus ſeſe à noſtris aſpectibus abſcondunt: ſic etiã homines vniuerſi qui ab oriente, id eſt, per natiuitatẽ intrant in mundum, quamuis ibi aliquandiu rutilẽt & clareſcãt, neceſſe tñ eſt quod tandem ad occaſum mortis, alij tardius, alij citius, ſecũdum curſum durationis, quem à Deo acceperunt

runt ueniant decidantq; & à mundi aſpectus ſe ſe ſubtrahant & recedant. *Idiotæ contemplationum lib. 5. cap. 1.*

Memento homo quia cinis es. Cinis quidem primum arbor fuit uiridis, nemoroſa & multis frōdibus & fructu oculis grata atq; iucūda. Quæ tamen ubi abſciſſa ſiue reuulſa eſt, & protinus pulcherrima illa ſpecie ac decore marceſcente exiccatur, & in ignem coniecta, in cinerem vertitur. Sic hō qui ſpecie & pulchritudine curporis atq; omnibus naturæ & fortunæ bonis inſtructus pulcherrimæ arboris ſpeciem referebat, ubi morte inter ceptus eſt & tumulo conditus, licet totius orbis dominus ſit, quid aliud poſt exiguum temporis ſpacium niſi puluis & cinis eſt. *Ludouicus Granatenſis concione 2. in die cinerum.*

HOMINIS LAPSVS.

NEque ut aiunt quidam praua doctrina ſeducti, prorſus mortuus eſt homo, ut nihil plane boni poſſit agere. Nam infans etſi quicquā agere, nequit, aut proprijs pedibus ad matrem pergere, imbecillitate impeditur, uoluitur tamen, clamat, & flet, inquirens matrem In quo intimè afficitur mater, & gaudet de puſione, cum labore & clamore illam inquirente: & cum ad eam venire non poſſit, nihilominus ipſa mater amore pueri capta ob multam eius explorationem abit ad illum, amplectitur, circū fouet, & intima cum dilectione alimentum præbet. Hoc ipſum etiam benignus Deus præſtat, accedētis & ipſum deſiderantis animæ gratia, imo multomagis ipſe interno amore ductus, adhæret intellectui ipſius, & in vnum cum illa ſpiritum euadit, *Macarius hom. 46*

Vbi peccatū intrauit, ablata eſt hominis poteſtas & dignitas. Quemadmodū inter ſeruos fieri ſolet, vt probatiores & honeſtiores conſeruis terrori ſint, alij autē ſocios & ſeruos timeant. Sic & de homine factum eſt. Nam quā diu ſalua illius in Deum fiducia, terribilis erat & beſtijs. Vbi autem impegit, timere cœpit & conſeruorum extremos *Chryſoſt. hom. 9. in Geneſin.*

Vbi primum homo Dei legem tranſgreſſus eſt, etiam reliqua præuaricata ſunt, & degenerarunt. Vt enim ſi paterfamilias ſapiēter uitam inſtituit ſuā, et domeſtici, & re-

liqui familiares ordinate & decenter uiuant, ſequitur haud inconuenienter, Sin autem herus peccarit, & negligentiæ ſe corrumpēdum dederit, huic dubiū ne eſt, quin & ſerui delinquant & ſocordiam amplectantur? Pari ratione contingit in præſenti negotio, ut peccante homine etiam reliqua quæ in hominis miniſterium creata erant, præuaricarentur. *Theophylus Antiochenus, ad Antolycum.*

Arborem fici habebat, quidam. Rogo quid tā pluuiū quid tam lucidum, quid tam commune, quid ruſticis ſic uernaculum, quid proprium ſic petitis, quam propoſitæ ſimilitudinis forma. Quæ de generali uſu ueniens, oēs & uerbo inſtruit, & cōuertit exemplo. Infructuoſa arbor intricat ceſpitem, necat ſpatia, exhaurit terrę uires, cultorem conficit damno, afficit tædio poſſidentem, ac ſi excidere iſtam lucrum eſt, eſt iſtam commodū non habere. Sic hō utiq; qui naturæ donum, munus animæ, rationis beneficium, excellentiam ſenſus, iudicium mentis, artis induſtriam, culturæ bonum per ſteriles, atque inopes actus euertit, occupat, mergit, auctori fructum, cultori gratiam negat, ſicut arbor è terra, ſic iſte è uita meretur excidi. Et ſicut in fœcunda arbor ſi fuerit in uinea, dū fundit motiferam ſubiectis uirib. umbram, inimica non ſibi ſoli, ſed etiam palmitibus ſit fœcundis: ita homo deſes, ignauus ſi præſit populis, non ſibi ſoli fit noxius, ſed multis dum ſequentes ſe ſuo uitiat & perdit exemplo. *Petrus Chryſol. ſermo* 106.

HOMINIS IMPRVDENTIA PRAE cæteris animalibus.

OMnibus animantibus innatum ſalutem tueri, cauere quæ noceant, expetere quæ proſunt, ut paſtum, ut latibula, ut ſe à periculis, imbribus, & ſolo defendant etiam, hoc eſt prudentiæ. Solus homo non proſpicit ęternam ſalutem. *Ambroſ. li.* 1. *officiorum, c.* 17.

Cæterum aīalia ratione carentia ſunt multò ſagaciora, quam ſimus. Etenim horum vnūquodq; cum his quæ ſunt eiuſdem naturæ conuenit, agreſtia cum agreſtibus, & oues cum ſua ſpē. Tu uerò minime reuerteris ad cogna-

gnationionem tuam cęleſtem, quę eſt Dñs, ſed cogitationibus tuis te tradis, & aſſentiris cogitationibus uitioſis, factus adiutor peccati, cuius miniſterio tecum ipſe bellũ geris, & ita teipſum hoſtis pabulum conſtituis, perinde ac ſi deuoretur auis ab aquila rapta, aut ouis à lupo, aut puer ignorans ſerpenti manum porrigat, à quo depaſtęs incendatur. *Macarius hom.*44.

Sol, luna, ſtella, mare, terra, arbores, herbæ, bruta, & in his apes, formicæ, cõchæ, denique lucernæ tempeſtatem præſentiunt. Solus homo ſua mala non præſentit, neq; proſpicit. *Plinius lib.*18 *c.ult.*

Cerui pactu dictanni excutiũt corpore ſagittas à phalangio percuſſi cancrorum eſu ſibi medentur: lacertæ à ſerpentibus ictæ, herba quadam ſe refouent, hirundines uexatis pullorum oculis, chelidonia ſuccurrant, teſtudo cunilę paſtu uires aduerſus ſerpentes reficit, muſtela in murium venatu ruta ſe confirmat, ciconia origano, hedera apri ſibi medentur in morbis, item cancrorum eſu: anguis fœniculi ſucu abijcit exuuium, draco uernã nauſeam ſylueſtris lactucæ ſucco reſtringuit, pãtheræ aduerſus aconitum, hominis excrementis ſibi medentur, elephas chamæleontæ fronde (nam ſimilis eſt animanti color) deuorata: urſi cum mandragoræ mala deguſtauere, formicas lambunt, ceruus uenenatis pabulis herba cinnaræ reſiſtit, palumbes, graculi, merulæ, perdices, lauri folio annuum faſtidium purgant, idem faciunt columbæ, turtures, gallinacei herba quæ uocatur helxine, anates, anſeres, cætereq; aquaticæ, herba ſiderite grues & ſimiles, iunco paluſtri: coruus occiſo chamæleonte: qui ẽt uictori nocet, lauro infectum virꝰ extinguit, breuiter nullum aĩal, quod nõ intelligat ſua remedia: Solus hõ neſcit, vnde uel corporis uel animi repetere debeat. *Idem lib.*8.*c.*27.

HONOR, LAVS.

QVemadmodum quos diuites eſſe iuuat, ſi quãdo in paupertatem inciderint, mœrore afficiantur, & q doliꝛijs aſſueuere, tenuem ac ſimplicem uictum tolerare nunquam poſſunt. Ita qui laudum amore capti ſunt, nõ

ſolum

ſolũ cum iniuſte uituperant, ſed etiã cum ab alijs aſſidue laudantur quaſi fame aliqua animum conficiunt *Chryſo. lib. 5. de ſacerdotio.*

Quemadmodum non modo qui mala faciunt, ſed etiã qui laudãt eos eiuſdẽ aut grauioris quoq; participes erũt ſupplicij. Ita q bonos laudãt, & admirant, conſortes erũt coronarũ q̃ illis deſtinatæ ſunt. *Idem apud Antonium. ſe. 50.*

Sicut quod de alto cadit, grandem ſonum facit, ut audiant, omnes. Sic & qui de alto gradu cadit, ruina illius ubique auditur. *Chryſoſt. hom. 40. operis imperf.*

Quemadmodum is qui non ſibi traditum a Deo honorẽ vſurpare præſumit, culpari digniſſimus eſt, ita & qui traditum ſibi repellere, & a ſe arcere molitur, aliorum eſt criminum reus infidelitatis ſcilicet atque inobedientię. *Idem* Hom. 1. *in* 1. *Timoth.*

Sicut ignis niuem ex ſe non gignit. Ita qui in hoc ſeculo honorem quærit, nunquam cœleſti ac perenni honore potietur. *Climacus de diſcretione gradu* 26

Sicut hi qui ſcalam putrem aſcendunt, ruere periclitãtur: ita honor omnis & potẽtia & gloria quæ humilitati aduerſiſſima ſunt, omnẽ ſe habentem deijciunt. *Ibidem.*

Quemadmodum uenatores canibus uenãtur lepores: Sic ſtulti homines capiuntur laudibus. *Clemens, Rom. apud Antonium ſer.* 50.

Vt non quæuis corona quemuis decet victorem: Ita non quæuis laus aut quiuis honos quencunq; hominẽ. *Plutarchus in Moral.*

Qui pecuniam dat, quantum imparti alij, tantum ſibi detrahit: At non idem fit in laude, & tamen hoc imaginãtur maligni quidam, partius impartientes laudem quàm pecuniam. *Ibidem.*

Ferrum prius calore ſolutum ac mollitum, poſtea frigida dureſcit ac ſolidatur aqua: Sic amicus prius laude delinitus, mox libere admonebitur. *Ibidem.*

Qui uincit in certaminibus, præconem adhibet, quo uictor pronuncietur Multo magis uera uirtus alieno debet ore laudari, non ſuo. *Ibidem.*

Qui caſtam ac philoſophicã oratinem meretricis ac ſophiſticis laudibus proſequuntur, perinde faciunt, atque ij, qui

ij,qui athletam lilijs aut roſis coronant, non lauro aut oleaſtro. *Plutarchus in Moral.*

Si ager laudando redderetur fertilior, non minus laudandus eſſet quàm arandus,aut ſtercorandus: Sic amicus ſi redditur laude melior, expedit aliquando laudare: ſin minus,quorſum pertinet inutilis palpatio? *ibidem.*

Vt coloſſi ſeu ſtatuę malè libratæ, ſæpius ſubuertunt: Ita nimius honor per inuidiam euertit multos. *ibidem.*

Vt bon⁹ medic⁹ mauult morbo mederi ſomno ciboq́; q̈ ſcammonio,aut caſtorio:Sic amicus,pater,pceptor,magis ſtudet laude corrigere,q̈ obiurgatione ſi liceat. *ibidem.*

Nutrices vagientibus pueris rurſum apponunt papillam:Sic diſcipulus offenſus correptione,rurſum eſt laude ſubleuandus,ne deficiat. *ibidem.*

Vt qui venant faciliùs fallunt feras,ſi aliud agētes, hoc eſt iter facientes,aut agricolantes,id faciant: ita maximè laudat adulator,cum non apparet eum laudare. *ibidem.*

Non oportet titillare,qui natura procliues ſunt ad riſum. Ita non oportet laudare, qui gloriæ ſuaptè ſponte ſunt appetentiores. *ibidem.*

Qui dolent,quod nō excellant in omnibus ēt diuerſiſſimis:perinde faciunt,ac ſi quis moleſtè ferat,quòd vinea non ferat ficus,quodq́; non ferat botros. *ibidem.*

Qui ſtudeat Plato eſſe doctrina, dormire cum beata vetula,vt Euphorion:cum Alexandro potare: vt Medius: dines eſſe,vt Iſmenias. virtute præcellens, vt Epaminondas:doleatq́; quòd vnus nō ſit hæc omnia, perinde facit, ac ſi moleſtè ferat,quod non ſit leo montanus, & idem Melitæa catella in ſinu viduæ diuitis. *ibidem.*

Vt æquè mortuus eſt qui conditus eſt in odoribus, & qui trahit vnco:Ita ęque ſunt infelices,& qui voluptatibus indulgent,& qui ambitioſis negocijs vacant. *Seneca.*

Accius poeta cum eſſet ipſe admodum breuis, tamen in æde Camœnarum maxima forma ſtatuam ſibi poſuit: Ita quidam re viles, & humiles,ambitione fucoq́; dilatāt ſeſe. *Plinius lib.*34.*c.*5.

Taurus auis cùm ſit puſilla,tamen boum vocem imitatur:Ita nonnulli cùm re ſint exigui, tamen loquuntur reges ac ſatrapas. *idem lib.*9.*c.*42.*&* *c.*31.*eo.lib.*

Columbo

Columbo in volatu pernicitas, ſed dum plaudit in aëre, ſibi placens, implicatis ſtrepitu pennis, capitur ab inſidiante accipitre: Ita multi dum oſtentant ſuas vires, magis quã vtunt obliti pda fiunt inimicis. *Idem lib. 1. c. 20.*

Pauo nõ explicat pennas, niſi laudatus: Ita quidam putant ſe non habere quod habent niſi ſint qui mirentur. *Idem lib. 10. c. 21.*

Gallus victor illicò cantu ſuperiorem ſeſe teſtatur: Ita quidam ſua facinora iactant ipſi, & ſuarum laudum ridiculi ſunt tibicines. *Idem lib. 8. c. 33.*

Cætera ex ipſorum natura æſtimamus, non ex adiunctis, vt ſi generoſum equum emere in animo eſt, nudum cernere illum volumus. Quod ſi quis illum auro ac gemmis opertum aduehat, ornamenta, illa omnia auferri iubemus, dicimusq; illa eſſe impedimento, quominus integrè equi naturam intueamur. Vbi uerò de cuiuſpiam honore ac dignitate cogitamus, externa in primis & q̃ circa illum ſunt, tanquam equi phaleras obſeruamus ac reueremur. Magnus, inquit, ille eſt. Quare? princeps eſt, maximas habet opes, ſtipatores quamplurimos paſcit, currib. & equis & pretioſis veſtib. honeſtatᷓ, & has ob res, atque his ſimiles, in admiratione cęteris eſt, ſi ét non ſolum virtute omni deſtituatur, ſed etiam vitijs omnibus ſordidus ſit. *Iſidorus clarius oratione de humilitate to. 1.*

HOSPITALITAS.

QVemadmodum piſcator iacto in mare reti, piſcem quidem attrahit, attrahit autem frequenter & aurum & margaritas: Itidem & loth reti captans homines, piſcatus eſt tandem & angelos, quodq; mireris, etiam inſcius. Id quod & Paulus in huius laudibus dixit, Sectamini hoſpitalitatem, per hanc enim quidam inſcientes hoſpitio exceperunt angelos. *Chryſo. concione 2. de Lazaro.*

Horrendum dictu eſt, cum alendi ſunt canes, nunquã deeſſe illis neq; cibum neq; hoſpitium, fratres verò Chriſti ob ſtupiditatem, ob ſupremam inſaniam deteriore q̃ canes ſunt conditione. *Iſidorus Clarius oratione 11. to. 1.*

Mores ciconiarũ haud longe dixeris à prudentia ratione q; diſtare. Ita uno tempore omnes in noſtras ꝓuincias

ſue regiones veniunt: Ita & ſub vno ſigno quaſi militari quapiam teſſera hinc à nobis auolant. Cornices autē noſtrates veluti lictores ipſas ſatellitesq; comitantur atque deducunt. Quin vt mihi videtur & ſocias ſe offerunt auxiliaresq; auerſus aues ipſis aduerſarias atque hoſtes. Cuius rei argumento ſunt illa: primum quod noſtris in prouincijs illo tempore nulla prorſus cornix conſpicitur, de nide cum vulneribus redeuntes aperta præſtitæ tutelæ indicia nobis afferunt. Quis apud ipſas hoſpitalitatis iura præſcripſit? Audiant hæc homines hi qui nullo hoſpitio homines exceptant, ianuasq; ſuas occludunt, & neq; hyeme neq; noctu, ſolo tegmine peregrinos aduenaſque ſuſcipiunt. *Baſilius hom.8.exameron.*

HVMILITAS.

QVemadmodum ſi rex apud quendam egenū theſaurum ſuum deponat, is qui accipit cuſtodiendū nō reputat illum vt ſuum, ſed ubiq; fatetur inopiam ſuam, nec audet diſpergere quidpiam ex alieno theſauro: ſemper hoc habens in animo, quod non ſolum theſaurus eſt alienus, ſed quod rex & vir ſummæ potentiæ depoſuit illum apud me: qui quando volet à me repetet. Eiuſdem debent eſſe ſententiæ, qui gratiam Dei ſunt adepti, nempe ut humiliter de ſe ſentiant, & mendicitatem ſuam cōfiteantur. Quemadmodum.n. mendicus, qui theſaurum à rege depoſitum accepit, ſi de alieno theſauro confidēs, tanquā de proprijs operibus extollatur, & ſuperbiā cor eius concipiat aufert ab eo rex theſaurum ſuum: & qui loco depoſiti illū acceperat, talis manet qualis erat anteà, nempe mendicus: ita qui gratia Dei ſunt præditi, ſi efferantur, & ſuperbiā eorum corda concipiant, tollit ab eis Dn̄s gratiam ſuam, & tum remanent ij qui prius erant, antequam à Dn̄o gratiam accepiſſent. *Macarius hom.* 15.

Vt putre marſupium margaritis plenum: ita chriſtiani, quo ad hominem exteriorem, humiles eſſe debent & cōtemptibiles: intus verò in homine interiori pretioſum margaritum obtinent. *Idem hom.*34.

Si munera diuina ſuperfluere in te & redūdare cognoueris, tuam metire virtutem & gratiā Deo redde, cōtempla-

plationemq; corporis, velut nauis ſaburram ſuſcipe, ne in tantis mundi fluctibus iactãtiæ aura circunferat. Apes illa ſapiens cũ aeris motus ſuſpectos habet, lapillis ſæpe ſubiatis, per inania ſe librat nubila, ne leue alarum remigium præcipitent flabra ventorum. Paulus & Bernabas putauerunt ſe grauari, cum cernerent ſe adorari. Et tu caue illius apiculæ modo, ne alarum tuarum volatum aura mundi huius extollat. *Ambroſi. lib. 3. de virginibus.*

Acrius diuitibus q̃ pauperibus inuidetur: & non inopes, ſed locupletes inquierat infeſtatio ſæua latronum. Plus duces & principes, quàm milites ab hoſtibus appetuntur in pugna: & violentius propulſant ventis & turbinibus culmina quęcũq; ſunt altiore: Ita magis magiſq; quo plus cæteris vnuſquiſq; poteſt, ſciat eſſe ſibi metuendũ ne in aliquo minoret. *Cypria. De ſingularitate clericorũ.*

Hæc ſicut inter multas gemmas precioſiſſima micat & iubar ſolis, paruos igniculos ſtellarũ obruit & obſcurat: Ita cunctorũ virtutes & potentias, ſua humilitate ſuperauit: minimaq; fuit inter omnes, vt omniũ maior eſſet. Et quãto ſe plus deijciebat, tanto magis à Chriſto ſubleuabatur. Latebat, & non latebat. Fugiendo gloriam, merebatur: q̃ virtutem quaſi vmbra ſequitur, & appetitores ſui deſerẽs, appetit cõtẽptores. *Hierony. in epiſt. ad Euſtochiũ.*

Vt qui ſtudioſi gloriæ ſunt ex amictu ẽt veſtimentorũ gloriã ſibi ſoliti ſunt aucupari, nempe qui ex illorũ magnificentia ſplendoreq; ſpectabiles ſe, & in admiratione eſſe cupiãt. Sic videlicet q ob vitæ humilitatẽ in infimũ ſe ipſum abiecerit, in his quoq; quod omniũ infimum eſt, conſectari dẽt. *Baſilius in regulis fuſius diſpu. interrog. 22.*

Sicut qui gloriam mundi huius requirit, & magna credit eſſe præſentia, etiamſi multum omnino contendat, nunquã tamen ei ſemetipſum ſcire cõceditur: ſic etiamſi ſeipſum deſpicit, ſemetipſum facile cognoſcet. Cum verò ſe didicerit, hoc ipſo iam itinere ad alias quoq; partes virtutis accedet, *Chryſo. ho. 23. in Matth.*

Sicut quanto acutius viderimus, tãto magis diſcimus, quàm longe à cœli regione diſtamus: ſic ẽt quanto ſuperius ad virtutis aſcendimus excelſum, tanto amplius docemur, quàm ſit inter nos & Deũ grãde diſcrimen. *Ibidem.*

Sicut

Sicut cacumen arborum in excelſo poſitarum, etiamſi leuis aura flauerit, mouetur: Sic & ſublimes homines in culmina dignitatis exiſtentes etiam leuis fama cõturbat. Humiles autem ſicut in conualle plerunq; in tranquillitate conſiſtunt. *Idem ho. 2. operis imper.*

Sinite pueros venire ad me Talium enim eſt regnum cœlorum. Qui caſti ſunt ex uirtute ſicut pueri caſti ſunt ex ætate Tales ſunt qui ſimplices oculos habent, ſicut pueri, & nõ cognoſcunt differentias perſonarum. Ecce. n. puer ſi viderit hoĩem, nihil aliud videt in eo, niſi hoc ſolũ quia hõ eſt: nõ dignitatẽ eius intelligit, nõ cõſiderat veſtem iſtius.

Vir autem perfectus, cum hominem viderit, nõ aſpicit quia homo eſt, ſed ſtatim cogitat de diuinitate illius & æſtimat ueſtimenta ipſius, vides ergo quia ſapientior eſt imperfectus puer, quam perfectus vir? vir enim non hominem aſpicit, quem fecit Dominus: ſed ornatum quem Diabolus adinuenit. Puer autem non ornatum aſpicit, quem Diabolus adinuenit, ſed hominẽ quem Deus creauit: *Idem ho. 32. operis imperfecti.*

Ille magnanimus eſt qui vere humilis eſt, nullius adulator, nullius contemptor: alterum enim magnanimitatis, alterum ſtultitię eſt argumentum quod hinc maximè conſtat: Sit quiſpiam qui lutum, lutum eſſe arbitretur, & tanquam lutum contemnat: alter lutum tanquam aurũ & admiretur & plurimi faciat: uter magnanimus eſt, nũquid qui lutum nulla admiratione proſequitur? Vter humilis & abiectus, nunquid qui id admiratur? eadem ratione hoc in loco conſidera, quod qui ſe puluerem ac cinerem appellat, magni animi eſt, quod ex humilitate proficiſcitur. Qui autem neque terram ſe neq; cinerem intelligit, ſed intumeſcit & maximam de ſe cõcepit opinionẽ: nonne hic omnium eſt viliſſimus, cum minima magna eſſe ſibi perſuadeat? *Idem hom. 1. in 2. Corinth.*

Quanto ſeipſum quis magis humiliauerit, tãto magis exaltabitur. Quemadmodum. n in aqua fit, quæ tanto altius aſcendit, quanto illam quiſquam ad ima deduxerit: & quantum quis ex interuallo iaculatus fuerit, tanto ponitur: ita habet animi humilitas. *Idem hom. 11. ad Ephesios.*

Quemadmodum ex aridioribus uirgultis flamma vix-

dum

dum ſuſcitata in cineres collabi ſolet: ex ſolidis verò & firmioribus natura lignis haud facilè ignis ſuccendi poteſt, ſuccenſus verò excitatam diu continet flammam: ſic & animi ſtabiles, haudquaquam vel ſuccenduntur facilè vel reſtinguuntur: quæ duo abiecti homines, & ad deſperationem proni eodem tempore patiuntur. *Idem ſermone contra deſperationem & ſuperbiam.*

Arbuſta plantata priuſquam fixa radice coaleſcant, ſi manus concutiens tangit, areſacit. At ſi in altum radix figitur, & terræ humoribus cõſperſa ſolidatur, hoc & manus impellit, ſed non lædit, hoc & ventorũ flatus inflectẽdo concutiunt, ſed non euertunt: Ita ne eruatur uita cœpti operis diutinæ ac robuſtæ in alto humilitatis figenda eſt radix cordis, vt cum ab humano ore detractionis vel fauoris aura fluuerit, & ſi in quamlibet partem vtcunq; incuruet, animum funditus nõ euellat, ſed ad ſtatũ ſuum ꝓtinus poſt inflectionẽ redeat, ſi apud ſe fortis in radice ꝑduret. Quid in reb. excreſcentib. pariete ſurgente robuſtius? q̃ tñ ſi dũ conſtruit, impellatur, ſtatim ſine labore deſtruitur, Si aũt ꝑ ſpatiũ temporis ab humore ſuo exiccari permittitur, ſępe & arietũ ictib. minimè quaſſatur; Sic bona noſtra & intempeſtiuè manifeſta depereũt, & diutius occultata ſolidantur. *Greg. li. 8. moraliũ, c. 35.*

Sicut cum ſol apparuerit, fugantur tenebræ: Ita cum afflare cęperit ſuauiſſimus humilitatis odor, omnis amaritudo omniſq; furor ex animo exterminatur. *Climacus de iræ vacuitate & manſ. etudine.*

Omnium ferarum uenenatarum ſenſibilium interemptor eſt ceruus: intellectualium verò humilitas interfectrix eſt. *Climacus de diſcretione gradu. 26.*

Doliũ niſi undiq; ſit pice illitũ & nullas hẽat ruinas, vinum nõ põt cõtinere: Sic cor niſi humilitate & caſtitate muniatur, & nullas hẽat uitiorum ruinas, Dei nõ poteſt eſſe domicilium. *Sanctus Iſaias abbas orat. 12. de vino.*

Niſi vinum in locis profundis & ſubterraneis recondatur, euaneſcit: Sic adoleſcentiæ labores omnes ſunt vani niſi in humilitate conſeruantur. *Ibidem.*

Sicut de fonte terreno & de corporali fluuio, non põt aliq̃s bibere, niſi voluerit ſe inclinare: ita & de uiuo fonte

ſe Chriſto & ſancti ſpiritus fluuio nemo aquã viuã haurire poterit, niſi ſe humiliter inclinare voluerit, propter illud ꝙ ſcriptum eſt. *Deus ſuperbis reſiſtit. Cæſarius hom.* 30.

Vt arca Noe quo magis abundarunt aquæ diluuij, tanto altius ferebatur: Sic manſuetus animus quo maiores erunt tribulationes aquæ, tanto erit excelſior. *Gerſon ſerm. de omnibus ſanctis.*

Sicut ſpecies aromaticæ cum in puluerem redigũtur, vehementer redolent: Ita hominis bona cum per humilitatem quaſi comminuta fuerint, Deo ſunt gratiora. *Beroaldus in ſumma virtutum.*

Quemadmodum ignorantia præſumptionem, ac præſumptio inducit caſum: Ita ſcientia humilitatem, ac humilitas argumentum parit gratiæ, additamentum luminis, perſeuerantiam boni, ſpei delectabile gaudium, deſiderium perficiendi, guſtum ſapientiæ, fidei conſtantiam, amorem patiendi, exultationem ſpiritus, mentis rectitudinem, iuſticiæ zelum, ſitimque virtutum. *Laurentius Iuſtinianus De inſtitutione & regimine prælatorum, cap.* 9.

Quẽadmodũ multis terrenis curis, ac carnis voluptatibus intendẽtes, per internã vocationẽ, mediãte flagello, de mortis faucib⁹ Dñs reducit ad vitã: Ita quã plurimos, qui cor non habẽt elatum, veritatis ſuæ ſplendore irradians, ex gehennæ filijs, regni ſui gratia cooperante, facit eſſe hæredes. *Idem de ſpirituali animæ reſurrectione.*

Quẽadmodũ arboris ramus quò eſt plenior eò eſt grauior, quanto plures & vberiores fructus producit, tanto profundius ſe abiicit: Sic qui ſapientior eſt humilior eſt, quo quiſque magis eſt ſapientię fructibus onuſtus, eo magis ſe deorſum ſubmittit & inclinat. At ſuperbus inſtar inanis rami ſe erigit in ſublime non animæ vtilitatem quærens, ſed vanitatem. *Hector Pintus in cap.* 2. *Ezech*

Viperam ferunt exuſtam in cineremq́, conuerſam mederi eius beſtiæ morſui. Mordet vipera fit tumor, & plaga mortifera, adhibe cinerẽ, & id in quod ipſum animal cõuertitur, & ſanitatẽ cõſequeris. Vulneratus es à ſuperbia, mundi gloria vipera venenoſa, habes animam tumidam ac peſtifero morſu ſauciam, conſidera cinerem, idq́ue in quod dilabitur & conuertitur vana, mundi po-

tentia, & ipſe puluis erit promptum & ſalutare remedium quo poſſis ad vitam reuocari. Et quemadmodum Naaman Syrus petebat ab Eliſæo onus terræ quam volebat ſecum aſportare: Sic nos terræ ſarcinam in memoria collectam habeamus. *Idem in cap.* 14. *Iſaiæ.*

Humilitas torrenti ſimilis eſt, quemadmodum enim is æſtate tenuior, quaſi ſerpit, hyeme verò atque vere inũdat: Sic etiam humilitas in proſperis quidem exigua eſt, in aduerſis verò magnanima eſt. *Bernardus Iuſtinianus in vita Laurentij Iuſtiniani.*

HYPOCRISIS.

QVomodo zelatur fornicaria mulierem idoneam, & bonam valde: Sic zelabitur iuſtitia iniquitaté, cũ exornat ſe & accuſat eã in facie cũ venerit qui defendat exquirentem omne peccatum ſuper terram. 4 *Eſdræ.* 16.

Nunquid virere pôt ſcirpus abſque humore, aut creſcere carectũ ſine aqua? cum adhuc ſit in flore nec carpat̃ manu, antè omnes herbas areſcit: Sic viæ omniũ qui obliuiſcuntur Deũ, & ſpes hypocritæ peribit, non ei placebit, vecordia ſua, & ſicut tela aranearũ fiducia ei⁹. *Iob.* 8.

Hoc ſcio à principio ex quo poſitus eſt homo ſup terram, quod laus impiorum breuis ſit, & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti. Si aſcenderit vſque ad cœlum ſuperbia eius, & caput eius nubes tetigerit: Quaſi ſterquilinium in fine perdetur: & qui eum uiderant, dicent, Vbi eſt? velut ſomnium euolans non inuenietur, tranſiet ſicut viſio nocturna. *Iob.* 20.

Væ vobis ſcribę & phariſæi hypocritę, q̃a ſimilis eſtis ſepulchris dealbatis, quæ foris quidẽ apparent ſpecioſa, intus verò plena ſunt oſſibus mortuorum, omniq; ſpurcitia; Sic & vos foris quidem apparetis hominibus iuſti, intus autem pleni eſtis fictione, & iniquitate. *Matth.* 23.

Caue ſimulatam mentem habere, ò homo, pp illum qui ſcrutatur corda & rẽnes. Quemadmodũ qui milites ſunt conſcripturi, & ætatem & corpora deligendorũ ad pugnam deligentes excutiũt: Sic & Dominus delectũ faciens animarum, voluntates illarum ſcrutatur ac ſi quã hypocriſim deprehenderit occultatã, reiicit hominẽ, tan-

quam

quàm ad veram illius militiam non idoneum: Si verò vignum inuenerit, huic libenter confert gratiam. *Cyrillus Ieroſolymit. catecheſi* 1.

Non ſilentio præterierim Polypi dolos ac ſuracitaté. Is cuicunque ſaxo adhæſerit colorem ſubit illius, atque adeò vt piſcium cõplures ad ipſum improuiſo nantes, tã quam ad ſaxum appellant, pratamq; ſeſe offerant illi ver ſuto malicioſoq; prædã. Talibus eos moribus præditos eſſe conſtat, qui perpetuos potentatus ſubeũt, & ad vſus neceſſitudinesq; ſingulas occurrentes ſeſe accõmodant: nec in eadem ſemper voluntate perſiſtunt, ſed alij diuerſiq; facilè fiunt: Sobrietaté cum ſobrijs laudant: intemperantes ſunt cum intemperantibus: atque ad id ꝙ cuique placet ſuam ſententiam vertunt. *Baſil. hom. 7. exameron.*

Quis magis ſuperbiam caſtigauit? aut humilitatem dilexit? nequaquã fictè, aut ſuperficialiter, quẽadmodũ nũc multi ſe philoſophari ſimulant, ac præſtantes vñr, non ſecus ac mulierculæ inſipientiſſimæ, quæ cũ pulchritudine careant naturali, ad colorum fucos confugere ſolent, ſuntque (quonã modo dicere debeo) theatrales ornatiſſimæ, pp verecundiam inuerecũdiſſimæ, & pp turpitudinem turpiſſimæ. Humilitas. n. nequaquam illi in veſtimento ſita erat, ſed in penetralibus animæ, quin nec ceruicis inflectionem mollem, aut vocis infractioné ſeu vultus cõpoſitioné factã, vel barbæ déſitaté promiſſam ſiue capitis colorationem adulterinam, aut inceſſus modũ cõpoſitum, humilitaté eſſe iudicabat, talia enim facilè effinguntur, citò tñ redarguntur, nihil enim ſimulatum durabile eſſe poteſt. *Gregorius Nazianzenus orat. in funere patris.*

Quemadmodũ Chamæleontem facilè ferunt varioſq; aſſumere colores præter candidũ, vt interim fabuloſum illum Proteum Aegptium ſophiſtam omittam: ita & ille (Iulianus) omnia præterquam manſuetus erat, & factus eſt Chriſtianus, eratque illi humanitas res admodum inhumana, ſuadelaque nil aliud, quàm violentia, & pro immanitatis excuſatione probitas, quo iure videreĩ ad violentiam confugere, cum perſuadendo nihil perficere poſſet. *Idem orat. 1. in Iulianum.*

Væ vobis hypocritæ, ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis. Sicut ſe *Matt. 23*

Nn 2 pul-

pulchrum quandiu quidem clauſum eſt pulchrum videtur à foris:ſi verò fuerit apertum, horribile eſt. Sic & ſimulatores bonorum, quandiu non cognoſcuntur, laudabiles ſunt, cum autem cogniti fuerint, abominabiles ſunt. *Chryſoſtomus hom.45.operis imperf.*

Hypocrita id eſt, hyſtrio, vocat is qui in theatro alienam faciem ſumit, vt ſeruus exiſtens, ſæpenumerò Dñs, & priuatus regis. Sic & in hac vita ad ſuos mores orcheſtras atq; theatrũ exercent ij, qui alia corde gerẽtes, alia extrinſecus hoĩnibus præ ſe ferũt. *Idem in ſerm.de Ieiunio.*

Homo verem iuſtus ſimilis eſt pulchræ mulieri nihil exterorum indigenti, ſed naturalem habenti pulchritudinem: homo fictè iuſtus hypocrita, ſimilis eſt meritrici cuidam turpi atque deformi, multos tamen habenti fucos, nec tñ turpitudinem obumbrare valenti, ſed quanto quis propius acceſſerit, magis redargutioni obnoxia. *Idem hom.57.de diuerſis.*

Sicut plerumque meretricis vultus cum turpis & fœdus eſt per naturam fucis & coloribus pigmentatus proſtituitur ad decipiendos eos qui ignorant, quæ fœditas ſub velamine fuci illius contegatur: Ita hypocrita. *Idem hom.30.Quod nemo lædatur niſi à ſeipſo.*

Similaci æquiparentur, qui charitatem ſimulantes, & complectentes per blanditias proximum, ac interim quę ad perniciem eorum faciant meditantes. Abſumetur tandẽ talis ſimilax ipſa à ſeſe: alter enim impoſtor ab altero fraudulentiore capitur. *Theophilactus in cap.1. Naum.*

Sicut autem hypocritæ ſimulatores, tanquam prænũciatores alienarum perſonarũ, ſicut in theatricis fabulis: Non.n.qui agit partes Agamemnonis in tragœdia, verbi gratia ſiue alicuius alterius ad hyſtoriam, vel fabulam quę agitur pertinentis verè ipſe eſt, ſed ſimulat eũ, & hypocrita dicitur: Sic in Eccleſiis & in omni vita humana, quiſquis ſe vult quod eſt, non eſſe, hypocrita dicit. Simulat enim iuſtum ſe, & non exhibet, qui totum fructũ in laude hominum ponit. *Augu.lib.2 ſerm. Domini in monte.*

Struthio volandi ſpeciem habet, ſed vſum volãdi non habet: Ita hypocriſis cunctis intuentibus imaginẽ de ſe ſanctitatis inſinuat, ſed tenere vitam ſanctitatis ignorat.

Gregorius

Gregorius li.7.moral.cap.15.

Scyrpus & careƈtum ſpeciem uiriditatis habēt, ſed ad humanos uſus fruƈtum utilitatis nō habent: Ita hypocritarum uīta. *Idem lib. 8.c. 27.*

Cū ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. Hypocriſis cognata febris, frigido populo propinat ardorem. Quod potibus eſt hydrops, hypocriſis animabus. Hoc eſt, hydrops bibēdo ſitit, hypocriſis inebriata ſit. *Petrus Chryſol. ſer. 7.* *Matt.6.*

Agricola ſi non impreſſerit cultrum, ſi ſulcū nō defoderit, ſi non exciderit ſentes, ſi gramina non euulſerit, ſi in tuto ſemina non locarit, ſibi mentitur, non terræ, nec terræ facit damnum, ſed ſibi non facit fruƈtum, & ita ſe uacuat, ita decipit, impugnat ita qui terræ manu fallaci mentitur. Quid faciet, quid habebit, quid inueniet qui deo eſuriente, carne hypocriſi luxuriante, mētitur? ſciat ſe ſuſtinere laborem incaſſum, ſe nihil habiturum, qui premens ieiunj aratrū, & abſcindens gulæ gramina, atq; eradicans luxuriæ ſentes, miſericordiæ ſemina nulla iaƈtauerit. *Ibidem.*

Vt Simon Cyrenæus Chriſti crucem tulit, angariatus, non uolens. Ita hypocritæ alienum opus pro Chriſto nolentes portant, opere exequentes foris quod intus non amant. *Bernardus ſermone de benediƈt. & Gregor. 8. Moral.*

Simulās ſanƈtitatem cygno ſimilis eſt, qui plumas oēs cādidas hēt, carnes aūt nigras, foris albus, intus niger. Eā ob cauſam eſum cygni lex vetus prohibeat. Et quamuis hypocrita ieiunijs & precibus ſeipſum cruciet, nullam tñ cōſequitur ſalutē. Eſt latro ille, qui a ſiniſtris cum Domino pependit. Simon Cyrenæus crucē ferens alienam quoniā inanis gloriæ auiditate incenſus ea facit, q̄ nō diligit. Vt arūdo foris pulchra intus vanā lanuginē pro fruƈtu ꝑducit. Sic hypocrita ſpecie exteriore virtutis ornatus foris, intus aūt à uera virtute penitus alienus pro ſolido gloriæ fruƈtu ramuſculos producit, inanes illos quidē, & vēto vndiq; agitatos. Vñ ait ſcriptura. Spes impij quaſi lanugo. Quēadmodū nōnulli mercatores pelles tm̄ uendūt vulpiū & martiū, corda aūt & interiora eorū aīalium nō curāt. Sic hypocritæ exteriora tātum hominib. vēdūt, de interiorib. nō traƈtāt. *Heƈtor Pinus in c. 40. Ezech.*

Hypocriſis eſt capitalior & pnicioſior aperta iniquitate quoniam in uirtutis imagine deliteſcit. Nam ut in magno mari pernicioſiores ſunt ſcopuli, qui breui operti aqua triſtem ac cæcum & miſerabilem non obſeruantibus inferunt introitum quàm rupes eminentes, quas nautæ facile uitare poſſunt: Sic hypocritæ qui in animi receſſibus & latebris malitiam retinentes ſpeciem pietatis foris oſtendunt, tetriores ſunt & capitaliores improbis illis qui ſunt ab omni uirtutis ſimulatione alieni, quoniam horum peſtem facile poteris fugere, illos autem nõ facile. *Idem in cap. 9. Iſaiæ.*

Vide deceptio.

IDOLOLATRIA.

QVid tam impium, tam ingratum, quam à Deo beneficium conſequi, & reddere lignis ac lipidibus gratiam? Tale eſt .n. hoc, quale ſi quis æger ad medelam ſui, medicum pariter & uenenarios inuitet, cũ illi nocere quidem poſſunt, uerus autem medicus, uenenis illorum recuſet ſua medicamenta miſcere, ne aut pernicies bono, aut ſanitas nocentibus adſcribatur. Dicis ergo, indignatur aut inuidet Deus ſi cum ipſe benefaciat, aliis gratiæ referantur. Etiam ſi non indignetur, nõ uult tamen erroris auctor exiſtere, ut ſui operis beneficio, inani dolo fides fidetur. *Clemens lib. 5. recognitio.*

Quemadmodum ęgrotus admittere non differt medicum, quamuis in medicina ſunt hęreſes, ita nec qui anima ęgrotat, & eſt plenus ſimulacris, pro ſanitate, & ad Deum conuerſione, prætexere dẽt hęreſes. *Clemens Alex. lib. 7. ſtrom. contra gentiles qui Chriſtiani fieri nolebant, propter hæreſes in eccleſias ſubortas.*

Vt ſi quis ſole præſente clauſis oculis conniueat, ac inde tenebras quæ nullæ ſunt, animo fingat, ac poſtmodũ quaſi in tenebris ambulãs oberret, & nunc lapſante gradu procidat, arbitratus interim non lucem ſed tenebras eſſe, ſeq; intueri eum nihil videat: ita quoque mẽs humana clauſis oculis, quibus Deum contemplari poterit, effectis ſua imaginatione malis, in iis ſeſe agitat ac mouet, inſcius interim ſe nihil agere, dũ ſe maxime negotiorũ

præ-

præbet. Et quę natura non ſubſiſtunt, comminiſcitur. *Athanaſius oratione contra idola.*

Eſt igitur malitia præuia idololatriæ: Vt.n.hoîes malitiã quæ nulla eſt, didicerũt effingere: ita quoq; Deum q̃ nullus erat, effigurarunt, nõ aliter q̃ ſi quis in profundũ demerſus, & exors iam lucis, oculis humi vergentibus, aquaq́ue ſupernè aciem oculorum præmẽte, ſola quæ ĩ ꝓfundo ſunt, ꝑcipit. Vt aũt illi q̃ ita in ꝓfundũ vrinãtur quanto magis deſcendũt, tanto ad tenebroſiora ſemper altioraq́; abripiuntur, ita quoque non diſſimile quiddã humano generi euenit. Non.n.ſimplicẽ tenuerunt idololatriã, neq; unde inceperũt, in his quoq; perſtiterũt. *ibid.*

Si igitur iſta pro literis ſunt uobis, ad diuinitatem ſpeculandam, vt falſo iactatis, qui conuenit ſigna rebus ſuis quas denotant præſtantiora haberi? Nõ enim ſi quis Regis nomen literis exaret, extra periculum eſt, ſi ſcriptum illud in maiore honore quàm regem habeat, ille.n.mortem in pœnam accipit, neq; id mirum, cum aliud ſit rex, aliud tabula ad eius ſpeciẽ à pictore deſcripta, ita & uos quoque ſi corroboratam firmamq́; haberetis rationem, nõ tantopere diuinitatis characterem in materiam defixiſſetis, imò ne ſculptile quidem ſculptori ſuo antepoſuiſſetis. *Ibidem.*

Quemadmodum ſi quis magni regis honorẽ ſatrapis eius præfectiſq́; exhiberet, non ſtultitiæ ſolum argueretur, ſed & periculoſæ audaciæ, tribuens ſeruis quod debetur Domino: ita quicunq; ſic creaturas colit ut creatorem, ſciat ſe impudentisſimum, quia paria largiatur imparibus, non tam in honorem inferiorũ, quàm in potioris contumeliam. *Philo lib. de decalogo.*

Poſtquam Deus ille prę́ſto eſſe cœpit, iã ſimulacro ei⁹ opus non eſt. Quęro enim, ſi quis imagine hominis peregrè conſtituti contempletur ſępius, ut ex ea ſolatium capiat abſentis, num idem ſanus eſſe videatur, ſi eo reuerſo atque pręſente, in contemplãda imagine perſeueret, eaq́ue potius q̃ hominis aſpectu frui uelit? Minimè profectò. Etenim hominis magis neceſſaria tum uſ, cum procul abeſt, ſuperuacua futura, cum præſto eſt. Dei autem cuius ſpiritus ac numen ubiq; diffuſum, abeſſe nunquã

poteſt, ſemper vtiq; imago ſuperuacua eſt *Lactã.lib.2.c.1.*

Sicut ſunt quidam qui animæ præferũt corpus, ſeruũ dominæ: Eodem modo ſunt, qui creaturam magis honorãt quàm creatorem. *Philo. lib. de ſacrificio Abelis & Caini.*

Quemadmodum Cain Abelis frater de fructibus & non de primitijs Deo ſacrificium obtulit: Sic ſunt multi qui dant primatũ creaturæ, ſecundarium honorem homini. *Idem lib. de ſacrificiis Abelis & Caini.*

Eodem modo quo matrimoniũ dici non poteſt, vbi mulier viros multos habet, ſed hæc aut meretrix, aut adultera nominatur, à qua enim pudor, caſtitas, fides abeſt virtute careat neceſſe eſt: Sic & religio Deorũ impudica eſt, & incerta quia fide caret, quia honor ille inſtabilis & incertus caput & originem non habet. *Lactantius lib.4. de vera ſapientia, in cap.3.*

Nihilominus error gentilis ſuperſtitionis, quamuis à nullo vnquã obturbaretᷣ, & profunda quiete frueretᷣ, à ſe ipſo extinctus eſt, & in ſemetipſo in diuerſa corruit Nõ ſecus quàm corpora diuturnæ putredini obnoxia, quæ licet a nullo offendantur, per ſe tñ ſponte diſſoluuntur, paulatimque abolentur. *Chryſoſtomus contra gentiles.*

Sicut qui viuũt in agnitione Dei & Chriſti, quãuis agnitio ipſa ſit vita, tñ donec ſunt in ſeculo iſto, non ſunt in vera vita, ſed in vmbra vitæ, quoniã per fidem ambulant & non per ſpeciem, & per ſeculũ in ænigmate vidẽt, non facie ad faciem: ſic qui in erroribus idolorũ viuunt, licet ipſe error ſit mors, tamen nõdum ſunt in vera morte, ſed vmbra mortis donec in iſto ſeculo ſunt. *Idem hom. 6. operis imperf.*

IGNORANTIA.

Nihil grauius quàm ſi id quod ignorat quis, ſcire ſe credat, & defendat verũ eſſe quod falſum eſt, quod tale eſt, quale ſi quis ebrius ſobrium ſe putet; & agat quidem cuncta vt ebrius, ſobrium ſe tamen & ipſe putet, & dici à cæteris velit, Ita ſunt ergo & hi qui ignorantes quod verum eſt, ſpeciem tamen alicuius ſcientiæ tenent, & mala quaſi bona gerunt, atque ad perniciem quaſi ad ſalutem feſtinant. *Clemens lib.5. recognitio.*

Præſtat

Præſtat ꝓba ignoratione detineri, quàm falſa opinione mãcipari. Nam qui neſcit, facile rõne ducitur, q̃ verò ſcire credit cũ neſciat, nõ põt facilè veritatem ſuſcipere. Nã & in charta vbi nihil ſcriptũ eſt, facillimè ſcribitur, literis verò plena, non ſimiliter certè, neceſſe. n. eſt priora delere: & medicus q̃ nihil offert, & qui ædificat illicò ruitura, peior eo eſt q̃ nunquã ædificauit. Et terra facilius aratro proſcinditor, quæ nihil habet, quàm quæ veprib' referta. Nequaquam igitur cuncta ſcire uelimus, ſed patiamur ẽt nonnulla ignorare, vt ſi magiſtrũ inuenerimus, duplicẽ ei laborẽ non præbeamus. *Chryſoſt. ho. 76. in Mat.*

Sicut virtutis Dei ſcientia tenax eſt cœleſtis itineris: Sic eſt inſcitia mater erroris. Quod ẽt Dauid oſtendit, di- *Pſal. 18.* cens, Neſcierunt, neq; intellexerunt, in tenebris ambulant. *Fulgentius lib. 1.*

Quemadmodum neq; uox in piſcibus. Sic neq; uirtus in hominibus imperitis quærenda eſt. *Sextus apud Antonium parte 1. ſer. 70.*

Vt muſicæ rudes organis. Sic indocti fortunis ſe accõmodare neſciunt. *Demonactus. Ibidem.*

Vt peregrini in uijs. Sic indocti in rebus ipſis aberrant. *Idem ſer. 1.*

Vt ſcarabei ac uultures offenduntur unguẽtis, & Scytha iurauit ſe malle equum hinnientem audire quàm cytharędum canẽtem. Ita non omnibus placent omnia. *Plinius lib. 11. c. 35.*

Nullum eſt animal quod impenſius amet ſuos fętus, quam aſinus & ſimia. Ita indocti ſuas commentatiunculas præter alios amplectuntur. *Idem lib. 18. c. 43.*

Quemadmodum hiſtriones multa faſtus & arrogantię gerunt indumenta. Sic indocti homines in re nollius momẽti ſibi ipſis placent. *Iſocrates apud Stobæum eodem ſermone.*

Sicut materia omnia uidetur habere, cũ nihil reuera poſſideat. Sic & duplici ignoratione laborans, uidetur ſibi quæ non habet habere. *Proculus de anima & dæmone.*

Sicut uinum alios hebetiores reddit, alios acutiores, alios elingues facit, alios loquaculos, pro corporum habitu. Ita eadem ſtultitia & ignorantia veri quoſdam incitat ad ſtudiũ pecuniæ, quoſdã ad uoluptates. *Ariſtoteles.*

Vt Tygrides, ſi quis tympanis circunſonet in rabidẽ agi dicuntur, adeò vt ſeipſas denique diſcerpãt: Ita quoſdam offendit, quod alijs reddit animum: puta Muſica, Eloquentia, &c. *Plutarchus in moralibus.*

Vt morbus non cælandus eſt, ſed in publicum efferendus, quò ſanari poſſit, vt dixit Heraclitus: Sic inſcitia nõ eſt tegenda. *Ibidem.*

IMAGO.

QVemadmodum quæ in vetere & nouo teſtamento ſcripta ſunt, adoramus, colimus, & oſculamur, & oculis & labris complectimur. At turpem & execrabilẽ Manicheorum ſcripturã ad diaboli gloriam, & animorũ perniciem inuentam licet eadem vocabula cõtineat, reijcimus & improbamus. Sic cum de imaginibus agitur faciendum eſt, vt inquiramus & mentem eorum qui illas faciunt ſpectemus, vt ſi vera rectaque ſit, & imagines ad gloriam Dei & ſanctorũ, ad amplectendas virtutes, fugiẽdaq; vitia atq; animorum ſalutem referant, eas vt exempla, & ſimilitudines hominum rudium atq; ſimpliciũ libros complectamur. Ac Dei quidem vt carnẽ induti, & matris eius, & ſanctorum imagines, oculis, labris, animo complectẽtes proſequamur. *Damaſc. orat. 3. de imaginibus.*

Sicut ſancti patres ſacrificia templaq; dæmonum ſuſtulerunt, & eorum loco templa ſanctorum nomini dedicarunt, quæ nos colimus. Sic imagines dæmonum ſuſtulerunt, & eorum loco Chriſti & Dei genitricis & ſanctorum imagines conſtituerunt, quæ veneramur. *Ibidem.*

INCONSTANTIA.

HOrum volucris animus continenter flabris veluti quibuſdam pulſatur horum conſilia aſſimilia veſpertilionum volatibus ſunt: quippe qui in directũ nunquam feruntur, ſed tortuoſo & incerto maxime volatu huc illucque temere pererrant, ac circũuagantur. Hi multum ſerpunt, ſed nihil promouent. Si quidem iumẽtis hi ſimiles ſunt, quę ad molas deligata cum ingredi cõtinenter non ceſſent, eodẽ tamẽ vſque in ſpatio ſemper reperiuntur, & tracto laboris corpore, ipſa tñ vltra exigui loci fines

ci fines progreſſa non ſunt. Sic iſti quoq; cum aſſiduè in corporis libidinibus intricentur, in hiſq; depreſſi inhęreſcant, ad ſpiritus faſtigium nunquã euadunt: ſed inexhauſto curſu in orbem perpetuò incitati feruntur, nẽpè qui vna cum corporis concupiſcẽtis, voluptatibuſq; aſſiduè agitati, rotatiq;, eodem vnde mouerant denuò referant & propter volũtatis prauitatẽ, ab iniqua in qua ſunt ſeruitute nunquã liberentur. *Baſilius de conſtitu. monaſt. cap. 9.*

Hyſpanis Scythicorum omniũ princeps, p ſe purus & dulcis, circa Callipodas. Exampeo fonte amaro inficitur, atq; ita diſſimilis ſui, in mare conditur, de quo quidẽ eſt illud Solini elogium: Qui in principijs eum norunt, pręedicant: qui in fine experti ſunt, iniuria execrantur: Ita qdã initio blandi & amici, poſtea lõgè diſſimiles ſibi reperiũt. *Plin. lib. 2. c. 100. Solin. cap. 23. Strab. li. 9. & Pompo. Mel. li. 2.*

Vt conchylia creſcente luna augeſcũt, decreſcẽte marceſcunt: Ita ſtultus à fortuna pendens, nunc magnus eſt, nunc puſillus, nunc elatus, nunc ſupplex, vtcunq; Rhamnuſia mutauerit ſeſe. *Lib. 2. cap. 102.*

Vt Camelopardalis ſiue Nabis collo refert equũ, pedibus & cruribus bouẽ, capite camelũ, maculis tigrim, aut pardum: Ita quidã inæquales ſibi varias hominũ formas exprimunt: ſi cultum inſpicias, ſanctum aliquẽ exiſtimes: ſi orationem audias, ſatrapã loqui putes: ſi vitã expẽdas, nebulonem inuenies: ſi ſcripta, bubulcũ. *Idem, lib. 8. c. 18.*

Hyena, ſicut & ichneumon, nunc mas eſt, nũ fœmina: Ita quidam ſui diſſimiles, nunc fortia, loquuntur, nunc mollia: nunc philoſophi ſunt, nunc nepotes, nunc amici, nunc inimici. *Idem lib. 8. cap. 3. & cap. 23.*

Apud Troglodytas lacus eſt, qui iter in die fit amarus & ſalſus, ac rurſum dulcis, totieſque etiam nocte, vnde & inſanus dictus: Sic quidam inæquales nunc aſperis, nunc ſunt blandi: aliquando profuſi, mox ſordidi: iam vehementer amant, iam ſupra modum oderunt. *Idẽ lib. 31. c. 2. & li 2. c. 16. & Herodotus lib. 4.*

Mulus ex equa & aſina conflatus, nec equus eſt, nec aſinus. Ita quidam dum & aulici eſſe volunt, & aliquid aliud, neutrum ſunt. *Idem, lib. 8. cap. 44. & Melæ. lib. 2.*

INDVRA-

Heb.6. VT euidétius quod diximus demonſtremus, vtamur exemplo, quo in epiſtola ad Hebræos vſus eſt D. Paulus, dicens. *Terra quæ bibit frequenter venientem ſuper ſe imbrem, & germinat herbam optimam his quibus colitur, percipiet benedictionem à Deo: quæ autem profert ſpinas & tribulos, repr. ba eſt & maledicto proxima, cuius finis ad exuſtionem.* Igitur ex his quos aſſumpſimus Pauli ſermonibus, euidenter oſtendit quod vno eodemq; opere Dei, quo imbrem terræ largitur alia quidem terra diligenter exculta, fructus afferat bonos, alia verò quæ negligenter inculta eſt, ſpinas & tribulos proferat. Et ſi quis quaſi ex perſona impiorum loquens, dicat, ergo imber fecit fructus bonos, & ſpinas ac tribulos ego feci, quamuis durè dici videatur, verè tamẽ dicitur. Niſi enim imber fuerit, nec ſpinæ nec tribuli naſcerentur, superueniente verò pluuia, vtrumque terra produxit. Sed quamuis pluuiæ beneficio terra germen vtrumque produxerit, non tamen imbribus merito diuerſitas germinis aſcribetur: ſed ad illos iure culpa ſeminis reuertetur, qui cum poſſent frequenti aratro terram ſcindere, & raſtris grauibus torpentes glebas vertere, & omnes inutiles radices noxij germinis amputare atq; ſuccidere, cunctiſq́, quibus cultus ille depoſcit laboribus ac ſtudijs purgata excultaq; noualia, venturis imbribus præparare, hoc quidem facere neglexerunt. Deſidiæ autem aptiſſime fructus ſpinas ac tribulos metēt, ita vt bonitas ac benignitas imbrium ſuper omnem terram æqualiter veniat, ſed vno eodemq; opere pluuiæ, ea quidem terra quæ culta eſt diligentibus cultoribus cum benedictione vtiles fructus proferet: ea vero quæ cultorum deſidia obduruit, ſpinas ac tribulos germinet. Sic ergo accipiamus quod ea ſigna & virtutes quæ à Deo fiebant, imbres quidam erant, & à Deo deſuper miniſtrati: propoſitum vero hominem terra accipienda eſt culta vel inculta, vnius q. dem naturæ, vt pote omnis terra cum terra, non tamen vnius & eiuſdẽ culturę. Ex quo fit, vt vniuſcuiuſq; propoſitum vel induretur virtutibus ac mirabilibus Dei, ſi incultũ & ferũ eſt ac barbarũ & ſemetipſo ſuperbius ac

ſpinoſius

ſpinoſius fiat, & miteſcat amplius, ac tota mẽte ſe in obedientiam tradat, ſi purgatum à vitijs fuerit, & excultum, *Origenes libro tertio periarchon, cap. 1.*

Alia vtimur ſimilitudine verbi gratia. Si quis diceret quia Sol eſt qui reſtringit & q̃ reſoluit, cũ contrarium ſit & reſolutio & reſtrictio. Sed non erit falſum quod dicit, dum vna eademq; caloris virtute ſol quidem ceram ſoluit, limum vero arefacit & ſtringit, non quod limi alia, alia quoq; ceræ ſit qualitas, cum utiq; ſecundum naturã vnũ ſit, quia vtrumq; de terra eſt. Ita ergo vna eademq; operatio Dei, quę p̱ Moyſem in ſignis ac virtutibus gerebat, Pharaonis quidẽ duritiã arguebat, quam malitiæ ſuæ intentione conceperat reliquorum verò Aegyptiorũ qui Iſraelitis admiſcebant, obediẽtiã declarabat, qui & cũ Hebræis pariter exceſſiſſe Aegypto referunt. *Ibidem.*

Quòd ergo ait Iſayas, *ad quid Domine indurasti cor noſtrũ, vti ne timeamus nomen tuũ*. Dictum ab his qui miſericordiã precabantur, morali vtique tropo accipiẽdum eſt, velut ſi quis dicat, vt quid intãtum pepercisti nobis, nec requiſiſti nos cum peccaremus, ſed reliquiſti nos ut per hoc increſceret malum, & propagaretur peccandi licentia animaduerſione ceſſante? Sic equus ſi non aſſidui ſeſſoris patitur calcem, & frenis ora ferratis obteritur, indureſcit. Sic & puerilitas ſi nulla plagæ aſſiduitate curuetur, inſolentẽ ſimul & ad vitia præcipitem iuuenẽ reddet. *Ibidem.* *Iſa. 63.*

Paulus enim dicit: *In quibus Deus ſeculi huius obcæcauit, mentes infideliũ*. Hoc aũt eſt perinde, ac ſi diceret. Obcœca ſcortatoris libidinoſas cogitationes, & ſeruabitur homo Excæca furis rapacitatẽ, & ſaluabit homo. Sed ſi nõ uis de hoc ita ſentire, eſt & alia interpretatio. Obcæcat & ſol lippos, & ex oculis laborantes, malè affectos p̱p̱ luminis vim. Nõ q̃d ſol hẽat vim obcæcandi: ſed q̃d corrupta videntium natura, videre per ſe nõ poſſit. Sic & infideles ægrotãtes in corde nõ poſſunt videre diuinitatis radios. *Cyrillus Ieroſolimitanus catecheſi 6. & Ireneus lib. 4. cap. 48.* *2. Cor. 4.*

Excæcauit oculos eorum. Quemadmodum ſol debilẽ oculorum aciem perſtringit non natura ſua: ita vſuuenit in his qui diuino nõ attẽdũt ſermoni. Ita & Pharaonis cor induraſſe dr̃, ita his accidit qui Dei verbum oppugnant. *Chryſoſt.* *Iſa. 6.*

Chryſoſt.hom.69.in Ioan.& Nyſſenus de vita Moſis.

Rom. 1. *Obſcuratum eſt inſipiens cor eorum.* Quemadmodū nocte illuni ſi quis peregrina uia ingredi conetur aut mare nauigare, non ſolū nō perueniet ad finē deſtinatū ſed peribit protinus: Sic & iſti iter ad cęlū ferēs aggreſſi, à ſe lucē cū ademerint, ac pro ea cogitationum tenebris ſe inuoluerint, in corpore incorporeum, in figura infiguratum exquirentes, naufragium infeſtiſſimum fecerunt. *Idem hom. 3. in epiſt. ad Rom.*

Ibidem. *Tradidit eos Deus in reprobum ſenſum.* Tradidit ſignificat permiſit. Quemadmodum enim ſi quis exercitus præfectus prelio ingraueſcente abſceſſerit, hoſtibus milites tradit, haudquaquam ipſos impellēs, verum ſuo auxilio nudans: Sic & Deus eos dimiſit, qui admittere illius præcepta noluerunt, ſed ſtatim inter primos ab eo defecerunt, & ipſa nihilominus partes omnes ſuas explent. *Ibidem.*

Si impii futura ſupplicia minime p̄ſentiūt, ſed delectātur, ne m[illegible]u tibi ſit. Etenim q̄ inſaniunt ac phreneſim patiuntur, ſi certè multas & miſerādas in ſemet iniurias dū inferūt, ob q̄ facta alijs lacrymas ciēt, ob ea ridēt q̄dē ipſi & inſoleſcūt, nec tñ dixerimus illos ꝓpterea ſupplicio liberatos, ſed hoc ipſo noīe pęna grauiore affligi, qđ ne ipſi quidē norint, quib quantiſq; in malis uerſentur miſeri, neq; enim ab ægrorum ſed à ſanorum calculo ſententiam ferre nos oportet. *Idem hom. 4. in epiſt. ad Rom.*

Tit. 3. *Hæreticum hominem de uita, ſciens quia ſubuerſus eſt.* Hæreticum hominem dicit difficile corrigi. Quemadmodū verò magnæ deſidiæ, magnæq; ſocordiæ eſt, eos deſpicere, quos immutandos in melius non deſperamus: ita eos q̄ deſperabiliter languent, curare cōtendere, ſtultitiæ ingētis eſt atq; extremæ dementiæ. *Idem hom. 6 ad Titum.*

Heb. 4. *Videte ne ſit in uobis prauum cor infidelitatis.* Quippe ex duritia infidelitas naſcetur. Et ſicut ſolidata corpora & dura nō obſequuntur manib. medicorū: ſic & aīæ obduratæ non obſequuntur verbo Dei. *Idem hom. 6. ad Hebræos.*

Vnus eſt ſolis calor & ſecundum eſſentias ſubiacentes alia liquefacit, alia indurat, alia ſoluit, alia conſtringit. Liquatur. n. cera & induratur lutum, & tamen caloris non eſt diuerſa natura, Sic & bonitas & clementia Dei, vaſa

iræ

ſiræ quæ apta ſunt in interitum, id eſt, populum Iſraël indurat, uaſa autem miſericordiæ quę præparauerit in gloriam, quæ uocauit, hoc eſt, nos qui non ſolum ex Iudæis ſumus, ſed etiam ex gentibus, nó ſaluat irrationabiliter, & abſque iudicij veritate, ſed cauſis præcedentibus. *Hieron. quæſt.* 10. *ad* Hedibiam.

Sane exteriores tenebræ intelligi poſſunt quędā malignitas odij & uoluntatis, quæ tunc excreſcit in mentib. reproborum, & quædam obliuio Dei, quia tormentorū interiorum & exteriorum doloribus adeo afficientur & turbabuntur, vt illis ad excogitandū aliquid de Deo vix vel raro vel nunquam mentem reuocent. Vt qui nimio ꝑmuntur pondere, adeo ſtupeſcunt & turbantur, ut interim in aliá cogitationé ſe extédant, ſed illuc tendit impetus cogitationis, vbi ſentitur uis doloris *Auguſt. in Pſal.* 6.

Sicut illi ſolent qui minutiſſimas vrbes obſidét, aut firmiſsimas urbiū arces capere & ſubruere conanť, omnib. abſq; dubio eas & telorū & machinarū generib. oppugnant. Ita nos ad expugnādā miſericordia Dei omni peccatorū immaniū ſcelere quaſi omni telorū genere pugnamus, & iniurioſum nobis Deū exiſtimamus, cū ipſi iniurioſiſsimi Deo ſimus. Oīs ſiquidē Chriſtianorū omnium culpa diuinitatis iniuriæ eſt. *Saluianus, lib.* 4. *de prouidentia.*

Curare nos uult caſtigationibus ſuis Deus, ſed curā nō remedia ſequuntur. Quid hoc mali eſt? Iumenta ac pecudes ſectione curantur, & putrefacta mulorū, aſinorū, porcorū uiſcera, cū aduſta cauterijs fuerint, munus medicæ aduſtionis agnoſcunt, ſtatimq; vbi aut cremata aut deſecta fuerit vitiatorum corporum labes, in locum demortuæ carnis viua ſuccedit. Nos & vrimur & ſecamur, ſed nec ferri ſectione, nec cauteriorum aduſtione ſanamur, imò qđ eſt grauius cura ipſa deteriores ſumus. *Idem, li.* 7.

Qui veritatem intueri nolentes, amāt in tenebris verſari, ſunt veluti aues illæ q̄ noctu tantū volāt, vt vlulæ & noctuæ, hæ.n. lucē odiūt amant tenebras. Sed his qdem nemo ſanæ mentis indignetur, atq; ſuccēſeat: natura.n. ab initio, genus hoc vitæ illis addixit. Qui verò vltro ſeſe tenebris addicunt, nolentes cognoſcere ueritatem quo quæſo, veniam cōſequentur? *Theodoritus Cyrænenſis, ſer.* 2.

Sicut

Sicut caro morbis emortua, ſi abſciſſa non fuerit, ſalutem reliquæ carnis putredinis ſuæ contagione corrumpit: ita iſti qui emendari deſpiciunt & in ſuo morbo perſiſtunt, ſi moribus deprauatis in ſocietate ſanctorum permanſerint, eos exemplo ſuæ perditionis inficiunt. *Beda de verbis Iacobi confitemini alterutrum.*

Væ illis qui rebelles ſunt lumini, id eſt, ſpirituiſancto, nec acquieſcunt veritati quam intelligunt. Sicut enim lutũ ex calore ſolis: ita ex bonitate & beneficijs Dei duriores ſunt. Sicut tñ de illis deſperare impiũ: ita de nobis præſumere eſt temerarium, cum tam de illis quàm de nobis qualiſcunq; ſit ſcientia præſentium, nulla poſſit eſſe pſcientia futurorum. *Guerricus Abbas, ſer. 1. Pentecoſtes.*

Aiunt magni autores nihil eſſe in rerum vniuerſitate durius adamãte præſertim Indico, qui inter omnes principatum tenet in firmitudine, duritie & pretio. At ego exiſtimo multò durius eſſe cor hominis. Nã adamas ſanguine hirci molleſcit, & domatur: Cor autẽ hominis deprauati ſcelerum obſtinatione induratum, nec ſanguine hirci molleſcit, & ſedatur, nec ſanguine illius agni immaculati, qui ſe pro nobis hoſtiam conſtituit, vt animos noſtros mitigaret, viamq; muniret ad vitam æternam conſequendam. *Hector Pintus in cap. 1. Ezech.*

INFERNVS.

SI ingreſſi in carcerẽ, & videntes alios pallidos, alios verò vinctos & eſurientes, alios verò in tenebris cõcluſos concutimur, horreſcimus, & omnia ne illuc incidamus facimus: quando adducti trahemur in gehennæ carceres quales futuri erimus? nõ.n. vincula illa ex ferro, ſed ex igne ſunt, nunquam extinguibili neq; qui præſunt nobis eiuſdem dignitatis ſunt, quos vnquã demulcere poterimus, ſed angeli in quos neq; reſpicere licet, valde iracundi, propterea quod dominum tanta contumeliã affecimus. *Chryſoſt. hom. 10. in 2. Cor.*

Longè alius eſt (ignis) qui vſui humano, alius qui iudicio Dei apparet, ſiue de cælo fulmina ſtringẽs, ſiue de terra p vertices montiũ eructans. Non.n. abſumit quod exurit, ſed dũ erogat, reparat. *Tertullianus apologetici cap. 45.*

Sicut

Sicut in hoc mundo ſub uno ſole multi conſiſtũt, nec tñ eiuſdẽ ſolis ardorẽ æqualiter ſentiunt, quia alius plus æſtuat, & alius minus, ita illic in uno igne, nõ vnꝰ eſt modus incẽdij, q̄a q̄d hic diuerſitas corporũ, hoc illic agit diuerſitas peccatorũ, ut ignem nõ diſſimilẽ habeant, & tñ eoſdem diſſimiliter exurat. *Greg. libro 4. Dialogorum.*

Aegyptus terra fuit exemplum inferni. Illic detinebat̃ populus captiuus fratrũ Chriſti, id eſt, ſanctorum populus quos omnes ſtatim tranſduxit per mare rubrũ, id eſt, per ſanguinis & aquæ decurrentis ex latere ſuo ſacramẽtum & inimicos eorũ, id eſt, peccata eorum operuit mare illũd & uſque nunc operit inimicos noſtros, qui eodem ſacramento baptizati ſumus. Ad iſtam Aegyptum Chriſtus per oĩa fratribus aſſimulatus deſcendit, ut eos faceret cohæredes ſui. *Rupertus lib. 2. in Matth.*

Non ſic impij non ſic, ſed tanquam puluis quem proijcit ventus. *Pſal. 1.*
Non eſt impiis comparatiũæ huius beatitudinis ſpes relicta, ſed vagũ os obtutum, uentilatũ, diſperſum & inquietum manet, ut ex illa corporalis ſoliditatis firmitate decuſſi ludibrio pulueris differantur in pęnã: non in nihilũ diſſoluti, ut ſit in his materies pœnalis, ſed in inane ac leue aridumq; protriti ut ludibrioſa pœnę mobilitate iactentur. Comparatio itaq; beatitudinis ita & pœnæ eſt conſtituta. Qũo. n. nullus labor eſt uento puluerem diſſipare, & quomodo lutũ in plateis ingredientes propè calcaſſe non ſentiunt: ita pœnæ illi inferni facilè eſt impios delere atque diſpergere, quos peccatorum ratio & in lutum ſoluerit, & comminuerit in puluerem, non relicta neque ſubſtantia firmitatis, cum puluis & lutũ ſint in natura tñ pœnalis ſubſtantiæ reſeruati. *Hilarius in Pſal. 1.*

Dum tempus eſt præoccupemus faciem eius in confeſſione ut minaces illas uirtutes effugiamus. Nonne uidemus terrenos milites principibus ſeruientes, qũo criminoſos trahunt, quomodo ligant, quomodo trahunt coſtas, quomodo faces tormentis adhibent? Sed hæc oĩa ludicra & riſus ad illa ſupplicia. Nam & temporaneæ ſunt hæ pœnæ: illic uerò neque uermis moritur, nec ignis extinguitur. *Chryſoſt. hom. 49. ad populum Antioch. 1. Cor. 1.*

Nõ uelim exiſtimes, ut hic fieri ſolet, ita & ĩ futura vita

contingere, ut ſcilicet ſolatiũ aliquod ferat, ſocios hẽre miſeriæ, unde id conſtat? Ex ſubiecto ſcilicet exẽplo. Dic enim q̃ſo, ſi qs dãnatus ignibus filiũ quoq; vnã intueat, nidoremq; ex ipſius carne aſcẽdẽte hauriat naribus, nõne moriet? Nã ſi hi quoq; q ſani ſunt, dũ hęc fieri vident, penè reſoluunt: multò magis id paſſuri ſunt, qui ea clade vexant. Et ad paſſionẽ pronũ humanũ genus, aliorumq; calamitatibus facilè cõmouemur. Quo pacto pater filiũ in eadem damnatione poſitum videns, ſolatium capiat? Cõtra pœna illi ex ea ſocietate auctior. Eadem ratione, ſi vir uxorem, frater fratrem, &c. I*bid. hom.* 48. *De ira.*

Nihil mihi videtur tam efficax ad auocandos animos ab iſtis caducis q̃ hæc cogitatio. Quare mecum quæſo, ſic attentiſſimè cogitate. Si mille annorũ vltio intẽtaretur, deberent omnes ſanè exhorreſcere. Nam qui in hac vita aliquot horarũ ſpatio acerbius torquẽtur, miſerrimi exiſtimantur. At verò mille annis ignibus tradi cruciandũ, quãto eſt acerbius, multò verò magis ſi decẽ aut centum millibus annorũ, hæc pœna eſſet duratura. Quod tñ ſpatium breuiſſimum uideretur, & tanquã momẽtũ, ſi dictũ prius eſſe, tot annorũ millibus eſſe in igne cõmorandum, quot arenæ minutula grana in hoc templo concluderentur. Rurſus hoc etiam tantum ſpatium (quæ enim ſecula arenam illã exhaurirent, ſi milleſimo quoque anno duntaxat granulum vnum auferretur?) pro nihilo putaretur, ſi in hanc pœnã ea commutaretur, qua tenerẽtur in ignem damnati tot annorum millibus, in eo eſſe quãtus arenæ numerus toto hoc, quod inter cęlum & terram interiacet ſpatio, cõpræhendi poſſet. Et tamen contemplatione æternitatis, (heu horrendam rerum faciẽ) hoc etiã tam pene infinitum tẽpus pro re gratiſſima optaretur, & centies ac millies etiam repetitum, modo finis aliquis tandẽ aliquando inciperet apparere. Nã ſine ullo unquã fine quempiam eſſe torquendum, hoc verò vltra omnes deſperationis terminos fertur. Quid. n grauius quã ſemper velle, quod nunquam erit, & ſemper nolle, quod nũquam non erit? In æternum peccator non aſſequetur, quod vult, & quod non vult nihilominus in æternũ cogetur pati. *Iſidorus Clarius, orat. 12. extra ordinaria. Tom. 1.*

Animad-

Animaduertitis horrendum ſpectaculum, qđ ſi mẽte vti vultis, nunquam à ueſtris oculis recedere patiamini. Si cui.n. veſtrum teterrimum carcerẽ & exquiſitas pęnas iudex aliquis eſſet interminatus, toto eo tpe quo id expectaretur, imago illa malorum etiam inuitis animo obuerſaretur, quãquã illa cogitatio nihil imminuere de intentata pœna poſſet, ſed adderet potius præſentẽ męrorẽ futuro dolori. Qui ſi ſperaretur ita cogitãdo eſſe imminuẽdus, dies noctesq; in cogitatione immoraretur. At cũ iſta æternarum pœnarũ cõtemplatio maximè idonea ſit efficere, ut eas euadamus, quæ eſt hæc hoĩum inſania, tã raro aut fortaſſe nũquam rem tanti ponderis, cui cętera ſi cõparentur, nihil ſunt, in conſilium adhibere? *Ibidem.*

Quis veſtrum uno die ignem ferre eligat, accepto mille nummorum aureorum pretio? Et pro longè minori interdũ re non ueremini perferendi ignis æterni periculo voſmet exponere? I*dem orat.* 11.

Diſcedite à me maledicti in ignem æternum. Si ego ob eã cauſam quod ueſter ſim Epiſcopus, nunc cuipiam è conuentu hoc ueſtro imperarem, ut exiret è tẽplo, neq; quicquã præterea aliud adderẽ, opinor hanc illi ignominiam, nõ dico multis vulneribus, ſed ipſa morte viſum iri grauiorẽ. Per totã.n. vitam videretur, & ipſi eius domui inuſtã eſſe notam nunquã delendam. Quod ſi præterea adderẽ diras execrationes, hoc multò eſſet moleſtius, cũ execrationes ab Epiſcopo profectæ imprimis ſunt formidãdæ. Sin pœnam adiicerẽ perpetui ab vrbe exilij, hoc non hũc ſolum, ſed totam urbem perterrefaceret. Quod ſi in hac vitæ fabula, & in exiguo hominum conuentu, eiuſmodi probra & damna tanti fiunt, quid erit cum in conſpectu totius orbis terræ, ab ipſo filio Dei angelorũ exercitibus vallato, & in ſede gloriæ confidente audiemus. I*bidem.* *Matt.* 25.

INFIDELIS.

Nam qui hæſitat, is ſimilis & fluctui maris, qui vẽtis agitur, & impetu rapitur. *Iacob.* 1.

Faciunt ſuũ officiũ obedientes filij, qui naturã patris imitãdo, incunctanter cũ omni feſtinatione quod bonũ eſt agũt, qui nihil pulchrius facere poſſunt, quã quod ho

norant Deũ ſine dilatione. At diſſipator Pharao, nõ valens imaginatione percipere virtutes carentes tpe nimirũ orbat⁹ animæ oculis, ne iuuari quidẽ ex tpe ſuſtinuit: ſed cũ inanimatis opinionibus, ranis inquã premeret, ſonũ ſtrepitumq; inanẽ & oĩ re uacuũ emittẽtibus, dicente Moſe: Præſcribe tp̃s quo pro te tuisq; famulis precer ut ranæ tollant è medio: cũ debuiſſet in tanta neceſſitate cõſtitutus dicere: iam nunc præcare: Maluit differre dicens, Cras: ut per omnia retineret impietatis teneritudinem: Idẽ accidit fermè omnibus dubitatoribus, etiãſi nõ exprimatur eis confeſſio. Nã quotieſcunq; aliquid accidit eis præter ſnĩam, homines qui ne antea quidẽ firmiter Seruatori crediderãt, ad creaturas auxilij gratia confugiũt, medicos, herbas, pharmacorũ compoſitiones, diætam accuratã, cæteraq; omnia mortaliũ auxilia. Quibus ſi quis dicat, confugite ò miſeri ad illum unicum medicum morborum animi, omiſſis iſtis quæ a corruptibili creatura petitis falſis nominis auxiliis: rident & cauillantur reclamãtes: in craſtinum iſta. *Philo. lib. de ſacrificiu Abelis, & Cain.*

Sub arbore bona & beſtiæ & animalia requieſcũt: ſub ſpinis autem nullũ animal requieſcere põt, niſi tantummodo ſerpẽtes: ſic iuxta fidelem hominem & boni & mali homines pacem habere poſſunt, iuxta autem infideles homines, nemo pacem põt habere, neque requieſcere in eis niſi ſerpentes, id eſt, dæmones qui cubilia habẽt in pectoribus eorum. *Chriſoſt, Hom. 19. operis imperfecti.*

Vt agonem nemo ſuſcipit ſic periculoſum, unde nullã ſperat palmam: Ita nec infidelis facit bonum, nullã ſpem retributionis præ oculis habens. *Ibidem.*

Similis eſt natura infidelitatis terræ arenoſæ, q̃ quamuis pluuiam ſuſceperit, tñ quia nullos in ſe tenet humores ſemper adhuc aret. Talis eſt cõditio febriũ. Quantumuis bibant febricitantes, calore totum cõſummãte, ꝙ biberint, ſp adhuc ſitiũt? Sic & maligni hoĩes, quicquid boni uiderint aut audierint, infidelitate totum conſummãte, quod uident aut audiunt, ſemper vacui ſunt, tãquam qui nihil uiderunt aut audierunt. *Idem, ho. 30. oper. imperf.*

Verbum crucis pereuntibus ſtultitia eſt Laborãtibus & morbo affectis hominibus etiam ſalubres cibi ſunt iniucundi

&

& amici & conſanguinei graues, ut ſæpenumerò nō modo nō cognoſcātur, ſed videātur eſſe moleſti. Haud aliter his quorū aīæ perierūt euenire ſolet. Si quidem quæ ad ſalutē conferunt, ignorant: & qui ſui curā ſuſcipiūt, moleſtos arbitrantur. Quod non rerum natura fit, ſed illorū morbo. Et quemadmodum inſanientes amicorū cura & admonitionibus offendūtur: itidem infideles. Sed veluti qui læduntur ab illis non contra ipſi lędūt, ſed tunc maximè lachrymis & miſericordia eos proſequuntur, cū inde vehementioris morbi coniecturam faciūt ſi amiciſſimos ignorat: Itidē & nos erga Ethnicos faciamus, & eos muliebri, & maiori etiam vlulatu deploremus, quoniam cōmunem ſalutem non intelligunt. *Idem, hom.4.in 1.Cor.*

Habent vitam æternā & bona facta, quia vir iuſtus & dictis & rebus probatur. Nam etſi exercitat⁹ ſit in ſermonibus & deſidioſus in operibus, prudētiam ſuam factis repellit: Contra quoq; ſtrenuum eſſe in operibus & affectu infidum, ita eſt ac ſi vitioſo fundamēto pulchra culminū velis eleuare faſtigia, quod quo plus ſtruxeris, pl⁹ corruit: qua ſine munimento fidei nō poſſunt bona opera manere. *Ambroſ.lib.2.de off.*

Infidelitas non pōt claram reſurrectionē habere, ſicut carbo cinere ſuo coopertus obcæcatē: Ita & hi pfidia ſua erroris tenebris circūdati, luce carebūt. *Idem in 1.Co.c.16.*

Qui ſunt corpore malè affecto morbos ægrè ferūt ſanitatemq; appetūt atq; idcirco medicis obediētes ſe pbent, non iucūda ſolū miniſtrētibus pharmaca, verumetiamſi ferro ignique vtātur, ſi inediam imperant, ſi plenos amatoris calices porrigant. Cōtra qui impietatis labē infidelitatiſq; contraxerunt, non ſolum morbi grauitatē mi ſeri nō per ſentiūt, verumetiā ſic ęgrotantes opinātur optimo ſe in ſtatu verſari. Qđ ſi quis medicæ facultatis peritus, ſalubre remediū velit, afferre, ſtatim reſiliunt, non ſecus atq; hi facere cōſueuerūt, qui phrenetico morbo concipiuntur, oblatā enim ſibi curationem auerſantur ꝙ fugiunt. *Theodoretus lib.1.de curandis græcanicis affectionibus.*

Sicut nimio dolore & infirmitate longa luminibus obſcuratis, niſi ſenſim refuſa fuerit, fit inimica lux: certè cū ſolis ſit condita lux oculis, ſolis ſit oculis lux amica, per

quos vtiq; reliquo corpori, vel traditur, vel negatur: itā diuturno perfidiæ morbo cōtenebratis mētibus, niſi paulatim fuerit fidei claritas reſtituta, ſubito ipſo fidei ſplendore magis perfidiæ craſſeſcit caligo, longo uſu aut pducitur, aut abtunditur ſemper natura. Hinc eſt qđ Dominus tetro infidelitatis nubilo cordibus iam cæcatis, ut irradiaret partus virginei ſacramentum, deſperatæ & annoſæ ſterilitatis ante præmiſit cōceptum: ut qui videbat poſt ſenectutem longā arida membra reuiuiſcere, & tranſacto curriculo iam uitæ veteranæ, in primam refloreſcere pubertatem, atque ipſam naturam in occiduam ętatē ad naſcentis ſerui inſignia ſuſcitari, pudicitiæ florem, pudoris titulum, caſtitatis inſigne, virginitatis clauſtra manere poſt partum poſſe crederet, poſſe auctore ipſo ex vtero procedente ſeruari. *Petrus Chryſologus ſer. 87.*

INGENIVM.

ANima ceræ modo ſi dura ſit, formas reſpuit, nec ſibi ſinit imprimi, & rudis pmanet: ſin aūt ſit obſequēs aut ſaltem mediocriter facilis, profundè ſigilla recipit, & amoto ſignacolo, fideliter ſeruat impreſſas ſpecies: *Philo lib. quis rerum diuinarum hæres.*

Quomodo lætæ ſegetes & vberes agri, inter dū culmis ariſtiſq; luxuriant: ita præclara ingenia, & mēs plena virtutibus in variarum artium redundat elegantiam. Vnde & apud Gręcos philoſoph⁹ ille laudatur, qui oē quo vteretur, vſq; ad pallium & annullum, manu ſua factum, gloriatus eſt. Hoc idem poſſumus & de iſto dicere, qui Baſilicas eccleſiæ, & martyrum conciliabula diuerſis floribus, & arborum comis, vitiumq; pampinis adūbrarit, ut quicquid placebat in Eccleſia, tam diſpoſitione q̃ uiſu presbyteri laborē & ſtudiū teſtaretur. *Hieronymus ad Heliodorum.*

Vt culmus primum in altum ſurgit impetu, deinde crebris geniculis interſecatur, poſtremò in ſummo ventiflatibus laborat: Sic quidā initio feruēt, deinde ſubinde ſubſiſtunt, & offenduntur, in extremo deficiunt defatigari. *Plutarchus in moral.*

Vt multa agreſtia ſubnaſcētia in agro, mala quidē ipſa ſunt, ſed tamē ſigna fęlicis atque vberis ſoli, ſi quis excolat:

lat:Sic animi affectus per ſe mali arguunt ingenium non malum, ſi accedat recta inſtitutio. *Ibidem.*

Vt terra quo melior eſt natura, hoc magis corrũpitur, ſi negligatur? Ita ingenia niſi rectè excolantur, quo ſunt fœliciora, hoc pluribus vitijs obducuntur. *Ibidem.*

Si qua terra referta ſit ſaltubus, feris & herbis ſilueſtribus, multoq́, limo, protinus deſplicet imperito colono: At peritus agricola ex ipſis coniectat ſoli mollitiẽ ac feracitatẽ, tantoq; impenſius dat operã, ut eam repurget: Sic magnis ingenijs magna vitia ſolent naſci, quæ non conuenit ſtatim tollere, ſed potius mederi: expectanda, ætas, donec ad frugem bonam reducatur. *Ibidem.*

Rhombus & ſquatina, & rhaia & paſtinaca, cũ tardiſſimi ſint piſcium, tamen ſæpe reperiuntur habentes in vẽtre, mugilem omnium velociſſimum, ſolertia & ingenio capientes: Ita quidam arte ſuperant longè potentiores opibus aut viribus. *Plinius lib. 9. cap. 40.*

Sicuti fœminæ quę maturius pariunt, citius ſeneſcũt, velut in Calingis Indiæ gente, quinquennes pariunt, ſed octauum non excedunt annum: Ita pręcocia ingenia cito deficiunt. *Idem, lib. 7. cap. 2.*

Throchus piſcis ipſe ſe init & ex ſeſe concipit: Ita quidam ingenii felicitate ipſi litterarum ſemina infundunt ſibi, quos αὐτοδιδάκτους vocant Græci. *Idem lib. 9. ca. 51.*

Vt arbores quædam bellè florent, verum nullum adferunt fructum: Ita quorundam puerorum indoles magnã vitæ frugem pollicetur, qui ſimul atq; adoleuerint, ad ineptiſſimas merſi voluptates, fallunt expectationẽ oĩum. *Idem lib. 16. cap. 26. & 27.*

Vt ad naphtam (id eſt, bituminis genus) etiã procul viſam ignes tranſiliunt, ob naturæ cognationem: Ita ingenia literis nata, ſtatim eas arripiunt. *Idem lib. 2. cap. 108.*

Oliua ſerò prouenit, ſed fructũ habet egregium: ſalix ſtatim adoleſcit, ſed ſterilis eſt: Ita præcox ingeniũ. *Idem. Lib. 16. cap. 26. in fine: & lib. eodem cap. 27.*

Tradũt in Albania naſci homines glauca oculorum acie, qui noctuarum ritu, plus noctu quã interdiu cernãt: Ita quidem plus ſapiunt in rebus facinoroſis, quã in bonis ac præclaris, aut in ſordidis potius quam in egregijs. *Idem.*

Ignis quo clarior fulſit, citius extinguitur. Viuacior eſt qui cum lenta difficilíque materia commiſſus, fumoq; demerſus ex ſordido lucet: eadē.n detinet cauſa, quæ malignā alit: Sic ingenia quæ illuſtriora, breuiora ſunt. Nam vbi incremento locus non eſt, vicinus occaſus eſt, *Seneca. De conſolatione cap. 23.*

Generoſus equus melius geſtabit ſarcinam, quā ignauum iumentum, nemo tamen imponit: Ita magna ingenia ſunt quidem & ipſa idonea functioni munium, ſed indigna quæ tam ſordidis occupationibus onerentur. *Idem apud Eraſmum.*

Plutarchus teſtatur ſe vidiſſe in Africa coruos, q lapillos in aquam aggeſſerint, donec aqua eo ſurgere, vt contingi poſſet. Idem narrat de cane coniiciēte lapillos in amphoram oleariā: Ita nobis quod viribus diminutum erit ingenio ſupplendum eſt. *Eraſmus.*

INGRATITVDO.

INgrati fides tāquam hybernalis glacies tabeſcit, & diſperiet tanquam aqua ſuperuacua. *Sap. 16.*

Vt oculi qđ iuſto proprius admotū eſt, non vidēt, ſed opus habent moderata quādam interuallari diſtantia: Itidē animas minus gratas videmus ſenſu attingi prærepta gratię, dum priuatos ſe intelligunt prerogatiua bonorū. Acceptis.n. vitæ iſtius commodis, erga benignum datorē ingrati, ne vnam quidem agnoſcunt gratiam: ubi quid intercipi vident, id demum quod inceptum eſt deprædicāt. *Baſilius in Iullitam Martyrem.*

Memoria beneficiorū huiuſce animātis (canis ſcilicet) quem ingratum beneficiorumq; immemorē nō pudore ac dedecore aſperſerit? iam quidem & interfectis à latronibus in ſolitudine dn̄s, complures à cadaueribus canes non receſſiſſe, ſed ibidem expiraſſe memorię tradit. Non nullos ēt cæde adhuc recēte duces illis fuiſſe qui latrones inquiſierunt: & ad pœnā maleficos rapi fecerunt. Quid hic iſti dixerint, qui nullo ſuum opificem altoremq; Deū proſequuntur amore: ſed vt amicitijs ēt & neceſſarijs his vtuntur, qui loquuntur aduerſus Deū iniquitatē, eiuſdē participes mēſæ facti, & ad alimoniam ſumendā admiſſi,

aduerſus beneficium ſuum altorem blaſphemas voces tolerant efferri? *Idem, hom.9. Exameron.*

Si quis ſeruum nactus, qui in multis offenderit, illũ & nũ flagris cæciderit, iterũ peccatis indultis, futura vitare monuerit in poſterum, ne in eadẽ decidat, magnis quoq; muneribus præterea illuſtrauerit, ac beneficijs fouerit: q̃ nam obſecro futura eſt tam perfida mẽs, tam ingrata anima, quæ huiuſmodi gratia non ad meliora ſectanda prouocari ſufficeret? *Idem in 2. ad Timoth. ho. 5.*

Serpentẽ alit, qui apud ingratum beneficium collocat: neutri enim collata gratia beneuolentiam conciliat. *Plutarchus in moral.*

Perinde facit qui in ingratum beneficium cõfert, ac ſi cadauer precioſo oblinat vnguento. *Ibidem.*

Vt hedera adhærẽs arborum ramis, ope aliena in altũ erigitur: Sic obſcuri conſuetudine potentiũ creſcunt, deinde præfocãt eos, à quibus ſunt euecti in altum. *Ibidem.*

Quomodo malẽ filiæ conſulit, qui illam cõtumelioſo & ſæpe repudiato collocauit: quõ malus pater familias, habebitur qui negociorum geſtorum damnato, patrimonij ſui curam manducauerit: quomodo dementiſſimẽ teſtabitur, qui tutorem filio reliquerit, pupillorum ſpoliatorem: Sic peſſimẽ beneficia dare dicetur, quicunq; ingratos eligit, in quos peritura conferat. *Seneca lib. quarto de ben. cap. 71.*

Quomodo fœnerator quoſdam debitores nõ appellat, quos ſcit decoxiſſe & in quorum pudorem nihil ſupereſt niſi quod pereat. Sic ego quoſdam ingratos palã ac pertinaciter præteribo, nec ab vllo beneficium repetam, niſi à quo non ablaturus ero. *Idem lib. 5. de benefic. cap. 21.*

Quemadmodum qui optat diuitias alicui in hoc, ut illarum partem ipſe ferat, quamuis pro illo videatur optare, ſibi proſpicit: Sic qui optat amico aliquam neceſſitatẽ, quam adiutori ſuo fideque diſcutiat, quod eſt ingrati, ſe illi præfert, & tanti exiſtimat illum miſerum eſſe, ut ipſe gratus ſit, & ob hoc ipſum ingratus eſt. *Idem lib. 6. de Benefic. cap. 34.*

INIVRIA.

OMnis iniuria ſeu lingua, ſeu manu incuſſa, cũ patiẽtiam offenderit, eodem exitu diſpungetur, quo telũ aliquod in petra conſtantiſſimæ duritiæ libratum & obtuſum. Concidet.n. ibidem irrita opera & infructuoſa, nõnunquã repercuſſum in eum qui emiſit, reciproco impetu ſæuiet, nẽpe idcirco quis te lædit vt doleas, quia fructus lædentis in dolore læſi eſt. Ergo cum fructum eius euerteris non dolendo, ipſe doleat neceſſe eſt, amiſſione fructus ſui. *Tertullianus lib. de pœnitentia.*

Quemadmodum calcans, ſemetipſum excoquit: & adamãtem percutiens ſeipſum lædit: & qui cõtra ſtimulum calcitrat, ſeipſum vulnerat. Sic q̃ offendere cogitat, ſeipſũ offendit, oĩq; luto fit infirmior. *Chryſ. ho 5. de patien. Iob.*

Inſidiator & calũniator nõ aliter ſeipſum prius interficit quàm qui accendit ignem prius concaleſcit, ut q̃ duros ſilices manu cædit, ipſe nõ lapides vapulat: qui ad ſtimulos calcitrat, ſeipſum ferit: contra verò q̃ magno animo iniuriã perfert, ſeu ſilex ignis & ſtimulus aduerſariũ vlciſcitur præſertim cũ nullas vires iniuriantes habeant, ſed ſeu lutum facile diſſoluantur. Non ergo iniuriã pati, ſed iniuriam facere vel naſcire pati malũ eſt. *Chryſoſtom. hom. 43. in Matthæum.*

Quemadmodũ nullus nos lædere poterit niſi a nobis ipſis lædamus: ſic niſi nos ipſos vituperemus, nemo alius nos vnquam dedecorabit. Ponamus.n. mirabilem quendam atque inſignem eſſe virum, quem omnes, adulterũ, furem, ſepulchrorum euerſorẽ, homicidam, latronemq; prædicẽt: ille verò nec irritetur, nec moleſte ferat, nec alicuius huiuſmodi rei ſibi conſcius ſit, qua igitur inde vituperatione lęditur? nulla ꝓfecto. Quid, inquies, ſi multi malam de ipſo habeant opinionem? nulla, inquam, omnino vituperatione læſus eſt, ſed illi ſe vituperarunt, qui aliũ quã decet virum talem exiſtiment. Dic quæſo, ſi q̃s ſolem tenebrarum autorẽ exiſtimet. Soline, an ſibi detraxit? ſibi videlicet ipſi, cum furioſi, & inſanientis opinionẽ cõſequatur. Eodẽ profecto modo qui prauos bonos eſſe putant, & è contrario ſeipſos vituperant. *Idem. hom. 76.*

Ferarum

Ferarum eſt vere ſæuiſſimarum, nemine quempiã lædente iniuriam incipere imo verò neq; ferarũ.illæ namque ſi permittas in deſerto ſe paſcere, neque coanguſtãs in neceſſitatem redegeris,nunquam lædent,nunquã impetent,ſed propriam tranſibunt viam tu verò cũ ſis homo rationalis tanto decoratus principatu, iniuria fratrẽ afficis, & deuoras. *Ibidem hom.68.*

Iniuriã vel opere vel ſermone cuiquã feciſti, refer benedictionis verba conuitijs neque.n. vulnera ſufficit ad ſalutem tãtummodo ſpicula de corpore auellere, ſed ẽt remedia adhibere vulneribus. *Idem hom.10 in Matthæum.*

Quemadmodũ cũ iuſtè quiſpiam torquetur,ſi magno animo patitur,iniuſtè cruciari multis videbitur: Sic qui cum iniuria vexatur,ſi nõ perfert, iure puniri putabitur, ac deridebitur,quaſi mancipiũ ab ira diſtractus, & animi nobilitatem furori ſubijciens. *Idem.hom.88.in Matthæum.*

Vt tela à duro reſiliunt,cum dolore cædentis ſolida feriuntur: Ita nulla magnum animũ iniuria ad ſenſum ſui adducit,fragilior eo quod petit. *Seneca lib.3.de ira cap. 5.*

Proprium eſt magnitudinis veræ,nõ ſe ſentire percuſſum.Sic immanis fera ad latratum canum lenta reſpexit. ſic irritus ingenti ſcopulo fluctus aſſultat.Qui nõ iraſcitur,inconcuſſus in iniuria perſiſtit, qui iraſcitur, motus eſt. *Ibidem cap. 25.*

Cum oẽ peccatũ graue eſt, tum nihil grauius iniuriarum recordatione.atq; auaritia. Non dixit fornicationẽ idolorum cultũ eſſe,ſed auaritiã.Soror porrò auaritię iniuriarũ recordatio eſt.Graue.n hoc peccatum eſt, & nefarium Etenim reliqua peccata, & ſi mala ſunt,tñ ad breue duntaxat tp̃s durãt,vt q̃ vnius horæ momẽto peragãtur. Stuprũ perpetrauit quiſpiã? Vna hora perpetrato hoc malo,reliquas horas quieſcere põt.Furtum admiſit quiſpiã? Vna hora hoc ſcelere admiſſo,deinceps pęnitentiã fortaſſe agit.Cædis crimine ſeſe cõſtrinxit aliquis? Malũ eſt id quoq;.Cęterum vna hora cõmiſſo hoc facinore, reliquis horis eum pœnitere põt. At qui iniuriarũ memor eſt,ſingulis horis peccat,ac vitiũ in pectore circunfert.Etiãſi in tẽplũ ingrediať,nõ tñ puras ad Deũ preces mittere põt, cũ prauo & infeſto in proximũ aĩo ſit.Animus iniuriarũ

memor,

memor, nunq̃ à peccato purus eſt: nunq̃ eleemoſynã impertit. Nam qui charitatis expers eſt, nec miſericordia cõmouetur, nec opitulatur. *Damaſcenus in paralelis.*

INIVRIA A NOBIS IPSIS.

FAbricam quæ ſuper arenam fundatã eſt, etiam ſi flumina, venti nõ vrgeant, ipſa tamẽ paulatim effluẽs, inſtabilis arena ędificij crepidinem ſubruit & euertit, nã, arenæ ſponte rumpuntur. Adamas vero nec malleis cæſus infringitur. Ita ergo qui à ſeipſo non læditur, etiamſi tundatur ab alijs, non poteſt lædi: qui verò cum ſua ignauia proditur, etiam malo perurgente, defluit ſponte. *Chryſoſt. ho. Quod nemo læditur à ſeipſo.*

Quæ ſit virtus, ſimilitudinem ex corporis ſubſtãtijs capimus Verbi gratia, videamus quæ ſit equi virtus. Nunquid in argenteis frenis, pulchriſque tapetibus, ac ſericis flammulis, phaleriſq; gemmatis, iubaq, aureis intexta funiculis equi virtus iudicatur: an velocitate curſus, fortitudine pedum, greſſusq; cautela, ac pectoris firmitate, cũctisq; quæ itineri conficiendo aptari uidentur, aut prælijs peragendis, vt vel interritus hoſtẽ petat, vel in aduerſis propriũ poſſit ab exitio liberare ſeſſorẽ? Nonne in his potius equi virtutẽ, quam in illis de quib. ſuprà dictũ eſt declarari? Quid autem & reliquorum animalium? nõne in eo oĩs probitas habebit̃, ſi vel ferre onera fortiter, vel robuſta poſſint mouere carpenta? Nunquid volens aliqs probare animal, ad ea reſpicit, quæ ei ſuperpoſita viderit an (vt diximus) ſi nõ potius membris, vngulis validũ ſit, inſpicietur? Item ſi vineam probare volumus, nunqd ad hoc inſpicimus, ſi latos habeat pampinos, aut flagella diffuſa: an illud magis aſpicimus ſi denſior ei fructus ſit, & vua fœcundior? Similiter de oliua, & huiuſmodi arboribus contemplamur. Igit̃ eodẽ modo quoq; de hominibus agamus, diſcutientes, q̃ & vbi vera ſit hominis virtus: & tunc eum lædi putemus, cum in ipſo fuerit læſus. *Ibid.*

INTELLECTVS, MENS.

QVemadmodum terra ſyluæ data eſt, & mare fluctibus ſuis: Sic qui ſuper terram inhabitant, quæ ſup

terram

terram intelligere tantummodo poſſunt, & qui ſuper cœlos, quæ ſuper altitudinem cœlorum. 4. *Eſdræ*. 4.

Sicut terra à cultore neglecta, ſpinas & tribulos neceſſariò ꝓducit: Ita ſenſus veſter lōgi tꝑis incuria, multas & noxias opiniones rerū, & intelligētias falſæ ſciētię germinauit. Opus eſt nūc multa diligētia, ad excolēdū rus mētis veſtrę, vt id ſermo veritatis q̄ eſt ver⁹ & diligēs veritatis colon⁹, aſſiduis excolat diſciplinis. *Clemens lib. 6. recognitio.*

Latet autem mens oppreſſa ſomno, tāquā ignis obducto cinere ſopitus, quam ſi paululum cōmoueris, rurſum ardeſcit & quaſi euigilat. *Lactantius de opificio Dei cap.* 18.

Vt per os in alimoniam corporis cibos ſumimus: Ita ꝑ cor ad viuificandam animam eſcas doctrinæ cœleſtis accipimus, quæ niſi amplificato & patente corde attractæ quodammodo fuerint, non adibunt. *Hilarius in Pſal.* 118.

Sicut exteriores oculi ꝓuident eminus ſpinas, foueas ac præcipitia: Sic & mens, cum ſit perſpicacior, proſpicit aduerſariæ poteſtatis machinas & inſidias, protegitque animam, tanquam oculus illius. *Macarius ho.* 7.

Quemadmodum ineptè q̄dā deformibus literarū figuris elegātes aliquot appingunt cænoq; vnguentū miſcēt: & nobis eodē mō princeps animi facultas diuinæ contēplationis capax vitioſa pariter & fallaci inaniū rerū indagatione contunditur. *Greg. Nazianz. lib.* 1. *de Theologia.*

Quemadmodū fieri non ꝑt vt uel tuam ipſius vmbrā quantumuis etiam feſtines præcurras (ſemper. n. quantū tu urgendo proceſſeris, tantum ipſa ſequendo occupat) vel in colores oculorum radios nullo aut lumine aut aere interueniente defigas: vel denique extra aquas natatilis illa piſcium natura ſua ſe lubricitate promoueat: ita nulla eſt via cuius ductu hi qui corpore ſunt, ad intellectilem naturam, omninò ſine corporalium rerum interuentu, pertingere queant. *Idem lib.* 2. *de theologia.*

Quid lucidius ſole, attamen & lux eius deficit. Et profectò ſicut fulgidam illam lucem & fulgoroſum iubar ſæpenumerò ſuperuenientes tenebræ obtegūnt: Ita & intellectum noſtrum quaſi in meridie fulgentem & perſpicuum inconſiderantia obrepens tenebroſum reddit. *Chryſoſtomus. ſermone de conuerſione Pauli.*

Aues

Aues celerrimè montes,colles,maria, & ſcopulos momento temporis ſine vllo impedimento tranſuolant:talis eſt etiam mens,cum pennas acceperit, cum à ſecularibus abſceſſerit,nihil iam apprehendere poterit,omnibus erit eminentior iaculis ignitis diaboli. Non eſt ita perfectus ſagittarius diabolus, ut poſſit ad illam altitudinem pertingere,ſed dimittit quidem iacula, nõ auté attingit, ſed reuertitur ad eum iaculum inane, imò in caput eius. *Idem,ho.22.ad Hebræos.*

Vt corporis oculos cum in ſumo fortè remorantur, lachrymas ſemper effundere,ſi uerò potiantur aere purgato & florentibus pratis, & hortis virentibus, & fontibus inter amœna fluentibus, & ſaniores eſſe, multoque maiore aciei fulgore rutilare intelligimus: Ita mẽtis quoque oculus ſi in pratis ſpiritalis paſcat eloquij, erit totus ſine dubio purus ac lucidus, & acutius cuncta pluſtratur: ſi uerò in fumũ ſecularium negotiorum fuerit ingreſſus, ad innumera mala lachrymabit. *Idem, hom. 22. ad Hebr.*

Quod oculus corpori,hoc intellectus animæ.Vt enim nequaquam optes auro ornari,ueſte ſerica conſpici,ſi ſit oculis tibi curandum,ſed horum proculdubio ſanitatem deſiderabiliorem rebus omnibus iudicares:quæ ſi tibi certe depereat,nihil te iam tota vita delectat: quãto hoc magis pro oculis mentis debes efficere?Sicut.n.poſtquã corporalium oculorum lumen extinctũ eſt,omnia iam membra in miſeria verſantur,ac tenebris, ita etiam mente cæcata, innumeris prorſus malis vita hominũ cumulatur. Quemadmodum igitur in corpore hoc maxime prouidemus vt oculos habeamus incolumes: ſic etiam in anima intellectus ſeruemus ſaluté.Sicut enim qui caput ipſum fontis obſtruxit,totum ſimul exſiccauit,& fluuiũ: ſic etiã qui oculum mentis tenebris obduxit, omnes quoq; vitæ iſtius actus vna cõfuſione cæcauit. Si.n. lumen ꝙ in te eſt tenebræ,ſunt tenebræ quãtæ erunt? Qñ cum lucerna extinguitur,quando gubernator mergitur, qñ dux ipſe capitur,quæ tandem obedientibus ſupererit ſpes ſalutis? Intellectum dedit nobis Deus & ignorantiã fugemus è mentibus, vt rectum teneamus iuſtumq; iudiciũ, atq; ad alia eiuſmodi dirigamur, vt cõtra diuerſar..m impugnationum

tionũ varios impetus, hoc quaſi ſcuto vſi ac lumine, maneamus innocui atque muniti. Nos uero tantũ hoc Dei donum temere prodimus pp̄ ſuperflua ac vana prorſus. Quid.n. prodeſt auratis armis milites refulgere, cum ducit rex ipſe captiuus? Quid lucrũ eſt ornatæ depictęq; nauis, cum ipſius mergitur gubernator? Quænam illa eſt bene compoſiti corporis pulchritudo, cũ facies oculos amiſit? Quemadmodũ ergo medicum ipſum ægritudinẽ mittas, & in deaurato cubiculo lectuloq; argẽteo iacere pcipias, nihil proficiet omnino languẽtibus: Ita ẽt ſi mentis principale corrumpens, quo.ſ. ingruentibus potes vitijs repugnare, theſauro feceris aſſidere, nihil omnino profeceris, ſed totam prorſus animam leſeris. *Idem. hom. 21. Matth.*

Quemadmodum natura non recipit quicquam niſi ex ſemine oriri, ſed potius quodcumq; procreatur, ſimilitudinem ſecum ſeminis deferre, vt hominem hominis, bouem bouis, oleam oleæ, uitem, vitis. Sic etiam aĩs ſi ueritatem intelligit, neceſſe planè eſt, hunc verarum ſeminibus rerum imbutum eſſe, quas quidem & eſſe & ſemper eſſe, & ſempiternas ſubſtantias eſſe, immortales eſſe dicendũ eſt. Propterea ſcientiam florem quempiam maturumq; fœtum ex animi ſemine exiſtere, neq, aliud ignorantiam hominum, quam ſeminis huiuſmodi ceſſationem eſſe. *Tyrius platonicus ſerm. 28.*

Quemadmodum accidit longis atq; exilibus haſtis, vt quiſquis uibrauerit capulũ, reliquas haſtæ partes ad cuſpidẽ vſq; cõcutiat. Vtq; qui longi connexiq; ordine finis extremitatem alteram quatiat, continuam concuſſionem per mediũ ſpatium ad alteram extremitatem tranſmittat. Sic & humanæ menti exiguo principiorũ hauſtu, ad integram rerum intelligentiam opus eſt *Ibidem.*

Si famelicum hominem apertis faucibus, uẽto inflatis haurire buccis aerem cernas, qui quaſi conſulat fami, nõ credas inſanire? Sic non minoris inſaniæ eſt, ſi ſpiritũ rationalem rebus putes quibuſcunq; corporalibus nõ magis inflari quam ſatiari. *Bernardus de diligendo Deum.*

Quemadmodũ ſi conceptus aut natus eſſes in naui, nõ ideò ſtatim eius gubernator fieri velles: neq;.n. natura ad te nauis pertineret: Sic neq; diuitiæ ſed intellectus. Id,

igitur

Igitur quod tibi naturale & cognatum eſt, uidelicet rationem proprium tibi cenſere, & eius curam ſuſcipere debes. *Epictetus apud Stobæum ſer. 3. de temperantia.*

Oportet ſicut caprarium aut bubulcum aut opilioné, intellectum noſtrum ſemper præeſſe, ſemper utilitatem pecoris uoluptati præferentem. *Philo. lib. de agricultura.*

Quemadmodũ oculus alia quidem uidet, ſeipſum aũt uidere nequaquam poteſt: Sic etiam mens intelligit alia, ſe ipſam aũt nõ cõprehendit. *Idem lib. 1. allegoriarum legis.*

Quemadmodum poſt ſolis ortum illuſtrantur in terris oĩa, in cęlo uerò cælantur: & è diuerſo poſt eius occaſum ſidera quidem promicant, terreſtria uerò cuncta obteguntur umbris ſuperuenientib. Ad eundem modũ res noſtræ ſe habent, quoties ſenſuum ſplendor tanquã ſol oritur, tunc ſcientiæ re uera cęleſtes occultantur: quoties autem ad occaſum accedit. tunc fulgentiſſimæ uirtutum ſtellæ ſe proferunt, quando etiam mens ipſa re nulla uelante fit ſenſibilis. *Idem lib. de ſomnijs.*

Mundus nutrit corpora, ſpiritus animas: ſenſus autem quo dono cęleſti ſolia felix ſit humanitas, alit menté. Neque. n. oés, ſed pauci, quorũ ita mens eſt, ut tanti beneficij capax eſſe poſſit. Vt. n. ſole mundus, ita mens humana iſto lumine clareſcit, & eo amplius. Nã ſol quicquid illuminat, aliquando terræ & lunæ interiectu interueniéte nocte, eius priuat lumine. Senſus aũt cũ ſemel fuerit aĩæ cõmixtus humanæ, fit una ex bene coaleſcéte cõmixtione materia: ita ut nunquam eiuſmodi mẽtes caliginis impediantur erroribus. *Merchurius Triſmegiſtus, In Aſclepio.*

Quemadmodum medicus eruditus ægrotantis corpus doloribus afficit, urendo illud atq; ſecando, recuperãdæ ualetudinis gratia: Eodem modo mens uoluptuoſam affligit animam, ut radices uoluptatis euellat. Ab hac enim omnis animæ morbus. Morbus animę grauiſſimus, impietas eſt. *Idem in Pymandro.*

INVIDIA.

MAla cætera habent terminũ, & quodcunque delinquitur delicti conſummatione finitur, in adultero ceſſat facinus, perpetrato ſtupro: In latrone conquie-

ſcit

ſcit ſcelus homicidio admiſſo: & prædoni rapacitatē ſtatuit poſſeſſa præda & falſario modū imponit impleta fallacia: Zelus terminū nō habet, permanens iugiter malū, & ſine fine peccatum eſt. Quantoq; ille cui inuidetur, ſucceſſu meliore profecerit, tātò inuidus in maius incendiū liuoris ignibus inardeſcit. *Cyprianus ſerm. de zelo & liuore.*

Multo malum leuius & periculum minus eſt, cùm mēbra gladio vulnerantur. Facilior cura eſt, ubi plaga perſpicua, & citò ad ſanitatem medela ſubueniēte perducitur vulnus quod uidetur: zeli vulnera obſtruſa ſunt, nec remedium cura medentis admittunt, qui ſe intrà conſcientiæ latebras cæco dolore clauſerunt. *Ibidem.*

Quemadmodum venenum ferrum, ſic inuidia hos qui poſſident conſumit atque vaſtat. Magis autem ſicut viperas dicunt abrupto matris ventre naſci: Sic & inuidia cōcipiētem ſe animam corrodere ſimul ac tabeſcere ſolet. Eſt enim inuidia dolor de proximi proſperitate ac rerū ſucceſſu conceptus. *Baſil. hom. de inuidia.*

Quod animal tā agreſte eſt quod feritate non vincāt? Canes namq; educatione māſueſcunt, Leones obſequio tractabiles fiūt: inuidi tm̄ officijs agreſtiores euadūt. *Ibi.*

Quēadmodū ardentē ſyluā aut materiā nobis cura eſt ꝓcul ab igne ſubmouere: Sic opus eſt (qđ fieri poſſit & liceat) inuidorū cōuerſationes à noſtra amicitia repellere, vt extra eorū venenatas ſagittas ſecurius agamus. *Ibi.*

Quēadmodū ſagittæ magna vi emiſſæ, ſi in durum aliquid ac reſpuens inciderint, in emittētē facile redeūt: Sic inuidia proximis triſtitiam nequaquā affert, tm̄ inuidenti officit. Sed & qui morbo huiuſcemodi ſunt affecti, lōgè peiores uenenatis iaculis exiſtimantur, quod illa per plagas virus inferunt atque nocent, & paulatim qđ infeſtum eſt depaſcuntur: at inuidos exiſtimant nonnulli nō ſolum rebus alijs, ſed oculis etiam officere, incōmodaq; afferre. Vnde & corpora vegeta pubeſcentiū aliorum ve ætate formaq; florentium, proſperam habitudinem inficiunt atq; debilitant: ſtatim vt ex eorum luminibus pernicie quadā defluente ac contaminante, videas contacta mēbra pulchra in ſiccitatem ac valetudinem venire *Ibid.*

Apud eos nec actio ſecundū virtutem ylla eſt. Sic autē

wultures per multa quidem prata, multa etiã amœna & odorata loca circumuolantes, ad tabida & ſeculẽta loca feruntur: muſcæ quoque ſalubre ſi quod offendũt, prætereunt, ad ylcera verò properant. Sic & inuidi vitæ ſplendorem, ac rerum bene geſtarũ magnitudinẽ minimè quidem reſpiciunt, manca verò & fragilia & ſi quid erratũ tantum obſeruant, hæc diuulgant, & per hæc tantum homines cognoſci volunt. Quemadmodum maligni pictores, qui hominis imaginem vel ex contorta nare uel tubere aut membri cuiuſpiam mutilatione natura ſeu caſu inſita corpori, effingunt, notabilemq́ue reddunt. *Ibidem*

Nec ſecus planè quã areæ patiũtur imagines, quæ noctu à cerariis effictæ, igneis poſtea ſolis radiis liquefactæ ſoluuntur: illæ. n. quandiu eas nocturnæ continent tenebræ, compactam in vmbra atq; ad nocturnas auras figuram, ſicuti effectæ erãt, ſuperficie tenus ſolidam & fortẽ interim præferunt. At uerò iam rutilante ſole, itinerisq; ſui curſum peragente, qñ cætera virtute illius nutriunt, luceq; fruuntur, liquefactæ illæ & formas una & figuras & habitus, illudq; ſuperficiale robur amittunt: cõfuſisq; omnibus vaneſcunt: ita ferè & inuidi, quãdiu ſub diaboli tenebris veluti in nocte ad inuidiæ cõſultant opera, ſolidas interim cogitationes & figuras & formas ſicut ab inuidia formatæ ſunt, ſibi inuicem vñr oſtẽdere: vbi verò ſtudioſus quiſque & induſtrius ad uirtutis opera ſolis inſtar matutinus effulſerit, cæteri quidẽ uirtutũ uitã, Deoq́ue placitã & gratam cõuerſationem admirantur, atq; ad amoris intimi agnitionẽ, ab eo illuſtrati virtutis nutriunt ſemina: qui verò inuidia tabeſcũt illum in modũ ſolis inuictum, Deoque clariſſimum ac virtutibus clarũ cernentes, & magis magisque conſpicuum tanquam ærei & corporum formis & animis inuidiæ plenis, repente liqueſcunt atquæ deficiunt. *Idem de uera uirginitate.*

Tale eſt malũ inuidia, qua nulla unquã malignitas peior inuenitur, Nam adulterio inquinati, voluptatis ſaltẽ iniquæ fructum, ut putant, aliquem capiunt, & breui tẽpore peccatũ cõmittunt. Inuidi aũt, & multò ante ſeipſos, quàm quibus inuident, perturbant & cruciãt, & ita in agendo ſemper inuidendoq; ſunt, ut nũquã peccãdi afferant

ferant finem: ſed quemadmodum ſues lutoſa immunditia, & dæmones noſtris damnis lætantur, ſic inuidi calamitate proximorum exultant. Et quemadmodum ſcarabæi alieno ſtercore: ſic inuidi diuerſa aliorum fortuna nutriuntur, cũ ſint cões humano generi hoſtes. Et alij quidẽ homines ſi animantes rationis expertes crudeliter cædi ac dilaniari viderint, aliquantulum commiſerantur: tu verò cum ſalutis beneficium conferri homini cernas, ex palles & tremis. *Chryſoſt. hom. 41. in Matth.*

Vt corpus ſanum aliquoties pcutitur, & nõ facilè vulneratur, corpus aũt debile ab intus tacitam habet læſuram, etiãſi modice tactum fuerit, citus diſſipatur: Sic animal liberũ & integrum non facilè offenditur, animal verò inuidia vulneratũ non ſolum cauſa idonea, ſed etiam leuis occaſio incitat in dolorem. *Idem ho. 36. oper. imperf.*

Quemadmodũ inſani aduerſus ſeipſos nonnunquam ſnĩam ferũt, Ita & inuidi ſolum inuidioſi miſeriã diſquirentes, eius fœlicitate & ſalute anguntur. Hi feris ſęuiores. Illæ.n. famæ impulſæ nos appetũt, hi beneficos nõnũquam inimicorũ loco habent. Feris inquam ſęuiores, dæmonibus pares & fortaſſe iniquiores. Ipſi namq; aduerſum nos nullo amicitiæ fędere hoſtiliter pſequũtur, ſuo generi minimè inſidiãtur. Homines aũt neq; naturæ ſuę participes reueriti, eos infeſto aĩo impetunt, atq; ſeipſos prius, quàm quibus inuidẽt ſupplicio afficiunt, animũq; perturbationibus temerè cruciant. Idcirco oĩs venia inuido deſperanda eſt. Nã ſcortator voluptatis ſtimulos in excuſationẽ affert, fur paupertatẽ, homicida furorẽ, ille verò q̃ affert? nullam profectò niſi animi prauitatẽ atq; malitiam. *Idem hom. 36. in Ioan. & hom. 44. ad pop. Antioch.*

Cain fratri inuidẽdo, nunquã odiũ potuit, ſed quanto frequẽtius à Deo admonitus eſt, tãto magis dolebat, magis cruciabaẽ, & pperabat ad cędem. Hic ergo q̃ ille grauior morbus, q niſi magna adhibita diligẽtia nõ facilè remedia admittit? Eia igiẽ radicitus euellamus illũ ſcientes, ꝙ quẽadmodũ alienis bonis inuidẽdo Deũ offẽdimus, ita congratulando, ei gratificamur, & participes nos facimus bonorũ quæ rectè operantibus reponuntur. *ibidem.*

Si quem videremus ignẽ manibus ac ligonẽ geſtãtem,

Quemadmodum in Oeconomicis inquit Xenophon, ſuum habent locum vaſa ſacris parata, ſuum quæ cęnis, alibi quæ agriculturæ, ſeorſum quæ bello: Ita quiſq; inueniet in animo ſuo mala ab inuidia ꝑfecta, à zelotipia, ab ignauia, ab auaritia. *ibidem.*

Quid diuerſam ingrediunt̃ uiam, non poſſunt ſibi mutuò prodeſſe: at qui diuerſa vitę ratione vtuntur, adimũt inuidiam, ac magis ſibi inuicem ſunt auxilio. *ibidem.*

Vt feris bellũ eſt cum ijs, quæ ijſdem aluntur, cum ceteris pacẽ agunt: Sic inuidia & æmulatio inter eiuſdem artis profeſſores, nam pugili cum curſore conuenit. *ibidem.*

Canis ignotus allatrat, erga notos mitior, ſecundum Heraclitũ: Sic inuidia nouos homines, & nuper euectos potiſſimum infeſtat, in notos iam mitior. *ibidem.*

Vt non inuidetur his qui domum aut agrum magno emerunt, ſed quibus gratis cõtigit: Ita nemo his inuidet, qui gloriam magno ſibi pararunt, ſed quibus fortunæ fauore contigit. *ibidem.*

Qui inuident amicorum fœlicitati, nolũt eos prorſus ſubuerti, ſed tamen grauantur illorum excellentia: vt q. vicini domum nolint omnino demoliri, ſed ſatis habent: ſi detrahatur quoad obſcurat proximas *ibidem.*

Vt qui curſu certãt, non diſcrutiantur, cum uident coronas athletarũ, ſed ſuis oblectantur: ita te non oportet aliena fœlicitate diſcrutiari, ſed tua gaudere ſorte. *ibid.*

Vt uincti beatos iudicãt ſolutos, ſoluti liberos, liberi ciues: hi rurſum diuites, hi ſatrapas, ſatrapæ reges, reges Deos tonare ꝓpemodũ ac fulgurare cupiẽtes: Sic q. ſꝑ expẽdit, q̃to ſit alijs inferior, nũq̃ ſua cõtẽtus eſt ſorte. *ibid.*

Vbi nullum lumen, ibi nulla vmbra: Ita ubi nulla felicitas, ibi nulla inuidia. *ibidem.*

Vt quidam alienas picturas, ſtatuas, poemata diligẽter aſpiciunt, ac ſingula excutiunt per ocium, ſua neglectui habent: Sic multi alienas fortunas magis admirãtur, ſuas oderunt. *ibidem.*

Vt non eſt corydalis abſque criſta: Ita non eſt ingeniũ abſque inuidia innata. *ibidem.*

Licet inuenire regionẽ, ubi uenena non ſint, quemadmodum affirmant de Creta. At non licet inuenire repu-

blicam,quæ non alat inuidiam, contentionemque. *ibid.*

Herbam Canariam canis ita mandit,ut homo non cernat niſi depaſtam & percuſſus à ſerpente, aliam quãdam petit,ſed eam non decerpit inſpectante homine:Ita quidem diſciplinas à ſe repertas cælant, ne proſint & alijs. *Plinius lib.25.cap.8.*

Socrates inuidiam dicebat eſſe animi feram. *Maximus ſerm.54.*

In ſole ambulãtes neceſſariò vmbra ſequitur, in honore & dignitate viuemus inuidia comitatur. *Ibidem.*

Inuidiam veritatis vlcus dicebat Democritus. *Ibidem.*

Inuidia ſicut malus dæmagogus, honeſtis ſe opponit actionibus. *Ibidem.*

Cui ſimilem dicemus eſſe inuidum? Hãc adhibere ſimilitudinem poſſumus,ut ſi quis inertem aſellum & obesũ veloci equo coniugeret,tunc neq; aſellus excitari vellet & equum ſua inertia atque obeſitate deprimere conaretur.Sic inuidus neq; ſtudet quo pacto ab hoc graui veterno liberetur, & oĩa facit ut alterum ad cœlum euolãtem ſupplãtet atq; deijciat.Euidens diaboli æmulator factus. Nam & ille cernens in paradiſo hominem, nõ ipſe mutari ſtuduit,ſed illum eijcere è paradiſo.Et rurſus cũ cernit hominem in cœlo ſedere,alioſq; illuc feſtinantes, eãdem habet curam,ut ad cœlum ire contendentes ſupplantet, quamuis maius ex hoc ſibi ipſi incendium cõgerat,quam illis noceat. *Iſidorus Clarius orat.34.tom.1.*

Vt cantarides venenoſi vermiculi inter triticum vberrimum naſcuntur,& inter roſas odoriferas, & maximè florentes:Sic impiorum inuidia in præclaris aliorum virtutibus verſatur, res pulcherrimè geſtas illuſtrium virorum cogitat eos cõmitatur, qui virtute & ſapientia alijs præſtant,ex quibus vera gloria eſfloreſcit. *Hector Pintus in caput.32. Ezechiel.*

Putredo oſsium inuidia. Vt veſtis putrefacta non recipit ablutionem:Sic aĩa corruptione inuidentiæ putrida non facile abluitur.Quin potius quo amplius creſcit aliorum gloria,eò magis ipſa corrumpitur & reprobatur. *Ibi.* *Prou.14*

Matt. 3. EGo vox clamantis in deſerto. Sicut.n. Ioannes præcedit Chriſtum, ita & vox præcedit verbum. Satim.n. vt ore loquentis ſonus qualiſcunq; procedit, vox eſt, verbũ aũt nondum eſt, quia oẽ verbum ſignificat aliquid. Præcedit igitur vox ſequitur verbum: Merito igitur vox Ioannes, & verbũ Chriſtus vocatur: qm̃ & naſcendo: & prædicãdo & moriẽdo, & ipſa ſui nominis ſignificatione Chriſtũ p̃ceſſit. *Euſebius Emiſſenus hom. dominicæ quartæ aduentus.*

Cur maior Prophetis Ioannes? Quemadmodũ maiore dignitate hi ſunt, qui proximè regibus deambulantibus ordinantur: ſic & Ioannes in ipſo aduentu conſtitutus, maiore gratia fulſit. *Chryſoſt. hom. 38. in Matth.*

Solent reges nato ſibi filio indulgentiam in regno ſuo donare, ſed ante tranſmittunt acerbiſſimos exactores, q oẽ quod inuenerint, exigant: ita ut indulgentia ipſa crudelior eſſe videatur, quam ipſa exactio, & nihil indulgentiæ habeat pręter nomẽ, ut lugentes illam homines & nudi ſuſpiciant. Deus aũt & nato ſibi filio, volens donare in ſeculo indulgentiam peccatorum, præmiſit exactorẽ Ioannem, exigentem & dicentem, facite fructus dignos pœnitentiæ. *Idem hom. 3. operis imperfecti.*

Matt. 3. Quemadmodum magnum iudicem aut regem aliquẽ in expeditione venturum, præparatores præcedunt, ſordida abluunt diruta cõponunt, ne forte indecorũ aliquid videns rex delicatus abhorreat: Sic & Domino noſtro ad peregrina loca huius ſeculi venturo, præceſſit Ioannes, qui ab humanis cordibus pœnitentiæ ſcopis, peccatorũ ſordes eijceret. *Ibi.*

Quemadmodum ſi videris albam veſtem, dicis, ſatis cãdida veſtis eſt, ſi vero poſueris eam iuxta niuem incipit tibi ſordida apparere, & ſi vere ſordida non eſt, tñ qm̃ ad ſimilitudinem niuis ſordida inuenitur: ſic quantũ ad comparationẽ Ioãnis omnis homo videbatur immũdus. *Ibi.*

Sicut artifex medicus, ſi videtis ęgrutantis colorem, intelligit ſpeciem paſſionis ipſius: ſic & Ioannes mox ut uidit Phariſæos venientes ad ſe, intellexit cogitationes eõrum prauas. *Ibidem.*

Quemadmodum prouidus pater moriens, filios ſuos conſignat fideli tutori: Ita Ioannes ſciens ſe iam in exitu conſtitutum, volebat diſcipulos ſuos Chriſto adiungere. *Idem, Hom. 27. operis imperfecti.*

Vt multæ quidem ſtellæ ante lucem præcedunt, nũciãtes lucis aduentum, nulla tamen earum luciferi nomen habere meruit, niſi vna quæ cum ipſa luce procedit: Sic omnes prophetæ ante faciem Chriſti præcedunt, nunciãtes aduentum eius, ſolus autem Ioannes præcurſor eſt appellatus, quia non ſolum aduentum eius annunciat, ſed ipſum illum digito oſtendit. *Ibidem.*

Quemadmodũ aues pullos ſuos neque è veſtigio, neq; vna duntaxat die totam volandi artẽ edocent, ſed primo è nido tantũ educunt, inde cũ aliquantulum quieuerunt, volatui eos aſſuefacere incipiunt, poſtridie ad operam reuocant, ita paulatim exercendo ad naturalẽ efferunt altitudinem: Ita beatus Ioannes, non ſtatim ad ſummã Iudæos erigit, ſed primum paululum à terra eleuat, cum Chriſtum ſe meliorem teſtatur. *Idem, ho. 12. in Ioan.*

Ego & Ioannes ad vos venimus, idemq; fecimus, quod venatores ſolent facere: qui quando feraciſſima, captuq; difficillima inſectantur animalia, nõ vna via, ſed diuerſis, & non diuerſis ſolum, ſed per contraria plerunq; aggrediuntur, vt ſi alterum effugerint, in alterum incidant. Nã qui vniuerſum penè genus hominum maximè ieiunãtes ſolet admirari, & duriciem viuendi nimiũ approbare: idcirco ſtatim à teneris vnguiculis diſpenſatione diuina duriter vixit Ioannes, vt adhuc ad credẽdum verbis ſuis populi ducerentur. *Idem, hom. 56. in Matth.*

Solet vulgò qui præcedit poſterioribus glorioſior ſemper videri. Sicut qui fabrilem quandam artem, aut quamuis aliam abſolutè tenuit, pcedit, aut glorioſior eo eſt, q adhuc diſcẽs, magiſtrum ſequitur, & ad vlterius cõtinuè graditur. Qui tñ cũ magiſtrum ſuum cognitione artificij vicerit non iniuria a ſuperato poterit audire magiſtro: Qui poſt me vẽturus eſt prior me factus eſt. Hac igit imagine ſenſum huius orationis Saluatori, & Baptiſtæ attribuẽs rectè mea quidẽ ſnĩa intelliges. *Cyrill. in Io. lib. 1. c. 19.*

Ioannes pdicauit quò ferret baptiſmus pœnitentiæ, nempe

nempe in remiſſionem peccatorũ. Vt qſi dicimus: Venit quidam ſatelles regis, prædicans ciborum præparationẽ, vt benefaciat his qui præparãt cibos regios: non dicimus hoc, quod ſatelles benefacturus ſit his qui præparant regios cibos, ſed quod ipſe prędicarit præparationem ciborum, vt qui illos præparauerint, regemq; ſuſceperint beneficia conſequantur. Sic igitur & hoc loco præcurſor p̄dicauit pęnitentiam, ut hi qui pœnitentiam egerint, ſuſceptor Chriſto, remiſſionem peccatorum conſequãtur. *Theophilactus in Marc. 1. cap.*

I O B.

Iob. 1. COrium pro corio. Nam ſicut hi qui vapulant, corio manus alterum corporis protegunt corrium, ob hoc tãtum ut corpus integrum habeant, Sic (inquit diabolus) & Iob exteriora rei familiaris detrimenta cõtemnit vniuerſa, tantum ut corporis effugiat pœnam. Sic namq; & hi qui in mari nauigant, cum periculum paſſi fuerint, omnia quæ in naui habuerint contẽnunt, atq; in mare proijciunt ob hoc vt ipſi euadant. Sic & quicunq; diuitũ cum in corporis infirmitatem inciderint, oẽm ſubſtãtiã ſuam libenter offerunt, tantum ut corporis incolumitatem recipiant: Sic (inquit) & Iob omnes diuitias & omnem rẽ facilè contemnit, tantum ut dolores non contingant carnes eius. *Origenes. lib. 2 in Iob.*

Maledixit diem natiuitatis ſuæ. Locutus eſt tãquam quilibet in dolore poſitus, quærens remediũ, tãquã quis in dolore dentium, aut oculorũ, aut aurium, frequenter parietes vngulis exarat, frequẽter etiam ſemetipſum vngulis exulcerat, præ nimietate doloris quem ſuſtinet, corraſis oſſibus & palpebris atq; auribus: Sic & B. Iob cum perforarentur oſſa eius & liquefierent carnes eius, locutus eſt, maledicens diem qui non erat. *ibidem, lib. 3.*

Mitte manũ tuam & tange ipſum. Deus autẽ non ita. Sed tibi ipſum trado (inquit) quemadmodum. n. in certaminibus exterioribus corpore vigentes, & bonæ habitudinis athletæ, non ſic apparent cum veſtimentum vndique oleo madidum fuerint induti, ſed quãdo illo abiecto nudi in ſtadia ferũtur tunc maximè ſpectatores mẽbrorũ

propor-

proportione penitus obſtupeſaciũt, cum nihil ipſam amplius obumbrare poſſit. Sic & Iob quando omnibus q̃dẽ illis diuitijs circunfuſus erat, quis eſſet nõ multis manifeſtus erat: poſtquam verò ipſas, velut veſtimentũ exutus athleta abiecit, & ad pietatis certamina nudus intrauit: ſic ſpoliatus ſpectatores oẽs ꝑculit, vt & ipſe angelorum Dñs ſuꝑ animi eius tolerantiã acclamaret vehementer, & victori illi applauderet. *Chryſ. ho. 1. ad pop. Antioch.*

Et quemadmodum palæſtritæ ſpectari, & arte & corporis robore fidentes, non recti aduerſarijs congrediunt, neq; de pari, ſed ipſos illis medios appręhendendos præbent, vt illuſtriorem victoriam faciant: Sic Deus medium tradidit ſanctum diabolo appræhendendum, vt cũ ipſius tantam pręrogatiuam conflictus ſuperarit, ſoloq; proſtrauerit, clarior corona reddatur *Ibidem.*

Iob erat vir ſimplex & rectus. Huiuſmodi erat etiam Adã antequam mulieri crederet. Hic propterea mulieri non credit, ne illi ſimiles euadat. Ille vt ita dicam incorruptionem induerat, quemadmodũ vidit is qui eũ finxerat: & vt mulieri fidem haberet, nudus fuit & condemnatus eſt. Hic nudus erat, nec mulieri credidit: quodq; mulieri nõ credidit, ſanctorum Angelorũ corona donatus eſt. Ille vt mulieri credidit, & ex paradiſi delitijs eiectus eſt, & terrã matrem ſpinarum fecit, & mortem iure hæreditario obtinuit. Hic quia mulieri non credidit, & à ſterquilinio, & à plagis liberationem accepit, & regni cęlorũ adijt hæreditatẽ: Ille vt ſe defenderet, Deo dicebat: Mulier quã dedisti mihi, ipſa dedit & comedi. Sed talis non fuit Iob, Quomodo igitur? Cum obiurgatione dicebat, ò mulier, cur quaſi vna de ſtultis mulieribus loquuta es? *Idẽ ho. 1. in Iob.* *Iob. 1.*

Pereat dies illa in qua natus ſum. Nõ impiè agens hæc dicit sed patiens. Et vide quid facit. Quemadmodum ſi q̃s apoſtematis morbo circumuentus, ferro recidatur à medico non habens quomodo recidenti aduerſetur, circunſtãtia tangit atq; aſtantes mordet, illis quidẽ inferre nihil hẽns ad modicum autem extẽdere manum non valens: Sic & Iob blaſphemiæ magnitudinem timens, facit inanimatis iniuriam, atq; fiduciam paſſione adauget, nõ cõtra Deũ audens, ſed ſe denique accuſans: maledicit autem non *Iob. 3.*

crea-

creaturam, ſed ſuiipſius diem. Poteſtatem, inqt, habeo diei mei, non maledico conditorem, meiipſius diem maledico. *Ibidem, Hom.4.*

IRA.

FVror illis ſecundum ſimilitudinẽ ſerpentis: ſicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter, ad nihilum deuenient, tanquam aqua decurrens. Sicut cera quæ fluit, auferentur. *Pſal.58.*

Quod erit venenum virus emittentibus, hoc idem & furor animo irritatis ac perturbatis. *Baſil. hom. de Ira.*

Quemadmodum torrentes ad curua loca decurrentes ſecum obuiam quæque trahunt: Sic & iratorum impetus violenti & inſtabiles omnia ſimiliter percurrunt atque obruunt. *Ibidem.*

Veluti miles quidam apud ducem arma ſumens, paratus eſt eius iuſſu auxilium præbere: Sic iracundia ſi rationi adiutrix contra peccatum fuerit. *Ibidem.*

Solet populus etiamſi ad præſens iram cohibeat, tanquam ignis in ligno deliteſcẽs, ſeu fluminis vi coercitus, vbi tempus eſt oblatum, reaccendere & erumpere. *Greg. Naz. orat. 1. in Iul.*

Quemadmodum qui laborant ab oculis, ſi ſpongias ac veſtium cyaneo colore pannos tenentes, frequenter in ea intueantur, ex eo colore nõnullum capiunt morbi leuamen: Similiter & ſi tu Dauidis imaginẽ præ oculis habeas, & in hanc aſſiduè defigas oculos, etiamſi millies obtundet ira mentis oculum p̃turbans, adhoc virtutis exẽplar reſpiciens, perfectã conſequeris ſanitatem puramq; animi Philoſophiam ac tranquillitatem. *Chryſoſt. hom. 3. de Dauid & Saule, periculoſum eſſe adire ſpectacula.*

Quemadmodum quandiu nox adeſt, ſępe ne p̃ſentem quidem amicum agnoſcimus, at mox vt exortus eſt dies, etiam eminus conſpectũ agnoſcimus. Itidẽ & in iracundia ſolet euenire. Donec inter nos maleuolum gerimus animũ, & vox audita nobis aliter ſonat, & ipſam faciem corrupta mente aſpicimus. Cæterũ vbi poſuerimus irã, & vox, quæ prius erat inuiſa atque hoſtilis placida nobis

ac iucundiſſima vſ, & aſpectus ipſe prius inimicus & iniucundus, tunc fit amabilis & iucundus. Idē accidit in tēpeſtate. Non patitur nubium concurſus nobis cōſpicuā eſſe cœli pulchritudinē, ſed quāuis millies habeamus oculos perſpicaces, & acres, nequaquā pertingere poſſumus ad illā ſupernā iucunditatem. Cæterùm ubi iam radiorū calor, perruptis ac diſcuſſis nubib. ſolē oſtendit, rurſus & cęli decorem oſtendit. Idem accidit in nobis ira feruentibus, dum ſimultas velut dēſa nubes, ante oculos & aures ſtat, facit vt voces aſpectusq; videant aliter q̃ ſunt. *Ibid.*

Frequenter fit, vt cū eadē conuitia audiamus ab amicis iocantibus facetijsq; ludētibus, aut à pueris paruulis, non ſolum nullam ſentiamus moleſtiam, neq; incandeſcamus, ſed videamus etiam & exhilaremus, eo quod illa nō audimus aío affectu corrupto, neq; mente ira præoccupata. Itidem in inimicis extinxeris iram, ſi odiū eieceris, nihil eorū quæ dicuntur, te poterit offendere. *Ibidem.*

Leonē quidē mitigas, reddisq; tractabilē, furorē verò animi tui efficis omni prorſus leone ſæuiorem. Et certè cum in mitigando leone ſint duo impedimenta uel maxima, quod fera ipſa & ratione priuatur, & longè oíum alterius generis animalium excedit furorem, tñ de copia tibi donatæ à Deo ſapientiæ, ipſam ſuperas arte naturā. Qui igitur naturā vincis in beſtijs, cur in teipſo naturæ obfuſcas bonum, dum malum adamas voluptatis? Itaq; ſi te vt alium hominē manſuefaceres iuberem, nihil hic q̃dē impoſſibile videret imponere: quanquā excuſare poſſes, non te eſſe dominum voluntatis alienæ. Nunc verò tua hæc propriè fera eſt. Qui veſtras feras ad manſuetudinis prouehis dignitatē, temetipſum de throno deijciēs & honore regali ad irrationaliū cogis furorē. Ponamus.n. iram beſtiam quandam eſſe. Quantum igitur ab alijs erga mitigandum leonem ſtudiū commodatur, tantā te erga iracundiam impende curam, & effice huiuſmodi cogitationē mitem atq; manſuetā. Si quidem hæc fera & vnguibus ſæuiſſimis armatur & dentibus: & niſi illā ſollicitè manſuefeceris, cuncta ſimul diſperdet atq; lacerabit. Nullus enim leo, nulla ſic vipera viſcera quæunt humana laniare vt hominis iracūdia, ferreis q̃buſdā vnguibus vniuerſa

vultures per multa quidem prata, multa etiã amœnà & odorata loca circumuolantes, ad tabida & ſeculẽta loca feruntur: muſcæ quoque ſalubre ſi quod offendũt, præte reunt, ad ylcera verò properant. Sic & inuidi vitæ ſplendorem, ac rerum bene geſtarũ magnitudinẽ minimè quidem reſpiciunt, manca verò & fragilia & ſi quid erratũ tantum obſeruant, hæc diuulgant, & per hæc tantum homines cognoſci volunt. Quemadmodum maligni pictores, qui hominis imaginem vel ex contorta nare uel tubere aut membri cuiuſpiam mutilatione natura ſeu caſu inſita corpori, effingunt, notabilemq́ue reddunt. *Ibidem*

Nec ſecus planè quã areæ patiũtur imagines, quæ nocte à cerariis effictæ, igneis poſtea ſolis radiis liquefactæ ſoluuntur: illæ. n. quandiu eas nocturnæ continent tenebræ, compactam in vmbra atq; ad nocturnas auras figuram, ſicuti effectæ erãt, ſuperficie tenus ſolidam & fortẽ interim præferunt. At uerò iam rutilante ſole, itineriſq; ſui curſum peragente, qñ cætera virtute illius nutriunt, luceq; fruuntur, liquefactæ illæ & formas una & figuras & habitus, illudq; ſuperficiale robur amittunt: cõfuſiſq; omnibus vaneſcunt: ita ferè & inuidi, quãdiu ſub diaboli tenebris veluti in nocte ad inuidiæ cõſultant opera, ſolidas interim cogitationes & figuras & formas ſicut ab inuidia formatæ ſunt, ſibi inuicem vñr oſtẽdere: vbi verò ſtudioſus quiſque & induſtrius ad uirtutis opera ſolis inſtar matutinus effulſerit, cæteri quidẽ uirtutũ uitã, Deoque placitã & gratam cõuerſationem admirantur, atq; ad amoris intimi agnitionẽ, ab eo illuſtrati virtutis nutriunt ſemina: qui verò inuidia tabeſcũt illum in modũ ſolis inuictum, Deoque clariſſimum ac virtutibus clarũ cernentes, & magis magiſque conſpicuum tanquam ærei & corporum formis & animis inuidię plenis, repente liqueſcunt atque deficiunt. *Idem de uera uirginitate.*

Tale eſt malũ inuidia, qua nulla unquã malignitas peior inuenitur, Nam adulterio inquinati, voluptatis ſaltẽ iniquæ fructum, ut putant, aliquem capiunt, & breui tẽpore peccatũ cõmittunt. Inuidi aũt, & multò ante ſeipſos, quàm quibus inuident, perturbant & cruciãt, & ita in agendo ſemper inuidendoq; ſunt, ut nũquã peccãdi af

ferant

ſerant finem: ſed quemadmodum ſues lutoſa immunditia, & dæmones noſtris damnis lætantur, ſic inuidi calamitate proximorum exultant. Et quemadmodum ſcarabæi alieno ſtercore: ſic inuidi diuerſa aliorum fortuna nutriuntur, cũ ſint cões humano generi hoſtes. Et alij quidẽ homines ſi animantes rationis expertes crudeliter cædi ac dilaniari viderint, aliquantulum commiſerantur: tu verò cum ſalutis beneficium conferri homini cernas, ex palles & tremis. *Chryſoſt. hom. 41. in Matth.*

Vt corpus ſanum aliquoties ꝑcutitur, & nõ facilè vulneratur, corpus aũt debile ab intus tacitam habet læſuram, etiãſi modice tactum fuerit, citus diſſipatur: Sic animal liberũ & integrum non facilè offenditur, animal verò inuidia vulneratũ non ſolum cauſa idonea, ſed etiam leuis occaſio incitat in dolorem. *Idem ho. 36. oper. imperf.*

Quemadmodũ inſani aduerſus ſeipſos nonnunquam ſnĩam ferũt, Ita & inuidi ſolum inuidioſi miſeriã diſquirentes, eius fœlicitate & ſalute anguntur. Hi feris ſęuiores. Illæ.n. famæ impulſæ nos appetũt, hi beneficos nõnũquam inimicorũ loco habent. Feris inquam ſęuiores, dæmonibus pares & fortaſſe iniquiores. Ipſi namq́ue aduerſum nos nullo amicitiæ fœdere hoſtiliter ꝑſequũtur, ſuo generi minimè inſidiãtur. Homines aũt neq; naturæ ſuę participes reueriti, eos infeſto aĩo impetunt, atq; ſeipſos prius, quàm quibus inuidẽt ſupplicio afficiunt, animũq; perturbationibus temerè cruciant. Idcirco oĩs venia inuido deſperanda eſt. Nã ſcortator voluptatis ſtimulos in excuſationẽ affert, fur paupertatẽ, homicida furorẽ, ille verò q̃ affert? nullam profectò niſi animi prauitatẽ atq; malitiam. *Idem hom. 36. in Ioan. & hom. 44. ad pop. Antioch.*

Cain fratri inuidẽdo, nunquã odiũ potuit, ſed quanto frequẽtius à Deo admonitus eſt, tãto magis dolebat, magis cruciabat, & ꝓperabat ad cędem. Hic ergo q̃ ille grauior morbus, q̃ niſi magnã adhibita diligẽtia nõ facilè remedia admittit? Eia igit̃ radicitus euellamus illũ ſcientes, ꝙ quẽadmodũ alienis bonis inuidẽdo Deũ offendimus, ita congratulando, ei gratificamur, & participes nos facimus bonorũ quæ rectè operantibus reponuntur. *ibidem.*

Si quem videremus ignẽ manibus ac ligonẽ geſtãtem,

hãc ædẽ vna cũ altari demoliri, euertere, incẽdere, nõ ne ſieret vt ab omnibus ijs qui rẽ forte ſpectarent, lapidibus obruereñ tãquã impi⁹ & ex lex? q̃d igit? ſi q̃s flãmã geſtet, hoc quo vtimur igne edaciorẽ, inuidẽtia dico, nõ lapidũ ædificia demoliẽtẽ, neq; aureũ altare euertentem, ſed q̃d longe & lapidibus, & altari pretioſius eſt, præceptorum ædificium ſubuertentem & deuaſtantem, hic qua tandẽ venia dignus eſſe queat? *Idem ho.7. in epiſt. ad Rom.*

Inuidus non homini ſed Deo aduerſatur. Quẽadmodum videns aliquem, cui conceſſa eſt gratia & dolet, vt vellet Eccleſiam ſubuerſam, iam non illi ſed Deo aduerſatur. Etenim dic mihi, ſi quis puellam regiã adornaſſet, & ornando celebrẽ & venuſtã reddidiſſet, alius verò q̃ſquam deturpatam illam & deturpari non poſſe cupiuiſſet: cuinam ille inſidiatus eſſet? Huic? An & puellæ & patri? Ita & hic. Tu qui inuides & Eccleſiã impugnas, Deo hoſtiliter aduerſaris. *Idem hom.11. ad Coloſſenſes.*

Sicut vermis de ligno naſcẽs, ipſũ pri⁹ abſumit: ſic inuidia illã q̃ pri⁹ ſe peperit, aĩam corrũpit, & inuiſum cõtrarijs ac vellet afficit. *Idem homi.45. ad popul. Antiochenum.*

Inuidere peius eſt quã bellum inferre. Qui enim bellũ gerit, ſolutã cauſa propter quã bellum gerebatur, inimicitiam quoque diſſoluit: inuidus autem nunquã efficitur amicus. Et ille quidem apertam oſtendit pugnam; hic aũt obumbratam. Et ille quidem legitiam habet, quam dicat impugnandi cauſam plerunque, hic autem nihil aliud præter inuidiam, & diabolicam mentem. *Idem hom.53.*

Lacrymis dignus es, non q̃m pauper es, ſed q̃m te miſerabilem exiſtimas. Sicut ſiquis febre liberatus mœreat, & valens verſetur in lecto poſitus, nonne febricitante magis eſt deplorandus? non quoniam febre laboret, ſed quoniam nihil habens graue, ſe putat habere. *Ibid. ho.63.*

Inuidus vir ſimilis eſt naui quæ iactaĩ in fluctibus maris, in p̃turbatione ſemper eſt, vt lupus rapax inſanit inaniter, in miſeria detinetur, & tabeſcens ad nihilum redigitur. Semper furore plenus, particeps dæmoniorum efficitur. *Auguſt. epiſtola.3. ad Iulianum.*

Attendite fratres q̃d ille inuidus eſt qui alienũ bonũ ſuũ facit: & ſi facere non põt, clamat per vicos & plateas

& ve-

& velut canis latrat & ardet, ſed primo ſeipsũ more phœnicis occidit. Quid.n.agit phœnix, niſi quia dũ ſeneſcit, ad partes calidiſſimas volat, ligna ſiccisſima cõgregat, & lignis congregatis, alis ligna percutit, & ſic ignem accendit, & in eodem ſe cõburi permittit? Ex q̃bus cineribus vermiculus naſcitur, & poſtmodũ phœnix alia efficitur. Sic & inuidus agit cũctis diebus uitæ ſuæ, intus & extra ſeipſum cõburens, ſeipsũ primo infectãs, primò ſeipſum vulnerans & vexans. *Idem ſerm.18. ad fratres in Hermo.*

Eorum animæ qui vitijs laborãt, ſunt re vera diuerſis fontibus ſimiles. Nam qui ſunt gulæ & vino dediti, lutulẽtis fontibus. Qui verò tenẽtur auaritia, fontibus ranas habentibus. Inuidi aũt qui habent aptitudinem cognitionis, fontibus ſerpentes habentibus in quibus ſemper fluctuat ratio. Propterea quod nemo haurit ex ipſis, ꝓpter morum acerbitatem. *Palladius in hiſtoria de Stephano Lapſo.*

Quemadmodum tinea non naſcitur in Cedro arbore odorifera, cuius ligna cariem non ſentiunt. Sic inuidia non gignitur in corde hominis ſapientis ſed ſcelerati, q̃ aliorum bonis mœrore afficit, triſtior ijs qui in Trophonij antrum deſcendebant Zoilum inuidentia ſuperans, illis maximè inuidens, quos ſe relicto uidet euolare. *Hector Pintus in c.19. Ezechiel.*

Sicut cantharides vegeto maximè tritico innaſcũtur, & roſis pulchrè florentibus: Sic inuidia maximè inuadit bonos uiros, & uirtute proficiẽtes, & ingenij ꝓſonæq́ue gloriam ſuſtinentes. *Antonius in Meliſſa, parte 1. ſerm.62.*

Vt ferrum rubigine abſumitur: Ita inuidus ſuo ipſius vitio cõtabeſcit. Ferrum enim etiamſi nemo lædat, ex ſe gignit vnde corrumpatur. *Bias apud Laert. lib.1. cap.6.*

Inuidiam fumo cõparant, cum enim ab initio abũdet, mox illuſtratis illis q̃bus inuidetur, euaneſcit. Proinde ſenioribus minimè inuident. *Stobæus, ſerm.36. ex Plutarcho.*

Subduc materiã, extinguetur ignis: ſubduc occaſionẽ, conquieſcet odium, ſine inuidia. *Plutarchus in Moral.*

Vt ſtultus qui aduerſis vẽtis & undis nauigat, orta trãquilitate portum petit. Sic qui tum negotium relinquit, cum diu iam cum inuidia luctatus, deinceps citra inuidiã viuere poſſit. *Ibidem.*

Quemadmodum in Oeconomicis inquit Xenophon, ſuum habent locum vaſa ſacris parata, ſuum quæ cęnis, alibi quæ agriculturæ, ſeorſum quæ bello: Ita quiſq; inueniet in animo ſuo mala ab inuidia ꝓfecta, à zelotipia, ab ignauia, ab auaritia. *ibidem.*

Quid diuerſam ingrediunt uiam, non poſſunt ſibi mutuò prodeſſe: at qui diuerſa vitę ratione vtuntur, adimũt inuidiam, ac magis ſibi inuicem ſunt auxilio. *ibidem.*

Vt feris bellũ eſt cum ijs, quæ ijſdem aluntur, cum cęteris pacé agunt: Sic inuidia & æmulatio inter eiuſdem artis profeſſores, nam pugili cum curſore conuenit. *ibidem.*

Canis ignotus allatrat, erga notos mitior, ſecundum Heraclitũ: Sic inuidia nouos homines, & nuper euectos potiſſimum infeſtat, in notos iam mitior. *ibidem.*

Vt non inuidetur his qui domum aut agrum magno emerunt, ſed quibus gratis cõtigit: Ita nemo his inuidet, qui gloriam magno ſibi pararunt, ſed quibus fortunæ fauore contigit. *ibidem.*

Qui inuident amicorum fœlicitati, nolũt eos prorſus ſubuerti, ſed tamen grauantur illorum excellentia: vt ꝗ vicini domum nolint omnino demoliri, ſed ſatis habent: ſi detrahatur quoad obſcurat proximas *ibidem.*

Vt qui curſu certãt, non diſcrutiantur, cum uident coronas athletarũ, ſed ſuis oblectantur: ita te non oportet aliena fœlicitate diſcrutiari, ſed tua gaudere ſorte. *ibid.*

Vt uincti beatos iudicãt ſolutos, ſoluti liberos, liberi ciues: hi rurſum diuites, hi ſatrapas, ſatrapæ reges, reges Deos tonare ꝓpemodũ ac fulgurare cupiẽtes: Sic ꝗ ſp expédit, q̃to ſit alijs inferior, nũq̃ ſua cõtẽtus eſt ſorte. *ibid.*

Vbi nullum lumen, ibi nulla vmbra: Ita ubi nulla felicitas, ibi nulla inuidia. *ibidem.*

Vt quidam alienas picturas, ſtatuas, poemata diligẽter aſpiciunt, ac ſingula excutiunt per ocium; ſua neglectui habent: Sic multi alienas fortunas magis admirãtur, ſuas oderunt. *ibidem.*

Vt non eſt corydalis abſque criſta: Ita non eſt ingeniũ abſque inuidia innata. *ibidem.*

Licet inuenire regioné, ubi uenena non ſint, quemadmodum affirmant de Creta. At non licet inuenire repu-

blicam

blicam, quæ non alat inuidiam, contentionemque. *ibid.*

Herbam Canariam canis ita mandit, ut homo non cernat niſi depaſtam & percuſſus à ſerpente, aliam quãdam petit, ſed eam non decerpit inſpectante homine: Ita quidem diſciplinas à ſe repertas cælant, ne proſint & alijs. *Plinius lib. 25. cap. 8.*

Socrates inuidiam dicebat eſſe animi feram. *Maximus ſerm. 54.*

In ſole ambulãtes neceſſariò vmbra ſequitur, in honore & dignitate viuemus inuidia comitatur. *Ibidem.*

Inuidiam veritatis vlcus dicebat Democritus. *Ibidem.*

Inuidia ſicut malus dæmagogus, honeſtis ſe opponit actionibus. *Ibidem.*

Cui ſimilem dicemus eſſe inuidum? Hãc adhibere ſimilitudinem poſſumus, ut ſi quis inertem aſellum & obesũ veloci equo coniugeret, tunc neq; aſellus excitari vellet & equum ſua inertia atque obeſitate deprimere conaretur. Sic inuidus neq; ſtudet quo pacto ab hoc graui veterno liberetur, & oĩa facit ut alterum ad cœlum euolãtem ſupplãtet atq; deijciat. Euidens diaboli æmulator factus. Nam & ille cernens in paradiſo hominem, nõ ipſe mutari ſtuduit, ſed illum eijcere è paradiſo. Et rurſus cũ cernit hominem in cœlo ſedere, alioſq; illuc feſtinantes, eãdem habet curam, ut ad cœlum ire contendentes ſupplantet, quamuis maius ex hoc ſibi ipſi incendium cõgerat, quam illis noceat. *Iſidorus Clarius orat. 34. tom. 1.*

Vt cantarides venenoſi vermiculi inter triticum vbertimum naſcuntur, & inter roſas odoriferas, & maximè florentes: Sic impiorum inuidia in præclaris aliorum virtutibus verſatur, res pulcherrimè geſtas illuſtrium virorum cogitat eos comitatur, qui virtute & ſapientia alijs præſtant, ex quibus vera gloria efflorescit. *Hector Pintus in caput. 32. Ezechiel.*

Putredo oſſium inuidia. Vt veſtis putrefacta non recipit ablutionem: Sic aĩa corruptione inuidentiæ putrida non facile abluitur. Quin potius quo amplius creſcit aliorum gloria, eo magis ipſa corrumpitur & reprobatur. *Ibi.* *Prou. 14*

Matt. 3. EGo vox clamantis in deſerto. Sicut.n. Ioannes præcedit Christum, ita & vox præcedit verbum. Statim.n. vt ore loquentis ſonus qualiſcunq; procedit, vox eſt, verbũ aũt nondum eſt, quia oẽ verbum ſignificat aliquid. Præcedit igitur vox ſequitur verbum: Merito igitur vox Ioannes, & verbũ Chriſtus vocatur: qm̃ & naſcendo: & prædicãdo & moriẽdo, & ipſa ſui nominis ſignificatione Chriſtũ p̃ceſſit. *Euſebius Emiſſenus hom. dominicæ quartæ aduentus.*

Cur maior Prophetis Ioannes? Quemadmodũ maiore dignitate hi ſunt, qui proximè regibus deambulantibus ordinantur: ſic & Ioannes in ipſo aduentu conſtitutus, maiore gratia fulſit. *Chryſoſt. hom. 38. in Matth.*

Solent reges nato ſibi filio indulgentiam in regno ſuo donare, ſed ante tranſmittunt acerbiſſimos exactores, q oẽ quod inuenerint, exigant: ita ut indulgentia ipſa crudelior eſſe videatur, quam ipſa exactio, & nihil indulgentiæ habeat pręter nomẽ, ut lugentes illam homines & nudi ſuſpiciant. Deus aũt & nato ſibi filio, volens donare in ſeculo indulgentiam peccatorum, præmiſit exactorẽ Ioannem, exigentem & dicentem, facite fructus dignos pœnitentiæ. *Idem hom. 3. operis imperfecti.*

Matt. 3. Quemadmodum magnum iudicem aut regem aliquẽ in expeditione venturum, præparatores præcedunt, ſordida abluunt diruta cõponunt, ne forte indecorũ aliquid videns rex delicatus abhorreat: Sic & Domino noſtro ad peregrina loca huius ſeculi venturo, præceſſit Ioannes, qui ab humanis cordibus pœnitentiæ ſcopis, peccatorũ ſordes eijceret. *Ibi.*

Quemadmodum ſi videris albam veſtem, dicis, ſatis cãdida veſtis eſt, ſi vero poſueris eam iuxta niuem incipit tibi ſordida apparere, & ſi vere ſordida non eſt, tũ qm̃ ad ſimilitudinem niuis ſordida inuenitur: ſic quantũ ad comparationẽ Ioãnis omnis homo videbatur immũdus. *Ibi.*

Sicut artifex medicus, ſi viderit ęgrotantis colorem, intelligit ſpeciem paſſionis ipſius: ſic & Ioannes mox ut uidit Phariſæos venientes ad ſe, intellexit cogitationes eorum prauas. *Ibidem.*

Quem-

Quemadmodum prouidus pater moriens, filios ſuos conſignat fideli tutori: Ita Ioannes ſciens ſe iam in exitu conſtitutum, volebat diſcipulos ſuos Chriſto adiungere. *Idem, Hom. 27. operis imperfecti.*

Vt multæ quidem ſtellæ ante lucem præcedunt, nūciātes lucis aduentum, nulla tamen earum luciferi nomen habere meruit, niſi vna quæ cum ipſa luce procedit: Sic omnes prophetæ ante faciem Chriſti præcedunt, nunciātes aduentum eius, ſolus autem Ioannes præcurſor eſt appellatus, quia non ſolum aduentum eius annunciat, ſed ipſum illum digito oſtendit. *Ibidem.*

Quemadmodū aues pullos ſuos neque è veſtigio, neq; vna duntaxat die totam volandi artē edocent, ſed primo è nido tantū educunt, inde cū aliquantulum quieuerunt, volatui eos aſſuefacere incipiunt, poſtridie ad operām reuocant, ita paulatim exercendo ad naturalē efferunt altitudinem: Ita beatus Ioannes, non ſtatim ad ſummā Iudæos erigit, ſed primum paululum à terra eleuat, cum Chriſtum ſe meliorem teſtatur. *Idem, ho. 12. in Ioan.*

Ego & Ioannes ad vos venimus, idemq; fecimus, quod venatores ſolent facere: qui quando feraciſſima, captuq; difficillima inſectantur animalia, nō vna via, ſed diuerſis, & non diuerſis ſolum, ſed per contraria plerunq; aggrediuntur, vt ſi alterum effugerint, in alterum incidant. Nā qui vniuerſum penè genus hominum maximè ieiunātes ſolet admirari, & duriciem viuendi nimiū approbare: idcirco ſtatim à teneris vnguiculis diſpenſatione diuina duriter vixit Ioannes, vt adhuc ad credēdum verbis ſuis populi ducerentur. *Idem, hom. 56. in Matth.*

Solet vulgò qui præcedit poſterioribus glorioſior ſemper videri. Sicut qui fabrilem quandam artem, aut quamuis aliam abſolutè tenuit, p̄cedit, aut glorioſior eo eſt, q̄ adhuc diſcēs, magiſtrum ſequitur, & ad vlterius cōtinuè graditur. Qui tñ cū magiſtrum ſuum cognitione artificij vicerit non iniuria a ſuperato poterit audire magiſtro: Qui poſt me vēturus eſt prior me factus eſt. Hac igit imagine ſenſum huius orationis Saluatori, & Baptiſtæ attribuēs rectè mea quidē ſnīā intelligēs. *Cyrill. in Io. lib. 1. c. 19.*

Ioannes p̄dicauit quò ferret baptiſmus pœnitentiæ, nempe

nempe in remiſſionem peccatorũ. Vt qſi dicimus: Venit quidam ſatelles regis, prædicans ciborum præparationẽ, vt benefaciat his qui præparãt cibos regios: non dicimus hoc, quod ſatelles benefacturus ſit his qui præparant regios cibos, ſed quod ipſe prędicarit præparationem ciborum, vt qui illos præparauerint, regemq; ſuſceperint beneficia conſequantur. Sic igitur & hoc loco præcurſor p̄dicauit pęnitentiam, ut hi qui pœnitentiam egerint, ſuſceptor Chriſto, remiſſionem peccatorum conſequãtur. *Theophilactus in Marc. 1. cap.*

I O B.

Iob. 1. C*Orium pro corio.* Nam ſicut hi qui vapulant, corio manus alterum corporis protegunt corrium, ob hoc tãtum ut corpus integrum habeant, Sic (inquit diabolus) & Iob exteriora rei familiaris detrimenta cõtemnit vniuerſa, tantum ut corporis effugiat pœnam. Sic namq; & hi qui in mari nauigant, cum periculum paſſi fuerint, omnia quæ in naui habuerint contẽnunt, atq; in mare proijciunt ob hoc vt ipſi euadant. Sic & quicunq; diuitẽ cum in corporis infirmitatem inciderint, oẽm ſubſtãtiã ſuam libenter offerunt, tantum ut corporis incolumitatem recipiant: Sic (inquit) & Iob omnes diuitias & omnem rẽ facilè contemnit, tantum ut dolores non contingant carnes eius. *Origenes. lib. 2 in Iob.*

Maledixit diem natiuitatis ſuæ. Locutus eſt tãquam quilibet in dolore poſitus, quærens remediũ, tãquã quis in dolore dentium, aut oculorũ, aut aurium, frequenter parietes vngulis exarat, frequẽter etiam ſemetipſum vngulis exulcerat, præ nimietate doloris quem ſuſtinet, corraſis oſſibus & palpebris atq; auribus: Sic & B. Iob cum perforarentur oſſa eius & liquefierent carnes eius, locutus eſt, maledicens diem qui non erat. *ibidem, lib. 3.*

Mitte manũ tuam & tange ipſum. Deus autẽ non ita. Sed tibi ipſum trado (inquit) quemadmodum. n. in certaminibus exterioribus corpore vigentes, & bonæ habitudinis athletæ, non ſic apparent cum veſtimentum vndique oleo madidum fuerint induti, ſed quãdo illo abiecto nudi in ſtadia ferũtur tunc maximẽ ſpectatores mẽbrorũ

propor-

proportione penitus obſtupefaciũt, cum nihil ipſam amplius obumbrare poſſit. Sic & Iob quando omnibus quidẽ illis diuitijs circunfuſus erat, quis eſſet nõ multis manifeſtus erat: poſtquam verò ipſas, velut veſtimentũ exutus athleta abiecit, & ad pietatis certamina nudus intrauit: ſic ſpoliatus ſpectatores oẽs perculit, vt & ipſe angelorum Dñs ſup animi eius tolerantiã acclamaret vehementer, & victori illi applauderet. *Chryſ. ho. 1. ad pop. Antioch.*

Et quemadmodum palæſtritæ ſpectari, & arte & corporis robore fidentes, non recti aduerſarijs congrediunt, neq; de pari, ſed ipſos illis medios apprehendendos præbent, vt illuſtriorem victoriam faciant: Sic Deus medium tradidit ſanctum diabolo appræhendendum, vt cũ ipſius tantam prærogatiuam conflictus ſuperarit, ſoloq; proſtrauerit, clarior corona reddatur *Ibidem.*

Iob erat vir ſimplex & rectus. Huiuſmodi erat etiam Adã antequam mulieri crederet. Hic propterea mulieri non credit, ne illi ſimiles euadat. Ille vt ita dicam incorruptionem induerat, quemadmodũ vidit is qui eũ finxerat: & vt mulieri fidem haberet, nudus fuit & condemnatus eſt. Hic nudus erat, nec mulieri credidit: quodq; mulieri nõ credidit, ſanctorum Angelorũ corona donatus eſt. Ille vt mulieri credidit, & ex paradiſi delitijs eiectus eſt, & terrã matrem ſpinarum fecit, & mortem iure hæreditario obtinuit. Hic quia mulieri non credidit, & à ſterquilinio, & à plagis liberationem accepit, & regni cęlorũ adijt hæreditatẽ: Ille vt ſe defenderet, Deo dicebat: Mulier quã dedisti mihi, ipſa dedit & comedi. Sed talis non fuit Iob, Quomodo igitur? Cum obiurgatione dicebat, ò mulier, cur quaſi vna de ſtultis mulieribus loquuta es? *Idẽ ho. 1. in Iob.* *Iob. 1.*

Pereat dies illa in qua natus ſum. Nõ impiè agens hæc dicit ſed patiens. Et vide quid facit. Quemadmodum ſi quis apoſtematis morbo circumuentus, ferro recidatur à medico non habens quomodo recidenti aduerſetur, circunſtãtia tangit atq; aſtantes mordet, illis quidẽ inferre nihil hẽns ad modicum autem extẽdere manum non valens: Sic & Iob blaſphemiæ magnitudinem timens, facit inanimatis iniuriam, atq; fiduciam paſſione adauget, nõ cõtra Deũ audens, ſed ſe denique accuſans: maledicit autem non *Iob. 3.*

crea-

creaturam, ſed ſuiipſius diem. Poteſtatem, inquit, habeo diei mei, non maledico conditorem, meiipſius diem maledico. *Ibidem, Hom.4.*

IRA.

FVror illis ſecundum ſimilitudinē ſerpentis: ſicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter, ad nihilum deuenient, tanquam aqua decurrens. Sicut cera quæ fluit, auferentur. *Pſal.58.*

Quod erit venenum virus emittentibus, hoc idem & furor animo irritatis ac perturbatis. *Baſil. hom. de Ira.*

Quemadmodum torrentes ad curua loca decurrentes ſecum obuiam quæque trahunt: Sic & iratorum impetus violenti & inſtabiles omnia ſimiliter percurrunt atque obruunt. *Ibidem.*

Veluti miles quidam apud ducem arma ſumens, paratus eſt eius iuſſu auxilium præbere: Sic iracundia ſi rationi adiutrix contra peccatum fuerit. *Ibidem.*

Solet populus etiamſi ad præſens iram cohibeat, tanquam ignis in ligno deliteſcēs, ſeu fluminis vi coercitus, vbi tempus eſt oblatum, reaccendere & erumpere. *Greg. Naz. orat. 1. in Iul.*

Quemadmodum qui laborant ab oculis, ſi ſpongias ac veſtium cyaneo colore pannos tenuentes, frequenter in ea intueantur, ex eo colore nōnullum capiunt morbi leuamen: Similiter & ſi tu Dauidis imaginē præ oculis habeas, & in hanc aſſiduè defigas oculos, etiamſi millies obtundet ira mentis oculum pturbans, adhoc virtutis exēplar reſpiciens, perfectā conſequeris ſanitatem puramq; animi Philoſophiam ac tranquillitatem. *Chryſoſt. hom. 3. de Dauid & Saule, periculoſum eſſe adire ſpectacula.*

Quemadmodum quandiu nox adeſt, ſępe ne pſentem quidem amicum agnoſcimus, at mox vt exortus eſt dies, etiam eminus conſpectū agnoſcimus. Itidē & in iracundia ſolet euenire. Donec inter nos maleuolum gerimus animū, & vox audita nobis aliter ſonat, & ipſam faciem corrupta mente aſpicimus. Cæterū vbi poſuerimus irā, & vox, quæ prius erat inuiſa atque hoſtilis placida nobis

ac iucundiſſima vſ, & aſpectus ipſe prius inimicus & iniucundus, tunc fit amabilis & iucundus. Idē accidit in tēpeſtate. Non patitur nubium concurſus nobis cōſpicuā eſſe cœli pulchritudinē, ſed quāuis millies habeamus oculos perſpicaces, & acres, nequaquā pertingere poſſumus ad illā ſupernā iucunditatem. Cæterùm ubi iam radiorū calor, perruptis ac diſcuſſis nubib. ſolē oſtendit, rurſus & cęli decorem oſtendit. Idem accidit in nobis ira feruentibus, dum ſimultas velut dēſa nubes, ante oculos & aures ſtat, facit vt voces aſpectusq; videanť aliter q̃ ſunt. *Ibid.*

Frequenter fit, vt cū eadē conuitia audiamus ab amicis iocantibus facetijsq; ludētibus, aut à pueris paruulis, non ſolum nullam ſentiamus moleſtiam, neq; incandeſcamus, ſed videamus etiam & exhilaremus, eo quod illa nō audimus aīo affectu corrupto, neq; mente ira præoccupata. Itidem in inimicis extinxeris iram, ſi odiū eieceris, nihil eorū quæ dicuntur, te poterit offendere. *Ibidem.*

Leonē quidē mitigas, reddisq; tractabilē, furorē verò animi tui efficis omni prorſus leone ſæuiorem. Et certè cum in mitigando leone ſint duo impedimenta uel maxima, quod fera ipſa & ratione priuatur, & longè oīum alterius generis animalium excedit furorem, tn̄ de copia tibi donatæ à Deo ſapientiæ, ipſam ſuperas arte naturā. Qui igitur naturā vincis in beſtijs, cur in teipſo naturæ obfuſcas bonum, dum malum adamas voluptatis? Itaq; ſi te vt alium hominē manſuefaceres iuberem, nihil hic q̃dē impoſſibile videret imponere: quanquā excuſare poſſes, non te eſſe dominum voluntatis alienæ. Nunc verò tua hæc propriè fera eſt. Qui veſtras feras ad manſuetudinis prouehis dignitatē, temetipſum de throno deijciēs & honore regali ad irrationaliū cogis furorē. Ponamus.n. iram beſtiam quandam eſſe. Quantum igitur ab alijs erga mitigandum leonem ſtudiū commodatur, tantā te erga iracundiam impende curam, & effice huiuſmodi cogitationē mitem atq; manſuetā. Si quidem hæc fera & vnguibus ſæuiſſimis armatur & dentibus: & niſi illā ſollicitè manſuefeceris, cuncta ſimul diſperdet atq; lacerabit. Nullus enim leo, nulla ſic vipera viſcera quæunt humana laniare vt hominis iracūdia, ferreis q̃buſdā vnguibus vni-

uerſa

uerſa confodiens. Nonnulli hominum vermes quoſdam in interioribus corporis nutrientes, ne reſpirare quidem ſinuntur vexatis profecto obeſiſq́; viſceribus: nos tñ venenatam in nobis alentes viperam (iram dico) quod ſanum aut forte poſſumus cogita, paucos plerumq; nummos cum aliquis accipit, & ſollicitè reponit in ſacculo, & diligenter obſignat ſigillo: nos verò poſtquã longè auro gemmiſq; pretioſiora ſuſcepimus eloquia, & inæſtimabiles ſpiritaliũ opes bonorum nequaquã ea in theſauro animæ recondimus continenda. *Idem hom. 5. in Matth.*

Matth. 5 *Qui autem dixerit fatue.* Inimicitiarum tempore, incãdeſcente ira, animoq; prorſus ardẽte, etiam minimũ aliqd magnũ videtur. Sicut enim manente amicitia, ét q̃ moleſta ſunt leuia dicuntur: ſic inimicitijs obortis, leuia queq; pro grauiſſimis audiuntur, atq; vt in igne cum ſcintilla exigua eſt, etiamſi plurimum lignorum admoueas, nõ ea facile cõpræhendit: ſi uerò ſatis in excelſum flamma conſurgat, non iam ligna ſed & ſaxa, & omnẽ prorſus materiam ſibi vendicat, & per quæ extingui ſolet per ea ipſa potius accenditur: flammam. n. non tantum etiam ligna, & ſtuppa, aliaq; ignis alimenta, ſed aqua etiã maiore impetu iactata magis magiſq́; ſuccendit: ita accidere etiam in ira ſolet. Quicquid aliquis dixerit continuò pabulum huius efficietur incendij. *Idem hom. 16. in Matthæum.*

Quemadmodum ſi ignem cum igne coniungas maior flamma ſuccenditur: Ita iracundia per iracundiam nõ cõpeſcitur, ſed amplius irritatur. *Idem hom. 12. oper. imperf.*

Vehemens iræ affectus eſt, & omni flamma vehementior. Quare celeritate nobis opus eſt, vt hunc ignẽ extinguamus, neue ad ſummum eum euadere ſinamus. Iræ. n. morbus niſi mox ſedetur, multas generat calamitates, domos & familias totas euertit, ueteres diſſoluit conſuetudines, & breui momento res infandas molitur. Quamobrem huic indomitæ belluæ nolimus habenas remittere, ſed præduro fręno, metu ſcilicet diuini iudicij eam cohibeamus. *Idem ho. 3. in Ioannem.*

Videbis iratos nõ ſecus ac inſanos turpiter in mediũ pręcipites ferri. Cum. n. circa pręcordia efferbuit ira, ignẽ emittit, tota inflatur facies, incompoſitę manus mouentur,

tur, ridiculè proſiliunt pedes, monitoribus & rixam dirimere conantibus inſultant, in eoſq; nulla ab inſanientibus differentia irruunt. Et cum hęc faciunt, tanquā amētes, nihil ſentiunt, nihil intelligunt, ſed aſinorum more morſibus calçibuſq; inuicem inſultant. *Ibidem.*

Ira vehemēs ignis eſt, oīa cōſumit, qppe q̄ corpus corrumpit animā coinquinat, triſtitiā offert, turpis viſu. Qđ ſi iratus ſeipſum intueri poſſet, nulla alterius indigeret admonitione. Nihil.n. irato turpius. Ebrietas quędā ira, vel potius ebrietate grauior & dæmone miſerabilior. *Idem ho. 25. in Ioan.*

Inter iram & inſaniam nihil intereſt: ſed breuis quidā dęmon eſt: imo quàm qui dęmonio vexatur grauior. Illę enim uenia dignus eſt: Iratus nulla, ſed ſupplicijs innumeris, ſponte ſua in profundum perditionis defertur, & etiam ante futuram gehennam pœnas dat. *Idem hom 47.*

Neque febribus laboranti, neque timido quiſquā iraſcitur. ſed his morbis affecti, ſui miſericordiam & lachrymas mouent. Huiuſmodi eſt irati animus: qui ſi in te proſiliet, tace, & opportunam ei plagam infliges. *Ibidem.*

Sicut ferrū ignitū cū in aqua intingit, amittit ignē Sic iracundus in longanimem incurrens, nihil eū lędit, ſed ēt iuuat, ſed ēt ipſe retinet amplius. Nihil.n. longanimitati ſimile, Nunquā iniuriat huiuſmodi homo ſed ſicut adamantina corpora nō vulnerant: ſic ēt aię tales: ſuperiores quippe iaculis inuenientur. *Idem ho. 21. ad Hebræos.*

Sol ne occidat ſuper iram veſtram. Quemadmodū ſi quādo aeri nebuloſum ac denſum per noctem acceſſit, diurno calore ſol nec diſſoluere poterit nec diſſipare cauſam ac materiam tempeſtatis exhibet, quod reſiduum eſt apprehendente nocte, illudq; rurſus alijs vaporibus augmentatę: ita habet irę conditio. *Idē ho. 14. ad Epheſ.* *Epheſ. 4.*

Sicut qdā inſtar eorū canū qui clāculū mordentes, ꝑtereuntē qdē nec allatrāt, nec qcquā erga illū rancoris oſtēdūt: abblandiētes verò māſuetudiniſq; ſpeciē oſtēdētes, ſicubi nacti fuerint incautos, dentes clanculū infigūt. Iſti peiores ſunt illis q ex aperto inimicitiā in ſe ſuſcipiūt & profitentur. An ignoras qđ eiuſmodi incēdia ſunt oīum nocentiſſima, q̄ cū intus nutriant, nō quibuſuis, circunſtanti-

ſtantibus apparent? Et vulnera quæ in conſpectu extra cutem ſeſe non egerunt? Et rogi illi qui interna combu-runt? Ita & peior eſt reliquis ira, quæ mẽtem depaſcitur. *Ibidem ho* 15.

Feræ potius quàm iracundo homini cohabitandũ eſt. Nam illa cum ſemel manſuefacta fuerit, ſuam ſeruat le-gem, hunc autem quotieſcunq; mitigaueris, rurſum efferatur niſi quis in talem habitũ ipſum induceret. Sicut.n. dies clara & ſerena, & hyems multæ plena triſtitiæ: itidẽ & iraſcentis animus, & manſueti. *Idem hom. 29. ad popu. Antiochen.*

Ebrietas quædam eſt ira, imò verò difficilior ebrieta-te, & dæmone miſerabilior: ſed ſi modeſtè agere medite-mur, optimam philoſophiæ viam inueniemus. *Ibidem.*

Canis eſt impudens ira, ſed legem audire diſcat. Si fue-rit canis in grege tam ferus, vt non obediat iubenti paſto-ri, nec eius vocem audiat, omnia perdita ſunt: cum ouib. paſcitur, ſed ſi oues guſtauerit, inutilis eſt. Sed ſi te audire diſcit, ale canem, vtilis erit contra lupos & piratas. *Ibi-dem. ho.* 30.

Pſ. 123. *Viuos, ait, deglutiſſent nos.* Vides q̃ feri ſunt & immanes qui bonos inuadunt, hi.n. hoïes vel ferarũ oſtendunt im-manitatem: imo magis ſæuiunt in eos qui ſunt eiuſdẽ ge neris. Nã fera cũ ſemel inuaſerit, ab ira diſcedit & deſiſtit hoïes uerò ſi qñ res aliter ceſſerit quam putabant, ſæpe aggrediuntur, & vel carnes guſtare cupiunt, tam res ra-tionis expers eſt iræ perturbatio. *Idem in pſalmum* 123.

Maiorem date operam concordandis quam redarguẽ-dis, quia ſicut acetum corrumpit vas ſi diutius ibi fuerit Sic ira corrumpit cor ſi in alium diem durauerit. *Auguſti-nus epiſtola* 88.

Cum veſtrum quis verbum audierit quandoq; minus gratum ne illico deprimatur, aut deficiat, non ſtatim pru riat, ne belli & lucri tẽpore inueniatur corde afflicto ob-tuſo quod ſcilicet impotens ſit etiam ictum minimũ ſu-ſtinere, vt in pepone ſolet euenire, quem ſi paruũ biſaciũ contigerit illico: vulnerat & putreſcere cogit. *Dorotheus de diuino timore doctrina quarta.*

Cætera vitia impellũt animos, ira præcipitat. Cæteris

cϛ: an ſi

etiāſi reſiſtere contra ſuos affectus non licet, at certè affe ctibus ipſis licet ſtare. Hæc nō ſecus quā fulmina procelleq́ue & ſi qua non alia irrationabilia ſunt, quia nō eunt ſed cadūt, vim ſuā magis ac magis tēdit. *Senec.lib.3.de ira.*

Quēadmodū aduerſus peſtilentiam nihil pōt firmitas corporis & diligēs valetudinis cura, promiſcuè enim imbecilla robuſtaq; inuadit. Ita ab ira tam inquietis moribus periculum eſt quàm compoſitis & remiſſis, q̄bus eo turpior ac periculoſior eſt quo plus in illis mutat. *ibid.*

Quemadmodum tempeſtatis ac pluuiæ ante ipſas notæ veniunt. Ita iræ amoris, omniumq; iſtarum procellarum animos vexantium ſunt quædam prænuncia. Qui comitiali morbo ſolent corripi, iam aduentare valetudinem intelligunt, ſi callor ſumma deſeruit, & incertum lumen neruorumq́ue trepidatio eſt, ſi memoria ſublabitur caputq; verſat. Solitis itaq; remedijs incipiētē caſum occupant, & odore guſtuque quicquid eſt quod alienat animos, repellitur, aut fomentis contra frigus rigoremq; pugnatur, aut ſi parum medicina profecit vitauerunt turbā & ſine teſte reciderunt. *ibidem.*

Vt medici vetant admoueri remedia cum morbus in acceſſu eſt, ac ſæuit, ſed cū ſe remittit: Ita ad primos illos irę aut doloris motus non eſt adhibenda conſolatio, vel admonitio, ſed vbi tempore cœperint eſſe leniores. *ibidem.*

Non ideo uitia in uſum recipienda ſunt, quia aliqñ aliquid boni effecerunt. Nam & febres quædam genera valetudinis leuant, nec ideo non ex toto illis caruiſſe melius eſt. Abominandum remedij genus eſt, ſanitatem debere morbo. Simili modo ira etiam ſi aliqñ vt uenenū, & pręcipitatio, & naufragium, ex opinato profuit, nō iō ſalutaris iudicanda eſt: ſępe.n. ſaluti fuere peſtifera. *ibid.*

Vt exulcerata & ægra corpora, quæ ad tactus leuiſſimos gemunt: Ita ira muliebre maximè & puerile vitium eſt. *ibidem lib.1.de ira.*

Vt furentiū certa indicia ſunt audax & minax vultus, triſtis frōs, torua facies, citatus gradus, inquietæ manus, color verſus crebra & uehementius àcta ſuſpiria: Ita iraſcentium eadem ſigna ſunt. Flagrant & micāt oculi multus ore toto rubor, æſtuante ab imis p̄cordiis ſanguine,

labia quatiuntur,dentes cõprimuntur,horrent ac ſubrigũtur capilli,ſpiritus coactus ac ſtridens, articulorũ ſeipſos torquentiũ ſonus,gemitus, mugitusq; & parum explanatis vocib⁹ ſermo præruptus, & cõploſæ ſępius manus, & pulſata humus pedibus, & totum concitũ corpus, magnasq; iræ minas agens fœda viſu & horrenda facies deprauantium ſe,atque intumeſcentium. *ibidem.*

Vt in corporum cura, alia de tuẽda valetudine,alia de reſtituenda,præcepta ſunt: ita aliter iram debemus repellere,aliter compeſcere vt vincamus. *ibidem, lib.2.*

Quales ſunt oſtiũ vel ferarum cæde madentiũ, aut ad cædem euntium aſpectus, qualia poetæ inferna monſtra finxere,ſuccincta ſerpẽtibus, & igneo flatu, quales ad bella excitanda, diſcordiamq; in populos diuidendam, pacemque lacerandã deterrimæ inferi exeunt furiæ : talem nobis iram figuremus,flãma,lumina ardẽtia,ſibilo mugituq; & gemitu & ſtridore, & ſi qua his inuiſior vox eſt perſtrepentem tela manu vtraque quatientẽ, neque illi tegere ſe,cura eſt,toruam, cruẽtamq; & cicatricoſam, & verberibus ſuis liuidam,inceſſu veſano effuſam,multa caligine incurſitantem, vaſtantem,fugantemque, & ocium odio laborantem ſui maximè:ſi aliter nocere non poſſit, terras,maria cœlum ruere cupientem, infeſtam pariter, inuiſamque. *Seneca lib.2.De ira cap.35.*

Quemadmodũ ciuitates dominatũ paucorũ & tyrannidem ferentes ſeruiunt oppreſſo moleſto imperio, contra verò quæ legibus parent,degunt liberæ:Sic hoĩes qui in iræ poteſtatẽ deueniunt, oẽs ſeruitutem grauiſſimam ſeruiunt & liberi è diuerſo ſunt, qui ſub legibus & rõne recta viuunt. *Philo lib.quod omnis probus ſit liber.*

Si qs tribulaſ iracũdia,ſpiritus q pariter inhabitat, triſtabiſ ẽt.Si q.s.n.ſumat abſynthij puſillũ,ac mittat in amphorã mellis,nõne totũ mel exterminabitur? & tñ mellis à modico abſynthio diſperit, & perdit dulcedinẽ mellis, & iam non habet gratiam apud dominum ſuum,quoniã totum uel amarum factum eſt, atque uſum ſuũ perdidit. *Hermes in lib.cui Paſtoris nomẽ indidit in mandato quinto.*

Vt ſubtractione lignorum ignis extinguitur: ita cedente eo in quem quis iraſcitur, temperat iracundiæ.

Cyrillus

Cyrillus Alexandrinus lib. 1 *.in Ioannem,cap.* 17.

Vt aqua tepida inflammationes:Sic oratio humanitatis plena iram reſtinguit. *Anthonius parte* 2 *.ſerm.* 53.

Vt fumus mordicans oculos nõ videre permittit,quæ pedibus adiacent:Sic iracundia oboriens rationem obfuſcat, & quod bonum habitura mens fuerat à ratione, eo non ſinit ipſam iracundia ſine labore potiri ac moleſtia. *Ariſtoteles apud Stobæum ſerm.* 18.

Vt nautæ preſentientes tempeſtatem,anchoris firmãt naues:Ita priuſquam ingruat tempeſtas iracũdiæ,ratione firmandus eſt animus, & in diuerſum nitendum. *Plut. in Moral.*

Amor leuatur cantu,corollis, oſculis: At ira, ſi indulgeas,exaſperatur. *ibidem.*

Lotis adducunt ſpeculum. Id multo magis adhbiendũ irato. *ibidem.*

Vt in febre: Sic & in ira linguàm habere leuem ac teneram,bonæ ſpei ſignum eſt. *ibidem.*

In febri linguæ ſcabrities ac ſordes,ſignũ eſt mali,non cã:in ira linguæ durities,malorũ maximorum eſt cã. *ibid.*

Vt tumor potiſſimum accidit ex plaga carnis:Sic molles & imbecilles animi maximè intumeſcunt ira, vt mulierum ac ſenum. *ibidem.*

Mare cõmotum cum algam & ſpumam eiectat, purgari dicitur,etiãſi littus contaminat:At qui commotus ira, verba effundit amara,contumelioſa,primũ inquinant ipſum à quo dicuntur, & famæ labem aſpergunt. *ibidem.*

Barbari quidam ferrum inficiũt veneno, vt bis noxiũ ſit:Sic quidam dictis inſtigant commotos. *ibidem.*

Vt nutrices pueris dicunt,Ne plora, & accipies: ita dicendum animo commoto,Ne clama,ne feſtina,ac melius quæuis conſequeris. *ibidem.*

Vt luxus depræhenditur è cãtu tibicinæ,è coronis proiectis,ac ſimilibus indicijs:ita iracundum intelliges è ſeruorum vultibus inuſtis. *ibidem.*

Pigri remiges ſereno cęlo deſidẽt in portu,deinde coguntur flãtib' vẽtis nauigare cũ pꝛiculo:Sic qui nõ punit,cũ eſt animo ſedato,cogitur aliquñ vel iratus punire. *ibidem.*

Nauis deſerta recipit gubernatorem, ſi quis velit in

portum reducere: At animus ira percitus non admittit gubernatricem rationem aliũde, niſi intus ratio clauum arripiat. *ibidem.*

Vt canes,ſi iram effunderint in lapidem, aut ſaxũ, mitiores ſunt erga homines: Sic qui bilem in alienos euomuerit,placidior eſt erga ſuos. *ibidem.*

Vt adamas ſi frangi contingat malleis,in minutiſſimas diſſilit cruſtas,adeò vt vix oculis cerni queant: Ita arctiſſima neceſſitudo, ſi quando contingat dirimi, in ſummã vertitur ſimultatem, & ex arctiſsimis fœderibus,ſi ſemel rumpantur,maxima naſcuntur diſsidia. Aut ſupra modum incandeſcit ſemel uicta lenitas. *ibidem.*

Qui ſe unà cum ipſis ædibus incendunt, omnia intus tumultu complent, ut nec videre poſsint, nec diſpicere quid ſit utile:Sic ira commotus animus. *ibidem.*

Vt primis nuncijs nõ ſtatim creditur, quemadmodum Phocion Athenienſis,nunciata Alexandri morte: Si hodie,inquit,mortuus eſt, & cras & perẽdie mortuus erit: Ita non ſtatim iræ fidendum dicenti. Ille mihi fecit iniuriam:ſed proferenda fides in dies aliquot. *ibidem.*

Vt puer ſe vulnerat ob imperitiam, dum alium ferro quærit lædere: Ita iracundia ſibi nocet ſæpenumerò, cũ alijs nocere ſtudet. *ibidem.*

Vt medicus curans eos qui dentibus cruciantur, non tam contriſtatur aliorum malis, quàm ſua bona ualetudine gaudet,ſed eis placidus apparet:Sic qui cupit alienę mederi iracundiæ,non debet ipſe ſimul commoueri, ſed placidè tractare animum ægrotum. *ibidem.*

Vt aſsidua tuſsi cõcutitur & quaſſatur corpus, atque exulceratur:Ita crebra Ira animum exulcerat. *ibidem.*

Non vtimur aqua turbata, niſi conſtiterit: multo minus vtendum eſt animo commoto, priuſquam ad ſe redierit. Ita Socrates. *ibidem.*

Si pueris vnũ luſum auferas,reliquis oĩbus abiectis plorant: Si quidã ſi quid obtigerit diſpendij, protinus irati, reliqua omnia cõmoda ſibi reddunt iniucunda. *ibidem.*

Vt per nebulam corpora: Sic per iracundiam res maiores videntur. *ibidem.*

Non ut medici bili medẽtur amaris: Ita oportet iracũ

diam

Digitized by Google

diam medicari iracundia. *ibidem.*

Vt nõ magno negocio flãma extinguitur in pilis leporinis, aut ſcyrpis, aut ſtipulis accendi cœpta: at nõ item, ſi ſolida corripuerit: Sic ira primùm gliſcens facilè uel ioco, uel riſu compeſcitur, cum uidemus fumãtem adhuc: ꝗ ſi proceſſerit, vix ullo negocio poſsit extingui. *ibid.*

Vt equi ferociores frenis: Sic homines iracundi ratione ducuntur & reguntur. *ibidem.*

Vt ferrum tenue & infirmum ſi denuò fodiatur, facilè frãgitur: Sic animus ſæpe commotus ira, qualibet de cauſa commouetur. *ibidem.*

Ignis facilè accenditur in paleis & pilis leporinis, ſed idẽ mox extinguitur, ſi nihil addas: Sic iræ amãtium aut nuper coniugatorum, ſi nemo ſe admiſcuerit. *ibidem.*

Vt in tumultu non audimus, quid nobis dicat: Ita irati non admittimus alienum conſilium, niſi ratio loquatur intus, quæ tumultum animi compeſcat. *ibidem.*

Vt prima tyrannidis ſolutio eſt, ſi reclametur, ſi non pareatur. Sic iræ ſtatim eſt reclamandum. *ibidem.*

Quemadmodum qui expectant obſidionẽ, colligunt ac deponunt pecuniam, atque omnia parant ſub hoſtiũ aduentum: Ita aduerſus aſſultum iracundiæ ꝓceptis philoſophiæ muniendus & inſtruendus eſt animus. *ibidem.*

Vt minutæ literæ, ſi quis intendat, offendunt oculos: Sic qui res minutulas iracundè curat, moroſior redditur ad maiores. *ibidem.*

Vt iuxta ſententiam Hippocratis morbus eſt periculoſiſsimus, in quo ægrotus ſubinde mutat oris habitum, ac ſui diſsimillimus redditur: Ita nullus eſt animi morbus ira periculoſior quæ vultum, vocem, inceſſum ſic immutet, vt idem alius eſſe videatur. *ibidem.*

IVDAEVS.

Quomodo confunditur fur quãdo deprehenditur: Sic confuſi ſunt domus Iſrael, ipſi & reges eorum, principes & ſacerdotes, & prophetæ eorum, dicentes ligno, pater meus es tu, & lapidi, tu me genuiſti. *Ierem. 2.*

Quomodo ſi contemnat mulier amatorem ſuum: Sic contempſit me domus Iſrael dicit Dominus. *Ierem. 3.*

Sicut frigidam facit ciſterna aquam ſuam: Sic frigidam fecit malitiam ſuam. *Ierem.6.*

Sic conteram populum iſtum & ciuitaté iſtã, ſicut conteritur vas figuli, quod non poteſt inſtaurari. *Ierem.19.*

Fili hominis, uerſa eſt mihi domus Iſrael in ſcoriã, omnes iſti, æs & ſtannum, & plumbũ in medio fornacis, ſcoria argenti facti ſunt. *Ezechiel.22.*

Adhuc de Ieruſalem audent dicere (hæretici.) Qm̃ ſi eſſet magni regis ciuitas, non delinqueretur. Simile autẽ eſt dicere, ſi quis diceret, qm̃ ſi eſſet ſtipula conditio Dei, nunquam à frumento derelinqueretur: & ſarmenta vineæ, ſi à Deo facta ſunt, nunquam à botris deſtituta abſcinderẽtur. Quemadmodum autem hęc non propter ſe principaliter facta ſunt, ſed propter creſcẽtem in eis fructum, quo maturo facto & ablato derelinquunť, & è medio auferuntur, quæ iã nõ ſunt utilia ad fructificationẽ: Sic & Hieroſolyma, q̃ iugũ in ſe ſeruitutis portauerat, in quo Dñs eſt homo, qui antea non ſubiiciebatur Deo, cum mors regnabat, & domitus habilis factus eſt ad libertatem, aduenĭente fructu libertatis. *Irenæus lib.4. c.7.*

Iudęi inſtar rabioſorũ canũ dñum ſuũ allatrãt. Aiunt enim rabioſos canes mutuos appellari, eo ꝙ edẽtuli fiũt ex relinquente ipſos notione. Ea eſt.n.canũ natura, vbi in rabiẽ conuerſi fuerint, qui aliqñ dñum nouerunt, & filios ipſius, domeſticoſque & alios omnes dñi familias geminos, cum appræhenderit ipſos inſania, alterantur perſonæ corã ipſorum aſpectu, & in ipſos domeſticos exurgunt, quos aliqñ honorãtes cauda ipſis blanditi ſunt, moribusq; ſubditi fuerunt. Statim.n. qui expectabant Chriſti aduentũ, qui parati erant ſuſcipere ſponſum, qui prophetas videre rogabant, qui obedire diuinis ſermonibus promiſerãt, qui cũ Moſe, pactum fecerant, qñ videbãt ipſorum Dñum aduenĭſſe, ignorantes formã, & figuram veritatis, quas prophetæ antequam in carnem veniret delinearant, annunciarant, ſignificarãt: primum quidem ad ipſum dicebant, Quis eſt hic qui loquitur blaſphemiã? Tãdẽ uelut rabioſi canes inſurrexerũt, & manus iniecerũt, velut ſp cum rabie canis immiſſis antea manibus inuadit, & perſonas propriorũ Dñorum tuorum cõſauciare

non

nő veretur. *Epiphanius hæreſi 78. contra Antidicomarianitas.*

Genimina viperarum, viperarum.n. hæc natura dr̃ eſſe vt qñ fœmina concipit maſculum interficit, qñ verò parit, illa nihilominus à filijs, occidatur. Neq; enim expectant, vt aſſueto naturæ ordine oriantur ſed rupto matris vtero, violenter erumpunt. Vipera igitur Synagoga: vir eius Chriſtus. Venit Chriſtus ad ſynagogam, venit ad vxorem ſuam, quá poſt quam ſuo ſemine imprægnauit totamq; euangelicæ prædicationis ſementem, in eá infudit, illa ſicut vipera, ſicut venenoſa & impia contra eum aſſurgés, eum interfecit, de cuius impio vtro filij eius erumpẽtes, eã occidunt qm̃ Iudæi ad fidem veniẽtes, eam excommunicãt & dãnãt. *Euſebius Emiſſenus ho. in natiuitate. S. Stephani.*

Etenim ſi poſtulaſſet, ſimiliter & priſcos omnes, qui ante hos floruerunt prius ad hoc vitæ inſtitutum adegiſſet: Quo inquis igitur conſilio hęc præcipit? nimirum ueſtræ morem gerens infirmitati, non aliter quam medicus, uidens hominem febricitantem, moroſum minimeque ſibi temperantẽ, ſi concupiſcat frigidam bibere, ac ni accipiat periturum, ac plane futurum, ut vel ad laqueũ fugiat, vel ẽ ſublimi ſe præcipitem det, dum ſtudet maius excludere malum, permittit quod minus eſt cupiens illum à violẽta nece reuocare, conſimilem ad modum fecit & Deus, qui vidit illos inſanientes, anxios, concupiſcentes victimarũ oblationem, iamq; niſi acciperent quod deſiderabant, paratos ut ad idola ſe deflectant, imò non ſolum paratos, verumetiam eo iam prolapſos permiſit immolationem victimarum. *Chryſoſt. oratione 1. contra Iudæos.*

Et quẽadmodum ſi medicus ille (nihil.n. vetat eodem exẽplo denuò uti) poſteaquam indulſit appetitui laborantis mox phiala è ſuis ædibus allata præſcribat, ut ex hac ſola bibat aquá, deinde perſuaſo ęgroto, clam ijs qui miniſtrant præcipiat confringere phialam illam, ut eum clam nihilq; ſuſpicentem auocet ab illa cupiditate bibendi frigidam. Itidẽ fecit Deus permittendo ſacrificia. *Ibi.*

Quemadmodum igitur medicus fracto vaſe ægrorum cohibet ab intẽpeſtiuo frigidi potu appetitui: ſic & Deus euerſa ciuitate ipſa, adeoq; funditus diruta, ut omnibus facta ſit in acceſſa, Iudæos à ſacrificij abduxit. *Ibidem.*

Quemadmodum faber iactis fundamẽtis, erectis parietibus concamerata, teſtitudine ipſaq; cócameratione in vnum lapidem in medio poſitum connexa, ſi eum tollat, totam ędificij compagem ſoluerit, Similiter Deus, quum eam ciuitatem feciſſet quaſi nódum totius religionis Iudaicæ, ac mox eam ſubuerterit, nóne & uniuerſum eius ciuitatis ſtatum diſſoluit? *Ibidem.*

Atqui debebãt ipſi docere futurum ut ciuitas rurſum inſtauretur. Qñ quidem in forenſibus iudicijs videm⁹ ſic fieri probationes. Nam quoties inter illos aliqua incidit controuerſia, & altera aduerſus alterũ agit ex ſcripto, deinde is aduerſus quẽ agitur, inficiatur ea q̃ obijciũtur, cogitur is qui affirmat poſtea teſtes & alias adferre probationes, quibus doceat nó eſſe vera, quæ ſcripto continentur, non is qui ſcriptũ produxit. Idẽ modo conueniebat; & iſtos hic facere nobiſq; in mediũ producere prophetã, qui prædixerit omnino futurum ut ciuitas reſtituatur. *Idem, orat. 2. aduerſus Iudæos.*

Quemadmodum illud eſt grauiſſimum in mẽte captis & attonitis, quòd cum ægrotent, nec hoc ipſum ſentiãt ſe eſſe ægrotos: Sic & Iudæi, nunc cum ſint ebrij, nó ſentiunt tamen morbum ſuum. *Ibidem orat. 5.*

Quemadmodum ſi videas hominem aſſiduè amicitias medicorum colentem, ex ipſa re ſtatim intelligis, quia infirmus eſt, ſic & cum uideris ſiue virum, ſiue mulierem de dimittẽdis vxoribus aut viris legem interrogãtes, cognoſce quia vir iſte laſciuus eſt, & mulier illa meretrix eſt: ſic & Iudæi homines fornicarij & cótaminati habentes vxores habere non videbãtur: quia vxor illis non erat quaſi iucunda poſſeſſio caſtitatis, ſed quaſi deſertum exilium libidinis illic relegatę: *Idem hom. 31. ex varijs in Matthæum.*

Si quis exponat tibi res quas nó libenter audis, ſi tota die audieris, nihil eorum retines quę audiſti aut ambulãs in via ſi mẽs tua aliquo cogitatu fuerit occupata quãuis, omnes videas tranſeuntes, tamẽ neminem vides. Sic & Iudęi frequenter ſigna videntes, adhuc ſignum petebant. *Idem, hom. 30. imperfect. operis.*

Sicut meretrix vxor virum ſuum ſe fingit amare, verò aũt amat adulterũ, & in facie quidem iſtius eſt, in corde

autem

autẽ alterius:Sic & Iudęi videbantur eſſe Dei cultores,
erant autem Diaboli amatores. *Ibidem.*

Veluti ſi quis tantum validum viribus non pôt ſubiu-
gare, & vinculo flectere,mollibus manibus nodoſã fricat
ceruicem,ut quem virtute tenere non potuit,per blandi
mentum comprehẽdat.Sic & Iudęi catenam ſubdolę lau
dis portantes in ore, & gladium malitiæ abſcõdentes in
corde,taurum eccleſiaſtici gregis dolo laudis comprehen
dere feſtinabant. *Idem hom.41.*

Sicut pulli frequenter à matre vocati,cum nõ obaudie
rint,neq; ſecuti fuerint matrem,matre longius abeunte,
aut venit accipiter & diſpergit eos,aut longius euagãtur
ut pereant:ſic & dño frequenter Iudæos vocante, qm̃ nõ
obaudierunt,neq; ſecuti ſunt eum, recedente illo ab eis
ad gentes,venit accipiter rex Romanus,& partẽ quidem
eorũ comedit fames,& gladius, alij aũt per ſingulas pro-
uincias diſperſi ſunt ut perirent. *Idem,ho.46.operis imperf.*

Suppone mihi humanam naturam tãquam ætatẽ quã
dam eſſe & primis quidem temporibus ſtatũ adoleſcẽtis
habere genus noſtrum,illis verò quæ proxime ſubſecu-
ta ſunt,iuuenis,ſenectute deinde vicinis ſecus: Poſtea cũ
animus maturus factus eſt membris corporis ſubactis bel
loq; ſoluto,tunc ad philoſophiã ducti ſumus.Atqui con-
trariũ verũ eſt,inquis, Adoleſcentẽ docemus.At nũ ſubli
mia dogmata,ſed rhetoricam , ſed grauitatem ſermonũ.
Ita quidam qñ vegetus ac flagrans eſt animus, Vide qũo
illud Deus cũ Iudæis fecit.Etenim qũo pueris ſolet p̃fici
litterator:ita Iudæis Moſem præpoſuit. Et is quæ pueris
ſolent, illis fecit adumbrans ac pingens ut nos ſolemus
elementa.Nã vmbrã inquit futurorũ bonorũ lex habens
nõ ipſam imaginem rerũ.Quemadmodum pueris placẽ-
tas emimus & pecuniã damus,vnum hoc ab ipſis exigen-
tes interea in diſciplinã ut eãt:ita & Deus tũ fecit & diui
tias dedit & delitias vnũ ab ipſis dũtaxat per multã indul
gentiã & remiſſionẽ mercatus,Moyſem ut audirent. Et
quẽadmodũ pueri cũ aliquãdiu in exercitij loco detinen
tur,ſecedere cupiũt:ita & illi tũ ꝑpetuo in Aegyptũ re-
uerti q̃rebãt ac plorabãt dicẽtes,perijmꝰ,cõſumpti ſumꝰ.
Et tabulã ipſorũ cõtriuit Moyſes in qua illis ueluti nomi

nę quędā addiſcēda ſcripſerat,id quod & pręceptor face re ſolet,cū acceptā tabulē male ſcriptam videns proijcit, multū iræ hoc pacto oſtendere volens,etſi iracta quoque fuerit,non tñ hinc iraſcitur pater.Et quemadmodum in ſchola alius alium percutit:ita & tunc permittebat Moy ſes,ut alius alium percuteręt & occideret.Et rurſus quo præceptor addiſcenda, quædam tradens, deinde quo didicerunt exigens,ſi luſam viderit operā punit & caſtigat: ita Moſes fecit,ut pote ſcripta diuinam potentiā indicantia illis exhibens. An ea quæ in Aegypto dedit? Etiā. Sed illa ſcripta plagas demonſtrabant,nempe qđ inimicos puniret erantq; illis inſtar diſciplinę. Atq; hic perinde factū eſt,atq; ſi puer cum elemēta ſe cognoſcere dicit, ſparſim illa extra ordinem rogatus depræhenditur ignorare, vapulat ita & illi dicebant ſe quidem virtutē & potentiam Dei ſcire,ſparſim verò eandē rogati ſcientiā nihil proferebant,unde & vapulabant,vides aquam Reminiſci debes aquæ Aegyptiaçæ.Qui.n.ex aqua ſanguinē fecit,poterit idē & hodie facere.Quemadmodū & nos pueris ſæpe dicimus,qñ vides in libro litteram à reminiſcere qđ eā in tabula tua habueris.Vides famē? Recordare qđ idē eā faciat,quę & tum fructus perdidit. Vides bella? Memento quo Aegyptij in mari ſubmerſi ſunt.Nō debebāt in manna quærere delitias docti quid ex illis mali ſequatur.Fecerunt aūt perinde,atq; ſi puer ingenuus, in diſciplinā miſſus cuperet cū ſeruis cōuerſari,illiſq; miniſtrare, & cū neceſſariā alimoniā accipiat,inq; patris mēſa ſedeat, nihilominꝰ mallet ea potiri q̄ ſeruorū eſt fętida & ꝑturbatione referta:ita & illi Aegyptū q̄rebāt. *Idē, ho.4.ad Coloſſenſes.*

Sicut ſole in nubibus conſtituto,hoc qđ eſt dies,nō eſt nubiū permittentium eum apparere ſuper terrā, ſed virtus ſolis quæ pertranſiens nubes, etiam impedictibus eis apparet.Sic iuſtè pronuuciauit Iudęorum nō placata ſed appoſita malignitas:nimirū quum interrogati à Dño,qd facturus eſſet Dominus illis colonis,qui patris familias filium occidiſſent,reſponderent.Malos malè perdet. Non autem eſt illorum quod iuſtè iudicarunt, ſed ipſius cauſæ.Eſt enim cauſa veritatis,quæ quaſi violentiam illis facit,vt nō poſſint eam celare. *Idem, ho.40.imperfect. operis.*

Quum ſerui tui peccant, expolias vnū, & iterū parcis ei, dicens. Niſi obſeruaueris, hoc paſſurus es, ſimiliter facis alteri. Non meliorantibus verò eis ſi incurrit vnus, caſtigatur ſecundum peccatum ſuum, & videtur quidē pro omnibus ille ſolus caſtigatus, quia quod alijs eſt promiſſum, illi eſt redditum. Re vera autem non pro alijs, ſed pro ſe caſtigatus eſt, quia ſecundum meritum culpæ ſuæ caſtigatus eſt. Ille.n pro alijs, dicitur caſtigari, qui alijs peccantibus ipſe caſtigatur non peccans: qui autem peccans caſtigatur, non pro alijs ſed pro ſe caſtigatur: Sic & generatio iſta Iudæorum, ſcilicet pro patribus videtur punita: quia illi territi ſunt, hi puniti. Verè autē non pro alijs, ſed pro ſe ſunt condemnati: quia ſic peccantes iuſtè damnati ſunt. *Idem ho. 46.*

Quemadmodum qui vxorem habet ſuſpectam circūſcribit illam vno loco, thalamiſq; includit, eunuchos adhibet, & oēm apponit cuſtodiam, in ſumma nihil nō facit curatq; eorū quæ ſeruant pudicitiam, eo quod illa non habet verum amorem, ac pudicæ mentis cuſtodiam, quæ caſtæ fęminæ ſolent eſſe familiaris. At qui pudicā beneq; moratam habet vxorem, à nulla eam progreſſione prohibet, quippe qui certum pignus habeat vxoris affectum. Idē facit Deus. Habebat vetus ſynagoga pro viro legē, quemadmodū teſtat Iſaias, per Apoſtolū loquens, Nam Prophetica voce Paulus vſus eſt dicens ſicut ſcriptū eſt. *Multi filij deſertæ magis quam eius quæ habet uirum.* Qm̄ igitur ſynagoga illum virum habuit, videlicet legē, erat autem ſuſpecta, quod vbiq; charitatem Deo debitam proderet idolis, conſcientiam habens illorū cultu pollutam, redarguit illam Deus ita loquens, *Et mæchata eſt cum lapide & ligno ac mei oblita eſt, dicit Dominus.* Quoniam ſuſpectam habebat mentem ſynagogæ, merito illam loco circūſcribit temploq; veluti thalamo cuidam includit, nequaquā permittens vt quouis loco ſibi conſtituat altare: ſed vniuerſa quidem Iudæa ac palæſtina erat populi, cæterum vnicus erat locus habens altare, *Chriſoſt. ho. in pſal. 95.*

Iſa. 45. Gala. 4. Hier. 3.

Dilata caluitium tuum ſicut Aquilæ. Quomodo aquila q̄ regina eſt auium certo tempore amittit pilos & remanet implumis: Sic etiam Iſrael deponat gloriam ſuam quam

Mich. 1.

ante

ante fuerāt circūndatus, & plangat filios hoſtium poteſtati ſubditos, peccatiq́ue obnoxios. *Hieron. lib. 1. comment. in Michæam cap. 1.*

Luc. 13. *Arborem fici habebat quidam.* Hanc ſimilitudinem quare Dominus dixerit, audiamus. Arbor ficus brumali tempore tranſacto, dum groſſos producit in florem, & ſimulat ſuum ſuis floribus fructum, decipit incautos, illudit ignaros. Nanque mox, proijcit groſſos, pigrū proficit, & prorumpit in germen: & fit poſterior cæteris fructu, quæ videbatur cæteras anteiſſe. Merito ergo à Dño ſynagoga arbori fici comparatur, quæ calefacta tempore legali téporaliter Eccleſiaſtici fructus floruit in figura. Patriarcharum namque radice ſolidata, ſacerdotali exaltata culmine, Propheticis dilatata ramis, Iudaicæ obſeruationis repleta groſſis florebat, tunc ſpe ſola fructū datura ꝑ Chriſtū, imò ipſum Chriſtum datura poſt fructū: dicente pſalmiſta, de fructu ventris tui ponam, &c. Vnde ſancti ſcientes hanc ſpem, fructus ex flore capiebant, & ſolabantur præſcientia de futuris: vidētes iam iamq́; ſuccedere ęterna mortalibus, perpetua caducis, legi gratiam, Synagogę Eccleſiam, cęleſtia terrenis, humanis diuina, omnib. Chriſtum. *Petrus Chryſologus ſerm. 106.*

Ezec. 19 *Ventus vrens ſiccauit (vineam).* Per ventum vrentem Iudæorum ingratitudo intelligitur. Nam ut ait Bernardus ingratitudo eſt ventus vrens, ſiccans fontes pietatis & gratiæ fluenta. Cum omne graue tendat deorſum, nubes tñ aqua plenæ & grauidæ aſcēdūt ſurſum, qm̄ ſol eas effert à terra in ſublime & attrahit virtute ſua: q̄ in aere eleuatæ cōglobant̃ & cōdēſant̃, & ſolis, cuius auxilio fuerant eleuatæ claritatē abſcondunt, at ipſis inuitis ſol micat: ita hebræi cum eſſent in ſilentio apud Aegyptios, fuerunt à ſole iuſtitiæ eleuati, ſed poſtea ipſius dei claritatē extinguere voluerunt. At cum eſſent nubibus ſimiles fuerunt diſſipati, & euanuerūt. *Hector Pintus in c. 19. Ezechiel.*

IVDEX.

QVemadmodum is qui ſagittam tendens, ad metam diriget, nec vltra, nec citrà, nec vtrobique errādo à

via

via ꝓpoſita excidet: Ita rectus iudex factitabit, nec in iudicando pſonã accipiet. *Baſilius in principium prouerbiorum.*

Scio vnumquemque veſtrũ abominari ſceleratum traditionis facinus, ſed interea non intelligitis, bonã veſtri partem ipſo Iuda eſſe deteriores. Nam is ſemel prodidit Ieſum, multi verò ſæpius illum produnt, non cõtenti ſemel prodidiſſe. At quo pacto, inquies? Quoties pecuniæ cã veritatem deſeritis, Ieſum proditis. Ipſe enim eſt veritas. Quoties pecunia venalis fit iuſtitia, Ieſum ꝓditis, ipſe enim factus eſt vobis iuſtitia. Et Iudas qdem poſt paulò pœnitentia ductus, pecuniã reſtituit, & peccaſſe ſe cõfeſſus eſt: multi verò qui ſe Chriſtianos profitẽtur, per totam vitam proditores eſſe pergunt, neq; vlla veræ pœnitentiæ ſigna præ ſe ferũt. *Iſidorus Clarius oratione.39. tom. 1.*

Vt iuſta bilanx ſeu trutina nec à vera bilance corrigitur, nec à falſa iudicatur: Sic & iudex iuſtus neq; a iuſtis examinatur, nec ab iniuſtis arguitur. *Epictet. apud Maximum ſer.5. & apud Stobæum ſer.5 De iuſtitia.*

IVDICIVM EXTREMVM.

SIcut colliguntur zizania, & igni cõburuntur: Sic erit in cõſummatione ſeculi huius. Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent è regno illius omnia offendicula, & eos qui parant iniquitatem, ac mittent illos in caminum ignis, vbi erit fletus & ſtridor dentium. *Matth.*13.

Sicut data à Deo pluuia, ex æquo & fruges nutrit, & lolium, meſſis autem tempore, frumenta congregantur quidem in horreum, paleæ verò vel lolium igni conſumũtur: Ita in die iudicij cum iuſti introducentur in regnum Dei, iniuſti autem abijcientur foras, tunc etiam iuſtitia Dei oſtendetur. *Clemens lib.3 recognitio.*

Sicut ſol omnes ſtellas ſplendore ſui fulgoris obtũdit, & contegit; Ita & mens per ſcientiæ lucem, omnes concupiſcentias animæ inefficaces reddit & otioſas, futuri iudicij memoriam ſuper eas tanquam radios ſuos emittens, ita vt ne apparere quidem vltra in anima queant. *Clemens lib.9. recognitio.*

Tantum ſi cauſa dicenda ſit apud iudicem terrenũ ſq aliquem metum ex legibus habere videatur, ex omnibus

vigilijs

vigilijs excubatur, aduocato patrono munera præparātur etiamſi anceps periculū ſit, aut ét ſolius notæ metus, vel damni rō, Nos quare non credimus ꝙ oēs aſtabimus ante tribunal Chriſti, vt reportet vnuſquiſq; ꝓpria opera, pro ut geſſit, ſiue bona ſiue mala? *Origenes ho.5. in Leuit.*

Videte ficulneam & omnes arbores, &c. Sicut enim fructus & folia, nouiter in arboribus naſcentia, æſtatis aduentū denunciant: Ita & ſigna ſuperius dicta, ſtatim vt apparuerint, regnum Dei prope eſſe certiſſime nunciabunt. *Euſebius Emiſſenus hom. de Dominica.1. aduent.*

Sicut qui maculas habent in corpore, priuſquam veſte nudentur opertas, ac plurimis ignotas ferunt: ſæpe verò pretioſiſſima ornati veſte, cum fortè intrinſecus quoq; formoſi ac venuſti ex illo exteriore cultu putarétur, exuti tunica, nudiq; in balneo conſpecti, contra quam putabatur ridiculi, atq; innumeris malis fœdè inſigniti corpus continuò apparuerunt neq; iam obſcurum eſſe pt, nudato ſub omnium oculis corpore, vbinam, qualis, quantaq; ſit macula, ſed ſimulatq; nudata eſt, intuentium ſeſe oculis aperit. Ita & nos cum uelamen carnis exuerimus: neq; ſubducere maculas animæ, neq; operire ulla ratione poterimus: cæterùm ſub omnium obrutibus nudi atq; conſpicui, q̃ prius corpore quaſi veſte contecta minimè habere putabamur, ea nudata ſe omniū oculis ingerent, nulluſq; iam uel negationi, vel defenſioni erit locus: qñ ipſa cernentur opera in ſuo auctore conſpicua. Non. n. confusè aut ſummatim & indigeſtè res ipſæ cernétur: ſed ſingula per partes vt ſeſe habeant, uelut in pictura noſcenť. Exempli cauſa, quomodo ad patrandum quiſq; adulteriū properans è lecto ſurrexit; quibus paſſibus incedens uſus eſt: quo motu corporis lentiore ac concitatiore: qué habitum dum progrederetur aſſumpſit: & qua ex parte irrumpens, vxorem alienam violauit: quo ité ordine huic mulier ad nefarium opus ſe ſubſtrauit Hæc inquam omnia veluti in tabula per partes diligenter expreſſa cernentur, Neque ea ſolum quæ in apertum opus prorupere, verum & quæ ſine effectu operis in animi tabula inſcriptæ fuerunt cogitationes, *Baſilius de veræ uirginitate.*

Quemadmodū vera certaq; ſpecula tales vultuū oſtédunt

dunt effigies, qualeſcunque ipſi vultus ſint, hilares quidẽ alacrium, demiſſi autem mœrentium ac tetricorum: nec ſpeculi naturam aliquis culpare poſſit, ſi tetra & inamœna repræſentata fuerit effigies principali forma propter mœrorem collapſa: Ita iuſtum iudicium noſtris affectionibus aſſimilatur qualiacumque à nobis commiſſa fuerint, tales nobis de ſuo præbens retributiones *Venite*, inquit, *benedicti, & ite maledicti. Nyſſenus orat. 5. de beatitudinib.* Mat. 25.

Quemadmodum qui palatiũ aliqđ ingrediuntur, vt regem inuiſant ſiue comites ſint, ſiue præſides, non parum metuunt quomodo ſint reſponſuri, & ne in reſpondendo lapſi repræhenſionem & ſupplicium incurrant: Ruſtici verò & ſimplices hoïes, qui nunquam regẽ inuiſunt, ſecurè viuunt. Sic etiam mundus hic qui ſub cœlis eſt à regibus vſq; ad pauperes, cum ignorent gloriã Chriſti de reb. tantum ſecularibus ſunt ſoliciti: nec cito quis in mentẽ reuocat diem iudicij. Qui verò cogitationibus aſcendũt ad tribunal Chriſti, vbi eſt thronus eius, perpetuò ſtantes in conſpectu illius, ſunt in cõtinuo metu & tremore, ne quomodo aberrent ab eius præceptis. *Macarius, Hom. 15.*

Nunquid tu repræhenderis quando à tritico paleas ſeparas, & ita recondis. Nec enim ratio eſt, vt cum tritico reponas & paleas, quia nec ſunt neceſſariæ tibi ad vſum. Et quomodo Deum culpemus, qui à fidelibus ſeparat infideles, qui non proficiunt ad gloriam eius? *Chryſoſt. ho. 3. oper, imperf.*

Patrefamilias moriente, tota domus eius turbatur, oĩs familia plangit, & cõſciſſis tunicis ſuis, nigris ſe operiũt veſtimentis: ſic humano genere propter quod omnia fuerant creata: circa exitum conſtituto, totus contriſtať mũdus, uniuerſa cœli miniſteria lugent, & candore depoſito, pro veſtibus luctuoſis tenebris veſtiuntur. *Nam ſol obſcurabitur & luna non dabit lumen.* Idem ho. 10. Mat. 24.

De die illa & hora nemo ſcit. Sicut qñ videmus hoïem ſenẽ ſcimus quia ꝓpemodũ moriturus, eſt, qñ aũt, neſcimus, Sic & mundũ perturbatum videmus caſurum cognoſcimus, diem autem ignoramus. *Idem ho, 50. oper. imperf.* Ibidem.

Sicut virgo deformis & debilis ſine cã ſe componit: Sic peccatores in fine mũdi fruſtra ſe ꝑparabunt. *Idẽ. ho. 52.*

Sicut

Sicut rex cum tyranno bellũ facturus, ſi voluerit aſpi-
cere exercitum & conſiderare arma illorum, iubet mitti tubam vt fiant admoniti. Tunc omnes milites feſtinãt arma ſua aſpicere, vbi ſit gladius eius, vbi lorica ſit poſita, vbi lateat ſcutum, & qui ſecuritatis tẽpore arma ſua ſtuduit immaculata cuſtodire, paratus & lætus currit ad inſpectionem. Et qui tempore ſecuritatis gladium ſuũ euaginare dimiſerit, aut loricē ſordeſcere, ſcutum frangi aut rumpi, cum audierit tubam, & ipſe quidem excitatus timore feſtinat limare gladium ſuum, detegere loricam, ligare, aut ſtringere ſcutum, ſed non poterit celare negligẽtiam ſuam, cum urgens neceſſitas non permittat longi tẽporis opus implere: Sic & Dño abſente malus ſeruus nõ aſpicit opera ſua, quid facit, quid non facit, aut qũo credit, nec cogitat quia venturus eſt Dñs eius, & opera perſpecturus & fidem, ſed cum viderit eum uenientẽ de longè tunc aſpicit opera ſua, tunc incipit feſtinare, ſed nihil ei proderit feſtinatio, quia multorum dierum negligẽtia non poteſt una hora expleri. *Ibidem.*

Matt. 24 *Tunc ſegregabit eos ab inuicem.* Sicut tempore hyemis inter virides & aridas arbores diſcretio non eſt, cum autẽ venerit tempus illud beatum vernale, diſcernuntur: Ita tunc vnuſquiſq; ſecundum fidem ſuam, & ſecundũ opera ſua manifeſtabitur, impijs quidẽ nulla proferentibus folia, nullum oſtendentibus fructum, ſancti autem & folijs ueſtientur vitæ æternę & fructibus ornabuntur gloriæ. Et hoc mõ ſegregabunt à cęleſti paſtore *Idem, hom.* 45.

Hoc iudicium ſemper præ oculis habemus. Sicut.n.q Dei iudicij obliuiſcitur, tanquam fræno abiecto in pręcipitium defertur (inquinatę autem ſunt vię illius in omni tempore, & cauſam affert, auferuntur iudicia tua à facie eius) ita quem continuus hic percellit timor, modeſtè viuendi uiam ingreditur. Recordare nouiſſima, inquit, & in ęternum non peccabis. *Idem, hom.* 38. *in Ioan.*

Sicut rege aduemente ad aliquam ciuitatem, hi qui honoribus & dignitatibus decorantur, cum ſumma confidẽtia, non expectato eius ingreſſu longe ante portas occurrunt, & excipiunt aduenientem: rei autem & criminibus obligati intra muros retinẽtur, imperatoriã expectaturi ſen-

ſententiam: Ita qñ Dñs veniet, iuſti ei in medio aere confidenter occurrunt, noxij aũt & obrupti peccatis, hic remanent expectantes iudiciũ. *Idem ſer. de Aſcenſione Domini.*

Si noſtrũ cuiuſquã occultũ crimẽ aliquod hoc ipſo die in mediũ delatũ, huic modo conſeſſui innoteſceret: nõne fieret vt ille interire, ac terrã ſibi potius dehiſcere, q̃ tam multos peccati ſui teſtes habere mallet? Quid igitur tum nobis fiet miſeris cum omnia orbi vniuerſo palam facta, in tam aperto, tamq́; illuſtri theatro denudata, hominũ nobis partim cognitorum, partim incognitorum oculis ſubiicientur. *Idem, hom. 5. in epiſt. ad Rom. & hom. 48. ad pop.*

Nemo eorũ qui in multa verſanĩ malitia dẽptis paucis, reſurrectionis ſermonem amplectitur. Atq; hoc pſaltes dicit, *Sublata ſunt iudicia tua à facie eius.* Quare? *Quoniam contaminatæ ſunt uiæ eius in omni tempore.* Non fert animus propriæ conſcientię ſententiam ac iudicium. Idem autẽ hic fit, quod homicidæ contingit. Is primum ſibiipſi promittit, ſe non eſſe capiendum, atque ita occidit. Alioqui iudicante ipſum cõſcientia, vtiq; non ſtatim ad hoc facinus perrexiſſet. Nouit igiĩ, & tñ ignorare ſe ſimulat, ne per conſciẽtiam & timorem torqueatur. Nã alioqui imbecillior eſſet ad homicidium. Ita & qui peccant, & quotidie ijſdem malis volutantur: iſta cognoſcere nolunt, quanquam conſcientia ipſorum non ignorante. *Idem.* Pſal. 9.

De temporibus aut temporum articulis non opus habetis ut uobis ſcribam. Ponamus ſeculi conſummationem poſt viginti annos futuram, poſt triginta, poſt centum, quid ad nos? An non vniuſcuiuſuis cõſummatio eſt vitę ſuę terminus? Quid curioſè ſcrutaris & turbaris pro inani fine? At quod in aliis accidit, id & hoc loco nobis vſuuenit. Quemadmodum enim in aliis, relictis quæ propria ſunt, communia curamus dicentes, hic ſcortator eſt, iſte adulter, alius rapuit, ille iniuriam intulit, ſuorũ verò facinorum nemo rationem habet, ſed omnia magis curat quã ſua: ita & hic, omittentes quiſque ſuum ipſius finem curare, communem & generalem conſummationem diſcere volumus. *Idem, hom. 9. in 1. ad Theſſalonicenſes.* 1. Theſſ. 5.

Memorare nouiſsima & in æternum non peccabis. Nemo eorũ q gehẽnã ob oculos habent, in gehennam incidet: nemo ge- Eccl. 7.

mo gehennam contemnentium iudicium effugiet, Quēadmodum enim apud nos qui iudicia metuunt, iudicijs non fiunt obnoxij: qui verò contemnũt, illi potiſſimum in ea incidunt, ita & hic niſi ſubuerſionem veriti fuiſſent Niniuitæ, vtique ſubuerſi fuiſſent. Quia vero illam metuebant, non ſubuertebantur. Si diluuium veriti fuiſſent qui temporibus Noe vixerunt, ſubmerſi ſane non fuiſſent. Et Sodomitæ ſi incendum metuiſſent, combuſti nō fuiſſent. *Idem hom. 2. in 2. Theſſalonicen.*

Dic mihi homo: Tribunali Chriſti cum ſiſtēdus ſis, omnia magis loqueris quam de iſto; Et quidē ſi qñ tibi cum iudice cauſa eſt, plerumq; verbotenus duntaxat, non nocte, non die, non aliquo tpis articulo, non aliqua hora aliud quid loqueris, ſed ſp̄ de cauſa illa quā agendam habes. Cū vero de omni vita tua rōnem redditurus, & pœnas daturus ſis, neque alios etiam pateris, qui te huius iudicij admoneant. Atqui propterea cuncta periere & intercidere, ꝙ humano quidem tribunali tpaliū rerum gratia ſiſtendi, neminem non monemus, neminē non rogamus, indeſinenter de illo ſolliciti ſumus, oía huius gratia facimus: ad tribunal vero Chriſti uenturi, idq; breui neq; per nos ipſos aliquid, neque per alios facimus, iudicē nō rogamus, quāuis nobis multū ſpatij ante iudicium permittat, nec in medijs nos abripiat peccatis, ſed pmittat, vt illa exuere aggrediamur, & nihil eorū q̄ ad ipſum recidūt, ꝑtermittat bonitate illa ſua & benignitate. *Ibidem,*

Pſal. 48. Prope eſt dies iudicij, timeamus itaq; fratres. *Frater non redimit, redimet homo?* Multorum nos illic pœnitētia capiet,
Pſal. 44. ſed in morte nullus confitebitur illi idcirco dicit, *Præoccupemus faciem eius in confeſſione.* hoc eſt aduētū eius & præſentiam, Hic. n. quodcunque fecerimus præualet: illic aūt nequaquam. Si quis nos, dic mihi, in camino flammante vel paruulo conſtituat tpe, nonne cuncta tolerabimus, ut liberemur? ſiue pecunia proferenda, ſiue ſeruitus toleranda ſit. Quot ſunt eorum qui in morbos acerrimos incidunt & omnia dare prompti ſunt ut ſaluētur, ſi optio proponeretur? Si igitur in hac uita morbus parui temporis ita nos afficit, & cōtriſtat, quid faciemus illic ubi nulla erit utilitas pœnitentiæ, *Idem hom. 21. ad Hebræos.*

Crimino-

Criminoſas pſonas iudex auditurus in publico, tribunal ſuum collocat in excelſo, circa ſe collocat vexilla regalia, ante conſpectũ ſuum ponit ſuper menſam tabellã; vnde tribus digitis mortem hominum ſcribat aut uitam: hinc inde officiales ordinate conſiſtunt in medio ſecretario ponuntur genera horrenda pœnarum, quę non ſolũ pati, ſed & uidere tormentum eſt. Stant iuxta parati tortores crudeliores aſpectu q̃ manibus. Tãta iudicij facies, cuiuſdam ſchematis terrore veſtitur. Et cum ad medium productæ fuerint criminoſæ perſonæ, ante interrogationem iudicum, ipſius iudicij terribili diſcutiũtur aſpectu. Similiter & dominus ſe ad iudicium uẽturum promiſit, ſimiliter cum terrore, nõ cum ſimili terrore. Pœnę enim quæ hic ſunt, non ſunt comparandæ ad æternas pœnas: Sic nec gloria iſta, *Idem. Hom. 54 operis imper.*

Sicut impoſſibile eſt, vt qui eſurit, non recordeť panis: ita fieri non poteſt, qui ſaluari cupit, exitus ſui extremique iudicij obliuiſcatur. *Climacus de diſcretione gradu. 20.*

Vt in æſtate fructus arboris cuiuſque declaratur & patet: Sic & iuſtorum facta declarabuntur & patebunt cum illuxerit miſericordia Domini, & omnes hilares & gaudentes in illo ſeculo reſtituentur. *Hermas.*

Vide Chriſti aduentus ad iudicium, Infernus, Mors.

IVDICIVN PERVERSVM.

SI fortè quis ægrotet cõtingere tamen poteſt, vt membra quædam ſana habeat verbi gratia, in parte viſiua oculum, aut aliquod aliud membrum, cum alioqui reliqua mẽbra ſint affecta: ita ſe habet in re ſpiritali. Probabile enim eſt, quempiam tria membra ſpiritus habere ſana ſed non propterea perfectus eſt. Debent igitur Chriſtiani per oĩa contendere, ne quempiam omnino iudicẽt, ſiue meretricem proſtitutam, ſiue peccatores aut inordinate uiuẽtes; ſed ſimplici intẽtione, & puro oculo omnes ſpectare ita vt hoc ipſum ſit cuique quaſi naturale & cõcretũ, ne quempiã flocci pendat aut iudicet neve execretur, aut habeat in aliquo diſcrimine. Si monoculum ſpectaueris, ne dijudices in corde tuo, ſed proinde ac ſi ſanus eſſet illũ intuere: mancum aſpice, quaſi non mãcum: claudum

velut rectè incedentem, paralyticum, ueluti ualentem. *Macarius hom.15.*

Proinde uir bone, ſi naui tempeſtatibus iactatæ manũ porrigeremus, aut ciuitati obſeſſæ, aut domui igne ſuccẽſæ turmatim vaſis & inſtr̃is ſuccuremus, reſtinctoriis, planè nos ſubmerſores vocares aut ciuitatis vel vrbis amatores, & nõ potius pfectos & curatores, ſed ais nõ ita multos egiſſe videris. Verùm qđ mea refert, ſi plures imò oẽs opinione potius q̃ ueritate ducant̃, ſi quidẽ hoc in cõtrouerſia uerſatur, nũ iuſtè egerimus, uel eccleſiã miſerãdam aut beatã reddiderimus: uideri verò illud tuũ nihil ad nos non ſecus ac ſomnia aliena. Non ita, inquis, homo multis videris. Nunquid terra vertiginẽ patientibus ſtare uidetur? & ebriis, ſobrij eſſe putantur q ſunt ſobrij? & non potius cum capite ambulare, aut inuerti? Mel aũt nunquid amarũ eſt? etiamſi ægrotantibus quibuſdam ac malè affectis ita uideatur, non igitur in his, ita res ſe hẽt quemadmodũ vr̃ patiẽtibus. *Greg. Nazianz. orat. de ſeipſo.*

Quomodo ſtomachus morbo uitiatus & colligẽs bilẽ, quoſcũque accepit cibos mutat, & omne alimentum in cauſam doloris trahit: ita animus cęcus quicquid illi cõmiſeri ad onus ſuum & perniciem & occaſionem miſeriæ facit. *Seneca lib.5. de beneficijs.*

Quemadmodum ſtultus eſt qui equum empturus non ipſum inſpicit, ſed ſtatũ eius & fræna: Sic ſtultiſſimus eſt qui hominem aut ex veſte aut ex conditione quæ veſtis modo nobis circundata eſt, æſtimat. *Idem epiſt.47.*

Matth.7 *Vides feſtucam in oculo fratris.* Velut ſi aliquis ſæuiſſimo hydrope, vel quolibet immedicabili languore conſtrictus, hunc quidem etiam negligat, cum verò culpet, qui exiguum in aliqua corporis ſui parte non curet tumorẽ. Si verò malum eſt propria peccata non cernere, duplex iam aut triplex peccatum eſt iudicare alios, & in ſuo oculo trabẽ abſque dolore geſtare. Omne quippe peccatum trabe grauius eſt. *Chryſoſt. hom.24 in Matth.*

Sicut maior eſt ſuperflua menſura quam commota, & commota maior eſt quam bona & iuſta: ſic perfectior eſt ille, qui nec iudicat, quàm ille qui iudicat & non condẽnat: & ille qui iudicat & nõ condẽnat, melior eſt illo qui

con-

condemnat & dimittit. *Idem, hom. 17. operis imperf.*

Quemadmnodū columna in templo ſi ſteterit recta ac-
cepto pondere amplius cōfirmatur, ſi autem modicè ob-
liqua fuerit, ſuſcepto pondere non ſolum confirmatur,
ſed amplius vadit ad latus. Sic & cor hominis ſi rectū fue-
rit, uidens opera alicuius viri iuſti, aut audiēs, per doctri-
nam ſapientiæ eius amplius confirmatur, ſi autem fuerit
peruerſum cor uidēs opera alicuius uiri iuſti aut audiēs,
non ſolum non confirmatur, ſed magis ad inuidiam exci-
tatur, & magis peruertitur. *Idem hom. 38.*

Quemadmodum ſol oculos puros, ſanos, vegetos, for-
tes habenti, tranquillus apparet, in oculos autem lippos,
quaſi tela aſpera iaculatur, intuentem illum vegetat, hūc
excruciat non mutatus, ſed mutatum: Sic cum cęperis eſ-
ſe peruerſus, & tibi Deus peruerſus eſſe uidebitur, tu mu-
tatus es, non ille. *Auguſtinus in pſal. 92.*

Vt corpora melācholici & mali humoris, qcquid cibi
ſumpſerint, illud in cholerā cōuertūt, & quodāmodo pi-
mūt, licet fuerit cibus optimus: nec à cibo cā eſt, ſed à cor-
pore, qđ diſtēperatū, cōtraria ad digeſtionē operaī, & ci-
borū naturā immutat. Sic aīæ malæ diſpoſitæ, unaquęq;
res quāuis bona & utilis, ſuo uitio nocet. Finge mellis ua-
ſculū ante nos poſitū eſſe, ſi qs in illud modicū qd abſyn-
thij iaciat, nōne uas totū corrūpit, & mel amarum facit?
Idē nos facere uidemus, cū pugillo amaritudinis noſtræ
totū ꝓximi bonū corrūpim⁹, iudicātes illū ꝓ ſtatu mētis
noſtræ, & transformātes, quodāmodo ipſum ex mala di-
ſpoſitione q̄ in nobis eſt. Nā q̄ benè animo diſpoſiti fue-
rūt tales ſunt erga oēs quales qui corpus tēperatiſſimum
hēnt, qui quicquid nocens comederint, omne cōuertunt
in nutrimentū. Cuius rei ratio eſt vt dixi, corporis tem-
peramentum ſanitas & bona habitudo quæ oīa faciunt,
ut quicquid comederint, benè uertāt, benè digerāt, benè
concoquant. Quod ut manifeſtius pateat, ſubiiciam exē-
plū. Sus corpus habet ſanè temperatum & ſuccidum, cu-
ius cibus & nutrimentū, corna, glandes, palmarū oſſa, &
lutū eſſe ſolent ut plurimū quæ omnia ex corpora benè
diſpoſito nō omnino bono, cōcoquit & digerit. Ita nos
cum benè diſpoſiti erimus, poterimus à quauis re etiam

nocente utilitatem capere. *Dorotheus doctrina 16.*

Vt pueri quidã admirantur ac fœlices iudicant nebulo nes miſeros, cum in ſcena ſaltant, aureis induti: Sic ſtulti fœlices exiſtimant diuitij onuſtos. *Plutarch. in Moral.*

Scarabæi fugiunt vnguenta, delectantur fętoribus: Sic multis peſſima pro optimis placent. *Ibidem.*

IVRAMENTVM, PERIVRIVM.

IVrationi non aſſueſcat os tuũ. Sicut. n. ſeruus interrogatus aſſiduè, a liuore non minuitur: Sic omnis iurans & nominans, in toto à peccato non purgabitur. *Eccl. 23.*

Etenim ſi in paganorum iudicijs regem terreſtrẽ teſtẽ citare fas non eſt, utpote maiorẽ & his qui citant, & his qui iudicant: cur Deum increatum ad res creatas inuocamus facientes vt Deus ab hominibus contemnatur? *Athanaſius de paßione Domini.*

Eſt iurãdi peccatũ nõ ſolum cum de rebus friuolis, ſed etiam cum de maioribus celebratur. Nos autem & cũ vilia comparamus, & cum de vno numero cõtendimus, & cum aduerſus ſeruulum commouemur. Deum teſtem in uocamus. Et hominis quidem ingenui & aliqua dignitate muniti, in publico ad huiuſmodi res nõ audemus teſtimoniũ poſtulare, ne & iniuriarũ cõtra nos vindicta procedat. Deum autem cęlorum regem, angelorum Dominum, & cum contrahis, & cum loqueris, & cum quibuſlibet ſermonibus delectaris, aduocas teſtem. *Chryſoſt. hom 4. ad Baptizandos.*

Improbam iurandi conſuetudinem expellamus, & vel tantillum Deo tribuamus honoris, quantum veſtimẽtis noſtris pretioſioribus. Quomodo enim non abſurdũ eſt, veſtimentũ quidẽ habentes reliquis melius, ipſo cõtinuè abuti non ſuſtinere: Dei verò nomen ubiq; temere & vt occurrit deſtrahere? *Idem hom. 9. ad pop. Antiochenum.*

Qui facit cõſuetudinem frequẽter manu ſua percutere, neceſſe eſt ut iniuſtè aliquãdo percutiat: Sic qui facit conſuetudinem iurare in rebus idoneis, frequenter & in rebus ſuperfluis etiam nolens, conſuetudinem trahente periurat. *Idem, hom. 12. in cap. 5. Matth. operis imperf.*

Nunquid qui ignem portat vnde conflatur incẽdiũ, alie-

alienus eſt ab alio incendio? Aut qui gladium porrigit un de homicidium committitur, nonne eſt ſocius homicidij illius: Sic & qui occaſioné periurij præſtat, collega fit periurij eius. *Ibidem.*

Sicut pueri funiculum longum & corruptum ex cótratio inter ſe trahétes, cum multo impetu ſupini omnes cadunt, funiculo per medium dirupto, & hi quidem capite, hi verò alia corporis parte feriuntur: ſic & inter ſe cótra ria iurantes, iuramento pro rerum neceſſitate dirupto, in periurij barathrum vtrique cadunt, hi quidem peierando hi vero periurij cauſam alijs præbendo. *Idem, ho. 14. ad populum Antioch.*

Quemadmodum Iudæi victimas immolabant Deo, ne eas idolis immolarét: Sic iurare permittebatur in Deú nó quod recte hoc facerent, ſed quod melius eſſet Deo id exhibere quam dæmonibus. Euangelica autem veritas iuramentum cum omnis ſermo fidelis, pro iureiurando ſit. *Hieronymus, commentar. in Matth. cap. 5.*

Fac te ambulare in alio loco, vbi à parte dextra ſpacioſa ſit terra nec vſquá anguſtias patiaris a ſiniſtris, præceps locus eſt vbi eligis ambulare Super finem terræ in labio præcipitij, an inde longe? Puto inde longè Sic & q iurat, in fine ambulat, & ambulat pedibus infirmis, quia humanis. Si offenderis, deorſum is, ſi lapſus fueris, deorſum is. *Auguſtinus, de verbis Iacobi, ante omnia nolite iurare, ſerm. 28.*

ITSTITIA, IVSTVS.

IVſtus erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo. *Pſal. 1.*

Iuſtus vt palma florebit, ſicut cedrus libani multiplicabitur. *Pſal 92.*

Vt hyeme arbores oés ſimiles ſunt aridis, ne fructiferę ab aridis internoſci poſſunt: Sic nec iuſti ab iniuſtis dignoſcútur, ſed ſimiles ſunt in hoc ſeculo. *Hermas ſeu Paſt.*

Aſpice ipſam creaturá paulatim ad fructú promoueri Granú eſt primò, & de grano frutex orit, & de frutice arbuſcula enutritur, Deinde rami & frodes inualeſcút & totum arboris nomé expáditur, inde germinis tumor, &

flos de germine ſoluitur, & de flore fructus aperit. Is quõque rudis aliquandiu & informis paulatim ętatem ſuam dirigens eruditur in manſuetudinem ſaporis. Sic & iuſtitia, (Nam idem Deus iuſtitiæ & creaturæ) primo fuit in rudimentis, naturæ Deũ metuẽs. Dehinc per legẽ & prophetas promouit in infantiam. Dehinc per euangeliũ efferbuit in iuuentutem. Nunc per paracletum cõponitur in maturitatem, Hic erit ſolus à Chriſto magiſter & dicẽdus & vocandus, non enim à ſe loquitur, ſed quæ mãdãtur à Chriſto, Hic ſolus anteceſſor, q̃a ſolus poſt Chriſtũ Hunc qui receperũt, veritatem cõſuetudini anteponũt. *Tertullian. lib. de Velandis virginibus.*

In agro inter cultas & fertiles ſegetes: loliũ & auena dominatur: Ita iuſti cum impijs, mali cum bonis. *Cyprianus. contra Demetrianum.*

Peccato nihil põt eſſe amarius etiamſi dulcia quædam videantur in primis, ſicut Salomon ſcribit. Sed in nouiſſimis, inquit amarius felle inuenies q̃d dulce initijs uidebatur, & acutius acie gladij. Iuſtitię verò natura cõtraria, in initijs vr̃ amarior, in nouiſſimis verò melle dulcior inuenit̃, cũ virtus fruct⁹ attulerit. *Origenes. ho. 14. in Ieſum Naue.*

Si ergo cũ ceciderit iuſtus nõ proſternitur, non permanebit in peccato, ſed exiliet cito tanquam damula ex retibus, & tanquam auis ex laqueo. *Idem hom. 5. in pſal. 36.*

Quomodo lumen lucernæ ad ſolis radios obſcurat, & velut alia quædam: cæca materies cõtenebreſcit: Sic licet fulgeat iuſtorum omnium lumẽ ante homines, nõ t̃n fulget ante Chriſtum. Luceat quippe lumen veſtrũ, dictum eſt nõ ſimpliciter, ſed ante homines. Ante Chriſtum non poteſt: Lumẽ iuſtorum ut ſplendor lunæ, & micantia cœli ſydera priuſquã ſol oriatur, in ſtationibus ſuis rutilãt, orto verò ſole abſconduntur. Sic lumen eccleſiæ vt lumẽ lunæ, priuſquàm oriatur lumẽ illud verum ſolis iuſtitiæ, reſplendet, & clarũ eſt ante homines, cum autẽ Chriſtus venerit, ante eum cõtenebreſcit. *Idem. Hom. 9. in Ezechiel.*

Quemadmodũ Iudex nec vincere vult quẽquam nec habere aduerſarium, ſed lata ſententia põdus addit parti iuſtiori: ad eundem modum iuſtitia quoq; cũ nemini aduerſetur, cuiq; rei quod ſuũ eſt tribuit. *Philo. li. 1. leg. alleg.*

Sicut

Sicut ardere ac uiuere non pōt ignis niſi aliqua pingui materia teneatur in qua habet alimētum, ſic animæ materia & cibus eſt ſola iuſtitia qua tenetur ad vitam. *Lactantius lib.2. cap.23.*

Quemadmodū pauper ſpiritu, niſi regeneret ex aqua & ſpiritu, non poterit intrare in regnum cęlorū propter Dñi ſentētiam, ita rurſus, niſi iuſtitia abūdauerit pluſquā ſcribarum ac Phariſæorum, aut ſi talium aliud quidquā deſuerit, propter ſimilem ſententiam, non habebitur dignus regno cœlorum. *Baſil. tractatu de Baptiſmo.*

Quemadmodū qui in iniuria afficiūt, qui vſurpāt aliena qui rapiunt qui mala innumera proximo inferunt, cū illuc venerint, eosq; viderint qui hæc paſſi ſunt. Videbūt enim, videbūt inquā omnino (id quod perſpicuum eſt ex diuite & Lazaro) neq; os aperire poterunt, neq; habebūt qđ dicāt aut excuſent, ſed multo pudore repleti magnaque cōdemnatione ex illorum aſpectu, ad ignea flumina adducentur: Itidem qui benè viuunt, qui docēt, qui inſtituūt, vbi uiderint eos quos ſeruauerūt illic patrocinātes ipſis multa fiducia replebunt. *Chryſ. orat. 4. aduerſus Iudæos.*

Sicut athletæ ī theatro, & in ſudore, & puluere & ęſtu multo, & laboribus & ærumnis pugnandum eſt. Ita & iuſtū hic multa ſuſtinere oportet, & ferre omnia viriliter ſiquidem pręclaras illic accepturus eſt coronas. *Chryſoſt. ho. 1. de reſurrectione.*

Quemadmodū in deſudatione luctatorem ſudore & puluere, & calore multo & laboribus & miſeris pugnare decet: ſic iuſto multa tolerare expedit, generoſeq; ferre vniuerſa, ſi claram hinc coronam ſit accepturus. Nam & ſi corpus illud laudamus, quod & frigora illęſe & calores ferre poſſit, egeſtatemq; & famem, itineraq; & miſerias alias: multo magis animā dicere beatam decet, quę fortiter generoſeque dolorum inuaſiones quaſq; ſufferre mētemque ſuam in cunctis poteſt ſeruare liberam. *Idem ho. 5. de patientia Iob.*

Vides quia eſt differētia inter filios Dei & filios diaboli, quia filij diaboli non exeunt ad diabolum vt tentētur, ſed diabolus venit ad eos ut tentet. *Idem ho. 5. operis imperf.*

Quemadmodum ſi quis in campo quodā tabernaculū

circum-

circundatus ſit, ſi aliqua ſurrexerit tempeſtas ventorũ, ſo num quidem tempeſtatis audit, vexatiões ſyluarũ videt, ipſe autem flatum nõ ſentit: ſic qui intra iuſtitiã ſedet in cluſus, quãdo mundus concutitur tumores turbationũ audit, ſecularium miſerationes, ipſum autem concuſſio mundi non mouet. *Idem hom.48.*

1.Tim.1. *Omnes peccauerunt.* Quemadmodum is qui multũ pecuniarum poſſidet, diues quidem eſſe videtur: cæterum theſauris regijs comparatus pauper eſſe, atque inops primus cernitur: ita & hic dum angelis conferuntur, peccatores eſſe etiam iuſti deprehenduntur. *Idem, Hom.4.in 1.Timoth.*

In vineis Engaddi lignum eſt quod ſi quis compungat, vnguentum emittit. Si non incidatur lignum, non ita fragrat & redolet: Ita homo iuſtus. *Ambroſius in pſalm. beati immaculati ſerm. 3.*

Nũc flagellatur iuſtus, quiã ut filius ad æternæ hereditatis patrimonium præparatur, iniuſtus autem ad debitã mortem currẽs effrenatis voluptatibus vtitur, quia & vituli qui mactandi ſunt in liberis paſcuis relinquũtur: At cõtra iuſtus à delectationis tranſitoriæ iucũditate reſtringitur, q̃a & uitulus ad laboris vſum deputatus, ſub iugo tenetur. Negantur electis hic bona terrena, quia ægris q̃bus ſpes viuendi eſt, nequaquam cuncta, quæ deſiderãt, à medico conceduntur. Dantur reprobis bona quæ petũt, quia deſperatis ęgris, omne quod deſiderant nõ negatur. *Gregor. lib. 21. moral.*

Mens uiri iuſti nõ debet eſſe ſimilis ceræ vel alteri⁹ cuiuſquam materię mollioris, quæ ſemper characteri ſignãtium cedens, pro eius forma atque imagine figurat quãquã in ſe tandiu retinet donec alio rurſus ſuper impreſſo ſignaculo reformetur atque ita fiet, ut nũquã in ſua qualitate perſiſtens ad formam eorum quæ imprimũtur, nũquam conuertatur ac tranſeat, quin potius debet eſſe velut quoddam adamantinũ ſignatorium, ut inuiolabilem mens noſtra figuram ſui ſemper cuſtodiens characteris, uniuerſa quę incurrerint ſibi ad qualitatem ſui ſtatus ſignet, atq; transformet, ipſa verò inſigniri multis incurſibus poſſit. *Caſſianus collatione 6. cap.12.*

Quare Deus cupit iniuſtos quoq; nec ſolos iuſtos ſer-

uari?

uari?Scilicet in hūc ſenſum loquiť paucæ ſalis micæ mul
tam cōſeruāt à putredine carnem:pauca & parua vincu-
la cōtinent magna ædificia.Si in lignis & tegulis vis quæ-
dā ineſt, & ſal hēt vires haud pœnitendas ad conſeruatio
nem carnis, negabimus iuſtos poſſe conſeruare iniuſtos?
Procopius gazeus in geneſin cap. 18.

Iuſto non eſt lex poſita. Iuſtum hoc loco intelligt qui vir- 1.*Tim.*1
tuté eſt aſſecutus,qui nulla legis formidine,ſed ex officio
nequitiam odit, & virtuté complectitur: & in eo ſuperat
legem, quia haudquaquam dignatur pro inſtructrice hīc
ipſam habere,quæ & flagra ſibi intendat,ſi labitur, & ſup
plicia comminetur,ſed magno animo præſtat, ut qui in
virū euaſerit, & quæ viri ſunt ſapiat, & iā ex ephebis ex-
ceſſerit.Sicuti & medicus uulneribus affectō & ægrotāti
ad medelam paratus eſt,nō ei qui proſpera vtitur corpo-
ris valetudine & fræna equo laſciuiēti & effrænato, non
ductu facili,imponunt. *Theophilactus in ca.primum.1.Timot.*

Quadratus lapis ſex æqualia habet latera , in qd horū
ceciderit,firmiter iacebit:ſic prouidendū eſt viro iuſto ut
in ſuo perſiſtat propoſito.Huius aūt latera ſex ſunt pro-
ſperitas,aduerſitas,ſui libertas, ſubiectio in ſecreto eſſe,
& in publico, & in q̃b.ſingulis ſi à Diabolo pulſetur,ſtet,
nec a propoſito moueatur. *Anſelmus lib.de ſimil.cap* 168.

Ad tempus credunt & in tempore tentationis recedunt. Sicut *Mat.*13
planta radicari non poterit,niſi loco cui affixa fuerit,im
moretur:Sic iuſtus plātatus in domo Domini,nec radica
ri nec fundari in charitate poterit,niſi mora & ſtabilitate
loci.Si aūt radicatus non fuerit, nec florere, nec fructum
qui maneat,afferre poterit Et ſi florere viſus fuerit de eo
dicetur,ante meſſem totus efflorebit, & immatura perfe
ctio germinauit. *Guerricus abbas ſerm.de S.Benedicto.*

Sicut qui peccat,dū peccat,magis ac magis tenebreſcit
mēs eius, & à luce veritatis recedit:Sic & qui iuſtitiā ope
ratur,magis ac magis clareſcit mēs eius, & ad notitiā la-
pietię maioris aſcēdit.*Chriſoſtomus.ho.*18.*operis imperfecti.*

LABOR.

QVemadmodū optimū eſt labores cibos præcedere:
ita ſupra modū laborare eſt & peſſimū & laborio-
ſum,

ſum & morborum cauſa. *Clemens Alex. lib. 3. pædagog. c. 10.*

Cæterum labor inter præcipua bona numerãdus, bellum cum voluptate gerit perpetuum: hunc. n. ſi verum dicendum eſt, omnis fœlicitatis omniſq; virtutis principiũ hominibus Deus declarauit ſine quo nihil honeſtũ apud mortales eſſe inuenies. Nam ſicut ſine luce videre nõ poſſumus, quia nec colores nec oculi ſufficiunt: hanc enim ſeu vinculum natura præparauit, quo coaptaretur colori oculus, nam in tenebris neuter ſuam vim exerit: Eodẽ modo animæ oculus: nullam virtutis actionem poteſt attrectare, niſi à labore ſeu luce adiutus. Hic. n. inter mentẽ & bonum quod mens deſiderat medius, illud vna ex parte, hanc ex altera trahens ad ſe, vtraque manu amicitiã, concordiamq́, conciliat, atque ita bona perfecta efficit. Opta tibi bonum quodlibet, inuenies eius poſſeſſionem labore parari confirmariq;. Pietas quoq; & ſanctitas bona ſunt, ſed niſi Deum colamus non poſſunt nobis contingere. Conſidera ſtudioſos omnes artium quas alij encyclias, alij liberales nominant: Conſidera agricolas, & q. victum quacunq; ratione quæritant: Hi nec interdiu nec noctu curis ſunt vacui: ſed ſemper & vbique vt vulgus loquitur, manibus pedibusq; & omnibus viribus, laborare non deſinunt, adeo vt immoriuntur plerumque ſuis negotijs: Sed ſicut qui animam conantur ſibi reddere propitiam, neceſſariò colunt virtutes animæ: Ita qui cupiunt frui proſpera corporis valetudine, curare debẽt ſanitatẽ & id genus vires eius cæteras: quas certè curant irrequietis laboribus, qui ſolliciti ſunt de potentijs ex quibus contemperati ſunt. Equidem exiſtimo laboris cibiq; eandem eſſe vim. Nam ſicut à cibo tota vita pendet una cum ſuis actionib. & affectionibus. Ita etiam à labore pẽdet quicquid in rebus bonum eſt. Ergo quemadmodũ q. vitam ſibi prorogare cupiunt, alimenta non negligunt: Ita quotquot quæ bona ſunt concupiſcunt, laborem magnifaciant. Sicut enim cibus ſe habet ad vitam, ſic labor ad honeſtatem. *Phi. Iudæus lib. de ſacrificijs Abelis & Caini.*

Ne ergo ſpectet quis ad laborem, virtutum, ſed cœleſtia lucra cogitantes, prompte labores obeamus. Nã ſi hi q. in terrenis verſant negotijs, & in colligẽdas opes inſaniunt,

niunt,omnia prompte ſuſcipiunt facienda: & videntes ante oculos pericula maris,piratarum inſidias & naufragia,non franguntur,nec ſegniores fiunt,quamuis(quod plus eſt)de fine nihil certi habeant: qualem nos habituri ſumus defenſionem,ſi non omni ſtudio & alacritate accingamur ad virtutum ſtudia & agones, propter æterna illa bona? *Chryſoſt.ho.54 in Geneſin.*

Mercator diteſcere cupit,non tamen eius animus ſoli acquieſcit cupiditati,ſed nauem parat, nautas cogit,hortatur,gubernatorem & alia quæ nauigationi opus ſunt diligenter diſponit,aurũ præterea mutuatur,maria traijcit & innumeris periculis,quibus ſe mari credẽtes iactare cõſueuerũt,ſe exponens, peregrinas appellit terras, Itidem & nos oportet voluntatem rei applicare. Nauigamus namq; & nos nauigationem,non ab alia in aliã terram ſed à terra in cœlum. Quare tota mẽte intendamus ad eam gubernationem quæ nos ſupernè erigat, & nautas rationi obſequentes,& nauem nobis firmam comparemus,ne tentationũ procellis aut vllis ſecularib. demergatur affectibus,neq; ſuperbiæ ſpiritu efferatur,ſed leuis & expedita ad ſuperna euadat. *Idem prologo in Ioannem.*

Vtrum melius eſt metuere an laborare? Si quis te collocaſſet otioſum in domo ruinoſa,dicẽs, expecta donec in caput tuum deciderit teſtudo iam putris, fortaſſis. n. cadet,fortaſſis non cadet. Quod ſi id non placet operare,ac tutiſſimum inhabita thalamum vtrum magis, eligeres, otiumq; illud cum timore, an laborem cum ſecuritate? Sic igitur & nunc facito. Si quid.n.incertus euentus futuri ſeu domus quædam eſt putris,ſemper ruinam minitãs. At induſtria illa quanquam laborem habet,tamen ſpondet ſecuritatem. *Idem ho. 1. in acta apoſt.*

Ne fugias laborẽ vt aſſequaris coronã. Mercator nõ deficit,ſed ſuſtinet vndas,ut pecunias inueniat, decertans athleta gñoſè fert vulnera,reſpiciẽs ad coronã. Agricola nõ inuenit faſciculos,niſi prius ꝑ ꝓprios ſudores ſemina mittat. Similiter in cęlũ reſpicientes,nihil putant tribulationes bonorũ ſpe roborati. *Idem ho.22. ad pop. Antioch.*

Caueamus ne vt ſolũ deliciarum habeamus momentum(hoc enim eſt p̄ſens vita) infinitorũ attrahamus ſeculo-

culorum tormenta:ſed momento laboremus, vt perenniter coronemur. Nonne videtis quod & in ſecularibus hominum plures ita faciunt, & pro longa quiete breuẽ capiunt laborẽ: quanquã illis cõtrariũ euenit, hinc.n laborum quidẽ & lucri par eſt portio: frequenter autem in cõtrarium labor eſt infinitus, fructus autem eſt exiguus, vel plerumq; nec exiguus quidem: in regno autem ẽ contra, modicus quidem labor, multa verò voluptas & immenſa. Conſidera namq;, agricola per totum laborat annũ, & in ipſo fine frequenter à ſpe decidit, & multorum fructú laborum. Nauis gubernator rurſum & miles, ad ætatem vſq; nouiſſimam in prælijs & laboribus: & frequenter vterque remanet, ille quidem diuitiarum oneribus amiſſis, hic autem victoria cum ipſa vita. *Idem, hom. 49*

Quemadmodum ouis cum lupo procreandæ ſobolis gratia, nullam conuerſationem contrahit: Ita neq, cum ſatietate labor cordialis procreandarum virtutum gratia vllam coniunctionem copulat. *Marcus heremita de his qui putant ex operibus iuſtificari.*

Vt fertilibus agris non eſt imperandum, cito enim exhauriet illos nunquam intermiſſa fœcunditas: Ita aĩorũ impetus aſſiduus labor frãgit. *Seneca de tranquillitate vitæ.*

Nautæ à nauigãdi labore turpiter conferunt ſe ad voluptates, rurſum à voluptatibus ad nauigationẽ redeunt: Ita quidã à delitijs ad labores à laboribus ad delitias ſumma vitæ conſtantia ſeſe vertunt. *Plutar. in Moral.*

Vt ferrum crebris immerſionibus conſumitur: Ita corpus crebris permutationibus vitiatur: hoc eſt, ſi nunc immodicis laboribus intendatur, nunc voluptatibus liquefiat, ac molliatur. *ibidem.*

Athletæ abſtinent à laboribus neceſſarijs, vt in nõ neceſſarijs valeant. Nobis contra faciendum. *ibidem.*

Cum nauta videt imminere tempeſtatem, primum quidem deos inuocat, vt incolumi liceat in portum appellere: mox contrahit vela, atq; oĩa nihilo ſecius parat, quib. eſt opus: Ita nos debemus auxilio diuino fidere, ſed ſic, vt noſtram quoq; induſtriam adhibeamus. *ibidem.*

Vt plures ſunt q lauare velint, q̃ q velint inungi: Ita ad magis ardua, magisq; p̃clara pauciores cõfluũt. *ibidem.*

Arator

Arator ab Heſiodo iubetur dijs ſacrificare, deinde aggredi: & miles primùm inuocat opem diuinam, deinde armatur, *ibidem.*

Vt aſparagus ſpinoſus dulciſſimum fert fructũ: Ita ex duris initijs magna voluptas naſcitur, *Ibid.*

Plantæ mediocri aqua aluntur, immodica ſuffocãtur: Sic animus moderatis laboribus adiuuatur, immoderatis obruitur. *ibidem.*

Vt echinus ſemper in ſpinis ingreditur, quòd ſpinas ſecum circumferat, Ita quibuſdam in omni negotio acerbi tas eſt, propterea quòd animo ſecum adferant aſperitatem, etiam ſi res ipſa nihil habeat incommodi. *Plinius lib.* 9. *c.* 33. *& lib.* 8. *c.* 37.

Luſcinis tantum eſt canendi ſtudium, vt certãtes emoriantur, ſpiritu citius deficiente quàm cantu: Ita nonnulli literarum immodico amore valetudinem extinguunt, & dum à nullo vinci volunt eruditione, pereunt in ipſo conatu. *Idem lib.* 10. *c.* 29.

Vide exercitatio.

LECTIO.

LECTIONIS VSVS ET DELECTVS.

SIcut pluuia irrigat agrum fertilem & deſertum locũ: ita ſcientia Dei hominem. Creſcunt in deſerto interdum (id eſt, in Philoſophis) bonæ herbæ, ſed diſcreti hominis eſt eas poſſe diſcernere à veris & domeſticis herbis. Faciamus igitur ſicut qui roſaria demetunt, ſpinas quidem intactas dimittunt. Apes etiam non ſolum floribus qui ſunt dulces, inſidunt, ſed etiam qui ſunt amarulenti, cum tamẽ ſolam dulcedinem ex amaro & dulci flore ſugunt, amaritudinem auerſantur. Harum exempla imitamur, & è veſtris illis amarulentis pratis, dulce & perquã vtile mel nobis componamus. Ac ueluti corporum curatores è uenenatis feris atque ſerpentibus ſalutares medicinas conficiunt, deque ipſis viperis alia quidem reiicientes, alia uerò elixantes multos harum rerũ præſidio mortes, bos propellunt. Ita & nos ueſtrorum poetarũ hiſtoricorum Philoſophorumq; monumenta uerſantes noxia & peſtifera declinamus, alia ſparſim noſtræ doctrinæ inferen-

ferentes,auxiliarem nobis ſalubremq; medicinam afferimus.*Theodoricus Cyrænenſis ſerm.1.de græc: aff.*

Vide ne iſta lectio multorũ auctorum & omnis generis voluminum habeat aliquid vagũ & inſtabile. Nuſquã eſt qui vbique eſt.In peregrinatione vitam agẽtibus hoc euenit,ut multa hoſpitia habeant,nullas amicitias.Idem accidat neceſſe eſt eis qui nullius ſe ingenio familiariter applicant,ſed omnia curſim & properanter tranſmittũt. Non prodeſt cibus nec corpori accedit, qui ſtatim ſumptus emittitur.Nihil æquè ſanitatẽ impedit quàm remediorum crebra mutatio,nõ venit vulnus ad cicatricẽ in qua crebra medicamenta tentantur.Non conualeſcit planta quæ ſæpe transfertur,nihil tã vtile eſt quod in trãſitu ꝓſit. Diſtrahit animum liberorum multitudo.*Seneca epiſt.2.*

Veluti apes non omnibus floribus ſimiliter inſidũt, neque ex eis ad quos accedunt, omnia aufferre conantur: ſed quantum ipſis ad opus neceſſarium fuerit comprehẽdentes reliquum dimittunt.Nos etiam ut ſobrij ſapienteſq; quantum congruum nobis propinquumq; veritati ex ipſis fuerit,perſequamur: reliquum prætereamus. Et ſicuti in legendis roſis ſentes vitamus:ſic in talibus ſermonibus quicquid eſt vtile carpentes, noxium vitemus. *Baſilius de legendis gentilium libris.*

Velut in roſis legendis ſentes vitamus:Ita quantũ vtiliter ſumptum eſt accipientes, reliqua quæ nocere poſſunt declinabimus.*Ibidem.*

Velut florũ reliquis qdẽ vſq; ad odorẽ & colorem eſt vſus,apes autem mel ex ipſis excerpere nouerunt: Sic & qui diligentes in legẽdo exiſtunt,non ſolùm qđ dulce iucundumq; fuerit in eorũ libris,perſequuntur, ſed quandam ex ijs vtilitatem animo referre contendunt.*Ibidem.*

Quemadmodum ignẽ, & cibum, & ferrũ, nec non alia per ſeſe nec vtilia aut noxia eſſe ſcimus, ſed quẽadmodũ vſ utentibus:quin ex reptilibus medicamenta etiam quędam theriacalia temperamus ad ſalutem:Ita & in illis,ſiquidem indagationem & cõtemplationem ſuſcipimus, quum autem ad dæmones & errorẽ perducit, nec nõ ꝑditionis profundũ,cõtemnimus. Nam licet nequaquam nobis ad pietatem proſint, ex deteriori tamen id qđ melius

lius eſt ſelegimus, ac ſermonem noſtrum cum illo robora mus, haudquaquam igitur diſciplinæ ſunt vituperandæ, quemadmodum nonnullis videtur, ſed rudes & imperiti & qui ita habent ſunt neglgendi, vellent enim omnes, tales quales ipſi ſunt, eſſe, quo in communi ignorantia la tere, & inſcitiæ argumenta effugere poſſent. *Nazianzenus in orat. de laudib. Baſilij.*

Quemadmodum quodlibet animal ruminans cibũ ſemel deuoratum, & rurſum ſub dẽtes reuocatum atterit: Sic anima cuiuſcunq; diſciplinarum ſtudioſi poſtquam per aures recepit contemplatione dignum aliquid, obliuioni hoc non tradit, ſed per ocium ſecum ipſa retractat ſingula, & cuncta ſibi reducit in memoriam. *Philo, in lib. de Agricultura.*

Quemadmodum guloſus conuiua, ubi primùm diſcubitum venit, appoſitos ſingulos quoſq; cibos deguſtãs, neque in præſentia voluptatis aliquid capere, neq; in futurum vtilitatis poteſt, quando nec ſaporem vllum perfectè ſentit, & omnia ſimul congeſta ſtomachũ digeſtionemq; impediunt: Ita qui hoc ipſum in legendis authoribus faciunt, nec in præſens aliquam percipiunt voluptatem, nec vtilitatis quippiam retinent in poſterum. *Polybius lib. 3. Hiſtoriarum.*

Vt apes non quiduis ex omnibus colligunt, ſed aliunde metyn, aliunde piſſoceron, aliunde propolin, aliundę rhithacen, aliunde ſobolem, aliunde mel: Ita non omnia petenda ex eodem authore, ſed ex vnoquoq; ſumẽdum, quod habet vtiliſſimũ. Ex poetis & oratoribus verborũ ſplẽdor: è dialecticis argutia differẽdi: è philoſophis cognitio naturæ: è Theologis, pcepta viuẽdi. *Plinius lib. 11. c. 7.*

Vt bonaſo cornua oneri ſunt tm̃, nulli aũt vſui, adeò ſunt in ſe reflexa: Ita Sophiſtæ dialecticẽ hñt, ſed qua neminẽ retinere poſſint, adeò eſt intecta. *Idem lib. 8. c. 15.*

Quidam Amethiptum adhibent in compotationibus aduerſus ebrietatem: Multo magis in audiendis poetis præcepta ſunt adhibenda, ne quid inficiat animum. *Idem lib. 37. c. 9.*

Vt apicula per omnia circumuolitãs, id quod eſt vtile, domum adducit: Ita ſtudioſus ex vnoquoq; quod ad mo-

ges confert, excerpit. *Idem lib.21.cap.21.*

Ager nimium ſtercoratus aduritur, non ſtercoratus al get: Ita moderata lectione vegetandum erit ingenium, nam lectione ſaginatur animus, non aliter quã ager ſter core. *Idem lib.18. cap.23.*

Sicut vtilius eſt crebrò ſtercorari agrum, quã multum; Ita plus hẽt fructus aſſidua lectio, quã auida, *Idem in fine.*

Vt apes ex amariſſimis floribus & aſperrimis ſpinis, mel ſuauiſſimũ colligũt; Sic ex turpibus ac ſceleratis fabu lis, vtcunq; decerpi põt aliquid vtilitatis. *Plut. in Moral.*

Quemadmodum Vlyſſes auribus cæra obturatis. Sire-num periculum præternauigauit: Ita nos ſi quid incidit blandè fœdum in autoribus præteruehi oportebit. *Ibid.*

Vt in alienis oculis noſmetipſos conſpicimus; Sic in a-liena dictione quid nos deceat aut dedeceat, contẽplan-dum eſt. *Ibidem.*

Vt in obſonijs non ſolũ ſequimur voluptatẽ, ſed etiã ſalubritatem: Sic in audiendis & legendis autoribus. *Ibid.*

LEX POLITICA.

VT in cythara nõ ſatis eſt in uno tantũ neruo cõcẽ-tum efficere, ſed vniuerſi percutiẽdi ſunt numero-ſè & decenter: Sic & in animi virtute non ſatis eſt nobis ad ſalutem lex vna ſed vniuerſæ ſumma cum diligentia conſeruandæ ſunt. *Chryſoſt. hom 36. de uirtutibus & uitijs.*

Quemadmodum vbi ſunt multi medici, ibi multi ſunt morbi: Ita vbi permultæ ſunt leges, ibi plurimùm vitio-rum. *Arceſilaus apud Laertium lib 4. cap.6.*

Quemadmodũ inter nauigantes qui faces turrium ob ſeruant, ij maximè ſalui euadunt portuſque inueniunt: Ita qui ſecundum legem viuunt, tutiſſimè per uitã trãſ-eunt commodamq; ſedem nanciſcuntur. Cõſiliario ete-nim iam quis homine vſus pœnituit eum, at nõ lege. Tã to autem ciuitatibus eſt vtilior, quàm mœnia: ꝙ abſque mœnibus multæ ciuitates perdurant, abſque lege autem nulla ciuitas poteſt habitari. Non ſolùm autem conducit mortalibus, verumetiam dijs. Nam mundus ſemper ean-dem legem immotam cuſtodit, nihilque ſempiternorum hanc tranſgreditur. Vnde puto & regina meritò homi-

num

num atque deorum vocata eſt, violentiam diſſoluens, injuriasque deſtruens, dementiamque ad modeſtiam reducens, & malitiam puniens, priuatimque & publicè omnes indigentes commodo afficiens, iniuriam quidem paſſis ſuccurrens: de aliqua autem re hæſitantibus, iudicans, quid oporteat fieri. *Dion, orat 74 De lege.*

Quemadmodú neque homo ille eſt, qui ſit rationis expers Ita neque ciuitas illa fuerit, quæ legibus non gubernatur. Legibus autem gubernari non poteſt vnquã, quæ inſipiens & immodeſta eſt, *Idem oratio 36. Boryſthenica.*

Perinde atque medicorum affluentia & plurima pharmaca non paucos ſignificãt loci alicuius morbos; Sic ubi innumeras uideris leges, illic certum eſt homines eſſe improbos, & inexhauſtam morum iniquitatem. *Ariſtoteles apud Stobæum.*

Vt corpus anima carens cadit: Sic ciuitas nullis adminiſtrata legibus euertitur. *Demoſthenes apud Maxim. ſerm. 58.*

Solon exiſtimat argentũ numiſma eſſe, priuatarũ commutationum cauſa inter priuatos repertum: Leges autẽ putat, ciuitatis numiſma eſſe. Itaq; iudices oportet multo magis, ſi quis iſtud quod ciuitatis ſit numiſma, corrumpat, & adulterinum inducat, odiſſe & punire, quã ſi quis illud quod priuatum ſit. *Idem orat. contra Timocratem.*

Quemadmodum corpus hominis emoritur, anima ſi emittitur: Sic ciuitas extinctis legibus. Vnde Demoſthenes leges ciuitatis animam uocauit. *Stobæus ſerm. 41.*

Vt aranearum telas corrui perrumpunt, muſcæ implicantur; Ita leges plebeculam vexant, à potentibus violantur impunè. *Anarcharſis, apud Plutarchum.*

Regula primùm recta ſit oportet, deinde quæ applicẽtur corrigat: Ita princeps primùm ipſe uitiis careat neceſſe eſt, deinde alijs leges præſcribat. *Plutarch. in Moral.*

Vt ex medicina nihil oportet putare ꝓficiſci, niſi qđ ad corporis vtilitatem ſpectat, quoniam eius cauſa eſt inſtituta, Sic à legibus nihil cõuenit arbitrari, niſi quod reipub. conducat, proficiſci, quoniam eius cauſa ſunt cõparatæ. *Cicero, lib. 1. de inuentione.*

Vt corpora noſtra ſine mente: Sic ciuitas ſine lege, ſuis partibus & neruis, ac ſanguine & membris, vti non poſ-

Idem in oratione pro Cluentio.

Quemadmodum morbos antè extitiſſe neceſſe eſt, q̃ remedia eorum atq; medicamenta: Ita prius nequitia nata eſt, & ſcelus exortum, q̃ leges conditæ: quæ obuiã irẽt nequitiæ, ſceleriq; flagitioſorum. Et quemadmodũ medelæ plures, ad innumerabiles propè corporum morbos excogitatæ ſunt: Ita leges innumeræ ad infinitas animorũ improbitates amputandas, ſordesque emaculandas conditę fuerunt. *Philippus Beroaldus in oratione habita in enarratione Verrinarum.*

Quemadmodũ perfecto Grammatico Muſico ve nullis harũ artiũ p̃ceptis opus eſt, ei verò q aberrauit in horũ cõſideratione, leges pręceptaq; adhibenda ſunt: Sic perfectus homo nullius indiget p̃cepti: vilis aũt homo tum pręcepto tum interdicto indiget, ſtulto uerò admonitione doctrinaq; opus eſt, *Philo, lib. 1. Allegoriarum legis,*

LEX DIVINA.

NEmo legẽ repręhendat propter ſupplicia. Quemadmodũ non eſt repręhendendus medicus, quia morbum corporis auferat: ita nec legiſlator, qui ab iniuſtitia animam liberare vult imò tanto laudabilior, quanto anima præſtantior corpore. *Clemens Alex. lib. 1. ſtromat.*

Tu filium tuum ſcire vis literas liberales, verbi gratia rethoricam diſciplinam, nunquid eum vacuum & liberũ eſſe concedis ab omnibus alijs? Omiſſis cæteris, huic vni ſtudio operam dare iubes, pædagogos, magiſtros, liberos, impenſas das, nihilq; deeſſe concedis, quod ad profectum eius ſtudij facit. Quis noſtrum ita ſe ad diuinę legis ſtudia conuertit? *Origenes ho. 12. in Exodum.*

Sicut hi quibus artificiũ eſt ſigna ex ære facere, & ſtatuas fundere, antequàm verum opus ęris p̃ducãt, aut argenti aut auri, figmentum prius luti ad ſimilitudinẽ futurę imaginis formant, nõ quod figmentũ neceſſarium ſit, ſed vſquequo opus q̃d principale eſt, expleatur. Cũ autem fuerit effectum opus illud propter q̃d figmentũ luti fuerat formatum, vſus eius vltra non q̃ritur. Tale aliq̃d etiã in his quæ in typo & figura futurorũ in lege & Prophetis, vel ſcripta vel geſta ſunt, Venit, n. ipſe artifex, &

auctor

auctor omnium, & legem quæ vmbrã habebat futurorũ
bonorum, tranſtulit ad ipſam imaginem rerum & quę ſe
quuntur. *Idem hom.10.in Leuitic.*

Rex, profecturus in regioné pręmittit ante ſe in equis
præparatores p̃nuncios. Et quanto magis aduentus regis
appropinquat, tanto plures ſunt præcones aduẽtũ antici
pantes, & in vrbibus aduentũ prænunciãtes. Vbi uerò ue
nerit iam rex in vrbem, quæ amplius eſt utilitas p̃conũ?
Quid opus eſt equitibus, aut aliis denũciantibus regis ad Luc. 16.
uentum, q̃n ipſe rex intus eſt? Sic etiam *lex & Prophetæ vſ-*
que ad Ioannem. Vbi verò Ioannes prædicauit vocem in de
ſerto, & oſtendit, Hic eſt agnus Dei: nõ amplius Prophe-
tis opus eſt, quo ueniant & prædicẽt nobis Chriſti ex vir
gine aduentum ad aduentus ipſius confirmationẽ, quo-
niam prænunciatus fuit. *Epiphanius hæreſi 66.*

Quemadmodum.n.ſiquis pędagogum haberet, velut Galat. 3
ẽt Apoſt. dicit, q̃d *pædagogus noſter eſt lex* ad Domini aduen
tum: vbi peruenerit ad ætatem, & acceperit, præceptorẽ,
non omnino reijcit pædagogum velut inimicũ: Sic & nos
deducti ſumus in lege & in Prophetis, vſq; ad aduentum
præceptoris. Reperto aũt præceptore non reprobamus
pædagogũ, ſed ẽt gratiam ipſi confitemur, quod pueritiã
noſtram deduxit, & ad perfectiores diſciplinas nos demi
ſit. Aut quemadmodum ſiquis in mari nauigari vellet, &
magnam nauem haberet, verũ in parua ſcapha commo-
tionem circa ripiam maris tranſiret, & ſcapha hominem
ad magnã nauem perferret: Homo ipſe non omnino ſub
mergit ſcapham vbi magnã nauem reperit, ſed cum hoc
q̃d gratiam ſcaphæ habet, occupat maiorem ſalutis ſuæ
nauim. Aut ut ẽt dicamus, quemadmodum ſi quis expo-
ſitus ſit à matre ſua genitrice, aſſumptus aũt ſit ab aliquo
quocunq; tamdem, & poſtea vbi in virum euaſit, cogno
uerit ſuum naturalem patrem, ſit autem talis prudẽtia p̃-
tus, nunquid vbi cognouit ſuum patrem & propriam hę
reditatem aſſequitur, ob id reprobat nutritorem, qui ip-
ſum educauit, & non potius gratiam habet nutritori, q̃d
non ſinit ipſum in mortem tradi? Sic & nos gratiã habe-
mus Deo qui dedit legem, & Prophetas, & gratiam habe-
mus ipſi, qui dignatus eſt nos nouo filii ſui teſtamento.

Ephiphanius hæreſi ſexageſima ſexta contra Manichæos.

Qũo corporis vmbra ortũ habet ab ipſo corpore, carnis tñ officiũ implere nequit: nam alligare vulnera, eſcã præbere uel loqui non poteſt umbra, etſi manat à corpore, præcedensq; declarat corporis præſentiam: eodẽ mõ lex vetus eſt umbra noui teſtamenti: prænunciat vmbra veritatẽ, non tñ ſuppeditat ſpiritum. *Macarius hom 32.* Portò ſicut umbra nihil confert nec medetur doloribus: ſic antiqua lex, animæ vulnera moleſtiasque ſanare non potuit, quia uitam non habebat. *Ibidem.*

Matth. 5 *Audiſtis quoniam dictum eſt antiquis, Non mœchaberis.* Cognouit difficilè eſſe mandatum, nõ ſuaptè natura, ſed audientium deſidia. Multa enim quæ natura facilia ſunt, difficilia fiunt cum pigritamus. Quod uerissimum eſſe ex eo conſtat. Nam mel natura dulcedinem habet, atque eandẽ iocundiſſimam, ſed ægrotis amarum quid, atque illitum eſt, non propria, ſed illorum ægritudinis natura: Sic lex tametſi videatur oneroſa, non ſua natura, ſed noſtra ſi pigritia. *Chryſoſt. hom. 8. de pœnitentia.*

Laborioſa lex & multũ oneris habet, ſic igitur & magnam habet coronam. Tu verò nequaquam laborẽ attẽde, ſed retributionẽ conſydera. Sic & in uitæ rebus fit. Si enim laborẽ perſpexeris, graue & oneroſum, ſi verò retributionem cogitaris, leue ac facilè qđ ſubeſt. Sic & gubernator, ſi fluctus uiderit ſolũ, nuſquã portu ſcapha digredietur, ſed ipſam præ fluctibus utilitatem cõmodumque merietur, atq; ita demum innabili ſe credit pelago. Sic & miles ſi vulnera cœdesq; viderit, non iã induet thoracem, ſi verò triumphos præ vulneribus, uictoriasq; in pratum quaſi concurrit ad prælium. *Ibidem.*

Dic mihi, ſi qs feros homines ac ſemper malignos, in vnum colligens gladiis armaret, totamq; circumire ciuitatem iuberet atque obuios ſibi quoſque confodere, qđ tandem hoc eſſet immanius? At ſi alius eos quidẽ qui ab illo armati eſſent ligaret, uiolenterque conſtringeret, eos verò qui interimẽdi erãt, ab iniquis illis manibus liberaret, qđ è contra iſto homine inueniretur humanius: Hæc igitur iſta ad legem transfert exempla. Quæ enim oculũ pro oculo effodi præcepit, timorem quaſi carnificẽ pecto-

tibus

tibus immittens, illus ſimilis inuenitur, qui illos quos di
xi, cohibuit armatos. Vides ergo quomodo nullius crude
litatis, ſed maximæ pietatis ſint illa præcepta. *Idem. hom. 16. in Matthæum.*

Quemadmodũ freno legitimè vtitur non is equus qui
laſciuit, neq; qui mordet, ſed qui pulchrè agitur: Ita & is
lege utitur legitimè, non qui literæ neceſſitate, ſobriè ac
iuſtè uiuere cogitur: qui nouit ꝙ ipſa non indiget, nô me
tu legis rectè factis inſiſtit, ſed virtutis tantùm gratia, hic
ſecurè ac legitimè utitur lege. *Idem ho. 2. in 1. Timoth.*

Quemadmodum literarũ apices pueris proponuntur,
porrò qui eas docet, non ex ipſis excellit, verũ aliunde pe
titiæ gloriam promeretur, atque ex ea eruditione præſtã
tius vtitur literis: Ita & qui legem tranſcendit, nihil opus
habet doceri lege: nam ipſam nô metu exequitur, ſed ex
virtutis deſiderio hic melius implet. Huic ad q d lex? Quẽ
admodum & medicus confecto vulneribus, non ſano, ne
que bona valetudine prædito. Nihil opus mãſueto equo
& obtemperanti freno. Nihil inſtructione opus eſt ei, qui
pædagogo non indiget. *Ibidem.*

Lex & Prophetæ quaſi repagula & frenũ equo indo-
mito, quibus eius cõtra ratiõnẽ inſultus cõpeſcerent: ita
equorũ domitores ſolẽt. *Idem ho. 35. in epiſtola ad Hebræos.*

Quemadmodũ ſi lucerna quæ noctu præluxit, iam or-
to die, vetet nos obtueri ſolem, non ſolum non præſtaret
officiũ, verumetiam læderet: Itidem & lex, ſi obſtaret ad
meliora pergentibus. *Idem. in cap. 3. ad Galatas.*

Quemadmodum innumerabiles rami in vna radice:
Ita quæcunque lex & prophetę ſparſim in omnibus præ
ceperunt ſcripturis, in hoc compendioſo comprehendũ-
tur mandato: *Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homi
nes, & vos facite illis.* *Idem hom. 17. operis imperf.*

Sicut vinea aut hortus maceria circũdatur: Sic Iudæis
lex, ut tranſgredi non liceat. *Idem. ho. 17. ex varijs in Matth.*

Sicut mammilla nutricis, quum oẽ officiũ ſuum imple
uerit, & puerum ad firmiorem menſuram ætatis perdu-
xerit, inutilis iam videtur, & parẽtes qui neceſſariã prius
filio eius iudicabãt mãmillam, mille illam poſtea irriſio-
nibus proſequuntur: p'eriq; autem eam non ſolum ver-

bis horribilem faciũt, ſed ẽt amaris, quibuſdam herbarũ ſuccis oblinunt: ut cum ſermone nequiuerint importunum iam circa illam pueri deſiderium compeſcere, ipſis ſaltem illud rebus extinguant: Sic ẽt Chriſtus à malo legẽ eſſe dicit: non quod a Diabolo eſſet, ſed ut Iudæos ab antiquã uilitate reuocaret. Et quomodo inquis fieri poteſt aliquid nunc quidem bonum, nunc malũ? In noſtra hoc perpende natura: Portari in humeris hominum in prima ætate bonum eſt, poſtea miſerimum. Præmanſis vti cibis inter principia vitæ bonũ eſt, poſtea verò abhominationis horroriſq; pleniſſimum. Deinde veſtẽ non indui, puero quidem bonum eſt, viro autem pudendum. *Idem. hom. 17. in Matthæum.*

Quid ergo peccabimus quia nõ ſumus ſub lege? Abſit. Quippe & medici, febre laborantes eo incendio liberant, nõ vt ſanitate abutãtur in malũ atq; in pernicem ſuam. Nam pręſtaret morbo cõſeneſcere, quã ea ratione ſanũ fieri, ut in luctũ deterius decidat: ſed vt diſcentes infirmi tatis incommoda & mala, non iam in eadem incidãt, ut ſanius charius amplexi omnia gerant, quæ ad eã cõferre poſſint. *Idem. hom. 3. ad Titum.*

Aureum veſtimentum pulchrum quidem eſt, etiam cũ videtur, multo pulchrius autem nobis videbitur noſtro circumpoſitum corpori: Sic & Dei mandata pulchra quidem ſunt, etiam cum laudantur multò autem pulchriora, cum & explentur, apparent. *Idem homilia quinta ad populum Antiochenum.*

Num cernis ut mulieres & parui pueri, pro magna cuſtodia collo Euãgelia ſuſpendunt, & vbiq; circunferunt quocunq; abierint? Tu Euangelij mandata & leges mente deſcribas, non auro aut argento hic eſt opus, nec librũ emere: voluntate ſola uobis opus eſt. *Ibid. Hom. 19.*

Vos (ò græci) leges euangelicas laudatis, nihilo tñ ſecius earum tranſgreſſores impudenter nobis obijcitis, ac illorum cauſa conamini leges etiam accuſare. Contra autem oportuit, eos quidem reprehẽdere homines, leges autem minimè deteſtari. Neq; enim propter malas vites, à bonis vitibus abhorremus, neque ob amaras amygdalas quæ dulces ſunt auerſamur, neq; ob aurũ quod ære ſub-

dito

dito adulterinum cenſetur, id quod eſt purum purumq;
damnamus, nõ deniq; ob emẽtitam purpuram, capimus
vtiq; &ingenui,neq, qđ nonnulli ſint inepti pictores,id
circo accuſamus peritos,neq; ob ſceleſtos homines, pro-
bos odio proſequimur. Verũ è pictoribus,medicis,ſutori
bus fabris &c.eos q̃ ſunt egregij laudamus, imperitos ve
ro ſuæ quenq; artis carpere cõſueuimus. Neq; tamen ip-
ſas artes accuſandas putamus. *Theodoretus lib.12.de græca rum affect.curatione.*

Quomodo medicina nõ eſt cauſa mortis ſi oſtẽdat ve-
nena mortifera,licet his mali homines abutamur ad mort
tẽ, & vel ſe interficiant,uel inſidiãtur inimicis:Sic lex da-
ta eſt ut peccatorum venena mõſtret, & hominẽ malè li-
bertate ſua abundãtem,qui prius ferebatur improuidus,
& p præcipitia labebatur,fræno legis retineat, & cõpoſi-
tis doceat incedere greſſibus:Ita vt ſeruiamus in nouita-
te ſpiritus, & non in vetuſtate literæ id eſt, viuamus ſub
præcepto,qui prius in modum brutorum animaliũ dice
bamus. *Manducemus & bibamus cras enim moriemur. Hierony-* 1.Co.15.
mus quæſt.8.ad Algaſiam.

Sicut æger non dẽt reprehendere medicinalẽ doctrinã,
ſi aliud ille hodie præceperit, aliud cras,prohibens etiam
quod ante præceperat (ſic enim habebat ſanãdi eius cor-
poris ratio) Ita genus humanum ab Adam vſq; in finem
ſeculi,quandiu corpus quod corrumpitur aggrauat ani-
mum,ægrum ad ſaucium:non debet diuinam reprehen-
dere medicinam,ſi in quibuſdam hoc idem, in quibuſdã
vero aliud prius,aliud poſterius obſeruandum eſſe pręce
pit,præſertim cum ſic aliud pręcepturum eſſe promiſit.
Auguſtinus lib.22.contra Fauſtum cap. 14.

Recogitemus quali honore nobis Dei legatio ſit acci-
piẽda.Si legatio à rege aut à iudicibus ad nos veniret,nũ
qd nõ mox alijs curis poſt hab itis prõpta volũtata, & cũ
oĩ deuotione literas accipiemus, & legentes implere ſata
geremus? Ecce de cœlo rex regũ,imò redemptor noſter p
Prophetas & Apoſtolos dignatus eſt nobis ſuas epiſtolas
dirigere,nõ vt ſeruitiũ ſibi neceſſariũ demandet, ſed q̃ ad
ſalutẽ proſint,innoteſcat. *Idem lib. de ſalutarib. documentis.*

Peccatum per bonum mihi operatum eſt mortem. Ergo lex ſõ- Rom.7.
per

per bonā ſiue obſit inanibus gratia, ſiue proſit plenis gratia, ſemper eſt bona Sicut ſol ſemper eſt bonus, quia omnis creatura Dei bona eſt, & quod dolentibus oculis ad videndum ſolem, hoc eſt gratia mentibus ad implendam legem. Sicut oculi ſani nō ſolis delectatione moriuntur, ſed illis ictibus aſperis radiorum, quibus reuerberati indē ſiores tenebras pellabantur: Sic anima quæ per charitatem ſpiritus ſalua facta eſt, non iuſtitiæ mortua dr̃, ſed illi reatui præuaricationis, quam lex per litteram cum gratia defuit, faciebat. *Idem libro 15. capite octauo contra Fauſtū.*

Nō aliter nos de dominica lege querimur, quā queride optimo medico impatiens ægrotus ſolet, quæ cum in graueſcere morbor ſibi fecerit vitio ſuo, imperitiam medētis accuſat. Quaſi vero curare vllam infirmitatē præcepta poſſunt, ſi eis non obedierit infirmus. Quid iuuat ſtomachum abſtinentia, ſi ſtatim dulcia ſubſequantur. Quid conferunt phrenetico ſilentia, quē ſtatim ſuus clamor occidit? aut quid prodeſſe poteſt antidotum, cui ſuperfunditur venenum? Et nobis itaq; lex eſt antidotū, ſed vitioſitas venenum. Sanare nos non poteſt legis antidotū quos occidunt venena vitiorum. *Saluianus lib. 5. de prouidentia.*

Plus tunc indulgentiæ erat, & plus licentiæ: tunc eſus carnium prædicabatur, nunc abſtinentia: tunc in omni vita ieiunorum pauciſſimi dies, nūc quaſi vnum ieiuniū vita omnis: tunc læſis ultio ſuppetebat, nunc patiētia: tūc iraſcētibus lex miniſtra erat, nunc aduerſaria: tunc accuſatori gladium porrigebat, nunc charitatem: tunc etiam carnali illecebræ lex indulgebat, nunc euangelium, nec aſpectum: tunc corporeæ voluptates habebant quandā licentiam, nunc iubentur etiam oculi cuſtodire cenſuram: tunc ad multas vxoresq; recipiendas, unius mariti thorum lex dilatabat, nunc etiam ad vnam excludendā caſti affe-
1. Cor. 7. ctus deuotione cōſtringit. *Supereſt enim,* inquit Apoſtolus *vt qui habent vxores, ſint tanquam non habentes.* Sed quęret aliquis, quare plus nunc exigat Deus, è Chriſtianis per euāgelium quam è Iudæis ante per legem. Aperta illius rei ratio eſt. Ideo. n. maiora nunc Domino noſtro ſoluimus qui maiora debemus. Iudæi quippe habebant quondam vmbram rerum, nos veritatem: Iudæi fuerunt ſerui, nos

adoptiui

adoptiui: Iudæi acceperũt iugum, nos libertatem: Iudæi maledictum, nos gratiam: Iudæi literam interficientem, nos ſpiritum viuificãtem: Iudæis ſeruus magiſter miſſus eſt, nobis filius: Iudæi per mare tranſierunt ad eremũ, nos per baptiſma introimus in regnum: Iudæi manna mãducauerunt, nos Chriſtum. Iudæi carnes auium, nos corpus Dei: Iudæi pruinam cęli, nos Deum cęli, *qui cum*, vt Apoſtolus ait, *in forma Dei eſſet, humiliauit ſeipſum vſque ad mortem.* Philip. 2
Idem Saluianus lib. 2. ad eccleſiam.

Calceati in præparationem Euangelij. Sicut calceamenta terreſtria carnalium pedũ munimina ſunt, & vel aſperitati frigoris, vel ſerpentum morſui, vel ſpinarum reſiſtũt aculeis: ita legis diuinæ præcepta, quibus greſſus noſtrarũ mẽtium munire præcipimur, repugnant & ſerpenti diabolo, & aſperrimo aquiloni gẽtiliũ & hęreticorũ vndiq; cõpugentium ſpinis ac tribulis. *Gaudentius tract. 5. Exo.* Epheſ. 6.

Vinea & ficus ſunt lex & prophetæ. Lex ficus itidẽ fuerunt quoniam infanti Iſraeli dulces fructus præferebãt, terreſtrium nempe bonorum promiſſionẽ. *Si enim, inquit, audieritis me bona terræ comedetis.* Aſperitatem quoq; in folijs habent ficus, hoc eſt, tranſitorijs & facile marceſſibilibus rebus non enim gehennam interminabantur eis ac tenebras exteriores vel quod ex cœleſti regno excidere deberent, ſed captiuitatem, ſeruitutem, mortem temporalem taleſq; id genus pęnas. Hęc igitur nempe vitis & ficus, ablatæ ſunt ab Hieruſalẽ, traditæq; ſunt gentibus, quæ volucribus cęli aſſimilantur, ob mentis ſuę leuitatẽ, atque dementiam, eoque quod principi poteſtatis aeris ſubiectæ fuerint, beſtijs verò & reptilibus ꝓpter efferos mores aſſimilantur. *Theophylactus in Naum c. 3.* Iſa.

Ego autem mortuus eram, Illud mortuus eram duplici modo poteſt intelligi, vel quia deliquerim vel quia acriori ſupplicio obnoxius ſum effectus, quod ſane nõ legis eſt crimen ſed eius qui legẽ attenderit. Exempli gratia, ægrotat quiſpiam nec valetudine ſe affectum intelligit, accedens medicus laborare hunc morbo ſignificat, iniungitq; hoc vel illo cibo abſtineat, qui augere ægritudinẽ queat, ſic ille cum medico nihil obtemperat, moritur. Quemadmodum enim & medicus febricitanti cuiquam & ge- Rom. 7.

lidam

lidam potionem intempeſtiue optâti, quamuis explere ſitibũdam illam permiſerit auditorem, eo magis augebit, nõ imminuet ſitim, & medici officium ſit potu eiuſmodi interdicere, ægrotantis ſine potione manere. Sic & lex ipſa homines inſtruebat, ut hos à concupiſcendo abiheret, voluntas tñ peccati ablectatione detẽtâ, prauam hãc propagauit cupiditatem, neq; vnum aliquod huiuſce concupiſcẽtiæ genus, ſed multiplex & varium profeminauit, malũ enixè operata Siquidem cum quis aliquid exequi, qđ ferat animus, prohibetur, illico inſanit & furit maximè & peccatũ tũ magis patebit, cũ lex præteritur, nã ſine lege delictũ moritur, id eſt, nuſquã eſſe exiſtimatur. Lege aũt extante, & decentia ſuggerente, viuit peccãtum, id eſt extat, & delictũ eſſe cõuincit, vnde ſciẽter delinquũt, qui legem tranſgrediuntur. *Idem, in ca. 7. ad Romanos.*

Lex Chriſti onus eſt alleuians aut iugum liberans ſimilis pennis auium quæ corpulentiorem reddũt ſubſtantiã & agiliorem. Groſſeſcit inde natura, vnde ſarcina alleuiatur, & quantum creſcit in maſſa, tantum decreſcit de põdere. Item & quadrigę comparatur, quæ admota iumẽto ſarcina, quæ ab ipſo moueri nõ poterat, auget, quidẽ, ſed portabiliorẽ facit, onus oneri additur, & minus onerat. *Bernardus epiſtola. 72.*

Quemadmodum beneficio offici tollitur, ſi auferamus benefacere: ita tollitur obedientia & fides, ſi nec præceptum nec qui eſt ipſum explicaturus ſimul aſſumuntur. *Clemens Alexand. lib. 1. ſtromat.*

Ambulantes in tenebris ſibimetipſis nõ poſſunt lumẽ oſtendere, niſi vltroneum ſeipſis non videntibus offeratur lumen: Ita humana cæcitas ad Deum non dirigit viã, niſi ipſi lucernam legis oſtendat. *Cyprianus de ſingularitate clericorum.*

Prou. 14 Quemadmodũ laniſta ſciomachiæ ludo præfectus, docet, percutere inimicos, eorumq; ictus declinare, ſed nec præbet animum nec vires: Sic lex vetus docebat quemadmodum homines eſſent cum animi hoſtibus, nempe mundo, dęmone & carne pugnaturi, at nec gratiã conferebat nec vitam æternam. *Hector. Pintus in cap. 20. Ezechiel.*

Videtur mihi Euãgelicæ legis iugum ac onus perſimile

eſſe,

eſſe,vt ſi quis torquem maximi ponderis ac immenſi ptii collo circumponat,vel ingentem auri maſſam,quam dono acceperit,humeris ferat,vtrumque onus eſt,ſed minimè ſentitur,ob metalli ſpeciem atq; pretium, quin ij qui ea ferunt,lætantur & geſtiunt,ſibiq, in eis placent. Idem cernimus viris euangelicis vſuueniſſe,qui gloriabantur, ut aiebat Paulus,in afflictionibus, & omne gaudium exiſtimabant,cum in varias tentationes incidiſſent. *Iſidorus Clarius orat.9. tomi tertij.*

Chriſtianæ philoſophiæ facultas hoc à cæteris differt, quod reliquis diſciplinis atque artibus aliqua illis diſcendis ſpatia aſſignantur,neque tam leuis ulla, tamq; facilis ars reperitur,quæ non tempore egeat,ut eam quis aſſeq. poſſit.Noſtræ uerò hoc eſt Chriſtianę philoſophię ea maieſtas eſt ac rerum copia: vt ſi quis in ea ab ipſa infantia exerceri cęperit, nulla ei quamuis longa annorum ſpatia ſatis ſint ad illam adipiſcēdam.Quare mirari ſæpe ſoleo maximam Chriſtianorum partem, ſi non totam ętatem quod certè faciendum eſſet, in eam impendere volunt,non ſaltem curare,ut adoleſcens ætas ea ita imbuatur,ut reliquo uitæ tempore ſenſum illius prę ſe aliquē ferant,ne cognomen quod ab ea acceperunt fruſtra circumferre uideantur.Nā in reliquis diſciplinis atq; artib. mutuo ab illis cognomen accipere audit,qui non ſolum eas calleat,uerumetiam exerceat.Nam medicinæ quis artem callere exactè poteſt,quam tñ ſi nunquam exercuerit,non facilè medici cognomen,ei dabitur.Hic Chriſtiani cognomen plerique oēs uſurpant, qui tantum abeſt, ut hanc facultatem ſedulo exerceant,ut uſq; ad canos illius penitus ignari ſępiſſime perducantur.*Ibidem orat.*17.

LIBERALITAS.

BEata planè res liberalitas,quæ cum auaritię contraria ſit,quam Apoſtolus omnium malorū radicē recte appellat,iure omnium bonorum radix & fons appellari poteſt.Quid enim non ſecum affert boni? Quē nō illius uultus exhilarat? Eſt profectò ueluti ſol q cum orbi apparet,mortales omnes implet iucūditate: Sic liberalis, dum benignè omnibus facere ſtudet, ubicunque conſpicitur,

citur, quibus ſe cumque obuiam præbet, lucem quandã ſecum affert, quæ lætitiam omnibus parit. Vter fœlix dici debeat, auarus an liberalis? Auarus noctes & dies excruciatur, vt opes opibus addat, & pro ijs quidem quas nondum habet, ſollicitus eſt, quo pacto eas aſſequatur, ꝓ his verò quas habet, nõ minori vexatur ſolicitudine, ne re tam chara forte priuetur. Quod ſi accidat, dolores inferni, ut prophetæ verbis vtar, circundant illum, & hoc infœlicius morte arbitratur. Pecunias ſæpe malè tutes in arca putat, quare in ſecretiori terrę parte eas infodit, ſed ne tum quidem moleſtia caret, metuit enim ne ſi repentino aliquo caſu moriatur, res ſibi omnium chariſſima in perpetuum pereat, ac propterea etiam cum ſanus eſt, hoc metu premitur, multo vero magis ſi ægrotat. Tunc enim & fateri cuiquam timet vbi theſaurum repoſuerit, metuens etiam filiorum infidelitatem, & nõ fateri dolor eſt, ob impendentis mortis metum. Reliquis opibus ita vtiť, vt illorum ſe manifeſtè ſeruum demonſtret. Omnes auerſatur quos opinatur petere à ſe quidpiam velle, præſertim pauperes: quò fit, vt viciſſim etiam alij illum auerſentur & oderint. In tali homine quod fœlicitatis ueſtigiũ inuenies? Nunc refer animum ad liberalem. Nunquã triſtitia eum inuadere poteſt, niſi cum benignè faciendi facultas deeſt, ſomnos ducit iucundiſſimos, vigilias iucundiores, omnium congreſſus gratos habet, præſertim egenorum. Huic verò nõ facilè inuenias qui inſidias ſtruat, ac nocere cogitet, quin potius optant omnes, vt ſeruetur diutius in vita. Cum uero tempus aduenit, quo vitæ cedat, primùm illius omnes mortem deflent, deinde ejus recordatio beneficentiæ perpetua in hominum mentibus pſeuerat. Cernis quàm diſpar ſit auari ac liberalis ratio, & ille quidem neq; hic, neq; in futura vita fœlicitatis partem attigerit, hic verò contra ſemper fœlix fuiſſe deprehendatur? *Iſidorus Clarius oratione 61. tom. 1.*

Vt uaſa paria quorum alterum plenum ſit, alterum inane, pulſata concentum faciunt διαπασῶν: Ita bene conuenit inter diuitem benignum, & pauperem indignum. *Eraſmus in ſimilibus.*

Vide Beneficia.

E*Quus paratur ad diem belli, Dominus autem ſalutem tribuit.* Pro. 21. Tamen dũ curris dicito, Deus virtuté tribuit equo meo, ut currat, Deus dedit tibijs meis perſeuerantiam vt ſtarem. Non ergo putes quod te libertas arbitrij ita hẽat, quaſi nauem per quam vis euadere barbaros de littore, per quam vis euadere fluctibus pelagi, per quã uis ad patriam quam deſyderas peruenire, ſed ſi Dominus imperauerit ventis proſperis, & aduerſis flatibus ſilentiũ dederit, ſi latentes vados demonſtrauerit, & ſomnum tulerit gubernantibus nautis, & abſq; læſione portum ingredi fecerit, ages poſthæc gratias Deo, nõ naui, gratias Deo non nautis. Nec iſta dicens excludimus naué, & nautas, ſed magis & nauem ornamus & nautas, quibus Deũ p̃ſulem confitemur, Si enim nauis non fuiſſet, utique quod Dominus gubernaret non eſſet, ſi nautæ non eſſent quos Dominus excitare non eſſent. Ita ergo dicamus ſi arbitrium in te non fuerit bonæ voluntatis, non erit tecum pax Dei. *Arnobius in pſal. 146.*

Sicut nec terra ſine ſemine, nec ſemen ſine terra fructificat: Sic nec homo ſine Deo, nec Deus ſine homine iuſtitiam operatur in homine, *Chryſo. ho. 14. oper. imper.*

Sicut in mundalibus regnis nemo poteſt ſeipſum facere regem, ſed populus creat ſibi regem quem elegerit cũ rex ille fuerit factus, & confirmatus in regno, iam habet poteſtatem in hominibus, & non poteſt populus iugum eius de ceruice ſua depellere: & ſic voluntas populi in neceſſitatem poſtea vertitur: Sic & homo priuſquam peccet, liberum habet arbitrium vtrum uelit ſub regno eſſe Diaboli; cum autem peccando ſe tradiderit ſub regno ipſius, iam nõ poteſt de poteſtate eius exire, & ſic prima voluntas eius in neceſſitaté uertitur. *Idem ho. 37. oper. imper.*

Deus ſeruorum neminem uult inuitũ aut coactũ, ſed eos duntaxat qui ſua eum ſponte amplectuntur, vt ſeruitutis ſe gratiam habere intelligant. Homines ut quib. neceſſaria ſeruorum opera eſt & ſeruitio opus, improbos & dicto non audiẽtes ſeruos poſſeſſionis iure coercẽt. At Deus cum ſibiipſis ſufficiat, & nullius indigeat, noſtræ tã-

tum

tum ſalutis gratia cuncta operatur, nosque ipſos noſtri eſſe iuris & arbitrij permittit, ideo cogit neminem, ad noſtram tantum ſpectat utilitatem. Quod ſi nolentes ad ſeruitutem traheret, non ſecus eis deberet, ac ſi nullum præſtitiſſent ſeruitium. *Idem, ho 9 in Ioannem.*

Rom. 5. *Non eſt uolentis neq; currentis, ſed miſerentis Dei.* Quia illius eſt quid amplius eſt, eius dixit eſſe uniuerſum, ſecundum cõſuetudinem hominum: ſic quippe etiam nos facimus, Verbi gratia: uidemus domum bene ędificatã, & dicimus quia totum artificis eſt: & tamen nõ omne opus eius eſt; ſed etiam operariorum, & qui materiam tribuit domui, & aliorũ plurimorũ: ueruntamen qm̃ ille amplius contulit, illius uniuerſum opus eſſe dicimus: ſic ẽt hic. Iterum in multitudine ubi plurimi ſunt, omnes eſſe dicimus: ubi autem pauci, nullum. *Idem ho. 12. ad Hebræos.*

Sicut qui ſe occidit, utiq; uiuendo ſe occidit, ſed ſe occidendo non uiuit, nec ſeipſum poterit reſuſcitare, cum occiderit: ita cum libero peccaretur arbitrio, uictore peccato amiſſum eſt liberum arbitrium. A quo.n. quis deuictus eſt, huic & ſeruus addictus eſt. Qualis uero poteſt eſſe ſerui addicti libertas, niſi quando cũ peccare delectat? Liber eſt ad peccandum, qui peccati ſeruus eſt. Vnde ad juſte faciendum liber non erit, niſi liberatus à peccato eſſe iuſtitiæ ceperit ſeruus. *Idem in enchiridio. c. 30.*

Sicut poſt inueteratam luxuriæ conſuetudinem, reparatio cõtinentię multo labore cõſtabit: & ſicut longo temulentię uſu captiuata ſobrietas cũ uiolentia rigidę crucis uix recipitur quę cum prius lęſa teneret, paruo negocio ſeruabatur: & quemadmodum poſt diuerſa carnaliũ blandimenta uitiorum, q̃ facilè prima ętas ſtatũ ſuũ retinens calcare potuiſſet, cum magno luctamine, uelut contra ardui montis aſcenſum, ad uirtutis uiam reditur: Ita humani arbitrii à Deo conceſſa libertas, florẽ, uigoremq; gratię ſuę perdidit, tamen ipſa non periit: ut diuina munera non tam interdicta ſibi ſentiat, quàm cum ſummo labore ac ſudore per adiutorii patrocinium ſibi repetenda eſſe cognoſcat. *Fauſtus Regius de libro arbitrio li. 1. c. 9.*

Deus ſicut potentia ſua corporis humani mẽbra diſpoſuit: Ita etiam ordinatione ſua miniſteriũm uſumq; mẽ-

brorum,

brorum, hominis agere ac diſpenſare permiſit. Et ſicut dextram in omni homine ipſe formauit, ſed in poteſtate hominis poſuit, vt eam quò vellet, extenderet, & ad diuerſa opera conferret: Pari modo ſenſum rationis, & arbitrium voluntatis in vnamquanque animam inſeruit, inſpirauit, infudit: ſed eam in manu humani conſilij moderandam & exercendam reliquit, eiusq; officia iuri hominis dominioque permiſit: ut ſi malum deprauatus appeteret, in arbitrij libertate permiſſum ſibi ſciret, licere neſciret: ſi autem bonum cuperet, actionem & perfectionem eius à conditore depoſceret, ad mercedem verò illius officioſa deuotio pertineret. Et ideò hominis formator & rector bonæ voluntatis homini deputauit vſum, ſibi verò reſeruauit effectum. *Ibidem, cap.10.*

Quemadmodum Deus, qui per ſe ſeruare potuit in diluuio vniuerſali Noe cum ſuis, ne ſubmergerentur, ſed tamẽ voluit, ut ipſe fabricaretur arcam & ingrederetur eam, vt eſſet ſuæ ſaluationis cooperator: Ita vult ut omnes qui ſpiritualiter ſaluantur, ſuæ ſaluti cooperentur per liberi arbitrij motum, credentis in eum, qui iuſtificat impium. *Driedo de captiuitate & redemptione hominis.*

LINGVA LOQVACITAS.

EQuis fræna in ora mittimus, ad cõſentiendũ nobis, etiam omne corpus illorum circunferimus. Et ecce naues cum magnæ ſint, & à ventis validis minentᷓ: circũferuntur tñ à modico gubernaculo, ubi impetus dirigentis uoluerit. Ita & lingua modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam flammam incendit? Et lingua ignis eſt, uniuerſitas iniquitatis. Lingua conſtituitur in membris noſtris, q̃ maculat totum corpus, & inflãmat rotam natiuitatis noſtræ inflãmata à gehenna. Omnis enim natura beſtiarum & volucrũ & ſerpentium & cæterorũ domatur, & domita ſunt à natura humana. Linguam autem nullus hoĩum domare poteſt, inquietum malum, plena veneno mortifero. In ipſa benedicimus Deum & patrẽ: & in ipſa maledicimus homines, q. ad ſimilitudinem Dei facti ſunt. Ex ipſo ore procedit benedictio & maledictio. *Iacobi 3.*

Pſal.51. *Sicut nouacula acuta feciſti dolum*. Nouacula ad nitorem vultus acuitur, vt abradens hirſutam atque horrentem faciem, lęuiget. Hæc ſi potius vulneret, dolum fecit, quippe cum præparata ad ornatum, miniſterium ſuum præbuerit ad vulnus; ita lingua impij in malitia potentis, quã natura ad eloquendas rationabiles cogitationes conſulti cordis præparauit, ipſa potius irrationabiles cogitat iniquitates. *Hilarius in pſal.* 51.

Pſal.44. *Lingua mea calamus ſcribæ*. Sicut calamus inſtr̄m eſt delineãdæ ſcripturę accõmodũ, ipſum manu viri periti promouẽte ad eorũ quæ ſcribẽda ſunt characteres exprimẽdos: Sic lingua iuſti ſpiritu ſancto eã mouente, cordibus credentiũ verbo inſcribit vitæ æternæ tincta quidẽ non atramento, ſed ſpiritu Dei viuentis. *Baſilius in pſal.* 44.

Linguam hominis ſimilem fecit lene cuidam & conciliatrici, quæ parata eſt ſeu bonam ſeu malam concupiſcẽtiam ad effectum perducere. *Idem in pſal.* 33.

Si quidẽ non is qui in verbis ſapit mihi ſapiẽs eſt, neq; is qui linguam habet volubilem, animum verò ineruditũ ſepulchrorũ inſtar, quę extrinſecus ſunt ornata & ſpecioſa, intus autem mortuorum cadauera, & multum recondũt fœtorẽ: ſed ille qui pauca de virtute loquiť multa verò oſtendit operibus, fidemq; ſermonis per vitæ roborat actionem ſiquidem longè mihi prędtabilior eſt formæ pulchritudo, quæ conſpici poteſt, quam quæ ſermonis pinguitur induſtria: nec non diuitiæ quæ manibus continentur, quàm quæ effinguntur ſomnio, ac ſapiẽtia quæ non ſermonibus ſplendet, ſed operibus collucet, *in-*

Pſa.110. *tellectus enim bonus omnibus facientibus eam*, ſcriptura inquit, & non qui prædicant illam. *Gregor. Nazianz. oratione conſolatoria cum pater eius ob grandinis taceret calamitatem*.

In manu linguæ uita & mors. Media namque vtriuſque patris liugua eſt, & ſi vtriuſque eſt, dominus es. Nam & gladius in medio poſitus ſi quidẽ fuerit aduerſus hoſtes arreptus, ſalutaris accipienti reperitur: ſi verò tenẽtis viſceribus inferatur, mortem præparat inferenti: nõ q̃a talis ferri natura, ſed quia vtentis tale conſiliũ eſt: ita & lingua æſtimetur gladius in medio poſitus. Armetur aduerſus peccata tua, non ad fratris plagã præparetur. Et ideo

Deus

Deus eã velut muro duplici voluit circundari. Nã dentiũ tegmine, & labiorũ cuſtodia continetur ne verba improuida garrulitate proferantur. *Chryſo. hom. 4. ad baptizandos.*

Magis uertice ipſo capitis, linguam tuam cuſtodius regius quidem equus eſt lingua noſtra. Si ei frenum immiſeris doctrina tua gradarium feceris, aſcendet in eũ rex, & quieſcet in eo: ſi autem nullo fræno domueris, ſed huc atque illuc infrænem iactari permiſeris, diaboli eam vehiculum feciſti. *Idem hom. 52. in Matth.*

Quemadmodum ſi Romanus fortè fuerit iudex, non percipiet rationes tuas, niſi Latinè loquaris: Sic & Chriſtus non audit, nec attendit, niſi lingua ſua loquaris. Vt os tuum ita conformetur, vt os Chriſti ſit, non opus eſt coloribus, nec ulla materia: ſola virtute, humilitate, manſuetudine, huiuſmodi os maximè conformatur. Os diaboli conditur maledictione, contumelijs, cõtradictione, periurio, mendacio. Diaboli linguam habet, qui vt diabolus loquitur. Quæ ſupplicia non perpendemus, qñ linguam noſtram, qua Dominicam carnem deguſtamus diaboli ſponte linguam efficimus? *Idem hom. 76. in Matth.*

Sicut ignis de modica ſcintilla magnum conflat incendium: Ita & ſermo malus, de leui occaſione magnam ſuccendit inimicitiam. *idem hom. 9. operis imperfecti.*

Nihil hac lingua ſanctius quæ in aduerſis Deo gratias agit. Certè nõ inferior eſt lingua martyrũ, vtraq; pariter coronatur. Nã & aduerſus iſtam inſtat lictor, Deum per maledicentiam negare cogens, inſtat diabolus argutis cogitationum quæſtionibus lacerãs, & animi anguſtijs obtenebrans. Si ergo dolores pertulerit, & gratias egerit, martyrij coronam ſortitur: vt pote verbo decũbit filiolus, & tamen gratias agit Deo. *Idem homi. 8. ad Coloſſenſes.*

Ab ore & lingua dignoſcamur. Dic enim mihi aues q̃ pſitaci dicuntur, vnde noſcuntur? Nònne humano more loquendo? Et nos itaque loquendo ſicut Apoſtoli, noti fiamus loquẽdo ſicut Angeli. *Idem hom. 26. ad pop. Antioch.*

Sicut in bello ex teſſera & amici & hoſtes diſcernuntur: ita & in nobis fiat: Nam & nunc in bello ſumus, vt proprios agnoſcamus fratres. *ibidem hom. 27.*

Ne ſit os tuũ ſepulchrũ, ſed theſaurus. Theſauri enim

multum à ſepulchris differunt: quod hæc quidem corrũpunt quod acceperint, illi uerò conſeruát. Habe ergo tu quoque diuitias ſtudij ſapientiæ, quæ perpetuo permanent: ſed non maleuolentiam aliquam & putrefactioné vel verborum vel dogmatum. *Idem in pſal. 5.*

Pſal. 5. Non dixit Dauid ſimpliciter aut abſolutè *ſepulchrum*, ſed *patens*: ita ſignificans maioré fœtorem. Et nos in mortuis q̃dé corporibus cótrariũ faciétes terræ illa tradim⁹: hi cótra in verbis obſcœnis & maleſanis dogmatibus facientes, cũ ea in imo locare oporteret, proferũt, & oĩbus vidéda proponũt & multos offendũt. Mortua aũt verba multo magis tegenda quàm cadauera ſepelienda. *ibidem.*

Sicut ianua balnei, ſi crebro aperiatur, citò malorem eius extrudit: Sic anima cum multa loq. vult, quãuis valde pulchra ſint omnia, memoriã ſui per uocale oſtiũ diſtrahit ac diſturbat. *Diadochus de perfectione ſpiritali, cap. 70.*

Si dolij os apertum manet, culices ingrediuntur, & uinum corrumpunt: Idem accidit in multiloquio, facetis & vanis ſermonibus. *Sanctus Iſaias orat. 12. de uino.*

Quomodo conuiuiorum luxuria, quomodo veſtium ægræ ciuitatis indicia ſunt: Sic orationis licẽtia ſi modo frequens eſt, oſtendit animos quoque à quibus verba exeunt procidiſſe. *Seneca Epiſtola 114.*

Muta cicada ꝓ miraculo eſt, quod ipſum genus ſit garrulũ: ſunt autem eiuſmodi in agro Rhegino: Sic magis admiramur conſtantiam & ſilentium in fœmina, quod ipſum genus mutabile ſit & loquax. *Plinius lib. 11. cap. 27.*

In Aſphaltite Iudeę lacu, ité ĩ Aritiſſa Armeniæ maioris nihil mergi pót: Ita q̃dã quicquid cómiſeris, in propatulo gerunt, neq; quicquam celare põt. *Idẽ lib. 2. c. 106.*

Amygdalas, quia omnium ſtirpium primæ florét pruinæ corrumpere ſolent: Sic homines feræ linguæ temeritas, & præceps loquacitas. *Euagrius apud Antonium in Meliſſa, parte 2. ſerm. 60. & 70.*

Quemadmodum hirundines perpetuò garritu voluptatem familiaritatis perdunt: Sic loquaces perpetuò obtundentes moleſti ſunt auditoribus. *Maximus ſerm. 47.*

Vt procliue non eſt, auẽ è manu amiſſam recipere aut cohibere: Ita nec dictũ ſemel ab ore profectũ, propterea

quòd

quod ab alijs volat ad alios. *Plutarch. in Moral.*

Nō vt nauem arreptam fluctibus, ancora licet ſiſtere: Ita uerbum è portu velut in altum emiſſum. *ibidem.*

Vt pars corporis vitiata, attrahit etiam à vicinis vitioſos humores: Sic garruli lingua ſemper ardens, & inflammata: ſecretorum aliquid undique colligit ad ſeſe. *ibid.*

Iaculos & uiperas proprij rumpunt fœtus: Sic garrulus uel cum ſua pernicie promit arcana. *ibidem.*

Vt triticū incluſum in vaſe, menſura auctū inuenitur fece vitiatum: Sic garrulus accepto ſermoni ſemp addit, & maiorem eum reddit, ſed fide iam carentem. *ibidem.*

Qui alijs interrogatis, ipſi præripiunt reſponſionem: perinde faciunt ac ſi quem ab alio volentē oſculari, priores occupent. *ibidem.*

Vt puer glaciem nec retinere poteſt, nec vult amittere. Ita garrulus nec tacere poteſt quod accepit, nec poteſt obliuiſci. *ibidem.*

Erat porticus in Olympia, q̃ Septiuocā vocant, ꝙ pro vna voce multas redderet: Ita locutuleij quidā, vel uno prouocati verbo ſermonem immenſum reddunt. *ibidem.*

Aiunt ſemen qđ ſtatim effunditur, inutile eſſe ad genīturam: ita ſermo garrulorum ad nihil conducit. *ibidem.*

Vt vbi dolet, ibi manū habem⁹: Ita ſi q̄d delectat, ibi linguā habemus. i. libenter eius rei facimus mētionē. *ibidem.*

Vaſcula inania maximè tinniūt: Ita quibus minimum ineſt mentis, hi ſunt loquaciſſimi. *ibidem.*

Vide, Detractio, Sermo.

LVCTVS PRO PECCATIS.

SIcut poſt vehementes imbres mundus aer ac purus efficitur: ita etiam lacrymarum pluuias ſerenitas mentis ſequitur atque tranquillitas, omniſque illa de peccatorum tenebris offuſa caligo diſſoluitur. Et ſicut ex aqua & ſpiritu: Sic rurſus ex lacrymis & confeſſione purgamur, modo ne ad oſtentationem iſtud faciamus. *Chryſoſt. hom. 6. in Matthæum.*

In ſecularibus iudicijs quantūlibet poſt acceptam ſententiā lamenteris & lugeas, non tñ effugies flendo iudicium. Hic verò ſi toto corde ingemueris ad Deum, ſolui-

bauerim, qui cum artis gubernãdi præſidio nixus debeat vtiliter victoribus ac nautis præeſſe, confligere aduerſus procelloſam vẽtorũ vim, effugere vndiuomas fluctuationes, inſuper & ſpe bonã arrigere animos vectorũ immodico timore proſcriptos: ipſe interim faſtidiẽter nauſeat, nec minus ac cæteri rei nauticę rudes, deſpondet animũ. *Idem hom. in Iulitam martyrem.*

Sicut poſt vehementes imbres mũdus aer ac purus efficitur: ita etiam lacrymarum pluuias ſerenitas mentis ſequitur atq; tranquillitas, omniſque illa de peccatorum tenebris offuſa caligo diſſoluitur. Et ſicut ex aqua & ſpiri ritu: ſic rurſus ex lachrymis & confeſſione purgamur, modo ne ad oſtentationem iſtud & laudem faciamus. *Chryſoſt. hom. 6. in Matth.*

Illum abiiſſe in prata florentia cum putes, ingẽtes cur aduerſum te ſuſcitas fluctus tempeſtatis? Hic autẽ fluctus præſentis vitæ pernauigauit, nihil mirabile aut nouũ factum eſt: Nam eadem ipſa quotidie reſolui videmus, diẽ nox, noctẽ dies, hyemẽ æſtas, æſtatem hyems modo ꝓcedit modo ſequitur, nec plus quicquam eſt, & hæc eadem ſemper ita homines moriũtur vnus poſt aliũ. *Idem. ho. 32.*

Si ad imperandum regnandumq; hoc caduco mortali que regno filius tuus adijſſet, nolles eum inde redire, ut ipſum videres? nunc verò cum ad meliora maioraque regna proceſſerit, parui temporis abſentiam ferre nõ poteris? Noli ergo plorare, redidiſti. n. depoſitum, qđ tibi creditum erat. Non ſis ſollicitus, ſi uides inuiolabili ærario theſaurum tuum eſſe depoſitum. Quod ſi etiam tam pręſentis vitæ, quam futuræ conditionẽ intellexeris, & hãc quidẽ aranearum telam eſſe, atq; vmbram, illam autẽ eſſe immobilem, & æternam, non indigebis ylla ratione: *Ibid.*

Si quis nobis cõtumeliam inferat, lugemus & cõtrahimur: ſi quid diripiat idẽ patimur, illorum more paruulorum infantiũ, quos aſtutiores coætanei pro nihilo irritãt ſed ex minimis contriſtantes occaſionibus. Verũtamẽ & illos ſi ægre ferre viderint, modere pergũt: ſi uerò ridentes, abſiſtunt. At nos illis ſtollidiores ſumus: pro quibus oportebat ridere prò his lamentamur. *Idem Hom. 52.*

Mortuos ne lugeamus, ſed ꝑditè potius ex iſta uita ſol
uentes:

uentes: Imitemur agricolas, qui cum diſſolui granum vident. nihil turbantur: vbi ſuperſtes, ſolidumq́; & integrũ in agro iacet, metuunt tremunt: mox vbi diſſolutum iam conſpicantur, gaudent, futuræ enim ſationis exordiũ eſt ſolutum granum: Ita nos cum corruptibilis illa noſtra domus ruit, gaudeamus cum homo ſeminetur. Nec mirere quod ſepulturám ſeminé vocet, ſatio eſt multo optima. Vulgarem enim hanc noſtrã ſationem mors, labores, pericula, curæ cõſequuntur: illam ſi recte uiuamus præmia, coronæ. Et hanc quidem corruptio, mortalitas: illam immortalitas, incorruptibilitas, & mille præterea bona cõmitantur In hac complexus, uoluptates, ſomnus, in illa, vox uiua de cęlo deſcendens cõfertim omnia fecundat. Hic qui ſurgit ſemel, in ærum noſam iſtam uitam non reducitur unquam: dolor, triſtitia, gemitus, mala oía ponuntur, *Chryſoſt. Hom. 41. in 1. Cor.*

Vide mors.

LVXVRIA.

SIcut dedit nobis oculos Deus non ut ſpectemus, uoluptatemq́; capiamus, ſed ut uideamus propter eos qui pertinent ad uitæ neceſſaria: Ita genitalem corporis partem, quod nomen ipſum docet, nulla alia cauſa niſi efficiendo ſobolis accepimus. *Lactantius lib. 7. cap. 25.*

Etenim qui mulieris alienę tenetur amore qui ſcortis vacat ebrius eſt. Et quemadmodum is qui multum ebibit merũ, ſeſeq; ingurgitauit, illiberales uoces effundit, aliud que pro alio uidet. Sic & hic ueluti mero quopiam ſua cupiditate repletus, neque ſana profert uerba, ſed obſcęna omnia, ſed pernicioſa, ſed illiberalia, riſusq́; plena, aliaq; pro alijs uidet, cæcutiens ad ea quę cernuntur. *Chryſoſt. oratione 5. aduerſus Iudæos.*

Sicut nauclerus, in portu naufragium faciẽs neutiquã aſſequitur ueniam: Ita uir poſt nuptialem portum, aliena coniugia inuadens, uel mulierem alienam curioſius ſpectans, nullam habebit defenſionem, tam apud deum quã apud homines, etiamſi ſexcenties naturæ uoluptatẽ prętexat. *Idem Hom. 3. de Ozia.*

Quid luxuria correptus à demoniaco differt? Nõ videtur

tur nudus ambulare ſed corporis quibuſdã ueſtibus amictus eſt, veris aũt veſtibus priuatus, ſumma hominis gloria caret, nõ lapidibus ſeipſum cædit, ſed ſceleribus, quæ lapidibus obſcuriora aſperioraq; ſunt. Quis hunc iuuare poterit? Quo fit ut nunquã ſit in ſeipſo, ſed in ſepulchris verſetur. Sepulchra ſunt meretricũ diuerſoria, cum multo fœtore, multa putredine ſunt repleta. Nũ minę, nõ exhortationes ipſum ligare poterunt, omnia hæc vincula ſpernit. *Idem* Ho.29.

Qui aſpernatur non hominem aſpernatur, ſed Deũ qui dedit ſpiritum ſanctum in nos Itaq; ſiue reginam corruperis ſiue famulam tuam nuptã exiſtẽtem, pari culpa teneberis. Quare? Quia nõ perſonas læſas uindicabit Deus ſed ſeipſum. Simul atque.n. pollutus es Deum cõtumelia affeciſti. Nã ſi quis purpura dignatus à rege, & mille alijs honoribus, iuſſusq; acceptis honoribus dignè uiuere, abiens de prauaret illam in muliere quadam, in quam, caderet ignominia? an in purpuram vel regem qui illam dediſſet? Contaminaretur quidem & illa, ſed non æque vt rex. *Idẽ ho.5. in 1. ad Theſſalonicenſes.*

Sicut iniquum eſt auiditate poſſidendi tranſgredi limitem ægrotum: ita iniquum eſt, libidine cõcumbendi ſubuertere limitem morum. *Aug. lib.15. De ciuitate Dei.*

Duobus modis ignis extinguitur, ſcilicet dum ſubtrahuntur ligna vel aſpergitur aqua: Sic luxurię flumina dũ ſubtrahuntur carnis incentiua, vel dum mẽs irrigatur lacrymarum affluentia, ſuffocatur ne noceat. *Hugo victorinus lib. de carnalibus nuptijs vitandis.*

In fauo mellis duo ſunt, ſcilicet mel & cera. In facie meretricis ſimiliter duo ſunt, ſcilicet: decor & gratia, hoc eſt, pulchritudo oris & dulcedo ſermonis. Cera ſuccendit ignẽ, mel præbet dulcedinem, Sic pulchritudo meretricis igne libidinis inflammat carnem, blandimento lenocinãtis ſermonis ſubuertit mentem. Stillat mel ex cera, dum meretrix verba ſuo mollit & facit dulcia. *Ibidem.*

Coccyx oua ſubdit nidis alienis: ita quidam alienas vxores faciunt matres. *Plin. lib.10. cap.9.*

Panthera ſic auida eſt excrementorum hominis, vt ſi in vaſe ſuſpẽdãtur altius quã vt poſſit attingere, enecet ſe-

ſe

ſe defatigati porrectu corporis:ita nõnullis qđ eſt fœdiſſimum,id dulciſſimum eſt. *Idem lib.8.c 27. & c.17. eod. libro.*

Vt quidam morbo aliquo, & ſenſus ſtupore, ſuauitatẽ cibi non ſentiunt: Sic libidinoſi & facinoroſi veræ laudis guſtum non ſentiunt: *Cicero Philip.2.*

Vt turpes ſunt qui ſe efferunt lætitia, tum cum fruuntur Veneris voluptatibus. Sic flagitioſi, qui eas inflammato animo concupiſcunt. *Idem lib.4. Tuſc. quæſt.*

Nihil ita obruit animum vt laſciuia carnis. Nã auaritia tantum abeſt vt obruat animũ quatenus pertinet ad ſolertiã & malitiã, & prudentiã huius ſeculi, vt etiam faciat aſtutiſſimos. In eundem modum ambitio quid non circumſpicit? quàm lynceos hẽt oculos? quid non cauet? At quiſquis laſciuiæ ſe & vitijs carnis dedit et illud natiuæ acumen, quod ſceleſti etiam homines vti conſueuerũt, amittit, vt de eo dici poſſit quod de ſue prouerbio dicĩt, datam eſſe illi animam ꝑ ſale: homines enim huiuſmodi, animum depreſſum habent, & inflexum in ventrẽ, & ea quæ ſub ventre ſunt, vt ſi illum intueri liceret, vt ea certiſſimus q̃ videmus, hominis in eo veſtigiũ nõ appareret. *Iſidorus Clarius hom. 115. tomi ſecundi.*

Fauus diſtillans labia meretricis, nouiſſima autem eius amara quaſi abſynthium. Prou. 5. Nolim ergo ut huius mellis experientiã capias, ne fellis demùm amaritudinem experiaris. Non libens quidem in his immorot, ſed niſi iſta commemorem impudentes animi nõ reuerebunt̃. Nam & medicus cum vult ſaniem eiicere, prius digitos in vulnus immittit, & niſi primùm medicas manus inficiat, mederi nõ valet: Sic & ego, niſi his narrationibus os inficiam & quaſi ſordidem, vitioſos affectus veſtros curare nõ potero. Quin potius neq; hoc pacto os ſordidat, neq; medicæ manus, q̃a non eſt naturalis hæc impuritas, neq; ex noſtro ore, neq; ex illius manibus, ſed ex alieno corpore. Quod ſi vbi alienum corpus curandũ admittitur, medicus ſuas ſordidare manus non recuſat, vbi noſtrũ corpus eſt, nos recuſabimus. Corpus.n. noſtrũ eſtis vos, infirmum quidem & impurum ſed noſtrum tamen, Quid ergò ſupereſt dicendũ? Iã dicam veſtem quam ſeruus habet, nunquã indui tolerares, ſed malles nudus incedere, q̃ illa uti: Corpore verò impu-

impuro ac ſordido, quod pluribus ſe proſtituit abuteris, nec abominaris? *Idem oratione. 35. tom. 1.*

Non eſt difficilè ſi velimus, fieri temperâtes, ſi noſmet ab his quæ lædunt ac vitiant animos, abducamus. Cõtrà vero ſcortationem effugere, facile non eſt, cum nolimus. Quid.n. facilius quã in foro ambulare? At multis ob mollitiem factum eſt difficile non mulieribus ſolum ſed viris etiam. Quid facilius quàm dormire? At hoc ipſum nos ẽt difficile fecimus. Nam multi diuites tota nocte agitãtur, dum ſomni neceſſitatem non expectant. *Ibid.*

Quod ſi intereà voluptatem habent, additamentũ pœnæ eſt. Neq; enim ſi quem cernerem nudum currere, cœno totum corpus perſuſum, quem eius rei non puderet, ſed ſibi potius ob hoc placeret, ac in eo delectaretur, rem ego iucundam ac voluptuoſam iudicarem, ſed magis illũ ob hoc deflerem, quod ne ignominiam quidem ſuam intelligeret. Vt verò manifeſtiorem hanc contumeliam faciam, alia vtar ſimilitudine. Si quis virginem condemnaſſet, vt animalibus ratione carẽtibus permiſceretur. deinde illa permixtione delectaretur, nonne ob hanc cauſam maxime lachrymis eſſet digna, quod ab hoc morbo liberari nõ poſſet ex eo, quod ne morbũ quidẽ intelligeret? Hoc prorſus eſt manifeſtum. Quod ſi illud res moleſtiſſima eſt, hoc nihilo eſt inferius. Nã à domeſticis contumelia affici, miſerabilius eſt, quam ab alienis. Hos homicidis ego deteriores iudico, nam mori præſtat, quàm ita ignominiosè viuere. Homicida.n. à corpore animam diuellit. Hic uerò aĩam ſimul cum corpore perdit, & quodcunq; peccatum dixeris, nihil huic ſceleri æquale reperies. Si.n. de ſcortatione diſſerens Paulus, dixit. *Omne peccatum quod-*
1. Cor. 6. *cunque feceris homo, extra corpus eſt, qui autem ſcortatur, in proprium corpus peccat,* quid de hac inſania furoreq; dicamus, qui tanto ſcortatione deterior eſt, quantum ne dici q̃dẽ poteſt? Neq; enim ſolum dicendum eſt, ꝙ qui hæc patitur, ſit mulier, ſed quòd perdit etiam eſſe virum, & neq; in alteram mutatus eſt naturam, & quam habet, non ſeruauit, ſed cõmunis utriſq; proditor effectus eſt, dignuſque qui à viris & mulieribus expellatur vt qui vtrumq; genus affecerit iniuria. Atque vt diſcas quantũ hoc ſit, Si

quis

quis accedens polliceret efficere, vt canis euaderes, nonne vt corruptorem illum caueres? Tu uerò ipſe te ex homine non canem feciſti, ſed rem multò ignominioſioré. Ná canis res vſui apta eſt, hic verò nulli rei vtilis. *Ibidem.*

MAGISTRATVS.

QVid inter coquos & medicos interſit, qs nõ uidet? Hi quicquid ad ſanitatem conducit etiamſi ægroto ingratum videatur, ſolum magno apparant ſtudio. Hi contrà ſuauia curant, vtilia neglıgũt. Ergo medicis ſunt ſimiles in ciuitate leges & magiſtratus legitimi, ſenatores iudicesq; prouidentes communi ſaluti ac ſecuritati, quibus adulator non facile palpatur: cupedinarijs aũt iuniorum turba eſt ſimilis. Nam ſecuri de commodis præſenté tantum voluptatem venantur. Et ſicut impudica mulier, ſi concupiſcentia virum ciuilem adamat, ſic alloquens: Heus tu prodi ad vulgum cum quo habitas, obliuiſcere morum tuorum, ſtudiorum, dictorũ, factorũ, in quib. educatus es. Mihi obſequere, me cole, age quicquid mihi placet. Nam tetricum, pertinacé, veritatis, amicũ, rigidũ, pꝑetuò grauem, nunquam flexibilem, ſolum commodum ſpectantem, ſecurum quid auditoribus placeat, nõ fero: ſicut nec quorundam calumnias quæ multæ deferuntur ad vulgum maritum meum, tuum Dominum. At verè ciuilis uir non ignorat quidẽ penes populum eſſe poteſtatem tanquam Dominum, ſe tamen non ſeruum profitetur, ſed liberũ & qui ſuo moré gerat aío. Reclamabit igiť, Populi fauoré captare nec didici, nec vnquã volui, ſed magiſtratum mihi commiſſum bona fide gerere, vt bonum procuratorem decet aut patrem beneuolum, abſq; dolo & mihi ſemper inuiſa ſimulatione. *Philo. lib. de Ioſeph.*

Sicut igni quęcunq; admouentur, ipſe primùm innata ſibi vi calet: nix cótrà ſuapte natura frigida, infrigidat & alia: Sic iudex ipſe debet eſſe plenus iuſtitia, ſi alijs ius adminiſtraturus eſt, à quo ſeu fonte promanant fluéta dulcia legum & potabilia ſitientibus iuſtitiam, id ita demum ſiet, ſi is qui ad iudicandum aſcendit tribunal, iudicari ſe non minus quum iudicare cogitet, & vnà cũ poteſtate aſſumat prudentiam ne decipiatur, iuſtitiam ut ſuũ cuiq;

tribuat,

tribuat, fortitudinem ne flectuatur prçcibus aut miſericordia quominus animaduertat in conuictos ſceleris. *Idem lib de Iudice.*

Vt fulmina paucorum periculo cadunt, omnium metu: ſic animi aduerſiones magnarum poteſtatum terrent latius quàm nocent. *Seneca lib. 3. de ira Dei.*

Quemadmodũ moderatus non occidit beſtias niſi mordaces, ſi abſit morſus periculum: Sic nullus legiſlator pœnã decernit contra iniuſtos quieſcentes, ſed quoties mouent & exercẽt iniuſta opera. *Philo, lib. de reſipiſcentia Noe.*

Alexander Bucephalum iam ſenem ab alijs equis geſtãdum curare ſolebat, donec ab hoſtem ventum eſſet, vt integer ad pugnam veniret: ita ſenum magiſtratuũ vtendũ opera, ut eis adimatur quantum poteſt laboris, ad neceſſitatem vſus illorum reſeruetur. *Plutarch. in Moral.*

Medici morbos quos non poſſunt prorſus tollere, ad ſumma corporis in apertum euocant: Sic magiſtratus ſi clam ciuitatis uitijs mederi non poteſt, vt quàm minimè medicis ac pharmacis, hoc eſt, ſupplicijs egeat. *ibidem.*

Inter agathalos & a canthylides tantũ eſt odium, vt ſi ſanguis eorum vi miſceatur, continuò ſeparent ſe rurſus ac diſſiliant: Sic inter patricios & plebem, etiamſi qũ pro rerum vſu coniunguntur, durat tamen vſq; ad odiũ naturale. *ibidem.*

Hiſtrio ſic affectus ac mores addet fabulæ de ſuo, vt p̄ſcriptum tamen, & numeros non præterea: Ita qui magiſtratum gerit, ſic adminiſtret, vt præſcriptum regis non exeat. *ibidem.*

Vt mulieres laborantes citta, aut ſtomacho nauſeantes, malos quoſdã cibos ingerũt, ac paulo poſt reuomũt: Sic populus p̄ ſtultitiã, aut inopiã meliorũ, quoſuis etiam creat magiſtratus, ac eoſdem paulo pòſt abiicit. *ibidem.*

Qui in eadem vehuntur naui, & in iiſdem militant tẽtorijs, ſeſe mutuò ferant oportet: Sic qui verſantur in republica. At in conuiuijs nõ idem eſt neceſſe. nam illis periculum eſt commune, hic non item. *Ibidem.*

Vt non queas cognoſcere, vas integrum ſit, nec ne, niſi liquorem infuderis; Sic nec hominem, niſi imperium commiſeris. *Ibidem.*

Arbores

Arbores inuidæ, vetulęq; ſubnaſcẽtes arbuſculas umbra ſua premunt, nec ſinunt efflorefcere: Non ſic faciendum ſenioribus magiſtratibus: ſed inuitandi potius, & adiuuandi iuuenes. *Ibid.*

Vt qui præter nauigatis Syrtibus, iuxta portum frangit nauē, nihil magni fecit: ita qui uno atq; alterò magiſtratu rectè geſto, in ſummo naufragium facit. *Ibidem.*

Quemadmodũ mare natura ſua innoxiũ eſt rectè vtẽtibus & firmum, ſi uerò violenti flatus in illud irruerint, tale redditur vtentibus, quales ſunt venti, à quibus circũ quaq; impellitur: ita & multitudo talis reddeĩ vtẽtibus, quales hẽt duces & conſiliarios. *Polyb. lib. 11. Hiſtoriarum.*

Sicut medicus lãguẽtis vtilitati nõ ſuæ, & gubernator eorum quos vehit, cõſulere debet: Sic rex eorum quibus imperat. *Patritius Senenſis, lib. 2. tit. 1. de inſtitutione regis.*

Quemadmodũ pictor inſignis nõ ſolùm oculos & faciem (quãquã potiora ſint) penicillo exornat, uerùm totã imaginẽ colorũ varietate honeſtat: Sic Magiſtratus in vrbe bonus, non eo ordine rempublicam ſuam inſtituit, vt vnum tantùm genus in ea felix exiſtat, ſed ciuitas vniuerſa, beatitudinẽ ꝑ ſolã iuſtitiã conſequetur. *Ibidem.*

Vt pulegium ipſo brumæ die floret, cum marcet oĩa: ita rebus peſſimè vexatis, regnant mali: quorum in pace nullus eſt reſpectus. *Plinius lib. 18. c. 25. & lib. 2. c. 24.*

Vt qui primò muſicen diſcunt, cithiaras aliquot ꝑdunt & obterũt: ita magno Reipublicę malo adminiſtrat magiſtratũ, ꝗ rudis accedit & imperitus. *Eraſmus in ſimilibus.*

Vt magis eſt probanda medicina, quæ uitioſas corporis partes ſanat, quã ꝙ exurit. ita melior eſt magiſtratus, ꝗ ciues improbos corrigit, quàm qui tollit è medio. *Ibidem.*

Vt cibi, potus, cęliq; nouitas offendit, etiamſi mutes in paria aut in aliquantò meliora: ita præſtat ferre principẽ, aut magiſtratus priſtinos, quàm nouos aſciſcere, ꝙ oĩs rerum nouatio non careat perturbatione. *Ibidem.*

Quemadmodũ reliqui iuris ciuitatis ęqua pars ineſt cuique: Sic quoq; legis æquam partem ſingulis tribuendã eſſe putauit, qui eam tulit: & propterea ſcripſit non licere legem facere de viro, niſi eadem ad omnes Atheniẽſes pertineat. *Demoſthenes in orat. contra Ariſtocrat.*

Quæ

Quæ ſanè corporibus eueniunt ægrotationes, medicorũ induſtria & ope curantur. Animorum uerò ferocitatem propulſant ac eijciunt legum latorum ſententiæ. *Idem. De legibus ac earum laudibus, Orat. 2. contra Ariſtogit.*

MANSVETVDO.

NIhil manſuetudine violentius. Nam ſicut rogũ cum valde accenditur, aqua iniecta reſtinguit: ita & animum camino magis exardeſcentem, uerbum cum manſuetudine prolatum extinguit. *Chryſoſt. ho. 58. in Geneſin.*

Neq; febricitantem medicus hominem tam cito liberauerit à febre per qualemcunq; ſedulitatẽ, quã longanimis hõ iratũ & ira ardẽtẽ petens ꝓpriorũ ſpiratione ſermonũ refrigerauit. Et q̃d dico medicũ? neq; ferrũ ignitũ, & aquæ immerſum tã cito calorẽ amitteret, quã in longanimẽ mẽtẽ incidẽs iracũdus. Sicut aũt ſi forũ ingrediãtur aues canoræ nugæ eſſe uiderent: ita quidẽ & monita nr̃as in iracũdas aĩas incidẽtia. *Idem ho. 29. ad pop. Antioch.*

Anima mitis hominis ſolitudini cuidã eſt ſimilis, multam habenti quietem: Irati hominis mẽs, cuidam foro & tumultui medijsq; ciuitatibus ubi multus euẽtium & redeuntium ſtrepitus, clamor animaliũ, accedentiũ, aures agaſonibus multo replentibus ſonitu ne cõculcentur, & ſimilis facta argentarijs, ærarijs vtrinq; cudentibus, & his quidem moleſtiam patientibus, his autẽ inferentibus. At mitis mens cuidam mõtis vertici ſimilis eſt, auram quidẽ habenti tenuem, purum verò radium, pura fontiũ fluenta, multaſq; florum amęnitates, vernantiumq; saltorũ & hortorum plantis & floribus frondentiũ, & aquis viridantiũ irriguis. Si quis aũt ſonus immurmuret, dulcẽ & multam inſperget audientibus voluptatẽ, uelut aues. n. canoræ ſummis arborũ inſident frondibus, & cicadæ & philomelæ & hyrundines, concentum quendã efficiunt muſicum Vel zephyrus arborum folijs ſenſim aſpirãs, pinos & piceas ſuſurrantes, & cygnos frequenter imitãs, & roſæ ac uiolæ & flores ſe leuiter inclinãtes & viridantes, quaſi mare ceruleũ blãdè fluctuãs, exhibẽt. Quinimò multas aliq̃s inuenire poteſt imagines. Nam cũ in roſas inſpexerit videre ſe videre putabit, cũ violas, põtũ fluctuantem,

ſtuantem, ac cum lilia, cœlum. Eſt alia quędam vox, cum à vertice montis aqua per riuos ſponte defluens, & ſubiectis lapillis, quieto ſono ſenſim immurmurat, & ita mẽbra reſoluit per voluptates vt ſtatim laxatiuum oculis ſomnũ ingerat, multu jucundior eſt mitis anima. *Ibidem.*

Beati pauperes, beati mites. Sicut impoſsibile eſt extra ordinẽ ſecũdo ſiſtere gradui, niſi aſcẽderis primũ: Sic homo mitis eſſe non poterit, niſi prius pauper ſpiritu fuerit factus. Qũo ergo inter diuitias poſitus animus, inter curas & ſolicitudines ſeculares, ex q̃bus negotia, lites, prouocationes, iræ, exacerbationes, ſine intermiſsione naſcũtur, qũo inquam, inter hęc animus poterit eſſe mitis & lenis niſi prius à ſe omnes cauſas iracundiæ, occaſionesq; rixarum abrenunciando, præciderit? Non fit mare tranquillũ niſi ceſſauerint venti, non extinguitur ignis niſi materiã incendij ſpinarumq; ſermẽta detraxeris. Sic nec aĩus erit mitis & quietus, niſi ea q̃ exuſcitant & inflammant fuerint abdicata, *Chromantius concione 1. de 8. beatitudinibus.* Matth. 5.

Vide Clementia, Humilitas.

MARIA.

QVid mirũ uidetur ſi uirgo conceperit, cũ oriẽtis auem quã Phęnicẽ uocant in tantum ſine coniuge naſci uel renaſcẽdi cõſtet, vt ſemp & vna ſit, & ſemp ſibi ipſa naſcẽdo, uel renaſcẽdo ſuccedat? Apes certè neſcire cõiugia, nec fętus ſexib⁹ edere, palã eſt. Sed & alia nonnulla deprehenduntur in huiuſmodi ſorte naſcẽdi. Hoc ergo incredibile videtur diuina uirtute, ad totius mundi redintegrationem factum, cuius exempla ẽt in auium natiuitate cernuntur. *Cyprianus in ſymb. Apoſt.*

Sicut quondam rubus comburi videbatur, & ignis eũ non tangebat. Et ſicut tres pueri in camino incluſi habebantur, & tamen eos non lædebat ignis incendium, nec ardor fumi erat in eis. Vel ſicut fuit in Daniele intra lacum leonum incluſo, clauſtris non apertis, allatũ eſt prandium ab Abacub: ita hæc virgo genuit Dominum, ſed intacta permanſit, mater effecta eſt, ſed virginitatem non amiſit. *Origenes hom. 1. in diuerſos.*

Dicimus Mariam iterũ atq; iterũ ſemper vndequaq;

beatiſſimam. Sicut.n cum ad Chriſtum reſpicimus, regẽ, dominum & Deum appellamus: ita quoq; cum ad eam oculos reijcimus, reginam, dominam & deiparam eſſe animaduertimus, idque contemplatione oculi mentalis. Adeſt regina à dextris tuis, veſtitu deaurato circũamicta, variegata. *Athanaſius in Euangelium de ſanctiſſima deipara.*

Sed conuincere nos ſtudent tam græci, quã Iudæi, & dicunt quod erat impoſſibile. Chriſtum de virgine naſci Græcis igitur, ex ipſorum fabulis os obſtruamus. Qui enim dicitis ꝓiectos lapides in homines mutari, quomodo virginem parere poſſe negatis? Qui ex Iouis cerebro natam filiam fabulamini, quõ ex vtero virginali naſci aliquem impoſſibile dicitis eſſe? Qui de fęmore veſtri Iouis prognatum falſo eſſe dicitis Bacchum, cur noſtram veritatẽ reijcitis? Scio me indigna præſenti auſcultatione dicere: ſed vt opportunè tu græcos redarguas, hæc attulimus, ex ipſorum fabulis ad eos dicẽtes. Illis verò q̃ ſunt de circunciſione, ſic occurrẽs perquire. Vtrum eſt difficilius, ſenem & ſterilem, muliebribus iam deficientibus parere, ſit præter naturam: aut vtrumque nega, aut vtrumque concede. Idem.n. Deus vtrumque operatus eſt: neq; enim audebis dicere, quod illic quidẽ poſſibile, hic autẽ impoſſibile, eſt Deo. Et rurſus quæ natura manum hominis una hora in diuerſas ſpecies mutare poteſt, & rurſus reſtituere. Quõ igitur Moſis manus ſicut nix alba apparuit, & rurſus ſtatim illa albedine deſtituta eſt? Sed dices quia Deus voluit mutata eſt. Illic Deus volens poteſt: hic aũt nunquid nõn poteſt? O Iudæi vtrum autẽ difficilius eſt, virginem parere, aut virgã in animal mutari? Taceo hic quod virga Aaron, quod reliquæ arbores per annos plures faciunt, hoc per vnã noctem fecit. Quis.n. neſcit, quod virga cortice deſtituta, etiãſi in medijs fluminibus plantetur, nunquã florebit. Quæro igitur ſic ab illis: Eua ab initio de quo nata eſt? quæ mater conceperat illã? quę matrem nõ habuit? Accipiamus porrò aliud lõge maius. Ex corporibus.n. corpora gigni quamuis ſit paradoxon, ſed poſſibile tamen. Sed puluerem terræ hoĩem fieri, hoc multò mirabilius. Ex vnius formæ puluere, & oſſium robur, & pulmonis leuitatem, & reliquorũ diuerſitatẽ mẽ-

brorum

brorum fieri, hoc admirabile. Lutum animatum circuire
terram, & ſeipſum mouere, & ædificare, hoc admirãdũ.
Itaque ò indoctiſſimi Iudæi vnde Adã factus eſt? Nonne
Deus accepit puluerem de terra, & creauit creaturã hãc
admirandam? Quid igitur? Lutum quidem in oculũ mu-
tat, & uirgo nõ generabit? *Cyrillus Ieroſolymit. catecheſi* 12.
Deſpiciamus eos qui ex viro & muliere generationẽ
Chriſti aſſerũt, audentq; dicere ex Ioſeph & Maria Chri-
ſtũ eſſe: eo quod ſcriptum eſt. Et, *accipe mulierem tuam.* Me- *Matth. 1*
minimus.n. & Iacob, qui priuſquam Rachel acceperat,
dicebat ad Laban: Da mihi uxorẽ meam Sicut enim illic
ante nuptiarum conſtitutionem, cũ tãtum promiſſio in-
terceſſiſſet, vxor Iacob nominabatur: Sic & Maria pro-
pter ſolam deſponſationem, vxor Ioſeph vocabatur. *Ibi.*
Siue igitur mortua eſt, nõ mouimus: ſiue ſepulta eſt, non
copulata fuit carni: abſit. Quis verò collecta ſibi amẽtia,
blaſphemã quãdã opinionem impingere voluerit, & os
tollere, linguamq; laxare, labia diſtrahere ex cogitatione
praua, imo pro hymnis & gloria, cõtumelias quaſdã exco
gitare, & in ſanctã virginẽ debacchari, & vas honoratũ
nõ colere? Si uerò et ab alia quadã ſpeculatione ipſas res
accipere cõuenit, attingamus quoque rationum naturę
cognationes. Aiũt leænã nõ parere pterquã ſemel & v-
nũ: habere autẽ hanc cãm. Animal eſt voraciſſimũ, ſpecie
fuluũ, robore ſolidiſsimũ, & ut ita dicã, regaliſsimum ge
nus ſup alia aĩalia. Hẽt aũt cõceptionem ex vno cõiuge:
Perficit aũt immiſsũ ſemẽ viginti ſex menſibus in utero,
ita vt catulus intus ad pfectionẽ geſtetur pp tps, vt etiam
oẽs dẽtes hẽat iã prius, quã ex utero pdeat, & vngues in
ſtatura firma, clauiculares item appellatos, & dẽtes cani-
nos, atq; molares, & alia q adiunt huic animanti. Itaque
dũ eſt ipſe in vtero in ſaltationibus motibuſque ac alijs
moribus per vngues diuellere aiunt, incidereq; matrices
ac vteros pgnãtes. Cũ igitur mater ad pariẽdũ venerit in il-
la die, ab omni moleſtia geſtationis natura, ventrem alio-
nũ fieri. Nã vna cũ partu et vteros ac matrices ſimul ex-
cerni dnt rerum naturæ periti, ut ne amplius coitũ appe
tat fœmina, niſi qs vini inferat. neq; verò ſi contingat eã
ad coitũ cogi, amplius cõcipere, poſsit, cũ nõ habeat lo-

cos ſiue matrices. Nunquid igitur dedit nobis Deus hæc cōſequentia, ut exquiramus ad propoſitā rē, motionem quandā cognationis, ad vtilitatē potius quā ad detrimentum? Si.n. catulum leonis Iudā obſcurè dixit Iacob. Chriſtum dicens: Si itaque Dn̄s leoni aſſimilatur, non ſecundum naturam, ſed propter ænigma, profectò etiam genitricem ipſius leænam dixerim. Vnde enim gignitur leo, ſi non leæna mater vocabitur? Leænæ autem non cōtingit ſecundus partus. Ergo nō amplius partū nouit Maria. *Epiphanius hæreſi 78. contra Antidicomarianitas.*

Beata Maria non fortuitu, aut ſolū placito, ut quidam putant, ſed diuina diſpenſatione nomē accepit. Ita vt ipſa quoque vocabuli ſui figura, magnū quiddā innueret. Interpretatur. n. ſtella maris. Nautis enim mare tranſeuntibus, vocare eſt opus ſtellam maris, longè à ſupremo cœli cardine coruſcātē, & ex aſpectu illius dirigere curſum, vt poſſint curſum deſtinatū appræhendere. Simili modo fratres oportet vniuerſos Chriſticolas inter fluctus hui⁹ ſeculi confugere ad Mariam, quæ ſupremo rerum cardine Deo proxima eſt, & reſpectu exempli eius curſum vitæ dirigere, qđ qui fecerit, non iactabitur vanæ gloriæ vento, nec frangetur ſcopulis aduerſorum, nec abſorbebitur voragine voluptatum, ſed ꝓſpere veniet ad quietis æternæ portum. *Ambroſius in ſer. de natiuitate B. Mariæ.*

Chriſti flos campi & non horti. Campus enim ſine omni humano floret adminiculo, non ſeminatus ab aliquo, non defoſſus ſarculo, nō impinguatus fimo: Sic omnino virginis aluus floruit, ſic inuiolata integra, & caſta Mariæ viſcera, tanquam paſcua æterni nitoris floruerūt, cuius pulchritudo non vidit corruptionem, flos in perpetuum non marceſcat. *Bernardus de aduentu Chriſti.*

Sicut Salomon in omnibus theſauris ſuis & opibus tātis, nil habuit tam pretioſum quod in opus illud magnificum thronum ſcilicet gloriæ ſuæ iudicaret ebori præferendū, Sic Maria præ omnibus electis angelorum, & hominum inuenit gratiam apud Deum, vt videlicet Dei cōciperet & pareret filium, atque ex ebore corporis eius thronum ſibi uirtus altiſsimi, ſine manibus excideret glorioſum. *Guerricus Abbas, ſer. 1. de annunciatione Mariæ.*

Manifeſte

Manifeſte itaque in ſua propria veniente Domino, & ſua propria eum baiulante conditione quę baiulatur ab ipſo, & recapitulationẽ eius quæ in ligno fuit inobedientiæ, per eã quæ in ligno eſt obedientiã faciente, & ſeductione illa ſoluta, qua ſeducta eſt male, illa quæ iã viro deſtinata erat virgo Eua, per veritatem euangelizata eſt bene ab Angelo iam ſub uiro virgo Maria. Quemadmodũ illa per Angelicum ſermonem ſeducta eſt, vt effugeret Deum præuaricata verbum eius: ita & hęc per Angelicũ ſermonem euangelizata eſt, vt portaret Deum obediens eius verbo. Et ſicut illa ſeducta eſt vt effugeret Deum: Sic hæc ſuaſa eſt obedire Deo vti virginis Euæ virgo Maria fieret aduocata. Et quemadmodum aſtrictum eſt morti genus humanum per virginem, ſoluatur per virginem, æqua lance diſpoſita virginalis inobedientiæ per virginalem obedientiam. *Irenæus, lib. 5. aduerſus hæreſes.*

Quæ eſt iſta quæ progreditur quaſi aurora conſurgens? Quando natus es ò virgo beata, tunc vera nobis aurora ſurrexit, aurora prænuntia diei ſempiterni: quia ſicut aurora quotidiana finis præteritæ noctis eſt, & initium diei ſequentis: Sic natiuitas tua natiuitas ex ſemine Abrahæ, clara ex ſtirpe Dauid, ad quos facta eſt repromiſſio benedictionis, finis dolorum, & conſolationis fuit initium, finis triſtitiæ, & lætitiæ extitit nobis principium. *Rupertus lib. 6. comment. in cantica.* Can. 6.

Illa ſtella maris q̃ vulgo tramõtana dicit̃, in multis aſſimilat̃ virgini. Primo quantũ ad ſubſtãtiã q̃a illa ſtella cœleſtis eſt de incorruptibili materia: Sic virgo Maria cœleſtis fuit cõuerſatione & incorrupta mẽte & corpore. Secũdo quãtũ ad qualitatẽ ſtella illa eſt ſuperior, q̃a in ſupremo polo, clarior aliis & vtilior q̃a ducit nauigãtes ad portũ: Sic beata virgo eſt ſuperior, oĩbus ſanctis & angelis. Deo propinquior, clarior ſanctitate, & virginitate ſemp̃ rutilãs. Tertio quãtũ ad quãtitatem ſtella maris eſt minima in apparẽtia nobis, ſed maxima in ſe ipſa: Sic beata virgo maxima in quãtitate, & minima in ſui mẽte p̃p humilitatẽ. Quarto quantũ ad ſtatũ: quia ſtatus illius ſtellæ eſt quaſi ſine motu q̃a eſt vicina polo, & nũquã tẽdit ad occaſum ſicut aliæ ſtellę: Sic beata virgo eſt ſine motu

peccati venialis aut mortalis, aut originalis. Quinto quã tum ad effectum qua ſtella illa nautas dirigit ad portũ: Sic Maria peccatores ad cęlũ. *Ion Mariaverrauus de incar. cap. 3.*

Gratia plena. Diuerſimode dr̃ hęc plenitudo gratię. Solemus. n. dicere aliquam domũ plenam eſſe diuitijs, tũ primo quia diuitiæ non deſunt, tũ ſecundo, quia ſuperabũdant, tum tertio quia plures diuitias capere non poteſt. Sic Stephanus erat plenus gratia, quia illa nõ defuit ei vllo tẽpore. Sed virgo Maria fuit plena gratia, quia illa ſupabũdauit. Chriſtus aũt qa maiorẽ capere nõ poterat. *ibi.*

Quemadmodum fuerunt duo Adã omnino diſſimiles quia primus Adã de terra terrenus, ſecundus Adã de cœlo cœleſtis, primus Adã factus fuit in animam viuentem, ſecundus Adã in ſpiritum viuificantem: ſed qualis terrenus, tales & terreni, & qualis cęleſtis, tales & cęleſtes: ita fuerũt duæ Euæ. Prima incredula verborum Dei, quibus mortem fuerat comminatus, fructũ vetitum manducantibus. At in ſecũda Eua quæ Maria eſt fuit firma fides ad Angelum. Secũdũ in prima Eua fuit ſuperbia. In ſecũda ſumma humilitas, qua ſe non reginam, non ſponſam aut filiã Dei nominat, ſed ancillam. 3. in 1. muliere fuit inobedientia, In ſecunda obedientia ad Dei legationem. *ibid.*

Eua adduxerit tenebras. Maria lucem. Eua mortẽ, Maria vitam. Eua culpam, Maria gratiam. In Maria fuit inſtauratũ quod in Eua fuerat amiſſum. Qua in re Deus voluit ſapientiã ſuã oſtendere. Si aurifex conflauit & effecit vas pulchrum, cẽſetur ingenioſus artifex. Sed ſi fracto eo aliud fecerit ex eadem materia, ex eodẽ auro multo elegantius, tunc illum ſolertiſſimum dicimus artificẽ: Sapiẽtiſſimus ille opifex in mundi principio vas cõflauit pulchrum nimirum Euam, ſed vas hoc à ſerpente adeo fuit ruptum ob patratum ſcelus, vt ne vnam gratiæ guttã caperet, At diuinus ille plaſtes aliud vas gratiæ plenũ effecit, Mariam. *Hector Pinus in cap. 43. Ezechielis.*

MARTYR, MARTYRIVM.

ILlos nõ indignum fuerit, & columnas, & ſcopulos, & turres, & cãdelabra, & tauros ſimul appellare. Nã Eccleſiam ſicut columnæ ſuſtinent, ſicut turres muniunt, & ſicut

ſicut ſcopuli omnes vndarum aſſultus repulerunt, multā interim ipſi ſeruantes trāquillitatem, ſicut luminaria tenebras impietatis diſcuſſerunt, & ſicut tauri anima promptitudineq; eadem, ſuaue Chriſti iugum traxere. *Chryſoſt. ſer. in Iuuentinum & Maximum martyres.*

Etenim ſicut milites vulnera, quæ in prælijs ſibi inflicta regi monſtrantes fidenter loquuntur: Ita & illi manibus abſecta capita geſtātes, & in medium afferētes, quęq; voluerint apud regem cœlorum impetrare poſſunt. *Ibid.*

Martyrum interfectores ſimiles ſunt his, qui flammā quidem extinguere petunt, oleum pro aqua inſtillantes, ardētiorem illam efficiunt, & ſicut ignis rubum ardebat & non conſumebat. Quin potius ſicut lignatoribus ſyluam cædentibus, multo plures pollulant propagines à radicibus quā ſint rami qui inciduntur. Ita tunc quoq; pijs compluribus interfectis, multò plures quotidie ad doctrinam Euangelicam accedebant. *Theodoretus. ſerm. 9. de græcarum affect. curatione.*

Sanguini noſtro patet cęlum, ſanguini gehennæ, cœli tabernaculum & interus omnium gloria pulchrior ſanguinis titulus, & integrior corona ſignatū: ſic quoties de hoſte triumphabilis ſpolijs, onuſtus ſpolijs miles ingreditur, uulneribus ſuis gaudens. Sic quoties tēpeſtatibus diu nauta fatigatus, littor tanta contingerit fęlicitatem ſuā depreſſo periculo ducit. *Cyprianus de laude Martirij.*

Cum ſi ſublime excelſumque martyrium, nūc magis eſt neceſſarium quo mundus ipſe ſubuertitur, partimq; orbe concuſſo, natura deficiēs ultimi excitus monumēta teſtatur. Nā & cum cœlo imber incumbit pluuias & triſte prætēdit: quoties atra tēpeſtas horrenti imminet pelago, per inter apertam fluminum noctem coruſcantiū ſulmina relucescunt ſed quū magnis mare fluctibus uoluit paulatim vnda ſe tollit, paulatimq; ęquor albeſcit donec certa ſit poſtmodum ruere, ut in illis quibus retunditur ſaxis ſpumam altius iaciat, quam undam tumidam pelagus expuebat. Sic quū ſublime excelſumq; ſit martyriū, nunc magis eſt neceſſariū, quo mūd⁹ ipſe ſubuertitur. *Ibi.*

Mors q̄ppe integriorē facit mors magis deducit ad gloriam, Sic quotieſcunq; latentes ſtipulis diſtenta imbribus

 frumen-

frumenta turgeſcunt, fœcundæ meſſes coguntur æſtate: ſic quoties ferro vitis abſcinditur erũpẽtibus pãpinis, melius vua veſtitur. Nam in augmentum prouenturi tẽporis, quicquid iniuria ſua proficit, flammas quippe plerumque agris iubet immittere, quo calore vagantis incendij, cęca terræ ſpiramẽta laxare iubet ſtipulas, crepitãti igne torrere, ut ſe in altius grauida ſeges tolleret: parturientibus culmis denſior ariſta floreret. Igitur talis & martyrij primò caſus, poſtmodum fructus eſt, qui morte vitam cõdemnat, ut morte vitam cuſtodiat. *Ibidem.*

Vide perſecutio.

MATRIMONIVM.

NOnne quiq; Domini & diſciplinæ tenaciſſimi, ſeruis ſuis foras nubere interdicũt, ſcilicet ne in laſciuiam excedãt, officia deſerant, Dominica extraneis promant? Nonne inſuper conſueuerunt ſeruituti vindicandos, qui cum alienos ſeruos poſt Dominorum denunciationem, in conſuetudinem perſeuerarunt? Seueriores habebuntur terrenæ diſciplinæ cœleſtibus præſcriptis, ut gentiles quidem extraneis iuncti libertatem amittant noſtræ verò diaboli ſeruos ſibi coniungant, & in ſtatu perſeuerent, ſcilicet denegabunt ſibi, a Domino per Apoſtolum eius denunciatum. *Tertullianus lib. 2. ad vxorem.*

Sicut Chriſtus exortus eſt à uirgine ut oſtenderet lumẽ à uirgine orbi terrarum exortum: ita etiã primum ſignũ in nuptijs fecit in Cana Galilæę, quo virginitatem quidẽ honoraret per partum, & luminis iactum per ipſam exortum: nuptias verò honoraret per diuina ſigna, quæ in nuptijs vinum fecit aqua in vinum tranſmutata. *Epyphanius hæreſi 67. contra Hieracitas.*

Sicut mare ſi littora ſua ſupergreſſum fuerit: ita homo ſi ſupergreſſus fuerit licentiam maritalem. *Chryſoſt. hom. 1. operis imperfecti.*

Quemadmodum ſi videas hominem aſſiduè amicitias medicorum colentem, ex ipſa re ſtatim, intelligis, q̃a infirmus eſt: Sic & cum videas ſiue virũ, ſiue mulierẽ de dirimẽdis vxoribus aut viris legẽ interrogantes cognoſcẽ q̃a vir ille laſciuꝰ ẽ, & mulier illa meretrix. *Ibi. ho. 32. oper. imp.*

In vxorem manſuetus eſto. Nõne vides agricolas quã ta diligentia quæ ſemel ſemen acceperit, terram colunt, quãuis innumera habeat vitia? ut exempli gratia, quãuis arida ſit, quãqis malas herbas producat, quamuis humoris abundantia loci natura offendatur, colit tñ. Hoc .n. pacto prior fructum & tranquillitatem cõſequeris. Etenim portus eſt mulier, & maximum ſecuritatis remedium. Quod ſi ventis & fluctibus portum liberaueris ex foro reuerſus tranquillè viues. Quod ſi perturbatione & tumultu impleueris, tibi ipſi longè grauius ſtrues naufragium. *Idem, Hom. 26 in 1. Cor.*

Nam & mercator niſi cum ſocio pacta faciat, quibus pacifice inter ſe viuant, non prius deducit nauem, neque alias tangit merces. Itidem & nos faciamus, ut vxorem vitæ ſociam & huius negotiationis & nauis ſumma cũ tranquillitate domi contineamus. Hoc pacto cætera oĩa nobis tranquilla ſuccedent, & ſecurè præſentes vitę pelagus tranſigemus. *Ibidem.*

Melius eſt nubere, quam vri. Si quis incontinẽtem nõ erubuerit confiteri, in languorem incontinentiæ reclamãti, non denegetur remedium nuptiarum. Quomodo ſi peritus medicus, inquieto ægro & neganti ſe a pomis oĩbus abſtinere, concedat aliquantum ne illa periculoſa præſumat. *Hieron. in cap. 7 1. prioris ad Cor.*

Iuſtus quãuis cupiat diſſolui & eſſe cum Chriſto tñ ſumit alimentũ, non cupiditate uiuendi, ſed officio conſulendi: ut maneat qđ neceſſarium eſt propter alios: Sic miſceri feminis iure nuptiarũ, officioſũ fuit ſanctis viris nõ libidinoſum. Qđ .n. eſt cibus ad ſaluté hominis, hoc eſt concubit⁹ ad ſaluté humani generis, *Aug. de bono coiugali, c. 16.*

Sicut non eſt impar meritum patiẽtiæ in Petro, q paſſus eſt & in Ioanne qui paſſus nõ eſt. Sic nõ eſt impar meritum continentiæ in Ioanne qui nullas expertus eſt nuptias & in Abraham, q filios genuit. Nã illius cœlibatus, & illius connubium pro temporum diſtributione Chriſto militauerunt. *Ibidem cap. 21.*

Quemadmodum agricola, poſtquam ſemina terre mãdauit, meſſis tẽpus expectat, nec alia ſuper iniicit: Sic nobis etiam cõcupiſcentię modus liberorum procreatione

defini-

definitur. *Athanagoras de reſurrectione mortuorum.*

Omnia fac & ſatage, ut cómodam, modeſtam, & obſequentem vxorem ducas. Nã ſi domos atq; ſeruos empturi, curioſè ſciſcitamur & perſcrutamur védentes pariter atq; priores poſſeſſores, de illarum quidem fabrica, de horũ aũt corporis habitudine & animi ſtudio inquirentes: multò magis vxores ducturos, tantam ac longè maiorẽ etiã prouidentiam gerere oportet domũ enim vitioſam & ſeruũ, ſi ineptus videatur reddere venditori licet, vxorem verò ductam reddere his, qui dederunt non licet. *Chryſoſt. orat. de pulchritudine & vxore tomò 5.*

Quemadmodũ qui nuptias in malis ponunt, ſuam virginitati laudem detrahunt: Sic qui cõiugiũ à crimine vindicant, non magis ipſum coniugiũ, quàm virginalem laudant caſtitatem. Etenim in corporibus non ea q̃ mancis ac debilibus, ſed ea quæ ſanis & integris comparata excellunt, pulchriora dicimus. Bonum eſt conubium. Eſt verò ob eam cauſam virginitas admirabilis, quæ eo qđ bonũ eſt melior exiſtit, tantoque melior, quantò remigibus gubernator, quantò eſt militibus dux præſtantior. Sed quẽadmodum è naui ſi remiges ſuſtuleris, nauigium ſubmerſeris, ſi milites ſubmoueris è prælio, ducem hoſtibus conſtrictum tradideris: ita ſi matrimoniũ loco deieceris, virginitatis prodideris gloriam, & in ſummorũ ordinem malorum compuleris. *Idem lib. de virginitate.*

Sicut qui non ferũt ſeruos palam comedere & bibere, docet eos ingurgitare clanculum: ita qui non communicant iocos, & luſus cum uxoribus faciunt, ut hę quoq; uicarios accerſant maritis, & aliunde quærant ab alienis q̃ ſibi debebantur à proprijs uiris ſolatia. *Bernardus Scardæonius de pudicitia matrimonij, cap. 18.*

Quemadmodum ignis palea, vel leporinis facilè ſuccẽditur pilis, atque ocyus item reſtinguitur, contabeſcitq; niſi robuſtior, firmiorque materia fuerit admota, qua cõfoueri aliqua poſſit: Ita memento euaneſcere nouorũ cõiugum amorem, forma ſolum corporis cõciliatũ niſi bonis præfultus moribus, ac prudentia coalitus, radices miſerit altius. *Rhodoginus, lib. 28. cap. 21.*

Sicut Geometræ ferũt, lineas & ſuperficies nõ per ſe,

verùm

verum vnà cum corpore moueri. Sic vxorem affectũ nullum habere proprium conuenit, ſed ſtudia, curas, riſum, communia habere cum viro. *ibidem.*

Luna quidem cum abeſt à ſole, lucidã eſſe videmus, claramque: at eidem admotam obſcurari, hebeſcereq; occultatã: Sed è diuerſo modeſtam oportet eſſe vxorẽ, addecetque aſſiſtente viro ſeſe viſendã præcipuè exhibere. *ibi.*

Vt vini, & ſic & matronæ auſteritas vtilitatis plurimũ amaruléti nihil interfuſum cõgruẽter habere debet. *ibi.*

Vt medici aſtruũt in ſiniſtra parte exiſtentes plagas ad dexteram ſenſum referre: Sic vxorem uiri, & uirũ uxoris ſentire doloris conuenit irritamenta. *ibidem.*

Quẽadmodum febres ex occultis cauſis ac ſenſium collectæ, magis metuũtur, quàm quæ ex manifeſtis & grauibus cauſis ſunt ortæ: ita occultę ac puſillæ, quotidianæq; offenſæ, magis dirimunt beneuolentiam coniugatorum. *Plutarchus in Moralibus.*

Qui prima uirginũ diſſidia non ferunt ad tempus, idẽ faciũt quod ij, qui offenſis labuſcis, uuas maturas alijs relin quunt. *ibidem.*

Qui pronubæ Iunoni rem diuinam faciebãt, exemptũ fel abijciebant ad altare: ſignificantes, à matrimonio bilẽ omnem procul eſſe oportere. *ibidem.*

Vaſa initio quauis occaſione diſſoluuntur ac tempore commiſſuris compactis vix igni ferroque diſſecantur: Ita prima coniugatorum conſuetudo leui momento dirũpitur: Sin coaluerit, longè firmior eſt. *ibidem.*

Quæ malunt dominari dementibus maritis, quàm ſanis ac prudentibus parere: perinde faciũt, ac ſi quis in itinere malit ducere cæcum, quàm ſequi uidentem, & uiæ gnarum. *ibidem.*

Vt Paſiphae maluit tauri congreſſum, cũ uxor eſſet Minois: Sic quædam nuptæ moderatis ac ſeueris viris, ad intemperantium amorem demergunt. *Ibidem.*

Vt uincula ex commiſſura uires accipiunt: Sic ex conſenſu uiri & mulieris familiæ ſtatus. *ibidem.*

Vt humida miſcentur omnibus partibus: Sic inter coniugatos omnia debent eſſe communia. *ibidem.*

Vt uinum appellatur, etiam ſi maior aquæ pars ſit ad

mixta: Ità domus mariti dicetur, etiamſi mulier plus contulerit. *Ibidem.*

Vt corpus nihil poteſt abſq; animo, nec animus rectè valet, niſi corpore incolumi: Sic inter vxorem & maritũ omnia ſunt communia. *Ibidem.*

Vt qui in equum conſilire non poſſunt ob imbecillitatem, docent ipſum inflectere genua: Sic quidam generoſas ac potentes nacti vxores, nõ dant operam ut ipſi meliores fiant, ſed illas deprimunt. *Ibidem.*

Qui venenis piſcatur, facile interimit, & tollit piſcẽ, ſed corruptum & malum: Sic quæ philtris captant maritos, ſtupidos habent & inutiles. *Ibidem.*

Pro equi magnitudine tẽperamus frena: Ita pro vxoris dignitate moderanda gubernatio. *Ibidem.*

Vt Circe nõ fruebatur ijs quos verterat in ſues, aut leones, ſed Vlyſſem ſanum ultra omnes dilexit: Ita quæ veneficijs nactæ ſunt maritos, inſuauem cum illis vitã agũt ob dementiam. *Ibidem.*

Vide Vxor,

MEDIOCRITAS.

MEnſura ſemper deſiderabilis, immodeſtia autẽ nequaquam. Modicę ſcintillę, multam lignorũ pyrã ſuperpone, iam nõ ardentem videbis ignẽ ſed multum inſuauem fumum: viro valde forti & magno onus impone vires excedens, & cum onere videbis humi iacentem & proiectum. Multum onus ingere nauigio, & graue feceris nauigium. *Chryſoſt. ho. 54. ad popu. Antiochenũ.*

Sicut inter igem & aquam tenenda eſt via, ut nec exuratur homo nec demergatur: Sic inter apicẽ ſuperbiæ & voraginem deſidiæ, iter noſtrũ temperare debemus, ſicut ſcriptũ: *Non declinantes neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram. Auguſt. Epiſt. 82.*

Rom. 4. Vt nihil minus expedit, quàm agrum optimè colere. Ita ſepennumerò inutiliſſimum eſt, nimis eſſe in negocio diligentem. *Plinius, Lib. 18. cap. 17.*

Nilus famẽ adfert Aegiptijs, ſi uel parũ exundarit, hoc eſt minus 12. cubitis vel plus ſatis, hoc eſt vltra 18. Ita pariter obſtata ad bonã mẽtem fortuna vel nimium ſecũda, vel

vel nimirum maligna: hic egeſtate vexās, illic delicijs auocans ab honeſto. *Ibidem.*

Luſcinijs tantum eſt canendi ſtudium, vt certātes emoriantur, ſpiritu citius deficiente quàm cantu: Ita nonnulli literarum immodicò amore, valetudinem extinguunt, & dum à nullo vinci volunt eruditione, pereunt in ipſo conatu. *Idem lib.* 10. *c.* 29.

Apodes auiculæ aut pendent volatu, aut iacent, propterea quod pedibus careant: Ita quidam in vtranq; partem nimis vehementes, aut nimium tumultuátur negocijs, aut toti torpent ocio: nil mediū eſt. *Idem lib.* 10. *c.* 39.

Hedera pota neruis nocet, eadē foris adhibita prodeſt. Sic Philoſophiam ſi penitus imbibas, nocet ad pietatem: ſi leuiter, & veluti foris admoueas, prodeſt ad eruditionem. *Idem lib.* 24. *c.* 10.

Gallus Phrygiæ fluuius ſi modicè bibas, medetur corporis malis: ſi immodicè, lymphatū animū agit: Ita ſi Philoſophiæ literas modicè attingas, proſunt: ſin totū te illi addixeris ſtudio, ſanitatem mētis auferunt, & inanis gloriæ furore quodam præcipitem agunt. *Idem lib.* 31. *c.* 2.

Notatur Protogenes, alioqui ſummus in pictura artifex, ꝙ neſciret manū tollere de tabula: Ita quidam ſcriptores immodica diligentia peccant, quibus nihil vnquā ſatis emendatum videtur. *Idem lib.* 35. *c.* 10.

MEMORIA.

QVemadmodum in vndis euenire cernimus ſtantib. vt quoties calculus eiiciatur, centrum oriat aliud, circuitusq; ſuper alio ſuſcitatus, & aſſiduè dilatatus, ſemper diſſoluat extremum: illud idem & mihi palam in re præſenti accidere video, dum enim mihi aliquid in mentem venit, aliud elabitur, ac ideo circa electionem laboro, cum aſſiduè id quod in memoria erat præoccupet illud qđ denuò effluat. *Greg. Nazianzen. orat. in funere patris.*

Vt libri quos non euoluas, ſitu cohæreſcunt: Ita memoria euaneſcit, niſi ſubinde renoues. *Seneca.*

Memoria ſimilis reti quod maiora continet, minora traſmittit. *Eraſmus.*

Lupis quos ſeruarios vocāt ét in fame ſurrepit obliuio cibi,

cibi,ſi modò reſpexerint, ac protinus alium quęrunt:ita nonnullis mox excidit, quod modò inſtituerant narrare,ſi interiectis verbis aliquot animum illorum aliò deuocaris. *Idem & Plinius lib.8.cap.22.*

Vide obliuio.

MENDACIVM.

HAec eſt Frater verè demētia, nō cogitare nec ſcire, quod mendacia non diu fallunt, noctē tandiu eſſe quamdiu illuceſcat dies,clarificato autē diu, & ſoleobor to luci tenebras, & caliginem cedere, & quæ graſſabantur per noctem, latrocinia ceſſare. *Cyprianus lib.1.Epiſt.3.*

Quemadmodum qui putres & ruinam minantes parietes albo tectorio linunt non tamen eos poſſunt dirigere: ita & mendaces facilè depræhenduntur. *Chryſoſt. hom.67.in Ioan.*

Quemadmodum araneæ ex ſe telas nexunt:Ita quidā ex ſeipſis comminiſcuntur fabulas ac mendacia,cum nihil ſubſit veri. *Plutarchus in Moralibus.*

MERCATOR.

QVemadmodū qui ambulat inter duos inimicos ambobus placere volens & ſe commendare ſine multiloquio non poteſt Neceſſe eſt enim vt & iſti male loquatur de illo, & illi malè loquatur de iſto: Sic qui emit & vendit,ſine mendacio eſſe non poteſt & periurio. Neceſſe eſt enim vt negociatoribus hic iuret, quia nō tantum valet res, & ille iuret quia non tantum valet res, quantū comparat eam. *Chryſoſt.hom.38.operis imperfecti.*

Quemadmodum ſi triticum aut aliquam bladi ſpeciē in cribro dum huc illucq; iactas, grana omnia paulatim deorſum cadūt, & in fine in cribro nihil remanet niſi ſtercus ſolum:Sic & ſubſtantia negotiatorum, dū vadunt & veniunt inter emptionem & venditionem minuitur, & in nouiſsimo nihil illis remanet niſi peccatum. *Ibidem.*

Moleſta fames eſt, quæ ad hoc ſaginatur vt perdat Perniciosa eſuries,quæ idcircò excluditur, vt peior in homine nutriat. Dānoſa mercatio,ſi ſalus pro cibo impendit, aut magnis vilia comparantur. *Idem hom.de Iacob & Eſau.*

Sicut

Sicut fori eſt proprium, ut illic omnia venundétur & emantur, & inuicem ſe circumueniant ementes & vendentes; Sic in hoc mundo omnes vendendo & emendo viuunt, & inuicem ſibi fraudem facientes vitam ſuam ſuſtentant. *Idem hom.34. operis imperfecti.*

MERITVM.

QVotidie dominum offendens, lætaris & gaudes, & neſcis quidem quod peccaſti, cum obliuioni cũcta tradideris: meritorum verò memoriam extrudere non potes licet res ſit fortior metus. Nos autem contrarium facimus: nam quotidie quidem offendentes, nec animaduertimus: ſi verò pauperi modicum argenti dederimus, ſurſum & deorſum circumuoluimus: quod eſt extremæ dementiæ, & maxima colligẽtis iactura. Tutus enim meritorum penus, obliuio meritorum. Et ſicut cum veſtes & aurum in foro quidem exponimus, multos prouocamus inſidiatores: ſi verò domi reponamus, & celemus, in tuto poſuerimus omnia: Ita & merita, ſi iugiter mente geſtamus, dominum irritamus, armamus inimicũ, ad furtum vocamus: ſi verò ſciat ipſa nemo, ſed quem ſcire ſolum oportet, in tuto iacebunt. *Chryſoſt. hom. 28. ad pop. Antiochenum.*

Sicut oculus non ualet eſſet manus, nec manus valet eſſe oculus: Ita etiam licet diſtent ab inuicem differentibus meritis, tamen ſingulis ſua præmia ſufficientur. *Cyprianus de ſingularitate clericorum.*

Sicut ſtanni metallum, quod alicuius vtilitatis & gratiæ putabatur, fit argenti contemplatione viliſſimum: & rurſum auri comparatione meritum euaneſcit argenti: aurum quoque ipſum gemmarum collatione contemnitur: & ipſarunr nihilominus quamuis inſignium multitudo gemmarum vnius margaritæ candore ſuperatur: Ita illa omnia merita ſanctitatis, quamuis non ſolum in præſenti bona & vtilia ſunt verumetiam donum æternitatis acquirunt, tamen ſi diuinæ contemplationis meritis conferantur, vilia, atque (vt ita dixerim) vendibilia cenſebuntur. *Caſſianus collat. 23. cap. 2.*

Vide opera.

Sicut bonus Dominus mali ſerui miniſterio bonā facit eleemoſynam: Ita & per alium licet impęnitenté, miſericors Dominus, alium reuocare vult à pœnitentia. *Cyprianus de liuore & ſuperbia.*

Ecce in nomine ſuo nihil quæſtuarij peragũt exorciſtæ, nec ſe eis deferre ipſi dæmones profitent̄. Sed nomē Chriſti, ét p̱ lucrorũ ſectatores ſuæ gloriæ retinet poteſtatem, & fiũt in talibus cauſis miniſtri mercenarij: Sicut naues onerariæ, quæ p̱ pelagus euehunt inſtitores, quarũ rectores potius, eorũ quos ducunt pecunijs inhiant, q̈ ſaluti. Et tamen mare huius ſeculi, neceſſarios hēt huiuſmodi tranſuectores, alioqui ceſſabunt cōmercia, nec ex trāſmarinorũ copia, aliorũ inopia habebit ſubſidiũ, nec occurrent ſibi ſolatia regionũ, ſi vehicula tollantur, imò & pelagus immeabile relinquat̄. Bonis quippe ſępe malorũ miniſteria ſuffragantur. *Cyprianus ſermone de Baptiſmo.*

Si ſuperbus fuerit miniſter, cum Diabolo cōputat̄, ſed non contaminatur donum Chriſti, quod per illũ fluit. Purum eſt quod per illum tranſit, liquidum eſt, venit ad fertilem terram, puta quia ipſe lapideus eſt, quia ex aqua fructum ferre non poteſt, per lapideum canalem tranſit aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generans, ſed tamen hortis fructum plurimũ affert. Spiritualis. n. virtus ſacramenti ita eſt, vt lux, & ab illuminandis pura excipitur, & ſi per immundos tranſeat, non inquinatur. *Auguſt. tractatu 5. in Ioan.*

Qui malefacit, non prædicat de cathedra Chriſti, inde lędit, vnde malefacit, non vnde benedicit. Botrũ carpe, ſpinam caue. *Nunquid colligunt de ſpinis vuam, aut de tribulis ficus?* Botrum carpe, ſpinā caue. Quia botrus de radice vitis aliquando exortus, pendet in ſepe. Creſcit palmes, inſeritur, ſpinis, & portat fructũ ſpina non ſuum. Non. n. ſpinā vitis attulit, ſed ſpinis palmes incubuit. Noli interrogare niſi radices. Quære radicē ſpinæ, extra inuenies à vite. Quære originē vuæ, vitis hāc protulit à radice. Cathedra ergo Moſis vitis erat, Phariſæorum mores, ſpinę erāt. Doctrina verò p̱ malos, palmes in ſepe. Botrũ inter ſpinas

Mat. 7.

ſpinas caute lege, ne dum quæris fructum, laceres manũ. Et cum audis bona dicentem, ne imiteris mala faciẽtem. Quæ dicunt facite, legite vuas, quæ autem faciunt, facere nolite, cauete ſpinas. *Idem tractatu 46. in Ioannem.*

Quid eſt dignitas in indigno niſi ornamẽtum in luto? Et ideo cunctos qui ſacri altaris ſuggeſtu eminent, tantũ excellere oportet merito, quãtum gradu. Si. n. uiris in plebe poſitis, & mulierculis ipſo ſextu infirmioribus, talem ac tam perfectam Deus uiuendi regulã dedit, quanto utique eſſe illos perfectiores iubet, à quibus omnes docendi ſunt, vt poſſint eſſe perfecti. *Saluianus li. 2. ad Eccleſiam.*

Vide paſtor, ſacerdos.

MIRACVLVM.

QVemadmodũ incantatorũ Aegyptiorum potẽtia non erat ſimilis mirificæ Moſis gratiæ, ſed hanc diuinitus acceptam exitus declarauit, illam verò fuiſſe meras præſtigias: Sic Antichriſtorum & ad ſimilitudinem Ieſu diſcipulorum, uirtuté ſuam exercere conantium miracula prodigiaq; appellantur mendacia, omni deceptione iniuſtitiæ ad perdendos homines efficacia: Miraculorum autem Chriſti eiusq; diſcipulorum fructus erat non deceptio, ſed ſalus animarum. Quis enim probabiliter diceret emendationẽ uitæ, quotidianosq; à vitijs ad virtutẽ profectus, naſci ex deceptionibus. *Origenes lib. 1. contra Celſum.*

Et quemadmodũ ut Moyſi crederetur à ſenatu populoq; Iudæorum ſignis opus erat & prodigijs q̃ in ſcripturis habentur: Ita quid mirũ ſi Ieſu fuit eis opus ad patrandam fidem apud populum aſſuetum talia poſtulare, atq; etiã maioribus quæ collata ad Moſaica poſſent eos auertere à Iudaicis fabulis, & humanis traditionibus, perſuadereq;, nouum hunc doctorẽ tanta potentia præditum, maiorem eſſe quàm Prophetę fuerint: Quidni? cũ illorum oraculis ipſe prædictus ſit venturus Chriſtus? *Idem lib. 2.*

Sicut lac ſine labore & ſine opere dentium manducatur, & manducantem ſuauitate ſua delectat: Sic & mirabilia nullum laborem videntibus ponunt, ſed uidentes, admiratione delectant, & ad fidem molliter inuitant. *Chryſoſt. homi. 38. operis imperf.*

Quemadmodum viro perfecto ſi dederis lac, fauces q. dem eius delectat, membra autem eius non conforat, ſi autem panes manducet nõ tantum fauces eius delectat, quàm præſtat ei virtutem: Sic & viro perfecto in fide, & maturo ſenſibus, ſi miracula oſtendas, delectatur quidem aſpectu, nihil autem ei proficit ad ædificationem ſenſus aut ad notitiam veritatis, ſi autem verbum ſapientiæ exponas ei, & ratione delectatur, & ædificatur in fide. *Ibid.*

Quemadmodũ quòd ſol moritur in malos & bonos, pluitque in iuſtos & iniuſtos, id non eſt eiuſmodi, vt malos & iniuſtos confirmet in malitia & iniuſtitia, ſed præparet ad iuſtas pœnas: Ita non confirmat hæreticos in errore, ꝙ quædam miracula fiũt eis. Si enim miraculorum effectio pietatis eſſet ſignum & demonſtratio, nunquam Dominus reprobos & ſua familiaritate indignos pronũciaret eos qui dicunt: Domine, nònne tuo nomine Prophetauimus, & tuo nomine dæmonia eiecim⁹, & tuo nomine miracula multa fecimus. Quibus ille dicit: Nunquã noui vos: diſcedite à me, malefici. Nonne vos docui, cibũ & potum dandum eſſe eſurienti & ſitienti? Multo magis ipſe eorum ſimilia quæ nos docuit, facit, congerens ignẽ in capita eorum qui fidei datorem non vt dignus eſt, cognouerint. *Iuſtinus in reſponſionibus ad Orthodoxos reſponſione ad quæſtionem quintam.*

Sicut hæ oẽs ſignificationes pro ſuæ cuiuſq; ſocietatis cõſenſione aîos mouẽt: nec ideo cõſenſerũt in eas hoĩes, quia valebant ad ſignificationem: ſed ideo valent, quia conſenſerunt in eas: Sic etiam illa ſigna quibus pernicioſa dæmonum ſocietas comparatur, pro cuiuſque obſeruationibus valent. *Auguſtinus lib. 2. c. 24. De doctrina Chriſtiana.*

Vt Protogenes ex ſola una linea cognouit Apellẽ, quoniam intellexit neminem eſſe qui tam rectam ſubtilem, & admirabilem lineam deſcriberet, præter vnum Apellem: Sic ex uno Chriſti miraculo poteris diuinã eius potentiam intelligere. Alij miracula efficiebant, ſed non ita illuſtria, nec ſua potentia quemadmodum Chriſtus faciebat. *Hector Pintus in cap. 63. Iſayæ.*

MISERICORDIA.

VT à ſancto & fideli viro argui ſe uelle prudentis eſt, quia ægris animis, & peccatorũ morbo lãguẽtibus vtilis eſt ſeueræ obiurgationis ſub honeſto aurore medicina: ita miſerum eſt per peccati miſerationem, vſq; ad ipſam peccãtiũ miſericordiã decidiſſe. *Hilarius in Pſal.* 140.

Eſtote miſericordes ſicut pater ueſter. Magna eſt virtus miſericordiæ & omnibus aliis uirtutibus ſuperior eſt. Vnde & per Prophetam dicitur, *Suauis Dominus uniuerſi, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius.* Vnde & bene apud græcos oleum vocatur. Sicut enim in liquoribus oleum, ita & in bonis operibus miſericordia ſuperior eſt. Quemcunque enim liquorem in oleum infundas, oleum ſemper deſuper natat: oleo baptiſmus ſanctificatur, oleo Eccleſia conſecratur. Nos quoque oleo ideò ſumus toties inuncti, ut ſemper miſericordiæ memores ſimus, & nũquam pietatis & miſericordiæ opera obliuiſcamur. *Euſebius Emiſſenus hom. dominicæ 3. poſt pentecoſten.* *Matth.6*

Vt qui conſiſtunt in littore, eorum indoleſcunt vicem qui fluctibus immerguntur, neque interim vllam adeunt iacturam propriæ ſecuritatis, ob anxiam qua periclitantibus condolent, cogitationem: itidem & qui vltroneo mœrore ſe afficiunt ob peccata proximorum, haudquàquam per id lętitiam exinaniunt ſuam, ſed verius auctiorem eam & cumulatiorem reddunt, vt qui perfrui merẽtur Domini ſui gaudio ob lachrymas in gratiam fratris ſui effuſas. *Baſil. hom. de gratiarum actione.*

Sicut is qui abſque cõpaſſione vulnera fratrũ ſpectat, nullũ inueniet qui ſe dignetur venia, ſi qñ & ipſe peccauerit: ita qui cũ miſericordia lapſum proximi iuſtificat, ſi quando & ipſe ſupplantabitur, multos uidebit manum porrecturos. *Chryſoſt. ſermone de habendâ cura proximorum.*

Dic oro, ſi quẽ fame pereuntẽ uideres, nec cibo ſoluere ſibi neceſſitatẽ curares, ſed multo argento ac auro mẽſam exornares: quas putas illum gratias tibi habiturum? Quid porro ſi frigore cõgelatum hominem aſpiceres, nec veſtẽ aliquam ei præparares? ſi aureas ſtatuas ad laudem eius ei ĩgẽres, nõnne cõtẽnere uidereris? Ita te oportet in

 Chri-

Chriſto etiam cogitare, cum errabũdus & peregrinus circumuagetur, tecto, indigens, tunc tu ipſum quidẽ non ſuſcipis uermiculato emblemate pauimenta exornas, magnificos muros conſtruis, ipſum verò nec uiſitare curas in carceribus uinctum. *Idem hom. in Matthæum* 51.

Vt à fonte riuus, ita à morum ſuauitate cura pauperũ profluit. *Idem ſermone de manſuetudine.*

Cæterarum quidem artium quælibet, unum aliquem finem reſpicit, ut agricultura hominis pabulum, ars textoria noſtrum amictum: imò uerò nulla ſola finem ſuum conſequitur. Et primo in agricultura perſcrutemur. Hęc enim niſi faber ferrarius uomerem, raſtros, falcem, ſecurim, aliaq; quamplurima mutuetur, niſi lignarius aratrũ ſibi fabricet, & iugum præparet, & uehiculum ad ferendas conſtruat ſpicas, niſi à coriariorum artificibus corrigiam ſumat, uniuerſa agricultura euanuit. Cũ uerò miſericordia liberaliter moti, aliquid facimus, nulla re alia præter uoluntatem nobis opus eſt, cum ſingulæ artes altera alterius auxilio egeat. *Idem hom.* 53.

Non ſic oleũ corpus hominis roborat, ut aĩam miſericordia ſtabilit, adeoque confirmat, ut ſuperari à diabolo nequeat: lubricũ. n. eleemoſynæ oleũ, corpus hoĩs conſtituit, ita ut manus diaboli ꝑꝑ lubricitatem facilè effugiat. Hoc igitur oleo crebro nos perungamus. *Idem ho.* 65.

Quemadmodum is qui ſe ab alienis cladibus minimè auertit, ne in ſuis quidem aliud unquam patiatur aduerſi: ita & qui alienæ triſtitiæ conſors fieri tenuit, in ſuis caſibus acrius afficietur: ac ſicut in corpore putreſcente pede, manus ni compatiatur, expurgetque uulnus, & imponat medicamentum, ac diluat ſaniem, hoc ipſum in ſuis patietur malis: & quæ miniſtrare alteri noluit, cum eſſet morbo libera, morbo ipſa quoque erit obnoxia: quippe præſens inde malum ad ipſam quoque perueniet, iamq; non de officio, ac miniſterio, ſed de cura & euaſione periculi erit illi ratio: ita ſanè & hic, qui condolere alijs negligit, ipſe dolebit. *Idem hom.* 7. *in* 2. *Timoth.*

Deus mendicat & nudus circumit tibi negocians uitã immortalem. Eum itaque ne deſpexeris Nó enim vult cibari ſed cibare, non indui ſed inducere, & aureũ tibi para

re illud

re illud indumentum & regalem ſtolam. Nõne vides medicorum ſtudioſiores, cum ægrotos lauant, & ſe, licet nihil indigentes lauantes lanare? ſic & ipſe propter te laborantem omnia facit. *idem hom.* 35.

Si qui in una domo habitarent, quàm certiſſimè ſciremus ruituram, nobiſque id prænunciantibus nollent credere, atque in ea manere perſiſtent, ſi eos inde poſſemus eruere, vel inuitos quib. imminentẽ illã ruinam poſtea demonſtraremus, ut redire vlterius ſub eius periculũ nõ auderent, puto niſi faceremus, non immeritò crudeles iudicaremur. Quid igitur de opere miſericordio, ꝓ uita æterna, pœna ęterna uitanda, hominibus debemus impẽdere, iudicandum eſt, ſi pro ſalute iſta, nõ ſolum temporali, ſed etiam breui, ſic hominibus ſubuenire, nos rõ vera & benigna cõpellit? *Auguſtinus li. de correctione Donatiſtarũ c.* 21.

Sicut corpus noſtrum non ſemel cibatum totius uitæ ſubſtantiam habet, ſed quotidiano opus habet nutrimento, ita profectò in pietate per ſingulos dies ex operibus indigemus adiumenti. Multa namque nobis opus eſt miſericordia: propter peccata namque noſtra, clemens Deus illa facit omnia nihil eorum quidem indigens, ſed omnia propter nos faciens. *Idem hom.* 49. *ad pop. Antioch.*

Vide Eleemoſyna.

MONACHVS.

QVemadmodum cum Moſes vellet educere populũ ex Aegypto, reclamabat Pharao dicẽs. *Quare peruertis populum ab operibus*: ita cũ ſacerdos quidam, hominem ſollicitet ad ſeruitiũ Dei, inuitet eũ exire de ſeculo, renũciare mundo, cõtinuò audies dici ab his qui Pharaoni amici ſunt. Videte quomodo ſeducuntur hoĩes & peruertuntur, quales adoleſcentes ne laborent, ne militent, ne agant aliquid quod illis proſit, relictis rebus neceſſariis & utilibus ineptias ſectãtur & otium. *Orig. hom.* 3. *in Exodon.* **Exod. 5.**

Et quemadmodũ nolebat Moſes ut populus Deo ſeruiret in Aegypto, ſed exiret in deſertum, ut ibi Dño ſeruiret: ita donec quis in tenebris ſecularibus manet nõ poteſt ſeruire Domino. Et quemadmodũ diſcedentes filij Iſrael de Aegypto viam fecerũt trium dierũ in deſerto: ita qui

relicto ſeculo deo ſeruire cupit in ſolitudine, viā debet conficere trium dierum, id eſt conſeruare ſe ab omni inquinamento animæ,corporis ac ſpiritus. *Ibidem.*

Equidē ad te ſcribere nō ſuſtineo qui in hoc extremo rum finium receſſu interdiu noctuq; agito: tametſi enim vrbicas occupationes pro derelicto habui, ut ſexcentorū malorum cauſas, me tamen nondū etiā habere pro derelicto quiui. Similiterque illis affectus ſum, qui nauigandi inſolentes,nauſea perdite affliĉtantur. Namq; illi magnitudine nauigij offenſi,tanquam uehementius ſuccutientis,in lembum aut nauiculam cum tranſilierint,ſic quoq; non ſecus à nauſea laborant, nimirum moleſtia ipſos ac bile quocunq; trāſierint comitantibus Huiuſmodi quiddā nobis in ſolitudine agentibus cōtigit, qui domeſticas perturbationes quoquo circumferentes gētium ubique locorum perinde verſamur in tumultu, quare non magnopere adiuti ſumus ab hac ſolitudine. *Baſil.Epiſt.*1.

Qui in angelicæ iā dignitatis ordinē tsanſiuit, is ſi humanis poſtea affectionibus ſeſe cōtaminet, pardi aſſimilis efficitur pelli, cuius ſetæ neque ex toto albæ ſunt, neque ex toto nigræ, ſed cum ſint diſſimilium colorum miſtione uariegatæ & interpunctæ, neque in albis numerātur,neque in nigris. *Idem de inſtitut.Monachorum ſerm.*1.

Conuenit igitur,ut quemadmodū qui in balneū ingrediuntur,veſtimentis ſe omnibus denudant: Ita & qui colendæ pietatis cauſa,ad ſolitariam uitam accedunt, omni rerum uitæ huius materia exuti, genus uitæ, quod eſt ſecundum Philoſophiam ingrediantur. *ibidem. ſerm.*2.

Monachus rebus adhuc ſecularibus intentus eſt,ueluti ſtatua quæ ſolā monachi figuram circum ferat. nimirum quæ nuſquā uirtutibus ſit animata. *Idem in conſtitut.mo-a.*

Sicut athleta tantiſper dum domi ſe cōtinet, ac cū nemine manus conſerit,imbecillitatē infirmitatemq; ſuam occultare alijs pōt, ubi uerò nudato corpore, in arenam decertaturus deſcenderit,tū facile apparet, quid ille poſſit. Eadem ratione qui priuatam hanc & quietā uitam uiuunt homines, ſolitudinem habent ſuorum uitiorū tanquam uelamen quoddam, ijdem rurſus cum in medium prodierint, ſolitudinem illam ſicut ueſtē exuere, ac p aduenti-

tientitios externosq; motus, ſuos ipſorum aïos omnibus nudos exhibere coguntur. *Chryſoſt. lib. 2. de ſacerdotio.*

Quemadmodum qui intra portũ ad gubernaculi regimen aſſidet, is non continuò ſufficiens artis periculũ prębet, At uerò qui in medio mari collocatus nauem ſæuiẽte tẽpeſtate eripere potuit, hunc certe nemo eſt qui non optimũ gubernatorẽ eſſe dixerit. Proinde nec monachũ ipſi magnopere ac ſupramodum admirabimur, quod is apud ſe viuens neq; commoueatur, neq; in multa ac magna peccata. *Idem lib. 6. de ſacerdotio.*

Vbi ſunt qui dicunt qđ non ſit poſſibile in media ciuitate verſantem ſeruare virtutem: ſed opus eſſe ſeceſſũ, & montana quadã cõuerſatione. Videant iuſtum illum Loc cum muliere & pueris, & famulis & in ciuitate degẽrẽ, & inter tam malos ac impios conuerſantẽ, & quaſi ſcintillã quandã in medio lucentem, & non ſolum non extingui, ſed & quotidie lucẽ clariorẽ emittere. Et hæc dico nõ ꝓhibens ſeceſſum ab vrbibus neq; interdico montium & ſolitudinũ conuerſationẽ: ſed mõſtro volenti ſobrie agere & vigilare, nihil inde obſtaculi eſſe. Sicut igitur negligenti ac ſupino prodeſt ſolitudo: neque enim locus virtute nos facit præditos, ſed mens & mores. ita & prudens atque uigil non offenditur, etiã in media ciuitate viuẽs. *Idem Hom. 43. in Geneſin.*

Quemadmodũ ſi quis ad aurifabrum aut roſetum uenerit, recipit ab auro & roſis quendam coloris ſplẽdorẽ: Sic qui ad monachos accedunt, nonnihil à fulgore illorũ vtilitatis conſecuti, à priore ſuperbia plerunq; liberãtur. Ac ueluti ſiquis editum locũ petierit, etiamſi minimus ſit magnus tamen atq; ſublimis videtur: ſic donec cum illis moram fecerint excellentiores apparent, cum verò inde abierint, quaſi à ſublimiore loco deſcenderint, humiliores uidentur. *Idem hom 70. in Matth.*

Vide differentiam menſę monachorum & diuitũ. Vñ hæc colligit᷑ ex innumeris lacrymis, ex uiduarũ oppreſſione, orphanorũ rapina: Illa ex iuſtis laboribus. Et hæc qdem menſa ſimilis eſt pulchræ ac ſpecioſæ mulieri, nihil exteriorum indigenti, ſed naturalẽ habenti pulchritudinẽ: illa verò meretrici cuipiã turpi atq; deformi, multos

quidem habenti ſucos, neque tñ pulchritudinem obumbrare valenti. ſed quanto quis proprius aſſeſſerit, magis redargutioni obnoxiæ. *Idem ho. 57. ad populum Antioch.*

Beatos uulgus ducit qui gétiũ principes ſunt, qui ſplẽdidis vehiculis feruntur, qui preconũ clamorem, ac ſatellitum magnum aſſequuntur. Contra, Philoſophantiũ uita, & eorum qui ſolitariæ uitæ inſtitutum delegerũt, deſpicabilis eſt: atque illi quidem dum foras prodeunt, ad ſe ſe cõtuendos populum ipſum conuertunt: hi auté ſicubi apparuerint, nullius oculos aut ſalté perpaucorũ ad ſui ſpectaculũ trahũt, & præterea horũ nullus ſimilis eſſe cõcupiſcat illorũ contra nemo non. Quanquã principatũ quærere, gentis alicuius imperio potiri, arduũ ſanè ac ſupra vulgariũ hominum vires ac quorum animis imperij amor inceſſit, ijs, magna pecunia opus. Solitariã verò uitam eligere, Dei Cultui vitam ſuã mancipare, æq; oĩbus procliue ac facile. Adde qđ principatus poſſeſſio una cũ vita hac deſinit, ſeu verius dicã viuos ẽt ſui amatores deſtituit: ut taceã hic multos olim extitiſſe, quos magnũ in periculum, vel certè magnã in ignominiã coniecit. At ſolitudo iuſtos hac in uita multis cũ repleuerit, a uitæ exitu hilares ac ludibundos ad Dei ſaluatoris tribunal ducit. Age verò cõtendentes inter ſe regẽ & monachum audiamus. Rex urbium, regionum præfecturam gerit, ꝑtores, proprętoros, exercitus, populos, ſenatus, ſuo vnius nutu agens. At monachus iræ, inuidiæ, auaritiæ, voluptati, imperat, aſſiduè ſpeculãs, ne ſuum aĩum obſcęnis affectibus non ſubijciat. Inuenies hunc cum dęmonibus pugnãtẽ, eundemq; & ſuperantem & vincentem, & a Chriſto coronam capientẽ, Regẽ verò cum barbaris bellantẽ cernas quantò aũt hominibus dæmones terribiliores ſunt, tãto ſplẽdidor eſt, q hos ſuperat, eos qui illos uincit. Qđ ſi cauſam belli perdiſcere cupis magnã profectò inęqualitatẽ reperies. Alter pro pietate & Dei cultu cum dæmonibus bellum gerit, vel vrbes, vel vicos ab errore aſſerere deſiderãs, alter cũ barbaris digladiatur, ꝓ locis, finib⁹ opibuſvè raptis, illũ auaritia, atq; adeo iniuſti principatus ambitione ad pugnã ꝓuocãte, vbi certè pleriq; plerũq; reges maiora cum appetiuiſſent, parta amiſere. Iam ad vtru ſq; ui-

tam

ram & geſta deſcendamus. Re vera hunc inueniás cũ Prophetis verſantem, Pauli ſapientia animum exornantem aſſiduè à Moſe ad Eſayam: ab Eſaya ad Ioanné, à Ioanne ad alium quempiá tranſeunté. At regé aſſidua centurionũ, pro prætorum & ſpiculatorũ conſuetudine abutentem. Porrò cũ quibus aſſiduè quis uerſatur, horũ mores ſimiles hẽt, Itaq; monachus animũ ſuũ ad Apoſtolorum & Prophetarũ mores conformat. At rex ad mores ducũ, ſcutatorũ, ſatellitũ, hominũ uino ſeruientium, uoluptatibus indulgentium, bonam diei partem in potu contetentiũ. Quod ſi & noctis tépore examinare uoluerimus, monachum quidem uidebimus Dei optimi cultu ac precibus inſignem, multo ante gallinaceos tépore canenté, Angelis conuictoribus utentem, cũ Deo colloquentem, cęleſtibus bonis fruentem. Regem verò in lecto ſtertenté. Ille cibis his alitur, qui altum ab eo ſomnum minimè exigant: hunc aũt delitiæ conſopiunt & potus: Monacho & veſtis & menſa moderata, & conuictores eiuſdem uirtutis æmuli. At regé neceſſe eſt, & lapillis & auro ſuperbum eſſe, menſamq; extruere ſplendidam, tũ conuictorib. vti, ſiquidé imprudens ille fuerit, ſua ſtoliditate dignis: ſin autem mẽſam habeat, temperanſq; ſit probis fortaſſe & iuſtis, ſed tamen virtute his quos dixi longe inferioribus. Etenim rex in itineribus faciendis ſubditis grauis eſt prꝫterea, & urbem habitans & pace fruens, & bello operã dás, tũ tributa exigens, tum exercitus conficiens, tum captiuos agens, & dũ uictor & dũ victus eſt, ſubditos proprijs malis replet. Victor quidem intolerabilis eſt victoria ſeſe venditans, ac ſibi placens, tũ militibus præbens rapiendi licentiã, deprædandi, viatores iniuria afficiendi, urbes obſidione cingendi pauperũ domos depopulandi. At uero monachus ſimulatq; conſpectus fuerit, ſtatim tam diuitibus quá pauperib. donum aliquod afferens. vtriſq; æque munificũ ſe præſtat, vno tantum amictu vtens, tũ aquá libentius bibens ꝙ vinum quamuis admirabile, pro ſe quidẽ nullá neq; paruam neq; magnã à diuitibus gratiã poſtulans: pro indigentib. aũt tũ multas, tũ continuas, eaſq; vtriſq; conducentes, hoc eſt, tam his qui largiuntur, quã his qui accepturi ſunt. Sic fit ut communé ille agat medi-

cum

cum diuitum iuxta inopũ, illos peccatis liberãs per bonam admonitionem, hos ab indigentia eximens. At rex tributa tum minus grauia eſſe iubet, diuitibus magis quã pauperibus vſui eſt. Idẽ dum contra facit, paucarũ facultatum dominos lædit. Nam diuiti tenuem admodum iacturã attulerit tributorum acerbitas; at eadem pauperũ domos tanquã torrens diſtrahit, fletu complens uicos.
Age verò examinemus quanam in parte monachus, quã contra in parte rex ſubditis beneficus ſit. Igitur hic quidẽ aurum largitur ille ſpiritus gratiã. Præterea idẽ hic dũ bonus eſt, paupertatem ſoluit: Ille aũt animas dæmonũ tyrãnide oppreſſas precibus liberat. Quod ſi acciderit hunc & illum deturbari, hoc eſt, hunc quidẽ à virtute deſtitui, illum autem regno priuari, hic quidem paruo admodum negotio ad ſe redit, ac ſtatim per preces, per lacrymas, p mœrorem, per pauperum curã, peccatis abſterſis, de integro facile priſtinũ principatũ recurrit. At rex ſolio deiectus cũ fuerit, tum demũ multis ſane ſocijs indiget, multis itẽ armatis militibus, equis, pecunijs periculis: deniq; ſalutem ſuam in alijs ſitam habet. Iã mors regi terribilis eſt, eadẽ Philoſopho minimè moleſta Quod ſi & hunc & illum iugulari contigerit, hic quidem pro pietate pericula ſibi accerſet immortalẽ ac cœleſtẽ vitã morte ſua comparans. At rex tyrannũ aliquẽ, & eũ q imperiũ affectat, iugulatorẽ ſuũ habiturus eſt: miſerabile, idemq; horrendũ poſt cædẽ ſpectaculũ. Adde his quod monachus bonorũ ſuorũ affectatores habiturus eſt æmulatores ac diſcipulos, bona ex parte, comprecantes, ut ipſius ſimiles euadant. At rex multos fruſtra in precibus ſermones inſumpſerit, Deũ rogans, vt nemo exiſtat q regnũ affectet. Præterea illũ interficere nullus audeat, niſi ſi quis exiſtimaturus eſt impium ſe in Deũ futurũ, ſi eũ ſuſtulerit. Huic uerò multi iugulatores ingruunt, tyrannidis affectatores. Quamobrem alter adhibet milites corporis ſui cuſtodes alter vrbes precib. ſuis tanquã muro cõmunit. Quod ſi & certamen futurũ examinare velimus, monachũ quidẽ videbimus ſplendidũ, ac conſpicuũ rapi inter nubes, ad occurſum Chriſti in aera exẽplo ducis ac inſtitutoris huius vitæ ſalutaris, omniumq; virtutũ. At rex ſiquidẽ iuſtè &

humanè

humanè imperium rexiſſe viſus eſt, hoc autem admodũ rarum, minorem ſalutem, minorem honorem ſortietur. *Idem lib. de comparatione regis & monachi tomo. 5.*

Quæ viuunt in monaſterio & quarum ſimul magnus eſt numerus, nunquam ſolæ, nunquam ſine matre procedunt. De agmine columbarum crebro accipiter vnam ſe parat quã ſtatim inuadat, laceret: cuius carnibus & cruore ſaturetur. Morbidæ oues ſuum relinquunt gregem, & luporum faucibus deuorãtur. Scio ego ſanctas virgines, quæ diebus feſtis propter frequentiam populorum pedẽ domi cohibent, nec tunc egrediuntur, quando maior eſt adhibenda cuſtodia, & publicum penitus deuitandum. *Hierony. epiſt. ad Demetriadem de virg. ſer.*

Vt aqua turbata niſi conſiſtat, fluere nequit. Ita monachus conſtitui ſine quiete non poteſt. *Nilus inſtitutione ad monachos.*

Monachus q̃ multa poſſidet eſt veluti nauis onerata, q̃ in fluctuũ tẽpeſtate facilè mergit. Quemadmodum. n. illa ſingulis vndis aſpergit. ſic opulentijs, ſolicitudinib. opprimit. Monachus qui nihil poſſidet eſt veluti viator expeditus qui tectũ vbiq; reperit. Monachus pauper eſt tanquam aquila in ſublime volans, quæ tũc ad eſcam ſe demittit cum urget neceſſitas. *Idem orat 3. aduerſus vitia.*

Quomodo nauis poſteaquam pelagi fluctus euaſerit, ſi in portu deſtinata nõ fuerit, de minutiſſimis guttis impletur & mergitur: ſic & monachus deuictis & ſuperatis ſeculi tempeſtatibus & mundi huius criminibus quaſi periculoſis fluctibus, cum ad portum monaſterij uenerit, ſi ſubrepentina & minuta & quotidiana peccata de animę ſuę ſentina exhaurire neglexerit, in ipſo portu naufragij diſcrimen incurrit. *Cæſarius Arelatenſis, hom. 28.*

Dicere ſolebat Antonius, cognomento magnus, aquã piſcibus alimento eſſe, ſolitudinem autem monachis afferre ornamentum, atque illos cum terram attingunt, vitam amittere, hos autem cum urbem adeunt, monaſticã grauitatem perdere ſolere. *Sozomenus lib. 1. hiſtoriæ, cap. 13.*

Attendant nouitij, quia ſic agit qui monachatus arripuerit difficultatẽ, quemadmodũ infirmus q̃ graué accipit potionem. Plerunque etenim cõtingit, vt qui aliquã

patitur

patitur infirmitatẽ corporis,potionẽ quærat,qua ab illa infirmitate curari valeat. Cumq; ei medicus dicit, vt illã vel illam potionem accipiat, & ſic ſanari poterit,emit eã accipit datam.Sed cum potio fortis eius viſcera rimatur mẽbra omnia percurrit malos humores contrahit, vires tollit,corpus diſſoluit,terræ infirmum proſternit,deſiderium maximum bibendi in eo accendit,vel dormiẽdi, vel foras ad uentum eundi,eiq; medicus hæc interdicit comminans:quia morietur ſi hoc fecerit.Heu me,infirmus inquit,cur potionem hanc accepi? male mihi erat, & modo eſt peius Heu quanto meo malo illos vidi, qui hoc conſilium mihi dederunt,nec mihi quia & hoc me oporteret pati prædixernat. Sic iſte conqueritur dum potione coarctatur,cum vero mali humores defluere cœperint, totũque corpus paulatim leuari gaudet,exultat: quia talẽ potionem accepit,per quam ad priſtinam ſanitatem redire ſe ſentit, & homines qui hoc cõſilium ei dederunt benedicit.Similiter verò multotiẽs accidit, ut aliquis qui aĩæ ſuæ infirmitatem cõſiderat,medicinam inde ſpiritualem quærat,qua ab illa viciorum ſuorum infirmitatem mundari valeat.Cumq́ue ei ſpiritualis homo dicit, quod per monachatũ poſſet ſaluari,dat quicquid habet, ut in monaſterio, aliquo ſuſcipiatur, vel ei gratis aliqñ cõceditur & ſuſcipitur. Sed cum ordinis difficultas cogit eũ uigilare,dum vellet dormire,eſurire dum vellet edere,ſitire dũ vellet bibere,tacere dum uellet loqui, legere vel cantare dum uellet quieſcere,ſedere dum uellet ſtare. Me miſerũ inquit,quare hunc habitum ſuſcepi? antea male agebam ſed modo peius ago:quia tot & tanta quæ mihi iubẽtur, adimplere aliquid boni perficere ualeo. Quid igitur: uæ mihi,ut quid his credidi qui mihi hoc conſuluerunt? Putabam quod omnes illi homines eſſent ſancti.Hęc & his ſimilia nouitius dicit,dum ordo illi imprimis uidetur grauis.Sed poſtquam ſentit & ſecum cõſiderat, quia hęc patiẽdo ſua poſſe aboleri peccata, totum quod antea graue uidebatur,leue efficitur, & lętari incipit Deoq́ue gratias agit. *Anſelmus de ſimilitudinibus.cap. 77.*

Solet eſſe cõtentio quędam inter nutritos monachos & conuerſos. Attẽdunt nutriti ſe nulla crimina cõmiſiſ-

ſe,

ſe. Illos uerò è contrario uixiſſe conſiderant. At cõtra cõuerſi quia ſcientiam exteriorum habét, res monaſterij ſapienter tractant, nutritis ipſis neceſſaria inueniũt, ordinẽ quoq; ſuum ſeruentius plerunq; cuſtodiunt. Illos verò parum in his valere cõſiderant, ideo ſe meliores illis æſtimant. Sed ſi uere monachi eſſent, ſic eſſet inter eos qũo inter angelos in cœlis & homines ſanctos. Angeli. n. ſunt quaſi nutriti, ſancti verò homines quaſi cõuerſi. Sed nec angeli ſanctos deſpiciunt, qui tentationibus aliqñ victi ſunt, nec ſancti angelos quia nullã quam uincerent paſſi ſunt tentationẽ. Si. n. Michael diceret Petro, tu Dñm negaſti, poſſet, Petrus reſpondere, verũ quidem eſt qđ dicis, ſed tu pro dño nũquam vel ullum colaphum ſuſtinuiſti. Quod oĩno non faciunt, ſed ſunt concordes. *Ibid. cap. 78.*

Optabilius eſt Deo bonum opus monachi quã hominis cuiuſpiam ſecularis. Solet quippe accedere duos eſſe homines ſub Dño uno ſingulas habentes arbores in proprio ſolo. Arbores autem illæ fructum ferunt bonum vtrique. Verum vnus eorum quia Dominum minus diligit fert de *fru*ctu quantum ei viſum fuerit. Adeo aũt aliꝰ Deum amat, ut ad eum veniens arborem ei offerat. Sane eius ſeruitium Domino magis erit acceptũ. Sic & ſeruitium monachi Deo eſt magis acceptum quam ſecularis. Secularis enim Deo offert quantum voluerit. Monachus verò offert ſeipſum. *Ibidem cap. 84.*

Sicut in denario tria eſſe debent, vt ſit ex puro ære, recto pondere, monetaq; legitima: ita monachus debet habere hæc tria. Eius quippe metalli puritas pura eſt eius obediẽtia Rectũ vero illius pondus ſtabilitas eſt propoſiti eius. Illius aũt moneta eſt habitus monachalis. *Idem c. 90.*

Sicut bubo dum in cauerna cũ pullis ſuis eſt, lætatur & ſuo modo bene ſibi eſt: dũ verò inter coruos & corniculas ſeu alias aues eſt, incurſatur ac dilaniatur, & omnino ſibi male eſt, vtpote quia hic roſtro percutit, ille alis in eũ irruit, alter verò vnguibus diſcindit: ita & monacho. Qñ enim cum fratribus ſuis cõuerſatur, ſibi benè eſt, qñ verò remotus ab illis inter ſeculares conuerſatur, hinc inde variarũ cauſarum incurſus dilacerant, & quæ non amat ſecularia negotia, vexant, *Idem, Ibi. capite 187.*

Iſa. 24. *Et omnis militia cœlorum decidet* Id eſt oẽs ſtellæ cadent de cœlo, quod moraliter intelligi poteſt de religioſis, qui à terra ſeparati cœlo adhærent, qui debẽt dicere cum Pau Philip. 3 lo. *Noſtra conuerſatio in cœlis eſt*. Hi ſeuocantes animum ab omni turbulento negotio à terra ſe longiſſimè efferunt, & ad cœleſtium contemplationem rapiuntur ideò ſtellis in cœlo cadentibus comparantur. At tunc ſtellæ dicunt cadere de cęlo, quando nonnulli relinquunt religionem & ad ſeculum reuertuntur. *Hector Pintus in c. 34. Iſaiæ.*

Quemadmodũ qui ſe exonerat, ſarcinas graues veſtes aliaq; impedimenta remouens, non ob id dicitur aſcendiſſe aut eſſe in culmine montis, ſed ſe in ſtatu præfatæ aſcenſionis conſtituit, & aſcendendo de hora in horã, appropinquat ipſius montis culmini: ita & is qui accepta cœlitus voluntate perpetuo continendi profiteatur vitã monaſticam, non ex ipſo iam eſt perfectus in vita Chriſtiana, ſed ſe poſuit in ſtatu quidem altiori, quo facilius proficere valeat in dilectione, abijciens impedimẽta ſeu auocamenta. *Driedo in præfat. de eccleſiaſticis dogmatibus.*

Meritò ſtagnis monaſteria comparantur, vbi quomodo incarcerati piſces, euagandi non habent libertatem, quo videlicet parati ſunt ſemper ad epulas ſpiritales. *Bernardus ſer. 2. de ſancto Andrea.*

Nulla ars abſque magiſtro diſcitur. Etiam muta animalia & ferarum greges doctores ſequuntur ſuos. In apibus principes ſunt. Grues vnam ſequuntur ordine literato. Imperator unus, iudex unus prouinciæ. Roma vt cõdita eſt, duos fratres ſimul habere reges nõ potuit, & parricidio dedicatur. In Rebeccæ vtero Eſau & Iacob bella geſſerũt. Singuli eccleſiarum epiſcopi, ſinguli Archipreſbyteri, ſinguli Archidiaconi, & omnis ordo eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur. In naui vnus gubernator. In domo vnus dominus. In quouis grandi exercitu vnius ſignum expectatur. Et ne plura replicando faſtidium legenti faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, vt doceam te non tuo arbitrio dimittendum, ſed viuere debere in monaſterio, ſub diſciplina vnius patris conſortioq; multorum, vt ab alio diſcas humilitatem, ab alio patientiam. *Hieron. epiſt. ad Ruſticum Monachum.*

MORBVS

MORBVS CORPORIS.

EX horto aliquo, qui uẽtis & tempeſtatibus uerberatur, ſume arbuſtum aliquod, & pone in opaco & aquoſo loco & uidebis quòd multũ à fortitudine & dignitate ſua mutabitur, quam habuit in eo loco, vnde cõſtat eſſe tranſlatum. ita corpore molli reddito & delicato, neceſſe eſt & animam participare ex corporis morbo. Sicut chordis contingit, cum enim ſunt ipſi ſonitus molles & delicati, & nõ conuenienter extenti, etiam artis ratio deprauatur, & cogitur uitio ſeruire chordarũ: Sic etiam fit in corpore: multas ab eo anima ſuſcipit læſiones, multas neceſſitates. Quãdo enim multa opus habet ad ſui curationem anima amaram ſuſtinet ſeruitutem. *Chryſoſt.ho.20.in epiſt.ad Hebræos.*

Quemadmodum uermiculi teneris lignis innaſcũtur maximè: Sic dolores quoque in mollioribus hominũ ingenijs ingenerantur. *Idem ſer.18.*

Vt medica terra diu retinet ſemina propter aſperitatem, vt ſerò emergant: ita morborum ac dolorum cauſæ in hominibus aliquoties diu latent, donec uolutas in febrem erumpat. *Plutarch.in Moral.*

Vt medici in uehementi fluxu pituitæ non ſtatim ſuccurrunt pharmacis, ſed foris admouent, quod tẽpore cõcoquat humorem, ac tum medentur: ita in recenti dolore tacendum, donec tempore mitior admittat conſolationem. *Ibidem.*

Vt ſapiens gubernator in tranquillitate tempeſtatem expectat: ita rebus tranquillis ad dolorem aliquẽ præparandus eſt animus. *Ibidem.*

Si ebrij commeſſatores irrumpãt in domum luctu funeſtam, non ſolùm nihil adferent hilaritatis, ſed eiulatũ potius excitabunt. ita uoluptates in corpore ægro offendunt quoque. *Ibidem.*

Qui ita corpus exinaniunt pharmacis, ut peregrinis rebus expleant, ac magis noxiis: perinde faciunt, ac ſi q̃s expulſis è ciuitate Græcis, inducat Perſas ac Scythas. *Ibidem.*

Floſculorũ odores per ſe parũ efficaces ad imxti oleo maiorẽ uim habent: Ita morborum cauſæ, ſi in corpus incidant,

cidant, iam humoribus collectis abundant. *Ibidem.*

Vt nautæ nimium onerantes nauē, deinde in exhauriendа ſentina laborant: ita qui corpus onerant, cibis ac deinde clyſteribus inaniunt, *Ibidem.*.

Qui malè affecto corpore, uitæ ratione morbū acceršunt, ij quaſi cœnum commouent. *Ibidem.*

Vt nautæ ſereno cœlo nonihil laxant vela, cum eſt ſuſpicio tēpeſtatis cōtrahunt: Ita corpori rectè affecto, nō nihil permittendum: contra ſi quid timebitur morbi, cautius agendum: *Ibidem.*

Qui corpus ægrè affectū ad balneas ac voluptates trahit: quaſi putrem ac laceram nauem deducit in mare. *Ibidem.*

Homines tantùm pingues, ac robuſti, duriq́ue, ſimiles ſunt gymnaſiorum columnis. *Ibidem.*

MORES.

QVemadmodum bene nutrita corpora, ſi nuda ſint, uires ac vigorem apertius indicāt: Ita pulchritudo morum ſi ineptis nugis non inuoluatur, magis indicat animi magnitudinem. *Clemens Alexandrinus libro ſecundo pedagogi.*

Non eſt eadē hic quæ in cęteris peregrinationibus cōditio. In illis compræhenſus aliquis limes in interrogati incolæ non patiuntur errare. At in moribus triſtiſſima q̄ que via & celeberrima maximè decipit. Nihil ergo magis præſtandum eſt, quam ne pecorum ritu ſequamur antecedentium gregē, pergentes non quò eundū eſt, ſed quò itur. At qui nulla res non maioribus malis implicat, quā quod ad rumorem componimur, optima rati ea quæ magno aſſenſu recepta ſunt, quodq́; exempla pro bonis multa ſunt, nec ad rationem, ſed ad ſimilitudinem viuimus. Inde tanta iſta coaceruatio aliorum ſupra alios ruentiū. Quod in ſtrage hominum magna euenit, cum ipſe ſe populus premit. Nemo ita cadit, vt nō alium in ſe attrahat, primi exitio ſequentibus ſunt. *Seneca, lib. de beata vita.*

MORVM

Digitized by Google

MORVM INCONSTANTIA, Et varietas.

OPorteret tales in tota vita videri & fingi eos qui Chriſto initiant. Nunc autem neſcio quo vna cũ locis habitum & mores mutant, non ſecus ac polypos dicunt, petris quib. adhæreſcunt aſſimilatos, videri quoque colore eſſe tales. *Clemens lib 3. pædagogi c.* 11.

Ferula ſolis aſinis gratiſſimum eſt pabulũ, cæteris animantibus præſentaneum venenum: Ita ſæpe quod alios offendit, alijs voluptati eſt. *Plinius lib.* 24. *c.* 1.

Aiunt ignem Chimeræ montis ſemper ardentis, aqua accẽdi, cœno reſtingui: Ita quoſdam quo magis ores, minus cõmoueas: ſi dehorteris, vltro volũt. *Idem lib* 2. *c.* 109.

Vt Tygrides ſi quis tympanis circumſonet, in rabiem agi dicuntur, adeo vt ſeipſas deniq; diſcerpant: Ita quæ bonas mentes compeſcunt, feras & agreſtes irritant & efferant: ac quoſdam offendit, quod alijs addit animum, vt muſica, eloquentia *Plutarchus in moralibus.*

Vt inter tot hominum millia, nullæ facies ſunt p oĩa ſimiles, nec vllæ voces: Ita ſuũ cuique ingenium eſt, ſuus cuique mos. *Eraſmus.*

Quemadmodum plantæ & ſemina in regionibus mõtuoſis ac aſperis, nõ ita laſciuiunt, vt in cãpeſtri & molliore terra: Sic homines hominum quoq; mores ad regionis habitum immutantur, & mollis & fertilis regio molles & ignauos reddit homines. *Plutarchus in apophtheg.*

MORVM EMENDATIO.

QVod in pecuniarum ſumptibus idem in peccatis faciamus. Statim cum ſurreximus a lecto, priuſquã nos conferamus ad forum, vel priuſquam aggrediamur opus aliquod, vel priuatum vel publicum, vocato miniſtro rationem ſumptuũ petimus, vt ſciamus qd benè vel malè expenderit: & ſi viderimus paruũ quiddam deſiderari, omnibus modis cogitamus acceſſionũ occaſionẽ, ne inuiti perdamus. Faciamus igitur hoc in operibus noſtris vocata conſcientia noſtra. Faciamus ſimiliter rationem

operum, verborum, cogitationum & ſcrutemur quid vti liter inſumptum ſit, & quid in perniciem noſtram, quis ſermo male expenſus in cõuitia, in ſales, in turpiloquia quæ concupiſcentia oculum in intemperantiam prouocarit, quæ cogitatio cum damno noſtro in opus exierit vel per manus vel per linguam vel per cogitationes. *Chryſoſt. ſerm. de pænitentia.*

Medelam ſi oppoſuerit medicus, neq; priori te die purgauerit, num eam rurſus die altera nõ opponet? Eſt quiſquam quercini roboris cæſor, is quercum ſi velit cædere, ſecurim accipit, incidit radicem: ſi plaga vna percuſſerit, neque ceciderit infructuoſa arbor, nonnè ſecundam dederit, non quartam, non quintam nõ decimam. Sic & tu fac. Quercus eſt fornicator, glandes ferens, irrationabilium animalium eſcam, multo tempore tua in mente radicata. In arborum circuitu tuam deiecit conſcientiam. Meus ſermo ſecuris eſt, vno audiſti die, quomodo vno die cadit, quæ tanto tempore radices immiſit. Si. n. bis, ſi ter, ſi centies, ſi decem millies, non iam mirum. Modo incide ui rem malam, & fortem conſuetudinem, malamq; illam deiice, & gratiam impetraſti. Manna comedebant Iudæi, & cepas de Aegypto quærebant, cõſuetudine ducti. Tã adeò turpis eſt conſuetudo peſſima quod non ſtatim põt abiici, nec tempore breui. *Idem, ho. 3. de pænitentia.*

Recidatur luxuries, delitiæ reſecentur, & ſi qs fuit luxurioſus valedicat ſuperiorib. Reciſa. n. uinea fructũ affert, ſemiputata frondeſcit, neglecta luxuriat. Ideoq; ſcriptũ eſt, Tãq̃ agricultura hõ imprudẽs, & tanq̃ vinea hõ egens ſenſu, ſi reliqueris eũ, deſertus erit. *Ambroſi. epiſt. 7.*

Si quando terræ operarius & ruris cultor agrũ ſuũ ſeminibus præparat, non ſibi ſufficere putat rudẽ campum vomere ꝓſcidiſſe, & aſſiduo aratro duras edomuiſſe glebas ac ſulcis frequentibus confeciſſe, ſed inſuper ſtudet agrum illũ infecundis germinibus emundare, noxiis euacuare ruderibus ſpinarum, ſtirpium fomites excuſſa radice cõuellere, ſciens terram ſuã ſine purgatione mali germinis, boni feracẽ eſſe non poſſe: ad ſe dictum putans illud, quod ad ſpiritalẽ agricolam pertinet, nouate vobis noualia, & nolite ſerere ſup ſpinas. Ita & nos q̃ Dei agri

cultura

cultura effecti ſumus qui ſpem fructuum noſtrorũ non terræ credimus, ſed cœlo repoſitum; non nobis ſufficere putemus terram corporis noſtri vigiliarũ ex eredocitiis- mare, vel ieiuniorum labore conficere, ſed in primis mẽtem extirpatione vitiorum mundare conemur circumcidere, mores, excidere paſſiones, eradicare ſuperbiã, plãtare humilitatem, effodere iram, fundare patientiã, amputare inuidiã, inſerere beneuolentiã, & huiuſmodi virtutibus agrũ cordis, quaſi quibuſdã bonæ frugis fœcundare ſeminib. Cæterùm ſi caro conterit, & anima nõ fructificat, ſimile eſt ac ſi arari cãpus non deſinat, & nunquã tñ meſſis appareat. *Euſebius Emiſſenus, hom. 8. ad Monachos.*

Non vt Cæneus ſubitò è muliere factus eſt vir, optando tantum: Sic repentè ex improbo viro, probus euadit quiſpiam, vt cubitum abiit ſtultus, ſurgat ſapiens. *Plutarchus in Moralibus.*

Vt aquæ ſalinæ, pluuia incidente, dulciores ſunt cæteris aqs; ita meliores ſolẽt eſſe quos è diuerſa vita mutauerit diuinæ gratiæ influxus, veluti Paulus. *Eraſmus in ſimil.*

Sicut Aminæa vina ſenio fiunt meliora: ita quidam in iuuenta ſolutiores aut aſperiores, ętate & uſu rerũ fiunt mitiores. *Idem.*

MORVM DEGENERATIO.

QVi è uirtute in vitium ac malitiam decidunt, torrẽtum ac fluuiorum more ex alto quodam loco in præceps, concauumq; ac terreſtre delabuntur. *Olympiodorus in Eccleſiaſt.*

Cum in fici arbore fructum eſſe videamus dulciſſimũ, folia autem & corticem & ſtipitem & radicẽ amariſſima eſſe omnia. Quod enim arboris eius natura deterrimum in ſe habet, hoc vniuerſo in iis quæ eſui apta nõ ſunt ab ſumpto optimum quod eſt, id in fructib. ſincerũ illa relinquere videri poſſit. Ita igitur & agricolæ (ne n. repudiemur etiam uiles ſimilitudines, ſi plus profecturi his uideamus, ut ueritas percipiatur) illi igitur, fortaſſis ſua ſponte & natura magiſtra edocti, & malè olentia ad benè olẽtia, & dulcia ad acerba in conferẽdo adiungunt: vt q.cq.d terra hẽt deterius, id in vnũ collectũ ſolùm maneat, at-

cum diuitum iuxta inopũ, illos peccatis liberans per bonam admonitionem, hos ab indigentia eximens. At rex tributa tum minus grauia eſſe iubet, diuitibus magis quã pauperibus vſui eſt. Idẽ dum contra facit, paucarũ facultatum dominos lædit. Nam diuiti tenuem admodum iacturã attulerit tributorum acerbitas; at eadem pauperũ domos tanquã torrens diſtrahit, fletu complens uicos. Age verò examinemus quanam in parte monachus, quã contra in parte rex ſubditis beneficus ſit. Igitur hic quidẽ aurum largitur ille ſpiritus gratiã. Præterea idẽ hic dũ bonus eſt, paupertatem ſoluit: Ille aũt animas dæmonũ tyrãnide oppreſſas precibus liberat. Quod ſi acciderit hunc & illum deturbari, hoc eſt, hunc quidẽ à virtute deſtitui, illum autem regno priuari, hic quidem paruo admodum negotio ad ſe redit, ac ſtatim per preces, per lacrymas, ꝑ mœrorem, per pauperum curã, peccatis abſterſis, de integro facile priſtinũ principatũ recurrit. At rex ſolio deiectus cũ fuerit, tum demũ multis ſane ſocijs indiget, multis itẽ armatis militibus, equis, pecunijs periculis: deniq; ſalutem ſuam in alijs ſitam habet. Iã mors regi terribilis eſt, eadẽ Philoſopho minimè moleſta Quod ſi & hunc & illum iugulari contigerit, hic quidem pro pietate pericula ſibi acceſſet immortalẽ ac cœleſtẽ vitã morte ſua comparans. At rex tyrannũ aliquẽ, & eũ q imperiũ affectat, iugulatorẽ ſuũ habiturus eſt: miſerabile, idemq; horrendũ poſt cædẽ ſpectaculũ. Adde his quod monachus bonorũ ſuorũ affectatores habiturus eſt æmulatores ac diſcipulos, bona ex parte, comprecantes, ut ipſius ſimiles euadant. At rex multos fruſtra in precibus ſermones inſumpſerit, Deũ rogans, vt nemo exiſtat q regnũ affectet. Præterea illũ interficere nullus audeat, niſi ſi quis exiſtimaturus eſt impium ſe in Deũ futurũ, ſi eũ ſuſtulerit. Huic uerò multi iugulatores ingruunt, tyrannidis affectatores. Quamobrem alter adhibet milites corporis ſui cuſtodes alter vrbes precib. ſuis tanquã muro cõmunit. Quod ſi & certamen futurũ examinare velimus, monachũ quidẽ videbimus ſplendidũ, ac conſpicuũ rapi inter nubes, ad occurſum Chriſti in aera exẽplo ducis ac inſtitutoris huius vitæ ſalutaris, omniumq; virtutũ. At rex ſiquidẽ iuſtè &

humanè

humanè imperium rexiſſe viſus eſt, hoc autem admodũ rarum, minorem ſalutem, minorem honorem ſortietur. *Idem lib. de comparatione regis & monachi tomo. 5.*

Quæ viuunt in monaſterio & quarum ſimul magnus eſt numerus, nunquam ſolæ, nunquam ſine matre procedunt. De agmine columbarum crebro accipiter vnam ſeparat quã ſtatim inuadat, laceret: cuius carnibus & cruore ſaturetur Morbidæ oues ſuum relinquunt gregem, & luporum faucibus deuorãtur. Scio ego ſanctas virgines, quæ diebus feſtis propter frequentiam populorum pedẽ domi cohibent, nec tunc egrediuntur, quando maior eſt adhibenda cuſtodia, & publicum penitus deuitandum. *Hierony. epiſt. ad Demetriadem de virg. ſer.*

Vt aqua turbata niſi conſiſtat, fluere nequit. Ita monachus conſtitui ſine quiete non poteſt. *Nilus inſtitutione ad monachos.*

Monachus q multa poſſidet eſt veluti nauis onerata, q̃ in fluctuũ tẽpeſtate facilè mergit. Quemadmodum. n. il la ſingulis vndis aſpergit. ſic opulentijs, ſolicitudinib. opprimit. Monachus qui nihil poſſidet eſt veluti viator expeditus qui tectũ vbiq; reperit. Monachus pauper eſt tanquam aquila in ſublime volans, quæ tũc ad eſcam ſe demittit cum urget neceſſitas. *Idem orat 3. aduerſus vitia.*

Quomodo nauis poſteaquam pelagi fluctus euaſerit, ſi in portu deſtinata nõ fuerit, de minutiſſimis guttis impletur & mergitur: ſic & monachus deuictis & ſuperatis ſeculi tempeſtatibus & mundi huius criminibus quaſi periculoſis fluctibus, cum ad portum monaſterij uenerit, ſi ſubrepentina & minuta & quotidiana peccata de animę ſuę ſentina exhaurire neglexerit, in ipſo portu naufragij diſcrimen incurrit. *Cæſarius Arelatenſis, hom. 28.*

Dicere ſolebat Antonius, cognomento magnus, aquã piſcibus alimento eſſe, ſolitudinem autem monachis afferre ornamentum, atque illos cum terram attingunt, vitam amittere, hos autem cum urbem adeunt, monaſticã grauitatem perdere ſolere. *Sozomenus lib. 2. hiſtoriæ, cap. 13.*

Attendant nouitij, quia ſic agit qui monachatus arripuerit difficultatẽ, quemadmodũ infirmus q. graué accipit potionem. Plerunque etenim cõtingit, vt qui aliquã

pacitur

ſe.Illos uerò è contrario uixiſſe conſiderant. At cõtra cõ
uerſi quia ſcientiam exteriorum habẽt,res monaſterij ſa
pienter tractant,nutritis ipſis neceſſaria inueniũt,ordinẽ
quoq; ſuum feruentius plerunq; cuſtodiunt. Illos verò
parum in his valere cõſiderant,ideo ſe meliores illis æſti
mant. Sed ſi uere monachi eſſent, ſic eſſet inter eos quo
inter angelos in cœlis & homines ſanctos. Angeli.n.ſunt
quaſi nutriti,ſancti verò homines quaſi cõuerſi. Sed nec
angeli ſanctos deſpiciunt, qui tentationibus aliqñ victi
ſunt,nec ſancti angelos quia nullã quam uincerent paſſi
ſunt tentationẽ. Si,n.Michael diceret Petro,tu Dñm ne-
gaſti,poſſet,Petrus reſpondere,verũ quidem eſt qđ dicis,
ſed tu pro dño nũquam vel ullum colaphum ſuſtinuiſti.
Quod oino non faciunt,ſed ſunt concordes. *Ibid.cap.78.*

Optabilius eſt Deo bonum opus monachi quã homi-
nis cuiuſpiam ſecularis.Solet quippe accedere duos eſſe
homines ſub Dño uno ſingulas habentes arbores in pro
prio ſolo. Arbores autem illæ fructum ferunt bonum
vtrique. Verum vnus eorum quia Dominum minus dili
git fert de fructu quantum ei viſum fuerit. Adeo aũt ali*
Deum amat,ut ad eum veniens arborem ei offerat. Sane
eius ſeruitium Domino magis erit acceptũ.Sic & ſerui-
tium monachi Deo eſt magis acceptum quam ſecularis.
Secularis enim Deo offert quantum voluerit.Monachus
verò offert ſeipſum. *Ibidem cap.84.*

Sicut in denario tria eſſe debent, vt ſit ex puro ære, re
cto pondere,monetaq; legitima: ita monachus debet ha
bere hæc tria. Eius quippe metalli puritas pura eſt eius
obediẽtia Rectũ vero illius pondus ſtabilitas eſt propoſiti
eius. Illius aũt moneta eſt habitus monachalis. *Idem c.90.*

Sicut bubo dum in cauerna cũ pullis ſuis eſt, lætatur
& ſuo modo bene ſibi eſt: dũ verò inter coruos & corni-
culas ſeu alias aues eſt,incurſatur ac dilaniatur, & omni
no ſibi male eſt,vtpote quia hic roſtro percutit,ille alis in
eũ irruit, alter verò vnguibus diſcindit: ita & monacho.
Qñ enim cum fratribus ſuis cõuerſatur, ſibi benè eſt, qñ
verò remotus ab illis inter ſeculares conuerſatur, hinc
inde variarũ cauſarum incurſus dilacerant, & quæ non
amat ſe.ularia negotia, vexant, *Idem, Ibi. capite 187.*

Iſa. 24. *Et omnis militia cælorum decidet* Id eſt oẽs ſtellæ cadent de cœlo, quod moraliter intelligi poteſt de religioſis, qui à terra ſeparati cœlo adhærent, qui debẽt dicere cum Pau

Philip. 3 lo. *Noſtra conuerſatio in cælis eſt*. Hi ſeuocantes animum ab omni turbulento negotio à terra ſe longiſſimè efferunt, & ad cœleſtium contemplationem rapiuntur ideò ſtellis in cœlo cadentibus comparantur. At tunc ſtellæ dicunt cadere de cęlo, quando nonnulli relinquunt religionem & ad ſeculum reuertuntur. *Hector Pintus in c. 34. Iſaiæ.*

Quemadmodũ qui ſe exonerat, ſarcinas graues veſtes aliaq́; impedimenta remouens, non ob id dicitur aſcendiſſe aut eſſe in culmine montis, ſed ſe in ſtatu præfatæ aſcenſionis conſtituit, & aſcendendo de hora in horã, appropinquat ipſius montis culmini: ita & is qui accepta cœlitus voluntate perpetuo continendi profiteatur vitã monaſticam, non ex ipſo iam eſt perfectus in vita Chriſtiana, ſed ſe poſuit in ſtatu quidem altiori, quo facilius proficere valeat in dilectione, abijciens impedimẽta ſeu auocamenta. *Driedo in præfat. de eccleſiaſticis dogmatibus.*

Meritò ſtagnis monaſteria comparantur, vbi quomodo incarcerati piſces, euagandi non habent libertatem, quo videlicet parati ſunt ſemper ad epulas ſpiritales. *Bernardus ſer. 1. de ſancto Andrea.*

Nulla ars abſque magiſtro diſcitur, Etiam muta animalia & ferarum greges doctores ſequuntur ſuos. In apibus principes ſunt. Grues vnam ſequuntur ordine literato. Imperator unus, iudex unus prouinciæ. Roma vt cõdita eſt, duos fratres ſimul habere reges nõ potuit, & parricidio dedicatur. In Rebeccæ vtero Eſau & Iacob bella geſſerũt, Singuli eccleſiarum epiſcopi, ſinguli Archipreſbyteri, ſinguli Archidiaconi, & omnis ordo eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur. In naui vnus gubernator. In domo vnus dominus. In quouis grandi exercitu vnius ſignum expectatur. Et ne plura replicando faſtidium legenti faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, vt doceam te non tuo arbitrio dimittendum, ſed viuere debere in monaſterio, ſub diſciplina vnius patris conſortioq́; multorum, vt ab alio diſcas humilitatem, ab alio patientiam. *Hieron. epiſt. ad Ruſticum Monachum.*

MORBVS

MORBVS CORPORIS.

EX horto aliquo, qui uẽtis & tempeſtatibus uerberatur, ſume arbuſtum aliquod, & pone in opaco & aquoſo loco & uidebis quòd multũ à fortitudine & dignitate ſua mutabitur, quam habuit in eo loco, vnde cõſtat eſſe tranſlatum. ita corpore molli reddito & delicato, neceſſe eſt & animam participare ex corporis morbo. Sicut chordis contingit, cum enim ſunt ipſi ſonitus molles & delicati, & nõ conuenienter extenti, etiam artis ratio deprauatur, & cogitur uitio ſeruire chordarũ: Sic etiam fit in corpore: multas ab eo anima ſuſcipit læſiones, multas neceſſitates. Quãdo enim multa opus habet ad ſui curationem anima amaram ſuſtinet ſeruitutem. *Chryſoſt. ho. 20. in epiſt. ad Hebræos*

Quemadmodum uermiculi teneris lignis innaſcũtur maximè: Sic dolores quoque in mollioribus hominũ ingenijs ingenerantur. *Id. in ſer. 18.*

Vt medica terra diu retinet ſemina propter aſperitatem, vt ſerò emergant: ita morborum ac dolorum cauſæ in hominibus aliquoties diu latent, donec uolutas in febrem erumpat. *Plutarch. in Moral*

Vt medici in uehementi fluxu pituitæ non ſtatim ſuccurrunt pharmacis, ſed foris admouent, quod tẽpore concoquat humorem, ac tum medentur: ita in recenti dolore tacendum, donec tempore mitior admittat conſolationem. *Ibidem.*

Vt ſapiens gubernator in tranquillitate tempeſtatem expectat: ita rebus tranquillis ad dolorem aliquẽ præparandus eſt animus. *Ibidem.*

Si ebrij commeſſatores irrumpãt in domum luctu funeſtam, non ſolùm nihil adferent hilaritatis, ſed eiulatũ potius excitabunt. ita uoluptates in corpore ægro offendunt quoque. *Ibidem.*

Qui ita corpus exinaniunt pharmacis, ut peregrinis rebus expleant, ac magis noxiis: perinde faciunt, ac ſi qs expulſis è ciuitate Græcis, inducat Perſas ac Scythas. *Ibidem.*

Floſculorũ odores per ſe parũ efficaces ad imxti oleo maiorẽ uim habent: Ita morborum cauſæ, ſi in corpus incidant,

cidant,iam humoribus collectis abundant. *Ibidem.*

Vt nautæ nimium onerantes nauē, deinde in exhauriendа ſentina laborant:ita qui corpus onerant, cibis ac deinde clyſteribus inaniunt, *Ibidem.*

Qui malè affecto corpore,uitæ ratione morbū accerſunt,ij quaſi cœnum commouent. *Ibidem.*

Vt nautæ ſereno cœlo nonihil laxant vela, cum eſt ſuſpicio tēpeſtatis cōtrahunt: Ita corpori rectè affecto nō nihil permittendum:contra ſi quid timebitur morbi,cautius agendum: *Ibidem.*

Qui corpus ægrè affectū ad balneas ac voluptates trahit:quaſi putrem ac laceram nauem deducit in mare. *Ibidem.*

Homines tantùm pingues,ac robuſti, duriq́ue,ſimiles ſunt gymnaſiorum columnis. *Ibidem.*

MORES.

QVemadmodum bene nutrita corpora, ſi nuda ſint, uires ac vigorem apertius indicāt: Ita pulchritudo morum ſi ineptis nugis non inuoluatur, magis indicat animi magnitudinem. *Clemens Alexandrinus libro ſecundo pedagogi.*

Non eſt eadē hic quæ in cęteris peregrinationibus cōditio.In illis compræhenſus aliquis limes in interrogati incolæ non patiuntur errare. At in moribus triſtiſſima q̃que via & celebrrima maximè decipit. Nihil ergo magis præſtandum eſt,quàm ne pecorum ritu ſequamur antecedentium gregē,pergentes non quò eundū eſt,ſed quò itur. At qui nulla res non maioribus malis implicat, quā quod ad rumorem componimur,optima rati ea quæ magno aſſenſu recepta ſunt,quodq́; exempla pro bonis multa ſunt,nec ad rationem, ſed ad ſimilitudinem viuimus. Inde tanta iſta coaceruatio aliorum ſupra alios ruentiū. Quod in ſtrage hominum magna euenit,cum ipſe ſe populus premit. Nemo ita cadit, vt nū alium in ſe attrahat, primi exitio ſequentibus ſunt. *Seneca,lib.de beata vita.*

MORVM INCONSTANTIA, Et varietas.

OPorteret tales in tota vita videri & fingi eos qui Chriſto initiant. Nunc autem neſcio quo vna cũ locis habitum & mores mutant, non ſecus ac polypos dicunt, petris quib. adhæreſcunt aſſimilatos, videri quoque colore eſſe tales. *Clemens lib 3. pædagogi c.* 11.

Ferula ſolis aſinis gratiſſimum eſt pabulũ, cæteris animantibus præſentaneum venenum: Ita ſæpe quod alios offendit, alijs voluptati eſt. *Plinius lib.* 24. *c.* 1.

Aiunt ignem Chimeræ montis ſemper ardentis, aqua accẽdi, cœno reſtingui: Ita quoſdam quo magis ores, minus cõmoueas: ſi dehorteris, vltro volũt. *Idem lib* 2. *c.* 109.

Vt Tygrides ſi quis tympanis circumſonet, in rabiem agi dicuntur, adeo vt ſeipſas deniq; diſcerpant: Ita quæ bonas mentes compeſcunt, feras & agreſtes irritant & efferant: ac quoſdam offendit, quod alijs addit animum, vt muſica, eloquentia *Plutarchus in moralibus.*

Vt inter tot hominum millia, nullæ facies ſunt p oĩa ſimiles, nec vllæ voces: Ita ſuũ cuique ingenium eſt, ſuus cuique mos. *Eraſmus.*

Quemadmodum plantæ & ſemina in regionibus mõtuoſis ac aſperis, nõ ita laſciuiunt, vt in cãpeſtri & molliore terra: Sic homines hominum quoq; mores ad regionis habitum immutantur, & mollis & fertilis regio molles & ignauos reddit homines. *Plutarchus in apophtheg.*

MORVM EMENDATIO.

QVod in pecuniarum ſumptibus idem in peccatis faciamus. Statim cum ſurreximus a lecto, priuſquã nos conferamus ad forum, vel priuſquam aggrediamur opus aliquod, vel priuatum vel publicum, vocato miniſtro rationem ſumptuũ petimus, vt ſciamus qd benè vel malè expenderit: & ſi viderimus paruũ quiddam deſiderari, omnibus modis cogitamus acceſſionũ occaſionẽ, ne inuiti perdamus. Faciamus igitur hoc in operibus noſtris vocata conſcientia noſtra. Faciamus ſimiliter rationem

 operum

operum, verborum, cogitationum & ſcrutemur quid vtiliter inſumptum ſit, & quid in perniciem noſtram, quis ſermo male expenſus in cõuitia, in ſales, in turpiloquia quæ concupiſcentia oculum in intemperantiam prouocarit, quæ cogitatio cum damno noſtro in opus exierit vel per manus vel per linguam vel per cogitationes. *Chryſoſt. ſerm. de pænitentia.*

Medelam ſi oppoſuerit medicus, neq; priori te die purgauerit, num eam rurſus die altera nõ opponet? Eſt quiſquam quercini roboris cæſor, is quercum ſi velit cædere, ſecurim accipit, incidit radicem: ſi plaga vna percuſſerit, neque ceciderit infructuoſa arbor, nonnè ſecundam dederit, non quartam, non quintam nõ decimam. Sic & tu fac. Quercus eſt fornicator, glandes ferens, irrationabilium animalium eſcam, multo tempore tua in mente radicata. In arborum circuitu tuam dejecit conſcientiam. Meus ſermo ſecuris eſt, vno audiſti die, quomodo vno die cadit, quæ tanto tempore radices immiſit. Si. n. bis, ſi ter, ſi centies, ſi decem millies, non iam mirum. Modo incide ui rem malam, & fortem conſuetudinem, malamq; illam deiice, & gratiam impetraſti. Manna comedebant Iudæi, & cepas de Aegypto quærebant, cõſuetudine ducti. Tã adeò turpis eſt conſuetudo peſſima quod non ſtatim põt abiici, nec tempore breui. *Idem, ho. 3, de pænitentia.*

Recidatur luxuries, delitiæ reſecentur, & ſi qs fuit luxurioſus valedicat ſuperiorib. Reciſa. n. uinea fructũ affert, ſemiputata frondeſcit, neglecta luxuriat. Ideoq; ſcriptũ eſt, Tãq̃ agricultura hõ imprudẽs, & tanq̃ vinea hõ egens ſenſu, ſi reliqueris eũ, deſertus erit. *Ambroſi. epiſt. 7.*

Si quando terræ operarius & ruris cultor agrũ ſuũ ſeminibus præparat, non ſibi ſufficere putat rudẽ campum vomere pſcidiſſe, & aſſiduo aratro duras edomuiſſe glebas ac ſulcis frequentibus confeciſſe, ſed inſuper ſtudet agrum illũ infecundis germinibus emundare, noxiis euacuare ruderibus ſpinarum, ſtirpium fomites excuſſa radice cõuellere, ſciens terram ſuã ſine purgatione mali germinis, boni feracẽ eſſe non poſſe: ad ſe dictum putans illud, quod ad ſpiritalẽ agricolam pertinet, nouate vobis noualia, & nolite ſerere ſup ſpinas. Ita & nos q Dei agricultura

cultura effecti ſumus qui ſpem fructuum noſtrorũ non terræ credimus, ſed cœlo repoſitum; non nobis ſufficere putemus terram corporis noſtri vigiliarũ ex credocitiiſmare, vel ieiuniorum labore conficere, ſed in primis mẽtem extirpatione vitiorum mundare conemur circumcidere, mores, excidere paſſiones, eradicare ſuperbiã, plãtare humilitatem, effodere iram, fundare patientiã, amputare inuidiã, inſerere beneuolentiã, & huiuſmodi virtutibus agrũ cordis, quaſi quibuſdã bonæ frugis fœcundare ſeminib. Cæterùm ſi caro conterit, & anima nõ fructificat, ſimile eſt ac ſi arari cãpus non deſinat, & nunquã tñ meſſis appareat. *Euſebius Emiſſenus, hom. 8. ad Monachos.*

Non vt Cæneus ſubitò è muliere factus eſt vir, optando tantum: Sic repentè ex improbo viro, probus euadit quiſpiam, vt cubitum abiit ſtultus, ſurgat ſapiens. *Plutarchus in Moralibus.*

Vt aquæ ſalinæ, pluuia incidente, dulciores ſunt cæteris aqs; ita meliores ſolẽt eſſe quos è diuerſa uita mutauerit diuinæ gratiæ influxus, veluti Paulus. *Eraſmus in ſimil.*

Sicut Aminæa vina ſenio fiunt meliora: ita quidam in iuuenta ſolutiores aut aſperiores, ętate & uſu rerũ fiunt mitiores. *Idem.*

MORVM DEGENERATIO.

QVi è uirtute in vitium ac malitiam decidunt, torrẽtum ac fluuiorum more ex alto quodam loco in præceps concauumq; ac terreſtre delabuntur. *Olympiodorus in Eccleſiaſt.*

Cum in fici arbore fructum eſſe videamus dulciſſimũ, folia autem & corticem & ſtipitem & radicẽ amariſſima eſſe omnia. Quod enim arboris eius natura deterrimum in ſe habet, hoc vniuerſo in iis quæ eſui apta nõ ſunt abſumpto optimum quod eſt, id in fructib. ſincerũ illa relinquere videri poſſit. Ita igitur & agricolæ (ne n. repudiemur etiam uiles ſimilitudines, ſi plus profecturi his uideamus, ut ueritas percipiatur) illi igitur, fortaſſis ſua ſponte & natura magiſtra edocti, & malè olentia ad benè olẽtia, & dulcia ad acerba in conferẽdo adiungunt: vt qcqd terra hẽt deterius, id in vnũ collectũ ſolùm maneat, at-

trahentib. ſingulis ea quæ cognatæ naturæ ſint, optimuſque ſuccus & halitus in melioribus radicibus ſincerus relinquatur. Et hoc eſt, quo hortorum conſitiones purgantur. Quemadmodũ igitur acquiſitum geometricum vna cum altero ſe profert: ita ex hac diſputatione hoc conſequitur, in procreatione natu grandiores liberos omniũ aliquando peſſimos fieri. Et hoc eſt, quo ſeminũ fit in generis cognatione purgatio, quando incontaminatæ & ſinceræ virtutis ſobolẽ Deus adornauerit. Itaq; deinceps ea ſequitur degeneratio, vt quod omnium maximè eſſe cognatum opinio ſit, id reperiatur alieniſſimum quod ſanè in ijs quæ ſecundum naturam procedunt, non ſæpe ſolet accidere, in quibus dimidia parte malum ineſt, & dimidia bonum. *Synæſius, de prouidentia, lib. 2.*

Eſt Indiæ gens dicta Pandora, quæ in pueritia cano ſit capillitio, in ſenecta nigreſcunt capilli: Ita nonnulli primis annis ſobrij ac modeſti, grandiores iam ad nugas & ineptiſſimas voluptates abijciunt ſeſe, & quaſi pueraſcunt. *Plinius lib. 7. c. 2.*

Vt ſi Venerem ſuam Appelles, aut ſi Protogenes Hialyſum illum ſuũ cœno oblitum videret, magnũ acciperet dolorẽ: Ita ſi quis conſpiciat eũ corruptũ, quem ad bonos mores inſtituiſſet, aut ignominiis affectũ, quẽ ornaſſet honoribus, iniquo animo ferret. *Idem lib. 35. c. 10.*

M O R S.

NEſcit homo finem ſuum, ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & aues laqueo compræhenduntur, ſic capiũtur homines tempore malo. *Eccleſia. 9.*

Dies ille Dñi ſicut vir in noctu veniet: Cũ. n. dixerint pax & ſecuritas, tũc repẽtinus eis ſuperueniet interitus, ſicut dolor in vtero hẽnti, & nõ effugient. *1. Theſſalo 5.*

Quemadmodum infeſtũ animalculũ, cui nomẽ veſpa, cum impetit petrã, non eam lędit incurſu, ſed potius pdit aculeum: ſic & mors vehementer falſa eſt incurrens vitam, quæ eſt Chriſtus Ieſus. Non enim potuit eum tenere mors, ſed id ipſa potius aculeum perdidit, adeò ut quos prius terrebat aculeus, nunc inſultent ac dicãt: vbi tuus mors aculeus? *Athanaſius de paſſione domini.*

Vt liberaret eos quotquot metu mortis obnoxii erant ſeruituti.
Tale.n.eſt nunc quale ſi quiſpiam vinctum aliquem pro
ducendũ ad mortem, & ſemper hoc expectanté pingué
reddat ex multis delitiis. Tale aliquid erat etiã mors an-
tiquo tempore. Nunc autem veluti ſi quiſpiã metu illo
pariter cum delitijs eiecto, certamen denũciet & propo-
nat agonem, vt iam non ad mortem ſed ad regnũ addu-
catur, ex quibus eſſe velles? Ex his qui in cuſtodia pingue
ſcerent, ſingulis diebus ſententiam ſui interitus expectã-
tes: an ex illis pugnaturis quidem multum & laboranti-
bus vltronea voluntate, vt diadema tandem regni ſuſci-
piant. *Chryſoſtom. ho. 4. ad Hebræos.*

Sicut cum lana intingitur naturalem habens colorẽ,
vt colorẽ purpurea, aut alicuius coloris accipiat digni-
tatem: Sic & nos in mortem deſcendimus corporales, &
reſurgimus ſpiritales. *Idem hom 35. operis imperfecti*

Sed dolendũ eſt quiſpiã dicet, quoniã corpus poſt mor
tem corrumpitur. Ego uerò gaudendũ magis cenſeo qm̃
corruptione corporis mors ipſa corrumpitur, mortali-
tas deſtruitur, non ſubſtantia corporis, qñ æs funditur,
ut inde ſtatua conflетur, nullam æris perditionẽ tunc eſ-
ſe dicimus, cum ad meliorem vſum traducatur: ſimiliter
de corpore tuo futurum eſt. *Idem ho. 35. in Matth.*

Sicut vita ipſa bonum eſt ſi cum virtute viuitur: malũ,
ſi cum ſcelere: Ita & mors ex præteritis uitæ actibus pon
deranda eſt. *Lactantius, de falſa Sapientia, lib. 3. cap. 10.*

Quemadmodum in his qui poſteaquam ad finẽ ſtadij
peruenerunt, ſeſe reflectunt, & priuſquam in cõtrarium
moueantur, conſiſtunt pauliſper, ac requiẽ aliquã inter-
ponunt: Sic & in mutatione uitæ uidebať neceſſariũ, ut
mors inter priorẽ & poſteriorẽ uitã intercederet, q̃ & p̃-
cedẽtẽ finiat, & initiũ det ſecuturę. *Baſilius de ſpiritu ſancto.*

Sicut torrẽs pluuialibus aquis colligitur, redundat, p-
ſtrepit, currit, & currẽdo decurrit, id eſt, curſum finit: Sic
eſt omnis iſte curſus mortalitatis: naſcũtur homines, mo
riuntur: & alijs morientibus, alij naſcunť, ſuccedunt, ac-
cedunt, decedunt, nec manebunt. Quid hic tenetur? Quid
non decurrit? Quid non quaſi de pluuia collectum it in
abyſſum? Quomodo.n. fluuius repente collectus de plu-
uia,

uia, de guttis imbrium, it in mare, nec apparet, quia nec apparebat antequam de pluuia colligeretur. Sic hoc genus humanum, de occultis colligitur, & profluit in mortem. Rurſus in occultum vergit, medium hoc ſanat & tranſit: de hoc torrente bibit Chriſtus, hoc eſt natus eſt moriturus. *Auguſtinus in pſal. 109.*

Velut ex alto vndarum iactus, aliis atq; aliis ſuperuenientibus in littoris extrema frangitur: Ita in terminum mortis ſucciduæ alliduntur ætates. *Eucherius Lugdunenſis ad Valerianum.*

Sicut hydria iuxta fontẽ attrita, aqua nõ perit nec euanescit, ſed in fontem ſuum reuertitur: rurſusq; cum quis voluerit aquam, poterit haurire de fonte: Ita corpus q̃d in elementa reſoluitur, in fontem ſuum terram videlicet ipſam redit, quando author ille voluerit, qui ab initio illud plaſmauit. *Olympiodorus in Eccleſiaſtem.*

Sicut aqua dilabens in terrã, à terra abſorbet̃, ita quod amplius nõ ur̃: Sic & hõ in terra ꝑ mortẽ cadens, ita cõſumitur & deſtruit̃, ꝙ nunquã amplius in hac mortalis ſortis cõditione inuenitur. *Idiota de contemplatione mortis, c. 10.*

Vt omnia flumina intrant mare: Sic quoq; in hanc fluctuoſam uitam qui ueniunt, mare id eſt amaritudinem mortis neceſſariò ſubintrant. Mors. n. eſt omnium pęna, omnium tributum, omnium carcer, omnium domina, omnium receptaculum. *Ibidem c. 13.*

Sicut mare eſt hoſpitium omnium fluuiorũ: Sic mors eſt finalis repoſitio omnium mortalium viuentium. *Ibid.*

Ventus eſt uita noſtra, quia inuiſibiliter & inceſſanter ac ſine reditu tranſit, & comparatur umbræ, quæ ſemꝑ ſequitur corpus. Nec aliud eſt uita noſtra, quàm curſus ad mortẽ: & quamuis homines laborent, ut diu uiuãt, ac ad terminũ uitæ: nihil tamẽ eſt uiuere, quã ad finẽ currere. Quare ipſi ambulant quò peruenire uolunt, ac currũt uoluntarii ad terminum quem refugiunt. *Ibidem, c. 14.*

Quemadmodum mutuata pecunia æquo animo reddenda eſt: Sic uitæ mutuus, quod mutuo accipimus à diis, citra querimoniam eſt reponendum. *Plutarchus in Moral.*

Vt nemo miratur liquefactũ, quod potuit liqueſcere, ſectum q̃d erat ſectile, exuſtum quod exuſtibile: Ita mirã-

dum

dum non eſt mortuum eſſe qui erat mortalis. *Ibidem.*

Accenſam lucernam nemo moleſtè fert, extinctã dolent omnes: Ita naſci iucundum, mori inamabile. *Ibidem.*

Vt cygni præuidentes quid in morte boni ſit, cum cãtu & uoluptate moriuntur: Sic omnibus, & bonis & doctis, eſt faciendum. *Cicero lib. 1. Tuſc. quæſt.*

Adoleſcentes ſic mori uñr, ut cũ aquę multitudine uis flammę opprimit. Et quaſi poma ex arborib. ſi cruda ſint, ui auelluntur: ſi matura & cocta decidunt. Sic uitã adoleſcẽtibus uis aufert, ſenibus maturitas. *Idem de ſenectute.*

Ignis qui ualentem materiam occupauit, aqua & interdum ruina extinguendus eſt: ille qui alimentis deficit, ſua ſponte ſubſidit: Sic facilis eſt mors ſenum. *Seneca.*

Gladiator tota pugna timidiſſimus, cum moriendum eſt, fortiter aduerſario iugulum præſtat, & errantem gladium ſibi attemperat. Sic mors admota etiam imperitis animum dedit, ut præſentem fortiter ferant, qui cũ procul abeſſet, formidabant. *Idem.*

Quemadmodum clepſydra non extremum ſtillicidiũ exhaurit, ſed quicquid antè defluxit: Sic ultima hora qua eſſe deſinimus, non ſola mortem facit, ſed ſola cõſumat. *Idem lib. 2. epiſt. 24.*

Quid per immortalem Deum tantopere mouere nos debet? Num uolumus cum natura pugnare? Quæ tanta dementia nobis eſt? quæ deliratio? quæ tanta demũ inſania? An illud, quod Græcorum ſapientiſſimus apud Homerum Vlyſſes loquitur, nunquam audiuimus?

Nil homine infirmum tellus animalia nutrit.
Inter cuncta magis.

An qui mortales nati ſumus, perinde atq; Dei ſimiles quin potius ſupra Deũ? Nã Deus ipſe mori et uoluit: ueluti cum Deo ipſo quo immortales futuri ſumus, contendere audemus? An ignoramus nõ in hoc terreno cęno ſed in cœleſti illa & triumphali gloria, immortalitatẽ parari nobis: Homo.n. (ut inquit Plato) nõ terrea, neq; immobilis planta eſt, ſed cœli: cuius caput (in quo mẽtẽ, & rationẽ, & intellectũ poſuit, & ex quo reliquum corpus uerſum ad terram prodeat. ueluti radix ſi erectũ ad cęlũ. Quid pręterea hęc uita, quę tot tẽpeſtatibus, tot naufra-

gijs, tot incendiis, tot ruinis obnoxia, ærumnoſa planē mors eſt adeò delectare nos debet: vt cùm eius ergaſtulis & uinculis noſtrum aliqui liberentur, flere, lamentari, lugere non deſinamus? *Philelpus in oratione funebri pro Stephano Frederico Trodeſchino.*

Qui mortuis maledicunt, ſimiles uidentur catellis, qui lapides iactos mordent, ipſos autem qui læſerunt, non áttingunt. *Ariſtoteles in Rhetoricis ait Platonem huius ſimilitudinis authorem eſſe.*

MORTIS MEDITATIO.

SIcut cibis omnibus panis utilior eſt & magis neceſſarius ita præſtat omnibus operibus mortis cogitatio. *Climacus de memoria mortis gradu. 6.*

Qui mortis diuiniq; memoriā iudicij ſemper in ſeipſo continere cupit, curiſq; ſecularib. diſtrahēdū ſe exponit, is ei ſimilis eſt, qui dum natat plaudere manib. uult. *Ibid.*

Meſſis tempore ſementem facimus, & quando ſeminādum eſt, ſperamus lætitiam meſſis. Platanum ſerimus, & proceræ arboris umbram moramur. Plantamus ſerculū palmæ, & fructuum dulcedinem expectamus Hæc aūt ſe re in ipſa ſenectute, quando iam adeſt ętatis autumnus, & mortis hyems aduentat, & uitæ reſiduum tempus eſt, non integer annus, ſed tres aut quatuor dies. Cogitemus igitur nos qui ratione prędīti ſumus, quā fragilis fluxaq; ſit uita noſtra, quam uelociter labatur tempus, ut ſiſti cohiberiq; non poſſit, ut omnia quę metitur, ad interitum ducat & trahat. Atq; utinam breue tantum eſſet ſpatiū uitæ, modo certum eſſet, modo reddendę rationi non eſſemus obnoxij. Nunc aūt illud merito torquere nos dēt, quod & ſingulis horis inſtat periculum, & incorruptus atq; integer adeundus eſt iudex: apud quem non ſolum eorū quę fecimus, ſed omnium quę diximus reddenda nobis eſt ratio. *Gregorius Nyſſenus de pauperibus amandis.*

Vt qui meminerunt ſe inquilinos eſſe, & in conducto habitare, & modeſtius ſe gerunt, & minus grauatim exeunt: ita qui intelligunt domicilium corporis ad breue tēpus à natura commodatum eſſe, & uiuunt temperātius, & libentius moriuntur. *Seneca,*

Curæ ſit tibi ex hac vita migratio. Curæ autē erit ſi te mori meditaberis, hoc eſt, ſi adhuc viuens, animam à corpore ſeparaueris. Hoc.n.mihi videtur Socrates appellaſſe: ſi q. dem meditatio res eſt difficillima. Philoſophare & conſidera, quid tibi & natura & lege magis eſt conſiderandū. In hoc duntaxat anima è corpore ſeparatur, in reliquis rebus minimè: ſed cum videt, audit, olfacit, guſtat, adeſt corpus, quaſi ex eodem capite vtrumq; pendet. Cum igitur mortem non meditamur, moleſtior vitæ finis expectandus nobis eſt. Anima namque quaſi delitijs quibuſdam amicis, mœrore afficitur, & ſumma cum moleſtia vita cedit. *Diogenes in epiſtola ad Menemum.*

Reſonet in ore noſtro reſurrectio ſemper, ſemper reſurrectio ad noſtræ mentis tranſmittat auditū, ut mors quæ noſtros ſemper obſidet ſenſus, cū terrore ſuo, cum lamentis ſuis à noſtris ſenſibus effugetur. Quia ſic agricola fructus vberes, & exatiatas epulas cantat, vt imminentem vomeris laborem nō ſentiat & ſudorem. Sic nauta portus modulatur & lucra, ne vndarum ruinas, ne maris diſcrimina pertimeſcat. Sic miles ne vulnera metuat, vt gladios non pertimeſcat, ꝑdas perſonat & triumphos. Vnde reſurrectionem mente, ore, oculis aſpectet, cātet, cogitet Chriſtianus, ut totā mortis poſſit calcare formidinē. Mors eſt deſperationis domina, incredulitatis mater, germana corruptionis inferni parēs, Diaboli cōiunx, omniū malorū regina, q̄ oē genus hoīum tali ordine inexplebili impugnat, vt primū ſuſurratricē ſuā deſperationem præmittat talia ſuadentē, homo, cur tua ꝑdis tempora? *Petrus Chryſologus ſermone centeſimo decimo octauo.*

Peritus gubernator nauis non in principio & in medio ambulat, ſed in fine, hoc eſt in puppi ſedet, ex quo loco totam nauem regit, eamq; paruo clauo moderatur, & ita ad optatum portum tandem peruenit. Vis totā vitam tuam ita gubernare, vt ſalutis portū conſequaris? Non quieſcas in medijs ſolū conſiderandis, ſed reſpice finē. Sede cū cogitatione, in exitu & fine rerū humanarū, & ita tranſibis mare mundi, gubernans ac moderans vitæ nauē clauo rōnis, donec ad portū beatitudinis ꝑuenias, & patriā obtineas. In leuitico ꝑcepit. Deus ut plumæ auiū

quæ illi in holocauſtum offerebantur, proijcerentur in locum, in quem cineres effundi ſolebant, ad Orientalem plagam. Aues hæ ſunt Chriſtiani, qui in holocauſtum ſe debent Deo immolare. Plumæ ſunt diuitię & mundi vanitates. Has præcipit Deus vt in locum cineris proijciamus, id eſt vt mortem meditemur. *Pin.us in cap. 47. Iſa.*

MORS IVCVNDA BONIS.

SI in habitaculo tuo parietes vetuſtate nutarent, tecta deſuper tremerent, domus iam fatigata, iam laſſa ædificijs ſenectute labētibus, ruinam proximā minaretur, nonne omni celeritate migrares? Si te nauigante turbida & procelloſa tempeſtas fluctibus vt venti excitatis, prænunciaret futura naufragia, nonne portum velociter peteres? Mundus ecce nutat & labitur, & ruinam ſui non iā ſenectute rerum, ſed fine teſtatur: & tu non Deo gratias agis nō tibi gratularis, quod exitu matutiore ſubtractus, ruinis & naufragijs, & plagis imminentibus exuaris? Cōſiderandum eſt fratres dilectiſsimi, & idemtidem cogitādum, renunciaſſe nos mundo, & tanquam hoſpites & peregrinos hic interim degere. Amplectamur diem qui aſſignat ſingulos domicilio ſuo; qui nos iſthinc ereptos, & laqueis ſecularibus exutos paradiſo reſtituit, & regno cœleſti. Quis non peregrè conſtitutus, non properet in patriam regredi? Quis non ad ſuos nauigare feſtinans, ventum proſperum cupidius optaret, vt velociter charos liceret amplecti? Patriam noſtram paradiſum computamus, parentes noſtros patriarchas habere iam cœpimus, quid non properamus & currimus, vt patriam noſtram videre, vt parentes ſalutare poſsimus? Magnus illic nos charorum numerus expectat parentum, fratrum, filiorū, frequens nos & copioſa turba deſiderat, iam de ſua immortalitate ſecura, de noſtrā ſollicita. Ad horum cōſpectum & complexum venire, quāta & illis & nobis in cōmune lætitia eſt? *Cyprianus ſermone de mortalitate.*

Ita minori afficiemur triſtitia, ſi citius ex hac vita emigremus: imò potius lætabimur, ſi nos ſermo hinc abduxerit, & in ſupernis ſtatuerit, ac præſentem inſuauitatē bono abſconderit futuro, nobiſq; perſuaſerit, quòd ad dominum

minum agamur bonum, & quòd melior ſit habitatio firma, quàm peregrinatio incerta, quodq; nauigantib. portus eſt tranquillus; id ijs qui in huius vitæ iactantur tempeſtate, tranſmigratio hinc ſit, & translatio. At quemadmodũ ij, qui iam longã præoccupauerunt viam, peregrinantibus & adhuc laborantibus vegetiores ſunt, & minus defatigantur: ita qui hoſpitium aſſequuntur quod ibi eſt illis, qui adhuc vitæ præſentis terunt inæqualia & præcipitia, feliciores & quietiores exiſtunt. *Nazianzenus in oratione de morte patris.*

In horã mortis iucũda bene actæ vitæ memoria, quaſi tranquillitas poſt tẽpeſtatẽ veniẽs, conturbatã facilè animã conſolatur. Sed qm̃ ſicut inſenſati vitam agimus, in decedendo ex hac vita proculdubio aderit. Nã q̃ vinctus propter ſua ſcelera fuerit, cũ ſoluit, cũ ad iudiciũ produci queat, tunc maxime tremit, tunc formidat, qñ ad tribunal iudicis iam appropinquat, quando ad relationẽ rationũ iã deuenit. Idcirco terribiles viſiones narrare ſolent morituri, quarũ ſpeciẽ nullo modo ferẽtes, & lectulos plerunq; ipſos magno iacentes impetu cõcutiunt, & toruis eos qui adſunt aſpiciunt oculis: uel quia ui à corpore reſcinditur anima, vel quia ſpirituum ſpeciem ferre non poſſunt. Si timemus terribiles homines, quid faciemus cum minaces angeli, & reſcindentes animã à corpore virtutes nos inuadent, cum à corpore anima tracta multum incaſſum deflet? *Chryſo. ho. 64. in Matth.*

At inquies, mortuus putreſcit. Hoc nimirum lætandũ maximè: Etenim ſi quis veterem domum ac conquaſſatã ædificaturus eſt, primũ eius incolas ex illa eijcit, deindẽ domũ ipſam diruit, & eã magnificẽtius reædificat. Quod quidẽ lætandũ potius quã dolendũ ei eſt, q̃ ex vetere habitatione eiectus eſt. Non. n. præſentẽ ædiũ demolitionẽ ſpectat, ſed domũ anteq̃ videatur, aĩo cõcipit & cõprehendit. Ad eundẽ modũ facturus deus, corpus noſtrũ demolitur, & in aĩum in eo habitantẽ, vt ex domo aliqua eijcit, vt cũ aliã magnificentiore ac præclariore opere ex ædificarit, illũ maiori cũ gloria in eã introducat. Ne igit̃ in demolitionẽ intueamur, ſed in futurũ ſplendorẽ. Si qs ad hæc ſtatuã rubigine ac tẽpore exesã magnaq; ex parte

detritam

detritã hẽt, eã confringit ac in fornace conijcit, ut fuſu ra
ſplendidiorem reddat. Quemadmodũ igitur ſtatua, q̃ in
fornace confringitur, haud deletur ſed renouatur. Sic cũ
corpus noſtrũ moritur, non perit ſed inſtauratur. Cum
igitur videris ſtatuam in fornace liqueſcentem, ne com-
mitte vt in huius rei inſpectione conquieſcas, ſed tãtiſ-
per expecta donec conflata fuerit. quanquam ne hac qui
dem menſura contentus eſſe des, quin longius cogitãdo
progrediendũ eſt. Etenim ſtatuarius corpus aliqđ ex ęre
in fornacẽ cũ iniicit, aureã tibi ac immortalẽ ex ære ima-
ginẽ efficit. Et verò Deus ipſe ex fictili ac mortali corpo
re in fornacẽ iniecto, aureã & immortalẽ ſtatuam effigi-
re. *Idẽ in dictum Apo. de dormientibus nolo vos ignorare fratres.*

Omnibus laborantibus dulcis eſt finis. Viator libenter
interrogat vbi ſit manſio: mercenarius frequenter com-
putat, quando annus completur: agricola ſemper tẽpus
meſſis expectat. negociator die ac nocte thecæ ſuæ diſcu
tit rationem: mulier prægnans ſemper de decimo menſe
cogitat: Sic ſerui Dei libenter de morte ſua cogitãt. Vbi
enim theſaurus eorum, ibi & cor eſt. Si haberes ſolidorũ
quantitatem in arca tua, oculos illic ſępe haberes: Sic ſan
cti illum locum aſpiciunt, vbi repoſitã habent coronam.
Idem hom. 46. in Matth.

Quemadmodum nauim eligam nauigaturus, & domũ
habitaturus: ita mortem vtique qua ſum exiturus è uita
meliorem. *Seneca lib. 2. epiſt. 71.*

Supra modũ dedit[9] vino, fæcẽ quoq; exorbet. Sic admo
dũ uitæ auidus, q ne extremã qdã ſenecta uult mori. *Idẽ.*

Vt felicior eſt, quem uentus acrior citò in portũ per-
tulit, quàm quem venti ſegnes, & longa tranquillitas lẽ-
tiſſimo tædio delaſſarunt: ita fortunatior, quem feſtinata
mors ſtatim his vitæ malis eximit. *Idem.*

Quemadmodum ex dormiendo excitari contingit, &
qui dormit non omnino in eodem habitu manet, ut ſem
per dormiat, ſed rurſus reſurgit: Sic etiam viuere ex mor
te continget, & non omnino qui mortuus eſt, poſtquam
mortuus fuerit, in eodem manet *Epiphanius hæreſi. 64.*

Nota ſunt mortis præludia. Nihil iucũdi, nihil læti oc
currit eis quos homicida mors perſequit. Nihil terribi-
lius

lius morte, nihil crudelius: nimirum quæ ad reſpiciẽdas hominũ cæca, ad audiendas preces ſurda, ad omnes mortales, citra vllius exceptionẽ, perimendos immiſericors, atrox, effrons, inſana, neq; bonorum neq; malorũ hẽns rationem aliquam: imò bonos non raro, & uirtute prę-ditos prius accipiens quàm ſceleratos & malos. Præterea quamuis accidere nequeat ſine ſummo cruciatu mors, hoc eſt, corporis & animi ſeparatio: tamen ipſa ratio dictat, iuniores difficilius oppetere, quàm natu grãdiores: quando quidẽ illi ſeu cruda & immitia poma velluntur ex vitæ arbore, hi tanquam ſole cocta, atq; iam caduca ſponte ſua decidunt. *Dugo Philonius in Tiliano, vel de ſcientia bene Moriendi.*

Haud inſcitè veteres poetæ, Mortis fratrem Soporem dixere: hoc ipſo innuentes, mortem ſomno eſſe perſimilem. Hinc eſt illud Sinopæi Cynici. Is enim quum eſſet vicinus morti, quæ Græcis mas eſt, & præter ſolitum ſomno premeretur, & medicus ipſum ſubinde expergefaceret ac dehortaretur: Ne mireris, inquit frater, frater fratrẽ anteuertit. Et ſic quidem ille luſit in re vtiq; non ludrica, nullis gemitibus, nullis lamentis & vociferationib, editis in morte ſua, quales tu edis in aliena. Sed neq; ineptè ille aut inſcite. Etenim ſi rem exactiore penſites iudicio, nihil aliud eſt mors corporum noſtrorum quàm ſomnus diuturnior ſolito: neq; tamen diutius, quam ad nouiſſimum Chriſti aduentum duraturus. *Ibidem.*

MORS METVENDA MALIS.

QVandiu hic ſumus, anima uoluptatũ illecebris delinita, triſtia ægrè admittit animo, cũ uerò migratura ex corpore eſt, tunc iã maiore continetur metu, quippe quæ ad ipſa iudicij peruenerit limina: ita ferme & latrones, quandiu in carcere viuunt abſq; metu degunt: vbi uerò ad velum ſiſti cœperint, ſoluuntur metu. Cum enim pulſare animã metus mortis incipit, ignis inſtar p̃ſentis uitæ oĩa ſuccidens, Philoſophari eã cogit, & futura ſolicita mente uerſare. *Chryſoſt. ho. 5. in 2. Timoth.*

Inter nos & ſanctos quanta differentia? illi ſi quidem cum peregrini erant, liberari poſtulabãt de hac vita, & ad

patriam

patriam ſuam remeare. Nos autem contra facimus. Si febris accedat, omnia relinquimus, ſicut pueri planctuoſi mortẽ timemus. Et meritò hoc patimur. Non.n. quaſi peregrini conuerſamur in hac vita, & non veluti qui feſtinant ad patriam, ſed veluti ad pœnas ituri. Propterea dolemus & timemus, quoniam iſtis rebus non ſumus vſi ſicut oportet, ſed peruertimus ordinem, propterea lamentamur & pertimeſcimus veluti homicidę quidã & duces latronum, cum perducendi ſunt ad tribunal, cum omnia mala conſiderant, quæ geſſerunt, & propterea gemunt & tremunt. *Idem Hom. 24. ad Hebræos.*

Pueri parui laruas quidẽ timent, ignem verò non timent; ſed ſi ad lucernam lumen habentem portari contingat, inconſideratè manum immittunt lucernæ, & flãmę, & contemnendam quidem perſonã horreſcunt, at verè timendum ignem non timent: ſic & nos timemus mortem, quæ eſt larua contemptu digna, peccatum verò non timemus quod verè timendũ, & ignis more conſciẽtiam comedit. *Idem Hom. 5. ad pop. Antioch.*

Sicut vermis ex ligno naſcit, & illud rodit & comedit, ſuã ab ipſo originẽ hẽns; ſic & triſtitia & mors de peccato natæ ſunt, & peccatũ abſumũt. igit ne timeamus mortẽ, ſed peccatũ duntaxat, & pp illud doleamus. *Ibidem.*

Igitur ſicut Paulus quotidie morere, & mortẽ deride, præſentemq; contemne vitam. Es enim miles, & ſemper in conflictu conſtitutus es: miles verò mortem timens, nunquã generoſe ſe gereret. ita neq; Chriſtianus. *Ibidem.*

In futuro ſeculo, poſt hominis mortem nõ ieiunij ſuppeditatio, non pęnitentię vocatio, non eleemoſynæ oſtẽtatio, imo neq; criminalia opera, non bellũ, non adulteriũ, non petulantia, imò neq; iuſtitia & pęnitentia. Sicut enim poſt meſſem ſpicæ, non datur vt creſcat granũ, non vt vento corrumpatur, non vt alia aliqua læſio accidat. At ne dixeris mihi horrei corruptelas, hoc eſt vermes & tineas. Hæ.n. per ea q̃ in hoc ſeculo ſunt fiunt. Verũ ſimilitudo hæc eſt, intra portas receptorũ, & horreo munitorum, & eſt fidei exemplar atq; magis vbi neq; latrones perfodiunt, neq; tineæ diſperdunt velut diuinus ſermo ait: Sic neq; pietatis neq; pœnitentiæ ſuppeditatio, ve-

lut dixi, poſt mortem eſt *Epyph lib. 2. tom 2.*

Quicquid diabolus anteà leue alicui propoſuit, vt perſuaderet peccatum, id graue facit tempore mortis, Reſq; hic habet non ſecus atq; trunco ligneo, qui cum in flumine natat, facile ab vnico pertrahitur. Ad littus autem vbi fuerit ventum, ibi decem oportet manus, vireſque adhibeant, vt extrahant. Ita plane peccatum leue eſt, donec peruenіat ad littus mortis, vbi tãdem aggrauatur & graue putatur. *Ioan. Maria verratus de incarn. c. 12.*

Falco & Niſus & aliæ aues ex accipitrum genere dũ viuunt magne æſtimantur, nutriuntur magnis delitijs, & in manibus geruntur magnatum, ſed cum moriunt proiiciuntur in ſterquilinum. Contrà uerò perdices dum viuunt, affligũtur ab omnibus, quilibet agricola in eas irrũpit & impetum facit: ſed mortuę afferuntur ad principis menſam, eiq; honorificè offeruntur: Ita multi quũ in hac vita illuſtres cenſentur, migrante è uita, mittuntur in inferni ſterquilinium in ęternum cruciandi: alij autem qui in vita varijs torquentur calamitatibus, & ob præclaras virtutis actiones in hominum ſceleratorum odia incurrunt, & à mundo contemnuntur, excedunt a uita & ad menſam principis angelorum afferuntur, vbi requieſcãt in gloria æterna. *Hector Pintus in c, 17. Ezechiel.*

PRO MORTVIS ORANDVM ET Sacrificandum.

NVm ſentiunt aliqua beneficia etiam pecatorum animæ, cum ſuper illis fiunt cõuentus & peractiones bonorum? Reſpondet: Si non aliquo beneficio participarent ex illo, non vtique in cura & exequijs fieret commemoratio. Ad ſicut vitis floreſcit extra in agro, & odorem eius ſentit in uaſe uinum reclusum, ſicq; confloreſcit ēt ipſum: ita intelligimus peccatorum animas participare aliqua beneficentia, exangui immolatione & gratificatione pro ipſis facta, ſicut ſolus ordinat & præcipit, qui viuorum & mortuorum poteſtatem gerit Deus noſter. *Athanaſius de varijs quæſtionibus, ad Antiochum quæſt. 34.*

MV-

uia, de guttis imbrium, it in mare, nec apparet, quia nec apparebat antequam de pluuia colligeretur. Sic hoc genus humanum, de occultis colligitur, & profluit in mortem. Rurſus in occultum vergit, medium hoc ſanat & tranſit: de hoc torrente bibit Chriſtus, hoc eſt natus eſt moriturus. *Auguſtinus in pſal.* 109.

Velut ex alto vndarum iactus, aliis atq; aliis ſuperuenientibus in littoris extrema frangitur: Ita in terminum mortis ſucciduæ alliduntur ætates. *Eucherius Lugdunenſis ad Valerianum.*

Sicut hydria iuxta fontē attrita, aquā nō perit nec euā neſcit, ſed in fontem ſuum reuertitur: rurſusq; cum quis voluerit aquam, poterit haurire de fonte: Ita corpus qđ in elementa reſoluitur, in fontem ſuum terram videlicet ipſam redit, quando author ille voluerit, qui ab initio illud plaſmauit. *Olympiodorus in Eccleſiaſtem.*

Sicut aqua dilabens in terrā, à terra abſorbeť, ita quod amplius nō uř: Sic & hō in terra ꝑ mortē cadens, ita cōſumitur & deſtruiť, ꝙ nunquā amplius in hac mortalis ſortis cōditione inuenitur. *Idiota de contemplatione mortis, c.* 10.

Vt omnia flumina intrant mare: Sic quoq; in hanc fluctuoſam uitam qui ueniunt, mare id eſt amaritudinem mortis neceſſariò ſubintrant. Mors. n. eſt omnium pęna, omnium tributum, omnium carcer, omnium domina, omnium receptaculum. *Ibidem c.* 13.

Sicut mare eſt hoſpitium omnium fluuiorū: Sic mors eſt finalis repoſitio omnium mortalium viuentium. *Ibid.*

Ventus eſt uita noſtra, quia inuiſibiliter & inceſſanter ac ſine reditu tranſit, & comparatur umbræ, quæ ſemp ſequitur corpus. Nec aliud eſt uita noſtra, quàm curſus ad mortē: & quamuis homines laborent, ut diu uiuāt, ac ad terminū uitæ: nihil tamē eſt uiuere, quā ad finē currere. Quare ipſi ambulant quò peruenire uolunt, ac currūt uoluntarii ad terminum quem refugiunt. *Ibidem, c.* 14.

Quemadmodum mutuata pecunia æquo animo reddenda eſt: Sic uitæ mutuus, quod mutuo accipimus à diis, citra querimoniam eſt reponendum. *Plutarchus in Moral.*

Vt nemo miratur liquefactū, quod potuit liqueſcere, ſectum qđ erat ſectile, exuſtum quod exuſtibile: Ita mirā

dum

dũm non eſt mortuum eſſe qui erat mortalis. *Ibidem.*

Accenſam lucernam nemo moleſtè fert, extinctã dolent omnes: Ita naſci iucundum, mori inamabile. *Ibidem.*

Vt cygni preuidentes quid in morte boni ſit, cum cãtu & uoluptate moriuntur: Sic omnibus, & bonis & doctis, eſt faciendum. *Cicero lib. 1. Tuſc. quæſt.*

Adoleſcentes ſic mori uñr, ut cũ aquę multitudine uis flammę opprimit. Et quaſi poma ex arborib. ſi cruda ſint, ui auelluntur: ſi matura & cocta decidunt. Sic uitã adoleſcẽtibus uis aufert, ſenibus maturitas. *Idem de ſenectute.*

Ignis qui ualentem materiam occupauit, aqua & interdum ruina extinguendus eſt: ille qui alimentis deficit, ſua ſponte ſubſidit: Sic facilis eſt mors ſenum. *Seneca.*

Gladiator tota pugna timidiſſimus, cum moriendum eſt, fortiter aduerſario iugulum præſtat, & errantem gladium ſibi attemperat. Sic mors admota etiam imperitis animum dedit, ut præſentem fortiter ferant, qui cũ procul abeſſet, formidabant. *Idem.*

Quemadmodum clepſydra non extremum ſtillicidiũ exhaurit, ſed quicquid antè defluxit: Sic ultima hora qua eſſe deſinimus, non ſola mortem facit, ſed ſola cõſumat. *Idem lib. 2. epiſt. 24.*

Quid per immortalem Deum tantopere mouere nos debet? Num uolumus cum natura pugnare? Quæ tanta dementia nobis eſt? quæ deliratio? quæ tanta demũ inſania? An illud, quod Grecorum ſapientiſſimus apud Homerum Vlyſſes loquitur, nunquam audiuimus?

Nil homine infirmum tellus animalia nutrit.
Inter cuncta magis.

An qui mortales nati ſumus, perinde atq; Dei ſimiles quin potius ſupra Deũ? Nã Deus ipſe mori et uoluit: ueluti cum Deo ipſo quo immortales futuri ſumus, contendere audemus? An ignoramus nõ in hoc terreno cęno ſed in cœleſti illa & triumphali gloria, immortalitatẽ parari nobis: Homo. n. (ut inquit Plato) nõ terrea, neq; immobilis planta eſt, ſed cœli: cuius caput (in quo mẽtẽ, & rationẽ, & intellectũ poſuit, & ex quo reliquum corpus uerſum ad terram prodeat. ueluti radix ſi erectũ ad cęlũ. Quid prĕterea hęc uita, quę tot tẽpeſtatibus, tot naufra-

gijs, tot incendiis, tot ruinis obnoxia, ærumnoſa planè mors eſt adeò delectare nos debet: vt cùm eius ergaſtulis & uinculis noſtrum aliqui liberentur, flere, lamentari, lugere non deſinamus? *Philelpus in oratione funebri pro Stephano Frederico* T*rodeſchino.*

Qui mortuis maledicunt, ſimiles uidentur catellis, qui lapides iactos mordent, ipſos autem qui læſerunt, non áttingunt. *Ariſtoteles in Rhetoricis ait Platonem huius ſimilitudinis authorem eſſe.*

MORTIS MEDITATIO.

SIcut cibis omnibus panis utilior eſt & magis neceſſarius ita præſtat omnibus operibus mortis cogitatio. *Climacus de memoria mortis gradu.6.*

Qui mortis diuiniq; memoriã iudicij ſemper in ſeipſo continere cupit, curiſq; ſecularib. diſtrahẽdũ ſe exponit, is ei ſimilis eſt, qui dum natat plaudere manib. uult. *Ibid.*

Meſſis tempore ſementem facimus, & quando ſeminãdum eſt, ſperamus lætitiam meſſis. Platanum ſerimus, & proceræ arboris umbram moramur. Plantamus ſerculũ palmæ, & fructuum dulcedinem expectamus Hæc aũt ſere in ipſa ſenectute, quando iam adeſt ętatis autumnus, & mortis hyems aduentat, & uitæ reſiduum tempus eſt, non integer annus, ſed tres aut quatuor dies. Cogitemus igitur nos qui ratione prędıti ſumus, quã fragilis fluxaq; ſit uita noſtra, quam uelociter labatur tempus, ut ſiſti cohiberiq; non poſſit, ut omnia quę metitur, ad interitum ducat & trahat. Atq; utinam breue tantum eſſet ſpatiũ uitæ, modo certum eſſet, modo reddendę rationi non eſſemus obnoxij. Nunc aũt illud merito torquere nos dẽt, quod & ſingulis horis inſtat periculum, & incorruptus atq; integer adeundus eſt iudex: apud quem non ſolum eorũ quę fecimus, ſed omnium quę diximus reddenda nobis eſt ratio. *Gregorius Nyſſenus de pauperibus amandis.*

Vt qui meminerunt ſe inquilinos eſſe, & in conducto habitare, & modeſtius ſe gerunt, & minus grauatim exeunt: itá qui intelligunt domicilium corporis ad breue tẽpus à natura commodatum eſſe, & uiuunt temperátius, & libentius moriuntur. *Seneca,*

Curæ ſit tibi ex hac vita migratio. Curæ autē erit ſi te mori meditaberis, hoc eſt, ſi adhuc viuens, animam à corpore ſeparaueris. Hoc.n. mihi videtur Socrates appellaſſe: ſi q; dem meditatio res eſt difficillima. Philoſophare & conſidera; quid tibi & natura & lege magis eſt conſiderandū. In hoc duntaxat anima è corpore ſeparatur, in reliquis rebus minimè: ſed cum videt, audit, olfacit, guſtat, adeſt corpus, quaſi ex eodem capite vtrunq; pendet. Cum igitur mortem non meditamur, moleſtior vitæ finis expectandus nobis eſt. Anima namque quaſi delitijs quibuſdam amicis, mœrore afficitur, & ſumma cum moleſtia vita cedit. *Diogenes in epiſtola ad Menemum.*

Reſonet in ore noſtro reſurrectio ſemper, ſemper reſurrectio ad noſtræ mentis tranſmittatē auditū, ut mors quæ noſtros ſemper obſidet ſenſus, cū terrore ſuo, cum lamentis ſuis à noſtris ſenſibus effugetur. Quia ſic agricola fructus vberes, & exatiatas epulas cantat, vt imminentem vomeris laborem nō ſentiat & ſudorem. Sic nauta portus modulatur & lucra, ne vndarum ruinas, ne maris diſcrimina pertimeſcat. Sic miles ne vulnera metuat, vt gladios non pertimeſcat, ꝑdas perſonat & triumphos. Vnde reſurrectionem mente, ore, oculis aſpectet, cātet, cogitet Chriſtianus, ut totā mortis poſſit calcare formidinē. Mors eſt deſperationis domina, incredulitatis mater, germana corruptionis inferni parēs, Diabolicō iunx, omniū malorū regina, q̄ oē genus hoīum tali ordine inexplebili impugnat, vt primū ſuſurratricē ſuā deſperationem præmittat talia ſuadentē, homo, cur tua pdis tempora? *Petrus Chryſologus ſermone centeſimo decimo octauo.*

Peritus gubernator nauis non in principio & in medio ambulat, ſed in fine, hoc eſt in puppi ſedet, ex quo loco totam nauem regit, eamq; paruo clauo moderatur, & ita ad optatum portum tandem peruenit. Vis totā vitam tuam ita gubernare, vt ſalutis portū conſequaris? Non quieſcas in medijs ſolū conſiderandis, ſed reſpice finē. Sede cū cogitatione, in exitu & fine rerū humanarū, & ita tranſibis mare mundi, gubernans ac moderans vitæ nauē clauo rōnis, donec ad portū beatitudinis ꝑuenias, & patriā obtineas. In leuitico ꝑcepit. Deus ut plumæ auiū

minum agamur bonum, & quòd melior ſit habitatio firma, quàm peregrinatio incerta, quodq; nauigantib. portus eſt tranquillus, id ijs qui in huius vitæ iactantur tempeſtate, tranſmigratio hinc ſit, & translatio. At quemadmodũ ii, qui iam lõgã præoccupauerunt viam, peregrinantibus & adhuc laborantibus vegetiores ſunt, & minus defatigantur: ita qui hoſpitium aſſequuntur quod ibi eſt illis, qui adhuc vitæ præſentis terunt inæqualia & præcipitia, feliciores & quietiores exiſtunt. *Nazianzenus in oratione de morte patris.*

In horã mortis iucũda bene actæ vitæ memoria, quaſi tranquillitas poſt tẽpeſtatẽ veniẽs, conturbatã facilè animã conſolatur. Sed qm̃ ſicut inſenſati vitam agimus, ita decedendo ex hac vita proculdubio aderit. Nã q vinctus propter ſua ſcelera fuerit, cũ ſoluit, cũ ad iudiciũ produci queat, tunc maximè tremit, tunc formidat, qñ ad tribunal iudicis iam appropinquat, quando ad relationẽ rationũ iã deuenit. Idcirco terribiles viſiones narrare ſolent morituri, quarũ ſpeciẽ nullo modo ferẽtes, & lectulos plerunq; ipſos magno iacentes impetu cõcutiunt, & toruis eos qui adſunt aſpiciunt oculis: uel quia ui à corpore reſcinditur anima, vel quia ſpirituum ſpeciem ferre non poſſunt. Si timemus terribiles homines, quid faciemus cum minaces angeli, & reſcindentes animã à corpore virtutes nos inuadent, cum à corpore anima tracta multum incaſſum deflet? *Chryſo. ho. 64. in Matth.*

At inquies, mortuus putreſcit. Hoc nimirum lætandũ maximè: Etenim ſi quis veterem domum ac conquaſſatã ædificaturus eſt, primũ eius incolas ex illa eijcit, deindè domũ ipſam diruit, & eã magnificẽtius reædificat. Quod quidẽ lætandũ potius quã dolendũ ei eſt, q ex vetere habitatione electus eſt. Non. n. præſentẽ ædiũ demolitionẽ ſpectat, ſed domũ anteq̃ videatur, aĩo cõcipit & cõprehendit. Ad eundẽ modũ facturus deus, corpus noſtrũ demolitur, & in aĩum in eo habitantẽ, vt ex domo aliqua eijcit, vt cũ aliã magnificentiore ac præclariore opere ex ædificarit, illũ maiori cũ gloria in eã introducat. Ne igĩ in demolitionẽ intueamur, ſed in futurũ ſplendorẽ. Si qs ad hæc ſtatuã rubigine ac tẽpore exeſã magnaq; ex parte

detritam

detritã hẽt, eã confringit ac in fornace conijcit, ut fuſu ra ſplendidiorem reddat. Quemadmodũ igitur ſtatua, q̃ in fornace confringitur, haud deletur ſed renouatur. Sic cũ corpus noſtrũ moritur, non perit ſed inſtauratur. Cum igitur videris ſtatuam in fornace liqueſcentem, ne committe vt in huius rei inſpectione conquieſcas, ſed tãtiſper expecta donec conflata fuerit. quanquam ne hac quidem menſura contentus eſſe dés, quin longius cogitãdo progrediendũ eſt. Etenim ſtatuarius corpus aliqđ ex ęre in fornacẽ cũ iniicit, aureã tibi ac immortalẽ ex ære imaginẽ efficit. Et verò Deus ipſe ex fictili ac mortali corpore in fornacẽ iniecto, aureã & immortalẽ ſtatuam effigiare. *Idẽ in dictum Apo. de dormientibus nolo vos ignorare fratres.*

Omnibus laborantibus dulcis eſt finis. Viator libenter interrogat vbi ſit manſio: mercenarius frequenter computat, quando annus completur: agricola ſemper tẽpus, meſſis expectat. negociator die ac nocte thecæ ſuæ diſcutit rationem: mulier prægnans ſemper de decimo menſe cogitat: Sic ſerui Dei libenter de morte ſua cogitãt. Vbi enim theſaurus eorum, ibi & cor eſt. Si haberes ſolidorũ quantitatem in arca tua, oculos illic ſępe haberes: Sic ſancti illum locum aſpiciunt, vbi repoſitã habent coronam. *Idem hom. 46. in Matth.*

Quemadmodum nauim eligam nauigaturus, & domũ habitaturus: ita mortem vtique qua ſum exiturus è uita meliorem. *Seneca lib. 2. epiſt. 71.*

Supra modũ dedit⁹ vino, fæcẽ quoq; exorbet. Sic admodũ uitæ auidus, q ne extrema qđã ſenecta uult mori. *Idẽ.*

Vt felicior eſt, quem uentus acrior citò in portũ pertulit, quàm quem venti ſegnes, & longa tranquillitas lẽtiſſimo tædio delaſſarunt: ita fortunatior, quem feſtinata mors ſtatim his vitæ malis eximit. *Idem.*

Quemadmodum ex dormiendo excitari contingit, & qui dormit non omnino in eodem habitu manet, ut ſemper dormiat, ſed rurſus reſurgit: Sic etiam viuere ex morte continget, & non omnino qui mortuus eſt, poſtquam mortuus fuerit, in eodem manet *Epiphanius hæreſi. 64.*

Nota ſunt mortis præludia. Nihil iucũdi, nihil læti occurrit eis quos homicida mors perſequit. Nihil terribi-

liue morte, nihil crudelius: nimirum quæ ad reſpiciẽdas hominũ cæca, ad audiendas preces ſurda, ad omnes mortales, citra vllius exceptionẽ, perimendos immiſericors, atrox, effrons, inſana, neq; bonorum neq; malorũ hẽns rationem aliquam: imò bonos non raro, & uirtute prę-ditos prius accipiens quàm ſceleratos & malos. Præterea quamuis accidere nequeat ſine ſummo cruciatu mors, hoc eſt, corporis & animi ſeparatio: tamen ipſa ratio dictat, iuniores difficilius oppetere, quàm natu grãdiores: quandoquidẽ illi ſeu cruda & immitia poma velluntur ex vitæ arbore, hi tanquam ſole cocta, atq; iam caduca ſponte ſua decidunt. *Dugo Philonius in Tiliano, vel de ſcientia bene Moriendi.*

Haud inſcitè veteres poetæ, Mortis fratrem Soporem dixere: hoc ipſo innuentes, mortem ſomno eſſe perſimilem. Hinc eſt illud Sinopæi Cynici. Is enim quum eſſet vicinus morti, quæ Græcis mas eſt, & præter ſolitum ſomno premeretur, & medicus ipſum ſubinde expergefaceret ac dehortaretur: Ne mireris, inquit frater, frater fratrẽ anteuertit. Et ſic quidem ille luſit in re vtiq; non ludrica, nullis gemitibus, nullis lamentis & vociferationib. editis in morte ſua, quales tu edis in aliena. Sed neq; ineptè ille aut inſcite. Etenim ſi rem exactiore penſites iudicio, nihil aliud eſt mors corporum noſtrorum quàm ſomnus diuturnior ſolito: neq; tamen diutius, quam ad nouiſſimum Chriſti aduentum duraturus. *Ibidem.*

MORS METVENDA MALIS.

QVandiu hic ſumus, anima uoluptatũ illecebris delinita, triſtia ægrè admittit animo, cũ uerò migratura ex corpore eſt, tunc iã maiore continetur metu, quippe quæ ad ipſa iudicij peruenerit limina: ita fermè & latrones, quandiu in carcere viuunt abſq; metu degunt: vbi uerò ad velum ſiſti cœperint, ſoluuntur metu. Cum enim pulſare animã metus mortis incipit, ignis inſtar p̃ſentis uitæ oĩa ſuccidens, Philoſophari eã cogit, & futura ſolicita mente uerſare. *Chryſoſt. ho. 5. in 2. Timoth.*

Inter nos & ſanctos quanta differentia? illi ſi quidem cum peregrini erant, liberari poſtulabãt de hac vita, & ad

patriam

patriam ſuam remeare. Nos autem contra facimus. Si febris accedat, omnia relinquimus, ſicut pueri plan&tuoſi mortē timemus. Et meritò hoc patimur. Non. n. quaſi peregrini conuerſamur in hac vita, & non veluti qui feſtinant ad patriam, ſed veluti ad pœnas ituri. Propterea dolemus & timemus, quoniam iſtis rebus non ſumus vſi ſicut oportet, ſed peruertimus ordinem, propterea lamentamur & pertimeſcimus veluti homicidę quidā & duces latronum, cum perducendi ſunt ad tribunal, cum omnia mala conſiderant, quæ geſſerunt, & propterea gemunt & tremunt. *Idem Hom. 24. ad Hebræos.*

Pueri parui laruas quidē timent, ignem verò non timent; ſed ſi ad lucernam lumen habentem portari contingat, inconſideratè manum immittunt lucernæ, & flāmę, & contemnendam quidem perſonā horreſcunt, at verè timendum ignem non timent; ſic & nos timemus mortem, quæ eſt larua contemptu digna, peccatum verò non timemus quod verè timendū, & ignis more conſciētiam comedit. *Idem Hom. 5. ad pop. Antioch.*

Sicut vermis ex ligno naſcit̄, & illud rodit & comedit, ſuā ab ipſo originē hēns; ſic & triſtitia & mors de peccato natæ ſunt, & peccatū abſumūt. igit̄ ne timeamus mortē, ſed peccatū duntaxat, & pp illud doleamus. *Ibidem.*

Igitur ſicut Paulus quotidie morere, & mortē deride, præſentemq; contemne vitam. Es enim miles, & ſemper in conflictu conſtitutus es: miles verò mortem timens, nunquā generoſe ſe gereret. ita neq; Chriſtianus, *Ibidem.*

In futuro ſeculo, poſt hominis mortem nō ieiunij ſuppeditatio, non pęnitentię vocatio, non eleemoſynæ oſtētatio, imo neq; criminalia opera, non bellū, non adulteriū, non petulantia, imò neq; iuſtitia & pęnitentia. Sicut enim poſt meſſem ſpicæ, non datur vt creſcat granū, non vt vento corrumpatur, non vt alia aliqua læſio accidat. At ne dixeris mihi horrei corruptelas, hoc eſt vermes & tineas Hæ. n. per ea q̄ in hoc ſeculo ſunt fiunt. Verū ſimilitudo hæc eſt, intra portas receptorū, & horreo munitorum, & eſt fidei exemplar atq; magis vbi neq; latrones perfodiunt, neq; tineæ diſperdunt velut diuinus ſermo ait: Sic neq; pietatis neq; pœnitentiæ ſuppeditatio, velut

ut dixi, poſt mortem eſt *Epyph lib.2. tom 2.*

Quicquid diabolus anteà leue alicui propoſuit, vt perſuaderet peccatum, id graue facit tempore mortis, Reſq; hic habet non ſecus atq; trunco ligneo, qui cum in flumine natat, facile ab vnico pertrahitur. Ad littus autem vbi fuerit ventum, ibi decem oportet manus, vireſque adhibeant, vt extrahant. Ita plane peccatum leue eſt, donec perueniat ad littus mortis, vbi tãdem aggrauatur & graue putatur. *Ioan. Maria verratus de incarn. c. 12.*

Falco & Niſus & aliæ aues ex accipitrum genere dũ viuunt magne æſtimantur, nutriuntur magnis delitijs, & in manibus geruntur magnatum, ſed cum moriunt proiiciuntur in ſterquilinum, Contrà uerò perdices dum viuunt, affligũtur ab omnibus, quilibet agricola in eas irrũpit & impetum facit: ſed mortuę afferuntur ad principis menſam, eiq; honorificè offeruntur: Ita multi quũ in hac vita illuſtres cenſentur, migrante è uita, mittuntur in inferni ſterquilinium in ęternum cruciandi: alij autem qui in vita varijs torquentur calamitatibus, & ob præclaras virtutis actiones in hominum ſceleratorum odia incurrunt, & à mundo contemnuntur, excedunt a uita & ad menſam principis angelorum afferuntur, vbi requieſcãt in gloria æterna. *Hector Pinus in c, 17. Ezechiel.*

PRO MORTVIS ORANDVM ET Sacrificandum.

NVm ſentiunt aliqua beneficia etiam pecatorum animæ, cum ſuper illis fiunt cõuentus & peractiones bonorum? Reſpondet: Si non aliquo beneficio participarent ex illo, non vtique in cura & exequijs fieret commemoratio. Ad ſicut vitis floreſcit extra in agro, & odorem eius ſentit in uaſe uinum reclusum, ſicq; confloreſcit ét ipſum: ita intelligimus peccatorum animas participare aliqua beneficentia, exangui immolatione & gratificatione pro ipſis facta, ſicut ſolus ordinat & præcipit, qui viuorum & mortuorum poteſtatem gerit Deus noſter. *Athanaſius de varijs quæſtionibus. ad Antiochium quæſt. 34.*

MV-

namq; viris ſunt qui ſunt in ciuitatibus. Et ſi eas permittas cũ illis athletico more certare, multos huiuſmodi viros ſine dubio ſuperabũt: ita corpore molli reddito & delicato, neceſſe eſt & animã participare ex corporis morbo. Sicut.n. in chordis, cũ ſunt ipſi ſonitus molles & delicati, & nõ conuenienter extẽti ẽt ars deprauatur & cogitur vitio ſeruire chordarum: ſic fit in corpore: multas ab eo anima ſuſcipit læſiones, multasq; neceſſitates. Quãdo enim multa opus habet ad ſui curationem anima, amarã ſuſtinet ſeruitutem. *Chryſoſt. hom. 49. ad Hebræos.*

Quid eſt ſpecioſa mulier? Sepulchrũ dealbatũ niſi fuerit ſobria, caſta, pudica. Si ergo uideris virũ aut mulierẽ ſpecioſam ne admireris: Nã & roboreæ arbores, cũ dẽſæ ſint folijs & altitudine excelſæ, attamẽ non habẽt fructũ hominibus aptũ, ſed porcis afferunt cibum: uinea autem per terrã repens, maturum vuarum affert fructum: quid ergo uis uineam habere an arborẽ? puto te vineã eligere magis quæ lætita eſt ad hominum vſus, quàm arborẽ animalium eſcam. Quid ape vtilius eſt? Quid pauone pulchrius? Quid formica ſapiẽtius? Et apis quidẽ dulcedinem in ſe habet & aculeum: pauo verũ ſolũmodo in pennis eſt, nõ in fructu decorus, formica verò cõtemptibilis hominibus, ſed magiſtra uirtutum eſt. *Idem in Pſal. 50.*

Alligabit quis in ſinu ſuo ignẽ, & non cõburetur? aut ambulabit ſuper carbones ignis, & non ardebit? Quo igitur qui ignem tetigerit ſtatim aduritur: ita viri tactus & fœminæ, ſentit naturam ſuam, & diuerſitatem ſæpius intelligit. *Hieronymus lib. 1. contra Iouinianum.*

Mulierẽ aſpectus ſagitta veneno illita quę ferit animũ & venenũ immittit, & quo diutius manet, eo magis uulnꝰ cõpureſcit. Qui vitare cupit eiuſmodi vulnera, is à publicis ſpectaculis abſtinebit, neq; ĩ celebritatibꝰ verſabit. Satiꝰ eſt.n. vt domi maneas, q̃ dũ putas te celebritates venerari, ĩ manꝰ inimicorũ ĩcidere. *Nilus ora. 2. aduersꝰ vitia.*

Ad ignẽ potius ardẽtem quàm ad mulierem iuuenem iuuenis appropinqua. Nã ſi ad ignẽ acceſſeris, dolore affectus reſiles: At ſi fœminę verbis incenſus fueris, haud ita facilã recedes. Florent olera propè aquam ſata & libidinis ſemina mulierum familiaritate excitantur. *Ibidem.*

Vt nemo ſentit, qua parte ſtringat calceus, niſi q indutus eſt; ita nemo nouit ingenium mulieris, niſi qui duxit vxorem. *Plutarchus in moralibus.*

Muta cicada & miraculo eſt, quod ipſum genus ſit garrulum: ſunt autem eiuſmodi in agro Rhegino: Sic magis admiramur conſtantiam & ſilentium in fœmina, quod ipſum genus mutabile ſit & loquax. *Plinius lib. 11. cap. 27.*

MVLIERVM ORNATVS.

VT uultures & ſcarabei maximè vnguẽta abhorrẽt quia illis mortem inferunt: ita faciunt mulieres. *Clemens Alexandrinus lib. 2. pædagogi, cap. 8.*

Sicut boues annulis & funibus: ita intemperans ſuffitibus & vnguentis & ſuaue olentibus coronarum odoribus trahitur. *Ibidem.*

Quemadmodum qui naribus ſunt ſagacibus canes feras odore inueſtigãt: ita ex nimis curioſa vnguentorũ fragrantia qui moderati ſunt, & temperantes uenãtur intemperantes. *Ibidem.*

Quemadmodum Euam ſerpens decepit: ita etiam mulieres alias mundus aureus. *Ibidem cap. 12.*

Apelles cum vidiſſet quẽdã ex ſuis diſcipulis pinxiſſe Helenam, multò auro ornatam, O adoleſcens ait, cũ nõ poſſes pingere pulchram feciſti diuitem: Tales ſunt quæ nunc ſunt mulieres, quæ nõ ſunt verè pulchræ, ſed multis ornatæ diuitiis. *Ibidem.*

Quemadmodum apud Aegyptios templorũ parietes lapidibus externis & artificioſe depictis reſplẽdent ita vt nihil deſit: ædes auro, argento, & electro collucent. Sed ſi penetralia tẽpli adieris, & imaginem quæ templum habitat quæſieris, inuenietur non Deus, ſed felis, crocodylus vel ſerpens indigena, vel aliqua eiuſmodi belua tẽplo indigna: ita mihi videtur fœminæ quæ aurum geſtant, & in criſpandis crinibus exercentur & in genis ungendis, oculiſq; pingẽdis, & pilis tingendis verſantur. Sed ſi quis veli templum aperuerit, vittam, ueſtem, aurum, fucum, tãquã veram inuenturus pulchritudinem, ſcio eſſe abhominaturum, neque enim imaginem Dei intus inueniet habitantem, ſed loco eius fornicatrix & adultera animę adytũ

occu-

occupant, & uera eſſe beſtia cóuincetur, nó enim eſt mulieris ſed meretricis, nimium iſtud ornandi ſtudium. *Idem lib.2 cap.2.*

Quemadmodum cui eſt impoſitum cataplaſma, & cui inuncti ſunt oculi, vel ipſo aſpectu præbet morbi ſuſpicionem: ita fuci tincturæ & colores illiti animam intrinſecus ęgrotare ſignificant. *Ibidem.*

Sicut notæ inuſtæ fugitiuũ: ita floridi colores adulteram indicant. *Ibidem.*

Quemadmodum militis & nautæ: ita & pudicæ fœminæ eſt propria veſtis quæ eſt minimè elaborata. *Ibi.c.11.*

Quemadmodũ aurum ſuis immunditiã cœnũ ſuo roſtro conturbantis; ita quæ ſunt paulo magis luxui deditę mulieres, ſi à nimiis copijs incitentur, ab libidines & impudicitiam probro ac dedecore veram pulchritudinem afficientes, eam inquinamentis veneris, polluentes. *Ibid.*

Diuo operi, Satanæ ingenia ſuperducerę quàm ſceleſtum eſt? Serui noſtri ab inimicis noſtris nihil mutuãtur, milites ab hoſte imperatoris ſui nihil cõcupiſcunt. De aduerſario n. eius in cuius manu ſit, aliquid vſui poſtulare trãſgreſſio eſt, Chriſtian⁹ à malo illo adiuuabitur? neſcio an hoc nomen ei perſeueret. Quãtum autem à noſtris diſciplinis, & profeſſionibus aliena ſunt quàm indigna nomine Chriſtiano, faciẽ fictã geſtare, q bus ſimplicitas omnis in dicitur: effigiem mẽtiri, quibus lingua nó licet: appetere quod datum non ſit, quibus alienum abſtinẽdum: ſpeciem exercere, quibus ſtudium pudicitiæ eſt? Credite benedictæ, qũo præcepta Dei cuſtodietis, lineamenta nõ cuſtodientes? *Tertullianus lib. de cultu fœminarum.*

Sed. n. Dominus ait, *Quis veſtrum poteſt capillum atrũ ex albo facere, aut album ex atro?* Hæc uerò quæ reuincũt Deũ. Ecce, inquiunt, pro albo vel atro flauum facimus gratiæ faciliorẽ: quamuis & atrum ex albo conãtur facere, quas penituit ad ſenectam vſq; vixiſſe. Senectus cum plus occultari ſtuduerit, plus detegetur. Hęc eſt æternitas noſtra de capitis iuuentute. *Ibidem.* *Matt. 5.*

Quid alteri periculo ſumus? quid alteri concupiſcẽtiã importam⁹? Neſcio an impunè abeat, q alicui fuerit cauſa perditionis. Perit enim ille ſimul in tua forma ſi cõcu-

pierit, & admiſit iam in animo quod concupiuit, & facta es tu gladius illi. Vt à culpa vaces ab inuidia nõ liberabeꝛis. Vt cũ in alicuius agro latrociniũ geſtũ eſt, crimen quidé Dñm nõ cõſtringit: dũ res tñ eius ignominia notatur, ipſe quoq; infamia aſpergit. Expingamꝰ nos, vt alteri pereás, vbi eſt ergo diliges proximũ tuum ſicut teipſum *Ibi.*

Aliç qbus planè maior eſt palmá omni fimbria & filio non minus capite ſuo abutũtur, ut beſtia quædã magis q̃ auis licet pennata, breui capite, protracta ceruice, cætera altegradia. Hanc aiunt cum delitescendum habet, caput ſolum planè totũ incondenſum abſtrudere, reliqua ſe in aperto relinquere. Ita dũ in capite ſecura eſt, nuda qua maior eſt, capit tota cũ capite. *Idem, de Velandis virginibus.*

Si quis pingendi artifex vultum alicuius & ſpeciem, & corporis qualitatem ęmulo colore ſignaſſet & ſignato iã cõſummatoque ſimulacro manus alicuius aſſerret, vt iã formata iam picta quaſi peritior reformaret, grauis prioris artificis iniuria, & iuſta indignatio videret. Tu te exiſtimas impune laturũ tantæ temeritatis audaciã, Dei artificis offenſam? Vt. n. impudica circa homines & inceſta fucis lenocinantibus nõ ſis corruptis uiolatisq; quæ Dei ſunt, peior adultera detineris. *Cyprianus de habitu virginũ.*

Miror ita vehementer obtuſos fœminarum ſenſus, q̃ cum pleræq; omnes ſummum bonum ſpeciem corporis arbitrentur, ad illam quæ in Euangelio promittitur, cõparandã non inflammentur. Sic enim cogitare deberent; Si quis mulieri cuipiam polliceretur, fore, ut ſi vno anno ſucum omnem & corporis ornatum negligeret, cẽtũ poſtea annis, omnium mulierum quę vſquã eſſent, pulcherrima appareret, profectò conditionem acciperet libẽtiſſimè. Rurſus ſi diceretur ei, permitti quidem illi ut uno anno omnibus fucis omniq; ornamentorum genere vteretur, verùm eo peracto reliqua tota vita omniũ mulierũ eſſet turpiſſima, nihil dubitandum eſt, eã mulierem omnem oblati illius anni ornatum recuſaturẽ, metũ ſecuturę deformitatis. Ad hæc omnia vſu euentura ſunt, eaque tãnto maioris ponderis, quantũ æternitas tempori antecellis & tanta in re tam oſcitãter ſe habẽt. Futurũ enim eſt, vt quæ in hac uita, quæ ſi æternitati cõparetur, nõ annus,

nuis, ſed vix exiguum eſt momentum; modeſtè ac tépora-
tè, & ſine fucis ſuperuaenisq; ornamétis vixerint, corpo
ra ſint habitura claritaté ſolis æquantia atq; adeo glorio
ſo ipſi Chriſti corpori quàm ſimillima, idq; in ſempiter-
num, quæ verò in hac vitæ ſcena cóſpicuæ apparere vo
luerint, æternã deformitatem cũ diabolo & angelis eius
ſint conſecuturæ. Hæc certè ſciũt futura, & pro æternita
te non eligunt, qđ pro tẽporaria forma, & umbræ ſimili
eſſent electuræ. Quis hanc ſtupiditatem ſatis admiretur.
Iſidorus Clarius opus. 53 tom. 1.

Circulus aureus in naribus eius mulier pulchra & fatua. Hoc
modo circulũ aureum, infixeris in naribus ſuis, id eſt por
ci. Ille dũ pergit terra vetere ac fodere naſo, immergit cir
culum aureum in volutabrũ luti, & tunc perdit circulus
aureus decorem quem habuit. Similiter & mulier fatua,
ſi hẽt pulchritudinem vultus, vel ſi accipiat ornamenta
inaurium moniliũ ſimul & veſtimentorum, ſordidat pul
chritudinem ſuã, & amittit decorem ſi ſe ſcęno libidinis
coinquinare diligit, & adulterijs corrumpit. *Salonius in pa-
rabolas Salomonis.*

Vir non debet velare caput, quia eſt imago Dei. Principẽ qui
ad regẽ accedit principatus inſigne habere oportet. Quem
admodum igitur nemo principum ſine toga, & zona an
te regẽ venire auderet: ita neq; tu ſine ſigno principatus,
quod eſt vt detecto capite ad Deũ accedas, neq; teipſum
& qui honorat contumelia afficias. *Chryſ. ho. 26. in 1. Cor.*

Quæcunq; mulieres ornamenta aurea fertis, Pauli de
ſyderate vincula. Non ita vos quod circa collũ eſt moni
le illuſtres reddit, quemadmodum ferreorũ ille vinculo-
rum illius ornatus relucet animæ ueſtræ impoſitus. Si qs
illa Pauli vincula deſiderauerit, iſta proſequetur odio.
Quæ namq; communio molitiei cũ animi uirilitate? Or-
namento corporali cum Philoſophia? Illa vincula vene-
rantur Angeli, iſta uerò derident ét. Illa uincula à terra
in cęlum ſubuehere ſolent: iſta verò de cœlo in terrã de-
trahunt Sunt enim re vera iſta vincula, non illa. Illa ſunt
ornatus, iſta verò uincula. Iſta cũ copore & anima ſtrin-
gunt: Illa cum corpores & animam exornant. *Idem, ho.
10. ad Coloſſenſes.*

Dicite? Si tibicinis aut choraulis habitum eſſes & inſtrumenta induta, an non dedecus eſſet? Atqui aurea ſunt eorũ indumẽta. Verũ hoc ipſo dedecus eſſet, ꝙ aurea ſunt. Sumptuoſitas enim ſcenæ, tragędis cõuenit, hypocritis, mimis, ſaltatoribus, illis qui cum beſtijs pugnant: mulieri verò Fideli alia ſunt à Deo data indumẽta, nẽpe ipſe vnigenitus Dei fillius. *Galat. 2.* *Quotquot enim in Chriſtum baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Dic mihi, ſi quis tibi regalẽ dediſſet veſtem tu verò ſupra illam ſeruile quoddam nacta indumẽtum, ſuperindueres, an non præterquã quod dedecus cõmitteres, pęnas quoque merito dares? Cœli & angelorũ Dñm induta es, & terrenis adhuc immoraris? hęc ideo dixi quod magnum quidem in ſeipſo malum eſt ſtudium illud ornãdi, etiamſi nullum aliud malum ex eo naſceretur, ſed liceret tuto & citra periculũ habere, Quid enim ornaris dic q̃ſo, ut uiro placeas. Igitur domi hoc facias. Hic verò cõtrarium fit. Si enim proprio placere vis viro alijs ne cura vt placeas. Si uerò alijs placere vis nõ potes placere tuo. *Ibidem.*

Sit quiſpiam putredine plenus abſq; vulneribus, quãtumlibet circumluat corpus, nihil proficiet, nulluſq; erit caſſi laboris finis, Quod ſi purulentũ corpus nihil iuuare poteſt, cum exterior cutis circumluitur, aſſidueq; reſpergitur, quando fuerit putredo animæ inſita, quid nobis proderit munditia corporis? Nihil profecto. *Idem, Homil. 6 in 2. Timot.*

MVNDVS.

Sicut domus in vſum habitãdi facta per ſe nihil ſentit, dominoque ſubiectaeſt, qui eam fecit, aut incollit: ita mundus per ſe nihil ſentiens factori Deo ſubiacet, qui eum in vſum ſui fecit. *Lactantius lib. 2 cap. 5.*

Vniuerſa hæc mundi moles perinde eſt ac liber literis exaratus, palam conſtans ac deprædicans gloriam Dei, illiusq; auguſtiſſimã maieſtatem arcanam alioqui & inuiſibilem abũde enuncians tibi intellectili creaturæ, quatenus ad cognitionẽ attinet veritatis. *Baſil. ho. 11. exam. rũ.*

Sicut turbines à primò ipſis indito ictu ſequentes afficiũt conuerſiones vertigineſque, cum ipſo cẽtro fixo in

ſeipſis

ſeipſis verſantur:Sic & naturę ſeries inde ab illo imperio
principio ſumpto per oē tempus eodem ordine progre-
ditur quouſq; tandem ad ipſam communem uniuerſi p-
uenerit conſummationem. *Baſilius, hom. 5. examer.* Genes.1.
Et uidit omnia quæ fecit quod eſſent valde pulchra. Lapides
ingenioſe cæſi & expoliti etiamſi non coniungantur, vt
inde ſtatua fiat, verùm ſparſim & cõiunctim iaceant, ſeu
partes ex quibus ſtatua cõficienda & conficienda ſit, atta
men pulchri videtur, ſi non cuiuis idiotæ, at ei qui eos ex
ratione artis cõſiderat & intuetur. Si his compares lapi-
des ignarios, etſi per ſe minimè pulchritudinem teneãt,
tñ ratione vniuerſi nequaquam ſua pulchritudine deſti
tuunt. Nam ſi eos captaueris ad pulchritudinem alicuius
ędificij, licet ſint deſpecti, attamen ſi totum ædificiũ re-
ſpicias, ſuperant longè vnam ſtatuam, vtcumq; ſit deco-
rata. Sic exiſtimandũ exiſtimo de partibus totius vniuer-
ſi. Si quæ per ſe videntur deformes, collatæ ad rationem
vniuerſi pulcherrimè deprehendentur. *Procopius Gazeus in Geneſin, cap. 1.*

Quemadmodum videmus coagulationem repente la
cti accedere: ita repente accedit mundo eſſe. *Iuſtinus, quæ. 3. earum quas gentes ponebant Chriſtianis.*

Deſerto mundus comparatur, adhuc incultus, ſterilis,
in fœcundus, in quem negat nobis Dominus ita pro-
deundum. *Ambro. lib. 5. in Lucam.*

Sicut arcam, ſcamnumque fabrefactum videntes, non
ſolùm opus laudamus, ſed & opificẽ: Sic etiam videntes
nauim fabrè compactam, ſic monile fabrefactum, aurifi-
cem laudamus. Sic in mundi fabricam oculos tendentes,
Deũ laudemus: qui nõ mirati ſunt hæc, imò qui nec iam
mirant, inexcuſabiles ſunt. *Theodoretus, ſer. 3. de prouidentia.*

Sicut Deus omnibus ſpeciebus uel generibusq́ in mũ-
do ſunt, diſtributor diſpenſatorq; eſt bonorum, id eſt ſen
ſus aiæ & vitæ: Sic & mundus præſtitor eũ & tetributor
oium quæ mortalibus videtur bona, id eſt, alternationis
partiũ, tẽporaliũ fructũ, natiuitatis, augmẽtorũ, & matu-
ritatis, & horũ ſimiliũ. *Mercurius Triſmegiſtus, in Aſclepio.*

Quemadmodũ ſi è longinquo cytharã audias ex mul-
tis varijsq; neruis compoſitam acutis, grauibus, & circũ-

flexis, qui omnes pariter cõſonet, & diſtinctos interuallis ſonos ſuos meleſque conficiant, intelligis planã vnũ eſſe illic pulſatorem peritum, qui fidium voces ex arte muſicæ ad harmoniæ concentum miſceat, æqualiter tẽperet tametſi illũ minimè intueatur: Sic ex cõcordia & cõſona vbiq; mundi diſpoſitione, vbi nec inferiora cõtra ſuperiora, neq; infima aduerſus ſublimia eriguntur, cõfeſtim ad unum Deum animo recurris, omnia hec ſua virtute mouentem. *Hector Pintus in cap. 1. Ezechiel.*

Vt uiſa ciuitate ex multis varijsq; hominibus cõſtãte, magnatibus & plebeijs, diuitibus & inopibus, adoleſcẽtibus & ſenibus ubi omnes in magna concordia degãt, rectaque diſciplina cõtineãtur ſtatim iudicas eſſe eius principem iuſtum, potentem, ſapientem: Sic conſiderata mole mundi eiusq; rerum inter ſe diſtantium concordia, fieri poteſt quin concipias animo eſſe ſummum quendã harum rerum creatorem. *Ibidem.*

Vide, Dei Opificium.

MVNDI AMOR ET VANITAS.

QVidam homines ſunt qui mundo adhæſerunt, ut piſciculi quidam, qui vocantur Phycia, petris marinis cõtemnunt immortalitatem. Sicut ſenex Ithacenſis, qui non veritatem, & patriam cęleſtem deſyderabat ſed fumum. *Clementis Alex. in exhortatione ad gentes.*

Quemadmodũ ijdem oculi cęlũ & terram pariter nequaquã aſpiciunt: ita mundi amor & Dei pariter in vno corde habitare nõ poſſunt. *Cyprianus, de 12. Aſcenſionibus.*

Fratres nolite pueri effici ſenſibus. Etenim pueri magna nõ deſiderant, vilia ſolẽt admirari, currus, equos, aurigas, rotas luto factas, hoc aſpectu delectantur. Quod ſi regẽ in curru aureo ſedentẽ, & multos albos iunctos, & eximiũ cultum viderint, ne reſpiciunt quidem. Præterea & puellas ex Creta ornãt, veras aũt pulchras neſciũt & in multis alijs rebus itidem afficiuntur. Tales nonnulli nunc reperiũtur, nulla his cœleſtiũ cura, ſed ad lutea, tanquã pueri obſtupeſcunt, & terrenis diuitijs blãdiũtur, & gloriam, & voluptates huius ſeculi magni pẽdũt; quæ ita puerilia

ſunt vt illa. Quæ verò & vitæ & gloriæ, & requietis cau-
ſa ſunt, non curant: ſed vt pueri his priuati deflent, illa
quæ ne deſiderare quidē norunt: ita & multi in ætate pro-
uecta. Pecunias concupiſcis non diuitias permanentes,
ſed pueriles ludos. Si quem plumbeum nummum admi-
rantem, & ad eum colligendum inclinantem ſe videres,
nonne eū q̄ pauperrimū iudicares? Tu aūt & viliora cō-
gregās, inter diuites te annumeras. *Chry. ho. 80. in Ioan.*

Cur perforato aquā dolio ingeris? Nihil enim aliud eſt
pro præſentibus iſtis laborare, quam flammā decerpere,
quam pugnis aera cædere. Certè fruſtra curris. Nonne
vniuſcuiuſque artis finis quidam eſt? Ita profectò. Oſten-
de igitur mihi finem huius ſecularis ſtudij: ſed non potes.
Vanitas enim omnia. *Idem ho. 77. in Matth.*

Sicut difficile eſt arborē iuxta viā poſitam fructus ſuos
vſq; ad maturitatem ſeruare. Sic difficile eſt virum fidelē
iuxta illū mundū viuētem, id eſt, in actibus eius, iuſtitiā
immaculatā vſque in fine ſeruare. *Idem ho. 30. in 21. Matt.*

Terrenis inhiamus, & à terris nolumus abſcidi. Sicut
q̄dā vermes ex terra ī terrā, & iterū et ipſa ī ipſam cōuer-
tuntur: Sic et nos nec modicū reſpicere volumus, nec aufer-
re nos à cauſis mūdi, ſed quaſi quadā ſatietate & ebrieta-
te demerſi ac percuſſi, obſtupuimus imaginātes. Et ſicut
q̄ graui & dulci ſōno detinētur, nō ſolū nocte, ſed etiam
ipſa luce veniēte, & claro die facto, iacent in lecto, & nō
erubeſcūt ſuæ voluptati indulgere, & tēpus operationis
& feſtinationis, tēpus ſōni & ſegnitiæ faciētes: Sic nos die
exſtāte, cūcta quę noctis ſūt, operantur, dormiētes, ſōnia
videntes, imaginationes delirātes, et clauſis oculis mētis e
corporis inſanimus, aliena loquimur, ac ſi q̄ſquā nos alie
nō cōfodiat vulnere, nec ſic ſētiamus, ac ſi nobis omnē q̄
ſequē diripiat ſubſtantiā, ac ſi ipſam nobis incēdat domū
imò nō expectamus alios vt faciant, ſed nos ipſi hoc faci-
mus, ſtimulātes nos ipſos oī die. *Idem, ho. 24. ad Hebræos.*

Qui præſentibus inhiāt negotijs, & nullam futurorū
habēt memoriam, ſed delectationes corporales inceſſan-
ter deſiderāt, ſimiles eſſe arbitror homini fugienti à facie
furētis vnicornis, quē dum fugeret ne deuoraretur ab eo
incidit in baratrum. Dum autē caderet, manibus extēſis

arbuſculam

arbuſculam quandam apprehendit, & fortiter tenuit, & in baſi quadã pedibus impreſſis, viſum eſt ſibi in pace de reliquo fore & ſtabilitate Reſpiciens ergo vidit duos mures album vnum, alterum nigrum corrodentes radicẽ arbuſculæ, & iam prope erat vt abſcinderent. In imo barathro vidit draconẽ aſpectu terribilem ignem ſpirantẽ & deuorare eũ cupientẽ. Intuens vero rurſus baſim illã ſup quã pedes habebat firmatos vidit quatuor aſpidum capita de pariete prodeuntia Eleuans autẽ oculos vidit de ramis arbuſculæ illius exiguum mel diſtillans. Dimittẽs ergo conſiderare quæ circundederant eum mala, ſeipſum dulcedini illius melis tradidit. Hæc ſimilitudo eſt eorũ q ſeductioni præſentis ſeculi adhæſerunt. Cuius expoſitio hæc eſt. Vnicornis figuram tenet mortis q̃ ſemper perſequitur genus humanum Baratrum uero mundus eſt ipſe plenus omnibus malis & mortiferis laqueis. Arbuſcula autẽ q̃ à duobus muribus inceſſanter incidebatur q̃ appræhendimus vitæ noſtræ menſura eſt, quæ conſumitur & diminuitur per horas diei & noctis & inciſioni paulatim appropiat. Quatuor uero aſpides conſtructionẽ humani corporis ex quatuor elementis ſignificant quibus inordinatis, compago diſſoluitur. Draco infernus eſt qui cupit ſuſcipere eos qui delectationes præſentes futuris ꝑponũt. Stilla vero mellis dulcedinẽ ſignificat delectationum mundi. *Damaſcenus, in hiſt. Barlaam & Ioſaphat. c. 12.*

Humanum genus nunquam ante faciem huius crudelis tyrannidis (mundi ſcilicet) habet ſtatum, ſed eſt ſicut columba quæ fugiens aquilam vel accipitrem, mutat ſe de loco ad locum, nunc quidem huic inſidens arbori: vnde rurſus mota, immergit ſe vepribus, deinde ſtatim cauernis petrarum, & diuerſis ſpinarum denſitatibus ſemetipſam committens, nuſquam tutum inueniens refugium, in motu & defectione tribulatur aſſidua. *Ibidem.*

Sicut merſi in aquis periclitant, uideas eos tenẽtes tenere, nec vlla rõne deſerere, quod primũ occurrerit manibus, quicquid ſit illud, licet tale ſit, qđ omnino ꝓdeſſe nõ poſſit, ut ſunt radices herbarũ, cæteraq; ſimilia. Nã & ſi q forte ad eos veniãt, vt ſubueniãt, nonnunquã ſolent apprehenſos inuoluere ſecũ, adeò ut iã nec ſibi, nec aliis

auxilium

auxilium ferre ꝑualeant:Sic pereunt in hoc mari magno & ſpacioſo,ſic pereunt miſeri, dum peritura ſectantes, omittunt ſolida:quib. apprehenſis, emergere & ſaluare poſſent animas ſuas. Ita inquam pereũt, ꝗ omiſſis ueris & ſalutarib.ſtudijs,caduca & tranſitoria quærunt,à quibus nequeunt diuelli. *Bernardus ſer.1.de aduentu Domini.*

Pix eſt mundus:quamlibet leui attactu tangentes inquinat. Viſcus eſt mundus : qui ſuos miratores in modũ aucupis,peccati & mortis æternæ inuoluit. Laqueus eſt mundus : qui voluptatibus & opibus uelut eſcis obiectis allicit atque capit incautos & ſecum trahit in naſſam interitus. Vnde mihi vix poſſibile videtur ut ꝗ mundi legibus viuit,purus ab inquinamentis mundi & immaculatus hinc emigret. *Hugo Philonius de ſcientia bene moriendi.*

Mũdus eſt meretrix quæ deſiderio pulchritudinis ſuę ad cõcupiſcẽtiã trahit videntes eam.qui aũt particulariter eius amore deceptus ipſum fuerit amplexatus,à manibus eius nõ pt̃ euadere donec ſpoliet eũ uita ſua: & cũ expoliauerit õibus, eijciet eũ domo ſua, & in die obit⁹ ſui nõ cognoſcit eũ. *Iſaac presbyter de mundi contemptu, c. 2.*

Quemadmodum mare aſtra & cõchylia & torpedines & algas proijcit in littus extra aquã, ſed non multo poſt iterum hæc omnia ſorbet, & proijcit in profundum : Sic mundus modo nos expellit, modo recipit, & quando in littore trãquillo arbitramur eſſe,tum nos deceptos aſpicimus, & rerum diſcriminibus magniſq; calamitatum anguſtijs agitatos. *Hector Pintus in c.5.Ezechiel.*

Si hirundines,ut ait Solinus, in domo minante ruinã non nidificant,imo fugiunt à male materiatis ædificijs: quanto magis homines debent à mundo recedere, quem ſciunt eſſe caducũ & ruinoſum & ſibi ipſis pericula molientem? *Idem in c.10.*

Mundus eſt veluti calculorum ludus,ubi ſunt uaria latrunculorũ genera. Et quemadmodũ hoc in ludo euenit ſępe, ut ipſi ludentes ueluti oculis capti ob nimiã cõfuſionẽ non videant,quomodo latrunculos mouere dẽant,vt pro eis ſtet ludus,cum illi qui extra ludũ ſedẽt,ipſum foris conſiderantes id recte perſpiciant:Sic ꝗ inextricabilibus mundi negotiis implicantur, & ſceleribus imbuunti

excutiũt mẽtis acie tenebris cooperta, cum illi qui à mũdi animum ſepararunt, ſeque in ſolitariã quietẽ receperunt, mundi dolos labores, calamitates, varietes, & confuſiones acutè intueantur. Vt aliquid videamus oportet eſſe aliquod interuallum inter oculos & obiectum. Sic vt intueamur mundũ, neceſſe eſt eſſe aliquam diſtãtiam inter nos & illum Cum autẽ hominis nefarii flagitijs imbuti ſint, qui fieri poteſt, vt mundum perſpiciant, ſi inter nos & illum nullum eſt interuallum. *Idem in c. 12. Ezechiel.*

MVNDI CONTEMPTVM.

SIcuti qui proficiſcuntur ad ciuitatẽ volẽtes amicos & familiares ſuos inuiſere, licet multis ꝑ nundinas occurrant, ab his tamẽ nullo modo impediuntur: quia hoc habent in animo, vt amicos reperiant, qui cum foris ianuè pulſauerint & accerſierint, læti aperirunt amici illorum: Sin autẽ moram traxerint in eiuſmodi nundinis, illuduntur & retineantur ab his qui illis occurrunt, tandẽ clauduntur fores, & nemo illis aperit. Ita qui ad Chriſtum Dominũ noſtrũ verum amicum peruenire deſiderant, reliqua omnia debẽt aſpernari & ꝑtermittere. *Macar. ho. 15.*

Sicut qui ſunt in naui, non hauriunt aut bibunt è mari, nec ex eo victum aut veſtitum ſumunt, ſed aliunde important in nauẽ: hoc modo Chriſtianorum animę nõ è ſeculo iſto, ſed deſuper è cœlo cibũ cœleſtem & indumenta capiunt ſpiritalia: & inde viuentes in naui boni viuificique ſpiritus incedũt, & tranſgrediũtur aduerſarias prĩcipum & poteſtatũ diras facultates. Et quemadmodũ ex vna ligni natura naues omnes conſtruuntur, quibus moleſtum mare poterunt homines traijcere: Sic omnes animæ Chriſtianorum, vnica diuinitate lucis cœleſtis, varijs gratiarum donis vnius ſpiritus confirmatæ, omnem præteruolant nequitiam. *Idem ho. 44.*

Velut infans circundatus margaritis & indumẽtis pretioſis, vbi eſurierit nihilifacit quæ geſtat ſed neglectis illis omnem ſolicitudinem habet ſitam in alimenti mammilla, quo pacto lac ſumat: Sic Chriſtianus cõtẽptis omnib. mundi huius illecebris totus in Deo eſt. *Idem ho 45.*

Anima quãdo diuino amore & deſiderio verè corripitur

tur ad nihil huius uitę ſe cõuertit: ſed ſicut mẽte moti cõtemnunt ignẽ & ferrũ, & feras, & pelagus, & oĩa: ita pij furore quodã maximè ſpiritali ac honeſtiſſimo inſaniũt, deridẽtes oĩa q̃ vident. *Chryſoſt. ho. de profectu Euangelij.*

Sicut qui obuiam vadit alicui, in via ſtat, & expectat eũ quandiu ueniat: ita qui credit in Chriſtum, ſic debet in hoc ſeculo viuere, quaſi peregrinus, & non in ſuis ſed in tranſitu poſitus. *Idem, Ho. 52. operis imperfecti.*

Hoſpites ſumus & aduenæ, nullæ nos moleſtię angãt. Neq; enim ſi ex clariſſima patria, & claris parentibus ortus in longinquam regionem nemini notus, ſine filiis, ſine diuitiis & te quiſpiam contumelia afficeret, ægre ferres ac ſi domi talia fierent. Quod enim certo te hoſpitẽ aliena in patria uerſari vides, omnia æquo animo, & cõtemptum & famem, & ſitim, & huiuſmodi ferre perſuadet. Ciuitatem habes cuius opifex & author Deus, quo breui accerſemus. Dic quæſo, ſi quis præueniens ſeruos ſuos aliquãtulum in diuerſorio expectaret & uel diuerſorij dñs, vel alius quiſpiam incognitum illum exaſperaretur, & malediceret. nonne illius ignorãtiã rideret? Nõnè error ille magis hominem delectaret? Ita & nos faciamus, in diuerſorio ſedemus expectantes huius vitæ ſocios. Cum omnes conueniemus, tunc quos læſerint intelligent, tunc deiicient oculos, tunc dicent, hi ſunt quos ſtultè habuimus in deriſum. *Idem ho. 76. in Ioãnnẽ.*

Nemo quicquam ſuum eſſe dicebat. Et quaſi hi qui ad magnos quoſdam principatus acerſiti, regias in habitaturi ciuitates omnem ſubſtantiam ſuam in pecuniam commutant, & ſic illo migrant: Ita plane & tunc faciebãt homines illi ad cęlum vocati ad ſupernam metropolim & ad regnum quod illic eſt. Nam perſuaſum habentes illic eſſe patriam omni ſubſtantia ſua in pecuniam commutata, pecuniam per Apoſtolorum manus illo præmiſerunt. *Idem ſer. illud Apoſtoli, oportet hæreſes eſſe.*

A pueris diſcamus ad præſtantiora cõtendere. Nucib. exempli gratia & talis & pila ludunt, his illi ſe ludis oblectant, & ſibi honori ducunt hæc comparare, quo ad prudentia ſunt imperfecta. At cum aliquis eorũ in uirũ euaſerit, ea abijcit, & ad gerendã Rempublicã omne ſtud. ũ

con-

confert. Nos autem in infantia perſiſtétes ludicrá & riſu digna ſuſcipimus, neglectisq; melioribus prudentiá viris conuenienté ſumere recuſamus, & terrenis in reb. ſtudiú ac delectationé noſtrá collocátes, riſum mouemus his, q natura duce recte iudicant. Quemadmodú.n. turpe eſt, virú ætate prouectú in cinere aut puluere conſidenté puerilia deſcribere: Ita turpe, imo longè turpius eſt eos, q de rebus alterius ſeculi perfruendis deberét eſſe ſolliciti, in rerú terrenarum puluere volutari, & ſtudiorú pulchritudiné profeſſionis ſuæ fœdare profectioné. *Nilus in lib. aſceticis.*

Si illi qui in mari nauigant, ſæuiente tempeſtate merces negligunt, & propriis manibus onera in mare proiiciunt, & fortunis vitam anteponunt, ac ne nauis pondere oppreſſa demergatur, eam ſubleuant, & pretioſiſſima quæque uel in profundú iaciunt: cur non ét nos propter uitam præſtantiorem ea deſpicimus, quæ animú in profundum demergunt? Cur idem non poteſt Dei timor, qd poteſt timor maris? Illi caducæ uitæ cupiditate, aliarum rerú iacturá leuem putant; nos qui ad uitam æterná aſpiramus, propter illam nihil quáuis abiectú cótemnimus, ſed malumus ſimul cum onere perire, quam illo proiecto ſeruari. Agite exuamus omnia, nudus n. conſiſtit aduerſarius. Nunquid induti luctantur pugiles? Nunquid certaminis lex iubet eos nudos ſtadium ingredi? Nudum verò & unctú oportet certare. Nuditas.n facit ut ab aduerſario luctator apprehendi nó poſſit: vnctio autem vt ſi qn fuerit apprehenſus, elabatur. Propterea luctatores puluerem aduerſariis conantur aſpergere, ut olei læuitaté pulueris iniectione exaſperent, atq; ita facilius eos apprehédere ualeant. Iam quod illic eſt puluis, id in noſtro certamine eſt in terrenis rebus occupatio, Et q illic eſt oleú, hic eſt quietis ſtudiú ab omni ſolicitudine uacuú. *Ibidem.*

Nonne uides ut etiam in hac uita quiſq; prouidus locú aut agrú in quo diutius ſe commoraturum putat, copiolis in uſum faciat impendiis, & ubi paruo quis erit tépore parua prouidet, & ubi, maiore, maiora procurat? Nobis quoq; quia in præſentiarú breuiſſimú coractantib. anguſtiis, tempus eſt, & futura ſecula erunt cópetentib. copiis uitam exaugeamus æternam, cópetentibus inſtruamus

exiguam

exiguam, ne prouiſione peruerſa impendamus, breui tépori curam maximam, & maximo tempori curam breuẽ. *Eucherius epiſtola ad Valerianum.*

MVNDI CONSVMMATIO.

S*Icut cadunt folia de uite ſic ſtellæ de cælo cadunt.* Sicut.n.uites cum uuarum fructibus prægrauantur, foliorũ auxilium neceſſarium ut protegantur expoſcunt: cũ autem depoſuerint fructum, neceſſe eſt ut foliis denudentur. Sic ſe habet hoc ſeculum: quandiu habuerit in ſe humanum genus, tenebit & cœlum, ſtellas, ſicut & uitis folia. Nam nocte pereunte ſine dubio ſtellarum utilitas ſimul cum nocte deficiet. *Chryſoſt. hom. ad neophytos.*

Homo circa finem phantaſias uidet, Sic & mundus in exitu ſuo multos patietur errores. *Idem, ho. 48. oper. imper.*

Quemadmodũ corpus iam aduentante morte innumeris malis afficitur, & domus propè caſum, in rimas fatiſcit: ita orbis terrarum ad finem properans tantis malis conteritur. *Idem, hom. 33. in Ioannem.*

Sicut in ſcena aulæo ſublato uarietates diſſoluuntur, & omnia coruſcante luce ſomnia auolant: Ita nunc quoque conſummatione ueniẽte tã cõi quam uniuſcuiuſq; omnia diſſoluuntur & euaneſcunt. *Idem ho. 55. de diuerſis.*

Sicut morituros ſe eſſe quotidie audiunt homines, nã quotidie alios mortuos uident, & tamen nõ credunt ſe morituros: Ita & ſi audiunt periturum mundum tamen non credunt. *Idem ho. 24. operis imperf.*

Sicut quando uidemus ſenem hominem, ſcimus quia propemodum moriturus eſt, quando autem, neſcimus: Sic & mundum quando perturbatum uidemus, caſurum cognoſcimus, diem autem ignoramus. *Idem hom. 50.*

Vide iudicium extremum.

MISTERIA INDIGNIS NON Communicanda.

QVomodo ignoras quæ ſit uia ſpiritus & qua ratione compingantur oſſa in uentre prægnãtis: Sic neſcis opera Dei qui fabricator eſt omnium. *Eccl. 11.*

Vt pre-

Vt præludiū certaminis certamen eſt: Sic ea quæ pcedunt myſteria, myſteria ſunt. *Clemens Alex. lib. 1. ſtrom.*

Quomodo lyram pulſandi imperitis, non eſt lyra tangenda: ita nec ſunt attingenda negotia, his qui non acceperunt cognitionem, & neſciunt, quomodo his uti oporteat ex uerbo uitæ. *Idem lib. 6.*

Vt qui exiguo vectus nauigio ingreditur mare, donec terræ uicinus eſt minus metuit, quum uerò paulatim in altum fuerit progreſſus, & vndis intumeſcentibus, vel in excelſum attolli cœperit, uel iiſdem dehiſcētibus, in ima deduci, ibi uerò mentem pauor ingens, & formido percutit, quod exiguam ratē tam immenſis fluctibus credidit: Ita etiam nō patiuidemur, qui exigui meritis, & ingenio tenues iniretam uaſtum myſteriorum pelagus audemus. Sed ſi orantibus nobis, Dominus dignetur ſpiritusſancti auram nobis proſperam dare, ſecūdo uerbi curſu portum ſalutis intrabimus. *Origenes ho. 9. in geneſin.*

Cum autem catecheſis recitatur, ſi catechumenus ex te quæſierit, quid dicebāt doctores: nihil dicas extra: myſteria enim tibi & ſpem futuri ſeculi tradidimus. Cuſtodi hoc myſterium retributori, nec unquam dicentē aliquē audi: Quid obeſt, ſi & ego didicero? Etiā ægroti uinū qnq; poſtulant, ꝗ ſi intempeſtiuè illis detur, phreneſin conciliat: & duo hinc naſcuntur mala: nam & æger interit, & medicus maleaudit. Sic & catechumenus, ſi audiat myſteria à fideli, phreneſin patitur, neſcit enim quid audierit, & tñ arguit rē ignotā, dictaq; irridet. fidelis uerò tanquam proditor contemnatur. Iā ergo tu in finib. noſtris conſtitutus, caue nequid effutias: non qđ digna non ſint narratione ea, quæ ibi dicuntur, ſed quod indignus eſt ille audire cui referes. *Cyrillus Ieroſoly. præfat. catecheſeon.*

Matt. 7. *Nolite ſanctum dare canibus.* Sicut ſi canibus dederis ſanctum aut porcis margaritas, nec ſanctum canes ſanctificat, nec margaritę nutriunt porcos, ſed cōtra canes coinquinant ſanctum, & porci margaritas ſordidant uel confringunt: Sic ſi hominibus caninos, vel porcinos mores habentib ſanctū dederis, aut myſteria ſecreta tradideris, nec ſanctū illos ſanctificat, nec myſteria ueritates illos illuminant, ſed è contra ipſi ſanctum coinquinant, & myſteria ueritatis blaſphemant. *Chryſoſt. ho. 17. operis imperf.*

Sicut

Sicut margaritę incluſæ cochleis poſitę ſunt in ꝓfundo maris, ſic & diuina myſteria in verbis incluſa poſita ſunt intus in altitudine ſenſus ſcripturarũ ſacrarũ. *Ibid.*

Sicut non oĩs pôt ſe mergere, & de profundo tollere margaritas, niſi artifex qui hẽt vſum rei illius: Sic nõ oĩs hõ põt deſcendere in altitudinẽ ſenſuũ & inuenire myſteriorum abſconditas margaritas, niſi vir ſpũalis, qui habet exercitationẽ ſpiritualium narrationũ Dei. *Ibid.*

Sicut infanti ſi dederis fragmentum panis, qm̃ anguſtas habet fauces effocatur magis quàm nutritur: Sic & homini imperfecto in fide, & puero in ſenſib. ſi altiora myſteria volueris dicere, anguſtam habens fidem & ſenſum magis ſcandalizatur quàm ædificatur. *Idem hom.* 38.

Quemadmodum expers literarum cum ẽt libros intuetur ſcripturæ vim non intelligit, neq; nouit qđ oculorum ſenſu percipit: qui aũt in literis eruditus eſt: multam in his conditã vim, & totas vitas & hiſtorias & epiſtolas inueniet: verũ harum ignarus, chartam duntaxat & atramentum putabit: expertus, & voces excipiet, & alloquetur abſentem, & quodcunq; voluerit per literas rogabit: Eodem modo in myſterio vſuuenit. Increduli enim quamuis audiant, non tamen videntur audire: fideles autem per ſpiritum experientiam aſſecuti, in abſconditis virtutem intuentur. *Idem hom.* 7. *in* 1. *Cor.*

Qui ea q̃ non intelligunt reprehendẽtes, leprã vel ſcabiem vel verrucas legis eſſe dñt, promiſſiuas figuras ſacrorum, ſimiles ſunt in hominibus, q́b. diſplicẽt ea, quorum non capiunt vtilitatẽ, velut ſi ſurdus videns moueri labia loquentum, tanq̃ ſuperfluos oris motus, deformesq; reprehenderent, vel ſi quiſquã cæcus laudata ſibi aliqua domo, vellet palpando probare quod dr̃, & parietum leuitatẽ manu pertractans, in feneſtras corrueret, easq; velut inconuenientes illi æqualitati redargueret, cauernasq; ruinoſas putaret. *Aug. li.* 22. *contra Fauſtũ c.* 6.

Quemadmodum igne qui vult calefieri, ſufficit vt tãgat illum, nam ſi interius mittat manum, pro eo quod potuit calefieri, comburitur. Sic & qui profundius vel altius de Deo, diſputare præſumit, pro eo quod glorioſius quid vult oſtendere in blaſphemiam cadit, dum

comprehendere altitudinem diuinorũ dogmatum non poſſit. *Heſychius in Leuiticum lib.11.cap.6.*

Vide curioſitas, Dei opera inſcrutabilia.

NATVRA.

Accipe lapidem, & mitte in cœlum, aut ſiphonem aquæ, & eiaculare in cœlũ: & vide ſi poſſis pertundere cœlum. At grando minimum granum eſt, & quum cadit ſuper caput hominis, quomodo dolores præſtat? Aut vide ſtillicidium quod à tegula cadit in terram, & cauat lapidem. Sic igitur minima quæ deſurſum cadunt ſuper terram, magnam habent virtutem. *Hermas.*

Quẽadmodũ oĩs aqua ſuapte natura quieta eſt, quoties ſecundus ventus à puppi aſpirat omni rudẽte moto plenis velis naues in portũ inferuntur: quoties aũt repẽtẽ aduerſus à prora incumbit, multã iactationẽ ac ſtrepitum excitat, interdum ẽt ſubuertit nauigiũ: & tñ innoxio mari crimen hoc ingeritur, cum ſatis appareat remiſſione vehementiaq; ventorũ aut fluctus tranquillitatẽ fieri: ita natura quæ rõnem auxiliatricem, hẽt, quieta quidem eſt per ſe, eumq; felicẽ merito reddit, qui contra omnes impetus poteſt bene vti. *Phi. in lib. de Cherub.*

Quemadmodum nemo ſanus ægrè fert à ſe repoſci debitum aut depoſitum. Eodem modo natura quod ſuũ eſt repetente, non arbitratur indignè ferendum, ſed neceſſitati conſentiendum. *Idem lib. de Abrahamo.*

Quemadmodũ in periculoſis morbis medicus interdum corporis partem reſecat, vt ad ſanitatem id perducat: gubernator quoq; tempeſtate occupatus, iacturã facit, dum ſaluti nauigantium proſpicit: nemo tñ vel hũc vel illum incuſat quaſi noxium, imò vterq; re bene geſta laudatur, ꝙ vtile dulci prætulerit: Eodem modo rerũ natura ſemper ſuſpicienda eſt contentis ſtatu rerũ præſentium, modo abſit malicia voluntariæ: nec inquirendum quàm iucunda ſint quæ obueniunt, ſed an more bene conſtitutæ reipub. mundus regatur ac gubernetur ſalutari ordine. *Idem lib. de præmiis & pœnis.*

Natura nihil patitur imperfectum. Et imago quæ tñ ex parte media videtur, non viſum ac ſpectatorem ad-

modum

modum delectat. Et itineris labor inanis quidem, niſi ad ſtatutum perueniat locum, quò viator præſcripſit. Et currentes in ſtadijs, vno ſępe tantum gradu deficientes, à palma excidunt *Baſilius*.

Vt nauem & ædificium, idem deſtruit facillimè, qui conſtruxit: Sic hominem eadem optimè, quæ conglutinauit natura, diſſoluit. *Cicero de ſenectute*.

Vt in ędificijs architecti auertunt ab oculis naribusq; dominorum ea, quæ profluentia neceſſariò tetri eſſent aliquid habitura: Sic natura res ſimiles procul amandauit à ſenſibus. *Idem lib. 2. de natura deorum*.

Agilitas ſpontaneus motus eſt. Adeo aũt non adigit illa ad hoc doloris timor, vt in naturalem motum etiam dolore prohibente nitatur. Sic infans qui ſtare meditatur, & terre ſe aſſueſcit, ſimul tentare vires ſuas cœpit, cadit, & cum fletu toties reſurgit donec ſe per dolorem ad id quod natura poſcit, exercuit. *Seneca, lib. 2. epiſt. 122.*

Qui de natura quæritur, ꝙ quædam genuerit homini noxia, diſſimulatis tot bonis, perinde facit ac ſi quis Nilum calumnietur alioqui frugiferum Aegypto, quòd crocodilũ habeat, aut aſpidem: nec poſtea velit frui prognatis frugibus, ſed tantùm quæratur de venenis, quæ nutrit. Aut ſi qs in copioſa oratoris oratione, quę multis exuberet virtutibus, de pauculis voculis temerè elapſis cauilletur. *Plutar. in Moralibus*.

Bos ad aratrum adhibendus, equus ad currũ, ad venatũ canis, inquit Pindarus: Sic quiſq; debet eam vitæ rationem capeſſere, ad quam natura ſit appoſitus. *Ibidem*.

Quemadmodum ex eodem luto licet fingere animantia ac rurſum confundere, atq; cõtinenter aliud ex alio facere: Sic natura ex eadem materia genuit maiores noſtros: his extinctis nos: deinde alios atq; alios. *Ibidem*.

Natura rerum omnium nihilò ſecius habet quã amnium defluxus, & fumo id aerem euaneſcente fugacior eſt, & vmbra præcurrente inanior. In his ſi Philoſophatus fueris, nec ſuauia te poterunt inflare, nec moleſta deijcere. *Chryſoſtomus Hom. 6. cum Sartoninus & Aurelianus acti eſſent in exilium*.

Vide homo, vita præſens.

MAlis hominib. prognatis ex honeſtis maiorib. nullus locus eſto inter nobiles. Quid.n. prodeſt oculis orbato ſuorũ maiorũ perſpicacitas nequaquam hęreditaria? Quid prodeſt ad dicẽdum elingui, paterna vel auita eloquentia? Quid conferũt ad vires tabe diuturna ex ſucci aridiq;, & vix oſſib. hærentis, principes generis pp athleticum robur aſcripti faſtis Olympiacis? Imò quid étſi fuere victores in oĩbus ſacris Græciæ certaminibus? Certè nihil hac de cauſa decedit vitijs corporis, nullam opem ex præterita familiæ fœlicitate ſentientibus. Ad eundem modum iniuſtis liberis iuſti parentes, luxu perditis, ſobrij, & in vniuerſum malis boni vtilitatẽ nullam adferunt: ſicut nec iura iuris violatorib. ad quorum contumaciam pęnis coercendã innenta ſunt. Et ſunt leges non ſcriptæ, nimirum vita exemplaq; ſectantium virtutem hominum. Ideo puto ipſam nobilitatem, ſi Deus ei formam vocemq; daret humanã, ſic allocuturã iſtos cõtumaces poſteros. Gentilitas nõ ſanguine ſolo ęſtimat, apud veritatẽ iudicẽ, ſed factis ſtudijsq; ſimilib. At vos in contrarium tenditis, quæ odi amatis, quę probo, improbatis & auerſamini. Apud me honor eſt pudori, veritati, moderationi, modeſtiæ, innocentiæ, vos hæc in nullo pretio habetis. *Philo. Iudæus lib. de nobilitate.*

Quemadmodum lateres figulini ex luto tm̃ originem ducunt: Sic nobilitas ex obſcuris parentibus quoq; naſcitur. *Greg. Nyſſenus apud Antonium monachum in Meliſſa.*

Quid prodeſt riuulo fluere ex puro & ſalutari frõte, ſi ipſe eſt ſpurcitia plenus, corruptus & oĩ ex parte contaminatus? Eodem mõ, quid prodeſt filio nobilitas pr̃is, & ſtemma maiorum, ſi ipſe eſt vitijs oĩb. imbutus, & veneno flagitiorum infectus? Qui non eſt ob facta ſua cognitus, qui ex operib. ſuis nulla eſt laude celebratus, qua claritatem & nominis amplitudinem putat adipiſci, ſi aliorum res geſtas ſibi iactabũdus arroget. Ille quemadmodum Aeſopicus graculus, pulchris aliarum auiũ indutus, exutus manebit irriſus. Illuſtrius eſt proprijs florere virtutib. quàm maiorũ opinione niti. Ex terra fertili

tili producitur aliquando cicuta venenoſa, & ex terra ſterili pretioſum aurum. *Hector Pintus in cap. 16 Ezechiel.*

Vir nobilis virtutũ ornamẽtis decuratus eſt, veluti cęlum ſerenum, pulchrorum ſyderum varietate diſtinctũ. Et quemadmodum denſæ nubes ſplendida obſcurãt ſydera: Sic poſteri degeneres maiorum ſplendorem extinguunt. *Idem in cap. 23.*

Vt fugitiuis ab altaribus ac templis reuulſis, nihil ſupereſt præter mortuorum ſepulcra: Sic qui vera ſuaque gloria deſtituti, maiorum imaginibus efferunt ſeſe. *Plutarchus in Moralibus.*

Quanto maioris habetur ædificare domum, quã habitare, aut ornare ædificatam: tanto præſtabilius eſt atque excellẽtius, ad ſe partam nobilitatem poſſidere, q̃ ſeruare ab alijs acceptã: cũ alter ſuis viribus & lumine reſplẽdeat, alter ꝑ ſe ferat alienũ. Quale ſoli virtuti palma nobilitatis tribuenda eſt. A tria verò maiorum imaginibus referta, porticus ſignis ac tabulis ornati, magnificæ villę, tẽpla conſtructa, varia domus ornamenta, plus admirationis aſpicientibus q̃ nobilitatis ſecũ ferunt. Hunc Antiſthenes ſecutus, ſcripſit eoſdẽ ſibi videri nobiles & virtutis ſtudioſos: in ſola uirtute nobilitatẽ conſtituẽr: Stoici hanc Platonis ſententiam cõplectũtur, & ſolos ſapiẽtes nobiles eſſe volunt. *Poggius Florentinus lib. de nobilitate.*

Iam nobilitas quid eſt aliud, q̃ naſcẽdi ſors & opinio, a populi ſtultitia inducta? aut quæ ſæpenumero latrociniis quærit. *Ludouic. Viues in introductione ad Sapientiã, c. 3.*

Quemadmodum equus non generoſus vocatur ac iudicatur, qui inſtructus apparatu magnifico fuerit, ſed q natura ſit egregius: ita neque vir bonus, qui dominus eſt precioſæ ſuppellectilis, ſed qui animũ generoſum poſſidet. *Socrates apud Stobæum ſer. 1. de prudentia.*

Minimi cancri, quos pinnoteras vocãt, quo tutiores ſint, inaniũ concharum teſtis ſe condunt: & cũ accreuerint, migrant in capaciores: ita quidã maiorũ ſuorũ titulis tuentur ſeſe, cum ſuis diffidant virtutibus. *Eraſmus.*

Vt lampyrides non ſunt conſpicuæ niſi noctu, aut obſcuro: ita quidã non ſunt illuſtres, niſi inter humiles & idiotas, obſcurantur autem inter egregios. *Idem.*

NOX.

SIcut piæ matres aut nutrices cũ fortè natos ſuos ad requiẽ prouocant, in gremijs poſitos complecti brachijs ad ſe cõſtringere, ac tunica operire faciẽ & oculos ſolent, vt obſcurior eis aer redditus ſomnũ eis per quietem facilius inuitet: ita & Deus tanq̃ velamen quoddã per vniuerſum mundum tenebras obducens, hominum genus ad ſilentiũ gratiſſimæ quietis inuitat. Quod ſi nõ ita tps iſtud muniuiſſet Deus, vt eſt genus hoīum negotijs ac cupiditatibus, atque auaritiæ ſemper intentum, non ſolum ſubiectos ſibi læderent, ſed ſemetipſos laboribus conſumerent. *Chryſoſt. lib. 2. de compunctione cordis.*

OBEDIENTIA.

SI probos quoſq; ſeruos pro ingenio dñico cõuerſari videmus, ſiquidem artificiũ promerẽdi, obſequium eſt: obſequij verò diſciplina, morigera ſubiectio eſt, quã tomagis nos ſecundũ Dñm moratos inueniri oportet? ſeruos ſcilicet Dei viui cuius iudiciũ in ſuos non in cõpede aut pileo vertit, ſed in æternitate aut pęnæ aut ſalutis. Et tñ nos de hominib. modo ſeruituti ſubnixis, vel quolibet alio iure debitorib. obſequii verũetiã de pecudib. ét de beſtijs obedientiam exprimimus, intelligentes vſibus noſtris eas à Dño prouiſas traditaſq;. Meliora ergo erunt in obſequij diſciplinã quæ nobis Deus ſubdit. Agnoſcunt deniq; quæ obediunt: nos cui ſoli ſubditi ſumus; Deo ſcilicet auſcultare dubitamus? *Tertullianus lib. de patientia.*

Si non aliter, ſaltẽ vt famuli nobis noſtri, ita Deo ſeruiamus. Nonne vitã illi oẽm in hoc exponunt, vt nobis requiẽ parent? & hoc illi opus eſt, illud ſtudium, vt dominos curent. Nonne illi quę Dñi ſunt, tota die curant, ſua verò diei vix exigua parte? Contrà vero nos noſtra quidem ſemper, quę Dñi, vix vnquam curamus. Et quidem cũ noſtris deus non egeat obſequijs, vt Domini famulorum, ſed hæc omnia noſtris cedũt commodis. Illic famuli miniſterium Dño prodeſt: hic ſerui obſequium

Domino nihil, ſeruo multũ confert. Dic.n.quæſo ſi ego iuſtus ſum, quid inde Deus lucratur? Quid perdit ſi fuero iniuſtus? Nóne natura illi immortalis, inuiolabilis & oĩ labe ſuperior? Serui nihil hẽnt propriũ, ſed omnia Dñi ſunt, quantumuis illi diteſcant: nos plurima habemus ꝓpria, neque abſq; ratione à rege omnium honoris tantũ accepimus. Quis vnquam Dominus pro ſeruis ſuis filiũ ſuum tradidit? Nemo certè, ſed omnes pro filiis ſeruos dare eligent. Contra hic filio proprio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illũ, pro nobis inquam omnibus, ſeruis, infirmis, impijs, inimicis ſuis, odio eum habentibus. Serui ſi grauia eis imperentur, ne ſic quidẽ indignantur, maximè ſi ingrati ij ſint. Nos autem grauiter plurima ferimus, Erubeſcam⁹ ſi vt nobis famuli ſeruiũt ita nos Dño ſeruire non ſtudeamus. Seruis herus nihil tale pollicetur, quale nobis Deus. Sed quid? libertatem pſentem oĩ ſæpe ſeruitute duriorem: & ubi fames inualuerit, acerbiorem, pro ſummo tñ munere id habetur: apud Deũ verò mortale nihil aut corruptibile. Sed qd? *Non vos, inquit, dicam ſeruos: vos amici mei eſtis.* Philoſophantur illi neceſſitate coacti, nihil plus accipiẽtes q̃ victum ac veſtitum neceſſarium: plerunque ẽt minus, pane duntaxat veſcentes, contenti ſeruili thoro dormiẽtes, & vitam reliquam ſumma cum vtilitate ducentes. Nihil ſæpe delinquentes, iuſte & iniurijs angũtur, nec tñ interim contradicunt, non criminantur, non indignantur: tantum deprecantur, & philoſophos omnes ſuperant ſilentio: nos inter delitias iniurij ſumus. *Chryſoſtomus. Homilia decimaſexta, in 1. Timoth.*

Nunquid dicit figmentum factori ſuo cur me ita feciſti? Sicut lutum quocunque manus ſe formantis duxerit, ſeqtur: Ita hominẽ quæcunq; Deus iuſſerit, ea ſequi, quæ ille intulerit, grato aĩo perferre cõuenit nihil oĩno reluctãdo vel curioſe addiſcere quærendo. *Idem. lib. 1. de prouidentia.*

Equum quum laudarim maximè qui vlla ſine habenarũ vi pro nutu compeſcitur, ſi vero ſtræ nõ cogente eũ commode ſubegeris, nequaquam mirum: neq; enim pecudis generoſitate ſed træni neceſſitate ipſa modi obſeruatio putabitur: Idẽtidem & in homine licet intueri quod immi-

minente timore ſi tranquille perſeuerat, nequaquã mirum: Cum uerò tẽtatio ipſa quieuerit, atq; timoris quis amouerit fręnum, tunc vim mihi Philoſophantis animę oſtende, modeſtiamq; omnem. *Idem hom. 4. de pænitentia.*

Cedendum potius voluntati Dei, ſicut lutũ obſequitur ſuo figulo. *Iuſtinus de recta confeſſ. ſiue de S. & coeſſentiæ Trinitatis.*

Quẽadmodũ decet vt iumenta nobis obſequãtur, Ita rõnẽ noſtrã obtẽperare oportet Deo: *Procopius in Leuit.*

Sicut Adã in mortẽ incidit ꝑuaricãdo: Ita & Saluator obediendo mortẽ trucidauit, *Thalaſſius Paulinum presbyt.*

Non immeritò reluctantur beſtiæ hominib. quum ipſi Deo ſuo rebelles ſint, cui ſol, luna, ſtellæ obediũt. mare non tranſit fines ſuos, cum tñ nõ habeat legem, vt homines, in tabulis ſcriptam: Sed ſicut equus fræno retrahitur: ita mare ne abundet. *Theodoretus ſerm. 3. de gręcarum affect. curat.*

Quemadmodum terra non modo quę huic demãdantur producit: Sic & anima ipſa nequaquam eſſe dẽt præceptis iam feciſſe ſatis cõtẽta, niſi & factis illa exceſſerit, *Theophylactus in cap. 1. prioris ad Theſſal.*

Sicut ſine duce non confiditur de victoria, ac ſine gubernatore nõ peruenitur ad portum: ita abſq; obedientia impoſſibile eſt in huius uitę pelago nõ periclitari, Ita enim hominẽ facit triumphare. *Laurentius Iuſtinianus de ligno vitæ cap. 3. de obedientia.*

Ne ſimus minores Iudęis qui in vmbra tantã declarãt obſeruationem. Sicut enim illi adhuc candelæ aſſiſtẽtes, tantopere illa obſeruarunt, ita nos poſtquã ſol Iuſtitiæ nos illuſtra redignatus eſt ut relicta vmbra ad veritatem manducamur ſimilem obſeruationem erga hoc ſpiritale ſacrificium declaremus. *Chryſ. Hom. 60. in Gene.*

Inter ſeculi homines ſi quis militum præter regis volũtatẽ facis, ad regẽ non admittitur: ſed munere & dignitate exornatus ultimo afficitur ſupplicio: itidem & nos cũ cupiditati ſeruimus, cũ rapimus, cum vim inferimus, cũ verberamus, cum non facimus eleemoſynã: illuc nullo pacto admittemur. Sed id nobis qđ uirginibꝰ accidet, quibus ad ſponſum ingredi nõ licuit, ſed extinctis lãpadibus,

dibus, hoc eſt gratia deficiente, abierunt. Etenim ignẽ illum quẽ ſpiritus gratia ſtatim accipimus, modo velimus augebimus, ſin minus extinguetur, quo extincto ſole tenebræ animas noſtras occupabunt. Vt enim ardento lãpade lux vndique diffunditur: ita extincta occupant tenebræ. *Idem, hom. 49. in Ioan.*

Quẽadmodũ ſi quis in Iſchomacho ſtudiũ poſuerit, eũ faciet agricolam: & ſi Lampidi, nautã: & Charidemo imperatorẽ: & Simoni, equitãdi gnarum. & percidi, cauponẽ: & Crobylo, obſoniorum conditorem: & Archilao, ſaltatorẽ. & Homero Poetã: & Pyrrhoni, cõtentioſum: & Demoſtheni oratorẽ: & Chryſippo, dialecticumt & Ariſtoteli, phyſicũ: & Platoni, Philoſophũ: ita q. paret Dño, & p eũ datã ſeqtur Prophetiã, efficitur ad magiſtri imaginẽ Deus qui in carne verſatur. *Cle. Alex. li. 7. ſtrom.*

Sicut qui uirum bonum lędit, declaratus eſt ſeipſum mulctare: ita qui cedit præſtantioribus, quamuis dicatur illis præſtare beneficiũ re uera de ſeipſo bene meretur. *Philo, lib. quod deterius potiori inſidietur.*

Eſt ex legib. noſtris hæc una admodũ laudatiſſima, & optimèq́ ſpiritũ lata, quæ poſſibilitatẽ honeſtati admiſcuit, & ita ſtatuit, ut quemadmodum ſerui obtẽperant dñis & vxores viris, & Eccleſia Dño, & diſcipuli paſtoribus & magiſtris: ita ẽt homines cũcti, poteſtatibus ſubditi ſint ſublimioribus, non ſolũ pp irã ſed & propter cõſcientia, ac ideo & tributum ſoluant, & legem nequaq̃ ob malefactorum prohibitionẽ odio habeãt, nec gladiũ expectent, ſed timore purgati poteſtate laudentur atq; & amuſſis hæc eſt vinea recto. n. parcit ſuperfluum verò abſcindit, vnus eſt ſol, attamen ſanos illuminat oculos cum debiles magis obſcuret. Vis ut aliquid ẽt de noſtris dicere audeã? Vnus eſt Chriſtus, ſed in ruinã poſitus eſt, & in reſurrectionem, in ruinã infidelibus, in reſurrectionem credentibus; & his quidẽ petra eſt offenſionis, & lapis ſcandali, qui non cognouerunt nec intellexerũt, ſed in tenebris ambulant, vel idola colũt, aut uſq; ad literã videt & ſuper hãc illuminari uolunt nec pñt, Alij aũt lapis angelaris & petra laudabilis, cui colligant ſermone, & in ipſo ambulant, aut ſi uis margarita illa quã bonus

merca-

mercator, oībus quæ habebat diuenditis: emit Nobis autem fratres tale quid accidit, cum vitam noſtram emēdare nolimus, ſed contra poteſtatem indignamur, quale & ijs qui Agonotheten incuſant tāquam malum, cū ipſi in certaminibus ſint ignaui, aut medicum tanquam imperitum & temerarium incisionibus & adultionibus, cū ipſimet male ſint affecti, & auſterioribꝰ indigeāt remedijs. *Gregor Naz. in oratione ad ſubditos timore perculſos.*

Vt Adæ indignamur meritò omnes, quod uxori ſuæ potius obedierit, quam Deo: ita nobis diſpliceamus, qđ carni noſtræ aut quibuſlibet alijs creaturis, magis quam Deo placere ſtudemus *Bernardus ſerm. 1. de omnibus ſanctis.*

Magna eſt diſſimilitudo inter bonum & ſequacē, atq; inter durū & pertinacem. Nam huic dicere habet prælatus: Quid tibi faciam? quod Dn̄s ad eū nondū illuminatū ait. At perfectus & obediēs populus, dicit id Pauli dictū: Dn̄e quid me vis facere? *Iac de Pauli conuerſione ſermone 1.*

Vt non eſt attendendum ad opera ſeu acta referentis imperialia mandata. Ita nec priuatorū, ſed tantùm ſummi regis attēdēda iuſſio. *Honorius ſerm. de malis ſacerdotibus.*

Solent inſeri arbori agreſti duo ramuſculi alicuius nobilis arboris, deinde arboris quę prius fuit agreſtis, perdunt flores, frondes & fructus, ſecundum naturam arboris nobilis à qua ramuſculi ſunt aſſumpti: Sic obediētia alienū ſenſum & alienā voluntatē aſſumit & cordi eius qui promittit obedientiam, inſeruit, & iam cor illud ſecūdum ſenſum & voluntatem ſui ſuperioris operatur. *Guil. Peraldus in ſumma virtutum, tractatu 5. cap. 20.*

Quod ſi ſeruorū nequiſſimus habetur, qui Dn̄m ſuū fuga deſerit, iſq; verberibus, vinculo, ergaſtulo, & cruce & omni malo digniſſimus iudicatur, etſi filius eodē modo perditus, atq; impius exiſtimatur, qui patrē ſuū dereliquerit, ne illi obſequatur ob eamq; cauſam dignus putatur qđ fit exhæres, & cuius nomē de familia perpetuò deleatur, quāto magis qui Deum deſerit, in quē duo vocabula, Dn̄i & patris æque veneranda conueniūt? Nam ille qui ſeruum pretio comparat, quid in eum beneficij cōfert præter alimenta q̄ illi vtilitatis ſuæ gratia ſubminiſtrat? Et qui filiū generat, non hēt poteſtatem vt conci-

piatur,

piatur, vt naſcatur & viuat. Vñ apparet & nõ eſſe illum patrẽ, ſed tãtummò generandi miniſtrũ. Quib ergo ſuppliciis dignus eſt deſertor eius qui Dñs verus, & pater eſt, niſi q̃ Deus ipſe cõſtituit? qui ſpiritib. iniuſtis æternũ parauit ignẽ, qđ ipſe per vates ſuos impiis ac rebellibus comminatur: *Lactan. Firmianus lib. 5 c. 19. inſtitut.*

OBIVRGATIO.

VT elleborũ ſi parcius ſumas magis offendit, quod inhæreat viſcerib. inficiatq; corpus: ſin copioſius erumpat, liberius: Ita non eſt obiurgandus amicus, niſi ea vehementia, quæ vitio liberet eius animum. Nam lenior expoſtulatio contriſtat amicitiam nullo fructu. *Plin. l. 25. c. 5.*

Medici pharmacis amaris nonnihil admiſcent, vt alliciant: Ita parentes obiurgationis aſperitatem lenitate debent mitigare. *Plutarchus in moralibus.*

Vt ſtatuarii primum ictibus incidunt lapidem, poſtea poliunt, atque æquant: Sic amicus obiurgationem lenitate mitigabit. *Ibidem.*

Qui in rebus leuiculis acriter obiurgat amicum, perinde facit, ac ſi medicus amarum & acre pharmacum ac ſumptuoſum in leuiſſimis morbis paſſim admoueat. *Ibi.*

Vt bonus medicus mauult morbo mederi ſomno ciboq; quam ſcammonio aut caſtorio: Sic amicus, pater, præceptor, magis ſtudet laude corrigere, quàm obiurgatione, ſi liceat. *Ibidem.*

Vt qui ſacris initiantur, perferunt primos illos inſultus, ſpe ſecuturæ dulcedinis, ac lucis: Idem faciendũ iis, qui à Philoſopho obiurgantur. *Ibidem.*

Quemadmodum medicus, vbi ſecuit carnem, non ſtatim deſerit ſectum, ſed rigat ac lenit: Sic qui acrius obiurgauit; debet reliqua vitæ conſuetudine lenire eam moleſtiam. *Ibidem.*

Pharmacum non adhibitum in loco, dolet abſq; fructu: Sic obiurgatio non vt debet admota. Atq; idem facit amicus cum moleſtia, quod adulator cũ voluptate: Lædit enim vterque. *Ibidem.*

litare cupiũt, vacui cura & labore. *Cicero lib. 2. de oratore.*

Quemadmodum cælator oculos diu intentos ac fatigatos remittit atque reuocat, & (vt dici ſolet) paſcit. Sic nos animum aliquando debemus relaxare, & quibuſdã oblectamentis reficere: ſed ipſa oblectamenta opera ſint ex his quoque ſi obſeruaueris, ſumes quod poſsit fieri ſalutare. *Seneca lib. 2. epiſt. 59.*

Vti nouales licet alternis interquieſcant annis, tamẽ eam ceſſationem vbertate compenſant: Ita relaxatio ingeniorum mediocris facit, vt ad ſtudia reuerſi, plus efficiamus vigore animi, licet breuiore temporis ſpatio. *Plin. lib. 18. c. 16.*

Vt ſunt vices ſomni & vigiliæ, noctis & diei, tempeſtatis & ſerenitatis, belli & pacis: ita labores leuandi ocio & luſibus. *Plutar. in Moral.*

Lyram & arcum remittimus, quo melius poſsint tendi: Ita recreandus ocio animus, vt ad labores reddatur vegetior. *Ibidem.*

OCIVM IGNAVVM.

POteſtne labi vir habens donũ gratiæ? Vtique labitur ſi negligat. Nam hoſtes nũquam quieſcunt, nec mouere bellum dubitant. Quanto minus ceſſare debeas ab inquirendo Domino Deo? Damnum enim tibi non modicum imminet ſi negligas, licet in ipſo gratiæ myſterio probatus videare. *Macharius hom. 15.*

Sicut ſchœnobatæ qui in funibus ſurſum deorſumq; extentis aſcendere & deſcẽdere ſolent, ſi parũ reſpexerint, præcipites in orcheſtram decidunt, & pereunt: Ita & in hac via ambulantes, ſi parũ per fuerint deſides, in præceps feruntur. Vita enim hæc & anguſtior & directior nec non & periculoſior, quã finis ille, imò & multo ſublimior eſt. *Chryſo. hom. 3. de Ozia.*

Si quis adiuturus annonę præfecturã, ſibi parat q cq d ad vitæ vſum ptinet, atque vt ſibi nonnihil dignitatis aſſequatur, & pecunias cõſumit, & tẽpus impendit, & innumerabiles ſuffert labores: quo malo nos digni fuerimus ſi cũ tãta ſocordia regnũ cœlorum adierimus, neq; vlla cura noſmetipſos ad hoc præparemus priuſquã accipiamus?

cipiamus? quin & poſtquã acceperimus ſocorditer egerimus. *Idem, hom. 1. in acta Apoſtolorum.*

Qđ ignauis famulis vſuuenire in foro ſolet, vt miniſteriis neceſſariis poſthabitis ad q̃ peragenda a Dñis ſuis amandantur: incõſulto ac temere ſibi occurrẽtib. affixi, ociũ illic abſumant: hoc ipm ſanè & nobis quoq; accidat neceſſe eſt, quoties a Dei mandatis aberramus. Stamus. n. admirati diuitias, corporis pulchritudiné, & alia ité ad nos nihil ptinentia, illorũ famulorũ exemplo, qui mendicis morionib. ac p pſtigias quaſdã miracula repręſentantib. intenti, ſero domũ vbi redierint, extremis plagis cæduntur: multi aũt & ꝓpoſitum iter ptereunt, ſecuti alios turpiter & inhoneſtę in hmói facinorib. ſe gerentes. Nos verò caueam⁹ ne ſimilia patremus. Et. n demiſſi quidé ſumus ad multa, & ea vrgentia peragenda: qui ſi omiſſis illis ſteterimus oſcitantes ad hæc infructuoſa, tpi omni nobis fruſtra & incaſſum abſumpto, extremũ luituri ſumus ſupplicium. *Idem, hom 4. in epiſt. ad Rom.*

Adde quod ingenium longa rubigine læſum
Torpet & eſt multo quàm fuit ante minus,
Fertilis aſſiduo ſi non renouetur aratro,
Nil niſi cum ſpinis gramen habebit ager.
Tempore qui longo ſteterit, malè curret, & inter
Carceribus miſſos vltimus ibit equus.
Vertitur in teneram cariem, rimiſq; dehiſcit,
Si qua diu ſolitis cymba vacabit aquis.

Ouidius lib. 5. de triſtibus eleg. 13.

Nihil boni facere hoc ipſum eſt malũ facere. Dicas. n. velim, ſi famulũ quempiã héres, qui etſi nec furaret, nec conuitiaretur, nec contradiceret, imo nec inebriaretur, reliquorũ malorum quicq̃ deſignaret, ſederet tñ perpetuò otioſus, nec aliquid eorum qui ſeruus hero præſtare dét, faceret; num flagellares illum? Atqui nihil dũ mali operatus eſſet. Itaq; hoc ipſum malum eſt. Ponamus verò & reliquæ vitæ rationem. Sit agricola quiſquam qui nulla in parte lædat noſtra bona, nec illis inſidietur, nec furtum intentet, duntaxat ligatis domi manib. otioſus ſedeat,

ſedeat, nec ſeminans, nec ſulcum proſcindés, nec boues ſubiugans, nec uité colens, nec aliũ quenquã eorum laborum faciens, qui ad terræ culturã pertinent. An hmói non puniemus? At qui nihil iniuriæ intulit, verum hoc ipſo quod otioſus fuit, iniuriã intulit. Iniuriam.n.committit cõi ratione, quam debet vtilitatem non præſtat. Quid.n.dic quæſo, ſi quiſque opificum & artificũ, eum qui alterius artis eſſet, imo qui & ſuæ, nihil quidem læderet aut impediret, quieſceret vero & otiaretur dunta xat, an non hoc pacto omnis uita noſtra perderetur? Vis ut & ipſum corpus in hanc rónem ducamus? Manus igitur nec caput uerberet, neq; linguam excidat, nec oculũ effodiat, nec aliud quicquam eiuſmodi mali committat, tñ uerò otioſa maneat, & miniſterium ſuum quod dẽt, toti corpori non præſtet an digna non eſſet, quæ amputaretur potius, quàm circũferretur otioſa, totiq; corpori nociua? Quid ſi os, nec manderet manũ, nec morderet pectus, quæ uerò ſui ſunt offici omitteret oía, an non melius obturatum eſſet os tale? Multo magis illud utiq; in corpore Chriſti erit. Quid enim proderit dic quæſo, ſpinas incidere, ſi bonum ſemen iactum non fuerit. *Chryſoſt. hom. 16. ad Epheſ. & ſermone de vitiis & virtutibus.*

Si ſeruũ habueris non ebriũ, non contumacẽ, ſed ſobrium, modeſtũ, oí flagitio vacuum: hic ſi domi quotidie otioſus ſedeat, ſi quorum a ſeruo uſus debetur, Dño nihil efficiat, dic obſecro, nonne flagellabis eũ? nonne tormentis afficies? Et tñ nihil flagitii commiſit. Satis eſt igitur mali hoc ipſum, nihil boni feciſſe. Sit nobis agricola quidã, nihil porrò peculii noſtri diſſipet, neq; dolis, furtove ſurripiat, tñ ſuas manus cõpreſſos domi tenens ſedeat, ſemina non ſpargat, rura non ſcindat, uites nõ colat, & quod ad agriculturã ptineat, nihil ꝑrſus efficiat: nonne ab eo ſuppliciũ ſumemus? Et tñ nihil intulit iniuriæ, nec habemus oino, quod illum accuſare poſſimus. Sed hoc ipm arbitramur iniuriam. Et nr̃o quidem in corpore abſtineat capite manus, non linguam excidat, non oculos eruat, nõ deniq; tale quicquam mali faciat, otioſa tamen fuerit, nec ſui quicquid eſt officii, toti corpori ſufficiat: nõne ipſam potius fuerit abſcindere, quàm nihil

hil agentẽ & inutilẽ toti corpori manũ circunferre? Qđ aũt os, ſi neq; manũ abſumpſerit, neq; pectus momorderit: q̃ uerò ad ſe ptineant, prorſus omiſerit: nonne illud oĩa obſignaſſe melius fuerat? In his igitur, ſi non mõ aliquid feciſſe mali, uerumetiã aliquid omiſiſſe boni, magna cõprobatur iniuria: porrò diuinis in rebus idipſum multo magis appareat. *Idem, ho. 36. de virtutibus & vitijs.*

Si torpeamus remiſsio nos perdit. Sicut.n.aurum etſi aquis immoretur, propriã p̃ſtat ſpeciem: ſiue in conflatorium ceciderit ſplẽpidius rurſum apparet: lutum aũt & fœnum, ſiue aquis immiſceri accidat, hoc quidem marceſcit, illud uerò diſſoluit: ſiue in ignẽ ceciderit, hoc quidem frigeſit, illud aũt comburitur: Sic certè & iuſtus & peccator. Ille quidem ſine remiſsione fruat, manet ſplendidus, ſicut aurum aquæ immerſum: ſiue in tentationẽ ceciderit ſplendidior fit, ſicut aurum igne examinatum. Peccator uerò, ſiue remiſsionem nanciſcatur, diſſoluitur & marceſcit ſicut fœnum & lutum aquæ immorãs, ſiue tẽtationem ſuſtineat, comburitur & perditur, ſicut lutum & fœnum ab igne. *Idem ho. 5. ad pop. Antioch.*

Sicut per rimã ſentinæ aqua latenter intrat, & excreſcit donec nauis p nautarũ incuriã demergit, ita ex otio atq; ignauia cogitationes prauæ & concupiſcentiæ multiplicantur, donec nauis cordis eis ſuccumbens, in peccato periclitetur. *Bernardus ſer. de S. Andrea.*

Aues quæ conuiuiis comparantur, ut immotæ facilè pingueſcant, in obſcuro continentur: ita ſine ulla exercitatione iacentibus, tumor pigrũ corpus inuadit, & ſuperbam umbram iners ſagina ſuccreſcit. *Seneca, epi. 122.*

Sicut aqua quæ caret decurſu ac iacet in foueis putreſcit ac humano uſui aliena efficitur, repleturq; animalibus uenenatis & noxiis: ita & corpus & otij tabe confectum concupiſcentiam carnalium parit inſaniam. *Lauren. Iuſtinianus, lib. de perfectione graduus cap. 9.*

Vt Herculem parum decebat exuto leonis exuuio, ueſtis Mileſia cum ſeruiret Omphalæ: Sic parum decorum ciuili uiro depoſita quàm geſsit perſona, ad otioſam ac uoluptariam uitam ſe conferre. *Plutar. in Moral.*

Apodes auiculæ, aut pẽdent uolatu, aut iacent, ppeà quod

quod pedibus careant: ita quidam in vtramq; partem nimis vehementes, aut nimium tumultuantur negotijs, aut toti torpent ocio. *Plin. lib. 10. cap. 39.*

OPERA.

OPera ſequuntur cognitionem non ſecus ac vmbrã corpus. *Clemens Alexan. lib. 7. ſtromatum.*

Vt in hac vita ſeculari, alendis ſuſtinendiſq; pignoribus quo maior eſt numerus, hoc maior eſt & ſumptus: ita & in vita ſpeciali atq; cœleſti, quo amplior fuerit pignorum copia, eſſe & operum debet maior impenſa. *Cyprianus ſerm. de Eleemoſyna.*

Cibi ſunt opera bona quæ nos ad futuram vitã, velut fidele viaticum comitantur. *Origenes hom. 1. in Ioſue.*

Sicut in deſerto ſex diebus colligebant manna, in ſexta aũt die non vnius diei modum, ſed quãtum ſufficeret in craſtinum colligebant, & vnuſquiſq; edebat in die ſabbati, quæ collegerant in die ſexta: ita etiam nunc velut ſexta quædam dies putanda eſt, Domini noſtri aduẽtus, & tẽpus hoc diſpenſationis eius, quàm paſſione ſua hoc ſeculo procurauit. Et idcirco dum in die ſexta ſumus, colligamus manna dupliciter, vt ſufficere nobis poſſit, dum aduenerit vera ſabbati obſeruatio populi Dei. Si autem non collegerimus duplices cibos, qui nobis & in præſenti, & in futuro ſeculo ſufficiunt, in duobus futuris non ſaturabimur. *Idem hom. 3. in Pſal. 36.*

Aliud eſt de pane & mẽſa verba facere; & aliud edere ac ſumere dulcedinem panis, vt inde corroborentur oĩa membra. Aliud eſt verbotenus diſputare de potu ſuauiſſimo: & aliud abire, & ex ipſo fonte capere ac ipſo guſtu ſuauiſſimi potus impleri. Aliud ſermonem hře de bello, ſtrenuis athletis ac bellatorib. & aliud abire quempiam in aciem bellicam, & cũ hoſtib. committere, ingredi, egredi, accipere, dare, & victoriam referre. Ad hunc modũ ſe res habet in ſpiritalibus. Aliud eſt notitia quædã & intellectu ſermones explicare: & aliud in Hypoſtaſi, opere, certitudine, & interiori homine habere theſaurum, gratiam, guſtum, & efficaciã ſancti ſpiritus. *Macarius ho. 27.*

Beatus vir qui non abijt, &c. Quemadmodũ igitur in gra- *Pſal. 1.*

du ſcalari, prima eſt aſcēſio ab humo receſſus: Sic in exercitatione diuinæ conuerſationis, principiū profectus eſt digreſſus à malo. Omnino autem facilius eſt otiari, quā qualecumque opus facere. Verbi gratia: non occides, nō mœchaberis, non furaberis. His omnibus otio tantū & immobilitate eſt opus. Atqui diliges proximū tuū, ſicut teipſum: & vende ſubſtantiam tuam & da pauperibus, actiones ſunt athletis competentes. *Baſil. in Pſal. 1.*

Quomodo facit dextra, quod neſcit ſiniſtra? Cū intēta mēte & fixo deſiderio placēdi Deo, agimus opera Dei & omni ſolicitudine conſtringimur, ne diſcedamus à via recta & ab ope legitimo, tūc nullus prorſus extrinſecus, neque mēbri noſtri recipimus cogitationē, niſi ſolius Dei & eius operis quod explemus, tanq̄ ſi artifex faciens vas indeſinēter & eius meminit q opus iniunxit & vas quod uerſat in manibus. *Baſil. de inſtitutione Monac. c. 26.*

Pſal. 45. *Venite & videte opera Domini.* Quemadmodū corporis oculis accidit, ſemotiora īterualla eorū, quę ſe cōſpicua offerunt, apprehenſionem reddunt obſcurā & uix apparentem: contra propior acceſſio ſpeculantis agnitionē rerum uiſibiliū exhibet tanto expreſſiorem. Idē contingit & in multimoda mentis cōtemplatione. Qui p bona opera ſeſe Deo familiarē ac propinquū nō reddit, ipſius Dei opera puris mentibus uideri nō poteſt. *Idē in Pſ. 45.*

Mat. 25. *Quicunque vni ex minimis fecerit, mihi fecerit.* Si fortè rex quempiā de populo appellauerit, atq; ad ſeruos dixerit: Reddite gratias huic meo nomine quā plures qui me inopia laborantem nutruit, qui mihi beneficia in tēpore per multa contulit: nunc certatim quiſq; pecunias eius oēs appenderit, cui rex gratias dederit? Si ergo in hominē tātum honoris res ipſa tribuit, cogita Chriſtū in illa die ad angelos dicentē: Hic me in terra ſuſcepit hoſpitio, hic mihi innumera contulit beneficia, hic me peregrinū exiſtentem confouit inducens. Cogita de cætero fiduciā, inter angelorum populos gaudium *Chryſoſt. hom. 9. de pœnit.*

Quēadmodū mercenarius malus q. ītra tps locationis ſuæ comedit oēs mercedes, cū autem tempore cōpleto receſſerit, nudus egredit. Sic & homo, qui pp homines facit bonum, uacuus uadit ad Deum. *Idē hom. 13. oper. imper.*

Sicut

Sicut oleum acendit lumen lucernæ: ita & bona opera excitant fidem cordis, & dant confidentiam animæ. *Idem hom.15.*

Sicut qui pulſat oſtium non tantum uoce clamat, ſed manu: Sic qui bona opera facit, quaſi manu pulſat Deum operibus bonis. *Idem, hom.18.*

Sicut oleũ lãpadis fouet: Ita opera bona ſubminiſtrãt conſiderantiam fidei, ac uigorem accendunt. *Idẽ h.52.*

Qui operibus bonis florent, & Deũ pietatis ignorãt ſimiles mihi uidenť reliquiis mortuorũ pulchrè qdẽ indutis, ſenſum aũt pulcrorũ nõ habẽtibus. Quæ.n. utilitas animæ mortuæ. Deo quidem mortuæ fide & ratione, bonis aũt operibus ueſtitæ. *Idem hom. de fide & lege naturæ.*

Nox præceſſit, dies autem propinquauit. Illa igitur finiť, iſta aduenit exerceamus quę huius, nõ quæ illius ſunt: nã & in temporalibus hoc ſit. Quando enim noctem ad dilucu lum uſque properare uidemus, garrientemq́, hyrundinẽ audimus, proximum ſibi quiſq; excitamus: & licet nondum prorſus nocturnę ſolutę ſint tenebræ, quoniam tñ quod reliquum eſt tranſit, ſollicitando alius ad aliũ diem eſſe factum dicimus: & quicquid diurni eſt temporis induti, à ſomniis liberati, excuſſo prorſus ſopore, facimus ne nõ paratos orta dies inueniat. Atque ita nondum ſolis exorto iubare exurgere & ad facienda contendere incipimus. Quod igitur in temporalibus facimus illud & hic faciamus. Exuamus phantaſias, liberemur ab huius uitæ ſomnis, &c *idem hom.23. in epiſt. ad Rom.* Rom.13.

Si cuius opus arſerit detrimentum patietur. Quod inquit arſerit id eſt, non feret ignis impetum. Sed quemadmodum ſi quis aureis armis igneum fluuium traiecerit, ſplẽdidus egreditur. Si autem fœno onuſtus, nõ modo nihil lucrať, ſed ſeipſum perdit. Idem in operibus uſuuenit, nõ enim tanquam perſonarum ſubſtantia ardeat, hoc dicit, ſed formidinem magis augere uult, & oſtendere eum qui in malitia uiuit, omni carere ſecuritate. Idcirco dicit, detrimentum patietur, *idem hom.6. in 1. Cor.* Mat.25.

Quemadmodum in bello, non, eorum qui plurimũ iactant ab ſe geſta, ſed qui plurima geſſerũt: Itidem hoc in loco non loquentium ſed facientium uictoria. Gloriaris

in facundia inquit. verum ſi rhetorum certamen & tempus eſt, recte inde gloriaris. Sin aũt apoſtolorum veritatẽ annunciantium, & ſignis eam confirmantium, quidnam in re ſuperflua, & nullius momenti, & in his quæ ad præſentia nihil conferre poſſunt, inflaris? Quare addidit: *Non in ſermone regnum Dei, ſed in virtute. Ibidem hom.* 14.

Sicut aurum vr̃ ſplendidum priuſquam mittatur in fornacem, verum poſtq̃ traditum fuerit igni, tum verò certo dignoſcitur, eo quod adulterinum eſt, ab eo quod eſt ſincerum ſeparato: Sic & noſtra opera, vbi diligenter examinaueris, tum euidenter detegentur, videbimusq; nos ipſos multis criminibus eſſe obnoxios. *Idem in c.6. ad Gal.*

Quemadmodum in ſemente qui ſeminat, non pót ex hordeo metere triticum, eo quod oporteat & ſementem & meſſem eiuſdẽ eſſe generis: Sic & in operib. Qui in carne depoſuerit delitias, temulentiam, concupiſcentiã abſurdam, quæ hinc prouenient metet. Quæ aũt ſunt iſta? ſupplicium, vltio probrum, riſus, corruptio. *Ibidem.*

Quid prodeſt regi qui conchyliatus purpuratusq; eſt, quiq; bellicorum armorum inſtructu non caret, ſi idem ſubditos nullos habeat? ſed oĩb. obiectus ſit, inſultare, iniuriamq; afferre volentibus? Eadem ratione nullũ Chriſtiano ei lucrum accedet, qui fidem habuerit, affectib. aũt obiectus obnoxiusq, interim fuerit, ſic n. maior illi contumelia, maius dedecus inuretur. Nam quemadmodum ille diademate redimitus, purpurea veſte amictus, ab eo quidem ornatu non ſolum nihil quicquam lucri ad domeſticam dignitatem tuẽdam aſſequitur, ſed & illã quoque per primatum dedecus contumelia afficit: Ita & fidelis perdite viuens non ſolum nõ veneratione dignus, ſed magis ludibrio habendus. *Idem hom. 11. in epiſt. ad Rom.*

Qui centum annos viuens nullum opus bonũ demonſtrauit, ſed tm̃ quia non peccauit, magis autem quia neq; hoc, ſed quia gratia ſola ſaluatus eſt, alios autẽ videt coronatos, ſplendidos & probabiles, étſi non eat in gehennam, núquid ſuſtinebit mœrorẽ? dic mihi. Proponamus duos milites, vnus furetur & appetat aliena, alius nihil horũ operetur, ſed benignitatẽ ſolam oſtendat, virtutes plurimas operetur, in prælijs trophæa multa conſtituat,

dexte-

dexterãm ſuã efficiat ex hoſtib. cruentatam: Deinde tpe veniente, ille quidē ex illa dignitate militię, in qua & fur ille erat, repente regale ſoliū & ad purpurã prouehatur, ille quidē illic permaneat vbi erat: ſed ex miſericordia ſola imperiali, non luat ſupplicia eorū quæ geſſit, aūt in loco nouiſſimo, & ſub imperatore conſtituatur nō ſuſtinebit mœrorē: dic mihi cum viderit illū quidem, qui cum eo erat, ad ſummã aſcēdiſſe dignitatem & ita clarum factū, & totum mundum obtinere, ſe aūt in infimis perdurantem, & idipſum quod non ſupplicijs afficitur ſine aliquo honore hūtē, ſed ex gloria ſola imperatoris. Nam ēt ſi eū dimittat imperator, & eum liberet à peccatis ignominioſus viuet. Non. n. alij eū mirabuntur. *Idē ho. 13. ad Hebræos.*

A timore tuo dñe, concepimus & parturiuimus & peperimus ſpiritum ſalutis tuæ quem feciſti ſuper terram. Sicut. n. ſemina paulatim formantur vteris, & tandiu non reputatur hō donec elemēta confuſa, ſuas imagines mēbraq; ſuſcipiāt: ita ſenſus ratione cōceptus, niſi in opera proruperit, adhuc in ventre retinetur: & cito abortio perit, cū viderit, abominationem deſolationis. *Hier. quæſt. 4. ad Algaſiam.*

Sicut ſolis ſplendor oſtendit ipſum ſolem & ex ſole ꝓcedit, Ita opera oſtendunt fidem, & duntaxat ſunt indicatiua fidei. Et ſic verum eſt quod dixit Iacobus, Abrahã etiam ex factis tanquam ex ſignis fidei iuſtificatur. *Amb. lib. 1. de Caym & Abel.*

Nemo computet bona opera ſuã ante fidem, vbi fides non erat bonum opus non erat. Bonū opus intentio facit, intentionē fides dirigit. Non valde attendas qui hō faciat, ſed quid cū faciat aſpiciat, quo lacertos optimę gubernationis dirigat. Fac. n. hominem optime gubernare nauim, & perdidiſſe quo tēdit, quid valet, quod antennã optime tenet, optime mouet, dat prorã fluctib. cauet ne laterã infligantur, tãtis eſt virib. vt torqueat nauim quò velit atq; vñ velit, & dicatur ei, vſquequo is? & dicat neſcio, ſed dicat, ad illum portum eo, nec ducat in portum, ſed in ſaxa feſtinet? Nonne iſte quanto ſibi vr in naui gubernanda agilior & efficacior, tanto periculoſius eã ſi gubernat, vt ad naufragium properando perducat? Talis eſt qui optime currit præter viam. Nonne ergo erat melius

& tolerabilius vt eſſet gubernator ille aliquanto inualidior, vt cum labore & aliqua difficultate gubernacula regeret, & tñ rectum debitumq; curſum teneret, rurſumq; ille pigrius ẽt & imbecillius, tũ viam ambularet quã preter viam fortiter curreret: Optimus ergo ille, qui & viã tenet, & bene ibi ambulat, ſequentis autem ſpei, qui & ſi aliquantulum claudicat, non omnino errat, aut remanet, ſed progreditur, & ſi paulatim, fortaſſe enim bene ſperandum eſt cum quò tendit, ẽt tardius peruenturum: Ergo ex fide iuſtificatus eſt Abraham, ſed fidẽ opera non præceſſerunt, tñ ſecuta ſunt. Nunquid enim fides tua ſterilis erit? Si ſterilis non es, ſterilis non eſt ipſa. Aliquid mali credidiſti, & igne malitiæ tuæ radicem tuæ fidei cõcremaſti. Tene ergo fidem optaturus. *Aug. in pſal. 31.*

Sicut non impediunt à vita æterna iuſtum quædã peccata venialia, ſine quibus hæc vita non ducitur. Sic ad ſalutem eternã non proſunt impio aliqua bona opera, ſine quib. difficillimẽ vita cuiuslibet peſſimi hoĩs inuenitur. Verũ ſicut in regno Dei velut ſtella à ſtella in gloria differunt ſancti: Sic in dãnatione pęnæ ſempiternæ tolerabilius erit Sodomæ q̃ alteri ciuitati, & erũt quidã duplo amplius quibuſdã gehennæ filij *Idẽ de ſpiritu et litera c. 28.*

Sicut vna ſæpe fauilla ingentẽ ſyluam conſumpſit: ita vnum reperitur bonum quod magnorũ ſcelerũ ingentẽ multitudinem delere poſſit. *Climacus de diſcret. gradu 26.*

Qui fidem nõ habet & bona quædam forte operatur, is ei ſimilis eſt qui hauſtam aquam in perforatum dolium immittit. *Ibidem.*

Oculus ſic factus eſt vt videre lumen poſſit, ſed videre non poteſt, niſi ſe illi lumen infuderit. Ita bonum quod facis, gratiæ aſcribendum. Nam quod videt oculus beneficium eſt luminis, quo ſi careret, cæcus remaneret in tenebris. *Fulgentius ad Theodorum ſenatorem.*

Vti ſumma confuſio eſt, alienis ornamentis ſe extollere, ita inſanire eſt manifeſte quenquam qui gratias quæ à Deo ſolo profectæ ſunt, virtuti ſuæ attribuit. *Ibidem.*

Quod eſt corpus ſine anima, hoc eſt opus ſine intẽtione bona. Quælibet ergo actio quãuis bona videat, quaſi mortua iudicetur niſi per cõſilium ad intentionẽ bonam

animetur

animetur. Et ſicut uita à corde procedit, & ſe per omnia membra diffundit: ſic & intentio bona de conſilio ſurgit, & virtutum opera ad meriti vegetationem animare conſueuit. Recte igitur per ſapientem præcipitur, Omni cuſtodia cuſtodi cor tuum. *Richardus Victorinus de ſtatu interioris hominis parte prima cap.7.*

Sicut corporis huius uitam ex motu ſuo dignoſcimus. ita & fidei vitã ex operibus bonis. Itaq; vita quidé corporis eſt aïa per q̃ mouetur & ſentit, vita verò fidei charitas eſt quæ ꝑ illã operatur. *Bernardus ſerm.2. de reſurrectione Dñi,*

Non eſt volentis neque currentis ſed miſerentis Dei. Sicut cum bonos atque vberes fructus ad perfectam maturitaté pertulit ſeges, nemó pie & conuenienter dicet, quia fructus ipſos agricola fecit, ſed à Deo fatebitur pręſtitos: ita etiã noſtra perfectio, non quidem nobis ceſſantibus & otioſis efficitur, nec tamen conſummatio eius nobis, ſed Deo q̃ eſt prima & præcipua cauſſa operis aſcribetur. Sic cum nauis ſuperauerit marina diſcrimina, quamuis multo labore nautarum, omnis nauticæ artis opere impenſo, & gubernatoris ſtudio atque induſtria adhibita res agatur, vẽtorũ quoq; aſpirantibus flatibus & aſtrorũ ſignis diligẽter notatis, ſi tamen nauis vndis & fluctibus fatigata ad portũ ſalua peruenit nemo ſani ſenſus niſi miſericordiæ Dei ſalutem nauis aſcribet. Sed ne ipſe quidem nauta vel gubernator audet dicere. Ego ſaluam nauem, ſed totũ ad Dei miſericordiam refert: nõ quod ſentiat ſe nihil ad ſaluandam nauẽ vel artis adhibuiſſe vel laboris, ſed quoniã ſentit à ſe quidem laborem, ſalutem verò à Deo præſtitam naui: ita ét in noſtræ vitæ curſu a nobis quidem dependẽdus eſt labor, & ſtudium atq; induſtria adhibenda, laboris uero noſtris fructus, a Deo ſperenda eſt ſalus. *Origenes lib.3. periarchon, cap.1.* Rom. 9.

Non eſt qui faciat bonum non eſt vſque ad vnum. Veluti ſi quis fundamenta iaciat domus, & vnũ aut duos parietes extruat, aliquid etiam materiæ cõuehat, nunquid dicetur feciſſe domum, quamuis operatus videatur in domo. Sed ille dicitur domũ feciſſe qui totius ædificij ad perfectum ſingula quæque membra produxerit. Ita arbitror, & hic Apoſtolorum dicere, neminé feciſſe bonitaté à nullo eam Pſal. 13. Rom. 3.

ad perfectum & ad integrum conſummatam. Si autē requiramus qui ſit vere bonus & qui perfectam fecerit bonitatem, illum inuenimus ſolū qui dicit. Ego ſum paſtor bonus. *Idem lib. 3. in Epiſtolam ad Rom.*

Quemadmodum ſi aliquis cū nigris veſtimētis inueniatur in nuptijs ſordidat gloriam nuptiarum: ita & qui opera habet tenebroſa, & inter Chriſtianos quaſi vnus ex eis cōuerſatur, ipſi Chriſtianitati facit iniuriam. *Chryſoſtomus hom. 41. operis imperfect.*

Sicut dominorū carnalium ſerues eligere omnino non licet, quæ ex præceptis ſeruilibus faciant, aut quæ non faciant: Sic nos qui ſerui noſtri Domini ſumus, illicitum omnino exiſtimare debemus, vt vel illa quæ placent, pro animi oblectatione ſumamus, vel illa quæ diſplicent, pro ſuperbiæ abuſione calcemus. Sed acquieſcamus tamen iis, q. ex præceptis Dominicis idcirco forſitam nos volunt maiora dicere, quia ſe putant minora cōplere: non quia ſufficiat ad ſalutem, ſi maioribus ſpretis, minora faciamus. *Saluianus, de vero iudicio & prouidentia Dei.*

Sicut præparata eſt per prædeſtinationem uoluntas à Domino, qua bonum velimus. Sic etiam opera bona præparauit Deus, vt in illis ambulemus. *Fulgentius, lib. 1.*

Vſus docet ꝙ quanto quis vberiores uult colligere fructus, tanto diligentiori & ſolicitiori cura terram excolit vomere, ſenteſque de ea eradicare conatur, ne naſcentes ariſtas præfocare poſſint. Nā ſi inculta permaneat, vepribus vrticiſq; repletur, & hominum vſibus omnino inutilis efficitur. Neque uerò minori diligētia humani corporis terrena ſubſtantia, diſciplinæ ſpiritualis vomere colenda eſt, ſi ex ſe bonos Deo valeat producere fruct⁹. *Laurentius Iuſtinianus, de diſciplina & perfectione monaſtica, cap. 20.*

1. Cor. 13 *Factus ſum velut aſſonans, aut Cymbalum tinniens.* Vt enim cymbalum tinniens, omnes ad templum & Eccleſiam uocat, ipſum autem illuc non ingreditur: Sic ille qui de virtute diſſerit, ea autem caret, qui pręclare loquitur, ſed male agit, alios ad excellentes virtutis actiones hortatur, ubi eſt veræ laudit domicilium, illuc autem non vult introire, ſed omnibus virtutib. nudatus, in ſumma ignominia verſatur. *Hector Pintus in cap. 31. Iſayæ.*

Vt

Vt qui in fluuiū incidit, ſi nec brachia mouet nec manus, nec crura, ſtatim obruitur, & mortuus in profundum decidit, ſin aūt natat, eripitur: Sic qui ſola fide nixus virtutis actiones reliquerit, in profundiſſimū baratri gurgitem mergetur, qui autem manus pedesq; agitauerit, illisq; remorum loco vſus fuerit, & fidei coniunxerit opera charitatis, hic incolumis exierit in terram, & portum æternæ ſecuritatis obtinebit *Idem in c. 1. Ezechiel.*

OPERVM MERCES.

SEd retributionem quæris? Multi quidem & hic receperunt, ſed non hoc recepere modo, ſed nō ideo plus habituri nihil hic recipientibus, ſed quidam horum tanquā infirmiores, quoniam illic repoſitis, non ſatis trahebantur. Et ſicut guloſi, inſolentes, expertes honeſtatis, & ventris ſerui ad regale vocati conuiuium, nec congruam horam expectantes, paruulorum infantium more ſuam corrumpunt lætitiam præuenientes, & vilioribus ſeipſos cibis ſaturantes: ita ſcilicet & hi mercedem hic exquirentes, & accipientes, futuram diminuunt. Et fœnerans quidem poſt multos annos ſortem recipere concupiſcis, cū periculo neq; ſortem recipiendi, vt mora maius accipias fenus. Hic vero ſtatim repetis. Et hæc cum non hic ſēper, ſed illic continuè ſis manſurus, non hic iudicari, ſed illic pęnas ſubire debeas. Et ſi quis tibi quidē domos vbi manere non debeas, paraſſet, magnum exiſtimares detrimētum id factum, nunc autem his locupletari, vnde frequenter & ante veſperam es migraturus. *Chryſoſtomus ho. 36. ad populum Antiochenum.*

Si quis aurū tibi debens, in altera moranti regione neque ſeruos habenti, neque domum reportare valēti, mutuum ſe dare promitteret, etiam ac etiam rogares, nè tibi peregrè, ſed domi potiꝰ id erogaret. Illa vero ſpiritalia & ineffabilia uis hic accipere? Et quantæ ſunt iſta dementiæ. Nam ſi hic quidem ceperis, omnino corruptibilia recipies. Si uerò tempus illud expectes, incorrupta tibi reddet & in mortalia. Si recipis hic, plumbum recepiſti, ſi uerò illic, probatum aurum. *Ibidem. ho. 52.*

Quādo laborat cum gaudio operarius in agro? Quādo

attendit

attendit in arborem, & fructus videt, quando attendit ſegetem & fructuare proſpicit vbertatem, nō ſine cauſa laborauit, non ſine cauſa dorſum incuruauit, non ſine cauſa manus attriuit frigus & æſtus tolerauit: hoc eſt qđ ait Apoſtolus, vt cū gaudeo hoc faciant, non cū triſtitia. Nō enim expedit vobis, ſed illis, ſi cū triſtitia faciunt. Simul ergo in agro Dominico operemur bonum, vt ſimul deinde gaudeamus. *Auguſtinus de verbis Dñi in Matthæum ſer. 16.*

Vt annullus cupreus pretioſo adamante ornatus ſummi valoris eſt, non ob cuprum, ſed ob gemmā inæſtimabilem cupo ipſi incluſam: Sic bona opera noſtra in gratia vitám æternam merentur, quod non noſtra ſint, quia ſic vt cuprum ſunt parui pretij, ſed quia fiunt gratia, & inſignita ſint tanquam inæſtimabili adamāte merito mortis & paſſionis Chriſti, cui per gratiā adhæremus. *Hector Pintus in cap. 37 in Ezechiel.*

Vnus eſt denarius omnibus, una merces pro uineæ laboribus. Sól çum obiectum ædificijs parietem illuſtrit, per omnes illius partis ianuas ingreditur, eas implens claritate Sed cum inęqualis magnitudinis ſint, per magnas multum ingreditur ſplendoris, per paruas vero parum. Et dicimus verè ſolem æqualiter ianuas illas implere, non qđ æqualis ſit ſplendoris magnitudo per paruam & per magnā introeuntis, ſed quod æqualis ſit vniuſcuiuſq; ianuæ magnitudini & capacitati. Sic Deus iuſtus iudex eſt, qui ſecundū meritorum magnitudinē præmia diſtribuit. *Idem in cap. 4 Ezechiel.*

Vide Gloria, inanis, vita æterna, meritum.

OPERVM OSTENTATIO.

HOſtes ad rapinam prouocat, qui latronū notitiæ diuitias denudat. Quouſque enim ab ęternę patrię ſecuritate diſiungimur, per latronū inſidiantium iter ambulamus. Quod ergo in itinere deprædari formidat, abſcondat neceſſe eſt bona quæ oportat. *Gregorius lib. 8. moralium, cap 37.*

Quo arbor altius ad ſuperiora ſurrexerit, eo vētorum vim uehemētius ſentit, quo quiſque plus in bonis operibus attollitur, eo ampliori ab ore laudantium flatu fatigatur,

tur. Si arbor adhuc in ſemine eſt, metuendum ne putreſiat. Si adhuc virgultum prodijt, curandum ne hanc manus elationis tangat, atque à uiriditate ſuæ actionis, areſaciat. Si valēte iam robore, ad alta ſe ſubleuat, valde formidādum ne hanc admotæ laudis vētus grauiora radicitus euellat. Qui ſe auditis ſuis laudibus extollit quid aliud iſte q̄ aurū, vel argētum reprobum fuit, quē videlicet linguæ fornax conſumpſit? Arbor ſæpe quę vnius venti impulſu ita impellitur, ut ne iam poſſe erui videatur, alterius è diuerſo vomentis flatu erigitur, & quæ hac ex parte inflexionem pertulit, ab alia ad flatum redit: ita Dei moderamine ſæpe cum vox laudantis eleuat, lingua detrahentis humiliet. *Idem lib. 22. cap. 8.*

Stoici qui ſe dicunt inuictos, improhibitos, & cætera, cū omnia ſecus patiantur ſimiles ſunt nauibus quibus inſcriptū eſt: εὔπλοια, καὶ, πρόνοια σῴζουσα καὶ, θεραπεία hoc eſt ſplēdidi, ac magnifici titulis: at nihilo ſecius interim iactantur fluctibus, comminuuntur, ac ſubertuntur. *Plut. in moralibus.*

Chamæleō maximum habet pulmonem & nihil aliud intus: ita quidam pręter oſtentationem & ventoſam iactantiam nihil habent. *Plinius lib. 11. cap. 32.*

Quemadmodum oues in paſcua dimiſſæ, minimè apud paſtorem ſuum gloriantur veſpere, multò ſe paſtas gramine, ſed lac ei affatim, vellusque prębent: ita nec quiſquā prædicare debet, quantum didicerit, ſed quid didicerit, afferre in medium. *Pulitianus in Lamia.*

Quemadmodum medici quo doctiores videātur, diuerſas rerum ſpecies ex diuerſis mundi partibus petitas inter ſe commiſcent: ita quidam oſtentatores orationem parū eruditam videri credunt, niſi ius Cęſareum ac Pontificū, poetas, oratores, philoſophos, ſophiſtas ſimul commiſcuerint, & pluribus authoribus ac literis conſarcinauerint, quam Mithridaticum ferunt fuiſſe concinnatū: id cōſtabat quinquaginta quatuor diuerſis rerum generibus. *Eraſmus in ſimili. 21.*

Sicuti terra quæ uenas aquarū occultat, nebulā quandam exhalat ante ſolis ortum, longius intuentibus: ita q̄ verè boni ſunt, & eruditi: etiāſi non oſtentent, tamē ſemper ali-

per aliquid ex ſe produnt, vnde obſeruet, deprehenderē poſſit ſubeſſe uim boni. *ibidem.*

Vt non eſt optima imago, q̃ materia teſtatur opes locatoris, aut artem pictoris, ſed quæ rem proximè repræſentat: ita optima eſt eloquentia, quæ non oſtentat ingeniū dicentis, ſed rem aptiſſimè oſtendit. *ibidem.*

Vt oua plena ſidunt, inania fluitant: ita qui veris virtutibus aut literis eſt præditus, minus oſtentat ſe quàm qui ſecus. *ibidem.*

Animantia quibus longa ſunt crura, ijdem longum ſit collum oportet: ita qui magno ſtrepitu ſtudent viuere, lōgius rapiant neceſſe eſt, vnde ſuppetat ſumptus. *ibidem.*

Vt ſol quo magis in alto eſt, hoc minores iacit vmbras: quo terræ propinquior, hoc maiores, puta mane ac veſperi: ita virtus quo maior eſt, & excelſior, hoc minus videri cupit, minusq; ſeſe oſtentat: contra qui minus ipſa re valent, magis ſeſe dilatant oſtentatione. *Ibidem.*

Vide Gloria inanis.

OPPORTVNITAS, TEMPVS.

MElhs ſatietas vomitum mouet quantum vis ſit mel. Breuiter vt Salomoni ſic & mihi uidetur ſuum cuique negotio deſtinatum eſſe tempus. Et uidemus quæ per ſe bona ſunt, ſi non benè quoque tractentur, boni gratiā amittere. Non aliter atque hibernis menſibus ſunt intempeſtiui flores. Nec mulieres uirilis, nec uiros muliebris ornatus decuerit. Vt nec luctui conuenit muſica, nec in potum lacrymę, *Gregor. Nazianz. lib.* 1. *de Theologia*

Quemadmodum totius mundi quidā circuitus ſunt fæcunditatis ſterilitatiſve cauſæ aīalium atq; plantarū: ita ſingulis actionibus aliud cōuenit, aliudq; tēpus ad actionē hanc aut illam perficiendam. *Proclus, de anima & dæmone.*

Quemadmodū locus vnicuiq; corpori ab ipſa natura propriè deſtinatus eſt: Sic & temporis partes aliæ alijs conueniunt actionibus. *Ibidem.*

Morus nouiſſima omnium germinat & tamen parit inter primas: ita qui tempus idoneum operiūtur rei cōficiēdæ, etiamſi ſerius cœperint, tamen maturius conficiunt. *Plinius lib.* 15. *ca.* 24.

Apes

Apes peragunt opus ſuum non ſtatis diebus, ſed quoties cœli commoditas inuitat: ita ſuo quæque tempore rapienda eſt occaſio. *Idem lib. 11. cap. 6. & 10.*

Perſica ob id ipſum pluris venibant, ꝙ non durarent, niſi in triduum: ita auidus rapiendum, quod citò præter uolat, ut inuenta. *Eraſmus in ſimilitudinibus.*

ORATIO, PRECES.

QVi accedunt ad dominum, debent in ſilētio, pace & tranquillitate multa preces fundere, nec vti clamoribus parum decedētibus & confuſione plenis, ſed cum intentione cordis, & cogitationibus caſtis Deũ præ oculis habere. Veluti dum quis morbo laborans cauterio aduritur, aut a chirurgo tractatur, hic fortiter, ac patienter illa. tum fert dolorem, ſine aliquo tumultu & perturbatione ſeipſum cohibēs. licet ſint alij dolore affecti, qui dũ cauteriũ patiuntur, aut tractant̄ ꝑ chirurgis, vociferationibus importunis vtūtur: cum alioqui par ſit dolor clamantis & nō clamātis, agitantis ſe, & quieſcentis. Sunt nonnulli qui dum ita affliguntur, & anguntur, trāquillo animo ferunt ac ſine perturbatione cogitationes animi ſui coercēt Sunt & alij eadem afflictione laborantes, qui dum illam iniquo aĩo ferunt, cum tumultu & perturbatione Deum orāt, ita vt qui audiūt, inde ſcandalum accipiāt. Sunt ēt alij, qui licet nullo dolore premantur, tñ ad oſtentationē, aut ex more, ineptis clamoribus vtūtur, vt qui putēt hac ratione ſe Deo placere poſſe. *Macarius ho. 6.*

Quemadmodũ igni circa vas æneum exterius appoſito, ſi ſubieceris ligna, accenditur & quod intra vas eſt, coquitur, feruet, igne extrinſecus accenſo: ſin minus ligna ſubmittas, incipit ignis tepeſcere & propemodum extingui ad hunc modum gratia, quæ eſt ignis cœleſtis, intra te eſt poſtmodum ſi precatus fueris, & contuleris cogitationes tuas ad diligendum Chriſtum, quodāmodo ligna ſubieciſti, & cogitationes tuæ conuertuntur in ignē, & deſiderio Dei tinguntur? At uerò ſi quis ignauia laborās paulatim rebus ſecularibus & occupationibus ſeipſum tradat, denuò uitium accedit, & complectitur animam, totumque hominem incipit affligere. *Idem ho. 40.*

Iſaiæ 1. *Cum multiplicaueritis orationem non exaudiam. Manus enim veſtræ plenæ ſunt ſanguine.* Planè hæc cauſa eſt quare Deus oculos ſuos deflexit ab illis, cum alioqui manus ſuas extẽderint, quod ſigna depromendę ſupplicationi accõmoda verterint in occaſionem exaſperandæ iræ Dei, veluti ſi q̃ſpiam filium alicuius unice dilectum neci tradiderit, isq́; manus filij ſanguine eatenus cruentatas ſupplex exporrigat ad patrem vehementer illi infenſum, dexterã inimicitiæ indicem eflagitans, vterque apud ipſum veniæ locũ obtineat. An non reſponderemus filij ſanguinem in manu filiicidæ ad iram tanto acrius exacerbare patrẽ tali iniuria affectum? Equidem Iudæorum preces ſic ſe habent. *Baſil. in cap. 1. Iſaiæ.*

Quomodo quis inter orãdum nõ diſtrahetur? Si certo credat Deum ſe ante oculos habere. Si enim principẽ aliquis aut præſidem intuẽs, & cũ eo loquens, oculos ab eo dimouere non ſolet, qui nõ tãdem credibilius eſt, intẽtã mentem habiturum illum, qui Deo preces adhibeat, in eum qui ſcrutatur corda & renes? & illud facturũ quod ſcriptum eſt, leuantes puras manus ſine ira & diſceptatione? *Idem ho. in reg. breuioribus interrogat.* 201.

Quẽadmodũ in coronis nõ ſatis eſt, flores eſſe puros, niſi pura ſit & manus eas contexens: Sic & in ſacris hymnis oportet nõ verba tantũ eſſe pia, verũ ẽt animũ hymnos cõcinẽtem. *Chryſoſt. ho. 10. cum presbyter eſſet deſignatus.*

Neque perinde amnium fontes floridos reddunt hortos vt plantam deprecationis, fontes lacrymarum irrigãtes faciunt in ſummam altitudinem excurrere. *Idem ho. de Anna & Samulis educatione.*

Ierem. 7. *Ne rogaueris pro populo hoc.* Vbi videt vaticinium eſſe cõpletum, ſimulq́; tempus vocare ad reditum, tunc orat, nõ ſimpliciter, ſed in ieiunio & ſacco, & cinere, & q̃d in hominũ moribus euenire ſolet id fecit erga Deum. Nos. n. cum videmus aliquos qui famulos poſt multa grauiaque commiſſa coniecerunt in vincula, nõ protinus in principio exordioq́; punitionis admouemus ſupplicationem, ſed vbi ſciuerimus illos aliquot dies temperatiores eſſe factos, tunc adimus eos, nacti iam & ab ipſo tempore auxiliũ: hoc ſanè & Propheta fecit. Poſteaquã enim pęnas dederant,

derant, haudquaquam dederant dignas admiſſis, attamẽ iam adit Deum pro illis verba facturus. *Idem oratione 2. aduerſus Iudæos.*

Qui cum rege terreno loquitur, de his tãtum uerba facit, de quibus voluerit audire, & de quibus rex fuerit percontatus. Quod ſi quis auſit inijcere ſecus quã ipſe uelit, extremo ſupplicio afficitur. Tu uerò cum rege regũ colloquens, cui cum horrore ſeruiunt Angeli, omiſſo cũ illo ſermone, de luto, de puluere, de telis aranearũ loqueris. Nihil n. aliud ſunt huius uitæ negotia. Et qũo ſuſtinebis iſtius contemptus pęnam? Quis autem te ab hac vindicta liberabit? *Idem hom. 1. ſuper illa verba Iſaiæ 6. Vide Dominum.*

Quemadmodũ nullo pacto fieri poteſt, vt de quis ſolis radijs fruitur, nõ effugiat tenebras: ita nulla ratione fieri põt, quin qui cum Deo conſuetudinem agit, deſinat eſſe mortalis ſiquidem ipſa dignitatis ſublimitas nos ad immortalitatem transfert. Etenim ſi qui cum Cęſare miſcẽt ſermones, familiariterq; cum eo verſantur, & hoc honoris ab illo ſunt adepti, nõ poſſunt eſſe pauperes, multominus fieri poteſt, ut qui Deũ deprecantur, cum eo familiariter colloquentes, animas habeant mortales. *Idem, lib. 1. de orando Deum.*

Quemadmodum corpus hoc noſtrum, ſi non adſit animæ, profectò mortuum eſt, ac fœtidum Sic anima niſi ſeipſam incitet ad orandum, mortua eſt ac miſera, ac grauiter olens. *Ibidem,*

Quemadmodum ſi quis mulierẽ mendicã, ſordidis pannis veſtiri ſolitam, poſt aureis veſtibus ornatã uideret, nequaquam agniturus ſit mulierculam: ita ſi quis eam ciuitatem prius nouiſſet mendicam, hoc eſt vacuã omnibus theſauris ſpiritualibus, nimirum ignoraſſet quænã eſſet illa ciuitas in qua tranſmutanda tantum valuiſſet deprecatio, ut & mores & uitam reduceret. *Ibidem.*

Quemadmodum alij quidem reges incolumitatis ſuæ ſpem ponere conſueuerunt in militũ peritia, & arte belli gerendi, in ſagittarijs, in cataphractis, in equitib. ita magnus ille Dauid, ſãctis precibus mœnium vice ſuum cinxit exercitum, nequaquam reſpiciẽs imperatorum, tribunorum, at centurionum ferociam, neq; pecunias colligẽs

nec

nec arma comparans, ſed orando, diuinam armaturam è cęlo deportans. *Ibidem.*

Quemadmodum ciuitas quæ muris cincta non eſt, facile uenit in poteſtatem hoſtium, propterea quod prorſus abſit id quo fuerat hoſtium incurſus arcendus. Sic & animam non munitam precibus, diabolus facile in ſuam redigit ditionẽ, nec multo negotio omni ſcelero implet. *Idem li. 2. de oratione.*

Quemadmodum qui cum rege collocuti ſunt, ab hoc ſermones placidos honoréq; ſunt conſecuti, non dignantur in contubernium venire mẽdicorum & abiectorum hominum: ita qui cum Deo fabulatus eſt, eiq; ſua vota protulit, nequaquam dignabitur mali & impij ſpiritus familiaritatem admittere. Nam quiſquis uoluptatib. ſeruit cum dæmonibus habet familiaritatẽ, atq, eorum inſaniã imitatus eſt. Sicut è diuerſo, qui temperans eſt ac iuſtitiã exercet, cum Angelis habet commercium, illorum æmulatur dignitatem. *ibidem.*

Vt arbores quæ radicem altius miſerint, quãuis ſummum ventorum excipiant impetum non frangi, aut euelli poſſunt Sic orationes quas animus Deo ſuo reddiderit per quàm tutè affixæ, efferunt ſeſe in excelſum, nulloq; peruertuntur aggreſſu agitationum. *Idem ho. 5. de incomprehenſibili natura Dei.*

Non leonis rugitus beſtias ſic fugiat, vt iuſti oratio dæmones. *Idem ho. 53. in acta Apoſt.*

Precatio ſeu radix & aulis, omnibus cæteris uirtutib. ſubſternitur. Neque ſecus ac nauem & domum, ea quæ ſubſtrata ſunt validam reddunt, ac ne ſoluatur, continẽt; ita noſtrã uitam orandi ſtudium continet, & vbiq; firmã reddit His de cauſis Paulus nos monet. *Deprecationi inſtante, uigilantes in ea cum gratiarum actione.* *Idem li. 1. de orando*

Coloſſ. 4. *Deum.*

Si quis dicat animæ neruos eſſe deprecationẽ, uidebitur verũ dicere. Quemadmodum. n. corpus neruis cohæret, currit, ſtat, viuit, & compactum eſt adeo vt ſi neruos incideris, vniuerſam corporis harmoniam diſſolueris: ita dem animæ per ſanctas preces ſibi conſtant, & compungũtur ac pietas curſũ facile peragũt. *Idẽ l. 2. de orando Deũ.*

Si te ipſum oratione deſtitueris, perinde feceris ac ſi piſcem ex aquis extraxeris. Vt enim piſcis vita eſt aqua, ita tibi deprecatio. *Ibidem.*

Quemadmodum aurum, lapides pretioſi ac marmora conſtituunt domos regum: ſic deprecatio templa Chriſti, vt inhabitet Chriſtus in cordibus noſtris. *Ibidem.*

Quemadmodum vbi regina quæpiam ingreditur ciuitatem, neceſſe eſt vt omnis opulentia pariter conſequatur: ſic videlicet poſteaquam deprecatio venit in animã, omnes virtutes ſimul ingrediuntur. *Ibidem.*

Ab hominibus cum aliquid expoſcis, & moleſtus omnino & oneroſus videris: Deum verò quando id non facis, tunc amplius vt tibi indignetur accẽdis. Si verò permaneas poſtulando, etiamſi non continuò accipias, accipies tamen. *Idem hom. 24. in Matthæum.*

Si quo die legitimam liberis operã dediſti, crimen non ſit licet, in ſacris orare non audes, conuitiatus (quod gehennam meretur) priusq̃ teipſum mundes, manũ ad cœlum tollis? Tu ab immaculato honorabilis cõnubij lecto ſurgens, times ad orandũ Deum accedere, à diabolico lecto horribile Dei nomen audes inuocare? Eſt enim conuitium & ſimultas, diaboli lectus, imò adulter pernicioſus, occulta voluptate cum animo adulterans, & ex pernicioſo ſpermate diabolicas patiẽs inimicitias, contraq; omnia quàm matrimonium peragens. Hoc enim pacis vinculo vnit & duos in vna carne coniungit. Illud etiam coniunctos dirimit, ſcindit, lacerat. *Idem hom. 52.*

Dic ſodes, ſi ſtercore manus atq; cęno illitas haberes, auderesne ita ſordidus orare? Minimè inq̃es. Atqui hoc nullũ tibi damnum afferret: illud oĩ peſte pernicioſius eſt. Qũo igitur ea quæ indifferẽtia ſunt, vereris: quæ aũt certam perniciẽ habent, ex deſidia abijcis? Quid igit̃ an non eſt orandum inquies? Orandum quidẽ tibi eſt, ſed nõ ſordido, neq; ita deturpato. Nam ſi quis pedes tuos ſtercore ſordidatis manib. ſupplicando tangeret, non modo non exaudires, verumẽt calcibus expelleres. Qũo igitur audes tu hoc modo Deum orare? Nam qui orat, quaſi manu lingua vtitur, qua genua Dei ſupplicando attingit. *Ibidem.*

Sicut thymiama benè confectum delectat hominem

odorantem: Sic oratio iuſti ſuauis eſt, ante Deum. *Idem hom. 13. operis imperfecti.*

Sicut nec miles ſine armis eſt aliquis, nec arma ſine milite, ſic nec oratio ſine ieiunio, nec ieiunium ſine oratione. *Ibidem, hom. 15.*

Sicut res aliqua ſine odore quidem poteſt eſſe, odor autem ſine re aliqua eſſe non poteſt: Sic opus ſine oratione aliquid eſt, oratio autem ſine opere bono nihil eſt, & ſi oras, non ex fide oras. *Idem hom. 18.*

Omnes medici pecunijs: Deus autem ſola oratione placatur. *Idem hom. 18.*

Bellum eſt in foro, pugna ſunt actiones illæ quotidianæ, inũdatio ſunt & tẽpeſtas. Opus itaq; nobis eſt armis. Bona aũt armatura eſt oratio. In proſperitate ventorũ oportet nos diſcere oĩa, vt poſſimus longitudinẽ diei ſine naufragio pertranſire, & ſine vulnerib. Multi quippe per ſingulos dies ſcopuli oppoſiti ſunt, & ſæpius in illos eliſa nauis demerſa eſt, ꝓpterea opus eſt nobis oratione, maxime autem matutina & nocturna. *Idem ho. 14. ad Heb.*

Non ita rubiginem ignis excoquere ſolet, ſicut oratio nocturna noſtrorum rubiginem peccatorum. *Idem ho. 42. ad popu. Antioch.*

Non ita fontes aquarũ ortos reddũt fertiliores, vt orationis plantem lachrymarũ fontes irrigantes, ad maximam excreſcere faciunt altitudinẽ, & orantẽ coram Dño conſtituunt: hinc enim maximè fit vt exaudiatur. *Ibid. ho. 79.*

Et tu dicis, quid mihi opus eſt oratione? Propter hoc indiges, quia indigere te non credis. Nam ſi Deus nr̃m in orationibus torporem & negligentiam exquirat, & quod in eius conſpectu poſiti & orantes, neq; tm̃ ei præbemus honorem, quantum dominis ſerui, quantum ducib. milites, quantum amicis amici: amicum enim alloquens, hoc cum attentione facis: Deo autem pro peccatis occurrẽs, pro totque criminibus veniam petens, & rogans tibi remiſſionem fieri torpes: & genibus tuis humi proſtratis, circa forum & domum mentem tuam vagari frequenter dimittis, ore tuo fruſtra nugante & incaſſum: nec hoc ſemel & bis, verum & frequenter patimur. *Ibidem.*

Qui orans ieiunat binas poſſidet alas quibus ventos

ipſos

ipſos violando prętervehitur, non.n.oſcitat, nec extenditur, nec torpet orando, ſed igne ardentior & terra ſuperior, quare terribilis hoſtib. redditur. Nihil enim homĩne probo orante potentius. Nam ſi mulier crudelem dæmonibus iudicem, qui nec iudicem timebat, nec hoĩem reuerebatur, flectere potuit, multo magis propitiũ Deũ faciet, qui continuè orationi adhæret, ventrem ſuperat, delitias ſpernit. *Idem hom. 71 ad popu. Antioch.*

Homo qui cũ Deo loqui didicerit, vt par eſt eũ qui cũ Deo loquitur, erit deinceps Angelus, etſi pauper famulus, priuatus & indoctus. Non quęrit n. Deus linguę elegantiã & verborum compoſitionem, ſed aĩæ pulchritudinẽ; ea ſi quæ ipſi placuit loquitur, re tota effecta recedit. Vides quanta facilitas. In hominib oportet eum qui ad hoĩem oratum accedit eſſe dicendi præditũ facultate: blanditijs ſibi conciliare principũ aſſeclas, aliaq; excogitare multa, quo gratus ſit & acceptus. Hoc alio nullo prę terquã ſola ſobria & vigilanti mente opus: nõ eſt miles, aut aſſiſtit qui expellat, aut interrũpat ſatelles, qui ve dicat, Nunc tps non eſt, veni poſtea. Cum veneris, ſtat audiens etſi tpe prandij, aut cœnæ, nocte intempeſta, in foro, cubili, via, iudicio. Non eſt quod dicas, vereor accedere, orare, adeſt inimicus, cũ non attẽdit, ſemper potes interpellare. Nulla difficultas, non opus ianitoribus qui introducant, non diſpenſatorib. procuratoribus, cuſtodib. aut amicis, ſed cum ipſe per te acceſſeris, tunc maximè, & quidem plus quàm per alios te audiet. *Idem in pſal. 4.*

Enimuerò ſi cum ad hoĩes accedimus, tanto ſtudio noſtri curam agimus, vt propè ſtantes ſæpenumero non videamus, ſed colligimus mentem, & ad eũ ſolũ ſpectamus quem accedimus: quanto magis apud Deum idem facere continuò & iugiter precibus inſiſtere congruit? Propter hoc & Paulus ſcribens, dicebat: *Orantes in omni tempore, orate & in ſpiritu*: non lingua tantum, & cum perpetua, inquit, vigilantia, ſed & in ſpiritu. *Idem, hom. 25 in Geneſim.*

Sicut nullũ in vulnere valet medicamentũ ſi ſit intus ferrũ: Ita nihil proficit illius orõ in cuius pectore mortiferum verſatur odium. *Aug. de rectit. Catholicæ conuerſationis.*

Quemadmodum ſerpentis quoddam genus eſt, cũ ad

bibendum, priuſquam ad fontem venit, omne venenum euomit: ita Chriſtianus cum ad orandum accedit, omnẽ iracundiam & odium proximi deponat. *Idem de perfecta iuſtitia ad Iulianum comitem.*

Sicut ſi velles implere aliquẽ ſinum, & noſti q̃ magnũ ſit quod dabitur, extendas ſinum, vel ſacci, vel vtris, vel alius rei, vt extendendo facias capaciorẽ: Sic Deus differẽdo (petitionem) extendit deſiderium deſiderando extendit animam, extendendo facit capacem eorũ quæ oculus non vidit, & auris non audiuit. *Idem tracta. 4. in epiſt. Ioan.*

Sicut fures cum arma regis aliquo in loco poſita viderint, non illuc facile aſcendunt: ita & qui cordi orationẽ coniunxit, non fortuito ab intellectualibus latronibus violari poterit. *Climachus de diſcretione gradu 26.*

Orantes laboremus, vt nulla nobis extranea cogitatio ſubripere poſſit. Si n. apud aliquam perſonam potentem velles aliquã cauſam neceſſariam allegare, & ſubito auerſus ab illo, media interlocutione dirupta, aliquib. te velles ſcurilitatibus occupare, qualem putas iniuriã illi perſonæ cum qua loquebaris, inferres? aut quõ contra te illius iracundiam commoueres? *Cæſ. Arelatenſis, ho. 29.*

Quid indigebat Chriſtus vt taliter ſupplicaret? Nõ ille quicquam indigebat ſed nobis exemplo ſuo orationis remedia præparabat. Orat miſericordia & non orat miſeria. Orat charitas, & non humiliat iniquitas. Proſtratus in terra orat medicus, & nõ inclinatur ægrotus. Orat innocentia & non orat nequitia. Orat qui peccatũ non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius: & non ſe poſternit multis peccatis obnoxius. Orat iudex & deſiderat parcẽre, & non orat reus vt indulgentiã mereat accipere. *Ibid.*

Sicut reuelatur facies terræ per radios ſolares, ab obſcuritate aeris occupante: ita potens eſt oratio ſoluere & annihilare ab anima nebulas vitiorum & irradiare mentem luce letitiæ & conſolationis, quod gignere conſueuit in cogitationibus noſtris, & maximè cum habuerit pabulum à pagina ſacra, & vigilantia, quæ mentem illuminat, & illuſtrat. *Iſaac presbyter de mundi contemptu.*

Sicut iuxta Dei ſententiam vulneri medicamentum ſi adhuc ferrum in eo manet nõ proficit oratio illius cuius

adhuc dolor in mente uel odium manet in pectore, *Beda in natali innocentum Martyrum.*

Laudate Dominum omnes angeli eius. Conſuetudo imo uis quædam naturaliter imperat pullis, vt ſuo cantu à nocte diuidant noctem. Qui clamant quidem vt alios excitent, ipſi uerò cunctis uigilantibus dormiunt. Quid ergo ad ruborem dixerim noſtrum, qui excitamus ad laudem Dei eos, qui in cęlo ſunt, dicentes laudate Dominũ uos qui eſtis in cęlis. Ipſi uero dormimus cũ talia opera non facimus in quib laudetur Deus. Sed quod peius eſt nomẽ Dei blaſphematur, cum in iudicio perſonas accipimus, cũ ad veſtimentum, & ad annulos & ad glorias hominum attendentes, perſonas pauperũ refutamus. *Arnobius in pſa.* 148. *Pſal.* 48.

In tranquillitate es, ora Deũ vt ipſa tibi tranquillitas maneat. Tempeſtatem vides grauẽ, ora Deũ vt auertat ipſam, & ex ipſa tranquillitatem faciat. Exauditus es, gratias age, quod exauditus es, Non exauditus es, perſeuera ut exaudiaris. Et ſi differt aliquando Dñs, non id odio facit, neq; te aduerſaẽ, ſed differendo diutius te ſecũ ſeruare vult. Sicuti & patres & filios indulgentius amãtes, quo illó diutius apud ſe detineant, quos deſides uident, dedita opera morantur aliquid daturi. *Chryſoſt. hom. de profect. Euangelij.*

Sicut venerãda res eſt ſobrios & ſui cõpotes ire ad uota & ſacrificia, ſic è diuerſo ridicula, ſi quis corpore aĩoq; præ vino labente id facit niſi fortaſſe quoties Domini, & parentes & principes adeundi ſunt, curare decet ſeruos & filios ſubditos vt ſobrij ſint nequid dicto factò ve peccent, nève pęnam incurrant, ſi videantur dignitatem maiorum contemnere, aut ſi clementius cum eis agatur, certe irrideantur, omnipotentem vero patrem aliquis adoraturus cibum potum, ſomnium, cæteraq; quorũ vſum natura poſtulat non moderabitur. *Philo, lib. de temulentia.*

Rectos decet collaudatio. Quẽadmodũ.n. pedi obtorto atque obliquo, calceus rectus nõ admodũ probè aptaẽ. Sic obtortis cordib. diuina la[9] minimè cõuenit. *Baſil. in pſ.* 33. *Pſal.* 33.

Quinam ſeruus rei ſuæ domeſticæ curam gerit unquã, priuſquam herile miniſterium expleuerit? Quomodo igitur abſurdum non eſt, inter homines quidem, ubi dum &

per aliquid ex ſe produnt, vnde obſeruet, deprehendere poſſit ſubeſſe uim boni. *ibidem.*

Vt non eſt optima imago, q̃ materia teſtatur opes locatoris, aut artem pictoris, ſed quæ rem proximè repræſentat: ita optima eſt eloquentia, quæ non oſtentat ingeniũ dicentis, ſed rem aptiſſimè oſtendit. *ibidem.*

Vt oua plena ſidunt, inania fluitant: ita qui veris virtutibus aut literis eſt præditus, minus oſtentat, ſe quàm qui ſecus. *ibidem.*

Animantia quibus longa ſunt crura, ijdem longum ſit collum oportet: ita qui magno ſtrepitu ſtudent viuere, lõgius rapiant neceſſe eſt, vnde ſuppetat ſumptus. *ibidem.*

Vt ſol quo magis in alto eſt, hoc minores iacit vmbras: quo terræ propinquior, hoc maiores, puta mane ac veſperi: ita virtus quo maior eſt, & excelſior, hoc minus videri cupit, minuſq; ſeſe oſtentat: contra qui minus ipſa re valent, magis ſeſe dilatant oſtentatione. *Ibidem.*

Vide Gloria inanis.

OPPORTVNITAS, TEMPVS.

MEllis ſatietas vomitum mouet quantum vis ſit mel. Breuiter vt Salomoni ſic & mihi uidetur ſuum cuique negotio deſtinatum eſſe tempus. Et uidemus quæ per ſe bona ſunt, ſi non benè quoque tractentur, boni gratiã amittere. Non aliter atque hibernis menſibus ſunt intempeſtiui flores. Nec mulieres uirilis, nec uiros muliebris ornatus decuerit. Vt nec luctui conuenit muſica, nec in potum lacrymę, *Gregor. Nazianz. lib. 1. de Theologia*

Quemadmodum totius mundi quidã circuitus ſunt fœcunditatis ſterilitatiſve cauſæ aĩalium atq; plantarũ: ita ſingulis actionibus aliud cõuenit, aliudq; tẽpus ad actionẽ hanc aut illam perficiendam. *Proclus, de anima & dæmone.*

Quemadmodũ locus vnicuiq; corpori ab ipſa natura propriè deſtinatus eſt: Sic & temporis partes aliæ alijs conueniunt actionibus. *Ibidem.*

Morus nouiſſima omnium germinat & tamen parit inter primas: ita qui tempus idoneum operiũtur rei cõficiẽdæ, etiamſi ſerius cœperint, tamen maturius conficiunt. *Plinius lib. 15. ca. 24.*

Apes peragunt opus ſuum non ſtatis diebus, ſed quoties cœli commoditas inuitat: ita ſuo quæque tempore rapienda eſt occaſio. *Idem lib.* 11. *cap.* 6. & 10.

Perſica ob id ipſum pluris venibant, ꝗ non durarent, niſi in triduum: ita auidus rapiendum, quod citò præteruolat, ut inuenta. *Eraſmus in ſimilitudinibus.*

ORATIO, PRECES.

QVi accedunt ad dominum, debent in ſilẽtio, pace & tranquillitate multa preces fundere, nec vti clamoribus parum decedẽtibus & confuſione plenis, ſed cum intentione cordis, & cogitationibus caſtis Deũ præ oculis habere. Veluti dum quis morbo laborans cauterio aduritur, aut a chirurgo tractatur, hic fortiter, ac patienter illa.tum fert dolorem, ſine aliquo tumultu & perturbatione ſeipſum cohibẽs. licet ſint alij dolore affecti, qui dũ cauteriũ patiuntur, aut tractant̃ p chirurgis, vociferationibus importunis vtũtur: cum alioqui par ſit dolor clamantis & nõ clamãtis, agitantis ſe, & quieſcentis. Sunt nonnulli qui dum ita affliguntur, & anguntur, trãquillo animo ferunt ac ſine perturbatione cogitationes animi ſui coercẽt Sunt & alij eadem afflictione laborantes, qui dum illam iniquo aĩo ferunt, cum tumultu & perturbatione Deum orãt, ita vt qui audiũt, inde ſcandalum acci piãt. Sunt ẽt alij, qui licet nullo dolore premantur, tñ ad oſtentationẽ, aut ex more, ineptis clamoribus vtũtur, vt qui putẽt hac ratione ſe Deo placere poſſe. *Macarius ho.* 6.

Quemadmodũ igni circa vas æneum exterius appoſito, ſi ſubieceris ligna, accenditur & quod intra vas eſt, coquitur, feruet, igne extrinſecus accenſo: ſin minus ligna ſubmittas, incipit ignis tepeſcere & propemodum extingui ad hunc modum gratia, quæ eſt ignis cœleſtis, intra te eſt poſtmodũ ſi precatus fueris, & contuleris cogitationes tuas ad diligendum Chriſtum, quodãmodo ligna ſubieciſti, & cogitationes tuæ conuertuntur in ignẽ, & deſiderio Dei tinguntur? At uerò ſi quis ignauia laborãs paulatim rebus ſecularibus & occupationibus ſeipſum tradat, denuò uitium accedit, & complectitur animam, totumque hominem incipit affligere. *Idem ho.* 40.

derant, haudquaquam dederant dignas admiſſis, attamẽ iam adit Deum pro illis verba facturus. *Idem oratione 2. aduerſus Iudæos.*

Qui cum rege terreno loquitur, de his tãtum uerba facit, de quibus voluerit audire, & de quibus rex fuerit percontatus. Quod ſi quis auſit inijcere ſecus quã ipſe uelit, extremo ſupplicio afficitur. Tu uerò cum rege regũ colloquens, cui cum horrore ſeruiunt Angeli, omiſſo cũ illo ſermone, de luto, de puluere, de telis aranearũ loqueris. Nihil n. aliud ſunt huius uitæ negotia. Et qũo ſuſtinebis iſtius contemptus pęnam? Quis autem te ab hac vindicta liberabit? *Idem hom. 1. ſuper illa verba Iſaiæ 6. Vide Dominum.*

Quemadmodũ nullo pacto fieri poteſt, vt de quis ſolis radijs fruitur, nõ effugiat tenebras: ita nulla ratione fieri põt, quin qui cum Deo conſuetudinem agit, deſinat eſſe mortalis ſiquidem ipſa dignitatis ſublimitas nos ad immortalitatem transfert. Etenim ſi qui cum Cęſare miſcẽt ſermones, familiariterq; cum eo verſantur, & hoc honoris ab illo ſunt adepti, nõ poſſunt eſſe pauperes, multominus fieri poteſt, ut qui Deũ deprecantur, cum eo familiariter colloquentes, animas habeant mortales. *Idem, lib. 1. de orando Deum.*

Quemadmodum corpus hoc noſtrum, ſi non adſit anime, profectò mortuum eſt, ac fœtidum Sic anima niſi ſeipſam incitet ad orandum, mortua eſt ac miſera, ac grauiter olens. *Ibidem.*

Quemadmodum ſi quis mulierẽ mendicã, ſordidis pannis veſtiri ſolitam, poſt aureis veſtibus ornatã uideret, nequaquam agniturus ſit muliercúlam: ita ſi quis eam ciuitatem prius nouiſſet mendicam, hoc eſt vacuã omnibus theſauris ſpiritualibus, nimirum ignoraſſet quænã eſſet illa ciuitas in qua tranſmutanda tantum valuiſſet deprecatio, ut & mores & uitam reduceret. *Ibidem.*

Quemadmodum alij quidem reges incolumitatis ſuæ ſpem ponere conſueuerunt in militũ peritia, & arte belli gerendi, in ſagittarijs, in cataphractis, in equitib. ita magnus ille Dauid, ſãctis precibus mœnium vice ſuum cinxit exercitum, nequaquam reſpiciẽs imperatorum, tribunorum, at centurionum ferociam, neq; pecunias colligẽs

nec

nec arma comparans, ſed orando, diuinam armaturam è cęlo deportans. *Ibidem.*

Quemadmodum ciuitas quæ muris cincta non eſt, facile uenit in poteſtatem hoſtium, propterea quod prorſus abſit id quo fuerat hoſtium incurſus arcendus. Sic & animam non munitam precibus, diabolus facile in ſuam redigit ditionẽ, nec multo negotio omni ſcelero implet. *Idem li. 2. de oratione.*

Quemadmodum qui cum rege collocuti ſunt, ab hoc ſermones placidos honoréq; ſunt conſecuti, non dignantur in contubernium venire mẽdicorum & abiectorum hominum: ita qui cum Deo fabulatus eſt, eíq; ſua vota protulit, nequaquam dignabitur mali & impij ſpiritus familiaritatem admittere. Nam quiſquis uoluptatib. ſeruit cum dæmonibus habet familiaritatẽ, atq; eorum inſaniã imitatus eſt. Sicut è diuerſo, qui temperans eſt ac iuſtitiã exercet, cum Angelis habet commercium, illorum æmulatur dignitatem. *ibidem.*

Vt arbores quæ radicem altius miſerint, quãuis ſummum ventorum excipiant impetum non frangi, aut euelli poſſunt: Sic orationes quas animus Deo ſuo reddiderit per quàm tutè affixæ, efferunt ſeſe in excelſum, nulloq; peruertuntur aggreſſu agitationum. *Idem ho. 5. de incomprehenſibili natura Dei.*

Non leonis rugitus beſtias ſic fugiat, vt iuſti oratio dæmones. *Idem ho. 53. in acta Apoſt.*

Precatio ſeu radix & auſis, omnibus cæteris uirtutib. ſubſternitur. Neque ſecus ac nauem & domum, ea quæ ſubſtrata ſunt validam reddunt, ac ne ſoluatur, continẽt: ità noſtrã uitam orandi ſtudium continet, & vbiq; firmã reddit. His de cauſis Paulus nos monet. *Deprecationi inſtante, uigilantes in ea cum gratiarum actione.* Idem *li. 1. de orando Deum.* *Coloſſ. 4.*

Si quis dicat animæ neruos eſſe deprecationẽ, uidebitur verũ dicere. Quemadmodum. n. corpus neruis cohæret, currit, ſtat, viuit, & compactum eſt adeo vt ſi neruos incideris, vniuerſam corporis harmoniam diſſolueris: ita dem animæ per ſanctas preces ſibi conſtant, & compunguntur ac pietas curſũ facile peragũt. *Idẽ l. 2. de orando Deũ.*

Si te ipſum oratione deſtitueris, perinde feceris ac ſi piſcem ex aquis extraxeris. Vt enim piſcis vita eſt aqua, ita tibi deprecatio. *Ibidem.*

Quemadmodum aurum, lapides pretioſi ac marmora conſtituunt domos regum: ſic deprecatio templa Chriſti, vt inhabitet Chriſtus in cordibus noſtris. *Ibidem.*

Quemadmodum vbi regina quæpiam ingreditur ciuitatem, neceſſe eſt vt omnis opulentia pariter conſequatur: ſic videlicet poſteaquam deprecatio venit in animã, omnes virtutes ſimul ingrediuntur. *Ibidem.*

Ab hominibus cum aliquid expoſcis, & moleſtus omnino & oneroſus videris: Deum verò quando id non facis, tunc amplius vt tibi indignetur accẽdis. Si verò permaneas poſtulando, etiamſi non continuò accipias, accipies tamen. *Idem hom. 24. in Matthæum.*

Si quo die legitimam liberis operã dediſti, crimen non ſit licet, in ſacris orare non audes, conuitiatus (quod gehennam meretur) priuſq̃ teipſum mundes, manũ ad cœlum tollis? Tu ab immaculato honorabilis cõnubij lecto ſurgens, times ad orandũ Deum accedere, à diabolico lecto horribile Dei nomen audes inuocare? Eſt enim conuitium & ſimultas, diaboli lectus, imò adulter pernicioſus, occulta voluptate cum animo adulterans, & ex pernicioſo ſpermate diabolicas patiẽs inimicitias, contráq; omnia quàm matrimonium peragens. Hoc enim pacis vinculo vnit & duos in vna carne coniungit. Illud etiam coniunctos dirimit, ſcindit, lacerat. *Idem hom. 52.*

Dic ſodes, ſi ſtercore manus atq; cęno illitas haberes, auderesne ita ſordidus orare? Minimè inq̃es. Atqui hoc nullũ tibi damnum afferret: illud oĩ peſte pernicioſius eſt. Qũo igitur ea quæ indifferẽtia ſunt, vereris: quæ aũt certam perniciẽ habent, ex deſidia abijcis? Quid igit? an non eſt orandum inquies? Orandum quidẽ tibi eſt, ſed nõ ſordido, neq; ita deturpato. Nam ſi quis pedes tuos ſtercore ſordidatis manib. ſupplicando tangeret, non modo non exaudires, verumẽt calcibus expelleres. Qũo igitur audes tu hoc modo Deum orare? Nam qui orat, quaſi manu lingua vtitur, qua genua Dei ſupplicando attingit. *Ibidem.*

Sicut thymiama benè confectum delectat hominem odo-

bibendum, priuſquam ad fontem venit, omne venenum euomit: ita Chriſtianus cum ad orandum accedit, omnē iracundiam & odium proximi deponat. *Idem de perfecta iuſtitia ad Iulianum comitem.*

Sicut ſi velles implere aliquē ſinum, & noſti q̄ magnū ſit quod dabitur, extendas ſinum, vel ſacci, vel vtris, vel alius rei, vt extendendo facias capaciorē: Sic Deus differē do (petitionem) extendit deſiderium deſiderando extendit animam, extendendo facit capacem eorū quæ oculus non vidit, & auris non audiuit. *Idem tracta. 4. in epiſt. Ioan.*

Sicut fures cum arma regis aliquo in loco poſita viderint, non illuc facile aſcendunt: ita & qui cordi orationē coniunxit, non fortuito ab intellectualibus latronibus violari poterit. *Climachus de diſcretione gradu 26.*

Orantes laboremus, vt nulla nobis extranea cogitatio ſubripere poſſit. Si n. apud aliquam perſonam potentem velles aliquā cauſam neceſſariam allegare, & ſubito auerſus ab illo, media interlocutione dirupta, aliquib. te velles ſcurrilitatibus occupare, qualem putas iniuriā illi perſonæ cum qua loquebaris, inferres? aut quō contra te illius iracundiam commoueres? *Cæſ. Arelatenſis, hō. 19.*

Quid indigebat Chriſtus vt taliter ſupplicaret? Nō illo quicquam indigebat ſed nobis exemplo ſuo orationis remedia præparabat. Orat miſericordia & non orat miſeria. Orat charitas, & non humiliat iniquitas. Proſtratus in terra orat medicus, & nō inclinatur ægrotus. Orat innocentia & non orat nequitia. Orat qui peccatū non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius: & non ſe poſternit multis peccatis obnoxius. Orat iudex & deſiderat parcere, & non orat reus vt indulgentiā mereat accipere. *Ibid.*

Sicut reuelatur facies terræ per radios ſolares, ab obſcuritate aeris occupante: ita potens eſt oratio ſoluere & annihilare ab anima nebulas vitiorum & irradiare mentem luce lætitiæ & conſolationis, quod gignere conſueuit in cogitationibus noſtris, & maximè cum habuerit pabulum à pagina ſacra, & vigilantia, quæ mentem illuminat, & illuſtrat. *Iſaac presbyter de mundi contemptu.*

Sicut iuxta Dei ſententiam vulneri medicamentum ſi adhuc ferrum in eo manet nō proficit oratio illius cuius

adhuc dolor in mente uel odium manet in pectore, *Beda in natali innocentum Martyrum.*

Laudate Dominum omnes angeli eius. Conſuetudo imo uis quædam naturaliter imperat pullis, vt ſuo cantu à nocte diuidant noctem. Qui clamant quidem vt alios excitent, ipſi uerò cunctis uigilantibus dormiunt. Quid ergo ad ruborem dixerim noſtrum, qui excitamus ad laudem Dei eos, qui in cęlo ſunt, dicentes laudate Dominũ uos qui eſtis in cęlis. Ipſi uero dormimus cũ talia opera non facimus in quib laudetur Deus. Sed quod peius eſt nomẽ Dei blaſphematur, cum in iudicio perſonas accipimus, cũ ad veſtimentum, & ad annulos & ad glorias hominum attendentes, perſonas pauperũ refutamus. *Arnob in xiii pſa.* 148. *Pſal.* 48.

In tranquillitate es, ora Deũ vt ipſa tibi tranquillitas maneat. Tempeſtatem vides grauẽ, ora Deũ vt auertat ipſam, & ex ipſa tranquillitatem faciat. Exauditus es, gratias age, quod exauditus es, Non exauditus es, perſeuera ut exaudiaris. Et ſi differt aliquando Dñs, non id odio facit, neq; te aduerſať, ſed differendo diutius te ſecũ ſeruare vult. Sicuti & patres & filios indulgentius amãtes, quo illó diutius apud ſe detineant, quos deſides uident, dedita opera morantur aliquid daturi. *Chryſoſt. hom. de profectu Euangelij.*

Sicut venerãda res eſt ſobrios & ſui cõpotes ire ad uota & ſacrificia, ſic è diuerſo ridicula, ſi quis corpore aĩoq; præ vino labente id facit niſi fortaſſe quoties Domini, & parentes & principes adeundi ſunt, curare decet ſeruos & filios ſubditos vt ſobrij ſint nequid dicto factò ve peccent, nève penam incurrant, ſi videantur dignitatem maiorum contemnere, aut ſi clementius cum eis agatur, certe irrideantur, omnipotentem vero patrem aliquis adoraturus cibum potum, ſomnium, cæteraq; quorũ vſum natura poſtulat non moderabitur. *Philo, lib. de temulentia.*

Rectos decet collaudatio. Quẽadmodũ. n. pedi obtorto atque obliquo, calceus rectus nõ admodũ probè aptať. Sic obtortis cordib. diuina la⁹ minimè cõuenit. *Baſil. in pſ* 33. *Pſal.* 33.

Quinam ſeruus rei ſuæ domeſticæ curam gerit unquã, priuſquam herile miniſterium expleuerit? Quomodo igitur abſurdum non eſt, inter homines quidem, vbi dum &

ſi inane nomen dominatus eſt, tantum pudorem & obediētiam Dominis exhibere, enim verò qui non modo verè noſter, ſed & ſuperarum poteſtatum Dominus eſt, ne eo quidē ipſo quo conſeruos noſtros dignatur, cultu digna ri? *Chryſoſt. hom de non contemnenda Dei eccleſia.*

Veluti ex ſonora vocum dulcedine pſalterij vel organi docta agnoſcitur artificis manus; & ex verborum ornata prolatione doctoris paret facundia. Sic ex effectibus varijs orationis illius percipitur excellentia. *Laurentius Iuſtinianus in ligno uitæ, cap. 2. de orat.*

Vt mēs cibi auiditate laxata, perdit orationum vigorē dū carnis nimia laſſitudine prægrauata compellitur dormitare. Ita rurſum nimietate voracitatis oppreſſa, emittere ad Deū preces ac laude nō poterit. Nam per indiſcretionis exceſſum debilitatem quemlibet ad illum ſtatum reuocari neceſſe eſt, in quem negligens per incuriā deuenit. *Ibidem cap. 3.*

Quemadmodum qui terram colit, ſolerter ſentes dēt eradicare, vt vberiores valeat colligere fructus: ita q̀ concupiſcit dulcedinem deuotionis in oratione guſtare, ſummopere ſtudeàt ipſius impedimenta declinare. Quia fruſtra currit ad portum orationis, quiſquis illis aduerſantia non tota intentione refugit. Multa enim ſunt orationis impedimenta. *Ibidem cap. 4. de oratione.*

In rebus humanis ille ſagacior prudētiorq; cognoſcit qui in agēdis negotijs proprijs, uel alienis ſeruato modo, loco ac tpe opus arreptū ad finem ducit. Aeq; in ſpiritualib. fatendum eſt, & prẹſertim in orationis actu, quia quāto eſt excellētior actio, tāto prudētius dēt fieri. *Ibidem c. 9.*

Quemadmodum preces quẹ attēte ac puro animo funduntur, à Domino reportant quod petunt: ita deſpiciuntur leues, diſſidentes, inutiles, ac ſeculis curis anxiæ, reb. temporalibus implicitæ, ac bonorum operum fructibus infœcundæ. *Ibidem.*

Sicut certaminis brauium non aſſequitur, qui antequā ad metas attingat, deficit. Sic orationis fructu priuatur, quiſquis in illa non extiterit importunus. *Ibidem.*

Quemadmodum ignis quātomagis in unū colligitur, tanto amplius nutritur, & flammas euaporans rurſū im-

petuo-

petuoſius erumpit:ita & mẽs cum deuotius intra ſe commorata fuerit, & ardẽtius per amoris incẽdium urit in ſe, & per deſiderium eleuatur in Deum. Sed ſi tũc uerba quędam protulerit, tota ignita, ſapientiæ nectare condita, ueritatis ſplendore irradiata, & diuinarum laudum ſuauitate plena erunt. *Idem de perfectione monaſtica cap. 15.*

Quicunq; hoc orandi dono præditi ſunt, ingenti priuilegio ſunt donati. Similes enim ſunt, quos reges ita familiares habent ut eorũ ingreſſus ad eoſdem reges nõ prohibeatur, quod ſummi honoris loco cẽſetur, & quibus hoc permittitur, inter omnes beatiſſimi exiſtimãtur. At verò per hanc orationem in auctoris omnium Dei familiaritatem ueni re, quantæ dignitatis eſſe iudicandum eſt. Quod ſi quis moueatur, quod cum Deus ſciat, priuſquam petamus, q̃d nobis opus ſit, cur expectat dũ poſtulemus? Qua in re ſciendum eſt precationes noſtras nõ idcirco adhiberi, ut ad eas flectatur Deus, & inclinetur ad nos, qui paratiſſimus eſt ad nobis benefaciendum, ac nobis vltrò ſe offert Sed eſt oratio quemadmodũ præſtantiſſimi ante nos dixerunt, uelut aurea catena è cęlo in terram dimiſſa, per quam qui aſcendere uelit, uidetur quidem catenam ad ſe trahere, re autem uera trahitur ipſe ab illa in cœlum. Nõ eſt ergo neceſſaria oratio ad permouẽdum Deum, ſed ad nos illius donis præparandis ſuſcipiendos. *Iſidorus Clarius, or. 21. de fructu orandi, tomo. 1.*

Multa interdum optamus, quæ ſi darẽtur, eſſent nobis pernicioſiſſima, propterea monebat Salomon. *Ne temere quid loquaris coram Deo.* Et ſanè turpe eſſet, Chriſtianos in tanta ueritatis luce ab ethnicis ſuperari. Nam de Lacedemonijs ſcribit Plato ſolere eos orantes petere, pulchra & bona ſibi dari, nec plura illos precari quenquam audiuiſſe. *Ibidem.* *Eccle. 5.*

Si is qui coram principe ſtat, eumq; alloquitur, multo cum timore ſtat, non leuẽ aut uagum tenens & exteriorẽ & interiorem animi aſpectum, ne q̃ñ periculũ ei creetur, quanto magis coram Deo ſtare oportet cum timore & tremore, totamq; mentem intentum habere in eum ſolũ, & nuſquam alibi, propterea quod non ſolũ exteriorẽ hominem aſpicit, uerumetiam interiorem intuetur? *Ibidem.*

ORATOR.

RAnis ſimiles ſunt oratores. Hæc enim in aqua clamtant: Illi verò ad clepſydram. *Lycon apud Maximum ſerm. 47.*

Vt periculum ſit, ſi omnes inclinét in idem latus nauis, ſed alijs alio infle&tentib. nauis optimè libratur: Sic ſeditio & diſſenſio inter rhetores tutiorem reddit ſtatum ciuitatis. *Plutarchus in moralibus.*

Vt ridiculus ſit cãtor, qui rem grauem lydijs efferat modis: ita ridiculus qui de alijs, aut rectè viuendo verba faciens rhetoricis laſciuiat floſculis. *Ibidem.*

Medicus in deſperatione, gubernator in tempeſtate cõgnoſcitur, horum omnium famam præcedentia pericula extollunt, quæ profectò delitеſcit, niſi vbi probetur inuenerit. Sic & magnus orator ſi negocium aggrediatur anguſtum tunc amplum plauſibilibus manifeſtat ingenium. *Sidonius in epiſt. ad Rauricium ſuum.*

Vt qui pila ludunt, etiamſi non utũtur in ipſa luſione artificio proprio paleſtræ, ſed indicat ipſe motus, didicerint ne palæſtram, an neſciant, & qui aliquid fingunt, etſi cum pictura nihil utuntur tñ uirum ſciãt pingere, an neſciãt, non obſcurum eſt: Sic in dicẽdo facilè declaratur, vtrum is qui ad dicendum omnibus ingenuis artibus inſtructus acceſſerit. *Cicero lib 1. de Oratore.*

Sicut medico diligenti priuſquã conetur ægro adhibere medicinam, nõ ſolum morbi eius cui mederi volet, ſed conſuetudo valentis, & natura corporis cognoſcẽda eſt. Sic equidem cum aggredimur ancipitẽ cauſam & grauẽ, ad animos iudicum pertractandos, omni mente in ea cogitatione, curaq; verſari debemus, & odorari, quàm ſagaciſſimè poſſumus, quid ſentiant, quid exiſtiment, quid expectet, quid velint, quò duci oratione faciliimè poſſe videantur *Idem lib. 2. de Oratore.*

Vt nulla materies tam facilis ad exardeſcẽdum eſt, quæ niſi admoto igni, ignem concipere poſſit: Sic nulla mens eſt tam ad comprehendendam vim oratoris parata quæ poſſit incendi, niſi inflammatus ipſe ad eam & ardens acceſſerit. *Ibidem.*

Vt in

Vt in Græcis artificibus aiunt eos Aulędos eſſe, qui citharœdi fieri non potuerunt: ſic nonnullos videmus qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris ſtudiũ euenire *Idem, orat. pro Murena.*

Vide ſermo.

PARENTES.

INdigniſſimũ eſt ſi quis parentes honore nõ proſequatur. Feræ ſi quidem pro accepto beneficio norũt gratiã reponere. Canes domos cuſtodiunt, & cadunt pugnando pro Dñis circũuẽtis aliquo periculo, alij gregibus ſeruandis adhibiti, vſq; ad mortẽ decertãt pro ſalute pecorũ, ne damnum accipiant pecuarij, & non fatebimur probrum eſſe longè turpiſſimum, hominem gratijs natũ gratitudine ſuperari a carne audaci, aſperaq; beſtia? Quod ſi a terreſtribus virtutem hanc non diſcimus, eamus ad volucres præpetibus pennis ultrò citroq; volitantes per aerem, diſcamus ab his ſaltem quid nos deceat Ciconiæ ſenes impotes volandi nido ſe continent: ex his prognati terra mariq; volitãt, & cibos parentibus afferunt. Sic illæ vt earũ ætate dignum eſt, quiete fruuntur & copia: iuniores verò laborem cõportandi ſolantur pietate, ac ſpe recipiendę in ſenectute gratiæ debitũ perſoluẽtes interim quod tempus poſtulat: & eadẽ opera natos implumes effœtoſq; parẽtes educant, naturæ inſtinctu & pullis & decrepitis alacriter præſtando mutuum officium. Et poſtea non obuoluent faciem præ pudore homines parentum contemptores, damnabuntque ſuam incuriã in re quæ vel ſolã erat curanda, vel ante alias præſertim cum non tam conferatur quam referatur beneficium? *Philo, lib. de Decalogo.*

Iniquiſſima volucris aquila in educãda ſua prole dicitur eſſe. Duos enim mox vt excluſit pullos, horum alterũ alarum verbere cęſum nido deturbat in terram: alterum aũt & eum ſolum exceptum vt proprium adiũgit ſibi familiariter. Quin hunc quoque quẽ ipſa genuit ob nutricationis difficultatẽ à ſe ablegat: ſed hũc (ut aiũt) exceptũ oſſifragra diſperire nõ ſinit, potius exceptũ vna cũ ſuis educat pullis. Eiuſmodi parentes hi ſunt liberos prædurі & inclementes, qui prætextu a paupertate quęſito ſuos infan

tes exponunt, aut certè iniquiſſimos ſe declarant patrimonio in filios partiendo. *Baſilius hom.8.examerun.*

Ne imiteris auium, quæ curuos vngues habẽt, ſæuitiã, quæ vbi cernunt pullos ſuos volatum aggredi uelle, eijciunt è nido, alis uerberãtes & propellentes, neq; vllam poſthac cura ſuſcipiũt: Laudatos cornis ſtudium in filios, quæ etiam iam volantes comitatur, & quærẽs eos & multo tempore nutriens. *Iſidorus Clarius, orat.57.tom.1.*

Vide Amor, Educatio.

PASTOR, PRAELATVS.

NOn ſimiliter ouem contemplatur coquus & paſtor. ille quidem, ut ſi pinguis diligẽter ſcrutatur: hic verò lac ouis obſeruat an ſit generoſum. *Clemens Alex. lib. 1. ſtromat.*

Quemadmodũ futuro imperatori neceſſaria ſunt exercitia venatoria: Sic admonẽdis ad curàm Reipublicæ propriè paſtoralis ars congruit velut præludium quoddã magiſtratuum. *Philo in vita viri ciuilis.*

Boni paſtores, ubi fuerit ouis abrepta, vellus ſaltẽ eruere conantur: Si vellus interemptæ ouiculę ſeruare bonũ eſt, anima hominis digna nõ eſt, quę è faucibus lupi eripiatur? *Baſilius, hom. de pœnit.*

Etenim ſi quis præfectus eſt procurãdæ regiæ pecunię, eſto de rebus ijs quæ partæ iam ſunt, nihil interuerterit omnino, ad ſeq; tranſtulerit: is tamen, ſi quę præterea acquiri potuerant, negligẽtia ſua non acquiſiuerit, ſed paſſus ſit deperire, nihilominus tamẽ in crimine eſt q̃ graue tandem cenſere debemus iudiciũ illis imminere, qui in rebus Dei nomini iã conſecratis, vindicandis lentè ac negligẽter ſe geſſerint? *Baſilius in regulis fuſius diſputatis interrog.9.*

Sane nequaquam & rerum & ordinis apud nos laudo cõfuſionẽ, cum aliqñ peruerſe à quibuſdam præſidetur in gradibus, ſiquidem non omnes accuſare audeo neque viſum eſt, obiter tamen legem laudo nautarum, quæ prius gubernatori remũ in manus dat, indeq; in proram deducit, & ulteriora concredit. Itaque tandem ſuper gubernacula, cũ multa maris experientia & uentorũ ſtatuit cognitione. Pariter & ĩ rebus fieri ſolet bellicis. Miles ſub initiũ

quis

quis efficitur, deinde ordines regit, tandē ēt in ducē euadit, ſi quidem ordo ipſe optimus eſt incipiētibus pariter & vtiliſſimus. Res verò noſtræ multū dignæ eſſent, ſi ità ſe haberēt: nūc verò ſanctiſſimus apud nos pi... ordo, ne præ rebus cūctis ſit ridiculoſiſſimus, non.n.ex virtute magis quàm ex malitia oritur præſidentia: neq; digniorū ſed potentiorū ſunt throni. Samuel inter ꝓphetas futura præuidens, ſed & Saul abiectus. Roboā Salomonis īter reges, quin & Ieroboā ſeruus & deſertor, at nec medic⁹ aut pictor vllus eſt, q nō prius ęgrotantiū cōſiderat naturas aut colores tēperet multos, & delineat figuras. Cathedra verò ēt ſine vllo acquiritur labore, nō ſecus ac cū fabulę gygantes fingūt, vnius diei ſanctos facimus, ac ſapiētes eſſe iubemus eos q nulla ꝑditi sūt ſapiētia, & q nil ad gradū præterquā vel afferūt. Et hic q dē inferiorē amat locū, & humilis cōſiſtit, cū dignus ſit ſublimi, ac multū ī literis exercitatus diuinis, multūq; carnē ad ſpūs domauerit ſubiectionē. Alius verò ſedet arrogās, ſuperciliaq; tollit cōtra meliores, nec tremit ob thronos, min⁹ horret aſpectū, modeſtè deorsū aſpiciēs: ſed lōgè ſe viribus ſuis & ſe ipſo meliorē eſſe cenſet, male ſentiēs, ac ſapientiā à poteſtate deſumens. *Greg. Nazianz. orat. funebri in laudem Baſilij.*

Hęc ego cū ſciā & quod nemo magno Deo, ac ſacrificio & pōtifice dignus eſt, qui nō prius ſeipsū Deo offert ſacrificiū viuens, ſeu potius qui non factus eſt templum Dei uiuētis, ac viuēs, ac igitur qūo ego non audacter diuinis me ingererem ſermonibus, aut boni cōſulerē ſi alij ſe audacter ingererent? quandoquidem deſiderium tale nunquam laudabile eſt, conatus verò terribilis, ac ideò decet vt vnuſquiſq; primo ſe expurget, deinde cū puro conuerſetur, ſi nō velimus. Manue illud audire & dicere, cum in Dei cōtemplationē īcidimus, Perij ò mulier, quia Deū vidi: ſeu Petri inſtar Ieſum à nauicula repellere, tanquam minimè eo ob timiditatē digni, aut ſicut Centurio ille, qui ſanitatem pro filio ſuo expetebat. Dicat igitur vnuſquiſq; è nobis, quādiu Cēturio eſt, & multę in malitia potētiæ, Cæſariq; deorſum trahenti, & huius mūdi militat Domino, nō ſum dignus vt tectum meū ſubeas. Cum aūt Ieſum videbo, etiamſi ętate ſpiritali adhuc ſim

paruus,

nec arma comparans, ſed orando, diuinam armaturam è cęlo deportans. *Ibidem.*

Quemadmodum ciuitas quæ muris cincta non eſt, facile uenit in poteſtatem hoſtium, propterea quod prorſus abſit id quo fuerat hoſtium incurſus arcendus. Sic & animam non munitam precibus, diabolus facile in ſuam redigit ditionē, nec multo negotio omni ſcelere implet. *Idem li. 2. de oratione.*

Quemadmodum qui cum rege collocuti ſunt, ab hoc ſermones placidos honoréq; ſunt conſecuti, non dignantur in contubernium venire mēdicorum & abiectorum hominum: ita qui cum Deo fabulatus eſt, eiq; ſua vota protulit, nequaquam dignabitur mali & impij ſpiritus familiaritatem admittere. Nam quiſquis uoluptatib. ſeruit cum dæmonibus habet familiaritaté, atq, eorum inſaniā imitatus eſt. Sicut è diuerſo, qui temperans eſt ac iuſtitiā exercet, cum Angelis habet commercium, illorum æmulatur dignitatem. *ibidem.*

Vt arbores quæ radicem altius miſerint, quãuis ſummum ventorum excipiant impetum non frangi, aut euelli poſſunt Sic orationes quas animus Deo ſuo reddiderit per quàm tutè affixæ, efferunt ſeſe in excelſum, nulloq; peruertuntur aggreſſu agitationum. *Idem ho. 5. de incomprehenſibili natura Dei.*

Non leonis rugitus beſtias ſic fugiat, vt iuſti oratio dæmones. *Idem ho. 53. in acta Apoſt.*

Precatio ſeu radix & auſis, omnibus cæteris uirtutib. ſubſternitur. Neque ſecus ac nauem & domum, ea quæ ſubſtrata ſunt validam reddunt, ac ne ſoluatur, continét: ita noſtrā uitam orandi ſtudium continet, & vbiq; firmā reddit His de cauſis Paulus nos monet. *Deprecationi inſtante, uigilantes in ea cum gratiarum actione*. *Idem li. 1. de orando*

Coloſſ. 4. *Deum.*

Si quis dicat animæ neruos eſſe deprecationē, uidebitur verū dicere. Quemadmodum. n. corpus neruis cohæret, currit, ſtat, viuit, & compactum eſt adeo vt ſi neruos incideris, vniuerſam corporis harmoniam diſſolueris: ita dem animæ per ſanctas preces ſibi conſtant, & compungūtur ac pietas curſū facile peragūt. *Idē l. 2. de orando Deū.*

Si te ipſum oratione deſtitueris, perinde feceris ac ſi piſcem ex aquis extraxeris. Vt enim piſcis vita eſt aqua, ita tibi deprecatio. *Ibidem.*

Quemadmodum aurum, lapides pretioſi ac marmora conſtituunt domos regum: ſic deprecatio templa Chriſti, vt inhabitet Chriſtus in cordibus noſtris. *Ibidem.*

Quemadmodum vbi regina quæpiam ingreditur ciuitatem, neceſſe eſt vt omnis opulentia pariter conſequatur: ſic videlicet poſteaquam deprecatio venit in animã, omnes virtutes ſimul ingrediuntur. *Ibidem.*

Ab hominibus cum aliquid expoſcis, & moleſtus omnino & oneroſus videris: Deum verò quando id non facis, tunc amplius vt tibi indignetur accẽdis. Si verò permaneas poſtulando, etiamſi non continuò accipias, accipies tamen. *Idem hom. 24. in Matthæum.*

Si quo die legitimam liberis operã dediſti, crimen non ſit licet, in ſacris orare non audes, conuitiatus (quod gehennam meretur) priusq̃ teipſum mundes, manũ ad cœlum tollis? Tu ab immaculato honorabilis cõnubij lecto ſurgens, times ad orandũ Deum accedere, à diabolico lecto horribile Dei nomen audes inuocare? Eſt enim conuitium & ſimultas, diaboli lectus, imò adulter pernicioſus, occulta voluptate cum animo adulterans, & ex pernicioſo ſpermate diabolicas patiẽs inimicitias, contraq́; omnia quàm matrimonium peragens. Hoc enim pacis vinculo vnit & duos in vna carne coniungit. Illud etiam coniunctos dirimit, ſcindit, lacerat. *Idem hom. 52.*

Dic ſodes, ſi ſtercore manus atq; cœno illitas haberes, auderesne ita ſordidus orare? Minimè inq̃es. Atqui hoc nullũ tibi damnum afferret: illud oĩ peſte pernicioſius eſt. Qũo igitur ea quæ indifferẽtia ſunt, vereris: quæ aũt certam perniciẽ habent, ex deſidia abijcis? Quid igit? an non eſt orandum inquies? Orandum quidẽ tibi eſt, ſed nõ ſordido, neq; ita deturpato. Nam ſi quis pedes tuos ſtercore ſordidatis manib. ſupplicando tangeret, non modo non exaudires, verumẽt calcibus expelleres. Qũo igitur audes tu hoc modo Deum orare? Nam qui orat, quaſi manu lingua vtitur, qua genua Dei ſupplicando attingit. *Ibidem.*

Sicut thymiama benè confectum delectat hominem

odorantem: Sic oratio iuſti ſuauis eſt, ante Deum. *Idem hom.13. operis imperfecti.*

Sicut nec miles ſine armis eſt aliquis, nec arma ſine milite, ſic nec oratio ſine ieiunio, nec ieiunium ſine oratione. *Ibidem, hom.15.*

Sicut res aliqua ſine odore quidem poteſt eſſe, odor autem ſine re aliqua eſſe non poteſt: Sic opus ſine oratione aliquid eſt, oratio autem ſine opere bono nihil eſt, & ſi oras, non ex fide oras. *Idem hom.18.*

Omnes medici pecunijs: Deus autem ſola oratione placatur. *Idem hom.18.*

Bellum eſt in foro, pugna ſunt actiones illæ quotidianæ, inũdatio ſunt & tẽpeſtas. Opus itaq; nobis eſt armis. Bona, aũt armatura eſt oratio. In proſperitate ventorũ oportet nos diſcere oĩa, vt poſſimus longitudinẽ diei ſine naufragio pertranſire, & ſine vulnerib. Multi quippe per ſingulos dies ſcopuli oppoſiti ſunt, & ſæpius in illos eliſa nauis demerſa eſt, ꝓpea opus eſt nobis oratione, maxime autem matutina & nocturna. *Idem ho.14. ad Heb.*

Non ita rubiginem ignis excoquere ſolet, ſicut oratio nocturna noſtrorum rubiginem peccatorum. *Idem ho.42. ad popu. Antioch.*

Non ita fontes aquarũ ortos reddũt fertiliores, vt orationis plantem lachrymarũ fontes irrigantes, ad maximam excreſcere faciunt altitudinẽ, & orantẽ coram Dño conſtituunt: hinc enim maximè fit vt exaudiatur. *Ibid. ho.79.*

Et tu dicis, quid mihi opus eſt oratione? Propter hoc indiges, quia indigere te non credis. Nam ſi Deus nr̃m in orationib. torporem & negligentiam exquirat, & quod in eius conſpectu poſiti & orantes, neq; tm̃ ei præbemus honorem, quantum dominis ſerui, quantum ducib. milites, quantum amicis amici: amicum enim alloquens, hoc cum attentione facis: Deo autem pro peccatis occurrẽs, pro totque criminibus veniam petens, & rogans tibi remiſſionem fieri torpes: & gentibus tuis humi proſtratis, circa forum & domum mentem tuam vagari frequenter dimittis, ore tuo fruſtra nugante & incaſſum: nec hoc ſemel & bis, verum & frequenter patimur. *Ibidem.*

Qui orans ieiunat binas poſſidet alas quibus ventos

ipſos

ipſos violando preteruehitur, non.n. oſcitat, nec exten- ditur, nec torpet orando, ſed igne ardentior & terra ſuperior, quare terribilis hoſtib. redditur. Nihil enim homine probo orante potentius. Nam ſi mulier crudelem dæmonibus iudicem, qui nec iudicem timebat, nec hoiem reuerebatur flectere potuit, multo magis propitiũ Deũ faciet, qui continuè orationi adhæret, ventrem ſuperat, delitias ſpernit. *Idem hom. 71 ad popu. Antioch.*

Homo qui cũ Deo loqui didicerit, vt par eſt eũ qui cũ Deo loquitur, erit deinceps Angelus, etſi pauper famulus, priuatus & indoctus: Non quęrit n. Deus linguę elegantiã & verborum compoſitionem, ſed aïæ pulchritudinẽ; ea ſi quæ ipſi placuit loquitur, re tota effecta recedit. Vides quanta facilitas. In hominib. oportet eum qui ad hoiem oratum accedit eſſe dicendi præditũ facultate: blanditijs ſibi conciliare principũ aſſeclas, aliaq; excogitare multa, quo gratus ſit & acceptus. Hoc alio nullo prę terquã ſola ſobria & vigilanti mente opus: nõ eſt miles, aut aſſiſtit qui expellat, aut interrũpat ſatelles, quive dicat, Nunc tp̃s non eſt, veni poſtea. Cum veneris, ſtat audiens etſi tp̃e prandij, aut cœnæ nocte intempeſta, in foro, cubili, via, iudicio. Non eſt quod dicas, vereor accedere, orare, adeſt inimicus, cũ non attẽdit, ſemper potes interpellare. Nulla difficultas, non opus ianitoribus qui introducant, non diſpenſatorib. procuratoribus, cuſtodib. aut amicis, ſed cum ipſe per te acceſſeris, tunc maximè, & quidem plus quàm per alios te audiet. *Idem in pſal. 4.*

Enimuerò ſi cum ad hoies accedimus, tanto ſtudio noſtri curam agimus, vt propè ſtantes ſæpenumero non videamus, ſed colligimus mentem, & ad eũ ſolũ ſpectamus quem accedimus: quanto magis apud Deum idem facere continuò & iugiter precibus inſiſtere congruit. Propter hoc & Paulus ſcribens, dicebat: *Orantes in omni tempore, orate & in ſpiritu*: non lingua tantum, & cum perpetua, inquit, vigilantia, ſed & in ſpiritu. *Idem, hom. 25. in Geneſim.*

Sicut nullũ in vulnere valet medicamentũ ſi ſit intus ferrũ: Ita nihil proficit illius oro in cuius pectore mortiferum verſatur odium. *Aug. de rectit. Catholicæ conuerſationis.*

Quemadmodum ſerpentis quoddam genus eſt, cũ ad

bibendum, priuſquam ad fontem venit, omne venenum euomit: ita Chriſtianus cum ad orandum accedit, omnē iracundiam & odium proximi deponat. *Idem de perfectia iuſtitia ad Iulianum comitem.*

Sicut ſi velles implere aliquē ſinum, & noſti q̄ magnū ſit quod dabitur, extendas ſinum, vel ſacci, vel vtris, vel alius rei, vt extendendo facias capaciorē: Sic Deus differē do (petitionem) extendit deſiderium deſiderando extendit animam, extendendo facit capacem eorū quæ oculus non vidit, & auris non audiuit. *Idem tracta. 4. in epiſt. Ioan.*

Sicut fures cum arma regis aliquo in loco poſita viderint, non illuc facile aſcendunt: ita & qui cordi oratione coniunxit, non fortuito ab intellectualibus latronibus violari poterit. *Climachus de diſcretione gradu 26.*

Orantes laboremus, vt nulla nobis extranea cogitatio ſubripere poſſit. Si n. apud aliquam perſonam potentem velles aliquā cauſam neceſſariam allegare, & ſubito auerſus ab illo, media interlocutione dirupta, aliquib. te velles ſcurilitatibus occupare, qualem putas iniuriā illi perſonæ cum qua loquebaris, inferres? aut quō contra te illius iracundiam commoueres? *Cæſ. Arelatenſis, hō. 29.*

Quid indigebat Chriſtus vt taliter ſupplicaret? Nō ille quicquam indigebat ſed nobis exemplo ſuo orationis remedia præparabat. Orat miſericordia & non orat miſeria. Orat charitas, & non humiliat iniquitas. Proſtratus in terra orat medicus, & nō inclinatur ægrotus. Orat innocentia & non orat nequitia. Orat qui peccatū non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius: & non ſe poſternit multis peccatis obnoxius. Orat iudex & deſiderat parcere, & non orat reus vt indulgentiā mereat accipere. *Ibid.*

Sicut reuelatur facies terræ per radios ſolares, ab obſcuritate aeris occupante: ita potens eſt oratio ſoluere & annihilare ab anima nebulas vitiorum & irradiare mentem luce letitiæ & conſolationis, quod gignere conſueuit in cogitationibus noſtris, & maximè cum habuerit pabulum à pagina ſacra, & vigilantia, quæ mentem illuminat, & illuſtrat. *Iſaac presbyter de mundi contemptu.*

Sicut iuxta Dei ſententiam vulneri medicamentum ſi adhuc ferrum in eo manet nō proficit oratio illius cuius

adhuc dolor in mente uel odium manet in pectore, *Beda in natali innocentum Martyrum.*

Laudate Dominum omnes angeli eius. Conſuetudo imo uis quædam naturaliter imperat pullis, vt ſuo cantu à nocte diuidant noctem. Qui clamant quidem vt alios excitent, ipſi uerò cunctis uigilantibus dormiunt. Quid ergo ad ruborem dixerim noſtrum, qui excitamus ad laudem Dei eos, qui in cęlo ſunt, dicentes laudate Dominũ uos qui eſtis in cęlis. Ipſi uero dormimus cũ talia opera non facimus in quib laudetur Deus. Sed quod peius eſt nomẽ Dei blaſphematur, cum in iudicio perſonas accipimus, cũ ad veſtimentum, & ad annulos & ad glorias hominum attendentes, perſonas pauperũ refutamus. *Arnobius in pſa.* 148. *Pſal.* 48.

In tranquillitate es, ora Deũ vt ipſa tibi tranquillitas maneat. Tempeſtatem vides grauẽ, ora Deũ vt auertat ipſam, & ex ipſa tranquillitatem faciat. Exauditus es, gratias age, quod exauditus es, Non exauditus es, perſeuera ut exaudiaris. Et ſi differt aliquando Dñs, non id odio facit, neq; te aduerſat, ſed differendo diutius te ſecũ ſeruare vult. Sicuti & patres & filios indulgentius amãtes, quo illó diutius apud ſe detineant, quos deſides uident, dedita opera morantur aliquid daturi. *Chryſoſt. hom. de profectu Euangelij.*

Sicut uenerãda res eſt ſobrios & ſui cõpotes ire ad uota & ſacrificia, ſic è diuerſo ridicula, ſi quis corpore aĩoq; præ vino labente id facit niſi fortaſſe quoties Domini, & parentes & principes adeundi ſunt, curare decet ſeruos & filios ſubditos vt ſobrij ſint nequid dicto factò ve peccent, nève penam incurrant, ſi videantur dignitatem maiorum contemnere, aut ſi clementius cum eis agatur, certe irrideantur, omnipotentem vero patrem aliquis adoraturus cibum potum, ſomnium, cæteraq; quorũ vſum natura poſtulat non moderabitur. *Philo, lib. de temulentia.*

Rectos decet collaudatio. Quẽadmodũ .n. pedi obtorto atque obliquo, calceus rectus nõ admodũ probè aptat. Sic obtortis cordib. diuina la[9] minimè cõuenit. *Baſil. in pſ* 33. *Pſal.* 33.

Quinam ſeruus rei ſuæ domeſticæ curam gerit unquã, priuſquam herile miniſterium expleuerit? Quomodo igitur abſurdum non eſt, inter homines quidem, vbi dum &

inane nomen dominatus eſt, tantum pudorem & obediētiam Dominis exhibere, enim verò qui non modo verē noſter, ſed & ſuperarum poteſtatum Dominus eſt, ne eo quidē ipſo quo conſeruos noſtros dignatur, cultu dignaſi? *Chryſoſt. hom de non contemnenda Dei eccleſia.*

Veluti ex ſonora vocum dulcedine pſalterij vel organi docta agnoſcitur artificis manus; & ex verborum ornata prolatione doctoris patet facundia. Sic ex effectibus varijs orationis illius percipitur excellentia. *Laurentius Iuſtinianus in ligno vitæ, cap. 2. de orat.*

Vt mēs cibi auiditate laxata, perdit orationum vigorē dū carnis nimia laſſitudine prægrauata compellitur dormitare. Ita rurſum nimietate voracitatis oppreſſa, emittere ad Deū preces ac laude nō poterit. Nam per indiſcretionis exceſſum debilitatem quemlibet ad illum ſtatum reuocari neceſſe eſt, in quem negligens per incuriā deuenit. *Ibidem cap. 3.*

Quemadmodum qui terram colit, ſolerter ſentes dēt eradicare, vt vberiores valeat colligere fructus: itaq; concupiſcit dulcedinem deuotionis in oratione guſtare, ſummopere ſtudeat ipſius impedimenta declinare. Quia fruſtra currit ad portum orationis, quiſquis illis aduerſantia non tota intentione refugit. Multa enim ſunt orationis impedimenta. *Ibidem cap. 4. de oratione.*

In rebus humanis ille ſagacior prudētiorq; cognoſcit qui in agēdis negotijs proprijs, uel alienis ſeruato modo, loco ac tpe opus arreptū ad finem ducit. Aeq; in ſpiritualib. fatendum eſt, & pręſertim in orationis actu, quia quāto eſt excellētior actio, tāto prudētius dēt fieri. *Ibidem c. 9.*

Quemadmodum preces quę attēte ac puro animo funduntur, à Domino reportant quod petunt: ita deſpiciuntur leues, diſſidentes, inutiles, ac ſeculis curis anxiæ, reb. temporalibus implicitæ, ac bonorum operum fructibus infœcundæ. *Ibidem.*

Sicut certaminis brauium non aſſequitur, qui antequā ad metas attingat, deficit. Sic orationis fructu priuatur, quiſquis in illa non extiterit importunus. *Ibidem.*

Quemadmodum ignis quātomagis in unū colligitur, tanto amplius nutritur, & flammas euaporans rurſū im-

petuo-

petuoſius erumpit:ita & mēs cum deuitius intra ſe commorata fuerit, & ardētius per amoris incēdium urit in ſe, & per deſiderium eleuatur in Deum. Sed ſi tūc uerba quędam protulerit, tota ignita, ſapientiæ nectare condita, ueritatis ſplendore irradiata, & diuinarum laudum ſuauitate plena erunt. *Idem de perfectione monaſtica cap. 15.*

Quicunq; hoc orandi dono præditi ſunt, ingenti priuilegio ſunt donati. Similes enim ſunt, quos reges ita familiares habent ut eorū ingreſſus ad eoſdem reges nō prohibeatur, quod ſummi honoris loco cēſetur, & quibus hoc permittitur, inter omnes beatiſſimi exiſtimātur. At verò per hanc orationem in auctoris omnium Dei familiaritatem ueni re, quantæ dignitatis eſſe iudicandum eſt. Quod ſi quis moueatur, quod cum Deus ſciat, priuſquam petamus, qd nobis opus ſit, cur expectat dū poſtulemus? Qua in re ſciendum eſt precationes noſtras nō idcirco adhiberi, ut ad eas flectatur Deus, & inclinetur ad nos, qui paratiſſimus eſt ad nobis benefaciendum, ac nobis vltrò ſe offert Sed eſt oratio quemadmodū præſtantiſſimi ante nos dixerun t, uelut aurea catena è cęlo in terram dimiſſa, per quam qui aſcendere uelit, uidetur quidem catenam ad ſe trahere, re autem uera trahitur ipſe ab illa in cœlum. Nō eſt ergo neceſſaria oratio ad permouēdum Deum, ſed ad nos illius donis præparandis ſuſcipiendos. *Iſidorus Clarius, er. 1. de fructu orandi, tomo. 1.*

Multa interdum optamus, quæ ſi darētur, eſſent nobis pernicioſiſſima, propterea monebat Salomon. *Ne temere quid loquaris coram Deo.* Et ſanè turpe eſſet, Chriſtianos in tanta ueritatis luce ab ethnicis ſuperari. Nam de Lacedemonijs ſcribit Plato ſolere eos orantes petere, pulchra & bona ſibi dari, nec plura illos precari quenquam audiuiſſe. *Ibidem.* Eccle. 5.

Si is qui coram principe ſtat, eumq; alloquitur, multo cum timore ſtat, non leuē aut uagum tenens & exteriorē & interiorem animi aſpectum, ne qñ periculū ei creetur, quanto magis coram Deo ſtare oportet cum timore & tremore, totamq; mentem intentum habere in eum ſolū, & nuſquam alibi, propterea quod non ſolū exteriorē hominem aſpicit, uerumetiam interiorem intuetur? *Ibidem.*

ORATOR.

RAnis ſimiles ſunt oratores. Hæc enim in aqua clamtant: Illi verò ad clepſydram. *Lycon apud Maximum ſerm.*47.

Vt periculum ſit, ſi omnes inclinét in idem latus nauis, ſed alijs alio inflectentib. nauis optimè libratur: Sic ſeditio & diſſenſio inter rhetores tutiorem reddit ſtatum ciuitatis. *Plutarchus in moralibus.*

Vt ridiculus ſit cãtor, qui rem grauem lydijs efferat modis: ita ridiculus qui de alijs, aut rectè viuendo verba faciens rhetoricis laſciuiat floſculis. *Ibidem.*

Medicus in deſperatione, gubernator in tempeſtate cõgnoſcitur, horum omnium famam præcedentia pericula extollunt, quæ profectò deliteſcit, niſi vbi probetur inuenerit. Sic & magnus orator ſi negocium aggrediatur anguſtum tunc amplum plauſibilibus manifeſtat ingenium. *Sidonius in epiſt. ad Rauricium ſuum.*

Vt qui pila ludunt, etiamſi non utũtur in ipſa luſione artificio proprio paleſtræ, ſed indicat ipſe motus, didicerint ne palæſtram, an neſciant, & qui aliquid fingunt, etſi cum pictura nihil utuntur tñ uirum ſciát pingere, an neſciát, non obſcurum eſt: Sic in dicẽdo facilè declaratur, vtrum is qui ad dicendum omnibus ingenuis artibus inſtructus acceſſerit. *Cicero lib 1. de Oratore.*

Sicut medico diligenti priuſquã conetur ægro adhibere medicinam, nõ ſolum morbi eius cui mederi volet, ſed conſuetudo valentis, & natura corporis cognoſcẽda eſt. Sic equidem cum aggredimur ancipité cauſam & grauẽ, ad animos iudicum pertractandos, omni mente in ea cogitatione, curaq; verſari debemus, & odorari, quàm ſagaciſſimè poſſumus, quid ſentiant, quid exiſtiment, quid expectet, quid velint, quò duci oratione facillimè poſſe videantur *Idem lib.* 2. *de Oratore.*

Vt nulla materies tam facilis ad exardeſcẽdum eſt, quæ niſi admoto igni, ignem concipere poſſit: Sic nulla mens eſt tam ad comprehendendam vim oratoris parata quæ poſſit incendi, niſi inflammatus ipſe ad eam & ardens acceſſerit. *Ibidem.*

Vt in

Vt in Græcis artificibus aiunt eos Aulędos eſſe, qui citharœdi fieri non potuerunt: Sic nonnullos videmus qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris ſtudiũ euenire *Idem, orat. pro Murena.*

Vide ſermo.

PARENTES.

INdigniſſimũ eſt ſi quis parentes honore nõ proſequatur. Feræ ſi quidem pro accepto beneficio norũt gratiã reponere. Canes domos cuſtodiunt, & cadunt pugnando pro Dñs circũuẽtis aliquo periculo, alij gregibus ſeruandis adhibiti, vſq; ad morté decertát pro ſalute pecorũ, ne damnum accipiant pecuarij, & non fatebimur probrum eſſe longè turpiſſimum, hominem gratijs natũ gratitudine ſuperari a carne audaci, aſperaq; beſtia? Quod ſi a terreſtribus virtutem hanc non diſcimus, eamus ad volucres præpetibus pennis ultrò citroq; volitantes per aerem, diſcamus ab his ſaltem quid nos deceat Ciconiæ ſenes impotes volandi nido ſe continent: ex his prognati terra mariq; volitát, & cibos parentibus afferunt. Sic illæ vt earũ ætate dignum eſt, quiete fruuntur & copia: iuniores verò laborem cõportandi ſolantur pietate, ac ſpe recipiendę in ſenectute gratiæ debitũ perſoluẽtes interim quod tempus poſtulat: & eadé opera natos implumes effœtoſq; parẽtes educant, naturæ inſtinctu & pullis & decrepitis alacriter præſtando mutuum officium. Et poſtea non obuoluent faciem præ pudore homines parentum contemptores, damnabuntque ſuam incuriã in re quæ vel ſolã erat curanda, vel ante alias præſertim cum non tam conferatur quam referatur beneficium? *Philo, lib. de Decalogo.*

Iniquiſſima volucris aquila in educãda ſua prole dicitur eſſe. Duos enim mox vt exclulit pullos, horum alterũ alarum verbere cęſum nido deturbat in terram: alterum aũt & eum ſolum exceptum vt proprium adiũgit ſibi familiariter. Quin hunc quoque quẽ ipſa genuit ob nutricationis difficultaté à ſe ablegat: ſed hũc (ut aiũt) exceptũ oſſifragra diſperire nõ ſinit, potius exceptũ vna cũ ſuis educat pullis. Eiuſmodi parentes hi ſunt liberos præduri & inclemẽtes, qui prætextu a paupertate quęſito ſuos infan

tes exponunt, aut certè iniquiſſimos ſe declarant patrimonio in filios partiendo. *Baſilius hom.8.examerum.*

Ne imiteris auium, quæ curuos vngues habẽt, ſæuitiã, quæ vbi cernunt pullos ſuos volatum aggredi uelle, eijciunt è nido, alis uerberãtes & propellentes, neq; vllam poſthac cura ſuſcipiũt: Laudatos cornis ſtudium in filios, quæ etiam iam volantes comitatur, & quærẽs eos & multo tempore nutriens. *Iſid rus Clarius, orat.57.tom.1.*

Vide Amor, Educatio.

PASTOR, PRAELATVS.

NOn ſimiliter ouem contemplatur coquus & paſtor. ille quidem, ut ſi pinguis diligẽter ſcrutatur: hic vero iac ouis obſeruat an ſit generoſum. *Clemens Alex. lib. 1. ſtromat.*

Quemadmodũ futuro imperatori neceſſaria ſunt exercitia venatoria: Sic admonẽdis ad curàm Reipublicæ propriè paſtoralis ars congruit velut prǽludium quoddã magiſtratuum. *Philo in vita viri ciuilis.*

Boni paſtores, ubi fuerit ouis abrepta, vellus ſaltẽ eruere conantur: Si vellus interemptæ ouiculę ſeruare bonũ eſt, anima hominis digna nõ eſt, quę è faucibus lupi eripiatur? *Baſilius, hom. de panis.*

Etenim ſi quis præfectus eſt procurãdæ regiæ pecunię, eſto de rebus ijs quæ partæ iam ſunt, nihil interuerterit omnino, ad ſeq; tranſtulerit: is tamen, ſi quę præterea acquiri potuerant, neglıgẽtia ſua non acquiſiuerit, ſed paſſus ſit deperire, nihilominus tamẽ in crimine eſt q̃ graue tandem cenſere debemus iudiciũ illis imminere, qui in rebus Dei nomini iã conſecratis, vindicandis lentè ac neglıgẽter ſe geſſerint? *Baſili⁹ in regulis fuſius diſputatis interrog.9.*

Sane nequaquam & rerum & ordinis apud nos laudo cõfuſionẽ, cum aliqñ peruerſe à quibuſdam præſidetur in gradibus, ſiquidem non omnes accuſare audeo neque viſum eſt, obiter tamen legem laudo nautarum, quæ prius gubernatori remũ in manus dat, indeq; in proram deducit, & ulteriora concredit. Itaque tandem ſuper gubernacula, cũ multa maris experientia & uentorũ ſtatuit cognitione. Pariter & ĩ rebus fieri ſolet bellicis. Miles ſub initiũ

quis

quis efficitur, deinde ordines regit, tandē ēt in ducē euadit, ſi quidem ordo ipſe optimus eſt incipiētibus pariter & vtiliſſimus. Res verò noſtræ multū dignæ eſſent, ſi ita ſe haberēt: nūc verò ſanctiſſimus apud nos piclitat ordo, ne præ rebus cūctis ſit ridiculoſiſſimus, non.n.ex virtute magis quàm ex malitia oritur præſidentia: neq; digniorū ſed potentiorū ſunt throni. Samuel inter ꝓphetas futura prævidens, ſed & Saul abiectus. Roboā Salomonis īter reges, quin & Ieroboā ſeruus & deſertor, at nec medic⁹ aut pictor vllus eſt, q nō prius ęgrotantiū cōſiderat naturas aut colores tēperet multos, & delineat figuras. Cathedra verò ēt ſine vllo acquiritur labore, nō ſecus ac cū fabulę gygantes fingūt, vnius diei ſanctos facimus, ac ſapiētes eſſe iubemus eos q nulla pditi sūt ſapiētia, & q nil ad gradū præterquā vel afferūt. Et hic q dē inferiorē amat locū, & humilis cōſiſtit, cū dignus ſit ſublimi, ac multū ī literis exercitatus diuinis, multūq; carnē ad ſpūs domauerit ſubiectionē. Alius verò ſedet arrogās, ſuperciliaq; tollit cōtra meliores, nec tremit ob thronos, min⁹ horret aſpectū, modeſtè deorsū aſpiciēs: ſed lōgè ſe viribus ſuis & ſe ipſo meliorē eſſe cenſet, male ſentiēs, ac ſapientiā à poteſtate deſumens. *Greg. Nazianz. orat. funebri in laudem Baſilij.*

Hęc ego cū ſciā & quod nemo magno Deo, ac ſacrificio & pōtifice dignus eſt, qui nō prius ſeipsū Deo offert ſacrificiū viuens, ſeu potius qui non factus eſt templum Dei uiuētis, ac viuēs, ac igitur qūo ego non audacter diuinis me ingererem ſermonibus, aut boni cōſulerē ſi alij ſe audacter ingererent? quandoquidem deſiderium tale nunquam laudabile eſt, conatus verò terribilis, ac ideò decet vt vnuſquiſq; primo ſe expurget, deinde cū puro conuerſetur, ſi nō velimus. Manue illud audire & dicere, cum in Dei cōtemplationē īcidimus, Perij ò mulier, quia Deū vidi: ſeu Petri inſtar Ieſum à nauicula repellere, tanquam minimè eo ob timiditatē digni, aut ſicut Centurio ille, qui ſanitatem pro filio ſuo expetebat. Dicat igitur vnuſquiſq; è nobis, quādiu Cēturio eſt, & multę in malitia potētiæ, Cæſariq; deorſum trahenti, & huius mūdi militat Domino, nō ſum dignus vt tectum meū ſubeas. Cum aūt Ieſum videbo, etiamſi ętate ſpiritali adhuc ſim

paruus,

paruus, Zachæi illius inſtar, & ſuper Sycomorũ attollat, mortificãs membra ſuper terram, ac euacuauero corpus humilitatis, tum Ieſum excipiam & audiam hodie, facta eſt ſalus domui huic. *Idem orat. de ſtatu epiſcopali.*

Ego cum apud vos agerem, minimè ſentiebã affectum cũ verò ſeparatus eſſem, deſiderium cognoui, tyrannum illum dulcem. Nec nouum quid. Si enim bubulcus adeo cõqueritur, cũ uitulus ab armento aberrauerit, & paſtor cũ ouis gregem dereliquit, aut auicula quæ fœtũ ſuũ deſiderat, quẽ nuper reliquerat, vt fiſtulas ſumat, & in ſpeculã quandam aſcendat, ac triſtitiæ inflet calamos, reuocetque aberrantia tanquã rationabilia, & ſi exaudiunt, plus gaudet quam ob alia cũcta ſimul quorum curam nõ gerebat. Auicula verò cũ ſtridore ad nidũ aduolat, ac in ſtridẽtes incidit pullos, alijsq; confouet, quãto maiori curæ, oues rationales idoneo paſtori eſſe debent? præcipuè cum aliqualiter pro illis fuerit periclitatus. Nam & id amori aliquid addit. Ac ideò graues iſtos lupos timeo, ne tenebras obſeruantes, gregẽ noſtrum diripiant ſermonib. dire ptitiis & uiolentis. Temporis. n. opportunitatẽ quærunt qui in apto vires nullas hñt. Timeo & latrones ac fures, ne atriũ trãſcendãt vel per impudẽtiam compilẽt, uel per deceptionẽ furentur, ut iugulent occidant ac perdant, rapientes rapinas, deuorantes aiãs quẽadmodũ ex prophetis quidam inquit. Timeo & polticam, ne aliquis ex his qui heri ac pridie à nobis ſtabãt, illam apertam inueniat, ſicq; perinde ac domeſticus ingrediatur, tanquã alienus verò inſidietur. Multæ. n. ac variæ ſunt inſidiæ illius qui hæc operatur, nec aliquid talis eſt architectus ac tam verſipellis, quẽadmodũ ſophiſta malitiæ, aduerſarius ille. Timeo quoq; quod canes iã uiolenter paſtores eſſe contendant, quod mirum quidẽ eſt, cum nihil habeãt paſtorale præterquam ut comam præſcindant, quam male produxerant qui neq; canes permanent, nec paſtores fiunt, excepto qđ dilaniãt, diſcerpunt, ac laborem diſſoluunt, alienum, qm̃ longe facilius eſt deſtruere, quã conſeruare. Et homo quidẽ, inquit Iob, naſcitur labore, fabricatur & nauis labore, p laborẽ ẽt domus cõſtruetur, occidere uerò uel diſſoluere, aut incidere vnicuiq; eſt perfacile. Quappne

ne nūc q̄dē admodū glorientur, q canes in gregē inſtigare cōtendant, qui nec vnicā ouē oſtendere poſſunt, quā cōgregaſſent vel ſaluaſſent, non.n benefacere didicerūt, qui ſcelera perpetrant. Si aūt gregem perturbant, hoc & tēpeſtas modica, hoc & morbus paruus, hoc & beſtia vnica ſubito inuadens facere pōt. *Idem orat. cum reuerteretur ex agro.*

Religioni ac doctrinæ noſtræ opprobriū naſcit, quod ſacerdotia vel miniſteria, ambitione potius & gratia, quā meritorū iudicio deferuntur. Cuius rei vitium vel labem etiāſi prohibere ſupra nos eſt, ac certè erubeſcere & auerſari, pars aliqua pietatis eſt. Quod vero magis me omnibus, & ſupra cuncta q̄ ſuperius diximus, deterrebat, illud eſt: Veniendū namque ad ſummum ipſum verbi faſtigium & proferendū quæ vera ſunt: Neque enim fas eſt in talibus fallere. Arbitrabar nō eſſe ſimile, ſicut & nunc quoq; arbitror, pecora vel armēta regere, & hominibus præeſſe, atque animas moderari. Ibi enim ſtudium eſt, gregem vel armenti vel pecoris, validum membris, & lætum carnibus facere. Quod proſpiciens vel armentarius ille vel paſtor, comantes herbis & virides riuis deligi campos, quos fœcundiores probarit ad pabulum, & hos ipſos alternis paſtibus innouat, & ab aliis ad alios gregem trāſmouet ſaltus. Sed ad requiem perquirit nemoroſa cubilia. Agit autem gregem interdum virga, præcipuè tamen calami vel fiſtulę ſuauitate pormulcēs. Nec aliud vltra operis vel armētario imminet vel paſtori, niſi quod parua quædam ſollicitudo requiritur aduerſum inſidias atque improbitatē luporū. Et ſicubi forte ægrū pecus, vel reuiſcere oculo, vel palpando curare, vmbras in æſtibus proſpicere, ſtrata recubantibus mollia atque herbida prouidere, perflantique recubantium locum auris ſpirantibus ſinere, quem prope decurrētibus riuis, frigida vmbra perſtringat, cantare quoq; & velūt alloqui greges, aut antiquitatis aliquid aut amoris. Ad hæc vel iugulare pinguius quodque, vel in pretiū vertere licet. Virtutis verò & induſtriæ nulla cura eiuſmodi paſtoribus imminet, per quam neceſſe habeāt voluntati gregis magis quàm ſuæ obſequi. Homini vero per difficile cū ſit ſcire regi, id eſt regēti ſe obtemperare, multo difficilius eſt ſcire alios regere: & regere ſecundum iſtam noſtrā diſci-

plinam, quæ ex diuina lege deſcendit, atq; ad Deú ducit. Cuius quantò ſpes & gloriã maior eſt, tãto periculũ grauius: quippe habẽtib. intellectũ. Quẽ rectorẽ primò oium, vt mihi videtur, oportet ſicut argentũ vel aurũ probari, & ex omni parte circũſpici, atque in omni tpe & actibus cõtemplari, ne quid forte habeat intra ſe admixtionis alienę, vel materiæ vilioris & raucũ ſonũ ęris vel plumbi admixtione reſpõdeat: & latrat intrinſecus adulterinũ aliquod, quod examinet & reſoluat. Quod malũ vtiq; tãto fiet pernicioſius, quanto numeroſioris populi rector extiterit: ſicut certe grauius eſt, in multos diffundi peſtẽ, quã vnũ peſtilentia cõſumi. Nec cadaueris fœtor ita pernicioſus eſt, ſi vnũ polluat locũ, ſicut ſi ſparſim ſęuo nidore diffuſo corrupti aeris morbum pluribus generet. Ita ſi qs eſt in rectore vitiorũ morbus, facile in eos q ei ad obtẽperandũ pręſto ſunt, trahitur atq; transfundit: & multò facilius quod eſt malũ ab eo tranſit, quã ſi quid in eo virtutis & induſtrię fuerit. In quo ego quoq; ſoleo crebro apud memetipsũ, de talibus cõferẽs admirari plurimũ, qđ tã facile & ſine aliquo labore, atq; vllis adminiculis malitia proficit: & ita nil tã facile eſt quã affici malũ, etiãſi nemo doceat, nemo cõpellat; rarũ autem & perdifficile ſit fieri bonũ: & ita quaſi condeſcenſus ſit arduæ cuiuſdã rupis præruptæ aſcenſus, licet plures ꝓuocẽt, licet multi ĩuitent, etiãſi oẽs faueant & hortentur. *Idẽ in Apologetico.*

Re vera mihi videtur eſſe ars artiũ & diſciplina diſciplinarum, hominem vel regere uel imbuere, qui certe eſt inter oẽs animantes, maxime & moribus varius, & uolũtate diuerſus. Haud ſegnius ſane quis ẽt ex medicina corporum, curam quoque contemplabitur animarũ. Et quãto difficilem captu corporalem inuenerit medicinã, tãto difficiliorem reperiet animarũ, ſi quidẽ & ſubſtãtię qualitas multo eſt præſtãtior, & finis rerũ multò pretioſior. Illa namque corporalibus exhibet medicinã, & erga tẽporalem materiam curam adhibet ac diligentiam, & c. locorum ac temporum & ętatis cęterorumque ſimiliũ differentias requirunt medici, quãdo & qualibus, vel medicamentis vel cibis opus ſit, uel qualiter à noxijs abſtinendũ, vti ne artis diſciplina ſuperetur per deſideria ęgrotã-

tium,

tium interdum & ferri ſectione vtuntur, & uirulentiori bus medicamentis. Quæ omnia quãuis magno cũ labore peraguntur, nihil tamen in his tale geritur, quale eſt mores corrigere, uitia purgare, emẽdare vitas, & propoſitũ ad meliora conuertere: atque omnia quæ intra nos uel ẽt & extra nos geruntur, ſedula circumſpectione moderari, vt omne quod in nobis eſt belluinũ, & ferũ, à natura ſeparantes, ſi quid leuitatis & manſuetudinis eſt, ſi quid hoĩe dignũ & Deo charũ, pro illis oĩb. inſeramus, æquũq́ue iudicium inter animam habeamus & corpus. *Ibidem.*

Sicut enim (verbi gratia) ſi fieri poſſet, vt ex multis animalibus ac beſtiolis genere ac ſpecie diuerſis, magnis & exiguis, ferocioribus & mitioribus, aſperiorib. & leniori bus vnum aliquod animal & beſtia conſtaret, hæc utiq; ad mitigãdũ ſi cui crederẽt, quantũ ei immineret operis, ac laboris, quantum eius requireretur induſtriæ, ut unicuiq; beſtiarum vel animalium, prout mos exigit ſingulorũ, vel prout natura poſcit, quoniam quidem neq; eadẽ vox apta eſt oĩbus, neq; eiſdem (ut ita dicam) ſibilis agũtur, ſed nec cibus quidem vnus atque idem eſt, nec palpãdi ac fouẽdi mos vnus eſt beſtijs, ita ut interdum ijſdẽ ipſis quibus mitigantur aliæ, ad furorẽ aliæ ſuſcitẽtur. Quibus ergo ſe modis ſingulis, quibusq́; beſtiæ huius eruditor ille aptabit? quomodo ſe ad vniuſcuiuſque naturam atq; ingenium accõmodabit? Non neceſſe erit eum, cum ſit apud ſemetipſum ſimplex ac cõſtans tam fieri varium & tam in diuerſa mutabilem, quam poſcit ipſa diuerſitas beſtiarũ, vt vnũquodq; animal, pro naturę & ingenij ſui opportunitate curetur, ꝙ poſſit totius beſtiæ corpus ex tanta diuerſitatate compoſitum, rectè inter ſe inuicẽ beſtiolis moderatis, in pace ac tranquillitate perſiſtere: ita ex multis ac diuerſis & moribus ac linguis & inſtitutionibus uelut vnũ aĩal cõpoſitũ ſibiq́; diſſimile, cõẽ hoc corpus Eccleſiæ qui inſtituẽdũ ſuſcepit ac regẽdũ, cũ eſſe debeat ipſe apud ſe ſẽper immobilis & idem neceſſe hẽt tñ ſingulorũ & moribus ſe & inſtitutionibus conformare, ac ſermonẽ ſuũ ſingulis aptare opportunum, quoniã quidem alij lacte indigẽt, hi uidelicet, quib. prima adhuc religionis fundamenta traduntur, cum ſit paruuli in fide

uirilis

uirilis adhuc (ut ita dixerim) cibi uigorem ferre non poſſunt. *Ibidem.*

Nauigent alij, & ingenium lucrorum ſpe ſubeāt marina diſcrimina: mihi ſatius eſt ſupra ſolidā terrā ſtāti, exigui ceſpitis ſulcis herbā frumenti requirere, & in reb. egenis tenuē vitam ducere, q̄ peregrinas diuitias in fluctuū quærere periculis. Fortioribus quidē & potentib. damnū eſt, non officia adminiſtrare maiora, neq; erga plurimos exercere virtutem, ſed in paruis reb. & modis coarctari, velut ſi quis ingentis luminis lampade, locum parui cōclauis illuminet, aut arma potētia: & uirilia exiguo uelit corpori & puerilib. mēbris inſerere. Paruis aūt tutius eſt paruū onus & nō ſupra uires leuare, ne vel deriſui fiāt, ſimul & periculum ſubeant, ſicut nec turrim quidem ædificare conuenit alij, niſi ei cui impenſæ quoque perficiendi præſto ſunt. *Idem in Apologetico.*

Corporis quidem lychnus eſt oculus, non is tm̄ qui corporaliter videt & vſ... ſed & qui ſpūaliter cōſiderat, & cōſideratur. Eccleſiæ vero lychnus eſt epiſcopus. Neceſſe eſt igit, vt quēadmodū recte agitur corpus, ſi oculus ſit purus: ita cū eccleſiæ p̄fecto, vtrobi bē mō diſpoſito, oīno ſimul vel periclitetur, vel ſeruet Eccleſia. *Iaē epiſtola ad Cæſariēſes.*

Paſtores qui curā ſibi à Deo commiſſam negligunt, vīr mihi eſſe meretricib. ſimiles, quæ ſtatim ut pariūt, infantes ſuos alijs nutricibus tradunt educandos, ut ſuam citius libidinē explere valeāt. Sic & iſti infantes ſuos, id eſt, populos ſibi commiſſos, alijs educandos tradūt, ut ſuas libidines expleant, id eſt, pro ſuo libitu ſecularib. curis inhiēt, & q̄d vnicuiq; viſū fuerit, liberius agant. Pro talib. n. aīæ negliguntur, oues pereunt, morbi creſcunt, hęreſes & ſchiſmata prodeunt, eccleſiæ deſtruuntur, ſacerdotes vitiantur, & reliqua mala prouenunt. Nō taliter dominus docuit, nec Apoſtoli inſtituerunt, ſed ipſi qui curam ſuſcipiunt, ipſi peragant, & ipſi proprijs manibus dn̄o repræſentēt. Nam ipſi ouem perditam diligenter quæſiuit, ipſe inuenit, ipſe proprius humeris reportauit, noſq; idipſum facere per docuit. Si ipſe pro ouibus tātam curam habuit, quid nos miſeri dicturi ſumus, qui etiam pro ouibus nobis commiſſis curam impendere negligimus, & alii eas educandas tradimus?

dimus. Corrigantur hæc, fratres neceſſe eſt, quia q plus laborat maiorem mercedē accipiet. Audiant q̃d beatus Iacob, qui pro vxorib. diu ſeruierat, dixerit ſocero ſuo. Viginti annis ſui tecū, oues tuæ & capræ ſteriles nō fuerūt, arietes gregis tui non comedi, nec captū à beſtia oſtendi tibi, ego damnū oē reddebā, & quicquid furto perierat, à me exigebas: diu noctuq; æſtus vrgebat & gelu, fugiebat ſomnus ab oculis meis. Si ergo ſic laborat & vigilat q paſcit oues Laban, quanto labori q̃tiſq; vigilijs dēt intēdere q paſcit oues Dei? *Damaſus Papa epiſt. 4. diſt. 78. Corepiſcopi.*

Quandoquidē & pr̄es filios delinquentes freqūeter ex ædib. exigunt, & à menſa ſubmouent, non vt ſemp illinc exulent, ſed vt hac correptione redditi meliores cū debita laude in paternum redeant contubernium. Idē ſane faciunt & paſtores, dum oues ſcabie oppletas, à ſanis ſegregant, vt miſero morbo leuatę, denuo tutò ad ſanas reuertantur, potius quam ægrotæ, gregem vniuerſum ſuo illo morbo impleant. *Chryſoſt. hom. 3. de Dauid & Saule.*

Quandoquidem & paſtores quandiu noxia beſtia moleſta non eſt, ſub illicem aut populum porrecti, fiſtulas canunt, ſinentes oues liberè pro ſuo arbitratu paſcere, Verum ſimulatq; ſenſerint, alicunde luporū incurſionē imminere, mox abiecta fiſtula, fundam arripiunt, & omiſſo calamo, fuſtib. & ſaxis obarmant ſeſe, proq; ſeptis conſiſtentes, magno longoq; eiulatu vociferantes, frequenter ipſo clamore feram priuſquā irrumpat, abigunt: itidē & nos facimus. Superioribus. n diebus in ſcriptura velut in prato ludente, atq; dicentes, nihil in oratione attigimus contentioſi ſermonis, eo q̄ nullus eſſet qui nobis obturbaret, aut moleſtus eſſet. Cæterum qm̄ hodie lupis oībus ſæuiores Iudæi oues nobis circumuallaturi ſunt, ad pugnos & pugnam accingamur oportet, nequid nobis ereptum cedat in prædā ferarum. *Idem orat. 1. aduerſus Iudæos.*

Quemadmodum aliquis ingreſſus vineam, viteſque contemplatus pampinis comantes, fructu grauidas, macerijs ac ſeptis vndique munitas, haudquaquam deſiderat cuiuſquam qui demonſtret vinitoris induſtriam, & agricolæ virtutem. Itidem & hic, ſi quis ingreſſus conſpiciat vites ſpirituales veſtrumq; fructum contempletur,

nihil opus habuerit, vt ex cuiuſquã oratione diſcat qualis ſit veſter præpoſitus. *Idem oratione de B. Philogonio.*

Nam ſi quoties videmus ſeruorũ pecuariorumq; noſtrorum curam à quibuſdã ſuſcipi, ex eo ſtudio aduerſus illa impẽſo, colligimus ab his nos amari ẽtſi illa ipſa eiuſmodi eſſe ſoleant, vt pecunia veneant. qui neq; pecunia, neque alia re vlla, ſed morte propria armentum redemerit, ſuum ipſius ſanguinem gregis pretiũ obtulerit, quanto quæſo præmio gregis huius paſtores ac rectores remuneraturum olim credimus? *Idem lib. 2. de ſacerdotio.*

Porro exteri quidẽ iudices cum facinoroſos hoĩes legis tranſgreſſores fuiſſe deprehẽderint, magna ꝑditos auctoritate ac ptãte oñdunt, eoſdemq́, vel inuitos ſuos ipſorũ mores mutare cogunt. Xpiano verò nõ vim afferre, ſed ſuadere tm̃ oportet, atq; hac rõne meliorem efficere, quẽ emendandũ ſuſceperit. Etenim qui oues perdiderit, vel lupis rapientib. vel latronibus adoriẽtibus bellua aliqua, aut alia id genus, caſum ſæuiẽte, fortaſſis veniã nullam à dño gregis impetret, ſin & pœnas ille exiget, damnũ ipſum pecunia conſtat. At verò cui hoĩes rõnalis Chriſti grex cõcrediti ſunt, hunc primũ ouib. ꝑditis nõ pecuniarũ, ſed aĩæ propriæ iacturã facere oportet, tũ verò & certamen longè maius, ac multo moleſtius ſuſtinere. *Ibidem.*

Ouium paſtor gregem habet è veſtigio ſubſequẽtem, quocunq; præierit, quod ſi quæ de recta via oues deflectant ac feraci pabulo poſthabito, ſterilia atq; abrupta loca depaſcantur, ſatis habet paſtor altius aliquãtulum inclamare, vt balantes atq; diſperſas reducat, atq; in gregẽ cogat. Sin verò à recto Chriſtianæ fidei tramite aberrauerit quis, hic paſtori magnum opus incumbit, magnum negotium, magna tolerantia. *Ibidem.*

Quemadmodum qui corporum amore capti ſunt, donec propinquos eos habent, quos amant, grauius quidẽ morbi ſui tormentum vimque ſuſtinent, cum autem quàm longiſſimè ſeſe ab illorum conſpectu eduxerint, tum furore ab animo excutiunt: Sic & qui honoris iſtius quem dico cupiditate titillantur, dum propius adſunt, malo ferendo impares ſunt. Cæterùm quum ſeſe illinc ſummouerint, honoremq; deſperauerint, fit vt deſiderium

rium vna cum expectatione extinguant, *ibidem*.

Si quẽ ipſi ſuſpicemur fabrũ eſſe ad opus vocemus, ſequaturq; ipſe, deinde manus admouẽs materiæ ad ædificandum paratæ, ligna itẽ lapides auertat, opus aũt ſic coagmentet, ſicq; domũ ædificet, vt ſtatim collapſura ea ſit, nunquid ille ſe abunde hac defenſione tutatus eſt, ſi dixerit, ab illis ſe coactũ, non ẽt vltrò ad ædificandũ acceſſiſſe? Certè nequaq̃. Idq; iuſtè ac merito, oportebat. n. vel alijs ad id vocantib, pedẽ retrahere ac tergiuerſari. Itane vero qui ligna ac lapides ſubducit, huic prorſus nullus ſuffugij locus, quominus pęnas pendat. Qui verò aĩas negligenter ædificans pdiderit, hiccine alienã vim abũdans ſibi ſuffugiũ præſidiumq; putabit? *Idem li 4. de ſacerdotio.*

Si qui ſuum ipſorum corpus ad athleticã habitudinem cura adhibita cõponunt, neceſſarius eſt vſus & medicorũ & pędotribarum, & tẽperatæ dietæ & exercitationis aſſiduæ, & infinitæ obſeruationis. Quibus ſorte obtigit Chriſti corpus (hoc dico) curãdum, hi quibuſnam artib. conſeruare illud ſyncerum atq; incolume poterunt niſi omnifariam animę curationẽ congruam conuenientem atq; humana virtute longè ſuperiorẽ calluerint? *Ibidem.*

Si ij qui pretioſos lapides & gemmas quęrunt, in mari moleſtiã & laborem ferentes, quò deſideratis potiantur. Multo magis nr̃m fuerit intendere, vt qui in profundo latẽt lapides pretioſos cõprehendamus. *Idem ho. 13. in Gen.*

Perpendamus ouium paſtores illos qui in Capadociã regione ſunt qualia & quanta pro pecorum ſuorũ cuſtodia patiantur. Illi ſæpenumero vniuerſum triduũ niue adobruti perdurant. Dñr aũt & qui in Lybia ſunt, non minora mala ferre, dum integros menſes difficilem illam ſolitudinem, peſſimarumq; beſtiarum plenam vagando circumeunt. Si tantum erga pecora diligentiæ impẽdunt paſtores illi, quam quæſo excuſationem habebimus, q b. rationales animæ concreditę ſunt, quod profundũ hunc ſomnum dormimus? *Idem hom. 29. in epiſt. ad Rom.*

Si in aſino & diuinatore operata eſt gratia Dei pp diſpenſationem & vtilitatem Iſraelitum, manifeſtum eſt quod neq; in nobis operari detrectabit, ſed hoc facere ſuſtinebit ꝑpter vos. Et hoc vt diſcatis ad Caym loqui di-

gnatus eſt propter Abel,diabolo propter Iob, Pharaoni propter Ioſeph,Nabugodonozor propter Danielē, Baltaſaro quoq; pp eundem, Et magis quoq; reuelationem ſunt conſecuti, & Cayphas cū eſſet occiſor Chriſti, prophetauit pp ſacerdotij dignitatem. Dr & Aaron huius gratia lepra non eſſe correptus. Nam dic quæſo,qua rōne,cum vtriq; Moyſi oblocuti eſſent. Maria ſola pœnas dedit? Nec mireris.Si n.in externis ac mundanis dignitatibus,etiamſi mille modis quiſquā incuſetur,non tamen primum ad iudicium ducitur, niſi prius principatum depoſuerit, ne ille cum ipſo opprobrijs pareat: multomagis in prælatura ſpirituali,quiſquis tandem illę ſit qui eā gerit,operatur gratia Dei. *Idem hom. 3. ad Coloſſenſes.*

Heb. 13. *Obedite præpoſitis veſtris.* Malū eſt vbi nullus principatus. Sicut.n. ſi ex choro ipſum coryphæum auferas, nequaquam modulatus chorus, vel ordinatus exiſtit: & phalāx militum ſi ducem non habeat, nullo modo numero aciès illa, vel ordine ꝓcedit: & nauis ſi gubernatore priuetur, peſſum eat neceſſe eſt: & gregi ſi paſtorem abſtuleris, cunctus diſpergetur & peribit. *Idem hom. 34. ad Hebræos.*

Monachorum quidē labor multus & certamen ingēs, ſed qui volet eius inſtituti ſudores cū ſacerdotij adminiſtratione conferre, tm̄ inter illa duo diſcrimen eſſe comperiet, quantū inter priuatum & regē interuallū. Tanto hoc recte adminiſtrare, quam illud bene exercere difficilius. Monacho ſiquidem labor corporis animiq; cōis eſt, vel potius maiori ex parte corporis conſtitutione abſoluitur. Ni ieiunare, humi cubare, vigilare, & id genus monaſtica ad durandum, caſtigādumq; corpus exercitia, ſtatim depereunt, niſi ſufferendis actionib. par fuerit. & animi promptitudo niſi id valens fuerit non habet qūo in opus exeat. Hic verò nuda ſimpliciq; arte opus, tali certe quæ corporis habitudine non admodum indigeat. Quid enim præſidij corporis robur afferat animi virtutib. quibus Paulus Epm inſtruxit, exercendis? Vt præſtigiatorib. neceſſaria eſt inſtrorum, rotarum, funium, gladiorum copia & varietas: contra Philoſophus artem vniuerſam, in animo reconditam habet, externorum nihil indiget: ſic monachus alienis rerum locorumq; ad vitam illam commodis

modis indiget, vt ſunt anni, cęli aetiſq; temperies. Sacerdoti autem quod ad ipſius vſum pertinet, adeo non eis opus, vtpote qui ſeſe cum minimè curioſum, tũ promiſcuum omnibus his in rebus quæ damnum non afferunt, præſtare, tum verò ſcientiam omnium in animi theſauro reconditam habere debeat. *Idem lib. 6 de ſacerdotio.*

In militaribus prælijs quod quiſq; opus peragendum ſuſceperit, hoc adorientes hoſtes defendit. At hic haudquaquam ſic res habet. Niſi. n. qui victoriam reportaturus eſt, dimicandi artes ad vnã oẽs callueris nouit diabolus parte vna aliqua forte neglecta, piratis prædonibusq; introductis pecudes diripere. Non ita cum paſtorẽ ſenſerit omni ſcientia inſtructum, inſidiarumq; eius omnium probè gnarum. Omnib. ergo eum partibus munitum eſſe oportet, omnium artes notas eundem habere, non vt extera militia ſagittarium, funditorem, centurionem, manipularem, militem, ducem, peditem, equitem, & nauali & muralis pugnæ peritum eſſe. *Idem lib. 4. de ſacerdotio.*

Qui brutũ gregẽ perdere q̃runt, vbi viderint eius, p̃fectũ fugæ ſe mandare, omiſſa contra illũ pugna contenti ſunt pecudũ raptu. At hic vt vniuerſum gregẽ cœperint, ne ſic quidẽ à paſtore manus abſtinent, ſed hoc magis inſtant: nec dimicandi finẽ prius faciunt, quã vel illum ſup plantarint, vel victas ipſi manus p̃buerint. *Idẽ li. 3. de ſacer.*

Eſt & aliud pręſentaneũ pecudũ ægritudini remediũ. Magna cum auctoritate paſtores eas medicinã porrectã capere cogunt, vinciunt, vrunt, incidunt. Quoties opus, diutius, qñ id cõducit aſſeruant, aliud pro alio pabulum præbent, arcent à fluentis, & quæcunq; alia pecudum ſaluti cõferre probauerint, nullo negocio adhibẽt. Hic vbi ſe morbus prodiderit, tibi tum maius ſucceſſit negotiũ. Nec. n. homini eadem licet auctoritate hoĩes, qua oues curare. Non eſt liberũ vincire, vrere, ſecare, cum medendi hæc facultas & curationis ſuſpiciendæ in ægroto tm̃, non ẽt in medico poſita ſit. Externi quidem iudices cum facinoroſos hoĩes leges transgreſſos depręhenderint, eos vt magna præditi poteſtate, vel inuitos ſuos ipſorũ mores mutare cogunt: At paſtoribus minime omnium licet vi corrigere. Hic non vim afferre, ſed ſuadere tm̃ opor-

tet. Nec.n.tanta nobis facultas ad coercendos delinquentes à legibus data: ac ne ſi dediſſent quidem haberemus vbi eam exercere valeremus; cum Deus coronet non coactos, ſed certo propoſito à peccato abſtinentes. *Ibidem.*

Non aliūde arbitror tā multas in Eccleſijs turbas naſci q̈ ex epōrum antiſtitumq; electionib. caſu potius ac temerè, q̈ diligenter ac accuratè factis. Nam caput valētiſſimū quidē eſſe oportet, vt prauas exhalationes ab inferiori reliqui corporis parte ſurſum aſcendentes diſpēſare; & eas rite atq; ordine cōponere poſſit. Cum.n. per ſe caput infirmū eſt, ac fumorū illos morbificos inſultus repellere non potens: tum fit vt ipſum ēt infirmius in dies reddatur, tum aūt reliquum corpus ſecum perdat. *Idem lib. 3.*

Sicut mater filiū febricitantē cernens; dolenti & ardēti aſſiſtens, lugens ægrotanti dicit filio: vtinā fili febrē ego ſuſcipere poſſē, & in me flammā attrahere. Sic & paſtor, vtinā poſſibile eſſet me pro vobis laborantē oīb recte agere. Sed non licet, hoc non licet, ſed quemq; neceſſe eſt à ſe commiſſorum pęnas pendere. *Idem, ho. 13. ad p. p. Antioch.*

Neq; arborem dixerim cuſtodire fœcunditatem naturæ, quæ luxuriat folijs, vaneſcit in fructu. Nec terram illam dixerim cuſtodire fructus ſuos, quæ cum ſilicē inuiſam paſcit, agricolis edere frumenta nō ſolet. Nec paſtor cuſtodire vr̄ pecus, qui eligere pabula profutura non nouerit, lupos cauere, canibus vallare ouilia ſua, neſciat potum cum opus ſit miniſtrare. Nam producere tantum ſine vlla cura mutum pecus, tantundem eſt quantum ſcripturas legere tātum populum iudaicum, & neſcire vbi ſunt ſpiritalis paſcua Sacramenti, vbi ſtera occidat, vbi intelligibiles incurrant lupi, vbi ſit requies refectionis, vbi ſpes reſurrectionis, qui ſunt canes, q pro gregis poſſint latrare cuſtodia, populus & ipſo grege magis mutus ignorat. *Ambroſius in Pſal. 18. ſerm. 13.*

Nulla ars doceri præſumitur, niſi intēra prius meditatione diſcatur. Ars artiū eſt regimen animarum Quis cogitationum vulnera occultiora eſſe neſciat. vulneribus viſcerum? Et tamen ſæpe qui nequaquam ſpiritualia pręcepta cognouerunt, cordis ſe medicos profiteri non metuunt, dum qui pigmentorū vim neſciunt, medici videri

carnis

carnis erubeſcunt. *Gregorius in paſtorali parte prima, cap. 11.*

Sicut crudele eſt ex ore famelici infantis manibus panē rapere, ita & ſe ipſum & operarium lædit, qui animas ſuſcipit regendas, niſi coronas, quantas illum ſuſtinere poſſe nouit, horis ſingulis prouidere ſatagit, ſiue per contumelias, ſiue per ignominiam, ſiue per obiectiones ſiue per ludibria. *Climachus de obedientia gradu quarto.*

Quotidianas expenſas quotidiano reciprocamus ſcrutinio, & innumera dominici gregis detrimēta neſcimus. De pretio eſcarum & numero panum cū miniſtris quotidiana diſcuſſio eſt; rara admodum celebratur collatio cū presbyteris de peccatis populorum. Cadit aſina, & eſt qui ſubleuet eam, perit anima, & nemo qui reputet: Sic optimi æſtimatores rerum qui magnam de minimis, paruam vel nullam de maximis curam gerunt. *Bernardus libro 4. ad Eugenium.*

Sicut deformis pictor facere poteſt pulchram imaginē, nec vitiū pictoris ſtatua deturpat: Sic & prælatus magnus facere poteſt bonum præceptum & cui ſine periculo ſubditi obedire poſſunt, imò debēt, *Peraldus in ſumma virtutū.*

Quemadmodum peregrinantibus ſi contingat per ſylueſtria incedere loca, in quibus vel indomitæ latitēt feræ, vel latrunculi viatores deprædari cupientes obſideāt, maxima, vt ſecuri cœptum iter peragere poſſint, adhibenda eſt prudētia: Ita qui ad regimen vocatur animarū, ſumma cum diligētia obſeruare debēt, à quo vocantur, quò ve ad illum moueantur affectu: quoniam miniſterium difficillimum accepturi ſunt. Circumſpiciēdum igitur ſumma cura, ne in animarū cura in pericula nos conijciamus. *Laurentius Iuſtinianus de inſtitutione ac regimine prælatorum cap. 2.*

Medicæ artis periti hoc habent proprium, vt nō omnibus æqualiter, ſed ſingulis diuerſa, prout expedire perſpexerint, impertiantur medicamenta languoribus. Nūc q̄ppe ferro, nunc cauterijs, ſæpe verò uarijs vtuntur unguētis. Interdum ægrotantes ciborum attenuant parcitate: nonnunquam autem exquiſita alimentorū qualitate ſuſtentant. Naturam vtiq; ſingulorum attendunt, ac vitam atq; iuxta vniuscuiuſque neceſſitatem remedia tribuunt. Idem faciet Eccleſiæ paſtor, animæ medicus. *Idem, de*

Inſtitutione ac regimine prælat. cap. 8.

Vſus quidem docet, ut quoties cõtingat duos ſimul dimicare exercitus, miles per ſe ſit quiſq; ſollicitus, qualiter videlicet illæſus hoſtes poſſit euadere, illos etiã inuadere, deprædari, atque ſubigere. Singuli propria tractant negocia, & pro ſua labolant ſalute. At verò totius dux exercitus, præter ſuam gerit omnium curam. Prouidet namque quibus ipſe exercitus alatur cibis, quibuſq; utatur equorum ſtramentis. Secum tacitus cogitat de vniuerſorum indemnitate, qũo ſcilicet valeat aduerſarios decipere, aduerſus illos inſidias ponere, diſſimulare fugam, ac ſuperare incautos. Cæteris quippe ludentibus, prãdentibus, vagantibus, dormientibuſque, ipſe clam inimicorum perluſtrat caſtra, ſi fortè eos improuiſos reperiat, inuadat, trucidet, & diſperdat. Omnis profectò induſtria pro tuitione exercitus, tã in inſtituendis excubijs, in mittẽdis exploratoribus, quàm in mutandis cuſtodibus ex ipſius animi ſagacitate dependet. Ad illius quoque imperium mouẽtur caſtra, acies diriguntur, certamen geritur. Ipſe nempe in hora conflictus hortatur trepidos, vrget pigros, robuſtos accendit, retrogradientes impellit, deordinatos ordinat, & cũ pugnantibus deſiderio & adhortationibus pariter & ipſe concertat. Quod autem de viſibili eſt dictum exercitu, hoc de ſpirituali & inuiſibili cenſendum etiam non ambigo. Porrò iſtum ſpiritualem exercitum congregationé dixerim omnium eſſe fidelium: qui in Eccleſia, tanquã in cãpo, ſub diuerſis gradibus diſtinctis uidelicet agminibus ſunt ordinati ad bellũ, aduerſus aereas poteſtates: q̃ profectò mille modis, occultiſq; machinationibus, fraudibus innumerabilibus, & implacabili crudelitate die noctuque Dei caſtra oppugnare non deſinunt. Ad quorũ ſiquidem defenſionem, inſtructioné, & regimen inſtituti ſunt ſpirituales duces, animarum uidelicet paſtores atque rectores, quatenus ipſorum ſalubri prouiſione, exercitatione laudabili, admonitione ſancta, cœleſti ſapientia plebs tota credentium, quæ per ſe minus eſt valida ad pugnandũ, animetur indeficiẽter, iugiter erudiatur, protegatur orationibus atq; ad certaminis perſeuerantiam conſilijs ſalutaribus, roboretur. Iſtis prorſus incumbit cunctarum

gubernatio

gubernatiō Eccleſiarū, oīum tradita eſt cura fideliū. q bus quēadmodū adſcribitur ad meritū vniuerſorum corona vincētiū, ita è regione pereuntiū de ipſorum manibus requirēt ſanguis: ſi tū erga eorū ſalutē reperti ſunt deſides atq; vitę monita eiſdem inſinuare neglexerint. *Ibi ca.17.*

Quemadmodum ſignum in ſublime & in publicum expoſitum, ne vētorū impulſum flatibus corruat, neceſſe eſt vt funibus, ac clauis, aut vectibus firmetur: ita de unoquoque homine in cathedra Eccleſiaſticæ dignitatis conſtituto hoc idem cēſendū eſſe nō ambiguo: idq; eo accuratius quo ſigno inſenſibili precioſior eſt homo, caſus maior, pnicioſiorque ruina. Nam ſi deijcitur vel labatur ſignum, aliud abſq; alicuius detrimento vel ſcandalo loco ſui erigitur. Nam aūt ſic de homine in regimine poſito. Si enim ſuam trāſgreditur profeſſionē, aut delinquat publicè, notorium Eccleſiæ infert ſcandalum, derogat dignitati, authoritatem adimit regimini, præbetq; exemplū delinquēdi ijs, quibus forma uirtutis exhibere debuerat. *Ibi.ca.20.*

Doctrina ſine exemplo parū prodeſt. Qui enim ad uirtutē excitant & exhortantur, ſed in eam non incumbūt, ſimiles illis ſunt qui præmungunt lucernam, ſe oleum nequaquam infundunt. Et quemadmodum qui theriacam vendunt, eam prius in ſe experiuntur, alioqui nemo eam vult emere: Sic qui virtutem docent, eam in ſe debent experiri, & id quod alij dicūt efficere, ſi volunt ut alij ad virtutem moueantur. *Hector pintus in cap 40. Iſaie.*

Væ illis qui dignitates, ad ſuam perniciem quæſierunt. Vt enim vermiculus ſericarius admirabili labore & induſtria conficit ſericum, & neſciens conſtruit caſulā, in qua conſtructa commoritur & ſuum proprium ſepulchrū cōdit: Sic qui dominandi cupiditate inflammati falſos honores quærunt, ſibi ipſis neſcientes in ſamen æternamq; perniciem moliantur. *Idem in cap.56.*

Quemadmodū æſtate cum vehementius tonuerit quā fulſerit, ſignum eſt uentorū, ut Plinius ait, Sic qui in aliorū peccata vehementer inuehitur & clamores attollit, cū ipſe nō perinde vitæ claritate micuerit, facilè oſtendit animum habere ambitionis potius ac vanitatis vento tumētem, quàm colentem iuſtitiæ. *Idem in cap. 34. Ezechielis.*

PATIEN-

SIcut ſolatium eſt ſuper eo quod frui non datur, vice lã guentium, qui cum vacãt à ſanitate, de bonis eius tacere non norunt: Ita miſerrimus ego ſemper æger caloribus impatientiæ, quam non obtineo, patientiæ, ſanitaté & ſuſpirem & inuocem & peroré neceſſe eſt, cũ recordor & in meæ imbecillitatis cõtemplatione digero, bonam fidei valetudinem, & dñicæ diſciplinæ ſanitaté, non facilè cuiquam, niſi patientia aſſideat, prouenire. *Tertull. de pat.*

Sicut in partu, paupercula & regina iiſdem laborãt doloribus: itidem terra diuitis ac pauperis, niſi conuenienté acceperit imbrem, non poteſt alicuius pretij fructus ferre: Haud ſecus in operatione animę, nõ ſapiens, nõ locuples regnat in gratia, niſi per patientiam afflictiones, & labores frequentes. Si quidem Chriſtianorum vita mel imitari debet: quod cum ſit dulce, acerbi aut veneноſi nihil admittit: Ad hunc modum illi, quæcunq; obuenerint ſiue proſpera, ſiue aduerſa, benigni ſunt, vt inquit Dominus. *Eſtote benigni ſicut pater veſter cœleſtis.* Quod enim lædit & inquinat hominem intus eſt. *Macarius hom 42.*

Sicut ad laudes tuas ſi veritaté excedunt, efferri non debes: ita nec ad probra in te non verè iactata, minimè dolere. *Baſil. hom. de ira.*

Quod dixi de voluptate, quod voluptas non in cibor ũ apparatu, ſed in comedérium affectu ſita eſt: hoc & de cõtumelia dico, quod contumelia nõ à contumeliantiũ ſententia, ſed a patientium affectu cõſtituitur vel deſtruitur, verbi gratia, Multa quidam in te fanda atque nefanda cõtumelioſe egit: ſi non contumelias deriſeris, ſi verba non ſuſceperis, & uulnere ſuperior ſis contumeliã non es paſſus. Es quemadmodum ſi corpus adamantinũ haberemus, & innumeris vndiq; telis percuteremur, non tamen uulnera ſuſciperemus: non enim à manu tela torquẽte, ſed à corporibus patientibus uulnera fiunt. Sic & hic nõ à contumeliantium inſanium inſania, ſed à patientium contumelias imbecillitate: iniuriæ & iniuriarum contumeliæ conſtituuntur *Chryſoſtomus hom. 2. ad pop. Antioch.*

Sicut qui pecunias colligere volũt, & huius ſeculi, negociatio-

gociatione exercent, non aliter poſſunt augere ſuas opes,
niſi multa pericula terra marique ſuſtinuerit: neceſſe.n.eſt
vt ferant latronũ & pyratarũ inſidias. Attamẽ omnia ma-
gna alacritate ſuſcipiunt, & ob expectationẽ lucri vix ſẽ-
tiunt amara quæ ferũt. Eodẽ mõ & nos cogitãtes diuitias
& ſpirituales merces, quæ nobis hic colligẽ licet oportet
gaudere & exultare, & nõ contẽplari quæ vñr, ſed oculis
mẽtis imaginari ea quæ videntur. *Idem hom. 63 in Geneſim.*

Medici qñ iniuriis & calcibus cædũtur furentũ, tũc illo-
rũ magis magisq; miſerentur, tum maximè ad reddẽdam
illis ſanitatẽ parantur ſcientes quod excellentiã morbi ſi-
gnificat ea iniuria. Et tu de inimicis eandem teneto ſentẽ-
tiã, ſicque vtere tibi iniuriari cupientibus. Illi namq; ſunt
maximè ęgroti, omnemq; violentiã ſuſtinentes. Libera tẽ
igitur ẽ peſſima læſione. Libera te à ſæuiſſimo dæmone,
propriæ ſcilicet mentis furore. Etenim cum aliquos à dæ-
mone actos videmus, ſæpe lacrymarum, non autẽ agimus
vt eadem ipſi patiamur. Noli inſultare iacenti, quinimo
miſerere. Etenim ſi videamus aliquem miſerabiliter ve-
xatum & vertiginis ſuæ tenebris obtectum quique etiã
malignũ illũ humorem vrgeatur euomere, porrigimus ma-
num & ſupportamus huc illucque iactatum. Et ſi veſtimẽ-
ta noſtra polluat, non auerſamur, ſed tantũmodò requiri-
mus quomodo eum à tam grãdi anguſtia liberemus. Quã-
do autem eiuſmodi æger à paſſione requieuerit, tunc li-
quido cognoſcet à quanta illum turbatione ſanaueris, &
quid dico, te honorabit vt Dominum. Nonne vides patiẽ-
tes fœminas, quemadmodũ aſſiſtentes ſibi ſępe commor-
deant, & tamen illæ minimè dolent? imo dolent quidem,
ſed ipſum dolorem fortiter ferunt. Harum igitur meminẽ-
ris & noli eſſe fœmina mollior. *Idem, hom. 18.*

Cogita quia non eſt in ſe qui vituperat, & non moleſtẽ
feres cõtumelias eius. Nam & dæmoniaci plerunque nos
verberant, nec ſolum non mouemur, verũetiam eos deflẽ-
mus: Ita tu facito, miſereat te contumeliãtis. Magna enim
bellua, ira ſcilicet, & furore, & pernicioſo dæmone detinẽ-
tur, ſolus ipſum qui ab huiuſmodi dæmone vexatur, &
ſic inſaniendo breuiſſimo temporis ſpatio maximo ſolet
afficere malo. *Idem hom. 89.*

Sicut

Sicut Ioſeph dimiſit pallium in manu meretricis, & fugi cum meliore pallio caſtitatis: Ita & tu proijce pallium in manus calumniatoris, & fuge cum meliore velamẽto iuſtitiæ, ne fortè dum vis vendicare veſtem corporis, pretioſiſſimum animæ veſtimentum perdas. *Idem Hom.* 12. *operis imperfecti.*

Quemadmodum ſagittæ in durum aliquod ſignum immiſſæ, magno impetu huc illuc diſperguntur, mollius verò aſſecutæ, figuntur & deſinũt: ita & maledicos & feros repugnando magis exaſperamus, cedẽdo mitigamus faci le & eorum molimus inſaniam. *Idem hom.* 41 *in Ioann.*

Iniuria effectus, in mentem veniat, quod illi ſuppliciũ maneat: & non modo nulla in proximum ira feceris, ſed deplorabis vicem eius. Neq; enim febribus laborãti, neq; tumido quiſquam iraſcitur: huiuſmodi eſt irati animus, qui ſi in te proſiliet, tace & opportunam ei plagã infliges. Si contumeliam cõtumelia proſequeris, ignem excitabis. Sed puſilli animi arguemur inquies, ſi tacebimus. Imo tuã admirabimur ſapientiam. Quod ſi contra contumelioſe reſpõderis, materiam dabis vt vera putentur, quorum argueris. Quare ſi diues pauper appellatur: ridet? quoniã ſalſum id nouit: Itidẽ & nos ſi iniurias ridebimus, magnũ erit argumentum qđ falſo reprehendamur. *Idem. Ho.* 48.

Si quis pro chariſſimis aliquid paſſus, gloriatur: ſi quis propter Deum quid tolerat, quam ſentire moleſtiã putãdum eſt? Oportet in rebus grauibus & moleſtis, non labores ſed præmia conſiderare. Quemadmodum mercatores non maris pericula ſed lucrum expectant, Ita & nos cœlum & Dei præſentiam. *Idem hom.* 76.

Ne vincaris à malo ſed vince in bono malum. Quando quidẽ & iſtud vincere eſt. Pugnãs enim tum potiſſimum uincit, nõ quando ſuum ipſius corpus pugnæ exponit, vt plagas excipiat: ſed quando ſeipſo eruens, efficit ut omnem ſuã potentiã aduerſarius in aera fruſtra, & inaniter effundat. Sic enim nec ipſe plagas excipit, & omnes aduerſarij vires diſſoluit: id quod & in conuitijs fit. Nam quando viciſſim conuitia regeris, vinceris non ab homine, ſed qđ turpius eſt, ab illibero illo iræ affectu ꝑ motus exuperaris. Si uero tacueris, & vincis, & trophęum fugis, & innumeros acqris

ris qui te coronent, quique conuitium ipſum, mendacii condemnent. *Idem ho. 22. in epiſtola ad Rom.*

Ex diabolicis legib. eſt malefaciẽdo uiuere. Propterea & in olympicis certaminib. diabolo conſecratis, ad eum modũ vincunt, quot quot illic decertant. In ſtadio uerò Chriſti, non ea eſt certandi lex, ſed omnino contraria. Hic .n. non eum qui percutit, ſed qui percutitur, coronari decretum eſt. *Ibidem.*

Non per fidem modo paratur noſtra ſalus, uerum etiã per hoc quod talia ferimus ac perpetimur. Quẽadmodũ .n. Pancratiaſtes admirandus eſt & illuſtris, bonaq; corporis habitudine, etiam cum artem intra ſe habet, cæterum cum artem ac uires ſuas exerit, cum ictus tolerat, cum ferit aduerſãriũ, tũ vero maximè clar⁹ eſt & illuſtris, eo qđ maximè tum profertur corporis habitudo, maximeq; declaratur quantum arte præſtet. Sic veſtra ſalus tum maxime exeritur, hoc eſt oſtenditur, augeſcit cum tolerat, cũ patitur, cũ oĩa fortiter ſuſtinet. *Idem ho. 2. in ſecundam Cor.*

Fert magnum diſcipulo in mari ſolatium, magnamq; fiduciam cum meminit magiſtrum fere naufragiũ feciſſe & fuiſſe ſeruatum. Neq; enim arbitratur iam fluctus illos atque tempeſtates ex propria imperitia iuſtitiaq; ſed ex ipſius rei natura contingere. Ad id permagnum eſt ratione ſolatii. Fert item in bellis tribuno, uel duci, maxima incitamenta uirtutis, cum imperatorem uiderit uulneratũ primo, tum demum euadere ex uulnere, ita & fidelibus quibusque multum affert ſolatii quod Apoſtolum cernunt toleraſſe plurima. *Idem ho. 4 in 2. Timoth.*

Longanimitate & patientia iram extinguimus. Sicut .n. ferrum ignitum cum in aqua tingitur, amittit igem. Sic iracundia in longanimen incidens, nihil eũ lædit, ſed etiam iuuat. Nam inde redditur continentior huiuſmodi homo. Sed ſicut admantina corpora non uulnerantur ſic etiam animæ tales. *Idem ho. 22. ad Hæbreos.*

Si quando iracundus quiſquam ferocit, tu ride. Ridere autẽ noli palã ne illum irrites amplius; ſed ride apud te ipſum tui gratia. Etenim pueros cum nos percuſſerint cũ indignatione tanquam vlciſcentes ſeipſos ridemus. Si igitur rideas tãtum erit inter te illum quantum inter pue

rum

roborati. *Idem ho. 16. ad populum Antiochenum.*

Laudauerim uirtutem gubernatoris qui nullas procellas ſenſerit & curſum nauigij direxerit, nulla tempeſtate iactatus. Sed illum laudauerim, qui aduerſus uentos renititur, inſurgit aduerſus fluctus, non timet vel cum eleuatur undis nauigium, uel cum ad profundi ima deponitur. Ita & ille laudãdus eſt gubernator ſui, qui ea quæ aduerſa ſunt uincit patientia, virtute ſuperat, ſecundis non extollitur, aduerſis non frangitur. Rege ergo teipſum, quando turbatur animus, mens fluctuat. *Ambroſius ſer.* 8

Arca Noë, q̃ figuram geſſit eccleſiæ, ædificata eſt lignis quadratis. Quid eſt quadrari? Attende ſimilitudinẽ. Quadrati lapidis ſimilis eſſe debet Chriſtianus. In omni tribulatione non cadit, etſi impellitur, & ſi qua uertitur, nõ cadit Nam quadratum lapidem, quacunque uerteris, ſtat. Stantem te ſic inueniat omnis caſus. *Auguſt. in pſ. 86.*

Quemadmodum, his qui crudo ſunt ſtomacho, amarũ prodeſt abſynthium. Sic malè moratis mala tolerare, utile eſt. *Marcus Heremita de lege ſpirituali.*

Nos uerò cum verbum vllum in nos dictum audimus canes imitamur. Hic enim ſi quis in eos lapidem iecerit, iaciẽte dimiſſo, lapidem remordent. Ita nos Deo relicto, qui nobis tribulationes huiuſmodi ad peccatorũ noſtrorum purgationem procurat, ad lapidem, hoc eſt, ad proximum currimus dicentes. Quare hoc mihi locutus eſt, quare hoc fecit? Cumq; ex his proficere admodum poſſimus & mereri negligentia noſtra demeremur. *Dorotheus de accuſatione ſui ipſius, doctrina 7.*

Qui debitor alicuius fuerit, donec reddiderit debitum quouis locorũ abeat, debitor eſt, nec habet poteſtatem ſedendi cũ quiete. Qđ ſi afficiatur ignominiis ab hominib: erubeſcit, tunc debitum ſoluit, ac ſic liber fit, & cum fiducia & audacia poteſt in populo eſſe, & ubicunque uoluerit, ſedere. Sic homo cum patienter tulerit iniurias, ob peccata commiſſa humilitatem diſcit, & laborem, & ita recedunt ab eo peccata, iuxta quod ſcriptum eſt, vide humilitatem meam & laborem meum, & dimitte uniuerſa delicta mea. *Idem doctrina 20.*

Ego dico uobis, non reſiſtere malo. Nonnè quoties miſerũ *Matth. 5*

homi-

hominem choleræ inflammauerit incendiũ; & dominante febre veſanum reddiderit ægrotantem, turbatur ſẽſus mẽs deperit, feritas accedit, recedit humanitas; & ne multis, moriente hoĩe furor uiuit. Hinc eſt quod frendit dentibus, parẽtes laniat, ſcindit proximos, cædit pugno, morſu agit atq; afficit obſequentes: tunc medicus ad uirtutis laudem, ad artis gloriam, ad famæ cumulum, armatur patientia: tolerantiam ſumit, iniurias deſpicit, morſus ſuſtinet, fert labores, & non leues pœnas patitur, vt à pœna liberet laborantem, fouet oleo, inſiſtit curis, erogat medicinam, certus quod medicinam repenſet ęgrotus dũ recepit ſanitatem. Ergo fratres ſi talia perpetrantes grauiſſima phreneſi laborare cognouimus, obediamus Chriſto, & forẽtum fratrum morſus, uerbera, onera, tota pietatis uirtute portemus, vt & fratres noſtros liberemus à pœna & nos æternum patientiæ præmium conſequamur. *Petrus Chryſologus ſer.28.*

Si quidẽ hoc ſpectat medicus, vt morbo liberet ægrotũ nõ vtrũ merito an immerito ſibi morbũ contraxerit. Tu quoq; igitur medicus eſto ei qui te læſit, vnũ hoc q̃re quo pacto morbum illi adimas. *Chryſoſt. ho.1. de Dauid & Saule.*

Similes periculum belli ſuſtinet, dum ſperat uictoriæ prædam. Quanto magis vos opprobria mundi non debetis timere, qui regni cęleſtis præmium expectatis? *Idem ho. 9. de operis imperfecti.*

Sicut aquam denegare ſitienti crudele eſt, ita patientię præclaræ virtutis præconia ſilentio tegere malũ eſt, quia in illo ſubtrahitur alimentum corpori: in hoc via clauditur, qua ſpiritus ad cęlum deducitur. *Laurentius Iuſtinianus. in ligno vitæ de patientia, cap 2.*

Quẽadmodũ in corporibus reparat ſanitatẽ medicina: ita in animabus patientiã tribulatio generat. *Ibidem c.3.*

Sicut nihil eſt deformius, quàm reſpondere furioſis: ita nihil eſt vtilius, quàm tacere nobis prouocatis. Nullus eſt enim finis inimicitiis, niſi ad tempus obtemperemus iratis. *Ibidem cap.4.*

Sicut propriũ eſt eorum qui nouiter conſuetudinẽ peccandi reliquerũt, ac in Chriſti militia aſcripti ſunt, peccata ſua deflere, tanquam qui frequẽter ex ipſorũ recorda-

tione pulſantur: Sic patientiæ ſtatus eſt, patienter ferre aduerſa. *Ibidem, cap.6.*

Ille magnus & nobilis eſt, q̃ more magnę ferę latratus minutorũ canũ ſecurus obaudit. *Seneca lib.2. de ira, ca.15.*

Puſilli hominis eſt & miſeri, repetere mordentem, vt mures, & formicæ: ad quas ſi manum admoueris, ora cõuertunt. Imbecilla ſe lædi putant, ſi tanguntur. *Ibidem.*

Quemadmodum remedia triſtiora ſunt ipſo morbo, vt ſatius ſit oppetere mortem, quàm his aucupari ſalutem veluti ſugere ſanguinem è vulnere recenti gladiatorum morientium, ita quandoque ſatius eſt ferre iniuriã, quàm maiore incommodo vlciſci: ferre pacem, etiãſi parum commodam aut æquam, quàm bellum cum immenſis malis ſuſcipere. *Eraſmus in Simil.*

Vide Iniuria.

PAVLVS.

NIſi præceſſerit pugna non põt eſſe victoria, cũ fuerit in pugnæ congreſſione victoria, tunc datur vincentibus & corona. Nam gubernator in tẽpeſtate dignoſcitur, in acie miles probatur. Delicata iactatio eſt, cum periculum non eſt, conflictatio in aduerſis, probatio eſt virtutis. Arbor q̃ alta radice fundata eſt, ventis incũbentib. non mouetur, & nauis quæ forti compagine ſolidata eſt, pulſatur fluctib. nec fertur. Et qñ area fruges terit, vẽtos grana fortia & robuſta contẽnunt, inanes paleę flatu portatæ rapiuntur: Sic & Paulus poſt naufragia, flagella, poſt carnis & corporis grauia tormenta, non vexari, ſed emendari ſe dicit in aduerſis. *Cypr. ſerm. de mortalitate.*

Sequor autem ſi compræhendam in quo & compræhenſus ſum à Chriſto. Quo pacto cõpræhenditur à Deo? Quemadmodũ ſi tyrãnus captiuos quoſdã abducat, quos rapuerat: deinceps recuperentur à vero rege: ita quoq; Paulus cũ à tyrannico peccati ſpiritu torqueretur, perſequebat̃ & deuaſtabat eccleſiã. at qm̃ non odio Dei, ſed per ignorationem hoc agebat, tanq̃ certans pro veritate non eſt neglectus: ſed appræhendit eum Dñs, cœleſtis rex & verus, vbi circunfulſiſſet arcano modo: illumq; voce ſua dignatus, in faciem percuſſum, vt ſeruũ liberauit. *Macarius, ho.44.* Philip.3.

Hoc nimirũ & parẽtes ſæpenumero faciũt erga filios, dum quiſpiã corripiens filiũ ſuũ corruptũ, multaq́; operatũ mala, q̃uis ſibi perſuaſum hẽat, illũ ex propria malitia ad perditos mores exorbitaſſe, frequenter tñ in alios culpã reijcere ita loquens. Noui non fuiſſe tuũ delictum, ſed alij te corruperunt ad ſeduxerunt. Illorũ eſt totũ hoc peccatũ. Nam hæc audiens filius, poterat paulatim à malitia reſipiſcens, facilius ad bonã frugẽ reuerti, dũ pudeſit erubeſcitq́;, hac laude videri indignus. Idem fecit Paulus ſcribens Galatis. Poſt multos illos ac prolixos ſermones, poſtq̃ non cõmemorandas accuſationes quibus illos accuſarat ſub epiſtolę finem, volens ab illis amouere culpã, vt aliquantulũ à criminib. recreati ad excuſationẽ venire queant, hunc in modũ loquitur, *Ego cõfido de vobis, quod nihil aliud ſentietis.* Cæterũ qui vos perturbat, feret iudiciũ quiſquis ille fuerit. *Chryſoſt. ho. de Dauide & Saule, magnum eſſe bonum non tantum exercere virtutem, verumetiam laudare.*

Galat. 5.

Sicut in famulis vſuuenire ſolet, quod obſcuri fiãt ſi q̃ primũ fãgũ inierunt, ſua noĩa mutarint: Ita & in Paulo cõtigiſſet, ſi mox vt relictis Iudæis ad nos venit, aliud nomen ſortitus fuiſſet. Nemo enim ſciuiſſet quod perſecutus eſſet ille Euangeliſtas. *Idem ſerm. de conuerſatione Pauli.*

Medicum tũc maximè admiramur, qñ febrem cum infeſtior, & flamma morbi cum vehementior eſt, extinguere, & penitus abolere poteſt. Id quod & in Paulo contingit. Vox enim Domini quaſi res quædam deſuper cadẽs, à morbo in ipſo feruore flammæ liberauit. *Ibidem.*

Etenim qui excindere vult arborem, ramis relictis radicem ipſam execat: ita ſane & hic adortus eſt diſcipulos, radicem prædicationis volens eximere. *Ibidem.*

Quemadmodum Dominus qui ſeruum mercatus eſt, oſtendere volens ſe Dominum ſerui, nomen illius immutat: ita & ſpiritusſanctus fecit, vbi Paulum captiuum accepit, vocabulum eius mutauit, vt ẽt inde diſceret Paulus ſe habere Dominum. Nominum enim impoſitio Domini ſignum eſt. *Idem, de ferendis reprehenſionibus.*

Coloſſ. 4. *Propter quod & vinctus ſum, vt manifeſtem illud, ſicut oportet me loqui.* Vinctus erat Paulus & confidentiores reddũtur diſcipuli. Meritò, videbant. n. non impediri euãgelij prædica-

dicationem. Num enim linguam alligat poteris? hac potiſſimum currit prædicatio. Quemadmodum enim niſi curſoris pedes ligaueris, curſum illius non impedieris: ita euangeliſtæ curſum, niſi linguam alligaueris; non prohibueris, ſed quomodo ſi curſuri lumbos vincieris, magis currit & in curſu ſolidatur, & iſte magis prædicat; idque cum maiore fiducia. *Idem hom.* 10. *ad Coloſſ.*

Maius neſcio quid Paulus de ſe dicit quã Prophetę illi aduenas ſe vocabant & peregrinos, hic captiuũ. Ad captiui.n. modum ducebatur atq; tractabatur, & oĩb. patiendi formã proponebatur, imo peius ẽt habebat, quã captiui Nam illos quidem hoſtes captos in magna deinceps ſecuritate conſeruant, curã eorum habentes, tanquam rerum & poſſeſſionem ſuarũ: hunc verò vt hoſtem agebãt & ferebant oẽs, eum diſtrahentes, verberantes, vituperantes, calumniantes, & quid quæſo, non? *Ibidem, ho.* 11.

Optimi medicorũ cũ altè ſecuerint, & per inciſionẽ fecerint doloris augm̃, ſolatium ſtatim afferunt & remediũ illi loco, vbi dolor ineſt, & perturbatam refouent aĩam: poſtq̃ aũt recreauerint, alteram iam nõ adijciunt ſectionẽ, quinẽt illa quæ facta ſunt, medicaminibus mitiorib. & valentibus magnitudinẽ mitigare doloris, cenſouent. hoc ẽt Paulus fecit. Poſtq̃.n. concuſſit aĩas Hebræorum, & compunxit mentione gehennæ: & fidem feciſſet, quia oĩb. modis perire oportet iniuria Dei gratiam afficientẽ, ne multo timore deſperantem aĩam abſorberi faceret, conſolatur eos per laudes & hortationes dicens. *Redeant vobis in memoriam priſtini dies, &c.* *Idem, hom.* 21. *ad Hebræos.* *Heb.* 10.

Patientia vobis neceſſaria eſt. O quãta magnitudo exhortationis & conſolationis, veluti ſi quis ad athletã hoc diceret, qui cũctos ſuperaſſet, ãc deijceret, & nullũ reliquũ habet, qui ſibi concertaret: & deinde futurũ non niſi vt coronaretur, & dilationem ferre nõ poſſet, dum arbiter certaminis aduenirет, qui coronã daret ille autem impatienter ferens, vellet exigere & fugere, non tolerãs ſitim & flammam æſtuationis. Ita & Paulus hoc loco. *Ibidem.* *Ibidem.*

Sicut is qui in paupertate intra vile tugurium vixit, ſi fortè regẽ videat auro multo ac margaritis refulgentẽ, vltra nõ vult tugurij pauperis recordari, ſed agit oia qua-

tenus poſſit à ſplẽdore & gloria regis, quem contuẽs admiratus eſt & dilexit, inſeparabilis efficiꝰ: ita & Paulus vbi perſpexit illa quæ in cęlis ſunt, cõtempſit iſta quæ egeſtatis & ſqualoris in terra plena ſunt, & cũ hominibus quidem pro neceſſitate terreni corporis cõuerſabatur: mẽte verò & ſollicitudine totũ ſe illuc transferebat, quo eũ amoris ſui ducebat intentio. *Idẽ lib.1. de compunctione cordis.*

Quemadmodũ mulieres quotquot dolorũ partus experimenta ſumpſere, cũ matres fiunt horũ quos parturiunt, quocunque fuerint, vinculo cõtinuò alligãtur: Sic & Paulus adeò multò fortius, sẽper enim diſcipulis ſuis adhærẽs, atq; affixus erat, eoq; fortius, quo naturalibus ſpiritualia vincula ſunt fortiora. Nã ſic nõ ſemel, ſed eoſdẽ bis parturiuit, & clamauit dicẽs: *Filioli mei, quos iterum parturio.* Id adeò mulier nunquã pateretur, neq; ſufferret eoſdem iterum labores. Sed tolerabat hoc Paulus quod in natura non eſt videri. *Idem hom. 10. de pœnitentia.*

Galat. 4.

Cui cõparauerit qs Pauli verba? Mari vel oceano? ſed nihil par eſt: illo sũt verba eius copioſiora, puriora & ꝓfundiora. Et ſic nõ peccarit qs ſi cor Pauli mare ac ẽt cęlũ dixerit, cũ ob puritatẽ tũ ob profunditatẽ. Mare eſt, nauigãtes nõ à ciuitate in ciuitatẽ, ſed à terra in cęlũ vehẽs. Si quis in hoc mari nauigauerit, ſecũda aura nauigat. Nõ eſt in hoc mari vẽtus, ſed ꝓ vẽto ſpiritusſanctus, q in illo nauigãtes aĩas vehit, nõ ibi ꝓcella, nõ ſcopulus, non bellua ſed oĩa tranquilla. Mare eſt portu trãquillius & ſecurius, nihil habẽs ſalſum, ſed purũ ac dulcẽ laticẽ, ſole lympidiorẽ & magis perſpicuũ. Qui vult in hoc mare deſcẽdere, nõ opus habet natatiõe vel remio, ſed magna gratia: ĩueniet aũt in eo oĩa bona quæ ſunt in regno cęlorum & poterit fieri rex, & totũ mundũ accipere, inq; ſummo honore eſſe: qui in hoc mari nauigat nunquã naufragium faciet. Et quẽadmodũ hi qui imperiti ſunt maris, ſuffocanẽ: ita & hic fit: id quod & hæreticis euenit, qui pluſquam vires ꝑmittunt, attentãt: oportet ſanè profunditatẽ noſſe vel nõ attentare. Nauigaturi hoc pelagus pauperes ſimus ac humiles. Paremus nobis naues, ſtudiũ, alacritatẽ, preces, vt ĩ ſilentio hoc pelagus trãſeamus. Etenim aqua hæc viuens eſt. Vt autẽ paulina verba intelligãtur vita pura opus eſt.

Sicut

Sicut enim ſtomach⁹ ſanos & difficiles cōcoctionis cibos non ſuſcipit:ita etiam anima torpida,inflata, æſtuans,ſterilisq; ſpiritalem ſermonem accipere non poterit. *Ibidem hom. ultima, in acta Apoſtolorum.*

Patitur & Apoſtolus aliquid quod non uult, pro quo ter dominum deprecatur. Sed dicitur ei, ſufficit tibi gratia mea,quia uirtus in infirmitate perficitur, & ad reuelationis humiliandam ſuperbiam,monitor quidam humanæ imbecillitatis opponitur,in ſimilitudinem triumphātium quibus in curru retro comes adhærebat, per ſingulas acclamationes ciuium dicens,hominem te eſſe memēto. *Hieronymus epiſt. ad Paulam ſuper obitu Bleſillæ filiæ.*

Nutritor pius niſi totus fuerit redactus in paruulum, nūquā paruulū perducit in virum,deniq; tunc uocem tenuat, verba ponit,agit nutibus, ſenſus ſeponit, infirmat uiſcera,abijcit uires,membra diſſoluit,greſſum tardat, geſtit nō ambulare ſed repere, ridere ſimulat,timere fingit, flere mētitur,quia eſt in illo mendacium pietas,deſipuiſſe prudentia eſt,eſt infirmitas uirtus. Hoc reor beatū Paulū feciſſe,cum dicit,factus ſum paruulus in medio veſtri,tanquam ſi nutrix foueat filios ſuos. *Petrus Chryſol. ſer. 62.*

Mira pietas,quæ ut largiatur exorat. *Obſecro, inquit nos per miſericordiam Dei.* Medicus auſtera remedia cum recipere perſuadet ægrotos,agit precibus,nōn cōpellit imperio ſciēs infirmitatis nō voluntatis eſſe,qđ ſalutaria reſpuit, quoties profutura repellit infirmus. Et filium pater non poteſtate,ſed timore ad rigorem pertrahit diſciplinæ nō ignorans quàm ſit aſpera immaturis ſenſibus diſciplina. Et ſi corporalis infirmitas ad curā precibus ſic mouetur, ſi puerilis animus ad prudentiam ducitur blandimentis, quid mirū ſi Apoſtolus, qui ſemper eſt & medicus & pater,humanas mentes morbis carnalib. ſauciatas,ut ad remedia diuina ſubrigat,ſi precať. *Obſecro nos, &c. Idē ſe. 108.*

Nocte ac die abundantius orantes ut uideamus faciem ueſtram. Orabat herum ut liceret conſpectu frui, nec ſanè minor cupiditate,quam ſolet agricola quiſpiam,cum audit quē optimè coluerit agrum,fructus uerò uberrimos protuliſſe, & reuiſere eundem, & oculis perluſtrare mox cupiat. *Theophilactus in prioris ad Theſſalo. cap. 3.*

PAVPERTAS.

VEnatio leonis onager in deſerto: Sic paſcua diuitum pauperes. *Eccleſiaſt.* 13.

Nemo tã pauper põt eſſe quàm natus eſt, aues ſine primonio viuunt & in diẽ paſcua paſcuntur: & hæc nobis tñ nata ſunt: quæ oĩa ſi non concupiſcimus, poſſidemus, igitur, vt qui viá terit, eò felicior quo leuior incedit: ita beatior in hoc itinere viuendi, q̃ paupertate ſe ſubleuat, nõ ſub diuitiarũ onere ſuſpirat. *Minutius fælix in Octauio.*

Neq; medicus quiſquá ferro manuq; admotis ſic accuratè putrida vulnera ſecat, vt pauper egena manu porrecta ſtipem flagitando vulnerum cicatrices tollit. Et quod mirum citra dolorem, citra ſuſpirium, pulcherrimá conferunt medicinam. *Chryſoſtomus hom.* 30. *in* 1. *Cor.*

Quemadmodũ inter animantia ceruus & lepus ob innatam ſibi timiditatem maximè cæteris obnoxia ſunt, ſus aũt & taurus & leo, haud facilè in poteſtatem inſidiatoris cadunt: Tale videre quiddam in diuitum & pauperũ gẽte licet. Hic leoni, tauro ſimilis eſt: ille lepori, ceruo. Quem.n.non metuit diues? an non latrones? an non potentes? an non inuidos? an non calumniatores? & quid calũniantes aut latrones dico? familiares ſuos ſuſpectos habet, aut quid viuens dico? quãdo ne mortuus quidem graſſantium improbitate liber eſt: & ne mors quidẽ ipſa tutari prorſus diuitijs cadauer poteſt, quin ſceleſti homines expilent, tam eſt periculoſa res opes. *Ibidem, hom.* 35.

Ob paupertatem ne macerentur. Nec.n.cum pictos in tabella diuites videmus, dignos admiratione putamus, vt nec mendicos iſtic exaratos, miſeros, ſint pictis licet viuis noſtris diuturniores: faciliuſq; licet pictus in tabella diues quàm in rerum natura conſiſtat: in centeſimũ ſæpe annũ tabella durat: cum qui tam belle ſibi diues placet, vnius anni ſpatio rebus omnibus exuatur. *Ibidem, ho.* 38.

Amicos qui ad prandiũ vocat, nihil magni facit, recepit.n.hinc mercedem, qui pauperem, Deum habet debitorẽ. Retribuet, ſi non retribuerit homo: ſin homo retribuerit, non eſt retributurus Deus. Amicũ ſi vocaueris, ad veſpe-

ueſperam vſq; durabit gratitudo: ſin pauperem, nunquá ea peribit. Debitor.n.dñs perpetuo reminiſcitur, nunquá obliuioni tradet. vulgaris amicitia velocius quouis momento conſumitur. Inſtruantur menſę duæ, una pauperibus oẽ genus repleatur, diuitibus altera. Illic argenti nihil nec vini multum, ſed quod tamẽ ad hilaritatem ſufficiat: hic vaſa aurea & argẽtea, miniſtri multi atq; ſplẽdidi: & ſumptuoſa fercula. In utra eſtis accubituri? In hac veſtrũ opinor, plurimi: ego ad illam propero. Hęc homines, illa Chriſtum: ſeruos hęc: illa dñm hẽt recumbẽtem. itaque etiam ſic maior illius quam huius voluptas, quanto iucundius cum rege quam cum famulis accũbere. In in illa ego uniq; mecum eam elegerint, multa cum libertate animiq; delectatione & loquemur & audiemus oía: vos aũt in hac trementes, ac timidi ſimulq; diſcumbentes ſub ueritiq; manum quidem protendere audebitis, quaſi ad pædagogium non ad prandium ingreſſi & coram moleſtis ac ſæuis dñis trementes, & ſeruorum more eadem cũ heris menſa communicantiũ abiecte loquent. Nos verò nõ ita. Duplici ergo nomine vos ſuperamus, libertate ſcilicet ac honore: quibus qđ ad uoluptatem attinet, nihil cõferendum. *Ego quippe malim cum libertate, amicitia, gratia, panem & olera, quam cum ſeruitute & inimicitia vitulis ſaginatis & mille fercula.* Quicquid.n. diuites dixerint coguntur laudare qui pręſentes ſunt, aut certè offendere, niſi paratiorum locum ſubeant, imò illis ẽt peiores ſunt. Illi.n. cum decore licet, libere tñ opprobrandi ius habent: verò nec hoc quidem licet, tantam illic vtilitatẽ habentibus, honorem non item: Priuata ergo omni iucunditate diuitũ menſa, pauperum quauis animi delectatione referta eſt. Sed ferculorũ quoq; naturã deſcribam? Illic uel inuito neceſſe eſt multo cibo vinoq; rumpi. Hic nihil nolentem cogit comedere vel bibere, ita voluptatẽ eius quæ ex ciborũ eſt qualitate repletionis illic occupás aufert moleſtia, corpora nõ minus corrũpens & dolore afficiens quam fames, imò multo peius. Eſt enim fames repletione tolerabilior, illã viginti dies ferre poſſes: hãc ne ſolos quidẽ duos. Qui cum illa continuè luctantur, in agris nẽpe, ſani ſunt, nihil opus habent medicis: hanc niſi continuè medicos voces,

Prou. 5.

vtiq; non feras: imò & medicorum hæc tyrannis auxiliũ ſæpæ fallit. Potior itaque pauperum mẽſæ voluptas, quã to honor ignominia ſuauior: ſui iuris eſſe quam ſubeſſe, libere loqui, quam tremere, iucundè agere, quã meticuloſè: neceſſarijs quantum ſatis eſt frui, quam delitijs menſurã excedere: & pauca inſumere, quam multa. Nec cõuiuis modo, ſed & conuitatoribus plus affert voluptatis. Qui diuites ad prandium vocat, in multos ante dies præparat & accurat: nec noctu dormit, nec die quieſcit, multa ipſe comminiſcens: plura coquis, propinatoribus & ſtrutoribus præcipit facienda. Imminente conuiuij die timidior, quã quibus depugnandũ eſt, ne quid contra præſcriptũ fiat, ne qs inuideat, cauilletur, criminetur aut exprobet, & multos inde acquirat irriſores, hac omni cura liber eſt qui pauperes inuitat, menſam ex tempore parãs nihil diu ante curans. Ad hæc poſt oĩa tot tantaq; mox ille gratiã perdit: Deum iſte debitorem hẽt, bona ſpe nutritur ſingulis diebus ab iſta menſa ſaturatus, cibis quidem conſumptis, ſed nõ conſumpta gratia quotidie magis gaudet, quã qui adeò cibi viniq; multum ingurgitat, ut nihil animum tam oblectat, quam bona ſpes & placida. Videamus reliqua. Illic tibiæ, lyræ, fiſtulæ: hic hymni & pſalmodiæ: illic laudãtur dæmones, hic oĩum Deus: hic gratia, illic ſtupor & ingratitudo. Nã dic mihi. Pauit te Deꝰ ex bonis ſuis, vnde paſtum te oportebat gratias agere, tu dæmones introduces? Quæ.n muſicis canuntur inſtrumentis, vix aliud quam dæmonũ ſunt cantilenæ: dicendũ erat. Benedictus es Dñe, qui me aluiſti. At tu nec horum ut canis quidam recordaris. Imo canes ſiue quid accipiant, ſiue nihil, domeſticis adulantur, herum mulcens tu nõ ita: ſed & acceperis, in Dñm ſæpe latras. Rurſum canis ſi quid ab alieno acceperit, nec ſic inimicitiam aduerſus illum remittit, nec ad amicitiã eius trahitur. Tu innumera à dæmonibus mala paſſus, eos ad conuiuia tua admittis: ille famẽ ẽt patiens hero adulatur: ſi quẽ curatũ à dæmone audieris, mox Deũ tuũ deſeris. Sed vis & finẽ videre? A menſa illa ſurgentes, inſanis & amentibus ſimiles ſunt, iracũdi, temerarij, ebrij, ſobrijs mancipijs ridiculi. Hi prãdiũ gratiarũ actione claudentes, domum ſic abeunt, iucundè dormiunt & exurgũt
omni

omni turpitudine liberi:illi tales intus, quales foris, cæci, claudi & mutili: & qualia corpora, tales animę iiſdē morbis correptæ:horum & corpus & aīa ſplendida, ornata & alacris. Illic finis voluptas, riſus, ebrietas, turpiloquiū, inſania. Hic benignitas, manſuetudo, & gratiarū actio. Nec Dei tantum gloria, ſed maior & ab hominibus commendatio. Illi ēt inuidēt, hic veluti communem patrem ſuſpiciunt oēs nullo etiam beneficio affecti: nec minus prædicat, quam quibus factum eſt bene. Illic inuidiæ multum, hic prouidentiæ plus & auxilij, multæ ab omnibus præcationes. Et hæc in hac ſane uita: in futura autem cum Chriſtus venerit, ſtabunt hi multa cum ſecuritate, coram orbe vniuerſo audientes: *Eſurientem vidiſti & pauiſti & cætera.* Illi contraria. *O ſerue male piger, &c.* Et uæ delitiatis, ſomnolentis, uinolentis, delibutis, vnctis. Quid igitur, inquis, ſi & iſta & illa fecero, diuitibus ſcilicet & pauperibus communia? Multus hic in ore omnium ſermo. Et quid neceſſe eſt? cum poſſis omnia vtiliter facere & quæ nihil proſunt ab his quæ uſui ſunt diſcernere. Si colligēda eſſet pecunia, non hoc diceres, ſed vndiq; colligeres. Hic verò non ita. Si fœnerandum ſit, non dicis, cur hæc egentibus, illa diuitibus dabimus? demus his omnia. Hic verò vbi lucri tantū eſt, non reputabis illud, & ceſſabis vanè ſumptum facere, & fruſtra bona perdere? Sed illinc, aiunt, lucrum eſt. Ecquod quæſo? Amicitias auget. Nihil amicis vtilius ita cōparatis, nihil talibus paraſitorum amicitijs frigidius. At pauperum menſæ amicitiam generant erga Deum, auctā atq; cumulatā. Qui partim in pauperes, partim & in diuites inſumit, det licet multa, nihil tū magni facit. Qui omnia in pauperes impenderit, modica licet dederit, totum tū perfecit. Non quæritur quam multa dies aut modica, ſed an non minus quā poſſis. Vidua illa quæ pauit Eliam, quæ duos obolos in gazophylacium miſit, non dicebat, Quid nocuerit ſi vnum quidem obolum mihi retinuero, alterū aūt dedero? Sed oēs uitam ſuam dabat. Tu verò in tanta adundantia ſordibus es. *Idem. hom. 1. ad Coloſſenſes.*

Matt. 25.

Niſi eſſent pauperes peccatorum difficile ſarcinā poneres. Medici illi ſunt uulnerum tuorum, manus eorum tibi medicamenta præſtant. Non ita medicus, ut medicamēta

imponat,

imponat, extendens manum curationem exhibet, vt pau per abs te accipiat porrigens manum. *Idem ho. 14. in 1. Thi.*

Sicut diuitiæ negligentiã pariunt ſalutis: ita egeſtas dũ ſaturari querit, à iuſtitia declinat. *Ambroſi. in epiſt. ad Rom.*

Matt. 6. Theſaurus cœli eſt manus pauperis, qđ ſuſcipit ne in terra pereat, reponit in cęlum. *Theſaurizate*, inquit, *vobis theſauros in cœlo.* Manus pauperis eſt gazophylacium Chriſti, quia quicquid pauper accipit, Chriſtus acceptat. Da ergo homo pauperi terrã, ut accipias cęlũ. Da numũ vt accipias regnũ. Da micã ut accipias totũ. Da pauperi, ut det tibi, q̃a q̃cquid pauperi dederis tu habebis: q̃d pauperi nõ dederis, habebit alter. *P. Chryſol. dę ieiunio & eleemoſyna ſer. 8.*

Sed ridiculus eſt pauper (ais) etiam ſi uirtute præditus ſit non apud homines ſed carentes ratione. Neq; enim ſi aſini in nos irrudant, & inclangant graculi, ſapientes autem laudent, horum dimiſſo conſenſu ſtultorũ clamores nos moueant. Sunt enim graculis haud abſimiles & aſinis peiores qui præſentia mirãtur. Nam ſi terrenus rex te laudet nihil multitudinis ſermonibus, & ſi omnes irrideant: Cum autem omnium Dominus te laudat de cantharidũ & culicum laudibus cogitas: *Chryſo. hom. 75. in Ioan.*

Cur fugimus paupertatem? cur opes miramur: cur non animum potius ferendis omnibus præparamus? Nam qui domum ſtruit, non hæc ſpectat, vt ne pluuia ſuper ipſam deſcendat, ne radius incumbat, quando iſtud quidẽ nulla ope caueri poteſt, ſed qui ſuſtinere domus hæc facile poſſit. Et nauẽ fabricans, non hoc agit vt ne fluctus obturbet, vndæ ne tollantur impoſſibile eſt, ſed vt nauis compages & latera ad omnia idonea fiant, Et corporis curã habeas, non hoc agit, ne ulla malefica, aut inæqualis aeris vis oboriatur, ſed qui corpus omnia tollerare poſſit. Hoc ipſum intus conari etiam oportet nõ qui ſuffugias paupertatẽ, qui opes aſſequare, ſed qui ad ſalutẽ vtrumq; ſi incidat cõuertas: Miſſa igitur iſta ſollicitudine ferẽdæ paupertati, ferendis opibus, mẽtẽ idoneã reddamus, *Idem, ho. 35. in 1. Cor.*

Ne contumelijs inopem lædas, remedio indiget qui te adijt non uulneribus. Nam ſi quis lapide percuſſus, cæteris omnibus neglectis ad genua tua ſanguinolentus refugerit, alione tu iterũ caput eius percuteres, & vulnus vulneri

neri adderes? Nequaquam certè ſed priori vulneri mederi velles. Cur igitur in paupere oppoſitũ facis? An ignoras quantum prodeſſe iucunda, quantum nocere poteſt amara oratio? Melius eſt inquit ſermo pius quam datio. Non putas aduerſus teipſum enſe abuti, grauioreque ictu cõfoſſum iacere, cum dolore pauper commotus, gemens atque lacrymans ſilentio abs te diſceſſerit, nempe à Deo ad te miſſus fuerat. Nam ſi famulus tuus ad alium ſimiliter famultum argentum tuũ repetiturus quod illi dederis iuſſu tuo profectus ſit, nec inde ſolum inanis, verum etiam omni conuitio atq; contumelia pulſus redierit, quo ſupplicio famulum tuum punires, cum teipſum ab eo ſpretũ atque contemptum cenſeres, pariter de Deo cogita Ipſe enim eſt qui ad nos pauperes mittit. *Idem ho. 36 in Matth.*

Patientia pauperum non peribit in finem. id eſt, nunquã ſed proprium fructum recipiet, quod non ſemper eueniet in rebus ad victũ pertinẽtibus, ſed finẽ ſæpe non conſequũtur pereuntibus laboribus. Agricola quidem expectat, & mercator. At nõ raro pp aeris iniquitatẽ, aut aliunde fructu ſui laboris excidunt. In Deo non ita fit, ſed ſuũ quiſque in eo finẽ cõſequat̃ neceſſe eſt, qđ magnã vtiq; cõſolationẽ affert, de fine nũquã fruſtrãdo cõfidere. *Idem in pſ. 9.* *Pſal. 9.*

Nemo paupertatem defleat, neque ob uitæ inopiã deſperet, cum nulla reliqua ſit domi ſuppellex. Oculos referat ad hirundinem ingenioſam. Nam illa nidum cõpingẽs feſtucas ore fert, cum verò lutum portare pedib. nequeat alarum ſummitatẽ aqua irrigans, deinde tenuiſſimo puluere inuoluens, hoc pacto luti vſũ excogitat, & paulatim feſtucas inter ſe luto illo, veluti glutino quodam colligãs ibi pullos nutrit, quorum ſi quis oculos pungat habet à natura curationem quandam ac medendi artem, qua ad ſanitatem filiorum oculos reuocat. Hæc te admoneat ne ob paupertatem ad malefaciendum conuertaris, neq; in moleſtiſſimis afflictionibus omne ſpe abiecta, ipſe te deſeras, ſed ad Deum refugias, qui hirundini talia largitur multo profecto maiora dabit hominibus, qui ad eũ toto corde clamauerint. *Iſidorus Clarius ora. in. 57. ſom. primi.*

Si regis aut imperatoris alicuius chariſſimus filius et hanc vrbem ingrederetur, ſciremusque eum qui beneuo-

lum ergà illum animum præberet, eſſe ab ipſo rege maximam viciſſitudinem beneficij recepturum, profectò certaretis muneribus, alter alterum ſuperare ſpe illa recipiẽdorũ beneficiorum illecti. At verò rex maximus Chriſtus profitetur, pauperes eſſe fratres ſuos, pollicetur q; ſe ob vnam erga illos beneficentiam regnum cœli repenſurum: & nullus tantis promiſſis commouetur, iam pene duo anni ſunt cum epiſcopus uobis ſum datus, neq; dũ rei quæ tãti à Chriſto fit, eſt prouiſum. Quod ſi ille quem dudum dicebam regis frater hanc vrbem ingreſſus, non dico duobus anni, ſed duobus diebus, atq; adeo duabus horis moretur, ſine hoſpitio, iudicaretis rem fieri nefandiſſimam. Fratres Chriſti uagantur tã diu per vrbem, neq; dum tempus eorum colligendorũ exiſtimabimus? *Idem oratione* 11.

Diues vt multis aduletur neceſſe eſt, tum principibus, tum ſubditis, & ut quã plurimis indigeat, & turpiter ſeruiat nec non metuat & tremat, & inuidorum oculos ſuſpectos habeat, & ſycophantarum ora timeat, aliorumq; auarorũ cupiditeres. At talis non eſt paupertas, ſed plane diuerſa, locus tutus eſt & ſecurus, portus tranquillus, palęſtra & gymnaſiũ philoſophiæ, angelicæ vitæ imitatio. Mihi verò paupertas ſimilis eſſe videtur modeſtę cuipiam virgini, honeſtæ ac forma eleganti. Auaritia verò monſtruoſa mulieri, Scyllæ cuidam & Hydræ. Sed & ipsã virginis pulchritudinẽ cõſideremus. Si quidem ipſius oculus eſt clarus & purus, nihil habens turbulentũ vt habet auaritię oculus, nunc quidẽ furore plenus, nũc verò voluptate oppletus, nũc aũt intẽperantia perturbatus. At talis nõ eſt paupertatis oculus, ſed manſuetus tranquillus, ſuaue ad oẽs reſpiciens, placidus, clemẽs, nullũ odio proſequẽs, nullum auerſans. *Chryſoſt. ho. in ultima in Matthæum.*

Labor ieiunium, & paupertas, & humilitas, & infirmitas non omnibus ſunt oneroſa tolerãtibus, ſed tolerare nolentibus. Siue enim grauia hæc, ſiue leuia animus tolerantis facit. Nam ſicut nihil eſt tã leue, quod ei graue non ſit qui inuitus facit, ſic nihil eſt tam graue, quod non ei q. libẽter exequitur, leue eſſe uideatur, niſi fortè antiquis illis priſcæ uirtutis uiris, Fabijs, Cincinnatis, graue fuiſſe exiſtimamus, ꝙ pauperes erant qui diuites eſſe nolebant

cũ omnia ſcilicet ſtudia ſua, omnes conatus ſuos ad omnia emolumenta conferrent, & creſcentes reipublicæ uires priuata paupertate ditarent. *Saluianus de uero iudicio & prouidentia Dei, lib* 1.

Quemadmodum ex adhibito remedio ægroti, medici peritia agnoſcitur, ita interdum ex occurrẽte inopia, miſerantis Dei prouidentia ſentitur. *Laurentius Iuſtinianus li. de contemptu mundi. cap.* 11.

Sicut pallium ſordidum nõ obſtat corpori, quominus ſanum & quadratũ ſit, ita paupertas nihil orationis liberam fiduciam prohibet. *Socrates apud Stobæum. ſerm.* 11.

Vt hi qui geniti ſunt inter Perſas, non deſiderãt in Græcia habitare, & illic in fęlicitate frui, ita etiam pauperes, quibus diuitiarum nota eſt natura, etſi in ſumma inopia nati ſint, non tamen ob illa irritamenta malorum ſtudẽt diteſcere. *Epictetus apud Stobæum ſer.* 11.

Pauperũ uita ſimilis eſt nauigationi iuxta littus, diuitũ autem, ei quæ in profundo pelago fit. Illis enim facile eſt funem eiicere, appellare, & nauium extrahere. Diuitibus non item. *Ariſtonymus apud Stobæum ſer.* 95.

E corporis morbo quidam hoc excerpunt, commodi, quòd uacant negotiis, quibus diſtringebantur, & quoſdã labores obiecti reddidere ualidos. Sic quibuſdam exilium, paupertas, naufragium, occaſio fuit philoſophandi. *Plutarchus in morali.*

Vt qui veſtes, flagellant, corpus non attingunt. Sic q; generis uitium aut paupertatem exprobant, non propriè tãgunt ipſum hominem, ſed externa calumniantur. *Ibidem.*

Vide Diuitiæ, Eleemoſina.

PAX.

TAnquam in Muſicis ſi harmonia chordarũ fuerit cõſonanter aptata, ſonum ſuauem modulati carminis reddit. Si uero aliqua in fidibus diſſonãtia, ingratiſſimus ſonus redditur, & carminis dulcedo corrumpitur, ita & hi qui Deo militant, ſi diſſenſiones, & diſcordias inter ſe habeant, ingrata erunt omnia, & nihil acceptum Deo uidebitur, etiam ſi multa bella conficiant, etiam ſi ſpolia multa deferant, & multa munera offerant Deo. Ego autem

tem amplius aliquid dicã. Niſi talis fueris, vt in nullo diſſentias à mandatis Dei nec in aliquo diſcrepes ab euãgelicis præceptis, nõ poteris ſuperare inimicũ. In eo. n. ipſo, quo diſſentis, victus es à Diabolo. *Origenes ho. 26. in Num.*

Quemadmodum corporis membra cũ multa ſint, vnũ ſunt corpus, & ſe mutuo iuuant, ac vnũquodq; proprio fungitur officio, verbi gratia, oculus pro vniuerſo corpore videt, manus pro omnibus mẽbris operatur, pes quocunq; pergens ambulat, circũferens uniuerſa mẽbra, & nihilominus aliud membrum cõpatitur. Sic & fratres ſibi inuicem cedant, neq; is qui precatur, operantem damnet quod non precetur, neque qui operatur, orantẽ condemnet. inquiens, ille quieſcit & ego operor, neque qui miniſtrat, alterum iudicet, ſed quiſque cum agit, quidpiã ad gloriam Dei faciat. *Macarius hom. 3.*

Reſpiciamus in cęlũ ſurſũ, & in terram deorsũ, & diſcamus leges creaturæ, quod cęlũ & terra & mare & vniuerſus hic mundus magnum Dei elemẽtũ, & perquã celebre: quæ cuncta Deus tacite prædicãs nobis oſtẽdit. Donec n quietem & pacẽ inter ſe hñt, ac in proprijs naturę remanent terminis, & nullũ contra aliud inſurgit, neq; beneuolentiæ diſſoluit vincula, quib. opifex uerbum uniuerſa colligauit, decor eſt quod dr̃, & pulchritudo ineffabilis, nemoque his vnquam ſplendidius quid aut magnificentius nouit. Quamprimum aũt pax ceſſat, ẽt mundus eſſe deſinit. Nunquid. n. cęlum bene ordinatũ tibi eſſe vr̃ cum aere & terra communicans, cum huic quidem lumẽ illi autem pluuiã, beneuolentiæ impartitur lege, terra autem, & aer, hæc quidem alimenta, ille uerò reſpirationẽ cunctis præſtat animantibus, quæ propter hæc uitam obtinent, dũ elemẽta hęc paternũ imitãtur, amorẽ anni aũt tempora, nonne placide tẽperantur, ac paulatim ſibi inuicẽ ſuccedunt: caloriſq; ac frigoris auſteritatem nimiã, immutatione ſua reddũt mitiorẽ, & ad uoluptatẽ pariter & utilitatem perquàm cõmodę paci ſubminiſtrãt. Quid autẽ & nox & dies? nonne æquas inter ſe portiones ſortiuntur? & hic quidẽ ad opus nos excitat: illa uerò quietem reddit. Quid uerò Sol & Luna, ſtellarumq; pulchritudo, ac multitudo? quæ omnia ſuo ordine oriuntur & occidunt.

occidunt. Mare autem & terra nonnè placidè inter ſe cō miſcentur? & utiliter ac humaniter ſe hominib. exhibēt, illisq; affluenter & liberaliter opes ſuas impertiunt. Flumina autem per ualles & planiciem currentia, nonnè in eo utilitatem ſuam oſtendunt? quod terminos ſuos non tranſgrediuntur, & retro conuerſa terram abſcondunt? Elementorum autem permixtio & temperatura nec nō membrorum commenſuratio & conſonantia, animaliū quoque cibus, genitura, & habitatio, nonnè oia inter ſe ſunt diſcriminata. Et hæc quidem præualēt, alia aūt ſubiacent, quædam uerò nobis obtemperant, nonnulla ſunt libera. Cum igitur hæc omnia ita ſe habeant, & propter primas harmoniæ cauſa, ſiue confluentias & cōſpirationes directa ac educta, quidnam aliud ex his intelligere oportet, quam quod per ea amicitia prædicetur ac cōcordia, & quod hominibus legē ferant, ut & ipſi inter ſe probè conueniant. Si verò cōtra ſeipſam pugnaret materia & fieret deſpicabilis, diſſolutionem propter ſeditionem moliens, aut Deus harmoniam aliqualiter propter peccantiū timorem & ſupplicium cōcuteret, ſeu mare terminos ſuos egrederetur, aut imbres deciderēt peregrini, aut ſol abſconderetur, aut anni tempora ultra ſolitum durarent, omnia ornatum ſuū perderent, & timendum foret ne pacis bonum ſeditione euerteretur, ut interim ciuitates populos ac regna omittam, nec non de regionibus, exercitibus, & domibus, de nauiū ſupplemento, coniugijs & amicitijs ſileā, q̃ oīa pacis bono cōſiſtūt, ſeditione verò diſſoluūtur. *Greg. Naz. de reconciliatione Monachorū.*

Dicamus fratres, his qui nos odio habent, ſi ſaltē ſuſcipere uelint: parcā tibi in re aliqua parua, ut maius aliq̄d, cōcordiam nēpe, accipiamus, uincamur, quò uincamus. Videtis pugilū leges & paleſtræ certamina, q̄d hi q̄ ſuccubuere ſæpius ſuperāt eos qui ſuperiores erant. Hoc imitemur nō cōuiuas inſatiabiles, aut mercatores, ex quib. illi ſine mēſura ingurgitāt q̃ ſūt appoſita. Hi autem nauē onerantes, citius illā frangerēt aut ſubmergerent, quam aliud ab inſatiabilitate remitterent, & ut parua lucrenſ, in magnis faciūt iacturā. *Idem ſer. 3. de pace ad Amphilochiū.*

Non ueni pacem mittere, &c. Quomodo ergo omnes Prophetæ *Matt. 10*

phetæ pacem tempore ipſius futurã prænunciarũt? Quia videlicet præcipua ſingularisq; pax tunc præſtatur, quan do quod tabo vel ſanie corruptum eſt abſcinditur atque proijcitur, quando factioſa & improba pars repellitur, aut omnino deſtruitur, ſic certe cęlis terra coniungi poteſt. Nam & medicus hoc modo reliquum corpus conſeruat facile, ſi quod reduci ad ſanitatem non poteſt, cęciderit abiecerit, & militiæ dux ad ſoluendam militum cõſpirationem, alterum in alterum concitat. Sic in turre factũ uidemus, quando pernicioſa illa pax, per diſcrepantiam diſſoluta, tranquillam atque laudabilem pacem reddidit *Chryſ. ho. 56. in Matth.*

Studentes ſeruare unitatem ſpiritus in uinculo pacis. Quemadmodum ignis ſi quando arida ligna nactus fuerit, unam pyram ex omnibus facit, ſi uerò humida fuerint, neq; in illis operatur, nec illa conglutinat, ita & hic nihil eorum quæ frigida ſunt, unitatem hanc complecti poterit, ſed quicquid uelut magna ex parte feruidũ fuerit. Ex hoc igitur dilectionis feruor naſcit, uinculo igitur pacis omnes nos colligari vult Apoſtolus. Nam quemadmodum ſi qñ teipſum alteri cuipiam alligare uolueris, alia ratione illud non potes, niſi illum tibi colligaueris. (Nam ſi quidẽ duplex uolueris efficere vinculum, oportebit & illum tibi alligari) ita & hic alligari nos inuicem vult, non ſimpliciter pacificos eſſe, neq; vtcunq; diligere ſed in omnib. unam eſſe animam Bonum eſt hoc uinculum. Iſto ſiquidẽ & nos inuicem mutuo, & Deo nos ipſos colligabimus, nõ ſtringit vinctas manus, nec premit hoc uinculũ, ſed & relaxat, & in ſpatioſam veluti campeſtrem latitudinẽ cõſtituit, ſolutisq; alacriores facit. Qui robuſtus eſt, ſi fuerit infirmo alligatus, & illum portabit, & perire non ſinet & ſi cũ pigro ligatus fuerit, excitabat illum. *Idẽ ho. 19. ad Ephe.*

Quid ſi cum iſto pacem habuerimus, cum altero uerò bellum ac pugnã? Quid hoc profuerit? Neq; enim in corpore, ſi quædam ex elementis bene quidẽ & pacificè habeant, reliqua uero diſſideant, ſanitatem unquam conſiſtere poſſibile fuerit, ſed illa cõſiſtet ex oĩmoda oĩum moderatione, conſonantia & pace. Et in animo noſtro niſi oẽs cogitatione ſedatæ ſint, pax nõ erit. *Idẽ ho. 3. ad Colloſ.*

Pacem

Pacem ſequamini. Nihil ita & maximè in tentationibus *Heb.12.* ſuperabiles facit ac facilè ſubijciendos, ſicut ſeparari ac ſeiungi. Dic namque mihi, Si aciem ruperis in bello, an non ſine vllo labore hoſtes ſuperabunt, & vinctos abripient ſigillatim ſeparatos reperientes, & propter hoc inualidos redditos? *Idem, hom.30. ad Hebræos.*

Dicebat Scipio, vt in fidibus, tibijs, atq; cantu in ipſo, ac voce concentus eſt quidā tenendus, ex diſtinctis ſonis, quem immutatum aut diſcrepantem, aures eruditę ferre non poſſunt, ijsq; concentus ex diſſimillimarum vocum moderatione, concors tñ efficitur & congruens. Sic ex ſummis, medijs & infimis interiectis ordinibus vt ſonis, moderatam ratione ciuitatem conſenſu diſſimillimorū concinere, & quæ armonia à muſicis dicitur in cantu, eā eſſe in ciuitate concordiam, arctiſſimum atq; optimum in republica vinculum incolumitatis, eamq; ſine iuſtitia nullo pacto eſſe poſſe. *Auguſt.lib.1.de ciuitate Dei, cap.21.*

Vt nullum ædificium diu ſtare & ſuſtentari poteſt, vincula vbi ſuſtuleris, ſic nec eccleſia adaugeri & ad ſuum faſtigium perduci poterit niſi pacis & charitatis vinculo conſtricta fuerit. *Baſilius orat.1. de amore in Deum.*

Quemadmodū & res habet in corporibus: ſano.n. vtilis eſt magnitudo, carniumq; copia, ægroto aūt & malè affecto, periculoſiſſimus eſt talis habitus, & acutiſſimum periculum adducit. Similiter aūt & nauis: quæ ſi cū concordia gubernatoris & nautarum nauiget, & ipſa ſaluatur, ſaluatq; pariter vectores: ſin minus, quāto plura fuerint vela, tanto vehementiorem tempeſtatē, perturbationemq; maiorem accedere neceſſe eſt. Idipſum ēt fit circa currum: ſiquidem auriga rectè imperare ſciat, & equi cōſentiant, dictoq; ſint audientes, ſpes eſt in certamine talē currum victorem euadere, in bello aūt ſaluari. Præſente aūt ſeditione, turbationeq; tanto maius periculū eſt, quāto equi ſunt fortiores atq; velociores. Simili ferè modo & concordi ciuitati oīa talia vtilia ſunt, abundantia pecuniarum atq; hoīum multitudo, & honores, & gloria, & potētia: ſin non cōcordet, inutilia & grauia. Vt ſi eodē loco verſent multæ feræ, aut pecora, vno incluſa ſepto, atq; ſe mutuò cornib. inuadāt, & cōculcent, inſultentq;.

nominamus, & ſi quis eſt alius horum conſimilis. Qm̃ igi-
tur inter enarrandum quod dictum eſt. *Sanauit ægrotos eo-*
rum. Diximus non quoduis peccatum eſſe morbũ, operæ
pretium eſt è ſcripturis de horum differentia diſſerere.
Ait.n. Apoſtolꝰ Corinthijs, qui varijs peccatis laborabãt,
propterea inter vos infirmi multi, & valetudinarij, & dormiunt
1.Cor.11 *multi.* Audi ſi quidem Apoſtolum in his ẽt uinculũ nectẽn
tem, contexumq; faciẽtẽ ex diuerſis peccatis, iuxta quod
alij quidem ſunt infirmi, alij verò ægroti, uidelicet plusq̃
infirmi, rurſus alij utriſque peius habentes, qui dormiũt.
Nam qui propter imbecilles animi uires, procliues ſunt
ad labendum in quoduis peccatum, etiã ſi non toto aĩo
fuerint obnoxij alicui peccato peculiari, quemadmodum
ſunt ægroti, tñ infirmi ſunt. Porrò qui pro Deo quem di
ligere debebant, tota aĩa, toto corde, tota mẽte, diligunt
pecuniam, aut gloriam, aut mulieres, aut pueros, hi prius
affecti ſunt, quàm infirmi, ſuntq; ægroti. Dormiunt aũt
qui cũ debeant attendere atq; aduigilare animæ ſuæ, nõ
faciunt id, ſed ex nimia negligentia dormitant volunta-
te, & ſomniculoſi ſunt cogitationibus, quiquidem ſom-
niãtes, carnem quidem polluunt, auctoritatẽ ſpernũt, glo
rijs aũt maledicunt. Non.n. poſſunt quia adhuc ægrotant
capere panes benedictionis Ieſu, verumetiam ſi quũ ali-
quis audire debuerit illud, *probet autem ſeipſum vnuſquiſque,*
& ſic comedat ex illo pane, reliquaque quæ ſequuntur hæc
non audierit, ſed temerè ſumpſerit panem Domini, &
poculum eius, fit infirmus aut ægrotus, aut etiam, ut ita
loquar, ex grauedine, quæ naſcitur ex huius panis vi, dor
miens. *Origenes cap.14. in Matth.*

Sicut miles ſi toto corpore fuerit armis veſtitus, & vnã
partẽ habuerit nudã, nihil ei prodeſt, qđ totus fuerit fer-
ro veſtitus, ſi per illam vnam partem eum ſagitta percuſ-
ſerit, ſed ſic cadit, quemadmodum ſi totus fuiſſet nudus.
Sic & Chriſtianus, ſi iuſtitiam fecerit, & ſi in uno peccaue
rit, ſimiliter peccator ſtatuitur, quemadmodum ſi ſem-
per peccaſſet. *Chryſoſt. ho.35. operis imperfecti.*

Nõ ſicut in corporalibus vulneribus videri ſolet, ita &
in voluntate eſt. Nã illic naturæ affectiones ſæpe immobi
les sũt, ita vt plerumq; ſint incurabiles: hic non ita ſe res
habet

hêt, ſæpe.n. ſi uoluerit etiã qui malus eſt, mutatur, & qui bonus, per ignauiam excidit, & fit malus, quia liberi arbitrij eſſe noſtram naturam fecit Dñs. *Idem ho. 19. in Geneſim.*

Non eſt ita magnũ à dæmone liberari vt eripi à peccato, dęmõ nõ prohibet regnũ cęlorum aſſequi, licet cooperetur, inuitus quidẽ: Cooperatur aũt faciens habentem ſe continentiorem, peccatũ aũt eijcit. Peccatũ grauius eſt dæmone. Nam ille quidem humiles facit. An nõ uidetis dæmoniacos, quando reſipuerint à morbo, q̃ ſint ſubmiſſi, qũo intueri non audent? Nos in iuſtitia afficientes non erubeſcimus, quamuis cauſa illorum non ſit confuſione digna, ſed miſericordia & humanitate & magna admiratione quando cum tali certant dæmone & omnia cum gratiarum actione ferunt. Res autem noſtræ riſu, cõfuſione, accuſatione, ſupplicio, pœna nullaque venia dignæ. *Idem ho. 41. in acta Apoſtol.*

Cũ ad imaginẽ Dei conditi ſimus, ex vitio noſtro pſonas nobis plurimas ſupinducim⁹. Et q̃o in theatralib. ſcenis vnus atq; idẽ hiſtrio, nũc Herculẽ robuſtus oſtẽdit, nũc mollis in Venerẽ frãgit, nũc tremul⁹ i Cybelẽ, ita & nos q̃ ſi de mũdo nõ eſſem⁹, odiremur à mũdo, tot hẽmus pſonarum ſimilitudines, quot peccata. *Hieronymus ad Marcellam.*

Peccatũ eſt febris, eo quod ignitæ ſunt cupiditates, q̃ ignẽ in oſſib. animæ & corporis implicant, mentẽ animũq; pertentant. Vehemẽtior eſt animi quàm corporis febris, & ideo pro animi uoluntate corporis ſalus plerumque contemnitur, nec à periculis abſtinetur. Vnde nõ alienũ vr̃ repetere, quemadmodũ Theotimus cũ graui oculorũ incõmodo laboraret, & amaret vxorẽ, interdicta ſibi à medico facultate coeũdi, cupiditatis impatiens, æque impetu libidinis raptus ſe moderari nequiuerit. Sciẽs. n prudẽsq;, quod oculos eſſet amiſſurus, ne priuſquã cõueniret vxori, in ipſo æſtu feruentis cupiditatis, & conſuetudinis apparatu, vale, inquit, amicũ lumẽ. Sic ferè libido flagrantior eſt, grauiusq; præcipitat & inflãmat. Sed vbi qs reſipuerit à furore, tunc conſciẽtiæ interioris uſus aperitur, factiq; ſuccedit pęnitentia, & pudenda ſui vnuſquiſque facinora erubeſcit. Etenim quaſi clauis quibuſdã ſuffigitur anima corporeis uoluptatib. & cum ſemel adhæ-

ſerit voluptatibus menſa terrenis, difficile in altũ poteſt, vnde deſcendit, ſine Dei fauore reuolare. Auctum n. ſuorum vincta laqueis, & delitiarum ſecularium illecebris obnoxia iam tuetur. *Ambroſius lib.4. in Lucam, cap.47.*

Portis accepis ſimile eſt peccatum. Quæ plerunque cõmedunt, lachrymas emittunt: ita difficultas vitæ præſentis, quæ a delectoribus ſuis nõ ſine luctu agere, & tñ cum lachrymis amatur. Sed hi ſunt filij ſtultorũ & ignobilium. Hi deſerunt manna cœleſte. *Gregorius, lib.11. in Iob. cap 16.*

Poſſumus addere etiã illud, ꝙ natura peccati ſimilis eſt materiæ, quæ igni cõſumitur, quã ædificari Paulus apoſtolus a peccatoribus dicit, qui ſupra fundamentũ Chriſti ædificant ligna, fœnũ, ſtipulã. In quo manifeſtè oſtẽdit, eſſe quædã peccata ita leuia, vt ſtipulæ cõparentur, cui vtique ignis illatus diu nõn põt immorari: alia verò fœno eſſe ſimilia, quæ & ipſa non difficulter ignis abſumat, verũ aliquanto tardius q̃ ſtipulis immoretur. alia uerò eſſe, quæ lignis conferuntur, in quibus pro qualitate criminũ, diutinũ & grande pabulũ ignis inuenias. Ita ergo, vnũquodque peccatũ pro qualitate vel quantitate ſui pœnarũ iuſta perſoluit. Verumtamen quid opus eſt fidelibus, & his qui cognouerunt Deũ, de pœnarũ qualitatibus cogitare? Quid opꝰ eſt ligna, quid fœnũ quid ipſam ſtipulã ad fundamentũ Chriſti ſupponere? Cur nõ magis aurũ vel argẽtũ; vel precioſos lapides precioſo ſuperponimus fundamẽto vbi cũ ignis acceſſerit, nihil inueniat, qđ abſumat. Nã ſi acceſſerit ad ſtipulã ex ſtipula fauillã reddet & cineres Si verò ad aurũ acceſſerit, aurũ purius reddet. Hæc nobis dicta pro ijs q̃ negligũt oris maledici cõſuetudinẽ reiiccare, q̃ ſi nõ ex corde maledicãt ẽtiã non uoto & aio iniquo proferãt maledicta, tñ immundiciã labiorũ ſecũdu Eſaiæ verbũ, & inquinamẽta oris incurrũt. *Cyrill. Alex. li.4 in Leuiticum.*

Queadmodũ authore Apoſtolo, fidelis qui ſuæ rei non proſpicit, Deum negauit, eſtq; deterior infidelibus qui nõ cum cognitione & fide & baptiſmate, etiã mores alci ſcat qui Chriſti doctrinam exprimant, ſed habẽt pietatis ſpeciẽ, eius aũt uirtute abnegata, deterior fit infidelibus. Ita tãto deterius eſt cum cognitione peccare, quã ſine cognitione, quanto inexcuſabile peccatum deterius eſt eo

quod

quod habet excuſationem. *Iuſtinus, in reſponſionibus ad orthodoxos. in reſponſione ad quæſt. 3.*

Quemadmodũ qui videt meretricem, & ſcit eſſe meretricem, nõ eſt ſcortator propter hanc cognitionem, ac ne quidem ſi cognitio excitauerit cupidinis affectum ne ſic quidem ſcrutator eſt: ſed ſi cõſenſerit cum affectione propoſitũ, tũc eſt ſcortator aut actione aut affectione: Sic & bonorum & malorum hominum cognitio, non eſt in cauſa ut boni ſint aut mali, ſed propoſitum, quo elegit id qđ ei uiſum eſt, id eſt, præferens alteri. *Ibidem ad quæſtionem 8.*

Ignis ardens eſt peccatum. Nam quãtum peccandi materiam ſuſtuleris, tantum extinguetur: quantumq; adieceris tantum accendetur. *Marcus Heremita de lege ſpiritali.*

Quemadmodum à pœnitentiam agẽte alienum eſt elato animo ſuperbire: Sic ſua ſponte peccantem, humilem eſſe impoſſibile eſt. *Idem de his qui putãt ex operibus iuſtificari.*

Pernicioſum eſt ſeruire uitiis, quia quot uitia hẽt anima tot & dominos. *Xiſtus Pythagoricus in Enchiridio.*

Quid prodeſt in ſyluestribus arboribus & ad noxiam creſcentibus, ramos abſcindere, radices relinquere? *Apolonius in epiſt. ad diſſenſatores Aſiæ.*

Vt qui laborant, non affectant haberi, vlceroſi, ſed magis fugiunt eſſe quàm videri: ita non eſt affectandum, vt videaris malus, ſed magis abominandum, ne ſis talis, quã ne videaris. *Plutarch. in Moralibus.*

Diogenes uidens adoleſcentulũ quendam in popina, ei pudore intrò fugiẽti: Quo interius, inquit, fugeris, hoc magis eris in popina: ita vitioſi quo magis abdũt ſeſe intra ſeipſos magis ſunt id quod ſunt. Foras prodeant oportet, ſi cupiunt effugere ſeipſos. *Ibidem.*

Delphini tranquilli mari laſciuientes, flatum qua veniunt parte denunciant: ita cum exultant improbi, tolluntq; ſeſe, rerum humanarum tempeſtatem inſtare ſignificant. *Plinius lib 8. cap. 18.*

Quemadmodum veſtis ac zona totum adeò cingũt hominem, vt omnem in ſe quaſi contineant hominem: ita etiam impietas, ſi quem ſemel adorta fuerit, eum totũ voluit, atque adeò ſtrictim coarctat, ut vix illum reſpirare liceat. *Folengius in Pſal. 109.*

PECCATO STATIM OCCVRRENDVM.

SIcut eſt iuſtitia generatur iuſtitia, & ex caſtitate caſtitas. Si quis.n. primo tenuiter caſtus eſſe cęperit, accepto caſtitatis fermento, quotidie caſtior efficitur: ita & qui ſemel intra ſe licet paruum poſuerit fermentum, quotidie ſemetipſo nequior efficitur, atq; deterior. *Origenes. Hom.23.in Numeros.*

Sicut hi qui habent intus incluſam eſcam indigeſtam, aut humoris vel phlegmatis, ſtomacho grauiter moleſtè imminétia, ſi vomuerinit, releuatur. Ita etiam hi qui peccauerunt, ſi quidem occultant & retinent intra ſe peccatum, intrinſecus vrgentur, & propemodum ſuffocantur a phlegmate, vel humore peccati. Si autem ipſe ſui accuſator fiat, dum accuſat ſemetipſum & cófitetur, ſimul euomit & delictum, atque omnem morbi digerit cauſam. *Idem, hom.2.in Pſ.37.*

Graue malum peccatum eſt, ſed non incurabile. Graue retinenti leue autem per pęnitentiā abijcienti. Poſito.n. quod manu aliquis teneat ignem, quandiu quidem retinet carbonem, proculdubio vritur. Si uerò carboné abijciat ablatus eſt feruor. Quod ſi quis cum peccat, vri ſe nõ ſentit, de hoc ait ſcriptura, inuoluet quis igné in ſinu & veſtes eius non vrentur. *Cyrillus Ieroſolymitanos catecheſi 2.*

Si poteſt ſerpens deponere ſenectutem, cur nos pecatũ non deponamus? Ac terra quoque ſpinoſa, cum fuerit bene exculta in frugiferam tranſmittatur: noſtra autem nõ reparabitur ſalus? *Ibidem.*

Veluti domus fumo repleta, effundit illum in extremũ aera: ita uitium abundans in anima redundat exterius, ac fructus ſuos producit. *Macarius hom.16.*

Quemadmodum qui funes nectũt aut plectũt iunceas, ſtoreas, vt quod ſuper eſt ex ſune cœpto cótorqueri, conſumatur, alterum ei afferunt, & interſerunt quo longior euadat & augeatur. Pari modo qui in profundũ malorũ feſtinant procudere, priuſquam priori peccato ſit impoſitus finis, adoriũtur ſecundũ. Rurſus hinc alteri aliud cõtinéter adaptant. Atq; ita prorſus, vita quæ per peccatorũ gradus progreditur, aſſimilatur funiculo cupiam contexto, &

to, & in longum protracto. Ob hoc, ait, *væ qui attrahitis peccata quaſi funiculo longo.* Sententiæ iſtius intelligentiã unctuemus ab exemplo. Sit aliquis propẽſus & alacer, ad peccatũ explendæ ſuæ lubricitatis. Obſerua, queſo per quot quantave aſciſcit ſibi & attrahit peccatum luxuriæ, primum quidẽ ſuum ipſius corpus, ad eundem modũ ſimulat & cõponit. Et crines quidẽ hoc modo circumtondentur, taliter verò veſte amicitur, & hac quidem non qualicũq; ſed quæ ſtudio quæſita ſit & faciat ad elegãtiam, ad zonã vſq;, demiſſa vſq; ad ſoleas. Per hæc oſtentat ambitioſam & ſuperfluam curã ſuæ honeſtatis. Deinde ſuppeditat pecunias, vt uel earum pretio redimat fruitionẽ pulchritudinis iſtius ſcorti. Ad hæc preſſius cogitat, quas ſibi pronubas conciliet veluti lenas. Verba adornat quæ faciant ad corruptelam, ex compoſito ſibi aſtruẽs ac parans occaſiones amatorij congreſſus. Hic eſt qui attrahit peccatũ quaſi funiculo longo. *Baſilius in cap. 5. Eſayæ.*

Quemadmodũ ſi quis relicta radice ramos alicuius arboris velit exciſos, nihilominus radix manens alios ſimiles illis protrudit: Sic quoniã peccata ſunt quædã, quæ naſcendi principium in ſeipſis non habent, ſed aliunde originem ducunt, neceſſe eſt prorſus, ſi quis eſſe ab illis liber velit, is vt cauſas primas peccatorum illorũ ſtirpitus tollat. Veluti corrixatio & inuidia nõ ex ſeipſis naſcuntur, ſed a radice appetitus gloriæ pullulans. *Idem in regulis breuioribus interrogatione 289.*

Malitia, natura eſt expedita & vehemens ad deterius inclinatio, torrens per pronum decurrens, aut calamus, qui per ſcintillam & ventum facilè ſuccenditur, ſuoq; conſumitur germine. Ignis. n. materiæ fœtus exiſtit, qui & materiam conſumit, quemadmodum malitia malos, & cum ſuo abit nutrimento. *Greg. Nazianz. orat. 2. de pace.*

Sicut aridæ quis ſtipulæ ſcintillam ignis inijciat, qui inſuper etiam ventis ſperãtibus animetur: ita uelocius malitiæ parua ſcintilla cõſumimur, quam virtutis ignibus vel accẽdi, vel coaleſcere poſſimus. Nam & melli plurimo cũ parum abſynthii iniectum, velocem amaritudinẽ trahit: mellis vero ſi duplum inijciatur abſynthio, non poterit eius obtineri dulcedo. *Idem.*

Scintilla

Scintilla magnam parua flammam concitat.
Semenq; peſtem viperæ ſæpe attulit.
Id cum ſcias, & paruulam labem fuge.
Diſcrimen ingens, namque gignit paruula.
Idem *lib.* 1. *ſententiarum ſpiritualium.*

Mala beſtia eſt peccatum, non quidem in conſerua corpora malum proferés ſed in ipſam Domini gloriam effundens malitiam. *Propter vos*, inquit, *nomen meum conuitijs afficitur inter gentes.* Eoque peccatorum tanquam è ſacra patria abegit propheta & ultra fines ac pomeria ſubmouit. Atq; uti muſicus optimus è cythara bene modulata chordã diſſonam reſecat, ne reliquarum vocum harmonia vitietur: Sic & peritus artis medicus, membrum putrefactum amputat, ne hæc lues ad cætera membra ſana tranſiliat. Eundem admodum propheta fecit, dum ueluti chordam diſſonam, ac ueluti membrum ęgrũ ab uniuerſo creaturæ corpore reſecat. *Chryſoſt. hom.* 1 0. *cum presbyter eſſet deſignatus.*

Peccatum niſi ſtatim prohibeatur, tanto procurrit impetu, vt contineri nequeat, non ſecus quã ferocinentes equi, qui fræno ex ora eiecto, & aſcenſore excuſſo, moleſti primum ſunt occurrentibus, deinde nullo obſtante, ab excelſa petra ſeſe pręcipitãt. Et idcirco animas ſalutis noſtræ inimicus ita in hãc potiſſimũ inſaniã ahit ut medicos repellãt, quo diſtitutas a medicis grauioribus & pluribus malis diuexet, ita.n & corpore ægrotantes, quandiu ad ſe permittũt accedere medicos, aliquã adhuc ſpem ſanitatis habent. Vbi aũt phrenetici facti illos extrudũt, & dẽtibus mordẽt, nolentes a morbis liberari, tunc tandem incurabiliter laborat, nõ qđ ea ſit natura morbi, ſed qđ ab his deſtituti ſunt, q à morbo liberare poſſũt. *Idẽ lib. contra gẽtiles.*

Quemadmodum vſuuenire videmus in his qui morbo laborant, ut cum morbus non ingraueſcit, tum ſanitatis initium fiat: Sic & in ipſa uitioſitate, vlterius ne proceſſeris: & tibi malitia finem habuerit, qui ſi id duos dies feceris, tertio facilius abſtinueris. *Idem, hom.* 1 0. *in epiſt. ad Rom.*

Quemadmodum ex ciuitate bonis legibus inſtituta, hominem ſeditioſum. Sic ex anima cogitationem ad mala inclinantem fugare oportet. *Iſocra. apud Anto. ſerm.* 64. *par.* 1.

Vide Conſuetudo.

PECCATVM INVETERATVM.

VAE qui conſtringuntur à peccatis ſuis & obteguntur ab iniquitatibus ſuis quemadmodum ager cõſtringitur à ſylua, & ſpinis tegitur ſemita eius, per quam non tranſit homo, & excluditur & mittitur ad deuorationem ignis 4. *Eſdr.c.16.*

Sicut in corpore eſcæ abundantia, & qualitas vel quãtitas cibi cõtraria febres generat, & febres diuerſi vel modi vel temporis, ſecundũ eam menſurã quã intemperies, collecta materiã ſuggerit ac fomitem febrium, quæ materiæ quã ſi as ex diuerſa intemperie congregata, cauſa vel acerbioris morbi, vel prolixioris exiſtit: Ita anima cũ multitudinem malorum operũ & abundantiam in ſe congregauerit peccatorum, competenti tempore omnis illa malorũ congregatio concitatur ad ſupplicium, atque inflammatur ad pœnas, cum mens ipſa vel conſcientia, per diuinam virtutem oĩa in memoriam recipiens, quorum in ſe ſigna quędã ad formas cum peccaret, expreſſerat & ſingulorũ geſtorum ſuorũ, quę uel fędè ac turpiter geſſerat, vel et impiè commiſerat, hiſtoriam quandam ſcelerum ſuorum ante oculos ſuos videbit expoſitam. Tunc & ipſa cõſciẽtia ſtimulis agitatur atq; compungitur, & ſui ipſa efficitur accuſatrix & teſtis. Quod ita ſenſiſſe etiam Apoſtolũ Paulum puto, cũ dicit. *Inter ſe inuicem cogitationibus accuſantibus, &c. Pamphylus martyr in Apologia pro Origene.*

Vt corporis morbi attritu ipſo fiũt curatu difficilia: Sic natura comparatũ videmus, vt animi morbi, ſi irrites exaſperetesq;, magis ac magis rebellent, atq; incrudeſcant dominorũq; ſuorũ peccata augeãt. *Chryſoſt. lib.6. de ſacerdotio.*

Sicut ebrius quando multum vini ingurgitas, nullũ ſentit à uino damnũ: ita & peccatum donec cõſummatur, obtenebrat mentem & quaſi denſa nubes, ita mentem corrũpit, deinde cõſcientia inſurgit, & quouis accuſatore grauius mentem arrodit. *Idem hom.64 in Geneſin.*

Profundum peccatum eſt & deorſum trahit. Et quẽadmodum qui in puteum decidũt, nõ facilè euadũt ſed aliorum opus eſt auxilio: Sic qui in profundum peccatorũ immerſus eſt. Demittamus ergo ad eos funes, & eos educamus

phetæ pacem tempore ipſius futurã prænunciarũt? Quia videlicet præcipua ſingularisq́; pax tunc præſtatur, quando quod tabo vel ſanie corruptum eſt abſcinditur atque proijcitur, quando factioſa & improba pars repellitur, aut omnino deſtruitur, ſic certe cęlis terra coniungi poteſt. Nam & medicus hoc modo reliquum corpus conſeruat facile, ſi quod reduci ad ſanitatem non poteſt, cęciderit abiecerit, & militiæ dux ad ſoluendam militum cõſpirationem, alterum in alterum concitat. Sic in turre factũ uidemus, quando pernicioſa illa pax, per diſcrepantiam diſſoluta, tranquillam atque laudabilem pacem reddidit. *Chryſ. ho. 56. in Matth.*

Studentes ſeruare unitatem ſpiritus in uinculo pacis. Quemadmodum ignis ſi quando arida ligna nactus fuerit, unam pyram ex omnibus facit, ſi uerò humida fuerint, neq; in illis operatur, nec illa conglutinat, ita & hic nihil eorum quæ frigida ſunt, unitatem hanc complecti poterit, ſed quicquid uelut magna ex parte feruidũ fuerit. Ex hoc igitur dilectionis feruor naſcit, uinculo igitur pacis omnes nos colligari vult Apoſtolus. Nam quemadmodum ſi qñ teipſum alteri cuipiam alligare uolueris, alia ratione illud non potes, niſi illum tibi colligaueris. (Nam ſi quidẽ duplex uolueris efficere vinculum, oportebit & illum tibi alligari) ita & hic alligari nos inuicem vult, non ſimpliciter pacificos eſſe, neq; vtcunq; diligere ſed in omnib. unam eſſe animam Bonum eſt hoc uinculum. Iſto ſiquidẽ & nos inuicem mutuo, & Deo nos ipſos colligabimus, nõ ſtringit vinctas manus, nec premit hoc uinculũ, ſed & relaxat, & in ſpatioſam veluti campeſtrem latitudinẽ cõſtituit, ſolutisq́; alacriores facit. Qui robuſtus eſt, ſi fuerit infirmo alligatus, & illum portabit, & perire non ſinet & ſi cũ pigro ligatus fuerit, excitabat illum. *Idẽ ho. 19. ad Ephe.*

Quid ſi cum iſto pacem habuerimus, cum altero uerò bellum ac pugnã? Quid hoc profuerit? Neq; enim in corpore, ſi quædam ex elementis bene quidẽ & pacificè habeant, reliqua uero diſſideant, ſanitatem unquam conſiſtere poſſibile fuerit, ſed illa cõſiſtet ex oĩmoda oĩum moderatione, conſonantia & pace. Et in animo noſtro niſi oẽs cogitatione ſedatæ ſint, pax nõ erit. *Idẽ ho. 3. ad Colloſ.*

Pacem

Pacem ſequamini. Nihil ita & maximè in tentationibus *Heb.12.* ſuperabiles facit ac facilè ſubijciendos, ſicut ſeparari ac ſeiungi. Dic namque mihi, Si aciem ruperis in bello, an non ſine vllo labore hoſtes ſuperabunt, & vinctos abripient ſigillatim ſeparatos reperientes, & propter hoc inualidos redditos? *Idem, hom.30. ad Hebræos.*

Dicebat Scipio, vt in fidibus, tibijs, atq; cantu in ipſo, ac voce concentus eſt quidã tenendus, ex diſtinctis ſonis, quem immutatum aut diſcrepantem, aures eruditę ferre non poſſunt, ijſq; concentus ex diſſimillimarum vocum moderatione, concors tñ efficitur & congruens. Sic ex ſummis, medijs & infimis interiectis ordinibus vt ſonis, moderatam ratione ciuitatem conſenſu diſſimillimorũ concinere, & quæ armonia à muſicis dicitur in cantu, eã eſſe in ciuitate concordiam, arctiſſimum atq; optimum in republica vinculum incolumitatis, eamq; ſine iuſtitiã nullo pacto eſſe poſſe. *Auguſt.lib.1.de ciuitate Dei, cap.21.*

Vt nullum ædificium diu ſtare & ſuſtentari poteſt, vincula vbi ſuſtuleris, ſic nec eccleſia adaugeri & ad ſuum faſtigium perduci poterit niſi pacis & charitatis vinculo conſtrincta fuerit. *Baſilius orat.1. de amore in Deum.*

Quemadmodũ & res habet in corporibus: ſano.n. vtilis eſt magnitudo, carniumq; copia, ægroto aũt & malè affecto, periculoſiſſimus eſt talis habitus, & acutiſſimum periculum adducit. Similiter aũt & nauis: quæ ſi cũ concordia gubernatoris & nautarum nauiget, & ipſa ſaluatur, ſaluatq; pariter vectores: ſin minus, quãto plura fuerint vela, tanto vehementiorem tempeſtatẽ, perturbationemq; maiorem accedere neceſſe eſt. Idipſum ẽt fit circa currum: ſiquidem auriga rectè imperare ſciat, & equi cõſentiant, dictoq; ſint audientes, ſpes eſt in certamine talẽ currum victorem euadere, in bello aũt ſaluari. Præſente aũt ſeditione, turbationeq; tanto maius periculũ eſt, quãto equi ſunt fortiores atq; velociores. Simili ferè modo & concordi ciuitati oĩa talia vtilia ſunt, abundantia pecuniarum atq; hoĩum multitudo, & honores, & gloria, & potẽtia: ſin non cõcordet, inutilia & grauia. Vt ſi eodẽ loco verſent multæ feræ, aut pecora, vno incluſa ſepto, atq; ſe mutuò cornib. inuadũt, & cõculcent, inſultentq;.

Dion. orat. 39. De Concordia cum Apamen.

Vt in corpore ex humidi, frigidi, calidi, ſicci temperatura, optima ſit conſtitutio: Sic ex fratrum concordia maximè, floret genus. *Plutarchus in Moralibus.*

Vt ſingula haſtilia facilè frangas, coniuncta non poſſis: Ita diſſidentes facilè ſuperantur, concordes haud facilè. *Ibidem.*

Duabus vocibus ſimul ſonantibus, gratior fit concentus. Ita quicquid fit in familia, fit quidem vtriuſque conſenſu, ſed tamen arbitrio mariti. *Ibidem.*

Vt omnia inter ſe membra conſentiunt, quia ſingula ſeruari totius intereſt. Ita homines ſingulis parcent, quia ad cœtum geniti ſumus. *Seneca lib. 2. de ira, cap. 31.*

Tyrrhenus lapis quamuis grandis innatat, comminutus ſidit: Ita cócordia ſuſtinemur, diſcordia peſſum imus. *Plin. lib. 2. cap. 106. & Ariſtot. De natur. cap. 12.*

Vt lapis è Scyro fluctuat integer, ſidit comminutus: Sic res diſcordia peſſum eunt, concordia ſuſtinentur. *Idem lib. 36. cap. 17.*

Vide Amicitia, Dilectio proximi.

PECCATVM.

Qvaſi à facie colubri fuge peccata, & ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient te. Qnaſi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non eſt ſanitas. *Eccl 21.*

Leo venationi inſidiatur ſemper: Sic peccata operantibus iniquitates. *Eccl. 27.*

Omnia quæcunque faciet (iuſtus) proſperabuntur. Non ſic impij non ſic, ſed tanquam puluis, quem proijcit ventus à facie terræ. *Pſal. 1.*

Noli æmulari in malignantibus neq; zelaueris facientes iniquitatem. Qm̃ tanquam fœnum velociter areſcét: & quemadmodum olera herbarũ citò decident. *Pſal. 37.*

Vidi impium ſuperexaltum, & eleuatum ſicut cedros libani. Et tranſiui, & ecce non erat: & quæſiui eum, & nõ eſt inuentus locus eius. *Ibidem.*

Si fuerint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur. Et ſi fuerint rubra ſicut vermiculus, velut lana alba erunt. *Iſa. 1.*

Impij

Impij quaſi mare feruens, quod quieſcere non põt & redundant fluctus eius in cõculcationem & lutũ. *Iſa.* 57.

Nullus eſt qui penitentiam agat ſuper peccato ſuo, dicens, quid feci? Omnes cõuerſi ſunt ad curſum ſuũ quaſi equus impetu vadens ad prælium. *Ierem.* 8.

Beatus vir qui non abijt in via impiorum. Sicut piſces ambulant in ꝑfundo. Qui.n. ſquámas non habent, quas prohibet Moſes tágere, paſcunt in profundo magis. *Neq; in via peccatorum ſtetit*, ſicut ij qui cum Dñm videantur timere, peccãt vt porcus. *Neq; ſedit ſuper cathedram peſtilentiæ*, ſicut volucres paratæ ad rapinam. *Clemens Alex. lib. 2. ſtromat.* *Pſal.* 1.

Hoc ſunt peccata lapſis, quod grando frugib. quod turbidum ſydus arboribus, quod armentis peſtilẽs vaſtitas, quod nauigijs ſæua tempeſtas. *Cypr. ſerm. de lapſis.*

Sicut nomen Dei glorificatur vita piorum hominum, in quibus ipſe per ſpiritum ſuum operatur, quicquid faciunt boni: ita è diuerſo polluitur & infamatur malefactis eorum qui ſe Dei cultores profitentur. Quemadmodum & militis virtus, aut ſerui probitas redundat in gloriam ducis, aut heri, ita militis ignauia aut ſerui nequitia dedecori eſt duci aut hero, propterea quod horum mores magna ex parte pendent ab illorum moribus, in quorum poteſtate ſunt. *Idem de duplici Martyrio.*

Verum inquis Dñm venientẽ, per crucem cõdemnaſſe peccatũ, nec amplius intra reſidere. Verum ſicuti miles, cuius currus depoſitus eſt in domo alicuius, cum libuerit facultatẽ habet ingrediendi & egrediendi domum illam: ita ẽt peccatorum cogitationes ſerere põt in corde. Scriptum eſt enim. *Introiuit Satanas cor Iudæ. Macarius, hom.* 15. *Luc.* 22.

Quod ſi videre vis quales ſint animi morbi, cogita mihi auaros, gloriæ cupidos & puerorũ amatores, & ſi quis eſt mulieribus deditus. Nam & hos in turbis viſos, eosq; miſeratus ſanauit. Non tñ putandum eſt quoduis peccatum eſſe morbum, ſed id quod in tota computrit anima. Tales enim videre eſt pecuniarum amatores, totos incũbentes argento, & in huius tum cuſtodiam, tũ coaceruationem, auidos laudum, glorioliś inhiantes. Inhiãt enim captandis à vulgò vilibusq; hominum laudibus. Ac iuxta conſimilem rationem cogitabis de reliquis morbis quos

nominamus, & ſi quis eſt alius horum conſimilis. Quõ igitur inter enarrandum quod dictum eſt. *Sanauit ægrotos eorum.* Diximus non quoduis peccatum eſſe morbũ, operæ pretium eſt è ſcripturis de horum differentia diſſerere. Ait.n. Apoſtol⁹ Corinthijs, qui varijs peccatis laborabãt,

1.Cor.11 *propterea inter uos infirmi multi, & ualetudinarij, & dormiunt multi.* Audi ſi quidem Apoſtolum in his ẽt uinculũ nectentem, contexumq; faciẽtẽ ex diuerſis peccatis, iuxta quod alij quidem ſunt infirmi, alij verò ægroti, uidelicet plusq̃ infirmi, rurſus alij utriſque peius habentes, qui dormiũt. Nam qui propter imbecilles animi uires, procliues ſunt ad labendum in quoduis peccatum, etiã ſi non toto aĩo fuerint obnoxij alicui peccato peculiari, quemadmodum ſunt ægroti, tñ infirmi ſunt. Porrò qui pro Deo quem diligere debebant, tota aĩa, toto corde, tota mẽte, diligunt pecuniam, aut gloriam, aut mulieres, aut pueros, hi prius affecti ſunt, quàm infirmi, ſuntq; ægroti. Dormiunt aũt qui cũ debeant attendere atq; aduigilare animæ ſuæ, nõ faciunt id, ſed ex nimia negligentia dormitant uoluntate, & ſomniculoſi ſunt cogitationibus, quiquidem ſomniãtes, carnem quidem polluunt, auctoritatẽ ſpernũt, glorijs aũt maledicunt. Non.n. poſſunt quia adhuc ægrotant capere panes benedictionis Ieſu, verumetiam ſi quũ aliquis audire debuerit illud, *probet autem ſeipſum vnuſquiſque, & ſic comedat ex illo pane*, reliquaque quæ ſequuntur hæc non audierit, ſed temerè ſumpſerit panem Domini, & poculum eius, fit infirmus aut ægrotus, aut etiam, ut ita loquar, ex grauedine, quæ naſcitur ex huius panis vi, dormiens. *Origenes cap.14. in Matth.*

Sicut miles ſi toto corpore fuerit armis veſtitus, & vnã parte habuerit nudã, nihil ei prodeſt, qđ totus fuerit ferro veſtitus, ſi per illam vnam partem eum ſagitta percuſſerit, ſed ſic cadit, quemadmodum ſi totus fuiſſet nudus. Sic & Chriſtianus, ſi iuſtitiam fecerit, & ſi in uno peccauerit, ſimiliter peccator ſtatuitur, quemadmodum ſi ſemper peccaſſet. *Chryſoſt. ho.35. operis imperfecti.*

Nõ ſicut in corporalibus vulneribus videri ſolet, ita & in uoluntate eſt. Nã illic naturæ affectiones ſæpe immobiles sũt, ita vt plerumq; ſint incurabiles: hic non ita ſe res

habet

hēt, ſæpe.n. ſi uoluerit etiã qui malus eſt, mutatur, & qui bonus, per ignauiam excidit, & fit malus, quia liberi arbitrij eſſe noſtram naturam fecit Dñs. *Idem ho.19. in Geneſim.*

Non eſt ita magnũ à dæmone liberari vt eripi à peccato, dęmõ nõ prohibet regnũ cęlorum aſſequi, licet cooperetur, inuitus quidē: Cooperatur aũt faciens habentem ſe continentiorem, peccatũ aũt eijcit. Peccatũ grauius eſt dæmone. Nam ille quidem humiles facit. An nõ uidetis dæmoniacos, quando reſipuerint à morbo, q̃ ſint ſubmiſſi, qũo intueri non audent? Nos in iuſtitia afficientes non erubeſcimus, quamuis cauſa illorum non ſit confuſione digna, ſed miſericordia & humanitate & magna admiratione quando cum tali certant dæmone & omnia cum gratiarum actione ferunt. Res autem noſtræ riſu, cõfuſione, accuſatione, ſupplicio, pœna nullaque venia dignæ. *Idem ho.41. in acta Apoſtol.*

Cũ ad imaginē Dei conditi ſimus, ex vitio noſtro pſonas nobis plurimas ſupinducim⁹. Et qũo in theatralib. ſcenis vnus atq; idē hiſtrio, nũc Herculē robuſtus oſtēdit, nũç mollis in Venerē frāgit, nũc tremul⁹ i Cybelē, ita & nos q ſi de mũdo nõ eſſem⁹, odiremur à mũdo, tot hĩmus pſonarum ſimilitudines, quot peccata. *Hieronymus ad Marcellam.*

Peccatũ eſt febris, eo quod ignitæ ſunt cupiditates, qđ ignē in oſſib. animæ & corporis implicant, mentē animũq; pertentant. Vehemētior eſt animi quàm corporis febris, & ideo pro animi uoluntate corporis ſalus plerumque contemnitur, nec à periculis abſtinetur. Vnde nõ alienũ vſ repetere, quemadmodũ Theotimus cũ graui oculorũ incõmodo laboraret, & amaret vxorē, interdicta ſibi à medico facultate cocũdi, cupiditatis impatiens, atque impetu libidinis raptus ſe moderari nequiuerit. Sciēs.n prudēsq;, quod oculos eſſet amiſſurus, ne priuſquã cõueniret vxori, in ipſo æſtu feruentis cupiditatis, & çonſuetudinis apparatu, vale, inquit, amicũ lumē. Sic ferè libido flagrantior eſt, grauiusq; præcipitat & inflãmat. Sed vbi qs reſipuerit à furore, tunc conſciētiæ interioris uiſus aperitur, factiq; ſuccedit pęnitentia, & pudenda ſui vnuſquiſque facinora erubeſcit. Etenim quaſi clauis quibuſdã ſuffigitur anima corporeis uoluptatib. & cum ſemel adhæ-

ſerit voluptatibus menſa terrenis, difficile in altũ poteſt, vnde deſcendit, ſine Dei fauore reuolare. Auctum n. ſuorum vincta laqueis, & delitiarum ſecularium illecebris obnoxia iam tuetur. *Ambroſius lib. 4. in Lucam, cap. 47.*

Portis accepis ſimile eſt peccatum. Quæ plerunque comedunt, lachrymas emittunt: ita difficultas vitæ præſentis, quæ a delectoribus ſuis nõ ſine luctu agere, & tñ cum lachrymis amatur. Sed hi ſunt filij ſtultorũ & ignobilium. Hi deſerunt manna cœleſte. *Gregorius, lib. 11. in Iob. cap 16.*

Poſſumus addere etiã illud, ꝙ natura peccati ſimilis eſt materiæ, quæ igni cõſumitur, quã ædificari Paulus apoſtolus a peccatoribus dicit, qui ſupra fundamentũ Chriſti ædificant ligna, fęnũ, ſtipulę. In quo manifeſtẽ oſtẽdit, eſſe quædã peccata ita leuia, vt ſtipulæ cõparentur, cui vtique ignis illatus diu nõ põt immorari: alia verò fœno eſſe ſimilia, quæ & ipſa non difficulter ignis abſumat, verũ aliquanto tardius q̃ ſtipulis immoretur. alia uerò eſſe, quæ lignis conferuntur, in quibus pro qualitate criminũ, diutinũ & grande pabulũ ignis inuenias. Ita ergo, vnũquodque peccatũ pro qualitate vel quantitate ſui pœnarũ iuſta perſoluit. Verumtamen quid opus eſt fidelibus, & his qui cognouerunt Deũ, de pęnarũ qualitatibus cogitare? Quid opꝰ eſt ligna, quid fęnũ quid ipſam ſtipulã ad fundamentũ Chriſti ſupponere? Cur nõ magis aurũ vel argẽtũ, vel precioſos lapides precioſo ſuperponimus fundamẽtõ vbi cũ ignis acceſſerit, nihil inueniat, qđ abſumat. Nã ſi acceſſerit ad ſtipulã ex ſtipula fauillã reddet & cineres Si verò ad aurũ acceſſerit, aurũ purius reddet. Hæc nobis dicta pro ijs q̃ negligũt oris maledici cõſuetudinẽ reſiccare, q̃ ſi nõ ex corde maledicãt ẽtſi non uoto & aio iniquo proteſtãt maledicta, tñ immunditiã labiorũ ſecũdũ Eſaiæ verbũ, & inquinamẽtã oris incurrũt. *Cyrill. Alex. li. 4 in Leuiticum.*

Queadmodũ authore Apoſtolo, fidelis qui ſuæ rei non proſpicit, Deum negauit, eſtq́; deterior infidelibus qui nõ cum cognitione & fide & baptiſmate, etiã mores aſciſcat qui Chriſti doctrinam exprimant, ſed habet pietatis ſpeciẽ, eius aũt uirtute abnegata, deterior fit infidelibus. Ita tãto deterius eſt cum cognitione peccare, quã ſine cognitione, quanto inexcuſabile peccatum deterius eſt eo

quod habet excuſationem. *Iuſtinus, in reſponſionibus ad orthodoxos. in reſponſione ad quæſt. 3.*

Quemadmodũ qui videt meretricem, & ſcit eſſe meretricem, nó eſt ſcortator propter hanc cognitionem, ac ne quidem ſi cognitio excitauerit cupidinis affectum ne ſic quidem ſcrutator eſt: ſed ſi cóſenſerit cum affectione propoſitũ, tũc eſt ſcortator aut actione aut affectione: Sic & bonorum & malorum hominum cognitio, non eſt in cauſa ut boni ſint aut mali, ſed propoſitum, quo elegit id qđ ei uiſum eſt, id eſt, præferens alteri. *Ibidem ad quæſtionem 8.*

Ignis ardens eſt peccatum. Nam quãtum peccandi materiam ſuſtuleris, tantum extinguetur: quantumq; adieceris tantum accendetur. *Marcus Heremita de lege ſpiritali.*

Quemadmodum à pœnitentiam agere alienum eſt elato animo ſuperbire: Sic ſua ſponte peccantem, humilem eſſe impoſſibile eſt. *Idem de his qui putãt ex operibus iuſtificari.*

Perniciosũm eſt ſeruire uitiis, quia quot uitia hẽt anima tot & dominos. *Xiſtus Pythagoricus in Enchiridio.*

Quid prodeſt in ſyluestribus arboribus & ad noxiam creſcentibus, ramos abſcindere, radices relinquere? *Apolonius in epiſt. ad diſſienſatores Aſiæ.*

Vt qui laborant, non affectant haberi, vlceroſi, ſed magi. fugiunt eſſe quàm videri: ita non eſt affectandum, vt videaris malus, ſed magis abominandum, ne ſis talis, quã ne videaris. *Plutarch. in Moralibus.*

Diogenes uidens adoleſcentulũ quendam in popina, ei pudore intrò fugiẽti: Quo interitus, inquit, fugeris, hoc magis eris in popina: ita vitioſi quo magis abdũt ſeſe intra ſeipſos magis ſunt id quod ſunt. Foras prodeant oportet, ſi cupiunt effugere ſeipſos. *Ibidem.*

Delphini tranquilli mari laſciuientes, flatum qua veniunt parte denunciant: ita cum exultant improbi, tolluntq; ſeſe, rerum humanarum tempeſtatem inſtare ſignificant. *Plinius lib 8. cap. 18.*

Quemadmodum veſtis ac zona totum adeò cingũt hominem, vt omnem in ſe quaſi contineant hominem: ita etiam impietas, ſi quem ſemel adorta fuerit, eum totũ voluit, atque adeò ſtrictim coarctat, ut vix illum reſpirare liceat. *Folengius in Pſal. 109.*

to, & in longum protracto. *Ob hoc, ait, væ qui attrahitis peccata quaſi funiculo longo.* Sententiæ iſtius intelligentiã u mtuemus ab exemplo. Sit aliquis propẽſus & alacer, ad peccatũ explendæ ſuæ lubricitatis Obſerua, queſo per quot quantave aſciſcit ſibi & attrahit peccatum luxuriæ, primum quidẽ ſuum ipſius corpus, ad eundem modũ ſimulat & cõponit. Et crines quidẽ hoc modo circumtondentur, taliter verò veſte amicitur, & hac quidem non qualicũq; ſed quæ ſtudio quæſita ſit & faciat ad elegãtiam, ad zonã vſq;, demiſſa vſq; ad ſoleas. Per hæc oſtentat ambitioſam & ſuperfluam curã ſuæ honeſtatis. Deinde ſuppeditat pecunias, vt uel earum pretio redimat fruitionẽ pulchritudinis iſtius ſcorti. Ad hæc preſſius cogitat, quas ſibi pronubas conciliet veluti lenas. Verba adornat quæ faciant ad corruptelam, ex compoſito ſibi aſtruẽs ac parans occaſiones amatorij congreſſus. Hic eſt qui attrahit peccatũ quaſi funiculo longo. *Baſilius in cap. 5. Eſayæ.*

Quemadmodũ ſi quis relicta radice ramos alicuius arboris velit exciſos, nihilominus radix manens alios ſimiles illis protrudit: Sic quoniã peccata ſunt quædã, quæ naſcendi principium in ſeipſis non habent, ſed aliunde originem ducunt, neceſſe eſt prorſus, ſi quis eſſe ab illis liber velit, is vt cauſas primas peccatorum illorũ ſtirpitus tollat. Veluti corrixatio & inuidia nõ ex ſeipſis naſcuntur, ſed a radice appetitus gloriæ pullulans. *Idem in regulis breuioribus interrogatione* 289.

Malitia, natura eſt expedita & vehemens ad deterius inclinatio, torrens per pronum decurrens, aut calamus, qui per ſcintillam & ventum facilè ſuccenditur, ſuoq; conſumitur germine. Ignis .n. materiæ fœtus exiſtit, qui & materiam conſumit, quemadmodum malitia malos, & cum ſuo abit nutrimento. *Greg. Nazianz. orat. 2. de pace.*

Sicut aridæ quis ſtipulæ ſcintillam ignis inijciat, qui inſuper etiam ventis ſperãtibus animetur: ita uelocius malitiæ parua ſcintilla cõſumimur, quam virtutis ignibus vel accẽdi, vel coa eſcere poſſimus. Nam & melli plurimo cũ parum abſynthii iniectum, velocem amaritudinẽ trahit: mellis vero ſi duplum inijciatur abſynthio, non poterit eius obtineri dulcedo. *Idem.*

Scintilla

Scintilla magnam parua flammam concitat.
Semenq; peſtem viperæ ſæpe attulit.
Id cum ſcias, & paruulam labem fuge.
Diſcrimen ingens, namque gignit paruula.
Idem lib. 1. ſententiarum ſpiritualium.

Mala beſtia eſt peccatum, non quidem in conſerua corpora malum proferẽs ſed in ipſam Domini gloriam effundens malitiam. *Propter vos*, inquit, *nomen meum conuitijs afficitur inter gentes.* Eoque peccatorum tanquam è ſacra patria abegit propheta & ultra fines ac pomeria ſubmouit. Atq; uti muſicus optimus è cythara bene modulata chordã diſſonam reſecat, ne reliquarum vocum harmonia vitietur: Sic & peritus artis medicus, membrum putrefactum amputat, ne hæc lues ad cætera membra ſana tranſiliat. Eundem admodum propheta fecit, dum ueluti chordam diſſonam, ac ueluti membrum ęgrũ ab uniuerſo creaturæ corpore reſecat. *Chryſoſt. hom. 10. cum presbyter eſſet deſignatus.*

Peccatum niſi ſtatim prohibeatur, tanto procurrit impetu, vt contineri nequeat, non ſecus quã ferocientes equi, qui fræno ex ora eiecto, & aſcenſore excuſſo, moleſti primum ſunt occurrentibus, deinde nullo obſtante, ab excelſa petra ſeſe pręcipitãt. Et idcirco animas ſalutis noſtræ inimicus ita in hãc potiſſimũ inſaniã ahit ut medicos repellãt, quo diſtitutas a medicis grauioribus & pluribus malis diuexet, ita.n & corpore ægrotantes, quandiu ad ſe permittũt accedere medicos, aliquã adhuc ſpem ſanitatis habent. Vbi aũt phrenetici facti illos extrudũt, & dẽtibus mordẽt, nolẽtes a morbis liberari, tunc tandem incurabiliter laborat, nõ q̃d ea ſit natura morbi, ſed q̃d ab his deſtituti ſunt, q̃ à morbo liberare poſsũt. *Idẽ lib. contra gẽtiles.*

Quemadmodum vſuuenire videmus in his qui morbo laborant, ut cum morbus non ingraueſcit, tum ſanitatis initium fiat: Sic & in ipſa uitioſitate, vlterius ne proceſſeris: & tibi malitia finem habuerit, qui ſi id duos dies feceris, tertio facilius abſtinueris. *Idem, hom. 10. in epiſt. ad Rom.*

Quemadmodum ex ciuitate bonis legibus inſtituta, hominem ſeditioſum. Sic ex anima cogitationem ad mala inclinantem fugare oportet. *Iſocra. apud Anto. ſerm. 64. par. 1.*

Vide Conſuetudo.

PECCATVM INVETERATVM.

VAE qui conſtringuntur à peccatis ſuis & obtegunt ab iniquitatibus ſuis quemadmodum ager cõſtringitur à ſylua, & ſpinis tegitur ſemita eius, per quam non tranſit homo, & excluditur & mittitur ad deuorationem ignis 4. *Eſdræ.* 16.

Sicut in corpore eſcæ abundantia, & qualitas vel quãtitas cibi cõtraria febres generat, & febres diuerſi vel modi vel temporis, ſecundũ eam menſurã quã intemperies, collecta materiã ſuggerit ac fomitem febrium, quæ materiæ quantitas ex diuerſa intemperie congregata, cauſa vel acerbioris morbi, vel prolixioris exiſtit: Ita anima cũ multitudinem malorum operũ & abundantiam in ſe congregauerit peccatorum, competenti tempore omnis illa malorũ congregatio concitatur ad ſupplicium, atque inflammatur ad pœnas, cum mens ipſa vel conſcientia, per diuinam virtutem oĩa in memoriam recipiens, quorum in ſe ſigna quędã ad formas cum peccaret, expreſſerat & ſingulorũ geſtorum ſuorũ, quę uel fędè ac turpiter geſſerat, vel ẽt impiè commiſerat, hiſtoriam quandam ſcelerum ſuorum ante oculos ſuos videbit expoſitam. Tunc & ipſa cõſciẽtia ſtimulis agitatur atq; compungitur, & ſui ipſa efficitur accuſatrix & teſtis. Quod ita ſenſiſſe etiam Apoſtolũ Paulum puto, cũ dicit. *Inter ſe inuicem cogitationibus accuſantibus, &c. Pamphylus martyr in Apologia pro Origene.*

Vt corporis morbi attritu ipſo fiũt curatu difficilia: Sic natura comparatũ videmus, vt animi morbi, ſi irrites exaſperetesq;, magis ac magis rebellent, atq; incrudeſcant dominorũq; ſuorũ peccata augeãt. *Chryſoſt. lib. 6. de ſacerdotio.*

Sicut ebrius quando multum vini ingurgitas, nullũ ſentit à uino damnũ: ita & peccatum donec cõſummatur, obtenebrat mentem & quaſi denſa nubes, ita mentem corũpit, deinde cõſcientia inſurgit, & quouis accuſatore grauius mentem arrodit. *Idem hom. 64 in Geneſin.*

Profundum peccatum eſt & deorſum trahit. Et quẽadmodum qui in puteum decidũt, nõ facilè euadũt ſed aliorum opus eſt auxilio: Sic qui in profundum peccatorũ immerſus eſt. Demittamus ergo ad eos funes, & eos educamus

mus. Vel potius nullo alio indigemus quam nobis ipſi, vt proſilire & aſcendere poſſimus, non tantum quantū deſcendimus, ſed multomagis, modo volūtas adſit. Deus.n. nobis opitulatur, neque vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur. *Idem hom.8.in 1.Cor.*

Iſa. 50. *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis.* Quod iuxta Hebraicum & omnes alios interpretes peccata appellentur funiculi vanitatis, hoc ſignificat quod facientibus peccatum facilè texitur, & tam inane ac futile eſt, ut aranearum fila texuntur, ſed cum inde voluerimus exire, ſolidiſſimis vinculis nectimur. *Hierony. lib.2.com.in Iſaya c.5.*

Hoc & nos dicimus, poſſe hominem non peccare, ſi velis pro tempore, pro loco, pro imbecillitate corporea, quā diu intentus eſt animus, quamdiu chorda nullo uitio laxatur in cithara. Quòd ſi paululū ſe remiſerit, quo modo qui aduerſo flumine lembum trahit, ſi remiſerit manus, ſtatim retrolabitur, & fluentibus aquis, quò non vult, ducitur: Sic humana cōditio ſi paululum ſi remiſerit, diſcit fragilitatem ſuam, & multa ſe nō poſſe cognoſcit. *Idem contra Pelagianos.*

Sicut ex multa cruditate febres naſcuntur & vermes: Ita ſi quis non decoquat peccata ſua velut quadam interpoſita ſobrietate abſtinentiæ, ſed miſcendo peccata peccatis tāquā cruditatem quandam contrahat recentium delictorū, igne aduretur perpetuo, & ſuis vermibus cōſumetur

Iſa.50. Vnde Iſayas ait, *Ambulate in lumine ignis veſtri, & flamma quam accendiſtis. Ambr. lib.4. ſuper Lucam, cap.4.*

Qūo vt reſtis fiat longa, additur ſpartum ſparto, nō aūt id rectum it, ſed torquetur: Sic oīa peccata facta quę ſunt peccata, cum addūtur ſibi, & addendo peccatum peccato, & peccatum ad peccatum annectitur, fit reſtis lōga. Quorū ſemitæ prauę, & flexuoſi greſſus eorum. Quo aūt valet iſta reſtis, niſi ut inde ligentur ei manus & pedes, & proijciatur quiſq; in tenebras exteriores? Funiculis enim peccatorum ſuorū vnuſquiſq; conſtringitur. Væ eis, qui trahunt peccata velut reſtem longam. *Auguſt. in Pſal.130.*

Otioſus erat quādoq; ſenex magnus cū diſcipulis ſuis in hortis, in quib⁹ cupreſſi variæ, magnę ſcilicet ac paruę creuerāt. Imperauit igit̄ vni ex fratribus ſenex cupreſſum

euellere, quæ cum parua eſſet & tenera, vna manu extirpata eſt. Poſtquã iuſſit aliã maiuſculã euelli, quæ non una ſed ambabus manibus tandẽ euulſa eſt. Tertio maiorem adhuc prioribus videns ſenex, illam imperauit vellı, quæ non ſine magno labore extracta eſt. Quartam quoq; cæteris altiorẽ extirpari iuſſit, quæ ſummo conatu labore & ſudore uix extrahi potuit. Quintam adiecit maximam, quam cum ille conaretur euellere, nũquam valuit, ſed in caſſum circa eam elaborat. Tunc ad oẽs conuerſus ſenex, ait huiuſcemodi ſunt paſſiones noſtræ, fratres. Cum teneræ ſunt, & paruæ, ſi volumus, facile eas poſſumus à nobis extirpare. Quod ſi illas neglexerimus, obſurdeſcent illico, quoque magis obduruerint, eo maiore vi & labore opus erit. Quinimo irriti erunt conatus noſtri omnes in illas, niſi alicuius viri ſancti orationes ad auxilium nos acceſſerint. *Dorotheus doctrina undecima.*

Quod ignis aridæ segeti, hoc vitia corpori sũt humano quæ ſola ſecurius ſeparatione vincuntur, necantur ignorantia, & neſcitia fœliciter euaneſcunt. Nam ſi ad mentẽ & ſenſus peruenerint, ſi contigerint aĩos, ſi ſemel membra penetrauerint, inextinguibile gignitur & exaltatur incendium, & niſi vnda cęleſtis corda rigauerit, mẽtes infuderit membra madefecerit, totũ quod eſt corporis humani ſubditur & redigitur in fauillam. *Lex, inquit, peccatum eſt? Abſit. Sed peccatum non cognoui niſi per legem.* Ac ſi diceret, Aurum auaritia non eſt, ſed auaritiã non cognoui, niſi per aurum. Vinum ebrietas non eſt, ſed ebrietatẽ non cognoui niſi per uinum. *Petrus Chryſologus, ſerm.* 116.

Quemadmodũ à feris exorſi didicimus, & homines iugulare: Si aſſueti inimicis male facere, (quod iuſtum exiſtimatur) niſi cauemus, diſcimus paulatim & erga quo ſuis eadem facere. *Plutarch. in Moral.*

In aſpidis ictu, nullũ eſt remedium, niſi vt partes contactę amputentur, ita quædam uitia ſola morte ſanari poſſunt. *Plinius, li.* 8. *cap.* 23.

Quemadmodum natura morbos quoſdã obiter factos leuiter excludit, illis autem premitur, qui in habitum trãſierunt, ita & peccatum dominatur, quod in conſuetudinem uenit. *Ibidem.*

VT cum operaris uineã colligis fructus eius, & delectatus in eis melius operaris. Vides quia ipſa ſe colit, fructificando tibi dum colitur. Sic qui opus peccati exequitur, ipſum cum peccatum ſit, ſpiritus immundus operatur in eo delectationem, ut cum delectatur circa peccatum, amplius peccet. *Chryſoſt. Hom. 38. oper. imperf.*

Ea eſt peccati natura, habet antequam perpetretur uoluptatem, quæ ubi conſummatum fuerit, ceſſat & marceſcit, ſubit autem continuo triſtitia. Iuſtitia cõtra labores habet initio, iuſtitiam verò in fine & requiem. Neq; illic uoluptas iucunda expectatione, neque hic labor moleſt⁹ præmit ſpe Quid de ebrietate dicemus? Nonnè in hauſtu ſolo uoluptatem præbet? imo verò ne in bibendo quidẽ, uoluptas ſæpe depræhenditur. Cum enim quis præ ebrietate in amentiã labitur, neminemq; præ ſentiũ intuetur, ſed inſanis deterior effectus eſt, quis iam uoluptati locus erit? Ne in ipſa quidem libidine uoluptas eſt. Cum. n. præ ebrietate quis amens fit, & amente deterior, ſic ut præſẽtium neminem intueatur, quis iam uoluptati locus? Ne in libidine quidẽ uoluptas. Quæ. n. uoluptas dentes feruore collidere, oculos uerſare, ultra debitum modũ incaleſcere, & præ morbo vitioſo iudiciũ ſenſus amittere? Sic enim ſcabies uoluptatem haberet. Si ea uoluptas eſt, noli eam effugere, in ea perſiſte. At quì ab ea citius euadere ſtudemus, & poſtmodum dolore conficimur. Adeo non eſt illa voluptas uera, cum ſcilicet & anima nulla perturbatione diſtrahitur, & corpus nulla impedimenta perpetit̃, ſed uoluptatis tantũmodo nomen hẽt. *Idem ho. 2. in 1. Tim.*

Sicut uirtutes laboribus & ignominia. Sic etiã vitia uoluptatibus & gloria procreari conſueuerunt. Omnis corporalis uoluptas ex præſumpta malitia ꝓuenit. Porro licentiã credulitas generat. *Marcus heremita de lege ſpirituali.*

Si vidiſti hominẽ ſcalpere manus & uſq; ad ſanguinẽ confricare, euidẽtem habes in eo ſimilitudinem aĩæ peccãtis expreſſam. Cedit ſiquidem uoluptas illa dolori, & ſuccedit prurituí cruciatus. Neque id ignorabat ſed diſſimulabat dum ſcalperet. Sic laceramus, ſic exulceramus ꝓprijs mani-

manibus animas infœlices, niſi quod tanto grauius quanto excellétior eſt ſpiritualis creatura, & qui difficilius medeatur. *Bernardus ſer. ad clericos cap.4.*

Sicut qui iugum ſuſcipiunt Chriſti, Chriſtus eos delectat in ſpiritu ne fatigemur bonis operibus. Sic & qui iugum ſuſcipiũt diaboli, Diabolus eos decipit & delectat. *Chryſoſt ho.45.operis imperfecti.*

PECCATI FOEDITAS.

SVnt lumbricis peccata deteriora. Nam hi corpus, at illa aĩum labefactant, ac maiorem ſane putoré pariunt. Id nos tamen minus ſentimus, inde fit ut animam expurgare negligamus. Neque.n. qui ſe uino obruit, ſentit quãta ſit vini putrefacti abominatio, qui uero ſobrius eſt, id probe nouit. Idem in peccatis vſuuenit. Qui temperate, qui caſte viuit, huic ignota non eſt illorum execratio, cœnum, macula, qui uero ſe totum ad malitiam dedit, quadam tanquã ebrietate oppreſſus, ne ipſum quidem nouit quod ægrotet, habetq; ipſa imprimis vitioſitas malum hoc grauiſſimum, quod qui in illam collapſi fuerint, eos ne dignoſcere quidem ſinit propriæ perniciei magnitudo. *Chryſoſt. ho.11. in epiſtola ad Romanos.*

Quemadmodum ſi rex quiſpiam barbarorum ſeruus fiat, omnium eſt miſerrimus. Si qui in peccato uiuit. Barbarum namq; peccatum eſt. Quod cum animam ſemel captam, ita vt contra perſuadere neſciat, in ſuis ſordib. demerſerit ſub tyrranidem redigit. Quod ſi quis pictor effingeret, non ſane mihi errare uidetur, ſi in hunc modum id pingeret, fœminam quandam in feræ ſimilitudinem, barbaram, ignem efflantem, horrendam, nigram, quales externi poetæ Scyllas effingunt. *Idem ho.8. in 1.Cor.*

Quemadmodum mortui deformes ſunt ac fœtidi, ita & aĩæ eorum qui in malitia ſunt, multa ſunt impuritate refertæ, clauſi ſunt ipſorum oculi, os conſtrictum & mutum, immoti perdurãt in lætitia malitiæ, imo miſerabiliores quã qui iſta patiunt. Iſti quidem vtrobiq; mortui sũt illi verò ad virtutem quidem mortui, viuentes vero ad malitiã inſẽſati ſunt. Mortuũ ſi quis ẽt percuſſerit, non tamen ſenties, neque vlciſcetur, ſed velut lignum aridum

eſt,

eſt, ita & talis anima. *Idem ho 9. in Theſſa.*

Melius eſt luto immundo pollui quam peccatis. Qui enim illic polluitur, paruo tẽpore delauatur, & efficitur ſimilis ei, qui illic non cecidit, qui verò in baratrum ceciderit peccatorum, talem pollutionem accipit, quæ aquis nequeat dilui, ſed multo tempore opus habeat, & diligẽti pœnitentia, & lacrymis & luctu feruentiore ampliore que tempore, quam in dilectiſſimis noſtris ſolemus oſtendere. Iſtæ quidem ſordes extrinſecus nobis adueniũt, propterea & citius eas amittimus, illæ autem intrinſecus generantur, propterea & uix delauantur & expurgantur. *Idem ho. 12. ad Hæbreos, & ho. 42. ad popul. Antiochenum.*

Si. n. qui corpus mortuum tangebat, non oportebat intrare in templum quantomagis eum qui opera mortua hẽt? Pollutio quidem eſt peſſima. Mortua quippe oĩa opera ſunt quæ uitam non habent, quæ putorem ſpirant. Sicut. n. mortuum corpus ad nullum ſenſum eſt utile; uerumetiam contriſtat appropinquantes, ſic & peccatum confeſtim rationem noſtram percutit, & nõ permittit neque mẽtem ipſam quieſcere, ſed perturbat, & cõmouet. Dicitur aũt quod peſtis cum generatur, corrumpit corpora. Tale quiddam eſt peccatum. A peſte nihil differt, non quia aerem corrumpat primum, deinde corpora, ſed continuo in animam inſilit. Nõ eos uides qui peſte laborant, quomodo rumore quodam occupantur, qũo conuertũt ſe atq; reuertunt, qũo fœtoribus ſunt repleti, qũo turpes ſunt eorum facies, qũo per totum immundi ſunt? Tales quippe ſunt peccantes etiam ſi non uideant. Dic. n. nonnè quouis febricitante peior eſt qui cupiditate pecuniarum, vel corporum captiuus eſt? *ibidem ho. 15. ad Hæbreos.*

In peccatis miſeream uitam agentes, nihil differunt à mortuis, imò uerò maximè differunt cum ſint illis multo deteriores. Nam qui moritur, iuſtificatur à peccato, hic aũt ſeruit peccato. Nec. n. mihi dices, non clauſiſſe hunc oculos, nec ſepulchro iacere, nec inſtitis ligatum detineri, nec poſtremo uermib. eſſe proiectum, cum multo peioribus hic quã qui obierunt, uexetur. Nõ deuorãt uermes, ſed perturbationes animi omni feroci beſtia truculẽtius exagitant atque lacerant. Clauſi oculi ſunt mortuorum,

nihil

nihil prorſus cernentes: hic verò mille ſibi morbos oculis cernendo quotidie contrahit. Ille iacet in ſepulchro ad peccādum iam immobilis, hic in ſepulchro malo à ſeipſo intruſus, ingenti peccatorũ mole obruitur, ſed corpus (dicet quiſpiam) huius pingue ac floridum, non tabe corruptum videmus. Ille poſt mortem malè olet: hic per totam vitam, os habens vel ipſis cloacis turpius, intolerabilem expirat fœtorem. Ille tanto diſcrimine hoc melior eſt, quanto naturali ſolum corruptioni ſubiectus corruptionem omnibus debitam patitur: hic verò antequam ad illa perueniat, quæ non effugiet, peccatorum vndiq; fœdiſſimam ſibi putredinem colligit, mille in dies corruptionis vias excogitans. Sed phalerato inquis, equo fertur magnificè. Ego verò meliorem illum eſſe, qui in vrna quaſi lectulo quieſcit, quodq; decentius eſt, nemo putreſcentem cernit; ſed regitur vrna diſſolutum corpus: Hic autem fœtentem animam in corpore quaſi in ſepulchro circumagit. *Idem hom. 28. in Matthæum.*

Sicut in ſentinam profundæ nauis, colluuiones ſordiũ omnium, ſic in mores eorũ quaſi ex omni mundo, vitia fluxerunt. Nullam enim improbitatem ſcio, quæ illic nõ redundauerit: cum vtiq; etiam paganæ ac ferinæ gentes, & ſi habeant ſpecialiter mala propria, non eſt tamen in his hoc corpus omnium Galliarũ, ſed paulatim idipſum tamen, vt dum pars clade cæditur, pars exemplo emendatur. *Saluianus de vero iudicio & prouidentia Dei, lib. 7.*

Panthera ſic auida eſt excrementorum hominis' vt ſi in vaſe ſuſpẽdantur altius quâm vt poſſit attingere, enecet ſeſe defatigari porrectu corporis: ita nonnullis quod eſt fœdiſſimum, id dulciſſimum eſt. *Plinius lib. 8. cap. 117.*

Reſponde quæſo, ſi quis cadauer putridum circumferens, per ciuitatem vagaretur, nonne omnes eum fugerent? Hoc de te cogita, qui animam peccatis obrutam atque mortuam circunducis? Si quis vbi dormis, vbi cœnas, cadauer obruiſſet, quid tunc faceres? Tu verò mortuam obruis animam, non vbi prandes, neque vbi dormitas, ſed in ipſis Chriſti membris nec formidas ne mille in caput tuum fulmina iaciantur. *Chryſoſtomus hom. 74. in Matthæum.*

PECCATI CAECITAS.

VOluntas & cõſilium Dei latuit homines multis ex cauſis, primò quidẽ pro inſtitutione mala, pro ſodalitatibus peſſimis, pro conſuetudine nequam, pro colloquijs non bonis, pro præſumptionibus minus rectis, pro his inquam omnibus, primum erroris inde contemptus, tum infidelitas & malitia, auaritia quoq; & vana iactantia, aliaq; his ſimilia mala velut fumus quidam immenſus, vniuerſam huius mundi domum repleuit, & habitantibus intrinſecus intuendi conditionẽ ſuã, aſpectũ liberum non dedit, neq; quæ ei eſſent placita peruidẽdi. Quid igitur his qui ſunt intrinſecus conuenit? niſi vt ex intimis præcordijs clamore prolato, auxilium inuocent eius, quem ſolum domus fumo repleta non claudit, accedens aperiat ianuam domus, quo poſſit fumus quidẽ qui intrinſecus habetur, excludi, lux verò ſolis, quæ extrinſecus reſplendet, induci. *Clementis Rom. 1. recognitio.*

Sicut ad ſolis radios infirmi oculi non poſſunt aſpicere: ita virtutem malitia contueri non audebit vnquam, ſed dorſo obiecto diſcedet, victamq; ſe fatebitur. *Chryſoſto. hom. 13. in Geneſin.*

Quemadmodum qui grauitate capitis ebrietateq; tenentur, ſtultè ſimpliciterq; feruntur, quamuis pręcipitiũ & aliud quid ſimile ſubſit, infra concidũt incautè: Sic qui corruunt in peccatum, veluti praua ebrietate, actionis deſiderio detenti, neſciunt quid faciunt, non præſentia non futura præuidentes. *Idem hom. 1. de pænitentia.*

Quemadmodum ſolaribus radijs nemo clauſis oculis frui poteſt, neq; huius claritatis particeps abundè vnquã fuerit, niſi animi oculum ad eam & dirigat & intendat. Tunc n. quocunq; ſe vertit, facilis ei proſpectus patebit quod eueniet cum omnibus malis affectibus aĩum purgauerimus. Peccatum n. tenebræ & vorago quædam profunda, quod vel inde planiſſimè cõſtat, quo clam & ſine arbitrio peccata committuntur. Quicunq; enim in facinora ſceleraq; prolabitur, odio habet lucem neq; luci ſe credit, & quæ occultè & in abſcondito fiunt, ſunt dictu turpia Sicut. n. in tenebris neque amicus agnoſcitur, ſed

omnia penitus ignorantur: itidem in peccato vſuuenit. Quippe qui lucro inhiat, nullã amici inimicive intelligit differentiam, & inuidus familiariſſimum non ſecus quã inimicum conſpicatur, & latrones ſimiliter in oẽs bellũ gerunt, omnibus inſidiantur, & oĩno qui ſe vitiorũ ſordibus coinquinant, nihil ad rerum differentias dignoſcẽdas ab ebrijs inſanientibusq; differunt. *Idem, ho. 4. in Ioan.*

Quemadmodum noctu amoto lumine, lignum, plumbum ferrum, argentum lapides pretioſos, & alia omnia eodẽ modo & videmus & iudicamus: ita qui ſordidè & vitioſe vitam viuit, neq; modeſtiæ vim neq; ſapientiæ diſcernit pulchritudinem. In tenebris enim pretioſi ẽt lapides nullam ſpeciem, nullum præ ſe ferunt fulgorẽ, non ſua, ſed caligãtium oculorum culpa. Neq; hoc duntaxat nobis, dum ſub impia vitiorum tyrannide viuimus, moleſtum eſt, verumetiam illud quod formidine propterea angimur, & veluti qui per obſcuram noctem iter faciũt, & ſi nihil metuendum ſit, metu tamen concutiuntur: Sic qui ſcelus aliquod admittunt, etſi nemo id videat, nemo reprǽhendat, nihilo tamen melius ſibi fidunt, ſed omnia formidant, omnia ſuſpicantur, quippe qui perpetuis cõſcientiæ ſtimulis agitantur, omnia formidolosè conſpiciunt. Propulſemus igitur tam grauem tam moleſtam vitam cuius angorẽ mors ſequitur, mors, inquam, immortalis & perpetua, cui nullus ſupplicij finis eſt. *Ibidem.*

Sicut fumus oculis, ſic iniquitas vtentibus ea. Rectè iniquitas fumo comparatur, quæ velut quadã ſeculari caligine aciẽ mentis obducit. *Amb. lib. 2. de Caym & Abel cap. 1.*

Non cernitis dæmonibus preſſos cum à vexatione requieuerint, quàm ſint triſtes quàm mœſti, quanta ſint eorum facies verecundia plenæ, quò nec è contra reſpicere audeant? Inconuenientiam vide. Illi quidem de his quæ patiuntur erubeſcunt: nos autẽ de his quæ gerimus, non confundimur. Illi quidem iniuriam patientes, verecundiam ſuſtinent, nos autem iniuriam inferentes non erubeſcimus. Licet eorum caſus non ſint pudore digni, ſed miſericordia, fauore & venia, & multa admiratione & innumeris laudibus, cum taliter impugnantẽ ſuſtinentes dæmonem omnia ægreferent. At noſtra verè riſu, vere-

cundia, accuſatione, caſtigatione, pęna, ſupremus malis, & gehenna, nec vlla ſunt venia digna. Vides quod dæmone peius eſt peccatum. Et illi quidem ex his quæ patiuntur duplex lucrum lucrantur. Vnum quidem quod corriguntur, & modeſtius agunt: ſecúdum verò, quod propriorum hic dantes peccatorum pœnas, ad dominum mundi tranſeunt. *Chryſoſt. hom. 30. ad pop. Antiochenum.*

Quemadmodum nullam habemus eorũ quæ pedibus preſſimus rationé: Sic & Chriſtum nihil ducimus, cũ ad peccandum prouchimur. *Theophil. in cap. 10. ad Hebræos.*

PECCATI GRAVITAS, ET POENA.

Pſal. 67. S*Icut deficit fumus, deficient.* Fumus cũ emerſerit, licet globoſus & craſſus, tamẽ paulatim ille deficit, aboleturq; ne extet. Sicut in conſpectu ignis cera ſic liqueſcit, vt nõ ſit fumo quidem in igne per leuitatem ſui, tenuitatemq; dilapſo, cera autem vi & calore ignis abſumpta, quia infirmæ per ſeipſa naturæ potioris diripiatur ardore, qué in modum omnis iniquorum poteſtas ab igne Dei, id eſt Dei iudicio liqueſcit. *Hilarius in pſal. 67.*

Peccatum ſanies eſt, pęna ferrum eſt medicinale. Sicut igitur ſaniem habens etſi non ſecatur, male habet, & cũ non ſecatur, tunc eſt in maioribus malis: ita peccans étſi non punitur, eſt omnium miſerrimus: & tunc maximè miſer cum non punitur, & graue nihil patitur. Et ſicut ſplene & intercute laborantes, cum larga fruuntur menſa, & frigida potione, & delicatis ferculis & ſaporib. túc præcipuè omnium ſunt miſerrimi, delitijs morbũ augentes, ſi verò fame & ſiti ſecundum medicorum leges cruciantur, aliquam ſpem ſalutis habent: Sic in iniquitate viuentes, ſi puniantur, bonam ſpem habent. Si verò cũ iniquitate delitijs fruantur, & hydrope laborantibus ſunt deteriores. *Chryſoſt. hom. 6. ad populum Antiochenum.*

Nullus eorum qui hic peccata non diſſoluerit, illuc migrans eorum pęnas effugere poterit: ſed ſicut ex terrenis carceribus cum catenis ad tribunal adducũtur: ſic omnes animæ cum hinc migrauerint varijs peccatorum catenis circundatæ, ad tremendum aguntur tribunal: nec enim

præſens

præſens uita carcere melior eſt, ſed ſicut illuc ingreſſi domicilium, omnes uidemus catenis obductos: ſic & nunc ſi nos ab exteriori phantaſia ſeparantes cuiuſque vitam intrauerimus, animã cuiuſq; vinculis ferro ſæuioribus vinctam intuebimur & maximè ſi diuitum animas ingrediaris. Nam quanto pluribus induti fuerint, tãto magis ſunt cõpediti. Sicut igitur captiuum, cum & dorſo uideris & manibus, quandoq; pedibus ferro depreſſum, propterea maximè miſerum uocas: Sic & diuitem cũ infinitis rebus circundatum uideris, nõ proptérea locupletem, ſed miſerum puta. Nam & præter hæc vincula cuſtodem habet infeſtiſſimum, pecuniarum amorem qui prohibet hũc egredi carcerẽ: ſed innumeras ei parat pedicas, & cuſtodes, & fores & obices: & in interiorem cõciens cuſtodiam, etiam his uinculis haudere perſuadet, ita ut nec vllam inueniat ſpem ab ingruentibus malis liberari. *Idem hom.46.*

Quãto putatis, peius merebitur qui filium Dei cõculcauit, &c. Quomodo conculcat quiſquã filium Dei? Quando q particeps eſt cum ipſo in myſterijs, peccato cõmittit inquit, nõnne illũ conculcat? nõne ipſum contemnit? Sicut enim ea quæ cõculcamus, nullius momenti pendimus: ſic & q peccant, Chriſtum nullius momenti exiſtimant. *Idem hom. 26. in epiſt. ad Hebr.*

Quemadmodũ boni duplici honore digni ſunt, qđ & frugi ſcilicet fuere & ab improbis nihil uitij traxere: ſic & mali duplici pęna multandi, quod cum boni eſſe poſſent, & per uitia improbi fuere, & à bonis nihil uirtutis adipiſci uoluere. *Idem ſerm. de virtutibus & vitijs.*

Sicut illi ſolent qui munitiſſimas vrbes obſidẽt, aut firmiſſimas arces urbium capere & ſubruere conantur, omnibus abſque dubio eas & telorum & machinarum generibus oppugnant. Ita nos ad expugnandam miſericordiam Dei oĩ peccatorum immanium ſcelere, quaſi omni telorum genere propugnamus, & iniurioſum nobis Deũ exiſtimamus, cum ipſi iniurioſiſſimi Deo ſimus. Omnis ſi quidẽ Chriſtianorum omnium culpa, diuinitatis iniuria eſt. Nã cũ illa q̃ facere à Deo uetamur, amittimus, uetãtis iuſſa calcamus, ac per hoc impiè in calamitatibus noſtris ſeruitutẽ diuinã accuſamus. *Saluianus lib. 4. de Prouidentia.*

CLaudimus per corporis vitia animæ noſtræ aditũ, ſi cœperit emundatis omnib. patere, illicò introibit, modo ſolis, qui clauſis feneſtræ valuis introire prohibetur, patẽtibus verò totus immittitur. *Hilarius in pſal.* 118.

Mos eſt eorum qui nequaquã longis & aſſiduis prælijs præualent, vt victorem exercitum & firmis agminib. incedentem à tergo adeãt, & dorſo ſicubi viam prætereat, inſidias machinentur. Illic dolos fabricantur, illic omnia inſidiarum artificia exercent: Ita & peccatores tentatos in caſſum fideles viros, euntes iam in veritatis via dorſo inſidiantur, dorſo dolos concinnant. *Idem in pſal.* 126.

Quemadmodum ſole lucente & flante vento, ſol quidem proprium corpus habet, & propriam naturam: Itidem & ventus naturam ſuam & ſuum corpus habet, nullusq; poteſt ſeparare ventum à ſole, niſi ſolus Deus ſedauerit ventum, ne flet amplius: Sic & peccatum animæ permixtum eſt cum alioqui vtrumq; propriam naturam habeat. Eſt igitur impoſſibile, animam à peccato ſeparare, niſi Deus ceſſare faciat, & ſiſtat improbum illum ventum habitantem in anima & corpore. *Macarius, hom.* 2.

Perinde ac in atra & obſcura nocte, cum flat ventus quidem acerbus, plantas omnes & ſemina cõmouet, impellit & agitat. Sic & homo cadẽs ſub poteſtatem noctis tenebrarum diaboli, & agens in nocte & tenebris, concutitur graui vento peccati flante, cietur, commouetur & exagitatur per vniuerſam ſui naturam, in anima videlicet, in cogitationibus ſuis & mente, omnes denique partes corporis concutiunt, neq; pars vlla corporis aut animæ immunis eſt, quę non ſit affecta ab inhabitante in nobis peccato. *Ibidem.*

Dicunt rerum huiuſmodi periti peſtem eã eſſe naturã, vt ſi vnius hominis vel iumẽti corpus attingat, ad quoſque proximos quaſi partito ſerpit: vt vno contaminato, mox ad alium vis morbi perueniat. Tales ſunt operarij iniquitatis: alius in alium ſuum tranſmittit morbũ. proinde coægrotant, ſimul etiam pereunt. *Baſil. in pſalm.* 1.

Tuorum ſcelerũ aceruus te comitabitur. Sicut enim

vmbra

vmbra corpus, ſic peccatum animã ſequitur, geſtorũ imaginem perfectam referrés. *Idem Homilia in diuites & auaros.*

Non ſic ipſum corpus tẽpore diſſoluitur, vt anima peccatorum multitudine marceſcit, flacceſcit ac de gradu deijcitur. Etenim ad ſummã iam ea educitur nugationẽ, verba nihil ſignificantia enuncians, vt facere ſolent qui ſenectute confecti delirant: eadem muco ac pituita referta, ſtupida, interim atque obliuioſa, lippitudinem in oculis geſtãs, hominibus abhobinabiles, ac talis ut eam diabolus non multo negotio capere queat. Sunt enim tales peccatoribus animæ: è diuerſo autem iuſtorum animæ inuaneſcunt, vrgent, in ipſo ætatis flore ſemper conſiſtunt, ad quamuis pugnam ac luctam nullo non tempore cóparatæ, cum interim peccatrices animæ vel ad paruam irruentis aciei impreſſionem ſtatim proſternuntur ac pereũt: id quod Propheta declarans ait, *tanquam puluis quam proijcit ventus à facie terræ. Chryſ. hom. 10. Epiſt. ad Rom.* Pſal. 1.

Quemadmodum ſi apud barbaros detineretur ſeruus quiſpiam rex, & illi ad maioris ſeruitutis indicium, neque purpurã, neq; diadema auferant, ſed cum illis inſignibus & aquas ferre & coquere, & alia inferre miniſteria iubeant, ad maiorem & ſui honorem, & ignominiam illius. Ita barbaris omnibus immanius vitia iſta imminẽt nobis. Nam qui iſta contemnit, barbaros quoq; irridebit: qui verò ſuccumbit, longè diriora ab his quam à barbaris patietur. Quippe barbari cũ præualẽt viribus, cõcidũt corpus: hæc verò animam cruciant, & omni ex parte dilaniant. *Idem. hom. 18. in 1. Timoth.*

Parturit iniuſtitiam, concepit dolorem, peperit iniquitatem. Vtique non ſecundum naturam iniuſtitia. Nam fętus quidem donec perficitur, naturæ adhæret, manet, dolorẽ nõ affert. Perfectus autem ſi intus manet, mora eſt præter naturam, quæ cũ ferre amplius nequiens, vim vexata extrudendo infert & dolorem. Hic igitur prius conceptio deinde partus dolor. At peccator primùm parturit, & tum cõcipit. Illic in tempore partus dolor: Hic dolor à principio. Simul ac enim quiſpiã de malo conſultauit, etiam priuſquã in cogitatione concreuit, aut executione perfecerit, tumultus ac turba cogitanti. In muliere deiectum ſemel Pſal. 7.

ſemen formatur etiam ipſum. In his qui dolos ſtruũt, hodie hæc deijcitur cogitatio, cras rurſus alia & ſimul innumeræ malorum ſeminum deiectionis, & ſingulis diebus conceptiones & partus dolores, perimentes quę ea parit, cogitationem. Non enim talis hic partus qualis in mulieribus, ſed potius vt in viperis, vterum diſcerpunt, & latera dilaniantes, fœdus procedunt. Ita in fraudibus & iniuſtitia inexplicapilis quem improbi ſuſtinent, dolor eſt & moleſtia. *Idem in Pſal.7.*

Ex peccatis duplicia ſunt mala, vnum quidem quod offendimus, Secundum uerò quod peiores euadimus. Sicut febre correptus, non tantùm hanc paſſus eſt moleſtiã ꝙ infirmatus eſt: verùm poſt morbum iam eri imbecillior, licet ad valetudinem ex longa redeat ægritudine: Sic quidem in peccato licet valeamus, etiam multa indigemus fortitudine. Age mihi quempiã contumelioſum, licet contumeliæ pœnas non dederit, aliud tamen lugendum eſt, quod anima eius reddita ſit impudẽtior. Peccatorũ enim quoque crimine patrato, & trãſacto, quoddam in anima noſtra venenum reponitur. Non audis quoſdam dicentes cum bene valeant. Nondum aquam audeo bibere? Atqui conualuit quidem, ſed morbus hoc intulit & detrimentum. *Idem hom.30.ad pop. Antioch.*

Quemadmodum ſcintilla, ſi quid vel exiguum apprehenderit & accẽderit, omne reliquum depaſcitur? Sic peccati natura, poſteaquam animi cogitationes nacta fuerit, nemoq́; ſit qui extinguat, grauior in reliquũ & ſuperatu difficilior fit per ſecũdorum acceſſionem, cũ iã in maiorẽ contemptũ peccator effertur. *Idem apud Maximum ſer.26.*

Omnis qui comederit vuam acerbam, obſtupeſcent dentes eius. Peccata ſunt vua acerba vt comedentium dentes obſtupeſcant, vt non poſſint eius ſuauitatẽ ſentire, de quo dicitur: Guſtate & uidete, quoniã ego ſum Dominus. *Hyeronimus lib.6.comment.in Ieremiam.*

Sicut uua acerba dentibus vexatio eſt, & fumus oculis, ita iniquitas vtentibus ea. Qũo qui manducant ore corporis vuas acerbas, & obſtupeſcunt dentes eius, & minus idoneus ad manducandnm panem, & remanet illi laudare quod videt, & manducare nõ poſſe. Sic & qui iniquita

te vſus

te viſus eſt, & paſtus peccatis in corde, incipit nõ poſſe mãducare panem, laudat verbum Dei, & nõ facit. Vnde hoc facit? Quia cũ cœperit facere laborat quomodo ſentimus labore dentes poſt vuuas acerbas, cum cœperimus panem manducare. Sed quid faciunt illi quibus obſtupuerũt dentes? Tẽperant ſe aliquantulum ab uuis acerbis & redeũt dentes ad ſtabilitatem ſuam & incidunt panem. Sic & nos laudemus iuſtitiam. Sed ſi volumus manducare iuſtitiam, tẽperemus nos ab iniquitatibus & naſcetur in corde non ſolum delectatio laudandi iuſtitiam, ſed etiam facultas manducandi. *Aug. Pſal.* 48.

Tanquam ſi quiſpiam veneni calicem præparat alicui, & oblitus bibat: & tanquã ſi foueam quiſpiam fodiat, in quam quiſq; inimicus eius in tenebris incidat, & ille oblitus quod foderat, ambulãs ea uia, prius illuc cadat: Ita credite, ita certi eſtote, videte, proſpicite, quia nemo malus nõ ſibi proprius nocet. Si enim eſſe putate malitiam, quô ſibi igne. Incendere vis aliquid aliud, illud quod admoues prius ardet: niſi ardeat, non incendit: facula eſt, hanc faculam apponis, vt aliquia incendat: nunquid nõ ipſa facula quam apponis, prior ardet, ut aliquid poſſit incendere. Malitia autem procedit ex te & quem prius vaſtat, niſi te. Quò profundit ramum, lędit, vbi radicem hẽt, nõ lędit. Equidẽ dico qđ malitia tua, ut alteri nõ noceat fieri põt, vt aũt tibi non noceat fieri non poteſt. *Idem in Pſ.* 130.

Ebrius quiſq; quod patitur, neſcit: qui verò abſynthio inebriatur, & hic quod ſumpſit, amarum eſt, & tamen nõ intelligit eandem amaritudinem qua repletur: Ita omnis peccator per voluptates ſpõtaneis tribulationibus traditus abſynthio eſt ebrius, quia amara ſunt q̃ pro uitæ huius amore tolerat: & tamen eandem amaritudinem, cæcitate cupiditatis, quaſi ſenſibilitate ebrietatis ignorat, amarum omne quod bibit, & diſcernere nequit quod amarũ eſt, quia ebrius abſynthio eſt. *Greg. in Mor. lib.* 30. *Cap.* 15.

Quemadmodum ſi quis ſerpentem apprehendat manũ dumque conatur in alterum proiicere, prorſus ipſe mordeatur: aut ſi quis ignem manu tenens, dum uult hoſtem lædere, non intelligat quòd ipſe prorſus exuritur: Sic malitia militat aduerſus eos qui ipſa vtuntur magiſq; lędit

eos à

eos à quibus habetur, quàm eos in quos intenditur. *Athanaſius de paſſione Domini.*

Vt oſſa quo ſunt aridiora, eo magis indicant longè abeſſe à uita: ita peccatores quanto ſicciores vocantur, tãto lõgius à gratia, quæ eſt animæ vita, abeſſe intelliguntur. *Hector Pintus in cap. 37. Ezechiel.*

Quemadmodum fulmen enſem attingens, vagina foris integram relinquit, ferrum autem intus ferit: Sic lethale flagitium corpus viuum foris relinquit, animam autem intus occidit, ſeparans ab illa gratiam quæ eſt animæ vita. *Ibidem.*

Lapis in gurgitem proiectus multos facit vndarum circulos, qui quo plures ſunt eò maiores efficiũtur, & latius dilatantur, nam vnus excitatus alterum maiorem excitat poſt quem alius oritur multò maior: eodem modo ſe habent peccata, nam ex eo vno alterum grauius oritur ex quo aliud multò grauius producitur. *Idem in cap. 5. Iſayæ.*

Tempeſtas minatur antequam ſurgat, crepant ędificia antequam corruant, prænunciat fumus incẽdium: At ſubita eſt ex homine pernicies, & eo diligẽtius tegitur, quo propius accedit. *Seneca.*

Illud venenum quod ſerpentes ſine ſua pernicie continent, in alienam effundunt: At malitia maximam ſui veneni partem bibit in ipſa. *Ibidem.*

PECCATVM ORIGINALE.

QVomodo præputium per circumciſionem aufertur manet tamen in eo quem genuerũt circuncisi, quo modo etiam palea, quæ opere humano tanta diligentia ſeparatur, manet tamen in fructu, qui de purgato naſcitur tritico: Ita peccatum quod in parentibus per Baptiſmum eſt ablatum, manet in eis quos generunt. *Auguſt. lib. de Baptiſmo paruulorum.*

Illo magno peccato primi hominis, natura illa noſtra in deterius commutata non ſolùm facta eſt peccatrix, verum ẽt genuit peccatores. Et tum ipſe languor quo bene viuendi virtus perijt, non eſt vtiq; natura, ſed vitiũ. Sicut certè mala in corpore valetudo, non eſt vlla ſubſtãtia vel natura, ſed vitium. Et licet non ſemper tamen plerunque

malæ

malæ valetudines parentum ingerantur quodammodo & apparent in corporibus filiorum. *Idem libr. de nuptijs & concupiſcentiæ cap.* 14.

Hæc inuiſibilia & infidelibus incredibilia, ſed tamẽ vera, vt haberent aliquod viſibile exemplum hoc in quibuſdam arbuſtis diuina prouidẽtia procurauit. Cur enim nõ credamus propter hoc eſſe inſtitutum, vt ex oliua naſcatᷣ oleaſter? An credendũ non eſt, in aliqua re quæ creata eſt ad vſus hominum, creatorem prouidiſſe & inſtituiſſe, qđ ad generis humani valeret exemplũ? Mirum eſt ergo quẽadmodum à peccati vinculo per gratiã liberati, gignãt tamen eodem vinculo aſtrictos, quos eodẽ modo oporteat liberari. Fatemur, mirũ eſt. Sed quod latent fętus oleaſtrorum etiã in ſeminibus olearum, quando & hoc credetur, niſi experientiã probaretur? Proinde ſicut gignitur ex oleaſtri ſemine oleaſter, cum inter oleaſtrum & oliuã plurimũ diſtet: ita gignitur & de carne peccatoris, & de carne iuſti vtrinque peccator, quamuis inter peccatorem & iuſtum plurimum diſtet. *Ibidem cap.* 29.

Quod ſi primus homo qui cum Deo loquebatur, labi tum facile potuit, ex terra creatus virgine, quæ ad verbũ Dei formata & creata recenti fuerat exortu, nondum ea parricidali cędumq; concreta ſanguine, quantò facilius poſtea lubrica ad peccandum via, maius aduexit humano generi præcipitium, cum deterior tolerabiliori per vices generationi ſucceſſerit? Etenim magnetis lapis tantã vim habet, vt ferrum ad ſe trahat, & transfundat ſe in illius ſpeciem, ita vt pleriſque experiri volentibus cum plures annulos ferreos ad eum lapidem admouerint, omnes pari teneat modo: deinde ſi eidem annulo cui adhæſerit lapis, alium admoueas annulum, & rurſus per ordinem ſingulis ſubſtituas, licet in omnes penetret per ordinem ex eo lapide vis naturæ, tamen priores nexu vehementiore conſtringit, poſteriores remiſſiore: quanto magis humani generis conditio & natura, ex puriore ſtatu in deteriorem lapſa eſt. *Ambroſ. epiſtola* 42.

PEC-

tinuò circa corporis affectus propriaſq; cupiditâtes uerſantes, nihil ad ſpiritualem profectum contendũt. In ima valle, mentis propoſito iacentes, in montes oculos minime leuantes. *Baſilius quod peregrinatio viſitatioq; locorum frequens ſponte ſuſcepta, multos de ſtatu pacis deijcit.*

Vt cochleæ ſemper domum ſuam ſecum circunferũt. Ita quidem horrent peregrinas regiones. *Plutarchus in Moralibus.*

Qui eos felices ducunt, qui per omnia uagãtur maria terraſq; perinde faciunt, ac ſi quis ſtellas errones iudicet fortunatiores fixis, quanquam illis quoq; ſuus orbis eſt, in quo voluantur, nec ſoli licet ſuos egredi fines. *Ibidem.*

Quemadmodum formicæ ſi ſemel antro, & apes ſi ſemel aluearibus eijci contingat, peregrinantur. Ita quidam ſi ſemel patriam exeant, exules ſeputant. *Ibidem.*

Vt aſpalacus nõ niſi apud Bœotios uiuit ubi naſcitur, alio translatus perit. Ita quidam peregrè uiuere non poſſunt nulla inſtructi arte. *Eraſmus in ſimilibus.*

Empetron herba, Latinè calcifraga, quo propius abeſt à mari, hoc minus eſt ſalſa, quo longius, hoc amarior eſt, ita quidam apud Gallos Germaniam ſpirant, apud Germanos Galliam, & quo longius abſunt, hoc magis referũt eam gentem. *Ibidem.*

Tarandus omnium arborum & fruticum, locorumq; in quibus latitat, colorem vilis etiam imitatur. Ita tutior erit, qui ad quamcunque gentem ſe contulerit, eius ritus ac mores imitetur. *Ibidem.*

Sorba quæ magis blandiuntur ſpecie, uenenum habẽt. Ita blandiores amici magis cauendi, quam triſtes atque aſperi: *Ibidem.*

Quidam fluuii per medios lacus erumpunt, ut illis nõ miſceantur, ſed ijſdem eadem aquarũ magnitudine poſt multa paſſuum milia exeunt, quã fuerant inuecti. Ita ſi in uitioſam incideris ciuitatem, ita ad tempus utendum hoſpitio, vt idem exeas qui veneris. *Ibidem.*

Vt Aphricę Auſter ſerenus eſt, Aquilo nubilus, præter aliarum regionum naturam. Ita quidam cum regione mutant ingenium ac mores. *Ibidem.*

Rom. 15. *Certus ſum fratres mei & ego ipſe de uobis, quoniam plení eſtis dilectione, repleti omni ſcientia.* Ad illam ſummã ſcientiam vel ad perfectionem, quæ in cœleſtibus eſt ordinib. nullus poteſt inter homines perfectus dici uel eſſe. Vt ſi dicamus in puerilibus ſtudijs, ad comparationem illius qui nuper imbuitur, & prima literarum ſuſcipit eleméta, magiſter ipſe librarius appellatur perfectus, ſed nó eſt ita perfectus, ut ille qui grammaticam docet Ipſe uerò grammaticus quamuis ſit, ſuperior tamen & perfectior eſt Rhetor. Et his omnibus longe eminentior Philoſophicæ doctrinæ perfectio. Cumque in his omnibus ſit literatura doctrina, diuerſus tamen gradus perfectionis & magiſterij in unoquoque habetur. Ita ergo poteſt fieri, ut cum Paulus dicit. Non quod iam aſſecutus ſum aut perfectus ſim, ad illum apicem cœleſtis perfectionis aſpiciés, hæc videatur ſcribere. Cum uerò dicit. Quicunque ergo perfecti ſẽtiamus, ad humanæ tantum perfectionis reſpicit gradũ. Sic ergò & in præſenti loco intelligendi ſunt vel pace vel gaudio, vel bonitate vel ſcientia repleti, ſiue Romani, ſiue Corinthii, in quantum poſſibile eſt repleti eos qui docentur in Eccleſia, & ſub perfectis doctoribus aguntur. *Origenes li. 14. in epiſt. ad Rom. cap. 15.*

Quemadmodum in vtero imperfectus infans non quã primum concreſcit in hominem, ſed paulatim formatur ac gignitur, neq; mox perfectus homo euadit, ſed lógo annorum ſucceſſu augetur & vir efficitur, eſtq; ueluti ſemina tritici, aut hordei, quæ terræ mandata non ſtatim radicé producunt, ſed vbi tranſierint hyemes & venti, tũ opportuno tempore ſpicæ naſcuntur: itidem qui pyrũ plãtat non mox fructum percipit, eodé etiam modo in reb. ſpiritalibus, vbi tanta ſapientia eſt & ſubtilitas, paulatim augetur homo, euaditq; in virũ perfectum & plenitudiné ætatis, non ut quidã aiũt, induere & exuere. Qui diſcere literas optat, pergit primum ad diſcenda ſigna, in quibus cum fuerit primus, migrat ad ſcholam Latinorum, in quo eſt omnium poſtremus, denuo cũ ibi primus euaſerit proficiſcitur ad ſcholam forẽſem: in qua rurſum eſt omnium

nium nouiſſimus, & principiarius, deinde ſcholaſticus ef fectus omnium cauſidicorum nouitius & extremus eſt: cæterum cum ibi fuerit primus, tum dux euadit, qui ubi magiſtratum fuerit aſſecutus, adiutorem ſibi ſumit aſſeſſo rem. Sic ergo rebus in externis tot habet homo promotionis gradus, quantomagis cœleſtia myſteria multis gradibus, promotionibus acquiruntur, & tum qui multas exercitationes, & varia rerum pericula progreſſus fuerit, perfectus euadit? Nam Chriſtiani qui re uera guſtauerũt gratiam, habentes ſignum crucis in corde & animo, hi à regibus ad pauperrimos quoſque ut ſtercora & graueolentiam exiſtimant omnia. *Macarius ho.15.*

Perfecti uiri eſt quaſi fortem militem grauiſſimorũ caſuum ſuſtinere incurſus, conflictus ſubire, & quaſi proui dum gubernatorem, nauem in tempeſtate regere, atq; oc currendo, inſurgentibus fluctib. magis uitare naufragiũ ſulcando undas, quam decli nando. *Amb. li. de Iacob. & beata uita, cap.8.*

PERSECVTIO.

EGreſſus eſt Amorrhæus, qui habitabat in mõtibus & obuiam ueniens, perſecutus eſt uos, ſicut ſolent apes facere, & cæcidit uos. *Deut.1.*

Quomodo qui uexant poſſeſſiones, dominos iniuria afficiunt, & qui milites, eorum imperatorem, ita Domini eſt contemptio, eorum qui ſunt illi dedicati, uexatio. *Clemens Alex. lib.7. ſtrom.*

Quis ignorat quanto grauius eſſe iudicetur inſidijs pe ti quàm diligi? Hoc tamen quod moleſtum eſſe uidetur, ſæpe fœlicitatis cauſa multis extitit, quale de Ioſepho ſcriptura indicat, qui à fratribus inſidiis petitus, & ab illo rũ conuictu remotus, per venditionem, rex eorũ deſigna tus eſt, forſitan ad tantam dignitatem non progreſſurus. Quemadmodũ igitur ſi quis futuri ſciẽtia præditus Ioſepho dixiſſet, inſidiis petitus beatus eris, prima fronte cre dibilia dicere audiẽti, & ad id quod in præſentia acerbũ eſt, reſpiciẽti non uideretur. Ita nimirũ hic cum perſecutio qua fideles à tyrannis agitantur, multum iuxta ſẽſũ acerbitatis habeat, efficit ut ab ijs qui carni paulomagis obno-

obnoxii ſunt, & quæ per res aſperas ipſi propoſitâ regni ſpes, haud facile admittatur atq; probetur, ſed dominus naturæ vitio deſpecto prædicit infirmioribus, quis laborioſi certaminis euentus ſit, vt ſpe regni aduerſas res facile uincant. *Gregor. Nyſſen. orat. 8 de beatitudinis.*

Neque idoneus poteſt eſſe miles ad bellum, qui nõ exercitatus in campo prius fuerit. Aut qui agonoſticam coronam quærit adipiſci, in ſtadio coronabitur niſi vſum & peritiam virium ante meditet. *Cyp. in exhortatione martyrij.*

Perſecutiones perinde ſunt atque grandines & torrẽtes, & quæcunq; alia ſubita ſunt, ac temporaria, q̃ mollia quidem facile lædunt ac diſſipant, à ſolidis vero & reſiſtẽtib. ſi in illa inciderint, magis patiuntur aliquid quàm ut illis incõmodent. Sic & uehementes illæ tentationes contra Eccleſiã motæ, imbecilliores deprehenſæ ſunt, quam ut robur fidei, q̃ in Chr iſtũ eſt infringerent. Itaq; quẽadmodũ vbi grandinis nubilũ præterijt, & torrens alio ſuo affluxit, illud ĩ ſerenitatẽ diſſoluitur, iſte profundo abſorptus viam qua fluxerat ſiccam & aridam relinquit, ita & tempeſtas illa quæ iam nos apprehendit, paulo poſt non erit, mõ ſuſtineamus non inſpicere præſentia, ſed ſpẽ in ea extẽdere, q̃ paulo sũt vtiliora. *Baſi. ep. 11. ad Nicopoli. pſb.*

Tuum nomen ò Cypriane plus mihi q̃ martyrũ aliorũ ſunt venerabilia, mirabiliterq; à virtute tua ſuperor, & tanquã numine afflatus uoluptate corripior, ac modo quodam martyrij particeps fio, certaminiq; cõico, forte pp mutationem ingentem, & admirandam, quæ ſermone etiam & exemplo melior exiſtit. Qm̃ ſol diu nubibus obtectus lætius ſplendet, ſed & ver poſt hyemis triſtitiã eſt acceptius, iucundior & tranquillitas blanda, ac mare quietum poſt ſeditiones uentorũ & perturbationẽ aquarũ littorib. alidens. *Greg. Nazian. oratione in ſanctũ Cyprianũ.*

Verum rurſus regnum impium, rurſus malum reuertitur, & nõ ſecus ac ulcerib. reciſis ſanies effunditur, & lupi graues, alius aliunde nos diſcerpens. Eccleſiã dilacerãt, ſacerdosq; cõtra ſacerdotem armatur, ac populus contra populum inſanit. Rexq; impietati tribuit audaciam, ac leges contra rectam fert opinionem. *Idem orat. ad Hieronẽ.*

Solet generoſa prudentia pertinacius uiolẽtiæ reſiſtere

non

nõ ſecus ac flamma à vento agitata, tanto plus accẽditur, quanto vehementius inflatur. Et hoc non ſolũ conſideratione didicit ꝓpria, ſed etiã ex prioribus cognoſcere potuiſſet perſecutionibus, quę Chriſtianiſmũ honoratiorẽ ferè quàm imbecilliorem reddidere, quoniam iis animæ magis in pietate ſunt obfirmatę, & per diſcrimina tãquã ferrum candens aquę vi temperatę ac ſolidiores redditę. *Idem orat. 1. in Iulianum.*

Et fiebãt omnia quaſi cõtra Chriſtianos, vertebatur tamen riſus, non in eos qui patiebantur, ſed in eos qui intẽtabãt. Sicut enim inſani, propiores ſẽper vlciſci vidẽtur, parietes impetẽdo, & varia in præſentes mala dicẽdo, & nõ illos, ſed ſeipſos confundunt. Ita & tunc fiebat. Ducebatur tumulus per totam viam, & redibat martyr, quaſi athleta coronam ferens ſecundo, in ciuitatem ſuã in qua & olim coronatus fuerat. *Chryſo. in Babylam martyrem.*

Quicunq; adamantẽ percutit, magis ipſe percutitur, & qui aduerſus ſtimulum calcitrat, ſine dubio ipſe compungitur, ſuiſque propriis ictibus vulneratur. Et q impungat virtutẽ tenentes, ipſe profectò ſubruitur: & malitia tãto efficitur infirmior, quãto cõtra virtutem diutius pręliatur. Et ſicut qui ignẽ obligat in veſtimento, illum quidem nõ extinguit, veſtem verò comburit: ita etiam qui in virtute poſitos perſequebãtur, compręhendebãt ac ſæpius colligabant, illos quidem reddebant ex his omnibus clariores, ſe autẽ omnino perdebant. *Idem, hom. 25. in Matth.*

Verum gaudium ſanctorum eſt exire de mundo. Quẽadmodum feſtinantẽ hominem ad rem aliquã, quam deſiderat, ſiquis neſciens conſilium eius pro malo cõpellat eũ ire volentem: ſic puto eſſe, cum impius hominẽ iuſtum vult occidere, mori cupientem. *Idem hom. 27. oper. imperf.*

Sicut aſſidua eſt in mari tẽpeſtas: Sic in iſto mundo perſecutio ſatanæ. *Idem, hom. 39.*

Sicut ægrotus in doloribus poſitus, oĩ hoĩ oſtendenti ſibi aliquid ad remediũ facilè credit, nõ diiudicãs perſonas medicantium, neque diſcutiens artificia eorũ: Sic cũ exurgent pſeudochriſti, ſancti in neceſſitate perſecutionũ poſiti, & quaſi ęgroti deſiderantes refrigeriũ Chriſti omnib. referẽtib. aliquid de Chriſto facile credent. *Ibid. ho 49.*

Omnes qui pie volunt viuere perſecutionem patientur, Nemo fortis athleta in ſtadio lauacra requirit: & mēſam repletā cibis & vino. Hoc.n. non eſſet athletæ, ſed delicati: athleta namq; pugnat cū puluere, cum oleo, cum radio ſolis, cum ſudorib. multis, tribulationibus & anguſtia. Certandi hoc eſt & pugnandi tempus: proinde ēt vulnera ſuſcipiendi & ſanguinem effundendi. *Idem, ho.5. ad Hebr.*

Tenet corpus Chriſti, i. eccleſia in torculari, i. in preſſuris. Sed in torculari fructuoſa preſſura. Vua in vite preſſuram nō ſentit, integra videtur, ſed nihil inde manat, mittitur in torculari, calcatur, premitur. Iniuria videtur fieri vuæ, ſed iſta iniuria ſterilis, non eſt, imo ſi nulla iniuria accederet, ſterilis remaneret. *Aug. in pſal. 55 in præfat.*

Sicut qui ſemina per hyemē, non deterretur ab opere, propter hyemem: Sic & non preſſura mundi nos debemus a bono opere deterreri, quia qui ſeminant in lacrymis, in gaudio metent. *Idem in pſal. 120.*

Sicut oliua & vua priuſquā ad vſum valeant humanū ꝑmi debēt in torculari: Ita dēt hō ꝑſecutionē pati priusq̄ idoneus ſit ad regnum cœlorum. *Idem, li. 50. ho. ſer. 8.*

Sanè etſi de cæteris, quas dicit virtutib. Apoſtolicis nihil facimus, in hoc tñ vno, vbi Apoſtolus ter naufragaſſe ſe dicit, ēt vincere poſſumus. Non. n. ter tantummō naufragauimus, quorum pene omnis vita naufragium eſt. In tm̄ quippe vitioſe ab omnib. viuit, ut propè nullus Chriſtianorum ſit, qui non iugiter naufragare uideatur. Sed dicet fortaſſe aliquis, non id eſſe nunc temporis, ut pro Chriſto perferamus, quæ tunc Apoſtoli pertulerunt. Verum eſt, non enim ſunt principes pagani, non tyranni perſecutores, non ſanguis ſanctorum funditur, nec fides ſupplicijs comprobatur. *Syluianus de prouidentia Dei, lib. 5.*

Sicut qui ignē obligat in veſtimento, illū quidem non extinguit, ueſtem aūt comburit: ita ēt qui in virtute poſitos perſequebantur, compræhendebant ac ſæpius colligabant: illos quidem ex his omnib. reddebant clariores, ſe autem omnino prodebant. *Chryſ. ho. 5. in Matth.*

Sicut in vernali flatu arbores laxantur in folia & fructus: Sic perſecutionibus excitantur animæ ad virtutem. *Idem, ho. 49. operis imperfecti.*

Sicut

Sicut tẽpeſtas ſuſcitat nubila, nubila aũt cooperiũt ſolẽ: Sic impiorũ perſecutio ſuſcitabit tranſgreſſionẽ, trãſgreſſio aũt Chriſtianitatis obſcurabit candorem, *Ibid.*

Durũ eſt contra ſtimulũ calcitrare: quia non ſtimulum retundes, ſed pedes recalcitrans lædis vulnerib. Neq; fluxus qui ſaxo illiduntur, amplius aliquid proficient, q̃ ut ſemetipſos fracti diſſoluant, & in ſpumas extenuati depereant. Qui iuſtum hominem impugnare velit, tale eſt, ac ſi cœlo bellum meditetur. *Idem, ſerm. de ſancto Spiritu.*

Quemadmodũ ſi quidam ira cõmotus, & excandeſcẽtia perturbatus uolẽs aliũ occidere, in eum iaceret pretioſiſſimas gẽmas & margaritas, & ingentis pretij monilia, nullum illi inferret detrimentũ, qui pretioſa illa colligebat, ſibiq; obſeruabat: ita tyranni volentes uiros pietate præſtantes, lapidibus obruere & ferro ac flamma uita priuare, eos calamitatib. & uarijs martyrij generibus premunt, quib. rebus illi gloriantur & diteſcunt, & tolerantia muniti omnes cõtumelias quas æquo animo propter Deum ferunt, pretioſas & inæſtimabiles diuitias eſſe rectè arbitrantur. *Hector Pintus, in cap. 9. Ezechiel.*

Vide Martyrium, Perſeuerantia, Tentatio, Tribulatio,

PERSEVERANTIA.

VEluti qñ contingit aliquẽ fieri regem & coronari, qui regis amicus erat, dãs operã rei palatinæ ſecreta cognoſcebat, purpurãq; videbat regiã, nõ obſtupeſcit ille neq; terret, quia diuturna exercitatione didicit palatij myſteria. Nec.n. fieri ſolet, ut quiſpiã ẽ gregariis ac ſimplicibus hoĩbus ſecreta illa ignorantib. accedat ad regnũ, ſed hi tm̃ qui periti ſunt & inſtructi. Sic Chriſtiani qui regnaturi ſunt in hoc ſeculo, non in ſtuporem vertuntur, quia iam prænouerunt gratiæ myſteria, *Macarius, ho. 17.*

In operibus bonis præparauit Deus vt in ipſis ambulemus. Non vt initia quædam honeſtæ vitę auſpicemur ſolum, ſed vt ambulemus. Ad hoc uirtute opus eſt, q̃ ad mortem perſeueret. Neq; enim ſi nos uiam ingredi conueniat, q̃ recta *Epheſ. 2.*

In ciuitatem ducat regiã, & iam confecta meliore itineris parte, ſi poſtea circa vitæ finẽ lenteſcentes animoq́, præmolliti deſederimus, nihil nos iuuerit eiuſmodi ſpes vocationis. *Chryſ.hom.4.ad Epheſ.*

Non oportet exordia ſola habere clara, ſed & finem clariorem. Nonne rhetor circa finẽ orationis ſatagit clarior apparere, vt cum plauſibus diſcedat? Nonne circa finem perfunctionis ſuæ actionem clariorem demoſtrat? Nonne athleta niſi finem oſtendat clariorem, & vſque ad conſummationẽ ſemper exuperet, & ſi omnes vicerit, vincatur autẽ à nouiſſimo, nonne omnia illi infructuoſa fient? Nonne gubernator, ſi pelagus totũ pertrãſeat, circa portum autẽ confringat ratem, omnem perdidit anteriorem laborẽ? Quid etiã medicus, nonne ſi liberauerit ægrotantem morbo, cũ autem ad perfectionem ſalutis peruenturus erat ægrotus, tũc eius corrumpat valetudinẽ, nonne inquã, totum opus corrũpit & perdit? Sic etiã in virtute cõtigit. Quotquot exordiis finẽ nõ poſuerunt competentem, & conſequentẽ & cõcinnum perierunt & corrupti ſunt: Tales nãque ſunt, qui ex carceribus ipſis clari, & geſtientes proſiliunt: poſtea verò diſſolutius laxiusq; mouẽtur: idcirco palma fraudantur. *Idem, hom.24 ad Hebræos.*

Vt in theatris qui per ſublatum funẽ ſcandere ac deſcẽdere exercent, ſi parum aliquid acies oculorum errarit, ꝑcipites continuò ruunt: ita qui ſpiritalem graſſantur viã, ſi breui ſegnitie tempus conceſſerint, ꝑ anfractus quoſdã proni ſæpe trudũtur. Et fune illo quidem hic limes anguſtior eſt erectus magis & arduus, multoq; celſior, cuius ad apicem terminatur cœlum. *Idem ſerm. de uirtutibus & vitijs.*

Non eſt abſolutus debitor qui multa, ſed q̃ omnia reddidit, nec ad brauiũ victoriæ peruenit, qui in magna parte ſpectaculi currit, ſi iuxta metas veniens, in hoc qđ eſt reliquum deficit. Nec ad quælibet deſtinata loca pro gentibus inchoando prodeſt longum iter carpere, ſi nõ etiam totum valeãt conſumare. Qui ergo ęternã vitam quærimus, quid aliud quàm quędam itinera agimus, ꝑ quę ad patriã feſtinamus? Sed quid prodeſt quod carpimus multa, ſi ea quæ ad perueniendũ reſtant, negligũtur reliqua? More itaque viatorum nequaquã debemus aſpicere quæ

bonâ nec dum fecimus, ſed ea quæ non iam feciſſe gaudemus. *Gregor. lib. 22. Moral. cap. 6.*

Fertur coluber, cum vrgetur periculo, caput ſp abſcondere, & in orbem ſe colligens, obiecta reliqua parte corporis, hoc ſolũ tueri, qđ illœſa feratur mẽbra cætera ſaluo capiti uigore reparare Hoc & tu moraliter ſerua caput, hoc ſeruato myſtice, hoc caput quod Chriſtus eſt, ſeruati humani ſerpentis, etiamſi omnia membra cædãtur, totum uratur corpus incendiis, mergatur profundo, euiſceretur a beſtijs, hoc tamen capite cuſtodito, vitæ ſalus integra eſt. *Ambroſius ſerm. 20.*

Verè dico ẽt ſi hic viginti aut triginta annos Dño impendiſſemus, cui vtiq; totum nos ſcimus dẽre eſſe qđ viuimus: vt ſatis unũ annum ageremus in ſeculo, inæſtimabile eſſet q̃tum nobis de æternæ vitæ gaudiis fraudaremus, quia ſpes noſtræ oẽs incõſummatione atq; fine conſiſtunt. Quid mihi ꝓdeſt, ſi mihi ſata uiridantia in herbis ſpem meſſis oñdant, & me ſub ipſo falcis tpe ſubita uel aeris intẽperie vel pluuiarũ innũdatione decipiat? Quid mihi proderit, ſi uinea ſpem oẽm in flore promittat, & uel ferarum incurſio, uel uaſtitas grandinis ſpem oẽm in conſummationem ſubducat? Ideoq; omnis proſperitas aut fœlicitas in fine conſiſtit. *Cæſarius Arelaſenſis. hom. 25.*

Quemadmodum arcus ex ſtudio diſtenditur, ut ſuo tpe cum utilitate tendatur, qui ſi ocium relaxationis non accipit, feriendi virtutem ipſo uſu tenſionis perdit: Sic in exercitatione ſpirituali: quum aliquando feruor, & uirtus per diſcretionem temperatur, ſeruatur: ut tantũ poſt uitia valenter feriat, ignauiamq; excutiat, quantum ab exercitatione interius prudenter ceſſat. *Laur. Iuſtin. lib. de ligno vitæ, cap. 4.*

Sicut oculis corporalibus neceſſaria eſt lux, ut ſuo perfruantur fine: ita & omnibus prædeſtinatis ac uocatis ad regnum cœlorum neceſſaria eſt perſeuerantia. Et ſicut abſque luce fruſtra aperitur oculus: eodem modo inaniter currit, qui vſque ad finem vitæ non perſeuerat. *Ibid. cap. 1. de perſeuerantia.*

Viatorũ hæc eſt conſuetudo & cõmendabile propoſitum, ab incepto nõ deſiſtere, donec ad terminũ quò pergunt,

gunt, perueniant. Hoc agunt ſtrenui bellatores, quòd nõ prius diſcedunt de loco certaminis, niſi adepta iam victoria. Sic in omni re atque negocio perſeuerandum ad finẽ vſque. Hoc fit iu agricultura, hoc in ædificiis conſtruẽdis, hoc in ſtudio literarũ, hoc in moribus componendis, amplius verò in adipiſcendis virtutibus, &c. *Ibidem. ca. 10. de precatione.*

Vide Fidei perſeuerantiã.

PERTINACIA.

SI nauem mari iactatam gubernator deſerat, an nõ neceſſum eſt eam nauigationem aberrare? item ſi quadrigas auriga in Circenſibus, an non neceſſum eſt eas turbatas ferri curſu deuio? Quid ciuitas ſi deſtituatͣ magiſtratibus, aut legibus? ſunt autem & leges dubio procul ꝓ magiſtratibus: nonne carens magiſtratibus legibuſq; ciuitas illa, malis opprimetur maximis? Atqui natura cõparatũ eſt, corpus abſente anima, animũ abſente ratione, rationẽ deſtitutam virtute, interire funditus. Quòd ſi hæc ſingula rebus deſtitutis nocent tantopere, quantam miſeriã in à Deo deſtitutis agnoſcimus? quos ille auerſatus tãquã deſertores ordinis, exterminauit procul à ſanctiſſimis ſuis legibus, indignos ſua prouidentia habitos. *Philo. in lib. Quod deterius potiori inſidietur.*

Quemadmodũ ſi aliquis claudere voluerit currentis aquæ meatum, ſi vna ex parte clauſa fuerit aquę violẽtia, aliũde ſibi ſemitam rumpit; ſic & malignitas ex una parte confuſa, alium ſibi aditũ adinuenit. *Chryſoſt. hom. 25. ex variis in Matthæum.*

Sicut nõ poteſt fieri vt ligna mittẽdo extinguas ignẽ: ſic fieri nõ poteſt vt rationem reddendo places hominem malum. *Ibidem.*

Sicut ignis quantomagis ligna ſuſceperit, in maiorẽ flãmam erigitur: ſic animus malus quantomagis veritatẽ audierit, tanto amplius in malitiam excitatur. *Ibidem.*

Quemadmodum domeſticum animal ſi aliquãto tẽpore extra domum errando fuerit euagatum, cũ venerit in manibus domini ſui, quaſi in recordationẽ naturę ſuę redactum, cito iterum mãſueſcit. animal autem ſyluestre cũ

fuerit

fuerit comprehenſum,aut morſibus appetit, aut calcibus repugnat.Sic & malus homo arreptus non ſolum pœnitentiam nõ agit,ſed adhuc aduerſus corripientem magis iraſcitur. *Idem Hom.40.operis imperfecti.*

Impij quaſi mare feruens. Sicut mare feruens quieſcere nõ poteſt,ſed redundant fluctus eius & reuoluũtur ad littora atque iterum reſorbentur, & in ſe fracti lutũ efficiunt. Sic impij æternæ conculcationi ſubiacebunt,quorũ nullum eſt gaudium, & qui nulla pace requieſcunt in eo qđ impij perſeuerant. *Hier.lib.16.comment.in Eſaiam cap.57.* Iſa. 57.

Magna eſt diſſimilitudo inter bonum & ſequacem, & inter durum & pertinacem.Nam huic dicere habet prælatus,quid tibi faciam? quod Dominus ad eum nondũ illuminatum ait.At perfectus & obediẽs populis dicit id Pauli dictum,Domine quid me vis facere? *Bernardus ſerm.1.de conuerſione Pauli.* Act. 9.

Vt fons perennis aquas fundit,etſi nemo bibat ex illo: Sic Deus per Prophetas Iudæos vocabat,quanquã ipſi ad fontem diuinæ pietatis accedere nollent,Emittebãt diuini vates pias & queribundas voces hortabantur Iudæos ad pœnitentiam.Sed quemadmodum non dulceſcit mare dulcibus fluminibus in illud quotidie introeuntibus:ſic Iudæorum populus nolebat dulceſcere vocibus prophetarum. *Hector Pyntus in caput.22.Iſayæ.*

Quoties volui congregare filios tuos, & noluiſti. Vt nemo poteſt medico litem intenddere, qui ægrotum curare nolentem deſerit,ſic nemo poteſt Deo culpam tribuere,qui Iudæos obſtinatos obcæcati permiſerit. *Idem in cap.6.* Mat. 23.

Vide Induratio.

PHILOSOPHIA.

Quemadmodum terram prius rigant agricolę: ita etiam nos eo quod ebibi poteſt, ex Græcorum orationibus,id quod eſt terreſtre prius rigamus, ut ſuſcipiat ſpiritale ſemen. *Clemens Alexand.lib.1.ſtromat.*

Ipſa philoſophia Græcos pædagogi more docebat, ſicut lex Hebræos ad Chriſtum. *Ibidem.*

Quemadmodum liberales quæ ſtant in circulo diſciplinæ,conferunt ad philoſophiam, quæ eſt ipſorum Domina

na: ità etiam philoſophia conducit ad parandam diſciplinam. *Idem*.

Similia eſt philoſophia Agar & ſapientia Saræ. Sara autem interpretatur principatus, quaſi principatum, obtineat ſapientia. Antea Sara, i. vera ſapientia erat ſterilis, ideo permiſit Abrahæ, vt pauliſper accederet ad Agar, i. ſecularem ſcientiam. Sed quia prohibet ipſa ſapientia, ne multum eſſet apud extraneam, i. philoſophiam, relicta eadem acceſſit ad Saram, genuit Yſaac. *Ibidem*.

Philoſophia venit diuinitus ad homines, nō principaliter; ſed quemadmodum imbres erumpunt in terram bonam, & in fimum, & in domos. *Ibidem*.

Nonnulli qui ſe putant ingenioſos, nec Philoſophiam volunt attingere, nec dialecticā, nec phyſicā, ſed ſolam & nudā fidē requirunt, perinde ac ſi cū nullā vitis curā geſſerint, velint ab initio ſtatim botros accipere. *Ibidem*.

Quemadmodum lucerna quæ a ſole, illuſtratur, dicitur periiſſe, eo quod non æqualiter edat operationem: Sic philoſophia illuſtrata Theologia, ſeu Chriſti aduētu. *Ibidem*.

Quemadmodum multi hoīes qui nauem trahunt, non dici poſſunt multæ cauſæ, ſed vna cauſa ex multis, nō eſt enim vnuſquiſq; cauſa vt nauis trahatur, ſed cum aliis: ita philoſophia confert ad comprehendendam veritatē, non quod ſit cā comprehenſionis, ſed cum aliis cauſa & adiuuans. Quemadmodū cum beatum eſſe, vnū ſit, eius cauſæ ſunt virtutes, quæ ſunt plures. Et quemadmodum eius quod eſt calefieri, & ſol & ignis & balneū, & veſtis: ita cum ſit vna veritas, multa ſunt quę conferunt ad eius inquiſitionem. *Ibidem*.

Per ſe aliquando philoſophia iuſtificabat, ſed non ad vniuerſalem iuſtitiam ad quam nunc cooperatrix inuenitur. Sicut primus & ſecundus gradus ei qui aſcendit in cœnaculum, & grammaticus ei qui eſt philoſophaturus. *Ibidem*.

Et quæ eſt ex fide veritas, tanquam panis neceſſaria eſt ad viuendum. Quæ autem præcedit diſciplina, eſt obſonio ſimilis, & bellariis, Deſinente cœna, ſuauis eſt placentula, ait Pindarus. *Ibidem*.

Qui

Qui dicit nondum eſſe vel præterijſſe tempus philoſophandi, ſimilis eſt ei qui dicit, ad beatitudinem, vel nondũ adeſſe tempus, vel tempus prætetijſſe. *Idem lib.4. ſtrom.*

Græca philoſophia ſimilis eſt illuminationi quæ fit ex ſcirpo, quã homines accẽdũt, lucẽ artificioſe à ſole ſuffurantes. Verbo autem prædicato vniuerſa illa ſancta lux illuxit. *Idem lib. 5.*

Et dialectica velut vallus quidam, ne veritas conculcetur à ſophiſtis. *Idem lib.6.*

Vt ſol illuminãs colores, album & nigrum oſtẽdit qualis ſit vnuſquiſq; eorum: Sic ipſa quoque philoſophia refellit omnem ſermonis probabilitatem. *Ibi.*

Vt oleaſter inſeritur in pinguedine oleæ, & naſcit̃ ex eadẽ ſpecie, q̃ oleæ ſatiuę, oẽs aũt plãtæ iuſſu diuino germinarũt, Vt aũt videm⁹ plus nutrimẽti attrahere agreſtes arbores, propterea qđ nõ pñt cõcoquere. Sic philoſoph⁹ q agreſti oleæ ſimulat̃, cũ multa hẽat nõ concocta, quia ſi bẽter inq̃rat, & facile aſſequat̃, & pinguedinẽ appetat veritatis, ſi p fidẽ, diuinã acceperit virtutẽ in bonã inſert⁹ cognitionẽ, tanq̃ oleaſter inſitus in ſermonẽ verè pulchrũ, qđ tradit̃ nutrimẽtũ verè cõcoquit & fit bona oliua. *Ibi.*

Vt ars viam excogitat, qua lux quę à vaſe procedit, per vas vitreum aqua plenum igneſcat: ita ẽt philoſophia, cũ ex diuina ſcriptura, veluti quandam ignis ſcintillam acceperit, in paucis viſione apprehendit. *Ibidem.*

Certè philoſophiæ rationẽ triplicẽ priſcos aiunt agro aſſimilaſſe, ita vt naturalem arboribus ſtirpibusq; facerẽt ſimilem, moralem uero fructibus, propter quos ſunt arbores, denique rationalem ſpei & macerię. Quemadmodum.n.maceria fructus plantasq; agri conſeruat, arcẽs irrumpendi nocendiq; cupidos, ita & rationalis pars philoſophię, præſidium munitiſſimum eſt duarum reliquarũ, moralis atque naturalis. *Philo.lib.de agricultura.*

Non inuenimus aquam & vocauit cum iuramento. Hoc quid ſignificet conſideremus. Qui rerum naturas ſcrutãtur, & ſingulas in diſquiſitionem vocant magna cum diligentia, ſimiles ſunt puteos fodientibus. Nam & illi fontes lãtẽtes inquirunt vtriſque commune deſiderium eſt potius inueniendi, ſed alteris quo corpus, alteris quo recreetur aĩa. *Gen.26.*

Quemad-

Quemadmodum igitur, quidam foſſores puteorum, quæſitam aquam ſæpe non inueniunt. Ita qui ulterius progrediuntur in ſcientijs, & diutius in eis inambulant, nõ poſſunt finem attingere. *Idem lib. de plantatione Noe.*

Nam ſicut apud medicos, quæ dicitur logoiatria multũ abeſt, ut ægrotos adiuuet: remedijs enim & chirurgijs, & diætis, nõ uerbis morbi curantur: Sic & in philoſophia uerba tantũ quidã uenditant & uenantur, uitam aũt morbis refertam curare non poſſunt nec nolũt: nec pudet eos à teneris annis ultimam uſque ſenectutem ſententioſas frigidas oppugnare propugnareque, tanquam fęlicitas in nominibus uerbisq; & in immodica inaniq; curioſitate ſita ſit, ac non potius in componendis moribus, qui fons ſi bene habeat, exulant uitia, uirtus reſtituitur. *Idem de congreſſu quærendo exercitat onis gratia.*

Venerunt in Aelim, vbi erant duodecim fontes aquarũ. Aelim
Exod.15 portæ interpretantur, & introitum ad uirtutem ſignificant, Sicut. n. initium ędium eſt ianua: ſic ad uirtutem primus aditus encyclopædia. *Idem lib. de profugis.*

Cum ſæpe philoſophi per ignorantiam ueritatis à ratione deſciuerint, atque in errores inciderint inextricabiles, id ſolet his euenire quod uiatori uiam neſcienti, & non fatenti ſe ignorare, ut uagetur, dum percontari erubeſcit. *Lactantius lib. de ra Dei cap. 7.*

Quemadmodum ſi fuerit urbs ingens, eaq; deſerta nẽpe diſſolutis muris, quę capta ſit ab hoſtibus, magnitudinis nulla eſt utilitas: proinde præter magnitudinem expetendum eſt, ut etiam munita ſit optimis muris, ne poſſint hoſtes ingredi: ita proculdubio animę ſcientia & intellectu exornatæ, nec non acutiſſimo ingenio, ſunt inſtar magnarũ urbiũ. Supereſt ut quæramus, an illę munitæ ſunt uirtute ſpiritus: ne qñ hoſtes ingreſſi deuaſtent eas. Nam ſapientes huius, mundi, Ariſtoteles, Plato uel Socrates, q rerum notitiã callebant, non aliter ſe habebant quam urbes amplæ: at erant ab hoſtibus uaſtati, quia carebant ſpiritu diuino, Quicũq; uerò idiotæ ſunt participes gratiæ, ſunt tanquam urbes exiguæ, uirtute crucis protectæ. *Macarius hom. 42.*

Quemadmodũ lepores vulpeſq; canibus aliam curſus monſtran-

mõſtrantes viam, aliam conuerſi tenent: Sic huiuſmodi orationis inuolucra ſpiritualis doctrinæ ſimplicitatẽ, ac viam detorquent. Strophæ quędam ſunt falſę ſciẽtię obiectiones, Exercitati nãque in arte dialectica in vtramq; partem diſſerendo, perſuaſione ſophiſmatũ veritatis ſenſum peſſundant. *Baſil. in principium prouerbiorum.*

Veluti plantis qbus propria virtus eſt fructu pulcherrimo ſcatere, folia nihilominus ramis cõiuncta quędam ferunt ornatum? Sic anima cui pręcellens quidẽ veritas fructus, eſt, non abs te tamen exteriore ſapiẽtia veluti foliis ornatur. *Idem hom. de legendis gentilium libris.*

Quemadmodũ terra & cœlum, nec non aer & ſimilia, non ideo ſunt contemnenda, quia quidam malè his ſunt abuſi, pro Deo ea quæ Dei ſunt venerãtes: ita quicquid vtilitatis ex philoſophia percipi pôt, id oẽ ad vitæ vſum fructificare debemus, ita tñ vti periculum effugiamus, & nequaquam contra creatorem creaturam, iuxta inſipiẽtes concitemus, ſed ex opificio opificẽ deprehendamus, & ſicut diuinus inquit Apoſtolus, omnem intellectum Chriſto captiuemus. *Greg. Naz. in orat. funebri in laudem Baſi.*

Sicut qui in nauigabilem oceanũ nauigare ſe vſurpat, dum non poteſt eum tranſire, neceſſe eſt per eandem viã reuertatur vnde ingreſſus eſt: Sic & antiqui philoſophi & oratores de Dei natura quærere contendentes, victi ſunt ingenio, defecerunt ſermone, in vltimo nihil ſe amplius inuenire potuiſſe confeſſi, niſi quia Deus incognoſcibilis. *Chryſoſt. hom. 28. operis imperf.*

Quemadmodum ſepulchra extrinſecus ornata, ſi exteriorẽ illam faciem amoueris cadauerũ & exeſorum oſſiũ plena repetiuntur. Itidem in philoſophorum opinionibus, delecta verborum ſuperficie & ornatu, multa inania abſurdaq; deprehenderis, maximè vbi de anima philoſophantur nunc honore, nũc contumelia, nullo modo modeſtiave adhibita, eam afficientes. *Ibidem.*

Sicut vinum non temperatum admixtione aquæ mentem alienat: ita & ſcientia ſuperbum facit, niſi fuerit charitate temperata. *Ambroſius in epiſt. Pauli ad Rom.*

Sapiẽtes ſe arbitrãtur, q rationes phyſicas inueſtigare ſe putant, ſcrutãtes curſus ſiderum & qualitates elemẽtorum,

rum, Dñ n aũt horum ſpernentes, ideo ſtulti ſunt, cũ hæc laudanda ſint, q̃to magis creator illorum? ſolent tñ pudorem paſſi, neglecto deo miſera vti excuſatione, ac dicere, per iſtos poſſe ire ad Deũ, ſicut per comites peruenit̃ ad regẽ. Age nunquid tã demens eſt aliquis, aut ſalutis ſuæ immemor, vt honorificentiã regis uendicet comiti? cũ de hac re ſi qui ẽt tractare fuerint inuenti, iure vt rei dãnant̃ maieſtatis & iſti ſe nõ putant reos, qui honorẽ nõis Dei deferunt creaturæ, relicto dño conſeruos adorant, quaſi ſit aliquid plus qđ ſeruet̃ Deo. nã & iõ ad regẽ per tribunos & comites itur, quia hõ vtiq; eſt rex, & neſcit quib. déat rempublicã credére. Ad dñm aũt quem utiq; nihil latet (omnium.n.merita nouit) ad promerendum ſuffragatore non eſt opus, ſed mente deuota. *Ibid. in cap. 1.*

Qui ingeniũ ſuum ad poetas & philoſophos cõuertit, quaſi qui aureũ hamũ mittit in lutoſam aquam: quia pro re vili in profundo detinet̃: nec poteſt iactura lucro piſcis compenſari. *Abſalon abbas in ſer. 5. de Chriſti aduentu.*

Tanquam ſi quiſpiam dare uolens p̃cepta ambulandi, moneat non eſſe leuandum pedem poſteriorem, niſi cum poſuerit priorem: deinde minutatim, quemadmodũ articulorũ & poplitũ cardines oporteat mouere, deſcribat; vera.n.dicat, nec aliter ambulari poteſt, ſed facilius homines hoc faciendo ambulant, q̃ animaduertunt cũ faciũt, aut intelligunt cum audiunt. Qui autem ambulare non poſſunt, multo minus ea curant, quæ nec experiendo poſſunt attendere. Itaque plerunq; citius ingenioſus videt non eſſe ratam concluſionem, q̃ præcepta eius capit: tardus autem non eam uidet, ſed multo minus quod de illa præcipitur. *Aug. lib. c. 37 de doctr. Chriſtiana.*

Sicut medici cum faſtidientib. ægrotis porrecturi ſunt ſaporis amari medicamentum, dulci ipſum liquore aſpergunt, atque adeò ſalutarem amaritudinem tegunt: Sic ẽt illa philoſophia vetus, ſententiis ſuis, fabularum, carminum, ac cantus amictu velatis, antiquos illos animos cepit, neq; aliter quàm diſſimulata diſciplinæ moleſtia ad inſtitutionem illexit. *Tyrius Platonicus ſerm. 29.*

Quemadmodũ medicinæ nullus eſt vſus, niſi morbos a corporib. exterminet: ita neq; philoſophiæ, niſi animæ

vitia

vitia expellat. *Pythagoras apud Stobæum ſermone 80.*

Quemadmodum proci Penelopes, quoniam cum Penelope commiſceri non potuerunt, cum illius ancillis rē habuerũt: ita qui philoſophia aſſequi non poſſunt, in alijs friuolis diſciplinis ſemet exercent. *Bion apud Laert. lib. 4. cap. 7. &c.*

Vt ignari nonnulli mel Pōticum guſtare volunt, guſtatum autem ſeu minimè dulci amaroque ſuccēſentes, illicò reſpuũt: Sic aliqui curioſi, philoſphorum, & præſertim Diogenis periculum facere volebant, a quibus redarguti, ſtatim dato tergo fugiebant. *Diogenes in diatribis, & apud Stobæum ſermone 11.*

Vt apicula ex floſculis ſuccũ mellis colligit, cum alijs non delēctentur, niſi colore & odore: Sic philoſophię ſtudios & ex poetis inuenit, qđ ad bene viuendũ conducat, cum alij tm̃ voluptate deliniãtur. *Plutarchus in Moralibus.*

Quemadmodũ agricola ſylueſtribus ſecurim aut ignē admouet, ac funditus extirpat: vineas verò, atque oleas, ampqtat cautim ac circumſpectè ne fortè ſuperuacua reſecãs, lædat & id quod ſanũ eſt. Sic philoſophus ex animo iuuenum libidinem, auaritiam, inuidiam, penitus reuellet: cæterum pudorem immodicum cautim emendabit, ne ſimul omnem euellat verecundiam. *Ibidem.*

Qui adhortantur, & excitant ad philoſophiam, nec docēt nec tradunt eam perinde faciunt, vt ij qui præmungunt lucernam, nec infundunt oleum. *Ibidem.*

Quemadmodum graue eſt nauim ingreſſi cum terra diſcedit, quam agnoſcunt, & nondum apparet ad quam nauigant: Sic philoſophantibus initiò moleſtum, a conſuetis diſcedere commodis, cum nondum videant ad quam felicitatem philoſophia ſit perductura. *Ibidem.*

Quemadmodum iuxta Philoxenum, ſua ſuauiſſimæ ſunt carnes, quæ nō ſunt carnes, & iucundiſſimis piſces, qui non ſunt piſces: ita maximè delectat admixta philoſophiæ poeſis, & poeſi admixta philoſophia. *Ibidem.*

Aer qui eſt in auribus, niſi tranquillus ſit, & carēs propria voce, ſed tinnitu fuerit ac tumultu plenus, nō exactè recipit ea quæ dicunt: Sic ea pars, quę philoſophia dicta, iudicat, ſi qđ intus obſtrepat, & obtineat: nō rectè recipit

ea quę dicũtur:Sic ea pars,quę philoſophia dictã,indicat, ſi quid intus obſtrepat, & obtineat: non recte iudicabit, quæ foris accipiuntur. *Ibidem.*

Quemadmodum Anacharſis dixit, Athenienſes ad nihil aliud vti nummis,niſi ad numerandum: ita quidã vtũtur philoſophiæ præceptis, tantùm vt oſtentent. *Ibidem.*

Non fodit puteos,qui fontes habet, aut nouit:Sic non petit aliunde qualecunque conſilium,qui ipſe didicit philoſophiam. *Ibidem.*

Vt in curatione non ſentitur morbi leuamen, niſi ſincerus habitus inducatur:Sic in philoſophia nõ proficitur, niſi paulatim aliquid decedat de ſtultitia, donec in alium mentis habitum proficiat. *Ibidem.*

Planetæ iuxta mathematicos,cũ deſinunt procedere,figuntur: At in philoſophia ſubſiſtere non licet, aſſiduè eſt progrediendum. *Ibidem.*

Qui in ciuitatem adſcripti ſunt, & hoſpites, multa damnant,ac moleſtè ferunt:at qui in ea à pueris ſunt educati, quique aſſueuerunt,probant:Sic qui philoſophiam a pueris imbiberunt. *Ibidem.*

In philoſophiæ ſtudio, ſeu per metamorphoſin quandam,quidam velut aues facti conferunt,ſe ad contemplationem naturæ,quidam ſeu catellę ad rixas & morſus ſophiſmatum & quæſtiuncularum. *Ibidem.*

Qui nauem fregit,tamen ſpe vehitur; nam fieri poteſt, vt corpus natans in terram deferatur; At qui excidit a philoſopia,totus perijt. *Ibidem.*

Si multi inebrientur,vino, non ob id incidendæ vites, ita vt fecit Lycurgus,ſed proprius admouendi fontes:ita ſi multi abutuntur poetica,non protinus abijcienda, ſed adhibenda cautio ut fiat ſalutaris. *Ibidem.*

Quemadmodum in eiſdẽ paſcuis apis florem ſequitur, capra fruticem,ſus radicem,quadrupedia fructum: Sic in poetis alius aliud quærit:hic hiſtoriam,ille ſermonis ornamenta: ille probationes,ille præcepta viuendi. *Ibidem.*

Quemadmodum in picturis plus manet color quam lineæ,propterea quòd propius hominis formam repræſentet ille, magiſque fallat: ita mendacium admixta veriſimilitudine magis allicit mouetque, quam ſimplex oratio,

tio, quę nihil habeat ſuci. *Ibidem.*

Quædã per ſe nõ pulchra, quibuſdam ob id bona ſunt, quòd apta: ita laudantur in poetis quædam, quòd congruunt perſonæ, tametſi alioqui fœda. Demonides claudus precabatur vt crepidæ quas furto amiſerat, quadrarent ad pedes eius, qui ſuſtuliſſet. *Ibid.*

Non ſic eſt parendum poetis aut Philoſophis, quemad modum pueri obtemperant pædagogis, ſed quemadmodũ Cato puer parebat quidem pædagogo iubenti, ſed rogabat quam ob cauſam ob id iuberet: iita fides habẽda autoribus, cauſam idoneam reddiderint. *Ibidem.*

Vt ad lineã applicãdus eſt lapis, non ad lapidem linea: Sic vita ad Philoſophorum decreta corrigenda eſt, nõ ea ſunt ad mores noſtros trahenda. *Ibidem.*

Menedemus aiebat multos nauigare Athenas, qui primùm eſſent ſapientes, deinde fieri Philoſophos, id eſt ſapiẽtiæ ſtudioſos, deinde rhetores, poſtremò idiotas: Sic in Philoſophia quo magis profeceris, hoc minus turgebis faſtu. *Ibidem.*

Vt non medentur, qui vendunt pharmaca: Ita non ſunt Philoſophi, q quicquid è Philoſophia ſumpſerint, id transferunt ad oſtentationem. *Ibidem.*

Vt qui immenſo nauigant mari ex ipſa uentorũ ui curſusque tempore conijciunt ſe promouiſſe, etiamſi nõdũ appareat portus, nuſquam tñ conſiſtunt donec, portum attigerint; Ita nõ conquieſcẽdum in Philoſophia, donec ad perfectum illum ſapiẽtis habitum peruentum ſit. *Ibid.*

Non quemadmodũ vnguentis, cũ abſunt, delectamur, cum non adſunt, non diſcruciamur. Ita oportet erga Philoſophiam eſſe affectum. *Ibidem.*

Quomodo multum inter auaritiã & pecuniã intereſt, cum illa cupiat, hæc concupiſcatur: Sic inter Philoſophiã & ſapientiam. *Seneca lib.2. Epiſt.90.*

Vt ignoratum urbium mõſtratus hoſpiti gratus eſt: Ita ſciſcitanti cœleſtiũ cauſas, domeſticus interpres & in profunda terrarũ promittere iuuat. *Idem de conſolatione, ca.24.*

Vt ſemina bona, ſi in ſolum bonum inciderint, ſimilia origini proueniunt, eadem humus ſterilis ac paluſtris necat: Sic Philoſophiæ præcepta, ſi in bonum aut prauum

animum

animum inciderint. *Ibidem.*

Philoſophus etiam eloquẽs, perinde eſt quaſi ſi bonuſ gubernator etiam formoſus ſit. *Ibidem.*

Vt primum eſt expurganda bilis, vnde naſcitur inſania deinde monẽdus homo: alioqui qui furioſum admoneat qũo debet procedere qũo ſe gerere in publico, furioſior ſit ipſo furioſo: Sic primùm animus eſt liberandus falſis opinionibus, poſtea tradenda præcepta Philoſophiæ. *Ibi.*

Vt acerum acre quidem guſtu, ſed aduerſus ſerpentiũ ictus mire valet. Ita præcepta philoſophiæ auſtera quidẽ illa minimeq́; blanda, ſed contra peſtiferas animi cupiditates remediũ adferunt præſentaneum. *Idem li.23. ca.1.*

Sicuti naſturtium ad venerem quidem reddit ſegniorẽ, ſed animi vim acuit. Ita Philoſophiæ ſtudiũ, corporis curam ac vigorem, ad animi vigorem, traducit, vt hoc plus ſapiat homo in rebus ęternis, quo magis ſtupet ad iſta corporea craſſaque. *Idem, lib.20. cap.13.*

Vt Democrates medicus conſidiæ mulieri, omnẽ curationem auſteram recuſanti, lac caſtrarum dedit, quas lentiſco paſcebat: Sic ijs qui prorſus à terricis Philoſophię p̃ceptis abhorrent, fabellæ quædam amęniores proponendæ, ſed quæ Philoſophiam reſipiant. *Eraſmus in ſimil.*

Echinus præſentiens tempeſtatem, aut affigit ſeſe, aut arena ſuburrat: Ita cum imminet fortunæ tumultus, animus eſt philoſophiæ præceptis confirmandus. *Ibidem.*

Vt aqua maris in imo dulcior eſt, quàm in ſummo: Ita quo altius penetres in Philoſophiam, hoc minus habet amaritudinis. *Ibidem.*

Hedera pota neruis nocet, eadẽ foris adhibita prodeſt: Sic Philoſophiam ſi penitus imbibas, nocet ad pietatem: ſi leuiter veluti foris admoueas, prodeſt ad eruditionẽ. *Ibi.*

Vt vino non eſt aliud corporis uiribus vtilius, ſi rectè vtaris: nec eodem eſt quicquam perniciolius, ſi modus abſit: Philoſophia ſalutaris res eſt, ſi modicè adhibeas: peſtilentiſſima, ſi eius ſtudio temulentus, a cõmunis vitæ munijs reddaris alienus. *Ibidem.*

Gallus Phrygiæ fluuius, ſi modicè bibas, medeĩ corporis malis: ſi immodicè, limphatum animum agit: Ita ſi Philoſophiæ litteras modicè attingas, proſunt: ſin totũ te illi addixeris

ad dixeris ſtudio, ſanitatem mentis auferũt, & inanis gloriæ furore quodam præcipitem agunt. *Ibidem.*

Vt quidam gemmas quaſdam ſecum vbiq; circũferunt aduerſus morbos, maleficia, ebrietatem, tonitrua, ruinas, cæteraque mala: Ita quædam Philoſophiæ decreta ſemper ad manum habenda, aduerſus incurſuros animi morbos, libidinem, iracundiam, ambitionem, auaritiam, & his conſimiles. *Idem in ſimil.*

POENA MALORVM.

M*Aior eſt iniquitas mea quam veniam merear*) Hoc quale ſit per ſimilia declarabitur. Si nauem mari iactatam gubernator deſerat, an non neceſſe eſt eam nauigationem aberrare? Item ſi quadrigas auriga in Circenſibus, an non neceſſum eſt eas turbatas ferri curſu deuio? Quid ciuitas ſi deſtituatur magiſtratib. aut legibus? Sunt autem & leges dubio procul pro magiſtratibus, Nõne carens magiſtratib. legibusq; ciuitas illa malis opprimetur maximis? Atqui natura comparatum eſt, corpus abſente aĩa, aĩam abſente rõne, rõnem deſtituam virtute, interire funditus. Quod ſi hæc ſingula rebus deſtitutis nocent tantopere, quantã miſeriam in à Deo deſtitutis cognoſcimus? quos ille auerſatus tãquam deſertores ordinis, exterminauit procul à ſanctiſſimis ſuis legibus, indignos ſua prouidentia habitos. In vniuerſum enim ſcire oportet, quod qui pręſtantioris ope deſtituitur, fit obnoxius maximis culpis, & criminibus. Qñ enim dices imperitum artis lędi maximè? nonne qñ à ſcientia omnino deſeritur? qñ verò indoctum & valde ineruditum? nonne quando à doctrina & diſciplina derelinquitur? quid inſipientes quãdo infelices pronuntiamus potiſſime? nonne quãdo repelluntur omnino à prudentia? quando verò intemperantes & iniuſtos? nonne cum à temperantia iuſtitiaque, damnantur exilio perperpetuo? qñ verò impios, nonne quando pietas eos à ſacris ſuis excludit? Ideò arbitror eos qui non omnino ſunt inexpiabiles, optare puniri potius quàm dimitti. Nam hæc miſſio facilè ſubuerteret eos ſeu malè ſaburratas naues carentes gubernatoris prouidentia, animaduerſio verò ad correctionem profuerit. Aut non ſunt potiores qui ſub pę-

dagogis educantur, quàm qui peccantes a nullis cohibentur caſtigatorib. non meliores itidem qui ſub magiſtris diſcunt artes, quàm qui quoties aberrant obiurgantur a nemine? Ergo quicunq; peccatorum ſumus nobis conſcij, precemur Deum vt puniat nos potius quàm incaſtigatos prætereat. *Philo, lib. quod deterius potiori inſidietur.*

Vult Deus ſup nouis correctionib. inſtaurare collapſa, quis.n. ordinarit oĩa pulcherrimè dũ mundum conderet, nihilominus medicina quadã opus habuit aduerſus malitiæ morbos quib. potus infectus eſt: Et quẽadmodum agricola pro varietate tporum varia ruſtica opa facit in agro, & his quæ ager fert: ita Deus velut quoſdam annos diſpenſat ſecuta, per eorum ſingula faciens quicquid vniuerſitatis huius decorum poſtulat. *Origenes, lib. 4. contra Celſum.*

Quemadmodum ſi praui ac pernicioſi humores in præcordijs ac inteſtinis lateant, non accuſatur medicus quod eos ipſe fecerit, ſi arte eos in cutem vt appareant traxerit, ſed effecit quidem illos inordinata diæta, traxit autem in manifeſtius non imperitus medicus: Sic cum dolores ac cruciatus hominib. a Deo factos audimus, intelligere decet a nobis ipſis initia & cauſas earum vexationum fuiſſe. *Greg. Nycenus in myſtica Moſaicæ vitæ enarratione.*

Si tu famulum tuum flagris cæcideris, & ille triginta aut quinquaginta plagis acceptis, illico prouocet ad libertatem, aut deſerat tuum dominium, & ad alios quoſpiam ſe conferat, qui te oderint, eoſque in te concitet, dic mihi, nu mis abs te veniam impetraturus ſit? An quiſquam pro illo poterit eſſe patronus? Nequaquam. Cur ita tandem? qm̃ officium eſt heri punire talem famulum, non ob id tm̃, verumetiam ob hoc quod ſi fugiendum erat, nõ ad hoſtes & oſores Dñi prio is oportebat fugere, ſed ad amicos & cognatos. Proinde tu quoque ſi videris puniri a Deo, ne profugias ad inimicos Iudæos, ne magis ẽt illum in te prouoces, ſed ad amicos illius martyres ac ſanctos, qui illi placuerunt, quiq; multam apud illum hñt auctoritatem. Sed qd loquor de famulis & heris? Filius non poterit hoc facere, nec abnegare cognationem quam habet cum patre. Nam & naturæ leges & leges ab hoĩbus inſtitutæ ſic præſcribũt, etiamſi flagris cædat pater, ſi a menſa depellat, ſi ædibus

exigat,

exigat, ſi quocunque modo puniat, iubent omnia fortiter perpeti, nec vllam illi veniam concedunt, ni paruerit pertuleritq;. Etiamſi filius cæſus innumeras querimonias deplorans proferat, hæc verba audit ab oĩbus. Pater eſt qui cæcidit ac Dñs, habetq; poteſtatem in te quid vult faciendi, & oportet oĩa placidè ferre. Ergo famuli quidẽ ferunt Dños, filij parentes frequenter & præter equum puniẽtes. Tu verò non ſuſtines Deum te corripiẽtem, qui plus habet in te iuris, vtpote vere Dñs, qui plus te diligit, quàm pater, quique nihil per iracundiam, ſed omnia facit in tuam voluntatem, ſed ſi leuis aliquis morbus acciderit, illico reſiliens ab illius dominio ad dæmones accurris, & ad ſynagogas confugis. Et quam tandem poſthac veniam conſequeris? Quemadmodum enim poſtquam receperis incantationẽ, ſanusq; factus fueris, miſerius affectus es his qui febri laborant, dum tecum reputas peccati magnitudinem, ſic tamẽ quoque etiamſi febriciteris, innumeraque patiaris mala, repulſis impijs illis, quouis ſano melius affectus eris animo, geſtiente præ gaudio conſcientia, ac laudante te. Probanteq; & dicente, Euge euge, heus homo Chriſti ſeruus fidelis, vir, athleta pietatis, qui malueris moleſtijs immori, quàm deſerere tuam pietatem, proximo ſecundum martyres loco ſtabis in illo die. Quemadmodum enim illi præoptarunt cædi flagris torquerique, vt ad honorem peruenirent: Ita tu quoque hodie peroptaſti flagellari, torquerique a febris vulneribus, quæ ne abijcientes pietatem, non incantamentis, non applicaturis ac ſpeciebus iſtiuſmodi nutritus, neque ſenſu prementium dolorum. *Chryſo. orat. 5. aduerſus Iudæos.*

Si in humido ligno hoc faciunt, in arido quid fiet? Accepta eſt ſimilitudo lignorum cõbuſtione, quæ dum humida ſunt, difficilius ardent. Quod ſi ignis in humidis ac viridibus vim habet, multò profectò magis in arida ſæuiet. Sic ſi aduerſus innocentiſſimum, in quem pœna vim nullam habere debuerant, tam crudeliter ſæuitur, quid his fiet q. tanquam ligna arida apta incendio ſunt? Quod exemplum nobis vehementer eſt metuendum. Neque mirum cuiquam videatur, quod ſum dicturus, ſed loco admirationis velim vt formidetis. Vereor enim ne æquè graues pœnæ *Luc. 23.*

nos maneant, quanquam illæ fuerunt ſupra quā dici poſſit grauiſſimæ. Nam vt cætera taceam, quæ Iudæis acciderunt, tam ingēs fames Ieroſolymam inuaſerat, vt certaſſe inter ſe armis domeſtici dicantur, ſi quid eſculenti, temere ad manus veniſſet, filij ex ore parentum cibum rapere, nec fratrem fratris miſereri, nec ſororem ſororis. Multi bubulum fimum mandere coacti ſunt, alij cloacas rimari, ciboſque inde obſcœnos ſibi querere. Coria ſcutis detracta, & calceorum aluta fuit multis cibus, fœniq́ue laceramēta quibuſdā victui fuere. Quare perit interim tanta vis mortalium inedia, vt Annius Eleazari filius, qui medio tēpore obſidionis ad Titum transfugit, cētum quindecim millia cadauerum in vrbe elata dixerit, ferturq́; defuncta tali aut ſimili clade ad ſexcēta hominum millia Romanis Ieroſolymę aſſidentibus. Iſta vos terrēt? Sed audite cur dixerim metuere me, ne eadem clades maneat. Si hi quorum maxima pars ignorabat veritatem rei, & ob ignorantiam potius quam ob malitiam peccauerunt, necē Domini poſtulantes, tam crudeliter fuerunt tractati, quid nos meremur, qui cum agnoſcamus, tam iniurij in Chriſtum ſumus, & quotidianis probris illum afficimus? *Iſidorus Clarius, orat 4 tomi primi.*

Cantharides & ſcorpij in ſe circunferunt ſui veneni remedium: At ipſi peccato ineſt ſua pœna, ſuppliciumq́ue. *Plutarchus in Moralibus.*

Qui nos docuit ſagittare, non vetuit iaculari, ſed vetuit ne aberraremus à ſcopo: ita non eſt interdicta punitio, ſed in tempore & aptè facienda. *Ibidem.*

Vt qui diutina tabe conficiuntur, non effugiunt mortē, ſed lentè moriuntur: Sic qui non ſtatim puniuntur, non effugiunt pœnam, ſed longa ducuntur pœna. *Ibidem.*

Pigri remiges ſereno cœlo deſident in portu, deinde coguntur flantibus ventis nauigare cum periculo: Sic qui nō punit, cum eſt animo ſedato, cogitur aliquādo vt iratus punire. *Ibidem.*

Vt hienæ fel, & phocæ coagulum atque aliæ peſſimarū ferarum partes, aduerſus magnos morbos efficax habent remedium: Sic Deus peſſimis tyrānis vtitur nonnunquam ad correctionem vitiorum. *Ibidem.*

Quemad-

Quemadmodum vmbræ corpora ſectantur, ſic animas flagitia cômittãtur, euidenti effigie actiones exprimẽtia: ideo non datur in iudicio negare. Ipſa enim vniuſcuiuſq; opera obteſtabuntur, haud ſanè vocem emittendo, ſed talia prorſus ſeſe repræſentando, qualia iam à nobis patrata ſint. *Agapetus Diaconus, de officio Regis.*

Vt nec domus, nec reſpublica ratione quadam & diſciplina deſignata videatur, ſi in ea nec rectè factis, præmia extent vlla, nec ſupplicia peccatis: Sic mundi diuina in homines moderatio profectò nulla eſt, ſi in ea diſcrimen nullum eſt bonorum ac malorum, *Cicero lib. 5 de natura deorum.*

Serpentes paruulæ fallunt, nec publicè conſequuntur: vbi aliqua ſolitam menſuram tranſit, & in monſtrum excreuit, vbi fontes potu infecit, & ſi afflauit, deurit, obteritq; quacũq; inceſſit, baliſtis petitur. Poſſunt verba dare, & euadere puſilla mala: ingẽtib⁹ obuiã itur. Sic vnus æger nec domum quidem perturbat: at vbi crebris mortibus peſtilentiam eſſe apparuit, cõclamatio ciuitatis, ac fuga eſt, & diis ipſis manus intenduntur. Sub vno aliquo tecto flamma apparuit, familia vnicuique aquam ingerunt. At incendium vaſtum, & multas iam domos depaſtum, parte vrbis obruitur, *Seneca lib. 1. de Clementia, cap. 25.*

Vt arbor exciſa repullulat, euulſa non refruticatur: ita malum ſi penitus tollitur, non renaſcitur. *Plinius libro vigeſimoſecundo. cap. 13.*

Vt melior medicus, qui morbum excludit & arcet, quã qui pharmacis expellat acceptum: ita non paulò præſtabilius eſt efficere, ne facinora patrentur, quàm ſi perpetrata puniantur. Id autem fiet, ſi cauſas ex quibus animaduerterit potiſſimum naſci flagitia, vel recidat, ſi queat, vel certè premat & attenuet. *Eraſmus, de inſtitutione Principis.*

Ciconiæ quoties cõuolant in campum, quem Pythonis comem vocant (is eſt locus in Aſia) quæ vltima omniũ aduenerit, eam lacerant, atque ita diſcedunt, in vna omnium ceſſatione caſtigata: ita multitudinis vitia, vnius inſigni ſupplicio ſunt, vel ſananda, vel arcenda. *Idem in Similibus.*

In aſpidis ictu nullũ eſt remediũ, niſi vt partes cõtactæ amputẽtur: ita q̃dã vitia ſola morte ſanari poſſunt. *Ibidem.*

Vt magis eſt probanda medicina, quæ vitioſas corporis

partes ſanat, quàm quæ exurit: Ita melior magiſtratus, qui ciues improbos corrigit, quàm qui tollit è medio. *Ibi.*

Sicut ex vipera, crocodilo, cæteriſq; nocentiſſimis beſtijs medici remedia quædam aduerſus venenorum noxã ac morbos efficacia quærunt ita animaduerſio innocẽtes, multos vel arcet, vel reuocat a facinoribus. *Ibid.*

Vide Internus, Peccati pœna.

POENITENTIA.

COntinuè & ſe inuicẽ excipientes pp peccata pęnitentiæ, nihil differunt ab his qui non crediderũt, pręter q̃ in eo ſolo qđ ſe peccare ſenſerunt, neq; ſcio vtrum ſit deterius prudentẽne ac ſcientẽ peccare, an cum ꝓ his q̃ peccãt, pnĩa ductus fuerit, rurſus peccare. *Clemens Alex. lib. 2. ſtrom.*

Cur ceſſas aggredi qđ ſcias mederi tibi? Mutæ quidem aĩæ & irrõnales, me dicinas ſibi diuinitus attributas in tpe agnoſcũt. Ceruus ſa gitta transfixus, vt ferrum & irreuocabiles moras eius de vulnere expellat, ſcit ſibi dictamno medendum. Hirundo ſi excæcauerit pullos, nouit illos oculare rurſus ſua chelidonia. Peccator reſtituendo ſibi inſtitutam a Dño exhomologeſin ſciens, præteribit illam q̃ Babylonium regem in regna reſtituit. *Tertul. lib. de pænitentia.*

Hoc pretio Dñs veniam addicere inſtituit, hac pœnitentiæ compenſatione redimendam proponit impunitatem. Si ergo qui venditant, prius nummum quo paciſcunť examinant, ne ſcalptus neve raſus, ne adulter ẽt: Dñm credimus, pœnitentiæ probationem prius inire, tantam nobis mercedem perennis ſcilicet vitę conceſſurum? *Ibid.*

Pleroſq; hoc opus vt pub licationem ſui aut ſuffugere, aut de die in diem differre præſumo, pudoris magis memores, quàm ſalutis velut illi, qui partib. verecundioribus corporis contracta vexatione, conſcientiam medentium vitant, & ita cum erubeſcentia ſua pereunt. *Ibid.*

Quicquid mediocritas noſtra ad pœnitentiam ſemel capeſſendam & perpetuò cõtinendam ſuggerere conata eſt, oẽs quidem deditos Domino ſpectat, vt oẽs ſalutis in promerendo Deo petitores, ſed præcipuè nouitiolis iſtis imminet.

minet. Qui cũ maximè incipiunt diuinis ſermonib. aures rigare, quiq; catuli infantiæ adhuc recentis, nec perfectis luminibus incerta reptant: & dicunt quidem priſtinis renunciare, & pœnitentiam aſſumunt, ſed includere eam negligunt. Interpellit.n. illos ad deſiderandum ex priſtinis aliquid, ipſe finis deſiderandi: Velut poma cum iam in acorem vel in amaritudinem ſeneſcere incipiunt, ex parte aliqua tamen adhuc gratiæ ſuæ adulantur. *Ibid.*

Operari tu putas ruſticum poſſe, ſi dixeris, agrum peritia oĩ ruſticitatis exerce, culturis diligenter inſiſte, ſed nullã meſſem metes, nulla vindemiã premes, nullos oliueti tui fructus capies, nulla de arborib. poma decerpes. Vel ſi cui demũ vſum nauium ſuadens, dicas, materiã de excellẽtib. ſyluis mercare frater; catenã ꝑualidis & electis roboribus intexe clauo, funib. velis, vt fabricet̃ atq; armetur nauis, opare, ſed cum hoc feceris, fructum de actib. eius & curſibus non videbis? Ita ſi tollas pœnitentiã, quis non ſtatim pereat, quis non ipſa deſperatione deficiat? *Cypr. lib. 4. epi. 2.*

Sicut nihil prodeſt male viuenti anteactæ vitæ ꝓbitas, quia ſuperueniens nequitia, iuſtitiæ opa deleuit: ita nihil officiunt peccata vetera correcto, quia ſuperueniens iuſtitia, labem vitæ prioris aboleuit. *Lactan. lib. 7. c. 24.*

Deniq; muta quoq; aĩalia cum fraude decipiuntur, ſi aliquo ſe modo in fugam extricauerint, fiunt poſtmodum cautiora, vitantq; ſemper ea omnia, in quibus dolos inſidiasq; ſenſerunt. Sic hominem pęnitentia cautum diligentem facit ad euitanda peccata, in quæ ſemel fraude deciderit. *Ibid.*

Quilibet ſerpens in anguſtum intrans deponit ſenectutem, & vetuſtatẽ per extruſionem exuit, corporeq; denuò toto renouatur: Sic & tu intra per anguſtam portam, affligẽs teipſum per ieiunium, expelle tuã perditionem. Exue veterem hominem cum actionibus ſuis, & dic illud quod eſt in canticis, *Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa? Cyrillus Ieroſolimitanus catecheſi. 3.*

Si Dauidi peccatum non eſt remiſſum citra pnĩam, ſed poſt tantos demum fletus & correctas actiones magni regis vatiſq; delibuti diuinitus, quomodo impuri & perditi ſine lamẽtis plãctuq; ac pœnitẽtia, poſſunt ſperare peccata

ipſis remiſſurũ Dñm? *Iuſtinus Martyr in dialogo cũ Tryphone.*

Nũc ad eos ſermo fit, qui bene ac ſapienter vulnera ſua pœnitentiæ nomine confidentes, nec quid ſit pœnitentia, nec quæ ſint vulnerũ medicamenta nouerunt. Similes ſunt illis qui plagas quidem aperiunt, & tumores, medicisque etiam aſſidentibus confitentur, ſed admoniti quæ imponẽda ſint, negligunt, & quæ bibemba faſtidiũt. Quod tale eſt ac ſi dicat: Ecce ego æger, Ecce ego vulneratus ſum, ſed nolo curari ſtomachum. *Pacianus in parænesi ad pœnitentiam.*

Capræ (vt dicunt) fere remedia ſua nouerunt. Cõfixas quippe audio venenatis ſagittis, ſaltus peragrare Dictæos, quo ad dictaminis caule detruſo ſalutarium virulento, latice ſuccorum pulſa decutiant tela pectoribus. Nos ignita diaboli ſpicula, nullo pœnitentiæ ſucco, nullo exhomologeſis gramine repellemus? Excæcatos hirũdo pullos nouit oculare è ſua chelidonia: Nos lumina mentis amiſſa, nulla malæ tractationis radice curabimus? *Ibidem.*

Sicut qui virginitatem amiſit corporaliter ipſam recuperare nõ põt, cũ id naturæ impoſſibile ſit: Sic etiam qui à lauacro in magna delicta collapſus eſt. Et quemadmodũ qui à virginitate lapſus eſt, ſecundum honorem continentiam habet: ita & à lauacro in maiori delicto conſtitutus, ſecundam medelã habet, nõ eam virtuoſam velut primã, verum non reiectam à vita habet, ſecundam quam acquiſiuit. Nõ reprobat itaq; diuina ſcriptura, mercedem eorum qui in pœnitentia laborant. *Epiphanius, 59. contra Cathdros.*

In futuro ſeculo poſt hominis mortẽ, non ieiunij ſuppeditatio, non pœnitentæ vacatio, non eleemoſynæ oſtẽtatio, imo neq; criminalia opera, nõ bellum, non adulteriũ, non petulantia, imo neq; iuſtitia & pœnitẽtia. Sicut enim poſt meſſem ſpicę, nõ datur vt craſſeſcat granum, non vt à vento corrũpatur, non vt alia aliqua læſio accidat. At ne dixeris mihi horrei corruptelas, hoc eſt, vermes & tineas. Hęc enim per ea quæ in ſeculo ſunt, fiunt. Verum ſimilitudo hęc eſt, intra portas receptorum, & horrea munitorum, & eſt fidei exemplar atque imago, vbi neque latrones perfodiunt, neque tineæ diſperdunt, velut diuinus ſermo ait. Sic neque pietatis, neque pœnitentiæ ſuppeditatio poſt mortem eſt. Nõ enim Lazarus venit illic ad diuitem, neq;

diues ad Lazarum. Neq; Abraham dimittit ſpolia, vt dice
ſcat pauper poſteà. Neq, diues accipit, quæ petit, etiamſi
magnis precib. miſericordem Abrahã roget. Obſignata.n.
ſunt promptuaria, & impletum eſt tps, & certamen perfe-
ctum eſt, & euacuatum eſt ſtadium, & coronæ datæ ſunt:
& qui decertarunt, quieſcunt: & qui non præuenerunt di-
ſceſſerunt: & qui non certarunt, nó amplius adſunt: & qui
in ſtadio victi ſunt, eiecti ſunt, & omnia palam cóſumma
ta ſunt, poſt factum hinc diſceſſum. *ibid.*

Sicut meſſiũ aut uindemiarum dies humano generi fru
ctuũ ſuorũ abundantiã cômendat & gratiam: Ita hoc qua
dragesimæ tps animabus noſtris fœcundum ſalutis fructi-
bus nouerimus. *Euſebius Emiſſenus in initio quadra.*

Tractantes cãm ſalutis noſtræ faciamus intra nos quod
circa nos medici facere ſolēt. Si læſura aliqua in prima cor
poris cute ſentitur, curatio medicamenti blandioris appo-
nitur. Si vero in oſſibus vulnus abſcôditum, aut in viſcerũ
pfunda demerſum eſt auſteriorem ac violētiorem poſcit
vis occulta medicinam: vt vlceris magnitudo aut exuſtio-
ne ſupercuretur, & dolor dolore pellatur. Similis ratio in
ægritudine interioris hoîs adhibenda eſt. Si leuia ſint for-
taſſe delicta, v.g. ſi homo vel in ſermone, vel in aliqua re-
prehenſibili uoluntate, ſi oculo peccauit aut corde, uerbo
rum & cogitationum maculæ quotidiana oratione curan
dæ, & priuata compunctione tergendæ ſunt. Si vero quiſq;
conſcientiam ſuam intus interrogans facinus aliquod capi
tale cômiſit, ſi fidem ſuam falſo teſtimonio expugnauit,
ſi velum baptiſmi vel tunicam, ſi virginitatis holoſericã
cœno commaculati pudoris infecit, ſi per augures & incan
tatores diabolo ſe captiuum tradidit, hæc communi & ſe
creta ſatisfactione expiari non poſſunt, ſed graues cauſæ
grauiores & acriores & publicas curas requirunt. *Idem, ho.*
10. ad monachos.

Sicut hõ in cruce põſitus, nullis iã delectatur illecebris,
mortua ei prorſus ſunt quæ aut per auditum ac viſum, p
guſtum ac odoratum, pariter ac tactum, animum captiua-
re conſueuerunt. Omnia ãnte oculos prætereuntia velut
tranſacta iã reputat, quia extremã horam cœlos emigratu
rus expectat. Ita & vos qui animas veſtras ad côtritionem
abſtinen-

abſtinentiæ & crucem Chriſti pro æternæ ſalutis remedijs contuliſtis, obliuiſcimini priſtinas conſuetudines, & male blandas mundi ſeductiones, obliuiſcimini cõcupiſcentias, quæ de cœleſtibus mentem in inferiora deuoluunt. *Idem, hom. ad pœnitentes.*

Veluti cum quiſpiam deſertam ciuitatem inſtaurare deſiderat, imprimis ea quæ labũtur, & ruunt prorſus deſtruit & ita fodere incipit, & in loco defoſſo fundamenta ponere ac tum ædificium collocare: nec mox conſtruitur domus: eadem ratione qui deſiderat in locis deſertis, & fętidis hortum conſtruere, primum incipit purgare, claudere, ductus aquæ præparare: tum plantat & crementum capiunt quæ plantata ſunt, vt hoc modo multo poſt tempore hortus fructus proferat: ita voluntates hominum poſt trãgreſſionem incultæ ſunt, deſertæ ac ſpinoſæ: dixit enim Deus homini, *Spinas, & tribulos terra tibi producet.* Multum igitur laboris ac diligentiæ eſt adhibendum, vt quis perueſtiget ac collocet fundamentum, donec ignis veniat in corda hominum, qui ſpinas exurat: & ita incipiant homine ſanctificari gloriã referẽtes Patri, & Filio ac Spirituisãcto. *Macari⁹ Ho.15.*

Ac ſæpius qui popularibus rebus obnoxius fuit, parũper emendatus, plus cõſecutus eſt, quàm is qui in libertate ſua non pœnitus ſe emendauit: Quemadmodum vt arbitror magis mirandum eſt, quempiam pedicis vinctum, aliquantiſper progredi, quam cum nihil degrauat vehemẽter currere. Ac per cœnum parumper deſędari, quã in munda uia omninò mundum remanere. Huius ſermonis teſtimoniũ eſt quòd Raab meretricem, in alijs non laudandam ſolum iuſtificauit hoſpitalitas, publicanumque nullo alio teſtimonio ſuffultum extulit humilitas, vt & diſceres, tibi facilè deſperandum non eſſe. *Greg. Nazianz. orat. in ſanctum Lauacrum.*

Non ſicut in ſenſibilibus rebus, ita & in ſpiritalibus vſu venit. Illic ex diuitijs in extremam redactus inopiam, breui eas recuperare nequit: hic per miſericordiam, ſiquidem condemnare facta noſtra, & iam ſiſtere ignauiam voluerimus ſtatim poterimus ad priſtinam abundantiam redire. *Chryſ. Hom. 6. Geneſin.*

Pœnitentiæ pharmacum, maximum eſt noſtrorũ uulnerum re-

rum remedium, ſic animarum vlcera curans & abolens, vt neque cicatrix neque verruca apparitura ſit: quod in corporis vulneribus non eſt poſſibile, vt in quibus infinita licet à medicis cataplaſtra quis ſuperponat, cicatricē manere neceſſe eſt, & merito. Corpus enim eſt quod curatur: hic autē quia anima eſt, quando quis ſuam gratitudinem, peccati confeſſione, eleemoſyna, &c. declarat, melius quàm ante habere incipit, & ſic omnia vlcera tollit ac depellit, vt ventus vehemens puluerem deturbat. Sic Paulus latro, publicanus. &c. *Idem hom. 34. ad Antiochenſes.*

Quemadmodum anima pigritans atq; negligens quanquam multum ad pœnitentiam temporis accipiat, nihil operatur magnum, neq; ſibiipſi Deum per deſidiam conciliat: Sic qui propoſito excitato feruet atq; multa cum ſolertia pœnitentiam oſtendit, breui temporis momento longæui temporis peccata delere poterit. Nonne tertio Petrus negauit? nonne vilis cuiuſdam ancillæ verba timens? Quid ergo? Oportuit ne illum ad pœnitentiam multos annos terere? Nequaquam, ſed eadem nocte lapſus eſt & erectus, vulnuſque & medicinam accepit: ægrotauit, atque ad priorem rediit ſanitatem. *Idem hom. 1. de pœnitentia.*

Magis nos quam ſeruos noſtros vilipendimus. Illis enim febricitantibus medicos cōuocamus, cubiculū ſibi certum tribuimus, & medicinæ legibus parere impellimus, quas ſi negligunt, iraſcimur, & cuſtodes apponimus, qui eos medicorum præceptis viuere cogunt: quod ſi magni pretij medicina fuerit libenter impenſam ſubimus, & medicis ipſis nō paruam mercedem deponimus, quando verò nos ipſi ægrotamus (ſemper autem ægrotamus) in medicum q̄dem accurrere volumus, nullas pecunias impendere, nihil penitus prouidere, ſed quaſi citario quodam inimico & hoſte noſtro iacente, ſic aīa laborante afficimur. *Idem, Ho. 5. in Mat.*

Si malles in peccato vitam tranſigere quam diem vnum ſupplicio affligi, nihil mirum, hoc enim ſignum eſt animi tui minus p̄fecti, & ebrietatis, & morbi immedicabilis qn̄ & infantuli ipſi medicum dum vident, vel ignem vel ſectionem apparere, fugitant ac reſtitant eiulantes ac ſeſe lacerantes, maluntq; p̄petuæ corporis vomicæ ac purulentiæ immori, quam temporarium laborem p̄peſſi, ſanitatem in poſterum

poſterum aſſequi. At qui mentis compotes ſunt intelligũt ægritudinem ſectione eſſe pernicioſiorem: quemadmodũ ſceleratum eſſe, ſupplicio deterius eſt. *Idem, ho. 9. in epiſt. ad Rom.*

Quemadmodum in ædib. facimus, inueteratas ꝑpetuo reſtituẽtes: ita & in teipſo facias. Peccaſti hodie? inueteraſti mentem tuam, ne deſperes neque decidas, ſed renoua ipſam reſipiſcentia, lacrymis, confeſſione, bonorumq; operum ſtudio. *Idem, ho. 20. in epiſt. ad Rom.*

Coloſ 3. *Mortificate membra veſtra.* Quid dicis ô Paule? Nõ dixiſti q̃m ſepulti eſtis, q̃m ſimul cum illo ſepulti eſtis, q̃m circumciſi eſtis, q̃m exuiſtis corpus peccatorum carnis? Qũo ergo rurſus dicis mortificate? Non ludis? Non eſt ſibi contraria iſta locutio: ſed quemadmodũ ſi quis ſtatuã antea ſqualidã iam expurgatã, imo denuo quoq; excuſſam, ſplendidamq; exhibens, dicat quidem exterſam eſſe ac ſublatam rubiginem, admoneat verò rurſus vt diligenter tollatur rubigo, non is ſibi ipſi cõtradicit, neq;.n. abſterſam iam rubiginẽ, ſed eam q̃ poſtea rurſus accedit, auferre hortat̃: ita & Paulus hic nõ priorem mortificationem dicit, neq; priores fornicationes, ſed eas quæ poſtea ſuccedunt. Non.n. eſt iſta noſtra vita, ſed alia quæ in cœlis eſt. *Idem, ho 7. ad Coloß.*

Si peccata noſtra cogitaremus, oĩa perficeremus. Sicut enim ianuam ingreſſus, iam intus eſt: ſic qui propria cogitat mala, ẽt ad curationem eorum utique ueniet. Si autem dicat, peccator ſum, nõ autem ad peccatorum ſuorum deſcendat ſpecies, dicens quia hoc & hoc peccaui, nunquam ceſſabit, ſemper quidem confitens, correctionis verò curã nunquam faciens. *Idem, ho. 9. ad Hebr.*

Sicut in tenebris non eſt abſque lucerna lumen: ſic non poteſt homo peccatum ſine pœnitentia abluere. *Idem, ſer. de pœni.*

Pœnitentia ſic eſt quomodo ager fructifer, aut vinea fę cunda aut arbor fructifera, fructus eius edit peccator famelicus, proficit in fiducia Dei, acceptaq; remiſſione pinguescit in vita, & hæc ſunt verba eius: Domine ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus a te non eſt abſconditus. *Ibid.*

Sicut impoſſibile eſt vt ignis inflãmetur in aqua: ita impoſſibile

poſſibile eſt compunctionem cordis vigere in delitijs. Contraria.n.hæc ſibi inuicem ſunt, & peremptoria. Illa.n.mater fletus, hæc mater eſt riſus. Illa cor conſtringit, hæc diſſoluit. Illa animæ alas innectit & volare facit ad cœlum: hæc ei plumbi pondus imponit & demergit in infernum. *Idem, lib.2. de compunctione cordis.*

Concupiſcentiarum flãmas ſi compunctio inuenerit, vt fluuius inundans extinguit; curarũ multitudines ſi uideat, velut flagello quodam extirpat. Ac ſicut puluis non poteſt ſtare ante faciem uenti; ita nihil malarum cogitationum reſidere, vbi compunctio affuerit. Si n. corporalis amor ab omnibus neceſſarijs actibus animam cogit abſcedere, & illi ſoli quem amat operam dare: multomagis amor Chriſti. *Ibidem.*

Sicut in corporib. & fiſtulis niſi prius quis humorem influentem ſiſtat, & vulnus terrentem, quotquot impoſuerit medicamina mali fonte non obſtructo, incaſſum omnia facit: ita nos, niſi occaſionem quaſi mali fontem cauerimus. *Idem, lib. 1. de compunctione.*

Sicut ægrotantes niſi ſp ordinatè vixerint, nulla ipſis diſciplinæ per tres aut quatuor dies ſeruatæ utilitas: Sic & peccantes, niſi ſp ſobrij ſint, nihil proderit ipſis duorũ aut trium dierum correctio. *Idem, ho.3. ad pop. Antioch.*

Non eſt ſicut hõ Deus, nec.n. exprobrat prætarita, neq; dicit, quare tantum temporis diſtuliſti, ſi pœnitentiam agamus: ſed cum acceſſerimus, diligit, & cum ipſius timore carnes noſtras confixerimus. *Ibid. ho.40.*

Si corporis morbũ patiamur, oĩa facimus & tractamus vt a moleſtia liberemur: aĩa vero nr̃a male habente damus & differimus, ppea nec a vitijs liberamur. *Ibid. ho. 46.*

Tu hoĩem quidem exacerbans, & amicos & vicinos & ianitores rogas, & pecunias impendis, & multos abſumis dies accedens & ſupplicans. & ſiue ſemel ſiue millies te repulerit iratus, non recedis, ſed magis cõtendens, maiorem affers ſupplicationem. Deo autem oĩum exacerbato oſcitamus & recedimus, & delitijs & ebrietati vacamus, & oĩa pro conſuetudine facimus, & eum quando propitium facere poterimus? quomodo vero non ex hoc ipſo magis eum irritamus? Nam peccantes non dolere, magis eum irritari

ritari facit & iraſci, quam peccare. *Ibidem.*

Deus bone quid agitur in homine vt plus gaudent de ſalute deſperatæ animæ, & de maiore periculo liberatæ, quã ſi ſpes ei affuiſſet ſemper, aut periculum minus fuiſſet. Plena ſunt omnia teſtimonijs clamantibus, ita eſt. Triumphat victor imperator, & non viciſſet, niſi pugnauiſſet. Et quanto maius fuit periculum in prælio, tanto maius gaudiũ eſt in triumpho: Iactat tempeſtas nauigantes, minaturq; naufragium, omnes futura morte palleſcunt. Tranquillatur cœlum & mare, & exultant nimis, quoniam timuerũt nimis. Æger eſt charus, & vena eius malum renũciat: omnes qui eum ſaluum cupiunt, ægrotant ſimul animo. Fit ei rectè & nondum ambulat priſtinis viribus, & fit iam tale gaudium quale non fuit cum antea ſaluus, & fortis ambularet. Edẽdi & bibendi voluptas nulla eſt, niſi præcedat eſuriendi & ſitiendi moleſtia. Et ebrioſi quædam ſalſiuſcula comedunt quo fiat moleſtus ardor, quem dum extinguit potatio, fit delectatio. Et inſtitutum eſt vt iam pactæ ſponſæ nõ tradãtur ſtatim, ne vilem habeat maritus datam, quam nõ ſuſpirauerit maritus delatam. Hoc in turpi & execrãda lætitia, hoc in ea quæ conceſſa & licita eſt, hoc in ipſa ſynceriſſima honeſtate amicitiæ, hoc in eo qui mortuus erat & reuixit, perierat, & inuentus eſt. Vbiq; maius gaudium moleſtia maior præcedit. *Auguſt. lib. 8. confeſſionum, cap. 3.*

Quemadmodũ terra ſine ſemine & aqua fructũ ferre nõ põt: ſic agere neq̃t homo pœnitẽtiã ſine humilitate & corporis afflictione. S. I*ſayas Abbas, orat. 5. de mũdi renunciatione.*

Si alicui pes frangatur, aut manus cum labore, ſolet ad priſtinum officium reuocari. Si verò ſecundo & tertio frequentius in eodem loco membra ipſa frangantur, poteſt intelligere charitas veſtra, cum quãtis doloribus vulnera ipſa curãda ſunt. Et tamẽ poſt longas & multas curas ſi vixerit homo, ad priſtinum ſtatum mẽbra ipſa vix valeat reparare. Similia in animarũ fracturis ſeu vulneribus credenda ſunt. Si ſemel aliquis vel ſecundo peccauerit, & ſine aliqua diſſimulatione, ad pœnitentiæ medicaméta cõfugerit, priſtinam incolumitatem ſine vlla mora recipiet. Si verò peccata peccatis cœperit addere, & animarũ vulnera tegendo ſeu defendendo putreſcere, quæ confitendo, & pœnitentiã

agendo

agendo curare noluit, timendum eſt ne in illo impleatur. An ignoras quia benignitas Dei ad pęnitentiam te adducit? *Cæſarius Arelatenſis homilia ſexta. Eccl.* 5.

Nolite tardare cõuerti ad Dominum. Optimè enim malagma vel fibula calidis adhuc vulneribus adhibetur, & cito vulnus ſanatur, qđ diu putreſcere nó permittitur. Et ideo ſi aliquis ex nobis cuiuſlibet peccati vulnus acceperit, antequam longa conſuetudine putreſcat, & fęteat, omni celeritate ad pęnitentiæ medicamenta confugiat. Peccatum ſi diu dominari permittitur, oībus ſanctis & dñm timentibus putoré teterrimum exhalare cognoſcitur. *Idem Ho.* 16. *Eccle.* 5.

Et ſciendum quem magni alicuius pęnitet criminis ſibi eſſe agendum more arborem magnam ſuccidere volentis. Sicut enim ille minora in circuitu arbuſta prius curat ſuccidere, ne ſibi arborem ipſam ſuccidenti poſſint obeſſe: ſic & huic vitia minora illi crimini vicina prius ſunt extirpanda, ne qua ſibi crimen ipſum deſtruenti ferant impedimenta. *Anſelmus lib. de ſimilitudinibus.*

Non deſperetis neque deſpondeatis animum. Non enim ſicut in ſenſibilibus rebus, ita & hic vſuuenit. Illic enim is qui ex diuitijs in extremam redactus fuerit inopiam, breui eas reparare nequit, hic autem per miſericordiã Dei (ſi modo condemnare facta noſtra & iam ſiſtere ignauiam voluerimus) poterimus ſtatim ad priſtinam abundantiam redire: *Chryſoſtomus Hom.6.in Geneſin.*

Neq; gubernator poſtquam nauis ſubmerſa eſt, neque medicus poſtquam ægrotus obijt, quicquam prodeſſe poteſt: ſed omnes antequam res in exitum veniat, ſtudere ac vigilare oportet, ne in mortem ac naufragium deueniant, nam poſtea nihil prouidere poſſunt. Similiter nos quoniam ægritudine vitam trahimus, & medicos congregemus, & pecunia agamus, & omni ſtudio incumbamus, vt ab ægritudine iniquitatis liberati, ſani ex hac vita recedamus: & quantum erga ſeuos & vernas noſtros cum ægrotant ſtudiũ adhibemus, tantam diligentiã cum aïa noſtra laboret pro nobis ipſis aſſumamus. *Idem Hom. 75. in Matthæum.*

In ſecularibus iudicijs quãtumlibet poſt acceptam ſententiam lamenteris & lugeas, non tamen effugies flendo ſupplicium: hic vero ſi toto corde ingemueris ad Deum,

ſoluiſti

ſoluiſti repente ſententiam. *Idem, hom. 6. in Matthęum.*

Quid prodeſt ſpinis purgare agrum tuum, ſi non etiam aratro ſcindens eum, & ſeres in eo ſemen, vnde gaudeas in futuro? ita & qui deſerit peccata, & ea non plangit pœnitendo, nec bonum poſtea facere conſueſcit, nunquid fructuoſum eſt peccata deſerere, & bona non facere? *Beda in uerba Eſaiæ. Lauamini, mundi eſtote.*

Qui plangit peccatum, & iterum admittit, quaſi ſi quis lauit laterem crudum: quem quanto magis diluerit, tanto amplius lutum facit, *Idem in verba Danielis. 9. Obſecro Domine Deus, &c.*

Sicut debitum à creditore requiritur meritò: ita peccatum à Deo in die iudicij neceſſe eſt exigatur. Nam niſi hic dum viuimus, per pietatem eius indulgentię iſta nobis exactio condonetur, actum erit de ſalute noſtra. Vnde meritò hic cuncta remitti à patre cœleſti rogamus, vbi delicta committimus; quādo in futuro vt peccare nō licet, ita nec vacat pœnitere, *Venantius in expoſitione Dominicæ orationis.*

Vt aquila per ſenectutam tā curuum acquirit roſtrum, vt veſci non poſſit, niſi ad lapidem dein percutiendo aduncitatem frangat: quo facto rurſus edit & bibit, & reiuuenеſcere dicitur: Sic peccator qui peccatis eſt prægrauatus, nil ſpirituale ei ſapiat: morietur fame niſi ad petram Chriſtū per pœnitentiā ſe fortiter ac diu percutiat, vſq; ad propoſiti mutationē, & duritiei abiectionē. *Idē de circūciſione.*

Ijs qui ſibi cauerunt, ne quid iſtiuſmodi paterētur, neque fructum aliquem fidei præbuerunt, ſed ſponte ſua formidineq; & timore inſtigati, ad iniquitatem deſciuerunt, & nunc ad pœnitentiam redeunt, illis neceſſarium eſt, congruam de ſterili ficu parabolam accōmodare, ſicut Dominus ait: Ficum quidam in vineto ſuo plantauerat, & venit vt fructum in ea quæreret, nulloq; inuento, ait ad vinitorem: Ecce tres anni; iam tum venio, & fructum in hac ficu quæro, nullumque inuenio. Excide eam: ad quid enim terram occupat? at ille reſpondens, ait; Domine, ſine illam ēt hoc anno, donec fodiam iuxta eam, & ſtercora adiiciam, ſi fortè fructum afferat: id ſi minus, in poſterum excides eam. Illo ante oculos propoſito, magis vſui erunt, ſi interuallo tanti temporis dignum fructum pœnitentiæ attulerint

ſint. *Petrus martyr archiepiſcopus Alexandrinus in canonibus de penitentia.*

Communiter melior eſt innocentia quàm pęnitentia, quemadmodum melior eſt veſtis integra, quam diſſuta & ſciſſa etiamſi commiſſuris quibuſdam reſarciatur. Sed tanta poteſt eſſe pœnitentia, vt ſit incorruptione, & innocẽtia præſtátior. Vt veſtis cæſuræ ſi aureis funiculis & pretioſis gemmis copulẽtur, pulchriorẽ reddunt veſtẽ ipſam, quam ſi tota ſana fuiſſet & integra: Sic fieri poteſt vt tam acerbo animi dolore, tanta gratia & charitate quis reſurgat, vt pulchrior reddatur, quàm ſi in crimina non incidiſſet. *Hector Pintus in cap. 33. Ezechielis.*

Si Chriſtus ieiunauit, orauit, ſi iniurias pertulit, quare nos uoluptatibus ducemur, & labores repudiabmus? Properat quidam rex ad pręlium vndiq; armatus, ducẽs exercitium militum omnibus armis indutorum, erigitur ſignum militare, expanduntur vexilla, & regia ſtemmata. Sed ſi videres eſſe in exercitu homines aliquos dearmatos, illecebris delinitos, qui leuia ſcuta induerent, pro galeis pileos bombycinos, & pro galeis flabella portarent, eos inſanos cenſeres, moueresq; ne coram rege ita apparerent. Eodem modo cum Chriſtus, laboribus & doloribus ſe induerit, ſignum crucis erigat, pręcedantq; armati apoſtoli & martyres, quare nos relictis armis delitias amplectemur? Mutemus veſtimenta & armis pœnitentiæ muniamur. *Idem, in cap. 40.*

Sera pœnitentia ſuſpecta eſt. Nam ſi quis quinquaginta annis tibi infeſtus cum te ad regiam dignitatem euectũ cernens ſe tibi ſupplicem exhiberet, num huius amicitiæ fideres? Similes ſunt, qui cum contẽpto deo diabolo ſeruierint, extrema mortis hora ad ipſum ſupplices redeunt, timore magis pœnæ quàm amore iudicis. *Ludouicus Granatenſis in die cinerum.*

Vide Prudentia.

POPVLVS.

SIcut coquus nihil aliud curat q̃ inutiles, ac ſuperuacaneas ventris voluptates: eodem modo populus dedit ſe totum oblectamentis aurium, per quæ mentis intẽtio

relaxatur, & neſcio quo pacto eneruatur anima. *Philo libro de Ioſeph.*

Quemadmodum certantibus ventis mare concutitur; Si regibus aduerſantibus ſibi populus regni vexatur. *Chryſoſt. hom. 3. operis imperfecti.*

Sicut lapides qui ſunt intus in ædificatione nemo aſpicit, ſed eos qui ſunt foris omnes conſiderant: Sic ſecularium hominum vitia, neque ſic conſiderantur, neque ſic nocent eccleſiæ. *Idem hom. 40.*

Sicut forani lapides intraneos intra ſe tenent, & conſtringunt: Sic totus populus ſacerdotum & clericorũ meritis ſanatur. *Ibidem.*

Quid ergo, ignorans populus excuſabilis erit? Abſit. Si enim veſtimenta empturus, gyras vnum negociatorẽ & alterũ, & vbi meliores veſtes inueneris, & pretio viliorẽ ab illo comparas: quõ non oportet populum circuire oẽs doctores, & inquirere vbi ſincera ueritas Chriſti uenundatur, & ubi corrupte, & omniũ confeſſiones agnoſcere, & ueriorem eligere pluſquam ueſtimentum. *Idem. ho. 43.*

Plerunq; uulgus hominum ex ſuo animo de alijs iudicat. Velut q̃ aſſiduè inebriatur haud facilè credere poſſet eſſe quendam hominem ſobriè frugaliterq; uiuentẽ. Qui ſcortis indulget, etiam pudicè uiuentes habet pro incõtinentibus. Rurſus qui res capit alienas, nõ facilè perſuadebitur, eſſe homines qui ſua quoq; profundãt. Similiter & hic ſemel occupatus ira, haudquaquam facilè crediđiſſet eſſe hominem uſque adeò ſuis affectibus ſuperiorem, vt non modo nihil læderet, uerum & eum qui læſerat, ſeruaret. *Idem hom. de Dauid & Saule.*

Qui captat aues, ẽt uocẽ imitatᷣ, ut alliciat in laqueos: Sic vt multitudinem in tuã adducas ſententiã, illius ingenio obſecũdes & obſeruias oportet. *Plutarchus in Moral.*

Quemadmodum hi qui ruri laborant, ingruẽte pluuia & tempeſtate, ad platanos currunt, at earum umbra tegãtur, eaſdem autẽ ſimul vt redijt ſerenitas, euellunt, & domum ferentes, in ignem proijciunt: Sic ignobile quoque uulgus in bellis periculis fortium uirorum implorat opẽ & auxiliũ, in pace autem eoſdem contemnit. *Idem apophthegmatis.*

Nihil

Nihil magis præſtandum eſt, quàm ne pecorum ritu ſequamur antecedentium gregem, pergentes non quò eundum eſt, ſed quo itur. *Seneca de vita beata.*

Vt imperiti tempeſtatem non ſentiunt niſi ſerò, ſuoq; malo, contra prudentes agricolæ proſpiciunt, cauentque ita uulgus hominũ improuidum ſuo malo diſcit, cum interim vir ſapiẽs procul præuiſum malũ vitet. Vt Democritus metẽte fratres ardẽtiſſimo æſtu, monuit vt reliquæ ſegeti parceret, raperetq; deſecta ſub tectũ: paucis mox horis vatinatione ſæuo imbre approbata. *Eraſmus in ſimil.*

Sicut arbores aliquot, quæ poſt ſolſtitiũ inuenerũt ſua folia, vt vlmus, lilia, olea, populus alba, ſalix: ita uulgus ꝓcerũ, ſimulatq; princeps vitę genus diuerſum cõmutarit, vertunt, & ipſi vultũ, cultum, orationem & omnia. *Ibid.*

Quemadmodum mare natura ſua placabile eſt rectè vtentibus ac firmum, cum verò venti violentiores irruerunt, tale redditur vtentibus, quales ſunt uenti, à quibus agitatur: ita etiam ignobile uulgus cum per ſe placabile ſit, facilè tamen commouetur à quouis vento, ac talis fit multitudo vtentibus, quales conſiliarios habet. *Polybius lib. 11. Hiſtoriarum.*

Populus ſanè turba eſt, & res omnium inſtabiliſſima ac imprudẽtiſſima, vt in mari fluctus flexibilis & inquietus, qui vt cõtingit, agitatur: alius venit, alius receſſit: ac nemo reipublicæ curam gerit, imò ne meminit quidem. *Demoſthenes, in oratione de falſa legatione.*

Ariſton Chius vulgus hominũ Laerti comparabat, qui cum reliqua ruri diligenter omnia curaret, ſeipſum negligebat: Sic & illos ſtudioſiſſimos quidẽ eſſe circa poſſeſſiones, animum autem feris obrutum actibus, non excolere aiebat. *Stobæus ſermone de imprudentia.*

Vt vulgus temerè quippiã poſtulans ex rebus tuis, non mouet te: Sic quauis in re plebem iniuſtę aliquid orantem ne reuerearis. *Idem ſermone 44.*

Qualis eſt rector ciuitatis, tales ſunt habitantes in ea. Quéadmodum mare præſertim mediterraneũ aerem imitatur, vt ſi aer eſt tranquillus, viget maris tranquillitas, ſi procelloſus, eſt etiam mare procellis exagitatum: Sic populus regem plerumque ſequitur: ſi princeps eſt iuſtus, colũt ſub- *Eccl. 10.*

diti iuſtitiam, ſi verò eſt ſceleribus coopertus, ipſa ſcelerã amplectuntur. Meritò igitur fuit à viris ſapientibus obſeruatum eſſe populum principis vmbram. *Hector Pinctus in cap. 20. Ezechielis.*

PRAEDESTINATIO.

SI de parentum carnalium iudicijs conqueri non audemus, cum aliquos filios ſuos antè vlla morũ examina, antè aliqua pietatis officia, indulgentiore amplectuntur affectu: in dominis quoque erga famulos libera eſt diſpoſitio, nec iuſtè è quoquam reprehenditur, qui de vnius cõditionis familia, quoſdam ſibi quos benignius honeſtaret & quos liberius erudiret, elegit, nũquid de ſummi patris, & ueri domini beneuolentiſſima æquitate cauſandũ eſt, quod in magna domo eius innumeris differentijs uniuerſa variantur? Cumq; nemo aliquid boni habeat, quod nõ ille donauerit, nõ omnes tamen ijſdem virtutibus micãt, aut eadem chariſmatũ dote ditantur. Nec poſſumus hanc diuerſitatem graduum cauſis aptare meritorum, cum totius meriti principalis cauſa ſit gratia. *Ambroſius lib. 2. de vocatione gentium, cap.* 10.

PRINCEPS.

IN manu artificum opus laudatur, & princeps populi ſapiens in ſermone ſuo. *Eccle.* 2.

Paxillus niſi bene fixus firmiter alicui fortiori adhæreat, omne quod in eo pendet, citò dilabitur, & ipſe ſolutus à rigore ſuæ infirmitatis cum oneribus ad terram dilabitur: Sic & princeps, niſi ſuo conditori pertinaciter adhæſerit, & ipſe & omnis qui ei conſentit, citò deperit. *Cyprianus lib. duodecim abuſionum.*

Solis profectò partes ſunt, illuſtrare radijs orbem: principis verò virtus eſt egenorum miſereri: Porrò his clarior eſt imperator qui pius eſt. Ille namque cedit ſuccedẽti nocti, hic autem rapacitati prauorum nõ cõcedit, indulgetve quicquã, ſed lumine veritatis iniquitatis occulta coarguit. *Agapetus diaconus de officio Principis.*

Sicuti fit apud nauigantes, cũ natura errãt modicũ, affert

ſert nauigantibus nocumentum: cum verò ipſe guberna tor, totius efficit nauigij perniciem: Sic & in ciuitatib. ſi quis ex ſubditis peccet, non tam rempub. quam ſeipſum lædit. Sin verò ipſe princeps, vniuerſæ infert reipeb. detri mentum. Is igitur vt non exiguam redditurus rationem, ſiquid neglexerit eorum quæ facta opus ſunt, cum exqui ſita diligentia & dictitet cuncta & factitet. *Ibidem.*

Vt grauis puniendus qui lethiferum venenum non in unum calicem, ſed in fontē vnde bibūt oēs iniicit. Sic magis peccant, qui principis corrumpunt ingenium, quàm qui priuati hominis. *Plutar. in moral.*

Vt ſacrificijs honorē hēt ciuitas, qđ cōe oīum bonū a dijs petāt: Ita multò magis honorādus principis pceptor bonus, qui talem fingit vt omnib. ſit utilis futurus. *Ibidem.*

Vt artifex lubentius facit lyram, qua ſciat Amphionis arte Tebanorum vrbem cōdendam, quàm eam qua Thales Lacedæmoniorum ſeditionem compoſuit: Ita Philoſophus lubentius formabit principis ingenium orbi profuturum. *Ibidem.*

Quemadmodum fulgur prius emicat q̃ audiatur tonitru, qđ ſonitus aurib. excipiatur, lumini viſus occurrat, & ſanguis prius apparet quàm vulnus: Sic princeps aliqñ prius condemnat, quàm redarguatur delator. *Ibidem.*

Vt lapſus non pōt erigere lapſum: Ita malus & ſtultus princeps non poteſt emendare populum. *Ibidem.*

Vt in ſcena δορυφόρημα tm̃ oſtendit nec loquens quicquam nec agens: Sic princeps qui ueſtitu tantum & titulo principē agit, nihil autem curat eorum, quæ verè ſunt principum officia. *Ibidem.*

Vt canes ouium cuſtodes excubias agunt: non ſibi timentes, ſed gregi: Ita rex nō tam debet ſibi viuere, quàm populo. *Ibidem.*

Vt in magna tempeſtate validiſſimo clauo, optimo gubernatore plurimis fulturis opus eſt: Ita magnas & turbulentas res adminiſtranti ſumma opus eſt ſapiētia. *Ibidem.*

Vt Deus in cœlo pulcherrimum ac iucundiſſimum ſui ſimulacrum conſtituit ſolem: Sic in repub. principem, qui prudentia, iuſtitia, benignitate ſe erga omnes repræſentat. *Ibidem.*

Muſicus chordas diſſonantes, non ſtatim abijcit atque incidit: ſed ſenſi intendens ut remittens ad concentũ adducit: Ita princeps leniter debet emendare peccãtes, *Ibid.*

Vt rex mundi magna curat, parua relinquens fortuitæ quemadmodum dicit Euripides: Ita Princeps non niſi in grauibus & arduis negocijs exercebitur. *Ibidem.*

Regula primum recta ſit oportet, deinde quæ applicentur, corrigat: Ita Princeps, primùm ipſe vitijs careat neceſſe eſt, deinde alijs leges præſcribat. *Ibidem.*

Vt qui conſueuerũt neque cœnare, neque lauare, niſi ex præſcripto medici, ij nec ſanitate fruuntur: Sic q omnia ad principis iudicium refert, reddit eos dominos plus quàm vellet ciuitas, vt nihil iam nec rectè fieri poſſit, niſi Principis arbitrio. *Ibidem.*

Eruggium herbam, ſi vni capræ in os inſeras, cum ipſa ſiſtitur, tunc omnes conſiſtũt, donec paſtor herbam eximat: Ita principis mores, mira vi in populum transfunduntur. *Ibidem.*

Vti ſolis defectus magnam mortalibus perniciem trahit: Ita principis error etiam leuis, magnã tamẽ in rebus humanis gignit perturbationem. *Plinius lib.2.cap.10.*

Vt cometes nouus apparẽs, aut magnũ bonum, aut ingens malum portendit mortalibus: Ita nouus princeps ſalutem adfert rebus humanis, ſi bonus eſt, maximã peſtem, ſi malus. *Ibidem cap.26.*

Rex apum ſolus aculeum non habet, aut certè non vtitur: ad hæc grandior eſt corpore & ſpecie decentior, ſed alijs quàm cæteræ minorib⁹: Ita principẽ oportet eſſe clementiſſimum, & è ſua ciuitate nunquam abeſſe longius. *Idem lib 11. cap.17.*

Vt ſydera mũdi ſi vel paulatim ſubſiſtant, aut aberrẽt, ſummo id omnium malo ſiat: Ita principi ceſſare nõ licet, quod ſi facit magna rerum omnium pernicie fit. *Seneca.*

Vt plus debet Neptuno qui merces pretioſiſſimas deportauit: Sic plus debet principi, qui trãquillitatem & pacem publicam non in voluptatibus, ſed in honeſtiſſimis ſtudijs conſumit. *Ibidem.*

Cybindus auis bellum internecium gerit cum aquila, adeò vt cohęrẽtes ſæpenumerò prendãtur: ita fit aliquoties, vt

ties, vt dum mutuum inter ſe odium pertinaciter exercent Principes vtrique, ſubuertantur, tertio quopiam inuadente. *Eraſ. in ſimilibus.*

Vt ſol non alius eſt pauperi, alius diuiti, ſed oĩb. cõis: Ita Principes perſonam ſpectare non debent, ſed rẽ. *Ibid.*

Leo cunctis formidatum animal, cantum ac criſtã galli formidat: Ita ſummi Principes infimorũ conuicia nonnunquam timere coguntur. *Ibidem.*

Vt magi prodigioſa quædam promittunt, iisq́; ꝓmiſſis vulgus credulum alliciunt: Ita Principes maximarum rerum ſpes oſtentant, vt ſibi reddant addictos. *Ibidem.*

Quemadmodum vitis, tametſi arbor omnium nobiliſſima tamen arundinum, aut vallorum, aut arborum infrugiferarum eget ſuſtentaculis: ita potentes & eruditi inferiorum egent opera. *Ibidem.*

Quemadmodum non vno ſupplicio dignus ſit, qui fontem publicum vnde bibãt omnes, veneno inficiat: ita nocentiſſimus eſt, qui Principis animum prauis infecerit opinionibus, quæ mox in tot hominum perniciem redundent. *Idem de inſtit. principis.*

Princeps quid aliud eſt q̃ medicus Reipublicæ? At medico non ſatis eſt, ſi miniſtros habeat peritos, niſi ſit ipſe peritiſſimus ac vigilantiſſimus. Ita principi non ſufficit, ſi magiſtratus habeat probos, niſi ſit ipſe probiſſimus, per quem illi & deliguntur & emendantur. *Ibidem.*

Vt animi partes non oẽs perinde ualent, ſed quædam imperant, aliæ parent, & tñ corpus tm̃ paret: ita princeps ſumma Reip. pars, plurimum ſapere, & omnibus craſſis affectibus alieniſſimum eſſe oportet. Ad hunc proximè accedit magiſtratus, qui partim parent, partim imperãt, parent principi, imperant principi. *Ibid.*

Deo nihil ſublimius: Ita principem oportet ab humilibus vulgi curis, ac ſordidis affectibus quàm longiſſime ſemotum eſſe. *Ibidem.*

Bonus princeps non alio aĩo debet eſſe in ſuos ciues, q̃ bonus paterfamilias ĩ ſuos domeſticos. Quid enim aliud eſt regnum, quàm magna familia? Quid rex, niſi plurimorum pater? Excellit enim, ſed tamen eiuſdem eſt generis, homo hominis, liber liberis imperans, non beluis, vt

recte prodidit, Ariſtoteles. Quod quidē intellexiſſe videātur, & vetuſtiſſimi poetæ, qui Iouem, cui totius mundi & Deorum (vt illi loquuntur) omnium tribuunt imperiū, ſubinde notāt his verbis πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε: i. Pater hominumque Deumque. Et nos ſic à Chriſto pręceptore docti, Deum omniū haud dubiè principem, patris vocabulo complleamus. *Ibidem.*

Princips ſalutaris, vt eruditè dictū eſt à Plutarcho, viuum quoddā eſt Dei ſimulachrum, qui ſimul & optimus eſt, & potentiſſimus. cui bonitas hoc prę ſtat, vt omnibus pdeſſe velit: potentia, vt quibus velit, poſſit quoque: *Ibi.*

Quod cor eſt in corpore animātis, id eſt Princeps in Republica. Si cor ſincerum eſt, quoniam ſanguis ſpirituum fons eſt, vitam impartit vniuerſo corpori: ſin vitiatū fuerit, exitium ad fert membris omnibus. Verū vt ea pars in corpore animantis omniū poſtrema ſolet corrūpi, & in hanc extremas vitæ reliquias ſupereſſe putant: Ita decet Principem. *Ibidem.*

Theologia Chriſtianorū tria præcipua quædā in Deo ponit, ſummam potentiam, ſummam ſapientiā, ſummā bonitatem. Hunc ternariū pro viribus abſoluas oportet. Nā potentia ſine bonitate, mera tyrannis eſt: ſine ſapientia, pernicies, non regnū. Primum igitur des operam, vt quandoquidē potentiam fortuna dedit, quàm maximam ſapientię vim tibi compares, vt vnus omniū optimè quid expetendū, quidve fugiendum ſit perſpicias: denique vt quàm maximè prodeſſe ſtudeas omnibus: nā id eſt bonitatis, Poteſtas autē ad hoc potiſſimùm tibi, ſeruiat vt quātū cupis prodeſſe, tantundem & poſſis, imò plus velis quàm poſſis. Porrò nocere hoc minus velis, quo magis potes. *Idem de inſtitutione Principis.*

Vt ſol poſt occaſum, nō ſtatim lucē abſcondit. Sic princeps ſapientia ornatus, etiam poſtquā excedit è vita, relinquit pacem & iuſtitiam, & admirabilem gubernādi rationem, quæ aliqandiu durat, donec ſenſim labefactetur adueniente tyrannide. Quemadmodū triremis non ſolū mouetur, dum à remigibus exagitatur, ſed etiā quieſcentibus illis ea currit: ſic reſpub. non modo eo rege viuente, qui eam ſapientia illuſtrauit recte gubernatur, ſed etiā eo

mortuo.

mortuo. *Hector Pintus in cap. 27. Ezechiel.*

Eſt quidem principum virtus laudanda. Nam vt aqua humore ſuo arborem educat atque cõfirmat, & facit adoleſcere & fructus vberes producere: Sic laus auget & alit virtutem, eamq; pulchriorem reddit. Vnde prouerbium, virtus laudata creſcit, *Idem in cap. 46.*

Opus eſt principem labentem ab errore deducere. Sed hoc agant moderatè ſimiles legibus quæ hortãtur, reprehendunt ductæ non iracundia, ſed æquitate. Antiſthenes interrogatus, cur magnates voce ſuppreſſa reprehẽderẽt & non queribunda, reſpondit, veſpas nõ magnũ ſonum alis excitare, aculeum tamen acerrimum habere. *Ibidem.*

Qui videre vult ſit ne piſcis corruptus, aſpicit caput hoc enim eſt quod prius corrumpitur. Sic reſpub. deprauato principe, alii in prauitate verſanť. Vis cognoſcere reſpub. ſtatum, intuere principem. *Idem in Cap. 1. Eſayæ.*

Principẽ oportet vacare perturbatione. In regione aeris altiore nulla eſt nubes, infra generanť turbines & tonitrua. Ita princeps debet eſſe ſedato animo. Tolerabunť aliquando in obſcuris hominibus perturbationes. At in principibus ſunt omnino intolerabiles, *Idem in cap. 48.*

Vide Magiſtratus. Rex.

PROPHETAE.

VAE Prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritũ ſuũ, & nihil vidẽt. Quaſi vulpes in deſerto Prophetæ tui Iſrael. *Ezechiel 13.*

Qũo multæ ſunt Margaritæ, quas neceſſe eſt poſſidere eum, qui venturus eſt ad vnam pretioſiſſimã margaritam Sic oportet ingredi multas vias Moyſi & Prophetarum omnium eum, qui venturus eſt ad dicẽtem, Ego ſum via. *Origines hom. 8. in Ezechiel.*

Quemadmodũ nos conſpicientes ea quæ ſunt ſub oculis vidẽdo nõ fallimur, nec aliter videmus quam ſunt, ſed quemadmodũ fiunt, ita videmus. Sic & Prophetæ futura tanquã præſentia videbant, & quę uidebant, fieri erat neceſſe. Namque quæ fiebant, omnino videre oportebat. Et rurſum quemadmodũ nos quæ videmus oculis, omnino neceſſe eſt vt ſint, ſi quidem ea quę ſunt videmus, nec po-

teſt alii

teſt aliter fieri q̃ vt videmus: Sic & Prophetæ quæ p̃uidebant, oportebat oĩno eſſe, nec aliter fieri poterant quàm quemadmodum p̃uiderant. Nam ſi futura non præuidiſſent, iam non fuiſſent Prophetæ. *Athanaſ. de paſs. Do.*

Factum eſt anno quo mortuus eſt Rex Oſias, &c. Teſtamenta tabulæq; de nuptij, de debitis, deq; reliq̃s contractib. niſi in frontiſpicio conſulum annos habeãt præſcriptos, nullam ex ſe vim habent. Hoc eſt enim quod illis robur addit, hoc eſt quod controuerſias dirimit, hoc eſt quod a lite liberat, hoc q̃d ex inimicis facit amicos. Proinde qui talia deſcribunt, non aliter q̃ lucerna in cãdelabro poni ſolet, ſic in frontiſpicio litterarũ, addunt conſulũ noĩa, ut oĩbus q̃ ſubiiciuntur præluceant. Quæ ſi ſuſtuleris, lumẽ ſuſtuleris oĩaq; tenebris multaq; turbatione compleueris. Propterea oẽ dati acceptiq; negotium, ſiue cum amicis, ſiue cum inimicis, ſiue cum famulis, ſiue cum procuratorib. & œconomicis agatur, hac eget cautione, & ubiq; menſes, annos, dies ſubſcribimus. Quod ſi tm̃ valeat ea res in negotijs tp̃alib. in ſpiritalibus multo amplius profuerit. Siquidem hoc declarat Prophetias eſſe Prophetias. Neq; n. aliud eſt Prophetia, quam rerum futurarũ enarratio proinde qui tp̃a eorum quæ dicta ſunt, quæue euenerunt, qui poterit homini contentioſo demõſtrare Prophetiæ certitudinem? Quemadmodum in agris termini columnæq; non ſinunt arua confundi: Sic tempora non ſinunt confundi res geſtas, ſed dum dirimũt alias ab aliis, & in ordinem congruentem digerunt, multa nos liberãt turbatione. *Chryſ. ho. 2. in verba prædicta Iſayæ.*

Pictores imitantur arte naturam, & colores colorib. permiſcentes, viſibiles corporum depingunt imagines & faciunt hoĩes, & aĩalia, & arbores, & reges, & ruſticos, & barbaros, & pugnas & rixas, torrẽtes ſanguinum, & lanceas, & loricas, & ſcuta, & ſedem regalẽ, & imperatorem ſedentem, & barbarum ſubditum, & gladium acutum, & fluuios decurrentes, & campos varijs florib. adornatos, & oĩa quæ vñr per artem imitantes, mirabilem hiſtoriam uidentib. præſtant: Sic & Prophetæ velut quidam pictores ſunt virtutis ac militiæ. Deſcribunt. n. peccatorem iuſtum pœnitentẽ, ſtantem, cadentẽ, ſurgentem, titubantẽ.

Et

Et ſicut faciunt pictores, occidentes & occiſos: ſic & prophetæ faciunt aliquando quidem inſurgentia peccata, aliquando etiam alliſa. *Idem in ſuperſcriptionem pſal.* 50.

Sicut in regiā militarēq; uiam reliqui calles a pagis agrisq; proueniunt. Ita Chriſtum prophetæ (qui ét viæ ſunt) viam eſſe credentibus oſtenderunt. *Theodoretus ſer. 5 de Græcarum affectionum curatione.*

Sicut in apotheca ſi obturaueris uinū, uel oleū, ac inter illa vaſa poſueris amphorā vacuā, & rurſum obturamentū deponere volueris, amphorā illā quā poſuiſti, vacuā inuenies. Sic & ꝓphetæ vacui cū venerint inter ſpūm iuſtorū, quales veniūt, tales inueniunt. *Hermes in paſtore mādato.*

Quomodo multæ ſunt margaritæ, quas neceſſe eſt poſſidere eum, qui venturus eſt ad vnam precioſiſſimam margaritarum: Sic oportet ingredi multas uias Moyſi & prophetarum omnium eum, qui venturus eſt ad dicentem: Ego ſum via. *Origenes hom. 28. in Ezech.*

Etiam medici ꝑdicunt morbos futuros quos ipſi non pariunt, ſed ipſorū profeſſio eſt, morbos inhibere, & curare. Hinc frequenter legimus in ſcriptura ſacra, Deū iubere prophetas, vt prædicent pœnitentiā fingentē ſe omnium q̄ futura ſunt. Ideo fit ſiue pniām arripuerint vel reiecerint, ne exiſtimetur per ſuam præſcientiam cauſam præbuiſſe, & occaſionem audientibus, ut caderent & perirent. Quocirca alicubi alloquitur Hieremiam ad hunc modum: Fortaſſis audient & pniām agent: quod, ſi velllēt, æquè fieri poſſet, ac in peccatorum luto hærere. Si quis præſciret bonum ſe futurum, & ſic permanſurum vſque ad finem, certè nequaquam magna promptitudine repurgatus eſſet vitiis. *Procopius in Geneſ. cap. 1.*

Vide Scripturā ſacra.

PROSPERITAS.

B*Eatus qui ſuffert tentationem.* In hoc mundo præualente malitia, iniquitate dominante, pauper affligitur, diues multiplicatur. An tu hunc potentē vocas, qui in mortem ſuam fortis eſt, cui prouentuū fallax umbra præſen- *Iacob. 1.*

tium æternorum congregat cās malorū? Quis beatā dixerit validā in iugulum ſuū dexterā? Quis probabiliter laudat velocem ad ardua p̄cipitia feſtinantē? Quis eius mireī aſcenſum, quē de ſummo proſpicit eſſe caſurum? Perinde eſt ſi aliquē miraris per impia videas inaurato atq; gemmato ſibi poculo venena miſcentē, an tu illum fœlicē vocas, qui infidelis, obſcœnus, cupidus, & cruentus pro eo qđ vias Dñi aſpernatur, per ſuas ire permittitur, dexteræ anguſtijs offenſus, & ſiniſtræ latitudine delectatus flagitijs inuoluitur, ſceleribꝰ inficitur, ſpoliis contaminatur, & inter hæc ſe beatiſſimū putat: ex hoc quoq; infœlicior, qđ ſe non intelligit infœlicem. Quid his faciat medicina cœleſtium mandatorum, q́ non ſanat niſi volentes? Pigri itaq; ad curam ſalutis, alacres ad militiam mortis & captiuitatis, vt dictum eſt, *exultant in rebus peſſimis, & de ſui perditione lætantur:* ſimiles illis q forte ſumentes exitiabiles herbarum ſuccos, cum riſu perire dicuntur. *Euſebius emiſſenus hom. de ſanctis Epiphodio & Alexandro.*

Prou. 2.

Non ita filij mei, dicit alicubi ſacerdos Heli, filios ſuos in Deum peccantes admonēs, ſed ſcitote facilius eſſe proſperitatē abeuntem reuocare, quam conſeruare cum ex Dei gratia contingit. Nam cum diſceſſit, moleſtia illā reducit, cum verò præſens, ſocordia illam diſſoluit. Siquidē & corpora ægrotantia medela reſtituuntur, & abſtinentia, ob paruam autem negligentiam & repletionem̄ iterum prior morbus affluere conſueuit. *Greg. Nazian. orat. 2. in Iulianum.*

Abſq; notitia Dei, quæ pōt eſſe ſolida fęlicitas, cum ſit ſomnio ſimilis? Antequā tenetur, elabitur. Rex es, tam times quam timeris: & quam libet ſis multo comitatu ſtipatus, ad periculum tamen ſolus es. Diues es, ſed fortunæ malè creditur, & magno viatico breue vitæ iter non inſtruitur. *Minutius fœlix in Octauio.*

Veluti ſi quem videris hydropi aut vitio ſplenis obnoxiū, aut tabo quopiam marceſcentem, temulētiæ ac delitiis indulgentem, reddere morbum acriorem, adeò non miraris, aut beatum iudicas eum ob delitias, vt ob hoc ipſum ēt maximè miſerum exiſtimes. Similiter & de anima cogitato. Vbi videris hominem peruerſe viuentem, multaque

eaque fruentē proſperitate, neque triſte quicquam patiē-tem, ob hoc ipſum magis deplora, quod cum morbo grauiſſimoque tabo ſit obnoxius, tamen deterior ſit, morbū delitijs vitaq; diſſoluta exaſperans. *Chryſoſtomus concione tertia de Lazaro.*

Qui fœlicem rē opes iudicas, innumerabilibus lacrymis es deplorandus. Nā ſi quis ſanus, valenſque fęlicem iudicet, molli lecto ex morbo decumbentem, miſerior eſt quā ęgeri ipſe, qui bonorum ſuorū nullum hēat ſenſum, qđ accidere quoq; in his videre licet. *Idem ho.49.in 1.Cor.*

Ad p̄ſens Deus habenas laxat, ſed poſt aſtringet. Noli gaudere ad piſcem qui in eſca ſua exultat, nōdum traxit hamum piſcator, non iam ille hamū habet in faucibus, & quod tibi videtur longū, breue eſt, omnia iſta cito tranſeunt. *Auguſtinus in Pſal.91.*

Prudentia te docet vt in cunctis ſemper idem ſis, tā in proſperis, quam in aduerſis. Sicut manus quæ eadē eſt, & cum in palmam extenditur, & in pugnum regringitur. *Idem ſermone de prudentia ad Eremitas.*

Quemadmodū accipitres pennis freti volentes altius aſcendere, ob nimis excelſum volatum amittuntur: Sic q proſperitatis plumis innixi elatione erigunt, quò altius aſcendunt, eò infœlicius præcipitant. *Hector Pintus in cap. 17. Ezechiel.*

Quemadmodū fieri non poteſt, vt ſol hemiſphærium noſtrū compleat ſplendore, quin alteri hemiſphęrio tenebras offundat: Sic non his effulget dies proſperarum rerum, quin alios arcta clamitatum nox tenebris obſcuret, quò fit vt cum quidam lucrantur, alij amittant, cum quidam lætitia efferuntur, alij mœrore comprimantur. *Idem in cap.26.*

Vox quandiu profertur, q a multa ad eius articulationē cōcurrunt, vt dentes, lingua, guttur, palatum, labia, videtur quidpiā exiſtens, ſolidum & mirabile. At in domo teſtudine concamerata, vbi nihil præter ſonū percipitur, ſtatim indicas id quod magnū uidebatur, nihil eſſe præter inanem ſonum. Eodem modo magnātes quandiu vitam degunt, quoniam multa cōueniunt, quæ eos augere & amplificare videntur, vt opes potētia, dignitas, videntur

tur magni. At poſiti in ſepulchro, cófeſtim cognoſcis puluerem eſſe fœtidum. *Ibidem.*

Quemadmodú luna nó patitur ecclypſin, niſi cú plena eſt, ſic homo tunc maximè ſolet obſcurari cum plenus diuitijs eſt. Et quemadmodum luna cum plena eſt, lógius diſtat à ſole. Sic multi ex his qui múdi opibus circumfluút, ſolent ſe à Deo longiſſimè ſeparare. *Idem in cap.* 40.

Deus promittit flores, & tribuit et vberrimos fructus: Múdus verò ꝓmittit vberrimos fruct⁹, & nó tribuit niſi flores, inſtar geniſtę, q̃ aureos flores & amœnos oſtédit, nullú autem vtilem fructú producit. *Idem in cap.* 38. *Iſayæ.*

Magnanimi eſt magna cótemnere, ac mediocria malle quàm nimia. Illa enim vtilia vitaliaq; ſunt: at hęc eo quo ſuperfluút, nocent. Sic ſegetem nimia ſternit vbertas, ſic rami onere franguntur, ſic ad maturitaté nó peruenit nimia fœcunditas. Idé animis quoque euenit quos immoderata felicitas rumpit, qua non tantum in aliorum iniuriam, ſed etiam in ſuam vertuntur. *Seneca epiſt* 39.

Vt periculoſa eſt, ſecundum Hippocraté, ſummè bona corporis valetudo: ita rebus maximę proſperis, metuéda diuerſa fortuna. *Idem.*

Vt hiſtrio nó eſt felicior, quòd in ſcenis adornatus, rex aut Deus videatur: Sic nec homo fortunæ munerib, quãdo quidem ſuis bonis æſtimatus, nihil eſt. *Idem.*

Vt qui nauigant ventis ſecúdis in próptu habét inſtrumenta, quibus cótra tépeſtatem aduerſam vtútur: Sic qui cum bona fortuna ſapiunt, etiã ad infortunia paratú habét ac benè munitum animum. *Stobæus ſer.* 1. *de Prudentia.*

Quemadmodú imperiti artifices, cú ſtatuis exiguis magnas ſubdút baſes, magis cóſpicuá reddút illarú exiguitaté: Ita fortuna ſi puſillo animo munus amplú addat, indicat & arguit magis animi humilitaté. *Plu. in Moral.*

Qui morbo comitiali ſunt obnoxij, frigore deprehédútur: nã illicò capitis vertigine laborát. At indoctos ſi paululú euexerit fortuna, ꝓtinus arguit cuiuſmodi ſint. *Ibid.*

Vt honoratior eſt domus, ſi luceat ignis, quéamodum inquit Homerus: Sic fortunę commoda ſplendidiora, iucundioraque, ſi animi gaudio condecorentur. *Ibidem.*

Vt qui morbo laborát, cibos puriſſimos & lautiſſimos

faſtidiunt

faſtidiunt & recuſant, ſi quis edere cōpellat:ijdē reſtituti bonæ valetudini,caſeo quoque aut cæpe lubenter veſcūtur. Ita ſtultis magnifica fortuna iniucunda: ſapientibus humilis ac tenuis fortuna ſuauis. *Ibidem.*

Quemadmodū ij quibus ſunt equi ferociores,tradunt eos domitoribus,vt his agiliorib. poſſint vti:Sic homines ſecundis rebus effrænatos ſibiq; præſidentes,tanquam in gyrū rationis ac doctrinę ducere oportet,vt perſpecta rerū humanarum imbecillitate,varietateque fortunę, reddantur moderatiores. Scipionis Maioris dicteriū eſt apud Plutarchum. *Ibidem.*

Hedera cōplexu necat arbores: Ita fortuna proſpera, dum blanditur,ſtrangulat & perdit. *Plinius, lib. 16. ca. 35.*

Solent arbores protinus emori, ſi quādo præter ſolitū fęcundę fuerint: Ita fortuna præter morem blanda ac fauens,exitiū imminere ſæpenumerò ſignificat. *Eraſmus in Similibus.*

Quemadmodū non rarò fit,vt cęlo maxime ſereno ſęuus imber ſubitò cooriatˉ:Ita rebus maximè proſperis ac lætis, ſępenumerò grauiſſima rerum incidit perturbatio. *Ibidem.*

PRVDEMTIA.

Quemdmodum caput prima ſummaq; pars eſt in animali,ſecūda pectus:inguen tertia,rurſumq; in anima,prima pars rationalis, ſecunda iraſcibilis, tertia concupiſcibilis: Ita & virtutum prima eſt, quæ circa præcipuū animę quod eſt rationale verſatur, & circa ſummū caput habitat,prudētia ſecūda fortitudo,quia circa ſecūdā partem,animę quidem iram,corporis uero pectus ſtabulatur:tertia tēperantia, quia circa inguen tertiā regionē corporis, & circa vim concupiſcibilē, quę tertium locū habet in anima,occupatur. *Philo. Iud. lib. 1. legis allegor.*

Eſtote prudentes ſicut ſerpentes. Quę autē ſit ſerpētis pru- *Mat. 10.*
dentia intuendū eſt Neſcio quid in illo prudentiæ conſiliq́ue extet,licet quædā hinc aliqui memoriæ mandauerint,quod vbi ſe in manus hominē veniſſe intelligat,omni genere ab ictu caput ſubtrahat,idq; aut collecto in orbē corpore contegat,aut foueæ immergat, cędiq́ue partē

rel quam

reliquam derelinquat. Noſq; hoc exẽplo oportere ſi quid acciderit perſecutionem, caput noſtrum, quod eſt Chriſtus, occulere, vt oblatis nobis in omnes cruciatus, fidem ab eo acceptam iactura corporis communiamus. *Hilarius cano. 10. in Matth.*

Nulla autem in ſerpente prudentia præter duas has: Primam quod dum perſecutionẽ patitur, cognoſcẽs q̃d in capite ipſius tota vita eius exiſtet, & timens ſuperius præceptũ ad ipſum à Deo propter hoĩem dictum, nimirũ cuſtodies caput ab ipſo & ipſe calcaneum à te: vbi totum corpus innoluit in caput ſuũ, occultat quidem craneum ſuũ, tradit autem reliquum corpus per excellentem calliditatem: Sic vult nos vnigenitus ille Deus ex patre ꝓgreſſus, in tẽpore perſecutionis & in tempore tẽtationis, omnia noſtra tradere gladio ac igni: cuſtodire autem noſtrũ ipſorum caput, hoc eſt Chriſtum non negare. Nam caput omnis viri Chriſtus, mulieris autẽ caput vir. Alteram rurſus prudentiam habet ſerpẽs, velut naturæ rerũ docti de hoc animali tradunt. Quando enim ſiti preſſus, à laticulo procedit ad aquam vt bibat, nõ ſimul accipit ſecum venenũ, ſed in latibulo relinquit, & ſic progreſſus potũ aquarũ ſumit. Proinde & ipſi hoc imitemur. Vt quando ad ſanctã Dei Eccleſiam, aut ad preces aut ad myſteria venerimus, malitiam aut voluptãtẽ, aut inimicitiam, aut aliud quid in cogitationibus noſtris nobiſcum ne feramus. *Epiphan. hæreſi 37.*

Quemadmodũ exercitũ ducit imperator, gubernator nauigia, mundum Deus, animam ipſa mens: Sic ipſam fœlicitatem præſentis vitæ tẽperat regitque prudentia. *Archytas apud Stobæum ſermone. 1.*

Vt cicatrix admonet cauẽdũ eſſe vulnus: ita memoria preteritorũ malum reddit cautiores. *Plut. in moralibus.*

Fibri pontici genitalia ſibi amputant mẽbra in venatu, quod ob hoc ſe peti intelligãt. Ita prudentis eſt aliquãdo abiicere rẽ, ob quam periclitatur. *Eraſmus in ſimilibus.*

Ceruæ vbi ſe vulneratas ſentiunt, ad dictamnũ herbã accurrunt, & ſtatim tela decidũt. Vrſi quia eorũ oculi crebro hebetãtur, fauos expetũt, vt vulneratũ ab apibus os leuet ſanguine grauedinẽ illam, & cum inualidiſſimum

caput

caput habeat,cum uis urget, præcipitaui ſe ex aliqua rupe manibus capite aperto iaciuntur. Lacertus cũ ſerpẽte pugnaturus,non longè a quadã herba ſe collocat, & quoties ſe à ſerpente uulneratum ſentit,toties ad herbam illã accurrit,& mox tutus ad certamen reuertitur.Vulpes pini lacryma ſibiipſi medet.Teſtudo carnibus uiperæ exatiata,origano ueneni damnum uitat.Serpẽs læſos oculos curat paſtu maratri. At uerò præuiſiones mutationũ cœli,quam rationalem nõ occultãt intelligẽtiam? Iam uerò quidam harum rerum ſtudioſus obſeruauit. Erinaceum terreſtrem duo ſpiracula ſuæ cauernæ machinatum, & cum ſpiraturus eſt Boreas,occludere aquilonare,rurſuſque auſtro flãte ad aquilonare trãſire.Hæc omnia nos docent ut futura proſpiciamus: *Iſidorus Clarius orat.56.tom.1.*

Vide pœnitentia.

PSALMVS.

SIcut habent imagines ſubſcriptiones deorſum fixas nummi colore, in quibus ſcriptũ eſt qui rex & quod præliũ uicerit. In pſalmis uerò deſuper titulus fixus eſt, quæ cauſa,quæve doctrina & quapropter pſalmus ſit dictus: *Chryſoſt.in pſal.57.*

Quemadmodum in coronis non ſat eſt flores eſſe puros,niſi pura ſit manus eas cõtexens: Sic & ſacris hymnis oportet non uerba tãtum eſſe pia, uerum etiam animum hymnos canentem. *Idem hom.cum presbyter eſſet deſignatus.*

Liber omnis Pſalmorũ ſimilis eſt urbi pulchræ atq; magnæ cui complures ædes diuerſæq; ſunt, quarum fores proprijs clauibus diuerſiſq; claudantur: quæ cum in unũ locum congeſtæ permixtæq; ſunt,violenti unamquamq; ædem aperire,maximã ignaro afferãt difficultatẽ,ut claues uniuſcuiuſque ædis inueniat, ſitq; aut familiaris ſciẽtiæ cognitam caluem ex copia illa congeſtæ in unũ uarietatis eligere,aut ingentis laboris, aptam & congruam clauem aperiendi uniuſcuiuſque aditus inuenire:quia ratio & qualitas non ſinat, non ſuas claues clauſtris diſparibus coaptare. *Hilarius in prologo in Pſalmorum librum.*

Nullius ſitiens præparantibus aquã iraſcitur. Alij parauerunt uini fragrantia mella: alij nectareis plena liquori-

bus pocula:non ex ſarculo oris noſtris terram hinc inde lacero verberantes impulſu, Dauidicum laticem licet tenuiter ſitim patientibus, aperimus ſitientes vt bibant. Hi aũt qui cum Apoſtolis tertia diei hora ebrij ſunt in Spiritu ſancto, lætẽtur & floreant; nulla tñ ſcientibus impedimẽta patiantur inferri. Neque enim qui vino exuberant, aquam volẽtes prohibent. *Arnobius, in prologo Pſalmorum.*

Vide Cantus Eccleſiaſticus.

PVERITIA.

Quemadmodũ ex amphora primum quod eſt ſynceriſſimum effluit, grauiſſimum quodque turbidumque ſubſidit: Sic in ætate noſtra quod eſt optimum, primum eſt. *Seneca epiſt. 109.*

Quemadmodum nauigantibus terræ vrbesq; recedũt: Sic rapidiſſimi temporis curſu, primum pueritiam abſcõdimus, deinde adoleſcentiam, deinde ſenectutem. *Idem.*

Vt ciconias nemo aduenire ſentit, ſed aduenisse: nemo diſcedere, ſed diſceſſiſſe: qđ noctu clanculũ faciũt vtrũq; Ita iuuentutem nemo intelligit diſcedere, ſed diſceſſiſſe: & ſenectutem non ſentimus aduenire, ſed aduenisse. *Plinius li. 10. cap. 23.*

Quemadmodum viarũ diuortia primũ quidem paruo interuallo diſtãt, quod deinceps quo progreditur lõgius, magis magisq; augeſcit, vt deſinentia illa longiſſimo ſpatio opponantur: Ita cum adoleſcentia animaduertere licet fieri ſimiliter, vt parua diuerſitas multum diſcriminet ætate prouectos. *Syneſius de prouidentia, lib. 1.*

Lugebat Ezechias & angebatur quod adhuc iuuenis è vita migraret. Nã vt poma cruda & acerba vi ex arboribus euelluntur, matura, verò & veluti ad ſenectutẽ prouecta, ſuapte ſponte cadunt: Sic iuuenes duriter & veluti vi quadam ſeparatur à vita, ſenes autem leuius & placidus. *Hector Pintus in cap. 38. Iſaiæ.*

Vt qui è vinculis emittuntur, licẽtius vagantur, quàm qui nunquam fuerũt in vinculis: Sic pueritia cum à præceptoris gubernatione ſoluitur. *Plutarch. in Moral.*

Poſt hyemem denuò recurrit ver. At poſt ſenectã nulla recurrit iuuenta. *Eraſmus in ſim. libus.*

Vt gypſum aut argilla dum eſt vda, in quãuis imagine facilè ſequitur fingentis manum: ita rudes animi ad omnem diſciplinam ſunt idonei. *Ibidem.*

Nouella vitis copioſius gignit vinum, ſed vetuſtior, melius: Ita plura loquuntur iuuenes, ſed vtiliora ſenes. *Ibid.*

Perſica ob id ipſum pluris ueniebant, quod non durarent niſi in triduum: Ita auidius rapiendum, quod citò præteruolat. *Ibidem.*

Vide Senectus.

PVLCHRITVDO.

QVod ſi pulchritudinẽ quis nactus eſt, pulchritudini pulchritudinem addat, animę nempe corpus. Quod ſi flos pertranſiit inoffenſe, vergit ad ſeipſum, neque nocuit q̃ ſit viſus turpis aſpectu, pulcher verò receſſu nõ ſecus ac roſa odora in calice ſuo recondita, redolet, etiãſi non amplius floreat. Siquidem vera pulchritudo apud filios hominum, nullo vnquam tempore ab extra ſe ſpectãdam præbet, verùm obtutum ad interitum flectit hominem. *Greg. Nazianz. orat. cum reuerteretur ex agro.*

Si videris uirum aut mulierẽ ſpecioſam, ne admireris. Nam & roboreę arbores, cum denſæ ſint folijs, & altitudine excelſæ: attamen non habent fructũ hominibus aptũ, ſed porcis afferunt cibum. Vinea autem per terrã repens, maturum vuarum affert fructũ. Quid ergo? vis vineam habere, an arborem? puto te uineam eligere magis, quæ lætitia eſt, ad hominum vſus, quàm arborem animaliũ eſcã. Quid ape utilius eſt? quid pauone pulchri⁹? quid formica ſapientius? Et apis quidem dulcedinem in ſe habet, & aculeum: pauo uerò ſolummodo in pennis eſt, non in fructu decorus formica uero contemptibilis hominibus, ſed magiſtra uirtutum eſt. *Chryſoſt. ho. in Pſal. 50.*

Cum pulchris corporibus ad laſciuiã abutitur homo, longè abeſt vt pulchritudine fruatur. Hoc eſt enim illam potius perdere, quàm ea frui. Cum enim eo pacto corpus effœtum reddatur, in quo eſt pulchritudo, ipſa etiam pulchritudo paulatim emarceſcit. Vt ſiquis in pulcherrimũ, hortum uarijs cum floribus tum fluctibus ornatum ingrediens, nõ aliter ſe eo frui exiſtimaret poſſe, niſi flores fru-

ctusque atq; ipſas in quincuncem diſpoſitis arbores diſſi paret. Quod ſi quem hoc facientem intueremur, diceremus equi aut alterius animantis ratione carentis, non hominis officium eſſe. *Iſidorus Clarius, tom.3. orat.36.*

PVRGATORIVM.

NOn ſolum ſcelera priuſquam dimittantur, ſed etiã poſtquam ſunt per pœnitentia dimiſſa, pęnam in animo relinquũt. Vt enim abſtracto à corpore telo, non ſtatim ſanatur vulnus: Sic remiſſo peccato non ſtatim neceſſe eſt remitti pœnam peccati. Remititur tamen in purgatorio: & tanta poteſt eſſe pęnitentia, ut etiam remittatur in hoc multo. Quemadmodum non eſt idem abſtrahere telum & uulneri mederi: ſic non eſt idem condonare peccatum, & pœnam illi debitam remittere. *Hector Pintus in cap.24. Ezechielis.*

PVSILLANIMITAS.

SIcut paleæ in excelſis, & cæmenta ſine impenſa poſita contra faciem venti, non permanebunt: Sic & cor timidum in cogitatione ſtulti, contra impetum timoris non reſiſtet. *Eccl.22.*

Quemadmodũ ſana corpore ſi modo pane victitẽt pinguia, vegeta ſunt tamen, morbida uerò etiam ſumptuoſa uariaq; menſa imbecilliora redduntur: Sic euenire in animis hominum ſolet, puſillanimes, ne ſi diademate quidẽ & immenſis honoribus potiantur, redire ad ſe poſſunt. Philoſophi verò etiam in uinculis, in catena, uoluptate mera fruuntur. *Chryſoſt.38. in 1. Cor.*

R A T I O.

SIcut deterrimus quiſque puer odit præceptores ac pędagogos, & omnem bonũ monitorem, caſtigatoremque: Sic rectam rationem gubernare ſolitam, odit omnis affectuum amator. *Philo, lib. de ſacrific. Abelis.*

Quemadmodum oculis ea quę aperta ſunt, quæque in manibus comprahenduntur: Sic ratio ſincera penetrat

etiam

etiam ea quæ ſub oculos non cadunt, ſed futura ſunt. *Idem, lib. de ſacrific. Abelis.*

Sicut abſurdum eſt, ſubeſſe bonum dominũ improbo ſeruo: ita & abſurdum, corruptibilis corporis mancipium eſſe rationalẽ mentem. *Thallaſſus, ad Paulinum presbyterum.*

Quemadmodum diuerſis animaliũ generibus diuerſas itidem natura defenſiones, ad tuẽdam propriam vitam ſalutemq́ue conſtituit: vt leonibus vires, vt ceruis curſum, vt canibus venationes, vt aquatilibus natationem, volatilibus volatum, reptibilis cauernas: ita hominum generi in cunctis huiuſmodi defenſionibus cæteris animalib. minori, vtpote ꝙ vires tenuiſſimas habet, impeditiſſimum curſum, volatus eſt penitus immune, natationem vix attingit, cauernariæ habitationis omnino eſt impios, rationem tradidit Deus, quaſi donum quoddam, quod cunctis facultatibus illis æquipolleret, huicq́ue amatorium deſideriũ ſubiecit, veluti fræno cuidam equum, veluti ſagittario arcum, temoni nauem, inſtrumentum opifici. *Tyrius Platonicus, ſerm.* 10

Quemadmodum nauis orta maris tẽpeſtate facilè ſubmergitur, niſi gubernator ſua induſtria regat: Sic affectiones ad deteriora rapiunt hominem, niſi recta ratione gubernentur. *Antonius, ſer. 76. parte* 2.

Vt cylindrus à rectitudine deerans, non firmatur ad axem circuli qui circũducitur: ita animus qui a recta ratione ac propinquitate Dei decidit, non conſequatur vera bona. *Hierocles in aurea Pythagoræ carmina.*

Rectæ rationis aĩa tam immutare naturam ſtatus ſui non poteſt, q̃ ignis aut deorſum niti, aut in tranſuerſum fluminis modo, flammã ſui fundere. *Lactantius li. 3. ca. 19.*

Tolle ab homine rationem, & erit tanquã nauis in medio æquoris abſque gubernaculo ac directore. Flatibus enim nauis impulſa, nũc impetit ſcopulos, nunc illiditur vndis, nunc iactatur in littore, ſui ſemper pariens detrimẽtum, quoadusq; omni ipſius diſſoluta compagine, efficiatur inutilis, amittatq́ue propriam formam, transfretãdi vſum, vtilitatemq́ue commercij. *Laurentius Iuſtinianus de contemptu mundi, cap.* 1.

Cupreſſi ſemina adeò minuta ſunt, vt q̃dã oculis cer-

hi non poſſint, & tamen in eo tanta eſt arbor, tã procera! Ita ratio minimum quiddam eſt & occultũ, ſed eadẽ maxima eſt, ſi prodeat, & vim ſuam explicet. *Plin. li. 17. ca. 10.*

Vt ingentia pondera, qui nullis hominum uiribus tolli poſſunt, machinis facilè tolluntur: Ita quod ui nequeas efficere, ratione & arte facilè efficias. *Idem.*

Quemadmodum omnis natura bonum ſuũ niſi cõſummata nõ profert: ita hominis bonum non eſt in homine, niſi cum in illo ratio perfecta eſt. *Seneca, lib 2. epiſt. 125.*

Quemadmodũ totũ corpus animo deſeruit, & cũ hoc tanto maius tantoq; ſpecioſus ſit, ille in occulto maneat tenuis, & in qua ſede latitet incertus: tamẽ manus, pedes, oculi, negocium illi gerunt: illum hęc cutis munit, illius iuſſu iacemus, aut inquieti diſcurrimus, cum ille imperauit: ſiue auarus dominus eſt, mare lucri cauſa ſcrutamur: ſiue ambitioſus, iam dudum dextrã flammis obiecimus; aut voluntariè ſubſiluimus: Sic hæc immenſa multitudo, unius animę circundata, illius ſpiritu geritur, illius ratio flectitur, preſſura ſe ac fractura uiribus ſuis, niſi conſilio ſuſtineretur. *Idem, lib. 1. de Clementia, cap. 3.*

Nauis precioſa dr̃ nõ quæ pretioſis coloribus picta eſt, nec cui argenteum roſtrum eſt, nec cuius tutela ebore cęlata eſt, nec quæ fiſcis ac opibus regijs preſſa eſt, ſed ſtabilis & firma, & iuncturis aquam excludentibus ſpiſſa, ad ferendum incurſum malis ſolida, gubernaculo parens, uelox, & nõ ſentiẽs uentum. Gladium bonum dices nõ cui deauratus eſt baltheus, nec cui uagina gemmis diſtinguitur, ſed cui ad ſecandum ſubtilis acies & mucro munimentum oẽ rupturus. Regula non q̃ formoſa, ſed quàm recta ſit quæritur. Eo quodq; laudatur cui cõparatur, quodq; illi propriũ eſt. Ergo in homine nihil ad rem pertinet quantum aret, quantũ fœneret, à quã multis ſalutetur, quàm precioſo incũbat lecto, q̃ perlucido poculo bibat, ſed quã bonus ſit. Bonus autem eſt, ſi ratio explicita & recta eſt, & ad naturæ ſuæ voluntatem accommodata. *Idem epiſt. 77.*

Gubernator etiamſi multum conducit, tamen non poteſt ſedare uentos & vndas: At ratio, ac mentis habitus, non ſolum animi motus componit, uerùm & corporis morbos ſępe leuat. *Plutarchus in Moralibus.*

Vt nauis cui firma eſt anchora in quouis portu poteſt conquieſcere: Ita animus ſi accedat recta ratio, quouis in loco tranquillè viuet. *Ibidem.*

Nauis deſerta recipit gubernatorē, ſi q̄s velit in portū reducere. At alius ita percitus non admittit gubernatricē rōnem aliunde, niſi intus ratio clauum arripiat. *Ibi.*

Vt quemadmodum ſi ſol non ſit, per reliqua aſtra noctem ageremus: Ita quantum ad reliquos attinet ſenſus, nihil differemus a brutis, niſi ratio adſit. *Ibidem.*

Qui dimiſſi a pædagogis, ſuo relinquuntur arbitrio, non abijciunt imperium, ſed mutant principem: nam pro pædagogo iam rationi parent. *Ibidem.*

Vt cuſtos aſſidēs puero cauet & admonet, ne quid peccet: Sic ratio ſemper animo præſens, non ſinit vſquam ab ire aut peccare. *Ibidem.*

Vt non ſatis eſt clauus, neq; frænum, niſi adſit qui arte moderetur: ita non ſufficit eloquentia, ad moderandum populum, niſi acceſſerit ſermonis moderatrix ratio. *Ibi.*

Non ſatis eſt hēre corpus ſanum, verùm & bonæ habitudinis ac robuſtum ſit oportet: Sic ratio non ſolum pura debet eſſe, & à vitijs immunis, niſi ſit robuſta. *Ibidem.*

Vt equos pp crebras contentiones præliorum ferocitate exultantes, domitorib. tradere ſolent, vt ijs faciliorib us poſſint uti: Sic hoīes ſecundis rebus effrænatos, ſibi præfidentes, tanquam in gyrum rationis & doctrinæ duci oportet, vt perſpiciant rerum humanarum imbecillitatem uarietatemq; fortunæ. *Cicero lib. 1. Offic.*

RECIDIVATIO.

VEluti ſi mulier quædam pannoſis induta, eſuriēs ac ſqualida, multo cū labore peruenerit ad regiā dignitatē, vt purpura & corona exornetur, ac fiat regis ſponſa, meminerit ipſa priſtinarum ſordium, ac velit ad priorem ſtatum regredi (atq; nequaquā optauerit priſtino pudore ſuffundi: hoc.n. ſtolidum eſſet) ita qui guſtauerant gratiam diuinam, & facti ſunt participes ſpūs, niſi ſibi caueāt dilabuntur: & fiunt deteriores, quam erant cum eſ-

ſent mundo dediti. *Macarius hom.15.*

Vt nihil prodeſt ei q aliquo morbo laborat, medici ſtu diũ ac cura, ſi ipſe rebus q̃ uitam corrumpunt, opam det: Sic nullã utilitatẽ afferunt peccata remiſſa ei cui condonata ſunt, ſi in eis adhuc uolutetur. *Baſil.orat.4.de pæni.*

Auincula ſemel capta laqueo, mox elapſa, & ceruus in rete decidẽs, & effugiens, ijſdem iterũ difficile capientur: nam cuiq; fit experientia cautelæ magiſtra. Nos ſæpius ijſdem capti in eadem cadimus. *Chryſ.ho.15.ad pop.Antioch.*

Si quis tibi tunc totum annũ in illuuie permanere propoſuiſſet, vt ab inſtanti liberareris anxietate, nõne promptè ſuſcepiſſes atq; tuliſſes? Cum igitur illi qui abſq; omni damno hæc ſoluit, Deo gratias agere conueniat, laſciuis rurſum & contumeliam facis, & qm̃ metus tranſiuit, ad maiorem iterum torporem redijſti. *Ibid.ho.18.*

A peccatis te ppea liberauit vt ad illã ignominiã amplius non recurreres. Qm̃ & medici febricitantes ab ardore liberant, non ut ſanitate ad afflictionem & diſſolutionem abutantur. Nam ægrotare melius foret, ſi quis propterea cõualeſcere deberet, ut lecto rurſum ſemetipſum affigeret. Sed ut ex morbo mala ſcientes, amplius in ea non incidant, vt ſanitatem cautius retineant, ut omnia faciant ad hanc conferentia. *Ibid.ho 25.*

Qui plangit peccatum, & iterum admittit quaſi ſi quis lauit laterem cudum, quem quantomagis diluerit, tantomagis lutum facit. *Beda de verbis Dani.9.ca.obſecro domine.*

Tales ſumus quaſi lippientes cũ pducuntur ad uidendũ lumen, ſi fortè antea viſum oĩno non hẽbant, & recipiunt eundẽ uiſum, p diligentiã medicorũ vt cumq; reparare, & cũ probare vult medicus, q̃tum ſalutis eis acceſſerit, tentat & eis oñdere, qđ videre deſiderant. Et cum viderint fulgorẽ, in ipſo reuerberant quodammõ, rñdent medico demonſtranti. Iam iam vidi, ſed videre non poſſum. Quid ergo facit medicus? Reuocat ad ſolita, & addit collyrium, vt ad illud qđ viſum eſt, & videri non põt deſiderium nutriat, & in ipſo deſiderio curetur plenius, & ſigna mordacia reparãdę ſanitati adhibeñ, fortiter ferat, ut amore illius lucis accenſus, dicat ſibi. Qñ erit vt firmis oculis illud uideã, qđ ſauciis in firmiſq; nõ potui? Vrget

medicum, & rogat vt curet. Ergo fratres ſi forte tale aliquid eſt in cordib. ueſtris, ſi utcunq; erexiſtis cor ueſtrum ad uidendum uerbum, & ipſius luce reuerberati, ad ſolita recidiſtis, rogate medicũ vt adhibeat collyra mordacia p̄cepta iuſtitiæ. Et q̄d uideas, ſed non eſt vñ uideas. Non mihi antea credebas quia eſt quod uideat, duce quodam rõnis adductus propinquaſti, intendiſti. Scis certè quod uideas, ſed idoneum te non eſſe qui uideas. Ergo curare. Quæ ſunt collyra? Noli mentiri, noli periurare, noli adulterari, furari. Sed conſueſti, & cum aliquo dolore a cõſuetudine reuocaris, hoc eſt quod mordet, ſed ſanat. Nã dico tibi liberius ex timore & meo & tuo, ſi curari reſtiteris, & eſſe idoneus ad perfruendum hac luce neglexeris, valetudine oculorum tuorum, tenebras amabis, & amando tenebras, in tenebris remanebis, & remanendo in tenebris etiam in tenebras exteriores proiicieris, ibi erit fletus & ſtridor dentium. *Aug. tract.* 18. *in Ioan.*

REGNVM, REX.

SIcut gubernator p̄ratione uentorũ mutat nauigationis ſubſidia, non uno mõ nauem dirigens: & medicus non uno ad oẽs morbos utitur remedio, ac ne in uno quidem morbo ſi is uariet, ſed obſeruans intentiones, remiſſiones, repletiones, uacuationes, cauſarum mutationes, multa ad ſalutẽ uariat, nũc hoc, nunc illud experiens: Sic opinor & Reip. moderator, debet eẽ multiformis & multiplex, alius in pace, alius in bello, aliter ſe paucis, aliter multis opponens aduerſarijs, contra paucos conſtãnter agens multos verò flectens perſuaſionib. idem ubi publicum periculum poſtulat ipſe rem aget: miniſteria uerò quæ labore tantum indigent, cedat alijs. *Philo lib. de Ioſeph.*

Quantominus decet dñium principatumq; integrarũ ciuitatum gentiumq; ſorti committere, lubricæ rei pendenti a fortuna inſtabili. Certè in ægrotis curandis ſortiũ nemo meminit, Nec. n. ſorte capiuntur medici, ſed periti ſſimus quiſq; eligitur. Item cum de p̄ſperitate ſaluteque nauigantum agitur, nõ ſorte decernitur quis gubernaturus puppim aſcendat, ne forte aliquis imperitus,
vel

vel tranquillitate ac ſerenitate aſciſcat naufragiũ, ſed q̃ratur aliquis qui artem gubernandi a iuuentute didicerit. hoc eſt qui ſæpe nauigauit perluſtrauitq; aut omnia aut plurima maria, qui bñ nouit emporia, portus, ſtationes, receptacula, q̃ vel in continente ſunt vel in inſulis, qui in mari quoq; callet inuenire ſemitas ex obſeruatione ſyderum peritus ſtellarum, & ſuos curſus ad illarum motus dirigens, ita vt per inuia viam expediat, & nouo more maria terreſtri aïanti aperiat, reddatq; traiectu facilia, & poſtea ciuitates magnas populoſas, plenas habitatorib. earumq; adminiſtrationem, & curã rerum priuatarum ac publicarũ ſacrarum ac profanarum, quã merito quis artem artium & ſcientiarũ dixerit, cõmittemus incertę rei fortuitæq;, reiecto veritatis examine? His igitur conſideratis Moſes ſapientiſſimus nuſquã meminit principatus quæſiti ſortibus, maluitq, ſuffragijs electos introducere. *Idem lib. de creatione principis.*

Rex q̃cquid aduerſus regnũ ſuũ putauerit, totũ verũ æſtimat. Aïus eius ſp ſuſpect⁹ eſt regni zelo repletus. Dũ oĩa timet, oĩa ſuſpicat̃, facilè credit q̃cq̃d fuerit ſuſpicat⁹: Sicut vir ſi zelet vxore, aut uxor uirũ, oẽm auditionẽ turpẽ credit de illo, etſi nõ ſit auditio digna & idonea, vt credat̃ tñ fidẽ auditionis zelus cõmẽdat. *Chryſ. ho. 2. ope. imperf.*

Melius eſt a nullo quã a peſſimo principe regi. Ille quidem ſaluatus eſt ſæpenumero, plerumq; ẽt in periculum decidit: ille autem omnib. modis pericula ſubiturus eſt, dum ad foueas & ruinas impellitur. *Idem ho. 34. ad Heb.*

Sicut ſi gubernatorẽ a naui ſeparaueris, ſcaphã ſubmerſiſti: & ſi ducem ab exercitu abducas, uinctos hoſtib. tradidiſti milites: ita ſi principes de ciuitatib. abſtuleris, feris irrationabilib. magis irrationabilem degemus uitam, inter nos morientes, & nos deuorantes, pauperiorem potentior, manſuetiorem audacior. *Idem ho. 6. ad pop. Antioch.*

Quod in domibus faciunt lignorũ cõtignationes, hoc principes in ciuitatib. Nã ſicut ſi illas ſuſtuleris, diſſoluti parietes per ſeſe corruunt: ſic & ſi ex mundo principes tollas, & horũ metum, & domos & ciuitates, & gẽtes cũ multa inter ſe licẽtia corruet nemine exñte q continteat & repellat, & pęnæ timore eos quieſcere pſuadeat. *Ibid.*

Si

Si in nauigantib. quando natura fallit, modicā remigibus infert læſionem, qn̄ verò gubernator, totius efficit nauis perditionem: Sic in regib. Si quis principum deliquit, non tantum populo, quantum ſibimet ipſi nocet. Si verò rex ipſe, omnis operatur conuerſationis detrimentum. *Damaſcenus in Hiſtoria Baalam & Ioſaphat. cap. 36.*

Quemadmodū inter eos quicunq; ſunt imperatores, exercituumq; & ciuitatū ac gentiū principes, q̄ſquis tuos maxime imitaret̄ mores, & tuis ſe affectib. (q̄tū fieri pōt) ſimilem p̄ſtare ſtuderet, is certè eſſet tibi amiſſimus & amabiliſſimus: at ſi quis contrarius & diſſimilis fieret, iuſtè ſubiaceret reprehenſioni & ignominiæ: & mox ablato ab eo principatu, concedere eū cogeretur aliis melioribꝰ meliusq; adminiſtrare valentib. Sic ēt inter reges, vt qui (ſicut arbitror) a Ioue hn̄t potentiam & procurationē, quiſquis ipſum reſpiciens, ad eius legē moremq; iuſtè & honeſtè oīa ordinat & imperat, bonū ſortitur fatū, & finē vitæ fortunatū: qui verò tranſgreſſus fuerit, ignominiaq; affecerit cōmittentē aut dantē hoc donū, nihil vtilitatis capiet ex bonis tam magnæ ptātis & potentiæ, præter hoc ſolum, quod manifeſtus fiet præſentib & futuris, ꝙ ſit paruus & libidinoſus: ſimilemque tandem fabuloſi Phaetontis nanciſcetur interitum, vt qui fortem & diuinum præter fatum aſcenderit currum, cuius ſufficiens non poterat eſſe auriga. *Dion Nycæus de regno, orat.* 1.

Vt minimè quidē nauclerus contriſtat laborib. in mari: minimè ēt agricola opib. circa agriculturā: minimè quoque venator, quē oportet venatione laborare: tametſi vehementer laborioſa ſit agricultura, valde ēt venatio. Nō igit̄ reſpuit laborare, & moleſtias ferre aliorum gr̄a: neq; in hac parte peius ſe viuere exiſtimat, ſi ipſum plurimos ſuſcipere oporteat labores, multaq; ſuſtinere negocia. Videt.n. & ſolē, nullo deorū minorē, non contriſtari, ꝙ hominū ſalutis & victus gr̄a; perpetuò trāſigat q̄cūq; agit. Fortitudinē quidē & continentiā, & prudentiā, neceſſarias exiſtimat, ēt illis qui iuſtitiā non curant, tyrannidēq; affectant: Nam niſi hoc ſtudeāt, tales, q̄ ocyſſimè perduntur. Quare tyrannus magis ēt his dat opam, qn̄ ſe maximè videt his indigerē. Quanto plures.n. hēt olores, plu-

resq;

reſq; inſidiatores, & neminem fidum, & qui ipſius curam gerat: tanto magis (ſi modo tp̃s aliquod ſeruari vult) vigilandum ſibi, & curis ſibi reſiſtendũ eſſe videt: & ſi ſe velit vlciſci, ne deficiat reb. bellicis: & paſſus inſidias, ne ignoret inſidiatores: & abſtinẽdum eſſe a uoluptatibus, & ventre, & ſomno, rebuſq; venereis minimè attendendũ: q̃to magis autem his opus eſt ei qui diligitur ab omnibus, & neminem habet inſidiatorem? *Ibid.*

Cernis vbiq; Deum ita ordinaſſe, vt id quod melius eſt, imperet & prouideat inferiori, ut ars ei qđ eſt ſine arte, infirmitati uirtus, fatuoq; fecit prouidere, & conſiliis adeſſe id quod prudentia præditum eſt. In omnibus autem hiſce curis principatus nequaquam ſegnis eſt, neque moleſtia grauatus, neq; plus adhæret remiſſioni & ocio, ſed curis & laboribus. Id quod inde colligere licet. Nam in naui licet vectoribus abſq; cura agere, & ne aſpicere quidem mare, quin etiam neq; ſcire (quod aiunt) ubi nam terrarum ſint: & multi hoc modo nauigant in ſerenitatibus: & hi quidem talis ludunt, illi autem canunt, alij conuiuantur tota die. Quando autem eos apprehenderit tẽpeſtas, inuoluti expectant euentum. Nonnulli autem & ſomno oppreſſi, non ante ſurrexerũt, quàm eſſent in portu. Nauclero autem neceſſe eſt aſpicere in mare, neceſſe ſuſpicere ad cęlum, neceſſe proſpicere ad terram: quin & ea quæ ſunt in profundo, non licet ei ignorare, niſi uelit in ſaxa incedere ſub aquis latentia, aut arenarum congeries. Illi ſoli noctu quidẽ minus licet obdormire, quã natantib. interdiu aũt, ſicubi breuem aliquem ſomnum ſuffuratur, hunc tñ ſuſpenſum habet, & dubium, vt ſæpe exclamet, aut velum contrahi, aut clauum ſiſti, aut aliud rerum nauticarũ: vt dormiens ille magis gerat nauis curã, q̃ alij valde vigilantes. Atq; ẽt in expeditionibus vnuſquiſque militum ſui duntaxat curam gerit, armaque & eſcam non hic acquirere, ſed parata habere cupit, unius aũt curam gerat ſanitatis ſuæ, vniuſq; ſalutis. Ducis autẽ munus eſt curare vt omnes bene ſint armati, omneſq; ſatis habeant tegumẽti: nec ſolum vt hominum uentres impleantur, ſed etiam vt equorum. Quòd ſi autem non omnes habeant neceſſaria, magis contriſtatur, quàm ſi ipſe

Digitized by Google

ægrotet: atque illorum ſalutem nō minoris æſtimat, quā ſuam ipſius. Siquidem victoria acquiri nequit, niſi milites ſint ſalui: pro victoria autem honorum, multi mortē etiā oppetere eligunt. Rurſus idipſum & in rebus ſingulis vniuſcuſcuiuſque noſtrum intelligi poteſt. Corpus.n. vtpote fatuum, neque ſibijpſi ſuccurere poteſt: neque vt ſuiipſius curā gerat, à natura factum eſt: quandoquidem anima relinquente, neque modicū temporis poteſt ſubſiſtere, ſed confeſtim ſoluitur atque perit. Anima autē pro ipſo omnia curat, omneſq; machinas mouet, & plurimū diſcruciatur, affictat. Et corpus ipſum quidē pręſentem duntaxat ſentit dolorē: anima autē prius quàm dolor adueniat, diſcruciatur; ſępe etiā quando tantum futurus eſt trepidat. Mortemque corpus quidē nunquam ſenſit: anima autē & hanc intelligit, permultaque patitur, eripiens corpus ex morbis, eripiens ex bello, eripiens ex tēpeſtatibus, eripiens ex mari. Sic vndique laborioſior anima eſt, magiſque afflicta, quā corpus: attamen ea diuinior eſt, & ad regendū dignior. Pręterea omnes homines confitentur virū eſſe muliere robuſtiorem, & ad imperandū aptiorē: atqui illæ domeſtica ferè opera curant, & ætatem exigunt ſub tecto, inexpertę tempeſtatum, inexpertæ bellorū, inexpertęque periculorum. Viris autem congruit in militiā ire, congruit nauigare, congruit nauigandi ſcientia, illiſque neceſſe eſt ſua opera ſub dio perficere: ſed per Iouē nō propterea beatiores quis dixerit mulieres viris. Quicunque autē tādem propter debilitatem vel mollitiē amauerunt illarū vitam, quemadmodum Sardanapalus turpitudine iā vbique ſunt diffamati. Denique quod maximum eſt, ſolem vides, quanto præſtet omnibus hominibus beatitudine, quū ſit Deus, quòd tamen nō renuat nobis ꝑpetuò ſubſeruire, & noſtræ ſalutis gratia facere vniuerſa. Quid enim aliud quis dicat, ſolē perpetuò operari, quàm ea quorū homines indigent? Facit & diſcernit horas, auget & nutrit omnia animātia, omnes plātas, ſuppeditat pulcherrimū & ſuauiſſimū ſpectaculum, nēpe lucē ſine qua cęterorū bonorum nulla eſt vtilitas, neque cœleſtiū neque terreſtrium, immò neque ipſius vitæ: Et hæc omnia non grauatur gratis impartiri. An non eū ſeruitu

tem: ſeruire quis dicat, planè duram? etenim ſi vel paulum fraudolenter agat, ſuumque tranſgreditur ordinē, nihil prohibet omnes hoies omnemq; terram, & omne mare diſperire, & omnē hunc formoſum & beatum mundum turpiſſimam horribiliſſimamque immundiciem videri. Nunc autē tanquam in lyra concinnè tractatis ſonis, nūquam excidit ex pura & ſumma harmonia, vnam & eandem progrediēs viam. Et quoniam indiget terra tepore, ad generādū naſcentia, atque augendum, & ad perficiendum: indigent & animalia, & corporū ſalutis gratia, & voluptatis naturalis: indigemus & nos omniū maximè, vt qui quamplurimo auxilio opus habeamus: ideo æſtatē fecit, ſemper propius ad noſtram accedens habitationē, vt omnia plantet, omnia nutriat, omniaq; perficiat diuinaque, & admirabilem exibeat hominibus lætitiam, feſtumque diem. *Idem oratione. 3.*

Tranno tyrannidem deponere conſulis: neque deorū mihi quempiā affers ſecuritatis fideiuſſorem, cui fortaſſe fidem habere poſſem. Te autem dignum cenſes, cui tanta de re acquieſcā: neque animaduertis, ferè periculoſius eſſe deponere principatum, quàm occupare. Aſſumā ita de tyrannide, quemadmodū de generatione & vita ſentiendum eſt. Neque enim homo ſi fieri poſſet ut antequā naſceretur, quænā mala paſſurus eſſet, audiret, naſci unquā uoluiſſet, neque priuatus, qui tyrannidi ſtuderet, ſi illius intelligeret calamitates, tyrannus potius quàm priuatus eſſe uellet. *Palaris Epiſt. ad Demotelem.*

Tuum & Demotelis de deponenda tyrannide cōſiliū, nō ab odio, ſed rerum ignoratione profectum intelligo. Aggredi enim tyrannidem, appetentis eſt: deſiſtere autē, minimè, pp multa quæ à tyranno iniuſtè committuntur: quemadmodū ſagittarius, cū primū ſagittā emiſerit, non amplius habet eā reuocādi poteſtatem. Quod ſi fieri pōt, ut huius tyrannidis tollatur initium, id faciet quæſo: ſin neqt, ſciatis velim, longe minus fieri poſſe, vt ueſtri mihi monitus conferre uideantur. *Idem Epiſto. ad Epicharmum.*

Quemadmodū qualis erat color uirgarum Iacob, talis erat color pecorū, quæ naſcebantur ex ouibus in aſpectu uirgarū concipientibus: quales ſunt regis actiones, tales

ſolent

ſolent ſubditi cogitationes cõcipere. Iacob eſt Princeps, uirga: ſunt eius opera, oues ſubditi, cõceptus, cogitationes. *Hector Pintus in cap. 17. Ezechiel.*

Vt hõ oculis priuatus manet in tenebris: ita Reſpublica orbata iuſtis & ſapientibus rectoribus circunfunditur caligine. Eſt enim gubernator, oculus Reipub. quemadmodũ dux oculus exercitus. Eam ob cauſam Demas inſignis orator, cum uideret migraſſe è uita Alexãdrum magnum, exercitum Macedonum cũ Cyclope comparauit. *Idem in cap. 38.*

Qui ſenſim ac uolentes deſcendunt in puteũ, nihil læduntur: qui caſu incidunt, ualde turbãtur. Sic q certo cõſilio accedũt ad Rempub moderatè ferũt: qui ſeſe temerè inijciunt, eos pœnitet. *Plutarchus in Moralibus.*

Qui ſimul & Rempublicã tractat, & artẽ exercet ſedentariam, perinde facit atque ille, qui mulierem ingenuam ac probam, detracta ſtola, datoque præcinctario, in officicina detineat. *Ibidem.*

Vt qui perſonatus in theatrũ procedit hiſtrio: Sic qui ad Rempub. adminiſtrandam accedit, non ut ciuibus proſit, ſed ſibi gloriam comparet. *Ibidem.*

Qui nauẽ gubernant, aliena uoce iuſſuque utunt: Sed qui Rempub. gubernant, in ſeipſis ſapientiam habeant oportet, ut non ſit opus aliena uoce. *Ibidem.*

Teſtalibus tempus erat præſtitutum; primũ, in quo diſcerẽt: alterũ, in quo exercerent; tertium, in quo docerẽt. Idem fiebat in ſacerdotibus Epheſiæ Dianæ. Itidẽ faciendum ijs, qui Rempub. gerunt. *Ibidem.*

Gubernato quædam ſuis manibus facit, quædã per alios: & aliquando alijs ad clauum admiſſis, ipſe in proram demigrat: Sic in Rẽpub. non debet unus occupare omnia munia, ſed alijs uiciſſim dare locũ Rectius enim fieri quæ multorum manibus peragantur. *Ibidem.*

Gubernator optimos quærit nautas. architectõ doctiſſimos qrit miniſtros: Ita Princeps eos aſciſcet amicos, qui ad Rempub. adminiſtrandã maximè ſint idonei. *Ibidem.*

Vt quib. domi nihil eſt boni, in foro plerũque uerſantur, & obãbulãt: Sic quidã, qa nihil habeãt quod priuatim agant, ad publica adminiſtranda conferunt ſeſe. *Ibidem.*

Vt qui

Vt qui animi cauſa nauim ingredit̃, vt ſpectet aut in eâ inambulet: deinde repētè ſoluta, atque in altũ reuulſa, nauſeans ac vomẽs fruſtra foris proſpectat: Sic qui leui ter, & quaſi luſus gratia attingunt Rẽpub. ſed à ſemel ſuſcepta non poſſunt ſeſe explicare, negociorũ vndis ſecũ hominem & inuitum trahentibus. *Ibidem.*

Vt vinũ primũ ſeruit ac paret bibenti: at paulatim admixtũ venis, rapit hominem, ac traducit in ſuos mores: ita q Rempublicã adminiſtrat, initiò ſeſe populi morib. accommodat, poſt ſenſim eũ ad ſua trahit inſtituta. *Ibi.*

Ex aluearium ſtrepitu ac tumultu colligunt apes rectè valere: Contrà ex quiete Rempublicam. *Ibidem.*

Vt difficillimũ ac periculoſum eſt, annoſas arbores, q̃ iã latè ſparſere radices, reuellere loco, & aliò trãſplantare: Ita Remp. longo tẽpore ſuis inueteratã inſtitutis, ad aliã vitæ rationem traducere non licet citra maximos rerum motus. *Ibidem.*

Vt nauis multis actibus cõpingitur, clauis paxillis: deinde ad tẽpus aliquantum relinquit, donec cohæreſcant claui cõmiſſuræque: deinde tutò ſulcat maria: Sic ciuitas multis ſudoribus condit̃, donec aucta tempore, tutã ac tranquillam vitam prębeat ciuibus. *Ibidem.*

Non eſt infirmior manus, quòd in digitos ſit diſſecta, ſed ad operandũ agilior: Ita negocia multis communicata, in Reipub. plenius conficiuntur. *Ibidem.*

Vt canes ouiũ cuſtodes excubias agunt, non ſibi timẽtes, ſed ouibus: Ita Rex non tã ſibi debet timere, quàm populo. *Ibidem.*

Vt in magna tẽpeſtate, validiſſimo clauo, optimo gubernatore plurimis fulturis opus eſt: Ita magnas & turbulentas res adminiſtranti ſumma opus eſt ſapientia. *Ibi.*

Medicus multo educto ſanguine corrupto, paulum innoxij cibi miniſtrat. Sic Princeps ſublatis multis malis ac nocentibus, leui gratia & humanitate moleſtiam eam mitigabit. *Ibidem.*

Vt coloſſi foris inſignes, deũ aliquiem repræſentãt, intus pleni luto, clauis, ſordibus: Ita Rex purpura eq̃s, auro ſatellitio magnificus, in animo nihil habet, præter ſordidos affectus & inſcitiam. *Ibidem.*

Vt impe-

Vt imperiti ſtatuarij pulchram exiſtimāt ſtatuām, quæ ſit vaſtiſſima mole: Sic reges nonnulli faſtu & aſperitate ſe egregios principes videri putant. *Ibidem.*

Vt cicatrix admonet,cauendum eſſe vulnus: Ita memoria præteritorum malorum reddit cautiores. *Ibidem.*

Vt non debet ſumere citharam, qui canendi ſit imperitus: Ita non debet imperium ſumere, qui non ſit prudentia præditus. *Ibidem.*

Vt Cyclops exoculatus, manus quoquò verſum porrigebat, nullo certo ſcopo: Ita magnus rex, cui deſit prudentia, quiduis aggreditur ingenti rerum tumultu, ſed nullo iudicio. *Ibi.*

Ita corpore ſi quid eſt eiuſmodi, ꝙ reliquo corpori noceat,vri ac ſecari qđ noceat patimur,vt membrorū aliqđ potius q̈ totū corp⁹ intereat:Sic & in Reip.corpore,vt totū ſaluū ſit, q̄cquid eſt peſtiferū,amputet̄. *Cicero Philipp*.8.

Vt contemnendus eſt,qui in nauigando ſe mauult eſſe incolumem quàm nauim:Ita vituperandus eſt,qui in reipub.diſcrimine,ſuæ plus quàm communi ſaluti conſulit. *Idem.lib.4.ad Herennium.*

Vt medici membrum ſępe putrefactum incidunt, atq; in totum eradicāt,ne aliam corporis partem labefactare, aut corrumpere poſſit:Sic neceſſe eſt ſi Rempublicam ſaluam eſſe volumus,vt perditiſſimos homines ex vrbe penitus extirpens,ne corruptus integro, violatus caſto labē infigat. *Idem in Verrem.*

Sicuti leo citius ſęuit in virum quàm in fęminam, pueros non niſi ſumma famē coactus attingit,ſupplicibus ac proſtratis parcit:ita potentes infirmioribus debent ignoſcere,uires in alios experiri, quos vincere pulchrum ſit. *Idem lib.8 cap.16.*

Cum Chriſtianorū vnus ſit Dominus:cur qui huius gerunt vices,à quouis malunt adminiſtrandi formam petere,quàm ab hoc,qui ſolus eſt totus imitandus? Ab alijs decerpere licet,ſi quid fortè virtutis admixtum habēt. At in hoc abſolutum eſt omnis virtutis ac ſepientiæ exempla.

Ea quidem ſtultitia videtur,ſed infidelibus:nobis ſi verè fideles ſumus Dei virtus eſt, & Dei ſapientia. *Eraſmus de inſtitutione principis.*

Rem ita tecum expédas licebit, ſi quis omnes homines quos tuos vocas, Circes arte vertat in ſues, aut aſinos, nõ ne dices deterius factum tuum imperium? Dices opinor. Atqui plus iuris eſt in ſues aut aſinos, quàm in homines: licet quò lubet agere, licet diſtrahere, licet interimere. Proinde deterius fecerit imperium, qui liberos ciues verterit in mãcipia. Quo præſtantius eſt, in quod geris imperium, hoc magnificentius, ac ſplendidus regnas: Conſulit igitur tuæ maieſtati, qui ciuium libertatem ac dignitatem tueatur. *Ibidem.*

Non licet domitabundum eſſe qui clauo aſſidet: & in tantis rerum periculis ſtertit Princeps? Nullũ mare tã graues habet tẽpeſtates vnquam, quàm omne regnum aſſiduè: ſemper itaque Principi vigilãdum eſt, ne quid erret, qui non niſi plurimorum pernicie delinquit. *Ibid.*

Magnitudo nauis, aut mercium precia, aut vectorũ numerus haud facit elatiorem bonum nauclerum, ſed attentiorem: Ita bonus Rex, quo pluribus imperat, hoc vigilãtior eſſe debet, non inſolentior. *Ibidem.*

Seruus ſeruo præſtantior, uti habet prouerbiũ, vt Dominus Domino potior: quòd alia ſit ars alia præclarior, alia functio alia melior. At Principem in optimo ſapientiæ genere oportet precellere. Ea eſt ratio rectè adminiſtrandi rempublicam. *Ibidem.*

Nullus ad Olympicũ certamẽ accedit, niſi prius ſecum expenderit, quid eius certaminis lex poſtulet: neq; queritur ſibi moleſtũ eſſe ſolem, aut puluerem, aut ſudorẽ, aut ſi quid eſt aliud huius generis, quandoquidem hęc omnia cum ipſa ludi ratione coniuncta ſunt: Ita qui ſuſcipit imperiũ prius ſuo cum animo debet expẽdere, quas res Principis officium exigat. Cõſulẽdum alienis commodis, propria negligenda: vigilandum, vt alijs dormire liceat: laborandum, vt alijs liceat ociari. *Ibidem.*

Vide Magiſtratus, Princeps.

RESVRRECTIO.

QVomodo ſi recedãt aquæ de mari, & fluuia vacuefactus areſcat: Sic homo cum dormierit non reſurget, donec atteratur cęlum, non euigilabit, nec conſur-

get de ſomno ſuo. *Iob.14.*

Alia gloria ſolis, & alia gloria lunæ, & alia gloria ſtellarum. Stella quidem a ſtella differt in gloria; & Sic & reſurrectio mortuorum. *1. Cor.15.*

Fingamus aliquem nobis nódum interum natura productis quales nunc ſumus, oſtendere hominis geniturã, ſimulq; pictam effigiem humanam, & aſſeruare illam eſſe huius originem, nõ alij crederetis prius quàm veſtris oculis? nemo auſit contradicere. Eodẽ igitur modo, quia non dum vidiſtis aliquem rediuiuum, grauamini, credere (futuram nempe reſurrectionẽ.) Atqui ſicut nunquã crediſſetis poſſe è tantilla guttula tales ac tantos fieri, & tñ factos uidetis; Sic cogitate, quod diſſoluta morte ſeminũ, & redacta in terrã corpora hominũ, Deus reſurgere iubebit ſuo tpe, & immortalitatẽ induere, nec id illi eſſe impoſſibile, ſcilicet ut dignum eſt de potentia Dei ſentiunt, qui aiunt, quemque redire illuc vnde ortus eſt: & ne Deũ quidem poſſe contra facere. *Iuſtinus apologia 2. pro Chriſtianis.*

Si autem viuunt nunc (Valentini) & totum illorũ corpus participat vitæ, quomodo audent dicere non eſſe carnẽ participatricẽ vitæ, confitentes habere ſe uitam in præſenti? Simile eſt quemadmodũ ſiquis ſpongiã aquæ plenã tenens, vel faculam ignis, non poſſe participare aquæ dicat ſpongiam, neq; faculam igni? Eodẽ modo & hi viuere ſe dicentes, & in ſuis membris exultantes, poſtea ſibimetipſis contrarij exiſtentes, dicunt non eſſe membra illorum percapabilia vitæ. *Iræneus lib. 5. aduerſus hæreſes.*

Detur quiſpiam vas ex luto confeciſſe; id autẽ dolo & inſidiis repletum fuiſſe plumbo liquefacto: effuſum autẽ plumbũ cõcreuiſſe, & ita manere vt effundi nõ poſſit: Dominũ autem vas ſibi vendicare: cum autem figuli teneat ſcientiam, cum plumbo teſtã cõfregiſſe, & deinde rurſus in priorẽ figuram ad ſuum vſum vas refinxiſſe, exinanitiũ materia q̃ fuerat immixta. Ita noſtri vaſis figulus, ſenſili parti immixto vitio, diſſoluta materia quæ uitium acceperat, vas rurſus refictum, contrario nõ miſtum per reſurrectionẽ, ad eã quę fuerat ab initio reformabit pulchritudinem. *Gregorius Nyſſenus oratione catechetica magna cap. 8.*

Reſtitutionẽ carnis faciliorem credas inſtitutione. Aſpi

ce nunc ad ipſa quoque exempla diuinæ poteſtatis. Dies moritur in noctē, & tenebris vſquequaq; ſepelitur. Funeſtatur mundi honor oīs ſubſtantia denigratur: Sordēt, ſilent, ſtupent cuncta: vbique inſtitutū, eſt, quies rerū. Ita lux amiſſa lugetur. Et tñ rurſus cū ſuo cultu, cum dote, cū ſole, eadē & integra & tota vniuerſo orbi reuiuiſcit, interficiens mortē ſuā noctè, reſcindens ſepulturā ſuā tenebras, heres ſibimet exiſtens, donec & nox reuiuiſcat cum ſuo & illa ſuggeſtu: Redacenduntur. n. & ſtellarum radij, quos matutina ſuggeſtio extinxerat Reducūtur & ſyderum abſentiæ, quas tēporalis diſtinctio exemerat. Redornantur & ſpeculæ lunæ, quæ menſtruus numerus attriuerat. Reuoluuntur hyemes & æſtates, & verna, & autūni cum ſuis viribus, moribus, fructibus. Quippe ēt terræ de cœlo diſciplina eſt arbores veſtire poſt ſpolia, flores denuò colorare, herbas rurſus imponere, exhibere eadem q̄ abſumpta ſint ſemina: nec pri' exhibere q̄ abſumpta. Totus igitur hic ordo reuolubilis rerum, teſtatio eſt reſurrectionis mortuorū. *Tertul. li. de reſur. carnis & c. vlt. Apologet.*

Iob. 9. Iob quoq; myſticis redundans totus eloquijs, aut quā euidēter prædicet reſurrectionem mortuorū. *Eſt*, inquit, *arboris ſpes*. Si enim abſciſſa fuerit, iterum pullulabit, & virgulum eius nūquam deficit. Quod ſi ſeuerit, in terra erit radix eius. Si autem in petra mortuus fuerit truncus eius, odore aquæ reflorebit, & faciat ſurticem quaſi nouella. Vir verò ſi mortuus fuerit, abijt, & mortalis ſi ceciderit, vltrà iam non erit. Non tibi videtur in his cum quodā rubore arguere homines, & dicere, Itane eſt ſtultum hominum genus, cum videant abſciſſæ arbori vitam redire, ipſis nec lignis ſimile aliquid de ſemetipſis, nec arboribus opinentur? *Ibi. Cyprianus in ſymbolum Apoſt.*

Si quis diuerſa ſemina in vnū permiſceat, & hæc indiſcretā ſeminet, vel paſſim ſpargat in terrā, nōne vniuſcuiuſq; ſeminis quo quocunq; loco fuerit ſatio, cōpetenti tēpore ſecundū naturæ ſuæ ſpeciem, germen producit, & culmum ſuæ formæ ſuiq; corpores reparat? Ita ergo & & uniuſcuiuſq; carnis ſubſtātia, quāuis variè & diuersè diſperſa ſit, ratio tamen ipſa quæ unicuique ineſt carni,

Eccl. 12 immortalis eſt. *Ibidem.*

Et quid fiet veniente Domino? *Florebat amygdalus & impinguabitur locuſta, & diſſipabitur capparis.* Quẽadmodũ verò interpretes dicunt, amygdalum florens hyemis trãſitũ ſignificat. Sic & corpora noſtra, poſt huius ſeculi hyemẽ florebunt flore ſuper cœleſti. Et dilatabitur locuſta: hoc eſt aĩa volucris, quæ nũc corpore eſt circũdata. Et diſſipabit capparis, hoc eſt, iniqui, diſperget. *Cyril. Ieroſ. cathecheſi* 15.

Dicunt ad nos tam Græci quàm Samaritæ: Occidit homo mortuus, & cõputruit, & totus in vermes reſolutus eſt, atq; hi uermes quoque interierunt. Putrefactio tãta, & corruptio corpus excepit, quõ igitur reſurget? Nauigatores, à piſcibus deuorati ſunt, & ipſi quoque comeſti ſunt: eos qui cũ beſtijs pugnarunt, vrſi & leones, vna cum oſſibus cõminuerunt. Vultures & corui mortuorũ humi proiectorũ corpora comederũt, & in vniuerſum mũdũ diſperſi ſunt. Vñ congregabitur corpus? Cogita diuerſa ſemina germinũ miſceri (infirmo. n. tibi in fide, infirma propono excpla) & hęc diuerſa ſemina tuo pugillo contineri. Eſt te tibi homini res magna, an facilis, pugillũ tuũ aperire, & vnumquodq; germẽ, ſecundum ipſius naturã colligere, & ad germẽ reſtaurare? Et tu quidẽ id in tuo pugillo poteris, num & Deus, quæ illius pugillo continent, diſcernere, cõgregare & reſtaurare nõ poterit? *Idem catecheſi* 18.

Si nõ credis his quæ de reſurrectione ſcripta ſunt, gentilis exiſtẽs ex rerum natura id perſpice, & ex his q̃ ad hodiernam vſq; diem apparent, intellige. Seminatur frumẽtum, vel fortè aliud genus ſeminis, cadens moritur, & quaſi putreſcit, ſitq; omnino ineptum ad cibum: ſed mox illud putridum fit herbidũ, & exile cadẽs ſurgit pulchrũ. Frumentũ aũt fit propter nos, & proper vſum noſtrũ factum eſt: neque. n. frumenta & ſemina ſunt propter ſeipſa. Si ergo iſta quæ propter nos naſcuntur, mortua reuiuiſcunt, nos verò quorũ cauſa & illa nata ſunt, mortui, an non excitabimur? Si muſcę quidem & apes aqua ſuffocatæ ſæpe poſt tempus anni reſurgunt, & ſerpẽtẽ genera hyeme immobilia ſunt, æſtate verò deinceps cõſurgũt, facilè ſanè quilibet intelligẽs ſimilia his dederit exempla. Vidit Deus hãc hominũ incredulitatem, & auẽ quandam in hoc fabricatus eſt, quę Phœnix appellatur. Hęc vt ſeribit Cle-

bit Clemens & alij cõplures idẽ referunt, cum ſit vna tan tũ auis & ſola, in terram Agypti in ſpatio quingẽtorum annorũ venire ſolet atque demoſtrare reſurrectionem: non in locis deſertis, ne myſteriũ id ignoretur, ſed in aperta ciuitate conſiſtit, vt contrectet quod non creditur: Septũ enim ſibi facit è thure & myrrha, cęteriſq; aromatibus, & cõpletis annis eò deuenit. Moritur apertè & putreſcit: Deinde ex putrefacta carne mortuæ vermis quidã generatur, & hic deinceps in auẽ efformatur. Ne diffidas huic: Nã & apium genera, ſic etiam ex vermibus formari vides & ex ouis humidiſſimis pẽnas & oſſa, & venas auiũ vidiſti. Phœnix ſanè pręfatus excreſcens in auem, talis euolat in aerẽ, qualis & mortuus erat, apertiſſimè mortuorũ reſurrectionẽ hoĩbus demonſtrat. *Epipha. in Anchoratu.*

Oportet ipſos audire Iob dicentẽ. *Eſt enim arbori ſpes:* ſi namque excidatur florebit, & vide quod truncus eius nõ deficit: ſi enim ſenuerit in terra radix eius, in petra verò moriatur truncus eius, ab odore aquę florebit, & faciet fructum tãquam nuper inſitum. Vir autem mortuus peribit: cadens autem homo non amplius eſt? *Ibidem.*

Quemadmodũ arbores tranſacta hyeme ex vi interiore illas fruente, virtute etiam ſolis & ventorũ producũt & emittunt folia, flores & fructus, tãquã indumenta. Similiter & herbarũ flores illo tẽpore è penetralibus, & ſinu terræ progrediuntur: & ita legitur & circũornat terra, & gramen veluti lilia. Dominus, inquit, Quoniã nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut vnum ex iſtis. Ad eundem ferè modũ omnes Dei amantes animę, hoc eſt veri Chriſtiani, hẽnt pro primo menſe, ξανθικόν, qui dr̃ Aprilis: qui quidẽ eſt dies reſurrectionis, in quo per virtutem ſolis iuſtitię emergit gloria ſpiritusſancti, quæ intus latebat & fouebat corpora ſanctorum, quam quidem gloriã intus occultam habebant: quoniam illud quod modo habent emerget extra corpus. Ille inquã mẽſis primus eſt inter menſes anni, ille gaudiũ parit vniuerſe creaturæ, ille terram aperiens nudas arbores circumtegit, ille omnibus animalibus lætitiæ præbet occaſionem, ille ſuauitate cuncta perfundit, ille deinque Chriſtianorũ eſt primus menſis, dictus Aprilis, quod tempus eſt reſurre-

ctionis,

ctionis, in quo gloria illuſtrabuntur corpora illorum beneficio luminis arcani iam nunc in ipſis latentis, hoc eſt, virtutis ſpirituſancti. qui quidem erit illis tunc pro indumento, cibo, potu, exultatione, lætitia, pace, ornamento, & vita æterna. *Macarius, hom. 5.*

Oportebat peccatum prius morte perimi, vt eo p mortem quaſi eliquato, homo deinceps deguſtaret vita verã. Placuit igitur radicem peccati penitus è corpore erui, ne dum vel minima eius relicta foret particula, nouos peccatorum promitteret ſurculos: hoc ſepius in tẽplis vſu ueni re aduertimus, vbi exempli gratia ſi ficus inter lapidum cõmiſſuras enaſcatur, & nõ penitus vna cum radice euellatur, ſequitur interdum muri diſſolutio, & ruina. Verũ ſi radicitus euulſa fuerit arbor, permanẽt lapidum cõmiſſuræ incolumes. Nõ enim ceſſat repullulare, quantiſper vel obſcuræ relictæ fuerint radiculæ. Totã ſublatam è medio oportet, ſi nolis pati damnum aliquod inſigne. Si radices penitus exciſæ fuerint, durabit illæſa & inuiolata lapidũ cõiunctio Haud diſſimili ratione & caro reſurgit non exactè euulſo peccato. Nunc n. propter peccatum caro correctionem auerſatur & cõtemnit, & etiã poſt Baptiſmũ peccato ſe prophanat. Indiget itaq; maxime ea correctione quam mors importat, quando Deus quaſi contractam & confractã ſeu figulus in reſurrectione refringet & reformauit. *Procopius in geneſim, cap. 2.*

Qui frumentũ propter nos ſeminatũ, quotannis mortificatum excitat, nunquid nos ipſos, propter quos & ipſe ſurrexit difficile ſuſcitabit? Cernis quõ arbores tot menſibus ſine fructu & foliis ſunt, ſed hyeme prætereunte, rurſus tanquã ex mortuis reuiuiſcunt? Et non multo facilius nos reuiuiſcemus? Virga Moyſi in diſparatã ſerpentis naturã, voluntate Dei mutata eſt: & homo cadens rurſus in ſeipſum nõ reſtituetur? *Cyril. Ieroſo. catecheſi. quarta.*

Quemadmodũ ſpecies eſt à puero vſq; ad finem, etiam ſi characteres ac formæ multã videantur habere euariationem: Sic intelligẽdum eſt etiã in præſenti eandem ſpeciem quam in futuro, quantumuis plurima futura in melius mutatione. Et quemadmodum ſi aquatici facti fuiſſemus, etſi in mari viuere nos oportuiſſet, oino ſane opor-

tuiſſet nos etiam aliam corporis conſtõnem conſimilem piſcib. habere: Sic cum hæredes futuri ſumus regni cœlorum, & in locis excellētib. futuri, neceſſariũ fuerit uti corporibus ſpiritualib. non priore ſpecie diſſipata, etiãſi ad maiorum gloriam eius mutatio fiat: quemadmodũ erat Ieſu ſpecies & Moyſis, ac Heliæ, non alia in transformatione ab ea quæ erat. *Epiphanius hæreſi. 64. contra Origenem.*

Quemadmodũ ubi in ædificijs templorum pulchrorũ ficus enata eſt, & in longitudinē ac magnitudinem probè coalta, & in oēs cõpoſitiones lapidum permultum farmētoſas radices diffuſa, non prius a naſcendo quieſcit, donec tota euellatur, diſſolutis lapidibus in locis in quibus enata eſt: poſſunt. n. rurſus in ſuos locos adaptari lapides, ficu ſublata, quo templum quidem ſeruet, nihil amplius malorum ipſum diſſipantium ſibi ipſi producens, ficu verò tota radicitus euulſa, emoriatur. Eodem modo Deus optimus artifex templũ ſuum hoiem, qui inſtar ſylueſtris ficus peccatum produxit, breuib. mortis ictibus diſſoluit, occidens (velut ſcriptum eſt) & uiuificans: quo rurſus earundem partium caro, poſt exiccatum ac mortuum peccatum, inſtar renouati templi, immortalis & illæſa excitetur, peccato perfectè ac funditus perdito. Viuente. n. corpore, antequam moriatur, neceſſe eſt ſimul viuere peccatum, intus in nobis radices ſuas abſcondēs, etiamſi forinſecus per caſtigationem ac admonitionum ſectiones fuerit refrænatum. *Ibid.*

Mat. 22 *In reſurrectione neque nubent neque nubentur, ſed erunt ſicut angeli in cælo.* Non dixit, erunt angeli: ſed ſicut angeli: nēpe gloria quidem & honore, ut ſcriptũ eſt, coronati: verum paululũ ab angelis variantes, & propemodũ vt angeli ſimus. Quemadmodum ſi quis dixiſſet, ubi bona aeris conſtitutio eſt, & tranquillitas noctis, & oia ætherea lunæ luce ornata. Luna lucet velut ſol: non oino ſole carentē lunã eſſe, ipſum teſtari diceremus, ſed ſicut ſolem. Quemadmodum & quod non eſt aurum, prope autem eſt ut ſit aurum, ſicut aurum dr̃, & non aurum. Si verò eſſet aurum non diceretur velut aurum ſed aurum. Qñ vero non eſt aurum, ſed ꝑpemodum aurum, & imaginetur quis aurũ uelut aurum dr̃: ita etiam cum velut angelus forte dicit

in

in reſurrectione,non hoc ipm ꝓferre audimus ipſum,angelos videlicet fore ſanctos in reſurrectione,ſed prope vt ſint angeli Quare abſurdiſſimum eſt dicere, qm̃ Chriſtus pronunciauit ſanctos conſpiciendos eſſe velut angelos in reſurrectione,ob id corpora hæc non reſurgere. *ibid.*

Sed requiris a me qũo hõ defunctus in vitam de fauillis mortuis ſuſcitetur, & tu dic mihi qũo granum tritici,qđ in ceſpite ſepelit̃?qũo in melius ſua morte renouat̃? Dic mihi, de gemmis mortuæ ſilicis qũo ignis viuus excutit̃, qũo vile fœnum in ſtipula moritur, & in ſemente reparatur, q̃tomagis corpori humano ineſſe credenda eſt rediuiua conditio?Quod mõ ſi requiras:id rõnis & cauſæ eſt: Quia etſi põt factura diſſolui, non põt natura conſumi. Intendat charitas ueſtra,mors & reſurrectio, duæ iſtæ leges ſociæ ſibi atq; connexæ ſunt. Sicut prima non debet ꝑteriri, ita certum eſt ſecundam non poſſe vacuari, cum moriendi neceſſitate cauſa coniuncta eſt reſurgendi:una ſine altera eſſe non poteſt, quia unam ex alia unus idẽq; conſtituit Deus. *Euſebius Emiſſenus Hom.de reſurrect.*

Quemadmodum ignis qui Ieroſolymis ſubſeruiebat altari tpe captiuitatis,defoſſus erat in foueã, & idem inita pace,reuerſiſq; captiuis quaſi renouabatur, & ꝓ more ſeruiebat: ita corpus hoc modo nobis familiare (qđ ubi diſſolutum eſt, vertitur in lutum) reſtituitur & renouat̃ ab igne cœleſti,qui ſuſcitat corpora corrupta. Siquidem ignis qui nunc intus latet in corde, tum patefit & ſuſcitat corpora. *Macarius hom.* 10.

Quemadmodum tpe menſis Aprilis radices in terra latentes fructus ſuos & flores ad ſpecioſa queq; ꝓducunt, & fructum afferunt,pateſiuntq; fructuoſæ radices, ſimiliter & illæ quæ ſpinas habent: Sic & in illa die quiſque in corpore ſuo declarabit,quæ geſſit,patebuntq; tam bona quam mala. *Idem hom* 12.

Sicut acus in ignẽ proiecta mutato colore vertitur in ignem, non tñ plane deleta eſt natura ferri, ſed ſubſiſtit: ita in reſurrectione reſurgunt oĩa membra, nec vt ſcriptum eſt,perit capillus:lucida redduntur oĩa membra, & lumine ac igne tinguntur:mutãtur quidẽ,at non(vt quidam aiunt)reſoluunt̃,aut in ignem cadunt,ut ultra non

ſubſiſtat

ſubſiſtat natura. Petrus.n.Petrus eſt,ac Paulus Paulus,ac Philippus Philippus permanet, quiſq; in ſua propria natura & ſubſiſtentia ſpiritu repletus. *Idem,ho.15.*

Quid dicitis vos, quæſo, qui D.Paulo non creditis de ea mutatione quam in reſurrectione fore dicit, qui pleraſq; videtis aeris animantes formas permutare, qualia de verme quoq; illo. Indico cornua protendenti gemina narrari ſolent? Hic in erucam vertitur primum:fit deinde temporis progreſſu id quod bombyx appellatur: at neque hac in forma perſiſtit, ſed illis præmollibus corniculorum bracteolis ſeſe ſenſim prolatantib. in alarum ſpeciem,ita demum fit uolucris. &c. *Baſil.hom.8.examerō.*

Semina niſi prius moriant̃, & putreſcant & corrūpantur non pariunt ariſtam: Sicut igitur qui videt ibi granū, qđ corrumpit̃, & diſſoluitur,non dubitat de reſurrectione,ſed certiſſimā demōſtrationē facit. Nā ſi ita maneret, & non corrūperetur vel diſſolueretur,certū eſt qđ nunq̃ reſurgeret:Sic cogita & in corpore tuo,cum vides corruptionē,tūc potiſſimū de reſurrectione philoſophare. Nā mors nihil aliud eſt,q̃ plena corruptionis cōſumptio.Neque.n.mors ſimpliciter corpus,ſed corruptionē corporis abſumit.Hoc ēt in metallorū materijs vides euenire. Rudem.n.glebam in qua aurum eius artis gnari,& in conflatoriū mittunt,circumponendo ſtannum & aliā materiā, & aurum non proferunt:donec purum excoquatur.Iam ſi tm̄ pōt ignis potētia cur nō & diuina? *Chryſ.ho.de reſur.*

Sicut lana intingitur naturalem hñs colorem, vt coloretur purpurea,aut alicuius coloris accipiat dignitatem: Sic & nos in mortem deſcendimus corporales & reſurgimus ſpirituales. *Idem,ho.35.oper.imperf.*

Dic mihi, ſi quis ſeneſcentē te & inopē polliceat̃ in priſtinā reſtituere iuuentutē, redacturumq; ad priorē illum ætatis florem,effecturum ēt & valetudine optima, & virtute p̄ſtantem,largiturū tibi inſuper ad annos mille, terrarū orbis ſumma tranquillitate imperiū, quidnā ipſe p̄ iſtiuſmodi pollicitationib. vel facere vel pati recuſares? Ecce verò Chr̄s non ſolum,hæc,ſed his longe maiora pollicetur:neq;.n q̃tum inter ſe vñr ſenectus & iuuenta diſtare, tantundē eſt incorruptionis corruptioniſq; diſcrimen.

men. Atq; vt puriſſima margarita a luteo quouis lapillo ſecernit: ſic profecto eſt a corruptione immortalitas aliena, quin quo plurib. id exprimere connitemur, eo minus certè aliquid vel ſimile afferemus. *Idem, ſer. de miſericordia.*

Ex quo totum corpus compactum & conglutinatum per omnem juncturam ſubminiſtrationis, &c. Hæc aũt tota ædificatio per quam eccleſiæ per partes corpus augetur, mutua in ſe charitate complebitur. Totas rõnabiles creaturas ſub vnius rõnabilis animalis intelligamus exemplo, & quodcunq; de huius membris dixerimus & partib. ſciamus, hoc eſſe referendum, vnamquamque rationabilem creaturã. Putemus hoc aial ita per artus, venas carneſq; laceratum, vt nec os oſſi hæreat, nec neruus iungatur ad neruum, ſeparatim oculi iaceant, ſeorſum nares, manus aliũ locum teneant, aliò ꝓiecti ſint pedes, & reliqua membra in hunc modum inter ſe diſperſa ſint & diuiſa. Finge aliquẽ ueni re tantæ ſcientiæ medicũ, qui iuxta fabulas Ethnicorum, Aeſculapiũ poſſit imitari: & in nouã figuram nouumq; nomẽ Virbiũ ſuſcitare: hic neceſſe habebit vnumquodq; membrum ſuo loco reſtituere, & cõpagem copulare compagi & quodam glutino partib. reſtitutis, vnũ corpus efficere. Hucuſque nobis vna ſimilitudo ꝓceſſerit. Nunc in eandem ſimilitudinem ad id qđ uolumus intelligi, aliud trahatur exemplum. Paruulus creſcat, & occulto æuo in pfectã ætatẽ adoleſcat, ſuum manus augmentum hẽbit, ſua pedes ſentient incrementa: venter dum neſcimus impletur: humeri, dum fallunt oculi dilatant. & oia membra per partes iuxta menſuram ſuam ſic creſcunt, ut tñ non ſibi ſed corpori videantur augeri: Ita igitur & in reſtõne omnium quando corpus totius eccleſiæ nunc diſperſum atq; laceratum, verus medicus Chriſtus ſanaturus aduenerit, vnuſquiſq; ſecundum menſuram fidei & agnitionis filij Dei, quem idem agnoſcere dr̃, quia prius nouerat & poſtea noſſe deſinit, ſuum recipiet locum, & incipiet eſſe id qđ fuerat, ita tamen vt non iuxta aliam hæreſim, omnes in vna ætate ſint poſiti, i. omnes in angelos reformentur, ſed vnumquodq; membrum iuxta menſuram & officium ſuum perfectum, ſit. Videtur hic Originẽ ſequi, dæmones ſaluãdos aſſerente. Verbi gratia, vt angelus refuga

Epheſ. 4.

ſuga id eſſe incipiat quod creatus eſt, & homo qui de paradyſo fuerat eiectus, ad culturam iterum paradyſo reſtituatur. *Hier. lib. 2. comment. in Epiſt. ad Epheſ. cap. 4.*

Deus plurima rerum argumẽta ſuppeditat, quib. incredulitatem nr̃am q̃tum ad reſurrectionis negotiũ attinet, propellat. Obſerua niſi moleſtum ſit, temporũ, dierum & noctium interitum. An non aĩaduertis vt iſta & moriant̃ & reſurgant? Quid p̃terea referã reſurrectionem fructuũ & ſeminum, quę oĩa nr̃ę vtilitati ſeruiunt? Si. n. granum, exempli gratia, tritici aut reliquorum fructuũ in terram ſparſeris, primum quidem moritur & diſſoluitur, & tum demum naſcitur, & in culmũ fructificantem aſſurgit. Arborum & quercuum natura, ſcd̃m Dñi imperium occulta quadam vi nobis inuiſibili, ſtatis t̃pibus fructus proferunt. Interdum paſſerculus aut alia auicula deuorans ſemẽ mali aut ficus, aut alterius rei auolat in locum aliquẽ editũ ſaxoſum, & id in foueã aliquã per diuerſam corporis partem emittit. Quid fit? Semen illud creſcit, & in arborem magnã euadit, q̃uis deuoratum per tm̃ calorem tranſieret. At hæc oĩa opatur Dei ſapientia, quib. confirmare aggreditur ſibi nõ eſſe impoſſibile p̃ſtare ea, q̃ de vniuerſali reſurrectione feruntur. Sed Lunam vide, q̃ ſingulis menſib. & perit & renaſcitur. Præterea & in teipſo reſurrectionis operationẽ agnoſce. Nam non dubito quin aliq̃n aduerſa valetudine affectus amiſeris carnes tuas & formam roburq;. Cæterum Deus effecit vt valetudinem amiſſam recuperares. Et quemadmodum ignoras quò te relicto carnes abierint: ſic te fugit vnde redierint, & vnde eas receperis. *Theophilus Antiochenus lib. 1. ad Autolycum.*

Conſidero in ſulcis tanq̃ in ſepulchris ſemina ſuffoſſa, q̃s illis radices imponit, & ſtipites, & folia, & culmos ſubtiliſſimos? Nonne qui vniuerſorum artifex eſt, cuius præcepto condita omnia? Sic crede & mortuorum reſurrectionem fore diuina voluntate & nutu, concurrentem enim habet voluntati virtutem. *Damaſce. ſerm. de reſurrectione.*

Non ſolum fratres, ſine cauſa credidit, ſed & ſine cã uixit, qui ſe ad hoc ſolum natum credidit, vt periret. Homo quid tibi oritur qd̃ non occidat? quid tibi quod occiderit

non

nõ reſurgit? Dies mane oritur, & iterum reſurgit mane. Sol quotidie naſcit̃, quotidie morit̃: reſurgit ipſe quotidie, tẽpora dum tranſeunt, pereunt: dum redeunt, reuiuiſcutn. Vnde homo ſi Deo nõ credis, ſi nõ acquieſcis legi, ſi non conſentis auditui, vel oculis tuis crede, uel elemẽtis reſurrectionem tuã tibi iugiter prędicantibus acquieſce. Certè ſi iſta longè ſunt inferiora, quę in tuis manibus ſunt, & de morte tuo opere ſuſcitant̃, tẽ poſſe Dei opere doceãt ſuſcitari. Vade ad ſemẽ, Apoſtolo te docẽte: tolle triticũ aridum ſine ſenſu, ſine motu, duc ſulcum, fode terram, fac ſepulchrum, ſepeli triticum, inſpice quemadmodũ morte deperit, humore turgeſcit, putredine corrũpitur, & cũ peruenerit ad totum quicquid deſperatio, quicqd incredulitas, quicqd corruptela tibi ſuperius ingerebat: tũc ſubito reuiuiſcit in germine, in herba pubeſcit, iuueneſcit in caule, matureſcit in fruge, & ad illã totam ipſam quam tu perijſſe deflebas speciẽ reſurgit, & formam. *Petrus Chryſologus, ſerm.* 118.

Corpus ſicut fuit animæ ſociũ, in actionibus paſſionibusque tã virtutũ quàm vitiorum, & in ſanctimonia & martyrio comes: Ita debet in pęna vel pręmijs habere cõſortiũ. Eſt ergo corpus idem reſurrecturum. Niſi enim pręmia manerẽt vitæ ſequentis, prouidentia, iuſtitiaque diuina traheretur in dubium. Homo quinetiã brutis foret miſerabilior, q religionis & iuſtitiæ gratia corporeis ſe priuat oblectamẽtis, & incõmoda ſubit innumera. Ipſaque virtus, religio, leges, deliramẽta forẽt, atque detrimenta. Niſi reſurgant corpora, non habet iuſtitia diuina locũ in corpore vel anima. Non in corpore: quia iniuſtũ foret animam habere præmia laborum, in quibus magnã partem ꝑpeſſum eſt corpus, ipſum verò nõ habere in præmio partẽ. Nõ in anima: qa iniuſtum eſſet animã ſolã dare pęnas peccatorũ q̃ plurimorũ, quæ nõ commiſiſſet niſi corpus ei fuiſſet adiunctum. *Athana oras, de reſurrectione.*

Aqua hydrię in fonte non perit, ſed ad ſuã plenitudinẽ integritatemque accedit, in fonte ipſo exiſtentem. Quando igitur quod ex parte euacuatum fuerit, iuxta Apoſtolum veniet qđ perfectũ eſt. Particularis itaque hæc noſtra cognitio, quæ nunc nobis ineſt, tunc perfectionẽ ſuã accipiens,

cipiens, erit velut aqua hydriæ, ad plenitudinem fontis deueniens, fonti parte nunc addita, qua fons prius carebat. *Olympiodorus in Eccleſiaſten. cap. 12.*

SACERDOS.

VIdentur mihi ij qui loquuntur verbum veritatis, & qui illuminant animas hominum, ſimiles eſſe radiis ſolis, qui vt proceſſerint & apparuerint mũdo, celari vltra, aut occultari nullatenus poſſunt, dum non tam videntur ab omnibus, quàm videre omnibus præſtant. *Clemens, lib. 8. recognitio.*

Noli mihi dignitates eorum qui te purgãt, curioſe expẽdere, neque ex maiorum proſapia iudica. Etenim alius alio melior vel humilior, at te vnuſquiſque eſt ſublimior. Cęterum ita cõſidera, ſint annuli duo, aureus hic, ferreus alius, vterque eadem regia imagine ſculpitus. Cerę ambo imprimãtur, quid inter ſignum hoc & illud intererit? nihil. Diſcerne materiam in cera, etiamſi ſapiẽtiſsimus exiſtas. Dic quodnam ferri, quodnam auri ſit ſignaculũ. Sed quo pacto vnũ eſt quia inter materiam, nõ characterem eſt diuerſitas. Ita & vbi ſit omnis batizator qui tametſi cõditione excellat, æqualis tamen baptiſmatis vis eſt, ac vnuſquiſque æqualis tibi ſit expurgator, qui fidę eadẽ eſt formatus. *Greg Nazianz orat. in ſanctum Lauacrum.*

Quemadmodũ fieri non poteſt, vt imperator ſit, ſi non ſit exercitus aut diadema, nõ purpura, nõ alia quę regnũ commendant: ita nec ſacrificus eſſe poteſt ſublata hoſtia, vetita oblatione, ſanctis conculcatis, toto rerũ ſtatu abolito. *Chryſoſt. hom. 4. aduerſus Iudæos.*

Cũ videris ſacerdotem indignũ, ne traducas ſacerdotium. Non enim oportet damnare res, ſed eũ qui re bona male vtitur. Quandoquidẽ & Iudas proditor fuit, verum ob id nõ accuſat ordo Apoſtolicus, ſed illius animus, nec crimẽ eſt ſacerdotij, ſed malũ animi. Et tu igitur ne ſacerdotiũ vituperes, ſed ſacerdotem re bona male vtentem; Etenim ſi quis tecũ diſputet, dicatque. Vidiſti illum Chriſtianum? reſpondeto, at ego nõ de perſonis, ſed de rebus tibi loquor: Alioqui quot medici facti ſunt carnifices, ac venena pro pharmacis dederunt? Nõ tamẽ artem vitupero, ſed

ro, ſed male vtentē arte. Quot nautę male rexērūt nauigia? Verum non ars nauigādi mala eſt, ſed illorū animus. Si Thriſtianus fuerit improbus, ne incuſes profeſsionē ac ſacerdotiū, ſed re bona vtentem malè. Regi corpora commiſſa ſunt, ſacerdoti animę. Rex maculas corporis remittit, Sacerdos autē maculas peccatorum. Ille cogit: hic exhortatī. Ille neceſsitate: hic conſilio. Ille habet arma ſenſibilia: hic ſpiritalia. Ille bellum gerit cum barbaris: mihi bellum eſt aduerſus dęmones. *Idem Hom. 4. de verbis Iſaiæ, vidi Dominum.*

Quid? ſacerdotij optione ꝓpoſita (quod quidē regno tanto eſt excellentius, quantū ſpiritus & carnis interuallum eſſe poteſt) ſuſtinebitur quiſquā contemptus ac faſtidij nos accerſere? Qui verò id non abſurdū? eos qui prouincias paruas reſpuunt, vt deliros incuſare? eos vero q hoc idē in maxime excellentibus factitant, liberare quidem amentiæ crimine, inſolentię autē ac ſuperbiæ reos agere? Perinde quaſi ſi quis eum, qui bouillū armentum deſpiceret, qui armentarius eſſe recuſaret, animi quidem inſolentia nequaquā prędituni eſſe, mentis autem alienatione præditum eſſe prorſus criminaretur. *Idem lib. 3 de ſacerdotio.*

Rex aliquis ſi cui ex ſubditis ſuis honorē hunc impertitus fuerit, vt poteſtatē habeat quoſcunque velit in carcerem conijciendi, eoſdem rurſus relaxandi, is nimirum beatus ac mirādus iudicio omnium fuerit. At verò qui à Deo tanto maiorem accepit poteſtatem, quantò cœlum terra pretioſius eſt, quanto etiam animæ corporibus præſtant. Hic itane vilem à Deo dignitatem nōnullis accepiſſe videri debet? *Ibidem.*

Proinde naturales parētes ſi eorū liberi principes quoſdā magnateſue offenderint, opem certe nullam illis afferre poſſunt, quomodo ſacerdotes, nō principes, reges, ſed ipm dominū nobis infenſum ſępenumero cōcilient? *Ibi.*

Si vſuuenit, vt quibus ciuitatū principatus cōcreditus eſt, ſi niſi valde prudentes pariter ac vigilantes fuerint, tū ciuitates ipſas euertant, tū ſeipſos perditum eant, quanta illū virtute non ſuę tantum vnius, ſed & cœleſti prędi tum eſſe cōuenit, cui ſorte obtigit vt Chriſti ſponſam co

lat

lat ornetq́; ſi modo peccandi occaſionē vitare is velit? *Ibi.*

Quemadmodū in prælijs videmus generoſiſſimos quoſque milites alacriter manum cum hoſte conſerere eoſdēque ſi ita res ferat, fortiter occumbere. Ita oportere puto animatos eſſe qui ad miniſterij iſtius functionem ſe conferunt, videlicet vt & conſecrari, & ſummoueri iuxta parati ſint. *Ibidem.*

Quemadmodum ſæuientib. pugnantibusq́; inter ſeſe aſperrimis ventis, derepente mare antea quietum ac trāquillum furit, atq; intumeſcit, eosq́; omnes quos tū vel a facere contigerit, perdit. Ita eccleſiæ tranquillitas, perditis hominibus turbulentis admiſſis, turbulentia ac naufragijs permultis infeſtatur. *Ibidem.*

Imitandi ſunt boni medici, qui nō vno curationis modo vtuntur: ſed cum uiderint primis remediis nō eſſe depreſſum morbum, alia atque alia rurſus excogitant: & aliquando quidem ligantes membra, doloribus dolores excutiunt, aliquando verò incidunt, ita multis variisq́; medēdi generibus tandē corpus ad ſanitatem reducunt Quare pariter tu animarum medicus factus, omni curationis modo, ſecundum leges Chriſti utaris, omniq́; ſtudio coneris ad virtutem reducere, primum viuendis exemplis, deinde orationis grauitate, ac poſtremo patrocinij ac auxilij copia. *Idem, hom.* 30 *in Matth.*

Quéadmodū paterfamilias ſtudioſus ſcit in domo ſua, quid unus quisq; neceſſariū habet: ita & ſacerdos, ſingulorum mores & actus, & conuerſationē debet diſcere, ut quale quibusque medicamentū neceſſariū fuerit, ſubminiſtret: cui conſolatio conſolationem, cui increpatio, increpationem. *Idem. hom.* 8. *operis imperfecti.*

Prius in uallib. fit obſcuritas die declinãte ad occaſum. Quando ergo colles uideris obſcurari, quis dubitat quin iā nox eſt? Sic primum in ſecularibus & laicis Chriſtianis incipit præualere obſcuritas peccatorū: Nunc autē quando iam uides qđ ſacerdotes poſitos in ſummo vertice ſpiritualiū dignitatum qui mōtes & colles dicuntur, apprehēderit iniquitas tenebroſa, quomodo dubitet qui finis eſt mundi? *Idem, hom.* 34.

Quemadmodū medicus quādo primo ingreditur ad in-

firmum

firmum,ſtatim de ſtomacho eius interrogat, & eum componere primum feſtinat, quia ſi ſtomachus ſanus eſt,totũ corpus ualidum eſt:ita ſi ſacerdotium integrum fuerit, tota eccleſia floret,ſi autem corruptum fuerit, tota eccleſia marcida eſt. *Idem hom.38.*

Sicut cor ſapiẽtiæ locus eſt, ita ſacerdotes ſunt receptacula ſapientiæ ſpiritualis. *Ibidem.*

Sicut in corpore ſi aliquod membrum infirmatum fuerit,non omnino languet ſtomachus, ſi autem ſtomachus languerit, omnia membra inueniũtur infirma: ſic ſi aliqs infirmorum peccauerit, nõ omnino peccant ſacerdotes: ſi autem ſacerdotes fuerint in peccatis,totus populus cõuertitur ad peccandum. *Ibidem.*

Quemadmodum cum uideris arborem pallẽtibus folijs marcidam, intelligis quia aliquam culpam habet circa radicem:ita ut cum uideris populum indiſciplinatum & irreligioſum, ſine dubio cognoſce quia ſacerdotium eius non eſt ſanum. *Ibidem.*

Sicut qui ſutoriam aut quancunq; aliam profitetur artem, & ſi ſpecialiter nõ ſpondeat, tñ per hoc ipſum quod ſutoriam profeſſus eſt artem, & opificium uel magiſteriũ artis eius aperuit, uidetur tacitè omnibus ſpopõdiſſe, vt ſine repræhenſione impleat quam profeſſus eſt artem: ſic ſacerdos & omnis clericus,etſi ſpecialiter non promittat, tamen per hoc ipſum quod doctor conſtituitur aliorũ,ſtatim promittere Deo uidetur in omnibus obauditurum ſe Deo. *Idem, hom.40.*

Sicut colon⁹ quãuis de ſuo munera obtulerit, dño, nõ ſic eũ placat, qũo ſi vinea eius redditus domino obtulerit: ſic ſacerdos non tantum propter iuſtitiã ſuam placet domino, qũo ſi populum Dei in ſanctitate docuerit, quoniã ipſius iuſtitia vna eſt,populi autem multiplex. *Ibidem.*

Quæcunque dixerint vobis ſeruate. Accipite quod veſtrum eſt, & nolite diſcutere quod alienum eſt. Sicut enim ſacerdotes etiam infideles docent propter fideles, melius iudicantes propter bonos etiã malos fouere, quàm propter malos ét bonos negligere:ſic & uos propter bonos ſacerdotes ét malos honorate, ne propter malos ét bonos contemnatis. Melius eſt enim malis iuſta præſtare, quã bonis *Mat.23.*

iuſta ſubtrahere. Frequenter.n.& de malo homine bona doctrina procedit. Ecce.n. & vilis terra pretioſum aurum producit. Nunquid propter terram vilem pretioſum aurum contemnitur? Non, ſed ſicut aurum eligitur, & terra relinquitur; ſi vos doctrinam accipite, & mores relinquite. Nam vt apibus herbę neceſſariæ non ſunt, ſed flores herbarum: flores enim illæ colligunt, herbas uerò relinquunt: ſic & uos flores doctrinæ colligere, & cōuerſationem relinquite. Fidem prædicant, & infideliter agunt. Pacem alijs dant, & ſibi non habent. Veritatem laudant & mendacia diligunt. Auaritiā caſtigant, & auaritiam exercent. *Idem hom.* 43 *operis imperfecti.*

Vis apparere ſanctus? circa tuam uitam eſto auſterus, circa alienam autem benignus. Audiant te homines parua mandantem, & grādia uideant facientem. Talis eſt aūt ſacerdos qui ſibi indulget, & ab alijs grauia exigit, quemadmodum deſcriptor tributi in ciuitate, qui ſe releuat, & onerat impotentes, *Ibidem.*

Quemadmodum gallina habens pullos uocando illos non ceſſat aſſidua uoce uagoſitatem corrigere pullorum, ſuorum: ſi ſacerdotes in doctrina ceſſare non debent, ut ſtudio ſuo, & aſſiduitate doctrinarum ſuarum neglıgētia populi errantis emendent. *Idem ho.* 46.

Si pars aliqua domus fuerit deciſa, cum labore tñ poſſibile eſt ut reparetur: ſi autem ipſum fundamentum fuerit conquaſſatum, quid faciat paterſamilias, niſi in aliquo loco noua faciat fundamēta, & lapides de priori domo trāſ uectans, aliam ſibi ędificet domum? ſic & in ſpiritualibus, ſiquidem populares peccauerint, per pœnitentiā corrigūtur, ſin autem diſſipatum fuerit ipſum ſacerdotiū, qđ eſt populi fundamentum, quid faciat Deus? *Idem hom.* 47.

Quis fidelis ſeruus quē cōſtituit Do. ſupra familiā. Si pater familias ſuper poſſeſſionē ſuam uillicum ponit, ut nō cum ſingulis colonis habeat cauſam, ſed de ſolo uillico, omniū exigat rationem. Si ergo inter colonos aliqua indiſciplinatio fuerit fœdā, unuſquiſq; pro ſuo delicto reus efficitur, uillicus aūt pro omniū delictis. Et ſi bene redditum ſuum reddiderint, unuſquiſq; quidē pro ſua fide laudat, uillicus aūt pro fide oium remuneratur: ſic & Deus in po

pulo

pulo ideo ordinat ſacerootes, actuum eorũ ipſi diſcutiãt rationẽ. Ideoq; peccãte populo vnuſquiſque quidem pro ſuo malo punitur, ſacerdotes autem pro bono remunerantur, ſacerdos autem pro bonis omnium. *Idem ho. 15.*

Sicut ſemper pluuia bona eſt maximè autem gratia eſt tempore ſiccitatis: & viſitatio quidem amicorum ſemper quidem ſuauis eſt, multo tamen ſuauior in tempore luctus. Sic & cõſolatio ſacerdotis doctrina ſemper opportuna eſt, maximè autem tempore perſecutionis. *Ibidem.*

Sicut nauis tunc præcipuè gubernatorem neceſſarium habet quando tempeſtatem patitur, quando autem proſperata eſt, ipſa ſe dirigit, & miles præcipuè neceſſariã habet annorum de rege, quando bellum & periculum inſtat quando autem pax, vndecunque poſſunt ſe milites ſuſtẽtare: Sic eccleſiæ præcipuè in tempore perſecutionis, doctrinam ſacerdotis neceſſariam habent, quaſi ſpirituales milites ſpiritualem annonam, quando autẽ ſecuritas eſt, vnicuique naturalis ſufficit affectus. *Ibidem.*

Sicut tubicem commiſſo bello pugnãtem exercitũ circuit, & bellicos cãtus in tuba decantãs, milites animat ad uirtutẽ: Sic ſacerdos perſecutione imminẽte exponẽs in populo, fortiſsimorũ martyrũ glorioſa picula, & inenarrabilis regni cęleſtis coronas uincentibus præparatas. *Ibi.*

Si aſinũ Deus loqui fecit, & per vatem benedictiones ſpirituales largitus eſt, multo magis per ſacerdotes, etiãſi praui ſint, Deus efficiet omnia. *Idem. hom. 85. in Ioan.*

Qui Chriſtum diligit, qualis qualis tandem ſacerdos ſit ipſum quoque diliget, qm̃ per eum tremenda myſteria cõſecutus eſt. Dic mihi ſi cupidus viſendi regias auro multo ſplendentes, & lapidum pretioſorum ſplendore vndiq; coruſcãtes, inuenires eum, qui claues haberet: is aũt rogatus abs te confeſtim illas reſeraret, introq; te mitteret, an non illum præ omnibus honorares? an non æquè ut oculos tuos diligeres? Sacerdos verò tibi cœlum aperuit, & illum nec amas, nec amplecteris. Si uxorem habes, an non eũ qui tibi eã cõciliauit, omniũ maximè amas? Ita ſi Chriſtum amas, ſi amas regnum cęlorũ, agnoſce eos per quos illud habes. Quapropter dicit. *Propter opus ipſorum pacem habete cum illis. Idem hom. decima in priorem ad Theſſalonicenſes.*

Si vidẽtes viri alicuius ſeculari dignitate inſignis familiarem operam damus, vt quantum poſſibile eſt illi præſtemus obſequium, cogitãtes quod quæ illi fiunt, eius Domino accedant: & quod illi familiaris, vbi ſignificarit patrono ſuo, maiorem nobis apud eum fauorem conciliet: multomagis hoc erit apud vniuerſorum dominum. Nã ſi quis in vulgarem aliquem & abiectũ benignitatem & cõpaſſionem declararit: Dominus quæ fiunt ſibi propria faciẽs, promittit ſe in regnum introducturũ eos qui aliquid boni ei fecerint. *Idem, hom. 99. in Geneſin.*

Sicut acetum dentibus, & fumus contrarios eſt oculis. Ita ſacerdos in eccleſia prauus per acredinem peccati, fidelium ſenſus obtundere facit, atq; erroris ignorantia, oculos cordis eorum ab intuitu fidei ſeu intellectus rectitudinis, dum caligant, velut fumus excæcat. Sicut hæreticorũ perfidia bonis doctoribus moleſtiam generat & lacrymas: Sic malè uiuens catholicus eis qui ſe fidem ſuam ex operibus oſtendere iuſſerũt, per inertiam grauis eſt, Oculi quippe & dentes prædicatores ſunt ſanctę eccleſiæ, qui recta itinera præuidere, & alimenta ſpiritualia ſuggerere ſolent. Porrò acetum quod a vino degenerat, fumus qui à vino aſcendens euaneſcit, eos qui ab eccleſiaſtica charitate & ſuauitate per ſuperbiam uel ſocordiam recedentes, hanc etiam uerbis impugnãt, figurare denunciant. De quibus dicit Ioannes, ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis. *Hieronymus li. 2. Commentariorum in prouerbium, ca. 10.*

Philoſophi in ſermone diuites ſunt, fidei inopes, ueritatis extorres, & sũt pleriq; ſimplices Domini ſacerdotes in ſermone pauperes, abſtinentia & uirtute ſublimes, illi multis loquuntur perfidiam, iſti paucis fidem aſſerunt: illi ſuos amittunt quotidie, ſacerdos hic pauper populos acquirit eccleſiæ, numeroq; credẽtium. Qui ergo hos audierit, & uiderit eorum qualitatem, dicit, *Melius eſt modicum iuſto ſuper diuitias peccatorum multas.* Hinc Salomon deriuauit illud quod quaſi ſuum expoſuit, Ex multiloquio non effugies peccatum. *Ambroſius in pſal. 36.*

Cui rei ſimiles dixerim ſacerdotes malos, niſi aquæ baptiſmatis quę peccata baptizatorũ diluens, illos ad regnũ cęleſte mittit, & ipſa in cloacas deſcendit. *Gregorius in Euãgelium*

gelium Lucæ, deſignauit Dominus ſeptuaginta duos diſcipulos.

Sacerdotes in eccleſia ſimilitudinem habẽt vaccarum: Chriſtiani verò populi: typum præferunt vitulorũ. Quomodo enim vaccæ per campos & prata diſcurrunt, vineta, & oliueta circumeunt, vt depaſtis herbis ac frondibus, cibũ lactis præparẽt uitulis ſuis: ita ſacerdotes diuinis ſanctarum ſcripturarum montibus aſſiduè legẽdo, verbi Dei debent flores decerpere, ex quibus ſpiritualis lactis filijs ſuis valeãt cibum miniſtrare, vt poſſint patrem habere cũ Apoſtolo Paulo, qui dixit, *lac vobis potum dedi, nõ eſcam.* Nõ incongruè ſacerdotes vaccarum ſimilitudinem habère videntur. Sicut enim vacca duo vbera habet, ex quibus nutriat vitulum ſuum: ita & ſacerdotes duobus vberibus veteris ſcilicet & noui teſtamenti, debẽt paſcere populum Chriſtianum. Conſiderate tamen fratres, quia carnales vaccæ non ſolum ipſæ ad ſuos vitulos veniunt, ſed etiam vituli ſui ei obuiam currunt: & ita vbera matrum ſuarũ frequenter capite percutiunt, ut aliquoties ipſarum matrum corpora de terra ſubleuare videantur: ac tamen iniuriam ipſæ vaccæ libenter excipiunt, dum vitulorũ ſuorum cupiunt videre profectum. Hoc etiam boni ſacerdotes debent fideliter deſiderare, uel cupere ut filij pro ſalute animæ ſuę aſſiduis eos interrogationibus inquietẽt, vt dum filijs pulſantibus gratia diuina tribuitur, ẽt ſacerdotibus ſanctarum ſcripturarum ſecreta reuelantibus æternum præmium præparetur. *Cæſarius Arelatenſis ho.22.*

In aduerſa corporis valetudine illum inquirimus, dicimusq; medicum, qui tam reipſa quàm uerbis malè habentem curare queat. Itaque non reſpiciemus in hunc uel illum qui præter medici nomen nihil habeat medici, ſed in eum qui ſicut expedit, medicum præſtare poterit. Porrò ſiquis expertus ſit & frugi, & cũ hoc ſacerdotio fungatur ad illum imprimis accedendum eſt, nam poterit indigo prodeſſe, accedentem ſe diligentius curare, reconcilare & corrigere. *Nycephorus Carthophylax epiſtola ad Theodoſium monachum.*

Vt cibus idem alterum uegetat, alterũ grauat. Et ſicut ex eiuſdem curæ medicinalis antidoto alius interit, alius conualeſcit: Ita ſacerdotium quod bono factum eſt cau-

ſa ſpiritualis dignitatis, ſimoniaco factũ eſt materia dãnationis: Porro vnus eſt ignis quo ſimul & cera liquatur, & terra ſiccatur, & eadem candela quæ igne conſumitur accedentes vtiliter illuſtrantur: lumenq; quod ad ſuum præbet interitum inter tenebras nobis factum eſt videndi inſtrumentum. *Petrus Damianus lib. de inſtitu. eccleſiaſt. ca.* 17.

Mali (ſacerdotes) bona miniſtrantes ſe tãtummodo lædunt. Vt. n. fax accenſa ſibi detrimẽtum affert, alijs autem in tenebris lumen præfert, alios illuſtrat, ſeipſam exurit: Sic ſacerdos qui fuerit vitijs contaminatus, & lethalibus criminibus aſtrictus, ſibi exitium machinatur, ſacramẽta miniſtrans, alios autem illuſtrabit. Et quamuis in ſancto miſſæ ſacrificio, ſi eam in lethali peccato celebrat, iudiciũ ſibi mãducat & bibit, impetrat tñ à Deo qđ pro offerentibus petit, ſimilis procuratori captiuorũ, cui eorũ cõtẽplatione pro quibus petit, largè datur eleemoſyna, cũ tñ ipſi pro ſe petẽti nihil daretur. *Hector Pintus in ca.7. Ezechiel.*

Vt medici ægrotatio nõ impedit medicinæ virtutẽ: ſic nec ſacerdotis flagitium ſacramenti effectũ. *Idem in cap.* 1.

Vt qui primò muſicam fidium diſcunt, lyras nõnullas perdũt & obterunt: ſic non ſine populi detrimento eccleſias curandas accipiunt, qui ad tam graue miniſterium accedunt indocti & ignaui. *Idem in cap.* 25.

Sacerdos cordi comparatur: vt. n. cor eſt fons omnium ſenſuum, ſic & ex antiſtite exire debent crebræ precationes, ſolida doctrina, inſignes virtutes. Et vt cor hẽt ſedem in medio corporis: ita ſacerdos debet eſſe in medio, oĩbus cõmunis & ęqualis. Et vt cor eſt ueluti medium inter animam & corpus: ſic præſul medium eſſe debet inter Deum & homines. *Idem in cap.* 1. *Iſayæ.*

Fuerunt hac ætate qui admirandum ſe remedium conſeruandæ caſtitatis excogitauiſſe viſi ſunt, quod ſuperiora omnia ſecula non animaduerterint, vt ſcilicet vxores illis matrimonio iungerentur, quod tñ parum bellè illis ceſſiſſe ſunt experti. Nam acrior fieri ſolet irritata laſciuia, atq; vt phyſicas hic rationes, quę parum honeſtè hoc loco recitarentur, præteream, licet hac ſimilitudine rẽ totam intelligere. Cernimus enim vbi quis, exempli gratia, ſtudijs literarũ operã dat, quo in eam magis incumbit, ma

iori in dies eorundem ſtudiorum cupiditate inflammari. Sin ea remittat aliquo temporis ſpatio, pigriorem ad eadem reuerti, quod & in hoc negotio vſuuenit. Quare ſapientiſſimus è noſtris quidam, idemq; ſanctiſſimus, idipſum ſignificari in illa fabuloſa Hydra affirmabat, cui ſi caput vnum amputaretur, ex eo ſanguine ſeptem alia naſcerētur, admoto verò igni, eam fuiſſe interfectam. Similimè ſi ſedari cupiditatem putes, dum appetitioni indulges, & quaſi caput vnum amputas, longè plura indè deſideria orientur. Sin omnino deneges, & tanquam igni, ſic rationis imperio cupiditatatem illam opprimas, continuò morietur. *Iſidorus clarius orat.* 106 *tomo* 2.

Vt vitrum copia viluit, alioqui nec auro nec argento ceſſurum: Ita ſacerdotes ob turbam minoris fiūt, magno in precio futuri, ſi ſingulæ ciuitates ſingulos haberent ſacerdotes, vt olim. *Eraſmus, in ſimilibus.*

Vt magi verbis etiam non intellectis prodigioſa quædam efficiunt: Ita ſacerdotes nonnulli precibus non intellectis, bona tamen fide pronunciatis, Deum conciliant ac mouent. *Ibidem.*

Vide Concionator, Miniſter, Paſtor.

SACRAMENTVM.

NEque enim ſic in ſacro ſalutari contagia delictorū in lauacro carnali & ſeculari ſordes cutis & corporis abluuntur, vt & ſapone & nitris & cæteris quoq; adiumentis, & dolio & piſcina opus ſit quibus ablui & mundari corpuſculum poſſit. Aliter pectus credentis abluitur, aliter mens hominis per fidei merita mundatur. In ſacramenti, ſalutaribus neceſſitate cogente, & Deo indulgentiam ſuam largiente totum credentibus conferunt diuina compendia. *Cyp. lib. 4. epiſt. ad Magnum.*

Conſueuerunt laborantes in agris & vineis, poſt ſudores operis, meridiani æſtus odorē declinare, vmbras petere, atq; virentia prata eligere: quatenus in ipſorum planitie & amœnitate reſidentes, feſſo corpori iucundius cibaria adminiſtrant. Hūt ēt nautæ hoc proprium, ut poſt ſedatas tēpeſtates, poſt ſulcata per tempus prolixum æquora quærant portum ſollicitè perluſtrent littora, in qui-

bus deſcēdāt, nauim religent, vela reſarciant, atque quic quid uetuſtate corruptū aut precellis diſſipatum eſt, reſtaurent: quatenus item flante proſpero uēto, marinis ſe fluctibus tradant. Campi ductores quoque & exercituū principes aduerſus hoſtes uiſibiles dimicare diſponunt, tenortia & quædā ſpecialia deputant loca: in quibus pro reſumēdis uiribus, pro ſupplendis neceſſitatibus, ſeu medendi cauſa accedere ualeant bellatores. Si quippe dux noſter, ſic ſpiritualium militū inuictiſſimus rex Chriſtus, certātibus in hoc ſpirituali & inuiſibili ſtadio militantis Eccleſiæ ſpiritualia quędam ordinauit munita pſidia, ad quæ pugnantes confugiant, in illis reſumptis uiribus uel fortes uulneribus, iterum in campum redeat acrius bellitur. Hæc nempe tutiſſima & inexpugnabilia loca à Domino Ieſu, eius parata militibus, ad refocillanda corda & ad detergenda animæ vulnera, ſpiritualia ſunt ſacramenta. Per hæc nāque datur lapſis requies, debilibus robur, formidoloſis audacia, & ſemel proſtratis fiducia dimicandi. *Laurentius Iuſtinianus, de diſciplina & perfectione monaſtica.*

Sacramenta nouæ legis ſunt ſeptē, Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, pęnitentia, extrema unctio, ordo, Matrimonium. Quorū prima quinque ordinantur ad perfectionē unius hominis in ſeipſo. Alia duo, ſcilicet, ordo & matrimonium ordinantur ad prefectionē & multiplicationē totius Eccleſiæ. Vita enim ſpiritalis conformatur uitæ corporali. In uita autē corporali perficitur homo, primò per generationē, quia naſcitur in hoc mundo. Secundò, per augmentū quo perducitur ad quantitatem & uirtutē perfectam. Tertiò p cibum quo ſuſtentatur uita hominis, & uirtus. Et hæc quidē ſufficerent, ſi nunquam cum infirmari contingeret. Sed quia frequenter homo infirmatur, quartò indiget ſanatione. Sic eſt in uita ſpiritua li. Primò enim indiget homo regeneratione quę fit p baptiſmū, ſecundum illud. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpirituſancto, non poterit introire in regnum Dei.* Secundo oportet quod homo accipiat perfectā uirtutē, quaſi quoddā ſpirituale augmētum; ſcilicet per ſacramentum confirmationis, ad ſimilitudinem Apoſtolorū, quos ſpirituſſanctus aduenięs cōfirmauit. Tertiò oportet quod homo ſpiri-

Ioan. 3.

ſpiritualiter nutriatur per Euchariſtiæ ſacramentum, ſecundum illud. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis &c.* *Ioan.6.*
Quarto oportet quod homo ſanetur ſpiritualiter, per ſacramentũ pœnitentię, ſecundũ illud Pſalmi. *Sana animam meam quia peccaui tibi.* Quintò ſpiritaliter ſimul & corporaliter per ſacramentũ externæ vnctionis ſanatur, ſecundũ illud, *Infirmatur quis in vobis inducat presbyteros, & orent* *Iacob.ul.*
ſuper eum. Quantũ autem ad communem Eccleſiæ vtilitatẽ, ordinantur duo ſacramenta, ſcilicet ordo & matrimonium. Nam per ordinem Ecclęſia gubernatur & multiplicatur ſpiritualiter, & per matrimoniũ multiplicatur corporaliter. *D. Tho. opuſculo de Eccle. Sacramentis.*

Haurietis aquas de fontibus Saluatoris. Non ait, haurietis *Iſa. 12.*
aquã, ſed aquas, nec de fonte, ſed fontibus, vt gratiæ magnitudinẽ, & duorum ſpiritualium multitudinem ſignificaret. In fonte eſt aqua, at in pharmacopolę officina ſunt diuerſa aquarum ſalutariũ genera: ita in Eccleſia, quę eſt diuini medici officina, ſunt multa ſacramenta, multa dona, varia gratiarũ genera quæ omnia aquarum nomine ſignificantur. Hæc eſt aqua de qua ait Chriſtus Samaritanæ, Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non ſitiet in ęternũ. Quemadmodum auceps auiculam capit, aqua vtitur ad alias capiendas eamque aliarum auiũ vocatricem & inuitatricem iuxta fontem aliquem in vinculum coniectam collocat, vt alijs illuc conuenientib. impleat ſuum rete: Sic Dominus Ieſus mulierem illam Samaritanã veluti turturem quandam voluit aucupari, iuxta fontẽ Iacob, vt eſſet multarum volucrum inuitatrix, q. exeuntes è ciuitate ad Chriſtum venerũt quos ille in admirabili reti fidei recepit. *Hector Pintus in cap. 36. Ezech.*

SACRIFICIVM.

IN lege animalia ratione carentia offerebantur in ſacrificium: quod niſi mactarentur, gratæ non erant oblationes, modo quoq; niſi occidatur peccatum, oblatio non eſt accepta apud Deum, & vera. *Macarius hom. 47.*

Nos multa rapiendo, pauca dãdo putamus Deum placare, cum magis irritemus Dic quæſo, ſi aſinum mortuũ & fœtidum è triuijs in ſacrificium offerres: nonne te omnes

nes oblationem q̃ ex rapina fit fœtidi aſini oblatione ma gis execrãdam eſſe, quam veniam merebitur? Eſto, aliqua pecunia ex rapina condatur, nõne mortuo aſino grauius olet? Vis intelligere q̃tus ſit peccati fœtor? Audi Prophetam: *Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ*. Tu aũt verbis Deum latere cenſes, q̃ cõmittis, ipſe aũt rapinas tuas & fraudes perpetuò reminiſcitur. Imponitur peccatum tuum ſuper altare. Nec hoc ſolum reprehenſione dignũ, ſed illud ẽt grauius, quod ſanctorum aĩas coinquinas. Si quidem hoc lapis eſt, & ſanctificatur, illæ ſp Chriſtum ſecum ferunt & audes illuc tanto ſcelere cõparata offerre? Minimè, inquis. Neq;.n. eas offero pecunias, ſed alias. Ridiculum hoc. Neſcis qđ ſi in multa pecunia vel gutta iniquitatis inciderit, tota coinquinatur? Et quemadmodum ſi quis in lympidum fontem ſtercus iniiciat, totum immũdũ reddit: ita ſi diuitias auaritia attigerit, oẽs fœtore ſuo corrumpit. Cayn melius fuiſſet, ſi nihil omnino obtuliſſet, quam deteriora offerendo Deum prouocare: quod ſi deteriora offerens Deũ prouocet, quia aliena offert, quo pacto Deum non prouocet? *Chryſ. ho. 72 in Ioan.*

Sicut in area triticum hordeumq;, & id genus alia ſeorſum ſeparantur: ariſtæ verò & paleæ, & hmõi quiſquilliæ diſſipantur alio: ita etiam apud nos alia ſunt optima, vtilia, veros cibos præbentia, per quæ recta vita perficitur: quæ quidem offerenda Deo: ſunt: alia verò parum diuina relinquenda velut reiectamenta mortali generi. *Ph. lo de ſacrif. Abelis & Cain.*

Quemadmodum vnus atq; idem hõ, ſi Deo mane aliquid offerat, aliud veſpere: pro congruentiã diuini temporis nõ Deũ mutat: non religionẽ, ſicut nec ſalutẽ, quæ alio mõ manè, alio veſpere ſalutat. Ita in vniuerſo tractu ſeculorum, cum aliud oblatum eſt ab antiquis ſanctis, aliud ab ijs qui nunc ſunt, offertur: non humana præſumptione, ſed auctoritate diuina, temporibus congrua, ſacra myſteria celebrantur. Non Deus aut religio commutatur, *Auguſt. lib 6. de Quæſt. contra Perga quæſt. 5.*

Vnde verus ille mediator, in quantũ formã ſerui accipiens, mediator affectus eſt Dei & hominũ, homo Chriſtus Ieſus, cũ in forma Dei ſacrificium cum patre ſumat,

cum

cũ quo & vnus eſt Deus, tamen in forma ſerui ſacrificiũ maluit eſſe, quàm ſumere: ne vel hac occaſione quiſquã exiſtimaret, cuilibet ſacrificãdũ eſſe creaturæ: Per hoc & ſacerdos eſt, ipſe offerẽs, ipſe & oblatio. Cuius rei ſacrũ quotidianũ eſſe voluit Eccleſię ſacrificium, cũ ipſius corporis ipſe ſit caput, & ipſius capitis ipſa ſit corpus, tam ipſa per ipſum, quàm ipſę per ipſam ſuetus offerri. Huius ueri ſacrificij multiplicia variaque ſigna erant ſacrificia priſca ſanctorũ cum hoc unum per multa figuraretur tãquã verbis multis res vna diceretur, vt ſine faſtidio multũ cõmendaretur. Huic ſummo verboq; ſacrificio, cũcta ſacrificia falſa ceſſerunt. *Idem lib.10. de ciuit. Dei, cap.10.*

Quemadmodũ apparente luce diſparet caligo: ſic apparente Chriſto & diuulgato Euãgelio ceſſauit lex vetus. Ipſe enim Chriſtus de ſe ait, Ego ſum lux mũdi. Et de lege vetere ait Apoſtolus, lex vmbram habet futurorum bonorum. Ceſſauerunt itaque legis antiquæ hoſtie, quia venit hoſtia illa, cuius aliæ hoſtiæ figuræ erãt. *Hector Pintus in cap.16. Ezechiel.*

SANCTVS.
SANCTORVM VITA.

QVemadmodũ præclara corpora etiã in aduerſa valetudine multa nobis formæ veſtigia oſtendunt: ſic & ſanctorum animę, ipſis etiam erratis ſuæ virtutis ſigna præ ſe ferunt. *Chryſoſt. homil.5. de verbis Iſayæ, vidi Dominum.*

Quemadmodum à fonte fluenti riuis, etiamſi omnes hauriant, non ſolum non minuuntur fluenta, ſed quãto plures hauſerint, tanto magis natura aquarum ſcaturit: Ita & in Sanctis fieri videmus. De his enim dicere licet, Adhuc ſcaturigo bonorum operũ eſt abundantior. *Idem homil.35. in Geneſin.*

Sicut gubernator aliquis imminentem clauum magna vigilantia arripiens, nauem ſuam ab irruentibus malitiæ procellis ſubmergi non eſt paſſus: Ita & hic Sanctus virtutis gubernaculum dixerit. *Idem hom 22. in Gen.*

Sicut is q. ſupra excelſam petrã ſtat, fluctus ridet quos

videt magno impetu ad fluctus rūpere, & protinus in ſpumā ſolui: Ita & Sanctus virtuti vacans, in ſecuro conſtitutus loco nihil inſuaue fert à rebus turbulentis, ſed tranquillus animo & quietus ſedet. *Ibidem.*

Sicut egredientib. Iſraelitis de Aegypto, exterminata eſt Aegytus: Sic & Sancti cum de iſto mundo defecerint, caſurus eſt iſte mundus. *Idem ho. 1. oper. imperf.*

Hoc in mundo coronas nō petamus, ne ſi aduenerit ipſum coronationis tēpus, imminuerimus nobis pmia. Nā quemadmodū artificibus accidere videmus, qui quidē ſi ipſi ſe alant, & operentur, maiorem accipiunt mercedē: ſin verò apud conductores ipſos victitant, non parū illis à mercede ſua detrahitur: Ita & cū Sanctis agitur, Si quis & innumera bona fuerit operatus, tū verò & innumera mala perpeſſus, integram habet mercedē & pleniſſimam retributionem, nō bonorum tātū quę fecerit gratia, ſed malorum etiā quæ tulerit. Qui autem requie hic & fœlicitate fruitus eſt, tam ſplendidam illhic coronam non eſt conſecuturus. *Idem ho. 43. in 1. Cor.*

Sicut qui ſenſibilē curſum magna contentione peragit, nullū currentium videt, ſed animo ſuo ad curſum intēto facilè oīa tranſit, feſtinās ad deſtinatū ſcopū. Eodē modo vir Sanctus virtutis curſu vt currat, feſtinat, & terra neglecta in cœlū redire concupiſcit. *Idem ho. 27. in Gen.*

Quemadmodū pueri vilium rerum ſpectacula admirantur, & obſtupeſcunt, pilis, trochis & talis iniant, magnas autem res ne cogitatione quidē capere poſſunt: Ita & hic. Sapiens nō reputat præſentia. Ergo neque ea optabit ab alio accipere: qui ſapiens nō eſt, cōtrà afficietur, ad arachneas & vmbras, & ſomnia & his viliora conuertetur. *Idem ho. 70. in Ioan.*

Sicut pes libenter ſeruit oculo quaſi ſibi ſeruienti: ſciēs qa niſi oculus ſuo miniſterio fuerit vſus, nec ipſe ſuo poterit vti: Sic Sancti ſibi inuicem debent eſſe ſubiecti, vt minori maior nō inuideat quaſi maior, ſed libenter ei obſequatur quaſi ſeruienti. *Idem ho. 73. oper. imperf.*

Sicut in corpore, alio quidē membro corrupto, nō magnū eſt damnum: oculis verò læſis, vel capite contrito, totū corpus inutile redditur: ſic in ſanctis & magna emeritis

ritis dicendum eſt. Quando illi extincti fuerint, cum maculá quāpiā admiſerint, totū & reliquū corpus intolerabile detrimentū patietur. *Idem ho. 1. ad pop. Antioch.*

Sic abſcondita eſt apud Deū vita ſanctorum, vt qui modo laborant in terra, quaſi tēpore hyemis arbores nō habentes fructū & folia, illa apparente tanquam nouo ſole exorto, illud quod in radice viuebat, in fructibus appareat. Licet flagellet, caſtiget, amat iudicium, non derelinquet ſanctos ſuos. *Aug. in pſal. 36.*

Iuſtorum vita palmæ comparatur, quia palma inferius tactu aſpera eſt, & quaſi aridis corticibus ob uoluta, ſuperius verò viſu & fructib. pulchra. Inferius corticū ſuorū inuolutionibus anguſtaī, ſed ſuperius amplitudine pulchræ viriditatis expanditur: Sic eſt electorum vita, deſpecta inferius, ſuperi⁹ pulchra. In imo quaſi multis corticibus obuoluitur dū innumeris tribulationibus anguſtaī. In ſummo verò illa quaſi pulchrę viriditatis folijs, amplitudine retributionis expanditur. Habet palma quoque quo à cunctis generibus arborum differt. Omnis arbor in ſuo robore iuxta terrā vaſta ſubſiſtit, ſed creſcendo ſuperius anguſtatur, & quāto pauliſper ſublimior, tāto in altū ſubtilior redditur. Palma verò minor ab imis inchoat, & iuxta ramos ac fructus ampliore robore exurgit, & q̄ tenuis ab imis ꝓficit, vaſtior ad ſumma ſuccreſcit: Ita huius ſeculi dilectores in terrenis rebus fortes ſunt, in cœleſtibus debiles, pro temporali lucro, gloria ad mortē deſudare parati ſunt, pro ęterna gloria, ne parum quidē in labore ſubſiſtunt. At contra iuſtorū vita per palmam ſignata, qui nequaquā in terrenis ſtudijs ſunt fortes, ſed longius ſtudioſos ſe exhibent Deo quam ſeculo. *Greg. lib. 10. Moral. cap. 25.*

Sicut columbę iuxta fluenta reſidere ſolent, vt uolātiū auiū vmbram in aqua videant, ſupra quā ſe proijcientes vngues rapacium ſic effugiant? Sic ſancti viri in ſcriptura ſancta fraudes dæmonū proſpiciunt, & ex deſcriptione quā vident, quaſi ex vmbra hoſtem cognoſcunt, denique ſe conſilijs ſcripturæ ex toto addicunt, vt videlicet nihil agāt, niſi quod ex reſponſo ſcripturarū audiunt, quaſi in aquā ſe proijcientes, hoſti illudunt, quæ ſcripturæ fluenta ple-

ta pleniſſime dicunt, quia de quibuſcunque ſcrupulis in ſcripturis conſilium quæritur, ſine minoratione de omnibus ad plenum inuenitur. *Idem in cap. 5. Cantic.*

Sicut dominũ prædiorum limitibus affixi tituli proloquuntur: ita nomina ipſa ſæpe ſanctorũ merita indicant, teſtantur inſignia Ita Abraham, quod fide credidit, nominis adiectione monſtrant, quando ex Abram Abrahã diuinitus nuncupatur. *Petrus Chryſologus ſerm. 154. de Sancto Stephano.*

Sic abſcondita eſt apud Deum vita Sanctorum, vt qui modo laborant in terra, quaſi tẽpore hyemis arbores nõ habentes fructum & folia, illo apparente tanquam nouo ſole exorto, illud quod in radice viuebat, in fructibus appareat, licet caſtiget, flagellet, amat iudicium, non derelinquet ſanctos ſuos. *Auguſtinus in pſalm. 36.*

Vt in mẽſa principis apponunt pretioſa vaſa aurea & argentea mirabiliter elaborata, & epulæ ſplẽdidę & ſuaues: vaſa vt admireris, dapes, vt eas ſumas: ſic in vita ſanctorum proponuntur miracula ad imitationem, virtutes verò ad exemplum. *Hector Pinus in cap. 49. Iſayæ.*

Vide Exemplum vitæ.

SANCTORVM GLORIA.

NOn aliter potuit aſcẽdere in Deum, niſi prius fieret Deus Vt enim radius oculorum noſtrorum ſpecies rerum ſenſibilium coloreſque non prius poteſt ſentire, quàm ſe ſolaribus radijs immiſceat, vnumque cum ipſis & in ipſis fiat: Ita animus Sanctorum puram rerum ſpiritualiũ, omnemque intellectum ſuperantium cognitionem non ſufficit accipere, niſi prius in cõprehenſibilem veritatis participationẽ dignus efficiatur habere. *Origenes. hom. 2. in cap. 1 Ioannis.*

Quemadmodum gaudiũ eſt in cœlo, vt inquit Dominus. *ſuper vno peccatore pœnitentiam agente:* Ita triſtitia multa eſt & luctus in cœlo propter vnã animam ab æterna vita cadentẽ. Et ſicut in hoc ſeculo, ſi quis diues obierit, cũ cantu lugubri, lamentatione & planctu efferetur à vita per ſuos fratres, cognatos, amicos & familiares: ita propter eã animã omnes Sancti lugent, lamentantur, ac voces lugu-

bres

bres emittũt. Atque hoc alibi ſubindicat ſcriptura dicẽs. *Cecidit pinus: Luget cedri Zacharię* 11. *Macarius hom.* 15.

Veluti volucris quę in altuũ volauerit, ſecura eſt, aucupes aut nocentes beſtias nihil metuens, quia cũ ſupra ſit, omnes habet riſui: Sic anima alas ſpiritus adepta, ac in ſublimes cœli partes euolans, cum ſit excelſior omnibus, omnio deridet. *Idem hom.* 30.

Sicut in corona cũ ſit rotũda, nihil inuenis quod videatur initium aut finis: Sic inter Sanctos, quantũ ad tempus in illo ſeculo, nemo nouiſſimus dicitur, nemo primus. *Chriſoſt. hom.* 34. *operis imperf.*

Quemadmodũ Angeli vbicunque apparauerint, ſecũ gloriam portant: Ita & ſancti. *Idem in* 1. *Timoth.* 2.

Quemadmodũ ſol non indigiet veſtibus, non alijs aliquibus opus habet, ſed ſimulatque illuxit, gloriã ſui fulgoris oſtendit: Ita & tunc Sancti. *Ibidem.*

Sicut modica aque gutta multo vino infulſo, à ſe tota deficit, viniq; ſaporem & colorẽ induit: ferrum candens priſtina propriaque forma exuitur, & igni ſimillimum efficitur: ſolis radio aer perfuſus, in eandẽ transformatur luminis claritatẽ, & ſpeculum radijs ſolaribus directẽ irradiatum, ſolis in ſe recipit ſimilitudinem, idq́ue putares alterũ eſſe ſolem: Ita etiam beati Dei claritate in intimis ſuis totaliter penetrañt, ſicq́ue Dei formes effecti, in Dei ſimilitudinem transformantur. *Cyprianus de ſingularitate Clericorum.*

SANCTORVM MEMORIA & inuocatio.

QVuemadmodũ ex igne naturaliter emicat ſplendor ex vnguento quoq; præſtanti diffunditur odor; Sic è ſanctorum commemoratione geſtorum, ad omnes prouenit vtilitas. *Baſil. hom. in Gordium martyrem.*

Sicut nautę hanc potiſſimum maris amplectuntur partem, ob frequentes refocillationes: Sic ego hanc anni partẽ præcipuè anno: non quòd liberati ſumus hyemes, nec quòd æſtate perfruamur afflãte Zephyro: ſed quia crebri nos excipiũt ſpiritualis portui feſti ſanctorum dies. Nõ enim portus tã idonei ſunt ad refocillãdos nautas, quàm

recreantur

recreantur fideles ſanctorũ memorijs. *Chriſo.de diuerſis:* Nautas liberant littora ab inundatione aquarũ, multoq́ue impetu marinorũ fluctuum: Sanctorum autem memoria fideles ad veſtrorum feſta confluentes, a malignis ſpiritibus, immundis colitatibus magna animarum redduntur tranquillitate. *Ibidem.*

Quamuis noſtræ facultates exiguæ ſint, minimiq; pretij, attamen quæ poſſumus, offerimus. Ea licet non reſpõdeant magnitudini meritorum animæ præclari iuſtique Philogonij, tamen hoc ipſum celſitudinis illius maximum fuerit argumentũ, quod nec puſilla repellat, ſed idem faciat quod ſolent diuites. Si quidem illi cum acceperint à tenuibus exigua, quibus nõ egẽt, ſua viciſſima apponũt, remunerantes eos, qui quod poterant obtulerit. Itidem & hic, cum acceperit à nobis laudem verbis peractam, qua nequaquã eget redonabit nobis per opera ſua laudationem, qua ſemper vti poſſimus. *Idem oratione de Beato Philogonio.*

Si homines ſcelerat, dum choreas agũt in foro, in profunda caligine nocteque intempeſta, meretricias cantilenas, molleſque canentes cantiones, totam ciuitatẽ nobis aperiunt, & ad ſeſe conuertunt, nos cœleſtiũ populorũ ſuperius choris regem vniuerſi celebrantibus, non accurremus? Non audiemus diuinã illam ac beatam vocem? Et quæ nobis dabitur venia. Attamen cum tantã habeat celeritatem, & oculorum aciem anima, non eſt ex ſeſe ſufficiens ad intelligentiã rerum ſpiritalium, ſed opus habet illam manu porrecta deducat. Faciamus ergò quod in regum aulis facere ſolent, qui cupiunt eas videre. Quid autẽ illi faciunt. Vbi quæſierunt eum cui claues commiſſæ ſunt, illum adeunt, alloquunt, ſupplicant, frequenter & pecuniã numerant, vt ipſis gratificet. Adeamus ergo & nos vnum eorũ quibus celeſtes portæ commiſſæ ſunt, appellemus, ſupplicemus, pro pecunia promptam voluntatem ſyncerumque affectum exhibeamus. Et ſi ille mercedem hanc acceperit, manu noſtra apprehenſa per omnia circundecet, non iſtam ſuppellectilem regiam, ipſum regem in throno ſedentem, aſtantibus exercitibus, exercituumque dulcibus, aſſiſtentibus innumerabilium Angelorum

changelorum millibus breuiter nobis omnia diligenter oſtendet, quatenus nobis uidere fas eſt. *Idem, hom. 2. de verbis Iſaiæ, vidi Dominum.*

Quemadmodum ſancti verè ſunt dij nõ natura, ſed qđ illius qui natura Deus, eſt participes ſunt: ſic etiam adorãtur, non quod natura ſunt adorandi, ſed quoniam illum qui natura adorandus eſt, in ſeipſis habent: ſicut ferrum ignitum nõ natura ſua eiuſmodi eſt, vt tangi nequeat, & comburat, ſed quia particeps ignis factum eſt, qui combu rẽdi naturam habet. Adorantur igitur, vt qui à Deo ſunt gloria affecti, aduerſarijs formidoloſi, & in eos benefici q; cum fide ad ipſos confugiunt, non vt ad eos qui natura ſunt dij, ſed vt ad ſeruos miniſtroſq; Dei. Adoramus illos quia Rex ipſe colitur, cum uidet ſeruum quem diligit, nõ vt regẽ, ſed ut miniſtrum. *Damaſcenus orat. 3. de imaginibus.*

SANCTORVM REQVIAE.

SI paterna veſtis, & annulus, ac ſi quid huiuſmodi tãto charius eſt poſteris, quãto erga parentes maior extit affectus. Nullo modo ipſa ſpernenda ſunt corpora, quæ utique multo familiarius atq; cõiunctius, quàm quęlibet indumenta geſtamus. *Auguſt. lib. 1. de ciuitate cap. 12.*

Dicitur rex etiam regis imago: ita ſancti dij, qui id participatione ſunt effecti, qđ ipſe eſt natura. Quomodo igitur non honorandi ſunt, qui filij Dei exiſtunt? Nã honor erga gratos & benignos conſeruos, beneuolẽtiæ erga cõmunem Dominũ iudicium eſt: hi promptuariũ Dei & habitacula facti ſunt, & tẽplum Dei. Fontes nobis ſalutares dominator Chriſtus reliquit ſanctorum reliquias, multimoda beneficia ſcaturientes, unguentum ſuauitatis emanantes, ut nullus diſcredat. Si enim ex rupe & firmo ſaxo aqua in heremo profiliuit, volente Deo, & ex maxilla aſini Sãpſoni, ſitienti: ex martyrum reliquijs unguẽtũ ſuaueolens emanare incredibile eſt? Nullo profecto pacto ijs, q ſciunt Dei uirtutem, & ab ipſo ſanctorũ honorẽ. In lege Num. 19. omnis qui tangebat mortuũ, immũdis erat: hic autem nõ ſic, quomodo enim mortui ſunt, qui viuũt, nõ tanget eos tormentũ mortis, &c. viuũt quomodo per eos

dæmones abiguntur, infirmi curãtur, cæci vident, leproſi mundantur, tentationes triſtitiæ ſoluuntur? Quãtũ laborares ut inuenires adiutorem, qui te ad mortalẽ regẽ adduceret, & pro te ad ipſum ſermones faceret: adiutores ergo totius generis Deo pro nobis ſupplicationes porrigẽtes, non honorandi ſunt? certè honorandi. Tẽpla à nobis Deo erigenda ſunt in ipſorũ nomine, in Pſalmis, hymnis, odis ſpiritualibus. Nam ijs quibus delectatur Deus & colitur, colũtur & delectantur eius ſerui: quæ deſpicit, deſpiciunt & eius clientes, ſtatuas, imagines uiſibiles ipſorum, Mariam, ut matrem Domini, Apoſtolum, Exercitatores, id eſt confeſſores, qui diuturniori martyrio certarunt. *Damaſcenus, lib. 4. cap. 16. Orthodoxæ fidei.*

Quemadmodũ his qui amorẽ aliquẽ proſequũtur, eſt à natura inſitum, ut non ex ſolo eius aſpectu capiant uoluptatem, ſed domũ & ueſtes & calceos contẽplantur cũ magna lætitia. Ita dicendum de ſanctorum templis & reliquis. *Theodoretus in hiſtoria ſanctorum patrum.*

SAPIENS, SAPIENTIA.

SCientia ſapientis tanquam inundatio abundabit, & conſilium illius ſicut fons uitæ permanet. *Eccl. 21.*

Volo vos ſapientes eſſe in bono, & ſimplices in malo. Quod ſi aliquis ex nobis infidelibus argutè occurrat, & dicat, Quomodo poteſt idem eſſe ſapiens & ſtultus? dicemus ad eũ, Reſpice ad artes illas quæ in vſu hominum habẽtur, quomodo ille qui ſapientiſſimus eſt grãmaticus in arte fabrili inſipientiſſimus inueniatur, vel rurſus ſapiẽtiſsimus gubernator, quomodo in arte medicinæ inuenitur inſipiẽs. Sic ergo poſſibile eſt in his quæ ad Deum pertinent eſſe ſapientem in his quæ ad ſeculum pertinent, eſſe inſipientẽ. *Origenes, lib. 10. in epiſt. ad Rom. cap. 16.*

Sicut medicorum quidam gnari curationis omniũ fermè uitiorum, morborum, languorumq; nullius eorum rationem ueram, aut ueriſimilem poſſunt reddere: alij contrà uehementer facundi, ſignorum & cauſarum remediorumq; ex quibus ars conſtat, interpretes optimi, in tractãdis ægrorum corporibus ſunt ignauiſsimi, ne minimũ quidem remedium adhibere idonei: ita qui ſe exercent in

operibus ſapientiæ plerunque uerbanegligunt qui uerò diſcendi artes callent: nullam bonam diſciplinam habent reconditam. Hos igitur infręni lingua fretos inſolenter efferri mirandum non eſt, oſtentantes quàm ſemper exer cuerint inſolentiam. Sed illos ſpectandos ſuaſerim, qui tã quã medici callent rationem ſanandi morbos, peſteſq; ani mæ, donec Deus etiam interpretem optimũ inſtruxerit, imbre ſuo perfuſis fontibus, & illi ſapienti indicatis. *Philo: lib. quod deterius potiori inſidietur.*

Sicut odoramenta replent ſuaueolentia proximos: eodẽ modo vicini ſapientis, & contermini ex afflatu eius la tiſſimè ſe diffundente meliores euadunt. Cæterum maximum beneficium animæ certanti laborantique contingit comes Deus omnipotens. *Idem lib. de ſomnijs.*

Sapientia moro arbori comparatur, quæ dicitur ſapiẽ-tiſſima arborum. Nã vltima flores producit, prima verò fructus. Ita non eſt diu antea oſtẽtandum quod poſſimus vel velimus, tardè promittendum, & maturè tunc præſtandum. *Peraldus in ſumma virtutum.*

Non ex ebore tantũ Phidias ſciebat facere ſimulacra, faciebat ex ære, ſi marmor illi, ſi adhuc viliorem materiã ob tuliſſes, feciſſet quale ex illa optimũ fieri poſſet. Sic ſapiẽs virtutem ſi licebit in diuitijs explicabit, ſin minus in paupertate, ſi poterit in pr̃ia, ſin minus in exilio, ſi poterit imperator, ſin minus miles, ſi poterit integer, ſin minus debilis, quamcunque fortunam acceperit, aliquid ex illa memorabile efficiet. *Seneca epiſt.86.*

Quomodo quorumdam lapidum inexpugnabilis ferro duritia eſt, nec ſecari adamas, aut cædi vel teri poteſt, ſed currẽtiã vltrò retundit, quemadmodum quædã non poſſunt igne conſumi, ſed flamma circumfuſa rigorem ſuum habitumq; conſeruãt, quemadmodum proiecti in altum ſcopuli mare frangunt, nec ipſi vlla ſæuitiæ veſtigia tot verberati procellis oſtentant: ita ſapientis animus ſolidus eſt, & id roboris collegit, vt tam longè ſit ab iniuria quam illa quæ retulit: *Idem lib. 2. de tranquillitate.*

Et puris os parẽtũ feriunt, & crines matris turbauit lacerauitq; infans, & ſputo aſperſit, aut nudauit in conſpectu ſuorũ tegẽda, & verbis obſcœnioribus non pepercit:

& nihil horum contumeliã dicimus. Quare? quia fecit, cõtemnere non poteſt. Eadem cauſa eſt, cur nos mãcipiorũ nřorũ urbanitas in dominos cõtumelioſa delectet: quorum audacia ita demũ ſibi in cõuiuijs ius facit, ſi cœpit à dño. Vt quiſq; contẽptiſſimus, & vt maximè ludibrio eſt, ita ſolutiſſimæ linguæ eſt. Pueros quidẽ in hoc mercãtur procaces, & eorum impudentiã acuunt, & ſub magiſtro hñt, qui proba mediatè effundũt. Nec has cõtumelias vocamus, ſed argutias. Quãta aũt demẽtia eſt, hiſdẽ modò delectari, modo offendi, & rem ab amica dictã, maledictũ vocare, à ſeruo ioculare cõuitũ. Quem animũ nos aduerſus pueros habebimus, hunc ſapiens aduerſus oẽs, quibus ẽt poſt iuuentam canoſq; puerilitas eſt. An quicquã illi profecerunt, quibus animi mala ſunt, auctiq́ue in maius errores, qui à pueris magnitudine tantum formaq; corporũ differunt? Non immeritò itaq; horum contumelias ſapiens vt iocos accipit, aliqñ illos tanquã pueros, malo pœnaque admonet, & afficit, non quia accepit iniuriam, ſed quia fecerunt, ut deſinant facere. Sic enim & pecora verbere domantur: ne iraſcimur illis cum ceſſorem recuſauerint, ſed compeſcimus, vt dolor contumaciam vincat. *Idem, lib. 2 ad Serenum. cap. 11.*

Quis phrenetico medicus iraſcit? q̃s ve febricãtis & frigida ꝓhibiti, maledicta in malã partẽ accepit? Hũc affectũ aduerſus oẽs hẽt ſapiẽs, quẽadmodũ aduerſus ægros ſuos medicus: quorũ nec obſcœna, ſi remedio egẽt, cõtrectare, nec reliquias & effuſa intueri dedignãtur, nec per furorẽ ſæuientiũ excipere conuicia. Scit ſapiens, oẽs hos qui togati, purpuratiq; incedũt, valẽtes coloratoſq; malè ſanos eſſe, quos non aliter videt q̃ ægros intẽperatos. Itaq; ne ſuccenſet quidẽ, ſi quid in morbo petulãtius auſi ſunt aduerſus medẽtẽ. Quo aio honores eorũ nihilo æſtimat, eodẽ parũ honorifice facta. Quemadmodũ nõ placet ſibi, ſi illũ medicus coluerit: nec cõtumeliã iudicabit, ſi illi honor plebis vltimę ſalutãti mutuã ſalutationẽ nõ reddiderit: ſic nec ſe ſuſpiciet q̃dẽ, ſi illũ multi diuites ſuſpexerint. *Ibid.*

Non reſpicit quid homines turpe iudicẽt, aut miſerũ, nõ it quà populus, ſed vt ſydera cõtrariũ mũdo iter intẽdunt: ita hic aduerſus opinionẽ omniũ uadit. *Ibid. cap. 17.*

Spiritus

Spiritus ſapientiæ ſolus dat verã ſapientiã, & ſapidã facit ſcientiã; q cũ alicui ineſt, inæſtimabilis ſapor iucundat & reficit, & de illa dictũ eſt: Sapientia non intrat in maleuolã aĩam: hæc aũt a ſolo Deo eſt, & ſicut officiũ baptizandi Dñs conceſſit multis, ptãtem verò & autoritatem in baptiſmo remittendi peccata, ſibi ſoli retinet: vñ Ioannes antonomicè & diſcretiuè de eo dixit, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto: ita de eo poſſumus dicere, hic eſt qui ſapientiæ ſaporẽ dat, ſapidã aĩæ facit ſapientiã: ſermo datur liquidè multis, ſapiẽtia paucis quam diſtribuit Dominus cui vult, & quo vult. *Aug de ſcala paradiſi.*

Tenebræ ipſæ per priuationẽ lucis fiunt, ita vt lux quidem reuera exiſtat, tenebræ verò nihil penitus ſint. Ita, inquit, igitur eſt ſapientia ad ſtultitiam: opera. n. ſtultitię tranſeunt, perpetuam punitionem concilianria ſuis cultoribus: opera uerò ſapientiæ in perpetuum durant: ęternaq; cultores ſuos lætitia afficiunt. *Olympiodorus, in Eccle.*

Quemadmodũ viſus circa oĩa viſibilia, & auditus circa omnia audibilia uerſantur: ſic ſapientia circa omnia genera entium. *Pythagoras, apud Stobæum, ſer. de virtute.*

Quemadmodũ ex templi ianua aperta pulcherrima ſimulachra perſpiciuntur: ſic ex ore ſapientis animi, ſimulachra conſpiciuntur. *Socrates, apud Stobæum, ſer. eod.*

Vt qui nauigant ventis ſecundis, inſtrumenta quoque parata habent, quibus ſe contra tempeſtatem aduerſam muniant: ita qui cum bona fortuna ſapiunt, etiam ad infortunia animi affectus præparant. *Idem, apud Stobæum, ſer. 1. de prudentia.*

Veluti gubernatores ventorum mutationib. ſe accõmodant nauigaturi: ſic vir reuera ſapiẽs, animi ſui affectus obſeruat ne ab his deijciatur. *Aryſtonymus, apud Stobæum, ſer. 1. de prudentia.*

Vt paulatim vmbra remiſſa ſentimus nos magis eſſe in lumine: ita ſenſim imminuta ſtultitia, in ſapientia proficimus. *Plut. in moral.*

Vt qui vehementer eſurit aut ſitit, nulla re poteſt auelli, donec ſedauerit appetentiam: ſic omnia poſt habenda ſitienti ſapientiam. *Ibidem.*

Vt verus amor erga mulierẽ non deſiderat teſtem, ſed

ſat habet ſi clam ea potiatur:ita vir ſapiens recti conſciētia contentus. At qui fictè amãt, oſtentant & iactant. *Ibi.*

Vt ſtultitia etſi adepta eſt quod concupiuit, nũquã ſe tamen ſatis conſecutam putat ſic ſapientia: ſemper eo cõtenta eſt quod adeſt, neque vnquam ſui pœnitet. *Cicero, lib. 5. Tuſculanar.*

Vt medicorum ſcientiam non ipſius artis, ſed bonæ valetudinis cauſa probamus, & gubernatoris ars, quia benè nauigandi rationem habet, vtilitate non arte laudatur: ſic ſapientia, quæ ars viuendi putanda eſt, nõ expeteretur, ſi nihil efficeret, nunc expetitur, quia eſt tanquam artifex cõquirendæ, & cõparandę uoluptatis. *Idem, lib. 1. de Finib.*

Quemadmodum ſæpe fit, ut is qui cõmendatus ſit alicui, pluris eum faciat, cui commendatus ſit, quàm illum à quo ſit: Sic minimè mirum eſt, primùm nos ſapientię cõmendari, ab initij naturę, poſt autem ipſam ſapientiã nobis chariorem fieri, quàm illa ſint à quibus ad hanc venerimus. *Idem, lib. 7.*

Sicut Mercurius quàm minimo ſpacio deſcedit à ſole, licet alioqui vagus & errabũdus: ita non oportet longius ab honeſto diſcedere ſapientem. *Plinius, lib. 3. cap. 17.*

Sicuti mundus vndique teres ac rotundus ſibi cõſtat: ita ſapiens nihil extra ſe quærit, ſeipſo contentus. *Idem, lib. 2. cap. 2.*

Sicuti Maroneũ vinũ, cuius meminit Homerus, vicies tanto aquæ mixtum, tamen uigorem ſuum ſeruat: ita ſapiens nullis ſoluitur voluptatibus. *Idem, lib. 14. cap. 4.*

Vt halcyones etiam media hyeme mare tranquillum pſtant, non ſibi ſolùm, ſed alijs quoq;: ita ſapiẽs turbatiſſimas rebus non ſolum ipſe tuebitur animi trãquillitatẽ, ſed alios concitatos cõpõnet ſedabit. *Idem lib. 10. cap. 23.*

Vt in culice non minus admirãda naturæ vis eſt, quàm in elephante: ita ſapiẽs in maximis pariter ac minimis negocijs, magnum virum oſtẽdit. Aut ingenij vis etiam in ludicro atq; humili argumento elucet. *Idem, lib. 11. cap. 2.*

Vt cochleæ lentè ingrediũtur, nec quicquã attingunt, aut vſquã ſeſe mouẽt, niſi cornibus prætẽtarint: ita ſapiẽtẽ oportet eſſe cũctabũdũ, minimeq; pręcipitẽ, & pedetẽtim aggredi, guſtu quodam prius ſumpto. *Idem li. 9. cap. 32.*

Vt indomita vis adamanti, vnde & nomen additũ gemmæ, adeò vt nec caleſcat igni, nec ferro cedat, quin magis ictum ita reſpuens, vti ferrum ſimul & incudes diſſiliant: ſic ſapientis animus aduerſus omnem fortunæ ſæuientis impetum inuictus. *Idem, lib.37 cap.4.*

Sicut animantia quędam etiam corporis partes amputant, ob quæ periclitari ſeſe ſciunt, ueluti fiber: ita ſapientis eſt aliquando facultatum iactura, uitæ cõſulere. *Idem, lib.8.cap.30. & lib.36 cap.16.*

Quemadmodum uiſus lõgiſſimè tendit, plurimasq; rerum formas amplectitur: & mens quaſi regina, quodcunque opus eſt, ratione atq; excogitatione perficit: ac uiſus quidam uſq; eſt rerum pręclariſſimarũ: & ſol ipſe eſt oculus, atq; animus naturæ totius, per quem ſcilicet omnia cernuntur, gignuntur, nutriuntur, augentur, & fouetur: Ita in mundo ſapientia. *Politianus in Lamia.*

Vt Deus plurimum ſapiens & intelligens, minimũ, loquitur, ita ſapiens non niſi neceſſaria loquetur. *Eraſmus in ſimilibus.*

Tradunt phyſici ueteres ſolem marinis aquis paſci, lunam dulcibus: ita ſapientes amara quærunt, modo utilia: Stulti quę delectant modo, ſectantur. *Ibidem.*

Vt imperiti tempeſtatem non ſentiunt, niſi ſerò, ſuoq; malo: contra prudentes agricolæ proſpiciunt, cauentque: ita uulgus hominum improuidum ſuo malo diſcit, cũ interim uir ſapiẽs procul præuiſum malum uitet. Vt Democritus metente fratre ardẽtiſſimo æſtu, monuit ut reliquę ſegeti parceret, raperetq; delecta ſub tectum: paucis mox horis ſæuo imbre uaticinatione approbata. *Ibidem.*

Vt ingentes obeliſci magno quidem negotio ſtatuãtur & collocantur ob immenſum molis pondus, ſed co locati ſemel, infinitis durant ſeculis: ita arduum eſt uirtutis aut ſapientię famam parare, ſed parata nunquam intermoritur. *Ibidem.*

SCANDALVM.

SIcut in corpore, aliquo quidẽ membro corrupto, non eſt magnum damnum: oculis uerò læſis uel capite cõtrito, totũ corpus inutile redditur: Sic & qui in alta qua-

dam tanquam virtutis ſpecula, cum multa, claritate cõſtitutus, ab omnib. admirationi habitus, quando cecidit, magnam ruinam & iacturam facit, non tñ quia ex alto cecidit, ſed quoniam alijs multis ſcandali materia eſt, in ipſum reſpicientibus. *Chryſo. ho. 1. de verbis apoſtoli. Modico vino vtere.*

Sicut ubicunq; fuerit triticum, neceſſe eſt vt inueniatur illic & zizania: ſic vbicunq; fuerit bonum Dei, illic erit & ſcandalum inimici. *Idem, ho. 1. oper. imperf.*

Sicut quod de alto cadit, grandem ſonum facit, ut audiant omnes: ſic & qui de alto gradu cadit, ruina illius vbique auditur *Ibid. ho. 40.*

Quod Græcè ſcandalon dr̃, nos offenſionem vel ruinã & impactionem poſſumus dicere pedis. Contingit. n. ꝙ aliqñ aliquis obex ponitur alicui in via corporali, cui impingens diſponitur ad ruinam, & talis obex dr̃ ſcandalũ. Et ſimiliter in proceſſu viæ ſpiritalis contingit aliquem diſponi ad ruinam ſpiritualem per dictum vel factum alterius, inquantum. ſ. aliquis ſua admonitione, inductione, aut exemplo alterum trahit ad peccandũ. Et hoc propriè dr̃ ſcandalum. Nihil autem ſecundum propriam rationem diſponit ad ſpiritualem ruinam, niſi ſecundum qđ habet aliquem defectum rectitudinis, quia id quod eſt perfectè rectum, magis munit hominem contra caſum, quàm ad ruinam inducat. Et ideo conuenienter dicitur, quod dictum vel factum minus rectum, præbens occaſionem ruinæ, ſit ſcandalum *Tho. 22. q. 45. ar. 1.*

Vt regis imaginem ex auro & gemmis pretioſis a ſolerte opifice fabricatam, diſſoluunt ac transferunt aurum illud & gemmas in canis imaginem, quam ex eadem materia cõficiunt, aiunt imaginem illam ſuam canis eſſe regis imaginem quoniam idem eſt aurum & ijdem pretioſi lapilli. ſic hæretici imaginem fidei diſſoluunt, & ex iiſdem ſacræ ſcripturæ autoritatibus perperam ac falſo expoſitis imaginem perfidiæ conficiunt & ornant, & aiunt illã eſſe fidei & veritatis imaginem: quoniam eſt ex iiſdem locis ſanctarum ſcripturarum conſtructa. *Hector Pintus in c. 34. Ezech.*

SCRIPTVRA SACRA.

SCRIPTVRAE SACRAE AVTORITAS.

SCripturæ noſtræ nõ ſunt ſimiles fabulis quæ feruntur de Iouis filijs, ſed certis argumentis nituntur. *Iuſtinus martyr apologia.2.pro Chriſtianis.*

Quemadmodum multis in hodiernum diem vſ Maria eſſe puerpera propter ortum filij cum non ſit puerpera. Dicunt enim aliqui eam poſtquam peperiſſet inſpectam ab obſtetrice inuentam fuiſſe virginem: tales ſunt nobis ſcripturæ dominicæ, veritatem parientes, & manẽtes virgines, cum occultatione myſteriorum. Peperit, & non peperit, inquit ſcriptura, vt quæ ex ſe non ex coniunctione conceperit. His enim qui ſunt cognitione præditi, cõceperunt ſcripturæ. Hæreſes autem, vt quæ non intellexerint, amandant, tanquam quæ non intellexerint. *Clemens A. ex.lib.7.ſtromatum.*

Sicut in nouiſſimis dieb. verbum Dei ex Mariæ carne veſtitum, proceſſit in hunc mundum, & aliud quidẽ erat quod videbatur aliud qđ intelligebatur. Carnis namque aſpectus patebat omnib. paucis verò & electis dabatur diuinitatis agnitio: ita & cum per ꝓphetas vel legislatorẽ verbum Dei procedit ad homines, non abſq; competentibus profertur indumentis. Nam ſicut ibi carnis: ita hic velamine literę tegitur, vt litera quidem aſpiciatur, tanq̃ caro latens verò intrinſecus ſpiritualis ſenſus tanquam diuinitas ſentiatur. *Orige.ho.1.in Leuiticum.*

Si eadem Græci eloquuntur venuſtius, nõ ſtatim putandum eſt ea dici melius quã ſimplicia nſa enunciata frugaliter. Quod ſi dicendũ eſt aliquid pene incredibile, hæc ipſa cõia dogmata, melius tradi in Hebræorum prophetarum, aut Chriſtianorum literis, exemplo a cibis ſumpto probabimus. Sit aliquis ſalubris cibus, veſcentibus ad robur conferens, eum bene paratum & aromatibus conditum ſumant, non hoĩes inaſſueti, agreſtes, ruri educati frugaliter, ſed ſoli delicati & diuites. Eundem non lautiorum more, ſed ſuo mõ paratum edant pauperes, & vulgus ruſticũ multa hominum millia. Fac deinde diuites illos bene valere, ſolos fructes ſuis condimentis, attingen-

te nemine alio: vulgus item ſuo paratu contentũ, valere proſpere, Vtris magis gratias habebimus ob communicarũ cibum, iiſne q eum ſic parauerũt, vt optimatibus tantum ſit vtilis, an iis, qui ſic vt etiam vulgo prodeſſet, cum vtique æque bene valeãt, vtrolibet modo cibus paretur? Rex ipſe loquitur medicum vtiliorẽ eſſe in publicum, qui multorum quã qui paucorum ſanitatis rationem habeat. Hoc exemplum ſi eſt intellectum, tranſeamus à cibis corporis ad cibos animarum rationalium proprios, & videamus an nõ Plato & Græcorũ ſimiles ſapientes ſimiles ſint medicis illis qui ſolis lautiorib. pſpiciunt neglecta plebeiorũ multitudine: Iudæorũ verò pphetæ & Ieſu diſcipuli, qui ualere iuſſerint verborum ornamenta, totamq; humanani ſapientiam ſua lingua ænigmatica referunt illos qui cibos curant quã ſaluberrimos ea compoſitione verborum, eoque apparatu qui ſit accomodatiſſimus ad captum multitudinis conſuetam linguã deſiderantis, & offendi ſolitæ verborũ nouitatibus inauditiſque antea diſputationibus. *idem lib. 7. contra Celſum.*

Quemadmodũ rex qui ſcribit literas ad eos, quibus cõdicillos & peculiaria munera largiri deſiderat, edicit oĩbus, nempe, Satagite quamprimũ ad me venire, vt accipiatis à me regia dona: q niſi venerint & acceperint, nihilo melioris cõditionis erũt, ꝙ has legerint epiſtolas: imò potius capitali ſupplicio tenebunt, ꝙ venire neglexerint, & manu regia honorariũ cõſeq. Hũc in modũ rex Deus miſit in hunc mũdũ ſcripturas diuinas velut epiſtolas qbus ſignificauit, vt inuocantes Deũ & credẽtes poſtulent, & accipiant donũ cęleſtes, ex hypoſtaſi diuinitatis eius. Scriptũ eſt. n quo fiamus diuinę cõſortes naturę. *Maca. ho. 36.*

Non oportet accipere q̃ in ſacra ſcriptura traduntur, quaſi ex omnib. veniant, altius initium ſpectandũ reor, ex Deo nempe, & inde per homines quaſi canales ad nos promanare. Quemadmodũ enim regius miniſter, ſiue tu eum præconẽ nuncupes, regis præceptum & vocem imitatur dicens, iuſſi, ſententiã tuam declaraui: Sic prophetæ ſancti linguam quaſi calamum præbent excellentiſſimo ſcribæ, quem nullus ſcriptor deſcribere, nec vllus pictor delineare poteſt, iuxta Dauidis vaticiniũ. Si quis

autem

autē locus ſe offert obſcurior, aut patribus tibi ſconſulendum eſt, aut ſcientiarum Deus percibus fatigandus. *Procop:us Gazeus in præfatione in Geneſim.*

SCRIPTVRAE SACRAE DIGNITAS.

VEluti fullones ac tinctores q medicamentis quibuſdam rem tingendam, præparant; atque ita demum colorem quem cupiunt, ſiue purpureum, ſiue aliquē alium inducunt: Sic & nos ſi gloria pulchritudinis vitæ huius quā tantopere laudamus, illita nobis manſura ſit, niſi pri⁹ purgati ſacras & arcanas ſcripturæ diſciplinas nō faciiè attigemus aut percipiemus. *Baſi.ho.de legēdis gētiliū lib.*

Et ſi breue verbū, ſed multa virtus. Quoniam & gemmæ nō in corporis tumore, ſed naturę pulchritudine prētiū habent Sic & Scripturarum lectio. Peregrina verò doctrina multas iactans nugas, & multa detinens auditores loquacitate vacuis remittit manibus, nullum neque magnum neque paruum lucrantes emolumentum. *Chryſoſt. ho. 1. ad pop. Antiochenum.*

Quomodo in his noſtris literis nō poteſt quis ad legenda verba texendaq; procedere, niſi prius ab elemētis cęperit: ita etiam in ſcripturis diuinis, nō valemus ea quæ maiora ſunt, noſſe, niſi ab ipſis Ethicæ mandatis habuerimus exordium, ſecundū illud quod propheta dicit: *A mandatis tuis intellexi. Pſal. 118* q videlicet poſt opera cœperit habere ſcientiam ſecretorum. *Hiero. epiſt. ad Paulam.*

Matutinos ſolis ortus ſi qs ſpectare deſiderat, emūdat oculos ſuos, ne quid pulueris, ne quid purgamētorū oculis eius inſileat, quo intuentis heberetur obtutus, neve aliqua caligo nebuloſa corporeos viſus ſpectantis obducat. Sol Chriſtus incipit, oritur in lectione Scripturarum, emūda oculos mentis, animiq; interiores obtutus, ne qua feſtuca peccati faciem tui pręſtringat ingenij, & puri cordis turbet aſpectum. Emunda autē aure vt vaſe ſynceto ſcripturæ diuinæ nitida fluēta ſuſpicias, ne qua ingrediat cōtagio: Caue autē ſolis perpēdere magnitudinē ne nimius fulgor eius viſum tuæ mētis excecet, & q ē regione in radium eius intendit repercuſſo lumine, omnē ſubito amittit aſpectum, ac niſi in cæteras partes vultum ſuū oculoſque

que conuertat, ęſtimet ſe nihil videre, & intuẽdi munere eſſe fraudatum, ſi vero deflectat obtutum, integrum ſibi perſeuerat officium. *Ambroſius lib.4.exhameron cap.1.*

Impoſſibile eſt immundam aĩam q̃ talibet deſudauerit lectionis inſtantia adipiſci ſcientiã ſpiritualẽ. Nemo.n.in vas fœtidum atq; putridum ſiue corruptũ, vnguentũ aliquod nobile, aut mel optimũ, aut pretioſi quicquã liquoris infundit. Facilius.n.q̃uis odoratiſſimam myrrham ſemel horrendis imbuta fœtorib. teſta contaminat, q̃ vt aliquid ex eo ſuauitatis aut gratiæ ipſa cõcipiat: quia citius munda corrumpuntur, q̃ corrupta mundantur: ita & vas pectoris noſtri, niſi prius fuerit ab omni fętidiſſima vitiorum contagione purgatũ, non merebitur ſuſcipere illud benedictionis vnguentũ, de quo dr̃: ſicut vnguentũ in capite qđ deſcendit in barbã, barbam Aaron, qđ deſcendit in oram veſtimenti eius nec illam ſciẽtiam ſpiritalem & eloquia Scripturarum, quæ dulciora ſuper mel & fauũ, impolluta ſeruabit. Quæ.n.participatio iuſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas luci cum tenebris? Quę autem conuentio Ieſu ad Belial? *Caſſianus Collat.14.c.14.*

Qui ſacrorũ voluminum lectioni, & memoriæ ſcripturarũ diligenter inſiſtunt, carnalia tñ vitia non relinquũt, ſimiles ſunt illi mulieri de qua dr̃ in Prouer.cap.11. Sicut inauris aurea in naribus ſuis, ita mulieris malè moratæ ſpecies. Quid.n.prodeſt quempiam ornamentũ eloquiorum cęleſtium, & illam pretioſiſſimam Scripturarum ſpeciem conſequi, ſi eam lutulentis operibus vel ſenſib. inhærendo, quaſi immundiſſimam terram ſubigendo confringat, aut cœnoſis libidinum ſuarum polluat volutabris? fiet.n.vt quod rectè vtentibus decori eſſe conſuerit non ſolum illos ornare non poſſit, verumetiam maioris cœni colluuione ſordeſcat. Ex ore.n.peccatoris non eſt pulchra laudatio. *Idem Collat.14.cap.16.*

In hac lectione quid ſpũalis intelligentię lateat, ſi ſcire volumus, verborũ floſculos non q̃ramus. Qui maturitatis fructum non q̃rit, deſpicit amœna camporum. Violæ, roſæ, lilia, narciſſus, grati flores, ſed gratior panis. Qđ eſt odor naribus, hoc eſt aurib. ſermonis ornatus: quod dat panis vitæ, hoc ſciẽtia dat ſaluti. *Petrus Chryſologus, ſer.18*

Draconites nec poliri poteſt, nec artē admittit, alioqui elegans ac trāslucēs: ita diuina ſcriptura ſuum habet nitorē, nec artificium philoſophiæ aut rhetoricę admittit, *Eraſmus in ſimilibus*.

Aiūt perſpectiui hominē in profundo & obſcuro antro, ſiue in imo puteo abſque aqua cōſtitutum etiam in luce meridiana videre ſtellas in cęlo, quas fieri non poterat vt videret, ſi eſſet ſuper antrū vel puteum collocatus: Sic q ſe ob animi ſubmiſſionē ſubijcit, & ad id humilitatis deſcēdit, vt in profundo ſpecu cognitionis ſui ſedeat, aſpiciet meridie alta myſteria in cœlo ſacræ paginę inſtar micantium ſyderum fulgentia, quę nequaquā intueretur, ſi eſſet faſtu & ſupercilio inſignis, & ſuperbia elatus. *Hector Pintus in cap. 2. Ezechiel.*

SCRIPTVRAE SARAE VBERTAS.

ET *manducauerunt omnes & ſaturati ſunt: Manducantium autem numerus fuit quinque millia uirorum, exceptis mulieribus & paruulis.* Non ſunt panes niſi quinque, manducantes autem plus millibus quinque. Illi manducant, panes creſcunt: Certamē fit inter panes & homines: vincunt panes, ſuperātur homines. Illi ſufficiunt: iſti deficiunt. Niſi enim manducare homines ceſſaſſent, fortaſſe in infinitū panes creuiſſent. Sic igitur & cibus ſpiritualis, ſic panis vtriuſque teſtamenti, quāto plus comeditur, tāto amplius creſcit. Nonne vides quomodo panis iſte mihi quoq; in faucib. creſcit? Pauca enim verba ſunt quæ exponuntur: quæ ſi quis comedendi auidus, & ruminandi validus, q & dentes fortiores, & ſtomachum ſaniorē haberet, ruminare adhuc & plus frangere voluiſſet, multas adhuc delicias eis parare ſibi potuiſſet. *Euſebius Emiſſenus hom. dominicæ 4. quadrageſimæ. 26.* Ioan. 6.

Omnis medicus ex herbarum ſuccis, vel arborum, vel etiam metallorum venis, vel animātium naturis, profutura corporibus medicamenta componit. Sed herbas iſtas ſiquis fortè antè quàm ratione artis: componantur, aſpiciat, ſiquidem in agris aut montibus velut fœnū vile conculcat & proterit: ſi verò iſtas intra medici ſcholam diſpoſitas per ordinem viderit, licet odorem triſtem fortè & au-

ſterum

ſterũ reddant, tamẽ ſuſpicabit eas curę vel remedij aliud cõtinére, etiãſi nondũ q̃ uel qualis ſit ſanitatis ac rẽmedij virtus, agnouerit. Veni nũc ad Ieſum cęleſtẽ medicũ: intrą ad hãc ſtationẽ medicinę eius Eccleſiã: & quia Ieſus hic q̃ medicus eſt, & verbũ Dei eſt, ęgris ſuis, nõ herbarum ſuccis, ſed verborũ ſacramentis medicamenta cõquirit: quæ verborum medicamenta, ſi quis incultius per libros velut per agros videat eſſe diſperſa, ignorans ſingulorũ dictorũ virtutem, vt vilia hæc, & nullũ ſermonis cultum habẽtia prætcribit: qui verò ex aliqua parte didicerit animarum apud Chriſtum eſſe medicinam intelliget profectò ex his libris qui in Eccleſia recitantur, tanquam ex agris & montibus ſalutares herbas aſſumere vnumquemque debere ſermonũ dũtaxat vim: vt ſi quis ille eſt in anima languor, non tam exterioribus frondis & corticis, quàm ſucci interioris hauſtę virtute ſanetur. *Origenes hom. 8. in Leuit.*

Si q̃ fodiunt in terra metalla, ne minima quidem fruſtą pręrereunt, verũ vbi nacti fuerint aliquam venam aureã, meatus omnes exactè circũſpicunt multo magis hoc facere nos oportet in ſcripturis. Et tamen in metallis difficile eſt inuenire quod venantur. Etenim cum & metalla ſint terra, & aurum nihil aliud ſit quã terra, ipſa quoque naturæ communio ſimilitudoque cælat aſpectum eorum quę quæruntur. Attamen ne ſic quidẽ deſiſtunt illi, ſed omnẽ adhibent diligentiam, quantumvis ſimulatque viderint, ſciant quid verè ſit aurũ. In ſcripturis autem non eſt eadẽ ratio. Neque enim proponitur aurum terræ commixtũ,
Pſal 11. ſed purum eſt aurum. *Eloquia* iniquit. *Dei pura, argentum igne exploratum, probatum terra*. Si quidẽ ſcripturæ nõ ſunt metalla, quæ indigent operarijs, theſaurum præbent paratum his qui quærunt opes in ipſis recõditas. *Chryſo. hom. 2. in verba Iſayæ, vidi Dominum.*

Sicut ex theſauro ſiquis vel paruum fructũ capere valet, multas ſibi parat diuitias; Ita in ſcriptura ſacra etiam in breui dictione variam ſententiarũ vim, & indicibiles diuitias inuenire licet. Eadem ſimilis eſt fonti largis & perennibus ſcaturienti fluentis. Hæc eſt ſpiritualium fontiũ & fluminum natura, quo quis plus vndæ ſumpſerit, hoc magis ſcaturiant. *Idem hom. 3. in Geneſin.*

Sicut

Sicut thymiamata quanto magis digitis atteruntur, tāto maiorem natura ſua fragrātiam reddūt: Ita in diuinis ſcripturis vſuuenit, quanto quis illis eſt familiario, tantomagis videre poteſt latētē in eis theſaurū, pluresque pcipere indicibilium eius diuitiarū fructus. *Ibi. Homi.* 13.

Si in ſcriptis ſecularibus q̄ ab hominibus conficiuntur de rebus caducis ſæpe temporā corrumpuntur tēpore aſſignato, vel vnā proemij ſyllabam deeſſe, multum momēti fuerit Quātomagis id in diuinis ſcripturis à ſpiritu ſancto compoſitis inuenitur? Nō enim eſt apiculus vel ſyllaba, in quo non ſit teſaurus, modo intenta mente omnia conſuleremus. I*bidem hom.* 21.

Sicut qui ſenſibiles theſauros effodere conantur, nō in ſuperficie ſolum fodiunt, ſed in profundum deſcēdūt, penitiores terræ ſinus ſcrutanē, tametſi ſæpe poſt labores & ſudores vix paucas portiūculas offerunt: Non ſic in ſpiritualib. ſed labor hic minor, & magna vbertas. Ita & nos ad ima ſcripturarū deſcendentes, vim in breuiculis verbis latentem inueſtigemus. I*bidem.*

Qui theſaurum effodiūt in mundo, licet infinitas inde capiant diuitias, non prius abſiſtunt, quàm totū exhauſerint. Multomagis hoc nos in diuinis facere theſauris cōuenit: nec prius retrocedere, quā totū exhauſerimus apparens. Apparens autem dixi, quoniam omnia exhaurire non datur. I*dem hom. ſuper oratione Annæ.*

Quemadmodū in auri metallis, ne minimam quidē venam quiſpiā qui rem intelligat, omittere patitur, vt pote quæ ad augendas diuitias plurimū faciat: Ita in diuinis ſcripturis, ne vnum iota aut unus apex, ſed ne dimidium quiddam prætermittendum eſt ſed omnia diligentius inueſtiganda. Nā à ſpiritu ſancto omnia proueniunt, neque in his quicquam ſuperfluum, nihil non neceſſarium. I*dem hom.* 35. *in Ioannem.*

Quomodo in ſtamine ex quo dependēt fimbriæ ſubtegmen intexitur, & tota veſtimēti virtus in ſtamine eſt. Ita in varijs ſenſibus ſcripturarum, in quibus veſtis eccleſiæ omnis intexitur, miſcētur aliqua de natura, de moribus. Et hoc ipſum ſignificat veſtis Aaron, auro, purura, cocco, byſſo, hyacinthoq; contexta, quam fecerūt mulieres qui-

bus

quibus Dei ad texendum dedit ſapientiam. *Hieronymus epiſtola ad Principiam.*

Paſcua ſunt libri ſcripturarum cęleſtium, in quibus recreamur & reficimur, cum ea q̃ ſcripta ſunt deguſtamus vel ſummo ore libata frequẽtius ruminamus: his paſcuis grex Domini ſaginatur. Carpis illic nouũ florẽ, q bonum odorẽ dedit reſurrectionis. Carpis liliũ in quo ſit ſplẽdor ęternitatis. Carpis roſam, hoc eſt Dñi corporis ſanguinẽ. Paſcitur os noſtrũ hic, cũ loquimur mandata verbi Dei. Paſcitur oculus interior, lucernæ ſpiritualis lumine, quæ nobis in hac mundi nocte prælucet, ne ſicut in tenebris ambulantes, incertis titubemus veſtigiis, & viam veram inuenire nequeamus. *Ambroſius ſermone decima quarta.*

Mare eſt ſcriptura diuina, habens in ſe ſenſus ꝓfundos altitudinem propheticorum ænigmatum, in quod mare plurima introeũt flumina, ex huius fluminis plenitudine quicunq; acceperit, eleuat vocẽ ſuã, ex hoc flumine aquã ſaliẽs in vitam æternã, quæ letificat ciuitatẽ Dei. Collige hinc aquã Chriſti q̃ laudat Dñm, collige de locis pluribus, quam offundunt nubes propheticæ. *Idem lib. 7. cap. 44.*

Sicut qui auro commixtam argentoreamve effodiũt ſimulatq; in multa quædam ramenta inciderint, eiuſmodi veſtigia ſectãtes, vberiores rimantur venas, neq; prius ab offodiendo deſiſtunt, quam multam auri vim copiãq; inuenerint. Ita exhauriendi ſcripturarum fontes. *Theodoretus ſermone 3. de Græcarum affectionum curatione.*

Satis propriè Scriptura diuina agro optimo ac fertili comparatur, qui cum multa gignat ac proferet quę ad hominum victum, ſine aliqua ignis coctione proficiant, quædam niſi prius flammæ colore mitigata atq; mollita, omnem aſperitatẽ ſuæ depoſuerint cruditatis, vel incõgrua erũt vſibus humanis, vel noxia. Nõnulla verò ita in vtrũque apta naſcuntur, vt nec incocta ſua cruditate diſpliceant vel offendant, & tñ ignis calore lenita, ſalubriora reddantur. Plura quoq; ad eſcam tantũ modo irrationabilium iumentorum & animaliũ minimè profutura: quæ etiã in ſua aſperitate manẽtia, abſq; vlla ignis cõfectione, vitalẽ iumẽtis cõferunt ſaturitatem. Quam rationem ſatis euidenter aſpicimus in hoc vberrimo Scripturarum ſpiritualium

ritualium paradiſo cõtineri:in quo ita quædam ſignatione literæ plana ac luculenta reſplendent, vt cum ſublimiore interpretatione non egeãt, ſimplici tamen literę ſono, abundè paſcant ac nutriant audientes: vt eſt, *Audi Iſrael,* &c. *Diliges Dominum Deum tuum,* &c. Quædam autem ſi allegoriç explantatione externuata non fuerint: & ſpiritalis ignis examinatione molita nullo modo ad ſalutarem interioris hominis cibum, ſine corruptionis labe peruenięt, magiſq; ex eorum perceptione læſio, quàm utilitas aliqua ſubſequetur: ut eſt illud, *Sint lumbi, &c. Qui non habet gladiũ, vendant tunicam, et emat ſibi gladiũ. &: Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.* Qđ quidam diſtrictiſſimi monachorum habentes quidem zelum, ſed non ſecundum ſciẽtiam, ſimpliciter intelligentes, fecerũt ſibi cruces ligneas, eaſq; iugiter humeris circũferẽtes, nõ ædificationem, ſed riſum cunctis videntibus intulerunt. Nonnulla uerò ad utranq; perceptionem, id eſt ad hiſtoricam & allegoricam ita commoda ſunt ac neceſſaria, vt utraq; explanatio uitales animæ ſuccos impertiatur, ut eſt illud: *Siquis te percuſſerit in maxillã dextram, præbe illi & alteram. &c. Cum vos perſecuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliã. &, Si vis perfectus eſſe, vade, vende oĩa.* Producit ſanè & fęnũ iumentis, quibus pabulis omnes Scripturarũ repleti ſunt campi, ſimplex ſcilicet puraq; narratio hiſtoricæ lectionis qua ſimpliciores quinq;, & minus capaces perfectę & integrę rationis (de quibus dicitur: *Homines & iumenta ſaluabis Dñe*) ſecundum ſtatus ac mẽſurę ſuæ conditionem ad opus tuum & laborem actualis vitæ vegetiores robuſtioreſq; reddantur. *Caſſianus Collat.* 8. *ca.* 3.

Exod. 6. Deut. 6. Luc. 11. Ibid. 22. Mat. 10. Matt. 5. Ibid. 10. Ibid. 19. Pſal. 35.

Omnes ſitientes venite ad aquas. Aquæ ſunt ſcripturæ, quibus ſpiritualium continentur myſteria gratiarũ. Prou. 5. Bibe aquam de ciſterna tua, deriuentur fontes tui foras. Aquæ iſtæ Dñi ſunt, & qui emerit eas eius fiunt, nec Dñi eſſe deſiſtunt. Inuitat ad has omnes, ſed pręcipuè qui non habent argentum. Certè in omni negotiatione terrena, magis illi ſolẽt inuitari ad emendum, qui habent argentum: hęc autem negotiatio tota cęleſtis eſt. Quid ergo eſt, argentum non habere, niſi in prophetia ſeculari, vel prudentia eloqui non confidere? Talis erat Moyſes, cum di- Iſaiæ. 55.

ceret, ad Dominũ. *Obſecro Domine, non ſum eloquens &c. impe ditoris lingua ſum.* Ita Salomõ. *Stultiſsimus ſum virorum. Non didici ſapientiam.* Sed eiuſmodi non habentibus argentum hoc, ipſa humilis conſcientia magnum eſt emptionis pretium. *Rupertus in Matth. lib. 3.*

Cur hoc diſpliceat in ſenſibus ſcripturarũ, quod in uſibus rerũ aſſiduè experimur? In quãtos ſola aqua noſtrorũ aſſumitur corporũ vſus? Ita vnuſquiſq; diuinitus ſermo non erit abs re, ſi diuerſos pariat intellectus, diuerſis animarum neceſſitatibus & vſibus accommodandos. *Bernard. ſerm. 5. in cęna Domini.*

SCRIPTVRAE SACRAE VTILITAS.

SOlẽt medici præbere interdum cibum aliquem, interdum etiam potum dare, verbi gratia, ad diſcutiẽdam caliginẽ viſus, ne tamen in edendo ipſo cibo, vel in potãdo ſentimus? quia vtile eſt, & prodeſt oculis, ſed cum trãſierit viſum cibi illius, aut poculi virtus paulatim purgat aſpectum, & tunc demum ſentire incipimus, quia cibus ille uel potus profuit oculis. Sed & in alijs ſimiliter corporis partibus, eadem fieri ſolent. Hoc ergo modo credendum eſt etiam de ſcriptura ſancta quia utilis eſt, & animę prodeſt, etiã ſi ſenſus noſter ad præſens intelligentiã non capit, quoniam, vt diximus, bonæ uirtutes quæ nobis adſunt, reficiuntur in his ſermonibus, & paſcuntur, & contrariæ torpeſcunt ij meditationibus & effugantur. *Origenes hom. 20. in Ieſum Naue.*

Sicut corpori medicamẽta Deus præparauit ex herbis arte diſciplinaque compoſitis. Ita etiam animę medicata præparauit in his ſermonibus, quos p̃ diuinas ſcripturas ſeminauit, atque diſperſit, vt hi qui aliqua ægritudine fuerint oppreſſi, ſtatim vt uim morbi ſenſerint, atq; alicuius vulneris ſtimulum doloremq̃, proſpexerint, requirant aptam & cõuenientem ſibi rationabilẽ diſciplinã, q̃ eis præceptis Dei poſſet mederi. Huius medicinæ eſt Chriſtus, diſcipuli ſunt medici. *Idem hom. 1. in pſal. 37.*

Quemadmodum in herbis ſingulæ habent ſuas vires, ſi ad ualetudinem corporũ, ſiue ad aliquid aliud, nec tamẽ omnium eſt ſcire ad quam rem vnaquæq; herba ſit vtilis,

ſed

ſed eorũ dũtaxat qui circa herbas verſantur, adeo ut ſciat quando ſumpta, & quem ad locum corporis adhibita, & quomodo parata vtentibus proſit. Sic herbarius (vt ſic dicã) ſanctus & ſpiritalis, colligit è ſacris libris vnũ quodq; iota & quodlibet elementũ, inueſtigatq; literæ poteſtatẽ, & quorſum ſingulæ ualeant, nihil eorum quæ delineata ſunt, prætermittit. Quod ſi lubet aliud exemplum accipere, ſingula corporis mẽbra ad aliquem vſum à Deo opifica effecta ſunt. An nõ omniũ eſt ſcire quæ cuiuſq; membri vſque ad minutula ſit vis atque vſus? Qui enim circa corporũ diſſectiones occupãtur, illi ipſi ſunt qui poſſunt explicare, ad quam vtilitatem membra ſingula, etiam minima à prouidentia ſunt procreata. Cõſidera igitur mihi ſcripturas hoc modo, quaſdam eſſe herbas aut vnum perfectũ verbi corpus. Quod ſi neq; herbarius fueris ſcripturarum, neq; ſector propheticorum verborũ, ne proinde puta aliquid earũ ſcriptum eſſe prætereũdũ, ſed teipſum ſolum non diuinas literas incuſa, quippe qui minimè ſcriptorum rationem conſequaris. *Idem cap. 11. Philocali.*

Vt oculi noſtri ad externa cõtuenda cũ ſe totos effundant, ſe interim non uident, niſi fortè quiduis ſolidũ attingant, cuius quidem illius in ſe refractione, quaſi è quopiam aquarum reduxu ipſi in ſe reſilientes ac retroacti ſe ſibi ſpectãdos exhibeant & viſendos: itidẽ & mens noſtra cœtera cũ videat, minimè cernit, ſeipſam, niſi acie fixus intẽta ſcripturarũ cõtemplationi. *Baſil. hom. 10. Exameron.*

Nautę cum procellã digreſſi fuerint, & multũ deinceps pelagus decurrẽtes, in portum diſceſſerint quietũ, dimittentes vela, deponẽtes remos, egrediẽtes nauim, quiete ſe ſe ſomno recreantes, robuſtiores conatus aliquam ad nauigationem præparant. Hos imitemur, atq; oi procella, tumultuq; & fluctibus liberati, quaſi tranquillũ ad quendam portum, ſcripturarum ad lectionem impellamus animas. Etenim portus eſt à fluctibus liber, murus firmiſſimus, turris minimè nutans, gloria non deripienda, nõ vitianda, firma fœlicitas, minimè languens, continua voluptas, & quoquot dixerit quis bona, ſacra cõperiet in ſcriptura. *Chryſoſt. hom. 7. de pœnit.*

Quẽadmodũ medici grauiſſimorum morborũ cauſas

atque curam diligẽtius docent, ut in difficilioribus exercitati qui diſcunt facilè quid ſibi in alijs faciendum ſit intelligant: Sic diuinę literę maxima delicta in mediũ poſuerũt, vt inde minora etiam contemnentes, facilius rationem curationis inueniant. *Idem, hom.27. in Matth.*

Audiamus qui ſcripturarum lectionẽ negligimus, quãtum damnũ patiamur. Opulenti ſi quidem, qui cupiditate pecuniarum inſaniũt aſſiduè veſtes ſuas, ne à tineis corrodãtur, excutiũt: tu verò cũ obliuio omnibus tineis maior ac peior peſtis animam tuam deuoret, non accedes ad libros, non excuties tineas, non ordinabis animam tuam, non aſpicies continuè imaginem virtutis, nec mẽbra eius & caput conſiderabis? *Idem, hom.48. in Matth.*

Quẽadmodũ arma regalia repoſita ẽtſi nemo fuerit, q̃ poſſideat, tñ his qui habitant in ædibus multã præbent cuſtodiam ac tutamen, dum neq; latrones, neq; parietũ perfoſſores, neq; alius quiſpiam ſceleratorum audet eam aggredi domum. Sic vbicunq; fuerint libri ſpirituales, illinc à nobis expellitur vis diabolica, multaq; habitãtibus accedit conſolatio. Quãdoquidem ipſe ẽt librorum aſpectus, ſegniores nos reddit ad peccãdũ. *Idem concione 3. de Lazaro.*

Magnum malum eſt ignorare ſcripturas: ex quibus.n. oportet adiuuari, ex his lædimur. Sic.n. & medicamẽta curatiuam habentia virtutẽ, pp vtentiũ imperitiã, corrumpunt frequenter & perdũt, & ſi quis arma cuſtodire, idonea tractare neſciat, ab eis pditur. Eſt tñ cauſa, qđ potius aliena quærimus q̃ nobis vtilia. *Ibi. ho.42. ad pop. Antioch.*

Sicut de turribus iacula contra oẽs hoſtes iactãtur: Sic de Prophetici libris contra vanas gentiliũ fabulas, & contra inſanas hęreticorũ diſputationes, ſalutaria veritatis proponuntur exempla. *Ibidem, hom.10. operis imperfecti.*

Theſaurus ſunt diuina eloquia. Sicut enim q̃ de ſenſibili theſauro vnam gemmam recipient magnas ſibi parat diuitias: ita & hic iuſtorum virtutes, modo attendere voluerimus, tantam nobis vtilitatem afferre poſſunt, vt ad imitandum eos excitemur. *Idem, hom.60.*

Quemadmodum floridum quoddã pratum varios & omni genos flores oſtẽtat. Ita diuina Scriptura iuſtorũ virtutes nobis demonſtrat, non vt ſicut in illorum florũ fragrantia

grantia tempore paruo fruamur, ſed vt perpetuã inde vtilitatem recipiamus. Illic manu tantum accipimus flores, & protinus marceſcentes ſuam gratiam amittent: hic nõ autem ſic: ſed quando auribus iuſtorum virtutes accipimus, & eas in ſinus mentis reponimus, per omne tempus ſi voluerimus, eorum ſuaueolentia frui potuimus. *Idem, hom.43.in Geneſin.*

Omnia præter diuinam doctrinam vana & ſuperflua, ad eam nullum tp̃s intempeſtiuum, ſit aliena licet domus ingrediẽda, vir clarus ab obſcuro interpellandus, nunquã eius contemnenda occaſio. Cibus, balneæ, cęnæ, reliquaque ſecularia ſtatutum habent tempus: hæc nullo tẽpore circumſcribitur, oẽ ei commodum tempus eſt. *Opportune,* ait Paulus, *importunè.* Moyſes in lege ſemper, Dauid die ac nocte meditãdum ait. Secularia, cibus, balneæ, cęnæ, vt neceſſaria, ita frequẽtia, reddũt corpus imbecillũ, diuina doctrina quantomagis imbuitur, tãto fortior efficitur. In illis nugis inutiliter tp̃s vniuerſum conſumimus, manè, meridie, veſpere, crepuſculo fruſtra deſidemus. Diuinũ autẽ pabulum ſi ſemel biſq; ad ſummũ audimus, vt ſaturi nauſeamus. Praua circa illa cupiditate appetitũ diſſoluimus. Ideoque ſpiritalem cibum faſtidimus. *Idem, ho. 17. in Ioan.*

A ſcripturis ſpiritualia arma accipimus, verũ ſi ea nos induere, & diſcipulos armare ignorabimus, ipſa quidem proprias habent vires, accipientibus autẽ nihil afferũt vtilitatis. Eſto thorax & galea firmiſſima, & clypeus & haſta, inde quis thoraca pedibus, galeam, pro capite oculis aptet, clypeo nõ pectus, ſed pedes protegat. Nũquid huic homini ea arma quid cõferent, & non potius lædent? planè hoc cõſtat, non tamen armorum culpa, ſed illius vti neſcientis: ita & in ſcripturis vſuuenit, ſi earum ordinem cõfundemus, ipſæ quidem vim ſuam retinent, nobis autem nihil conferunt. *Idem, hom.29. in Ioan.*

Qui non ingreditur per oſtium, &c. Meritò oſtiũ ſcripturas appellat, quoniam nos ad Deum ducunt, & eius nobis cognitionem aperiunt: ipſæ oues faciunt: ipſæ cuſtodiũt neque lupos irrumpere permittunt. Tanquam enim oſtium firmiſſimum hæreticos arcent, & in tuto conſtituũt: neq; nos modo uelimus ab errare vnquam ſinẽt. Et niſi hec o-

ſtium infringamus. nunquam nos inimici noſtri poterūt expugnare, per hoc oſtiū & paſtores, & alij omnes ingrediemur: in ouile autem, hoc eſt oues & eorum curā. Qui enim ſacra non vtitur ſcriptura, ſed aſcendit aliunde, id eſt, non conceſſa via, is fur eſt. *Idem hom. 51. in Ioannem.*

Ne putes ſolitario duntaxat eruditionibus iſtis quę ex ſcripturis ſunt, opus eſſe. Nam eis potiſſimū puris neceſſariæ ſunt. Quemadmodū enim apparatu nauium, gubernatoreq; ac ſupplemento nautarum nō ita opus habet, qui ſemper in portu conſiſtit, atq; qui ſemper in mari verſatur: ita habent & mundanus & ſolitarius. Ille quidē in portu trāquillo eſt, quietam, & otioſam vitam atque ab omni tēpeſtate liberam viuens: iſte verò perpetuus in marinis negotijs eſt, fluctu atque in medio mari, cum multis & magnis procellis pugnam habens. Et ſi ipſe nō habuerit opus, inſtructum tamen eſſe oportet, ut aliorū linguas obturet. Itaque quanto celebrior fuerit filius tuus in hac præſenti vita, tanto magis opus habebit iſta eruditione. *Idem hom. 21. ad Epheſ.*

Non ſanè oīa quæ geſta narrātur, aliquid etiam ſignificare putanda ſunt: ſed propter illa quæ aliquid ſignificāt, ēt illa quæ nihil ſignificant attexūtur. Solo. n. uomere terra proſcinditur, ſed ut hoc fieri poſſit, etiā cætera aratri membra ſunt neceſſaria. Et ſoli nerui in citharis atq; huiuſmodi uaſis muſicis aptantur ad cantum, ſed vt aptare poſſint, inſunt & cætera in cōpaginibus organorū, quæ non percutiuntur à canētibus, ſed ea quæ percuſſa reſonant, his connectunt: ita in Prophetica hiſtoria dicunt & aliqua q̄ nihil ſignificāt, ſed q̄bus adhæreāt, quę ſignificāt, & quodammodo religentur. *Auguſt. lib. 16. de ciuitate ca. 2.*

Sicut lignum iuxta aquam plātatum ſterile eſſe nō poteſt: ita qui frequēter legi Dei ſtudet, non poteſt eius operis ..n habere affectum. Lignum dat fructum tēpore ſuo: Sic & hic qui legi Dei obtemperat, fructu habebit tempore præfinito. Humore decurrētis aquę uegetatum lignū folia continet ſua. Sicut ergo lignum auxilio decurrentis aquę ſiccitatē non ſentit: Ita & hic qui legi Dei ſtudet, accedēte tentatione, pręſidio Dei tutus, non amittit, ſed acquirit ſalutem. *Idem, quæſt. 110. ex vtroque teſtamento.*

Sicut

Sicut ferrum niſi vſum fuerit, æruginem contrahit, ita & anima niſi frequentius diuinis exerceatur lectionibus, naſcentur illi peccata. *Ibid.q.120.*

Vt thus nõ redolet niſi ponatur in igne, nec virtus ſynapi ſentitur, niſi cõteratur in lapide: Ita nulla ſacræ ſcripturæ ſententia vim ſuam declarat, niſi cocta in corde. *Idem in ſpeculo peccatorum.*

Si hi qui magnum mare littorali parant nauigatione trãſmittere, altioris cõpendiũ curſus itidẽ vt nos fiduciæ infirmitatẽ vitantes, agrũ & vrbes littore deductas capti locorũ decore frequẽter inuiſunt: Quanto magis nos in tanto non elementorũ, ſed geſtorũ cœleſtiũ ſiti ꝓfundo, viciniores legere portus, & frequentes amare demus excurſus, ne quis longæ nauigationes tædio fatigatus, faſtidio vomitũ tenere non poſſit. Certè ſi quis in tutæ ratis vitia infida ꝑſpexerit, tanq̃ frequenti librorũ portu obiecto, licet vt autiũ vela deponat, lectionis anchoram figat, non vr deſeruiſſe nauigiũ, ſed confeciſſe curſum qui deſcendit in portum. Et pleriſq; locis fortaſſe amœnitas locorum ipſa inuitet ꝑtermeantẽ. Nã ſi Vlyxem illum (vt fabulæ ferunt) licet & Propheta dixerit, Habitabũt in ea filiæ Syrenarum: & ſi non dixiſſet Propheta, nemo tñ iure reprehenderet: cum & gigantes & vallẽ Titanum Scriptura cõprehenderit. Si ergo Vlyxem illum poſt decẽ annorum exilia, quib. bellatũ in Ilio eſt, decemq; erroris annos feſtinantem ad patriã, Lotophagi ſuauitate baccarũ tenere potuerunt, ſi horti Alcinoi retardarunt. ſi poſtremò Syrenes cantu vocis illectum, ad illud famoſum voluptatis naufragiũ penè deduxerãt, niſi aduerſus illecebroſæ ſonitus cantilenæ, inſerta cera ſociorum clauſiſſet aures: Quanto magis religioſos viros factorum cœleſtiũ decet admiratione mulceri? Atq; hic iam non baccarũ ſuauitas haurienda, ſed panis ille qui de cœlo deſcendit: non area Alcinoi ſpectanda ſed ſacramenta ſunt Chriſti. Nõ claudendæ igitur aures, ſed reſerãdæ ſunt, vt Chriſti vox poſſit audiri: quam quiſq; perceperit, naufragium nõ timebit. *Ambroſ.lib.4.in Lucam, in præfat.*

Scriptura ſacra cibus eſt nobis in obſcurioribus, ꝙ quaſi exponendo frangitur, & mandendo glutitur: potus eſt in

locis apertioribus, quia ita abſorbetur, ſicut inuenitur. *Greg. in Moral. lib. 1. ca. 21.*

Arcus eſt Scriptura, de qua ad corda hominũ ſicut feriẽtes ſagittę, ſic terrentes ſententiæ ueniunt. Hunc arcũ Deus tetendit, quia peccatoribus per ſcripturarũ minas exhibet, in eo parauit vaſa mortis: quia ſecundũ eloquij ſui ſententiã, eos qui nunc corrigi negligunt, reprobos damnat. *Idem lib. 19. cap. 38.*

Sicut ex uno auro alii murenulas alij annulos, alii dextralia ad ornamentũ faciũt: Ita ex vna ſcripturæ ſcientia expoſitiores quiq; ꝑ innumeros intellect⁹, quaſi uaria ornamenta componunt, quę tamen omnia ad decorem, cœleſtis ſponſæ proficiunt. *Idem epiſt. 101.*

Scriptura dũ intrinſecus radiat, uelut pretioſiſſima q̃que gemma in profundum fulgorem conſiderantium demittit oculos. *Eucherius Epiſt. ad Valerianum.*

Poteſt turris, Scriptura Canonica ueteris & noui Teſtamenti conuenienter intelligi, quæ per Spiritum ſanctũ, uelut turris excelſa, cõſtructa eſt, mille pẽdãt clypei ex ea. Hic numerus per plenitudinem uniuerſitatis accipit, ſicut in Pſalmo: Verbi quod mandauit in generationes, tã quam diceret, in omnes generationes. Itaq; in hac ſancta Scriptura omnis armatura fortium reperitur, ex qua uel contra diabolum, uel contra miniſtros eius fortiter repugnatur: nam & ipſe Dominus, cũ in deſerto à diabolo tentaretur, ex hac turri arma produxit, cum eum prolatis ex ſacra Scriptura teſtimoniis uſquequaque deuicit. *Iuſtus in Cantica Canticorum.*

Fauus diſtillãs labia tua: expoſitio Scripturarum ſacrarum, mel & lac in doctrina tua ſub lingua tua: eo quòd lacte paruulos nutris, in melle diuerſorum uulnerũ peccatorum putredines tollis. *Ibidem.*

Vide Teſtamentum uetus & nouum.

SCRIPTVRAE SACRAE difficultas.

SIcut non idcircò refellitur diuina prouidentia, ab his maximè qui eam eſſe certi ſunt, quia opera eius uel diſpenſationes humanis ingenijs comprehendere non

poſſunt

poſſunt; Ita nec ſcripturę quidem ſanctę diuina eſſe inſpiratio, quæ per corpus eius extenditur, propterea nō putabitur, quod infirmitas intelligentiæ noſtræ non p ſingula verba occultas latentes inueſtigare ſententias, dum in viliorib. & incomptis verborum vaſculis, diuinę ſapiētię theſaurus abſcondit, ſicut & Apoſtolus deſignat, dicēs, Habemus theſaurū hunc in uaſis fictilibus, vt eo magis diuinæ potentiæ vis effulgeat, dū nullus humanæ intelligentiæ ſucus in domatum veritate miſcetur. Si enim vel arte Rhetorica, vel Philoſophica caliditate conſcripti libri noſtri ad credendum illicere homines, ſine dubio fides noſtra putaretur in verborum arte cōſiſtere, atque in humana ſapiētia, & nō in virtute Dei. *Orig. l. 4. Periarchon. c. 1.*

Vt enim non omnium eſt, herbarū genera uirtutesque noſſe, & ſi quis imperitus aut neſcius in agrō his ſalubribus herbis diuitē, venerit, omnia inutilia & promiſcuè genita exiſtimans pteribit. At vero ſi peritus & doctus hūc pretioſum in his germinibus agrum fuerit ingreſſus, omnia quę ab aliis pterita erunt demettet, & ea quę ab ignaris erunt neglecta mirabitur, ſciens quādo vtile metendorum eorum tempus ſit, & in quę genera ſanitatū his vtēdum ſit, & quantum ex his, & quouſque moderādum ſit. Sic & in diuinis ſcripturis eſſe intelligendum eſt, ſi eas impia auris, & mens ruſtica audiat, tanquā otioſas & nō neceſſarias negligat. At verò ſi cadens ad cognitionem Dei auditor ac lector aſtiterit, & cui frequēs lectio & ſpiritualis gratiæ donum ſcientiam diiudicandi ſingula intelligēdique præſtiterit, mirabitur omnia, atq; his ſecūdum naturales eorum virtutes & efficientias vtetur, nō ignarus, quādo quid præſumendum ſit, & in quam curationē eligēdum, quando ex eo corpori ſanatio, quādo animę medela tribuenda ſit, ne quid ppoſterū, ne quid importunū ac tardū, ſed collatis & virtutibus & tporib. & rebus nō imperitè his q̄ ſibi cōperta fuerint vtetur. *Hilar. in Pſ. 124.*

Nō ita vtilis eſt ſcripturę ſacræ ſermo, ut vulgo indocili & p terrā adhuc repentib. homunculis pareat. Nō eſt ergo omnium mouere de talibus, ſed eorum qui ingeniū & induſtriam ſuam in θεοπτα atq; ſcientiæ aſſumpſerint. diſciplinis, & eorum qui norunt amotis corporibus &

teria,

materia, incorporalia & ſpiritalia conſpicari. Ante oīā verò illorum eſt, qui & aīa & corpore iam purgati ſunt: vt minimum qui certè purgātur. Qui verò minus purus eſt, qūo audet aurum contingere? Qm̄ quidem nec imbecilles oculi ſolis radios contuentur, impunè igitur ita demum ſentire aliquid de talib poſſumus, ſi ociū geramus & quietem, & cōtineamus nos ab oībus q̄ forinſecus inter turbant materiæ corporalis illecebris: ſi abſque omni deſideriorum & cogitationū ſeditione, mens nr̄a conſiſtat: impuris aūt & ſordidis aurib. qūo nura & ſancta miſcemus? Tale eſt, quale ſi quis fœtoribus cœni admiſceat ſuaues odores, & ſtercori nectar infundat. *Greg. Nazian. ſerm. quod non licet ſemper & publice de Deo contendere.*

Si quis ſcripturæ obſcuritatem accuſet, is p̄pendat vniuerſam rerum moralium ordinationē, mutis aīantibus facilem ad uitam tuendam occaſionem tribuiſſe, alimentū verò vltro præſens: hoīem autem ſolum, nudum producens, rōnem omnium illorum vice dedit, per quam arte repertæ ſunt. Quemadmodum igitur in his opifex noſter haudquaq̄ inuidens nobis, vitæ commoditates non paſſus eſt eodem mō naſci quo bruta, ſed rerum neceſſariarum inopiam, data opa, addidit nobis, veluti ingenij exercitamentum: itidem in ſcripturis voluit eſſe obſcuritatē, ad vtilitatem mentis humanæ, primum quidem vt his occupata a deteriorib. auocetur. Deinde quod quæ labore parta ſunt, eo magis amantur, quæq; longo tempore contingunt, conſtantius permanent. *Baſi. proœmio in Iſa.*

Sicut in cœlo cælatur Deus: Sic in ſcripturis abſconditur. Et ſicut hoc cœlum corporale oēs hoīes vident, non aūt aſpiciunt Deum inhabitantem in eo: Sic & ſcripturas diuinas oēs quidem homines legunt non tñ omnes intelligunt Deum veritatis poſitum in ſcripturis, niſi qui fuerit ſic baptizatus, vt accipiat Spiritum ſanctum. *Chryſo. ho. 4. oper. imperf.*

Sicut in bello non omnis qui pugnat, vincit, nemo tñ uincere poteſt, niſi pugnauerit: Sic non omnes qui ſtudēt & legunt, acquirent ſcientiam ſpiritalem, nemo tñ acquirere poteſt, niſi aut qui ſtudioſus fuerit ad legendum, aut aſſiduus ad audiendum. *Idem, ho. 18.*

Diuinæ

Diuinę Scripturæ ſimiles ſunt Silenis illis Alcibiadæis, quæ ſub tectorio ſordido ac penè ridiculo merum numē claudūnt. Alioqui ſi ſine allegoria legeris Adæ hiſtoriā, ſi nihil vltra ſuperficiem q̄ſieris, non video, quid ita multo magis operæ pretium ſis facturus, q̄ ſi cantaueris luteum ſimulachrum Promethei, ignem dolo ſubductū, & ſimulachro in id tum lutum animaſſe: imò pluſculo fructu legitur fabula poetica cum allegoria, quàm narratio ſacrorū librorum, ſi conſiſtas in cortice. *Idem, de fato ſer.* 21.

A Scripturis ſpūalia arma accipimus, verū ſi ea nos induere, & diſcipulos armare ignorabimus, ipſa quidē proprias hn̄t vires, accipientibus aūt nihil afferunt vtilitatis. Eſto thorax, & galea firmiſſima, & clypeus, & haſta. inde quis thoraca pedib. galeam ꝓ capite oculis aptet, clypeo non pectus, ſed pedes ꝓtegat, nunquid huic hoī ea arma quid conferent, & non potius lædent? Planè hoc cōſtat: non tū armorū culpa, ſed ijs vti neſcientis: Ita & in Scripturis vſuuenit: ſi earū ordinē confundemus, ipſæ quidē vim ſuā retinent, nobis aūt nihil cōferūt. *Idem, ho.* 29. *in Io.*

Si aliquis ea q̄ ad militiam pertinent, ſcire uoluerit, neceſſe eſt vt leges militares in ipſa diſcat. Et ſi quis gubernatoriam diſciplinam uel fabricam lignariam diſcere voluerit, aut aliquid aliud, neceſſe eſt eum quæ ad artē pertinent, diſcere. Hic autem nihil tale voluut, cum hæc ſcripturarum diſciplina plurima uigilantia opus habeat. *Idem ho.* 8. *ad Hebr.*

Sicut palea frumenta: Sic litera tegit ſpiritum. Sed quia iumentorum eſt paleis veſci hominum frumentis, qui humana ratione vtitur, paleas abijciat, frumenta ſpiritus edere diſponat. *Greg. prologo in cantica.*

Sicut Iácob luctatus eſt cū angelo in quo Deus erat, q̄ & victum ſe fatebāt: Ita luctari debet verbi Dei amator cum ſermone vel ſcriptura in qua Deus eſt, q̄ ex Deo eſt, nec dimittere antequam vincat vinci volentē, ſenſumq; comprehendat vtilem in litera iacentē. Lucta. n. pulcherrima eſt, tam diu perſeuerāte petendo, donec inueniat pulſando, donec ſibi aperiatur, hæc lucta placet Deo, hac cupit ipſe vinci, hac fortitudine opus eſt, ut nobis aperiat & det ſanctum. *Rupertus, lib.* 6.

Sicut

Sicut Iacob uirgas pauculas & uirides & amygdalinas & ex platanis, & ex parte decorticauit eas detractisque corticib. in his quę ſpoliata fuerāt cādor apparuit: illa uerò quę integra, uiridia permanſerūt, ita effectus eſt color uarius. Sic iuxta myſticum exemplū illud, non paſſim uel ubique, ſed in pleriſque locis corticē literæ detrahimus, & candorem allegoriæ tenemus. *Idem epiſt. ad ſummum pontificem de glorificatione trinitatis.*

Sic eſt in ſpiritualib. cibis quomodo in coporalibus, ut in quibuſdam ſapor præſto ſit, in aliquibus oportet laborare: quæ manifeſta ſunt, noſtro nō indigent miniſterio, quæ uero clauſa ſunt, diligentē uolunt habere conſideratorem. Neque mater tradit paruulo nucē integrā, ſed frāgit eā & nucleum porrigit. *Bernardus ſerm. in cœna Domini.*

Si dicta uel facta Chriſti paſſim carnalibus ſenſibus ſubijcerentur, torpeſceret animus, mēs uacaret, dormiret ingenium, cor tabeſceret, extingueretur quicquid humani uigoris eſt & caloris. Propoſuit, inquit, illis parabolā. Sicut in lapide friget ignis, latet ignis in ferro, ipſe tamen ignis lapidis ac ferri colliſione flammatur: Sic obſcurum uerbū, uerbi ac ſenſus collatione reſplendet. *Petrus Chryſologus, ſerm. 96.*

Quemadmodū humectos fructus, & qui necdum poſſunt moli, ut fiant farina, aut ſimilia, quando uoluerimus aptos eſui reddere, igne eos confringentes, paleas eorū in eo quod eos frangimus, ſeparamus: Sic quicunque necdū ſcientiam ſolidā habemus, nec ſubtilem, excelſamq; theologiam (necdū enim illam diſcernere idonei ſumus, ſpiritalium ſcripturarū perfectam ſcientiam nō habentes) opus habemus eam in igne ſpiritus frangere: id eſt, illius operationem & ſubminiſtrationē nobis commodare, ut ab ea literę paleas ſeparem⁹. *Heſychius in Leui. lib. 1. cap. 1.*

SENECVS.

SIcut fructus non inuenitur in arbore, in qua flos prius non apparuit: Sic in ſenectute honorem legitimum cōſequi non poterit, qui in adoleſcentia diſciplinę alicuius exercitatiene non laborauit. *Cyprianus de 12. abuſionibus.*

Animus in ſenectute potius cōfortatur, tūc uiget, tūc exultat,

exultat. Sicut enim corpus vſquequo febribus detinet, & ſubſequẽtibus inuicem ęgritudinibus, etiãſi ſit ualidũ, tamen affligitur: cum autẽ liberatum fuerit ab obſeſſione illa morborum, recreat propriam virtutem: Sic etiam animus in iuuentute febrib. laborat, & amor gloriæ & deliciarũ, & venerearum rerum & aliarum multarum imaginationnm illum potiſſimum occupat: cum autem ſenectus aduenerit, omnes has paſſiones effugat, alias ꝑ ſatietatem, alias per philoſophiam. *Chryſoſt. Hom. 7. ad Heb.*

Iuuentus pelago furenti ſimilis eſt, immitibus vndis ac malis ventis referto: canicies verò velut in trãquillo portu fouet eorum animos qui conſenuerunt. *Idem, Ho. cum presbyter eſſet deſignatus.*

Sicut corpora habentibus pinguia & valida, nullũ erit valetudinis emolumentũ, ſi animus deiectus fuerit, & ſegnis & degener: ſic & confectis nullũ erit ex imbecillitate nocumentũ, ſi animus generoſus & expergefactus fuerit. *Idem, Hom. 1. ad popul. Antioch.*

Vt qui varijs tempeſtatib. huc & illuc iactatus eſt, nec tamen peruenit, non multum nauigauit, ſed multũ iactatus eſt; ſic diu vixit, nec profecit ad bonos mores, non diu vixit, ſed diu fuit. *Seneca de breuitate vitæ.*

Meliora pręteruolãt, deteriora ſequuntur. Quemadmodũ ex amphora primũ quod eſt ſyncerisſimum effluit, grauiſſimũ quod turbidũ ſubſidit: Sic in ætate noſtra, quod eſt optimum, primum eſt, id exhauriri in alijs potius patimur, vt fecem nobis reſeruemus. *Idem, epiſt. 108.*

Non accepimus vitam breuẽ, ſed fecimus, nec inopes eius, ſed prodigi ſumus. Sicut amplæ & regiæ opes vbi ad malum dominũ peruenerunt, momento diſſipantur. At q̃uis modicę ſi bono Dño traditę ſunt, vſu creſcũt. ita ætas nſa bñ diſponenti multũ patet. *Idem de breuitate vitæ.*

Quemadmodũ in naue quæ ſentinam trahit, vni rimæ aut alteri obſiſtitur, vbi plurimis locis laxari cœpit & cedere, ſuccurri non poteſt nauigio dehiſcenti: ita in ſenili corpore aliquatenus imbecillitas ſuſtineri & fulciri põt, vbi tanquã in putri ædificio omnis iunctura dilabitur: & dum alia excipitur, alia diſcinditur, circumſpiciendum eſt quomodo exeas. *Idem, lib. 2. epiſt. 30.*

Quemad-

Quemadmodũ nouem menſibus nós tenet maternus vterus, & pręparat nõ ſibi, ſed illi loco, in quem videmur emitti, iã idonei ſpiritum trahere, & in aperto durare: ſic per hoc ſpacium quod ab infantia patet in ſenectutem, in alium naturæ ſumimur partum *Idem lib. 2. epiſt. 103.*

Adijce illos, qui nõ aliter quã quibus difficilis ſomnus, verſant ſe, & hoc atque illo modo componunt, donec quieté laſſitudine inueniant, ſtatum vitæ ſuæ formando, ſubinde in eo nouiſſimè manent, in quo illos non mutã di odium, ſed ſenectus ad nouandum pigra deprehendit. *Idem apud Eraſmum.*

Vt non omne vinum, ſic omnis ętas, vetuſtate coaleſcit. *Cicero, in Catone Maiore, vel de Senectute.*

Vt adoleſcentem, in quo ſenile eſt aliquid: ſic ſenem, in quo adoleſcentis probi eſt aliquid, laudamus. *Ibidem.*

Vt petulantia & libido magis eſt adoleſcentum, quàm ſenum: nec tamen omnium adoleſcentum, ſed non proborum: ſic iſta ſenilis ſtultitia, quæ deliratio appellari ſolet, ſenum eſt leuium, non omnium. *Ibidem.*

Vt adoleſcentibus bona indole præditis, ſapientes ſenes delectantur, leuiorq; fit eorum ſenectus, qui à iuuentute coluntur, & diliguntur: ſic adoleſcentes ſenum pceptis gaudent, quibus ad virtutũ ſtudia ducuntur. *Ibidem.*

Vt non qui multum cecinit, aut rhetoricatus eſt, aut gubernauit, laudatur, ſed qui ſcitè: ſic non qui diu vixit, ſed qui bene. *Plutarchus in Moral.*

Ibin aiunt, vbi conſenuit, iamq; quod erat turbidum, expirauit, magis aromaticè olere: ſic gloria ſenũ tranquillior, & conſilia ſedatiora. *Ibidem.*

Vt gaudent, qui à furioſis dominis aufugerũt: ſic gaudere debent ſenes, qui ætatis beneficio libidine nõ infeſtantur. *Ibidem.*

Vt cantor ſenex non omittit artẽ, nec abijcit lyrã, ſed leuiores ſequitur harmonias, & vocis fugiat cõtẽtionẽ, iuuenibus aptiorẽ; ſic in ſenectute nõ oportet à Republica prorſus deſiſtere, ſed eligere negotia remiſſiora, quæ conueniant ętati. *Ibidem.*

Vt aqua vino admixta reddit illud moderatius, & ſobriæ nymphæ deũ temulentũ cõpeſcunt: ſic in Republica

ſenes admixti, iuuenum temeritatem & ambitioné reuerẽtia ſui reddũt moderatiorem. *Ibidem.*

Nouella vitis copioſius gignit vinum, ſed vetuſtior melius: ita plura loquũtur iuuenes, ſed vtiliora ſenes. *Ibidem.*

Sicuti non eadé diſcunt viri quæ pueri, ſed ſuę cuique ętati diſciplinæ conueniunt: ſit interdũ natura fert vt animæ pueriles maneant etiã in ſenilibus adhuc & pubentibus. *Philo, lib. de Profugis.*

Rationé tui habeto ante obitus diem, antequam ſcilicet tibi ſol obtenebreſcat, & luna, & ſtellæ huiuſcemodi enim tenebrę vnicuiq; cõtingũt in extremo vitę obitu. Tu itaque curato ſalutem tuam, priuſquã in aquam terramque ſoluaris. Corpus enim hoc noſtrum quod veluti nubes quædam videtur animæ ſuperincumbere, ac ſuper poſitum eſſe, defunctis nobis in ſimilia elementa roſoluitur, aquam ſcilicet atque aerem. In ipſo etiam mortis die domus; hoc eſt, animę cuſtodes commouẽtur, & obliquũ declinãt, ac remittuntur quæ prius rectæ ac intenſæ fuerant rationis vires, quę hoc loco viri fortitudinis nuncupantur: dolét enim ac cõturbantur in ipſo formidabili à corpore nr̃o exitu. Poſſunt & cuſtodes domus intelligi, corporis noſtri materiales oculi ac ſenſibiles, q in mortis articulo cõtuendi vires extingui ſentiunt. Tunc etiã molentes ocioſi ſunt, hoc eſt, dentes ipſi ac molares, qui inditos ori cibos molunt, atque comminuũt; non quòd prorſus numero pauci fiant, ſed quia ad paucitaté virtutis officijque deueniãt. Pupillę quoque oculorum, quæ veluti per foramina quædam proſpiciunt, tenebris obducũtur, cũ meatus omnes, & operationum viæ, quibus vſi ſumus in vita, penitus occluduntur. Incipit.n, tunc homo tenui vocis filo ac infirmo loqui, cum in extremo reſpirat, voce uix ægreque & per dentes reſonante. Prius itaque quàm te hęc mortis incommoda comprehendãt, cura ut in officioſis, opereriſque uirtutem. *Olympiodorus, in eccl. c. 12.*

Vita noſtra perſimilis eſt uino, cum ſuper eſt modicè, acceſſit. *Antiphanes, apud Stobęum, ſerm. 113.*

Vide Pueritia.

SERMO.

SERMONIS VSVS.

NOnne ardorem refrigerabit ros? Sic & verbum melius quàm datum. *Eccel.*18.

Sicut ruſticatio de ligno oſtendit fructum illius: ſic verbum excogitatu cordis hominis *Eccl.*27.

Quemadmodũ qui mala vtuntur oratione nihil differunt ab his qui malo facto vtuntur calumina enim eſt miniſtra gladii, & affert dolorem maledictum, ex quibus eſt vitæ euerſio, hæc autẽ fuerint opera improbæ orationis. ita etiam qui bona vtuntur oratione, prope accedunt ad eos, qui bonis factis vtuntur. Eſt enim ſalutaris oratio, ſicut opus ſalutare. *Clemens Alex.lib.*1 *.ſtromat.*

Sicut eq̃ hinnitus eſt proprius, latratus canis, bouis mugitus, rugitus leonis, Sic ſermo hominis. Hic eſt enim propriẽ munimentum, indumentum, armatura & arx hominis animalis Deo chariſſimi. Et quemadmodũ doloribꝰ. timoribꝰ alijsq́; malis preſſos fauor, ſedulitas, dexteritaſque amicorũ ſæpe refouet: ſic non ſæpe, ſed ſemꝑ grauiſſima onera, quæ in nobis imponit vel corporis coniuncti neceſſitas, vel externus caſus aliq̃s ex improuiſo irruẽs, dimouet præſentiſſimum ſermonis rationisq́; remediũ: q̃ ſocius & amicus familiariſſimus à natura nobis eſt nõ tã additus quam agglutinatus, vt inuiſibiliter, ſic inſolubiliter, ideò præmonet quid conferat, & ſi quid ſecus accidit quàm volumus, non vocatus ſuccurrit, pręſtans nõ alterum tantum officiũ, vt adiuuet ſine cõſilio, vel cõſulat ſine auxilio, ſed vtrũq; pariter. Nec.n.vires habet ſemiperfectas, ſed omnbus partibus integras. *Philo,lib.de ſom.*

Quemadmodum ſagittarii ſcopo ſibi aliquo propoſito conãtur omnia tela in eũ defigere: ita orator de re quadã dicturus omnem orationem ad rei alicuius finẽ refert, ſententiaſque omnes ad certum quẽdam ſcopum dirigit. *Idem in lib.de ſacrificio Abelis & Caini.*

Qui alios ſalutari doctrina inſtruit cum ſeipſum ita vitiis contaminet, vt cum eius vita apertè pugnet ratio, eſt ſimilis farrario quo decutitur farina, quod pollinem & ſimillam extra emittit, & furfures ſibi retinet: aliis florẽ &

medullam

medullam triticæ farinæ porrigit, ſibi autem aſſumit furfurea purgamenta. Eam ob cauſam præcipiebat Deus, vt in rationali ſacerdotis eſſent hæc uerba ſcripta: doctrina & veritas, ille. n. verus eſt doctor, qui id efficit quod docet. *Hector Pinus in cap. 19. Ezechiel.*

Qui alios docet quid ſit faciendum, nec ipſe facit, ſimilis claro ſpeculo qđ alijs maculas ſuas oſtendit, ipſum aũt ſeipſum non videt. Eos ẽt qui recta dicerent, nec facerẽt, cõparâbat Diogenes apud Laertium cum cithara, quæ cũ ſuauem concentum efficiat, qui alios oblectat, ipſa tñ ſeipſam, nec audit, nec ſentit: imò plerunq; etſi delectet, pa parũ tñ aut nihil prodeſt. Nã vt ait Gregorius, loquẽdi au toritas perditur, qñ vox operibus nõ iuuatur. *Idẽ in ca. 20.*

Qui dicit, nec id efficit, qđ docet, cotis vſurpat officiũ, quæ ferum reddit acutum, cum ipſa inutilis ſit ad ſecãdũ. Et vt pictor pulchram atque elegantem pingit imaginem cum ipſe ſit turpi quadã fœditate inſignitus, ſic eſt qui vir tutem verborum coloribus exornat, cum ipſe nullo virtu tis colore ſi decoratus. *Idem in cap. 1. Iſayę.*

Sicuti legiſlator bracteas auri cõcidit in fida, ad cõtexẽ da quædam ſua opera firmius: ad eũdem modum ſermo, quouis auro precioſior, ex variegationibus innumeriſq; idæis laudabiliter abſoluitur, quando vſq; ad exigua capi tula conciſus, formam alicuius inuẽti accipit, additis demonſtrationibus, tanquã aptè contextis ſtaminibus. *Ibid.*

Quemadmodum aqua quæ nõ certis canaliũ marginibus dirigitur, ſed per areæ diffunditur planiciẽ, euaneſcit: ita & res per ſermonibus vaſtitatem diffuſa, lectorem fallit. *Greg. Nazianz. lib. 3. de Theologia.*

Non patior vt ſons obturetur, ac torrẽs profluât, ſed abſcõdatur, & aſtra ſplẽdeât, canicies cedat, ac inuẽtus ferat leges, ſapientia obticeat, & rerum inexpertus iuuenili ter verba faciat, imber enim rapidus nequaquam placido eſt utilior. Ille enim cũ impetuoſe fertur, rura trahit, agricolamque lucro plectit capitali. Hic verò leniter effuſus, & ad inferiora delapſus, terram fœcunditate replet, aran temque à labore liberat, ac ſpicam ad fructum perducit, maturum: ita & in ſermonibus, abundãtior nequaquã ſa pientiori eſt utilior. Hic enim aliquantulum oblectãs for

taſſis euaneſcit pariterque cum aere percuſſo diſſoluitur, nihil vltra hoc conferens, ſed auditu auidum facundia tãquam incantamento demulcet: qui verò in mẽtem penetrat, ac os dilatat, repleť ſpiritu, & generat one videtur longior, multumque fructum paucis producit ſyllabis. *Idem orat. conſolatoria.*

Equi furor regitur fræno, regitur habenis equitis aurigæq; arte. Hominem verò uerſat oratio minimè ignaua, minimè ſordida, minimè neglecta: ſed quæ lenitate atque acrimonia temperata, nequaquam ociũ auditoribus præbet, vt voces duntaxat ac uocum uoluptates inquirãt: ſed illos potius excitet, ac veluti tubæ ſonitu percuſſos cogat debacchari. Tuba etenim interdum claſſicum ſonat interdum receptui canit. Qui ſi huiuſmodi orationem requirãt, philoſophiã affectantes, nimirũ dare operam oportet, vt eũ cuius eas facultas exiſtat, habeamus, probemus, eligamus: ſiue ille ſenex, ſiue iuuenis, ſiue pauper, ſiue diues, ſiue multi nominis ſit. *Tyrius ſerm.* 37.

Vt leonũ animaliumq; impetus, caueis coercetur: Sic hominum, quorũ maximè in ſeductu orationes ſunt, ita tamen delituerint, vt vbicunq; ocium ſuum abſcõderint, prodeſſe velint ſingulis & vniuerſis, ingenio, voce cõſilio. *Seneca de tranquill. vitæ cap.* 3.

Quẽadmodũ vniuſcuiuſq; actio dicẽti ſimilis eſt: Sic genus dicẽdi aliqñ imitatur publicos mores. *Idem li.* 2. *ca.* 118.

Quomodo conuiuiorum luxuria, quomodo veſtium, ęgræ ciuitatis indicia ſunt. Sic orationis licentia (ſi modò frequens eſt) oſtendit animos quoque à quibus uerba exeunt, procidiſſe. *Idem, lib.* 2. *epiſt.* 115.

Quomodo in uino non antè lingua titubat, quã mens ceſſit oneri, & inclinata vel prodita eſt: Ita iſta oratio qđ aliud quàm ebrietas eſt? nulli moleſta eſt, niſi animus labatur. Ideo ille curetur, ab illo ſenſus, ab illo verba exeunt: ab illo nobis eſt habitus, vultus inceſſus. Illo ſano ac valẽte, oratio quoque robuſta, fortis, virilis eſt. *Ibidem.*

Vt ægrotus non quærit medicum diſertum, ſed ſanãdi peritum: Sic à philoſopho non requirimus orationẽ phaleratam. *Idem apud Eraſmum.*

Qui bibunt, ubi iam deſierint ſitire, tum poculi ſculptu

ram

ram contemplantur: Sic in oratione primùm animaduertẽdum, quam ſalutare ſit quod dr: deinde ſi vacat, quid ſit elegans an nitidum, conſiderare licet. *Plutarchus in Moral.*

Vt ridiculus ſit cantor, qui rem grauẽ Lydijs efferat modis: ita ridiculus qui de dijs, aut rectè uiuendo verba faciẽs rhetoricis laſciuiat floſculis. *Ibidem.*

Vt iuxta vias aſperas ac ſalebroſas violæ floſculiq; nõnunquã occurrunt: ita in oratione infacunda nõnunquã & ſententiæ & figuræ incidunt dignæ quę laudẽtur. *Ibi.*

Nõ idem finis ſermonis, qui curſus iuxta Sophoclem: nam illic vincit qui præuenit, hic qui magis ad rem dixit, non qui celerius, imò vincit ſæpe, qui poſterior dicit. *ibi.*

Qui ſtatim orationis ornatũ requirit, perinde facit, ac ſi quis nolit antidotum bibere, niſi vas ſit adductũ ex Atticæ Teneris figulina: nec in hyeme veſtẽ induere, niſi quæ lanam habeat ouium Attricarum. *Ibidem.*

Muſici leui chordarum tactu demulcent, non graui pulſu: Sic oratio placida, citius quàm aſpera mouet populum *Ibidem.*

Qui coronas nectunt, belliſſima quærunt, non vtiliſſima: at apes etiam amariſſimo thymo inſidunt, atq; inde mellificium colligunt: Sic oportet auditorem nõ floſculos orationis voluptatis cauſa ſectari, ſed uim ſententiarum & utilitatem. *Ibidem.*

Vt balnei non purgantis: Ita nec ſermonis ulla eſt vtilitas. *Ibidem.*

Vt athletis amphotides addũtur contra plagas: ita pueris focalibus magis eſt opus aduerſus peſtilentem orationem. *Ibidem.*

Vt fræno circumagitur equus, vt clauo nauis: ita oratione ducuntur homines. *Ibidem.*

Non conuenit, ut in tonſtrina ſurgens, ad ſpeculũ cõtẽpleris teipſum, num rectè ſis curatus: Ab oratione diſcedens, non expendas, nũm melior ſis curatus. *Ibidem*

Vt lumen, ita nec oratio vlli prodeſt, niſi volentibus accipere. *Ibidem.*

Facilè eſt demoliri, quod alius extruxit: ad difficillimũ idem aut melius aliquid extruere: ita aliorũ orationem reprehendere, in procliui eſt: at eodem modo meliu ve dice

re, non eſt perinde facilè. *Ibidem.*

Vt ædium oſtio carentium, & crumenarũ abſq; vinculis nulla eſt utilitas: Ita multomagis oris clauſtro carentis nullus eſt. *Ibidem.*

Vt in calamitatibus firmisſimi atque optimi amici adſunt utiliter. Sic & ſermones optimi. *Ibidem.*

Qui in Platone & Demoſthene nihil quærũt, niſi puritaté Attrici ſermonis, qui aliud agunt, quàm ij qui pharmacis nihil amant, niſi fragrantiã, & nitorem, vim purgãdi ſeruandique negligunt? *Ibidem.*

Vt ſtragulæ picturatæ dum extéduntur, oſtendũt, imagines, dum contrahũtur, celant eaſdem & abolent. Ita ét oratio ſi benè & aptè compoſita & pronunciata ſit rei ſerié ponit ob oculos, ſi finé apponit orator, ex animo pleraque euaneſcunt. *Idem in Græcorum apophthegmatis.*

Qui caſtam ac philoſophicam orationé meretricijs ac ſophiſticis laudibus proſequũtur, perinde faciunt, atque ij qui athletam lilijs aut roſi coronét, non lauro aut oleaſtro. *Ibidem.*

Vt in uita, ſic in oratione nihil eſt difficilius, quã quod deceat videre. *Cicero in Oratore ad Brutum.*

Vt mulieres ideò benè olere, quia nihil olent, uidẽtur: ita hoc ipſo eſt ornatior oratio, quòd ornamenta negligat. *Idem ad Attic. lib. 2.*

Quemadmodum Protogenes pictor Apellem ex unica linea cognouit, nunquam alioqui viſum: ita ex vnico reſponſo ingenium & prudentiam uiri depræhédet, qui ſit ipſe ſapiens. *Eraſmus in ſimilibus.*

Et uoce agnoſcimus hominé, facie nõ conſpecta, nã ſua cuiq; vox: ita ex oratione licet hominis vitã cõiectare. *Ibi.*

Nouella uitis copioſius gignit vinum, ſed uetuſtior melius: ita plura loquũtur iuuenes, ſed utiliora ſenes. *Ibidem.*

Taurus auis cum ſit puſilla, tamen bonum vocem imitatur: Ita nõnulli cum re ſint exigui, tamen loquuntur reges ad ſatrapas. *Ibidem.*

SIMONIA.

QVisquis ſub allegationibus, titulisque Eccleſiæ crumenam auxerit, & quia idoneus uideatur temporibus

bus acerbitatem deſiderantib. potentiã ſibi cõparauerit, hic ille eſt quem e conuentu Chriſtianorũ explodendum cenſemus. Non fecit Deus in abſolutã virtutẽ, nec opus hẽt malitiæ ſubſidijs: non deerunt milites Deo cõgruentes, & aptis Eccleſiis. Inueniet ſocios hic quidẽ gratuitos, mercedisq; expertes, in cœlo tñ plenè remunerãdos. Hos ego vos futuros ſpero. Decorum.n. eſt, benè agentib. benè precari, p̃uaricantib. dira ominari. Quicũq; igitur flac ceſſit, ẽt prodit. Qui verò acriter inſiſtit, vt tñ aliena ſuppilet, is apud Deum culpa non caruerit. Id vnũ in cõe cõtendite: nummulariosq; iſtos paruos, qui diuina dogmata aut nũmos adulterant, publicè traducite: & quotquot ſunt, manifeſtos reddite, quinam ſint, & ita ignominioſi habiti finib. Ptolomaidis expellantur: vt quiquid cũ illis huc venerit prophani, ſecũ auferant. Qui contra iſta aliquid fecerit, execrabilis Deo eſto. *Syneſius epiſt. ad presbyte.*

Si quis vult pingere vel ſculpere imaginem veri hoĩs, & illam pingit vel ſculpit bicorporem vel tricorporẽ ſub vno capite, vel econuerſo: nonne potius imago illa monſtrum reputabit q̃ hominem? Sic tu clerice aut ſacerdos, qui plures curas beneficiorum, plures habes Eccleſias: tu prælate, qui plures tenes dignitates: tu canonice plures præbendas: tu clerice plura beneficia, magis p̃notas, magis repręſentas monſtrum, quàm Chriſtum. Ergo, vt dixi, figura es mendas, imago fallas. *Volcuinus ho. in Euangelium Matth. Simile eſt regnum cœlorum homini, qui ſeminat bonum ſemen in agro ſuo, & ſuperuenit inimicus homo, & ſuperſeminauit zizaniam.*

Agrippæ qui vocantur, q̃m præpoſtere naſcuntur, hoc eſt, pedibus primum emergentib. malis auſpiciis in vitã ingredi creduntur, magnoque humani generis malo: ut Marcus Agrippa & Nero: Ita qui per nefas & ſimoniam irrumpunt in imperium, aut epiſcopatum (vt vocãt) magnam peſtem adducunt ſibi ſuisq;. *Eraſ. in ſimil.*

Vide Lingua.

SOCIETAS.

QVis miſerebit incãtatori a ſerpente percuſſo, & omnibus qui appropiant beſtiis? Sic & qui comitatur

cum uiro iniquo & obuolutus eſt in peccatis eius. *Eccl. 12.*

Oīs homo ſimilis ſui ſociabitur. Si cõmunicabit lupus agno aliquando, ſic peccator iuſto. Quæ cõmunicatio ſancto homini ad carnẽ, aut quæ pars diuiti ad carnẽ? *Eccl. 13.*

Stupa collecta ſynagoga peccantium, & conſummatio illorum flamma ignis. *Eccl. 21.*

Sicut ſæpe uidimus putrefactas & emortuas corporis carnes, à connexione viuentium membrorum ferro ſecante ſeparari. Tale aliquid eſt, quod agit veritatis agnitio, neceſſe eſt enim, ut ſalutis cauſa, filius, verbi gratia, qui ſermonem receperit veritatis, à parentibus ſeparetur incredulis. *Clemens, lib. 6. recognitio.*

Qui timent te videbunt me & lætabuntur. Conſuetudo impiorum eſt, vt cõſpectis religioſis uiris triſtes ſint. Oderit enim neceſſe eſt ebrioſus ſobrium, cõtinẽtem impudicus, iuſtum iniquus: & tãquam conſcientiæ onus præſentiam ſancti cuiuſque non ſuſtinet. Contrà uero ad conſpectũ viri fidelis, religioſi omnes quibus timor Dei eſt lętantur, vt uel ſolo corpore cõtemplationis vice gratulemur, modo auium herbarumque quarumdam, quæ uiſæ tantũ & conſpectæ morbis aliquibus & infirmitatibus medentur. *Hilarius, in Pſal. 118.*

Quemadmodum in peſtilentibus locis ſenſim attractus âer latẽtem corporibus morbum iniicit: Sic item in praua conſuetudine a conuerſatione, maxima nobis mala hauriuntur, etiamſi ſtatim incommodum non ſentiatur. *Baſilius hom. 9. quod Deus non eſt autor malorum.*

Non aliter quàm ceruus uenenum ex antris trahit halitu ſuo, & purgat: ita quidem ſua pia cõuerſatione alios è peccato retrahunt, & conuertunt. *Baſilius in Pſalter. um.*

Quemadmodũ in contagiis peſtilẽtiarum ẽt ij qui ſum mã cura ſeruant uictus rationem, tñ iiſdem morbis quibus ægroti laborant, ob cõſuetudinem eorum qui corrupti ſunt opplentur & ipſi: itide nunc oẽs ſimiles inter nos facti ſumus, à contentione, quæ noſtros animos occupauit, ad malorum æmulationẽ redacti. *Idem de ſpiritu ſancto.*

Quemadmodum ſuauia aromatũ odorameta, propriũ quiddam per aerem continentem ſpirant quibus pſentes recreantur: ita vir bonus toti ſibi commorãtiũ contubernio

nio ſalutaris & iucundus. *Idem in Gordianum martyrem.*

Quemadmodū in corporib. cum vnū aut duo membra male ſunt affecta, haud difficulter reliquis ſuccurritur, ſanitatisq; bonum maiorib. ſubuenit partib. quò celeriter & illa conualeſcant: cū verò plura diſſident, & male hn̄t, nullo remedio ſubueniti pōt, quin oīa ægrotent, periculumq; illud iam manifeſte ſe oſtendit. Ita morbi ēt qui ſingulis accidunt ſubditis, a cōi populo qui melius hēt, ſunt abſcindendi, cum verò maior pars corrupta eſt, tum vniuerſo imminet periculum. Nec mihi ſecus hoc tpe, his q̃ nos tam capitali odio, nec non tantę Chriſtianorum retributioni eueniſſe videtur. *Greg. Nazian. orat. 1. in Iulianum.*

Conſidera hic qūo propter vnius intemperantiā vnā ciuitatem habitantes, pęnarum ſocij fiunt. Sicut.n. accenſa pyra, & qui prope habitant, periculi ſunt participes, igne omnia depaſcente: eodem modo & nunc adoleſcentis intemperantia non ſolum patrem, ſed omnes ciues perdit. *Chryſo. ho. 59. in Geneſin.*

Neſcitis quod modicum fermentum totam maſſam corrumpit? Sanies q̃dam peccatum eſt reliquum corporis depopulans. Veluti domo ardente & qui nondum malo læduntur, his qui in malo ſunt moleſtia non minori premuntur, atque vniuerſa conferunt, quo ne vrgens ignis ad proprias inualeſcat domos, Sic & Paulus eos excitat dicens: Pyra q̃dam eſt, præueniamus malum, extinguamus incendium priuſquam eccleſiam inuadat. *Idem ho. 10. de pœni.* 1. Cor. 5.

Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Proſunt ergo colloquia bona, caſtigant & colloquia terribilia. Eſt.n. aīus inſtar ceræ cuiuſdam. Nam ſi frigida colloquia induxeris, ſolidaueris ipm atq; indurauerīs: ſi verò calida & feruentia, mollieris. Emollitum aūt ad quocunque voles finges ac formabis, imaginemq; illi regiam inſculpes. Non eſt.n. anima noſtra vel bona vel mala natura, ſed volūtate aut mala fit, aut bona. Quemadmodum.n. velum eo nauem defert quocunq; ſpirauerit uentus, imò quemadmodum ipſe clauus nauem defert, ſi proſper ac ſecundus fuerit ventus: ita & cogitatio, ſi ſecundo & proſpero vento bona ſpirauerint verba, nauigabit abſq; periculo: ſi uerò cōtraria, ſubmergent ſæpenumero cogitationem. Quod 1. Co. 15.

enim nauigijs ſunt flatus, hoc animis ſunt ſermones. *Idem ho. 2. in 2. ad Theſ.*

Et melius fuerit triſtib. immorari quã iucũdis. Nam ſi domũ ingreſſus fueris vbi paranť nuptię, ad horã quidem ſpectaculo oblectaberis, nouiſſimè verò digreſſus teipm mœſtitia macerabis, ppea qđ tãta non hẽs. Si vero domũ lugẽtium intraueris, etiamſi valde diuites fuerint, digreſſus magis recreaberis. Non. n. liuorem illinc capiens, ſed conſolationem paupertatis tuæ. Videbis reipſa quã nihil boni hẽant diuitiæ, nihil mali paupertas, ſed vtræque res ſint indifferentes: ita & nunc ſi deliciis ſermocinatus fueris, magis aĩum dolore obtundes non hñtem pari modo vnde delicietur. ſi uerò aduerſus delicias locutus fueris, & de gehenna ſermonem in medium adduxeris, exhilarabit te res iſta, plurimumq; uoluptatis capies. *Ibid.*

Balneum egreſſus, publica conuenticula euitas, ne beneficium forte formenti negotia moleſtiora corrumpãt: Quantomagis cũ ab eccleſiæ congregatione regrederis, oportet hoc facere, ne igné deuotionis qué ſermo in vobis ṗdicationis accenderat, extinguãt peſtifera colloquia & conuerſatio vitioſorum hominum? *Idem ho. 5. de ira.*

Vt aurum eligitur, & uilis terra relinquitur: & ut apes flores colligunt, herbas relinquũt: Sic uos ab homine malo doctrinam colligite, conuerſationem relinquite. *Idem ho. 43. oper. imperf.*

Velut lutum farinam, acetum uinum corrumpit: Ita mali homines bonos, diſcedamus ergo a Babylone. *Idem ho. 28. in Matth.*

Minuta q̃dam (vt ait Phædon) aĩalia cum mordent nõ ſentiuntur, adeo tenuis illis & fallẽs in periculum uis eſt: timor indicat morſum: & in ipſo tremore, nullũ vulnus apparet: Idem tibi in conuerſatione virorum ſapientiũ eueniet: non deprehendes, quemadmodum aut quando tibi proſit: profuiſſe deprehendes. *Sene. lib. 2 epiſt. 95.*

Vt in peſtilentia cauendũ eſt, ne corruptis iã corporib. & morbo flagrãtib. aſſideamus, quia pericula trahemus, afflatuq; ipſo in proximo laborabimus: Ita in amicorum legendis ingeniis dabimus operam, vt quam minime inquinatos aſſumamus. *Idem de tranquil. uitæ, lib. 1. c. 7.*

Torpedo piſcis haud nocet, niſi cōtactu, ſed uirus ſuū etiam ab ære per linum, & arundinis internodia ad piſcatoris manum mirè tranſmittit: Sic improbi ac peſtilentes haud nocent, ſi nihil cum illis habeas commercij, rerum quacunque conſuetudine contacti morum venena afflant. *Plin.lib.32.cap.1.*

Aconitum etiam contactu necat: Ita quorundam conuictus protinus inficit, aut ſi uel tantillum cum illis inceptes commercij, *Idem lib.29.c.2.*

Quéadmodū vna meretrix multos fornicatores facit: ſic plurimā populi partē inquinat paucorum effeminatorum abominanda permixtio. Et neſcio qui eorum ante Deum deteriores ſint cum æquali in ſcriptis ſacris ſorte damnentur. *Saluianus de uero iudicio & proui. Dei, lib.7.*

Vinum moribus potatorum ſeſe commiſcet: Sic quoque animus conſuetudini ſe inſinuat, ac ſodalibus. *Demoſthenes apud Stobæum.*

Vt cæcias uentus nubes: Sic improborum uita in ſe vitia attrahit. *Plut. in moral.*

Beata res foret, ſi quemadmodū & puerū & adoleſcentem atq; iuuenē ſenemq; tp̄s fecit, ita ēt prudentem, & iuſtum fidumq; faceret. Quin ēt malis mulierib. mihi ſunt melioris viri praui. Nam corpore differūt ab illis, nō aio. Sicut igitur lex eas ad nullas res maiores accedere ſinit, ſed definiuit quouſq; conueniat: Eodē opinor mō cum vulgarib. hoīb., in minimis ſocietas hn̄da eſt: in actionibus aūt maioribus, aut ſermonib. neceſſarijs, aut uitæ ſecuritate, nunq̄. Etenim ſi qn̄ a maleficiis abſtinēt ob quácunque cām, procliuis tum ad naturam reditus eſt. Quēadmodum feræ ſæpenumero quieſcunt, ſuntq; manſuetæ dormientes aut ſaturatæ, ſuam ipſarū tum naturā nō abiecerunt: Similiter & illi aliquod tp̄s nihil nocuerunt, deinde accidente occaſione, & vſuram (aiunt) & ſortem prauitatis perſoluunt. *Dion Chryſo. orat. 74. De incredulitate.*

Multò tutior meliorq; ſolitudo eſt, q̄ ſocietas cum hominib. niſi abſq; timore contingat, & participum attentione. Et quemadmodum nauigantib. utilius eſt pelagus, quàm terra, ſi quis in tranquillitate nauiget, & clare norit loca: in pelago enim haud ſæpe frangitur nauis, ſed

apud

apud littora, circaque promontoria videntur naufragia. Quapropter cum tempeſtas apprehenderit, vnuſquiſq; inexpertorum quidem deſiderat terra, gubernator autẽ quam longiſſimè fugit. Quanquam portus quis inueniat tranquillos, quib. facilè naues credere poſſit, quantuſcunque ét conſurgat ventus. Homines autem modeſtiſſimi, æſtiuis ſunt ſimiles ſtationibus, quæ præſentia ſpectãt: ita & illorum quiſque ad vnam quampiam in vita rem manſuetus eſt, haud æquè etiam alia. *Idem orat. 74 De lege.*

SOLICITVDO VANA.

VT vociferantium terror obuij flatus impetu frangitur: Sic & interna mentis cogitatio externorũ ſollicitudine interpellatur. *Greg. Nazian. lib. 2. de Theolog.*

Matt. 6. *Nolite ſolliciti eſſe quid manducetis, &c.* Sicut cum aliquis ebrietatis vitio obſeſſus eſt difficile oĩno credit eſſe quépiam hoĩum qui ne aquam quidem guſtarit unquã, cum certè plurimi id apud nos monachi fecerint. Et ſicut ille qui cum mille meretricibus volutatur, virginem quenquam permanere poſſe deſperat, & ut alienorum raptor, ét propria quenquã facile contemnere poſſe non annuit: ita qui mille curarũ languorib. contabeſcunt, non facile accipiunt hanc quæ a ſaluatore pręcipitur in aliis eſſe virtutem. *Chryſo. ho. 22. in Matth.*

Neq; quiſquam ad conuiuium iturus opulentũ, de ipſius diei cibo ſe curare patietur. Nec ad fontem aliquis accedens ſolicitudinem de ſitis neceſſitate patietur. Nequaquam ergo etiam nos, cum habemus liberalitatem & prouidentiam Dei, cunctis omnino fontibus affluentiorem, inopes nos putemus. *Idem ho. 23.*

Cum Deus te paſcat, nulla tibi ſolicitudine opus eſt. Nã ſi rege aliquo tibi pollicente quotidianum ex menſa ſua cibum, ac refectus cibum nõ quæreres: multomagis cum omnia tibi ex diuina uoluntate, quaſi è fontib. emanant, omni cura expers eſſe debes. *Idem ho. 56.*

Quid inter nos & formicas intereſt? Nã vt hæ dũtaxat corporis curam hñt, pariter & nos certè: imò uerò multo peius. Non. n. pro rebus vt illæ tantum neceſſariis laboramus, ſed pro ſuperfluis quoque ac turpibus. Vitam illæ

nullo crimine peragunt, nos auaritiæ ſeruientes, nō illas, ſed lupos & Leones imitamur. Cur & has dixit beſtias cū multo ſimus peiores? Nec.n aliter quam rapiendo natura illis conceſſit uiuere: nos quos ratione & æqualitate honorauit non pudet illas rapina ſuperare. *Idem ho.70.*

Sicut uiator in uia nihil ſolicitus eſt, niſi quod neceſſarium habet ad uſum: Ita homo in hoc tranſitu mundi, nihil debet eſſe ſollicitus, niſi quod opus habet ad uſum. *Idem ho.31.oper imperf.*

Quemadmodum fieri non pōt, ut qui nauigant, abſq; cura ſint: ita & hi qui uitam hanc fragilem viuunt abſq; ſollicitudinis angore eſſe non poſſunt. Si diues fuerit, plurimæ illi mœſtitiæ occaſiones: Si rex, curis deſtinetur innumeris. *Idem ho.1.in 2.ad Timotheum.*

SOLICITVDO VTILIS.

OPus eſt vigilantia dilecti: Nam & miles dormit non in lecto, ſed humi, piſcator non dormiens piſcatur, ſed ſtans aliqñ peragit noctem. Agricola omnem exhibet uigilantiam, ne Dñi uinea lædatur. Et paſtor ſub dio ſtās noctem conſummat gregem cuſtodiens, ſicut Iacob dicebat, *Fui ardens æſtu per diem, & gelu per noctem, & ſomnus receſſerat ab oculis meis.* Et quæ ipſius vigiliæ ratio? ne ulla ouis feræ captiua fieret. Si uero tanta de irrationali pecude cura, quales eſſe decet, de rōnali anima ſollicitudinem gerentes, anima inquam, oīum pretioſiſſima, nec æquiualentem totum pariter orbem habente, quæ ſimul nobiſcum reſurgit, pariterq; defenditur, & diuino tribunali ſimul aſſiſtit? *Chryſoſtom.22.ad pop. Antioch.* Gene.31

Vt peccata germinant, negligentia: ita ſolicitudo uirtutes parit. *Theoph. Alex. epiſt.3. paſchali.*

Si hoīum quiſpiam clarus & locuples in locum liberorum adoptaturus acciret, ires per oppoſitas rerū difficultates & p quis longi receſſus iter iactatus curreres, Deus uniuerſitatis rerumq; Dñs te in adoptionem vocat, illud (ſi velis) blandum filij nomen impartiens, quo Deum noſtrum, vnicum ſuum nuncupat, & non accenſus rapetis? non properus vrgeris, ne conditionem tantam celeri occurſu mors præripiat? *Eucherius Lugdunen epiſt. ad Valer.*

Semper

Semper & ad omnia vigilias eſſe ſalutares nullus ignorat, quia re uera plus vigilare, plus viuere eſt. Nam qui tã mortis ſimile, quàm dormientis aſpectus: Indulgendum ſomno eſt, vt corp⁹ reparet, nõ reſoluat, & vires reuocet, nõ eneruet. Quæ ars, quod opus, quod tempus, quę poteſtas, quod officiũ, non uitę lucra lucubratione perquirit? Hinc eſt quod rex in procinctu peruigil callidi hoſtis præcauet, & euitat inſidias: tunc in caſtris miles ſupueniẽtes nocturnos impectus caute pnoctatione ꝓpellit. Sic nauta vigilando diffuſi itineris incertas vias intrat, & calles tranſit inuios, & veſtigio furtiuo ad lucroſi portus votiuã peruenit manſionẽ. Hinc paſtor adiungit noctes diebus, & totum ſibi tempus denegat dormiẽdi; ne qua lupis ſuffragante ſomno, graſſandi in gregẽ præbeat occaſio. Sic viator ſolers per auras noctis, eſtus ſolis præuenit: actumque diem prouidentius deputat manſioni. Hoc propheta ſciens non die ſolo, ſed nocte tota clamabat ad Dominũ:
Pſal. 87. *Domine Deus ſalutis meæ, in diæ clamaui & noctæ coram te.* Quid plura ipſe Dñs pnoctat in oratione vt ante nos oratione liberet, quã redimat paſſione. Et ſi pro ſeruis Dñs vigilet, merito pro ſeipſis ſeruos vigilare ſic iubet. Pręcincti (inquit) ſint lũbi veſtri, *Petrus Chryſolo. ſer. 24. de ſeruo vigili.*

In procinctu belli ſemper vigiliæ ſunt militiũ diſtributę, vt inſidijs nihil liceat, nil pateat dolis. Pernicioſiſſimus eſt nimis repentinus hoſtis: nã aut inſcios præuenit, aut incautos pręoccupat aut opprimit dormientes. Hinc eſt quod Chriſtus per totam ſeculi noctem milites ſuos præmandatis vigiliarum vicibus, commonuit cõtra Diaboli, id eſt, veteris hoſtis ſubtiliſſimum dolum, cõtra latentes impetus vitiorum, contra criminũ inſidias irruentes, contra ſcandala, contra tentamẽta pręſentis vitæ, contra vrẽtes acies ſecularium preſſurarum, taliter admonẽdo. *Vigi-*
Matt. 26 *late & orate ne intretis in tentationem.* Ibidem, *ſerm. 27.*

SOPHISTA.

IN fœlices ſophiſtę canoris quibuſdã ſuis nugis garrientes, cum in nominum delectu, & certa dictionum compoſitione, tota vita laborant, cicadis ſunt loquaciores. *Clemens Alex. lib. 1. ſtrom.*

Verum

Verum nihil oberit, ſi ſermoni narratiunculā quandam breuem, tāquam condimentum aliquod addamus, quo ſciētibus memoriam refricemus, ignorantibus autem doctrinam impertiamur. Athenis ex iuuenibus quāplurimi imò modeſtiores etiā circa ſophiſticē deſipiunt, non ingeneroſiores ſolū, & nomine obſcuri, ſed generoſiores iam & clariores, nō ſecusque ac multitudo inter ſe decertant, cum moribus prędıti ſint iuuenilibus, & haud facilè cohiberi poſſint, ideò video idem illis accidere, quod & equorum ac ſpectaculorum amatoribus incurſu equorū aduerſariorum: ſaltant enim, clamāt, puluerem in cęlum ſpargunt, in aurigis ſedētes aerem verberāt, equos digitis tanquam flagellis cum coniungentibus coniungunt, & cum nullius ſint Domini, facile inuicem concedunt aurigas, equos, ſtationes, quorū pręfectos. At quinā ſunt illi? vt plurimū indigētes ac pauperes, & qui nec tantū habēt vt vno ſuſtineant die eodē modo & hi in his admodū pro doctoribus ſuis confliċtantur, & aduerſarijs indignātur, quo ipſi plures exiſtant, ac doctores quorū illi curā gerūt pcipuā, locupletiores reddant, q̄res admodū abiurua eſt & infęlix, *Gregorius Nazian. oratione funebri in laudem Baſilij.*

Quemadmodū indoctę & laſciuę in venatione canes, nō intelligentes neque cognoſcentes veſtigia, decipiunt alias voce & forma: ex ſcientibus autem atque vidētibus, multæ eas ſequūtur, ſtultiores propemodum quàm illæ quæ fruſtra latrant. Ex illis hę quæ vocem non emittunt, ſed ſilent, ipſæ tantū decipiuntur: hæ verò petulātiſſimæ & ſtultiſſimæ ſunt, quæ priores imitātur tumultū excitātes: atque eo imitātur, vt & alias ſeducāt. Eiuſmodi quiddam inuenias & circa eos qui dicunt ſophiſtę, quos interdum multa ſequitur turba ſtolidorū hominum, & intelliges, quòd nihil homo ſophiſta ab libidinoſo eunucho differat. *Dion Nycænus de regno orat. 4.*

Quęſiui ergo ſcire, quænam hæc ſit multorū ſophiſtarum ſtultitia & turbatio, & inconſtans error mentiſq; circūductio: & inueni demum, hāc ipſorum ſapientiam per ſimilem eſſe adulteræ mulieri. Sicut enim illa blādis ſermonib. ac doloſis iuuenes lactat: Ita & hęc ſtultos venat, irretitos ſyllogiſmorū laqueis & ſagenis. Ac ſicut illa molli

contre-

contrectatione animam frangit, fractamquè deuincit: Ita hęc mala eadem adducit titillanti orationis concentu. *Olympiodorus in Eccleſiaſten, cap. 7.*

Vt præſtigiatorum fraudes fallunt & cum voluptate: Sic ſophiſticis argutijs capi ridiculum eſt, non periculoſum. *Seneca,*

Vt bonaſo cornua oneri ſunt tantum, nulli auté vſui, adeò ſunt in ſe reflexa: Ita ſophiſtę dialecticen habēt, ſed qua neminem reuincere poſſint, adeò eſt intorta. *Plinius lib 8. cap. 15.*

SPECTACVLA.

MVlti à ſepeliẽdiq officio redeuntes, balneum confeſtim intrarunt, à theatris autem recedentes nec gemuerunt, nec lacrymam vllam effuderunt. At certè nullam immunditiam cadauer habet, peccatum autem ita maculat, vt nulla flumina, ſed lacrymæ ſolum atquę confeſſio mundare queant. *Chryſoſt, hom. 38. in Matth.*

Nũquid theatrum ſunt præſentia: ſed puto theatra faciũt hoc, infrænes nobis iuuenes conſtituũt, & incompoſitos. Quę hic ædificantur, illic ſubuertuntur. nec hoc ſolum, ſed etiam alia neceſſarium eſt ipſos immũditia replęri. Et idem accidit, perinde ac ſi quis expurgare locũ velit in quem fons ſuperpoſitus cœnum ſupernè demittat. Nã quantumcunque purgaueris, rurſum aliud influit: idem hic accidit. Cum ingreſſos, à theatris immunditiã reportantes expiauerimus, eò rurſum abeuntes maiorem ſuſcipiunt ſordem. *Idem hom. 40. ad pop. Antioch.*

Vt admonet Socrates cauẽdum eſt ab ijs edulijs, quę illicerent ad edendum etiam non eſurientes, & a potu qui ad bibendum inuitaret etiam non ſitientes: Sic fugienda ſunt ſpectacula, ſermoneſque qui pelliciunt ſui deſiderio eos ad quos nihil attinent. *Plutarch, in Moral,*

SPES,

MAledictus homo qui confidit in homine, & ponit carmen brachium ſuum, & à Domino recedet cor eius. Erit enim quaſi miricę in deſerto, & non videbit cum venerit bonum: ſed habitabit in ſiccitate in deſerto in terra ſalſuginis & inhabitabili. Benedictus vir qui cõfi-

dit

dit in Domino, & erit Dominus fiducia eius. Et erit quaſi lignum quod tranſplãtatur ſuper aquas, quod ad humorem immittit radices ſuas, & nõ timebit cũ venerit æſtus, & erit folium eius viride, & in tempore ſiccitatis nõ erit ſollicitum, nec aliquando deſinet facere fructũ. *Ierem.* 17.

Vniuerſa opera quæ ſpectantur in hoc mundo, ſpem ob aliquam fiunt: nempe mercedis recipiendæ gratia laborũ ſuorum, Itaq; niſi quis certiſſimè ſibi perſuadeat, ſe fruitu rum laboribus, nihil promouet. Nam & agricola ſeminat ſub ſpe recipiendorũ fructuũ: & labores ſuſtinet propter expectationem In ſpe inquit debet arare: Et qui ducit vxorem, ſub ſpe hæredum habendorum ducere ſolet. Mercator quoque lucri gratia, mari & prõptiſſimæ morti ſe ipſum committit. Eadem ratione & in regno cælorum ob ſpem quam quis cõcepit, de cordis oculis illuminãdis, ſe ipſum dedicat, relictis rebus ſecularibus, dãs operã preci bus & obſecrationib. expectans Dominum, qando veniens illi ſeipſum patfaciat, & expurget eum à peccato inhabitante in eo. *Macarius hom.* 14.

Vt qui plantat vineam priuſquam aggrediatur laborẽ, gaudio ac ſpe ducit apud ſe, deſcribitq; in animo vindemias, ac reditũ ſupputat nondũ nato vino, & hac ratione laborem ſuſcipit. Spes enim ac expectatio alacrem illum reddũt ad laborem: tamdiuque è re familiari ſumptus nõ paucos facit. Itidem qui domum ædificat, aut terrã exco lit, de ſuo multa primum erogat, ſpe futuri reditus: nõ ali ter hic fit niſi quis præ oculis habeat gaudium ac ſpem, nẽ pè conſecuturus ſum redemptionem ac vitã, perferre nequit tribulationes, neque pondus, nec anguſtam viam ſuſcipere. Spes enim & gaudium ſi adſint, efficiunt vt ipſe laboret ac toleret afflictiones, pondusque & anguſtam viam ſuſcipiat. *Idem hom.* 26.

Quemadmodum Raab nihil nocuit habitare cum alie nigenis, ſed fides eam reddidit idoneam partibus Iſraelitarum: ita peccatum minimè lædit eos qui in ſpe & fide redemptorem expectant, qui veniens immutat cogitatio nes animæ, eaſq; facit diuinas, cœleſtes & probas, ac docet animam veram peccandi rationem, non diſtractam nec errabundam. *Idem hom.* 1.

Beatus

Pſal. 1. *Betus vir qui non abijt, &c.* Vt iter facientib. per aſperrima quæq; ac pene inacceſſa loca tedium releuat laboris ſpes certa propoſita cōmodioris hoſpitii: utque maris periculo auſint ſe cōmittere mercatores, facit cupiditas parandarum mercium: & agricolis imminuit ac ſuffurat labores ſpes ſecuturæ fertilitatis. Eam rem eximius doctor ille ſpiritus ſanctus initio ſtatim mercedem ob oculos ponit vt laboribus dum in manibus ſunt ueluti iam trāſmiſſis, tota mente ad bona quę in cœlis repoſita nobis ſunt, auidius properemus. *Baſil. in Pſalm. 1.*

Dic oro, ſi qs te ad regnū terreſtre & imperiū vocaret, atq; ante ingreſſum eius ciuitatis, in qua coronādus eſſes, in ſtabulū diuertere neceſſe eſſet, ubi luti ac fimi plurimū, uiatorūq; tumultus eſſet, & latronū pturbatio ſummaq; preſſura & anguſtia: nū ad illa triſtia cogitatione conuerteris, an illa omnia quaſi nihil eſſent, gaudio ſpe regni cōtemneres? p quā igit ineptū, & indignū eſt, terrenis mortalibusq; reb. potiturū, nihil his q̄ interim inciderint contrahi, ęterni autē regni ſpe elatū & erectū, atque ad cęlos accerſitū, p ſingula quæ diuerſorio cūtingunt triſtia decidere, atque perturbari? *Chriſoſt. lib. 3. de prouidentia Dei.*

Roma. 5. *Spes non confundit.* Quod igitur in ſpe nobis bona? In ſpe certè, ſed nō humana, quæ quidem intercidit atque idētidem pudefacit ſperantē, eo abs quo præſidium expectabat uel mortuo, vel adhuc viuente, à uoluntate deducto. At non talis eſt rerum noſtrarum cōditio: imò firma atq; immobilis ſpes. Nam qui ſpopōdit, is ſemper viuit. Nos autem ad quos promiſſorum fruitio pertinet ut moriēdū nobis ſit, tamē iterū reſurgemus; ac nihil profus eſt quod poſſit nos pudefacere, tanquam temere, tanquā fruſtra, tanquam ſpe ſublatos fragili. *Idem, hom. 9. ad Rom.*

1. Theſ. 5 *Induti thoracem fidei & charitatis, loco galeæ ſpē ſalutis.* Quēadmodum galea principale membrū eorum quæ in corpore noſtro ſunt conſeruat, dū caput circūdat & undiq; regit: ita & ſpes, cogitionem noſtram concidere non ſinit ſed capitis inſtar erigit, nihil extraneum in illā incidere permittēs, donec uerò nihi deciderit, neque ipſa prolabitur. *dem hom. 9. in priorem ad Theſſa.*

Nō uides naucleros ut in ſaniente mari, nubibus tranſ

currenti.

currentibus, fulminibus eliſis, omnibus in nauigio tumultuātibus, ad gubernacula ſedent ipſi ſine trepidatione & metu, arti ſuæ vacantes vt imminentē procellā repellant: hos & tu imitare, & ſacram capiens ancho, in Deum ſpe inconcuſſus permane & irreuolubilis. *Idem ho.15. ad pop. Antioch.*

Spem iam in terram ſanctam tanquā anchoram præmiſimus, ne in iſto mari turbati naufragaremus. Quemadmodū ergo de naui, quæ in anchoris eſt, rectè dicimus quod iam in terra ſit, adhuc tñ fluctuat, ſed in terra quodammodo educta eſt, contra ventos & tempeſtates: Sic contra tētationes huius peregrinationis noſtræ, ſpes noſtra fundata in illa ciuitate Ieruſalem, facit nos modo abripi in ſaxa. *Auguſt. in Pſal. 64.*

Qui ſeminant in lacrymis, in gaudio metent. Ipſe agricola quādo procedit & portat ſemen, nonne aliquādo frigidus eſt ventus, & imber deterret? Attendit cœlum, videt triſtem diem, attendit & expectat diem lætam, ne tēpus tranſeat, & non inueniat quod metat. Seminate & vos in hyeme, ſeminate bona opera. *Idem in Pſal. 125.*

Dirigenda eſt omnis animi intētio in ſpem futuri, quā ſpem vt plenius ac manifeſtius cōſequaris, aperire eam ēt ſub alicuius exempli conditione non abnuā. Si cui aliqs quinque hodie ex ære denarios offerat, quingentos verò aureos in caſtrinum ſpōdeat, optionemq; offerat, utrum eos ad præſens ſumere, an aurū mallet in poſterū, dubiūne id eſt, quin præoptet grandia illa munera cū parua mora? Tu quoque breuis huius atque æternæ uitę conditione perſpecta, non eligas capere vilia, cū capere poſſis ſpecioſa. *Eucherius Lugdunenſis epiſtola ad Valerianum.* *Pſ. 125.*

Spes eſt quaſi columna, quæ totum ſpirituale ædificiū ſuſtentat: quia deficiente, ædificiū corruit, ac in barathrū deſperationis cōcidit. Eſt ēt anchora aię, eam ſeruans, ne à procellis tētationū irrūpatur. De qua Apoſtolus: Firmiſſimū ſolatiū habeamus, qui cōfugimus ad tenendam propoſitam ſpem, quam ſicut anchorā habemus animę tutā ac firmā, &c. *Laurentius Iuſtinianus in ligno vitæ. cap. 2. de ſpe.*

Quēadmodū Aegyptij lege iubebant expectare, donec peperiſſet, ſi qua grauida morbo fuiſſet correpta: ita non

ſacilè abijcienda ſpes in hominum erratis. *Plutarchus in Moralibus.*

SPIRITVALIS.

SPiritus vbi uult ſpirat, & vocē eius audis, ſed neſcis vnde veniat & quo vadat ſic & oīs q natus eſt ex ſpiritu. Accipe lapidem & mitte in cœlum, aut ſiphonem aquæ, & eiaculare in cœlum, & uide, & ſi poſſis pertūdere cœlum. At grando minimum granum eſt, & cum cadit ſuper caput hominis, quomodo dolores præſtat? Aut uide ſtillicidium qđ à tegula cadit in terram, & cauat lapidem: ſic igitur minima quæ deſurſum cadunt ſuper terrā, magnam vim habent, *Hermas ſeu Paſtor.*

1.Cor.2. *Spiritalis dijudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur.* Quemadmodum enim qui inflāmatus eſt ac febre detinetur, exhorreſcit & reſpuit quemcūque obtuleris ei cibū aut potūm, etiam ſuauiſſimum, eo quod ipſe febre ardeat, & ab ea grauiter torqueatur, hac ratione, qui cœleſti ſancti ſpiritus deſideria ſacro & præclaro flagrant, & amore dilectionis diuinæ animam habent uulneratam, ac diuino & cœleſti igne (quem Dn̄s in terram mitterre uenit, vultq́, confeſtim ardere) vehementer impellūtur, & accenduntur cœleſti deſiderio Chriſti, quęcunque præclara ſunt in hoc ſeculo & pretioſa, reſpuēda & odio digna exiſtimāt, propter ignem charitatis Chriſti continentem eos & efficientem, vt animi voto boniſq; cœleſtibus flagrent & ardeant erga Deum. *Macarius hom 9.*

Sicut is qui cum in latronum rapinas multas & pericula incidiſſet, multò cū labore euaſit, ac poſtea ingētes opes & uarias facultates con ſecutus eſt, iam non amplius damnum metuit propter abūdātes diuitias: ſic & ſpiritales homines, qui tentationes multas & horrenda loca trāſierūt, deinde gratia & bonis cumulatè freti, non amplius fures extimeſcunt, eò quod diuitiæ non paucæ ſuppetūt; nō tamen metu carent, metu inquam non nouitiorum malos ſpiritus formidantiū. ſed timent ac ſunt ſoliciti quā rectè adminiſtrabunt ſpiritalia dona ſibi credita. *Idem, ho. 16.*

Sicut ij qui cōſulatus officia vel theſaurū regnū adepti ſunt, perpetuam gerūt curam ne quoquam pacto regem offen-

offendant:ſic & illi quibus aliquod opus ſpiritale creditũ eſt, ſemper ſunt ſolliciti: & quiete fruentes, perinde ſunt ac ſi nõ fruerẽtur; quia in eo ſunt, ut regnum tenebrarum ſubintrans ciuitatem, hoc eſt, animam, ac barbaros occupantes eius paſcua à ſe propulſant. *Ibidem,*

Quemadmodum oues aut cameli nacti fœnum, ueraciter & celeriter accedunt ad pabulum, alimẽtumq́, ſibi recondunt: & dum eſuriunt, illud ipſum è ventriculo reuocát, ac ruminant, habentq; alimẽti uice quod anteà recõdiderant: ita nunc etiam quicunq; regnũ cœlorum rapuerunt, & uiuentes in ſpiritu guſtauerunt eſcam cœleſtem, reſurrectionis tempore eundem habent legentem & fouentem illorum omnia membra. *Idem, hom.* 32.

Filij carnales ſimilãtur, carnalibus patribus in facie, aut in loquella, aut in riſu, aut in aliquo corporis ſigno. Filij autem ſpiritales in ſanctitate. *Chryſoſt. hom.* 13. *oper. imperf.*

Filij quidem carnales etſi ſimiles fuerint patribus, laudẽ nullam merẽtur, etſi diſſimiles, nullam vituperationem, quia nõ eſt in poteſtate hominis qualem accipiat corporis qualitaté: Filij aũt Dei, ſi quidem Deo ſimiles fuerint, laudandi ſunt, ſi autem diſſimiles, nimis uituperandi, q̃a in poteſtate vniuſcuiuſq; eſt menſura faciẽdę iuſtitiæ. *Ibi.*

Quomodo inter cœlum & terram aer medius conſtitutus ſeparat creaturam vtramque, ut oſtendat quia inter cœleſtia & terrena, nulla poteſt eſſe cõmixtio: ita nec inter ſpiritaia & carnalia vlla coniunctio eſſe poteſt. *Idem, hom.* 7. *oper. imperf.*

SPIRITVS SANCTVS.

QVis enim hominum nouit ea, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui eſt in eo? ſic & ea quæ ſunt Dei nemo nouit niſi ſpiritus Dei. 1. *Cor.* 2.

Cum de ſpiritu ſancto multi participẽt, non vtiq; corpus aliquod intelligi poteſt ſpiritus ſanctus, qđ diuiſum in partes corporales percipiat vnuſquiſq; ſanctorum, ſed virtus profectò ſanctificans eſt: cuius participium debent habere omnes, qui per eius gratiã ſanctificari meruerunt. Et ut facilius quod dicimus poſſit intelligi, ex rebus quan

apud littora, circaque promontoria videntur naufragia. Quapropter cum tempeſtas apprehenderit, vnuſquiſq; inexpertorum quidem deſiderat terra, gubernator autē quam longiſſimè fugit. Quanquam portus quis inueniat tranquillos, quib. facilè naues credere poſſit, quantuſcunque ét conſurgat ventus. Homines autem modeſtiſſimi, æſtiuis ſunt ſimiles ſtationibus, quæ præſentia ſpectāt: ita & illorum quiſque ad vnam quampiam in vita rem manſuetus eſt, haud æquè etiam alia. *Idem orat. 74 De lege.*

SOLICITVDO VANA.

VT vociferantium terror obuij flatus impetu frangitur: Sic & interna mentis cogitatio externorū ſollicitudine interpellatur. *Greg. Nazian. lib. 2. de Theolog.*

Matt. 6. *Nolite ſolliciti eſſe quid manducetis, &c.* Sicut cum aliquis ebrietatis vitio obſeſſus eſt difficile oīno credit eſſe quēpiam hoīum qui ne aquam quidem guſtarit unquā, cum certè plurimi id apud nos monachi fecerint. Et ſicut ille qui cum mille meretricibus volutatur, virginem quenquam permanere poſſe deſperat, & ut alienorum raptor, ét propria quenquā facile contemnere poſſe non annuit: ita qui mille curarū languorib. contabeſcunt, non facile accipiunt hanc quæ a ſaluatore pręcipitur in aliis eſſe virtutem. *Chryſo. ho. 22. in Matth.*

Neq; quiſquam ad conuiuium iturus opulentū, de ipſius diei cibo ſe curare patietur. Nec ad fontem aliquis accedens ſolicitudinem de ſitis neceſſitate patietur. Nequaquam ergo etiam nos, cum habemus liberalitatem & prouidentiam Dei, cunctis omnino fontibus affluentiorem, inopes nos putemus. *Idem ho. 23.*

Cum Deus te paſcat, nulla tibi ſolicitudine opus eſt. Nā ſi rege aliquo tibi pollicente quotidianum ex menſa ſua cibum, ac refectus cibum nō quæreres: multomagis cum omnia tibi ex diuina uoluntate, quaſi è fontib. emanant, omni cura expers eſſe debes. *Idem ho. 56.*

Quid inter nos & formicas intereſt? Nā vt hæ dūtaxat corporis curam hn̄t, pariter & nos certè: imò uerò multo peius. Non. n. pro rebus vt illæ tantum neceſſariis laboramus, ſed pro ſuperfluis quoque ac turpibus. Vitam illæ

nullo

nullo crimine peragunt, nos auaritię ſeruientes, nõ illas, ſed lupos & Leones imitamur: Cur & has dixit beſtias cũ multo ſimus peiores? Nec.n. aliter quam rapiendo natura illis conceſſit uiuere: nos quos ratione & æqualitate honorauit non pudet illas rapina ſuperare. *Idem ho.70.*

Sicut viator in via nihil ſolicitus eſt, niſi quod neceſſarium habet ad uſum: Ita homo in hoc tranſitu mundi, nihil debet eſſe ſollicitus, niſi quod opus habet ad uſum. *Idem ho.31. oper imperf.*

Quemadmodum fieri non põt, ut qui nauigant, abſq; cura ſint: ita & hi qui uitam hanc fragilem viuunt abſq; ſollicitudinis angore eſſe non poſſunt. Si diues fuerit, plurimæ illi mœſtitiæ occaſiones: Si rex, curis deſtinetur innumeris. *Idem ho.1. in 2. ad Timotheum.*

SOLICITVDO VTILIS.

OPus eſt vigilantia dilecti: Nam & miles dormit non in lecto, ſed humi, piſcator non dormiens piſcatur, ſed ſtans aliqñ peragit noctem. Agricola omnem exhibet uigilantiam, ne Dñi uinea lædatur. Et paſtor ſub dio ſtãs noctem conſummat gregem cuſtodiens, ſicut Iacob dicebat, *Fui ardens æſtu per diem, & gelu per noctem, & ſomnus receſſerat ab oculis meis.* Et quæ ipſius vigiliæ ratio? ne ulla ouis feræ captiua fieret. Si uero tanta de irrationali pecude cura, quales eſſe decet, de rõnali anima ſollicitudinem gerentes, anima inquam, oĩum pretioſiſſima, nec æquiualentem totum pariter orbem habente, quæ ſimul nobiſcum reſurgit, pariterq; defenditur, & diuino tribunali ſimul aſſiſtit? *Chryſoſt. hom.21. ad pop. Antioch.* Gene.31

Vt peccata germinant, negligentia: ita ſolicitudo uirtutes parit. *Theoph. Alex. epiſt.3. paſchali.*

Si hoĩum quiſpiam clarus & locuples in locum liberorum adoptaturus acciret, ires per oppoſitas rerũ difficultates & p quãuis longi receſſus iter iactatus curreres, Deus uniuerſitatis rerumq; Dñs te in adoptionem vocat, illud (ſi velis) blandum filij nomen impartiens, quo Deum noſtrum, vnicum ſuum nuncupat, & non accenſus rapetis? non properus vrgeris, ne conditionem tantam celeri occurſu mors præripiat? *Eucherius Lugdunen epiſt. ad. Valer.*

Semper

Semper & ad omnia vigilias eſſe ſalutares nullus ignorat, quia re uera plus vigilare, plus viuere eſt. Nam qui tã mortis ſimile, quàm dormientis aſpectus: Indulgendum ſomno eſt, vt corp⁹ reparet, nõ reſoluat, & vires reuocet, nõ eneruet. Quæ ars, quod opus, quod tempus, quę poteſtas, quod officiũ, non uitę lucra lucubratione perquirit? Hinc eſt quod rex in procinctu peruigil callidi hoſtis præcauet, & euitat inſidias: tunc in caſtris miles ſupueniẽtes nocturnos impectus caute pnoctatione ꝓpellit. Sic nauta vigilando diffuſi itineris incertas vias intrat, & calles tranſit inuios, & veſtigio furtiuo ad lucroſi portus votiuã peruenit manſionẽ. Hinc paſtor adiungit noctes diebus, & totum ſibi tempus denegat dormiẽdi; ne qua lupis ſuffragante ſomno, graſſandi in gregẽ præbeat occaſio. Sic viator ſolers per auras noctis, eſtus ſolis præuenit: actumque diem prouidentius deputat manſioni. Hoc propheta ſciens non die ſolo, ſed nocte tota clamabat ad Dominũ:
Pſal.87. *Domine Deus ſalutis meæ, in diæ clamaui & noctæ coram te.* Quid plura ipſe Dñs pnoctat in oratione vt ante nos oratione liberet, quã redimat paſſione. Et ſi pro ſeruis Dñs vigilet, merito pro ſeipſis ſeruos vigilare ſic iubet. Pręcincti (inquit) ſint lũbi veſtri, *Petrus Chryſolo. ſer. 24. de ſeruo vigili.*

In procinctu belli ſemper vigiliæ ſunt militiũ diſtributę, vt inſidijs nihil liceat, nil pateat dolis. Pernicioſiſſimus eſt nimis repentinus hoſtis: nã aut inſcios præuenit, aut incautos pręoccupat aut opprimit dormientes. Hinc eſt quod Chriſtus per totam ſeculi noctem milites ſuos præmandatis vigiliarum vicibus, commonuit cõtra Diaboli, id eſt, veteris hoſtis ſubtiliſſimum dolum, cõtra latentes impetus vitiorum, contra criminũ inſidias irruentes, contra ſcandala, contra tentamẽta pręſentis vitæ, contra vrẽtes acies ſecularium preſſurarum, taliter admonẽdo. *Vigi*
Matt.26 *late & orate ne intretis in tentationem.* Ibidem, ſerm. 27.

SOPHISTA.

IN fœlices ſophiſtę canoris quibuſdã ſuis nugis garrientes, cum in nominum delectu, & certa dictionum compoſitione, tota vita laborant, cicadis ſunt loquaciores. *Clemens Alex. lib. 1. ſtrom.*

Verum nihil oberit, ſi ſermoni narratiunculã quandam breuem, tãquam condimentum aliquod addamus, quo ſciétibus memoriam refricemus, ignorantibus autem doctrinam impertiamur. Athenis ex iuuenibus quãplurimi imò modeſtiores etiã circa ſophiſticé deſipiunt, non ingeneroſiores ſolũ, & nomine obſcuri, ſed generoſiores iam & clariores, nũ ſecusque ac multitudo inter ſe decertant, cum moribus prędíti ſint iuuenilibus, & haud facilè cohiberi poſſint, ideò video idem illis accidere, quod & equorum ac ſpectaculorum amatoribus incurſu equorũ aduerſariorum: ſaltant enim, clamãt, puluerem in cęlum ſpargunt, in aurigis ſedétes aerem verberãt, equos digitis tanquam flagellis cum coniungentibus coniungunt, & cum nullius ſint Domini, facile inuicem concedunt aurigas, equos, ſtationes, quorũ pręfectos. At quinã ſunt illi? vt plurimũ indigétes ac pauperes, & qui nec tantũ habẽt vt vno ſuſtineant die eodẽ modo & hi in his admodũ pro doctoribus ſuis conflictantur, & aduerſarijs indignãtur, quo ipſi plures exiſtant, ac doctores quorũ illi curã gerũt pcipuã, locupletiores reddant, q̃res admodũ abſurda eſt & infęlix. *Gregorius Nazian. oratione funebri in laudem Baſilij.*

Quemadmodũ indoctę & laſciuę in venatione canes, nõ intelligentes neque cognoſcentes veſtigia, decipiunt alias voce & forma: ex ſcientibus autem atque vidẽtibus, multæ eas ſequũtur, ſtultiores propemodum quàm illæ quæ fruſtra latrant. Ex illis hę quæ vocem non emittunt, ſed ſilent, ipſæ tantũ decipiuntur: hæ verò petulãtiſſimæ & ſtultiſſimæ ſunt, quæ priores imitãtur tumultũ excitãtes: atque eo imitãtur, vt & alias ſeducãt. Eiuſmodi quiddam inuenias & circa eos qui dicunt ſophiſtę, quos interdum multa ſequitur turba ſtolidorũ hominum, & intelliges, quòd nihil homo ſophiſta ab libidinoſo eunucho differat. *Dion Nycænus de regno orat.* 4.

Quęſiui ergo ſcire, quænam hæc ſit multorũ ſophiſtarum ſtultitia & turbatio, & inconſtans error mentiſq; circũductio: & inueni demum, hãc ipſorum ſapientiam per ſimilem eſſe adulteræ mulieri. Sicut enim illa blãdis ſermonib. ac doloſis iuuenes lactat: Ita & hęc ſtultos venaĩ, irretitos ſyllogiſmorũ laqueis & ſagenis. Ac ſicut illa molli

contre-

contrectatione animam frangit, fractamque deuincit: Ita hęc mala eadem adducit titillanti orationis concentu. *Olympiodorus in Eccleſiaſten, cap.7.*

Vt præſtigiatorum fraudes fallunt & cum voluptate: Sic ſophiſticis argutijs capi ridiculum eſt, non periculoſum. *Seneca,*

Vt bonaſo cornua oneri ſunt tantum, nulli autē vſui, adeò ſunt in ſe reflexa: Ita ſophiſtę dialecticen habēt, ſed qua neminem reuincere poſſint, adeò eſt intorta. *Plinius lib 8. cap. 15.*

SPECTACVLA.

MVlti à ſepeliēdio officio redeuntes, balneum confeſtim intrarunt, à theatris autem recedentes nec gemuerunt, nec lacrymam vllam effuderunt. At certè nullam immunditiam cadauer habet, peccatum autem ita maculat, vt nulla flumina, ſed lacrymæ ſolum atque confeſſio mundare queant. *Chryſoſt, hom. 38. in Matth.*

Nūquid theatrum ſunt præſentia: ſed puto theatra faciūt hoc, infrænes nobis iuuenes conſtituūt, & incompoſitos. Quę hic ædificantur, illic ſubuertuntur. nec hoc ſolum, ſed etiam alia neceſſarium eſt ipſos immūditia replęri. Et idem accidit, perinde ac ſi quis expurgare locū velit in quem fons ſuperpoſitus cœnum ſupernè demittat. Nā quantumcunque purgaueris, rurſum aliud influit: idem hic accidit. Cum ingreſſos, à theatris immunditiā reportantes expiauerimus, eò rurſum abeuntes maiorem ſuſcipiunt ſordem. *Idem hom. 40. ad pop. Antioch.*

Vt admonet Socrates cauēdum eſt ab ijs edulijs, quę illicerent ad edendum etiam non eſurientes, & à potu qui ad bibendum inuitaret etiam non ſitientes: Sic fugienda ſunt ſpectacula, ſermonesque qui pelliciunt ſui deſiderio eos ad quos nihil attinent. *Plutarch, in Moral.*

SPES,

MAledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedet cor eius. Erit enim quaſi mirice in deſerto, & non videbit cum venerit bonum: ſed habitabit in ſiccitate in deſerto in terra ſalſuginis & inhabitabili. Benedictus vir qui cōfidit

dit in Domino, & erit Dominus fiducia eius. Et erit quaſi lignum quod tranſplãtatur ſuper aquas, quod ad humorem immittit radices ſuas, & nõ timebit cũ venerit æſtus, & erit folium eius viride, & in tempore ſiccitatis nõ erit ſollicitum, nec aliquando deſinet facere fructũ. *Ierem.* 17.

Vniuerſa opera q̃ ſpectantur in hoc mundo, ſpem ob aliquam fiunt: nempe mercedis recipiendę gratia laborũ ſuorum. Itaq; niſi quis certiſſimè ſibi perſuadeat, ſe fruitu rum laboribus, nihil promouet. Nam & agricola ſeminat ſub ſpe recipiendorũ fructuũ: & labores ſuſtinet propter expectationem In ſpe inquit debet arare: Et qui ducit vxorem, ſub ſpe hęredum habendorum ducere ſolet. Mercator quoque lucri gratia, mari & prõptiſſimæ morti ſeipſum committit. Eadem ratione & in regno cęlorum ob ſpem quam quis cõcepit, de cordis oculis illuminãdis, ſeipſum dedicat, relictis rebus ſecularibus, dãs operã preci bus & obſecrationib. expectans Dominum, qando veniens illi ſeipſum patfaciat, & expurget eum à peccato inhabitante in eo. *Macarius hom.* 14.

Vt qui plantat vineam priuſquam aggrediatur laborẽ, gaudio ac ſpe ducitũr apud ſe, deſcribiq; in animo vindemias, ac reditũ ſupputat nondũ nato vino, & hac ratione laborem ſuſcipit. Spes enim ac expectatio alacrem illum reddũt ad laborem: tamdiuque è re familiari ſumptus nõ paucos facit. Itidem qui domum ædificat, aut terrã exco lit, de ſuo multa primum erogat, ſpe futuri reditus: nõ ali ter hic fit niſi quis prę oculis habeat gaudium ac ſpem, nẽ pè conſecuturus ſum redemptionem ac vita, perferre nequit tribulationes, neque pondus, nec anguſtam viam ſu ſcipere. Spes enim & gaudium ſi adſint, efficiunt vt ipſe laboret ac toleret afflictiones, pondusque & anguſtam viam ſuſcipiat. *Idem hom.* 26.

Quemadmodum Raab nihil nocuit habitare cum alie nigenis, ſed fides eam reddidit idoneam partibus Iſraelitarum: ita peccatum minimè lædit eos qui in ſpe & fide redemptorem expectant, qui veniens immutat cogitatio nes animæ, eaſq; facit diuinas, cœleſtes & probas, ac docet animam veram peccandi rationem, non diſtractam nec errabundam. *Idem hom.* 1.

Pſal. 1. *Beatus vir qui non abijt, &c.* Vt iter facientib. per aſperrima quæq; ac pene inacceſſa loca tedium releuat laboris ſpes certa propoſita cõmodioris hoſpitii: utque maris periculo auſint ſe cõmittere mercatores, facit cupiditas parandarum mercium: & agricolis imminuit ac ſuffurat labores ſpes ſecuturæ fertilitatis. Eam rem eximius doctor ille ſpiritus ſanctus initio ſtatim mercedem ob oculos ponit vt laboribus dum in manibus ſunt ueluti iam trãſmiſſis, tota mente ad bona quę in cœlis repoſita nobis ſunt, auidius properemus, *Baſil, in Pſalm. 1.*

Dic oro, ſi qs te ad regnũ terreſtre & imperiũ vocaret, atq; ante ingreſſum eius ciuitatis, in qua coronãdus eſſes, in ſtabulũ diuertere neceſſe eſſet, ubi luti ac fimi plurimũ, uiatorũq; tumultus eſſet, & latronũ ꝑturbatio ſummaq; preſſura & anguſtia: nũ ad illa triſtia cogitatione conuerteris, an illa omnia quaſi nihil eſſent, gaudio ſpe regni cõtemneres? ꝑ quã igit̃ ineptũ, & indignũ eſt, terrenis mortalibusq; reb. potiturũ, nihil his q̃ interim inciderint contrahi, ęterni autẽ regni ſpe elatũ & erectũ, atque ad cęlos accerſitũ, ꝑ ſingula quæ diuerſorio cũtingunt triſtia decidere, atque perturbari? *Chriſoſt. lib. 3. de prouidentia Dei.*

Roma. 5. *Spes non confundit.* Quod igitur in ſpe nobis bona? In ſpe certè, ſed nõ humana, quæ quidem intercidit atque idẽtidem pudefacit ſperantẽ, eo abs quo præſidium expectabat uel mortuo, vel adhuc viuente, à uoluntate deducto. At non talis eſt rerum noſtrarum cõditio: imò firma atq; immobilis ſpes. Nam qui ſpopõdit, is ſemper viuit. Nos autem ad quos promiſſorum fruitio pertinet ut moriẽdũ nobis ſit, tamẽ iterũ reſurgemus; ac nihil proſus eſt quod poſſit nos pudefacere, tanquam temere, tanquã fruſtra, tanquam ſpe ſublatos fragili. *Idem, hom. 9. ad Rom.*

1. Theſ. 5 *Induti thoracem fidei & charitatis, loco galeæ ſpẽ ſalutis.* Quẽadmodum galea principale membrũ eorum quæ in corpore noſtro ſunt conſeruat, dũ caput circũdat & undiq; regit: ita & ſpes, cogitionem noſtram concidere non ſinit ſed capitis inſtar erigit, nihil extraneum in illã incidere permittẽs. donec uerò nihi deciderit, neque ipſa prolabitur. *dem hom. 9. in priorem ad Theſſa.*

Nõ uides naucleros ut in ſaniente mari, nubibus tranſ

currenti.

currentibus,fulminibus eliſis,omnibus in nauigio tumultuātibus, ad gubernacula ſedent ipſi ſine trepidatione & metu,arti ſuæ vacantes vt imminentē procellā repellant: hos & tu imitare, & ſacram capiens ancho,in Deum ſpe inconcuſſus permane & irreuolubilis. *Idem ho.15. ad pop. Antioch.*

Spem iam in terram ſanctam tanquā anchoram præmiſimus,ne in iſto mari turbati naufragaremus.Quemadmodū ergo de naui,quæ in anchoris eſt, rectè dicimus quod iam in terra ſit,adhuc tn̄ fluctuat,ſed in terra quodammodo educta eſt,contra ventos & tempeſtates:Sic contra tētationes huius peregrinationis noſtræ,ſpes noſtra fundata in illa ciuitate Ieruſalem, facit nos modo abripi in ſaxa. *Auguſt.in Pſal.64.*

Qui ſeminant in lacrymis,in gaudio metent. Ipſe agricola quādo procedit & portat ſemen,nonne aliquādo frigidus eſt ventus,& imber deterret? Attendit cœlum, videt triſtem diem,attendit & expectat diem lætam,ne tēpus tranſeat, & non inueniat quod metat.Seminate & vos in hyeme, ſeminate bona opera. *Idem in Pſal.125.*

Dirigenda eſt omnis animi intētio in ſpem futuri, quā ſpem vt plenius ac manifeſtius cōſequaris, aperire eam ēt ſub alicuius exempli conditione non abnuā. Si cui aliqs quinque hodie ex ære denarios offerat,quingentos verò aureos in caſtrinum ſpōdeat,optionemq́; offerat, utrum eos ad præſens ſumere, an aurū mallet in poſterū,dubiūne id eſt,quin præoptet grandia illa munera cū parua mora? Tu quoque breuis huius atque æternæ uitę conditione perſpecta, non eligas capere vilia,cū capere poſſis ſpecioſa. *Eucherius Lugdunenſis epiſtola ad Valerianum.* *Pſ.125.*

Spes eſt quaſi columna,quæ totum ſpirituale ædificiū ſuſtentat: quia deficiente,ædificiū corruit,ac in barathrū deſperationis cōcidit.Eſt ēt anchora aię,eam ſeruans, ne à procellis tētationū irrūpatur.De qua Apoſtolus:Firmiſſimū ſolatiū habeamus,qui cōfugimus ad tenendam propoſitam ſpem, quam ſicut anchorā habemus animę tutā ac firmā, &c. *Laurentius Iuſtinianus in ligno vitæ.cap.2. de ſpe.*

Quēadmodū Aegyptij lege iubebant expectare,donec peperiſſet,ſi qua grauida morbo fuiſſet correpta: ita non

ſacilè abijcienda ſpes in hominum erratis. *Plutarchus in Moralibus.*

SPIRITVALIS.

SPiritus vbi uult ſpirat, & vocē eius audis, ſed neſcis vnde veniat & quo vadat ſic & oīs q natus eſt ex ſpiritu. Accipe lapidem & mitte in cœlum, aut ſiphonem aquæ, & eiaculare in cęlum, & uide, & ſi poſſis pertūdere cœlum. At grando minimum granum eſt, & cum cadit ſuper caput hominis, quomodo dolores præſtat? Aut uide ſtillicidium qđ à tegula cadit in terram, & cauat lapidem: ſic igitur minima quæ deſurſum cadunt ſuper terrā, magnam vim habent, *Hermas ſeu Paſtor.*

1.Cor.2. *Spiritalis dijudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur.* Quemadmodum enim qui inflāmatus eſt ac febre detinetur, exhorreſcit & reſpuit quemcūque obtuleris ei cibū aut potum, etiam ſuauiſſimum, eo quod ipſe febre ardeat, & ab ea grauiter torqueatur, hac ratione, qui cœleſti ſancti ſpiritus deſideria ſacro & præclaro flagrant, & amore dilectionis diuinæ animam habent uulneratam, ac diuino & cœleſti igne (quem Dñs in terram mitterre uenit, vultq́, confeſtim ardere) vehementer impellūtur, & accenduntur cœleſti deſiderio Chriſti, quęcunque præclara ſunt in hoc ſeculo & pretioſa, reſpuēda & odio digna exiſtimāt, propter ignem charitatis Chriſti continentem eos & efficientem, vt animi voto boniſq; cœleſtibus flagrent & ardeant erga Deum. *Macarius hom 9.*

Sicut is qui cum in latronum rapinas multas & pericula incidiſſet, multò cū labore euaſit, ac poſtea ingētes opes & uarias facultates conſecutus eſt, iam non amplius damnum metuit propter abūdātes diuitias: ſic & ſpiritales homines, qui tentationes multas & horrenda loca trāſierūt, deinde gratia & bonis cumulatè freti, non amplius fures extimeſcunt, eò quod diuitiæ non paucæ ſuppetūt; nō tamen metu carent, metu inquam non nouitiorum malos ſpiritus formidantiū. ſed timent ac ſunt ſoliciti quā rectè adminiſtrabunt ſpiritalia dona ſibi credita. *Idem, ho. 16.*

Sicut ij qui cōſulatus officia vel theſaurū regnū adepti ſunt, perpetuam gerūt curam ne quoquam pacto regem offen-

offendant:ſic & illi quibus aliquod opus ſpiritale creditũ eſt, ſemper ſunt ſolliciti: & quiete fruentes, perinde ſunt ac ſi nõ fruerẽtur; quia in eo ſunt, ut regnum tenebrarum ſubintrans ciuitatem, hoc eſt, animam, ac barbaros occupantes eius paſcua à ſe propulſant. *Ibidem,*

Quemadmodum oues aut cameli nacti fœnum, veraciter & celeriter accedunt ad pabulum, alimẽtumq́, ſibi recondunt: & dum eſuriunt, illud ipſum è ventriculo reuocát, ac ruminant, habentq; alimẽti uice quod anteà recõdiderant: ita nunc etiam quicunq; regnũ cœlorum rapuerunt, & uiuentes in ſpiritu guſtauerunt eſcam cœleſtem, reſurrectionis tempore eundem habent legentem & fouentem illorum omnia membra. *Idem, hom.32.*

Filij carnales ſimilãtur, carnalibus patribus in facie, aut in loquella, aut in riſu, aut in aliquo corporis ſigno. Filij autem ſpiritales in ſanctitate. *Chryſoſt. hom. 13. oper. imperf.*

Filij quidem carnales etſi ſimiles fuerint patribus, laudẽ nullam merẽtur, etſi diſſimiles, nullam vituperationem, quia nõ eſt in poteſtate hominis qualem accipiat corporis qualitatẽ: Filij aũt Dei, ſi quidem Deo ſimiles fuerint, laudandi ſunt, ſi autem diſſimiles, nimis uituperandi, q̃a in poteſtate vniuſcuiuſq; eſt menſura faciẽdę iuſtitiæ. *Ibi.*

Quomodo inter cœlum & terram aer medius conſtitutus ſeparat creaturam vtramque, ut oſtendat quia inter cœleſtia & terrena, nulla poteſt eſſe cõmixtio: ita nec inter ſpiritalia & carnalia ylla coniunctio eſſe poteſt. *Idem, hom. 7. oper. imperf.*

SPIRITVS SANCTVS.

QVis enim hominum nouit ea, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui eſt in eo? ſic & ea quæ ſunt Dei nemo nouit niſi ſpiritus Dei. *1. Cor. 2.*

Cum de ſpiritu ſancto multi participẽt, non vtiq; corpus aliquod intelligi poteſt ſpiritus ſanctus, quod diuiſum in partes corporales percipiat vnuſquiſq; ſanctorum, ſed virtus profectò ſanctificans eſt: cuius participium debent habere omnes, qui per eius gratiã ſanctificari meruerunt. Et ut facilius quod dicimus poſſit intelligi, ex rebus quan

nis imparibus ſumamus exẽplum. Multi ſunt qui diſciplinæ ſiue artis medicinæ participiant, & nunquam putãdũ eſt, eos omnes qui medicinæ participant, corporis alicuius quod medicina dicatur in medio poſiti ſibi auferre particulas. An potius intelligendum eſt, quod quicũq; promptis parariſq; mentibus intellectum artis ipſius percipiunt, hi medicinæ participare dicuntur? Sed hęc non omni modo ſimilia exempla putanda ſunt de medicina ſancto ſpiritui comparata, ſed ad hoc tantummodo probãdum, quia nõ continuò corpus putandum eſt, cuius participatio habetur à plurimis. *Origenes lib. I. periarchon. cap. I.*

Num. 11 *Auferam de ſpiritu qui in te eſt, & imponam in 70. ſeniores.* Sed caue putes hanc ablationem fieri per abſciſſionem diſiunctionemq;, imò potius qualis ab igne fit: qui etiamſi faces innumeras accenderit, idem manet, nec tãtillum quidem diminutus. Talis eſt natura etiam ſcientiæ. Poſtquã enim diſcipulos & familiares peritos omnes reddidit, nihilo diminuitur: nonnunquam augetur etiam, ſicut narrant de fontibus qui frequentãtur ab aquatoribus. Nã & hos fertur hoc modo dulciores fieri. Sic cõtinua colloquia, meditationem & exercitium afferentia, perfectionẽ abſoluũt. *Philo Iudæus lib. de gigantibus.*

Nam & paradiſum totũ fons viuus irrigat, & vna pluuia in vniuerſum deſcendit mundum, quæ alba quidẽ fit in ſpinis, rubra in roſis, purpurea verò in hyacinthis, ac in diuerſis ſpeciebus diuerſa, & in omnibus fit oĩa: cum ipſa nihilominus eadem ſit, eiuſdemq; ſpeciei. Neque enim ſeipſam tranſmutans pluuia, alia & alia deſcẽdit, ſed cuicumq; naturæ ſe adiunxerit, illi fit incremẽtum. Sic & ſpiritus ſanctus cũ ſit vnus & idem, & nõ diuiſibilis, vnicuiq; diuidit gratiam prout vult. *Cyrillus Ieroſoly. catecheſi* 16.

Quemadmodum & Aaron vocatur Chriſtus, & Dauid & Saul, & alij Chriſti vocãtur, unus tñ eſt uerus Chriſtus: ſic & appellatio ſpiritus, cũ de rebus diuerſis dicatur, pulchrum eſt videre, quid ſit peculiariter ſpiritus ſanctus. Multa enim ſpiritus vocãtur. Et angelus vocatur ſpiritus. Anima noſtra vocatur ſpiritus. Ventus hic flans vocatur ſpiritus, & virtus magna & ſpiritus immundus. *Ibidem.*

Quemadmodum lumen vno radij progreſſu illuminat

omnia

omnia: ita ſpirituſſanctus eos qui habent oculos illuſtrat. Quod ſi quis non reſpiciens, illius gratia non potitur, nō ſpiritum ſanctum, ſed ſuam ipſius arguit perfidiam. *Ibid.*

Aqua quidem exterius circundat, ſpiritus autē interiorem animam abluit incomprehenſibiliter. Si ignis per ferri ſpiſſitudinem interius trāſiens, totum efficit ignē, & frigidum fit feruens, & nigrum fit lucidum Si ignis cū ſit corpus, in corpus ferri ingrediens, ſic abſq; vllo impedimēto vt uides operatur, q̄d miraris ſi ſpirituſſanctus in animæ interiora ingreditur? *Idem, catecheſi 17.*

Spirituſſancti ſic oēs participes ſunt, vt ipſe maneat integer, radij ſolis in morem, cuius beneficium ſic adeſt ei qui fruitur, quaſi ſoli adſit, cum & terram illuſtret, & mari & aeri miſceatur. Itidum & ſpirituſſanctus, vnicuique capacium cum adſit, quaſi ſoli, oībus ſufficientem & integram gratiam infundit, qua fruuntur quæcunque de illo participant, non quantum ipſa ſua natura poſſunt capere, ſed quantum poteſt ille. *Bal. de ſpiritu ſancto.*

Sicut quę iuxta floridos colores poſita ſunt, è ſplēdore promanante colorantur & ipſa: ſic qui euidenter intēdit oculos in ſpiritum, ex illius gloria quodammodo trāsformatur, vt fiat illuſtrior, dum veritate à ſpiritu promanāte ſeu corde illuminatur. *Ibidem.*

Quomodo diſciplinæ, & uirtutis aſſumptor, ſignaculū & figuram (vt ita dicam) in ſuū ſenſum recipit eius ſcientiæ, quā aſſumpſit: ſic & is qui ſpirituſſancti particeps efficitur, per communionem eius fit ſpiritalis pariter & ſanctus. *Didymus, lib. 1. de ſpiritu ſancto.*

Quomodo enim qui aliqua diſciplina plenus eſt, qui p̄fectè eam hēt, eruditè & ſubtiliter pōt de ea proferre ſermonem: ſic qui ſpiritum ſanctū cōſummatè acceperunt: ita vt impleātur eo, cū fiducia verbū Dei loquuntur, quia præſens ſpirituſſanctus dignam Deo vocē miniſtrat. *Ibi.*

Sicut corpus carnis nihil eſt aliud quam caro: ita donū ſpirituſſancti nil eſt aliud quàm ſpirituſſanctus. *Aug. lib. 15. de trinitate, cap. 19.*

Spirituſſanctus eſt patris & filij amor & connexio, ad ipſum pertinet ſocietas, qua efficimur vnum corpus unici filij Dei. Sicut enim vnū corpus hominis multis cōſtat

membris, & uegetat omnia membra una anima, faciẽs in oculo ut uideat, in aure ut audiat, & ſic in cæteris: ita ſpiritusſanctus membra corporis Chriſti quod eſt eccleſia cõtinet & uegetat. Et ſicut humani corporis membrũ præciſum formam quidem qua membrũ ſit cognoſcitur, retinet, ſed nequaquam ſpiritus ſequitur quo pręter vnitatẽ corporis uiuat: ſic quicunque à prædictæ pacis unitate diuiſus eſt, ſacramentum quidem tãquam formam retinet, ſed ſpiritu præter unitatem non uiuit. Fruſtra ergo foris de forma gloriantur, niſi intus ſpiritus uegetentur. *Idem, lib. de gratia noui Teſtamenti.*

Sed interrogas utrũ ſemper ſpiritusſ. ex patre ꝓcedat? Sẽper cũ illo & ſemper ex illo, ſicut calor ex igne. Ita ſine intermiſſione profert, ut egredi ſinat. *Paſch. de ſpiritusſancto.*

Quòd uerò in ſingulos ſediſſe memoratur, id cauſæ eſt ut intelligatur per plures nõ fuiſſe diuiſus, manſiſſe in ſingulis totus, ſed ſicut fieri in ignibus mos eſt. Hãc. n. ut nouimus habere naturã ignis accenſus, vt quãti ad eũ, quãti ad ꝑtinem purpurei ſplẽdoris aſpexerint, tãtis vſum ſuæ lucis impertiat, tanti miniſterium ſui muneris tribuat, & nihilominus in ſui integritate permaneat. Ita ſpiritusſancti uirtus quãtũlibet effluat, quantũlibet in plurimos gratia diuinę largitatis exuberet, ſicut probatur recipere mẽſuram: ita nullam ſentit expenſam. *Idem, ibidem.*

Adamantes ſolidiores gratia Dei nos efficit, & ſi volumus oĩno inuictos. Itaq; ſicut q adamãtẽ ſecat, nihil adamãti nocet, ſed ſeipſum fatigat, & robur ſuũ imminuit: & contra calceos calcitrans ſuos pedes cruentat: in hunc modum res ſe habent noſtræ cum ſalutis noſtræ aduerſario, ſi armis quæ nobis ſpiritusſancti gratia exhibet, continuo muniamus. *Chryſoſt. hom. 4 in Geneſin.*

Sicut omne artificium corporea uiſitatione ſeruatur & redditur: ſic & gratia omnis per exercitationem additur, & per deſidiam minoratur. *Idem, hom. 3. oper. imperf.*

Sicut non eſt poſſibile, ut ex ſola pluuia fructificet terra, niſi ſuper eam flauerit uentes: ſic non eſt poſſibile, ut ſola doctrina corrigat hominem, niſi cooperatus fuerit ſpiritusſanctus in corde ipſius. *Idem, hom. 20.*

Sicut terra nõ germinat niſi pluuias ſuſceperit, nec plu-

uia

tiā fructificat ſine terra: ita nec gratia ſine uoluntate aliquid operatur, nec uoluntas ſine gratia quicqu ī poteſt. *Idem hom.32.*

Sicut nauis fracto gubernaculo illuc ducitur ubi tēpeſtas uoluerit: ſic & homo diuinæ gratiæ auxilio perdito, ꝑ peccatū agit quod nō uult, ſed quod diabolus. *Idē. ho.37.*

Spiritus ſanctus ignis eſt, vt excitamentum, & feruorē gratiæ, & peccatorum abſumptionem ſignificet. Aquā dicit eū, ut ablutionem & refrigerium, quibus ipſum accipientes animi fruantur. Etenim tanquam hortum uirentem, & fructiferis, & ſemper florentibus arboribus comātem, ita promptam animam diſponit, ut nulla anxietate, nullis ſathanæ inſidijs diſtrahi ſinat, ſed omnia ardentia malitiæ tela extinguat: *Idem, hom.31. in Ioannem.*

Quemadmodum in ſpeculo impurgato rerū imagines intueri non poſſunt: ſic homo ſpiritus ſancti illuſtrationē recipere non poteſt, niſi peccatum & carnis affectionem abiiciat. *Baſilius de ſpiritu ſancto.*

Mare certè immēſum eſt, capacitas eius Deo ſoli nota; ex hoc ſi quis uelit multis hominibus, ſecūdum id quod geſtare queunt tradere, neceſſe eſt, ut ad mēſurā unicuiq; tribuat, & parte eius menſuram recipiant, cuius ſolidum immenſurabiles eſt & Spiritus S. immenſus quidem eſt, & nullo fine concluditur: tamen unicuiq; datur ſecundū quod expedit *Hierony. in 2. ad Epheſ. cap.4.*

Queādmodū in vulnerib. putridis, ne cancer ſerpat, & emortuū corpus uiuas carnes depaſcat, medici ſtatim uulnus & utunt cauterio, uel puluere cauterico: ita Spiritus Dei, finē poſuit mendacio, ne ultrà populus Dei pſeudoprophetarū uocib. ſubuertatur. *Idem in cap.1. Michee.*

Nulla ſit in vobis inuidia: ꝑ hanc enim Spiritus ſanctus mentem derelinquit. Recedente autē Spiritu S. à tabernaculo mentis, euacuatur homo dulcedine, & impletur omni amaritudine: nulluſq; locus ei eſt in cœlo: quia alienū ſe fecit à bonitate. Efficitur cubile draconum, & habitatio immundorum ſpirituum. Inde ab auaritia abſorbetur: & ab omni dulcedine infructuoſus & ſterilis contabeſcit miſer & derelictus. *Martialis, in Epiſt. ad Burdegalenſes.*

Vide Trinitas.

VIdi tantum inter ſapientem & ſtultũ intereſſe quantum inter lucem & tenebras. *Eccl.2.*

Sicut muſcæ in unguentũ q̃tumuis fragrans collapſæ, ſi illic moriant̃, unguentũ corrũpunt, & bullis ueluti ſcabie obducũt: ſic parua ſæpe ſtultitia, hoĩ ob ſapiẽtiã & reliquas naturæ dotes claro, multũ exiſtĩõnis adimit. *Ecc.10.*

Cor fatui quaſi vas confractum ſapientiam non tenebit. *Eccl.21.*

Stultus mutatur vt luna. *Eccl.27.*

Sagitta infixa fœmori canis: ſic verbum in corde ſtulti. *Eccl.19.*

Præcordia fatui quaſi rota carri, & quaſi axis verſatilis cogitatus illius: *Eccl.33.*

Vt luna cum uideatur una eſſe per ſubſtantiæ immutationem tñ ſp a ſemetipſa alia eſt ſemperq; diuerſa. Et ſic ẽt in ipſa conſtat quod vna multæ ſint: ſic ergo & nos q̃ adhuc inſipientes ſumus & imperfecti, quia ſemper mutamus ſentẽtias, & ſemper diuerſa cupimus & ſentimus vnus non poſſumus dici. *Orig. ho. 1. in lib. Reg.*

Eccl.1. *Sagitta infixa fœmori canis, ſic uerbum in corde ſtul:i.* Sicut.n. canis non quieſcit donec eiuſmodi remouerit ẽ fœmore ſuo: ita nec ſtultus quieſcere poteſt donec verbum malũ quod de proximo audiuit, alijs retulerit. *Gulıel. Peraldus in Eccl. ca.19.*

Vt conchilia creſcente luna augeſcunt, decreſcẽte marceſcunt: ita ſtultus a fortuna pendens, nunc magnus eſt, nunc paruus, nunc elatus, nunc ſupplex, vtcunq; Rhanuſia mutauerit ſeſe. *Plin. lib.2.*

Quemadmodum iubar fulgens a ſolis lumine, caligo ſuperueniens occultat: ita ſæpenumero intellectum quoque noſtrum veluti in ipſa meridie ſplendentem, & luce ſua conſpicuum, ſtultitia vel amentia ſuperueniens obſcurat. *Antonius, in Meliſſi par.1. ſer.10.*

Vt ægrotantium lectus aureus nihil iuuat: ſic neq; ſtolidum inſignis fœlicitas & opes ampliſſimæ. *Socra. apud Sto. ſer.92.*

Vt Cyclops exoculatus, manus quoquo verſum porrigebat,

gebat, nullo certo ſcopo: ita magnus rex cui deſit prudentia, quiduis aggreditur ingenti rerum tumultu, ſed nullo iudicio. *Homerus Odyſ.9.*

Quemadmodum infantes leuiſſimas ob cauſas luctus cauſam arripiunt: ſic ſtultus quoq; in re nullius momenti commouetur. *Iſoc. apud Stob. ſer.2. de imprud.*

Quemadmodum ægri & debiles, rebus utunt̃ ad curandum aptis: ſic & ſtulti ſapientia indigent, meliusq; longe ipſam quã argenti & auri theſauros mercari, longeq; itẽ carior lapidib pretioſis, & omne admodum pretioſum ipſa prorſus dignum non eſt. *Baſil. in Iulitam marty.*

Crates ſtultos terebris ſimiles eſſe dicebat, ꝙ nihil eorum quæ recta ſunt, ſine uinculo & neceſſitate facere velint. *Maximus ſer.60.*

Vt oſtrea & cõchilia cũ luna creſcunr, pariter & decreſcunt: ſic inſipiẽtes hoĩes, q̃ a mundi pẽdẽt opinione, nũc ſe ſuperbia extollũt, nunc penitus imbecillitate debilitantur, cũ inopinato rerũ accidentiũ euentu ſeipſos mutantes. Nũc turgeſcunt & intumeſcunt, ſeq; magnos iactãt. At viri ſapientes ſp ijdem ſunt. *Hector Pinius in c.28. Ezec.*

SVPERBIA.

Sicut eructant p̃cordia fœtentium, & ſicut perdix inducitur in caueam, & vt caprea in laqueum: ſic & cor ſuperborum, & ſicut proſpector vidẽs caſum proximi ſui. Bona enim in mala conuertens inſidiatur, & in electis imponet maculam. *Eccl.11.*

Quemadmodum ſi quis liber & ingenuus more ſeculi, ac valde locuples, redditum inſuper cogat, & fructus inferat, ille arrogans eſt, ac ſibi ipſi fidit: cumq; ſit intolerabilis, oẽs calcitrat & colaphis afficit: ita ſunt quidam nulla diſcretione præditi, qui cum paululum quietis precationisq; fuerint adepti, extolli incipiunt, rebelles eſſe, atque de aliis iudicium ferre; & hoc pacto delapſi ſunt in profundiſſima terræ. *Maca. ho.27.*

Vox Domini confringentis cedros. Cedrus. n. quandoq;, ut *Pſal.38.*
reliquis quidem arboribus longæuitate pręſtantior & putrilagine ſuperior, & adorata & obumbrans tectorium præbere apta, apud ſacra volumina laudatur. Quandoq;

verò

verò vt in fructuoſa flecti neſcia, ſicq; impij adimplens ſimilitudinem in malam traducitur partem. *Baſi in Pſ.28.*

Sicut nauis q̃ multos fluctus trāſiit, multasq; tempeſtates effugit, in ipſo aūt portu tandem in ſcopulum impingit, iacturā totius in ſe reconditi theſauri facit: ita & Phariſæus ille, poſtq̃ ſuſtinuit labores ieiunij, aliasq; virtutes oēs, quia linguā non coercuit, arrogantiā ſuā in ipſo portu naufragium fecit. *Chryſo.ho.de profecto Euangelij.*

Sicut oculis captus, ab omnib. offendi pōt facile: ita & ſuperbus quoq; dum neſciens (principium.n. ſuperbiæ eſt neſcire Dominum) etiam ab omnibus facile capi pōt, vtpote lumine ſummo orbatus. *Idem ho.de Ozia.*

Quemadmodum ſi quis cum ſtatura cubitus ſit, inſtar montium, imò ēt altiorem ſe putet, ac iō ſeipſum quaſi montes exceſſurus erigat, nullum iā aliud ſignum eius inſaniæ q̃remus: ſic cum inflatum videris hoīem, qui meliorem ſe cæteris arbitretur, contemniq; opinet, ſi cæteris hoībus conferatur, nullum aliud ſignū vecordiæ hoīs exquiras. Tantò quippe ridiculoſior his eſt, qui naturā inſaniunt, quantò ipſe ſponte hunc morbū iniecit: nec hac re ſolum miſer, verum ēt quia in miſeriæ fundū ſe detruſit, vt nihil ſentiat. Certè quaſi vile mācipium & miſerū, captiuū cum Diabolus adduxit, agitatq; verberib. & mille contumelijs quocunq; velit. Nam in tantā amentiā plerunq; impellunt, vt perſuaſi eſſe videantur, liberis quoq; ac vxoribus, parentib. & maiorib. eſſe meliores, nōnullos aūt maiorum excellentia inflari facit. Ita contrarijs cauſis febricitant. Alij qm̄ parentes auos & proauos humiles habuerunt: alij qm̄ claros & nobiles efferuntur. Qūo quiſpiam vtriuſq; tumorē poterit deprimere? Si ad alteros.ſ. dixerit, tu qui magna de nobilitate maiorum iactas, vltra proauos atq; atauos ſi progrediaris, inuenies multos è genere tuo agaſones forſan, aut caupones fuiſſe: ad alteros autem, progrediaris tu aliquantum vltra parentes, & inuenies te multo clariores fuiſſe. *Idem ho. 59. in Matth.*

Quam nam auem altius volare opinaris? vtrum eam q̃ cum per aera ferat, arundines aucupis atq; retia non formidat: an eam q̃ vel ſine arundine vel viſco, qm̄ humi ſerpat potius quam volat, manibus facile capitur? hmōi certe

te inſolens animus eſt, qui cum humi ſerpat, in omnem laqueum incidit: quod etiam a nequiſſimo illo dæmone colligere poſſumus, qui propter arrogantiam in profundum depulſus eſt, homo autem quamuis corporeus ſit, tamen ſi humilitate polleat, ita illum excedit, ut ſub calce hominis ille iaceat. *Ibid. ho. 69. in Matth.*

Mihi vñr accenſæ ſtupæ ſimiles eſſe arrogantes: Nã & illa poſt incendium tumidum quid eſſe, & in neſcio quid præcipui immutata vr: modicum verò paſſa contactũ totum amiſit, omni puluere vilior apparens. Tales ſunt & illorum animi. Nam & illorum inflationem inane ſi facilis quidã contactus apprehenderit, humiliare deiicereq; poterit, oportet.n. omnino infirmus ſit, qui arrogans eſt. Altitudo ſi quidẽ valida non eſt, ſed quemadmodũ aquaticæ ampullæ facile rumpuntur, ita & illi facile pereunt, quod ſi dubitas, da mihi temerarium quẽdam & arrogantem, & videbis illum quouis elanguido timidiorem factũ idq; qualicunq; reprehenſum incommodo. Quemadmodum.n. flamma illa quæ in ſtupis aridis ſurſum fertur, ſimulatq; contacta fuerit: in cinerem vertitur, ſolidorũ.n. lignorum ea natura eſt, vt neq; facile incendantur, neq; cum accenſa fuerint ardentem flammam facile dimittãt: ita & illi quidam animi, qui ſolidi ſunt ac firmi, neq; facile extinguuntur, illi vero vtraq; illa vnico momento patiuntur. Hæc itaq; ſcientes humilitatem exerceamus: nihil.n. illa potentius ſed & petra eſt & fortior, & adamante ſolidior, & in maiorem nos ſecuritate collocat, quam queant vel turres vel vrbes vel muri omnibusq; diaboli machinamentis ſublimior facta contingere volentib. inſuperabiles facit: quemadmodum viciſſim arrogantia, et quibuslibet captu faciles reddit, ampulla quauis ut dixi facilius rumpitur, arenarum textura citius ſcinditur, fumo leuius diſſoluitur. *Idem ho. 26. in epiſt. ad Rom.*

Quemadmodum corpus commenſurata complexione amiſſa, intemperatumq; factum, quibuſuis paſſionib. eſt obnoxium: ita animus poſteaquam humilitatem prudentiamq; perdiderit, habitum quendam nactus diuerſum, infirmus, tumidus, temerarius ac ſtultus redditur, ſeq; ipſum deinceps ignorabit: qui autẽ ſeipſum ignorat, quomodo

modo q̃ ſuprà ſe ſunt cognoſcet? Quemadmodum.n.qui phreneſi laborat, cũ ſeipſum non agnoſcat, neq; q̃ ante pedes ſunt nouit: & oculus cũ ipſe cæcus eſt, oĩa reliqua membra in tenebris ſunt: ita arrogantia ſe habet: unde & inſanis, iiſq; qui natura ſtulti ſunt, miſeriores ſunt arrogantes. *Idem & ſermone contra deſperationem & ſuperbiam.*

Nullum malum eſt qđ ſuperbiæ par ſit. Ex hoĩe facit dæmonem, cõuitiatorem, maledicum, periurum, mortis ac cædis cupidum. Superbus perpetuus eſt in triſtib. perpetuò indignatur, perpetuò mœret, nihil eſt qđ hanc animi ipſius affectionem exaturare queat. Etiam ſi regem ante ſe procumbere ac procidere viderit, non ſatiatur, ſed magis incenditur. Quéadmodũ.n.auari, quãto plura acceperint, tanto plurib. egent, ita & arrogantes, quanto maiore honore fruuntur, tanto cupiunt honorari magis. Creſcit.n.illis iſta animi paſſio. Paſſio vero finem non nouit, ſed tum primum ceſſat quando laborantem occiderit. Non uides eos, quos βουλιμοντας vocant, quomodo ſemper eſuriunt? Eſt enim paſſio, ſicut medici dicunt. *Idem ho.1.in 2.ad Theſſ.*

Qđ in corporib. tumor: hoc in aĩabus ſuperbia eſt. Sicut.n.illic quod immodice turget, ſanum non eſſe, ita & tumidos carere ſanitate dicimus. *Idem ho.17.in 1.Tim.*

Si ad qđ non opus eſt facultatib. tuis vteris, non debes altum ſapere, qm̃ pecuniarum tuarum ſeruus effectus es. Nam dic mihi, ſi quiſpiam febrium calore correptus, multum aquæ bibat, & modico quidem tempore ſitim extinguat, ipſum verò flamma denuo validius accendat, num propterea debet altum ſapere? Alienarum in nobis paſſionum interdum demonſtratur vtilitas. Iracundia pleruunq; utilis eſt, & cupiditas & cętere paſſiones. Arrogantia verò nuſquam bona poteſt exiſtere. *Idem ho.2.ad Hebr.*

Sicut auari quanto plura ceperint, tãto plurib. egent: itidem & ſuperbi, quanto maiori funguntr̃ honore, tanto plus cõcupiſcunt. Creſcit.n.in eis morbus, morbus enim eſt: morbus autem finem neſcit, ſed cum habentem occiderit, tum demum ſiſtit. Nonne vides ebrioſos quod ſp ſitiunt? morbus enim eſt, non naturæ cupiditas, ſed ægritudo peruerſa. Nonne vides quos uocant boulimos, qđ

ſemper

ſemper eſuriunt? *Idem hom. ad populum Antiochenum* 40.

Quomodo vinũ potantem decipit, ſic erit vir ſuperbus. Qũo vinum contra potantem facit, & poſtquam ſurrexerit, neq; pes, neque mens ſuum officium tenent, omniſq; lętitia & mentis exhilaratio vertitur in ruinam: Sic vir ſuperbus non decorabitur, nec voluntatem ſuam perducet ad finem. *Hieronymus lib.1. comment. in Abacub. cap.2.*

Fumus à loco ignis erumpens, in altum extollitur, & ipſa elatione in globum magnum intumeſcit, ſed quanto fiet globus ille grandior, tanto fit vanior: ſic impius quo magis exaltatur, tanto citius deficit. *Auguſt. in pſal.36.*

Sicut inter ignem & aquã tenenda eſt via, vt nec exuratur homo, nec demergatur: ſic inter apicẽ ſuperbiæ & voraginem deſidiæ iter noſtrũ tẽperare debemus, ſicut ſcriptum eſt. Non declinantes neque ad dextram neque ad ſiniſtram. *Idem epiſt.82.*

Medicus quando ægritudinem diſcutit, ſi curet quod per aliquam cauſam factum eſt, & ipſam cauſam per quã factũ eſt, non curet, ad tempus videtur mederi. Cauſa manente morbus repetitur, verbi cauſa, apertius hoc dicã, humor in corpore ſcabiẽ vel vlcera gignit, in corpore fit magna febris, & non paruus dolor. Exhibentur quędam medicamenta, quę ſcabiem compeſcant, & feruorem illum vlceris ſedent, & adhibentur & proficiunt. Vides hominem qui fuit vlceroſus, & ſcabioſus, ſanatũ, ſed quia humor ille non eiectus eſt, rurſum ad vlcus redit: Cognoſcens hoc medicus, purgat humorẽ, detrahit cauſam, & nulla erunt vlcera: Vnde ergo abundat iniquitas? Per ſuperbiam. Cura ſuperbiam, & nulla erit iniquitas. Vt ergo cauſa omnium morborum curraretur, id eſt, ſuperbia, deſcẽdit & homo factus eſt filius. *Idem tractatu.28 in Ioannem.*

Vt in aera extolli ẽ palea ſup granũ, nõ ꝙ ſit dignior, ſed quod ſit leuior, & cũ ſit leuior, altiorẽ tamẽ obtinet locũ: ſic in hac vita ſuperbus fertur ſuper humilem, nõ ob meritũ & verã virtutem, ſed ob vanitatẽ, & falſam de ſe opinionẽ: & cũ ſit parui momẽti ſe alijs anteponit, a quibus virtute ſuperatur. *Hector Pintus in cap.15. Ezechiel.*

Iſidorus ait, ſuperbia ſicut origo eſt omnium criminũ: ita & ruina cunctarum virtutum. Volebãt duo homines ingredi

ingredi in magnificam aulam per poſtem depreſſum, quorum quidam ſe deprimens & inclinãs tranſiuit, alter verò erectus, magno impetu conans introire læſo capite cedit retro. Hæc magnifica aula eſt domus cœleſtis, cuius via arcta eſt, cuius oſtium vſque adeò depreſſum eſt, vt cum foramine acus illud Deus compararit. Qui ſe humiliat, in eam intrat, ſuperbus verò quia ſe abijcere non vult, non poteſt introire, ſed cadit in terram. *Ibidem.*

Quemadmodum Athenienſes, vt illis obiecit Anacharſis, non habebant nummos, niſi vt eos numerarent: Sic multi non ob aliam cauſam in virtutum actiones incumbunt, niſi vt eas arroganter prædicẽt. Fumus initio ingẽs & denſus, ſurſum, aſcendens, facilè diſſipatur & amitit: ſic gloria ſuperborum ſenſim obſcuratur, & penitus eua neſcit. *Idem in cap.* 24.

Si quid in vtres velis infundere boni, ventum atque aerem emoueas oportet: Sic faſtum ac tumorẽ eximas oportet ab animo eius, quem velis docere. *Plutarc. in Moral.*

Vt Deus iraſcitur, qui fulmẽ ac tonitru imitantur, eosque in tartara præcipitat, vt Saloneum: Sic ſuperbis & claris indignatur, qui magnitudinem æmulantur, non exprimunt bonitatem. *Ibidem.*

Vide Humilitas.

SYMBOLVM APOSTOLORVM.

IN bellis ciuilibus hoc obſeruari ferunt, quoniam & armorum habitus par, & ſonus vocis idem & mos vnus eſt, atque eadem inſtituta bellandi, neque doli ſurreptio fiat, ſymbola diſcreta vnuſquiſque dux ſuis militibus tradit, q̃ latine ſigna vel indicia nominantur, ut ſi fortè occurreret quis de quo dubitet, interrogatus ſymbolũ prodat ſi ſit hoſtis, an ſocius. Idcircò denique hæc non ſcribi chartulis atque membranis, ſed retineri cordibus tradiderunt, vt certum eſſet, neminẽ hac ex lectione, quę interdũ puenire etiã ad infideles ſolet, ſed ex traditione didiciſſe ſufficeret. Diſceſſuri ergo, ut diximus, ad prædicandum illud unanimitatis, & fidei ſuæ indiciũ Apoſtoli poſuere. *Cyprianus in ſymbolum Apoſtolorum.*

Sicut nõnullis ſcire permiſſum eſt, apud ueteres ſymbo-

ſa uocabantur, quòd de ſubſtantia collecti in unum ſodales, in medio conferebant ad ſolemnes epulas, & ad cęnæ cõmunes expenſas: Ita & eccleſiarũ patres de populorũ ſalute ſolliciti, ex diuerſis uoluminibus ſcripturarũ collegerunt teſtimonia diuinis grauida ſacramentis: Diſponẽtes itaque ad animarũ paſtũ ſalubre cõuiuiũ, collegerunt verba breuia & certa, expedita ſententijs, ſed diffuſa myſterijs, & hoc ſymbolũ uocauerunt, quõ ſi aliquis pictor egregius, ex multarũ pulchritudine pſonarũ unã aliquã vellet coaptare, & exprimere perſonã, ex plurimis ſpeciebus ſpecioſa deferret, ac diuerſas vultuũ grãs in vnã faciẽ colligat, & de pręcipuis præcipua eligat, & unam ex plurimis formã artificis diſpoſitione cõponat. Aut quõ ſi aliquis poſſeſſor diffuſus ac locuples migraturus ad aliam regionem, quaſcunque opes habet in aurum ac gemmas redigat, & intra vnum ſacculum congreget bona ſua, non cumulo æſtimanda ſed pretio, ut facile quocunque uadit ſummas ſecum poſſit ferre diuitias, concludens in ſinu ſuum theſaurum: Ita eccleſiarum magiſtri ſtudioſiſſimi ſalutis noſtræ negotiatores, in ſcripturis ſanctis de magnis maxima ſeparauerunt in mentium pagina inſcribenda, ut cuilibet cordi quãuis anguſto, quamlibet ruſtico, ſine vllius difficultatis impedimento, facile inſinuari poſſit veritatis agnitio, *Euſebius Emiſſenus hom. 1. de ſymbolo.*

Sicut fons ore anguſto manans magnis fluuiorũ laticibus ampliat: Sic fides ſymboli breuiato ſermone credulitatis latiſſimos dat meatus. Et ſicut radix alte fixa, in excelſum germen ſe protendit, fides ſic radicata pectoris in pfundo, in excelſum credulitatis cacumẽ attollitur. *Petrus Chryſologus. ſerm. 61. in ſymbolum Apoſtolorum.*

Fides catolica in vniuerſum mundũ per Patriarchas & pphetas & gratię diſpẽſatores ſpirituſancto inſinuante diffuſa eſt. Hæc apoſtolica ſolicitudo atq; pfectio ſicut per ſanctas paginas dilatauerat, ita p ſymboli ſalutare collegit, & tanquã p diuerſas remediorũ ſpecies diſpoſuit in corpus vnũ, ac velut ex innumeris aromatib. pretioſum confecit vnguentũ, cuius odor omnes fines terræ potentia fragrantię ſpiritualis impleuit, ut in ipſo uniuerſitatis aſſenſu uirtus appareat vnitati. *Paſchaſius de ſpiritu ſancto.*

TACI-

TACITVRNITAS.

ANacharſis Scytha dormiens, ſiniſtra manu pudenda continebat, os autem dextra, ſignificans oportere quidem vtrumque, ſed maius eſſe linguam cohibere quā voluptatem. *Alexandrinus.lib.5.ſtromatum.*

Vt monas nō ſuū finem, ſed ſp in vno manet, vnde & nomē hēt: dyas aūt initium dr̄iæ infinitum, protinus.n. per ſe duplicatur ad multitudinē: Ita ſermo donec apud vnū manet, verè arcanus eſt & ſecretus: ꝙ ſi ad alterum tranſierit, iam ſpargitur in famam. *Plutar. in Moralibus.*

Vt vas experiamur, aquam, nō vinum infundimus: Ita friuolum quoddam aliquando committendū amicis, quo ſilentij fidē experiamur, vt ſi effutiant, nihil ſit piculi. I*bid.*

Vt egregius artifex iaculandi, ſtatim ſcopum petit: Ita ſapit, qui pauca loquitur, ſed ad rem. I*bidem.*

Vt myſteria cum ſilentio ſpectantur: Ita quædam melius laudantur ſilentio, quàm oratione. I*bidem.*

Grues cum ex Cilicia deuolant, lapillos in os ſumunt, atq; ita Taurum montē aquilis plenum tutò trāſuolāt: inq; noctu, ne vox prodat: Ita tutiſſimum vbiq; ſilentiū. I*bidem & Plin.lib.*10 *cap.*23*.atque Ariſto.de natu.lib.*9*.ca.*10.

Muta cicada ꝓ miraculo eſt, quod ipſum genus ſit garrulum: ſunt autē huiuſmodi in agro Rhegino: Sic magis admiramur cōſtantiam & ſilentium in fœmina, quòd ipſum genus mutabile ſit & loquax. *Plinius lib.*11*.cap.*27.

Vide, Lingua, Sermo.

TEMPLVM.

SCriniū aliud paterni theſauri exinanitū hodie dicam. Quondam pſalebant in vnum omnes, facimus & nos ſed tum vna omnium mens, cor omnium vnum fuit. hodie ne vna quidē in mente concordiā vllam reperias, ſed bellis vndique omnia feruent. Pacē & nunc epiſcopus velut paternā domū ingreſſus omnibus optat, ſed pacis eius nomen frequens quidē extat, res prorſus nulla. Tum etiā domus eccleſiæ erāt, nūc verò eccleſia domus, imò domo qualibet prophana magis. Nam in domo quidē ordo ſeruari ſolet. Hera thronū occupat omni cum venuſtate famulæ

mulæ tacitè ſedentes texunt, familiarium quiſq; qđ imperatũ eſt in manibus habet: hic uerò magnus tumultus, magna confuſio, nihilque à caupona different noſtra, tanta turba, tantus riſus quantus in balneis, quantus in foro, clamantibus, tumultuantibus omnibus, atq; hæc quidem in urbe noſtra ſolum. Nã alibi ne amicum quidem in quem poſt longum tempus incidiſti, compellare licet, ſed foris iſta fiunt, & rectè quidem: neq; enim tonſtrina, aut vnguentaria taberna eccleſia eſt, aut officina forenſis: ſed locus angelorum, locus archangelorum, regia Dei, cœlum ipſum. Quemadmodum igitur ſi cęlum quiſpiam in anguſtum redactum illuc inducat, etſi patrem, etiamſi fratrem uideas, tamẽ præ ſtupore non alloquare: ſic neq; hic aliud quicquam quã ſancta ſeruare decet. *Chryſ. ho. 36. in 1. Co.*

Quid domos ad nugandũ non habetis? Atqui iucundũ colloqui cum familiari. Eſto, ſanè non veto, ſed domi, ſed foris, ſed in balneis fiat. Eccleſia enim nõ diſceptandi, ſed diſcẽdi locus eſt. Nunc autem foro nihil differt: & ſi nõ ſit temerariũ dictu, fortaſſe nec ſcena ipſa: adeò proſtitutis ſcortis petulantius, quæ huc mulieres cõgregãtur, ſeſe cõmunt, & ſine dubio non paucos hic ſollicitans, homines intemperatos. Si quis corrumpere matronam conatur, locum hunc maximè idoneum putat. *Ibidem.*

Qui ſe conferunt in medicorum officinam, illis non eò ſimpliciter eundum eſt, ſed curandum ut diſcant quõ curentur, ac pharmacis vtentur: ita & nobis qui in eccleſiã conuenimus, non hoc tãtummodo agendũ, ſed diſcendũ quid ad ſalutem proſit. *Idem hom. 7. ad Epheſ.*

Stat ſacerdos Dei orationem offerẽs cũctorũ, tu autem rides nihil timẽs. Non contremiſcis, non colligis teipſum? Et in aulam quidem regiam intraturus, & habitu & oculis, & inceſſu, & in cũctis alijs componis & orans temetipſum: huc autem ingreſſurus vbi eſt aula regis, & talis qualis cœleſtis ea, rides? *Idem, ho. 15. ad Hebr.*

Seminãs nõ propter hoc ſeminat, vt tãtũ ſeminet, ſed ut metat: quod niſi fieret, & damnũ ſemẽtis pateretur, ſeminib. temere & incaſſum marcefactis. Mercator nõ propter hoc nauigat, ut tantũ nauiget, ſed ut peregrinatione maiorem faciat rẽ: quod niſi hoc adſit, & damnũ accidet

extremum, & damnoſa mercatorũ nauigatio: Sic nos in eccleſiam conuenimus non propter hoc ſolum vt illic immoremur, ſed vt aliquod magnũ lucrati, & ſpirituale lucrum, diſcedamus. *Idem hom.5. ad pop. Antioch.*

Medicamentũ ſit tibi adhibeatur, nec te purget, nonne altera die rurſus idipſum adhibes? Sit quiſpiam inciſor arborum, ò homo, velitq; quercum incidere, accipit aſciã, deinde radicem incidit, quod ſi vno ictu arbor non concidit, nonne & alterum ictum addit, non quartũ, non quintum, non ſextum, non decimum? Itidem tu facito. Ingreſſus es in eccleſiam ò homo, dignatus es Chriſti conſortio, ne exeas niſi dimittare. Nam ſi ante miſſionem exieris, perinde ac fugitiuus repoſceris. Totum diem in his rebus quæ ad corpus ſpectant, inſumis, & duas horas ſpiritalibus non vacas. Ad theatrum ſæpe adis, neque inde diſcedis, donec dimittaris, & in eccleſiam ingreſſus, priuſquã diuina miſteria peragantur, abis. *Idem, hom. de non contemnenda eccleſia Dei.*

In tam prolixis noctibus quẽ nõ infirmitas detinet, nõ ſine reatu animæ ſuæ tardius ad eccleſiã venit. Rogo vos fratres, ſi inſtitores, aurifices maturius vigilant, ut poſſint corporis neceſſaria prouidere, nos non debemus ante lucẽ ad eccleſiam ſurgere, vt peccatorum indulgentiam mereamur accipere? *Cæſarius Arelatenſis hom. 29.*

Si vnguẽtario quiſpiam aut vnguentariæ tabernæ aſſideat, etiam inuitus illum accipit odorem, lõgè magis qui eccleſiam frequentat. *Chryſoſt. hom. 51. in Ioannem.*

Ne imiteris illos qui nulli vacant meditationi, ac reuerentiã adhibe, cũ fit exorciſmus, quouſq; alij exorcizati aderũt, viui cum viris, mulieres cum mulieribus. Nunc.n. opus eſt proponere exemplum arcæ Noe, in qua erat & uxor eius, & uxores filiorum eius, ſi quidem & arca erat vna & oſtiũ clauſum. Sed quid hæc ſignificabãt? Si cõcluſa eſt eccleſia & vos omnes intus, hæc tamen ſeparantur, viri ut ſunt cum viris, mulieres cum mulieribus, ne ſtudium ſalutis ſit perditionis occaſio. Et ſi enim pulchrũ ſit inſtitutum proximo aſſidere, ſed procul tamen ſint affectiones. *Cyrillus Ieroſolym. præfatione catecheſeon.*

Eſt eccleſia Dei mercatus quidã ſpiritualis, medicorũq; officina

officina animabus, & par eſt, vt ſicut qui ad nundinas veniunt, inde multis mercibus cōquiſitis redeamus, vel quaſi è medici domo receptis quæ animabus noſtris congruēt medicamentis, examus. *Chryſoſt, hom.21. in geneſin.*

TENTATIO.

VEluti agricolæ periti præ multa conſuetudine, cum vbertas eſt annonę, nō planè cura vacāt, ſed poſtea famem & ſterilitatem expectant; nec è diuerſo valde deſperant, cum famę aut ſterilitatę premuntur, eo quod viciſſitudinem probę norunt: Sic eſt in re ſpiritali, cū in varias tentationes inciderit anima, non eſt attonita, nec deſperat, quia nouit ex permixtione ſe relictam eſſe ut probaretur, & erudiretur à malo; nec uiciſſim, quādo diuitijs multis & quiete fruitur, ſolicitudine caret: ſed mutationē expectat. Similiter & ſol cum ſit corpus & opificium, relucens in locis fętidis, lutoſis & impuris, nihilo læditur aut inficitur: quātominus ſpiritus purus & ſanctus, qui habitat cum aīa, quæ adhuc à malo torquetur, indę uitij cōtrahit? Cum igitur homo diteſcit gratia, & nihilominus tētatur, hēt adhuc aliquid oleris ad paſcendum vitium. Verū protectorem habet ſibi opitulantem. *Macarius hom. 16.*

Nec pueris ſub pædagogo cōſtitutis ſimilis fias, qui caſtigatione irati ſcindunt libellos: patri verò conſulēti ac cibum prohibenti veſtem concerpunt, vel matris ora vnguibus petunt. Nam & naucierum tempeſtas, & athletam ſtadium, & ducem pugna, magnanimum calamitas Chriſtianum verò tentatio probat & examinat. *Baſilius hom. 8, in diuites auaros.*

Medicus quando infirmum curat, neq; ſemper fame detinet, neq; ſemper larga menſa frui ſinit, vt nō voracitas febrim pariēs augeat morbū, fames verò infirmiorē eum efficiat; ſed coniectans apud ſe quantę ſint ægrotantis uires & diligēter vtens arte omnia ſua in medium affert. Similiter & miſericors Deus, ſciens quid cuiuis expediat, aliquando concedit nobis proſperitate frui, aliquādo ēt exercitationis gratia tentationibus nos circundat. *Chryſoſt. hom. 40. in Geneſin.*

Sicut vnguentum & in hyeme floridū eſt, & boni odo-

ris, & homines ſuo odore delectat atq; impinguat cũ ex eo uncti fuerint: Sic & iuſtus in tempore tẽtationis immarceſſibilis eſt, & manet fidelis. *Idem hom. 1. oper. imperf.*

Quemadmodum ſi focum poſueris ſuper terram, cõburit ipſas radices herbarum, & ut in loco illo iam nõ facilè naſcatur herba: Sic & tentationis ignis poſitus ſuper carnẽ comburit radices concupiſcentiarũ in ea, vt non facilè concupiſcat. *Idem hom. 3.*

Nũquid tu potes, cum ſit meſſis tua in agro, triticũ à paleis ſeparare? Et ſi tentaueris, nec paleas à tritico ſeparas, & triticum ſimiliter cum paleis perdis. Sic nõ poterat fieri, ut Deus de Iudæis aut gentilibus iam electos ſine tentatione diſcerneret & vocaret. *Ibidem.*

Sicut quando permodica eſt aura, nõ permundatur tota tritici maſſa, ſed leuiores quidem paleæ modica aura iactantur, grauiores autem remanent, ſimiliter remanẽt & vacua grana, neceſſe eſt ergo ut maior expectetur uẽtus, vt & grauiores paleæ, & vacua grana iactentur: Sic & qñ modica eſt tentatio, illi proijciũtur de eccleſia, qui multũ ſunt infideles. Ideò neceſſe eſt tentatio maior, ut omnes infideles plenius expellãtur, ut perpurgetur Eccleſia. *Ibi.*

Sicut aurum & argentũ combuſtũ in fornace ſordibus colatur: Sic homo in fornacem tentationis miſſus, depoſitis peccatis ſanctificatur. *Idem, hom. 5.*

Vt qui ad bellum tranſmittitur ad gloriam paratur: Ita cui tentatio imponitur, correctio oſtenditur ei. *Ibidem homilia 31.*

Sunt plerique in mari natantes ex aliqua neceſſitate, q cum peritiã & artem natãdi optimè teneãt, vbi vndas in ſe proruentes aſpexerint, incuruati illis ſe ſubiiciunt, dũ pertranſierint, atq; ita ab eis nuſquam læduntur. Quod ſi vellent veniẽti undæ ſeipſos opponere, illos abſq; dubio longius vnda repelleret, & quaſi iacularetur in mare, atq; ita fatigarentur & frangerentur ui vndarũ nihil omnino proficiẽtes. Idem in tentationib. contingit Cum quis aduenientẽ tentationẽ tulerit cum humilitate & patientia illam ſine moleſtia, ſine læſione vlla pertranſit. Qui ſi angatur, crucietur, turbetur, cauſas in quemcunque ferens, ſe ipſum lædit & tẽtationẽ ipſam grauiorẽ reddit, ita ut nõ

ſolum

ſolũ nõ proſit ipſa tentatio, ſed maximè obſit. Illi.n. ſunt vtiles tẽtationes: q̃ eas intrepidè ſuſceperit ac ſuſtinuerit. *Dorotheus doctrina decimatertia, vt viriliter tentationes feramus.*

Deus vtitur cacodęmone in noſtris tentationibus, ſicut medicus in tyriacis ſerpẽtibus & viperis. Id enim agit vt proſit infirmo. *Theodoretus ſerm. 3. de græcarum affect.*

Optimus imperator cum ſolisne hoſtibus manus cõſe rit, & in eos ſagittat, & iaculatur, phalangesque eorũ & ordines perrumpit: an ſuos etiã milites armat, & ordinat & ad ſe fortiter gerẽdum, animos & ſpiritus excitat? E R. Hoc ei potius faciendum eſt. O R. Non ſunt enim partes Imperatoris, vt ipſe quidẽ pericula adeat, ipſe ſtet in acie ſinat autem milites in vtramuis autem dormire: ſed oportet eum etiam illis animum addere, vt ſtent in acie, & or dines rectè ſeruent. E R. Verum. O R. Hoc etiam dicit diuinus Apoſtolus. Ad eos enim qui crediderant, ſcribẽs, di cit: Accipite armaturam Dei, ut poſſitis reſiſtere inſidijs diaboli. Et rurſus: State ergo ſuccincti lumbos ueſtros, in veritate, &c. Recordate etiam eorum quę antea diximus, quod medicus quoque adiicit qualitatẽ, quæ deeſt naturæ. Si enim inuenerit redundantem frigidam, adijcit calidam: & ſimiliter alias. Hoc etiam fecit Dominus. E R. Et vbi oſtendens hoc feciſſe Dominum? O R. In ſanctis Euangelijs. E R. Oſtende ergo, & imple promiſſum. O R. Quid Seruatorem Chriſtum exiſtimabant Iudæi? E R. Hominẽ. O R. Quod autem etiam Deus erat, omnino ignorabant. *Idem Dialogo ſecundo.*

Vt ille qui filiũ habet integrã valetudine, & ſeruũ ægritudine laborantem, durius tractat filium quàm ſeruũ, nõ quod magis diligat ſeruum, ſed quod velit eum incolumitati reſtituere, quem ſcit graui morbo laborare, filium autem quem amore incredibili proſequitur, reprehẽdit, vexat, & exulcerat: ſic Deus interdũ filios, quos diligit, affligit, permittens eos in gemitu & labore verſari, in ſceleratos autem indulget, ut proſpera media mundi opes cõſequantur, quo ab animi ægritudine liberentur. *Hector Pintus in cap. 1. Ezechiel.*

Vt fragilis paries facilè ruit, & quacunq; machina euertitur: ſed fortiſſimus murus fortiter reſiſtit, & opus eſt ho

ſtibus machinas bellicas adhibere, & mœnia illa validiſſimis tormentis fortiter cõcutere: Sic diabolus homines fragiles parumque in uirtute conſtantes quacunque tẽtatione euertit: ſed ad ſuperandos viros iuſtitia & charitate munitos varijs vtitur artificis & fortiſſimis tẽtationibus. *Idem in cap.4.*

Vt frumẽtum in cellario niſi pala & vẽtilabro uerſetur & moueatur, gurgulione obſumitur: & veſtis in repoſitorio & apodyterio niſi concutiatur & exerceatur, à tinea corroditur: Sic homo niſi fuerit tentationibus agitatus facilè corrumpetur & labefactabitur. *Ibidem.*

Vide perſecutio, Tribulatio.

TESTAMENTVM VETVS ET NOVVM.

QVid eſt umbra & quid veritas? Age ſimilitudinẽ ab imaginibus ſumamus, quas pictores pingũt. Vidiſti ſæpe imaginem regiam, veneto coloratam, deinde pictorem circunducere candidas lineas, & facere regem & ſerrum regium & equos circunſtantes & lancearios & vinctos hoſtes & ſubditos: & cum hæc uides delineata & adumbrata, neque ſcis totum neq; ignoras totum, ſed quod homo pingitur & equus, obſcurè cognoſcis; qualis aũt ſit rex, & qualis ſit hoſtis, nõ valdè perſpicuè cognoſcit, donec colorum veritas aduenies certiorem reddat uiſum. Sicut igitur in hac imagine, non exigis totum ante veritatẽ colorum, ſed etſi obſcurã quandam accipias cognitionem eorum quæ fiunt, ſatis tamen picturam abſolutã putas: Sic & de ueteri & nouo Teſtamento ſenti, ut non omnẽ veritatis diligẽtiam in typo exquiras. *Chryſoſt. hom. in illud Pauli, Nolo vos ignorare fratres.*

Nam ut differentes citharæ uel pſalterij fides, quarũ vnaquæq; proprium quendã ſonum, qui minimè videatur ſono alterius conſentiens, perficit, exiſtimãtur à Muſicæ imperito, & ignorante muſicæ rationẽ, inter ſe diſcordare propter ſonorum diſſimilitudinẽ. Sic qui neſciũt intelligere Dei in ſacris ſcripturis conuenientiam, & cõcinnitatem, putãt non cõgruere veterem nouæ, aut legi Prophetas, aut Euangelia inter ſe, aut Apoſtolum Euãgelio,

aut

aut ſibiipſi, aut alijs Apoſtolis. *Orig. in Philocal. cap. 7.*

Quiſquis negat iō vtrunq; Teſtm̄ ab vno Deo eſſe poſſe, quia non eiſdem ſacris teneť populus nr̄ quib. Iudæi tenebantur, vel adhuc tenetur, pôt dicere non poſſe fieri, vt vnus pater familias iuſtiſſimus, aliud imperet eis quib. ſeruituté dnrioré eſſe iudicat, aliud eis quos in filiorū gradum adoptare dignat. Si aūt pcepta vitæ monent, qđ minora in veteri lege ſunt, in Euangelio maiora, & ideo putantur nō ad vnum Deum vtraq; pertinere, pôt qui hoc putat perturbari, ſi unus medicus alia per miniſtros ſuos imbecilliorib. alia per ſemetipſum valétiorib. præcipiat, ad reparandam vel obtinendam ſalutem. Vt.n. ars medicinæ, cum eadem maneat, neq; vllo pacto ipſa mutetur, mutat tñ præcepta languentib. quia mutabilis eſt noſtra ualetudo: Ita diuina prouidentia cum ſit ipſa oīno immutabilis, mutabili tamen creaturæ variè ſubuenit, & pro diuerſitate morborum, aliis alia iubet aut uetat, vt a uitio vnde mors incipit, & ab ipſa morte ad naturam ſuam & eſſentiam, ea quæ deficiunt, id eſt ad nihilum tendunt, reducat & firmet. *Aug. de vera relig.*

Vos hr̄tici dicitis licet, nos dicimus nō licet, inter licet veſtrum & nr̄m non licet, nutant & remigant aīæ populorum. Nemo vobis credat, nemo nobis. Quærendi ſunt iudices. Si Chriſtiani de vtraq; parte dari nō pñt, quia ſtudijs veritas impeditur, de foris quærendus eſt iudex. Si paganus, non pôt noſſe Chriſtiana ſecreta. Si Iudæus, inimicus eſt Chriſtiani Baptiſmatis. Ergo de cęlis quærendus eſt iudex. Sed ut quid pulſamus ad cœlum, cum hēamus hic in Euangelio Teſtm̄? Tale eſt quod quiuis hominum hñs numeroſos filios. His quandiu pater præſens eſt tum ipſe imperat ſingulis, non eſt adhuc neceſſarium Teſtm̄. Sic & Chriſtus quandiu præſens in terris fuit, quamuis nec modo deſit, pro tempore quicquid neceſſarium erat, Apoſtolis imperauit. Sed quomodo terrenus pater, cum ſe in confinio ſenſerit mortis, timens ne poſt morté ſuá rupta pace, litigent fratres, adhibitis teſtib. voluntátem ſuam de pectore mortuo transfert in tabulas diu duraturas. Et ſi fuerit contentio nata, non itur ad tumulum, ſed quæritur Teſtm̄. Is cuius Teſtamentum eſt, in cœlo eſt. Et

gò voluntas eius in Euágelio quæratur. *Optatus lib. quinto contra Parmenianum.*

Vide Lex diuina.

THEOLOGIA.

QVemadmodum in agricultura & medicina ille vtiliter didicit, q̃ varias attigit diſciplinas, vt poſſit melius colore, & curare: ita etiam eum bene & vtiliter eruditum exiſtimo, qui omnia refert ad veritatem, adeò vt ex geometria, muſica, grammatica, & ipſa Philoſophia, colligens quod eſt vtile, nullis inſidiis interceptam ſeruet fidem. *Clemens Alexand. lib. 1. ſtromat.*

Quemadmodũ athleta cõtemnitur, qui prius ſe nõ inſtruxit ad certamẽ, cõtra laudatur gubernator, q multarum rerũ habet experientiam, qui mores nouit multorũ hominum, & medicus qui multa eſt expertus: Ita q ſingula refert ad rectam uitã exempla ex græcis afferens, is valde peritus veritatis inueſtigator, inſtar lapidis lydii, creditur poſſe diſcernere aurum adulterinũ, à probo, ſophiſticam à Philoſophia, hæreſes à veritate. *Ibidem.*

Quomodo qui artes didicerũt, per ea q̃ docti ſunt alimenta acquirunt: Ita is qui eſt cognitione p̃ditus, per ea quæ ſcit vitam acquirens fit ſaluus. *Idem lib. 7. ſtroma.*

Quemadmodum ſiquis intueri ſolis lucem velit, oculum purgat, clarioréque reddidit ſeipſum, fermè ad eius quem cernere cupit ſimilitudinem mundans, vt illa luce affectus oculus, ſolis lucem queat intueri. Aut quémadmodũ ſiquis ciuitatẽ, aut regionem inſpicere cupiat, pergat ad locum inſpiciendi gratia: Ita & qui Theologorũ aſſequi intelligentiam cupit, abluere prius animã debet atque detergere, & per vitæ morumq; ſimilitudinẽ, ipſos adire ſanctos, vt voto atque inſtituto illis coniunctus, ea etiam quæ illis Deus reuelauit, intelligat. Nam abſq; mũditia animi & vita ſanctitatis æmula, poſſibilę nõ eſt ſanctorum dicta intelligere. *Athanaſius libro ſecundo de incarnatione Domini.*

Cuilibet diſciplinæ neceſſe eſt in demõſtrata eſſe diſcẽtibus principia hoc enim manifeſte ex his q̃ ſunt extra fidem apparet. Nã ſi geometriæ prima priucipia nõ conce-

das,

das, durum fuerit ſymperaſma deducere. Idem in Arithmetica, in primis immorātes elemētis, principia minimè demōſtrantur. Deniq; in quolibet ſtudio, quod ordine in finem procedit, impoſſibile primorum ſubiectorū demōſtratione exquirere. Sed neceſſe omniū artium, quę probatione nitūtur, principia ſine veſtigatione poſita reliqua q̃ deincepes ſequunt̃ cū ratione oſtēdent: Sic & Theologiæ myſteriū ex fide, minimè rationibus probata ædificium quærit. *Idem in Pſalm.* 105.

Quęſo te uirorū optime, reſpondeas mihi. Artem aliquā uel diſciplinam dicis eſſe, tibia canere, vel citharam ferire? Sine dubio diſciplinam eſſe fatebit̃. Quid deinde? Sapienter ſentis. At quid de ipſa ſapiētia, id eſt, de diuinarum humanarumque rerū diſciplina & ſcientia? Concedunt etiam hoc. Et quid? Meliores eſſe illas artes quā ſapientiam ducimus; an multo his omnibus pręſtare ſapiētiā? Scio quod etiam hoc concedent, & hucuſque, fidem ſeruabūt in reſponſionum veritate. Quid ergo? Citharæ quidem tibiæ diſciplina habebit doctrinā, atque inſtitutiones ſuas, & tēpus ad hoc diſcēdi dabitur, & labore ſtudium adhibebitur, & mercedes doctoribus pręſtabuntur. Interdum etiam ſicubi quis peritior magiſter auditur, ob hoc peregrinatio quoque longa ſuſcipitur: & quicqd illud eſt, quod ad elimatam pertineat eruditionē, etiamſi ſumptuoſum, toleratur & geritur. Sapientiā verò q̃ omniū & princeps eſt & inuētrix, & in ſemetipſa habet omnia & cōtinet, cuius nomine etiam Deus vocari magis quā cæteris, quibus humanū ſermonem vti fas eſt appellationibus gaudet, ita leuem & ita nullius momenti æſtimabimus, vt putemus voluiſſe quempiā tātum, & ſtatim eſſe ſapientem? *Greg. Nazianz. in Apologetico.*

Apes exteriora tectoria faciunt ex ſuccis amariorib. quod dulciſſimū eſt in intimis recondunt: Ita Theologia inſipidis quibuſdam allegoriarum corticibus obtegit ſapientiam, quo prophanos arceat. *Eraſmus, in ſimil.*

THESAVRVS SPIRITVALIS.

TEmporis acceſſione opes quæ ad corpus ſpectant, facilè intereunt, veſtimenta abſumuntur, domus deſtruuntur

ſtruuntur, & aurum rubigine conſumitur, & in ſumma omnis ſenſibilis ſubſtantiæ natura, tpe tandem aboletur & intercidit. At non ſic ſe res habet in ſpiritalibus theſauris, de martyribus (inquam) qui ſemper in eodem manēt vigore, ſemper in iuuentutis flore ſunt, ſemper ſuæ gloriæ fulgorem emittunt & radios. *Chryſo. ſer. in Iuuent. .. um & maximum mart.*

Etenim hō vrinator nullam aliam ob cām audet ſeipm̄ in profundum aquarum demittere, q̄ pp margaritas bellorum cauſam. Quanquam non materiam reprehendo, ſed mentem intemperantem. Et tu vt accipias theſaurū deficere neſcium, plantesq; vineam in anima tua, non ſuſtines æſtum neq; ſudorem? Non vides iſtos qui ſudant in theatro, qūo ſudent, nudoq; capite ſolis radium excipiant, quò fiant captiui mortis, quò ſcorti mancipia? Ad exitium illi laborant, & tu ad ſalutem ſegnis & remiſſus es? *Idem ho. 4. de verbis Iſayæ, vidi Dominum.*

Si qui in auri fodinis laborant, vbi quaſdā venas diuites conſpicati fuerint, a fodiendo non deſiſtunt, donec q̄ obſtāt amouerint, & in ꝓfundū deſcendentes copiā inde auri ꝑceperint. Multomagis nos non auri ramenta inquirentes, inenarrabilē theſaurū inuenturos ſperātes, decet illū quotidie inueſtigare, vt multis diuitijs ſpiritalib. in ſinum collectis, domum redeamus. *Idem ho. 4. in Geneſin.*

TIMOR DEI.

QVemadmodum dies ſunt pars vitæ q̄ pergit aſcendere: ita etiam timor eſt principium dilectionis, qui fit per incrementum fides, deinde dilectio. Sed non ſicut feram & odi & timeo: ita etiam patrem vereor, quem timeo & amo. *Clemens Alex. lib. 2. ſtrom.*

Nemo de p̄teritis ſecurꝰ ſit. Tāti laquei obiecti ſunt ante pedes aiæ noſtræ, tā innumeri hoſtes obſeruant & cuſtodiunt iter nr̄m, tantæ foueæ & tanta p̄rupta, tantæ rerum difficultates interiacent inter nos & finē noſtrū: uia ipſa q̄ p ſe ardua & arcta eſt, tantis ſpiritaliū latronū inſidiis obſidetur, tantos nos ſcopulos tantosq; fluctus trāſire neceſſe eſt, & uidere, anteq̄ anchoram optato in litore collocemus, & putamus nos de præteritis eſſe ſecuros,

&

& ſine quotidiana cura, & ſine quotidiano timore, & tremore diē nr̄m tranſigere debere? Quis tranſiens ſup alicuius profunda fluminis, per arctiſſimi pontis anguſtias, étſi maiorem partem inoffenſo tranſmiſerit pede, iam periculum euaſiſſe ſe credat cum in ultimi pontis ſpatio, ſi paululum titubauerit, caſum quem in medio ſpatio timebat, incurrit? Sic nos etiamſi magna pars vitæ iſtius ꝓſperè videatur fuiſſe tranſacta, nō ideo fiduciā ꝓſumamus, cum adhuc periculum pars extrema minetur. Quis in acie poſitus ante finem certaminis, aut ante victoriæ ſententiā arma deponat. *Euſebius Emiſſenus, ho.4. ab Monachos.*

Chriſtiani ſub timore degūnt ac tremore. Queádmodū ſi quis hn̄s theſauros proficiſcatur ad loca in quibus ſunt latrones, gaudet quidem ꝑꝑ opes & theſaurum: nihilominus metuit, né quo pacto latrones irruant, ac deprædentur illum. Itaq; perinde eſt ac ſi manibus ſuis proprium corpus geſtet. *Macar. ho.27.*

Sicut mercatores inter nauigandū, etiamſi uentū propitium & mare tranquillū nacti ſunt, nec dum ad portū ꝑuenerint, metuunt ne quo mō repente contrario vētꝰ excitato fluctib. æſtuet mare, & nauis periclitetur: ſic & Chriſtiani licet habeant in ſe flanté proſperum uentum ſancti ſpiritus, adhuc tn̄ formidant, ne uentus aduerſariꝫ poteſtatis inſurgat: qui flet, & tempeſtatem fluctusq; moueat animis eorum. *Idem, ho.43.*

Queádmodū qui corporis mébra hn̄t clauis tranſfixa, ad actionem q̈libet ea immobilia retinent: ſic hi quorum aīam occupauit Dei timor, oēm prorſus importunā peccati & obſtreperam occaſionem vitant. *Baſi. in Pſal.33.*

Confige timore tuo carnes meas. Sicut qui clauos corpori infixos hēt, dolorib. preſſus non facile quicq̄ agere pōt: ſic Dei timore confectus non oculo uti præter decorem, non manus ad nefarias mouere actiones, non deniq; paruum aliquid aut magnum cōtra officium agere poterit, quaſi mœſtitia quadam minarum ac ſuppliciorum expectatione vinctus atq; oppreſſus. *Idem in principium prouerb.* *Pſ.118.*

Talis eſt aīa in arrogantiam ſublata, ſemel enim deſperata ſalute, nequaquam deſinit furere. Verum habenas laxans irrationabilibus cupiditatibus quouis rapitur, nec

aliter

aliter q̃ equus ferociens, vbi frænum ore, ſeſſorem tergo excuſſit, fertur quouis vento velocius, oı̄bus obuijs intolerabilis, diffugientib. cunctis, neq; quoquam audente cohibere: ſic & anima quæ Dei timorem ipſam refrænantē excuſſit, vbi rõnem habenas moderantem eiecit, ad quęuis malitiæ loca decurrit, donec in exitij baratrum delata, p̃cipitat ſuam ipſius ſalutem. *Chryſ. de verbis Iſayæ, ho. 5.*

Queadmodũ ventis ex aduerſo inter ſe concurrentib. mediamq; ſcapham dum inter ſe depugnant, corripientibus, ac multis fluctibus partim a prora, partim a puppi inſurgentib. gubernator clauo aſſidens ſeruat nauim, vndarũm incurſus gubernandi prudentia depellens: ſic & mulier tũ illa (Anna) cũ ita & angor in aı̄um illius facerent impetum, rõnem illius perturbãtes, multosq; fluctus excitarent, non iam biduum aut triduũ, aut dies viginti, ſed ad totos annos (nã hoc, vt ait ſcriptura, ex multo tp̄e factum eſt) fortiter p̃tulit tempeſtatē, nec paſſa eſt rõnem demergi Siquidem Dei timor tanq̃ nauclerus gubernaculis aſſidēs perſuaſit, eam tempeſtatē magno aı̄o perferendam eſſe; nec prius deſtitit mentem illius gubernare, donec in tranquillum adduceret portũ, onere plenã, hoc eſt vterum pretioſo theſauro onuſtum. *Idem, ho. de fide Annæ.*

Quemadmodum quercus altius defixis radicib. nullius venti viribus ſternitur: ita animam diuino cõfixam timore nullus tentationum ventus euellet Idcirco inquit pro-
Pſ. 118. pheta: *Confige timore tuo carnes meas.* *Idem ho. 53. in Io.*

Imitare pueros qui ſcholis traduntur ac liberalib. diſciplinis, qui cũ viderint ſocios & contubernales ſuos rõnē reddere eorum q̃ didicerint, eosq; qui negligentiores fuerint, cædi ac per ſingulos diſcuti, concidiq; verberib. admonentur quid de ſe ſperare debeant, & pene præ timore moriuntur. ac ſi quis ex ſocijs eos flagris plurimis fortaſſe ceciderit, nequaquam iraſcuntur, cum metus ille animum penitus occupauerit: neque magiſtrum interpellare habent, ſed unum tantum intuentur, quo pacto. ſ. ingredi, atque egredi, abſque uerberibus poſſint: ſolumque id tempus ſemper verſatur ante oculos, & cum exceſſerint ianuas, eo iam metu liberi, maxima tenētur voluptate. Tu vero ſtans ac pro tuis ſcelerib. deprecans non exhorreſcis

horreſcis aliorum peccata animo uoluere? *Idem Hom.6.in 1.Timoth.*

Sicut ſtatera ſi lancem loco motã habeat, põdera iuſtè nõ indicat: ita & anima niſi habeat rationis lancem ſtabilem, ac firmiter ui diuini amoris affixam, res ſyncere diiudicare nõ ualet, ſed circumfertur iugiter atque deprimitur. *Idem Hom.5.in ſecunda Timothæum.*

Arbor cum in altũ radices miſerit, ne uehemẽter quidẽ eã procella agitare poterit: ſi uerò ſuperficietenus fibras porrexerit, neque ad profunda deſcenderit, paruus licet uenti flatus irruat, eam a radicibus euulſerit: ita & in nobis ſi affixerimus diuino timore carnes noſtras, nihil mouere nos poterit. *Idem Hom.9.in 2.Timothæum.*

Sicut in mare decidens immenſum ſcintilla breuis facilè deletur: ſic quantacumque deum timenti illudantur, velut in vaſtum lætitiæ pelagus incidẽtia extinguuntur, atque perduntur. *Idem Hom.18.ad populum Antiochenum.*

Timor Dei ſic uulnerat, quo medici ferramentum putrediné tollit, & vſ quaſi uulnus augere. Ecce putredo quæ erat in corpore, minus erat uulnus, ſed periculoſum. Accedit ferramentũ medici, minus dolebat illud uulnus quã dolet accedente medicina, ut nunquam doleat ſuccedente ſalute. Occupet ergo cor tuum timor, & inducta charitate ſuccedat cicatrix ferramenti medici. Talis eſt medicus, ut nec cicatrices appareant, tu ſubde te dextræ ipſius. Nam ſi ſine timore es, non poteris iuſtificari. Opus ergo eſt, ut primo timor intret, per quem ueniat charitas. Timor medicamẽtum, charitas ſanitas. *Aug.tract.9.in epiſt.Ioan.*

Non poteſt melius explanari, quid interſit inter duos timores, caſtum & eum quẽ foras mittit charitas, quã ſi ponas duas maritatas, quarum unã conſtituas uolentem facere adulterium, delectari nequitia, ſed tñ ne damnetur à uiro, huic oneroſa eſt uiri præſentia. Tales ſunt qui timent ne ueniat dies iudicij, ne damnentur. Fac alteram amare uirum, debere illi caſtos amplexus, & nulla ſe adulterij immunditia maculari, optat prẹſentiam uiri. Vtraq; timet. Vox una, diuerſus animus. Illa timet ne ueniat. Illa timet ne diſcedat. O anima quæ ſic times Deum, ne te dãnet, quomodo mulier uirũ, quã delectat nequitia, quomodo

modo tibi diſplicet mulier illa, diſplice & tu tibi. Si fortè habes vxorē, nunquid vis, vt ſic tę timeat vxor tua, ne dānetur abs te, vt delectet illā nequitia, ſed pondere timoris tui reprimatur, nō damnationę iniquitatis? Caſtā eā uis ut te diligat, non ut tę timeat. Exhibe te talē Deo, qualem vis habere vxorē. Timet illa ne oculos uiri offendat, latet eum, peccat, ſed tu non poteris Deū latere. Vultus eius ſuper facientes mala. Tu ergo nō times eius oculos, quem fallere non potes? Caſtus timor ait, quando uenies ad me? cauet, obſeruat ſe à peccato, nę deſeratur, non ut puniatur; *Idem, Ibidem.*

Vt ſolis radius domū per foramen ingreſſus cūcta quæ in ea ſunt illuminat: ita & timor domini ſi fuerit in anima, cūcta ei peccata ſua etiā minutiſſima oſtēdit, *Climacus de diſcretione gradu.* 26.

Diuus Auguſtinus in expoſitione primę epiſtolę Diui Ioannis, cum cęperit, ait, charitas habitare, pellit timor qui ei præparauerat locum. ad cuius rei explanationem hac vtitur ſimilitudine. Sicut uidemus per ſetā introduci linum qn̄ aliquid ſuitur, ſeta prius intrat, ſed niſi exeat, non ſuccedit linum: ſic timor primo occupat mentem, non autem ibi remanet, quia ideò intrauit ut induceret

Ioan, 4. charitatē. Ideo ait Ioannes. *Perfecta charitas foras mittit timorem.* Vt ad conſtruendam templi lapidei teſtudinem fit prius artificium quoddam ligneū, quod ſimplex fornicis appellatur, ſed conſummato ędificio totū illud ſimplex in terram proiicitur, quippe quod ad perficiendum templum ſolū ſeruiebat. ſic ad perfectę charitatis cōſtructionem erigitur timor; ſed perfecta iam charitate decidit timor ille, *Hector Pintus in cap.* 40. *Ezechiel.*

TRADITIO.

SIcut multis apud Gręcos & barbaros pollicentibus ueritatem, deſueuimus apud omnes eam quęrere, qui eam falſis opinionibus aſſerebant, poſteaquam credidimus filium Dei eſſe Chriſtū, & ab ipſo nobis hanc diſcendam eſſe perſuaſimus: ita cū multi ſint qui ſe putant ſentire quę Chriſti, & nonnulli eorū diuerſa à prioribus ſentiant, ſeruetur uerò eccleſiaſtica prędicatio per ſucceſſionis ordi-

nis ordinem ab Apoſtolis tradita, & uſque ad præſens in Eccleſiis permanens: illa ſola credenda eſt ueritas, quæ in nullo ab eccleſiaſtica diſcordat traditione. Illud tamen ſcire oportet, quoniã Sancti Apoſtoli de quibuſdam quidẽ quæ neceſſaria crediderunt, omnibus credentibus etiam his qui pigriores erant, manifeſtiſſimè tradiderunt, rationem ſcilicet aſſertionis eorum relinquentes ab his inquirendam qui ſpiritus dona percipere merebãtur. De alijs uerò dixerunt quidem quia ſunt: quomodo autem aut unde ſint, ſiluerũt profectò ut ſtudioſiores quoq; ex poſteris ſuis amatores ſapientię excecitium habere poſſent, in quo ingenij ſui fructum oſtendere ualerent, *Origenes lib.* 1. *Periarchon, cap.* 1.

Sicut hoſtiarum quæ offerebantur aliæ ſoli Deo ſeruabañt, nec eas comedere audebat ſacerdos, alię vero quas edere licebat ſacerdoti, alię quas populo: ita in eccleſia quædam dogmata ſunt quæ propter obſcuritatem ſoli Deo reſeruantur, quædam ſolis presbyteris, aliæ etiam populo communicantur *Idem, Hom.* 5. *in Leuiticum.*

Si canalis aquę, qui cõpioſè prius & largiter proflue bat, ſubito deficiat, nonne ad fontem pergitur, ut illic defectionis ratio noſcatur vtrumne creſcentibus uenis in capite ſiccauerit, an uerò integra fide & plena procurrẽs in medio itinere deſtiterit? Aut ſi uitio interrupti uel bibuli canalis effectũ eſt, quominus aqua pſeueranter flueret, refecto & confirmato canali, ad vſum atque potum ciuitatũ, aqua collecta eadem ubertate atque integritate repręſentatur qua de fonte proficiſcitur. Quod & nunc facere oportet Dei ſacerdotes, pcepta diuina ſeruãtes, ut in aliquo ſi nutauerit & uacillauerit ueritas, ad origenẽ dominicam & Euangelicam & Apoſtolicam traditionẽ reuertamur, & inde ſurgat actus noſtri rõ, unde & ordo & origo ſurrexit. Nã ſi ad diuinæ traditionis caput & originem reuertantur, ceſſat error humanus, & ſacramẽ torũ cęleſtium ratione perſpecta, quicquid ſub caligine ac nubę tenebrarum latebat, luce ueritatis aperitur. *Cyprianus epiſt. ad Pompeium contra epiſtolam Stephani.*

Velim ne tu hùmanis rationibus ueritatis inquiſitionẽ permittas, ſed Apoſtolorum & prophetarũ & qui eos ſecuti

cuti ſunt ſanctorum veſtigia inquiras. Hoc.n. facere ſolēt viatores, quando a via deflexerint, vt ſemitas cōſiderent, ſi aliquorum recedentium aut uenientium pedum typos habeant, aut hominum, aut equorum, aut aſinorum, aut malorū, & quando inuenerint inſtar canum veſtigia perſequuntur, nec prius deſiſtunt quam rectam viam recuperarint. *Theodor. dialogi primi ſtatim initio.*

TRIBVLATIO.

QVoniā in igne probatur aurū & argentum, hoīes verò acceptibiles in camino humiliationis. *Eccl. 2.*

Vaſa figuli probat fornax, & homines iuſtos tentatio tribulationis. *Eccl. 27.*

Vt cibū labor præcedat oportet: ita ſudor eos qui per arctam viam, ad æternam tranſmittuntur ſalutem. *Clemens Alex. lib. 6. ſtrom.*

Auro ſimiles eſſe debemus. Aurū quippe cum relucentibus terris tremulo videris ſplendere ſublumien, ros & liquidum flammis torrentib. reſoluunt. Nam & artificis grana, fere ſic eſt, caminis quoties ſane languentib. æſtuās ignis euomit, aditu terreſtri canali anguſto diues flammis eligitur, & refluentibus leuis arena retinetur. Vnde neceſſe eſt vniuerſa ſufficere, quo poſſimus omni ſcelere carere. *Cypria. de laude Martirij.*

Alius eſt is q̃ eſt in certamine & afflictione, & alius q̃ ignorat quid ſit bellū. Qn̄quidē ēt ſemina cū in terrā mittuntur, afflictionē ſuſtinent a glacie, hyeme & frigoribus aeris: poſtea tp̄e opportuno reuiuiſcit germē. *Macahu. 11.*

Viri diuini p̄parare ſeſe debent ad certamen & p̄lium. Et ſicut ſtrenus adoleſcens illata verbera ſuſtinet ac repercutit: ita ēt Chriſtiani æternas tribulationes, tum interiora bella ſerre debent, vt afflicti vincant per patientiam. Ea eſt enim Chriſtianæ religionis via, vbi eſt Spiritus ſanctus, ibi ſtatim ſequatur conflictus & perſecutio. Vides prophetas, quonam pacto contribulibus ſuis perſecutionem paſſi ſunt, in quibus tamen ſpiritus operabatur. Vndes quomodo Dominus qui eſt via & veritas, non ab alia gente ſed ſuis perſecutionem paſſus eſt, nempe a propria tribu Iſrael. Itidem & Apoſtoli. Itaq; ſtatim a cruce tranſijt

ſiit ſpiritus paracletus, & migrauit ad Chriſtianos: ita ut de cætero nullus perſecutionem paſſus ſit, ſed Chriſtiani martyria pertulerunt. *Idem, ho. 15.*

Dimittam vineam, & non putabitur neque fodietur. Quemadmodum qui vineam putant, aſtringũt eius uites & internè cõtinent, vt maiore cum temperamento procedat ad proferendos utiles fructus. Ad eundem modum cõtingit animę aſſiduitate affectionum propẽdenti & incuruatæ. Quodammodo in ſe contrahitur, ſeque utiliter demittit atq; humiliat, & ad ſui diligentiorẽ cuſtodiã retrahitur. E contrario, anima quæ indulgenter ac remiſſe uiuere ſinitur, perinde atq; uinea quæpiã neglecta, eluxuriat & ſyluéſcit ſarmentis, ſeque effundens circa incõmoda nec vllam afferentiã frugem, natiuo ſucco exhauritur, in hoc inſtituens omnem ſuorum operum oſtentationẽ, vt multos in errorem pelliciat. *Baſilius in cap. 5. Iſaiæ.* *Iſa. 5.*

Cæterum poſtquam in hos ſemel incidi ſermones, ad aliam quoq; deueni ſimilitudinem, admodum rebus pręſentibus conuenientem, forſitan me ſenem & fabulæ narratorem exiſtimatis, licet illam vobis explanauerim, ſed parcendum mihi puto, cum ſciam ſcripturã ſæpius ad manifeſtiorem demõſtrationem talibus vti. Arbor quædam eſt fabuloſa, quæ exciſa magis germinat, & contra ferrum decertat. Et quid mirabilius in re mirabiliori dicere oportet, morte viuit, & abſciſſa pullulat, necnon cõſumpta augetur. Hæc referũt fabulæ, & arbuſti illius natura illis eſt. Mihi autem manifeſtè videtur, tale quid philoſophũ eſſe qui per afflictiones clareſcit, & ex grauibus materiam facit virtutis, ac in aduerſis gloriatur, nec dextris iuſtitię armis extollitur, nec ſiniſtris deprimitur, ſed ſemper ille idẽ licet nõ eiſdem permanet, tanquã aurum in fornace igne examinatum. *Greg. Nazianz. orat. cum reuerteretur ex agro.*

Quid laborioſus beato Iob? Nũquid minus beatus quã ſi illa non pertuliſſet, in quibus magis probatus eſt? Eſto tamen fuiſſe in illis aliquid acerbitatis: quẽ virtus animi nõ abſcondit dolorem? Neque enim profundum mare negauerim, quia vadoſa ſunt littora, neque cœlum lucidũ, qa interdum obtexitur nubibus: neque terram fœcundam, quia aliquibus locis ieiuna gloria eſt: aut lætas ſegetes, qa

intermixtam ſolent habere ſterilem auenam. Similiter pu na beatæ meſſem conſcientiæ interpellati aliquo acerbo dolore. *Ambroſius lib.2.offic.cap.5.*

Sicut qui mare nauigarunt, & innumeras procellas tu lerunt, multaque hyemes perpeſſi ſunt, anteaquā merces referunt, non paruum ſuæ peregrinationis lucrum repor tant, eo quod aliquādo fidentiores ſunt, ac pelagi ſæuitiā minus horrent, namque intrepidè, & voluptate quadam trāſmarinas preregrinationes aggrediuntur: Ita & qui in præſenti uita, propter Chriſtum multas fert afflictiones, multaque grauia patitur, etiam antequam regni cœlorū magnam illam retributionem aſſequatur, magna hic poti tur fiducia, animaq; ſuam ita excelſam efficit, ut poſthac grauia oīa, quaſi è ſublimi derideat. *Chryſoſt.ho. de reſur.*

Ponamus ſeruum aliquem multarum pecuniarū proprio domino eſſe debitorem, vim quoq; perpeti ab iniqs hominibus, hunc ſeruum & aliquāta eorum, quæ habebat amittere. Si igitur Dominus volens cohibere raptorē, nō quidem ſeruo reſtituat erepta, ſed cuncta tamen quæ pdi dit, ſibi illa computet reddidiſſe, nonne etiam lucra dāni occaſione collegit? Qđ certè ab omnibus probatur abſq; ambiguo. Hoc in nobis cum iniuſtè aliquid patimur, cogi temus quia ſcilicet pro illatis iniurijs nobis remiſſionem, accipiamus omnium peccatorum, aut ſi in uobis tanta de licta non fuerint, clarioribus honoremur coronis, *Idem hom.9.in Matth.*

Deus tribulationes irruere permittit, vt ad ipſum frequētius confugiamus. Tale aliquid faciunt amantiores filiorū parentes, cum paruulos ſuos viderint à ſe quidē ſæpe diſcedere, equæ norum autem ſuorum luſibus detineri, præcipiunt famulis terribilia, multa ſimulatè, vt exagitati etiam metu paruuli, ad maternū ſinum cōfugere feſti nent: Ita Deus non modo ab aliis nos ſępe tribulari ſinit, ſed nonnunquam etiam ipſe plagam minatur, ut nos ad ſe adducat. *Idem hom.10.*

Si nautis minaces illi pelagi fluctus, ſi tempeſtates atq; hyemes agricolis, ſi uulnera cædesque militis, ſi grauiſſimi illi ictus plagæq; pugilibus leues uidentur, atque tolerabiles propter ſpem temporalium ac pereūtium cōmo-

dorum

dorum multo magis cũ cœlũ proponatur in præmio, & ineffabilia illa bona atque perpetua nihil ex præſentibus his aduerſitatibus ſentietur, *Idem hom.24.in Matth.*

Sicuti pluuia in terram deſcendens, erigit ſemina: ſic & tribulatio animam inttans erigit deſiderium, *Idem hom.14, ex varijs im Mattheum locis.*

Si animam præparatam habes, nõ nocebit tribulatio. Sicut.n aurum in camino non læditur, ſic nec ſtabili animæ tribulatio nocebit. Quid operatur caminus? aurũ mũdat. Quid operatur tribulatio? tolerantiam, ampliorémque patientiã. Abſcindit enim deſidia, & coadiuuat animam & ſobriorem reddit, *Ibidem*

Sicut granum tritici incluſum in palea foras non egreditur, niſi fuerit trituratũ: Sic & homo impedimentis mũdialibus & rebus carnalib⁹ quaſi in palea inuolutus, difficilè egreditur, niſi fuerit aliqua tribulatione vexat⁹. *Idem hom.3.operis imperfecti.*

Sicut plenum granum mox ut leuiter percuſſum fuerit de palea ſua exilit foras, ſi autẽ ſubtile fuerit, ardius egreditur, ſi vacuum, egreditur nunquam, ſed conteritur palea ſua, & ita cum paleis foras iactatur: Sic omnes homines in rebus carnalibus delectantur, ſicut grana in palea. Sed qui fidelis eſt, & boni cordis habet medelã, mox vt leuiter tribulatus fuerit, negligẽs quæ ſunt carnalia, currit ad Deum. Si autem modicè infidelior fuerit, cum grandi tribulatione vix recedit, & uadit ad Deum. Qui autẽ infidelis eſt & vacuus, quantumvis contritus fuerit, ſicut granum vacuum de palea non egredietur. Sic nec ille de carnalibus rebus & impedimentis mundialibus unquã egreditur, nec tranſit ad Deũ, ſed illic in malis conſtitutus cõteritur, ut cũ infidelib⁹ quaſi cũ paleis foras proijciatũ. *Ibi.*

Iuſtũ hic multa ſuſtinere oportet. Et ſi ſunt multi quos perturbat impiorum fœlicitas, hi ſecum perpendãt, quod quemadmodũ & latrones & fures & homicidiæ, & pyratę priuſquam ad iudicem trahantur, multis delitijs fruuntur, & ex aliena calamitate ſuam conſtituentes abundantiam, iniuſtiſq́; opibus locupletati, inebriãtur: vbi autem iudicis ſententiam audiuerint, omnium horum luent pęnam: Ita & illi qui ſcorta mercantur, & Sybariticas men-

ſas inſtruunt, & ſupercilia ſurrigunt, & faſtu pleni paupe res opprimunt, quando vnigenitus Dei filius aderit cum angelis ſuis, & ſedens ſuper thronum illum, orbem terrarum in medium adducet, tunc nudi & animi ſui ſplēdore deſtituti adducentur, & nullum vel aduocatum vel patronum habentes, abſq; venia in igneos fluuios proiicie̅tur. Quapropter neq; hos beatos dixeris ob p̄ſentes delicias, ſed potius defle ob futura ſupplicia. *Idem ho.1.de reſur.*

Quid mihi curæ eſſe cœlum, cum videam Deum cœli, cum ego, efficiar cœlum? *Veniemus*, inquit, *ego & pater, &*
Ioan. 14 *manſionem apud eum faciemus*. Faciamus igitur animam noſtram cœlum. Clarum quidē & feſtiuū eſt cœlum propria natura. Neque enim in hyeme nigrum efficitur, nō enim ipſum eſt quod conuertit faciem, ſed nubes concurrēntes illud obtegunt Cœlum autem ſolem habet, habemus & nos ſolem iuſtitiæ. Imo & meliores cœlo fieri licet nobis. Quonammodo? Quando Dominum ſolis habemus. Cœlum vbique mundum eſt, & ſine macula, non in hyeme, nō in nocte mutatur. Proinde & nos neque in tribulationibus, neq; in verſutijs diaboli hoc patiamur, ſed maneamus immaculati & mundi. Cœlum altum eſt, & multū diſtans à terra. Hoc etiā nos faciamus, ſeparemus nos à terra, & in excelſum illud leuemur, & multū nos à terra extollamus. Cœlum ſuperius eſt, & ab imbribus, a pluuijs, & à nullo conſumitur: hoc & nos poterimus, ſi voluerimus, Cœlum quidem putatur pati, verūtamē nihil patitur: Sic etiamſi putamur pati, tamen nō patimur. Sicut in hyeme pulchritudo eius non agnoſcitur: Sic nos in tribulationibus. *Idem hom.16.ad Hebræos.*

Vmbræ ſunt iſta & ſomnium qualiacunq; ſint, illa ſperemus & ſpectemus: iſta nobis mala nulla apparebunt, vel ex naturæ cōſideratione, vel temporis. Quid enim vis ad mala illa futura comparemus? Quid ad ignem inextinguibilē? Quid ad vermem qui nō moritur? Quid ex huius vitæ rebus inæquale poſſis edicere ſtridori dētiū, vel uinculis vel exterioribus tenebris? Quid illi iræ? Quid tribulationi? quid anguſtiæ? Præterea tempori infinito quid conferes? Quid ſunt decē millia annorum, cū ſecula cogitas infinita? Nonne quantum eſt ſtillicidium minimū abyſſo cōparatum?

paratum? Sed illinc immenſitas eſt bonorum quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, pro quib. millies concedi nemo non eligat occidi, comburi, & mille mortib. ſubijci, & quicquid dici poteſt ſæuiſſimum tolerare, vel verbo vel opere. Si. n. in ignis combuſtione eſſet viuendum, nonne tolerandum erat ut poſſemus adipiſci illa quæ nobis repromiſſa ſunt bona? *Idem ho. 28. ad Heb.*

Qui principib. ſeculi miniſtrant, ac reipublicę negotijs inſeruiunt, horum nihil requirunt, ſed tm̄ ſi aliquid lucre tpalis hēat eius militiæ locus. Qđ ſi hoc ſolum eſſe cognouerit, iam nullus refugitur labor, nullum periculū uitiat, nulla indignitas excuſatur. Seruilia etiāſi ab ingenuo expoſcātur officia, non negat peregrinationes lōgiſſimas, cōtumelias feret, oēm ſuſtinet laborē ſpe lucri, ſeparationem quoq; coniugis & liberorū patitur. Nos ė contra, q̃ non pecuniā q̃rimus, ſed ſapientiā: nec terrā, ſed cœlū petimus, & ad cęli diuitias feſtinamus, quas neq; oculus vidit &c. Vide quanto illis molliores ſumus & miſeriores. Quid agis ò hō? Cœlū paras aſcendere, & interrogas, ne qua tibi difficultas occurrat? *Idem li. 1. de cōpunctione cordis.*

Inſanabilis morbi indicium eſt, uelle potius nequiter vitam ducere, q̃ ad diem unum tormētis vexari. Nam & pueri minutiores cum medicum ſpectāt, uel uſtionē, uel inciſurā aliquā illaturum, diffugiunt gemebundi, & ſe lacerantes exiliunt, maluntq; ſanie continua & tabe interire, quàm momentaneum dolorem ferre, ut reliquum conualeſcant: uerum qui mentis ſunt cōpotes, non ignorant aduerſam eam corporis ualetudinem fore, cauterio quouis & ſciſſione grauiorem, nec minus improbum eſſe, quoduis ſupplicium malignitate excedit. *Idem ſer. de tolerantia in aduerſis.*

Qui ſeminat in lacrymis in exultatione metent. Non ſic ſemina delatus imber germinare & creſcere facit, ut pietatis ſemē excitat, & uernare facit ex lacrymis imber: hic aīam detergit, irrigat mentē, doctrinæ germē breui progredi facit: propterea & profundum ſulcum proſcindere neceſſarium. Etenim & ꝓpheta hoc admonuit ita dicens: *Renouate vobis noualia, & nolite ſeminare in ſpinis.* Quemadmodū igitur aratrū immittens deorſum terram aperit, tutam *Pſ. 125.* *Oſeæ. 10*

ſeminibus cuſtodiam parans, ne iacta in ſuperficie remaneant, ſed in ipſos terræ ſinus immittantur, & in tuto radices figant: ſic & nos facere neceſſarium, & tanq̃ aratro tribulatione vtentes cordis profundũ ſcindere: hoc n. &
Ioel. 2. alius propheta admonet, dicens: *Scindite corda veſtra, & non veſtimenta:* multum n. de tribulatione lucrum. Nam & cum agricola ſemina cũ multo labore collecta ſeminauerit, ignarus quidem oĩa q̃ fiunt cernens admirabitur, forteq; apud ſeipſum dicet: Quid hic hõ tandem facit? collecta diſſipat, nec diſſipat tm̃, ſed & terræ cum multa cura commiſcet, nec facilè colligi poſſint: nec tm̃ cõmiſcet terræ, ſed & optat vehementem fieri pluuiã, vt proiecta oĩa marceſcant, & lutum fiant, & turbabitur cernens fulmina & corruſcationes deferri: agricola verò non ita, ſed lætatur & gaudet hyemem cernens: non. n. præſentia reſpicit, ſed futura non reſpicit ad fulmina, ſed manipulos cõputat: non marceſcentia ſemina, ſed uernantes ſpicas: Itidem & nos, non præſentem ſpectemus tribulationem aut dolorem: ſed orientem ex ipſa vtilitatem, ex ipſa naſcentem fructum. *Idem ho. 4. ad popu. Antioch.*

Roma. 5. *Tribulatio patientiam operatur.* Sicut firmas arbores ventorum impetus incidens, & vndiq; iactans, nõ euellit, ſed & ſolidiores & firmiores his incurſibus reddit: ſic animã ſanctam & piè uiuentem tentationum incurſus & tribulationum nõ ſupplantant, ſed etiam ad maiorem patientiam præparant. *Ibidem.*

Poteſt Deus oĩa grauia hodie ſoluere: ſed donec nos purgatos videat, donec uideat factam cõuerſationem, & pœnitentiam firmam & inconcuſſam, nõ diſſoluit tribulationem. Etenim aurifex, donec aurum bene purgatũ viderit, de cõflatorio non extrahit: ſic & Deus non abducit hanc tribulationis nubẽ, donec nos penitus emẽdauerit. Qui. n. tentationem permiſit, ipſe nouit & tẽtationis ſoluendæ tp̃s. Et ſicut citharœdus, neq; neruum intendit, vt non abrumpat: neq; remittit vltra modũ: ne harmoniæ concentũ lædat: ſic & Deus agit, neq; in remiſſione continua, nec in longa tribulatione noſtram conſtituit animam, ne uel ſegniores fiamus, aut deſperemus. Et ſicut ex remiſſione tribulatio facta eſt: ſic ex tribulatione remiſſionem

miſſionem expectare conuenit. Neq;.n.ſemper hyems, neque ſemper æſtas, nec ſemper procella, neque tranquillitas, nec ſemper nox, nec ſemper dies: ita nec ſemper tribulatio. *Idem ho.4.ad pop. Antioch.*

Sicut in cæſtibus pugnãs ſtadio exire feſtinat, vt vulnerib. liberet, & luctator ſpectatores exurgere concupiſcit, vt laborib. abſoluatur: Sic & in rigida & aſpera vita cum virtute uiuẽs, finem deſiderat vt p̄ntib. eripiatur laborib. & pro repoſitis valeat coronis confidere, ad tranquillum nauigans portum, & illo tranſmigrans, vbi non eſt amplius timendum naufragium *Idem ho.6.ad pop. Antioch.*

Ne fugias laborẽ vt aſſequaris coronã. Mercator non deficit ſed ſuſtinet vndas, vt pecunias inueniat. Decertãs athleta generoſe fert vulnera, reſpiciens ad coronã. Agricola non inuenit faſciculos, niſi prius per proprios ſudores ſemina mittat. Similiter in cœlum reſpicientes, nihil putant tribulationes bonorum ſpe robari. *Idem ho.22.*

Sicut corpus tritum laborib. & ęrumnis confectũ, amori non vult uacare, non indulgere uentri, ſed requieſcere, & quiete iacere: ſic anima plurimis obſita malis ad requiem & quietum ſtatum feſtinat. Ea ſicut in aqua multa leue quidpiam ſuperueniens concutitur: ſic in multam lapſa lætitiam anima. *Ibid.ho.26.*

Vide in corpore cũ æſtuat, cum bene ſe hẽt celerrimã habet in ægritudinem ruinam: cum aũt preſſum fuerit, non ita. Manifeſtiorem itaq; vobis reddam ſermonem. Si corpus multum habens ſanguinis, & carnes multas, & uigens: hoc ex quacunq; mutatione febrem parere poterit, ſi ſimpliciter otietur: ſit aũt aliud cũ tamẽ potius pugnãs & afflictione, hoc eſt captu difficile, & ad infirmitatẽ inexpugnabile. Ita anima tribulationibus exercita. *Ibid.*

Sicut nunc quidẽ nox eſt, nunc aũt dies: & interdũ quidem æſtas, interdum hyems: ſic & in nobis, nunc quidem triſtitia, nunc aũt voluptas: & nunc quidẽ ægritudo, nũc verò ſanitas. Itaq; admiremur, cum ægrotamus, alioquĩ & cum valeamus admirandum eſſet: *Ibid. ho 63.*

Si multo potius in nequitia viuere vis, quàm puniri, nihil mirandum. Quoniam infantes pueri cum medicum viderint ignem vel ſectionẽ inferentem, fugiunt & vulãtes

reſiliunt & plangentes: & malunt continuã corporis tã be conſumi, q̃ tpalem ſuſtinentes dolorem futura ſanita te potiri. Mentem aũt hñtes, nolunt, ꝙ ægrotare quam ſe cari grauius eſt: ſicut malum eſſe peius eſt quam puniri. Nam curari quidem eſt & cõualeſcere: perire verò eſt in continua eſſe ægritudine. Quod aũt ſanitas infirmitate melior eſt cuiq; eſt manifeſtum: qm̃ & latrones non qñ la tera fodiuntur, lugere dignum eſt, ſed quando parietes perfodiunt, & cædem patrant. *Ibi.ho.64.*

Quid de his dices qui frequẽter a tribulatione ſubuerſi ſunt? Quod nõ tribulationis eſt ſubuerſio, ſed illorum im becillitatis. Nec.n.ſi quis infirmum habens ſtomachum amaram non admittat curare medicinam ualẽtem, ſed potius atteratur, medicinam non accuſabimus, ſed membri infirmitatem, ſicut & hic mentis facilitatem. *Ibid.*

Cum omni virtute ingruentiã mala feramus, nõ ad tri bulationes ſpectemus, ſed ad lucrũ hinc nobis perueniẽs: hæc.n.eſt ſpiritalis mercatura. Et ſicut pecunias colligere volentes, & hanc ſecularem exercentes mercaturã, non aliter propriam rem augere poſſent, niſi multa terræ mariſq; pericula ſuſtinerent. neceſſarium.n.eſt & latronum inſidias & piratarum incurſus ſufferre, & prorſus omnia cum magna ſubeunt promptitudine, ꝑ lucri expectatio nem, nullum capientes triſtium ſenſum: eodẽ & nos mõ diuitias hic nobis confluentes & ſpiritualem cogitantes mercaturam, gaudere decet & exultare: nec quæ uidentur, ſed quæ videri non poſſunt conſiderare. *Ibid.*

Nullus athleta generoſus in ſtadio balnea quærit, aut menſam cibis & uino redundãtem. Hoc non eſt athletę, ſed delicati, athleta namq; pugnat puluere, oleo, ſolis, ardore, ſudore largo, tribulatione & anguſtia. Hoc eſt certa minis tempus & pugnę: igitur & vulnerum, & cruoris & doloris. Audi quid dicat Paulus. *Ita pugno non tanquam aerem verberans. Ibid.ho.67.*

Sicut ab vno igne aurũ rutilat & palea fumat, & ſub ea dẽ tribula ſtipulæ cõminuunĩ, frumenta purgantur, nec iõ cum oleo amurca confunditur, quia eodẽ præli ponde re exprimitur: ita vna eademq; uis irruens bonos ꝓbat, purificat, eliquat: malos damnat, vaſtat & exterminat.

Vnde

Vnde in eadam afflictione mali Deum deteſtantur atque blaſphemant, boni autem precantur & laudant. Tantum intereſt, non qualia ſed qualis quiſque patiatur. Nam pari modo exagitatum & exhalat horribiliter cœnum, & ſuauiter fragrat vnguentum. *Aug. lib.1.de ciuitate cap.8.*

Nunquid lucet aurum in fornace aurificis? In monili lucebit, in ornamento lucebit, patiatur tñ fornacem, vt purgatum à ſordibus ueniat ad lucem. Fornax iſta, ibi palea, ibi aurũ, ibi ignis, ad hanc flat aurifex. In fornace ardet palea, & purgatur aurum, illa in cineres vertitur, & ſordibus illud exuitur. Fornax mundus, palea iniqui, aurum iuſti, ignis tribulatio, aurifex Deus. Quod vult aurifex, facio: vbi me ponit, tolero: iubeor ego tolerare, nouit ille purgare. *Idem in Pſal.61*

Vua pendet in vitibus, & oliua in arborib. his. n. duobus ſolent torcularia præparari. Et quandiu pẽdẽt in fruſtetis ſuis libero aere perfruuntur, & nec vua vinũ eſt, nec oliua oliũ ante preſſurã; Sic ſunt hoĩes quos prædeſtinat Deus ante ſecula, cõformes fieri imaginis filij, q̃ pcipuè in paſſione magnus botrus expreſſus eſt. Huiuſmodi ergo homines antequã accedant ad ſeruitutẽ Dei, fruentur in hoc ſeculo, tanquã delitioſa libertate, velut vuæ aut oliuæ pendentes, ſed quoniã dictũ eſt, *fili accedens ad ſeruitutem Dei ſta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem*, accedens quiſq; ad ſeruitutẽ Dei, ad torcularia, ſe veniſſe cognoſcat, contribulabitur, contereťur, cõprimeť, nõ ut in hoc ſeculo pereat, ſed ut in apothecas Dei defluat. Exuiť carnaliũ deſideriorũ integumẽtis quaſi uinarijs, hoc. n. illi corrigit in deſiderijs carnalibus. *Idem in pſal. 83.*

Boni laborant, quia flagellantur ut filij, mali exultanť qa damnanť ut alieni. Duos filios hẽt homo, alterum caſtigat, alterũ dimittit. Facit vnus male, & nõ corripitur à patre, alter mox ut ſe mouerit, colaphis cędicur, flagellatur. Vnde ille dimittitur, & ille cęditur, niſi quia huic cęſo hæreditas ſeruatur, ille autem dimiſſus exhæredatus eſt? videt eum non habere ſpem, & dimittit eum ut faciat quod vult, Puer autem qui flagellatur, ſi cor nõ habuerit, & imprudens fuerit & ſtultus, gratulať fratri ſuo q non vapulat, & gemit de ſe, & dicit in corde ſuo, Tanta mala

facit

ſacit frater meus, quicquid vult facit contra præcepta patris mei & nemo illi facit durum verbum: ego mox vt me mouero, cædor. Stultus eſt & imprudens, attendit q̃d patitur & non attendit quid illi ſeruetur. Ideo ait propheta
Pſal.93. in quinquageſimo pſal. *Vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non intelliget hæc.* Quæ ſunt, quæ non intelliget ſtultus, & quæ imprudens non cognoſcet? Cũ exorti fuerint peccatores ſicut fœnum. Quid eſt ſicut fœnũ? Virent cũ hyems eſt, ſed æſtate areſcent. Attendis florẽ fœni, q̃d citius trãſit? Quid lucidius? quid viridius? Non te delectet viriditas ipſius ſed time ariditatem ipſius. Sed iuſtus vt palma florebit. Palma in nouiſſimis pulchra eſt, vt initiũ eius à terra ducas, finẽ ipſius in cacumine vbi habet totã pulchritudinẽ, aſpera radix videtur in terra, pulchra coma ſub cœlo eſt. Erit & tua pulchritudo in fine, radix tua fixa ſit, ſurſum verſus habemus radicem noſtram. Nunquid cũ ſol exierit, areſcit palma? Nunq̃d areſcit cedrus, cum aũt ſol
Pſal.97. cadens aliquando fuerit, areſcit fœnũ. Veniet iudiciũ, ut areſcant peccatores, vt vireſcant fideles: *Idem in pſal. 93.*

In tubis ductilibus. Ductiles tubæ areæ ſunt, tundendo producuntur. Si tundendo, ergo vapulando, eritis tubæ ductiles ad laudẽ Dei productæ. Si cum tribulamur, tribulatio, tum ſio, profectus, productio eſt. Q̃uo ſonuit, quam ſuauẽ ſonũ dedit tuba ductilis, qui tribulatione percuſſus gratias agit? Ecce inquit fabricator deus, illã tubã perficere volo, non perficiã niſi tundã, male ſonabat antequam producetetur, forte productus eſt, & factus eſt tuba ductilis, laudes dñi ſonabit omiſſa blaſphemia. *Idem in pſal. 97.*

Secari & uiri ſe homines patiuntur, vt dolores nõ ęterni ſed aliquanto diuturnioris vlceris actiorum dolorum prælio redimantur, in languida & incerta vacationis breuiſſimæ atq; vltimæ uita. Immaniſſimis bellis miles atteritur, pluribus fortaſſe annis in laboribus inquietus, quã in otio quieturus. Quib. tempeſtatib. & procellis, quàm horribili & tremendæ ſæuitiæ cęli & maris importuni ſunt mercatores, vt diuitias ventoſas acquirant, maioribus quã quibus acquiſituri ſunt, periculis & tẽpeſtatibus plena? Quos æſtus, q̃ frigora, q̃ pericula ab equis, à foſſis, & præcipitijs, à fluminib. a feris perferunt venatores? quem

labo-

laborem eſuriendi & ſitiendi, quantas viliſſimi & ſordidiſſimi cibi & potus anguſtias, vt beſtiã capiant, & interdũ nec ipſius beſtiæ carnes propter quam & hæc tanta ſuſtinent epulis neceſſarias? Quanquam & ſi aper ceruuſq; capiatur, magis ſuaue ſit venantis animo, quia captus eſt, quã comedentis palato, quia coctus eſt. Quantis cruciatibus prope quotidianarum plagarũ tenera puerorũ ætas ſubditus? Quantis etiam ſcholis vigiliarum & abſtinẽtiæ moleſtijs exercentur, non pp diſcendam ſapientiam, ſed propter opes honoresq; vanitatis, vt numeros & literas & diſertas fallacias eloqui diſcant? Sed in his omnibus q hæc non amant, eadem grauia patiuntur. Qui vero amãt, eadem quidem, ſed non grauia pati uidentur. Omnia. n. ſæua & immania, prorſus facilia facit amor. Quantò ergo certius ac facilius ad veram beatitudinem charitas facit? quod ad miſeriam quantum potuit, cupiditas fecit? Quam facilè toleratur quælibet aduerſitas temporalis, vt æterna pœna vitetur, æterna requies comparetur? Non immeritò ille vas electionis cum ingẽti lætitia dixit, *Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis?* Ecce vnde illud, *iugum meum ſuaue eſt & ſarcina leuis.* Et ſi anguſta eſt paucis eligentibus, facilis tamen omnibus diligentibus. Dicit Pſalmiſta, *Propter uerba labiorum tuorum, ego cuſtodiui uias duras.* Sed quæ dura ſunt laborantibus, eiſdem ipſis miteſcunt amantibus. *Idem ſerm. 9. de verbis Domini ex Matthæo.* Rom. 8. Mat. 11. Pſ. 118.

Sicut unguenta niſi commota redolere altius neſciũt, & ſicut aromata fragrantiam ſuam non niſi cũ incenduntur, expandunt: Ita ſancti viri omne quod virtutibus redolent, in tribulationibus innoteſcunt. Vnde rectè dr in euangelio, *Si habueritis fidem ſicut granum ſynapis.* Nã non cõtritum, leue eſt, ſi uerò conteratur, inardeſcit, & quod in ſe acerrimum latebat oſtendit. Sic vir ſanctus cũ non pulſatur, deſpicabilis ac leuis aſpicitur, ſi qua uerò illũ trituraq pſecutionis opprimat, mox omne quod calidũ ſapit, oſtendit atq; in feruorẽ virtutis uertitur, quicquid in illo ante deſpicabile infirmũq; uidebatur. *Greg. lib. 1 mor. c 4.* Luc. 17.

Aduerſitas magis auget deſiderium in Deũ. Sic ſemina meſſium gelu cooperta, fertilius germinãt. Sic ignis flatu

premitur

premitur, vt creſcat. *Idem epiſt. 27.*

Quantum proſit hic pati cauſa Dei. Vua calcibus tunditur & in vini ſaporem liquatur. Sic oliua contuſionib. expreſſa, amurcam ſuam deſerit, & in olei liquorem pingueſcit. Sic per trituram areæ, à paleis grana ſeparantur, & ad horreũ purgata veniunt: Ita quiſquis hic flagellatẽ, ſecurus ad deũ venit, quippe cuius rubiginẽ ignis tribulationis purgauit. *Idem ho. 15. de 40. ſuper illud, Exijt qui ſeminat.*

Quemadmodũ ſi praui ac pernicioſi humores in præcordiis ac inteſtinis lateant, non accuſatur medicus qđ eos ipſe fecerit, ſi arte ipſos in cutem vt appareant traxerit, ſed effecit quidem illos inordinata dieta, traxit autẽ in manifeſtius non imperitus medicus. Sic cum dolores ac cruciatus hominibus à Deo factos audiemus, intelligere decet à nobis ipſis cauſas & initia earum vexationum fuiſſe. *Greg. Nyſſenus in myſtica vitæ Moſis enarratione.*

Sicut infirmitas quæ à circunſtantium & ſuperiorum corporum impreſſionibus infligitur, neceſſariò radices agit in homine, ita quod vix aliqua medicina curari poſſit: ſic neceſſe eſt quod tribulationes quæ à cauſis ſuperioribus, ſcilicet à Deo, & à Dei miſericordia & iuſtitia, & à naturæ neceſſitate generaliter omnibus ſunt indictæ, patiamur, & quod ab ipſis quando viuimus affligamur. *Idiotæ contemplationum lib. 2. c. 5.*

Sicut unguenta redolere non ſolent, niſi agitentur, & aromata fragrantiam ſuam emittere niſi incẽdantur: ita viri iuſti virtutes tribulationibus maximè innoteſcere ſolent. *Ibidem c. 10.*

Aegro de quo deſperatur, medicus concedit, vt cuncta q̃ cõcupiſcit, accipiat: q. uerò ſanari poſſe credit, cũ à multis ꝓhibet. Ita Deꝰ quẽ diligit tribulationib. afficit. *Ibi. c. 11.*

Sicut in medicamentis illa communiter ſunt utiliora quæ amariora ſunt: ſic mundi attritio, correptio, & tribulatio, quãuis ſenſualitati & carni ſit medicina amara, tñ animæ & ſpiritui eſt vtilis & proficua, medicinalis & fructuoſa quia. ſ. retrahit hominem à peccato. *Ibidem c. 14.*

Sicut ſagitta infixa corpori dolorem infert, & remediũ quærere compellit: ſic tribulatio dolorẽ affert cordi nr̃o, & nos mouet, & impellit ut in re alia ſolatiũ req̃ramus,

ſcilicet

ſcilicet in cogitatione boni æterni, ideo ſcribitur. *Sagittæ tuæ infixæ ſunt mihi, & confirmaſti ſuper me manum tuam.* *Ibidem. cap. 16.* *Pſal. 37*

Scriptũ eſt quod in ædificio tẽpli omnes lapides prius malleis tundebanẽ: Sic & viui lapides qui ponẽdi ſunt in illa cęleſti Ieruſalem quę ędificatur vt ciuitas, varijs infortunijs & cõcuſſionibus prius poliunẽ. Sicut in horreũ nõ ponitur granum niſi trituratum. *Ibidem cap. 19.*

Qui ambulare non vult vias duras tribulationũ, nõ eſt filius Dei, ſed ſeruus. Scribiẽ namque quod ſeruus nõ manet in domo in æternũ, filius autem manet. Nam ſeruus offendens Dominum nõ flagellatur, ſed è domo expellitur, & odio habet Dominum ſuum, eumque quantũ poteſt, fugit. Filius autẽ patrem offendens, flagellatur à patre, ſed è domo nõ expelliẽ, nec habet patrem ſuum odio, neque ab eo fugit, & idcirco dicitur quod filius manet in domo in æternum. *Ibidem cap. 21.*

Vt ſolers artifex margaritarius facilè patiẽ indicũ adamantẽ pcuti, & grauib. ictibus cõtundi, quoniã ſcit malleũ potius & incundẽ eſſe vulnus accepturã, quã adamas cõteratur: Sic Deus verus virtutum fulgore ſplendentes in varias calamitates patitur incidere, quoniã videt eos in charitate permanſuros. *Hector Pintus in cap. 1. Ezechiel.*

Quemadmodũ volens vt parua ignis flamma eleuetur, eã flabelli impetu & veloci vẽtilatione deprimit: ſic Deus nos deprimit, vt extolat, & eijcit deorſum, vt erigat ad excelſum. Cõtra vt luctator eũ qui ſecũ in palæſtra contendit amplectẽs, fert in ſublime vt eũ inde proſternat in terrã: ſic mũdus ideo nos extollit vt pręcipitet. *Idẽ in ca. 2.*

Vt aurum in aquã coniectum non amittit colorẽ, nec pretiũ, in ignem vero immiſſum purius redditur & ſplendidius: ſic vir iuſtus & ſapiens in aqua proſperitatis nõ amittit virtutẽ, in igne vero calamitatis redditur illuſtrior & purior, habet enim cũ auro ſimilitudinem. Impius autem ſimiles eſt luto, quod in aqua diſſoluitur, in igne induratur. *Idem in cap. 37.*

Solidiſſima pars eſt corporis, quam frequẽs vſus agitauit. Præbendi fortunæ ſumus, vt contra illã ab ipſa duremur: paulatim nos ſibi pares facit. Contemptum pericu-

lorum

ſas inſtruunt, & ſupercilia ſurrigunt, & faſtu pleni paupe res opprimunt, quando vnigenitus Dei filius aderit cum angelis ſuis, & ſedens ſuper thronum illum, orbem terrarum in medium adducet, tunc nudi & animi ſui ſplẽdore deſtituti adducentur, & nullum vel aduocatum vel patronum habentes, abſq; venia in igneos fluuios proiiciẽtur. Quapropter neq; hos beatos dixeris ob pſentes delicias, ſed potius defle ob futura ſupplicia. *Idem ho.1.de reſur.*

Quid mihi curæ eſſe cœlum, cum videam Deum cœli, cum ego, efficiar cœlum? *Veniemus*, inquit, *ego & pater, &* Ioan. 14 *manſionem apud eum faciemus*. Faciamus igitur animam noſtram cœlum. Clarum quidẽ & feſtiuũ eſt cœlum propria natura. Neque enim in hyeme nigrum efficitur, nõ enim ipſum eſt quod conuertit faciem, ſed nubes concurrẽtes illud obtegunt Cœlum autem ſolem habet, habemus & nos ſolem iuſtitiæ. Imo & meliores cœlo fieri licet nobis. Quonammodo? Quando Dominum ſolis habemus. Cœlum vbique mundum eſt, & ſine macula, non in hyeme, nõ in nocte mutatur. Proinde & nos neque in tribulationibus, neq; in verſutijs diaboli hoc patiamur, ſed maneamus immaculati & mundi. Cœlum altum eſt, & multũ diſtans à terra. Hoc etiã nos faciamus, ſeparemus nos à terra, & in excelſum illud leuemur, & multũ nos à terra extollamus. Cœlum ſuperius eſt, & ab imbribus, a pluuijs, & à nullo conſumitur: hoc & nos poterimus, ſi voluerimus, Cœlum quidem putatur pati, verũtamẽ nihil patitur: Sic etiamſi putamur pati, tamen nõ patimur. Sicut in hyeme pulchritudo eius non agnoſcitur: Sic nos in tribulationibus. *Idem hom.16.ad Hebræos.*

Vmbræ ſunt iſta & ſomnium qualiacunq; ſint, illa ſperemus & ſpectemus: iſta nobis mala nulla apparebunt, vel ex naturæ cõſideratione, vel temporis. Quid enim vis ad mala illa futura comparemus? Quid ad ignem inextinguibilẽ? Quid ad vermem qui nõ moritur? Quid ex huius vitæ rebus inæquale poſſis edicere ſtridori dẽtiũ, vel uinculis vel exterioribus tenebris? Quid illi iræ? Quid tribulationi? quid anguſtiæ? Præterea tempori infinito quid conferes? Quid ſunt decẽ millia annorum, cũ ſecula cogitas infinita? Nonne quantum eſt ſtillicidium minimũ abyſſo cõ-

paratum?

paratum? Sed illinc immenſitas eſt bonorum quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, pro quib. millies concedi nemo non eligat occidi, comburi, & mille mortib. ſubijci, & quicquid dici poteſt ſæuiſſimum tolerare, vel verbo vel opere. Si. n. in ignis combuſtione eſſet viuendum, nonne tolerandum erat ut poſſemus adipiſci illa quæ nobis repromiſſa ſunt bona? *Idem ho. 28. ad Heb.*

Qui principib. ſeculi miniſtrant, ac reipublicę negotijs inſeruiunt, horum nihil requirunt, ſed tm̃ ſi aliquid lucre tpalis hēat eius militiæ locus. Qđ ſi hoc ſolum eſſe cognouerit, iam nullus refugitur labor, nullum periculū uitiat, nulla indignitas excuſatur. Seruilia etiāſi ab ingenuo expoſcātur officia, non negat peregrinationes lōgiſſimas, cōtumelias feret, oēm ſuſtinet laborē ſpe lucri, ſeparationem quoq; coniugis & liberorū patitur. Nos ē contra, q̃ non pecuniā q̃rimus, ſed ſapientiā: nec terrā, ſed cœlū petimus, & ad cęli diuitias feſtinamus, quas neq; oculus vidit &c. Vide quanto illis molliores ſumus & miſeriores. Quid agis ò hō? Cœlū paras aſcendere, & interrogas, ne qua tibi difficultas occurrat? *Idem li. 1. de cōpunctione cordis.*

Inſanabilis morbi indicium eſt, uelle potius nequiter vitam ducere, q̃ ad diem unum tormētis vexari. Nam & pueri minutiores cum medicum ſpectāt, uel uſtionē, uel inciſurā aliquā illaturum, diffugiunt gemebundi, & ſe lacerantes exiliunt, maluntq; ſanie continua & tabe interire, quàm momentaneum dolorem ferre, ut reliquum conualeſcant: uerum qui mentis ſunt cōpotes, non ignorant aduerſam eam corporis ualetudinem fore, cauterio quouis & ſciſſione grauiorem, nec minus improbum eſſe, quoduis ſupplicium malignitate excedit. *Idem ſer. de tolerantia in aduerſis.*

Qui ſeminat in lacrymis in exultatione metent. Non ſic ſemina delatus imber germinare & creſcere facit, ut pietatis ſemē excitat, & uernare facit ex lacrymis imber: hic aīam detergit, irrigat mentē, doctrinæ germē breui progredi facit. propterea & profundum ſulcum proſcindere neceſſarium. Etenim & ꝓpheta hoc admonuit ita dicens: *Renouate vobis noualia, & nolite ſeminare in ſpinis.* Quemadmodū igitur aratrū immittens deorſum terram aperit, tutam *Pſ. 125.* *Oſee. 10*

TT 3 ſemi-

ſeminibus cuſtodiam parans, ne iacta in ſuperficie remaneant, ſed in ipſos terræ ſinus immittantur, & in tuto radices figant: ſic & nos facere neceſſarium, & tanq̃ aratro tribulatione vtentes cordis profundũ ſcindere: hoc n. & alius propheta admonet, dicens: *Scindite corda veſtra, & non veſtimenta*: multum n. de tribulatione lucrum. Nam & cum agricola ſemina cũ multo labore collecta ſeminauerit, ignarus quidem oĩa q̃ fiunt cernens admirabitur, forteq; apud ſeipſum dicet: Quid hic hõ tandem facit? collecta diſſipat, nec diſſipat tm̃, ſed & terræ cum multa cura commiſcet, nec facilè colligi poſſint: nec tm̃ cõmiſcet terræ, ſed & optat vehementem fieri pluuiã, vt proiecta oĩa marceſcant, & lutum fiant, & turbabitur cernens fulmina & coruſcationes deferri: agricola verò non ita, ſed lætatur & gaudet hyemem cernens: non. n. præſentia reſpicit, ſed futura non reſpicit ad fulmina, ſed manipulos cõputat: non marceſcentia ſemina, ſed uernantes ſpicas: Itidem & nos, non præſentem ſpectemus tribulationem aut dolorem: ſed orientem ex ipſa vtilitatem, ex ipſa naſcentem fructum. *Idem ho. 4. ad popu. Antioch.*

Ioel. 2.

Roma. 5. *Tribulatio patientiam operatur*. Sicut firmas arbores ventorum impetus incidens, & vndiq; iactans, nõ euellit, ſed & ſolidiores & firmiores his incurſibus reddit: ſic animã ſanctam & piè-uiuentem tentationum incurſus & tribulationum nõ ſupplantant, ſed etiam ad maiorem patientiam præparant. *Ibidem.*

Poteſt Deus oĩa grauia hodie ſoluere: ſed donec nos purgatos videat, donec uideat factam cõuerſationem, & pœnitentiam firmam & inconcuſſam, nõ diſſoluit tribulationem. Etenim aurifex, donec aurum bene purgatũ viderit, de cõflatorio non extrahit: ſic & Deus non abducit hanc tribulationis nubẽ, donec nos penitus emẽdauerit. Qui. n. tentationem permiſit, ipſe nouit & tẽtationis ſoluendæ tp̃s. Et ſicut citharœdus, neq; neruum intendit, vt non abrumpat: neq; remittit vltra modũ: ne harmoniæ concentũ lædat: ſic & Deus agit, neq; in remiſſione continua, nec in longa tribulatione noſtram conſtituit animam, ne uel ſegniores fiamus, aut deſperemus. Et ſicut ex remiſſione tribulatio facta eſt: ſic ex tribulatione remiſſionem

miſſionem expectare conuenit. Neq;.n.ſemper hyems, neque ſemper æſtas, nec ſemper procella, neque tranquillitas, nec ſemper nox, nec ſemper dies: ita nec ſemper tribulatio. *Idem ho.4.ad pop. Antioch.*

Sicut in cæſtibus pugnãs ſtadio exire feſtinat, vt vulnerib. liberet, & luctator ſpectatores exurgere concupiſcit, vt laborib. abſoluatur: Sic & in rigida & aſpera vita cum virtute uiuẽs, finem deſiderat vt pñtib. eripiatur laborib. & pro repoſitis valeat coronis confidere, ad tranquillum nauigans portum, & illo transmigrans, vbi non eſt amplius timendum naufragium *Idem ho.6.ad pop. Antioch.*

Ne fugias laborẽ vt aſſequaris coronã. Mercator non deficit ſed ſuſtinet vndas, vt pecunias inueniat. Decertãs athleta generoſe fert vulnera, reſpiciens ad coronã. Agricola non inuenit faſciculos, niſi prius per proprios ſudores ſemina mittat. Similiter in cœlum reſpicientes, nihil putant tribulationes bonorum ſpe robari. *Idem ho.12.*

Sicut corpus tritum laborib. & ęrumnis confectũ, amori non vult uacare, non indulgere uentri, ſed requieſcere, & quiete iacere: ſic anima plurimis oblita malis ad requiem & quietum ſtatum feſtinat. Ea ſicut in aqua multa leue quidpiam ſuperueniens concutitur: ſic in multam lapſa lætitiam anima. *Ibid.ho.26.*

Vide in corpore cũ æſtuat, cum bene ſe hẽt celerrimã habet in ægritudinem ruinam: cum aũt preſſum fuerit, non ita. Manifeſtiorem itaq; vobis reddam ſermonem. Si corpus multum habens ſanguinis, & carnes multas, & uigens: hoc ex quacunq; mutatione febrem parere poterit, ſi ſimpliciter otietur: ſit aũt aliud cũ tame potius pugnãs & afflictione, hoc eſt captu difficile, & ad infirmitatẽ inexpugnabile. Ita anima tribulationibus exercita. *Ibid.*

Sicut nunc quidẽ nox eſt, nunc aũt dies: & interdũ quidem æſtas, interdum hyems: ſic & in nobis, nunc quidem triſtitia, nunc aũt voluptas: & nunc quidẽ ægritudo, nũc verò ſanitas. Itaq; admiremur, cum ægrotamus, alioqui & cum valeamus admirandum eſſet: *Ibid. ho 63.*

Si multo potius in nequitia viuere vis, quàm puniri, nihil mirandum. Quoniam infantes pueri cum medicum viderint ignem vel ſectionẽ inferentem, fugiunt & viulãtes

reſiliunt & plangentes: & malunt continuā corporis tā-
be conſumi, q̄ tpalem ſuſtinentes dolorem futura ſanita
te potiri. Mentem aūt hn̄tes, nolunt, ꝗ ægrotare quam ſe
cari grauius eſt: ſicut malum eſſe peius eſt quam puniri.
Nam curari quidem eſt & cōualeſcere: perire verò eſt in
continua eſſe ægritudine. Quod aūt ſanitas infirmitate
melior eſt cuiq; eſt manifeſtum: qm̄ & latrones non qn̄ la
tera fodiuntur, lugere dignum eſt, ſed quando parietes
perfodiunt, & cædem patrant. *Ibi. ho. 64.*

Quid de his dices qui frequēter a tribulatione ſubuerſi
ſunt? Quod nō tribulationis eſt ſubuerſio, ſed illorum im
becillitatis. Nec. n. ſi quis infirmum habens ſtomachum a-
maram non admittat curare medicinam ualētem, ſed po
tius atteratur, medicinam non accuſabimus, ſed membri
infirmitatem, ſicut & hic mentis facilitatem. *Ibid.*

Cum omni virtute ingruentia mala feramus, nō ad tri
bulationes ſpectemus, ſed ad lucrū hinc nobis perueniēs:
hæc. n. eſt ſpiritalis mercatura. Et ſicut pecunias colligere
volentes, & hanc ſecularem exercentes mercaturā, non
aliter propriam rem augere poſſent, niſi multa terræ ma-
riſq; pericula ſuſtinerent. neceſſarium. n. eſt & latronum
inſidias & piratarum incurſus ſufferre, & prorſus omnia
cum magna ſubeunt promptitudine, ꝓp lucri expectatio
nem, nullum capientes triſtium ſenſum: eodē & nos mō
diuitias hic nobis confluentes & ſpiritualem cogitantes
mercaturam, gaudere decet & exultare: nec quæ uiden-
tur, ſed quæ videri non poſſunt conſiderare. *Ibid.*

Nullus athleta generoſus in ſtadio balnea quærit, aut
menſam cibis & uino redundātem. Hoc non eſt athletę,
ſed delicati, athleta namq; pugnat puluere, oleo, ſolis, ar-
dore, ſudore largo, tribulatione & anguſtia. Hoc eſt certa
minis tempus & pugnę: igitur & vulnerum, & cruoris &
doloris. Audi quid dicat Paulus. *Ita pugno non tanquam ae-
rem verberans. Ibid. hō. 67.*

Sicut ab vno igne aurū rutilat & palea fumat, & ſub ea
dē tribula ſtipulæ cōminuunt̄, frumenta purgantur, nec
iō cum oleo amurca confunditur, quia eodē præli ponde
re exprimitur: ita vna eademq; uis irruens bonos ꝓbat,
purificat, eliquat: malos damnat, vaſtat & exterminat.

Vnde in eadam afflictione mali Deum deteſtantur atque blaſphemant, boni autem precantur & laudant. Tantum intereſt, non qualia ſed qualis quiſque patiatur. Nam pari modo exagitatum & exhalat horribiliter cœnum, & ſuauiter fragrat vnguentum. *Aug. lib. 1. de ciuitate cap.* 8.

Nunquid lucet aurum in fornace aurificis? In monili lucebit, in ornamento lucebit, patiatur tñ fornacem, vt purgatum à ſordibus ueniat ad lucem. Fornax iſta, ibi palea, ibi aurũ, ibi ignis, ad hanc flat aurifex. In fornace ardet palea, & purgatur aurum, illa in cineres vertitur, & ſordibus illud exuitur. Fornax mundus, palea iniqui, aurum iuſti, ignis tribulatio, aurifex Deus. Quod vult aurifex, facio: vbi me ponit, tolero: iubeor ego tolerare, nouit ille purgare. *Idem in Pſal.* 61

Vua pendet in vitibus, & oliua in arborib. his. n. duobus ſolent torcularia præparari. Et quandiu pẽdẽt in frutetis ſuis libero aere perfruuntur, & nec vua vinũ eſt, nec oliua oleũ ante preſſurã; Sic ſunt hoĩes quos prædeſtinat Deus ante ſecula, cõformes fieri imaginis filij, q̃ ꝓcipuè in paſſione magnus botrus expreſſus eſt. Huiuſmodi ergo homines antequã accedant ad ſeruitutẽ Dei, fruentur in hoc ſeculo, tanquã delitioſa libertate, velut vuæ aut oliuæ pendentes, ſed quoniã dictũ eſt, *fili accedens ad ſeruitutem Dei ſta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem*, accedens quiſq; ad ſeruitutẽ Dei, ad torcularia, ſe veniſſe cognoſcat, contribulabitur, conteretur, cõprimeẽ, nõ ut in hoc ſeculo pereat, ſed ut in apothecas Dei defluat. Exuiẽ carnaliũ deſideriorũ integumẽtis quaſi uinarijs, hoc. n. illi corrigit in deſiderijs carnalibus. *Idem in pſal.* 83.

Boni laborant, quia flagellantur ut filij, mali exultant q̃a damnanẽ ut alieni. Duos filios hẽt homo, alterum caſtigat, alterũ dimittit. Facit vnus male, & nõ corripitur à patre, alter mox ut ſe mouerit, colaphis cęditur, flagellatur. Vnde ille dimittitur, & ille cęditur, niſi quia huic cęſo hæreditas ſeruatur, ille autem dimiſſus exhæredatus eſt? videt eum non habere ſpem, & dimittit eum ut faciat quod vult, Puer autem qui flagellatur, ſi cor nõ habuerit, & imprudens fuerit & ſtultus, gratulaẽ fratri ſuo q̃ non vapulat, & gemit de ſe, & dicit in corde ſuo, Tanta mala

facit

ſacit frater meus, quicquid vult facit contra præcepta patris mei & nemo illi facit durum verbum: ego mox vt me mouero, cædor. Stultus eſt & imprudens, attendit qd patitur & non attendit quid illi ſeruetur. Ideo ait propheta
Pſal.93. in quinquageſimo pſal. *Vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non intelliget hæc.* Quæ ſunt, quæ non intelliget ſtultus, & quæ imprudens non cognoſcet? Cú exorti fuerint peccatores ſicut fœnum. Quid eſt ſicut fœnũ? Virent cũ hyems eſt, ſed æſtate areſcent. Attendis florẽ fœni, qd citius trãſit? Quid lucidius? quid viridius? Non te delectet viriditas ipſius ſed time ariditatem ipſius. Sed iuſtus vt palma florebit. Palma in nouiſſimis pulchra eſt, vt initiũ eius à terra ducas, finẽ ipſius in cacumine vbi habet totã pulchritudinẽ, aſpera radix videtur in terra, pulchra coma ſub cœlo eſt. Erit & tua pulchritudo in fine, radix tua fixa ſit, ſurſum verſus habemus radicem noſtram. Nunquid cũ ſol exierit, areſcit palma? Nunqd areſcit cedrus, cum aũt ſol
Pſal.97. cadens aliquando fuerit, areſcit fœnũ. Veniet iudiciũ, ut areſcant peccatores, vt vireſcant fideles: *Idem in pſal. 93.*

In tubis ductilibus. Ductiles tubæ areæ ſunt, tundendo producuntur. Si tundendo, ergo vapulando, eritis tubæ ductiles ad laudẽ Dei productæ. Si cum tribulamur, tribulatio, tum ſio, profectus, productio eſt. Qũo ſonuit, quam ſuauẽ ſonũ dedit tuba ductilis, qui tribulatione percuſſus gratias agit? Ecce inquit fabricator deus, illã tubã perficere volo, non perficiã niſi tundã, male ſonabat antequam producetetur, forte productus eſt, & factus eſt tuba ductilis, laudes dñi ſonabit omiſſa blaſphemia. *Idem in pſal. 97.*

Secari & uiri ſe homines patiuntur, vt dolores nõ ęterni ſed aliquanto diuturnioris vlceris actiorum dolorum prælio redimantur, in languida & incerta vacationis breuiſſimæ atq; vltimæ uitã. Immaniſſimis bellis miles atteritur, pluribus fortaſſe annis in laboribus inquietus, quã in otio quieturus. Quib. tempeſtatib. & procellis, quam horribili & tremendæ ſæuitiæ cęli & maris importuni ſunt mercatores, vt diuitias ventoſas acquirant, maioribus quã quibus acquiſituri ſunt, periculis & tẽpeſtatibus plena? Quos æſtus, q frigora, q pericula ab equis, à foſſis, & præcipitijs, à fluminib. a feris perferunt venatores? quem
labo-

laborem eſuriendi & ſitiendi, quantas viliſſimi & ſordidiſſimi cibi & potus anguſtias, vt beſtiã capiant, & interdũ nec ipſius beſtiæ carnes propter quam & hæc tanta ſuſtinent epulis neceſſarias? Quanquam & ſi aper ceruuſq; capiatur, magis ſuaue ſit venantis animo, quia captus eſt, quã comedentis palato, quia coctus eſt. Quantis cruciatibus prope quotidianarum plagarũ tenera puerorũ ætas ſubditus? Quantis etiam ſcholis vigiliarum & abſtinẽtiæ moleſtijs exercentur, non pp diſcendam ſapientiam, ſed propter opes honoreſq; vanitatis, vt numeros & literas & diſertas fallacias eloqui diſcant? Sed in his omnibus q hæc non amant, eadem grauia patiuntur. Qui vero amãt, eadem quidem, ſed non grauia pati uidentur. Omnia. n. ſæua & immania, prorſus facilia facit amor. Quantò ergo certius ac facilius ad veram beatitudinem charitas facit? quod ad miſeriam quantum potuit, cupiditas fecit? Quam facilè toleratur quælibet aduerſitas temporalis, vt æterna pœna vitetur, æterna requies comparetur? Non immeritò ille vas electionis cum ingẽti lætitia dixit, *Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis?* Ecce vnde illud, *iugum meum ſuaue eſt & ſarcina leuis.* Et ſi anguſta eſt paucis eligentibus, facilis tamen omnibus diligentibus. Dicit Pſalmiſta, *Propter uerba labiorum tuorum, ego cuſtodiui uias duras.* Sed quæ dura ſunt laborantibus, eiſdem ipſis miteſcunt amantibus. *Idem ſerm. 9. de verbis Domini ex Matthæo.* Rom. 8. Mat. 11. Pſ. 118.

Sicut unguenta niſi commora redolere altius neſciũt, & ſicut aromata fragrantiam ſuam non niſi cũ incenduntur, expandunt: Ita ſancti viri omne quod virtutibus redolent, in tribulationibus innoteſcunt. Vnde rectè dr in euangelio, *Si habueritis fidem ſicut granum ſynapis.* Nã non cõtritum, leue eſt, ſi uerò conteratur, inardeſcit, & quod in ſe acerrimum latebat oſtendit. Sic vir ſanctus cũ non pulſatur, deſpicabilis ac leuis aſpicitur, ſi qua uerò illũ tritura pſecutionis opprimat, mox omne quod calidũ ſapit, oſtendit atq; in feruoré virtutis uertitur, quicquid in illo ante deſpicabile infirmũq; uidebatur. *Greg. lib. 1 mor. c 4.* Luc. 17.

Aduerſitas magis auget deſiderium in Deũ. Sic ſemina meſſium gelu cooperta, fertilius germinãt. Sic ignis flatu

premitur

premitur, vt creſcat. *Idem epiſt. 27.*

Quantum proſit hic pati cauſa Dei. Vua calcibus tunditur & in vini ſaporem liquatur. Sic oliua contuſionib. expreſſa, amurcam ſuam deſerit, & in olei liquorem pingueſcit. Sic per trituram areæ, à paleis grana ſeparantur, & ad horreũ purgata veniunt: Ita quiſquis hic flagellat, ſecurus ad deũ venit, quippe cuius rubiginẽ ignis tribulationis purgauit. I*dem ho. 15. de 40. ſuper illud, Exijt qui ſeminat.*

Quemadmodũ ſi praui ac pernicioſi humores in præcordiis ac inteſtinis lateant, non accuſatur medicus qđ eos ipſe fecerit, ſi arte ipſos in cutem vt appareant traxerit, ſed effecit quidem illos inordinata dieta, traxit autẽ in manifeſtius non imperitus medicus. Sic cum dolores ac cruciatus hominibus à Deo factos audiemus, intelligere decet à nobis ipſis cauſas & initia earum vexationum fuiſſe. *Greg. Nyſſenus in myſtica vitæ Moſis enarratione.*

Sicut infirmitas quæ à circunſtantium & ſuperiorum corporum impreſſionibus infligitur, neceſſariò radices agit in homine, ita quod vix aliqua medicina curari poſſit: ſic neceſſe eſt quod tribulationes quæ à cauſis ſuperioribus, ſcilicet à Deo, & à Dei miſericordia & iuſtitia, & à naturæ neceſſitate generaliter omnibus ſunt indictæ, patiamur, & quod ab ipſis quando viuimus affligamur. *Idiotæ contemplationum lib. 2. c. 5.*

Sicut unguenta redolere non ſolent, niſi agitentur, & aromata fragrantiam ſuam emittere niſi incẽdantur: ita viri iuſti virtutes tribulationibus maximè innoteſcere ſolent. I*bidem c. 10.*

Aegro de quo deſperatur, medicus concedit, vt cuncta q̄ cõcupiſcit, accipiat: q. uerò ſanari poſſe credit, cũ à multis ꝓhibet. Ita Deꝰ quẽ diligit tribulationib. afficit. I*bi. c. 11.*

Sicut in medicamentis illa communiter ſunt utiliora quæ amariora ſunt: ſic mundi attritio, correptio, & tribulatio, quãuis ſenſualitati & carni ſit medicina amara, tñ animæ & ſpiritui eſt vtilis & proficua, medicinalis & fructuoſa quia. ſ. retrahit hominem à peccato. I*bidem c. 14.*

Sicut ſagitta infixa corpori dolorem infert, & remediũ quærere compellit: ſic tribulatio dolorẽ affert cordi nſo, & nos mouet, & impellit ut in re alia ſolatiũ req̄ramus, ſcilicet

ſcilicet in cogitatione boni æterni, ideo ſcribitur. *Sagittæ tuæ infixæ ſunt mihi, & confirmaſti ſuper me manum tuam.* Ibidem.cap.16. *Pſal. 37*

Scriptũ eſt quod in ædificio tẽpli omnes lapides prius malleis tundebant: Sic & viui lapides qui ponẽdi ſunt in illa cęleſti Ieruſalem quę ędificatur vt ciuitas, varijs infortunijs & cõcuſſionibus prius poliunt. Sicut in horreũ nõ ponitur granum niſi trituratum. *Ibidem cap.19.*

Qui ambulare non vult vias duras tribulationũ, nõ eſt filius Dei, ſed ſeruus. Scribit namque quod ſeruus nõ manet in domo in æternũ, filius autem manet. Nam ſeruus offendens Dominum nõ flagellatur, ſed è domo expellitur, & odio habet Dominum ſuum, eumque quantũ poteſt, fugit. Filius autẽ patrem offendens, flagellatur à patre, ſed è domo nõ expellit, nec habet patrem ſuum odio, neque ab eo fugit, & idcirco dicitur quod filius manet in domo in æternum. *Ibidem cap.21.*

Vt ſolers artifex margaritarius facilè patit indicũ adamantẽ pcuti, & grauib. ictibus cõtundi, quoniã ſcit malleũ potius & incundẽ eſſe vulnus accepturã, quã adamas cõteratur: Sic Deus verus virtutum fulgore ſplendentes in varias calamitates patitur incidere, quoniã videt eos in charitate permanſuros. *Hector Pinus in cap.1. Ezechiel.*

Quemadmodũ volens vt parua ignis flamma eleuetur, eã flabelli impetu & veloci vẽtilatione deprimit: ſic Deus nos deprimit, vt extolat, & eijcit deorſum, vt erigat ad excelſum. Cõtra vt luctator eũ qui ſecũ in palæſtra contendit amplectẽs, fert in ſublime vt eũ inde proſternat in terrã: ſic mũdus ideo nos extollit vt pręcipitet. *Idẽ in ca.2.*

Vt aurum in aquã coniectum non amittit colorẽ, nec pretiũ, in ignem vero immiſſum purius redditur & ſplendidius: ſic vir iuſtus & ſapiens in aqua proſperitatis nõ amittit virtutẽ, in igne vero calamitatis redditur illuſtrior & purior, habet enim cũ auro ſimilitudinem. Impius autem ſimiles eſt luto, quod in aqua diſſoluitur, in igne induratur. *Idem in cap.37.*

Solidiſſima pars eſt corporis, quam frequẽs vſus agitauit. Præbendi fortunæ ſumus, vt contra illã ab ipſa duremur: paulatim nos ſibi pares facit. Contemptum pericu-

lorum

lorum aſſiduitas periclitãdi dabit. Sic ſunt nautica corpora ferẽdo mari dura. Agricolis manus tritæ. Ad excutienda tela militares lacerti valent, agilia ſunt membra curſoribus. Non eſt arbor ſolida nec fortis niſi in quã frequens ictus incurſat, ipſa enim vexatione cõſtringit, & radices certius figit, fragiles ſunt quæ in aprica valle creuerunt. *Seneca lib. de prouidentia.*

Quemadmodũ te & in dubijs & in aduerſis, & in lętis ſapiẽter geris & dubia prudẽter tractas, aduerſa fortiter, lęta moderatę: Ita in omnia vtilem te amico exhibere potes, aduerſa eius ſi nec deſerueris, nec optaueris, *Idẽ lib. 6. de Benefi. cap. 34.*

Quemadmodũ tyrones leuiter ſaucij non vociferant, at manus medicorũ magis quàm ferrum horrent: at veterani quamuis cõfoſſi, patienter ac ſine gemitu velut aliena corpora excoriari patiũtur: Ita tu nunc dẽs te fortiter præbere curationi. *Idem lib. ad Albinam matrem, cap. 3.*

Cogita, non eſſe magni animi ſe rebus proſperis fortę gerere, vbi ſecũdo curſu vita procedit. Nec gubernatoris quidem artem, tranquillum mare, & obſequens ventus oſtendit.. Aduerſi aliquid incurrat oportet, quod animũ probet, *Idem de conſolatione, cap 6.*

Agricola euerſis arborib. quas aut vẽtus radicitus euulſit, aut cõtortus repẽtino impetu turbo perfregit, ſobolẽ ex illis reſiduam fouet, & amiſſarum ſemina ſtatim plãtaſque diſponit, & momento (nam vt in damna, ita ad incremẽta rapidum velóxque tempus eſt) adoleſcunt amiſſis lætiora, *Idem de conſolatione, cap. 16.*

Vt nihil adfert momẽti nimbus in marę decidẽs: Ita fortunæ incomodo nihil mouent ſapientem, *Ibidem.*

Rhododendri frondes iumẽtis, capris, & ouib. venenũ eſt, idem homini contra ſerpentium venenã remediũ: Ita quod ſtultis perniciem adfert, vt res aduerſę, aut eruditio, id ſapiens vertit in ſuum bonũ. *Plinius lib. 16. cap. 21.*

Vt quercus, & alię quędã arbores, ſub terra defoſſę duriores redduntur, ac durabiliores. Ita qui diu p̃muntur aduerſa fortuna, diutius florẽt, *Idem lib. 16. cap. 41. & 43.*

Semel icti à ſcorpio, nunquã poſtea veſpis, crabronib. aut apibus feriuntur: Ita nullũ eſt incommodũ, quod nõ

commoditatis

commoditatis aliquid habeat adiunctũ. *Idem lib.28.cap.3.*

Murena fuſte non poteſt interimi, ferula protimus: Ita quoſdam leue incommodum exanimat, vt conuiciũ, qui grauiſſimas fortunæ procellas infracto tulerunt animo. *Idem ib.23 cap.2.*

Vt muſici duriores harmonias alijs obſcurãt modulationibus: Sic in vita ſi quid accidit pter animi ſententiã, meliorũ collatione eſt obſcurandum. *Plutarch.in Moral.*

Vt apis ex amariſſimo thymo, ſuauiſſimũ mel colligit: Ita ſapiẽs ex triſtiſſimis reb. aliquid excerpit vtilitatis. *Ibi.*

Vt in muſica graues acutis ſic miſcentur, vt concẽtum efficiant: Ita bonis & malis vtendũ in vita, vt ex vtriſque viuendi ratio temperetur.

Vt in pictura q̃ ſplendida ſunt, oculis ſunt obijcienda: celanda ſi qua mala, q̃ deleri nõ queãt; ſic in vita, bonorũ contemplatione, obſcuranda malorum memoria. *Ibidem.*

Nõ quemadmodum in tragedijs: ita nobis in calamitatibus opus eſt, qui comploret, & collachrymet. *Ibidem.*

Vt eſt locus in Olyntho Thraciæ, in quẽ ſi ſcarabeus inciderit, nõ poſſit exire, ſed diſtorquẽs ſeſe immorit: ſic quidã malorum ſuorum memoriꝗ immoriuntur. *Ibidem.*

Cum volucrũ natura ſit vt p aera ferantur, nulla cibi copioſa ſuppeditatio efficere unquã aut allicere poteſt, vt naturę ſuę obliuiſcantur, ſemp enim libertatẽ amãt. Cuius rei indiciũ eſt, quod omnes caueæ ruinas omnib. pene momentis ſcrutantur, ſi fortè inuenire viã poſſint, qua in libertatem uendicentur. Vnũ illud non intelligũt, quod ſcilicet vtilius ſit illis ac tutius cauea illa veluti carcere detineri, ſic enim tutæ redduntur & ab aucupũ & à rapaciũ auiũ inſidijs; ſed hoc propterea illis accidit quod deſtitutæ ratione ſunt. Quam excuſationẽ homo habere nõ poteſt, ſi non intelligit, afflictiones, veluti carceris anguſtias quaſdã, eſſe adiumento aduerſus diaboli, aucupis ac uenatoris uerſutiſſimi, fraudes, ne uidelicet illius blanditijs, quas ex mundi uoluptatib. proponit, & quaſi retia tendit, decipiamur. Sed illud eſt quod imitemur. Nã ſicut illæ melius ac frequentius canunt clauſæ, quàm cum per aerem uagari permittũtur: ſic nos in recte facta melius incumbimus, cum difficultatibus ac moleſtijs ueluti cauea

detinemur,

detinemur, ne arbitrio noſtro vagi ſenſib. indulgeamus, qui abducere homines ab illa cũ cœleſtibus conſuetudine conſueuerunt. Illud etiam cum fructu cõtemplemur, quod ſi nimis pingueſcant, non canunt: ſic iſta rerũ terrenarum opulẽtia ꝓhibet nos, quominus, vt docet Paulus, in hymnis & canticis ſpiritualib. exerceamur. *Iſidorus Clarus oratione 57. tom. 1.*

Sicut abundant Chriſti paſſiones in nobis: ita abundat per Chriſtum conſolatio noſtra. Simile autem mihi videtur hoc, vt cũ roſaria plantantur, tunc enim nihil præter ſpinas cernit, neque tamen idcircò plãtare deſinũt. Sciunt enim nouo vere roſaria ipſa mira florum ac roſarum ſpecie aſpectus hominum & odoratus etiã oblectatura. Quis ergo ſanæ mentis non multò malit Euangelicum luctam, quàm mundi oblectamenta? *Idem tom. 3. orat. 8.*

TRINITAS.

QVi ſubſiſtentiã Adami cõſiderat, quomodo vt eſſet acceperit inueniet eum non genitum, nõ enim ex alio quopiã homine, ſed diuina manu formatus eſt: ea formatio modũ ſubſiſtẽtiæ denotat, ſignificat enim quomodo factus ſit, & viciſſim ſubſiſtentię modus formationem exprimit: indicat enim ſimilitèr eũ formatũ fuiſſe. Quod ſi quæras eã eſſentiam qua coniunctus poſteris ſuis hominem pro ſubiecto inuenies. Sicut igitur formatio modũ ſubſiſtẽtię denotat, & ſubſiſtentię modus formationẽ exprimit. Cæterũ eſſentię ratio hominẽ ſubiectũ ipſum indicat: ſic & Deũ patrẽq; cõſiderabim⁹. Nã ſi modũ ſubſiſtẽtię q̃ras vidēs ex nullo alio genitũ, vocabis eũ ingenitũ: ſi verò ingeniti vocabulũ cõſideres, ſubſiſtẽtiæ modum ſignificare id inuenies. Quod ſi eſſentiam ipſam indicare velis, qua cũ filio cohęret ac ſpiritu, demonſtrabis eam Dei nomine. Itaq; illud ingenit⁹ & ſubſiſtẽtię modus, notę ſunt quibus interſtringũtur. Cęterum vox hęc Deus eſſentiã ſignificat: Sicut enim Adam, quamuis non eodem quo ipſius poſteri modo genitus, tamen communẽ cum eis habet eſſentiã. Sic nulla ratio cur propter ingeniti nomẽ diuellatur eſſentia communis patri, filio, ſpirituiq;. Ita voces hæ ingenitus genitus & ꝓcedens, nõ eſſentiã ſed ſub-

ſiſtentiàs ſignificant: ualent enim ad diſcernendàs perſonas patris, filij, ſancti ſpiritus, & indicādas nobis ſingulorum proprias ſubſiſtentias. *Iuſtinus lib. de Trinitate.*

Itaq; deos omnino nō dicā, nec dominos, ſed Apoſtolū ſequar, vt ſi pariter nominādi ſunt pater & filius, Deū patrem appellem, & Ieſum Chriſtū Dn̄m nominē. Solum aūt Chriſtum potero Deum dicere ſicut idem Apoſtolus. *Ex quibus Chriſtus, qui eſt,* inquit, *Deus ſuper omnia benedictus in æuum omne.* Nā & radium ſolis ſeorſum ſolem vocabo, ſolē aūt nominans cuius eſt radius, non ſtatim & radium ſolem appellabo, Nam etſi ſoles duos faciam, tn̄ & ſolē & radiū eius tam duas res & duas ſpecies vnius & indiuiſæ ſubſtantiæ numerabo, quàm Deum & ſermonem eius, q̈ patrem & filium. *Tertullian, aduerſus* Praxeam.

Qūo pater genuerit filium nolo diſcutias, nec te curioſius inſeras in profundi huius arcanū, ne fortè dum in acceſſæ lucis fulgorem perſcrutaris, exiguū ipſum qui mortalib⁹ diuino munere cōceſſus eſt, ꝑdas aſpectū. Aut ſi putas in hoc oī genere nitendū, prius tibi propone q̄ noſtra ſunt: quæ ſi conſequēter valueris expedire, tūc a terreſtribus ad cœleſtia præpara te. Expedi primò ſi potes, & explana qūo mēs, quæ intra te eſt generet verbū, & quis ſit in ea memoriæ ſpiritus, qūo hæc cū diuerſa ſint rebus & actibus, vnum tn̄ ſint ſubſtantia vel natura, & cum è mēte procedant, nunquā tn̄ ab ipſo ſeparantur. Fons qūo ex ſe generat fluuium? quo aūt ſpiritu rapidum fertur fluentum? qđ quidem cū vnum & inſeparabile ſit, & fluuius & fons, tn̄ nec fons fluuius, nec fluuius fons, intelligi aut appellari pōt, & tn̄ qui uiderit fluuiū, uidet & fontē Exercete prius in horū explanatione, & diſcute ſi potes quæ habentur in manibus, & tūc horū ſublimiora veniem⁹. Nec putes quia ſtatim te de terra ſuadeam aſcendere ſuper cęlos, ſed prius, te ſi placet, ad iſtud firmamentū qđ oculis patet, educam, & ibi ſi potes, naturam inuiſibilis huius luminis diſcute. Qūo ignis iſte cœleſtis generat ex ſemetipſo ſplendorem lucis? Quomodo etiam producit vaporē? Et cum ſint tria in rebus, unum tamen ſunt in ſubſtantia. Quod etſi hæc ſingula inueſtigare poteris, ſcito adhuc diuinæ generationis myſterium, tanto eſſe differentius,

VV & emi-

& eminentis,quantò creator creaturis potẽtior. Credẽdus eſt ergo Deus pater eſſe vnici filij ſui Domini noſtri nõ diſcutiendus. *Cyprianus in ſymbolum Apoſtol.*

Nõ res quępiã extrinſecus adinuenta eſt filij ſubſtãtia, neque nihilo inducta eſt, ſed ex patris ſubſtantia nata eſt, quẽadmodũ a luce ſplẽdor quẽadmodũ ab aqua vapor. Neque.n.ſplẽdor,neq; vapor eſt ipſa aqua, aut ipſe ſol, neq; res aliena,ſed defluxus ex patris ſubſtãtia ita vt patris ſubſtãtia nõ perpeſſa ſit partitionẽ. Nã quemadmodũ ſol idẽ manens,non minuitur radijs ab ipſo effuſis,ita nec ſubſtãtiam patris mutationem perpeſſa eſt,quum habeat ſuã ipſius imaginem filium. *Atha. de decretis Nycenæ ſynodi epiſt.*

Et ignis quidẽ natura multas lucernas ab vna accẽdit, & quæ prima eſt non imminuitur. Rurſus autẽ poteſt eadem eſſentia ex multis particularibus eſſe lucernis aut facibus. At non ſic Deus: abſit. Nõ enim rurſus venit verbũ & cõiunctionẽ cum patre fecit. Sed pater,pater eſt,Filius, filius,Spirituſſanctus,ſpirituſſanctus. *Idem.*

Qui videt filium, videt & patrem. Quippe cũ in filio ſit & conſpiciatur patris diuinitas,quod exemplo regiæ imaginis cõmodius intelliges:quãdoqui[illegible] in imagine ſpecies regis & forma appares, & in [illegible]is ſpecies: ſiue.n. omnis diſcrepantia uul[illegible]agine expreſſus eſt, vt qui uidet imaginẽ [illegible]e & viciſſim qui regẽ intuetur agn[illegible]ncẽ eſſe, qui in imagin[illegible]ubo[illegible]a eſt diſ-
[illegible]e videre,
[illegible].ex vnũ
[illegible]c aiaduer
[illegible]ris in illo,
[illegible]ñ illa adorat
[illegible]ud ſit quã ic-
[illegible] *Arrianos,*
[illegible] *eſt alius.* Hoc nihil
[illegible]eret, & ad Deũ cõuer-
[illegible]iurnũ tempus ſole iã lu-
[illegible]in quo ne imaginaria qdẽ
[illegible]tque hoc lignum authorẽ eſſe
[illegible]id vidẽs occlamet ego ſolus ſum

diurna

diurna lux,neq; eſt alia lux pręter me,non reſpectu ſui iubaris id dixerit, ſed ob ligneæ imaginis impoſturã, & diſſimilitudinem vaniſſimæ apparentię. Eadem ratione dictũ eſt, ego ſum Deus, & non ęſt alius præter me, vt a falſis numinibus homines abduceret. *Ibidem.*

Sicut annulo ſignatorio ſpecies aliqua effiguratur,quã & imaginẽ expreſſam, & ſigillum appellamus,nihilq; quaten9 ad ſuos pertinet,deficit ab exẽplário ſuo:ita filius eãdẽ cum patre formã gerit.Non.n. euariat impreſſa imago ab imprimente ſignaculo,ſed immutabilis perſeuerat,iuxta ſculpturam annuli. *Idem in Euang.de ſanctiſſima deipara.*

Sicut non poteſt eſſe ſol ſine ſplendore, vel ignis ſine calore,uel immortalitas ſine æternitate,vel virtus ſinę fortitudine, ſicut inquã non poteſt eſſe ratio ſinę ſapiẽtia, vel veritas ſine iuſtitia,vel bonitas ſine miſericordia, ita non poteſt pater ſine filio. *Euſeb.Emiſſ in hom.1. de Symbolo.*

*Ex patre filius,lumen de lumine.*Quomodo ſi cereus illuminetur ex alio, vnus ex vtroque ignis coruſcat,duo licet cerei ſint:iſta tamen flamma eſt in ſecundo,quę refulget in primo:ita Dñs noſter Ieſus Chriſtus(in quantum poſſunt magnis parua cõferri(cum patre alius eſt in perſona, ſed [illegible]lius in ſubſtantia vel natura: *Ibidem & Cæſarius Arę* [illegible]*m.4.de Paſcha,*

[illegible]niam is Chriſti ſpiritus teſte Paulo,ex Deo eſt, ſit [illegible]emadmodũ in cathena, qui vnius annuli ſummitatẽ [illegible]endit,hoc ipſo ſimul & inſertum alterum attrahit [illegible] hic qui ſpiritũ trahit,vt Propheta inquit,per ipſum [illegible]lium & [illegible] vni ſimul attraxerit. *Baſil,epiſt.43.*

[illegible]rede T[illegible] Margaritam eſſe vnã vndiq; in ſimi[illegible], & æq[illegible]lendẽtem.Margarita enim ſi in aliqua [illegible]te de[illegible]ota eius gratia euaneſcit: ita cum filiũ [illegible]omn[illegible]uo patrẽ uenereris,nequaquã honorẽ [illegible]ilij dehoneſtationẽ pater minimè glori[illegible]ius lætificat patrem, quantò magis filij [illegible] *Greg.Nazianz.hom.in dictum Euangelij.*

[illegible]ũ lucis radij habitum inter ſe iuxta natu[illegible]uiſibilem, & nec à luce ſegregãtur,aut in[illegible]ur,ſed alios ad nos vſq; gratiã luminis mit[illegible]ã modo ſaluator noſter, & ſpiritusſanctus

geminus patris radius,ad nos vſque veritatis lumen ſub-miniſtrat,patriq; cõmunicat. *Idem ad Euagrium de deitate.*

Et quemadmodũ cũ humor nectareus, à fonte aliquo aquarum copioſè ſcaturiens, pro fluuio ſuo abundãtiam oſtẽdit,inde lapſum perẽni in flumina duo inciditur, vnicam ex uno fontis ortu à principio vim cõtinens, bifariã autem fluminum formatur ſpecies ſine nocumento tamẽ eſſentiæ flumẽ illud diuiditur. Humorum enim poſitione tãtum fluor ille diſcriminatur, at humoris qualitatẽ vnã & eadem cõtinet, etiamſi flumen vtrumq;, vt dictum eſt, quã lõgè diſtare, & multum à fonte abeſſe videatur, principium enim ad cõtinuitatem fontis communem cũ ſua habet matre.Similiter etiam omniũ bonorum Deus, veritatis ille adminiſtrator Saluatoris pater,prima uitę cauſa ac immortalitatis planta, fons vitæ ſempiternę, bifluã quãdam filij & ſpiritusſancti cognoſcibilem ad nos demiſit gratiam,ipſe verò nullũ propterea nocumẽtum in eſſentia eſt perpeſſus. Nullã enim imminutionem propter illorum ad nos demiſſionem, & ad nos vſque acceſſum ſuſtinuit,nec illi propterea à patrę ſeparationẽ vllam ſuſtinuerunt,indiuiſibilis enim,quemadmodũ ſub initium diximus,meliorum eſt natura. *Ibidem.*

Quemadmodum anima intellectualis cum ſit, & cognitionũm infinitarũ multitudinem gignat,non tamẽ ob id cognitionis diuiditur affectus, neque ob multitudinẽ cognitionum anima vnquã propter antea cõcepta facta eſt egena, ſed ditior potius quàm pauperior euadit: eodem etiam modo,quo & enunciabilis, ille etiã communis omnibus nobis eſt ſermo, ſi quidem indiuiſibilis eſt ab anima,quæ illum profert,pariter & ab audiẽtium animabus: nihilominus tamen ibi conſiſtit, & ab illa non eſt ſegregabilis,ab iſtis verò repertibilis,vnitatem autẽ potius quam diuiſionem,ipſorumque & animarum noſtrarũ operans: ita mihi noſcas & filium,nunquam à ſpiritu eſſe ſegregabilem: & ab hoc rurſum,ſpiritum ſanctũ quemadmodum & à mente cognitionem. Sicut enim inter mentem & cogitationẽ ac animã diuiſio cognoſci poteſt nulla, aut incißio quædam,ita neque inter ſpiritum ſanctum & ſaluatoris patrem,incißio aut diuiſio cognoſci põt vnquã:quo

niam

niam ſicut diximus natura cognoſcibilium & diuinorum indiuiſibilis exiſtit. Aut etiam rurſus quemadmodum impoſſibile eſt inter circulũ & radiũ diuiſionẽ inuenire pp impoſſibilitatẽ & corporis defectũ, ſimplicitatemq́; & ingregabilitatẽ: ſed radius annexus eſt circulo, & è conuerſo circulus tanq̃ oculus fluuiatilis radios infundit toto, tãq̃ diluuios quoſdam luminis nobis procreãs, abũdeq́; ornatum ſubminiſtrãs: ita ẽt fermè radij quidã patris ſuper nos demittuntur, lucidus nẽpe Ieſus, & ſpirituſſanctus. Quẽadmodũ n. lucis radij habitum inter ſe iuxta naturã indiuiſibilẽ hñt, & nec a luce ſegregantur, aut inuicẽ abſcindũtur, & ad nos vſq; gratiã luminis mittũt: eodem ẽt modo ſaluator noſter & ſpirituſſanctus, geminus patri radiꝰ, ad nos vſq; veritatis lumẽ ſubminiſtrat, patriq́; cõicat. *Ibid.*

Cũ de fonte interrogati, non poſſumus dicere, qđ ipſe ſit fluuius, nec de fluuio interrogati poſſumus dicere, qđ ſit fons & rurſum potionẽ quæ de fonte vel fluuio eſt, nec fluuium nec fontem poſſumus appellare, tamẽ in hac Trinitate aquam nominamus. Nã ſi quæro in fonte an aqua ſit, reſpondetur aqua. Et ſi queramus vtrũ aqua in fluuio, nihil aliud reſpondetur, & in illa potione? Nõ potuit eſſe alia reſpõſio, nec tamen eas tres aquas ſed vnam dicimus. Sicut in arbore radix non eſt niſi radix, nec robur niſi robur, nec ramos niſi ramos poſſumus dicere. Non. n. id qđ dr̃ radix poteſt dici robur & rami, nec lignũ quod pertinet ad radicem poteſt alio ẽt tranſitu, nunc in radice eſſe, nunc in arbore, nunc in ramis, ſed tantummodo in radice, cum illa regula nominis maneat, ut radix lignũ ſit, & robur lignum, & rami lignum, nec tamen tria ligna dicantur, ſed vnũ. Aut ſi hæc habeant aliquã diſſimilitudinem, non poſſit non abſurdè tria ligna dici propter firmitatis diuerſitatẽ. Illud certè oẽs cõcedunt, ſi ex fonte tria pocula repleãtur, poſſe dici tria pocula, tres autem aquas non poſſe dici, ſed omnino vnam aquam, quãquam de ſingulis poculis interrogatus, in quolibet illorũ aquã eſſe reſpõdeas, quamuis nullus tranſitus fiat, ſicut de fonte in flumina dicebamus. Hæc autem propter illius diuinæ naturę ſimilitudinem, ſed etiam propter viſibilium vnitatem corporalia exẽpla data, ut intelligat̃ fieri poſſe, ut aliqua tria

nō tantum ſigillatim, ſed etiam ſimul vnum ſingulare nomen obtineant. *Auguſt.lib.de fide & ſymbolo, cap.9.*

Non ſicut ex vino, aqua, melle, vna fit potio, & ſingula per totum ſunt, & tñ tria ſunt, nulla enim pars eſt potionis, quæ non habeat, hæc tria, non enim iuncta ſunt, velut ſi aqua & oleum eſſent, ſed omnino commixta ſunt, & ſubſtantię ſunt omnes, & totus ille liquor vna quędā eſt ex tribus cōfecta ſubſtātia. Non tale aliquid arbitrādū eſt eſſe hæc tria, mentem, amorē, notitiā. Nā nō vnius ſubſtātiæ ſunt aqua, uinū & mel, quamuis ex eorū cōmixtione fiat vna ſubſtantia potionis. *Idē, lib.9 de Tri itate, cap.4.*

Cum ſcribimus literas, facit eas primo cor noſtrū, deinde manus noſtræ, literę fiunt primò a corde, deinde a corpore noſtro. Manus ſeruit imperāt, cordi, eaſdem literas facit & cor & manus. Nunquid alias cor, alias manus? Nā aliud eſt manus, aliud cor. Eaſdem quidē facit manus, ſed nō ſimiliter. Cor.n. facit eas intelligi inuiſibiliter, manus autem viſibiliter Ecce qūo fiunt eadem & diſſimiliter. Sic pater facit, quæ filius ſimiliter. *Idem tractatu* 18. *in* I*oannem.*

Attende candorem lucis, in cęlo eſt, & expādit cādorē per terras omnes, ꝑ maria omnia, & utiq; corporalis lux eſt. Si ſeparas cādorem ſolis à ſole, ſepara verbum a patre. De ſole loquor: Lucernę una flāmula tenuis, quę vno flatu poſſit extingui, ſpargit lucē ſuā ſuper cūcta quæ ſubiacent, vident lucem ſparſam à flāmula generata, emiſſionē vides, ſeparationem non uides. Intelligite fratres ſic Trinitatem, patrem, filium, ſpiritumſanctum, ſic cohęrere, & omnia opera vnius Dei eſſe, hæc eſſe patris, hæc filij, hæc ſpiritusſancti. *Idem tractatu* 20. *in* I*oannem.*

Paulus filium gloriæ ſplendorē appellat, ut doceat nos quemadmodum lux ex face proueniēs, & ex natura facis ſplendētis eſt, & cum illa eſt Nam ſimulatq; fax apparuit, lux ex ipſa pariter effulſit, ſic etiam filium ex patre eſſe, & ſine filio patrem fuiſſe nunquam. Sicut enim fax eſſe non poteſt ſine luce ſic gloria patris ſine filij ſplendore eſſe nō poteſt. Quamobrem ut ille qui ſplendorem eſſe dicit, gloriam item eſſe teſtatur, quæ niſi eſſet, nec ſplendor ex illa fulgeret, ita qui ſplendorem negat aliquando fuiſſe, tunc non fuiſſe gloriam oſtendit, cum ſplendor non erat, non

poteſt

poteſt.n.eſſe gloria ſine ſplendore.Sicut igĩ de ſplendore non licet dicere,ſi erat,genitus nõ eſt, ſi genitus eſt, non erat,ſic amentis eſt,ea de filio,qui ſplendor eſt,loqui.Qui uerò minus & maius de filio & patre dicũt,diſcant à Paulo ea quæ menſuram non capiunt metiri non oportere Apoſtolus.n.filiũ, patris figurã appellat. Iã qui genitum ingenito natura diſſimilẽ affirmant, exẽplo Adã & Abel diſcant non inſanire.Adã.n.naturali hominũ lege nõ eſt generatus, Abel autẽ ex Adã generatus eſt. Neq; tñ propterea fit,quominus eorũ vterq; ſit homo, tam ille qui generatus eſt,q̃ ille qui ſine generatione factus eſt. Nullã igitur in ratione diuinitatis exploranda naturæ differentiam dicimus ꝓficiſci,ex eo quod pater ingenitus, filius autem genitus ſit.Sed quemadmodum in Adam & Abel una eſt humanitas,ſic vnam eſſe in patre & filio diuinitatem. *Greg. Nyßenus in oratione ad Simplicium.*

Docet ſancta & Apoſtolica Eccleſia ſimul patrem & ſimul vnigenitum eius filium.Quemadmodum ſimul ignis & ſimul ab ipſo lux,neq; prius eſt ignis & poſterior lux, ſed ſimul ſunt. Et quemadmodũ lux ab igne ſemper gignitur, & nequaquam ſeparatur ab eo:hunc in modũ & filius à patre gignitur, & nequaquam ab eo ſeparaĩ, ſed ſemper in eo eſt. Sed lux quæ ab igne inſeparabiliter gignitur,in ipſo ſemper manens,non hẽt propriam ſubſiſtẽtiam præter ignẽ.Nã natiua qualitas ignis eſt. Verũ filius Dei vnigenitus,à patre inſeparabiliter genitus & indiuiſibiliter in eo ſemper manens,propriam habet ſubſiſtentiam,præter eam quæ patris eſt. Et quemadmodum non dicimus alterius ſubſtantiæ ignem, alterius lucẽ, hunc in modum fieri non poteſt,vt rectè dicamus patrẽ & filium alterius & alterius ſubſtantiæ, ſed vnius & eiuſdem, & quo pacto dicimus per eã lucẽ quæ ab ipſo eſt,ignem illuceſcere, & non ponimus organum adminiſtratoriũ ignis eſſe lucem quæ ex ipſo eſt,ſed potius uirtutẽ naturalem: ſic dicimus patrem quæcunq; facit per vnigenitum filium eius,non ut per inſtrumentum ſeruile, ſed vt per uirtutẽ naturalẽ & ſubſtantialẽ,facere. Et ut dicimus ignẽ illuminare, & rurſus dicimus lucem illuminare:ſic omnia quæcunque facit pater,ſi filius facit, ſed lux quidem propriã

ſubſiſtentiã p̃ter ignẽ non poſſidet filius aũt pfe cta ſubſiſtentia eſt a ſubſiſtẽtia p̃rna diſcreta. *Damaſ. li. 1. de fide. c. 9.*

Deus vnus eſt pater & filius & ſpirituſſanctus, & t̃n ad ſolum Chriſtum pertinet caro. Nempe aliud eſt aĩa, aliud ratio, & t̃n in anima eſt ratio, & una eſt anima: ſed aliud anima agit, aliud ratio: anima viuit, ratio ſapit: ad animã pertinet uita, ad rationem ſapientia: & tamen nec anima eſt ſine ratione, nec ratio ſine anima. & cum unum ſint, anima ſola ſuſcepit vitam, ratio ſola ſuſcepit ſapientiã: Sic pater & filius licet vnum ſint, & vnus Deus ſit, tamen ad ſolum Chriſtum pertinet caro: ſicut ad ſolam rationẽ pertinet ſapientia, licet nõ recedat ab anima. Ecce igitur in ſole calor & ſplẽdor in uno radio ſunt, ſed calor exiccat, ſplendor illuminat: aliud ſuſcipit calor, aliud ſplendor: licet ab inuicem calor & ſplendor nõ poſſint ſeparari. Suſcepit ergo ſplendor illuminationẽ, non feruorem: ſuſcepit calor feruorem, nõ illuminationem. Aliud ergo ſingulariter agunt, & tamen ab inuicẽ non recedunt: ſic & filius carnem ſuſcepit ſolus & t̃n non deſeruit patrẽ, nec ſe diuiſit a patre. Ad hoc citharam reſpice, ut muſicũ melos ſonis dulcibus reddat. Tria pariter adeſſe vñr, ars, manus, chorda. Ars dictat, manus tangit, reſonat chorda. Tria operantur, ſed ſola chorda reſonat quod auditur. Nec ars nec manus ſonum reddũt, ſed cũ chorda pariter operãtur. Sic nec pater nec ſpirituſſanctus ſuſcipiunt carnem, ſed tamen cum filio pariter operantur. Sonum ſola chorda excipit. Carnẽ ſolus Chriſtus accepit. *Antoni. Conſtantinienſis epiſt. ad Arcadium actum in exilium.*

Neq;.n. ſicut ſtella a ſtella differt in claritate & gloria, qđ forte maior minore ſit, neque quia corpus mole ſua, & concremento excedit aliud, puta iuuenile corpus ſuperat puſionem, non item ut tpe hõ hoĩe ſit procerior: v.g Abraham ipſo Dauide vixit ætate p̃uectior, aut certe Dauid Zorobabele: ad eundem modum edocti ſimus profiteri de perſonis ſacroſanctæ trinitatis aut ſentire, ſed connaturales ſibi actiones cões, habet quæ quidem liquido ipſam exprimũt eſſentiam. Perſonæ aũt ſimul collatæ aĩo apprehenduntur, cumq; a ſe inſeparabiles ſint, eiuſdem ſunt gloriæ ac uirtutis, qñ ſunt eſſentiæ & natu

ſtæ eiuſdem. *Anaſta. li.1.de rectis fidei dogmatibus.*

Habet homo quo legat & diſcat in ſeipſo: quid per cõtrarium æſtimare debeat de Deo ſuo. Conferamus ſi placet in unum q̃ ratio ratiocinando inuenit in natura diuina, & ea quæ experiẽtia reperit in natura humana. Vtrobique unitas, utrobiq; pluralitas. Ibi vnitas ſubſtantiæ: hic unitas perſonæ, ibi pluralitas perſonarum: hic uero pluralitas ſubſtãtiarum. Ibi ſiquidem pluralitas perſonarum in unitate ſubſtantiæ: hic autem pluralitas ſubſtantiarum in unitate perſonæ. Ecce quomodo natura humana & diuina videntur ſe mutuo & quaſi ex oppoſito reſpicere, alterutra alteri ueluti per contrarium reſpondere. *Rich. Victorinus de trini. li.3.c.9.*

TRISTITIA.

Sicut uinum aceto mixtum, eandem ſuauitatem nõ habet: ſic & triſtitia ſpiritui ſancto nexa, eandem orationem mundam non habet. *Hermas, ſeu Paſtor.*

Quemadmodum mari ſeſe tollente, & fluctibus undique ad ſummum eleuantibus, ſub procella ſcapha inundatur: ſic & anima undique mœrore circundata, velocius demergetur, ni quempiam dantem habuerit manus. *Chryſo. ho.10. de pœnit.*

Quemadmodum hi quib. aliqua pars corporis dolet, putant ſe plus dolere, q̃ proximos, & qui oculum dolent, nullum putant ſibi æquari poſſe dolorem. Rurſumq; qui ſtomachi languore tenetur, illum putat dolores oẽs excedere, ſinguliq; quib. detinentur incommodis, omnia vi ſuæ magnitudinis trãſcendere exiſtimant ita & in angore animi ac moleſtia contingit, vt quo quiſq; premitur, eũ putat cæteros ſua acerbitate ſuperare, quippe q̃ hoc ſuo experimento diiudicat. Sicut qui filios non habet, nihil ea infœlicitate putat eſſe moleſtius, & qui inter paupertatis anguſtias filiis angitur, nihil æque, atq; filiorum multitudinem execratur. *Idem ho.1. in 2. Timo.*

Triſtitiam Deus non ob aliud nobis indidit, niſi pp ſolum peccatum, & hoc per ipſam rerũ experiẽtiam manifeſtauit. In pecuniarum enim multa, & morte, & ægritudine, & alijs nobis ingruentib. moleſtijs dolentes & mœ-

rentes, non tãtum nullã conſolationem capimus, verum & moleſtias augemus. In peccatis vero ſi doleamus, & triſtemur, peccati magnitudinẽ minuimus, & quod erat magnũ reddimus paruum: ſępe verò & funditus ipſum totũ delemus. *Idem Hom. 7. ad pop. Antioch.*

Sicut arborũ radices ipſę q̃dẽ ſunt amarę, iucũdiſſimũ autẽ nobis fructũ ferũt: Sic profectò & ſecũdũ Deũ triſtitia nobis multam afferet voluptatem. *Ibidem hom. 18.*

Sicut nauigans non in agonia eſſe nõ poteſt, nauigans inquam, mare magnum: ita hanc viuens vitã, non in triſtitia eſſe non poteſt. *Ibidem. Hom. 67.*

Sicut in corporis dolẽtes partibus, ſe proximos dolorib. ſuperare putant: & oculũ habens vitiat, nullã tũ ægritudinẽ aliam talem eſſe cẽſet qualem ſuam: rurſum qui ſtomacho laborat, hoc omnium eſſe difficillimum aſſerit. Et quo quiſq; tenetur, hoc omnium moleſtiſſimũ eſſe dicit: itidẽ & in triſtitia, qua quis detinetur, hanc aſſerit eſſe difficillimã. Sicut qui filios non habet nil ita graue putat, vt filiis carere: qui multos habet cum paupertate, nil tã accuſat quam filiorum multitudinẽ. Vnum habẽs, nil peius quam vnum habere putat. Qui pulchram habet vxorem, nil ſe peius habere, dicit, *&c. Ibidem.*

Triſtitia animarũ crudele tormentum eſt, dolor quidã inexplicabilis: & iudicium omni iudicio vinctaque deterius. Nam & vermi eſt ſimilis venenato: non ſolummodo carnem, ſed & animã ipſam perimens. Et tenea non ſolũ ad oſſa, ſed ad corda pertingens: & perpetuus quidã carnifex non animam dilacerãs, ſed vires animæ conſumẽs: & iugis nox ac tenebrę ꝓfundę & tẽpeſtas & turbo, febris non apparens omni igni validius incendens, & pugna requiem non habens. *Idem epiſt. 8 ad Olympiam.*

Prou. 25 *Sicut tinea veſtimento & vermis ligno: ita triſtitia viri nocet cordi.* Veſtimentum namque tinearum eſu attactum, nullius pretij vel honeſti vſus poterit vlterius habere cõmercium. Itidemque lignum vermibus exaratum, non iam ad ornatum vel mediocris ædificij, ſed ad combuſtionem ignis merebitur deputari: Ita anima q̃ edaciſſimis triſtitiæ morſibus deuoratur, inutilis erit vel veſtimẽto illi põtificali, quod vnguentum ſpiritusſancti de cęlo deſcẽdẽs,

potius

potius in barbam Aaron, deinde in orã ſuam ſolere ſuſci perè, ſancti Dauid vaticinio perhibetur, Sicut vnguẽtum in capite. *Caſſianus lib. 9. de inſtitutis cænobiorum, cap. 2. & 3.*

Vt vermes plurimi innaſci ſolent tenerioribus lignis: haud ſecus angor ipſe deiectioris animi in eos homines ſe inſinuat, qui molliore ſunt nec conſtanti ingenio. *Baſi. hom. de gratiarum actione.*

Sicut nubes quædam condenſata, & ſub ſolarem radiũ currens, omnem retrorſum ſplẽdorem auertit: ſic & triſtitię nebula, cum ante animum noſtrum ſteterit, nõ ſinit facilem eſſe orationis curſum ſed ſuffocat, & cũ multa neceſſitate intus reprimit. *Chryſoſt. hom. 6. ad pop. Antioch.*

Vt muſicę à leuib. locis veluti ſpeculis dilabuntur, aſperis & cauis inſident: Sic quidam bonorum obliti triſtium memoriam vrgent, ac premunt. *Plutar. in Moral.*

Quæ natura ſunt amara, his admixitis quibuſdã dulcibus gratiam addidimus: Ita res per ſe triſtes ratione ſunt alleuiandæ. *Ibidem.*

Quemadmodum omnia vitia penitùs inſidunt, niſi dũ ſurgũt, oppreſſa ſint: Ita quoque triſtia & miſeria & in ſe ſæuitia ipſa, nouiſſimè acerbitate paſcũtur, & fit infelicis animi, praua voluptas dolor. *Seneca, ad Martiam de conſolatione cap. 1.*

TYRANNIS.

SIcut ſi ex choro ipſum principem auferas, nequaquã modulatus chorus, vel ornatus exiſtit. Et phalanx militum ſi ducem non habeat nullo modo numeroſè acies illa, vel ordinatè procedit. Et nauis ſi gubernatore priuetur, peſſum eat neceſſe eſt: & gregi ſi paſtorẽ abſtuleris, cũctus diſpergetur & peribit: Ita & malum, & multarũ cladium eſt & occaſio confuſionis & turbationũ principiũ, vbi nullus Principatus, & eſt ſubmerſionis argumẽtũ. Verùm ſi Princeps malus exiſtat, peius malum eſt, quam ſine Principe conuerſari. Melius eſtà nullo, quã à peſſimo regi. Ille qdẽ ſaluatẽ aliquãdo, ac ſi in piculũ decidat. Ille autẽ omnib. modis pericula ſubiturus eſt, dum ad foueas & ruinas impellitur: *Chryſoſtomus hom. 34. epiſt. ad Hebræos.*

Sicut dęmones niſi eos quos fallendo deceperint, poſſi

dere non poſſunt. Sic & homines Principes nõ ſanè iuſti, ſed dęmonũ ſimiles, ea q̃ vana eſſe nouerunt, religionis nomine populis tanquam vera ſuadebãt: hoc modo eos ciuili ſocietati velut arctius alligãtes, quo ſimiliter ſubditos poſſiderent: Quis autẽ infirmus & indoctus euaderet ſimul fallaces, & principes ciuitatis, & demones? *Auguſt. de ciuitate Dei, lib. 4. cap. 32.*

Vt hyenæ fel, & phocę coagulũ, atque alię peſſimarũ ferarum partes, aduerſus magnos morbos efficax habent remedium: Sic Deus peſſimis tyrrannis vtitur nonnunquam ad correctionem. *Plutarchus in Moralibus.*

Vt ſi gladiũ paruo puero, aut ſi imbelli ſeni, aut debili dederis, ipſe impetu ſuo nemini noceat: ſin ad nudũ vel fortiſſimi viri corpus acceſſerit, poſſit acie ipſa vel ferri viribus vulnerare: Ita cũ hominibus eneruatis atque exanguibus magiſtratus tanquam gladius eſt datus, qui per ſe pũgere hominem nunquã potuiſſent, hi magiſtratus nomine armati. Rẽpublicam trucidauerũt. *Cicero, pro Sextio.*

Cerui cũ arrexere aures accerrimi auditus ſunt, cũ remiſere, ſurdi: Ita principes ſi quid eſt quod placeat, id procul etiam percipiunt: ſi quid ſecus, quantumuis clames, non intelligunt. *Plinius, lib. 8. cap. 33.*

Formicę triticũ accedunt ea parte, qua germinare incipit, ne ſibi reddatur inutile: Sic potẽtes quo miniſtris perpetuò vtantur, premũt: ne ſi emerſerint, tædio ſeruitutis relinquant aulam. *Idem lib. 11. cap. 30.*

Crocodilus, inuictũ alioqui & perniciosum animal, tamẽ Tentyritas adeò metuit, vt ad vocẽ etiã expaueſcat: Ita tyranni cum omnes cõtemenant, tamen eruditorũ literas ſubtiment. *Idem lib. 8. cap. 25.*

Aſpis, peſtilentiſſimum malum, nõ vagatur, niſi cũ cõpare: ea interfectorẽ pertinaciſſimè perſequitur: Ita tyrãni filium, aut alium tyrannidis ſucceſſorem adiũgunt, ne deſit vltor, ſi quid acciderit. *Idem lib. 8. cap. 23.*

Catoblepas & baſiliſcus ſolo aſpectu necãt, maximè ſi oculos intueare: Ita tyranni nõnulli ſolo oculorum coniectu nõnullos ad laqueum adigunt: aut formoſa mulier, & impudica, perimit intuitu. *Idem lib. 8. ca. 21.*

Aquilarum pénę quoq; aliarum auiũ pennis admixtæ

eas deuorant: Ita tyrannis penitùs inſita vis eſt ſpoliãdæ plebis, vt mortui quoq; aliquid auferãt. *Idem lib. 10. cap. 1.*

Quemadmodũ agricola non incidit ſpinam priuſquã aſparagũ inde ceperit: & Lybies non antè incendunt ſarmentũ quàm thus collegerint: Ita Deus non excidit genus regũ peſtilens, priuſquam hinc fructus aliquis bonus contigerit. *Idem lib. 28. cap. 8. & Plutarchus.*

Crocodilus patitur trochilum auiculam capere eſcã è faucibus ſuis, non illius amore, ſed ſua ipſius cauſa, repurgat enim roſtro ſuo os illius: ita tyrãni, etiãſi quid alicui cõcedunt, ſp ad ſuum referunt cõmodum. *Idem lib. 8. c. 25.*

Quemadmodũ ludi literarij magiſtri, qui minis ac verberibus nimis in pueros ſæuiunt, hebetiores illos tardioresq; reddunt, & in odium diſciplinarum, bonarumque artium eos cõpellunt, quos nimia formidine coercẽt, verbis verò ac verberibus obdurant: vt peſſima quædam mãcipia, quæ plagis conſueſcunt, ingenia quoque puerorũ nimia ſeueritate emẽdationis deficiunt, maluntq; ignorare, quàm tanta cum difficultate perdiſcere: Eodem pacto vecordes & ignaui fiunt ciues, qui tyranni ſæuitiam ſemper formidant. *Patritius Senenſis lib. 2. cap. 1. de Regis inſtitu.*

Si tyranni quæris imaginem, leonẽ, vrſum, lupum, aut aquilam cogita, q̃ laniatu viuunt, ac præda: vt q̃m intelligunt ſeſe oĩum odijs obnoxia, oĩum inſidijs peti, p̄ruptis locis ſe cõtinent, aut ſpecubus: & ſolitudinib. addũt ſeſe. Niſi ꝙ horum quoq; ſæuitiam ſuperat tyrannus, Dracones, pardi, leones, cæteraq; immanitatis dãnata crimine animantia, à ſuo genere temperant, & tuta eſt inter feras ſimilitudo morũ. At tyrãnus homo in hoĩes, ciuis in ciues potiſſimũ feritatem ſuã exercet. *Eraſmi. de inſtit. princip.*

Quemadmodum corpora cæleſtia, ſi vel paululũ tumultuentur, aut recto curſu diuarient, nõ ſine graui rerũ humanarum pernicie id faciunt: id quod palàm videmus in defectibus ſolis ac lunæ: Ita ſummi Principes, ſi quid aberrent ab honeſto, aut ſi quid ambitione, ira, ſtultitia ve peccẽt, id protinus ingenti totius orbis malo faciũt. Nec enim vlla vnquam eclipſis ſic afflixit hominum genus, vt Iulij pontificis, & Ludouici Gallorum regis diſſidium quod nuper & vidimus & flevimus. *Ibidem.*

Princeps

Princeps qui nihil aliud agit, nihil aliud cogitat, niſi vt quã plurimũ pecuniarum à ciuibus extorqueat, vt nummorum vim quantam poteſt maximam irretiat legibus, aut quãplurimos vendat magiſtratus & officia. quęſo vtrũ is Princeps dicendus eſt, an negotiator, an (vt verius dicam) prædo. *Ibidem.*

Si capite pleſtiẽ q Principis monetã vitiarit. Quãto dignior eſt eo ſupplicio, q Principis ingeniũ corruperit? *Ib.*

Qui ſuos eatenus curãt, quatenus expedit proprijs cõmoditatib. ij non alio loco ciues ſuos habent quàm vulgus hominum equos & aſinos. Nã hos quoque curant illi, ſed omnem curationem ſuis, non illorum vſib. metiuntur. Cæterùm qui rapacitate deglubunt populum, aut crudelitate laniant, aut ob ambitionẽ ſuam periculis omnibus obijciunt: peiore loco ciues habent liberos, quam uulgus empta iumenta, aut laniſtæ ſua mancipia. *Ibidem.*

Nullus cometes, nulla vis fatalis ſic afficit res mortaliũ vt uita Principis rapit ac transformat mores & animos ciuium. *Ibidem.*

Malus ac peſtilens Princeps, mali dęmonis imaginem repręſentat, cui multum adſit potẽtię, cum ſumma malitia coniunctum. Quidquid habet uirium, id omne conſumit ad calamitatem humani generis. An non huiuſmodi quidã orbis malus genuus fuit Nero, an non Caligula, an non Heliogabalus: quorum non ſolùm omnis uita peſtis quędã mundi fuit, ſed ipſa etiam memoria publicę mortalium execrationi eſt obnoxia? *Ibidem.*

Vide Princeps. Rex.

VERBI DEI, VIS ET NATVRA.

STillet ſicut pluuia doctrina mea, Fluat ut ros eloquiũ meum, Quaſi imber ſuper herbam, & quaſi ſtillæ ſup germina. *Deut.* 32.

Eloquia Domini, eloquia caſta: argẽtum ignę examinatum, probatum, terræ purgatum ſeptuplum. *Pſalm.* 12.

Quomodo deſcẽdit imber & nix de cęlo, & illuc vltra non reuertitur, ſed inebriat terram, & infundit eã, & germinare eam facit, & dat ſemẽ ſerẽti, & panem comedẽti: Sic erit uerbum meum quod egredieť de ore meo non reuertetur

uertetur ad me uacuũ, ſed faciet quęcunque uolui, & ꝓſperabitur in his ad quæ miſi illud. *Iſa. 55.*

Videt mihi vnuſquiſque ſermo diuinæ ſcripturę ſimilis eſſe alicui ſeminũ, cuius natura hæc eſt ut cum iactum fuerit in terrã, regeneratum in ſpicam, uel in quancunq; aliã ſui generis ſpeciem, multipliciter diffundatur, & tantò cumulatius, quãtò uel peritus agricola, plus ſeminib. laboris impenderit, uel beneficium terrę fęcundioris indulſerit: Sic ergò efficitur, ut culturę diligentia, exiguum ſemen, uerbi gratia, ſynapis, quod eſt minimum omniũ, efficiatur omnibus maius oleribus, & fiat arbor, ita ut ueniant uolatilia cęli, & habitẽt in ramis eius: Ita & hic ſermo, qui nobis ex diuinis uoluminib. recitatus eſt, ſi peritum inueniat, & diligentem colonũ, quũ primo attactu uideat exiguus & breuis, ut cęperit excoli, & ſpiritualiter retractari, creſcit in arborẽ, in ramos, ĩ uirgulta diffunditur, ita ut poſſint venire diſputatores & rhetores huius mundi, q̃ uelut aues cęli, leuibus pennis, uerborum duntaxat põpa excelſa ſectãtur & ardua, & rationibus capti uelut habitare in ramis iſtis, in quibus nõ loquẽdi decor eſt, ſed ratio uiuendi. *Orig. hom. 1. in Exodum.*

Mutis & animalib. quamuis ſit imperitus & indoctus, rationabilis homo ſi cõparet, uidebit eloquẽs ad cõparationẽ eorũ q̃ rationis & vocis expertia sũt: Si uerò eruditis & eloquẽtib. uiris, atq; in omni ſapientia ꝓbatiſſimis cõferat, ineloquẽs & mutus uidebit. At ſi ipſum quis contẽplat diuinũ uerbũ, ipſamq; diuinã reſpiciat ſapientiã, quantæuis ſit eruditionis, & quantacunque ſapientiæ, multò amplius quàm apud nos ſunt pecudes, ipſe apud Deum, mutum ſe animal profitebitur. *Idem hom. 3.*

Scriptum eſt de manna, quia ſecundũ tempus illud, ſiquis id ita ſumpſiſſet, nutriretur ex eo: Si quis uerò cõtra pręceptum Dei, & contra ſtatutum diuinitus modum, uoluiſſet aſſumere, nõ frueretur ex eo ut uitali cibo, ſed uermes ebullirent ex eo. Et ita fiebat, ut una atq; eadem ſpẽs mãnę alijs uermes & putredines generaret, alijs uerò ſalubrẽ cibũ conferret, & uitę neceſſariũ. Igitur & noſtrũ manna uerbum Dei eſt. Et apud nos ergò ſermo Dei alijs efficitur ad ſalutem, alijs ad pęnã. *Idem hom. 3. in numer.*

Non

Non ſolum hō cum uiderit cibum, ſcit eū non pro ſe, ſed pro aīalib.creatum. Sed & ipſa aīalia cognoſcunt ꝓprios cibos, & aliis quidē, verbi cā, utitur leo, alijs ceruus, alijs bos, alijs verò aues. Sed inter hoīes ſunt q̄dam dr̄iæ in appetēdis cibis. Et alius quidem, qui bene ſanus eſt, & habitudine corporis ualent, fortē cibum requirit, & credit confiditq; ſedere oīa uelut robuſtiſſimi quiq; athletarum. Si quis uerò infirmiorem ſe ſentit & inualidum, delectatur oletib. & fortem cibum pro ſua infirmitate reijcit. Si uerò ſit aliquis paruulus etiamſi uoce indicare non poſſit, re tñ ipſa nullā quā lactis requirit alimoniā. Et ita unuſquiſq; uel pro ætate, uel pro uirib. uel pro corporis ualetudine, aptū ſibi & cōpetentem virib. ſuis expetit cibum. Si ſufficienter rerum corporalium conſideraſtis exēplum, nunc ab iis ad intelligentiā ſpiritaliū veniamus. Oīs natura rōnabilis propriis & cōpetentib. nutriri indiget cibis. Cibus aūt uerus naturę rōnabilis ſermo Dei eſt. Sed ſicut in nutrimētis corporis multas paulō ante dedimus dr̄ias: Ita natura rōnabilis, quæ rōne & uerbo Dei paſcitur, nō omnis uno atq; eodē uerbo nutritur. Vnde ad ſimilitudinem corporalis exēpli eſt aliquib. ēt in uerbo Dei cibus lactis, apertior. ſ. & ſimplicior doctrina, vt de moralibus eſſe ſolet, quæ præberi conſueuit his qui initia habent in diuinis ſtudijs, & prima eruditionis rationabilis nutrimenta ſuſcipiunt. *Idem ho. 27. in numeros.*

Vinum ſanos & cōmode degentes iuuat, & (ſicut ſcriptura dicit) cor hoīs duntaxat lætificat. Febricitantib. verò ſi ſumpſerint perniciem cōtinuò, & interitum parit: Ita fit ut eadē res (cuiuſmodi eſt uerbum Dei) uni quidē vitam, alij autem conferat mortem. *Idem ho. 5. in Iudic.*

Pſal. 37. *Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi.* Sermo Dn̄i ſagittis eſt ſimilis. Deniq; & ſaluator ita dicit, poſuit me ſicut ſagittam electā, & in pharetra ſua abſcondit me. Qui ergo loquitur ſermonem Dn̄i, ſagittas iaculatur. Et cum loquitur corripiens & caſtigans correptiones, iaculo cor perforat audientis. Qui ergo ita ſuſcipit uerba Dn̄i, ut ex his quæ audit ſermonib. cor ſuum caſtigatur, & per ſtimulū eorum q̄ dicta ſunt, ad pœnitentiam ſuſcitetur, certum eſt quoniā in illum in uanum non abijt ſermonis Dei ia-

tulum,neque tranſuolauit,ſed in ipſo omnes illæ ſermonum defixæ ſunt ſaggittæ. *Idem hom.1.in Pſal 37.*

Ad medicũ uadũt decem habentes ſpecies infirmitatũ. Nõ omnes eodẽ modo curet, ſed alium illo, & alium alio: ut puta ſanat emplaſtro, alijs aliud tribuit medicamentũ, nonnullis quod cauterium nũcupatur,imponit:aliũ amara,alium dulci temperat potione, cuiuſdam verò uulnera craſſiore vnguine delinit:Sic & ſermo Dei pro qualitatibus hominum loquitur, nec paſſim ſapientiæ ſuæ ingerit ſacramenta. *Idem hom.3.in Ezech.*

Hic eſt ſermo quem præcepti Dominus. Video cibum animæ qualis ſit? Verbum Dei continuũ rori ſimile,per circuitũ, totam cõplectens, & nullã partem eius expertẽ ſui relinquens, hic ſermo non vbiq; apparet, ſed ubi deſertum eſt vacuum uitis & affectibus,eſtq; tenuis qui percipiatur, & intelligatur, pelliciduſq; valde ac purus aſpect⁹, & coriano ſimilis. Aiũt aũt rei ruſticæ periti, ẽtſi ſemen hoc concidatur minutiſſimè ſingulas portiũculas & micas ſatas germinare,non ſecus q̃ corianũ ſolidum.Huiuſmodi ẽt ſermo Dei:qui vel integer iuuare põt,vel quacunq; ſui particula.Quid ſi corio,id eſt pupillę oculi ſimilis dr̃? Sicut.n. hæc quamuis minima particula,videt hos cœleſtes orbes, immenſum mare & aeris amplitudinem,pręterea ſolis tã occidentis q̃ oriẽtis terminos: pari modo ſermo quoque diuinus cernit acutiſſimè, qui ſufficit inſpiciendis rebus oĩbus,per quẽ uidebũtur quæcũq; digna ſpectatu, ideoq; albũ eſt manna.Quid.n.fulgidius Dei ſermone,aut radiantius? cuius participatione & aliæ res caliginẽ ac tenebras excutiũt,quæ appetunt lucẽ animarũ,huic ſermone quiddã peculiare accedit.Nam qñ animam ad ſe aduocat, gelu excitat in oĩbus rebus terrenis, corporeis ac ſenſibilibus, ideò dr̃ tanquã prima ſuper terrã.Quoties.n. homo Deũ uidens fugam mediatur ab affectibus,congelantur vndæ, hoc eſt, impetus ac moles eorum & iactantia, cõcreuerũt enim vnde in medio mari,ut tranſiret affectum Iſrael uidens Deum itaque percontẽtur ſe inuicẽ animæ, quæ admiſerũt quidem iam ſermonem, ſed non poſſunt dicere quidnam ſit. Nam ſępe perfuſi dulcedine, ſaporem neſcimus vnde illa proficiſcatur, & ſuaues odores olfaciendo

ignoramus, Sic & omnia ſępe gaudens, non poteſt indicare cauſam ſuæ lætitiæ, ſed docetur ab initiatore Moyſe, hic eſt panis, cibus quē dedit Deus animabus, vt ſe paſcāt uerbo ipſius atque ſermone. *Philo lib. 2. legis allegoriarum.*

Sermo Dei quo ex errore ad veritatē retrahimur, quo per cōminationē terroremq; iudicij, ad innocentis & ſanctæ vitæ vitam regimur, virga eſt per quam inter, diſciplinū diuini metus cohibet timoratio ac prouidētis rectoris motu coercemur. Apoſtolus monuit Corinthios, vtrum mallent cū ſeueritate doctrinæ atq; obiurgationis adeſſe, an in ſpiritu lenitatis. Quod vtrumq; ſecundū modeſtię tenorē erat neceſſarium, ut obedientibus lenior, inſolētibus verò ſæuior adueniret. Virga de radice Ieſſe floruit, vt uirgæ ſeueritatē floris ſuauitas tēperaret, cū vnicuiq; noſtrum doctrinæ terror regimen perfectæ beatitudinis admoneret. *Hilarius in Pſal. 2.*

Quam dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo. Mel in ore ēt in faucibus dulce eſt. Extra regionem enim oris corporalium ſaporē nullus eſt ſenſus. Sed Dei eloquia in faucibus dulcia ſunt, in animam ſcilicet defluentia & intima penetrantia. Non in ore modo cibi placentia, ſed illic dulcia vbi cognitionis & prudentiæ & intelligentiæ ſenſus eſt. Et ideo eloquia faucibus, in ore mel dulce eſt Sed vt mel per ægritudinem æſtumq; febrium ea quæ acciderint oris amara mitificat; Ita animæ noſtræ amaritudines & triſtes cupiditatem inſalutarium febres, infuſa Dei eloquia mitificant, ſi modo non ore contineantur, ſed faucibus deuorentur. *Idem in Pſal.* 118.

Lucerna pedibus meis verbum tuum. Vt enim quis nocte egreſſus lucernam antefert, quo pedem inferat cōtuetur, atque ad ſingulos greſſus lumine præeunte ſollicitus eſt: ita vnuſquiſque noſtrum manens in ſe verbū Dei, in oēs operum proceſſus tanquam lucernam prætēdit. Omnis enim doctrina cœleſtis, dux nobis ad iter uitæ eſt quæ luceroę modo in hac nocte ſeculi præferenda eſt, cū aliquid aut agimus, aut cogitamus, aut loquimur, vt ea in omnē progreſſum cuiuſcunque operationis vtamur. *Ibi.*

Oleum peccatorum non impinguet caput. Vt lumē ex oleo luminis habet cauſam: ita vt lucē ſpiritualis gloriæ retineamus,

mus, doctrina atq; operatio pſtat. Vt caput noſtrũ, ſedes ſcilicet & prudétię, uitæ, & omnium ſenſuum, oleo operationis doctrinæq; pingueſcat. *Idem in Pſal.* 140.

Quemadmodum ſi quis vilibus indutus, per viſum ſe locupletem perſpexerit, ſurgens autẽ è ſomno rurſum ſe pauperem & nudum videat. Sic & qui ſermonem ſpiritalem loquuntur commodè loqui uidentur: verùm ſi nõ habeāt verborum effectum, cum quodam guſtu, facultate ac certitudine fidei in mẽte firmatum, in opinione quadam ſubſiſtunt. Aut velut mulier holoſericis & margaritis circumornata proſtat in lupanari: Sic eiuſmodi hominũ cor quodam lupanar eſt immundorum ſpirituum, volunt q- dem ſermocinari de iuſtitia ad quam opere complédã minimè ſe inclinant. *Macarius hom.* 17.

Qui ergo non guſtantes vſurpant verba ſpirilalia, ſunt eius ſimiles, qui calore uigente deſertũ agrũ perambulat: & ſitibundus depingit fontem fluentem aquã, adumbrãs ſeipſum bibentem, cum tamen præ ſiti qua tenetur labra eius ac lingua exareſcant: aut cũ quis de ſuauitate mellis diſputat, qui non nouit vim dulcedinis eius, cum non guſtauerit: Sic ſe hñt qui de perfectione, exultatione, ſeu affectionum vacuitate verba faciunt, cum vim ac certitudinẽ nõ teneant, certè non oĩa ſic habent ut loquuntur. *Ibid.*

Debent qui verbum Dei audiunt in ſuis ipſorũ animis opus uerbi demonſtrare. Nã verbũ Dei non eſt ocioſum, ſed habet opus quod peragitur in anima: proinde appellatur opus, ut opus quoq; inueniatur apud eos qui audiũt. Præſtat ergo Dominus opus veritatis audientibus, vt verbum in nobis fructuoſum reperiatur. Quemadmodum enim vmbra pcedit corpus, vmbra uerò corpus indicat, aut veritas eſt ipſum corpus: ita uerbum eſt velut umbra veritatis Chriſti, *Idem hom.* 30.

Quemadmodũ arbor perpetua irrigatione in magnam excreſcit altitudinem. Sic & diuinorum eloquiorum ſermonibus aſſiduè irrigatus, ad virtutis faſtigium peruenit. *Chriſoſtomus hom. de Anna & Samuelis educatione.*

Quemadmodum eſurire corporis bonam valetudinẽ declarat, ſic & ſermones appetere ſpirituales, animę ſanitatem arguit. *Idem hom.* 2. *in Iſaiam*

Sicut eſurire, ſignum eſt bonæ valetudinis:ita amare di uina eloquia,ſpiritualis ſanitatis indiciũ fuerit maximũ. *Idem hom.15 in Geneſin.*

Sicut gladius carnes præcidit: Sic ſermo diuinus concu piſcentias carnales. *Idem hom.8.operis imperfecti.*

Sicut grana arenæ non conueniunt unum, neque ad hærẽt adinuicem,ſed ſemper ſunt ſeparata:Sic verba quę audiuntur, & nõ cõuertuntur in vnam iuſtitiæ maſſam, per opus ſeparata ſunt & diſperſa. *Idem hom.20.*

Vt nemo bonarum rerum poteſt ſentire ſaporem, quã diu delectatur in malis:Sic & ſi quiſpiam ſpiritualem doctrinam audit, non intelligit: quia ſenſus eius, carnaliũ, vitiorum lepra corruptus eſt. *Idem hom. 21.*

Nõ eſt poſſibile ut inter tantas vitiorum amaritudines ſentiatur dulcedo ſermonũ.Sicut qui in magno vaſe acetu modicam guttam mellis immiſceat,etiam mel perdit & acerbitas aceti nõ mutatur: Sic homini in hac multorum multitudine collocato, ſi collocutus fueris iuſtitiæ verbũ, & uerbum perdis, & ille non temperatur in concupiſcentia mundialium rerum. *Idem hom.31.*

Ecce ſi oſtendis leoni uiridem herbam,aut campum bene florentem, non excitas eum in cõcupiſcentia,quia nõ habet hoc in natura, vt herbas manducet, è contra ſi oſtendas boui carnes,non cõcupiſcit,quia bouis natura nõ eſt vt manducet carnẽ:Sic & homini mundali, ſi de bono cœleſtis loquaris,non excitatur in cõcupiſcentia boni. *Ibid.*

Quemadmodum ſi pluuia ſuper lapidem cadat, deſup quidem ſudat, intus autem ſiccus eſt,quia non deſcẽdit, humor in eum: Sic & homini mundali quando loqueris verbum Dei, tantummodo ſonus verbi deſuper percutit aures eius carnales, in cor autẽ eius nihil deſcendit. *Ibid.*

Meritò iacentia ſuper lapidem verbi ſemina,rapiũt volatiles dæmones.Puto enim non eſſe culpam rapientium dæmonum.Ille enim latro qui pietatẽ perforat, in ſecreta domus patrę ingreditur,qui autem inuenit foris expoſitum & projectum quõ quaſi latro culpetur?Sic & diabolus ſi poterat introire in ſecreta pectoris tui,ut à te nolente raperet verbum Dei,benè culparetur,nũc autem quod à te neglectum eſt & contemptum,hoc ille diripit. *Ibid.*

Sicut

Sicut ſtomacho miniſtrante vnumquodq; membrum ſuſcipit nutrimentum, & cõuertit ipſum in ſe, ſecundum ſuam naturam, ut puta quod ſuſcipit iecur, totum fit ſanguis, quod autem ſuſcipit fel bilis efficitur totum, quod verò in pulmonẽ, phlegmata fiunt, quod autem in mammillas, totum efficitur lac. Sic ſacerdotibus in eccleſia loquentibus, verbum omnes recipiunt, vnuſquiſq; autem conuertit illud ſecundũ ſuum cor: ita vt vnũ idipſum verbum in cordibus quidem rectis procedat ad vitam, in cordibus autem peruerſis ſuſcitet iracundiam quaſi bilis, in alijs autem operetur dilectionem dulciſſimam quaſi lac, in alijs autem odium, quaſi phlegma nociuum & expuendum. *Idem hom.* 38.

Sicut duram terram ferrum emollit: Sic & uerbum duritiam cordis relaxat. *Idem hom.* 40.

Sicut raſtro ferreo herbę radicitus euelluntur à uinea: Sic & acri ſermone vitia de populo reſecantur. *Ibidem.*

Terra ſemel accepto ſemine mox fructum profert, nec altera eget ſatione. In anima noſtra non ita uſuuenit: ſed frequẽter & diligẽter in ea ſerendũ, vt vel ſemel fructum recipiat. Primum enim Dei verba nec facilè incidunt nec imprimũtur animo, multis obſtruuntur ſpinis, multa difficultas, multi inſidiatores ſemen rapientes: Cum germinant item & radices agunt, multa iterũ indigent diligentia, ut maturè exeant, multa cum peruenerint, vt integra perſiſtant, nec lędantur. In ſeminibus ſpica è vagina erũpens, rubiginem cęteraq; noxia facilè contemnit: At in doctrina opus interim perfectum tempeſtas incumbẽs labefactat, & tam rerum difficultate, quam hominum qui lędere uolunt & voluat fraude, alijsq; tentationibus omnino perdunt. *Idem hom.* 17. *in* Ioannem.

Neque ſi quis uulnus acceperit, & medicinã impoſuerit, non diligenter alligabit, ſed decidere permittet: neque aquam, puluerem, & alia vulneri contraria non cauebit, ne grauius malũ ſequatur: nõ medicinæ, ſed propriæ deſidiæ culpa hoc nobis accidere ſolet, cum diuinis ſermonibus parũ ſecularibus ſemper attendimus: ita ſemen omne ſuffocatur, fructus nullus prouenit. *Idem ho* 83 *in* Ioan.

Hirundines alimenta ſuis pullis ab ore in os tradunt:

noſtra autem non ſic, ſed ab ore in aurem. Illa quippe in corruptionem, noſtra in incorruptionem procedũt. Illa corpus: animam autem noſtra impinguãt. *Idem ho. 2. in 2. c. Ioan. contra Iudæos, gentiles & hæret.*

Reliquias & menſam cũ audis, nihil palpabile arbitremur aut craſſum. Nos carnem nõ conſcindimus, ſed verbum Dei vobis inſinuamus. Ex mẽſa carnali caro die vna cocta remanens deperit & corrumpitur: aliter in proloquio ſapientiæ, vel integrum manens annum, ſuauitatẽ longè lateq; diffundit. Remanſit caro, & paulo poſt cõputruit: remãſit ſapientia, ſuauior euaſit. Comedit quis carnem, ſentiet corruptelam, comedit ſapientiam, verbum bonum eructat, & proximum ſuum replet dulcedine. Ita

Pſal. 50. qui tales eſcas edebat, fiducialiter dicebat: *Eructauit cor meum verbum bonum.* Idem *ho. 2. in Pſal. 50.*

Sicut calculus genus eſt lapidis duriſſimi, & rotundi, & omni puritate leuiſſimi: Ita ſermo Dei, qui neq; hæreticorum nec omnium aduerſariorum põt contradictionibus cedere, dicitur calculus. *Hiero. epiſt. ad Damaſum.*

Galat. 4 *Vbi eſt ergo beatitudo veſtra.* Beatus qui ambulat in uirtutis uia, ſed ſi ad virtutes vſq; peruenerit. Nec prodeſt a vitijs ceſſiſſe, niſi optima cõprehendas. Quia non tã initia ſunt in bonis ſtudijs laudanda, q̃ finis. Sicut.n. in uinea multi vſq; ad prælum vuæ gradus ſunt: & primum neceſſe eſt, vt vitis germinet in pampinis, ſpem promittat in florib. dehinc vt flore decuſſo, futuri botri ſpecies deformetur, paulatimq; turgeſcens vua parturiat, vt preſſa torcularib. dulcia muſta deſudet. Ita & in doctrina ſinguli beatitudinum ſunt prouectus: ut audiat quis uerbũ Dei, ut concipiat, vt in utero animæ eius adoleſcat, & ad partum uſque perueniat: ut cum pepererit illum, lacte enutriat. & per infantiam, pueritiam, adoleſcentiam, iuuentutem, ad perfectum virum vſque perducat. *Idem lib. 2. commen. in epiſt. ad Galat. ca. 4.*

Sicut in vuluã mulieris primum ſemẽ iacitur informè, ut ſulcis & fundo eius quaſi quodam glutino adhæreat. Deinde per nouem mẽſes reſtricto ſanguine, futurus homo cogulatur, corporatur, paſcitur, atq; diſtinguitur, ut poſtquam in utero palpitarit, ſtatuto tempore fundatur

in

in lucem & tantis difficultatib. naſcitur, quantis poſteà ne intereat enutritur. Ita & ſemen ſermonis Chriſti cum in animum audientis inciderit, per gradus creſcit, & ut multa prætercam, tandiu in ancipiti eſt, quandiu pariat qui concepit. *Ibid.*

Ignitum eloquium tuum. Ignis eſt verbũ Dei, quem miſit q. ſecretos mentiũ diuinę ardore cognitionis inflãmaret affectus, qui vaporẽ fidei & deuotionis adoleret, qui cupiditatẽ virtutis accenderet. Bonus ignis qui calefacere nouit, neſcit exurere niſi ſola peccata. Hoc igne ſuper bonũ fundm̃ poſito, apoſtolicũ illud aurũ ꝓbat: hoc igne illud morum uel operũ examinatur argentũ, hoc igne lapides illi pretioſi illuminantur, fęnum aũt & ſtipula cõſumit, Mundat hic ignis aurũ, conſumit errorẽ. Hoc igne vrebatur rubus, & non exurebatur. Vrit.n. ſermo diuinus, ut corrigat cõſcientiã peccatoris, non exurit ut perdat. Hic ignis habitare per fidem Chrm̃ in cordib. facit. Hic ignis materialium extinguere ſæua flammarum conſueuit incendia. Deniq; Hebræi hoc igne ſuccenſi fornacis ardẽtis uaporem nec timere nec ſentire potuerũt. *Ambro. ſer.* 18. *Pſ.* 118.

Hoc quidem mirum, quicquid de fluminib. haurias, ſigno diſpendij non notari. Quicquid de fontib. hauſeras, vſurario quodã reparari meatu. Sed ex fluminib. ſi nihil decederet, nihil tñ videtur accedere, & fontib. ut cumulata fluenta cernuntur, ita dum minuuntur, fluenta ꝑduntur. At verò hic panis quem frangimus, i. ſermo Dei, cum diuiditur augetur, dum editur, ſine vlla diſpendij cumulatione cumulatur. *Idem lib.6. in Luc. c.*37.

Veſtimenta Chriſti alba ſicut nix, i. verba eius. Nix è cœlo miſſa in terram, ieiunia noſtrorum arua pectorum fęcundat, ut mens noſtra pluuiæ huius humore uirideſcat, terram noſtram huius niuis candore reſpergat, ne præpropere calore uernantis arua luxurient, ſed potius potu niuali ſemina verbi cęleſtis preſſa fęcundet. Nix cum cadit, non habent aues cœli ubi inhabitent, & lætior ſolito tritici prouentus exuberat. *Idem lib.7. in Luc. c.*41. *Matt.* 17

Sicut corporis medicamenta quę hominib. ab hominibus adhibentur, non niſi eis proſunt, quibus Deus operatur ſalutem, qui & ſine illis mederi poteſt, cum ſine ipſo

illa non poſſint & tamen adhibentur. Et ſi hoc officioſè fiat, inter opera miſericordiæ vel beneficẽtiæ deputatur: Ita & adiumenta doctrinæ tunc proſunt animę adhibita per hominem, cum Deus operatur ut proſint, qui potuit Euangelium dare homini, etiam non ab hominib. neque per hominem. *Aug. lib. 4. de doctr. Chriſtia. c. 15.*

Sic ſunt iſta verba fratres, q̃ forinſecus dicimus, q̃uo eſt agricola ab arborẽ, forinſecus operatur, adhibet aquam & diligentiã culturæ quamlibet forinſecus adhibet. Nunquid poma format? Nunquid nuditatẽ lignorũ veſtit vmbra foliorum? Nunquid tale aliquid intrinſecus agit? Sed quis agit hoc? Audite agricolam Apoſtolũ, & videte quid ſumus, & audire magiſtrũ interiorem. Ego plãtaui, Apollo rigauit, ſed Deus incrementa dedit. Neq; qui plantat, neq; qui rigat eſt aliquid, ſed qui incrementũ dat, Deus, i. vnctio illius q̃ docet nos de oĩb. Nos qui forinſecus loquimur ad aures ueſtras, ita ſumus quaſi operarij adhibẽtes culturã forinſecus ad arborẽ, ſed incrementum dare non poſſumus, nec fructus formare. Ille autẽ qui nos creauit, & redemit & uocauit per fidẽ, & per ſpũm ſuum habitãs in nobis, niſi loquatur vobis intus, ſine cauſa nos perſtrepimus. *Idem tract. 4. in Epiſt. Ioan. & ſer. 4. de verbis Apoſtoli.*

Quoties ſalutarib. ſuccis contra lethales morbos antidotum temperat peritia præcauta medicorum, ſi ꝓter artem, præter medicinam, præter tp̃s accipere præſumat ęgrotus, fit periculi cauſa quod prouiſum eſt ad ſalutem: Sic Dei uerbum ſi præter magiſterium, præter doctrinã, præter dogma fidei, ſcire tẽperarius præſumat auditor, quod eſt uitæ materia, perditionis occaſio. *Petrus Chryſologus ſer. 156. de Epipha.*

Quantum animam digniorem nouimus, tm̃ de eius victu maiorem ſolicitudinem habere debemus. Si. n. caro in diebus reficitur, quàm moleſtum & iniquum iudicet aliquis, ſi vel poſt ſeptem dies anima Dei verbo paſcatur? Quomodo enim caro reficitur cibo iſto terreno, ſic anima paſcitur Dei verbo. Et ideò quoties uobis oblatum non fuerit, per ſanctam oportunitatem veſtram excitate pigritiam noſtram, & quod vobis ex iure debetur, exigite. *Cæſarius Arelatenſis ho. 26.*

Erit

Erat porro ſimile grano coriandri. Tradunt coriandri natu-rã penitus ſemini rñdere, adeò vt ſi ſuccidatur ẽt coriãdri ſemen, uim ſuã non amittat, ut ſementi idoneũ amplius non exiſtat. Hmõi uerbum eſt oĩno, cuius omnis particula ad terræ cultũ natura apta eſt, ſi mandetur cõmodæ & bonæ terræ. i. animæ. Eſt porrò album ẽt. Lumen. n. uerbum eſt, idq́; ſplendidum, ac proinde quoq; album ipſum intelligenti, ab eoq́; nutrito. Eſt item ſaxi ſimile. Contortum etenim eſt, & neutiq̃ flaccidum, neq; fluxum, uerũ ſaxeum. Cœleſte quippe verbum eſt, ac nobis cęleſtia permittit. Nõ dixit uerò, Verumetiã in omni uerbo: uerum, Sine ẽt tanq̃ ſi dixiſſet: Non in hoc quo putatis ſolo, uerũ in hoc manifeſtum eſt autem, ꝙ manna ex ore ꝓficiſcẽs, uerbum erat. Nam commune aliquid habet manna, quo docemur, non ſolo pane hominem uiuere, cum Dei uerbo, quo uiuimus. *Procopius in Deut.* Exo. 16.

Vt ſues roſas proijciunt, & lutum quærũt, perdices & bellaria reſpuunt, & glandibus agreſtibus atq; immunditijs auidiſſimè paſcuntur ſic amentes homines verborum Dei guſtum non habent, & ad mundi opes incertas aſpirant. *Hector P.nus in c. 3. Ezech.*

Vt ille qui vult in hoſtes irruere & impetũ facere, aut ſe ab illis protegere, indiget gladio, quo manu apprehenſo eos percutiat: ſic qui uoluerit de mundo, carne & dæmone triumphare, hoſtibus animę acerrimis, debet in manibus hoc eſt, in operibus, uerbum Dei geſtare. *Ibid.*

Vide concio, concionator.

VERBI AVDIENDI RATIO.

SIquis auditor eſt verbi, & non factor, hic comparabitur uiro conſideranti vultum natiuitatis ſuæ, in ſpeculo. Conſiderauit. n. ſe, & abijt, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit. *Iacobi 1.*

Non oĩbus dictum eſt, uos eſtis ſal terræ. Sunt. n. aliqui ẽt ex his qui uerbum Dei audiunt, marinis piſcibus ſimiles, qui cum ab ipſo ortu in ſalſo nutriantur, ſalib. tamen ad condiendum indigent. *Clemens Alex. lib. 1. ſtrom.*

Quemad-

Quemadmodũ ſphæra ludere, nõ tãtum dependet ab eo, qui mittit ſphęram, ſed ei etiã opus eſt, qui numoroſè ea excipiat, vt ex ſphæræ legibus peragatur ludi exercitatio: ita etiã vt ſi doctrina fide digna, accidit, quando fides eorũ qui audiunt, quæ eſt ars naturalis, confert ad diſciplinam. Adiuuat terra fertilis, ad ſeminum deiectionem. Neq; enim optimę doctrinę eſt aliqua vtilitas, niſi adſit eius qui diſcit ſuſceptio, neq; Prophetię, niſi adſit obdiẽtia eorũ qui audiunt. Aridę enim feſtucę, quę ſunt paratæ ad ſuſcipiendam vrendi facultatẽ, facilius accẽdũtur, & lapis qui vulgo iactatur, ferrũ trahit, & lacryma ſuccini attrahit feſtucas, & electrum paleas. *Idem lib. 2. ſtromat.*

Nõ omnib. q̃ imprudẽter & temerè dicũt & ſcribunt, aures oportet p̃bere. Nã quẽmadmodũ calices q̃ à multis ſumuntur p aures, id eſt, anſas, aures ẽt amittunt, p̃terea ipſi ẽt excidentes confringuntur: Ita qui multis nugis fidei caſtã inceſtarint auditionẽ, ad veritatem obſurdeſcentes, inutiles fiunt, & in terram cadunt. *Idem lib. 5.*

Vt in reb. ante oculos poſitis, dũ cõmittit̃ bellũ, nõ eò proficiſcunt̃ ſapiẽtes aut primates, ſed mortẽ extimeſcẽtes reſidẽt: obiiciũtur autẽ tyrones, pauperes & plebeij: & accidit vt parẽt victoriã aduerſus hoſtes, quos pſequẽtes expellũt è limitib. & victorię p̃mia coronaſque à rege accipiunt, & promouentur ad dignitates: illi vero magni reperiũtur his poſteriores. Ad hũc ſe modũ habet res ſpiritalis: ſimplices initio verbũ veritatis intellectu audientes, ipſum opere exprimũt, & gratiã ſpiritus à Deo accipiũt: ſapiẽtes autẽ, & qui ſubtilitatẽ in verbo quærunt, fugiunt bellum, nec proficiunt, ſed his qui dimicarunt & vicerunt poſteriores inueniuntur. *Macarius Hom. 43.*

Quemadmodũ parui pueri doctrinam deſpicientes ob ferulas flagellaque, quæ magiſtri & pædagogi adhibere ſolent, attẽtius dictata ſuſcipiunt, & ipſe ſermo ante plagas non auditur. poſt verbera doloreſq; ; veluti ſtatim apertis auribus & auditu excipitur oratio, & memoria cuſtoditur. Sic accidit & his qui diuina audiũt præcepta, & ad ea ſeruandã ſe negligẽter habẽt, poſtquàm à Deo diſciplina illis inflicta eſt, tunc quę moleſte ſemper illis inculcabatur diuina mandata, quaſi iam primũ in aures ipſorum

tum cadāt, ſuſcipiuntur. Hac itaq; de cauſa inquit, diſciplina Domini aperit aures meas. *Baſi. in principium Prou.*

Neq; in tabulis cereis ſcribere poſſis, niſi prius literas expunxeris quę ante ſcriptæ fuerũt, neque animę prius diuina placita accõmodaris quàm anticipatas opiniones ab ea exemeris. *Idem epiſt. 1.*

Quod ſi quis dicat, ad componendas animi ſui affectiones moreſque animi ſui inſtituendos, ſufficere ſibi diuinarum ſcripturarũ doctrinam, is ſimiliter facit, vt ſi quis diſceret ædificare, neque vnquam tamẽ ædificaret, & ęs cudere, & quæ didiciſſet, ea in actum nũquã educeret. Sine dubio autem in eiuſmodi hominem probè Apoſtoli illud conueniat, ſi quis dixerit: Nó auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. *Idem in regulis fuſius diſput. Interrogat.*

De quibus diſputandũ, & quatenus? De his ſolum ad quæ humani ingenij acies pertingere poteſt, & quatenus códitio auditoris & facultas quiuerit aſſequi, ne vt intenſior vox auribus, aut alimentem immodicũ corpori, vtq; onera paulo grauiora ſubentibus, terrę denique crebriores pluuiæ nocent: ita ſane & auditores quęſtionibus altioribus, & quaſi ſolidiorib. degrauati depreſſiq; damni aliquid accipiant. *Gregor. Nazianz. lib. 1. de Theologia.*

Alij ſunt qui omnibus ſe tradunt magiſtris atq; omnẽ ſuſcipiunt ſermonẽ, velut ꝙ melius eſt & rectius electuri, ignorantes qa non bonos de veritate iudices elegerũt, ſemetipſos videlicet: & iudicare ſe poſſe putãt de his quę ſe fatentur ignorare. Tũ deinde ex veriſimilibus frequenter, mòdo in hoc, mòdo illud verſi atq; mutati, & omni verbo nunc quieſcentes, paulò pòſt iterum reluctantes, ſimul & magiſtros & ſtudia permutant: & velut puluis vẽto agitatus, facile transferuntur. Ad vltimũ verò ſtultitiæ ſuæ proferũt fructum. Nam velut fatigati audiẽdo diuerſos, & victi tædio, ſimul omnia reſpuũt, & velut vacui & inanes ex omnibus quæ crediderunt, facti, continuò etiã contẽnere & irridere nos incipiunt, velut nihil rõnabile in fide noſtra habentes: & patiuntur quod accidere ſolet his qui oculis dolent, & ſolis lumen accuſant, vel q aures & voces hominum minus eſſe ſonoras quęrũtur. Proptea

reà ergo multo vtilius eſt animæ ſimpliciter & purè veritatis elemẽta ſuſcipere, & velut ceris ea nódum figuratis inſcribere, quã ſup illa q̃ ante malè ſcripta ſunt ſupducere, id eſt, ſup malã doctrinã & pverſa dogmata verbum dei ac veritatis ingerere, & cũ primis poſtrema cõfundere. Nã viã quidẽ incedere attritam & lęuigatã aſſiduitate cõmeantiũ p̃ſtat, quã inuſitatã, & rudẽ & nullis anteà veſtigijs proculcatã. Cãpũ quoq; ſerere exercitio aratri frequentis edomitũ, melius eſt quàm illũ qui ignarus eſt ſulci, & vomeris neſcius. Animã verò illã melius excolam, quæ nullo adhuc maligni cultoris aratro temerata eſt, nec præuentione peſſimi ſeminis occupata. Alioqui duplicabitur nobis labor, dum neceſſe eſt prius conceptas malitiæ formas corde detrudere, tum deinde bonitatis imaginem, virtutum ceris variantibus reformare, vt quã multæ ac diuerſę fuerant in anima deprauationis, tam multæ ſint & reſtitutionis. *Idem in Apologetico.*

Agendum nũc vigilantiſſimis oculis auſcultate. Nõ enim nobis de rebus vulgaribus certamen eſt. Abſurdum enim fuerit alios in certaminib. Olympiacis quotidie à medio noctis vſque ad meridiem perdurare, expectantes vt videant, cui ceſſura ſit corona, nudoque capite excipere ſolis radios, nec prius abſcedere, quã de certamine fuerit pronunciatum. Nos verò nũc cum certamen ſit non de tali corona ſed de corona immortali, defatigari ac tędio affici. *Chryſoſtomus Oratione. 2. aduerſus Iudæos.*

Quemadmodũ homines vino, & potationibus deditì, ſingulo quoque die ſimulac ſurrexerunt obambulãt, curioſeq́, diſquirũt vbi cõpotationes agãtur, vbi cõuiuia, vbi cęnę, vbi comeſſationes, vbi temulentia, phialæ, crateres, & pocula: Sic & vos quotidie ſimulac ſurrexeritis, curioſè perquiratis vbinã futur[illegible] ſit exhortatio, vbi ſalubris admonitio, vbi doctrina, vbi ſermo ad ſermonem Chriſti conducens. *Chryſoſt. orat. 2. aduerſus Iudæos.*

Si pueros tradẽtes magiſtris, cum nihil eos proficere viderimus, acerrimi continuo efficimur accuſatores magiſtrorum, abductoſque ab eis diſcipulos ad alium doctorẽ transferimus: qua poſſumus ſatisfactione defendi, qui ne tantum quidem ſtudium virtuti tribuimus, quantũ terre

nis iſtis exiguiſque rebus ſolemus impendere: ſed vacuas ſemper domũ tabulas reportamus? *Idem ho. 11. in Matthæũ.*

Qui hodie qđ audiuit repulit, cras fortaſſis audiet ac recipiet. Tũ qui hodierno craſtinoque die contẽpſit, fortaſſis poſt dies cõplures ꝑbebit aĩum ijs q̃ dicẽtur. Qũ quidẽ & illud crebro fit, vt piſcator qui ꝑ totum diem vacuũ attraxit rete, ſub noctẽ iã abire parãs, capto, qui per totũ ſe fellerat diẽ, piſce, diſcedat. *Idem, concione. 1. de Lazaro.*

Sicut qui corporali morbo laborãt, quamuis ſexcẽties remedia afferat medicus, & valetudinari⁹ medicinę curã reſpuit, & medicus imponẽs pharmacum, infirmus autẽ impatiens doloris illud reijciat, nulla inde vtilitate ſuſcepta: Ita nihil effecerit eccleſiaſtes niſi obtemperẽt auditores, *Idem hom. 2. in Geneſin.*

Vt in humanis rebus quando regũ diademate coronatus literas mittit, tunc is qui adfert eas, per ſe nullius momenti eſt, ſed humilis quidam, ſępe neque progenitores numerare ſciens, obſcurus & ex obſcuris: ſed non ad illũ ſpectant qui literas ſuſcepturi ſunt, ſed ꝑꝑ regis literas magna reuerentia & ſilentio eas ſuſcipiunt: Sic etiam auditores non ad dicentem reſpiciunt, neque ad tenuitatẽ eius, ſed quia quæ dicit, à Deo affert, ea collecto animo, & attento accipiunt. *Idem hom. 44. in Geneſin.*

Nihil tantoperè dicenti neceſſarium, quàm auditorũ beneuolentia, vt quos cũ viderit feruere deſiderio, firmatur & ipſe: & ſæpe robur accipit, ſciẽs quãto ſumptuoſiorem menſam proponit, tãto ſuę plus abundantię acceſſurum. Secus enim ſe habẽt ſpiritalia, quam ſenſibilia. Illic menſæ largitas ſumptum facit, & conuiuium exhibẽtis imminuit ſubſtantiam. hic omnino aliter: quanto plures verbi participes & concionis, tanto plus concionantis accedit ſubſtantiæ. *Idem hom. 45. in Geneſin.*

Diuinæ leges ſunt, & cœlitus allatæ propter ſalutẽ noſtram. Iam ſi cum regiæ leguntur literæ, vbique eſt ſilentium, abeſtque ſtrepitus & tumultus, omnibus aſtãtibus, & aures arrigentibus, vt ſciant quæ regiis literis manifeſtẽtur: & quiſquis vel parũ tumultuatus fuerit, in magno periculo eſt: Multo magis cum magno timore & tremore aſtandum, & altum habendum ſilentiũ, & pellendæ co-

gitationes

gitationes turbulétæ, vt quæ dicũtur intelligere poſſitis: quò rex approbata obediẽtia veſtra, maioribus vos muneribus remunerare dignetur, *Idem hom. 14. in Geneſin.*

Si balneum egreſſus publica conuenticula euitas, ne beneficium forti fomento negotia moleſtiora corrumpant: quantomagis cum ab eccleſiæ congregatione regrederis, hoc te oportet efficere? Nũc verò contraria agẽtes cũcta diſperdimus: nondum quippe vtilitate ſermonis in mẽte defixa, plurimus irruẽs ſecularium impetus actionũ, omnia pariter euellit. Quod ne accidat, quoties à ſancta congregatione diſceditis, ea quæ audiẽdo didiciſtis, ea cõſeruate meditãdo. Nimia enim omnino indeuotio, vt quinque & ſex dies in rebus carnalibus cõſumẽtes, vnum ſpiritalibus diem, imo exiguam diei partem noſitis impẽdere. *Idem hom. 5. in Matth.*

Sicut q̃ mittit in os ſuũ fragmentũ panis, aut qualẽcũque cibũ, primũ molit eũ dẽtib. & ita dimittit eũ in ſtomachũ: Sic & cũ audimus verbũ Dei, neceſſe eſt ipſum meditari in ore ſenſus, & videre quid eſt quod dicit, aut vnde dicit, aut pp quã rẽ dicit. *Idem hom. 41. oper. imperf.*

Quemadmodũ qualemcumque cibum niſi maſticauerimus dentibus, non ſentimus ſaporem eius: ita & uerbũ quod audimus, niſi maſticauerimus ipſum tractãtes in nobis, non poſſumus intelligere virtute verbi illius. *Ibidem.*

Sicut cibum poſtquam maſticauerimus, demittimus in ſtomachum: ita & verbum poſtquã bene tractauerimus, cõmendemus ipſum memoriæ tanquã ſtomacho. *Ibidem.*

Sicut cibus nihil prodeſt ſi manducauerimus, & iterũ euomimus eum de ſtomacho. Sic nihil in nobis prodeſt uerbum quod audimus, & obliuiſcimur illico. *Ibidem.*

Apud Iudæos illa animalia ſunt munda, q̃ reuocãt cibum & ruminant: Et homo ille eſt ſpiritualis & ſanctus, qui audiens verbum Dei tractat, & cũ intellexerit, memoriæ quaſi utero tradit, & iterum de memoria quaſi utero reuocat & ruminat & retractat. *Ibidem.*

Qui agonum certamina ſpectare conſueuerunt, cũ inſignem quempiam athletã, & plurimis coronis donatũ, alicunde profectum intelligunt, omnes certatim concurrunt, ut eius luctas artemque & corporis robur conſpiciant,

ciant, & videri nonnunq̃ vniuerſum theatrũ licet multis hoĩum millib. inundans, qui & corporis & animi oculos intendunt, vt nihil eorũ q̃ in ipſo aguntur ſpectaculo ſe p̃tereat. Tum ſi quis p̃ſtanti ingenio muſicus aduentauerit, non minori ſtudio idẽ ipſi theatrũ occupant, & omiſſis omnib. q̃ in manib. hñt negotiis, & ſæpenumero neceſſariis & vrgentib. non minori ſtudio aduolant, ſedentq; indicibili cantus plauſusq; accipiẽdi cupiditate, & de vtriuſq; p̃ſtantia inter ſe diſputant. Qui aũt rhetorũ callẽt rõnes, ipſi quoq; in ſophiſtis hoc idem contendunt. Quippe & in his ſpectacula ſunt, audiũt oẽs plauſus, ſuffragia & inquiſitiones eorum q̃ dñr, diligenter. Quãtò ergo maior diligentia adhibenda eſt, non in tibicinis, neq; in ſophiſtæ aut gladiatoris, ſed viri è cœlo vocẽ tonitru clariorem proferentis ſpectaculo, qui vniuerſum orbem ſuo clamore cohibuit, comprehendit, implicuit, non nimio quidem, ſed diuinæ gratiæ exuberantia, quæ ab eius lingua affatim emanauit? *Idem, prologo in Ioan.*

Date ut in terrã bonam ſemen iaciamus, curate ut ad recipiendum p̃paremini. & ſi quis ſpinas fouerit, ſpiritus ſancti ignem inijciat. Si quis durum & contumax cor habuerit, eodem igne & molle reddet & placabile. Si quis ſecus viam multis cogitationib. conculcatur, interiora petat, neq; his aſſideat quæ ipſum vnco ad ſe trahere annituntur, ut bonarũ ſegetum in vobis exuberantium prouentum pulcherrimum conſpicemur. Quare ſummopere cauendum, ne nobis dicatur quod aſpidis ſurdæ aures habeamus? nihil. n. a fera talis differt auditor, nonne omnib. brutis eſt rationis expertior, qui loquentem eum audire dedignatur? *Idem ho. 1. in Ioan.*

Sæpius doctorem volentem ad ulteriora procedere, & ſecretiores altioresq; ſermones attingere, non permittit ſegnities diſcentium. Sicut. n. apud magiſtros ludi, ſi ſemper puer elementa audiens non teneat, ſemper illi neceſſitas erit eadem inſonare puero: & non ceſſabit antea docendo, vſque quo illa integrè valuerit diſcere. Enimuerò ſtultitiæ magnę eſt, ut qui prima nõ bene impoſuerit, ad alia velit puerum adducere: ſic itaque & in eccleſia, ſi ſemper eadem dicentibus nobis nihil amplius edificatis, nun-

quam

quam eadem dicendo ceſſabimus. *Idem hom.9.ad Heb.*

Aquantes non tantũ apud fontem habẽt uaſa replẽta, domum autem abeuntes euacuant:ſed illic ipſa maxima cum cautela reponunt, ne ſubuertantur, & labor fiat inanis. Hos etiam imitemur, & donum profecti dicta cũ ſtudio ſeruemus. Itaque ſi hic maneatis ſatiati, domũ uerò redeatis inanes, uaſa mentis ueſtræ admonitione uacua referentes, nulla uobis ex hac rẹpletione erit utilitas, *Idẽ hom.16.ad pop.Antioch.*

Dic mihi, ſi tuum uideas filium quotidie ſcholã petentem, & tẽpore progreſſo nihil amplius inde lucrantem, nunquid patiẽter feres? Nonne & flagella puero infliges, & pręceptorem accuſabis? Poſtea ſi didiceris quòd à pręceptore quidem omnia facta ſunt, & prętermiſſum eſt nihil ſed omniũ cauſa fuit peccati negligentia: nonne cauſa liberans præceptorem, omnem in puerũ transferes excuſationem? Idem hic fieri iuſtum eſt. Nos enim quodam modo à diuina ſumus gratia cõſtituti, quaſi ſpirituales filios: ad hanc ſcholam quotidie uenimus, ſalutarem uobis doctrinam apponimus, non quæ ueniũt ex propria mẽte loquentes: ſed documenta nobis à Domino per diuinitas donata ſcripturas in mediũ proponentes. Itaque ſi nobis omne ſtudiũ & ſedulitatem exhibẽtibus, & quotidie uos ad uirtutis ducentibus ſemitam, uos in iiſdem permanentes: & quãtus nobis erit dolor, & uobis quãta damnatio, cogitate. *Ibidem hom.73.*

Quomodo in coniugio ſępe viri ſemen in cauſa eſt ne liberi procreentur: & nonnunquam ſteri lis vxor ſemina nõ tenet, & frequẽter neuter ad generãdũ aptus eſt, & è cõtrario uterque fęcũdus. Ita & in his q uerbũ Dei ſeminant, quadrifariã hæc diuiſio cuſtodit, ut impleat quidem ſuũ doctor officiũ. ſed ſit ſterilis auditor uel auditor bonæ indolis ſit, ſed p imperitiã doctoris uerbi ſemen intereat, aut certè tã uecors, ſit qui docetur, quã ille eſt qui præcipit, raroque cõtingit ut magiſter & diſcipulus ſibi cõſentiant, ſcilicet ut tantũ iſte doceat, quantũ ille poteſt haurire, uel tantum ſuſcipere doctus, quantum doctor ingerere: *Hieron lib.2.commentar.in epiſt.ad Galat.cap.4.*

Dicitur aſpis hinc alteram aurẽ quàm preſſius poteſt

terræ

terrę infigere, inde verò alterâ caudę immiſſione nihilominus obturare ne audiat. Quid ad hæc incantantis vox, quid ſermo faciet prædicantis? Orabo pro eo, baptizabor pro mortuo, vberrimo quodam pro fluuio lacrymarum, apud quem viderim nihil humanæ incãtationis quãlibet ſapientiã, nihil quantumcunq; admonitionis induſtriam præualere. Nouerit tamen vir ſapiens non cœlo ſeſe, ſed ſolo infigere caput, quod ſapientia quæ deſurſum eſt, nõ modo pudica, ſed & purifica ſit. Hæc autem magis, vt ita dicam, aſpidica, niſi terrena eſſe non poteſt. Sed nec iõ obſurdeſceret, niſi cauda quoq; obturaret auditum. Cauda eſt finis intentionis. Hæc ſurditas deſperata, dum hic quidem velut terræ infixus, propriæ quiſq; inhæret volũtati, vnde velut reflectens caudam, finẽ aliquem meditatur & infigit animo, quod deſiderat adipiſci. Inde tam mordax, & amarus ſermo inuenitur in ore hominis obſtinati, quòd nulla ad eũ penetrare queat beneuolentia monitoris. Inde aſpidis virus in linguæ aculeo perſeuerat, quod aduerſus linguam incantatoris tanto ſe ſtudio obturarit, Aſpis latitat in arena, etiam aues volantes flatu attrahit venenato. *Aug. in Pſal.* 110 *ſerm.* 13.

Verbi auditor ſimilis eſſe debet animalibus quæ ab hoc quod ruminant, mũda eſſe dicuntur, vt non pigeat cogitare quæ in aluo cordis accepit, & cum audit ſit ſimilis edẽti, cum audita in memoriam reuocat, ſit ſimilis ruminanti. *Idem de vera innocentia, cap.* 110.

Canes venaticos imitatur ſapiens ac probus auditor, huc illucque feras quęrentes. Ipſe enim non intellectam rem ſæpe ac multum inueſtigans, interrogansque tandẽ aſſequitur. *Cyrillus Alex. lib.* 4. *in* Ioan. *cap.* 13.

VERITAS.

QVemadmodum qui ſtudio tenetur venationis, poſtquam quæſiuit, inueſtigauit, indagauit, canes qui curſu perſequerentur, emiſit, feram capit: ita etiam apparet verum, dulcedine quæſitum, & labore paratum. *Clemens Alex. lib.* 1. *ſtrom.*

Vt agricolæ propriũ eſt, roſam quæ in ſpinis naſcitur, citra noxã capere: Et artificis eam quæ in oſtrei carne in-

ſoſſa eſt margaritam inuenire:Sic veritatis contemplator in multis probabilibus,cupit verum perſequi. *Idem lib. 2. ſtrommat.*

Quomodo eũdem aerem ſpirant omnia animalia, ſed alia aliter & ad diuerſum quidpiam: ita etiam plurimi accedunt ad ueritatem, vel potius,ad id quod de ueritate dicitur. *Idem lib.6.*

Quomodo ſi vna ſit uia regia, & multæ alię, ex quibus aliquæ ferant in præcipitium, aliquę ad fluuiũ rapide fluẽtem, aut ad mare profundum non dubitauerit quiſpiam viam ingredi propter diſſenſioné, ſed vtetur uia regia, & trita, & ſeiunctą à periculo:ita cum alij alia dicant,de veritate non eſt diſcedendum,ſed eſt exactius & diligentius inquirenda eius exactiſſima cognitio. *Idem hom.7.*

Sicut multis apud græcos & barbaros pollicentibus veritatem,deſueuimus apud omnes eam quærere, qui eam falſis opinionibus aſſerebant, poſteaquã credidimus Dei filium eſſe Chriſtum, & ab ipſo nobis hanc diſcendam eſſe perſuaſimus:Ita cum multi ſint qui ſe putent ſentire quę Chriſti ſunt, & nonnulli eorũ diuerſa à prioribus ſentiãt, ſeruetur verò eccleſiaſtica prædicatio,per ſucceſſionis ordiné ab Apoſtolis tradita, & vſq; ad præſens in eccleſijs permanés.Illa ſola crede̊da eſt veritas,quæ in nullo ab eccleſiaſtica traditione diſcordat.*Origenes li.1.Periarchon. c* 1.

Quemadmodum ſi princeps aliquis imperatoris, uidéſ ciuitatem Romanam ab hoſtibus expugnari,cũ poſſit liberare eã, & neglexit defendere, ipſe videbitur tradidiſſe, quam potuiſſet liberare,ſi uoluiſſet: ita & tu uidens veritatem ab impijs expugnari,cum eam potuiſſes defendere, ſi loqui uoluiſſes,tacens expugnaſti,per hoc ipſum quod paſſus es expugnari. *Chryſoſt.hom.25. oper.imperf.*

Bonorum ingeniorum inſignis eſt indoles,in uerbis verum amare,non uerba. Quid enim prodeſt clauis aurea, ſi aperire quod volumus non poteſt? Aut quid obeſt lignea, ſi hoc poteſt, qñ nihil quærimus, niſi patere quod clauſum eſt?Sed quoniam inter ſe habent nõnullam ſimilitudinem veſcentes atq; dicẽtes propter faſtidia plurimorum,etiam ipſa ſine quibus uiui non poteſt,alimenta condienda ſunt. *Auguſt.lib.4. de doctrina Chriſtiana,ca.2.*

Incom-

Incomparabiliter pulchrior eſt veritas Chriſtianorum quàm Helena Græcorũ. Pro iſta enim fortius noſtri martyres aduerſus hanc Sodomam, quàm pro illa illi Heroes aduerſus Troiam dimicauerunt. *Idem epiſt.9.*

Vt perdix eſt optimus cibus, ſed non comeditur cruda, nullius eſt enim ſtomachus, qui eam poſſit digerere: ſic veritas eſt excellentiſſimum pabulum, ſed non eſt proponẽda cruda, ſed aſſa aut cocta, & ſale prudentiæ temperata. Nullus eſt ſtomachus, qui velit crudam veritatem recipere. *Hector Pintus in cap.58. Iſayæ,*

VESTITVS.

HOc ergo reſtat, ne habitum ac figurã quã piam præ nobis ridiculè feramus, quemadmodum in pompis videntur nonnulli extrinſecus ita vncti ad grauitatem, vt ſtuporem & admirationem afferat, intus autem ſunt miſeri. *Clemens Alexand. lib, 2. pædagogi, cap. 3.*

Quemadmodũ ſigna quæ ad cauſas proximè accedũt, ſi adſint, ipſum rei affectũ ſignificant, vel potius indicãt, vt fumus ignem, bonus color, bonusque pulſus, ſanitatẽ: Ita amictus noſter indicat qualis ſit morum noſtrorum conſtitutio, *Idem lib.3. ca.11,*

Cum animaduertiſſet Ariſtoteles adoleſcẽtem propter chlamydis magnificentiam ſe iactantem & gloriantem: Non deſines adoleſcens, inquit, propter ouis gloriari virtutem. *Maximus ſerm.34.*

Delinquis hoc ipſo in Deum, ſi ad hoc tibi ab illo diuitias datas credis, vt illis non ſalubriter perfruaris. Nam & vocẽ homini Deus dedit, & tamen non ſunt idcircò amatoria cantanda nec turpia, & ferrũ eſſe ad culturam Deus voluit nec homicidia idcirco ſunt faciẽda, aut quia thura & myrrham & ignem Deus inſtituit, ſacrificandum idolis, vel quia abundant pecudum greges in agris tuis, victimas & hoſtias immolare debebis. Ornamẽtorũ & veſtium inſignia & lenocinia fucorũ nõ niſi ꝓſtitutis & impudicis fœminis congruunt, & nullarũ ferè pretioſior cultus eſt, quàm quarum pudor vilis eſt. *Cyprianus de habitu virginum.*

Quis nõ id execretur & fugiat, quod aliis fuerit exitio?

Quis id appetat & aſſumat, quod ad necē alterius pro gladio fuerit & telo? Si hauſto poculo moreretur ille q̨ biberat, venenum ſcires eſſe quod ille potauit. Si accepto cibo qui acceperat, interiret, ſcires eſſe lethale quod acceptum potuit accidere, nec ederes inde, nec biberes, vñ interijſſe ſe alios antè conſpiceres. Nunc quanta ignorātia veri eſt, animi quanta dementia, id velle quod & nocuerit ſemp & noceat, & putare quod inde non pereas, vnde alios periiſſe cognoſcas? Neque enim Deus purpureas aut coccinas oues fecit, aut herbarum ſuccis aut cōchylis tingere & colorare lanas docuit. Neque diſtinctis auro lapillis & margaritis contexta ſerica & numeroſa compage digeſtis monilia inſtituit, quibus ceruicem quam fecit abſcondere, vt operiatur illud quod Deus in homine formauit, & conſpiciatur id quod diabolus adinuenit. *Ibidem.*

Sicut continens ac pudicus vilibus induitur veſtimētis, vt ſe oculis diuinæ maieſtatis exhibeat mūdū: ita impudicus ac incontinēs, vt videaṫ magnificus, ſatagit veſtiri precioſiorib. ac mollib. *Laur. Iuſtinianus, in lib. de ligno vitæ, c. 5.*

Quemadmodum equus generoſus non ex apparatu magnifico iudicandus: Sic nec vir bonus ex veſtitu & habitu corporis. *Socrates apud Stobæum, ſerm. 1. de prudentia.*

Veſtimentum putato eſſe animæ corpus tuum. Mundū igitur id conſerua. *Xiſtus Philoſophus, in Enchiridio.*

Incontaminatum cuſtodi corpus tuum, tanquam ſi indumentum acceperis à Deo: & ſicut veſtimentum corporis tui immaculatum ſeruare ſtude. *Ibidem.*

Quemadmodum ſtultus eſt, qui equum empturus, non ipſum inſpicit, ſed ſtratū eius ac frena: Sic ſtultiſſimus eſt qui hominem aut ex veſte, aut ex cōditione, q̄ veſtis modo nobis circundata eſt, æſtimat. *Seneca, lib. 2. epiſt. 47.*

Vide Mulierum ornatus, Pulchritudo.

VIRTVS.

NEquaquam inuentu facilè eſt quęnam ex uirtutibus præcellat, vt ei victoriæ tribuatur palma, quemadmodum nec in prato odorifero ac variis floribus diſtincto, floſculum diſcernere pulcherrimum & fragrantiſſimum

ſimum, cum alius aliter odoratum & aſpectum ad ſe rapiat, ac vt primũ decerpatur ſuadeat. *Greg. Nazianz. orat. de paupertate fouenda.*

Quemadmodum inter homines multæ ſunt differétiæ viarum, ac electionum inſtituta, tam maiorũ quàm minorum, ſplendidorũ ac periculoſorum: ita & in diuinis; non vnica ſolum virtutis eſt via per quá ſaluamur, ſed plures, & quod ſolum ſint plures apud Deũ, hoc vbique diuulgatum eſt, ac omnium celebratum ac cognitum linguis, ob nullam aliá cauſam, quàm quod multę ſunt viæ quæ illac ferunt, quædam periculoſiores, clariores tamen, alię verò humiliores, ſed tutiores. Cur igitur ſecuriores relinquimus, & ad hanc vnam nos cõuertimus, cum ſit lubrica ac pernicioſa, & quonam ferat ignoramus, ſi quidem non omnibus idem conuenit cibus, ſed aliis, alius iuxta varietatem ætatis ac habitus. *Idem de modeſtia in diſputationibus.*

Vt agriculturę finis eſt frugũ perceptio, ędificationis, ędiũ eſt habitatio, & nauigationis diuitię, certaminis corona: Sic virtuoſę vitę finis eſt, vt ſeruus Dei & ſis & vociteris. *Greg. Nycenus in myſtica Moſaycæ vitæ enarratione.*

Nec in hoc tantum differétia conſtat & diſſimilitudo, ſed & in alio quoque, quia nec temporis in vtriſq; declaratur æqualitas: ſed multũ intereſt quia malitię gaudium temporale & ſupplicium ęternum: in ſpiritualibus verò virtutis moleſtia ęque temporalis, iucũditas ęque ſempiterna. *Chryſoſt. hom. 30. ad Hebræos.*

Solis vix & lux, integra eſt etiam inter oppoſita, & quãuis aliquid interiaceat quod nos prohibeat eius aſpectu, ĩ opere eſt, curſu ſuo fertur. Quoties inter nubila luxit, nõ ſereno minor nec tardior quidé, qm̃ multũ intereſt vtrũ aliquid obſtet tm̃ an impediat. Eodé mõ virtuti oppoſita nihil detrahũt. Non eſt minor, ſed minus fulget, nobis forſitan nõ ęque apparet ac nitet, ſibi eadé eſt, & more ſolis obſcuri in occulto vim ſuam exercet. *Seneca, epiſt. 93.*

Altum quiddam eſt virtus, excelſum & regale, inuictũ, infatigabile, voluptas humile, ſeruile, imbecillũ, caducũ, cuius domicilium fornices ac popinæ ſunt. Virtuté in templo inuenies, in foro, in curia, pro muris ſtantem, puluerulentam, coloratam, calloſas habentem manus. Volupta-

ſem latitantem ſępius ac tenebras captantē. Circa balneā ac ſudatoria, ac loca ædilem metuentia mollē, eneruēm, mirto atq; vnguento madentem, pallidam ac fucatam & medicamentis pollutam. *Idem de vita beata.*

Aggrediamur virtutem cum tp̄s hēmus, diſtribuamus virtutes nobis, ſicut ſibi diſtribuunt agriculturā agricolę, in hoc menſe vincamus detractiones, iniurias, iracundiā, iniuſtitiam: & dicamus hodie ab hoc nos uitio corrigamus, in illo aūt menſe patientiam doceamus, & in alio alliam uirtutem: & cum hanc uirtutem in habitu perceperimus, ad eam tranſeamus: ſicut ſolent diſcipuli, qui quæ acquiſierunt, cuſtodiunt: qui verò nec diem didicerunt, diſcendo acquirunt. *Chryſiho.24.ad Hebr.*

Sicut vbicūq; fuerit triticum, neceſſe eſt vt inueniatur illic & zizania: Sic vbicunque fuerit bonum Dei, illic erit & ſcandalum inimici. *Idem ho.13.oper.imperf.*

Iam verò in medijs illis Olympicis corona poſt victoriam nihil aliud eſt q̃ lauri folia, q̃ vulgi applauſus atque clamor, q̄ ueſpere accedente marceſcunt oīa & pereunt. At corona q̄ pro uirtute proq; eius datur ſudorib. nihil hēt ſenſibile, neq; in hoc nobiſcum ſeculo diſſoluitur, immarceſſibilis eſt, perpetua extendit ſe in oīa ſecula, tpi non cedit, & finem non habet. *Idem ho.14 in Gen.*

Quemadmodum cadaueri cadauer adiectum nihilo ſecus immobile efficitur: Ita qui tumidos naturę motus victor ſedauerit, nulli vnquam humanæ paſſioni ſuccumbet. Nam ſicut in pecunijs duorum aureorum lucrum feciſſe, maiorem ad denos congerendos animum facit: Ita & in uirtute. *Idem ho 25.ad Hebr.*

Quēadmodum equi uirtus nō in argenteis frænis, pulchriſq; tapetibus ac ſericeis flammulis phaleriſq; gēmatis, iubaq; aureis intexta funiculis, ſed in uelocitate curſus & fortitudine pedum, greſſuſq; cautela ac pectoris firmitate: Sic animi uirtus, nō in diuitijs, corporis ſanitate, fama aut exiſtimatione humana; nec in libertate, iſta.n. auferri poſſunt, ſed ut de Deo bene ſentiat: & rectè inter homines agat. *Idem ho.quod nemo læditur niſi a ſeipſo.*

Sicut in arborib. accidit, ſi quis fructum cum folijs auferat, & ramos oēs amputet radice manente, tota cū maiori

iori etiam ornatu arbor reſurgit: ſic ſi pietatis radix permaneat, etſi diuitiæ auferantur, & corpus corrumpatur, omnia rurſus nobis cum maiori copia redeunt, quod in Iob deprehenſu facile eſt. *Idem ho.4.ad pop. Antioch.*

Quemadmodum ſi quis margaritam in luto cõculcet, eius amplius demonſtrat pulchritudinem: Sic uirtus ſanctorum quocunque eam proieceris, declarat ſuam uirtutem, in ſeruitute, in carcere, in proſperitate. *Idem ho.63. in Geneſin.*

Quemadmodũ vnguentum odoriferum fragrantiam ſuam in ſeipſo non detinet occluſam, ſed protinus illam emittit, & aerẽ odore penetrans vicinorũ quoq; ſenſus occupat: ita & generoſi ac præclari viri uirtutẽ ſuã in ſeipſo clauſam non habent, ſed fama ſua multos iuuantes, & meliores reddunt. *Idem ho.2.in 1.ad Theſſ.*

Quemadmodum vnionum magna dñia eſt, licet oẽs appellẽtur vniones: Ita & complures viæ virtutis, ſed vnio quidem cãdens eſt atq; ex omni parte rotundus, alius verò hmõi ſpecie caret, cæterum alio decore niteſcit. Nam ad imitationem coralli veluti quadã arte effictam, oblongam pfert lineã anguloſq; tornatos, habetq; quiddã albo colore venuſtius praxinum, ſed omni virore iucundius, alius coloris amœnitate præfert ſanguinis ſpeciem, alius mare colore ceruleo ſuperat, alius fulgoris purpurei eſt æmulus, ſolis quoque colores inuenies. Huiuſmodi ſancti ſunt, alij ſeipſos exercent, alij & eccleſiaſtas ſecum. *Idem ho.14.in 1.Timo.& ſer.de diſpenſatione rerum tuarum.*

Qui alicuius, ſiue boni ſiue mali procreator exiſtit, ipſe prius aut illo bono fruitur, aut illo malo punitur, & meritò Sicut.n.aqua ſiue ſalſa ſit, ſiue ſit illa potabilis, & vaſa replet haurientium, & ſuum fontẽ ex quo manat nequaquam vacuum remanere permittit: ſic & nequitia, ſic & virtus vnde proceſſerit procreatorem ſuum primitus illa lætificat, & illa conſumit. *Idem ho.1.ad Hebr.*

Qui amara bibunt antidota, patienter ferunt quidem primum moleſtiam, & tunc ſenſum pcipiunt ſoſpitatis. Tale quiddam eſt et virtus, tale quoque illic malitia. In iſta primum eſt uoluptas, & ſequitur ægritudo: in illa verò primum eſt mœſtitia, & tunc iucunditas procreatur.

ſed nihil ſimile eſt, nō.n.eſt ſimile cū primū aliquis contriſtatur, & poſteà gaudio pfrugitur, & cū primo gaudet, & poſtea in mærores incidere. Et qūo hoc? Hic.n.timor futuræ triſtitiæ pſens gaudiū imminuit: illic aūt ſpes futuræ iucunditatis detrahit præſenti triſtitiæ. *Ibidem hom. 30.*

Noli mirari ſi cum virtus amara ſit, fructus tñ proferat dulciores. Nam in arboribus cortex pene ſemper amarus & aſper eſt: fructus tñ ipſi ſuauitate iucundi ſunt. *Ibidem.*

Quid difficilius eſt quàm in fune contento ſuper eum quaſi per ſolum incedere, ſubire etiā ac redire veluti ſtrato inſidentem? dic obſecro, quid difficilius eſt, quā in frōte contū erigere, ſuper impoſito de hinc pugione motus innumeros dediſſe, quibus ſpectatores applaudant? Nonne horrēda nobis res adeò videtur, vt nec ſpectare quidē patiātur oculi, ſed ipſo etiā viſu timeamus, formidemus? Verum his omnibus facilior eſt virtus, ſi cœlum conſcendere velimus. *Idem ſerm. de vitiis & virtutibus.*

Sicut in cithara non vnius tantum fidis melodiam excitaſſe ſatis eſt, ſed omnes pari quodam numero percurrendæ: ſic in virtutib. omnes æque ſunt obſeruandæ. *Ibidem.*

Vt victoria conſtare ſine certamine non poteſt: Sic nec virtus ſine hoſte. *Lactant. de opificio dei cap. 20.*

Sicut in rudibus agris priuſquā ſeterr incipias, euulſis ſentibus, & omnium ſtirpium radicibus amputatis, arua purganda: Sic de noſtris animis prius vitia detrahenda, & tunc demū virtutes inſerendæ, de quibus ſeminatæ per verbū Dei fruges immortalitatis oriātur. *Idem lib. acepha.*

Hoc ſcitote dilecti, virtutes omnes inter ſe colligatas eſſe, tanquā enim catena quædā ſpiritalis, vna dependet ab altera precatio à dilectione, dilectio à gaudio, gaudiū à manſuetudine, māſuetutdo ab humilitate? humilitas ab obſeq. o, obſequiū à ſpe, ſpes à fide, fides ab auditu, audit⁹ à ſimplicitate. Haud ſe ſecus quam in aduerſaria parte uitia pendent unū ab altero, odiū ab ira, ira a ſuperbia, ſuperbia à uanagloria, vanagloria ab infidelitate, infidelitas à duritia cordis, duritia cordis à neglīgētia, neglīgētia ab ignauia, ignauia ab acedia, acedia ab impatiētia, impatiētia uoluptate, & reliqua uitiorum membra inuicem dependentia. Ita etiam circa bonā partem, uirtutes à ſemu

tuo ma-

ſuo manant & dependent. *Macarius hom 40.*

Quéadmodũ ſuauia aromatũ odoraméta, ꝓpriũ q̃ddã ꝑ aerem cótinentẽ ſpirant, quibus pręſentes recreantur: Ita uir bonus toti ſibi commorantium contubernio ſalutaris & iucundus. *Baſilius hom. in Gordium Martyrem.*

Quemadmodum aliorum animantium uirtus in unoquoq; propria cóſideratur: ita & propria uiri laus eſt, cuius ex rebus ab ipſo bene geſtis teſtimonium habet. *Idem hom. de S. Mamante.*

Quemadmodum in pecuniis, qui duos lucratus eſt aureos procliuis eſt ad decem, ad uiginti colligendos cógregandosque: Sic uſuuenit & in uirtute q̃ fecereit bonũ opus, officiumq; pręſtiterit, extimulationem aliquam aut exortationem ad agendũ ſumit, ut alia quoque benefacta aggrediatur. *Chryſoſt. orat. 4. aduerſus* Iudæos.

Sicut gubernator aliquis imminentem clauum magna uigilantia corripiens, nauem ſuam ab irruẽtibus malitiæ procellis ſubmergi non eſt paſſus. Ita & uirtutis amator, uirtutis gubernaculum drigit. *Idem ho. 26. in* Geneſin.

Sicut is qui ſuper excelſam petram ſtat, fluctus ridet quos uidet ad fluctus magno impetu rũpere, & protinus in ſpumã ſolui: Ita & uirtuti uacans, in ſecuro cóſtitutus loco, nihil in ſuaue fert à rebus turbulẽtis, ſed tranquillus animo & quietus ſedet. *Ibidem.*

Quemadmodum marini fluctus uidentur nunc quidẽ in altum extolli, mox autem deprimi: Ita & uidemus qui uirtutem contemnunt & malitiam operant, nũc quidem ſublimia ſapere, & ſupercilia ſurrigere, nunc uero ad profundum inferni deſcendere. *Ibidem.*

Quemadmodum lyra & omne inſtrumentũ muſicum deficit, etiamſi unicus tantùm ſonus diſcrepet: concinnũ autem eſt, quando ad unum pulſum conſonantes, eandẽ reddunt ſymphoniam: Sic quoque animæ inſtrmentum diſcrepat quidem, quando audacia nimis intenſum ſonare cogitur iuſto acutius: aut timiditate ſupra modum remiſſum in grauiorem ſonum laxatur. Tunc autem demum conſonat, quando fortitudinis omniſque uirtutis toni temperati omnes unam concinnam melodiam efficiunt. *Philo, lib. de temulentia.*

Quem-

Quemadmodum canes venatici è longinquo ad feras perueniunt, odorem ſectantes, cuius eximo ſenſu à natura ſunt præditi: Eodem modo iuſtitia, cęteriſque virtutibus exalantes ſuaues auras amator ſcientiæ inueſtigar, cupiens originem tantæ voluptatis aſſequi, huc illucque curſitans, & vel ipſo honeſtatis odore tanquam ſacro nidore ſe recereans. *Idem de ſomnis.*

Sicut flamma vrit ſubiectam materiam, illuſtrans vicinum aerem: Ad eundem modum virtus exurit vitia, totã mentẽ replens lumine. *Idem lib. quis rerum diuinarum hæres.*

Quẽadmodũ ſolis radios extendit opifex à cęlo vſque ad teminos terrę, vt vehemẽtia caloris eius remitteretur, laxareturque ꝑ aerẽ frigidũ: Ad eundẽ modũ ſapientiam Dei & ſcientiã, itẽ prudentiã, iuſtitiã, cęteraſque virtutes ſingulas. *Idem in lib. quod Deus ſit immutabilis.*

Sicut poſt obitum muſici cuiuſpiam aut grammatici, muſica grammaticaque horum cum ipſis periit, ſed ideæ manent haurum artium, duraturæ vnà cũ mundo in perpetuum, iuxta quas præſentes poſterique fient muſici ac grammatici: Ita etiam, ſingulorum prudentia, temperantia, fortitudo, iuſtitia, aut in vniuerſum ſapentia ſi tollatur, nihilominus in huius uniuerſi natura immortali, prudentia immortalis & virtus omnis incorruptibilis inſculpta eſt, iuxta quam & nunc probi cenſentur, & erũt in poſterum.. *Ibidem*

Vnus ſignatorius annulus ſæpe poſt expreſſas innumeras formas, eaſq; interdum vnà cũ ſuis ſubiectis abolitas, tamen in ſua natura illæſus perſeuerat. Et non putamus virtutes, etiamſi omnes characteres ab eis impreſſi in ſtudioſorum animas, ꝑ prauã vitæ rationẽ, aut aliam quamuis cauſam euanuerint, in perpetuũ cõſeruaturas naturam ſuam incorruptibilem, nullique vnquam fato obnoxiam? *Idem in lib. Quod aeterius potiori inſidietur.*

Sicut nec muſicam iratis Nuſis, nec grammaticã illiteratẽ, nec artẽ quamuis ruditer aut peruerſe, ſed artificioſe vnamquamq; tractare conuenit: ità nec prũdẽtiã callidè, nec temporantiam ſordiè, illiberaliterq; nec fortitudinem temerariè, nec ſuperſtitioſè pietatem, nec inſciẽter vllam aliam virtutis ſcientiam. *Ibidem.*

Sicut

Sicut oriens ſol totum cœlum radijs illuſtrat. Eodem modo etiam virtutes ſuis in homine radijs, poſteaquam mentem penetrant totam, eam reddunt lucidiſſimam. *Idem in lib. de plantatione Noë.*

Quemadmodum per lubricũ incedentes labuntur, fallente veſtigio: qui verò per viam ſiccam gradiũtur, certo gradu iter faciunt: Sic qui ꝑ corporis externaq́; bona ducunt animam, nihil aliud quàm cadere illam aſſuefaciunt. hæc enim lubrica & parum firma ſunt. Sed qui per virtutum contemplationem ad Deum properant, tutũ inconcuſſumque iter dirigunt. *Idem lib. de Abrahamo.*

Sicut in nuce idem eſt finis & principium: in quantũ ſemen initium. in quãtum fructus, finis: Sic etiam in virtutibus vnaquæque finis eſt & principium: principium, quia non aliundè ex ſeipſa oritur: finis verò, quia vita tẽdit ad eam naturaliter. *Idem lib. 3. de vita Moſis.*

Quemadmodum in familijs alij propius cognati ſunt quàm alij, quamuis in eadem cognatione: Sic quibuſdam rebus certę uirtutes naturaliter cohærẽt ꝓprius, reliquæ minus familiares habentur. *Ibidem.*

Quemadmodũ caput prima ſummaque pars eſt in animali, ſecunda pectus, inguen tertia: rurſumque in anima prima pars rationalis, ſecunda iraſcibilis, tertia concupiſcibilis: Ita & virtutum omium prima eſt, quę circa precipuũ animę, ꝙ eſt rõnale, uerſatur, & circa ſummũ caput habitat prudẽtia. Secunda fortudo, quia circa ſecũdã partẽ animæ quidẽ irã, corporis uerò pectus ſtabulatur. Tertia temperantia, quia circa inguen, tertiam regionem corporis, & circa vim concupiſcibilẽ, quæ tertium locum habet in anima, occupatur. *Idem lib. 1. allegoriarum legis.*

Virtute excepta quicquid non abſoluitur, nullã affert vtilitatem. Quemadmodum in animali ſi caput adimas, pereunt alia membra. Caput autem negotiorum eſt finis eorum, quo adhibito, viuũt quodammodo, moriũtur autẽ mutilata, ſi illud præcidere uolueris. Itaq; & Athletæ qui non poſſunt reportare victoriam, ſemper ſuccumbentes ab incepto deſiſtũt: & ſi quis negotiator aut nauclerus maria ſulcans infortunatus eſt, mutata vitæ ratione quieſcat, laudem merebuntur ſi deſinant, non enim pro-

pter exercitium exercemus talia, ſed propter ſcopum ad quem referuntur. *Idem lib. de ſacrificijs Abel & Cayn.*

Scire non poſſumus ægrotationis mala, niſi cum fuerit ſanitas conſecuta Et quantum boni virtus habeat, vitia demonſtrant, clariusq; fit lumen comparatione tenebrarum. *Hieron. epiſt. ad Ruſticum.*

Eadem eſt virtutis natura q̃ nemorum: vt ſi adhuc exigua de terrenis ad ſuperna ſe ſubrigunt, dum teneris ętas adoleſcit, frondib. ſæui veneni dentis obnoxia facile aut ſuccidi poſſit, aut euelli. Si vero alta ſe radice fundauerit, & nemorum ſublimitatẽ ſuſtulerit, fruſtra eã uel ferarum morſibus, vel lacertis agreſtium vel diuerſorum flatuum procellis arbor tentatur. *Ambr. lib. 4. ſuper Luc. c. 4.*

Sicut quocunq; membro hoīs, vel minutiſſimo adempto, totum corpus, quamuis ſit parua pars, quæ deſit toti figuræ, informe efficitur. Sic qui vel vnam uirtutem neglexerit, vniuerſum cõtinentia decorũ diſſoluit ac delet. *Diadochus de perfectione ſpiritali cap. 42.*

Sicut contingere ſolet vt per aerẽ ſublatæ nebulæ radios ſolis cohærendo eorum intercipiant fulgorem, nec ptopterea ſol propriam virtutẽ amittat, tametſi eũ opacitas nubium abſcondit: Ita etiam virtus ab impetu cæditur fortunæ, neq; ideo pulchritudinẽ dimittit, ſed quaſi in caliginem denſam inciderit, vmbratilis fit ac diſcutitur, quo maximè tempore huic ipſi virtuti opus eſt, Deũ adiutorem certaminis ſocium præſentemq; eſſe. *Tyrius Platonicus ſer. 26.*

Anima uirtuti dedita, ſimilis eſt perenni fonti, cuius aqua eſt pura, imperturbata, potabilis, & dulcis, accepta, fruitioni apta, copioſa, ab omni noxa & pernicie aliena. *Epitectus apud Stob. in ſer. de virtute.*

Quemadmodum cithara prodeſt quidem ſuo ſono alijs, ipſa tamẽ nec ſentit, nec audit quicquam: Tales ſunt illi qui de uirtute loquuntur, nec rectè tamen viuunt. *Diogenes apud Laert. lib 6.*

Vt equus generoſus non ex apparatu precioſo iudicatur, ſed quia natura ſic egregius: Sic neque vir honeſtus, qui magni precij poſſidet opes, ſed qui generoſo animo ſit. *Plut. apud Antonium par. 1. ſerm. 31. Meliſſæ.*

Vt aromata pannos ac laceras veſtes, odoratas reddũt: contra, byſſus ſudore infecta malè olet: Sic quæuis uita iucunda, ſi uirtus acceſſerit: contra, malitia ẽt q̃ ſplendida uidentur moleſta reddit & intoleranda. *Idem in Moral.*

Vt acer equus ſuapte ſponte facile currit: Ita qui ardet amore uirtutis, non eget admonitore. *Ibid.*

Vt amanti omnia placent in amato: Sic in eo, in quo uirtutem amamus, etiam geſtum, inceſſum, & aſpectum imitari gaudemus. *Ibidem.*

Vt qui uerè amant, etiam balbutiem ac pallorem adamant in amatis. Sic admirator virtutis, non horret Ariſtidis exilium, nec Socratis paupertatem, nec Phocionis cõdemnationem. *Ibidem.*

Vt ex igni & terra, veluti neceſſariis cõpoſitus eſt mundus, iuxta Platonẽ, terra ſoliditatẽ conferente, igni calorẽ ac formã. Ita magna imperia non parantur, niſi miſceatur cum fortuna uirtus, & altera alteri ſit auxilio. *Ibid.*

Vt non eſt uerus amor, qui caret zelotypia: Ita non amat uehementer uirtutem, niſi qui ardet æmulatione rectè factorum ab aliis. *Ibidem.*

Qui ſpem aut aggerem conſtruunt, quæuis cõgerunt, lignum, ſaxũ, aut columnã a ſepulchro delapſam: at qui regiam ædificãt, nihil temerè cõponit. Sic uir bonus nullam uitæ partem negligit incompoſitam. *In Moralibus.*

Virtutem Plato dicit liberam, nulliq; Domino obnoxiam. Verùm ſi quis eam in precio non habeat, neq; obſe ctetur, ſed venalem ſe pecuniis exponat, multos ille ſibi dominos conquirit. *Apollonius epiſt. ad Euphratem.*

Vt ſi is qui citharista eſſe debuerit, citharã non nouit, qualiter citharœdus erit? Si etiam inſtrm illud non agnouerit, & ſi agnouerit, ſed tangere illud noluerit, qualiter citharędus erit? Si autem illud agnouerit & tetigerit, ſed eius vſum habere contempſerit, nũquam propter cognitionem & uoluntatem ſine uſu huius artis peritus erit. Taliter namque licet quis habeat ſcientiam bene uiuendi, & uoluntatem, nequaquam bonus erit, niſi etiam boni operis vſum tenuerit iuxta ſuam poſſibilitatem. *Anſelmus, in Simil. c. 153.*

Vt obſcuraẽ & offunditur luce ſolis, lumen lucernæ:

Sic

Sic rerum corporearum æſtimatio, ſplendore virtutis & magnitudine obſcuretur, & obruatur, atque intereat ne ceſſe eſt. *Cic. lib. 2. Offic.*

Vt gemmæ quãuis abiiciantur in lutum, fulgorem tamen & proprietatem nõ amittunt; Sic multi qui quãuis in tenebris inuoluti fuerint, nõ tamen optimam naturã quam nõ ab homine, ſed ab ipſo Deo genitam putamus, amiſerunt. *Idem in Verrem.*

Vt non omnem frugem atque arborẽ in omni agro reperire poſſis. Sic nõ omne facinus in omni uita naſcitur, *Idem in oratione pro Roſcio Amerino*,

Quemadmodũ corpus in procliui retineri debet, in ardua impelli. Ita quędã uirtutes in ꝓcliui ſunt, quę cliuũ ſubeunt. *Seneca de vita beata, cap. 25.*

Qũo res appetere ſine ullo virtutũ amore, & ſine cultu ingenij, ac nudas ædere opas minimè ꝓbabile eſt (miſceri. n. inter ſe iſta, & conferri debent:) Sic imperfectũ ac lãguidũ bonũ eſt, in ociũ ſine actu proiecta uirtus, nunq̃ id quod didicit, oſtendens. *Idem de vita beata, cap. 32.*

Vt quędam in contactos è corpore vitia trãſiliunt; Ita animus mala ſua proximis tradit. Ebrioſus cõuictores in amorem uini traxit. Impudicorum cętus fortẽ, & ſi liceat uirum, emollit. Auaritia in proximos uirus ſuũ trãſtulit. Eadem ex diuerſo ratio uirtutum eſt, ut omne quod ſecũ habent, mitigent. *Idem lib. 3. de ira, cap. 7.*

Vt ſalutaria quæ citra guſtum tactumq; ue odore proficiunt: Ita uirtus utilitatem etiam ex longinquo & latens fundit, ſiuę potitur & fruit ſuo iure, ſiue precarios habet acceſſus, cogiturq; uela contrahere, ſiue ocioſa mutaque eſt, & anguſto circumſcripta, ſiue adaperta: in quocunq; habitu eſt, proſit. *Idem de tranquil. vitæ, cap. 3, lib. 1.*

Leuium metallorum fructus in ſummo eſt: illa opulentiſſima ſunt quorũ in alto latet uena, aſſiduè plenius reſponſura fodienti. Hęc quibus delectatur vulgus, tenuẽ habent ac perfunctoriam uoluptatem, & quodcunque in uentitium gaudium eſt, fundamẽto caret. Hoc de quo loquor, ad quod te conor ꝑducere, ſolidũ eſt, & quod plus pateat introrſus. *Idem lib. 2. Epiſt. 23.*

Quemadmodum uirtutes retentæ exire nõ poſſunt, faciliſque

cilisque earum tutela eſt: Ita initium ad illas eundi arduũ: quia hoc primum imbecillæ mentis atq; ægræ eſt, formidare inexperta. *Idem lib.2.epiſt.51.*

Solis vis & lux integra eſt ét inter oppoſita: & quis aliquid interiaceat, qđ nos prohibeat eius aſpectũ, in opere eſt, curſu ſuo fertur. Quoties inter nubila luxit, non eſt ſereno minor, nec tardior quidem: qm̃ multũ intereſt, utrũ aliquid obſtet tm̃, an impediat. Eodem mõ uirtuti oppoſita nihil detrahunt. Non eſt minor, ſed minus fulget, nobis forſitã nõ æquè apparet ac nitet: ſibi eadẽ eſt, & more ſolis obſcuri, in occulto vim ſuã exercet. *Idem li.2.epi.93.*

Quemadmodum primum militiæ vinculum eſt religio, & ſignorum amor, & deſerendi nefas: tunc deinde facilè cætera exiguntur, mandanturq; ad iuſiurandum adactis: Ita in his quos velis ad beatam uitam perducere, prima fundamenta iacienda ſunt, & inſinuanda uirtus. *Idem lib.2.epiſt.96.*

Quemadmodũ viſus oculorum quibuſdã medicamentis acui ſolet, & repurgari: Sic & nos, ſi aciem animi liberare impedimentis voluerimus, poterimus pſpicere virtutem, ét obruptam corpore, ét paupertate oppoſita, & humilitate & infamia obiacentibus. *Idem lib.2.epiſt.116.*

Vt ingentes obeliſci magno quidem negocio ſtatuuntur & collocantur, ob immenſum molis pondus: ſed collocati ſemel, infinitis durant ſeculis: Ita arduum eſt, uirtutis aut ſapientiæ parare famam: ſed parata nunquam intermoritur. *Plin.lib.36.c.9.*

Lotos, quam Latini fabam Græcam vocant, ramenta ligni habet amariſſima, fructum dulciſſimum: Ita conatus ad ſummam virtutem durus eſt, fructu nihil ſuauius. *Idem lib.24.c.2.& lib.13.c.17.*

Crocum gaudet calcari, premendoq; melius prouenit: vnde iuxta ſemitas & fontes lætiſſimum eſt: Ita uirtus aduerſis exercita rebus, lætius emicat. *Idem lib.21.c.6.& Theoph.lib.6.c.6.*

Vt palma quia cortice ſit cultellato, difficilis quidem eſt aſcenſu, ſed fructum habet dulciſſimum: Itidem eruditio & virtus aditum habent difficilem, ſed fructum dulciſſimum. *Eraſ.in Simil.*

Vt ſpectaculum non reddit imaginem, niſi ſubſternas vitro ſtannum, aut æs, aut aurum, aut ſimile quippiam ſolidum, quod imaginem non ſinat perfluere: Ita non niſi in animis ſolidis & uera uirtute nixis, relucet imago ueri. *Ibidem.*

Vti ſol quo magis in alto ē, hoc minores iacit umbras: quo terræ ꝓpinquior, hoc maiores, puta mane ac ueſperi: Ita uirtus quo maior eſt, & excelſior, hoc minus uideri cupit, minusq; ſeſe oſtentat: contra qui minus ipſa re ualent, magis ſeſe dilatant oſtentatione. *Ibid.*

Cum ad omnia aduolent apes, tamen nullis nocent floribus: Ita uirtus & literæ ſic ab aliis ſumuntur, ut nihilo deterior ſit is qui communicauit. *Ibid.*

Aſinæ per oēm gignunt uitam, cum homo tam mature deſinat parere: Ita facilior ac perpetuus prouentus rerum uilium, egregia rarò contingunt. *Ibid.*

Sicut primum pictura cępit ab vmbris & lineis, deinde monachromata, mox acceſſit lumen & umbræ una cum colorum uarietate, donec ad ſummam artificij peruenit admirationem: Ita uirtus in nobis nō ſtatim abſoluta naſcitur, ſed paulatim quotidianis actibus ad ſummū perducit. *Ibidem.*

Rarò auri & argenti vena reperitur, niſi alia non procul ſit, vnde & Græci nomen indidere: Ita nulla uirtus ſolitaria eſt, ſed alia aliam adiungit.

Iris gemma non niſi in opaco reddit colores arcus cœleſtis, nec ita vt ipſe hēat in ſe, ſed parietib. illidat, in ſole colorib caret: Ita quidam varia uirtutum ſimulachra præ ſe ferunt, ſed in obſcuro, & quod in ſe non habent tñ in aliorum animis velut repræſentant ac gignunt: *Ibid.*

Quemadmodum fulmen quicquid inuenit in terra, ferit ꝑter laurum, *vt ais Plin. lib. 2.* Sic magna calamitas oīa pōt auferre præter uirtutem, Eſt n. conſtans uirtus, pulchra laurus, ſp uirens, nullo igne è nubibus erumpente, nullo impetu tormentorum & ærumnorum exuſta aut labefactata. *Hector Pinctus in cap. 17. Ezech.*

Quemadmodum non ille dicitur diues, qui multas intelligit diuitias, ſed qui poſſidet eas: ſic non ille iuſtus eſt, qui ſcit de virtute diſſerere, eiusque definitio-

nem

nem agnoſcit, ſed qui illa præditus eam colit & exercet. *Idem in cap.20.*

Cœlum primum mobile appellatum vehemēti ſuo impulſa & incitata cōuerſione alios globos æthereos coercet, & rapit, atq; efficit vt ab Oriente ad Occidentē violenter & per Occidens moueantur. Nihilominus tamen ſi inferiores cœli, inuito primo mobili mouētur ſuapte natura proprio motu ab Occidente ad Orientem; ſic quāuis tempus ſuo diſcurſu omnia quæ poſſunt labefactari cōſumat ea rapiens, & ad occaſum adducens, tamē velit nolit, rectè facta & admirabiles virtutes ſemper habēt ſuū curſum, & motū in ſphæra famæ immortalis, quæ veluti cœlum variis ſyderibus ornatum, pulchriſque luminibus diſtinctum de tempore ipſo triumphat, quoniā illa ipſa perpetuitas ſemper impletur. *Idem in cap.21.*

VISVS.

SIcut in ſpicis ariſtæ tanquam quædam prætenta ſpicula aues repellunt, nō ſinentes fructui inſidere, & ſtipulum infirmiorē diſtringere: Sic & in oculis, velut quædā ariſtę, & ſpicula prętentę ſunt palpebrarum ſetę, puluerem & feſtucam & omnia vexantia extrinſecus repellentes ab oculis nec palpebras infeſtari ſinentes. *Chryſoſtomus hom. 11. ad pop. Antioch.*

Quemadmodū cum gladium à puero teneri videmus, etiamſi nōdum vulneratum eum cernamus, verberamus tamen, ac ſæpe minantes denunciamus, ne quando illum rurſus contingat: Ita etiam Deus inuerecūdum coercet aſpectum, ne quando in ipſam quoque incidat actionem. *Idem hom. 17. in Matthæum.*

Quod ſol mundo, hoc oculus corpori. Extincto ſole, omnia perduntur & perturbantur: Ita amiſſis oculis, pedes inutiles ſunt, & manus, & animus; ita oculus animæ. animę. Quare vt in regio quodam loco, altiori corporis parte, ſedem ſortitus eſt, & cæteris pręfertur ſenſibus. Oculus lucerna omnium membrorum, ornat totum corpus. *Idem hom.55. in Ioannem.*

Viſus haud facilè à iucundis diuelli ſolet ſpectaculis: ſi verò violentia quadam abſtractus fuerit, iterū illac refer-

tur: quemadmodum ſermo à narrationibus ſuauiſſimis. *Nazianzenus, de laud. Baſil.*

Sicut in corpore principatum natura dedit capiti, cui ſummum locum tanquam regiam attribuit, reliquis mẽbris omnibus quę a ceruice vſque ad imos pedes pertinent, ei pro baſi ſuppoſitis: Ita inter cæteros ſenſus imperium penes oculos eſſe voluit: ideos hos quoque in ſublimi collocauit vt principes, & quidem variis modis honoratos, ſed præcipuè loco tam inſigni ac conſpicuo. *Philo lib. de particularibus legibus.*

Vt venatores non ſinunt canes quiduis olfacere, aut mordere, ſed integros eos ſeruant feræ: Sic oportet aures & oculos non ſinere quouis vagari, ſed rebus neceſſariis reſeruare. *Plutarchus in Moralib.*

Ex improuiſo vel tranſeunter ad horã fœmineus aſpectus occurrens, velut ſagittas alienis oculis iactat. *Cyprianus, de ſingularitate clericorum.*

Quemadmodum ei qui amorem exuere conatur, euitãda eſt omnis admonitio dilecti corporis; nihil enim facilius quàm amor recrudeſcit: Ita qui deponere vult deſideria rerum omniũ, quarum cupiditate flagrauit, & oculos & aures ab his quæ reliquit, auertat. *Seneca epiſt. 70.*

Sunt qui aſpectu effaſcinant hominem: Ita inuidus oculus perniciem adfert rebus lætis. Nec ſatis tutus regum oculus, ſi quid habeas egregiè pulchrum. *Ibidem.*

VITA PRAESENS PEREGRINATIO.

1. Cor. 9. SIC *curro non quaſi in incertum.* Curſores ſumus, curſu opus eſt, & valido. Qui currit, neminem occurrentẽ ſibi videt, ſiue per prata, ſiue per aſpera loca trãſeat. Qui currit, non ſpectatores attendit, ſed ad palmam, ſiue diuites, ſiue pauperes, ſiue detrahat quis, ſiue cædat, ſiue iniuriet, ſiue lapidet, ſiue domum diripiat, ſiue videat vxorẽ, ſiue aliud quid, ad vnum tantum feſtinat, currendo, vt accipiat palmam. Qui currit, nunquam ſtat. Nam ſi vel modicum negligat, totum amittit. Qui cúrrit nihil anteponit fini, ſed magis ad Deum præcedit. *Chryſoſtomus hom. 7. in epiſt. ad Hebræos.*

Fœlices

Fœlices qui ſe præſenti ſeculo nequam & aduenas & peregrinos exhibent, immaculatos ſe cuſtodientes ab eo. Peregrinus ſiquidem via regia incedit, non declinat ad dextram nec ad ſiniſtram. Si forte iurgantes viderit, non attendit: Si nubentes aut choreas ducentes, aut aliud q̃dpiam facientes, nihilominus tranſit, quia peregrinus eſt, & non pertinet ad eum de talibus. Ad patriã ſuſpirat, ad patriam tendit, veſtitum & victum habens, non vult aliis onerari. *Bernardus ſerm.7.in quadrageſima.*

Omnia igitur faciamus, ne alibi egeni futuri ſimus. Nã quæ vtilitas, in aliena regione multas diuitias relinquere, in ꝓpria aũt & in patria neceſſarijs carere? Itaq; oro, feſtinemus dum adhuc tẽpus eſt, vt illuc transferamus ẽt quæ in hac aliena habemus. *Chryſoſt. hom.48. Gen.*

Quicunque huc conuenimus, ſcopũ eundem tenemus ad æternam patriã, ex eadem ciuitate egreſſi. Atque alij ſtadia quinque profecti ſubſtiterunt, alij decem. Hi verò iter medium perrexere, alij non omnino profecerunt, ſed cum ad vſque ciuitatem applicuerint, extra ianuam in fœtore & labe illius remanſerunt. Viatores quoque alij, cũ duo plerunque ſtadia ambulauerint, errantes retro gradiuntur, vel duo profecti ſtadia, quinq; reuertuntur. Viatores hi ſumus nos. Aliqui.n.ex nobis ſeculo abrenũciãtes, ad monaſterium venere eo animo, vt virtutes quaſcunq; ſtudioſiſſimè parent. Atque alij quidem cum vel parum vel nihil profecerint, deſiſtunt illicò, alij magis progrediuntur. Alij medium rei conſecuti, deſidia torpent, alij autem nihil omnino ſe erigunt aut proficiunt, ſed egreſſi corpore tantum è mundi illecebris, animo in eius labe & affectibus perſeuerant. Quidam etiam cum aliquid boni operis erexerint, illud ſtatim diſſoluunt & deſtruunt. Sunt & alij qui plus diſſoluunt q̃ erexerunt. Nonnulli virtutes conſecuti, ſuperbi & inſolentes, contemptoreſq; proximorum & fratrum ſunt, qui extra ianuam manſerunt, neque intromitti potuerunt, atque ita neque hi ſcopum ſuum aſſecuti ſunt. Nã etſi ad ciuitatis portam perducti, non ſunt tamen intromiſſi, deciderũtq; infœlices ab obiecto ſuo. Contempletur igitur vnuſquiſque vbi ſit. Si verè egreſſus eſt è patria ſua, ſi extra

portam ciuitatis in fœtore illius & labe remanet. Si paululum proceſſit aut multum. Si peruenit ad viæ medium. *Dorotheus doctrina decima, vt ad certum ſcopum & ſobrietatem dirigamur.*

Dicebat Pythagoras ſimilem videri vitam hominum & mercatum eum qui haberetur maximo ludorum apparatu totius Gręcię celebritate. Nam vt illic alij corporib⁹ excitatis gloriā & nobilitatē coronę peterent, alij emendi aut vendendi quæſtu & lucro ducerentur: eſſet autem quoddam genus eorum, idque vel maximè ingenuum, qui nec plauſum nec lucrum quærerent, ſed diſcendi cā venirent, ſtudioſeque perſpicerēt, quid ageretur & q̄uo. Ita nos quaſi in mercatus quadam celebritate ex vrbe aliqua, ſic in hanc vitam ex alia vita & natura profectos, alios gloriæ ſeruire, alios pecunię, raros eſſe quoſdā, qui cæteris omnibus pro nihilo habitis, rerum naturam ſtudioſè intuerentur: hos ſe appellare ſapiētię ſtudioſos, id eſt enim Philoſophos. Et vt illic liberaliſſimum eſſet ſpectare nihil ſibi acquirentem, ſic in vita longè omnibus ſtudiis contemplationem rerum cognitionem pręſtare. *Cicero lib. 5. Tuſculanarum quæſt.*

VITAE PRAESENTIS breuitas.

NVmerus dierum hominis vt multum centum anni, quaſi guttę aquę maris deputati ſunt, & ſicut calculus arenę, ſic exigui anni in die ęui. *Eccl.* 18.

Et tranſibit vita noſtra tanquam veſtigium nubis, & ſicut nebula diſſoluetur, quę fugata eſt à radiis ſolis, & à calore illius aggrauata. *Sap.* 2.

Iſa 40. *Omnis caro fœnum.* Breuitas enim temporarię iſtius ac decidue vitę, oblectamētumq; proſperitatis humanę, atque hilaritatis exiguo tempore perſiſtēs, accommodatiſſimam eſt apud Prophetam ſimilitudinem ſortita. Hodie florulentus corpore, propter delitias obeſus, & florēte colore pręditus, ob ętatis viriditatem efflorescentem, laſciuiens, vehemēs impetu intolerabilis, nec quoquam ſecum cōſiſtens: cras idem ipſemet miſerabilis, aut tempore marcidus, aut morbo forſan diſſolutus ſenioque cōfectus. Eſt

quiſpiam

quiſpiam ob amplitudinem patrimonij illuſtris ac ſuſpiciẽdus, & adulatorũ hominum copia, & ſatellitium circa ipſum verſatur, ſeptusq; eſt fictis amicis, qui gratiã ipſius venãtur: magna quoque caterua ſanguine propinquorũ, & ipſa ſimulata ſtipatus: innumera denique ſequitur illũ eorum hominum multitudo, qui partim alimoniæ emerẽdæ gratia comitãtur, aut ꝓpter alios vſus ei adſunt: quos abiens domo ſeſeq; recipiens domum ſecum trahens, inuidioſus eſt occurrentibus. Adde diuitiis ſi volueris, & ciuilem aliquam poteſtatem, vel etiam honores ex regib. curam & adminiſtrationem gentium, imperatorium munus exercitus ductandi, præconem præitantẽ & anteambulonem, ipſius qui exerta voce reboet, feruligeros lictores, qui vel ipſo prægreſſu terrorem incutiant ſubditis imperio, plagas ingerãt, & irrogent facultatũ publicationes, abreptiones, carceres: è quibus intolerabilis ſubditorum metus emergit atq; accumulatur. Quid poſt hæc quæſo? Nox vna, vna febris, aut certè pleuritis, abreptum hunc è medio hominum cœtu abit ſecum abducens hominem, omni prorſus quæ eundem circunſtabat, ſcena ſpolians in veſtigio ac nudans. *Baſilius hom. 5. Exameron.*

Via vita dicitur per quam quilibet natus properat ad finem. Quemadmodum qui in nauigiis dormiunt, ſpõte à vento in portum deducuntur: Sic & nos vitæ noſtræ tẽpore ꝑtereunte, velut quodã motu continuò & irrequieto ad proprium quilibet terminum latenti vitæ curſu ꝓperamus. Omnes vnum currimus curriculum, ad propriã metam tendentes. Quamobrem in via omnes ſumus. In via ſi fuerimus, cuncta quæ oculis occurrunt, facilè deſpicies, præteribis plantas herbas, animalia, & quęcunq; ſpectatione digna, breui tempore oblectatus, relinques. Rurſus ſi in loca iniqua, crepidines, valles, ſcopulos, quãdoq; inferas & ſentes & alia duriora & aſpera, incideris, parũper aſpectu turbatus, paulò poſt deſeres. Talis eſt vita humana, quæ nec delectabilia, nec rurſus triſtia & acerba diu retinet. *Idem in Pſal. 1.*

Natura humanarum rerum nihilo ſecius ſe habet, quã amnium fluxus, & fumo in aerẽ euaneſcente fugacior eſt, & vmbra præcurrẽte inanior. In his ſi philoſophatus fue-

ris, nec ſuauia poterunt te inflare, nec moleſta deiicere. *Nazianzenus orat. cum reuerteretur ex agro.*

Somnus eſt præſens vita, nihilq́; ab inſomniis differũt, quæ in ea geruntur. Et quemadmodum qui dormiunt, & delirant ſæpenumerò, & nihil ſani vident: Ità & nos. Imo verò multò etiã peius. Nam qui turpè quid in ſomno vel fecit, vel dixit, quamprimum à ſomno liberatur protinus & ab ipſa turpitudine liber, nullas dat pœnas: Hic verò non ita, ſed & turpitudo & ſupplicium perpetuò durãt. Rurſus qui ſomniãdo diuites ſunt, orto die fruſtra ſe diuites factos apparuiſſe ſibi deprehendunt: hic verò & ante diem ſæpe deprehenſio illa incidit, & antequam hinc habeatur, vana huiuſmodi ſomnia iam auolarunt. *Chryſoſtomus hom. 24. in epiſtolam ad Romanos, & ſermone de non conſectandis concupiſcentiis.*

Scena quædam eſt vita præſens ac ſomnium. Sic enim in ſcena ſublato velamine, varia illa ſoluũtur vt ſomnia. Vbi ſolis illuxit radius, auolant omnia. Ita & mundo, con ſummatione propinqua, & oĩum & ſingulorum, cuncta ſoluuntur atque euaneſcunt. Ac arbor quidem abs te plãtata permanet, & domus abs te cõdita durat: opifex verò & agricola pereunt. Hisque ita cõtingentibus, ne ſic quidem reuerentur, neque erubeſcimus: ſed veluti immortales hæc omnia præparamus, vt in luxum deliciasque reuoluti. *Idem homilia decimaquinta, in 1. Timoth. & hom. 55. ad populum Antiochenum.*

Dum tempus eſt, ſeminemus, vt metamus antequam tempus adueniat, dum mare nauigari poteſt, dum huius negociationis ſumus domini. Sed quãdo erit hyems? Qũ magnus ille & tremendus dies aduenerit, nõ amplius mare hoc ſpacioſum & immẽſum nauigare nobis licebit. Mari namq; pſẽs vita cõparatur. Nũc ſerendi tẽpus eſt, tunc meſſis & prouẽtus. Qui nõ ſemẽtis tempore, ſed in meſſe ſeminauerit, eſt ſanè ridiculus. *Idem, hom. 24. in Ioannem.*

Vide quanta Dei clementia, mortem tibi æternã redimere velle, nõ temporalem conceſſit. Ne breuem, ait, vitam hanc, ſed æternam illam emas, illam tibi vendo futuram, non præſentem hanc. Non illudo tibi. Hanc ſi acceperis, nihil accepiſti: illam noui quanti ſit pretij. Non ita

caupo-

cauppones, qui ſeculares quæſtus ſectantur, faciunt. Hi ſi quos fallere volunt, & liceat quibus volunt illudere, partum pro magno exhibent, vilia quæque carius vendunt. Dic quęſo, Si ad aliquem profectus negotiatorẽ, duabus propoſitis gemmis, uili, vna pretioſa altera, vilis pretium poneres, pretioſam acciperes, num illũ rideręs aut incuſares, & nõ potius admirareris, & gratias ageres? Nos cõtrà, cum duæ vitę ſint propoſitę, temporalis & ęterna, & vendat vtramque Deus, æternam autem vili pretio dare malit: ſtultorũ infantium more triſtamur & indignamur quod pretioſiorẽ pro viliſſimo accipimus. *Idem hom. 36. ad pop. Antioch. & hom. 7. in 2. Timoth.*

Vita fortunæ coniuncta torrenti ſimilis eſt. Turbulenta enim & plena cęno, ingreſſuque diffiçilis violenta & obſtrepera eſt, & breue tempus durat. *Epictetus apud Stob. ſerm. 3. de temperantia.*

Vt qui variis tẽpeſtatibus huc & illuc iactatus eſt, nec tamen peruenit, non multum nauigauit, ſed multũ iactatus eſt: Sic qui diu vixit, nec profecit ad bonos mores, nõ diu vixit, ſed diu fuit. *Seneca lib. de breuitate vitæ.*

Quomodo facula, ſic vita: nõ quàm diu, ſed quàm bene acta ſit, refert. *Ibidem.*

Vt in eũdẽ amnẽ nemo bis deſcendit: Sic ob rapidũ curſum vitæ homo ad ſingula moment alius eſt. *Ibidem.*

Supra modũ deditus vino, fęcẽ quoq; exorbet: Sic ad modũ vitę auid9, q ne extrema qdẽ ſenecta vult mori. *Ibi.*

Breuis eſt imprimis vita; & fugaciſſimũ vitæ tempus: ferum humanarũ inquietum aduerſis flatibus, & procelloſum pelagus: rari & vix hominibus acceſſibiles portus, ſcopuli vndique innumerabiles: inter quos difficilis, & prorſus ambigua nauigatio eſt. Iam vix uni contigit ex millibus vt integer enataret: ſic nos fortunæ imperium exercet, in omnes gradus hominum pari iure graſſantis. Ita in quibus obuiũ cymba fragilis noſtræ mortalitatis alliditur. Et poſſumus inter hæc nobis, aut noſtris, longiuſculam uitam, (ut uerius dicam) longius periculum optare. Fingatur aliquis tam benigno ſidere, tã propitia fortuna, tã denique fauente Deo iter hoc ingreſſus, ut nihil ei poſſit aſperum moleſtumq́ue contingere. Rem im-

 poſſibi-

poſſibilem & inauditã ſeculis ſigni iubeo. Nec iõ tñ q̃uis periculũ abſit, aberit metus, idcirco fortaſſe nõ infelicius nec incõſultius foret, mõ noſtri eſſet arbitrij. Sicut in æquore ſuſpecto nautæ ſolent circũſpecti clauũ flectere, diuq; ante ſolis occaſum vela ſubmittere: Sic in uita portum petere, & adhuc florenti ætate, atq; aïo virẽti, & valentib. membris, mori prius q̃ eò peruentũ ſit, quò ſaltẽ vita longior perducit ad vltimas. ſ. anguſtias ſenectutis. Inter quas arctati qdã, & uixiſſe dolent, & mori metuũt: & totiens votis exoptatũ tp̃s accuſant: deniq; qd uelint & quid nolint, neſciunt, tanta eſt diſcordia Hæc & in his ſimilia cogitantes abſtinere decet, ne decretũ cœleſte, ſeu mortis feſtinãtia accuſemus: alioquin pro nobis ipſis tm̃ modo conqueri videbimur & affligi. *Franc. Petrarcha.*

Fac cogites ſemper inſtantem mortem, & punctum. ſ. eſſe quod uiuimus, & adhuc puncto minus, tum quam ſit malus hoſtis antiquus, qui nobis regna mundi ꝓmittit, ut nobis regna cœlorũ eripiat: quã falſæ uoluptates, quæ ideo nos amplectuntur vt ſtrangulent: quã doloſi honores, qui nos ſublimant, vt deinde p̃cipitent: quàm lethales diuitiæ, q̃ quanto nos magis paſcunt, tanto magis venenant. Quã breue, incertũ, inſtabile, umbratile, falſum, imaginarium eſt, oẽ illud quod hæc oïa, ſimul etiam ſi ex uoto affluant, nobis præſtare poſſunt. Quam magna his & promiſſa parata ſunt, qui contemptis p̃ſentibus, illam ſuſpirant patriam, cuius rex diuinitas, cuius lex charitas, cuius modus æternitas. *Picus mirandula in epiſt. ad nepotem.*

Sic agamus ſp tanquam in acie armati, uigilantes, accincti, intenti, occaſionib. noſtris non indormiẽtes. Et cũ tanta ſit vitæ fugacitas in tanta incertitate, vt ne craſtinum quidem poſſit quiſquam ſibi polliceri, ſtultum eſt & periculoſiſſimum, ſi ſpes noſtras in longũ tendamus, differamusq; nos adornare futuro itineri, quo ſingulis momẽtis vocamur, inſcij quãdo (uelimus nolimus) in illud pertrahemur. Quamobrem paremus nobis theſaurum ad futuram uitam cui aliquid quotidie accreſcat: quo inſtructi & confiſi, nunquam per ſegnitiem aut ſocordiam inopinãtes opprimamur, aut diſcedamus mœſti, ſed parati abire, & uitæ huius pleni, agentes præ nobis magnam &

optimã ſpẽ vitę innocẽter ſanctẽq; trãſactę p fidẽ filij dei, & pietatẽ, quã nos edocuit: quo munere nullũ potuit homini à Deo maius aut pulchri⁹ dari, quo Deũ noſcimus, & quãtũ effici à mortali poteſt, ęmulamur, ſeqmur, cõſeqmur. *Ludouicus Viues in introductione ad ſapiẽtiã. cap. vltimo.*

Comœdia eſt uita humana. Eſt enim ſeu ludus quidã, in quo vnuſquiſq; agit perſonã ſuam. Danda eſt opera, vt moderatis affectibus tranſigat, nec cruenta ſit cataſtrophe, aut funeſta, qualis ſolet eſſe in tragędijs: ſed lęta, qualis in comędiis. *Idem, in Satellitio.*

Luna ſemel extincta ſubinde renaſcitur, & vbi conſenuit, reiuueneſcit: At homo nec renaſcit mortus, nec repubeſcit ſenex. *Ex Plinio, lib. 2. cap. 29.*

Quid obſecro boni habet hæc vita cur expetat? Si ſpatiũ cogites atque illud conferas cum æternitate, quid ab his beſtiolis diſtamus, quas ferũt apud Hypanim fluuiũ, qui ab Europæ parte in Pontũ influit, naſci atque vnum diẽ viuere? Sicut ergo ex his ea quę octaua hora mortua ſit, prouecta ętate eſſet mortua, quæ verò occidente ſole decrepita, eo magis ſi etiam ſolſtitiali die: ſic ſi longiſſima ætas cuiuſuis hominũ conferatur cũ æternitate, in multo minore breuitate, quàm illę beſtiolæ reperiemur. Nulla eſt. n. temporis cum æternitate comparatio. Quare rectius vix duarum horarum fabulę quę in ſcena agatur, valet comparari. At quis vel mediocriter prudens eiuſmodi fabulæ ſpectandæ ſtudio ita afficiatur, vt ſi ea careat, mœrore contabeſcat, aut ingens ſe damnum feciſſe arbitretur? Si ergo hæc huius vitę ſcena, ſi etiam toto hoc ſpatio omnibus affluerct bonis, ſine vllo mali aut incommodi cuiuſquã ſenſu, ob vitæ tamen breuitatẽ pro nihilo eſt putanda, quanti facienda eſt, cum tot malis eſt obnoxia, vt lõgo interuallo mala ſuperẽt? quorũ ſolus metus poſſe illa accidere, quamuis nunquam euenirent, inficere ac cõmaculare omnem vitæ iucunditatem poſſet. Multo verò magis cum experiamur illa euenire, morbos, labores, rerum iacturas, lites, cõtrouerſias, inimicitias, quæ & huius generis alia plerunque mortem uita optabiliorem faciunt? Sed fingamus hominem, quod quam rariſſime, aut nunquam potius contingit, fingamus tamen hominẽ cui

nulla

nulla vnquã experiri priuata incõmoda contigerit, nõne ſaltẽ illud qđ cõe cum oĩbus eſt, ſatis incõmodorum ſecũ affert? Somnus ipſe qui ſingulis dieb. tot horas aufert, ac mortuis perſimiles reddit, an morbus per ſe non eſt? Sed conſuetudo ipſa eſt impedimento quominus hæc attendamus, quẽadmodũ & de cibi quotidiana neceſſitate. Qđ ſi aliquot annos viuere ſine alimento & ſomno cõtingeret, proceſſu verò tp̃is per ætatũ gradus hæc & capiendi cibi & dormiendi neceſſitas accreſceret, ꝓfectò iudicaremus nos cœpiſſe in cibũ incidere, qui pro cibi uel ſomni portione angeretur. Quãuis.n. in cibis capiẽdis voluptas ꝗdam eſſe videatur, primum exigua, & vix duorũ digitorum obtinet latitudinem, deinde obruit aĩum, ꝑcipuam hoĩs partem. Pręterea bona ipſa quib. frui in hac vita contigit, ꝗ aut quanta tandẽ ſunt? Excepta.n. virtute, in qua tandem quo maiores progreſſ9 fiunt, eo magis vitæ huius cupiditas imminuitur, cætera quid ſunt, opes, honores, imperia? ꝗ cum animi bonis efficere plurimũ ſoleant, ne bona quidem ſunt appellanda. Atq; hæc cogitatio efficiebat, ut ipſi ẽt Ethnici dicerent, cum accidit, ut à Deo denuñtietur, vt exeamus è uita, letos & gratias agentes parere debere, emittiq; nos è cuſtodia, & leuari uinculis arbitrari, atq; è tenebris in lucẽ excedere. *Iſidorus Clarius, ora.* 10. *de morte to.* 1.

Poſteaquã in hac æternitate fueritis expatiati, referre mox aĩum ad breuiſſimũ hoc ſpatiũ, quo hic uiuendũ eſt, quodq; tanti a vobis fit, & reperietis longiſſimã ætatem centũ & eo amplius milliũ annorũ, ſi conferatur cũ æternitate, minus multo eſſe, quam duarũ horarũ fabula, ꝗ in ſcena agatur. Quare in hac itẽ ſcena paulisper immoremur. Fingamus ergo hic fabulã recitari, quis non dico ſapiens, ſed non oĩno ſtultus vehementius angatur, ſi aut illius fabulæ ſpectaculo priuet, aut ẽt ſi ſperaſſet in ea regẽ agere fruſtretur eũ ſua ſpes? Qđ ſi quis illum cerneret mœrore confici ob eam cãm, ꝓfectò, uel rideret, vel hominis ſtultitiã miſeraret. At in hac ſtultitia cerno os imprimis verſari, quicunq; inter vos prudentiſſimi, atque in rebus agendis ſolertiſſimi hñt. Fingamus rurſus, in fabula ꝗ ageretur ita conſtitui, vt qui agere regẽ in ea uellet peracta

vita

vita contemptiſſimus tota reliqua vita haberetur: qui verò mancipij ſungeret officio, is ſummo in honore poſtea eſſet hñdus, nemo profectò reperiretur, qui tanta cum iactura regiũ honorẽ in re ludicra expeteret, oẽs uerò mancipium agere eligerent lubentiſſimè, ſpe nimirum ſecuturæ poſt fabulã dignitatis. At cur eodẽ iudicio non utimur in hac tanti momenti cã? Illuc ꝑterea accedit, quod in fabula conditio melior eſt, q̃ in hac vitæ ſcena. Nã ubi agenda fabula eſt, anteq̃ agat, expectatio illa aliquid ſecum affert delectationis, & poſtea etiam quam acta eſt, ipſa recordatio non caret uoluptate. At hic ſola voluptas eſt, dum agitur, ſi quid tamen ſynceræ in ea eſt uoluptatis, antè cum nondum eſſemus, neque poſt cum grauioris negotij res ſint ſucceſſuræ, quam liceat his ſomnijs vacare, fructus nullus ſperandus eſt. *Ibid. orat. 12. de Iudicio.*

VITAE PRAESENTIS difficultas.

OMnia vmbra, ſomnia, curſus. Curſor eſt vita. Vt ſi quiſpiã rupis excelſæ verticem tenens, pelagus oẽ proſpiciat, multosq́; inde nauigãtiũ crebris fluctib. freti, vnda ſubmergi, alios in ꝑrupti montis ſaxo collidi, nonnullos ad alia littora contendendo properare, aliquos tabulæ vnius auxilio, ex fragmentis nauis inuentę a morte defendi, aliqñ pro gubernaculo atq; remigijs manib. tñmodo ſuis vti, alios aũt videat turbidos fluctus multiformi, atq; multiplici genere, cadauera ferre. Ita eſt qui militat Deo, cũ ſe a tempeſtatib. atq; turbinibus uitæ illius ſepararit, cõſiſtit in arduo ſp ac tuto ſecurus loco. Quid. necelſius poteſt eſſe, quid tutius, q̃ unam tantùm nos ſolicitudinem gerere, qũo Deo placere poſſimus? Vidiſti naufragia hmõi: pelagus. vndasq́; decurſa: & excelſum illum huiuſcemodi pelago quære nauigantem: & excelſum locum occupa, periculo captiuitatis immunem. *Chryſo. ho. 21. ad Theodo. monachum.*

Pelagus eſt latè longeq: protenſum hæc uita: & quem admodùm in mari uniuerſo ſinus diuerſi, alius atq; alius tempe-

tempeſtatib. commouentur, pcipuè ueluti Aegæa uentis exaſperatur, pp anguſtias Charybdis, q̃ Libyen uerſus, pp ſtagna Syrtis, & breuia portus, magnitudine fluctuũ, atq; impetu Hiſpanicus oceanus, q͂a inuius carentia portuum & locorum, ignorantia intricatus, difficilis nauigãtibus eſt, ſimiliter alijs de cauſis: Sic & in uita noſtra fieri uidemus: nã pmium in ea pelagus ſtatim uidere licet, puerum, ætatis condõne, q̃ multis ac magnis procellis exagitatur, tum quia mens imbecilla eſt, tum quia nulla firmitate adhuc roboratur, ſed huc atque illuc facilè flectitur. Quapp pædagogos illi & magiſtros præfecimus, ut defectus naturæ, diligentia ſuppleat, ueluti & in nauigando gubernatoris officio maris aſperitas ſuperaĩ. Adoleſcentium fluctus pueritiæ ſuccedunt, qui uehemẽtiorib. ſicut Aegæum pelagus exagitantur concupiſcentiæ uentis: q̃ quidẽ ętas q̃to magis correctione indiget, tãto minus inſtruitur non ſolũ quia magnis fluctib. cæditur, uerum ẽt q͂a peccantes non redarguuntur, cum & magiſter, & pædagogus ſubtrahantur, magnitudine tempeſtatis, cũ maiore turbine vẽti ſpirent, & gubernator ſit imbecillior, nemoq; alius tutor adſit, atq; defenſor. *Idem ho. 82. in Mat.*

Via ipſa q̃ per ſe arcta & ardua eſt, tantis ſpiritalium latronũ inſidiis obſeſſa eſt, tãtos nos ſcopulos, tantoſque fluctus tranſire neceſſe eſt, ut ignoremus quid deueniat, antequam anchoram oblato in littore collocemus. Et tñ nos de præteritis eſſe ſecuros, & ſine quotidiana cura, ſine quotidiano timore & tremore, diem nr̃m debemus tranſire. Quid tranſiens ſuper alicuius profundi fluminis per arctiſſimi pontis anguſtias, etiamſi maiorem partem inoffenſo trãſierit pede, iam periculum euaſiſſe ſe credat, cũ in ultimis pontis ſpatio, ſi paululũ titubauerit, caſum quem in medio ſpatio uitarat, incurrit? Sic nos etiãſi magna pars uitæ iſtius uideatur fuiſſe tranſacta, non ideo fiduciam præſumamus, cum adhuc periculum pars extrema minetur. Quis in acie poſitus ante finem certaminis, aut ante victoriæ ſecuritatem arma deponet? Nemo ergo ſecurum ſe iudicet antequam ad finem fœlici cõſummatione perueniat. *Cæſarius Arelatenſis, ho. 25.*

Vita humana eſt ut nauis quæ bonis operib. uelut quibuſdam

buſdam mercibus onuſta, in portum ſalutis redit. Gubernaculũ huius nauis eſt ſermo Dei, q in mari huius ſeculi ita aduerſa & proſpera debet dirigere ad portum. Sed vbi peccatrix anima repulerit verbum Dei à corde ſuo, tunc uentis, procellis, tempeſtatibus irruentibus undecunque quaſi fracto gubernaculo, perclitetur tẽpeſtate Ab aquilone Diaboli ſuggeſtio, à meridie uana gloria. *Abſalon abbas ſermone 5. de aduentu domini.*

Quemadmodum per frequentia urbis loca properanti in multos incurſitãndum eſt, & alicubi labi neceſſe eſt, alicubi retineri, alicubi reſpergi: Ita in hoc uitæ actu diſſipato & uago, multa impedimẽta, multę querelæ incidũt. *Seneca lib. 3. de ira.*

Eſt quidem uitæ noſtræ iter, quod Chriſtiano homini agẽdum eſt perſimile, ut ſi ſtagnum aliquod eſſet tranſeundum, cui pons per quem ire oporteret, impoſitus eſſet ita anguſtus, ut uix hærere illi pes poſſet. Stagnum verò illud hydris venenatiſq; ſerpentibus ac feris beſtiis plenum eſſet, quæ ſi quis è ponte decideret, eum exciperent lacerandũ ac deuorandum. Ex utraq; autẽ parte ſtagni, eſſent horti pulcherrimi, uiridariaq; amœniſſima, domus quoque ac ædificia mira arte, ac ſumptu conſtructa, quæ ſpectãtib. uoluptatem parerent admirandam. Si ergo cuipiá imperaretur, ut ſtagnum illud per eum põtem traijceret, quo hunc animo cenſetis futurum? Exiſtimatis auſurum amouere oculos à ponte, ut illa rerum ſpecie, quæ ſtagnũ ambiret, oculos oblectaret? Non opinor. Paueret enim anxius, uidereturq; ſibi ſingulis momentis in beſtiarum illarum ora cadere deuorandus. Quare nuſquam oculos à pedibus ac ponte deflecteret. Simillime faciẽdum nobis eſt, ac multò etiam ſtudioſius, quantò damnoſius eſt in æterna quam temporalia mala decidere. Obſeruemus ut admonet Salomõ, dies noſtros, neque ab eis deflectamus oculos, ne forte humanarum rerũ curioſitas nos à recta uia abducat, & in immanium beſtiarũ, dæmonum uidelicet deuoratione tradat. *Iſidorus Clarius ora. 8. Tomi tertii.*

Via eſt uita pręſens qua ad patriam tendimus, ideo cõterimur frequenti perturbatione, ne viam pro patria diligamus. Solent enim nonnulli uiatores, cum amęna fortaſſis

taſſis in itinere parata conſpiciũt,pergẽdi moras innectere, & à cępti itineris rectitudine declinare. Electis autem ſuis Deus ad ſe pergentibus iter huius mundi aſperũ reddit, ne dũ quiſque vitæ præſentis requie quaſi amœnitate viæ paſcitur, obliuiſcatur patriæ, *Gregorius lib.23. Moralium cap.22.*

Vita noſtra ſcala quędam eſt in excelſo loco conſtituta, cuius primus gradus cogitatio eſt, vltimus verò opus, in medio autem ſunt multi alij gradus cogitationis & deliberationis. Vt autem homo facilè caderet, ſi vellet à primo ad vltimum ſine medijs peruenire: ſic qui primam cogitationem ſtatim exequitur abſque deliberatione, q̃ affert vtilem curã cogitandi, nec conſiderat, offendat necne Deũ aut proximum, nec aſpicit rerum humanarũ exitum, & mundi varietates, facilè ruit, & præceps in exitiũ cadit, oportet deliberationũ gradus prius attingere, vt in vltimo gradu trãquilli maneamus. *Hector Pinus in cap.32. Ezechiel.*

VITAE PRAESENTIS Inconſtantia.

VEllem tanquã bonus mercator, & vbiq; lucri cupidus, & hic quoq, vobis aliquid mercis afferre. Deãbulabam ocioſus in littore, inclinate iam die (conſueui enim ſemper curas talibus diſſoluere remiſſionibus.) Nã nec arcus ſufferre poteſt vt aſſiduè intendatur, ſed indiget vt parumper quãdoque laxetur, ſi rurſus vſui eſſe debeat, & nequaquam inutilis ſagittario in tẽpore neceſſitatis. Deambulabã igitur, & pedes me ferebant, aſpectus, verò ad mare dirigebatur. Erat autẽ ſpectaculũ illud nequaquã iucundum, licet aliàs ſit gratiſſimum quum tranquillũ eſt & purpuraſcit, leniterq́ue ac placidè littoribus allidit. Sed quid hoc erat? dicam enim lubẽs verbis Scripturę. Vẽto magno flante, inſurgebat mare, & fluctuabat: vnde autem, quemadmodũ in ſimilibus fieri ſolet, partim à longè intumeſcebant, ac paulatim attollebãtur, inde cõfractæ littoribus illidebantur: aliæ autem proximis impactę ſcopulis, ac repulſę, in ſpumamq; verſę, leuitate ſua in altum iactabantur; tum, conchæ & phocus marinus,

necnon

necnon ex oſtreis leuiſſima quęque nunc expellebantur, & eijciebantur, nunc uerò rurſus reſorbebantur, quũ vnda rediret: at quędam immobilia erant, & firma, nihilque perpetiebantur, nec perturbabantur, præterquam quòd vndis tundebantur. Hinc ego ad philoſophiæ utilitatem aliquid deſumpſi, &c. Mare uita noſtra eſt (humana enim multum ſalſi ac inſtabilitatis habẽt) venti autem ſunt tentationes incidentes, & quæ inexpectatè eueniunt. Quod mihi & admirandus ille Dauid cognouiſſe videtur, dum ait: Salua me domine, quoniã ingreſſę ſunt aquæ vſque ad animam meam. &. Libera me à ꝓfondo aquarum. &: Perueni ad imum maris, ac tempeſtas ſubmerſit me. Ex ijs autem quæ tentabantur, quę mihi oſtrearum demortuarum teſteæ leuiſſimæ vibebantur, q̃ flatu hinc inde iactarentur, & nihil omnino tentationibus reſiſtebant. Nõ enim in ſeipſis robur habebant, & grauitatem conſilij ſapientis, quibus aduerſitatibus reſiſtere poſſent incidentibus. Quidam autem videbantur petra, petra illa digni, ſupra quam firmati ſumus, & cui ſeruimus quicunque ſapienti vſi ratione, & multorum exuperantes humilitatẽ, omnia tolerãt conſtanter & inconcuſsè, deridẽtque eos, vel miſerentur eorum qui concutiuntur, hoc quidẽ propter ſapientiam, illud autem propter humanitatem. Ipſi autem inter turpia ponunt abſentia mala contemnere, ſeu potius non timenda eſſe, præſentia verò inculpare: & quænam ex his: tranſitoria nempe non ſecus ac ſtabilia, & extra tẽpus philoſophari, at in neceſſitatibus omni carere prudentia: quemadmodum ſi quis ſe optimũ athletam cenſeat, quum tamen nunquam in ſtadium deſcenderit: aut gubernatorum eximium, qui in tranquillitate multum de arte gloriatur, intempeſtatem autem gubernacula relinquit. *Gregorius Nazianzenus, in oratione poſt quam reuerteretur ex agro.*

Vitam eſſe noſtram crede veras nundinas.
Mutare lucra ſi ſequare. Nam licet
Aeterna fluxis, vilibuſq; maxima:
Sin illa fugit, tempus haud aliud venit:
Idem lib. primo ſententiarum ſpiritalium.

Nihil

Nihil eſt in rebus humanis natura ſtabile, nihil ęquabile, nihil ſufficines, nihil in eodem ſtatu permanens:ſed omnia quadam veluti rota circumuoluuntur,diuarſas ſępe diebus ſingulis etiam horis viciſſitudines afferente, vt inſtabilibus ventis & nauigij mare ſecantis veſtigiis, & fallacib. noctis inſomniis,quorū breuis eſt gratia, & his q̄ p ludū in arena fingūt pueri, magis fidēdū ſit quā p̄ſenti hoīum proſperitati.Quare prudēter faciūt, qui ꝓpterea quod nō fidūt rebus præſentibus, rationib. ſuis cōſulūt in futurū.Et propter inſtabilē humanę fœlicitatis conditionē,benignitatem & miſericordiam,quæ nunquam deficit complectuntur. *Idem oratione de pauperibus amandis.*

Sicut mare in eodem ſtatu conſiſtere nō diu poteſt. Sed quod vides trāquillum, paulo poſt uentorum impetu turbatum aſpicies,quodq́ue horridū & vndis feruens ac tumidum,mox multa quiete conſiſtere videbis:Sic humanę res facilè vtrinq; cōuertuntur: *Baſilius in principiū prouerb.*

Sicut in ſomniorum viſionibus,videntes nō videmus, audientes nō audimus,guſtantes aut tangentes,nec guſtamus,nec tangimus,loquentes non loquimur,deambulātes non deambulamus, ſed cum videamur vti molibus & habitibus,nullo prorſus vtimur,mente inaniter ſine vllis veris obiectis pingente ſibi ſimulacra rerum non exiſtentium,tanquā exiſtentium.Eodem modo etiam in hoc mūdo corruptibili vigilantiū imaginationes ſomniis ſunt ſimillimę:veniunt,abeunt,occurūt,refugiunt, & priuſquā comprehendantur,auolant, *Philo.lib.de Ioſeph.*

Cūcta quę ſub mūdo ſunt,vmbris ſpectriſq́ue ſunt ſimilia: & ſicut cum pompæ traducūtur, prima quæq; conſpectu prætereūt:item in torrentibus fallente viſum celeritate vndæ perfluunt: Sic vitæ totius negotia currentia pręterlabentiaq́ue videntur manerę, cum ne momētum quidem maneant,nunquam non ſubterfluentia. *Ibidem.*

Quemadmodū in ſcęna tragędos videmus, ſi q̄s voce ſit bene exercitata, ēum pari mō & Creontem agere, & Telephum (neque enim purperi panni ad uocis claritatem aut bonitatem aliqud faciēt,aut ad theatrum carminis ſono occupandum) idem etiam famulam & herā eadem muſica repręſentet: tum quamcunque ei perſonam

fabulæ

ſabulæ choragus imponit, hanc eum bellè agere poſtulat. Ita igit Deus nobis & fortuna, diuerſa vitę genera quaſi perſonas quaſdam in hac ingenti mũdi fabula induit: neque vnius conditio, quàm alterius quicquam eſt vel melior, vel deterior. Eam vnuſquiſque gerit vt poteſt. Poteſt autem vir bonus omni loco ſe rectè gerere, ſiue mendicũ ille, ſiue regem agat: neque de perſona altercari ſolet. Nã & in tragœdo ridiculum fuerit, hanc illum refugere, aut alteram eligere. In aniculæ enim perſona ſi placeat, corollas, & præconia conſequitur: cõtra verò ſi in regia ſe turpiter det, exploditur & exſibilatur, non etiam nunquam lapidibus petitur. Neque enim vllum genus vitæ nobis proprium eſt, ſed alienis his extrinſecus circũdamur. Nos autem ij ſumus, qui intus his vtimur: qui cum opera, tum repræſentatione noſtra ipſi meliora illa aut deteriora efficimus, vt actores quidam viuarum fabularum. Quapropter nõ aliter quàm veſtes, illa & ſumentur, & mutabuntur. *Synæſius, de prouidentia lib.* 1.

Vita humana eſt veluti circulus quidam rerum humanarũ, qui ſua rotatione non permittit eoſdẽ ſemper agere fortunatè. *Herodotus apud Stobæum, ſerm.* 103.

Plato confert hominis vitam ludo theſſerarum, quid iactu cadat, non eſt in nobis ſitum: at quod cecidit, rectè diſponere, in nobis eſt: Sic euentus in nobis non eſt: quod euenit, id in bonum vertere, noſtri muneris eſt. *Plutarchus in Moralibus.*

Vita noſtra nauiganti ſimilis eſt: is qui nauigat, ſtat, ſedet iacet, vadit, quia impulſu nauis ducitur: Ita & nos ſumus, qui ſiue vigilãtes, ſiue dormientes, ſiue tacentes, ſiue loquentes, per momenta temporum quotidie ad finem tendimus. *Gregorius lib.6.epiſt.*26.

Homines nati in mũdo, ſunt quaſi flores in campo. Vita in carne, flos in fœno eſt: homo more floris ex occultis, & apparet ſubitò in publico, qui ſtatim per mortem trahitur ad occultum: carnis viriditas nos oſtẽdit, ſed ariditas pulueris ab aſpectib. retrahit. *Idem Moralibus lib.*11. *c.*77.

Nauis per mare commeantis imitatur tranſitum compendioſa præſentis vita cõditio, qua ſanè nos nautas fallens ſuos, & pedetentim cunctanti raptas curſu, tandem

Puluis & vmbra ſumus.

Sed lōgè id potius & apertius Pindarus expreſſit. Quid autem eſt vllus? Quid nullus? Vmbræ ſomnium. Nam cū vmbra debilius nihil ſit, quale ſit vmbræ ſomnium, nō eſt intellectu difficilè. Vnde igitur tāta ſit nobis animi elatio, neſcio: vt qui cæteris animātibus ſumus fragiliores, ſoli velimus ex omnibus detractare ius mortis: quę vt natura rationeq́ue debetur, ita neceſſariò cōmunis eſt omnibus. Quod ſi intelligeremus quātum ineſt in ea boni: nunquā adeò nobis eſſemus aduerſi atque inimici. Quæ enim imprudētia noſtra eſt, vt ignoremus ad finem omnia referri oportere? finem verò vt bonum appeti? Finis autem vitę huius, quàm mors, alius eſt nullus. Quòd ſi ſummum bonum & finis vltimus conuertuntur, mortem habendam eſſe in ratione fœlicitatis, qui negarit, quæ ſit fœlicitatis ratio, non intelligit. Simul enim cum morte & vita, humana omnis finitur actio. *Ibidem de obitu filij.*

Nomen iuſti nō amittit qui quotidie per pœnitētiam reſurgit, ait Hieronymus. Quemadmodum in ludo pilæ, non ſolum dicitur bona pila, cum expeditè volat & fertur altius per aerem, ſed etiamſi attingat pauimentum cadens in terram, dum modo ſtatim ob terræ reuerberationem ſaliat, ferens ſe in ſublimè & reciprocetur: ſic nō ſolum dicitur iuſtus, qui nunqnam cecidit in terram peccati, ſed ille etiam, qui etſi aliquando cadat, confeſtim tamen reſurgit. *Hector* Pintus *in cap* 14. *Ezech.*

Viperam fuerūt exuſtam, in cineremq; cōuerſam mederi eiuſdem beſtiæ morſui. Mordet vipera, fit tumor, & plaga mortifera, adhibe cinerem, & id in quod homo conuertitur, ſanitatem cōſequeris. Vulneratus es à ſuperbia, mundi gloria, vipera venenoſa, habes animam tumidam, conſidera cinerem, idque in quod conuertetur vana mūdi potētia, & ipſe puluis erit promptū & ſalutare remedium quo poſſis ad vitam reuocari. *Idem in cap.* 14. *Iſayæ.*

Vide hominis fragilitas.

VITAE PRAESENTIS VANITAS.

Futura quotidie regna quæramus, omniaq; pręſentia vmbras eſſe prorſus ac ſomnia iudicemus. Neque ſi

rex

rex terrenus aliquis aſſumens te pauperem ac mẽdicum, repente ſibi adoptaret in filiũ, tu iam ad tugurij tui reſpiceres vtilitatem: & certè non grandi hæc diſcrimine ſeparantur: Ita nunc igitur nihil pręſentium putes eſſe pretioſum. *Chryſoſt. hom. 12. in Matth.*

Vita noſtra ludus eſt, & fortè quid deterius. Non enim tendit ad riſum, ſed intolerabilẽ quoque portendit dolorem eis qui mores ſuos nõ maturè & diligenter inſtruũt. Quo enim diſtamus à pueris, ludendi gratia caſulas ędificãtibus, nos qui ampla pretoria & clara cõſtituimus? Quę autem eſt diſſimilitudo inter eorum prandiola, ad ludum parata, & noſtra hęc ſplendidè & delicatè apparata cõuiuia? Nulla planè, niſi quod ea quę nos ad ſupplicium noſtrũ ſępe facimus, illi imitantur ad ludum. Nondum venimus ad maturitatem virorum, quò cum venerimus, intelligemus iſta omnia eſſe puerilia. Nã & illos cum ad virilem ętatem trãſimus, ridere cõſueuimus, ob ea certè ipſa quę cum pueri eſſemus, etiã ſtudioſe credebamus eſſe facienda. Nam & teſtas aliquando & lutum ſæpius aggerentes, nõ minus gloriabamur, quàm hi qui certatim amplas porticus, & triclinia gaudent ſuperbè conſtruere. Sed tamen peribãt illa continuò, & corruebãt. Et ſicut nos paruulos, de illa flentes deſtructione ridemus. Sic iſti quoque viri nobis de hac ſubuerſione mœrentibus, nõ modo nõ rident ſed deflent. Quouſque luſibus occupamur, ac ſalutẽ noſtrã ipſi deſpicimus ac prodimus? Vt pueri cũ neglectis literis ad huiuſmodi nugas ſua ſtudia conuertunt, duriſſimis verberibus ſubiacebũt: Sic nos quoq; qui in reb. ſtudiũ cõſumimus, cũ à nobis ſpiritualiũ exigetur operũ diſciplina, niſi quæ reddenda erunt habuerimus parata, horrẽda illa ſupplicia perferemus. Et hæc quidẽ quib. nũc dediti ſumus, cuncta pariter euaneſcẽt, quæ verò ex illis pœna colligitur, immortalis erit & perpetua. Quod quidẽ accidere ſolet in paruulis, quorum puerilis illa conſtructio, à patre tota ſubuertitur, ipſi etiam verberati poſt luſus, ad lacrymas conuertuntur. *Idem hom. 24. in Matthæum.*

Nõ eſt theatralibus ſcenis præſens vita diſſimilis. Nam vt illic ille imperatoris, hic iudicis, alter & militis implet officium, vbi autem conſecuta nox fuerit, nec imperator

ineptè hominem ſepultum priuſqua natum dicas. Nõne omnes vitam auſpicamur a fletu, certo miſeriæ futuræ. homine? *Dugo Philonius, de ſcientia bene moriendi.*

Miſeria eſt hæc vita, quãlibet fęlix, nõ fœlicitas. Et hoc noíe vallis lachrymarũ verè dr̃ hic mundus, non campus Elyſius: Nouit hoc Heſiodus, nouit hoc Homerus, nouit vtroque antiquior Orpheus, nouerunt & alij, vel paris aut maioris vetuſtatis, vel Ethnici, qui hoíes in hoc mundo viuentes, quãlibet fęlices a vulgo iudicatos, peculiari ſp epitheto notauerunt, & adhuc in ſuis momẽtis vocãt miſeros mortales. Quid hac de re ſentiat Eccleſiæ doctores, meo iudicio nõ operæpretium eſt referre: quũ oẽs patribus placitis doceant, in hac uita quẽadmodum nihil eſſe felicitatis, ita calamitatum & miſeriarum plena eſſe & referta omnia. Et ipſe Seruator Chriſtus promiſſionib. vitæ beatæ nihil aliud innuit q̃ huius pñtis miſeriam. *Ibid.*

Quis eſt qui non naſcit̃ plorans, qui non a pueritia mœrorib. & angorib. prematur? Vt. n. fluuius ex alto cacumine fluens, per rupes & montẽ deſcendens, ſp ſonitum efficit & ſtatim ab ortu veluti voces raucas emittit, & cõteritur ac frangitur, donec ad pedẽ montis ingredit̃ mare: Sic hõ exit ab vtero matris cũ dolore & fletu, vagit in cunis, ꝑmitur in pueritia, & ſic ploratus & gemitus fundẽs, vitã ſine quiete & ſecuritãte traducit, donec decurſo ſpatio, mare mortis ingreditur quo tandem oẽs fluuij tã magni q̃ parui ingrediuntur. *Hector Pintus in cap. 38. Iſayæ.*

Iſa. 40. *Omnis caro fœnum.* Vt peritus pictor, qñ vult vt aliquis color emineat, opponit iuxta eum contrariũ colorẽ: ſic diuinus vates vt Dei miſericordiam cognoſceremus, oppoſuit iuxta illam hoíum miſeriam. Vnde aptiſſimam ſimilitudinem, hoíem cum fęno comparat, & eius gloriam cum flore agri. Quid vilius fœno? Quid agri flore fragi-

Iob. 13. lius? Ideo dicebat Iob. *Homo quaſi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra.* & rurſum, *contra folium quod vento rapitur oſtendis potentiam tuam, & ſtipulam ſiccam per equeris.* Vbi vides appellari hoíem, folium vento raptum, & aridam

Iacob. 4. ſtipulam. Et D. Iacobus, *Quæ eſt,* inquit, *vita noſtra? Vapor ad modicum parens.* Vnde dr̃ in prouerbio. Homo bulla, q a nihil ſit humana vita fugacius. Homerus comparat hoís

vitam,

vitam, caducis arborum folijs Euripides ait huius vitæ fęlicitatem durare vnum diem, ſed reprehenditur a Demetrio Phalereo, quod non unum diem, ſed unum temporis inſtans dicere debuerit. Pindarus hominem umbræ ſimilem vocauit. *Idem in c.40.*

VITA AETERNA.

SIcut teſta ouorum quamuis pulchrè facta, & diligẽter formata videatur, neceſſe eſt tamẽ ęam frangi & reſolui vt inde pullus procedat, & illud pro quo totius oui forma expreſſa uidetur, appareat: Ita ergo & huius mundi neceſſe eſt tranſire ſtatum, vt ſtatus ille ſublimior regni cœleſtis effulgeat. *Cle. lib. 3. recognitio.*

Quemadmodum in rebus ante oculos poſitis, rex non vtitur miniſterio hominum greges paſcentium, ſed pulchrorum ac bene educatorum: ſic & in cœleſti palatio illi miniſtrant regi cœleſti, qui ſunt puro corde ſine macula & reprehenſione. *Maca. ho. 65.*

Quemadmodum vita hæc temporaria cognatam obtinet & huic mundo conformem naturam: itidem & ſecuturæ illius vitæ ratio, ſortem conditionemq; exceptura eſt animarum noſtrarum ſtatui commodiſſimè reſpõdentem. *Baſil. ho. 1. exameron.*

Sicut variæ ſunt vitæ electiones: ita & multæ apud Deũ manſiones, q̃ ſecundum dignitatem vnicuiq; diuiduntur & diſtribuuntur, & hic quidem hanc excolit uirtutem, alius verò aliam, alius etiam plures, nonnulli quoq; omnes, ſi ſaltem eſt poſſibile, tantummodo vltra pergat quiſque, & anteriora cõcupiſcat, ac veſtigia inſequatur eius qui rectè deducit & dirigit, quiq; per anguſtam uiam & portam ad latitudinem quæ illic eſt deducit. *Greg. Nazian. orat. de paupertate fouenda.*

Quemadmodum aliquis contemnit ęream drachmam ad drachmas centum aureas conquirendas: ita etiam qui totius orbis dominum dereliquit, centuplum de melioribus præmijs in ſublimi ſede recipiet. *Athanaſius in vita S. Antonij.*

Ponamus adoleſcentẽ aliquem eſſe mirabilem, eundẽque & cunctis florere virtutib. & totius tenere orbis imperium

perium, tamq; in omnibus eſſe perfectũ, vt vniuerſos erga ſe homines patrio ardere faciat aſpectu. Quid non ergo iſtius patre patri exiſtimatis libenti animo, ne talis filij priuetur allioquio: quod verò uel grãde malũ vel exiguũ nõ eſſe ſubiturũ, modo vt illũ etiã videat, atq; illius pſentia pfruat? Hoc igitur de futura gloria cogitemus. Neque .n. hic filius patri, et ſi virtutibus mille decoretur, deſiderabilis eſt atq; mirabilis, vt cœleſtiũ fructus bonorũ, ac reſolui & eſſe cum Chriſto. *Chryſo. ho. 24. in Matt.*

Quemadmodum qui regno inhiat, & ſi purpurę loco aliũ quem vis honorem aſſequatur, nihil ſe adeptum arbitratur: ſic & nos omnia deſpiciemus præſentia, ſi honorẽ illũ deſiderabimus. Nonne animaduertiſtis ludentes pueros, cum aciem ſtruunt, & milites, pręcones lictores præcedunt, medius puer principis loco incedit? Huiuſcemodi humanę res ſunt, neque puerilibus differunt ludis, vel etiam abiectiores quę hodie exiſtũt, cras nuſquam apparent. *Idem hom. 1. in 1. Corinth.*

Mat. 11 *Regnum cœlorũ vim patiatur, & violenti rapiunt illud.* Vides vt bona dum rapiuntur, abundãt magis: terrena verò dũ fuerint direpta, minuunt. Non itaq; conſeneſcamus inopia, ſed diuitias ambiam⁹. Diuitię Dei ſunt ſi plures ſunt qui cœlo perfruãtur, Violẽti (inquit) rapiunt illud. Violẽtia & rapina opus, neque enim in promptu atq; ad manus eſt regnum cœlorũ. Raptor huiuſmodi ſemper eſt ſobrius, uigilque perdurat, & in cura cogitationibusq; verſat, vt rapere opportune poſſit. Nonne aſpicitis vt q in bello rapere aliquid cupit, noctẽ totam peruigil duret in armis? Si igitur qui ſecularia rapiunt, noctẽ in armis & vigilijs ducunt quãto ſtudio egemus nos qui molimur ſpiritalia, quæ ſunt digniſſima rapere? At cõtra quib. cęleſtia conſequi propoſitũ eſt, etiã die media dormimus ac ſtertimus, ſemperque nudi & inermes ſumus. Si quis regnũ inuadere nititur, nonne innumeras ante ſibi mortes proponit: nonne cum ſeſe inſtruxerit armis, cũ rei bellicę periculus euaſerit, cum omnia huius rei gratia cõpararit, ita demum inuadere pergit? Non ita nos agimus, ſed dormitãtes rapere volumus, atq; ideo uacuis manibus abimus. Nõ vides raptores quomodo fugiant, quomodo currãt,

quomodo

quomodo oĩa impedimenta dirumpant? Curſu opus eſt, nam protinus aduerſum te diabolus currit, & his q́ præceſſerint tenere te iubet: ſed ſi fortis, ſi exercitatus fueris, omnia abieciſti, omnes auis inſtar euaſiſti, ac licet hinc iã proficiſcaris, ſiue forum forenſesq; tráſcendas tumultus, ſeculũ ſcilicet præſens etiam ad ea quæ ſuperiora ſunt, pertinges, quod eſt futurũ ſeculum. Rapuiſti pudicitiam, ne ſiſtas gradum, fuge, longè poſt te diabolum relinq;: ſi viderit quod te deiicere nequeat, ne perſequetur quidẽ: ita fere & nos faciamus, q cũ ratores noſtris ſe ſubduxerint oculis, quaſi deſperantes, neq; ipſi inſequimur: neq; alios ad eos tenendos hortamur, ſed abire permittimus. Sicut tu quoque initio vehementi vtere curſu; cũ longè à diabolo diſceſſeris, nihil iam cõtra conabitur, ſed in tuto eris, boniſque foueris æternis. *Idem hom. 10. in 2. Timot.*

Si quis te in regias duxiſſet aulas, & de parietibus aurũ vndique fulgens, & omnẽ aliũ ornatum tibi demonſtraſſet. poſtea te inde in pauperis cellã induxiſſet, & poſt breue tẽpus in regias reducturum illas, & perennem ibi ſe tibi daturũ mãſionẽ pmiſiſſet, nũquid nõ deberes effici deſiderio, & vel ipſos paucos dies ægreferre? Hoc quoq; de cælis & de terra cogites, & ingemiſce cũ Paulo, nõ pp mortẽ, ſed pp præſentẽ vitam. *Idem hom. 5. ad pop. Antiochenum.*

Venale eſt quod habeo, dicit Dominus: tibi eme illud; Quid habet venale? Requiem, regnũ. Quantum valet? pretium eius labor eſt: Quomodo ſi diceret, pretiũ eius aurũ eſt, non ſufficeret hoc dicere ſed quæreres: quantũ aurũ? Nam ſi ſolidus eſt, aurum eſt, & ſemiũcia, & libra, & tale aliquid ideo dixit pretiũ, ne laborares quærere, quandiu huius rei pretium labor eſt. Quantus labor eſt? Iam quære tu quantum laborandum ſit, tu iudica quãto labore emẽda ſit requies illa ſempiterna ſine fine, vbi gaudium incorruptum ſine fine, uita æterna ſine fine. Quanto labore digna eſt requies quæ nõ habet finem? Quia ſempiterna eſt requies, æquè pretium. Si verum vis comparare, & verũ indicare, æterna requies æterno labore rectè emit. Certè tantus debuit eſſe. Idẽ ſempiternus labor pro requie ſempiterna Decies centena millia annorũ in labore quid valent? Habent finem: quod tibi dabo, ait dominus, non habebit

taſſis in itinere parata conſpiciũt, pergẽdi moras innectere, & à cępti itineris rectitudine declinare. Electis autem ſuis Deus ad ſe pergentibus iter huius mundi aſperũ reddit, ne dũ quiſque vitæ præſentis requie quaſi amœnitate viæ paſcitur, obliuiſcatur patriæ, *Gregorius lib. 23. Moralium cap. 22.*

Vita noſtra ſcala quędam eſt in excelſo loco conſtituta, cuius primus gradus cogitatio eſt, vltimus verò opus, in medio autem ſunt multi alij gradus cogitationis & deliberationis. Vt autem homo facilè caderet, ſi uellet à primo ad vltimum ſine medijs peruenire: ſic qui primam cogitationem ſtatim exequitur abſque deliberatione, q̃ affert vtilem curã cogitandi, nec conſiderat, offendat necne Deũ aut proximum, nec aſpicit rerum humanarũ exitum, & mundi varietates, facilè ruit, & præceps in exitiũ cadit, oportet deliberationũ gradus prius attingere, vt in vltimo gradu trãquilli maneamus. *Hector Pintus in cap. 32. Ezechiel.*

VITAE PRAESENTIS Inconſtantia.

Vellem tanquã bonus mercator, & vbiq; lucri cupidus, & hic quoq, vobis aliquid mercis afferre. Deãbulabam ocioſus in littore, inclinate iam die (conſueui enim ſemper curas talibus diſſoluere remiſſionibus.) Nã nec arcus ſufferre poteſt vt aſſiduè intendatur, ſed indiget vt parumper quãdoque laxetur, ſi rurſus vſui eſſe debeat, & nequaquam inutilis ſagittario in tẽpore neceſſitaris, Deambulabã igitur, & pedes me ferebant, aſpectus, verò ad mare dirigebatur. Erat autẽ ſpectaculũ illud nequaquã iucundum, licet aliàs ſit gratiſſimum quum tranquillũ eſt & purpuraſcit, leniterq́ue ac placidè littoribus allidit. Sed quid hoc erat? dicam enim lubẽs verbis Scripturę. Vẽto magno flante, inſurgebat mare, & fluctuabat: vnde autem, quemadmodũ in ſimilibus fieri ſolet, partim à longè intumeſcebant, ac paulatim attollebãtur, inde cõfractæ littoribus illidebantur: aliæ autem proximis impactę ſcopulis, ac repulſę, in ſpumamq; verſę, leuitate ſua in altum iactabantur: tum, conchæ & phocus marinus,

necnon ex oſtreis leuiſſima quęque nunc expellebantur, & eijciebantur, nunc uerò rurſus reſorbebantur, quũ vnda rediret: at quędam immobilia erant, & firma, nihilque perpetiebantur, nec perturbabantur, præterquam quòd vndis tundebantur. Hinc ego ad philoſophiæ utilitatem aliquid deſumpſi, &c. Mare uita noſtra eſt (humana enim multum ſalſi ac inſtabilitatis habēt) venti autem ſunt tentationes incidentes, & quæ inexpectatè eueniunt. Quod mihi & admirandus ille Dauid cognouiſſe videtur, dum ait: Salua me momine, quoniã ingreſſę ſunt aquæ vſque ad animam meam. &. Libera me à ꝓfondo aquarum. &: Perueni ad imum maris, ac tempeſtas ſubmerſit me. Ex ijs autem quæ tentabantur, quę mihi oſtrearum demortuarum teſteæ leuiſſimæ vibebantur, q̃ flatu hinc inde iactarentur, & nihil omnino tentationibus reſiſtebant. Nõ enim in ſeipſis robur habebant, & grauitatem conſilij ſapientis, quibus aduerſitatibus reſiſtere poſſent incidentibus. Quidam autem videbantur petra, petra illa digni, ſupra quam firmati ſumus, & cui ſeruimus quicunque ſapienti vſi ratione, & multorum exuperantes humilitatē, omnia tolerãt conſtanter & inconcuſsè, deridētque eos, vel miſerentur eorum qui concutiuntur, hoc: quidē propter ſapientiam, illud autem propter humanitatem. Ipſi autem inter turpia ponunt abſentia mala contemnere, ſeu potius non timenda eſſe, præſentia verò inculpare: & quænam ex his: tranſitoria nempe non ſecus ac ſtabilia, & extra tēpus philoſophari, at in neceſſitatibus omni carere prudentia: quemadmodum ſi quis ſe optimũ athlētam cenſeat, quum tamen nunquam in ſtadium deſcenderit: aut gubernatorum eximium, qui in tranquillitate multum de arte gloriatur, intempeſtatem autem gubernacula relinquit. *Gregorius Nazianzenus, in oratione poſt quam reuerteretur ex agro.*

Vitam eſſe noſtram crede veras nundinas.
Mutare lucra ſi ſequare. Nam licet
Aeterna fluxis, vilibuſq; maxima:
Sin illa fugit, tempus haud aliud venit:
Idem lib. primo ſententiarum ſpiritalium.

Nihil

VITAE PRAESENTIS INCONSTANTIA.

Nihil eſt in rebus humanis natura ſtabile, nihil ęquabile, nihil ſufficines, nihil in eodem ſtatu permanens: ſed omnia quadam veluti rota circumuoluuntur, diuarſas ſępe diebus ſingulis etiam horis viciſſitudines afferente, vt inſtabilibus ventis & nauigij mare ſecantis veſtigiis, & fallacib. noctis inſomniis, quorũ breuis eſt gratia, & his q̃ p ludũ in arena fingũt pueri, magis fidẽdũ ſit quã p̃ſenti hoĩum proſperitati. Quare prudẽter faciũt, qui ꝓpterea quod nõ fidũt rebus præſentibus, rationib. ſuis cõſulũt in futurũ. Et propter inſtabilẽ humanę fœlicitatis conditionẽ, benignitatem & miſericordiam, quæ nunquam deficit complectuntur. *Idem oratione de pauperibus amandis.*

Sicut mare in eodem ſtatu conſiſtere nõ diu poteſt. Sed quod vides trãquillum, paulo poſt uentorum impetu turbatum aſpicies, quodque horridũ & vndis feruens ac tumidum, mox multa quiete conſiſtere videbis: Sic humanę res facilè vtrinq; cõuertuntur: *Baſilius in principiũ prouerb.*

Sicut in ſomniorum viſionibus, videntes nõ videmus, audientes nõ audimus, guſtantes aut tangentes, nec guſtamus, nec tangimus, loquentes non loquimur, deambulãtes non deambulamus, ſed cum videamur vti motibus & habitibus, nullo prorſus vtimur, mente inaniter ſine vllis veris obiectis pingente ſibi ſimulacra rerum non exiſtentium, tanquã exiſtentium. Eodem modo etiam in hoc mũdo corruptibili vigilantiũ imaginationes ſomniis ſunt ſimillimę: veniunt, abeunt, occurũt, refugiunt, & priuſquã comprehendantur, auolant, *Philo. lib. de Ioſeph.*

Cũcta quę ſub mũdo ſunt, vmbris ſpectriſque ſunt ſimilia: & ſicut cum pompæ traducũtur, prima quæq; conſpectu prætereũt: item in torrentibus fallente viſum celeritare vndæ perfluunt: Sic vitæ totius negotia currentia pręterlabentiaquę videntur manerę, cum ne momẽtum quidem maneant, nunquam non ſubterfluentia. *Ibidem.*

Quemadmodũ in ſcęna tragędos videmus, ſi qs voce ſit bene exercitata, cum pari mõ & Creontem agere, & Telephum (neque enim purperi panni ad uocis claritatem aut bonitatem aliqud faciẽt, aut ad theatrum carminis ſono occupandum) idem etiam famulam & herã eadem muſica repręſentet: tum quamcunque ei perſonam fabulæ

ſabulæ choragus imponit, hanc eum bellè agere poſtulat. Ita igit Deus nobis & fortuna, diuerſa vitę genera quaſi perſonas quaſdam in hac ingenti mūdi fabula induit: neque vnius conditio, quàm alterius quicquam eſt vel melior, vel deterior. Eam vnuſquiſque gerit vt poteſt. Poteſt autem vir bonus omni loco ſe rectè gerere, ſiue mendicū ille, ſiue regem agat: neque de perſona altercari ſolet. Nā & in tragœdo ridiculum fuerit, hanc illum refugere, aut alteram eligere. In aniculæ enim perſona ſi placeat, corollas, & præconia conſequitur: côtra verò ſi in regia ſe turpiter det, exploditur & exſibilatur, non etiam nunquam lapidibus petitur. Neque enim vllum genus vitæ nobis proprium eſt, ſed alienis his extrinſecus circūdamur. Nos autem ij ſumus, qui intus his vtimur: qui cum opera, tum repræſentatione noſtra ipſi meliora illa aut deteriora efficimus, vt actores quidam viuarum fabularum. Quapropter nō aliter quàm veſtes, illa & ſumentur, & mutabuntur. *Synæſius, de prouidentia lib.* 1.

Vita humana eſt veluti circulus quidam rerum humanarū, qui ſua rotatione non permittit eoſdē ſemper agere fortunatè. *Herodotus apud Stobæum, ſerm.* 103.

Plato confert hominis vitam ludo theſſerarum, quid iactu cadat, non eſt in nobis ſitum: at quod cecidit, rectè diſponere, in nobis eſt: Sic euentus in nobis non eſt: quod euenit, id in bonum vertere, noſtri muneris eſt. *Plutarchus in Moralibus.*

Vita noſtra nauiganti ſimilis eſt: is qui nauigat, ſtat, ſedet iacet, vadit, quia impulſu nauis ducitur: Ita & nos ſumus, qui ſiue vigilātes, ſiue dormientes, ſiue tacentes, ſiue loquentes, per momenta temporum quotidie ad finem tendimus. *Gregorius lib.* 6. *epiſt.* 26.

Homines nati in mūdo, ſunt quaſi flores in campo. Vita in carne, flos in fœno eſt: homo more floris ex occultis, & apparet ſubitò in publico, qui ſtatim per mortem trahitur ad occultum: carnis viriditas nos oſtēdit, ſed ariditas pulueris ab aſpectib. retrahit. *Idem Moralibus lib.* 11. *c.* 77.

Nauis per mare commeantis imitatur tranſitum compendioſa præſentis vitæ cōditio, qua ſanè nos nautas fallens ſuos, & pedetentim cunctanti raptas curſu, tandem

ad ſuum cuiuſque exitium perducit: ſi igitur hæc ita ſe habent, prætercurramus prætercurrentia mundi negotia, accurramusque his quę ad ſecula ſeculorum permanent. *Agapetus diaconus in expoſitione capitulorum admonitoriorum.*

VITAE PRAESENTIS FRAGILITAS.

OMnes morimur, & quaſi aquę dilabimur, quæ non reuertuntur, nec vult Deus perire animã, ſed retractat cogitãs ne penitus pereat q abiectus eſt. 2. *Regum* 14.

Nidus eſt præſens vita ex feſtucis & luto coagmẽtatus. Licet mihi magnas ædes oſtentes, ſiue regias ipſas auro multo fulgentes & gemmis, nihil ab hirũdinũ nido differre cenſebo. Hyeme quidem inſtante cadent omnia ſpõte ſua. Hyemem verò diem illum iudicij dico, non quidem omnibus hyemem. Nam & Chriſtus illum noctem ſimul vocat & diem. Noctem propter peccatores, diem propter iuſtos; Ita & ego hyemem nunc illũ voco. Si æſtate benè enutriti non fuerimus vt imminente hyeme volarę poſſimus, nõ agnoſcẽt nos matres, nec fouebũt, ſed fame perire ſinent, aut cadẽte nido prorſus interire. Tanquam enim nidum quendam, imò & facilius etiã nido ſubuertet tũc omnia Deus reparans, ac reſtaurando adaptans omnia. Qui verò tum pennis carebunt, illicque in aera occurrerę nõ poterunt, ſed ita fuerint ignauiter educati, vt leue alarum remigium non habeant, ea patientes quæ meritò ad hunc modum diſpoſitis ferenda veniunt. Nidus quidem hirundinum ceciderit, mox perit: nos non ita peribimus, ſed continuę puniemur. Hyems erit futurum illud tẽpus imo hyeme ſæuius. Non enim illic torrentes vndarũ præcipitabunt, ſed fluuij ignei. Non fient ex nubibus tenebrę inſolubiles, atque adeò craſſæ & obſcuræ, vt neque cœlũ videre liceat, neque aerem, maioreque premantur anguſtiã improbi, quam ſi qui in terram defodiendi ſunt. *Chryſoſtomus homil. 2. in epiſtolam ad Coloſſ. & homil. 50. ad populum Antiochenum.*

Nemò ſanè mentis in ciuitate quæ caſura eſt, ædificat. Dic mihi, ſi aliquis diceret quoniã poſt annum ciuitas hęc tota lapſura eſt, aliam verò quamlibet permanſuram eſſe firmaret: nũ roge ædificares in ciuitate ruitura? Nõ ędificemus

ſicemus ergo in hoc mundo: poſt paululum enim caſurus eſt, & cuncta perditum ibunt. Et quid dico quod mūdus caſurus eſt? Nos autem ante ruinā eius peribimus, & tormēta ſęua patiemur. Quid ædificamus ſuper arenam mobilē? quin potius ædificemus in petra Quicquid enim inciderit, inuicta fabrica perſeuerat, nihil eam commouet, nihil euertit: & meritò. Inacceſſibilis enim omnibus inſidiis ille locus exiſtit; ſicut è contra ille cunctis patet, hic enim & terræ motus obruunt, & incēdia conſumunt, & infeſtantia bella deuaſtant, & viuos nos auferunt, anteq̃ mundus iſtę concidat ſæpę etiam cum illo multi pereunt. Sed & ſtante mundo morbus irruit, & aut celeriter hinc excludit, aut permanentes hic non ſint viuere congruenter, Aliqui quod liberos non habemus, æquanimiter ferimus. Sæpe quoq; vel ad ſeruos vel inimicos hæreditas noſtra tota tranſlata eſt, In cœlis autem nihil tale verendum eſt, nè fortè aliquo moriēte adueniat inimicus, & hæreditatis iura ſuſcipiat, Illic enim neque mors vlla erit, neque inimicus vllus extabit, ſed tabernacula ſola iuſtorum. In ſanctis autem exultatio erit, & gaudium & iucūditas ſempiterna. *Vox*, inquit, *exultationis in tabernaculis iuſtorum*. Illa quippe tabernacula permanent in vigore perpetuo: Iſta vero ædificia tempore conſumuntur, & poſſidentes diuerſis viciſſitudinibus mutant. *Ibidem hom. 32. ad Hebræos.*

Euripides omnia quæ in huius vitæ mutabilitatē poſſunt cadere, diligenti meditatione eſſe prouidenda ait: quò in omnem caſum armati, inſtructiq; ſimus aduerſus omnes animi motus: vt ſicut vigiles & periti gubernatores, priuſquam dent vela. Scythiam per Euxinum pelagus petituri, ſe anchoris muniūt & rudētibus, ne ſi quis ſecus quàm opus ſit ventus incubuerit, fruſtra ſint auxiliū deſideratur; ita ēt nos nō adeò rebus lætiorib. afferamur, aut deiiciamur aduerſis, vt videamur obliti, q̃ varia ſit, q̃ fragilis, quàm inconſtans humana conditio. Quid enim aut noſtrorū, aut noſter etiam obitus, non affligat? *Franciſcus Philelphus, in conſolatione ad* Iacobū *Antoniū Marcellū de obitu filij.*

Rectè ſanè hominem ſimulachrū Sophocles, atq; vmbram vocat, rem ſanè & vanā & contēnēdam. Hunc autem propemodum ſecutus Horatius Flaccus inquit:

Puluis & vmbra ſumus.

Sed lógè id potius & apertius Pindarus expreſſit. Quid autem eſt vllus? Quid nullus? Vmbræ ſomnium. Nam cũ vmbra debilius nihil ſit, quale ſit vmbræ ſomnium, nõ eſt intellectu difficilè. Vnde igitur tãta ſit nobis animi elatio, neſcio: vt qui cæteris animãtibus ſumus fragiliores, ſoli velimus ex omnibus detractare ius mortis: quę vt natura rationeq́ue debetur, ita neceſſariò cómunis eſt omnibus. Quod ſi intelligeremus quãtum ineſt in ea boni: nunquã adeò nobis eſſemus aduerſi atque inimici. Quæ enim imprudẽtia noſtra eſt, vt ignoremus ad finem omnia referri oportere? finem verò vt bonum appeti? Finis autem vitę huius, quàm mors, alius eſt nullus. Quòd ſi ſummum bonum & finis vltimus conuertuntur, mortem habendam eſſe in ratione fœlicitatis, qui negarit, quæ ſit fœlicitatis ratio, non intelligit. Simul enim cum morte & vita, humana omnis finitur actio. *Ibidem de obitu filij.*

Nomen iuſti nõ amittit qui quotidie per pœnitẽtiam reſurgit, ait Hieronymus. Quemadmodum in ludo pilæ, non ſolum dicitur bona pila, cum expeditè volat & fertur altius per aerem, ſed etiamſi attingat pauimentum cadens in terram, dum modo ſtatim ob terræ reuerberationem ſaliat, ferens ſe in ſublimè & reciprocetur: ſic nõ ſolum dicitur iuſtus, qui nunqnam cecidit in terram peccati, ſed ille etiam, qui etſi aliquando cadat, confeſtim tamen reſurgit. *Hector Pintus in cap 14. Ezech.*

Viperam fuerũt exuſtam, in cineremq́; cõuerſam mederi eiuſdem beſtiæ morſui. Mordet vipera, fit tumor, & plaga mortifera, adhibe cinerem, & id in quod homo conuertitur, ſanitatem cõſequeris. Vulneratus es à ſuperbia, mundi gloria, vipera venenoſa, habes animam tumidam, conſidera cinerem, idq́ue in quod conuertetur vana mũdi potẽtia, & ipſe puluis erit promptũ & ſalutare remedium quo poſſis ad vitam reuocari. *Idem in cap. 14. Iſayæ.*

Vide hominis fragilitas.

VITAE PRAESENTIS VANITAS:

FVtura quotidie regna quæramus, omniaq́; pręſentia vmbras eſſe prorſus ac ſomnia iudicemus. Neque ſi

rex

rex terrenus aliquis aſſumens te pauperem ac medicum, repente ſibi adoptaret in filiũ, tu iam ad rugurij tui reſpiceres vtilitatem: & certè non grandi hæc diſcrimine ſeparantur: Ita nunc igitur nihil pręſentium putes eſſe pretioſum. *Chryſoſt. hom. 12. in Matth.*

Vita noſtra ludus eſt, & fortè quid deterius. Non enim tendit ad riſum, ſed intolerabilẽ quoque portendit dolorem eis qui mores ſuos nõ maturè & diligenter inſtruũt. Quo enim diſtamus à pueris, ludendi gratia caſulas ędificãtibus, nos qui ampla pretoria & clara cõſtituimus? Quę autem eſt diſſimilitudo inter eorum prandiola, ad ludum parata, & noſtra hęc ſplendidè & delicatè apparata cõuiuia? Nulla planè, niſi quod ea quę nos ad ſupplicium noſtrũ ſępe facimus, illi imitantur ad ludum. Nondum venimus ad maturitatem virorum, quò cum venerimus, intelligemus iſta omnia eſſe puerilia. Nã & illos cum ad virilem ętatem trãſimus, ridere cõſueuimus, ob ea certè ipſa quę cum pueri eſſemus, etiã ſtudioſe credebamus eſſe facienda. Nam & teſtas aliquando & lutum ſæpius aggerentes, nõ minus gloriabamur, quàm hi qui certatim amplas porticus, & triclinia gaudent ſuperbè conſtruere. Sed tamen peribãt illa continuò, & corruebãt. Et ſicut nos paruulos, de illa flentes deſtructione ridemus. Sic iſti quoque viri nobis de hac ſubuerſione mœrentibus, nõ modo nõ rident ſed deflent. Quouſque luſibus occupamur, ac ſalutẽ noſtrã ipſi deſpicimus ac prodimus? Vt pueri cũ neglectis literis ad huiuſmodi nugas ſua ſtudia conuertunt, duriſſimis verberibus ſubiacebũt: Sic nos quoq; qui in reb. ſtudiũ cõſumimus, cũ à nobis ſpiritualiũ exigetur operũ diſciplina, niſi quæ reddenda erunt habuerimus parata, horrẽda illa ſupplicia perferemus. Et hæc quidẽ quib. nũc dediti ſumus, cuncta pariter euaneſcẽt, quæ verò ex iſtis pœna colligitur, immortalis erit & perpetua. Quod quidẽ accidere ſolet in paruulis, quorum puerilis illa conſtructio, à patre tota ſubuertitur, ipſi etiam verberati poſt luſus, ad lacrymas conuertuntur. *Idem hom. 24. in Matthæum.*

Nõ eſt theatralibus ſcenis præſens vita diſſimilis. Nam vt illic ille imperatoris, hic iudicis, alter & militis implet officium, vbi autem conſecuta nox fuerit, nec imperator

agnoſcitur imperator, nec iudex qui fuerit iudex videt, nec miles poſtea qui prius miles: ita vnuſquiſq; noſtrum in illius ſeculi die, non perſonis, ſed rebus atq; actib. competentem accipiet dignitatem. *Idem epiſt.6.*

Omnia vanitas, oĩa repentè ſpũs flatu, tanq̃ folia cũcta decuſſa ſunt, & arbor nuda derelicta eſt, & nõ ſolũ nuda, ſed ab ipſis conuulſa radicib. Oĩa nox ſunt, & ſomniũ, & die exorta nuſquã cõparuerunt. Vmbra erat, & ptranſiit. Fumus fuit, & diſſolutus eſt. Bullę aquarũ fuerũt, & diſruptæ ſunt. Araneæ telę erant, & diſciſſæ ſunt. Hoc verò ſeculũ ſi ſaperent qui in potentia verſantur, in parietibus oĩbus, & in veſtib. ſcriberent, in foro, in domo, in atrijs, in ianuis, in ingreſſib. & añ oĩa ĩ cõſciẽtijs. *Idẽ epi.7. ad Eutro.*

Non eſt ludus vita, quinimò pñs quidem vita ludus, futura verò non ludicra. Fortè verò non tm̃ eſt ludus vita, ſed peius quid. non.n. in riſum deſinit, verũ & ſua diſponere nolentib. multũ affert nocumentũ. Quid.n. a pueris differimus ludentib & domos ædificantib. nos ſplẽdidas erigentes domos? Quid aũt a prandentib. illis nos delicatè viuentes? Nihil, niſi qđ cum pęna hæc facimus. Si uerò nondũ rerum veritatem conſpicimus, mirandum nõ eſt: nondum.n. viri facti ſumus: cum aũt facti fuerimus, ſciemus qđ hęc ſunt puerilia, qm̃ & illa viri euadẽtes dimittimus. Cum aũt pueri ſumus, ſeria eſſe putamus & teſtas & lutum coagmentantes, nõ minus magna erigentib. ſepta ſolliciti ſumus, verum tñ ſtatim pereunt & collabuntur: & neq; ſi ſtarent, vſquam nobis vtilia forẽt, ſicut nec iſtæ ſplendidæ domus. Cœli namq; ciuem admittere non pñt, neq; cœleſtem hñs patriam, in his morari ſuſtineret. Sed quẽadmodũ nos hæc pedib. deſtruimus, ita & ille iudicio ſubuertit. Et ſicut nos pueros in ſubuerſione lũgẽtes ridemus, ſic & cęlites nos hæc ingemeſcentes, non tm̃ rident, verũ & deflẽt: qm̃ & miſericordiã ſunt ipſorũ viſcera, & hinc multũ eſt dãnũ. Efficiamur itaq; viri. Quouſq; ſolo reptamus, in lapidib. & lignis altũ ſapientes? Quouſque ludimus? & vtinã tm̃modo luderemus. Nunc autẽ & nr̃am prodidimus ſalutem. Et ſicut pueruli cum in his ſtudium agunt literis neglectis, multa ſuſtinent verbera: ſic & nos in his oẽ ſtudiũ impendentes, dum ſpiritales exige

mus

mus diſciplinas,tunc per opera, nec quas præſtemus habebimus,extremã dabimus vltionem, nec vllus erit qui nos eruat,ſiue pater,ſiue frater. *Ibid.ho.47.ad pop. Antioch.*

Si nauiges,& in naui poſitus, vides terras ac promontoria,& montes trãſeuntia,non qđ illa cõtinuò moueantur,ſed quia tu vento proſpere flante tranſis illa, ſe ſubducere vt r,ac ferri: Ita & in hoc ſeculo, ſancto ſpiritu mentem tuam perflante & ſpirante, ſecundo ac ꝓſpero nauiges curſu, pertranſibis ſenſu tuo omnia hæc quę videntur,quia temporalia ſunt, & intuens illa quæ æterna ſunt,ſine dubio dices,quia hæc omnia quæ uidẽtur, iam non ſunt,quia nec futura ſunt. *Orige. ho.5. in Pſal.36.*

VITAE PRAESENTIS MISERIA.

DE *torrente in via bibit.* Sicut torrens pluuialibus aquis colligitur,redundat,perſtrepit,currit, & currendo decurrit,i.curſum finit. Sic eſt omnis iſte curſus mortalitatis,naſcuntur homines,moriuntur, & aliis morientib. alij naſcuntur,ſuccedunt,accedunt, nec manebũt. Quid hic tenentur? Quid non decurrit? Quid non quaſi de pluuia collectum,it in abyſſum? Quomodo.n.fluuius repente collectus,de pluuia,de guttis imbrium, it in mare, nec apparet; quia nec apparebat anteq̃ de pluuia colligeret: Sic hoc genus humanum de occultis colligitur, & ꝓfluit in mortem. Rurſus in occultum vergit,medium hoc ſonat & tranſit. De hoc torrente bibit Chriſtus,hoc eſt, natus eſt moriturus. *Aug. hom. in Pſal. 109.* *Pſ. 109.*

Quemadmodum in utero puellus, ſic in mundo viuimus multis intercluſi anguſtiis, venturiq; ſeculi nec fulgorem nec claritatem valentes contueri: Cæterum ubi tempus imminet parturitionis, & partus editur iuxta legitimum præuiſumq; tempus, hæc uita omnes tum excipit mortales. *Chryſo. epiſt.5. ad Theod. lapſum.*

Nonne oẽs in vtero materno tanquam uermes in fœtida cloaca concipimur, ad partus vſque tempora captiui latemus in tenebris? Nonne omnes ex eodem vtero tanquam a ſepulchro quodã proiicimur in mũdum? vt haud

ineptè hominem ſepultum priuſqua natum dicas. Nōne omnes vitam auſpicamur a fletu, certo miſeriæ futuræ homine? *Dugo Philonius, de ſcientia bene moriendi.*

Miſeria eſt hæc vita, quālibet fęlix, nō fœlicitas. Et hoc noīe vallis lachrymarū verè dr̄ hic mundus, non campus Elyſius: Nouit hoc Heſiodus, nouit hoc Homerus, nouit vtroque antiquior Orpheus, nouerunt & alij, vel paris aut maioris vetuſtatis, vel Ethnici, qui hoīes in hoc mundo viuentes, quālibet fęlices a vulgo iudicatos, peculiari ſp epitheto notauerunt, & adhuc in ſuis momētis vocāt miſeros mortales. Quid hac de re ſentiat Eccleſiæ doctores, meo iudicio nō operæpretium eſt referre: quū oēs paribus placitis doceant, in hac uita quēadmodum nihil eſſe felicitatis, ita calamitatum & miſeriarum plena eſſe & referta omnia. Et ipſe Seruator Chriſtus promiſſionib. vitæ beatæ nihil aliud innuit q̄ huius pn̄tis miſeriam. *Ibid.*

Quis eſt qui non naſcit̄ plorans, qui non a pueritia mę rorib. & angorib. prematur? Vt.n. fluuius exalto cacumine fluens, per rupes & montē deſcendens, ſp ſonitum efficit & ſtatim ab ortu veluti voces raucas emittit, & cōteritur ac frangitur, donec ad pedē montis ingredit̄ mare: Sic hō exit ab vtero matris cū dolore & fletu, vagit in cunis, p̄mitur in pueritia, & ſic ploratus & gemitus fundēs, vitā ſine quiete & ſecuritate traducit, donec decurſo ſpatio, mare mortis ingreditur quo tandem oēs fluuij tā magni q̄ parui ingrediuntur. *Hector Pintus in cap. 38. Iſayæ.*

Iſa. 40. *Omnis caro fænum.* Vt peritus pictor, qū vult vt aliquis color emineat, opponit iuxta eum contrariū colorē: ſic diuinus vates vt Dei miſericordiam cognoſceremus, oppoſuit iuxta illam hoīum miſeriam. Vnde aptiſſimam ſimilitudinem, hoiem cum fęno comparat, & eius gloriam cum flore agri. Quid vilius fœno? Quid agri flore fragi-

Iob. 13. lius? Ideo dicebat Iob. *Homo quaſi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra.* & rurſum, *contra folium quod vento rapitur oſtendis potentiam tuam, & ſtipulam ſiccam per equeris.* Vbi vides appellari hoīem, folium vento raptum, & aridam

Iacob. 4. ſtipulam. Et D. Iacobus, *Quæ eſt,* inquit, *vita noſtra? Vapor ad modicum parens.* Vnde dr̄ in prouerbio. Homo bulla, q a nihil ſit humana vita fugacius. Homerus comparat hoīs

vitam,

vitam, caducis arborum folijs Euripides ait huius vitæ fęlicitatem durare vnum diem, ſed reprehenditur a Demetrio Phalereo, quod non unum diem, ſed unum temporis inſtans dicere debuerit. Pindarus hominem umbræ ſimilem vocauit. *Idem in c.40.*

VITA AETERNA.

SIcut teſta ouorum quamuis pulchrè facta, & diligẽter formata videatur, neceſſe eſt tamẽ eam frangi & reſolui vt inde pullus procedat, & illud pro quo totius oui forma expreſſa uidetur, appareat: Ita ergo & huius mundi neceſſe eſt tranſire ſtatum, vt ſtatus ille ſublimior regni cœleſtis effulgeat. *Cle.lib.3.recognitio.*

Quemadmodum in rebus ante oculos poſitis, rex non vtitur miniſterio hominum greges paſcentium, ſed pulchrorum ac bene educatorum: ſic & in cœleſti palatio illi miniſtrant regi cœleſti, qui ſunt puro corde ſine macula & reprehenſione. *Maca.ho.65.*

Quemadmodum vita hæc temporaria cognatam obtinet & huic mundo conformem naturam: itidem & ſecuturæ illius vitæ ratio, ſortem conditionemq; exceptura eſt animarum noſtrarum ſtatui commodiſſimè reſpõdentem. *Baſil.ho.1.exameron.*

Sicut variæ ſunt vitæ electiones: ita & multæ apud Deũ manſiones, q̃ ſecundum dignitatem vnicuiq; diuiduntur & diſtribuuntur, & hic quidem hanc excolit uirtutem, alius verò aliam, alius etiam plures, nonnulli quoq; omnes, ſi ſaltem eſt poſſibile, tantummodo vltra pergat quiſque, & anteriora cõcupiſcat, ac veſtigia inſequatur eius qui rectè deducit & dirigit, quiq; per anguſtam uiam & portam ad latitudinem quæ illic eſt deducit. *Greg.Nazian. orat.de paupertate fouenda.*

Quemadmodum aliquis contemnit ęream drachmam ad drachmas centum aureas conquirendas: ita etiam qui totius orbis dominum dereliquit, centuplum de melioribus præmijs in ſublimi ſede recipiet. *Athanaſius in vita S. Antonij.*

Ponamus adoleſcentẽ aliquem eſſe mirabilem, eundẽque & cunctis florere virtutib. & totius tenere orbis im-

perium

perium,tamq; in omnibus eſſe perfectũ, vt vniuerſos erga ſe homines patrio ardere faciat aſpectu. Quid non ergo iſtius patre pati exiſtimatis libenti animo, ne talis filij priuetur alloquio: quod verò uel grãde malũ vel exiguũ nõ eſſe ſubiturũ,modo vt illũ etiã videat,atq; illius pſentia pfruatur? Hoc igitur de futura gloria cogitemus. Neque .n.hic filius patri,et ſi virtutibus mille decoretur, deſiderabilis eſt atq; mirabilis,vt cœleſtiũ fructus bonorũ, ac reſolui & eſſe cum Chriſto. *Chryſo.ho.24.in Mat.*

Quemadmodum qui regno inhiat, & ſi purpurę loco aliũ quemvis honorem aſſequatur, nihil ſe adeptum arbitratur: ſic & nos omnia deſpiciemus præſentia,ſi honorẽ illũ deſiderabimus. Nonne animaduertiſtis ludentes pueros, cum aciem ſtruunt, & milites,pręcones lictores præcedunt, medius puer principis loco incedit? Huiuſcemodi humanę res ſunt; neque puerilibus differunt ludis, vel etiam abiectiores quę hodie exiſtũt,cras nuſquam apparent. *Idem hom.1.in 1.Corinth.*

Mat.11 *Regnum cœlorũ vim patiatur, & violenti rapiunt illud.* Vides vt bona dum rapiuntur, abundãt magis: terrena verò dũ fuerint direpta,minuunt. Non itaq; conſeneſcamus inopia,ſed diuitias ambiam⁹. Diuitię Dei ſunt ſi plures ſunt qui cœlo perfruãtur, Violẽti (inquit) rapiunt illud. Violẽtia & rapina opus, neque enim in promptu atq; ad manus eſt regnum cœlorũ. Raptor huiuſmodi ſemper eſt ſobrius, uigilque perdurat, & in cura cogitationibusq; verſat, vt rapere opportunè poſſit. Nonne aſpicitis vt q in bello rapere aliquid cupit, noctẽ totam peruigil duret in armis? Si igitur qui ſecularia rapiunt, noctẽ in armis & vigilijs ducunt quãto ſtudio egemus nos qui molimur ſpiritalia, quæ ſunt digniſſima rapere? At cõtra quib. cęleſtia conſequi propoſitũ eſt, etiã die media dormimus ac ſtertimus, ſemperque nudi & inermes ſumus. Si quis regnũ inuadere nititur, nonne innumeras ante ſibi mortes proponit: nonne cum ſeſe inſtruxerit armis,cũ rei bellicę peritus euaſerit, cum omnia huius rei gratia cõparauit, ita demum inuadere pergit? Non ita nos agimus, ſed dormiẽtes rapere volumus, atq; ideo uacuis manibus abimus. Nõ vides raptores quomodo fugiant, quomodo currãt,

quomodo obſtãtia impedimenta dirumpant? Curſu opus eſt, nam protinus aduerſum te diabolus currit, & his q̃ præceſſerint tenere te iubet: ſed ſi fortis, ſi exercitatus fueris, omnia abieciſti, omnes auis inſtar quaſi ſis; ac licet hinc iã proficiſcaris, ſiue forum forenſesq; tráſcendas tumultus, ſeculũ ſcilicet præſens etiam ad ea quæ ſuperiora ſunt, pertinges, quod eſt futurũ ſeculum. Rapuiſti pudicitiam, ne ſiſtas gradum, fuge; longè poſt te diabolum relinq;: ſi viderit quod te deiicere nequeat, ne perſequetur quidẽ: ita fere & nos faciamus, q̃ cũ ratores noſtris ſe ſubduxerint oculis, quaſi deſperantes, neq; ipſi inſequimur: neq; alios ad eos tenendos hortamur, ſed abire pmittimus: Sicut tu quoque initio vehementi vtere curſu: cũ longè à diabolo diſceſſeris, nihil iam cótra conabitur, ſed in tuto eris, boniſque foueris æternis. *Idem hom. 10. in 2. Timot.*

Si quis te in regias duxiſſet aulas, & de parietibus aurũ vndique fulgens, & omnẽ aliũ ornatum tibi demonſtraſſet: poſtea te inde in pauperis cellã induxiſſet, & poſt breue tẽpus in regias reducturum illas, & perennem ibi ſe tibi daturũ mãſionẽ pmiſiſſet, nũquid nõ deberes effici deſiderio, & vel ipſos paucos dies ęgreferre? Hoc quoq; de cęlis & de terra cogites, & ingemiſce cũ Paulo, nõ pp mortẽ, ſed pp præſentẽ vitam. *Idem homi. 5. ad pop. Antiochenum.*

Venale eſt quod habeo, dicit Dominus: tibi eme illud: Quid habet venale? Requiem, regnũ. Quantum valet? pretium eius labor eſt: Quomodo ſi diceret, pretiũ eius aurũ eſt, non ſufficeret hoc dicere ſed quereres quãtũ aurũ? Nam ſi ſolidus eſt, aurum eſt, & ſemiũcia, & libra, & tale aliquid ideo dixit pretiũ, ne laborares quęrere, quandiu huius rei pretium labor eſt. Quantus labor eſt? Iam quęre tu quantum laborandum ſit, tu iudica quãto labore emẽda ſit requies illa ſempiterna ſine fine, vbi gaudium incorruptum ſine fine, uita æterna ſine fine. Quanto labore digna eſt requies quę nõ habet finem? Quia ſempiterna eſt requies, æquè pretium. Si verum vis comparare, & verũ indicare, ęterna requies æterno labore rectè emit. Certè tantus debuit eſſe. Idẽ ſempiternus labor pro requie ſempiterna Decies centena millia annorũ in labore quid valent? Habent finem: quod tibi dabo, ait dominus, non habebit

bebit finem. Qualis miſericordia Dei? Nec dicit, decies cētena millia annorum labora, non dicit vel mille annos labora, non dicit quingentos labora, ſed cum viuis, labora paucis annis. Inde iam requies erit, & finem nō habebit. Ecce quantum pretium damus, quodammodo unam ſiliquam ad accipiendos theſauros ſempiternos. Siliquā laboris ad requiem ſempiternam. *Aug. in pſal. 93.*

Cum ſic ametur iſta ærumnoſa vita, q̄ ſit amanda æterna vita? Amas iſtā vitā vbi laboras, curris, ſatagis, anhelas, & vix enumerantur q̄ neceſſaria ſunt in miſera uita. Seminare, arare, nouellare, nauigare, molere, coquere, texere, & poſt hęc oīa finire hēs uitā. Ecce q̄ pateris in miſera iſta quam diligis, vita, & putas te ſp victurum, & nequaq̄ moriturū? Templa, ſaxa, marmora ferro plumboq; cōſolidata, tn̄ cadunt, & hō nunq̄ putat ſe moriturum, dies mali hic ſunt. Non ſunt dies mali quos agimus in corruptela huius carnis in tanta vel ſub tanta ſarcina corruptibilis corporis, inter tantas tentationes, inter tantas difficultates, vbi falſa uoluptas, nulla ſecuritas gaudij, timor torquens, cupiditas auida, triſtitia arida? Ecce quā malos dies, & nemo vult finire dies malos, multumq; rogāt hinc Deū hoīes ut uiuant. Quid eſt autē diu uiuere, niſi diu torqueri? Quid eſt aliud diu uiuere, niſi quā malos dies, malis dieb. addere? Et cū creſcunt pueri, quaſi accedunt illis dies, & neſciunt quia minuūtur, & ipſa eſt falſa cōputatio. Creſcentib. n. decedunt dies potius q̄ accedunt. Conſtituite hoī alicui nato, v. g. octoginta annos, quicquid viuit, de ſumma minuit. Et inepti hoīes gratulantur plurimis natalitijs, tam ſuis quam filiorum ſuorum. O uirum prudentem? ſi tibi uinum minuatur in vtre, triſtaris, dies perdis, & gaudes? Mali ergo ſunt dies, & eo peiores, quia diliguntur. Sic blanditur hic mundus, ut nemo velit finire ærumnoſam uitam, uita bona non eſt niſi beata. Vita beata eſſe non poteſt, niſi ęterna, ubi ſunt dies boni, non multi, ſed vnus. *Idem ſer. 17. de verbi Domin ex Matthæo.*

Quemadmodum quibus uſus eſt bellica tela tractandi, cum ante regem mundi huius artis ſuę cupiunt peritiam demonſtrare, in paruiſſima quadam ſcutula, q̄ figurata in ſe continet pręmia, iacula ſua vel ſagittas cōtorquere

conten-

contendunt, certi quod nó aliàs niſi deſtinationis ſuæ linea ad finé poſſint deſiderati pręmij peruenire, ſecuri de ipſo, ſi modo propoſitū ſcopum valuerint obtinere. Qui ſi fortè ab eorum fuerit ſubtractus intuitu, nec indeclinabiliter ei ſagaciſſimorum obtutuum peruicacia inhęſerit quãtumlibet recto tramite caſſa imperitorum deerret intentio, & exidiſſe ſe tamen à contemplatione non ſentiet, & cū ſibi efficaciſſimis telorum immiſſionibus videantur inniti, fruſtrato inertiæ labore falluntur, quia illū ſubtiliſſimū deſtinationis limité proſequi, oculis ac méte nó norūt: & cum inutiles in aera vacuoſque ictus effuderint, in quo peccauerint, quoue decepti ſunt dijudicare nó poſſunt, quippè quos nulla méſura propoſita arguit, quantū à directióe diſceſſerint, nec quoq; deinceps corrigere uel reuocare debeant lineā diſciplinę, docere poteſt paſſiuus obtutus: Ita igitur & noſtri propoſiti finis quidé iuxta Apoſtolū uita æterna eſt. Scopus uero puritas mentis, quam Paulus ſanctificationé núcupauit, ſine qua prædictus finis nó poterit apprehendi. *Caſsianus collatione prima cap. 5.*

Remiſſione cito plurimi potiti ſunt, beatam uero tranquillitatem, nemo repente poſſedit. Hanc enim ut acquirere poſſimus, longo tempore ac Dei adiutorio, & ſingulari gratia nobis opus eſt. *Climacus de diſcretione gradu. 29.*

Quantum attinet ad ſcientiam rationale, memor quiſque præteritorum malorum ſuorum erit, quantum auté ad experientis ſenſum, prorſus immemor erit. Nã & peritiſſimus medicus, ſicut arte ſciūtur, omnes fere morbos nouit: ſicut auté corpore ſentiuntur, plurimos neſcit, quos ipſe paſſus non eſt. Vt ergo ſcientiæ malorum duæ ſunt, vna qua potentia mentis non latet, altera quæ experiétis ſenſibus inheret: aliter quippè ſciūtur vitia omnia per ſapientiæ doctrinam, aliter per inſipientis peſſimam vitã: ita & obliuiones duæ ſunt. Aliter namq; ea obliuiſcitur eruditus & doctus, aliter expertus & paſſus. Ille ſi per imperitiam negligat, ille ſi miſeria careat. Secūdum hanc obliuionem quæ poſteriori loco poſita eſt, memores nó erunt ſancti præteritorū malorū. Carebunt enim omnibus malis, ita vt penitus deleãtur de ſenſibus eorum. *Iulianus Toletanus lib. 3. Prognoſticon cap. 57.*

Sicut

Puluis & vmbra ſumus.

Sed lōgè id potius & apertius Pindarus expreſſit. Quid autem eſt vllus? Quid nullus? Vmbræ ſomnium. Nam cū vmbra debilius nihil ſit, quale ſit vmbræ ſomnium, nō eſt intellectu difficilè. Vnde igitur tāta ſit nobis animi elatio, neſcio: vt qui cæteris animātibus ſumus fragiliores, ſoli velimus ex omnibus detractare ius mortis: quę vt natura rationeq́ue debetur, ita neceſſariò cōmunis eſt omnibus. Quod ſi intelligeremus quātum ineſt in ea boni: nunquā adeò nobis eſſemus aduerſi atque inimici. Quæ enim imprudētia noſtra eſt, vt ignoremus ad finem omnia referri oportere? finem verò vt bonum appeti? Finis autem vitę huius, quàm mors, alius eſt nullus. Quòd ſi ſummum bonum & finis vltimus conuertuntur, mortem habendam eſſe in ratione fœlicitatis, qui negarit, quæ ſit fœlicitatis ratio, non intelligit. Simul enim cum morte & vita, humana omnis finitur actio. *Ibidem de obitu filij.*

Nomen iuſti nō amittit qui quotidie per pœnitētiam reſurgit, ait Hieronymus. Quemadmodum in ludo pilæ, non ſolum dicitur bona pila, cum expeditè volat & fertur altius per aerem, ſed etiamſi attingat pauimentum cadens in terram, dum modo ſtatim ob terræ reuerberationem ſaliat, ferens ſe in ſublimè & reciprocetur: ſic nō ſolum dicitur iuſtus, qui nunqnam cecidit in terram peccati, ſed ille etiam, qui etſi aliquando cadat, confeſtim tamen reſurgit. *Hector Pintus in cap* 14. *Ezech.*

Viperam fuerūt exuſtam, in cineremq; cōuerſam mederi eiuſdem beſtiæ morſui. Mordet vipera, fit tumor, & plaga mortifera, adhibe cinerem, & id in quod homo conuertitur, ſanitatem cōſequeris. Vulneratus es à ſuperbia, mundi gloria, vipera venenoſa, habes animam tumidam, conſidera cinerem, idq́ue in quod conuertetur vana mūdi potētia, & ipſe puluis erit promptū & ſalutare remedium quo poſſis ad vitam reuocari. *Idem in cap.* 14. *Iſayæ.*

Vide hominis fragilitas.

VITAE PRAESENTIS VANITAS:

FVtura quotidie regna quæramus, omniaq; pręſentia vmbras eſſe prorſus ac ſomnia iudicemus. Neque ſi

rex

rex terrenus aliquis aſſumens te pauperem ac mendicum, repente ſibi adoptaret in filiũ, tu iam ad tugurij tui reſpiceres vtilitatem: & certè non grandi hæc diſcrimine ſeparantur: Ita nunc igitur nihil præſentium putes eſſe pretioſum. *Chryſoſt. hom. 12. in Matth.*

Vita noſtra ludus eſt, & fortè quid deterius. Non enim tendit ad riſum, ſed intolerabilẽ quoque portendit dolorem eis qui mores ſuos nõ maturè & diligenter inſtruũt. Quo enim diſtamus à pueris, ludendi gratia caſulas ędificãtibus, nos qui ampla prętoria & clara cõſtituimus? Quę autem eſt diſſimilitudo inter eorum prandiola, ad ludum parata, & noſtra hęc ſplendidè & delicatè apparata cõuiuia? Nulla planè, niſi quod ea quę nos ad ſupplicium noſtrũ ſępe facimus, illi imitantur ad ludum. Nondum venimus ad maturitatem virorum, quò cum venerimus, intelligemus iſta omnia eſſe puerilia. Nã & illos cum ad virilem ętatem trãſimus, ridere cõſueuimus, ob ea certè ipſa quę cum pueri eſſemus, etiã ſtudioſe credebamus eſſe facienda. Nam & teſtas aliquando & lutum ſæpius aggerentes, nõ minus gloriabamur, quàm hi qui certatim amplas porticus, & triclinia gaudent ſuperbè conſtruere. Sed tamen peribãt illa continuò, & corruebãt. Et ſicut nos paruulos, de illa flentes deſtructione ridemus. Sic iſti quoque viri nobis de hac ſubuerſione mœrentibus, nõ modo nõ rident ſed deflent. Quouſque luſibus occupamur, ac ſalutẽ noſtrã ipſi deſpicimus ac prodimus? Vt pueri cũ neglectis literis ad huiuſmodi nugas ſua ſtudia conuertunt, duriſſimis verberibus ſubiacebũt: Sic nos quoq; qui in reb. ſtudiũ cõſumimus, cũ à nobis ſpiritualiũ exigetur operũ diſciplina, niſi quæ reddenda erunt habuerimus parata, horrẽda illa ſupplicia perferemus. Et hæc quidẽ quib. nũc dediti ſumus, cuncta pariter euaneſcẽt, quæ verò ex iſtis pœna colligitur, immortalis erit & perpetua. Quod quidẽ accidere ſolet in paruulis, quorum puerilis illa conſtructio, à patre tota ſubuertitur, ipſi etiam verberati poſt luſus, ad lacrymas conuertuntur. *Idem hom. 24. in Matth. eum.*

Nõ eſt theatralibus ſcenis præſens vita diſſimilis. Nam vt illic ille imperatoris, hic iudicis, alter & militis implet officium, vbi autem conſecuta nox fuerit, nec imperator

agnoſcitur imperator, nec iudex qui fuerit iudex videt, nec miles poſtea qui prius miles: ita vnuſquiſq; noſtrum in illius ſeculi die, non perſonis, ſed rebus atq; actib. competentem accipiet dignitatem. *Idem epiſt. 6.*

Omnia vanitas, oĩa repentè ſpũs flatu, tanq̃ folia cũcta decuſſa ſunt, & arbor nuda derelicta eſt, & nõ ſolũ nuda, ſed ab ipſis conuulſa radicib. Oĩa nox ſunt, & ſomniũ, & die exorta nuſquã cõparuerunt. Vmbra erat, & p̃tranſiit. Fumus fuit, & diſſolutus eſt. Bullę aquarũ fuerũt, & diſruptæ ſunt. Araneæ telę erant, & diſciſſæ ſunt. Hoc verò ſeculũ ſi ſaperent qui in potentia verſantur, in parietibus oĩbus, & in veſtib. ſcriberent, in foro, in domo, in atrijs, in ianuis, in ingreſſib. & an̄ oĩa ĩ cõſcictijs. *Idẽ ep. 7. ad Eutro.*

Non eſt ludus vita, quinimò pñs quidem vita ludus, futura verò non ludicra. Fortè verò non tñ̄ eſt ludus vita, ſed peius quid. non. n. in riſum deſinit, verũ & ſua diſponere nolentib. multũ affert nocumentũ. Quid. n. a pueris differimus ludentib & domos ædificantib. nos ſplẽdidas erigentes domos? Quid aũt a prandentib. illis nos delicatè viuentes? Nihil, niſi qđ cum pęna hæc facimus. Si uerò nondũ rerum veritatem conſpicimus, mirandum nõ eſt: nondum. n. viri facti ſumus: cum aũt facti fuerimus, ſciemus qđ hęc ſunt puerilia, qm̃ & illa viri euadentes dimittimus. Cum aũt pueri ſumus, ſeria eſſe putamus & teſtas & lutum coagmentantes, nõ minus magna erigentib. ſepta ſolliciti ſumus, verum tñ̄ ſtatim pereunt & collabuntur: & neq; ſi ſtarent, vſquam nobis vtilia forent, ſicut nec iſtæ ſplendidæ domus. Cœli namq; ciuem admittere non pñt, neq; cœleſtem hñs patriam, in his morari ſuſtineret. Sed quẽadmodũ nos hæc pedib. deſtruimus, ita & ille iudicio ſubuertit. Et ſicut nos pueros in ſubuerſione lugẽtes ridemus, ſic & cęlites nos hæc ingemeſcentes, non tñ̄ rident, verũ & deflẽt: qm̃ & miſericordiã ſunt ipſorũ viſcera, & hinc multũ eſt dãnũ. Efficiamur itaq; viri. Quouſq; ſolo reptamus, in lapidib. & lignis altũ ſapientes? Quouſque ludimus? & vtinã tñ̄ modo luderemus. Nunc autẽ & nr̃am prodidimus ſalutem. Et ſicut pueruli cum in his ſtudium agunt literis neglectis, multa ſuſtinent verbera: ſic & nos in his oẽ ſtudiũ impendentes, dum ſpiritales exige

mus diſciplinas; tunc per opera, nec quas pręſtemus habē bimus, extremā dabimus vltionem, nec vllus erit qui nos eruat, ſiue pater, ſiue frater. *Ibid. ho. 47. ad pop. Antioch.*

Si nauiges, & in naui poſitus, vides terras ac promontoria, & montes trāſeuntia, non qđ illa cōtinuò moueantur, ſed quia tu vento proſpere flante tranſis illā, ſe ſubducere vr̄, ac ferri: Ita & in hoc ſeculo, ſancto ſpiritu mentem tuam perflante & ſpirante, ſecundo ac ꝓſpero nauiges curſu, pertranſibis ſenſu tuo omnia hæc quę videntur, quia temporalia ſunt, & intuens illa quæ æterna ſunt, ſine dubio dices, quia hæc omnia quæ uidētur, iam non ſunt, quia nec futura ſunt. *Orige. ho. 5. in Pſal. 36.*

VITAE PRAESENTIS MISERIA.

DE *torrente in via bibit.* Sicut torrens pluuialibus aquis colligitur, redundat, perſtrepit, currit, & currendo decurrit, i. curſum finit. Sic eſt omnis iſte curſus mortalitatis, naſcuntur homines, moriuntur, & aliis morientib. alij naſcuntur, ſuccedunt, accedunt, nec manebūt. Quid hic tenentur? Quid non decurrit? Quid non quaſi de pluuia collectum, it in abyſſum? Quomodo. n. fluuius repente collectus, de pluuia, de guttis imbrium, it in mare, nec apparet, quia nec apparebat anteq̃ de pluuia colligeret: Sic hoc genus humanum de occultis colligitur, & ꝓfluit in mortem. Rurſus in occultum vergit, medium hoc ſonat & tranſit. De hoc torrente bibit Chriſtus, hoc eſt, natus eſt moriturus. *Aug. hom. in Pſal. 109.* *Pſ. 109.*

Quemadmodum in utero puellus, ſic in mundo viuimus multis interclusi anguſtiis, venturiq; ſeculi nec fulgorem nec claritatem valentes contueri: Cæterum ubi tempus imminet parturitionis, & partus editur iuxta legitimum præuiſumq; tempus, hæc uita omnes tum excipit mortales. *Chryſo. epiſt. 5. ad Theod. lapſum.*

Nonne oēs in vtero materno tanquam uermes in fœtida cloaca concipimur, ad partus vſque tempora captiui latemus in tenebris? Nonne omnes ex eodem vtero tanquam a ſepulchro quodā proiicimur in mūdum? vt haud

ineptè hominem ſepultum priuſqua natum dicas. Nõne omnes vitam auſpicamur a fletu, certo miſeriæ futuræ homine? *Dugo Philonius, de ſcientia bene moriendi.*

Miſeria eſt hæc vita, quãlibet fęlix, nõ fœlicitas. Et hoc noĩe vallis lachrymarũ verè dr̃ hic mundus, non campus Elyſius: Nouit hoc Heſiodus, nouit hoc Homerus, nouit vtroque antiquior Orpheus, nouerunt & alij, vel paris aut maioris vetuſtatis, vel Ethnici, qui hoĩes in hoc mundo viuentes, quãlibet fęlices a vulgo iudicatos, peculiari ſp epitheto notauerunt, & adhuc in ſuis momẽtis vocãt miſeros mortales. Quid hac de re ſentiat Eccleſiæ doctores, meo iudicio nõ operæpretium eſt referre: quũ oẽs paribus placitis doceant, in hac uita queadmodum nihil eſſe felicitatis, ita calamitatum & miſeriarum plena eſſe & referta omnia. Et ipſe Seruator Chriſtus promiſſionib. vitæ beatæ nihil aliud innuit q̃ huius pñtis miſeriam. *Ibid.*

Quis eſt qui non naſcit̃ plorans, qui non a pueritia męrorib. & angorib. prematur? Vt. n. fluuius ex alto cacumine fluens, per rupes & montẽ deſcendens, ſp ſonitum efficit & ſtatim ab ortu veluti voces raucas emittit, & cõteritur ac frangitur, donec ad pedẽ montis ingredit̃ mare: Sic hõ exit ab vtero matris cũ dolore & fletu, vagit in cunis, p̃mitur in pueritia, & ſic ploratus & gemitus fundẽs, vitã ſine quiete & ſecuritate traducit, donec decurſo ſpatio, mare mortis ingreditur quo tandem oẽs fluuij tã magni q̃ parui ingrediuntur. *Hector Pintus in cap. 38. Iſay.e.*

Iſa. 40. *Omnis caro fœnum.* Vt peritus pictor, qñ vult vt aliquis color emineat, opponit iuxta eum contrariũ colorẽ: ſic diuinus vates vt Dei miſericordiam cognoſceremus, oppoſuit iuxta illam hoĩum miſeriam. Vnde aptiſſimam ſimilitudinem, hoĩem cum fęno comparat, & eius gloriam cum flore agri. Quid vilius fœno? Quid agri flore fragi-

Iob. 13. lius? Ideo dicebat Iob. *Homo quaſi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra.* & rurſum, *contra folium quod vento rapitur oſtendis potentiam tuam, & ſtipulam ſiccam perſequeris.* Vbi vides appellari hoĩem, folium vento raptum, & aridam

Iacob. 4. ſtipulam. Et D. Iacobus, *Quæ eſt,* inquit, *vita noſtra? Vapor ad modicum parens.* Vnde dr̃ in prouerbio. Homo bulla, q̃a nihil ſit humana vita fugacius. Homerus comparat hoĩs

vitam,

vitam,caducis arborum folijs Euripides ait huius vitæ fęlicitatem durare vnum diem, ſed reprehenditur a Demetrio Phalereo, quod non unum diem, ſed unum temporis inſtans dicere debuerit. Pindarus hominem umbræ ſimilem vocauit. *Idem in c.40.*

VITA AETERNA.

SIcut teſta ouorum quamuis pulchrè facta, & diligēter formata videatur, neceſſe eſt tamē eam frangi & reſolui vt inde pullus procedat, & illud pro quo totius oui forma expreſſa uidetur, appareat: Ita ergo & huius mundi neceſſe eſt tranſire ſtatum, vt ſtatus ille ſublimior regni cœleſtis effulgeat. *Cle.lib.3.recognitio.*

Quemadmodum in rebus ante oculos poſitis, rex non vtitur miniſterio hominum greges paſcentium, ſed pulchrorum ac bene educatorum: ſic & in cœleſti palatio illi miniſtrant regi cœleſti, qui ſunt puro corde ſine macula & reprehenſione. *Maca.ho.65.*

Quemadmodum vita hæc temporaria cognatam obtinet & huic mundo conformem naturam: itidem & ſecuturæ illius vitæ ratio, ſortem conditionemq; exceptura eſt animarum noſtrarum ſtatui commodiſſimè reſpōdentem. *Baſil.ho.1.exameron.*

Sicut variæ ſunt vitæ electiones: ita & multæ apud Deū manſiones, q̄ ſecundum dignitatem vnicuiq; diuiduntur & diſtribuuntur, & hic quidem hanc excolit uirtutem, alius verò aliam, alius etiam plures, nonnulli quoq; omnes, ſi ſaltem eſt poſſibile, tantummodo vltra pergat quiſque, & anteriora cōcupiſcat, ac veſtigia inſequatur eius qui rectè deducit & dirigit, quiq; per anguſtam uiam & portam ad latitudinem quæ illic eſt deducit. *Greg.Nazian. orat.de paupertate fouenda.*

Quemadmodum aliquis contemnit ęream drachmam ad drachmas centum aureas conquirendas: ita etiam qui totius orbis dominum dereliquit, centuplum de melioribus præmijs in ſublimi ſede recipiet. *Athanaſius in vita S. Antonij.*

Ponamus adoleſcentē aliquem eſſe mirabilem, eundēque & cunctis florere virtutib. & totius tenere orbis imperium

perium, tamq; in omnibus eſſe perfectū; vt vniuerſos erga ſe homines patrio ardere faciat aſpectu. Quid non ergo iſtius patre pati exiſtimatis libenti animo, ne talis filij priuetur alloquio: quod verò uel grãde malū vel exiguū nō eſſe ſubiturū, modo vt illū etiã videat, atq; illius pſentia pfruat? Hoc igitur de futura gloria cogitemus. Neque .n. ſic filius patri, et ſi virtutibus mille decoretur, deſiderabilis eſt atq; mirabilis, vt cœleſtiū fructus bonorū, ac reſolui & eſſe cum Chriſto. *Chryſo. ho. 24. in Matt.*

Quemadmodum qui regno inhiat, & ſi purpurę loco aliū quem vis honorem aſſequatur, nihil ſe adeptum arbitratur: ſic & nos omnia deſpiciemus præſentia, ſi honorẽ illū deſiderabimus. Nonne animaduertiſtis ludentes pueros, cum eciem ſtruunt, & milites, pręcones lictores præcedunt, medius puer principis loco incedit? Huiuſcemodi humanę res ſunt, neque puerilibus differunt ludis, vel etiam abiectiores quę hodie exiſtũt, cras nuſquam apparent. *Idem hom. 1. in 1. Corinth.*

Mat. 11 *Regnum cœlorū vim patiatur, & violenti rapiunt illud.* Vides vt bona dum rapiuntur, abundãt magis: terrena verò dū fuerint direpta, minuunt. Non itaq; conſeneſcamus inopia, ſed diuitias ambiam⁹. Diuitię Dei ſunt ſi plures ſunt qui cœlo perfruãtur, Violẽti (inquit) rapiunt illud. Violẽtia & rapina opus, neque enim in promptu atq; ad manus eſt regnum cœlorū. Raptor huiuſmodi ſemper eſt ſobrius, uigilque perdurat, & in cura cogitationibusq; verſat, vt rapere opportune poſſit. Nonne aſpicitis vt q in bello rapere aliquid cupit, noctẽ totam peruigil duret in armis? Si igitur qui ſecularia rapiunt, noctẽ in armis & vigilijs ducunt quãto ſtudio egemus nos qui molimur ſpiritalia, quæ ſunt digniſſima rapere? At cõtra quib. cęleſtia conſequi propoſitū eſt, etiã die media dormimus ac ſtertimus, ſemperque nudi & inermes ſumus. Si quis regnū inuadere nititur, nonne innumeras ante ſibi mortes proponit: nonne cum ſeſe inſtruxerit armis, cū rei bellicę peritus euaſerit, cum omnia huius rei gratia cõpararit, ita demum inuadere pergit? Non ita nos agimus, ſed dormitãtes rapere volumus, atq; ideo uacuis manibus abimus. Nō vides raptores quomodo fugiant, quomodo currãt,

quomodo

quomodo oĩa impedimenta dirumpant? Curſu opus eſt, nam protinus aduerſum te diabolus currit, & his q̃ præceſſerint tenere te iubet: ſed ſi fortis, ſi exercitatus fueris, omnia abieciſti, omnes auis inſtar euaſiſti, ac licet hinc iã proficiſcatis, ſiue forum forenſesq; trãſcendas tumultus, ſeculũ ſcilicet pręſens etiam ad ea quæ ſuperiora ſunt, pertinges, quod eſt futurũ ſeculum. Rapuiſti pudicitiam, ne ſiſtas gradum, fuge, longè poſt te diabolum relinq;: ſi viderit quod te deiicere nequeat, ne perſequetur quidẽ: ita fere & nos faciamus, q̃ cũ ratores noſtris ſe ſubduxerint oculis, quaſi deſperantes, neq; ipſi inſequimur; neq; alios ad eos tenendos hortamur, ſed abire p̃mittimus. Sicut tu quoque initio vehementi vtere curſu: cũ longè à diabolo diſceſſeris, nihil iam cõtra conabitur, ſed in tuto eris, boniſque foueris æternis. *Idem hom. 10. in 2. Timot.*

Si quis te in regias duxiſſet aulas, & de parietibus aurũ vndique fulgens, & omnẽ aliũ ornatum tibi demonſtraſſet. poſtea te inde in pauperis cellã induxiſſet, & poſt breue tẽpus in regias reducturum illas, & perennem ibi ſe tibi daturũ mãſionẽ p̃miſiſſet, nũquid nõ deberes effici deſiderio, & vel ipſos paucos dies ęgre ferre? Hoc quoq; de cęlis & de terra cogites, & ingemiſce cũ Paulo, nõ pp mortẽ, ſed pp præſentẽ vitam. *Idem hom. 5. ad pop. Antiochenum.*

Venale eſt quod habeo, dicit Dominus: tibi eme illud; Quid habet venale? Requiem, regnũ. Quantum valet? pretium eius labor eſt. Quomodo ſi diceret, pretiũ eius aurũ eſt, non ſufficeret hoc dicere ſed quereres: quãtũ aurũ? Nam ſi ſolidus eſt, aurum eſt, & ſemiũcia, & libra, & tale aliquid ideo dixit pretiũ, ne laborares querere, quandiu huius rei pretium labor eſt. Quantus labor eſt? Iam quęre tu quantum laborandum ſit, tu iudica quãto labore emẽda ſit requies illa ſempiterna ſine fine, vbi gaudium incorruptum ſine fine, uita æterna ſine fine. Quanto labore digna eſt requies quę nõ habet finem? Quia ſempiterna eſt requies, æquè pretium. Si verum vis comparare, & verũ indicare, ęterna requies æterno labore rectè emit. Certe tantus debuit eſſe, Idẽ ſempiternus labor pro requie ſempiterna Decies centena millia anñorũ in labore quid valent? Habent finem: quod tibi dabo, ait dominus, non habebit

bebit finem. Qualis miſericordia Dei? Nec dicit, decies cẽtena millia annorum labora, non dicit vel mille annos labora, non dicit quingentos labora, ſed cum viuis, labora paucis annis. Inde iam requies erit, & finem nõ habebit. Ecce quantum pretium damus, quodammodo unam ſiliquam ad accipiendos theſauros ſempiternos. Siliquã laboris ad requiem ſempiternam. *Aug. in pſal. 93.*

Cum ſic ametur iſta ærumnoſa vita, q̃ ſit amanda æterna vita? Amas iſtã vitã vbi laboras, curris, ſatagis, anhelas, & vix enumerantur q̃ neceſſaria ſunt in miſera uita. Seminare, arare, nouellare, nauigare, molere, coquere, texere, & poſt hęc oĩa finire hẽs uitã. Ecce q̃ pateris in miſera iſta quam diligis, vita, & putas te ſp victurum, & nequaq̃ moriturũ? Templa, ſaxa, marmora ferro plumboq; cõſolidata, tñ cadunt, & hõ nunq̃ putat ſe moriturum, dies mali hic ſunt: Non ſunt dies mali quos agimus in corruptela huius carnis in tanta vel ſub tanta ſarcina corruptibilis corporis, inter tantas tentationes, inter tantas difficultates, vbi falſa uoluptas, nulla ſecuritas gaudij, timor torquens, cupiditas auida, triſtitia arida? Ecce quã malos dies, & nemo vult finire dies malos, multumq; rogãt hinc Deũ hoĩes ut uiuant. Quid eſt autẽ diu uiuere, niſi diu torqueri? Quid eſt aliud diu uiuere, niſi quã malos dies, malis dieb. addere? Et cũ creſcunt pueri, quaſi accedunt illis dies, & neſciunt quia minuũtur, & ipſa eſt falſa cõputatio. Creſcentib. n. decedunt dies potius q̃ accedunt. Conſtituite hoĩ alicui nato, v. g. octoginta annos, quicquid viuit, de ſummã minuit. Et inepti hoĩes gratulantur plurimis natalitijs, tam ſuis quam filiorum ſuorum. O uirum prudentem? ſi tibi uinum minuatur in vtre, triſtaris, dies perdis, & gaudes? Mali ergo ſunt dies, & eo peiores, quia diliguntur. Sic blanditur hic mundus, ut nemo velit finire ærumnoſam uitam, uita bona non eſt niſi beata. Vita beata eſſe non poteſt, niſi ęterna, ubi ſunt dies boni, non multi, ſed vnus. *Idem ſer. 17. de verbi Domin ex Matthæo.*

Quemadmodum quibus uſus eſt bellica tela tractandi, cum ante regem mundi huius artis ſuę cupiunt peritiam demonſtrare, in paruiſſima quadam ſcutula, q̃ figurata in ſe continet pręmia, iacula ſua vel ſagittas cõtorquere conten-

contendunt, certi, quod nó aliàs niſi deſtinationis ſuæ linea ad finé poſſint deſiderati prǽmij peruenire, ſecuri de ipſo, ſi modo propoſitũ ſcopum valuerint obtinere. Qui ſi fortè ab eorum fuerit ſubtractus intuitu, nec indeclinabiliter ei ſagaciſſimorum obtutuum peruicacia inhǽſerit quãtumlibet recto tramite caſſa imperitorum deerret intentio, & exidiſſe ſe tamen à contemplatione non ſentiet, & cũ ſibi efficaciſſimis telorum imiſſionibus videantur inniti, fruſtrato inertiæ labore falluñ, quia illũ ſubtiliſſimũ deſtinationis limitẽ pſequi, oculis ac mẽte nó norũt: & cum inutiles in aera vacuoſque ictus effuderint, in quo peccauerint, quoue decepti ſunt dijudicare nó poſſunt, quippè quos nulla mẽſura ꝓpoſita arguit, quantũ à directióe diſceſſerint, nec quoq; deinceps corrigere uel reuocare debeant lineã diſciplinę, docere poteſt paſſiuus obtutus: Ita igiť & noſtri ꝓpoſiti finis quidẽ iuxta Apoſtolũ uita æterna eſt. Scopus uero puritas mentis, quam Paulus ſanctificationẽ nũcupauit, ſine qua prædictus finis nó poterit apprehendi. *Caſsianus collatione prima cap.5.*

Remiſſione cito plurimi potiti ſunt, beatam uero tranquillitatem, nemo repente poſſedit. Hanc enim ut acquirere poſſimus, longo tempore ac Dei adiutorio, & ſingulari gratia nobis opus eſt. *Climacus de diſcretione gradu.29.*

Quantum attinet ad ſcientiam rationale, memor quiſque præteritorum malorum ſuorum erit, quantum autẽ ad experientis ſenſum, prorſus immemor erit. Nã & peritiſſimus medicus, ſicut arte ſciũtur, omnes fere morbos nouit: ſicut autẽ corpore ſentiuñ, plurimos neſcit, quos ipſe paſſus non eſt. Vt ergo ſcientiæ malorum duæ ſunt, vna qua potentia mentis non latet, altera quæ experiẽtis ſenſibus inhęret: aliter quippè ſciũtur vita omnia per ſapientiæ doctrinam, aliter per inſipientis peſſimam vitã: ita & obliuiones duæ ſunt. Aliter namq; ea obliuiſcitur eruditus & doctus, aliter expertus & paſſus. Ille ſi per imperitiam negligat, ille ſi miſeria careat. Secũdum hanc obliuionem quæ poſteriori loco poſita eſt, memores nó erunt ſancti præteritorũ malorũ. Carebunt enim omnibus malis, ita vt penitus deleãtur de ſenſibus eorum. *Iulianus Toletanus lib.3. Prognoſticon cap.57.*

Sicut

Sicut quilibet materiali ſole iuxta ſynceritatem uirtutis viſus & gratia fruit: & ſicut vna lucerna in vna domo lucente, fit cuilibet lux diuerſa in ſplendores plurimos lumine indiuiſo: ita in futuro ſeculo illi omnes indiuiſi in vna regione morabuntur, quilibet autem ab vno intelligibili ſole illuſtrabitur: ſecundum menſuram ſuam & pro meritis valet gaudium & lętitia, tãquam ab uno aere & loco & cathedra & aſpectu & forma: nec inuidebit quis, menſuris plus habentis vel minus, nec uidendo gratiã ſuperabũdãre amici ſui, ꝓpriumq; defectũ, fiet ſibi turbationis & triſtitiæ cauſa, quod abſit vbi non eſt triſtitia neq; gemitus. *Iſaac Presbyter de mundi contemptu cap. 17.*

Pro momentaneo regno vel acquirendo vel ſeruãdo, quanta moliuntur homines, quàm immanis opum poſſeſſio, quãta ſit exercituum cędes, neque pro regno ſolũ, uerum pro parandis modicis facultatibus aut dignitatibus, circumeunt mare & aridam, mille ſe exponũt mortibus, omnibus ſe ſubijciũt, nullum detractant quamuis humile obſequium, & demum plerumque ante de hac vita migrant, quàm paratis vel tentatis fruantur: vbi verò æternitas agitur, illud regnum quod amitti niſi nobis volentibus nõ poteſt (ò ſtoliditatem, ò ſtupiditatem) nihil laboramus, nihil conamur, ſubmiſſe nos erga proximum quẽque gerere piaculum exiſtimamus. *Iſidorus Clarius oratione 16. tomi tertij.*

Conſiderã ſub exemplo naturã ignis, & naturam rerũ ignitarum: ſi forte ibi aliquatenus queas imaginari, qualiter illi ſummę deitati pro modulo tuo poſſis participãdo deificari. Ecce ignis vnus eſt, & in ſua natura calidus. In hunc igitur ignem porta lignum, plumbum & ferrum ſimul. Itaque cum lignum fuerit in carbones cõuerſum, & plumbum liquefactũ; ita vt in carbonibus nihil niſi ignis appareat, & plumbo nihil caloris addi queat, nec dum tamen poterit ferro in calore coæquari, quod nõdum forſan penitus incãduit igni. Licet igitur aliud alio magis in calore profecerit; ſingulũ tamen ſeruata natura ſui, uſitato locutionis modo: quia quod ignitum eſt, per ſe dicitur ignis. Sic erit in illa beata ſupernorum ciuiũ ſocietate, de qua loquimur. Nam quemadmodũ hi, qui ſummæ deitati ſunt

ti ſunt propinquiores, & ob hoc alijs præſtantiores, dij dicĕtur: Ita qui illis ſunt inferiores, quoniã vna & eadem, quæ & ipſi ſummæ deitati ꝑ ſua capacitate participãt, ſimili nomine deos dicendos neceſſe eſt. Talis honor vt prælibauimus, iuſtis pro modo meritorum exhibebitur. Quiſque uero malus econtrà ſic exhonorabitur, ut in omni fœtore deiectus, vermium etiam dominio ſubijciatur. *Anſelmus, de ſimil. cap. 67.*

Nihil in his terris rerum terreſtrium eſt tã precioſum, ut ualore ſuo uel minimã felicitatis æternæ æquet portionem. Neque mercator Chriſtus eſt, qui mercaturã omnẽ uetat Eccleſiaſticam; neque tam egens rerũ ut æterna perituris commutet. Nõ uendax eſt rerum cœleſtium, multo minus emax terrenarũ. Gratuito largitur, quæ gratuitò promittit, Et ut omniũ Dominus, nõ uult nõ noſtra; animũ tantummodo ſuis uerbis credulum & audientem exigit, non preciũ: longè diuerſus ab harum tenebrarum principibus, qui nihil donant, niſi bis emptum, receptis prius muneribus. *Hugo Philonius, de ſcientia bene moriendi.*

Queadmodũ ſi quis tenens manu ligneã ſpheram, eius fragilitatẽ colligẽs, & in uerã ac cœleſtẽ ſphærã conferẽs, uellet oſtendere cœlos eſſe ligneos, caducos, paruos, palpabiles, nullos æquabiles motus cõſtanter ſeruantes, grauiter erraret: ſic qui inanis gloriæ imperitæ multitudinis errorũ captantis, laudemq; populi uanè appetẽtis flagitia cõiungẽs, & gloriæ tribuẽs, uellet appetẽtis flagitia cõiungens, & gloriæ tribuens vellet gloriã maculare, aſſerens eã eſſe leuem, inanem, turbulentam, ambitioſam, in errore grauiſſimo uerſaretur. *Hector Pintus in cap. 56. Iſayæ.*

Vide Beatitudo.

VOLVNTAS.

V*Elle adiacet mihi, perficere autem nõ inuenio*. Hoc ut euidẽtius fiat utamur ſimilitudine, uerbi gratia, uult quis ſapiẽs fieri, nec tamẽ ſtatim ut uoluit, ſapiẽs affectus eſt, ſed uoluntas quidẽ præceſſit, nec ſine uoluntate ſapiẽs aliquis fieri poteſt. Sed tamen cum uoluntas fuerit, adhibendus eſt labor, ſtudium, ſolicitudo, uigiliæ, doctrina, inſtitutio, & uix aliquando uſu longo, & meditatione cõtinua ſapiens efficitur. Iſte ergò ab initio quidẽ ſtatim uoluntatem Rom. 7.

luntatem habuit vt eſſet ſapiens, ſed nõ ſtatim affuit ei opus ſapiẽtię, ſed in eo ipſo erudit vt ſapiens fiat, ꝙ antè ſtultè & cõtrà ſapiẽtiã geſſit, q̃ tamen intelligere potuit, quã ſtultè geſſerit, habebat iã ſtudiũ ſapiẽtię nõ tamen ita iã ſapiẽs erat, vt cauerę poſſet, ne quid inſipienter admitteret Iſtę ordo & de pudicitia habendus eſt, quoniam nõ ſtatim vt voluerit quis pudicitiã profiteri etiam opere implebit, vt nullis cõcupiſcentię ſtimulis agitetur: Sic & de manſuetudine, & de patientia, & de ſingulis quibuſque virtutibus ſciendũ eſt. *Origenes lib.6.in epiſt.ad Rom.cap.7.*

Iſa. 1. *Si volueritis, quæ ſunt bona terræ edetis.* Sicut ergo anteceſſit gratia volũtatẽ homnis in oſtẽſione ſui & in apertione ueritatis: Ita antecedit uoluntas homnis gratiam Dei. Nõ enim prius baptizaris, & ſic velle incipis credere, ſed prius uoluntatem perfectam exhibens ſacerdoti, & cõfeſſionem tuam tuis labijs pandis, & ita demum ad Dei gratiam vt conſequaris, attinges. *Arnobius, in pſal.146.*

Quemadmodum mulier quę ſanguinis fluxũ patiebatur, etſi uulnerata erat, nec ſanari poterat, pedes tamẽ habebat, quibus ueniret ad dominum, & ueniẽs ſanaretur: itidem & cæcus ille, quanquã accedere non poterat, & ad dominum uenire, quia uiſu careret, uocem tamen emiſit nuncijs uelociorẽ: dicebat enim, fili Dauid miſerere mei, & ita credens ſanitatem eſt adeptus ad illũ accedente domino, & uiſum illi reſtituẽte: ita etiã anima, alicet uulnerata ſit obſcenarum affectionum vulneribus & tenebris peccati obcęcata, nihilominus prędita eſt uolũtate clamãdi, & inuocãdi Ieſum: ut ipſe ueniens æternam redẽptionem conferat animę. Sicut enim cęcus ille niſi clamaſſet, & mulier illa niſi dominum adiiſſet, non fuiſſet ſanata: Sic niſi quis propria ſponte ac uoluntate integra uenerit ad dominum, & deprecatus eũ fuerit cum plenitudine fidei, ſanitatem non conſequitur. *Macarius hom. vigeſima.*

Quemadmodum terra cum ſit una, hęc tamen eſt ſaxoſa, illa uerò pinguis: & alia quidem idonea eſt ad plantandas uites, alia ad ſerendum frumentum & hordeũ: ita uaria ſunt hominum corda atque uoluntates. Hunc etiã in modum chariſmata de ſurſum conferuntur: huic quidẽ donat̃ adminiſtratio uerbi, illi uero diſcertio, alij gratiæ

ſanitatum

ſanitatum. *Idem homilia ſexta.*

Sicut ex floribus poma formantur: Ita ex bonis volũtatibus opera perfecta naſcuntur. *Chryſoſt. ho. 25. oper. imperf.*

Sicut ante pomum flos procedit: ita ante opus bonum bona voluntas. *Ibidem.*

Vult aliquis fieri gubernator, non dicit volo tantũ, ſed rem ipſam aggreditur. Vult fieri negotiator, nõ dicit volo tantum, ſed rem ipſam aggreditur. Et ſic in omnibus artibus nõ ſufficit volo tantum, ſed etiam opus oportet addere. In cęlum autem volens aſcendere, dicis tantũ uolo. Quomodo ergo dicebas quia uelle ſufficit? De uoluntate dixi cui opus ſit adiunctum, quæ laboranti in ipſa re concertet. *Idem hom. 16. ad Hebræos.*

Voluntas illa quæ eſt inſtrumentũ volendi, ſic eſt inter Deum & diabolum, quomodo mulier inter legitimũ ſuũ virum, uir enim præcipit, ut ſibi ſoli coniungatur, adulter verò perſuadet, ut & ſibi copuletur. Si itaque ſe ſoli legitimo viro cõiungat, legitima eſt, & ipſa filios legitimos generat. Si autem adultero ſe iũxerit, adultera eſt, & ipſa filios adulterinos parit: Similiter ergo Deus imperat voluntati, ut ſocietur ipſi ſoli Diabol⁹ verò ex altera parte ſuggerit, ut coniungatur & ſibi. Si itaque ſe ſoli Deo coniunxerit, id eſt, ſpiritusſancti ſuggeſtionem, velut ſemen bonum receperit, fit eius coniunx legitima: filioſque legitimos generat, id eſt, virtutes & opera bona Mox. n. ad imperiũ eius apperiũtur oẽs animę & corporis ſenſus ad impiendũ qđ præcepit Deus. *Anſelmus, de ſimilitudinibus, ca. 2.*

Propria uoluntas eſt uelut adultera quædam regina, quæ ſe cuidam regi adultero cõiunxit, ex quo etiam tres filios habuit. Ex his uerò tribus tot alij filij & nepotes geniti, itaque multiplicati ut numerari non poſſint: omnes autem in familia illius regis & reginæ conſiſtunt, eorumque iuſſa quiſque ſuo modo perficiunt. Rex itaq; cum regina iſta cuidam alij regi aduerſatur: collectoque filiorũ & nepotum exercitu regnum illius aggreſſum prædatur. Hic aũt exercitus ſic ſeruos illius regis inuadit, ut aut plures plures, aut vnus vnũ, aut plures vnũ, aut unus plures aggrediatur. Quoſcunq; verò deuincere poſſunt, vinctos & adductos in carcerem tradunt: exigẽtes ab eis quantũ

nũquàm perſoluere poſſunt, ſed omnibus affecti miſerijs in carcere illo deficiunt. Hęc autem regina propria eſt uoluntas omnium obedientium domina: quæ ideo vocatur adultera, quia ſeparatur à Deo cui deberet eſſe coniũcta, & diabolo coniungitur, à quo debret eſſe diſiuncta. Ipſe verò diabolus idcirco rex dicitur & adulter quia in hominibus regnans per voluntatem propriam animabus eorũ Dei uidelicet ſponſis abutitur. Cui ſe poſtquam voluntas propria iũxerit, ex illius ſemine, id eſt, peruerſa ſuggeſtione tria principalia vitia, delectationẽ, extollentiam & curioſitatem concipit, & per quinque corporis ſenſus velut ea patiens emittit Ex his verò tribus, tot alia vitia naſcũtur, ſicque implicantur, ut abſq; numero habeantur. Oĩa uerò ex familia diaboli propriæque voluntatis exiſtunt, & ex ſeipſis quandam admirandam multitudinẽ reddũt. Diabolus itaque propriaq́, voluntas Deo regi regum aduerſantur & congregata vitiorum militia regnum illius, ſcilicet hunc mundum aggredientes prædantur. Hæc autem militia ſic humanũ genus inuadit, ut aut plura uitia plures homines aut vnum, aut plura vnum, aut vnũ plures, in diuerſis modis accipiant. Quemcunque verò ſuperare poſſunt mala conſuetudine ligatum in infernum detrudunt, vbi ab eo vnum quodq; vitium exigit, quicquid vnquam per illud commiſit: quod quia nunquã perſolue re poterit, & ei miſeria nunquam deerit. *Ibidem cap.37.*

Rurſus propria voluntas cuidam herbę venenoſæ atq; mortiferæ aſſimilatur: quã medicus quidam peritiſſimus progeniei cuiuſdã interdixit: primis parentibus cõminãs; quaſi ex ea comederent, leproſi effecti proculdubio interirent. At illi præceptis eius obedire noluerunt, ſed ex eadẽ herba comederunt, vnde & leproſi effecti leproſos quoq; filios genuerunt, atq; ut medicus eis comminatus fuerat, mortui ſunt. Quorum filij licet agnouerint patres ſuos illa herba infirmatos fuiſſe & mortuos, ſeq; ipſos lepra perculſos & morituros: eandem tamen herbam ſuper omnes alias diligunt, indeque cibos vniuerſos ſuos cõdiunt: manè quoq; ſurgentes ex eadem quaſi pro medicamẽto accipiunt. Hi igitur quàm ſint demẽtes omnis qui audit aduertere poteſt. Sed nec minus dementãtur qui propria vo

luntate

luntate vtuntur. Ipſa eſt enim herba diaboli venenoſa ſuggeſtione venenata, & omnibus ea vtentibus peſtifera. Hanc Deus qui noſtris piè medetur peccatis, primis huma ni generis parẽtibus interdixit: cum eos comedere pomũ ſub mortis comminatione prohibuit, quia præceptũ eius trangreſſi, ex eo comederunt, mox peccatores effecti, & & in anima mortui poſtquam alios peccatores genuerũt, & ipſi carne mortui ſunt, homines tamẽ eandem volunta tem præ cæteris diligunt, & eam immiſcent omnibus pe nè quæ agunt: nihil itaque iſtis dementius, quàm quod ni hil vtuntur ſua morte libentius. *Ibidem, cap.* 38.

Veluti cũ quiſpiam deſerta ciuitatem inſtaurare deſide rat imprimis quæ labuntur & ruunt, prorſus deſtruít: & ita fodere incipit, & in loco defoſſo fundamenta ponere, actum ædificiũ collocare, nec mox conſtruitur domus, ea dẽ ratione qui deſiderat in locis deſertis & fœtidis hortũ cõſtruere, primum incipit purgare, claudere, ductus aquæ præparare; tum plantat, & crementum capiunt quæ plan tata ſunt, ut hoc modo multo poſt tpe hortus fructus pro ferat; ita voluntates hominum poſt trangreſſionem incul tæ ſunt, deſertæ ac ſpinoſæ: dixit, n Deus homini: Spina & tribulos terra tibi producit. Multũ igitur laboris ac dili gentiæ eſt adhibẽdum ut quis peruestiget ac collocet fun damẽtum, donec ignis ueniat in corda hominum qui ſpi nas exurat: & ita incipiant homines ſanctificari gloriã in ferentes patri, & filio, & ſpiritui ſancto. *Macarius hom.* 15.

Vide Liberum Arbitrium.

VOLVPTAS.

QVomodo uulnera quæ in corpore ſunt, ſæpe paruo tpe accidunt, medelæ verò uulnerum cum tormen tis adhibentur ingentibus, non iuxta æqualitatem tẽpo ris quo illatę ſunt ſed iuxta rationẽ curationis: Verbi gra tia, in puncto horę fractura manus, & pedis contritio ac cidit. Hoc qđ in modico factũ eſt, menſibus tribus ac lõgo tpe vix curatur: Sic & voluptas q̃ neruos animi ſuccidit, & luxuria, & ſemel uniuerſa peccata, cũ in paruo tpe in fęlicem animam illexerũt, magnum poſtea tẽpus in ſuppli cij cruciatibus promerentur. *Origenes hom.* 10. *in Ezechiel.*

Mulier quam dediſti mihi. Obſerua quod vir ait mulierē ſibi dediſſe, mulier verò ſerpentem non dediſſe, ſed decepiſſe. Senſus enim proprium eſt dare, nō decipere. Verbi gratia, album naturaliter nigrumque, calidum & frigidū dat ſenſus menti, non decipiendo ſed ueraciter. Nam talia ſunt hæc ſubiecta, qualis & inde procedens imaginatio, ſicut pleriq; aiunt qui minus accuratè ſcrutātur phyſiologiam. At uoluptas non quale eſt ſubiectum, tale id agnoſcit cogitatione: ſed addit arte mēdacium, rem inutilem transferens in ordinē vtilium. Sicut meretrices deformes videre licet fucantes pingentesque faciem, ut tegant ſuam deformitatem: & intemperantem pronū ad ventris uoluptates. Hic meri copiam, & ciborum apparatum amplectitur, tanquam rem bonam, lędēs interim horum abuſu tam corpus, quàm animam. Rurſus amatores uidere licet ſæpè inſanire in mulierculas aſpectu turpiſſimas voluptate decipiente & tantum non percenſente, qđ bona forma, bonus color, bona habitudo & mēbrorū proportio his inſit quæ habent omnia contraria. Itaq; verò pulchras in quarum forma nihil deſideres contemnunt: illas uerò quas dixi depereunt. Ergo omni uoluptati decipere eſt proprium, dare autem ſenſui. *Philo, lib. 2. legis allegor.*

Quiſquis ſuper ventrem quadrupes graditur, & multos hēt pedes, impurus eſt. Talis eſt amator voluptatis ſemper ſupra vētrē gradiens & eas quę inde naſcūtur voluptates, cū repente aūt ſuper ventrem cōiunxit quadrupedē, nō immeritò, quatuor enim ſunt affectus voluptariorum. *Ibid.*

Malè cōuenit corporeis molibus cum ingenuis animæ deſiderijs, ſed corpora tanquam vaſa ad menſurā facta, nihil admittunt immodicum, quicquid ſuperfluit eijcientia, at concupiſcentia nunquam expletur, ſemper indiga, nunquam non ſiticuloſa, *Ibidem.*

Inimicitias ponam inter te et mulierem. Re uera voluptas inimica eſt ſenſui, quāuis ſunt qui putent amiciſſimā. Sed ſicut adulatorem nemo amicū dixerit: eſt.n. adulatio uitiū amicitiæ: Sic & voluptatem, ſi examines, inuenies adulterinā familiaritatē inſinuantem ſe ſenſui. Certè ſaturatis voluptate, omnes ſenſus luxantur. An non cōſideras iſtos vini amatores ebrios, qūo uidentes non uideāt, audientes

non

non audiant impotes etiam reliquorum ſenſuum? *Ibid.*

Proinde uulgus hominũ obeundo varios tractus uſque extrema terræ, mare quoque traijciendo, & ſinus eius penetrãdo, nullam huius uniuerſitatis partem imperſcrutata relinquẽdo, ſemper & ubiq; iſta colligit, quæ ad cumulandam uoluptatẽ faciunt. Nam ſicut piſcatores retia demittunt interdum longiſſima, in medio complexi magnũ maris ſpatium, ut quàm plurimos piſces incluſos ac uelut obſidione cinctos capiant: Eodem modo maxima pars hominum, non in ſinum aliquem maris, ſed in totam aquæ, terræ aeriſque naturam, omnicapiẽtia, ut Poetæ loquuntur, linea extendens, oĩa ubiq, ad uoluptatem inuncat & attrahit, etenim terrę metalla perquirũt, uaſta maria traijciunt, oĩa belli paciſq; exercent negotia, materiam copioſam ſeu reginæ uoluptati parentes. *Idem, li. de agricultura.*

Veluti dum quis inuitatus fuerit ad prandium, & huic apponũtur uaria ciborum genera, peccatum ſuggerit, ut de omnibus guſtet: & ſic anima delectatione capta grauatur. Montes enim grauiſſimi ſunt affectiones illæ: in quarum medio currunt flumina draconum, uenenoſarum ferarum ac reptilium. *Macarius hom. 15.*

Pacifica res eſt concupiſcentiæ fructus: ſed ſuper irã doloſa cogitant. Sicut in hamo eſca dulcis aſpectu, lætabilis in guſtu. *Arnobius, in Pſal. 34.*

Sicut ignis mox ut calamum apprehenderit, non expectans aliquãto tempore, attractam materiam ſua flamma accendit: ita & concupiſcentiæ ignis ut primum formoſitatem & uenuſtatem uiſu attigerit, animam ſtatim accendit. *Chryſoſt. ſerm. in Oſeam.*

Sicut ignis iſte cõmunis ubi humidam corripit conſperſamq́ue materiam, plurimum ſine dubio fumum ſuſcitat: Sic ẽt concupiſcentia uehemens illa prorſus ac flãmea, qñ humentem alicuius ac paluſtrem ſuccendit animam, multum in ea fumum gignit, ac nutrit. *Idem, hom. 2. in Matth.*

Quemadmodum ignis aqua pluuiali per uentorum flatum extinguitur. Sic quoq; imber Spiritus ſancti, & potẽtis illius auræ flatu, ignem concupiſcentiæ in cordibus hominum extinguit, omnemq́ue fumum diſpergit. *Ibid.*

Quemadmodum ſi tollis herbas de agro triticum cõua-

leſcit in illo:ſic & cōcupiſcentia ſi precidatur ab hominē, iuſtitia conualeſcit:quia ſicut herbæ ſuffocant triticū.Sic & concupiſcentiæ carnales ſuffocant diſciplinam. *Idem, hom.8.oper.imperf.*

Quemadmodum fit ut qui lauream apectat, is labores eos in quibus uerſatur, nullo modo ſentiat:ſic q uolupta te peracta ſupplicia ſibi parata intelligit fieri non poteſt, ut iuſta lætitia perfruatur, timore omnia cōturbāte. *Idem, hom.12.in epiſt.ad Rom.*

Cani ſimilis eſt uoluptas, ſi pellas fugit:ſi nutrias pmanet, propterea dicit Apoſtolus. *Reſiſtite diabolo & fugiet à vobis. Idem hom.22.ad pop.Antioch.*

Duæ mulieres unicuique noſtrū cohabitāt inimicitiis ac diſcordiis diſſidentes, uelut quibuſdā zelotypie cōtētionibus domum noſtræ replentes animæ. Vna earum nobis ſuauitati & amori eſt, blandæ conciliatrix gratie, quę uocatur uoluptas, quę eſt meretrix. Nam quid tam meretricium quā ſecularis uoluptas, quę à feneſtrā domus ſuæ intrat, oculis prima tentamēta pludens, & penetrat cor, ſi tu in plateas proſpicies, id eſt, in publicas tranſeūtium uias, non in legis interna myſteria obtutum mentis intēdas? Ea profectò eſt quæ ualidioribus uinculis, uelut cubile quoddā conſociatę nobis communitatis intexit, ut qui inclinauerit ſe, ligetur, & opprobrioſæ fraudis uelamen operiri corporis ſui ſtratum, ad ſollicitandū animos iuuenum, abſentiā uiri, hoc eſt, legis obtexēs: Lex enim à peccantibus abeſt. Nam ſi adeſſet, nō delinqueretur. Ideo ait, non eſt uir in domo eius quia in gratiam ſui legem uelint eſſe uenialium. Spargit odores ſuos uoluptas, qa Chriſti odorem nō habet. Theſauros oſtendit regna promittit, amores ſpōdet cōtinuos, diſciplinas ſine pędagogo, ſine monitore ſermones, uitam ſine ſollicitudine, mollē ſomnū, inexplebilē cupiditatē. *Ambr.li.1.de Cayn & Abel.c.4.*

Non immeritò ſanctus Moſes delectationē ſerpētis figurauit ſimilitudine. Prona eſt enim in uētre ſicut ſerpēs nō pedibus incedens, aut ullis eleuata cruribus, ſed ſinuoſo flexu totius uelut corporis ſui lubrica. Ei terra cibus eſt, ſicut ſerpenti quę eſcam neſcit cęleſtē. Corporalib.enim paſcitur, atque in uarias mutat ſpecies cupiditatū, & tor-

& tortuoſis angulatur anfractibus. Venenũ in dentibus habet, quibus ſe unuſquiſque euiſcerat luxurioſus, helluo internecat, abliguritor perimit. *Idem epiſt.42.*

Sicut in aruo quod ſegeti ꝓſciſſum eſt, aliqui flores inter naſcunt, non tamẽ hinc herbę, quamuis delectet oculos, tantũ operis inſumptum eſt, aliud fuit ſerenti propoſitũ, hoc ſuperuenit. Sic uoluptas nõ eſt merces, nec cauſa uirtutis, ſed acceſſio, nec quia delectat placet, ſed q̃a placet delectat. *Senc. alio. de beata vita.*

Quemadmodum qui in mare Syrtico nauigãt, aliquando in ſicco deſeruntur, modo torrente unda fluctuantur. Sic qui uoluptatem colunt, aliquãdo eius inopia torquẽtur, quandoque autem copia obruuntur. Et ut feras cum labore uenamur, & captarum quoque illarum ſollicita poſſeſſio eſt. Sæpe enim laniant dominos: Sic habentis magnæ uoluptates in magnum malum euaſere, captæq; cœpere. Quæ quo plures maioreſque, eo ille minor, ac plurimum ſeruus eſt, quẽ fœlicẽ uulgus appellat. *Ibidem.*

Quẽadmodũ q beſtiarũ cubicula indagat, & laqueo captare feras magno æſtimat, & magnis canib. circũdare, ut illarũ ueſtigia premat, potiora deſerit, multiſque officiis renunciat. Ita qui ſectat̃ uoluptatẽ omnia poſtponit, & primã libertatẽ negligit, ac pro uenere dependit, nec uoluptates ſibi emit, ſed ſe uoluptatibus uendit. *Ibidem.*

Quemadmodũ ſues qui in cœno ſe obuoluunt, continuo ſibi lutum augent: Sic hi fœditatem ex uoluptate ſingulis diebus affricant ſibi & aſpergunt. *Baſilius, in Pſal. 1.*

Ac ſicuti lapis in aqua ciſternæ coniectus, non ſolũ ad iacentem aquæ partẽ, in quam cecidit, agitat: uerùm orbes alios perpetuis vicibus excitans, eos interdum ad ultimos lacunæ margines agitando perducit: ita & laſciuus obtutus, uel ſermo uoluptatis delinitus illecebris, in uirginis animã, uelut in undam puriſſimam uehementer iniectus alias poſt alias quaſi in profundo cogitationes amatorias excitat: ipſamque totam eius qui fecit imaginem ſauciam fluctibus agitat. *Ibidem.*

Quomodo Abraham habitãti in propria terra, non apparuit dominus, uocato autem & egreſſo cum ueniſſet in terram ei monſtratam uiſus eſt, & magna dedit promiſſa:

Ita nobis in mundo mantibus & mundanis voluptatib. nulla fit diuinitus illuminatio, parentib. autem ſuis præceptis, ſui manifeſtat p̃ capacitate cognitionem. *Cyrillus Alex. in dictis veteris teſtamenti.*

Habent multi diuitias quas ſuis vſibus negent, quib. ſi nulla cupiditas inhæſiſſet, nec cupiditatis inſignia poſſiderent. At uerò qui cupiditate poſſeſſi ſunt, perfruunt aĩo quod vſu non tangunt: Ita qui deſpexit vinculũ nuptiarum, & aliter vinculis fœmineis obligatur, q̃uis nullo concubitu miſceatur, deſiderio tamen, viſu, colloquio, coniunctione ſemper oblectatur. *Cypr. lib. de ſingu. cler.*

Matt. 5. *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam &c.* Sicut nos cum gladium teneri videamus a puero, etſi nondum vulneratum eſſe cernimus, verberamus tñ ac ſæpe minantes denunciamus, ne quando illum rurſus attingat: Ita etiã Deus inuerecundum coercet aſpectum, ne quando in ipſam quoque incadat actionem. *Chryſo. ho. 17 in Mat.*

Vt captiuus tametſi ingentes copias habeat, vel ex hoc ipſo imprimis capi aptus fuerat: Sic & illecebris irretitus homo quanquam diademate præcinctus omni aranea abiectior eſt. *Idem ſer. de virtutibus.*

Retè malum eſt, è multiplici vitio ac iniquitate contextum. Eſt ſiquidẽ & bonũ rete, ſagena. ſ. è p̃ceptis inſtitutiſq; tum antiquis, tum recentiorib. Saluatoris nr̃i contexta. Homines ergo, qui fluitans & inſtabile huius vitæ pelagus ſulcant, varias voluptatum illecebras conſectantes, quaſi carentes rõne piſciculi, malis retibus implicanť. Illi quoq; qui opinione vana ſcientiæ ſuperbiunt & efferuntur, cum ſibi uideantur excelſi eſſe, atq; aer ambuli, veluti uolãtes aues, dæmonum laqueis facilè capiuntur, & incidũt in malum tempus infernorum ſuppliciorum, cum repentinus interitus illis adueniat. *Olym. in Eccl. c. 9.*

Quo qui ſcribunt in aqua, manu quidem efficiunt ſcripturam, typos characterum deſcribentes in humido: ex characterib. autem nihil manet in figura: ſed ſcribẽdi opa eſt tm̃ dum ſcribitur: manum. n. ſtatim ſequitur aquæ ſuperficies, id quod eſt impreſſum leuigans. Ita omne ſtudium & operatio quæ ponitur in fruenda voluptate, apparet in his quæ fiunt. Nam cum ceſſauerit operatio, deletur

etiam

etiam ſenſus voluptatis, neque eius quicquam amplius reconditur, neque his qui lętantur remanet ullum veſtigium aut reliquiæ operationis quæ erat ex uoluptate. *Greg. Nyſſenus ho.5. in Eccl.*

Quemadmodum imperitus iaculator, fruſtra ſe laboraſſe, & inanem operam conſumpſiſſe fateri cogitur, eo ꝙ ſcopum non attigerit: Ita illi qui omnes curas ſuas ad voluptatem dirigunt, omnem beatitudinis ſpẽ amittunt, a ſcopo enim propoſito hominibus procul aberrarunt. *Diogenes, apud Laert. lib. 6.*

Non eſt neceſſe tanquam meretricem in matronarum cętum, ſic voluptatem in virtutum concilium adducere. *Cice. lib. 2. de Finibus.*

Sicuti Maronæum vinum, cuius meminit Homerus, vicies tanto aquæ mixtum, tamen vigorẽ ſuum ſeruat: Ita ſapiens nullis ſoluitur voluptatibus. *Pli. lib.* 14. *c.* 4.

Tradunt phyſici veteres, ſolem marinis aquis paſci, lunam dulcibus: ita ſapientes amara quærunt, modo utilia: ſtulti quæ delectant modo, ſectantur. *Ibid.*

VSVRA.

OFficium tuum fuerat, hominis depreſſi egeſtatẽ conſolari, ac leuiorem reddere. Tu contra potius od auges fructum ex homine deſtituto: ueluti ſi quis medicus ad ægrotantes intogreſſus loco reddendæ ſanitatis, id qđ ei virium reſtabat, auferret. Et tu inopũ calamitates materiam tibi conſtituis augendi prouentus? utque coloni ad ſatorum augmentum imbres exoptant: ſic tu inopiam & publicam egeſtatem hominum, ut pecunia tibi ſuccreſcat & fiat lucroſior, requiris? An ignoras quod maior tibi peccatorum exurgat aceruus, quam ſit acceſſus opum quem ex vſuris uenaris? *Baſil. in Pſal.* 14.

Canes accipientes manſueſcunt, fęnerator verò accipiens irritatur non enim conquieſcit allatrans, ſed plura expetit. *Ibidem.*

Illas igitur ſpes expectemus, ne vti piſces ad eſcã properantes, qui cum cibo hamum uorant: ſic & nos cũ pe-

cunia vndiq; transfigamur è fœnore. Nullam paupertas conciliat homini turpitudinem aut dedecus. Quid ergo nobiſipſis opprobria ex ære alieno comparamus? Nemo vulnere vulnus curat. Nemo malis malo medet: nec paupertas fœnore corrigitur. *Ibidem.*

Sicut dolores parienti, ſic tps ſtatutum debitori exiſtit fęnus ſupra fœnus, malorum parentum mala ſoboles. Hi ſane fœtus vſurarum rectè genimina viperarum dñr. Viperas.n. dñt ventrem matris perrodendo naſcit: Sic item fœnora debitorum domos abſumēdo naſcuntur. Semina omnia ſuo tpe naſcuntur, animalia quoq; tpe pręſtituto ſuos edunt fœtus. Fœnus verbo hodie naſcitur, hodie parere incipit. Animalia etiam quæ citò pariunt, citò ēt a partu deſiſtunt: Pecuniæ verò cum auiditate plus æquo habendi volucrem trahunt originem, infinitam acceſſionem tanto progredientem vlterius recipiunt. *Ibidem.*

Qui talia vxori adminiſtrat, ad trapezitam uenit: & hos quos accipit nummos priuſquam utatur, alij reddit creditori, alium ex alio aſſumens Dñm, & ſemper continuatione ſeſe iugiter obligando probrum paupertatis fugit. Et quemadmodum hydropici ſuſpecti hñr de carnulenta obeſitate, ita & iſte diuitem ſe imaginatur ſemper accipiens ac ſemper reddens, & ex poſterioribus priora ſoluens, denique fidem ſibi ex continua verſura conſeruans. Et quemadmodum qui vtroque excernunt ventre id ſemper quod prius inſiderat eiicientes, ſi nondum perfecta purgatione cibum ſumpſerint alterum, rurſus húc vomere coguntur cum dolore & inteſtinorum lancinatione. Sic hi qui fœnus ex fœnore ſumentes priuſquam priora purgentur ſecundum addentes, vbi aliquantum temporis fuerint in alienis deliciati ad extremũ rem domeſticam amiſſam lugent. *Ibid.*

Agricola accepta ſpica ſemen rurſus ſub radice non ſcrutatur: Tu verò fructus habes nec deſinis ipſam redituum ſortem requirere. Sine terra plantas, ſine ſatione metis, cum in certum ſit cui congreges. *Ibid.*

Cum enim æs & aurum quæ natura infęcunda ſunt, fœnus ſuum, hoc eſt fœtus edant, quæ ex natura fœcunda eſt, ſterilis facta eſt, & in pęna eorum qui ipſam incolunt

lunt ſterilitatis damnata eſt. *Idem homilia in fame & ſiccitate habita.*

Vt perinde ac hi qui ex cholera laborant, ſp id quod ante ingeſtum eſt, eijciunt: & ſi priuſquam penitus purgati fuerint, alium cibum ſuper ingeſſerint, ſummo cum dolore, ac lancinatione vomunt: ita etiã qui fęnora exercent, vſuras, ex vſuris tranſmutantes, antequam priora expurgentur, alterum mutuum ſuperinducunt, atq; ubi paululum aliena in delicijs habuerint, deinde res ob proprias lugent. *Idem orat. 15 de auaritia.*

Sicut qui aſpide percutitur, quaſi delectatus uadit in ſomnum, & ſic per ſuauitatem ſoporis moritur: ſic & q accipit ſub uſuris, pro tpe delectatur, quaſi qui beneficiũ accipit ac ſi per ſuauitatem beneficij non ſentit quomodo captiuus efficitur. *Chryſ. ho. 12. oper. imperf.*

Sicut uenenum aſpidis latenter per omnia membra diſcurrit & corrumpit: Sic uſura per totas facultates eius diſcurrit & conuertit eas in debitum. *Ibid.*

Sicut fermentum modicum quod mittitur in multam farinam, totam conſperſionem corrumpit & trahit illã; & facit illam totum fermentum: Sic cum vſura in domũ alicuius intrauit, totam ſubſtantiam eius ad ſe trahit, & conuertit in debitum. *Ibid.*

Qui in lutum inciderit, eũ oportet aut fugere, aut manere: nã ſi ſe volutat, magis etiam inquinatur: Sic qui rem habet cum fęneratoribus. *Plut. in Moral.*

Cholerici qui purgari nolunt ſub tempus collectã in dies maiore bile, poſtea grauiter diſcruciantur: Sic qui ſinunt fœnus accreſcere, cum adeſt dies, grauiter è capite laborant. *Ibidem.*

Plato vetat aquam a vicinis petere, niſi prius domi fœderis vſque ad terram, quam certam itidem vocant, reperiſq; non ſpem eſſe venæ: Ita prius excutiẽdum, ut parſimonia, aliave via tibi ſuppedites; priuſquam a menſarijs pecuniam mutuam petas. *Ibid.*

Vt ignis inualeſcẽs, alia poſt alia corripit: Sic vſura. *Ibi.*

Lepus ſimul parit, & aliud alit, & rurſum ſuperfœtat: ita fęnerator æs alienum, priuſquam conceperit, parit. Nam dantes ſtatim petunt, & ponentes tollunt & fęne-

tant,

rant,quod pro fœnore accipiunt. *Ibidem.*

Vultures ipſi nihil occidũt, ſed ab alijs occiſa inuadũt: Ita nonnulli alienis fruuntur ſudoribus. *Eraſ. in Simil.*

VSVS ET ABVSVS RERVM.

SI nobis terram alentibus,ligone & aratro opus eſt, ligonem aũt argenteum,falcemq; auream, nemo fuerit fabricatus: Quid vetat,quominus in vaſis quoq; domeſticis,idem ſentiamus:quorum modicus ſit vſus, non ſumptus,ac magnificentia? *Cle. Alex. li. 2. pædagogi c. 3.*

Quomodo ſi eſſemus peregrini, qui beatè uiuere niſi in patria non poſſemus, eaq; peregrinatione vtiq; miſeri, & miſeriam finire cupientes, in patriam redire uellemus,opus eſſet vel terreſtrib. vel marinis uehiculis,quib. utendum eſſet ut ad patriam qua fruendũ erat peruenire valeremus. Quod ſi amœnitates itineris & ipſa geſtatio uehiculorũ nos delectaret,conuerſi ad fruendum his quibus uti debuimus,nollemus citò uiam finire, & peruerſa ſuauitate implicati,alienaremur a patria, cuius ſuauitas faceret beatos:Sic in huius mortalitatis vita peregrinantes a Dño,ſi redire in patriam uolumus ubi beati eſſe poſſimus,vtendũ eſt mundo,non fruendũ, ut inuiſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciantur,hoc eſt,vt de corporalibus & temporalibus rebus ęterna & ſpiritalia capiantur. *Aug. lib. 1. de doct. Chriſtiana c. 11.*

Neq; propterea pro patria non eſt miles armandus,qa contra patriam nonnulli arma ſumpſerunt: aut ideo vti non debent boni doctiq; medici ferramentis medicinalibus ad ſalutem, quia his ad perniciem etiam indocti peſſimiq; abutuntur. Quis.n.neſcit, ſicut utilia uel inutilia fuerint ea quæ quæruntur:ita eloquentiam, hoc eſt peritiam facultatemq; dicendi,ſic eſſe utilem uel inutilem,vt fuerint utilia uel inutilia quæ dicuntur? *Idem lib. 1. contra Creſconium, cap. 1.*

Vinum ſanos & cõmode degentes iuuat, & (ſicut Scriptura dicit)cor hominis duntaxat lętificat:febricitantib. verò,ſi ſumpſerint,perniciem cõtinuò & interitũ parit:

Ita ſit, vt eadem res eodem modo ſumpta, vni quidem vitam, alij autem conferat mortem. *Orig. in lib. Iudic. hom. 5.*

Quēadmodū Iudæi peccantis circūciſio pro præputio habebitur, contrà gentilis rectè agentis præputiū pro circūciſione: Sic & q̄ pura creduntur, pro impuris imputabūtur ei, qui non vt oportet, neque quantum oportet, neq; vnde oportet, illis vtitur: ſed quæ dicuntur immunda, omnia ſunt munda mundis. *Idem in cap. 15 Matthæi.*

Siquidem & mellis ſatietas vomitum mouet, quātum uis ſit mel. Breuiter, vt Salomoni, ſic & mihi videtur, ſuū cuique negocio deſtinatum eſſe tempus. Et videmus quæ per ſe bona, ſuntq; ſi non bene quoque tractātur, boni gratiā amittere, non aliter atque hybernis menſibus ſunt intempeſtiui flores. Nec mulieres virilis, nec viros muliebris ornatus decuerit. Vt nec luctui conuenit muſica, nec in potu lacrymæ. *Greg. Nazianzenus lib. 1. de Teologia.*

Rerum humanarū natura quidem bona ſunt, prudentia & temperātia, & iuſtitia, & animi magnitudo, & aliæ partes virtutis: mala autem imprudentia, & intemperantia, & iniuſtitia, & timiditas, & alia quæ ſunt his ſimilia. Diuitię autem, & paupertas, & ſeruitus, & dominium, & ſanitas, & alię vitæ humanæ ꝓſperitates & aduerſitates, ſunt cuiuſdam medię ſortis & conditionis. Sunt enim veluti quędam inſtrumenta homnibus propoſita. Et qui ſunt quidem ex homnibus optimi & præſtantiſſimi, per vnumquodque eorum quæ dicta ſunt ſibi virtutem comparant. Tam enim eos qui ſe propter diuitias efferunt, quàm qui in paupertate degunt, videre licet virutis curam gerentes, & benefactorem in ſanitate laudantes, & in morbo ſe tolerāter & fortiter gerentes: & ſeruos, qui propter temperantiam & iuſtitiam clari euadunt: & rurſus alios, qui in paupertate quidem vitium amplectūtur, & non ſolùm furantur, ſed etiam mortuorum monimenta diripiunt, & ſacrilegia committere non verentur: alios verò qui diuitias in iuſtitiæ inſtrumentum efficiūt, & in ſanitate quidem ſuperbi ſunt & inſolentes, in morbis autem maledicta & blaſphema verba eructant. Per quæ facile ſciri poteſt quod eorum quidem qui vtuntur, diuitiæ & paupertas, & ſeruitus & dominium, & q̄ ſunt his

ſimilia

ſimilia, nunc quidem laudanda, nunc verò vituperanda ſunt. Queadmodum & ferrum nunc quidem hominum vitæ opem ferre dicimus, vt quod per aratrum, bipalium & ligonem terram colat per falcem autē putet arbores, per dolabram verò & ſerram, & domorum & variorum inſtrumẽtorum & multiplicis ſupellectilis conſtitutionē præbeat: nunc autem nonnulli id illi inſidiari dicunt, dũ vident enſens, & cædes quæ per eos fiunt. Sed neq; enſis cædium cauſa eſt, ſed is qui enſe malè uſus eſt: neque diuitiæ & paupertas, aliæq; vitæ proſperitates & aduerſitates reprehendi & accuſari merẽtur, ſed qui vnoquoq; eorũ prẹter leges vtuntur. *Theodoret. In epitome Diuinorum decretorum Tit. de prouidentia.*

Prometheus, Satyrum cum primùm vidés ignem vellet amplecti, admonuit eũ exurere cõtingẽtẽ, at oculis p̃bere lumen, Calfacit, inquiens, & ſeruit artib. Sic eadem res, vtcũq; vteris, ita pernicioſa eſt aut vtilis. *Plut. in Mor.*

Si multi inebriantur vino, nõ ob id incidendæ vites, ita vt fecit Lycurgus, ſed proprius admouendi fontes: Ita ſi multi abutuntur Poetica, nõ protinus abijcienda, ſed adhibenda cautio, vt fiat ſalutaris. *Ibidem.*

Vt in rerum natura quę ſpectatiſſima florẽt, celerrimè marceſcunt, veluti roſę, lilia, violæ, cum alia durent: Ita in hominum vita quæ florentiſſima ſunt, citiſſime vertũtur in diuerſum. *Plinius lib. 9 cap. 15.*

Polypus, ſtudium alioqui animal, in captandis cunctis incredibili vtitur ſolertia: Ita quidam ad ſolum quęſtum ſuum ſapiunt, alibi pecudes meræ. *Idem lib. nono, capite vigeſimo nono.*

Vina vaſis è taxo factis mortifera ſunt: Ita ſalutaris alioqui eruditio, ſi inciderit in hominem peſtilentē, moribus illius redditur noxia. *Idem lib. 16. cap. 11.*

VXOR BONA.

DOmus & diuitiæ dantur à parẽtibus, à Domino autem propriè vxor prudens. *Prouerb. 19.*

Vt orator neglectis fucis ac theatricis cultib. rebus ipſis magis mouet auditorẽ: Sic vxor nõ meretricio corporis cultu, ſed morib. cõmendatur viro. *Plutarch. in Moralibus.*

Vt

Vt tibicen per alienam vocem ſonat:Ita mulier quędã non grauabitur per virum loqui. *Ibidem.*

Luna cum ſoli coniungitur, tum obſcuratur, & oculta tur:cum abeſt, lucet:contrà, proba uxor præſente marito maximè conſpici debet, eodem abſente maximè cõdi ac latere. *Ibidem.*

Vt Philoſophi colentes principem, ſe reddunt nobilio res, non illum: Sic vxores, ſubdentes ſe viro, laudem con ſequuntur:conantes autem imperare, deterius audiunt, quàm quę ſubijciuntur. *Ibidem.*

Vt geometræ negant moueri lineas & ſuperficies ſine corpore, ſed vnà cum corporibus moueri: Sic vxor & in ſerijs & ludicris, fletu & riſu, lætis & triſtibus, accommo dabit ſe marito. *Ibibem.*

Cũ ſpirat Boreas, conatur vi veſtẽ reuellere, at homo magis aſtringit pallium:quòd ſi ſol tepido vẽto vemulſe- rit, iam ſponte & tunicam abijcit:Sic vxor conãs cõuicijs maritum à luxu reuocare, magis irritat: ſi placidè ferat, & roget, magis efficit. *Ibidem.*

Qui miniſtrãt elephãtis, nõ ſumũt lucidã veſtẽ.q tauris, purpureã nõ induũt:nã his colorib. efferant. tigrides tym panorũ ſtrepitũ nõ ferũt: Ita vxor ab ijs debet abſtinere, quibus ſenſerit maritum vehementer offendi. *Ibidem.*

Quę veretur ridere apud virũ, ne uideatur laſciua:nec agere quicquam, ne audax: perinde facit quaſi nec vnge retur, nec videatur unguentis uti; nec lauaret faciẽ, ne fu cis vti putetur. *Ibidem.*

Quemadmodum ſpeculi ex auro gemmiſq; cõſtructi, nulla fuerit utilitas, niſi formam ſimilem repræſentet. Ita neque diuitis uxoris fructus ullus eſt, niſi uitam exhibeat marito ſimilem, & ingenium concors. *Apud Stob. ſerm. 70.*

VXOR MALA.

VT vermis in ligno: ſic uirum perdit improba mu- lier. *Prouerb. 5.*

Præſtat in ſolitudine degere quã cum muliere pugna re & linguace & iracunda. *Ibidem.*

Cum leone & dracone habitare malis quam cum mali tioſa muliere. *Eccl. 25.*

Sicut

Sicut aſcẽſus arenoſus in pedibus ſenis: Sic mulier linguata viro taciturno. *Ecleſ. cap.* 21.

Bonum iugum concuſſum mulier nequam. qui dominatur illi quaſi qui apprehendit ſcorpionem. *Ecc.* 26.

Vt carioſas naues ꝓcellę & turbines: Ita mala vxorũ ſtudia infirmas maritorum ſuorum animas demergunt. *Baſilius hom. de diuit.*

Vt equites decet ferocibus aſſueſcant vti equis, quos ſi domuerint allis etiã vtilius vtentur: Sic quoque prodeſt cũ vxore iracunda conſuetudiné habere exercitationis cauſa *Maximus ſermone.* 19.

Vt nemo ſentit, qua parte ſtringat calceus, niſi qui indutus eſt: Ita nemo nouit ingeniũ mulieris, niſi qui duxit vxorem. *Plutarchus in Moralibus.*

Sponſę quę ſtatim offenſę moribus virorum, eos deſerunt: perinde faciunt, ac ſi quis ictus ab apibus, mel relinquat. *Ibidem.*

Vt inutile ſpeculũ eſt, auro gemmisq; adornatũ, niſi repreſentet ſimile imaginem: Ita inutilis vxor, quãtumuis opulenta, ſi viro mœſto ſit hilaris, hilari mœſta. *Ibidem.*

Diogenes colloquentes mulieres conſpicatus, Aſpis inquit, à vipera venenum mutuatur. *Maximus ſermone* 39.

Pythagoras, in ignem & in mulierem ęquale eſſet dicebat. *Ibidem.*

VXORIS ET VIRI SOCIETAS.

Viri diligite vxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſemetipſum tradidit pro ea. *Epheſ.* 5.

Vos ò viri cõiunges veſtras diligite, etſi locis longinquis ſemoti in coniugij ſocietatem conueniſtis, naturæ vinculũ legibus ac benedictione obſtrictum vnio ac iugũ diſtantium eſto. Vipera genus ſerpentum omniũ exitioſiſſimum murenæ marinæ nuptias expetit, & ſibilo ſuam ſignificat præſentiam, eamq; è gurgite vaſto inuitat ad nuptiales complexus. Illa autem obtemperat & coit cum venenato. Quid ſi:ec mea ratio vult? q̃d portẽdit? Siue aſper eſt cuiuſpiam coniunx, ſiue ferus moribus, perferat illum vxor neceſſe eſt: nec vllam prorſus ob cauſam ſocietatẽ vinculumq; diſſoluere patiatur. Feritne, verberatne, eſt-

quæ

que percuſſor? At vir tamen eſt tuus. Temulentuſne? At tibi eſt natura coniunctus Duruſne, moroſus & implacidus? At membrum iam tuum eſt, & membrorum prȩſtabiliſſimum. Audiat & ipſe vir accommodatam ſeq; decentem admonitionem, Vipera virus ob nuptiarum venerationem euomit. Tu duritiam animi, tu feritatem, tu crudelitatem ob vnionis reuerentiam non deponis. *Baſilius hom.7.Examerun.*

Vir muliebrem ſequens appetitum, quàm animæ curã geret? Sicut enim debilia nauigia, procellæ ac tempeſtates diſpergunt atque mundant: Sic praui vxorum affectus, virorum debiles animas corrumpunt atque peſſundant. *Idem hom.in diuites auaros.*

Seruis quidem licet mutare viuentes dominos, vxori aũt uiros minimè. Viro enim uiuente mulier ſerua eſt, & legi ſubdita, alligataque, adulterij etiamſi milles repudij libellum det, lege alliganda. *Chryſoſtomus ſermone de libello repudij.*

Quemadmodum militibus inter ſe bene pacatis omnia proſpere ſuccedũt & viciſſim turbatis illis omnia ſurſum ac deorſum voluntur: Ita ſanè & hic. *Vxores,* inquit, *proprijs viris ſubditæ ſitis. Idem hom.20.ad Epheſ.*

Quemadmodum in militari duce eſt, quãdo exercitus bene compactus eſt, nuſquam ſubingreditur hoſtis: ita ſanè quãdo vir & uxor & liberi & domeſtici eodem ſtudio tenentur, multa eſt domus illius concordia. *Ibidem.*

Vxorem tuam doce cum multa gratia, atque iſtud meũ & tuum peſſimũ ex animo eius extermina Si dixerit, hæc mea ſunt: reſponde, quæ ſunt iſta quæ tua dicis? Neque enim noui: ego nihil proprij habeo. Quomodo ergo dicis, hæc mea ſunt, cum omnia tua ſint? Gratificaberis illi hoc verbo. Non uides quomodo iſtud erga puerus noſtros facimus? quando nobis aliquid eripiunt eorum quæ poſſidemus, atq; rurſus & aliud accipere volunt, permittimus ac dicimus, etiam hoc tuum, eſt & illud: Iſtud cum vxore faciamus, Eſt namque animus ipſius puerilior. Et ſi dixerit, hæc mea ſunt, dic tu, omnia tua ſunt & ego quoque tuus ſum. *Ibidem.*

Sicut quando gubernatores inter ſe deſſident, et qui

in naui feruntur, periclitantur ac timēt ne nauis ſubmergatur: Ita ſi diſcordes ſint uir & mulier, veriſimile eſt, omnes qui apud illos ſunt participes eſſe malorum. *Idem, hom. 66. in Geneſin.*

Rex quicquid aduerſus regnum ſuum putauerit, totũ uerum eſtimat. Animus eius ſemper ſuſpectus eſt, regni zelo repletus. Dum omnia timet, omnia ſuſpicatur, facilè credit quicquid fuerit ſuſpicatus. Sicut vir ſi zelet vxorē, aut vxor uirum, omnem auditionem turpem credit de illo, etſi non ſit auditio digna, & idonea vt credatur, tamen fidem auditionis zelus commendat. *Idem homilia ſecunda, operis imperfecti.*

Non habet aliquis cur excuſet, quamobrem ea relicta alteri coniungatur, neque dicat, talis ac talis eſt Non cernis, qđ & in carne multa vitia habemus? Hic quidē claudus eſt, ille obtortos habet pedes, alius aridam manũ, alij aliud contingit membrum ægrotare, neque tamen quiſquã reperitur, qui propriam carnem oderit, ſed fouet ac nutrit eam: non queritur, nō amputat vitioſam partem, ſed ſanæ ſæpe parti illam præfert. Neque iniuria illius.n. eſt. Eodem modo quantam quiſque erga ſeipſum dilectionem habet, tantam oportet & virum erga vxorem ſuã habere: Cum enim eādem participemus naturam, multo tamen maxima fit uinculi acceſſio ob coniugium. *Iſidorus Clarius orat. 35. tomi primi.*

Vt rex muſicæ ſtudioſus complures reddit muſicos, literarum ſtudioſus doctos, aleator aleatores, rapax rapaces: Ita vir comptus ſimilem efficit vxorem voluptarius incōtinentem, caſtus & ſobrius, caſtam & ſobriam. *Plutarchus in Moralibus.*

Vt qui non ferunt vxores ſecũ edere aut bibere, docēt eas ingurgitare, maritis abſentibus: Ita qui nō communicant luſus & iocos cum uxore, faciunt ut alibi quærant, inſcijs uiris. *Ibidem.*

Imperium uiri in uxorem non erit, cuiuſmodi eſt Dñi in rē poſſeſſam: ſed cuiuſmodi eſt animi in corpus. *Ibid.*

Vt ſiniſtrarum partium ictus redundāt in dexteras: Ita uirum oportet uxoris incommodis commodiſq; communicari, & contra. *Ibidem.*

Vt me-

Vt medici eas febres, quæ ab incertis cauſis paulatim collectus eueniunt, magis ſuſpectas habent & timent, quàm quæ manifeſtas magnaſque cauſas habent: Sic latentes plerunque, prauæque & frequentes ac quotidianæ viri atque vxoris offenſæ, magis eos diſiungunt, & vitæ conſortium labefactant. *Idem in nuptialibus præceptis.*

Vide Matrimonium.

LOCORVM COMMVNIVM.

FINIS.

AVTHORITATES SCRIPTVRAE

Similibus explicatæ.

Gen.c.1. GErminet terra herbam virentem. 269
Faciamꝰ hominẽ ad imaginem noſtrã. 270
Creſcite & multiplicamini, & replete terram. 222
Et vidit Deus omnia quę fecit, & erãt valde bona. 362
2 De omni ligno quod eſt in Paradiſo comedes. 8
Hoc nunc os ex oſſibus meis. 104
3 Videns mulier quod bona eſſet arbor. 8
Mulier quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno. 559
Inimicitias ponam inter te & mulierem. 559
Supra pectus tuum gradieris. 90
Spinas & tribulos terra tibi producet. 455
Fecit Dominus Adæ veſtes pelliceas. 155
Eiecit Dominus Adam de Paradiſo ut coleret terrã. 8
Ne fortè extendat manum ſuam. 152
4 Maior eſt iniquitas mea quàm ut uineam merear. 431
20 Cohibui te ne tu peccares in me. 153
26 Nõ inuenimus aquam, & vocauit eũ iuramentũ. 427
31 Frui ardens æſtu per diem. 491
49 Accumbens ut leo dormiuiſti. 105
Exo.cap. 1 Obſecro Domine non ſum eloquens. 486
4 Quare peruertis populum ab operibus. 344
15 Venerũt in Elim ubi erãt duodecĩ fontes aquarũ. 427
16 Hic eſt ſermo quem præcepit Dominus. 526
Erat (manna) ſimile grano coriandri. 550
Leuitici 23 Tollite malũ de vobis & timoratos facite filio Iſrael. 9
11 Quiſquis ſupra ventrem quadruples graditur, impurus eſt. 559
12 Omne maſculinum adaperiens uuluam, ſanctum domino vocabitur. 47
Numerorum. 11 Auferam de Spiritu meo qui in te eſt. 495
Deut. 3. 3 Ego ſolus ſum Deus. 518

Vide-

32 Videte quod ego ſum, & non ſum immutatus. 107
7 Furatus eſt linguam auream. 257 *Ioſue.*
1 Iob erat vir ſimplex. 229 *Iob.*
2 Corium pro corio. 298
3 Pereat dies in qua natus ſum. 299
24 Perfodit in tenebris domos ſicut in die. 265
40 Adducens draconem in hamo. 170
1 Beatus vir qui non abijt in conſilio impiorum & in via, &c. 136.374.408.493 *Pſalm.*
Non ſic impij, non ſic. 286
3 Ego cubaui ac dormiui, euigilaui, quia do. ſuſcepit me. 110
5 Sepulchrum patens guttur eorum. 327
6 Neque in ira tua corripias me. 136
Turbatus eſt a furore oculus meus. 20 (tē.418
7 Parturiit iniuſtitiā, cōcepit dolorē, & peperit iniq ta-
8 Quam admirabile eſt nomē tuū in vniuerſa terra. 92
Volucres cœli & piſces maris. 134
9 Patientia pauperum non peribit in finem. 404
Auferuntur indicia tua à facie eius. 310
11 Eloquia Domini eloquia caſta. 477
13 Non eſt qui faciat bonum. 377
22 Virga tua & baculus tuus. 13
Calix meus inebrians quàm optimus. 216
24 Oculi mei ſemper ad Dominum. 114
28 Vox Domini confringens Cedros. 498
32 Rectos decet collaudatio. 386
33 Magnificate Dominum mecum. 144
Oculi Domini ſuper iuſtos. 29
Guſtate & videte quoniam ego ſum Deus. 248
36 Nunquid qui dormit non adiicet vt reſurgat? 72
37 Quoniam ſagittæ tuæ infixe ſunt mihi. 516.525
Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices. 467
44 Eructauit cor meum verbum bonum. 192
Lingua mea calamus ſcribæ. 326
Audi filia, & concupiſcet rex decorem tuum. 37
45 Venite & videte opera Domini. 374
46 Omnes gentes plaudite manibus. 92
48 Frater non redimit, redimet homo. 310

Homo comparatus eſt iumentis inſipientibus. 254
50 Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis. 155
51 Ego quaſi oliua fructifera. 210
Sicut nouacula acuta feciſti dolum. 326
61 Nolite ſperare in iniquitate. 51
62 Pennæ tuæ ſicut pennæ deargentatæ. 211
Sicut deficit ſumu deficient. 416
75 Notus in Iudæa Deus. 92
77 Facti ſunt mihi in arcum prauum. 141
81 Neſcierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant. 282
93 Vir inſipiens non cognoſcet. 514
94 Præoccupemus faciem eius. 310
97 In tubis ductilibus 514
102 Homo ſicut fœnum dies eius. 246
Renouabitur ſicut aquilæ iuuentus tua. 61
103 Qui fundauit terram ſuper aquas. 162
109 De torrente in uia bibit. 553
117 Confitemini Domino, quoniam bonus. 125
Dominus mihi adiutor. 78
118 Quam dulcia faucibus meis eloquia tua. 528
Propter verba labiorum tuorum. 515
Ignitum eloquium tuum. 529
Lucerna pedibus meis uerbum tuum. 526
Qui timent te uidebunt me, & lætabuntur.
Confige timore tuo carnes meas. 507
119 Libera animam meam à labijs iniquis. 137
120 Auxilium meum à Domino. 72
123 Viuos deglutiſſent nos. 301
125 Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione metent. 494. 512
Euntes ibant & flebant. 32
140 Corripiat me iuſtus in miſericordia. 12
Oleum peccatoris non impinguet caput. 526
144 Suauis eſt Dominus uniuerſis. 343
146 Quàm benè placitum eſt Dño ſuper timentes eũ. 156
148 Laudate Dominum omnes angeli eius. 386
Prou. 4 2 Exultant in rebus peſſimis. 444
3 Eleemoſyna & fides te non deſerant. 210

4 Omni cuſtodia ſerua cor tuum. 34.72
Non declinantes ad dextram nec ad ſiniſtram. 7
5 Fauus diſtallans labia meretricis. 33
8 Dominus ante æuum fundauit me. 84
9 Argue ſapientiam & amabit te. 15
10 Sicut acetum dentibus. 464
11 Circulus aureus in naribus ſuis mulier pulchra & caſtra. 361
14 Putredo oſſium inuidia. 297
18 In manu linguæ vita & mors. 326
21 Equus paratur ad diem belli. 325
25 Sicut tinea veſtimēto, & uermis ligno: ita triſtitia nocet cordi. 522
27 Meliora ſunt vulnera amici quàm blanda oſcula inimici. 13
30 Leo fortiſſim⁹ aīaliū ad nullius pauet occurſum. 247
12 Florebit amygdalus & impinguabitur locuſta. 456 Eccle.
2 Vnguentum effuſum eſt nomen tuum. 92 Cant.
5 Expoliaui me tunica, quando induar illa?
6 Quæ eſt iſta quæ progreditur quaſi aurora. 336
2 Fili accedens ad ſeruitutem. 514 Eccle.
3 Sicut aqua extinguit ignem: ita eleemoſyna reſiſtit peccato. 213
5 Noli tardare conuerti ad Dominum. 438
Ne temerè quid loquaris coram Deo. 387
7 Memorare nouiſſima & in æternū non peccabis. 310
10 Qualis eſt rector ciuitatis, tales ſunt habitantes. 440
12 Verba ſapientium ſtimuli. 13
19 Sagitta infixa fœmori canis: ſic verbum in cordę ſtulti. 497
23 Scortatori omnis panis iucundus eſt. 8
24 Ego ex patris corde prodiui. 102
27 Qui emittit in altum lapidem, recidet in caput. 141
Stultus vt luna mutatur. 246
1 Filios genui & exaltaui. 238 Iſaiæ.
Si volueritis bona terræ commedetis. 323.557
Cū multiplicaueritis orones ueſtras nō exaudiā. 380
Væ qui attrahitis peccata funiculo longo. 412
6 Dimittam vineam, & non putabitur. 510

6 Factum eſt anno quo mortuus eſt Oſias. 443
Excęcauit Deus oculos eorum. 284
11 Et erit requies eius honor. 105
22 Manducemus & bibamus:cras enim moriemur. 322
26 A timore tuo concepimus & parturiuimus. 376
40 Omnis caro fœnum. 543.553
49 Et ſi mater oblita fuerit infantem ſuum, nũquam tui obliuiſcar. 151
53 Quis credidit auditui noſtro. 85
55 Omnes ſitientes venite ad aquas. 486.479
57 Impij quaſi mare feruens. 426
59 Telam araneæ texunt. 263
63 Ad quid induraſti cor noſtrum. 284
65 Qui immolãt in hortis & ſacrificãt ſuper lateres. 263
Iere. 44 Et germinabũt iter herbas quaſi ſalices iuxta quas. 63
1 Virgam vigilantem ego video. 13
3 Facies meretricis facta eſt tibi. 56
Et mœchata eſt cum lapide & ligno. 307
5 Equi inſanientes in fœminas. 270
6 Ne rogaueris pro populo hoc. 380
17 Clamauit perdix, congregauit q̃ nõ pepetit. 167.265
31 Omnis qui comederit vuam acerbam, obſtupeſcent dentes eius. 418
Ezech. 13 Hi ædificant ruinoſum parietem. 205
19 Ventus vrens ſiccauit vineam. 367
47 Et erunt fructus eius in cibum, & folia in medicinam. 75.
Dan. 22 Tunc iuſti fulgebunt vt luminaria cœli. 225
Oſeæ. 4 Si fornicaris tu Iſrael, non delinquas tu Iuda. 263
7 Omnes adulterantes quaſi clibanus ardens. 264
10 Renouate vobis noualia. 512
12 Si Galaad idolum, ergo fruſtra erant in Galgal bobus immolantes. 264
Ioel. 2 Scindite corda veſtra. 512
Micheæ. 1 Dilata caluitium tuum ſicut aquila. 307
Abacub. 1 Quomodo vinum potantes, decipit, ſic erit vir ſuperbus. 500
1 Accipe mulierem tuam. 335
Matth. 3 Genimina viperarum. 305

Palcas

Paleas autem comburet igni inextinguibili.
4 ductus eſt Ieſus in deſertum. 86
Cum ieiunaſſet 40.dies. ibidem
Accedens tentator 147
5 Beati pauperes ſpiritu. 65
Beati mites. Beati qui lugent. 234.334
Quicunque viderit mulierem ad concupiſcendum. 87.561
Audiſtis quiá dictum eſt antiquis, non mœchaberis. 320.
Qui autem dixerit fatue. 300
Quis veſtrum poteſt capillum album ex albo facere. 360.
Vos eſtis ſal terræ. 34
Ego autem dico vobis, non reſiſtre malo. 398
Quiſſecerit & docuerit, hic magnus vocabitur. 178
6 Non mittunt vinum nouum in vtres veteres. 7
Nonne pluris eſt anima quam corpus. 39
Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corcus lucidum erit. 48
Nolite theſaurizare uobis theſauros in terra. 53. 149.403.
Cum ieiunatis nolite fieri ſicut hypocritæ. 280
Nolite ſoliciti eſſe quid manducetis. 490
Quærite primum regnum Dei. 193
Si nó remiſeritis hominibus peccata, neque pater veſter. 181
7 Pœnitentiam agite, & appropinquabit vobis regnũ cœlorum. 68
Attendite à falſis prophetis q̃ veniunt ad vos in veſtimentis ouium. 262
A fructibus eorum cognoſcetis eos. 267
Nunquid colligunt de ſpinis vuas? 341
Vides feſtucam in oculo fratris. 311
Omnia quæcunq; vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. 232.446
Nolite ſanctum dare canibus. 366
8 Vulpes foueas habent, filius autem hominis. 261
10 Eſtote prudentes vt ſerpentes.

Non

Non veni pacem mittere.
11 Regnum cœlorum vim patitur. 554
Iugum meum ſuaue eſt. 515
Arundinem vento agitatam. 78
12 Aliud (ſemen) cecidit ſecus viam. 90
13 Cum creuiſſet herba, apparuerunt Zizania. 236. 258
Ad tēpus credūt, & in tēpore tētationis recedūt. 515
14 Manducantium numerus fuit quinque milia.
17 Veſtimenta eius alba ſicut nix. 519
18 Si te non audierit adhibe vnum aut duos teſtes. 11
19 Sinite pueros venire ad me. 277
Non omnes capiunt verbum iſtud. 80
Si duo veſtrum conſenſerint ſuper terram. 100
Facilius eſt camelum intrare per foramen acus. 144
21 Sedens ſuper aſinam. 83
22 In reſurrectione non nubent, neque nubentur. 458
Amice quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? 45
23 Ieruſalem Ieruſalem quę occidis prophetas. 426
Sicut gallina congregat pullos ſuos. 232
Vę vobis hypocritæ ſimiles, eſtis ſepulchris dealbatis. 239
Quęcunque dixerint vobis facite. 463
Ecce ego mitto ad vos prophetas. 87. 144
24 Venite benedicti, poſſidete regnum. 11. 31
Statuet oues à dextris. Ibidem.
De die illa nemo ſcit. 509
25 Venerunt obuiam ſponſo. 232
Quis fidelis ſeruus quem cōſtituit dominus ſuper familiam ſuam. 436
Mar. 11 2 Quæcunque vni ex minimis feceritis, mihi feceritis. 374
26 Hoc eſt corpus meum. 228
Vigilate & orate ne intretis in tentationem. 491
Baptiſmus Ioannis an ex deo eſt, an ex hominibus. 86
Lucæ. 1. 1 Aue gratia plena. 336
Spiritus ſanctus ſuperueniet in te. 94
2 Inuenietis puerum pannis inuolutum. 222
Gloria in excelſis Deo, & in terra pax. 47

Ecce

Ecce hic poſitus eſt in ruinam. 108
6 Eſtote miſericordes ſicut pater veſter. 211.343
Væ nobis ſi quando laudauerit nos homines.
7 Cantauimus, & non ſaltaſtis. 123
10 Calcate ſupra ſerpentes & ſcorpiones. 62
12 Ignem veni mittere in terram. 242
Vendite quę poſſidetis. 213
13 Similę eſt regnum cœlorum frumento quod mulier abſcondit. 256
Arborem fici habebat quidem. 307
Simile eſt regnum cœlorum grano ſynapi. 104
17 Si habueritis fidem ſicut granum ſynapis. 515
Cum feceritis omnia, dicite vos inutiles. 125
18 Apud homines impoſſibile eſt, ſed non apud deũ. 194
21 Erunt ſigna in ſole & luna. 47
Videte ficulneam & omnes arbores.
22 Orate ne intretis in tentationem. 137
Expetiuit vos Satanas vt cribraret.
23 Si in humido hoc factum eſt, in arido quid fiet? 432
1 Omnia per ipſum facta ſunt. 100 Ioan.
In ipſo vita erat. Ibidem.
Et vita erat lux hominum. Ibidem.
Verbum caro factum eſt. 94.96
De plenitudine eius omnes accepimus. 248
Deum nemo vidit vnquam. 88
3 Spiritus vbi vult ſpirat. 63
Sicut Moſes exaltauit ſerpentem. 108
6 Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem. 89
10 Qui non intrat per oſtium, hic fur eſt. 486
Ego & pater vnum ſumus. 103
12 Qui odit animam ſuam in hoc mundo. 37
13 Quod facis fac citius. 68
In hoc cognoſcent quod diſcipuli mei eſtis, ſi dilexeritis inuicem. 39.178
Venit princeps mundi huius, & in nos nõ habet quicquam. 93
14 Ego & pater manſionem apud eum faciemus. 511
Pater maior me eſt. 103

Qui videt filium videt & patrem. 518
15 Iam non dicam vos ſeruos. 370
Act. 1 Non eſt ueſtrum ſcire tempora & momenta. 87
2 Soluens dolores mortis. 106
9 Durum eſt tibi contra ſtimulum carnis calcitrare. 13
1 Tradidit eos Deus in reprobum ſenſum. 284
Rom. Obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. ibid.
2 Inter ſe inuicem cogitationibus accuſantib. 128. 412
5 Gloriamur in afflictionibus. 70
Tribulatio patientiam operatur. 512
Spes non confundit. 493
7 Non habitat in me bonum. 131
Peccatum per bonum mihi operatum eſt morté. 322
Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. 78
Quis me liberabit de corpore mortis. 131
Propter vos nomen meum conuitijs afficitur. 224
Lex peccatum non eſt, ſed peccatum non cognoui niſi per legem.
Ego autem mortuus eram. 323
Velle adiacet mihi. 557
8 Non ſunt condignæ paſſiones huius ſeculi. 515
9 Non eſt volentis neque currentis. 325
Nunquid dicit figmentum figulo, quid me feciſti?
Ex quibus Chriſtus eſt Deus ſuper omnia. 518
12 Qui miſeretur in hilaritate. 210
Ne vincaris a malo, ſed vince in bono malum. 396
Obſecro vos per miſericordiam Dei. 401
13 Plenitudo legis charitas. 179
Curam carnis ne feceritis in concupiſcentiis. 139
Nox præceſſit, dies autem appropinquauit. 124 375
14 Quod non eſt ex fide, peccatum eſt. 257
15 Certus ſum fratres quoniã pleni eſtis dilectione. 421
1 Siue manducatis, omnia in gloriam Dei facite. 246
1. Corint. Verbum crucis pereuntibus ſtultitia eſt. 287
2 Spiritalis diiudicat omnia. 494
Animalis homo non percipit quæ ſunt Dei. 38
Charitas non eſt faſtidioſa. 178
3 Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur. 375
4 Non in ſermone regnum Dei.

Modicum

5 Modicum fermentũ totã maſſam corrũpit. 263.489
6 Oẽ peccatũ quodcunq; fecerit hõ extra corpus eſt 33
Empti eſtis pretio magno. 112
7 Melius eſt nubere quàm vri. 338.343
Qui habent vxores ſint tanquam non habentes. 322
9 Sic pugno non tanquam aerem uerberans. 513.523
Omnes currunt, ſed vnus accipit brauium. 70
Sic curro non quaſi in incertum. 542
10 Fidelis Deus qui non patiẽ vos tentari ſupra id quod poteſtis. 159
Omnia licent, ſed non omnia ædificant. 1
11 Propter hoc multi inter uos infirmi. 216.408
Quotieſcunque manducaueritis panem illum. 219
Qui manducat indignè, iudicium ſibi manducat. 217
Oportet hæreſes eſſe. 267
Vir non debet velare caput. 361
13 Factus ſum velut æs ſonans. 377
14 Fratres nolite pueri effici ſenſibus.
15 Corrumpunt bonos mores colloquia praua. 489
Sicut ſtella a ſtella differt. 225
1 Sicut abundant Chriſti paſſiones. 517.526 *2. Corin.*
4 In quib. dies ſeculi excæcauit mẽtes infidelium. 284
6 Quænam concordia Chriſto cum belial. 173
12 Sufficit tibi gratia mea. 250
1 Filioli mei quos iterum parturio. 12 400 *Gala.*
2 Pædagogus noſter lex eſt. 320
3 Quotquot in Chriſtum baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. 361
4 Multi filij deſertæ magis quàm quæ habet virum. 307
Vbi eſt ergo beatitudo veſtra. 528
5 Ego confido quod nihil aliud ſentietis. 399
6 Mihi abſit gloriari niſi in cruce. 105
Si preoccupatus fuerit homo, vos qui ſpirituales eſtis inſtaurate. 178
1 Signati eſtis ſpiritu promiſſionis. 83 *Ephe.*
4 Omnis amarulentia & timor & ira. 45
Nolite locum dare diabolo. 179
Docete & admonete vos inuicẽ ĩ pſ. & hymnis. 207
Creſcamus in ipſum qui Chriſtus eſt. 90

Vnicuique data eſt gratia ſecundum menſuram, 249
Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. 301
Studentes ſeruare vnitatem in uinculo pacis. 406
Ex quo totū corpus compactū & conglutinatū, 460
6 Calceati in præparationem euangelij, 323
Orantes in omni tempore. 385
Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, 69
Philip. 2 Qui cum in forma Dei eſſet, 323
3 Sequor autem ſi comprehendam, 399
Noſtra conuerſatio in cęlis eſt. 348
Coloſſ. 4 Noſtis autem quod ne una quidem eccleſia mihi cō-
municauerit in ratione dandi, 123
1 Qui dignos vos fecit, 152
2 Expolians principatus & poteſtates, 106
3 Super omnia autem charitatem quæ eſt uinculū perfectionis, 179
Mortificate membra veſtra. 436
Auarus qui & ſimulacrorum cultor eſt, 55
4 Deprecationi inſtate, 383
Propter quod vinctus, 400
1.Theſſ. 3 Nocte ac die abundantius orantes, 401
4 Qui aſpernatur, non hominem aſpernatur, ſed Deū, 355
Pacem habete cum illis, 464
5 De temporibus aut temporum articulis non opus habetis vt ſcribam. 310
Spiritum ne extinguatis, 249
Induti thoracem fidei. 493
2.Theſſ. 2 Tunc reuelabitur filius iniquitatis, 48
Quem Dominus Ieſus conſumet ſpiritu oris ſui, 16
1.Timo. 1 Omnes peccauerunt, 314
Iuſto lex non eſt poſita. 315
Qui circa fidem naufragium fecerunt, 263
2 Adamus non eſt deceptus, 8
Quos tradidi ſatanæ vt diſcant nō blaſphemare. 172
5 Viuens in delitijs mortuus eſt. 138
6 Radix malorum omnium cupiditas, 55
2.Timo. 2 Laborantem agricolam primum oportet de fructib. ſumere. 197

Oportet

Oportet doctorem eſſe patientem. ibid.
3 Omnes qui piè uolunt uiuere perſecutionem patientur. 423
4 Bonum certamen certaui. 71
3 Sobriè viuamus in hoc ſeculo. 55
Hæreticum deuita. 265.284 *Tit.*
1 Qui cum ſit ſplendor gloriæ. 99 *Heb.*
2 Vt liberaret eos quotquot metu mortis obnoxij erant. 357
4 Omnia ſunt nuda & aperta oculis eius. 148
Videte ne ſit in vobis prauum cor infidelitatis. 284
6 Voluntariè peccantib. nobis non relinquitur pro peccatis hoſtia. 63
Denuo crucifigentes filium hominis. ibid.
Quam ſicut ancoram habemus animæ tutam. 233
Terra quæ bibit venientem imbrem. 283
9 Sine ſanguinis effuſione non fit remiſſio. 222
10 Patientia uobis neceſſaria eſt. 400
Quanto putatis peius merebitur qui filium Dei conculcauit. 417
His hoſtiis quas offerunt non poteſt accedentes perfectos facere. 106
Conſideremus inuicem ad prouocationem charitatis. 179
Redeant in memoriam priſtini dies. 400
12 Pacem ſequamini. 407
13 Obedite præpoſitis ueſtris. 392
4 Perfecta charitas foras mittit timorem. 508
1 Beatus qui ſuffert tentationem. 444

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

AVTHORITATES SCRIPTVRAE

Similibus explicatæ.

Gen.c.1. GErminet terra herbam virentem. 269
Faciam⁹ hominē ad imaginem noſtrā. 270
Creſcite & multiplicamini, & replete terram. 222
Et vidit Deus omnia quę fecit, & erāt valde bona. 362
2 De omni ligno quod eſt in Paradiſo comedes. 8
Hoc nunc os ex oſſibus meis. 104
3 Videns mulier quod bona eſſet arbor. 8
Mulier quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno. 559
Inimicitias ponam inter te & mulierem. 559
Supra pectus tuum gradieris. 90
Spinas & tribulos terra tibi producet. 455
Fecit Dominus Adæ veſtes pelliceas. 155
Eiecit Dominus Adam de Paradiſo ut coleret terrā. 8
Ne fortè extendat manum ſuam. 152
4 Maior eſt iniquitas mea quàm ut uineam merear. 431
20 Cohibui te ne tu peccares in me. 153
26 Nō inuenimus aquam, & vocauit eū iuramentū. 427
31 Frui ardens æſtu per diem. 491
49 Accumbens ut leo dormiuiſti. 105
Exo.cap. 1 Obſecro Domine non ſum eloquens. 486
4 Quare peruertis populum ab operibus. 344
15 Venerūt in Elim ubi erāt duodecī fontes aquarū. 427
16 Hic eſt ſermo quem præcepit Dominus. 526
Erat (manna) ſimile grano coriandri. 550
Leuitici 23 Tollite malū de vobis & timoratos facite filio Iſrael. 9
11 Quiſquis ſupra ventrem quadruples graditur, impurus eſt. 559
12 Omne maſculinum adaperiens uuluam, ſanctum domino vocabitur. 47
Numerorum. 11 Auferam de Spiritu meo qui in te eſt. 495
Deut. 3. 3 Ego ſolus ſum Deus. 518

Vide-

32 Videte quod ego ſum, & non ſum immutatus. 107
7 Furatus eſt linguam auream. 257 *Ioſue.*
1 Iob erat vir ſimplex. 299 *Iob.*
2 Corium pro corio. 298
3 Pereat dies in qua natus ſum. 299
24 Perfodit in tenebris domos ſicut in die. 265
40 Adducens draconem in hamo. 170
1 Beatus vir qui non abijt in conſilio impiorum & in via, &c. 136.374.408.493 *Pſalm.*
Non ſic impij, non ſic. 286
3 Ego cubaui ac dormiui, euigilaui, quia do. ſuſcepit me. 110
5 Sepulchrum patens guttur eorum. 327
6 Neque in ira tua corripias me. 136
Turbatus eſt a furore oculus meus. 20 (tẽ.418
7 Parturiit iniuſtitiã, cõcepit dolorẽ, & peperit iniq̃ta-
8 Quam admirabile eſt nomẽ tuũ in vniuerſa terra. 92
Volucres cœli & piſces maris. 134
9 Patientia pauperum non peribit in finem. 404
Auferuntur indicia tua à facie eius. 310
11 Eloquia Domini eloquia caſta. 477
13 Non eſt qui faciat bonum. 377
22 Virga tua & baculus tuus. 13
Calix meus inebrians quàm optimus. 216
24 Oculi mei ſemper ad Dominum. 114
28 Vox Domini confringens Cedros. 498
32 Rectos decet collaudatio. 386
33 Magnificate Dominum mecum. 144
Oculi Domini ſuper iuſtos. 29
Guſtate & videte quoniam ego ſum Deus. 248
36 Nunquid qui dormit non adiicet vt reſurgat? 72
37 Quoniam ſagittæ tuæ infixe ſunt mihi. 516.525
Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices. 467
44 Eructauit cor meum verbum bonum. 192
Lingua mea calamus ſcribæ. 326
Audi filia, & concupiſcet rex decorem tuum. 37
45 Venite & videte opera Domini. 374
46 Omnes gentes plaudite manibus. 92
48 Frater non redimit, redimet homo. 310

Homo comparatus eſt iumentis inſipientibus: 254
50 Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis. 155
51 Ego quaſi oliua fructifera. 210
Sicut nouacula acuta feciſti dolum. 326
61 Nolite ſperare in iniquitate. 51
62 Pennæ tuæ ſicut pennæ deargentatæ. 211
Sicut deficit fumu deficient. 416
75 Notus in Iudæa Deus. 92
77 Facti ſunt mihi in arcum prauum. 141
81 Neſcierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant. 282
93 Vir inſipiens non cognoſcet. 514
94 Præoccupemus faciem eius. 310
97 In tubis ductilibus 514
102 Homo ſicut fœnum dies eius. 246
Renouabitur ſicut aquilæ iuuentus tua. 61
103 Qui fundauit terram ſuper aquas. 162
109 De torrente in uia bibit. 553
117 Confitemini Domino, quoniam bonus. 125
Dominus mihi adiutor. 78
118 Quam dulcia faucibus meis eloquia tua. 526
Propter verba labiorum tuorum. 515
Ignitum eloquium tuum. 529
Lucerna pedibus meis uerbum tuum. 526
Qui timent te uidebunt me, & lætabuntur.
Confige timore tuo carnes meas. 507
119 Libera animam meam à labijs iniquis. 137
120 Auxilium meum à Domino. 72
123 Viuos deglutiſſent nos. 301
125 Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione metent. 494. 512
Euntes ibant & flebant. 32
140 Corripiat me iuſtus in miſericordia. 12
Oleum peccatoris non impinguet caput. 526
144 Suauis eſt Dominus uniuerſis. 342
146 Quàm benè placitum eſt Dño ſuper timentes eũ. 156
148 Laudate Dominum omnes angeli eius. 386
Prou. 4 2 Exultant in rebus peſſimis. 444
3 Eleemoſyna & fides te non deſerant. 210

Omni

4 Omni cuſtodia ſerua cor tuum. 34.72
Non declinantes ad dextram nec ad ſiniſtram. 7
5 Fauus diſtallans labia meretricis. 33
8 Dominus ante æuum fundauit me. 84
9 Argue ſapientiam & amabit te. 15
10 Sicut acetum dentibus. 464
11 Circulus aureus in naribus ſuis mulier pulchra & caſtra. 361
14 Putredo oſſium inuidia. 297
18 In manu linguæ vita & mors. 326
21 Equus paratur ad diem belli. 325
25 Sicut tinea veſtimẽto, & uermis ligno: ita triſtitia nocet cordi. 522
27 Meliora ſunt vulneta amici quàm blanda oſcula inimici. 13
30 Leo fortiſſim⁹ aĩaliũ ad nullius pauet occurſum. 247
12 Florebit amygdalus & impinguabitur locuſta. 456 Ecclei
2 Vnguentum effuſum eſt nomen tuum. 92 Cant.
5 Expoliaui me tunica, quando induat illa?
6 Quæ eſt iſta quæ progreditur quaſi aurora. 336
2 Fili accedens ad ſeruitutem. 514 Eccle.
3 Sicut aqua extinguit ignem: ita eleemoſyna reſiſtit peccato. 213
5 Noli tardare conuerti ad Dominum. 438
Ne temerè quid loquaris coram Deo. 387
7 Memorare nouiſſima & in æternũ non peccabis. 310
10 Qualis eſt rector ciuitatis, tales ſunt habitantes. 440
12 Verba ſapientium ſtimuli. 13
19 Sagitta infixa fœmori canis: ſic verbum in cordę ſtulti. 497
23 Scortatori omnis panis iucundus eſt. 8
24 Ego ex patris corde prodiui. 102
27 Qui emittit in altum lapidem, recidet in caput. 141
Stultus vt luna mutatur. 246
1 Filios genui & exaltaui. 238 Iſaiæ.
Si volueritis bona terræ comedetis. 323.557
Cũ multiplicaueritis orões ueſtras nõ exaudiã. 380
Væ qui attrahitis peccata funiculo longo. 412
6 Dimittam vineam, & non putabitur. 51[illegible]

6 Factum eſt anno quo mortuus eſt Oſias. 443
Excęcauit Deus oculos eorum. 284
11 Et erit requies eius honor. 105
22 Manducemus & bibamus:cras enim moriemur. 322
26 A timore tuo concepimus & parturiuimus. 376
40 Omnis caro fœnum. 543.553
49 Et ſi mater oblita fuerit infantem ſuum, nũquam tui obliuiſcar. 151
53 Quis credidit auditui noſtro. 85
55 Omnes ſitientes venite ad aquas. 486.479
57 Impij quaſi mare feruens. 426
59 Telam araneæ texunt. 263
63 Ad quid induraſti cor noſtrum. 284
65 Qui immolãt in hortis & ſacrificãt ſuper lateres. 263
Iere. 44 Et germinabũt iter herbas quaſi ſalices iuxta quas. 63
1 Virgam vigilantem ego video. 13
3 Facies meretricis facta eſt tibi. 56
Et mœchata eſt cum lapide & ligno. 307
5 Equi inſanientes in fœminas. 270
6 Ne rogaueris pro populo hoc. 380
17 Clamauit perdix, congregauit q̃ nõ pepetit. 167.265
31 Omnis qui comederit vuam acerbam, obſtupeſcent dentes eius. 418
Ezech. 13 Hi ædificant ruinoſum parietem. 205
19 Ventus vrens ſiccauit vineam. 367
47 Et erunt fructus eius in cibum, & folia in medicinam. 75.
Dan. 22 Tunc iuſti fulgebunt vt luminaria cœli. 225
Oſeæ. 4 Si fornicaris tu Iſrael, non delinquas tu Iuda. 263
7 Omnes adulterantes quaſi clibanus ardens. 264
10 Renouate vobis nouali a. 512
12 Si Galaad idolum, ergo fruſtra erant in Galgal bobus immolantes. 264
Ioel. 2 Scindite corda veſtra. 512
Micheæ. 1 Dilata caluitium tuum ſicut aquila. 307
Abacub. 1 Quomodo vinum potantes, decipit, ſic erit vir ſuperbus. 500
1 Accipe mulierem tuam. 335
Matth. 3 Genimina viperarum. 305

Paleas autem comburet igni inextinguibili.
4 ductus eſt Ieſus in deſertum. 86
Cum ieiunaſſet 40. dies. ibidem
Accedens tentator 147
5 Beati pauperes ſpiritu. 65
Beati mites. Beati qui lugent. 234.334
Quicunque viderit mulierem ad concupiſcendum. 87.561
Audiſtis quiá dictum eſt antiquis, non mœchaberis. 320.
Qui autem dixerit fatue. 300
Quis veſtrum poteſt capillum album ex albo facere. 360.
Vos eſtis ſal terræ. 34
Ego autem dico vobis, non reſiſtre malo. 398
Quiſfecerit & docuerit, hic magnus vocabitur. 178
6 Non mittunt vinum nouum in vtres veteres. 7
Nonne pluris eſt anima quam corpus. 39
Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corcus lucidum erit. 48
Nolite theſaurizare uobis theſauros in terra. 53.149.403.
Cum ieiunatis nolite fieri ſicut hypocritæ. 280
Nolite ſoliciti eſſe quid manducetis. 490
Quærite primum regnum Dei. 193
Si nó remiſeritis hominibus peccata, neque pater veſter. 181
7 Pœnitentiam agite, & appropinquabit vobis regnũ cœlorum. 68
Attendite à falſis prophetis q veniunt ad vos in veſtimentis ouium. 262
A fructibus eorum cognoſcetis eos. 267
Nunquid colligunt de ſpinis vuas? 348
Vides feſtucam in oculo fratris. 311
Omnia quæcunq; vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. 232.440
Nolite ſanctum dare canibus. 366
8 Vulpes foueas habent, filius autem hominis. 263
10 Eſtote prudentes vt ſerpentes.

Non

Non veni pacem mittere.
11 Regnum cœlorum vim patitur. 554
Iugum meum ſuaue eſt. 515
Arundinem vento agitatam. 78
12 Aliud (ſemen) cecidit ſecus viam. 90
13 Cum creuiſſet herba, apparuerunt Zizania. 236.258
Ad tẽpus credũt, & in tẽpore tẽtationis recedũt. 515
14 Manducantium numerus fuit quinque milia.
17 Veſtimenta eius alba ſicut nix. 519
18 Si te non audierit adhibe vnum aut duos teſtes. 11
19 Sinite pueros venire ad me. 277
Non omnes capiunt verbum iſtud. 80
Si duo veſtrum conſenſerint ſuper terram. 100
Facilius eſt camelum intrare per foramen acus. 144
21 Sedens ſuper aſinam. 83
22 In reſurrectione non nubent, neque nubentur. 458
Amice quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? 45
23 Ieruſalem Ieruſalem quę occidis prophetas. 426
Sicut gallina congregat pullos ſuos. 232
Vę vobis hypocritæ ſimiles, eſtis ſepulchris dealbatis. 239
Quęcunque dixerint vobis facite. 463
Ecce ego mitto ad vos prophetas. 87.144
24 Venite benedicti, poſſidete regnum. 11.31
Statuet oues à dextris. Ibidem.
De die illa nemo ſcit. 509
25 Venerunt obuiam ſponſo. 232
Quis fidelis ſeruus quem cõſtituit dominus ſuper familiam ſuam. 436
Mar. 11 2 Quæcunque vni ex minimis feceritis, mihi feceritis. 374
26 Hoc eſt corpus meum. 228
Vigilate & orate ne intretis in tentationem. 491
Baptiſmus Ioannis an ex deo eſt, an ex hominibus. 86
Lucæ. 1. 1 Aue gratia plena. 336
Spiritusſanctus ſuperueniet in te. 94
2 Inuenietis puerum pannis inuolutum. 222
Gloria in excelſis Deo, & in terra pax. 47

Ecce

Ecce hic poſitus eſt in ruinam. 108
6 Eſtote miſericordes ſicut pater veſter. 211.343
Væ nobis ſi quando laudauerit nos homines.
7 Cantauimus, & non ſaltaſtis. 125
10 Calcate ſupra ſerpentes & ſcorpiones. 62
12 Ignem veni mittere in terram. 242
Vendite quę poſſidetis. 213
13 Similę eſt regnum cœlorum frumento quod mulier abſcondit. 256
Arborem fici habebat quidem. 307
Simile eſt regnum cœlorum grano ſynapi. 104
17 Si habueritis fidem ſicut granum ſynapis. 515
Cum feceritis omnia, dicite vos inutiles. 125
18 Apud homines impoſſibile eſt, ſed non apud deũ. 194
21 Erunt ſigna in ſole & luna. 47
Videte ficulneam & omnes arbores.
22 Orate ne intretis in tentationem. 137
Expetiuit vos Satanas vt cribraret.
23 Si in humido hoc factum eſt, in arido quid fiet? 432
1 Omnia per ipſum facta ſunt. 100 Ioan.
In ipſo vita erat. Ibidem.
Et vita erat lux hominum. Ibidem.
Verbum caro factum eſt. 94.96
De plenitudine eius omnes accepimus. 248
Deum nemo vidit vnquam. 88
3 Spiritus vbi vult ſpirat. 63
Sicut Moſes exaltauit ſerpentem. 108
6 Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem. 89
10 Qui non intrat per oſtium, hic fur eſt. 486
Ego & pater vnum ſumus. 103
12 Qui odit animam ſuam in hoc mundo. 37
13 Quod facis fac citius. 68
In hoc cognoſcent quod diſcipuli mei eſtis, ſi dilexeritis inuicem. 39.178
Venit princeps mundi huius, & in nos nõ habet quicquam. 93
14 Ego & pater manſionem apud eum faciemus. 511
Pater maior me eſt. 103

Qui videt filium videt & patrem. 518
15 Iam non dicam vos ſeruos. 370
Act. 1 Non eſt ueſtrum ſcire tempora & momenta. 87
2 Soluens dolores mortis. 106
9 Durum eſt tibi contra ſtimulum carnis calcitrare. 13
1 Tradidit eos Deus in reprobum ſenſum. 284
Rom. Obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. ibid.
2 Inter ſe inuicem cogitationibus accuſantib. 128. 412
5 Gloriamur in afflictionibus. 70
Tribulatio patientiam operatur. 512
Spes non confundit. 493
7 Non habitat in me bonum. 131
Peccatum per bonum mihi operatum eſt mortẽ. 322
Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. 78
Quis me liberabit de corpore mortis. 131
Propter vos nomen meum conuitijs afficitur. 224
Lex peccatum non eſt, ſed peccatum non cognoui niſi per legem.
Ego autem mortuus eram. 323
Velle adiacet mihi. 557
8 Non ſunt condignæ paſſiones huius ſeculi. 515
9 Non eſt volentis neque currentis. 325
Nunquid dicit figmentum figulo, quid me feciſti?
Ex quibus Chriſtus eſt Deus ſuper omnia. 518
12 Qui miſeretur in hilaritate. 210
Ne vincaris a malo, ſed vince in bono malum. 396
Obſecro vos per miſericordiam Dei. 401
13 Plenitudo legis charitas. 179
Curam carnis ne feceritis in concupiſcentiis. 139
Nox præceſſit, dies autem appropinquauit. 124 375
14 Quod non eſt ex fide, peccatum eſt. 257
15 Certus ſum fratres quoniã pleni eſtis dilectione. 421
1. Corint. 1 Siue manducatis, omnia in gloriam Dei facite. 246
Verbum crucis pereuntibus ſtultitia eſt. 287
2 Spiritalis diiudicat omnia. 494
Animalis homo non percipit quæ ſunt Dei. 38
Charitas non eſt faſtidioſa. 178
3 Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur. 375
4 Non in ſermone regnum Dei.

Modicum

5 Modicum fermentũ totã maſſam corrũpit. 263.489
6 Oẽ peccatũ quodcunq; fecerit hõ extra corpus eſt. 33
Empti eſtis pretio magno. 112
7 Melius eſt nubere quàm vri. 338.343
Qui habent vxores ſint tanquam non habentes. 322
9 Sic pugno non tanquam aerem uerberans. 513.523
Omnes currunt, ſed vnus accipit brauium. 70
Sic curro non quaſi in incertum. 542
10 Fidelis Deus qui non patiẽ vos tentari ſupra id quod poteſtis. 159
Omnia licent, ſed non omnia ædificant. 1
11 Propter hoc multi inter uos infirmi. 216.408
Quotieſcunque manducaueritis panem illum. 219
Qui manducat indignè, iudicium ſibi manducat. 217
Oportet hæreſes eſſe. 267
Vir non debet velare caput. 361
13 Factus ſum velut æs ſonans. 377
14 Fratres nolite pueri effici ſenſibus.
15 Corrumpunt bonos mores colloquia praua. 489
Sicut ſtella a ſtella differt. 225
1 Sicut abundant Chriſti paſſiones. 517.526 2. Corin.
4 In quib. dies ſeculi excæcauit mẽtes infidelium. 284
6 Quænam concordia Chriſto cum belial. 173
12 Sufficit tibi gratia mea. 250
1 Filioli mei quos iterum parturio. 12 400 Gala.
2 Pædagogus noſter lex eſt. 320
3 Quotquot in Chriſtum baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. 361
4 Multi filij deſertæ magis quàm quæ habet virum. 307
Vbi eſt ergo beatitudo veſtra. 528
5 Ego confido quod nihil aliud ſentietis. 399
6 Mihi abſit gloriari niſi in cruce. 105
Si preoccupatus fuerit homo, vos qui ſpirituales eſtis inſtaurate. 178
1 Signati eſtis ſpiritu promiſſionis. 83 Ephe.
4 Omnis amarulentia & timor & ira. 45
Nolite locum dare diabolo. 179
Docete & admonete vos inuicẽ ĩ pſ. & hymnis. 207
Creſcamus in ipſum qui Chriſtus eſt. 90

Vnicuique

Vnicuique data eſt gratia ſecundum menſuram, 249
Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. 301
Studentes ſeruare vnitatem in uinculo pacis. 406
Ex quo totũ corpus compactũ & conglutinatũ, 460
6 Calceati in præparationem euangelij. 323
Orantes in omni tempore. 385
Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem. 69
Philip. 2 Qui cum in forma Dei eſſet, 323
3 Sequor autem ſi comprehendam, 399
Noſtra conuerſatio in cęlis eſt. 348
Coloſſ. 4 Noſtis autem quod ne una quidem eccleſia mihi cõmunicauerit in ratione dandi, 123
1 Qui dignos vos fecit, 152
2 Expolians principatus & poteſtates, 106
3 Super omnia autem charitatem quæ eſt uinculũ perfectionis, 179
Mortificate membra veſtra, 436
Auarus qui & ſimulacrorum cultor eſt, 55
4 Deprecationi inſtate, 383
Propter quod vinctus, 400
1.Theſſ. 3 Nocte ac die abundantius orantes, 401
4 Qui aſpernatur, non hominem aſpernatur, ſed Deũ. 355
Pacem habete cum illis, 464
5 De temporibus aut temporum articulis non opus habetis vt ſcribam. 310
Spiritum ne extinguatis, 249
Induti thoracem fidei. 493
2.Theſſ. 2 Tunc reuelabitur filius iniquitatis, 48
Quem Dominus Ieſus conſumet ſpiritu oris ſui. 16
1.Timo. 1 Omnes peccauerunt. 314
Iuſto lex non eſt poſita. 315
Qui circa fidem naufragium fecerunt. 263
2 Adamus non eſt deceptus. 8
Quos tradidi ſatanæ vt diſcant nõ blaſphemare. 172
5 Viuens in delitijs mortuus eſt. 138
6 Radix malorum omnium cupiditas, 55
2.Timo. 2 Laborantem agricolam primum oportet de fructib. ſumere. 197

Oportet

Oportet doctorem eſſe patientem. ibid.
3 Omnes qui piè uolunt uiuere perſecutionem patientur. 423
4 Bonum certamen certaui. 71
2 Sobriè viuamus in hoc ſeculo. 55 Tit.
Hæreticum deuita. 265.284
1 Qui cum ſit ſplendor gloriæ, 99 Heb.
2 Vt liberaret eos quotquot metu mortis obnoxij erant. 357
4 Omnia ſunt nuda & aperta oculis eius. 148
Videte ne ſit in vobis prauum cor infidelitatis. 284
6 Voluntariè peccantib. nobis non relinquitur pro peccatis hoſtia. 63
Denuo crucifigentes filium hominis. ibid.
Quam ſicut ancoram habemus animæ tutam. 233
Terra quæ bibit venientem imbrem. 283
9 Sine ſanguinis effuſione non fit remiſſio. 222
10 Patientia uobis neceſſaria eſt, 400
Quanto putatis peius merebitur qui filium Dei conculcauit. 417
His hoſtiis quas offerunt non poteſt accedentes perfectos facere. 106
Conſideremus inuicem ad prouocationem charitatis. 179
Redeant in memoriam priſtini dies. 400
12 Pacem ſequamini. 407
13 Obedite præpoſitis ueſtris. 392
4 Perfecta charitas foras mittit timorem. 508
1 Beatus qui ſuffert tentationem. 444

F I N I S.

BIBLIOTECA NA. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

11

Digitized by Google

Digitized by Google